Ja ua ra ’da’yo cohi bi gomi Oja yø ja’i

Tenango Otomi New Testament

Contents

Ra̱ Mateo 1
Ra̱ Marcos 48
Ra̱ Lucas 77
Ra̱ Xuua 122
Hechos 156
Romanos 198
1 Corintios 218
2 Corintios 239
Gálatas 253
Efesios 260
Filipenses 267
Colosenses 272
1 Tesalonicenses 277
2 Tesalonicenses 281
1 ra̱ Timoteo 283
2 ra̱ Timoteo 289
Ra̱ Tito 293
Ra̱ Filemón 295
Hebreos 296
Ra̱ Santiago 311
1 ra̱ Bɛdu 316
2 ra̱ Bɛdu 321
1 ra̱ Xuua 324
2 ra̱ Xuua 329
3 ra̱ Xuua 330
Ra̱ Judas 331
Apocalipsis 333

Ja ua ra̱ ’da’yo cohi bi gomi̱ Oja̱ yø ja̱’i̱
New Testament in Otomi, Tenango (MX:otn:Otomi, Tenango)

copyright © 1975 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 1975, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Otomi, Tenango

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Otomí, Tenango [otn], Mexico

Copyright Information

© 1975, Wycliffe Bible Translators, Inc.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http:// creativecommons.org/ licenses/ by-nc-nd/ 3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
The New Testament

in Otomi, Tenango
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.
2014-04-30

ISBN 978-1-5313-0515-4

PDF generated on 21 Sep 2016 from source files dated 21 Sep 2016
dd38228d-a3b1-5d0f-91ce-4040e165ce0f

This print-on-demand edition of Scripture is designed, produced, and provided at cost by the Digital Bible Society. This is made possible through partnerships with the Bible League of Canada, Open Doors International and other missions and translation agencies. We are deeply grateful for the sacrifices made in translating this edition of Scripture and the generosity of others in making this Bible available to you.

To order additional copies of this Bible or hundreds of translations like it or to learn more about our ministries and the mission of Scripture distribution in every language, we invite you to visit www.DBS.org (USA), www.BibleLeague.ca (Canada), and www.OpenDoors.org (Europe). May God bless your work in sharing and teaching these Scriptures, until, as it is written, the earth is *"filled with the knowledge of the glory of the LORD, as the waters cover the sea."* (Habakkuk 2:14)

Rạ Mateo
Nụnạ rạ Mateo, ja ua yø hyạ bi 'yo't'i ngue te bi 'yøtrạ Jesucristo.

Ja ua rạ lista ngue yø thụhụ ya yø mboxita rạ Jesucristo.

1 Ja ua rạ lista ngue yø mboxita rạ Jesucristo, guehnạ rạ mbom'mɛto nạ ngue rạ
David. Rạ David, rạ mbom'mɛto nạ ngue rạ
Abraham.
2 Rạ Abraham, rạ papá nạ ngue rạ Isaac.
Rạ Isaac, rạ papá nạ ngue rạ Jacob. Rạ Jacob,
rạ papá nạ ngue rạ Judá co 'nɛ̱'ʉ mị'da yø
n'yohʉ. 3 Rạ Judá, rạ papá nạ ngue rạ Fares
'nɛ̱hrạ Zara. Nụ rạ mamá ya yonc'ɛ̱ị ya, nị
hụ ngue rạ Tamar. Rạ Fares, rạ papá nạ
ngue rạ Esrom. Rạ Esrom, rạ papá nạ ngue
rạ Aram. 4 Rạ Aram, rạ papá nạ ngue rạ
Aminadab. Rạ Aminadab, rạ papá nạ ngue
rạ Naasón. Rạ Naasón, rạ papá nạ ngue rạ
Salmón. 5 Rạ Salmón, rạ papá nạ ngue rạ
Booz. Nụ rạ mamá nạ rạ Booz nị hụ ngue rạ
Rahab. Rạ Booz, rạ papá nạ ngue rạ Obed.
Nụ rạ mamá nạ rạ Obed, nị hụ ngue rạ Rut.
Rạ Obed, rạ papá nạ ngue rạ Isaí. 6 Rạ Isaí, rạ
papá nạ ngue rạ dạst'abi David. Rạ David, rạ
papá nạ ngue rạ Salomón. Nụ rạ mamá nạ
rạ Salomón, gue'ạ rạ 'danxụ mạrá̱ xisu ndụ
rạ Urías, bị nthạtui rạ David.
7 Rạ Salomón, rạ papá nạ ngue rạ Roboam.
Rạ Roboam, rạ papá nạ ngue rạ Abías. Rạ
Abías, rạ papá nạ ngue rạ Asa. 8 Rạ Asa, rạ
papá nạ ngue rạ Josafat. Rạ Josafat, rạ papá
nạ ngue rạ Joram. Rạ Joram, rạ papá nạ
ngue rạ Uzías. 9 Rạ Uzías, rạ papá nạ ngue
rạ Jotam. Rạ Jotam, rạ papá nạ ngue rạ
Acaz. Rạ Acaz, rạ papá nạ ngue rạ Ezequías.
10 Rạ Ezequías, rạ papá nạ ngue rạ Manasés.
Rạ Manasés, rạ papá nạ ngue rạ Amón. Rạ
Amón, rạ papá nạ ngue rạ Josías. 11 Rạ Josías,
rạ papá nạ ngue rạ Jeconías co 'nɛ̱hmị'da
yø n'yohʉ. Gue'ạ rạ pa'ạ ngue yø judío bị
ma mạbɛnt'ị, bi ts'its'i ị map'ʉ ja rạ häi
Babilonia.
12 M'mɛfa p'ʉya rạ Jeconías, rạ papá nạ
ngue rạ Salatiel. Rạ Salatiel, rạ papá nạ
ngue rạ Zorobabel. 13 Rạ Zorobabel, rạ papá
nạ ngue rạ Abiud. Rạ Abiud, rạ papá nạ
ngue rạ Eliaquim. Rạ Eliaquim, rạ papá
nạ ngue rạ Azor. 14 Rạ Azor, rạ papá nạ
ngue rạ Sadoc. Rạ Sadoc, rạ papá nạ ngue
rạ Aquim. Rạ Aquim, rạ papá nạ ngue rạ
Eliud. 15 Rạ Eliud, rạ papá nạ ngue rạ Eleazar.
Rạ Eleazar, rạ papá nạ ngue rạ Matán. Rạ
Matán, rạ papá nạ ngue rạ Jacob. 16 Rạ Jacob,
rạ papá nạ ngue rạ José, nụnạ rá̱ dạmme rạ
Mạya. Guehnạ rạ Mạya rá̱ mamá rạ Jesús. A
nụnạ rạ Jesús, nị hụ ngue rạ Cristo, guehnạ
bá̱ t'ɛ̱ts'ị ngue dị ndạst'abi.
17 Jạnạngue 'dɛ'mạ goho yø papá bị m'mʉi
ngue bị m'mʉhyø bạsị, bá̱ fʉdi ngue rạ
Abraham astạ rạ David. 'Dɛ'mạ goho yø
papá bị m'mʉi, bá̱ fʉdi ngue rạ David astạ
gue'mø mị mbɛntyø judío ngue bi ts'ixpʉ
ja rạ häi Babilonia. Bá̱ fʉ'ʉ yø pa'ʉ p'ʉya
ngue bị m'mʉhmị 'dɛ'mạ goho yø papá astạ
gue'mø mị m'mʉhrạ Cristo.

Ya bị mị̱hrạ Jesucristo.

18 Nguụnạ bá̱ njap'ʉ bá̱ mị̱hrạ Jesucristo.
Nụnạ rạ Mạya ya xị nhohrạ hyạ ngue dị
nthạtui rạ José. Pɛ hante ngue dạ mɛ, ya
mị hạ rá̱ bạsị. Pɛ rạ Espíritu Santo'ạ bi japi
ngue bi hyạ rá̱ bạsị. 19 A nụnạ rạ José, ya ja
ngue dạ 'yøt'e ngue rá̱ dạmme. Mị zä mị
bạdị ngue ya hạ rá̱ bạsị rạ Mạya, bị ne rạ
José ngue xtạ 'yøt'e te mmạmp'ʉ ja rạ ley
ngue xtị nxụmmị rá̱ xisu. Pɛ hị̱mbị nepe xtạ
mbạdị xạngụ yø jạ'ị te xtạ 'yøt'e. 20 Mɛ̱nte dị
n'yomfɛ̱nị te ja ngue dạ 'yørbʉya, nụ'mø mị
n'ạhạ, bị nụ n'na rá̱ anxɛ Ojạ 'mø mị n'uị. Bi
'yɛ̱mbị:

—Ague José rá̱ mbom'mɛto'i rạ David,
oguí sụ guí mmɛ'ạ nị xisu rạ Mạya. Porque
nụ'ạ rá̱ bạsị hạ'ạ, gue'ạ rạ Espíritu Santo
bi japi bi hyạ rá̱ bạsị. 21 Nụnạ rạ Mạya, dị
m'mʉ'ạ n'na rá̱ ts'ʉnt'ʉ 'nɛ̱ gdi hụtị ngue rạ
Jesús. Porque nụnạ́, guehnạ dạ yạnyø jạ'ị ja
yø ts'oqui nạ —bi 'yɛ̱mbị.
22 Ya bị nja gätho ya yø hyạ ya para ngue dị
njạ'ạ te rạ hyạ bi bɛ̱nnbạbị rá̱ pøngạhyạ Ojạ
bị mạ, bi 'yɛ̱nạ: 23 "Nụ'ạ n'na rạ hmụte xisu
dạ hyạ rá̱ bạsị ngue drạ ts'ʉnt'ʉ. Nụ'mø bị
m'mʉi, di hụ ngue rạ Emanuel", bi 'yɛ̱nạ. A
nụnạ rạ Emanuel ị nne dạ mạ ngue ya 'daua
di 'bʉhmʉ Ojạ.
24 Mị nnụ'ạ nt'ạhạ rạ José, bi 'yøt'e ten-
gụtho xi xihrạ anxɛ nụnạ rá̱ m'mɛnhnị Ojạ.
Bi zixrạ Mạya p'ʉya ngue dị m'mʉhmị. 25 Pɛ
hị̱mbi dädi mɛ̱nte rạ pa bi hyạ rá̱ bạsị rạ
Mạya. Mị zä mị m'mʉhrá̱ mʉdi ts'ʉnt'ʉ rạ
Mạyạ, nụnạ rạ José i hụtị ngue rạ Jesús.

2

Bi ma nthanne ra Jesús.

1 Nup'ʉ ja ra hnini Belén ngue ra häi
Judea, ja bi mip'ʉ ra Jesús. Guehya yø pa
mi ndast'abi ra Herodes, gä madi manda'a
ra xɛqui'a. Nup'ʉ ja ra daniihni Jerusalén bi
zøp'ʉ 'da yø n'yohʉ ngue ja yø mfadi ngue
di xädi te ga 'yo yø sø, bi 'yɛp'ʉ ja n'na ra
häi ni bøxyadi. 2 Bi 'yännbʉya, bi 'yɛmbi:
—¿Hapʉ 'bʉhra 'uɛne nu'a bi mihya, nu-
na rá dast'abi yø judio? Porque nup'ʉ ni
bøxyadi dá handähe n'na ra dasø, gue'a ra
hmɛya'a ngue ya bi mi. A nuyá, nná ɛhɛ ga
thannehe ya —bi 'yɛna.
3 Nuna ra dast'abi Herodes mi zä mi 'yøh-
na ra hya na, ya da zährá n'yomfɛni ngue
su. Da guehyø mmɛngu Jerusalén, gä bi
nsu. 4 Nuna ra dast'abi bi zonhni gätho'ʉ yø
hmu yø mmäcja, da guehyø xännbate ngue
ra ley. Bi 'yørpa ra nt'änni ngue hapʉ ja
ngue di mihra Cristo nuna bá ɛx Oja ngue di
ndast'abi. 5 Nuya bi t'ørpa ra nt'änni p'ʉya,
bi 'yɛmbra Herodes:
—Nup'ʉ ja ra hnini Belén ngue ra häi
Judea ja di mip'ʉ. Porque gue'a ra hya bi
'yotrá pøngahya Oja'a, bi 'yɛna: 6 "Nup'ʉ ja
ra hnini Belén ngue ra häi Judea, man'na
tate'a ngue gätho yø daniihni ja'a ra häi'a.
Porque ja da pømp'ʉ n'na ra dast'abi nu'a
di mandagui'ʉ ma ja'i ngue yø judío".
7 A nuna ra Herodes nt'aguitho bi zon'ʉ
yø n'yohʉ øtra nt'änni, ɛna ngue padi te ga
'yo yø sø. Ra Herodes bi 'yänni tema pa bá
fʉdi bi nɛqui ra sø. 8 Mi xifi hanja p'ʉya,
nuna ra Herodes bi 'yɛmbi:
—Ni mähä Belén, bá homhmʉ ra 'uɛne
asta gue'mø guá timhmʉ. Nu'mø guá
timhmʉ p'ʉya, gdí 'yɛhmi ua ngue guí xicjʉ
njuani, n'namhma ngue 'nɛqui ga mma
ngue ga ma thanne —bi 'yɛmbi.
9 Nuya yø n'yohʉ, mi 'yø'a ra hya bi
xihra dast'abi, bi ma. Nu'a ra sø xi hyanda
m'mɛt'o p'ʉ ni bøxyadi, mahømbi hyandi
ngue bí ja ra sø p'ʉ ha ni ma. Nup'ʉ ja
ra ngu 'bʉhra 'uɛne ja søp'ʉ rá thai ra sø,
gue'a hantho'a. 10 Mi zä mi hyandi hapʉ
ɛxa ja ngue da zøni, janjuani di johya. 11 Mi
zømp'ʉ ja ra ngu, bi yʉt'ambo. Bi nu ngue
'bʉp'ʉ ra 'uɛne conna Maya rá mamá. Gä
bi ndantyøhmu'ʉ yø n'yohʉ ngue bi danne
ra 'uɛne. Bi xʉhyø 'bɛni ngue bi hyahra oro
op'ʉ, conna hoga bopo mahotho ga yʉni 'nɛ
man'na ra hoga bopo ni hu ngue ra mirra,
gä bi unni.
12 M'mɛfa p'ʉya, nu'mø mi n'ahya yø
n'yohʉ, bi 'yut'a Oja ngue nu'mø bi mengui,
ya hindi map'ʉ ha 'bʉhra Herodes. Sinoque
n'nan'yo man'na ra 'yu di mengui.

Bi ts'ixra Jesús i map'ʉ ja ra häi Egipto.

13 Mi ma ya yø n'yohʉ, nu'a n'na rá anxɛ
Oja bi nu ra José 'mø mi n'aha ngue bi
n'yɛmbi:
—Dami nangui n'na zihmantho, guí
sixra 'uɛne co 'nɛhrá mamá. Gui 'dagui, i
map'ʉ ja ra häi Egipto. Ja bá m'mʉp'ʉ asta
gue'mø ga xi'i ngue guá pengui. Porque
nuyá, ra Herodes da hyonna 'uɛne ngue da
hyo —bi 'yɛmbi.
14 Nxuitho'a ra ora'a, pɛ ra José n'na zih-
mantho bi nangui ngue bi zixra 'uɛne conná
mamá. Bi ma, i ma Egipto. 15 Ja bá m'mʉp'ʉ
asta gue'mø mi du ra Herodes. Nguna bi nja
para ngue di nja ya yø hya bi bɛnnbabi rá
pøngahya Oja da ma ngue bi 'yɛna: "Ga ma
si ma Ts'ʉnt'ʉ bí 'bʉ'a Egipto", bi 'yɛn'Oja.

Xangu yø 'uɛne bi thop'ʉ ja ra hnini
Belén.

16 Mi bahra Herodes ngue nuya yø n'yohʉ
bi nyaui ngue honna 'uɛne ya hin'i mengbʉ
ha 'bʉi, man'natho bi mbøcuɛ p'ʉya. Bi
mɛnhyø soldado p'ʉ ja ra hnini Belén ngue
bá ho yø ts'ʉnt'ʉ nu'ʉ 'bʉ'a nyo jɛya pani
gai. Gätho mathɛt'i ra hnini Belén bi tho yø
ts'ʉnt'ʉ. Porque yø n'yohʉ bi xifi ngue hin-
gui tho'a nyo jɛya xi mʉdi bi nu ra sø. 17 Ra
ndødummʉi bi nja tengutho ra hya bi 'yotra
pøngahya Jeremías, bi 'yɛna: 18 "Nup'ʉ ja ra
hnini Ramá bi t'øde ngue janjuani ngue ya
dummʉi n'na ra xisu, 'nɛ zoni. Guehna ra
Raquel i zoni ngue xi thopyø basi. 'Nɛ himbi
ne xtí nhojpabi rá mmʉi porque ya gä xi du
yø basi".

Nuna ra Jesús i ts'ixpʉ ja ra hnini Nazaret.

19 Mi du ra Herodes, nup'ʉ Egipto mambi
'bʉhra José bi n'ui 'mø minxui ngue n'na rá
anxɛ Oja bi 'yɛmbi:
20 —A nuyá, dami sixra ts'ʉnt'ʉ conná
mamá, i map'ʉ ja ra häi Israel. Porque ya
bi du ra Herodes nuna mi nne xta hyo ra
ts'ʉnt'ʉ ya —bi 'yɛmbi.
21 Nuna ra José p'ʉya, bi zixra ts'ʉnt'ʉ
conná mamá, bi ma i map'ʉ ja ra häi Israel.
22 Pɛ mi 'yø p'ʉya ngue nuna ra Arquelao

rá ts'ʉnt'ʉ ra Herodes, guehna mi ndast'abi p'ʉ ja ra xɛqui mi nne xtí ma. Porque bi ponnbabi ndu rá papá. Ra José p'ʉya bi zu xtí map'ʉ ja ra xɛqui ngue ra häi Judea madi manda na. Mahømbi n'ui ra José p'ʉya, bi sifi ngue di map'ʉ ja ra häi Galilea. 23 Mi
zømp'ʉ ja ra häi Galilea, bi m'mʉp'ʉ ja ra hninì Nazaret. Nguna bi 'yøt'e para ngue di nja ya yø hya xi manyø pøngahya Oja ngue bi 'yɛna: "Nuná, di hutyø ja'i ngue ra mmɛngu Nazaret".

3

Nuna ra Xuua bi 'yøtra nxixya bi xihyø ja'i ngue di nsä, da dø'mra Jesús bá ɛp'ʉ.

1 Nu'ʉ yø pa'ʉ p'ʉya, nuna ra Xuua mi
øtra nxixya p'ʉ ja ra häi Judea, mi dʉ'mi bi xihra hya yø ja'i bi mpɛti p'ʉ ja ra dapo. 2 Bi
'yɛmbyø ja'i:

—Dami 'bä'ni mmʉihʉ, gui hyɛhmʉ p'ʉ ra nts'o gni 'yohʉ. Porque ya da guehyø pa jap'ʉya da 'yu Oja ngue di manda ua —bi 'yɛmbi.

3 Nuna ra Xuua guehna bi manna pøngahya Isaías 'mø mi nya ngue bi 'yɛna: "Da t'øde te da man'a n'na nc'ɛi da manna hya p'ʉ ja ra dapo ngue da 'yɛna: Dami nsähʉ ya, porque ya bá ɛp'ʉ ra Hmu, da 'yɛmbyø ja'i".

4 Nu rá he ra Xuua, gue'ʉ yø xingu ra cameyo ntøt'e ngue ra ulu. Di ngʉt'a n'na ra xifani. Nu'a te si p'ʉya, yø mmäcja t'axi mi sa. 'Nɛ ra t'afi t'asa timp'ʉ ja ra dapo mi si. 5 Xangu yø ja'i bi zøp'ʉ 'bʉhra Xuua ngue øxra hya bi ma. Bi zøp'ʉ yø ja'i bá nɛxpʉ ja ra hninì Jerusalén, gätho'ʉ yø hninì ja'a ra häi Judea, gätho'ʉ yø xɛqui ngue ra dathe Jordán, gä bá ɛhyø ja'i. 6 Nuya yø ja'i bi ma ngue ja yø ts'oqui, guehya bi xixyabi ra Xuua p'ʉ ja ra dathe Jordán.

7 Mi nu ra Xuua ngue mandøngu dyø judío 'bʉp'ʉ ni 'yɛhɛ di xixyabi. 'Bʉp'ʉ yø fariseo, 'bʉp'ʉ yø saduceo. Bi 'yɛmbʉya:

—Guí øthʉ tengutho øtyø c'ɛya ngue 'da'mø bá ɛp'ʉ ra sibi. Xiya, ¿hague gni pahmʉ ngue bá ɛp'ʉ ra ndate castigo di nja? 8 Dami 'yøthʉ ra nho, n'namhma di nɛqui ngue ya gá hyɛhmʉ p'ʉ ra nts'o. 9 'Yo
sä guí ɛna ngue ya hinte guí jahʉ ngue yø mbom'mɛto'ahʉ ra Abraham. Porque dí xi'ahʉ ngue nuua ja yø do ja ua, da zä da 'yøt'Oja ngue da bøcua yø mbom'mɛto ra
Abraham. 10 Guí øthʉ tengutho yø za hinguì zʉdi, guí njathʉ p'ʉya. Pɛ ya ja ra acha da 'yɛxyø za. Gätho yø za hinguì nne di nzʉdi, da t'ɛts'i ngue da ma nt'udi. 11 A nuguì,
majuani ngue nuya yø ja'i i mma ngue da hyɛp'ʉ ra nts'o, guehya dadi xixyabi conna dehe ya. Pɛ bá ɛp'ʉ man'na da 'yøtra nxixya conna sibi 'mø bi ha'ahʉ ra ts'ɛdi ra Espíritu Santo. Nuna, man'na tate na ngue nugä. ¿Hapʉ gue ga sʉcä tengu na? 12 Guehna da
huanhyø ja'i na tengutho 'mø mahoqui ra trigo, n'nani ni ma yø xi. Ra trigo p'ʉya, mapɛti ngue da 'bɛts'i. Nu'a rá xi p'ʉya, da t'up'ʉ ja ra sibi hinjam'mø da huɛt'i.

Ra Xuua bi xixyabi ra Jesús.

13 Nuna ra Jesús bá nɛxpʉ ja ra häi Galilea, bi zøp'ʉ ja ra dathe Jordán mi 'bʉhra Xuua ngue bi xixyabi. 14 Pɛ ra Xuua hinguì nne xtí
xixyabi ra Jesús. Bi 'yɛmbi:

—Nugä go dí nnegä ngue gui xixyagui, 'nɛ go gni 'yɛhɛ ngue ga xixya'i ya —bi 'yɛmbi.

15 Pɛ ra Jesús bi 'yɛmbra Xuua:

—Dami ne ngue gui xixyagui, porque jatho ga øt'ui'a te gä di manda Oja —bi 'yɛmbi.

Janangue ra Xuua bi xixyabi ra Jesús. 16 Høntho bi nxixya ra Jesús, bi ma nenthe p'ʉya. Bi nu ngue bi xohra c'amahɛts'i. Nu'a ra Espíritu Santo, ɛntho n'na ra paloma p'ʉ i hnu, ngue bi zøp'ʉ ja rá ya ra Jesús. 17 Bi t'ø p'ʉya ngue bá nya Oja maya, bi 'yɛna:

—Nuna 'bʉcua ya, guehna ma Ts'ʉnt'ʉ dadi madi. A nuyá, janjuani ngue ja gampähä conná nguehna —bi 'yɛna.

4

Ra zithu bi hyonnbi ha di 'yøtra ts'oqui ra Jesús.

1 Ra Espíritu Santo bi zixpʉ bí ja ra dapo ra
Jesús para ngue ja da sämhya p'ʉ ra zithu, da hyonnbi ha di mɛstho ra hya di manda Oja. 2 Mɛnte nyote ma pa, ra pa ra xui himbi zi ra hmɛ. M'mɛfa p'ʉya, ya bi zä ngue mathoguitho tu manthuhu. 3 Ra zithu p'ʉya bi guarbʉ 'bähra Jesús. Bi hyonnbi ha di 'yøtra ts'oqui, bi 'yɛmbi:

—Nu'mø ngue gue'e rá Ts'ʉnt'ʉ'i Oja, dami 'yøt'e ngue yø do janʉ da gohi di nthuhmɛ —bi 'yɛmbi.

4 Mi dahra Jesús, bi 'yɛmbra zithu:

—Nup'ʉ ja ra̱ Maca̱ Libro, nt'ot'i p'ʉ ra̱ hya̱ ngue ɛna̱: “Nu̱ ra̱ ja'i̱ hi̱nda̱ ne da̱ 'yøde te mma̱n'Oja̱, ma̱da̱gue'a̱ da̱ zi ra̱ hmɛ ra̱ ja̱'i̱, pɛ ya hi̱nda̱ zä di̱ m'mʉi”.

5 Ra̱ zithu̱ p'ʉya, bi zixpʉ ja ra̱ maca̱ da̱ni̱hni̱ Jerusalén, bi̱ ntøp'ʉ ja rá̱ 'bet'e ra̱ nija̱. 6 Bi 'yɛmbi̱:

—Nu̱'mø gue'e rá̱ Ts'ʉnt'ʉ'i Oja̱ ya, da̱mi̱ nsäcua ya. Porque nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Maca̱ Libro ra̱ hya̱ ngue ɛna̱: “Nu̱na̱ Oja̱, da̱ pɛnhyø anxɛ ngue da̱ mä'i. Da̱ 'yøt'e ngue njana̱te gdi søt'a̱ häi, n'namhma̱ ngue hi̱ndi̱ ʉn'na̱ ni̱ gua yø do” —bi 'yɛmbi̱.

7 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛmbra̱ zithu̱:

—Xquet'a̱ nt'ot'i ra̱ hya̱ p'ʉ ja ra̱ Maca̱ Libro ngue nu̱na̱ Oja̱, hi̱njonda̱ zännbi̱ te da̱ 'yøt'e para ngue da̱ fa̱di̱ ngue'mø maju̱ani̱ te mma̱ ogue hi̱n'na̱.

8 Ra̱ zithu̱ p'ʉya bi zixpʉ bí ja n'na ra̱ da̱nyu̱ni̱. Bi japi ngue da̱ hyandi̱ gätho yø nación i ja rá̱ ngʉni̱ nxi̱mhäi. 'Nɛ da̱ hyandi̱ te gä ra̱ nho ga̱ 'bʉi. 9 Bi 'yɛmbi̱:

—Nu̱ te gä guí handya, gä ga̱ 'da'i ngue'mø gui̱ nda̱ntyøhmu̱ gui tha̱nnegui —bi 'yɛmbi̱.

10 Pɛ ra̱ Jesús bi 'yɛmbi̱:

—Da̱mi̱ 'uegue grá̱ zithu̱. Porque nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Maca̱ Libro ngue hønt'a̱ ra̱ Hmu̱ Oja̱ ja ngue da̱ ma ntha̱nne, hi̱njom ma̱n'na.

11 Nu̱'a̱ ra̱ zithu̱ p'ʉya, bi zop'ʉ ra̱ Jesús, bi̱ ma. Bá̱ ɛhyø anxɛ p'ʉya ngue bi̱ mäts'i.

Ya bi dʉ'mra̱ Jesús ngue bi̱ ma̱nna̱ hya̱ p'ʉ Galilea.

12 Bi 'yɛhra̱ pa ngue bi̱ n'ofädi ra̱ Xuua. Mi̱ 'yøhra̱ Jesús ngue ya ofädi, bi̱ ma p'ʉya i̱ mpa p'ʉ ja ra̱ häi Galilea. 13 Bá̱ sop'ʉ ra̱ hni̱ni̱ Nazaret, bi̱ ma da̱ni̱ m'mʉp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Capernaum. Nu̱na̱ ra̱ hni̱ni̱ na̱, ja jarbʉ ja ra̱ nenzabi nup'ʉ di̱ ntøt'a̱ häiui ra̱ Zabulón conna̱ häi Neftalí. 14 Ngu̱na̱ ra̱ hya̱ bi̱ nja para ngue di̱ nja'a̱ te ra̱ hya̱ bi 'yotra̱ pønga̱hya̱ Isaías ngue bi 'yɛna̱: 15 “Nu̱'ʉ yø mmɛngu̱ p'ʉ ja ra̱ häi Zabulón, 'nɛ'ʉ yø mmɛngu̱ p'ʉ ja ra̱ häi Neftalí, guehya yø ja'i̱ 'bʉp'ʉ jonna̱ nenzabi, 'nɛ'ʉ rá̱ m'mʉp'ʉ ma̱n'na nguadi ra̱ da̱the Jordán, 'nɛp'ʉ ja ra̱ häi Galilea, ja jap'ʉ n'na ra̱ xɛqui ngue 'bʉhyø ja̱'i̱ hi̱ngyø judío. 16 Nu̱ya yø ja̱'i̱ ya mi̱ 'bʉ 'bɛxu̱i̱, pɛ nu̱yá, ya bi̱ nu̱ xa̱nho ra̱ nyot'i ya. Guehya yø ja̱'i̱ ɛntho ya xi du̱, pɛ nu̱yá, ya bi yorpa̱bi̱ ra̱ nyot'i ya”, bi 'yɛna̱.

17 Ya bi dʉ'mi̱ bi xihra̱ hya̱ yø ja̱'i̱ ra̱ Jesús, bi 'yɛmbi̱:

—Da̱mi̱ 'bä'ni̱ mmʉi ngue gui hyɛhmʉ p'ʉ ra̱ nts'o gni̱ 'yohʉ. Ya da̱ guehyø pa ja p'ʉya da̱ 'yu̱ Oja̱ ngue di̱ ma̱nda ua ya.

Ra̱ Jesús bi zixi goho yø mahua̱, bi 'yøt'e ngue yø xädi.

18 Nup'ʉ ja ra̱ nenzabi Galilea, bi thop'ʉ n'na pa ra̱ Jesús. Ja bi di̱mp'ʉ yoho yø mahua̱ ngue di̱ n'yohʉ. Nu̱'a̱ n'na i Simu̱, 'nɛ xquet'a̱ i Bɛdu. Nu̱na̱ ma̱n'na, ra̱ Andre. Nu̱ya yonc'ɛi̱ ya, mi̱ ɛntyø xit'a̱ p'ʉ ja ra̱ dehe ngue pahua̱. 19 Mi̱ nu̱ ra̱ Jesús, bi 'yɛmbi̱:

—Ma ga̱ mmähä n'yø. Ya hi̱ngyø hua̱ guí thɛui ya, sinoque ga̱ xän'na̱ui ha gdi thɛui yø ja̱'i̱ ya —bi 'yɛmbi̱.

20 'Bexpi zop'ʉ yø xit'a̱ ngue bi̱ mähä ra̱ Jesús. 21 Mi̱ thohmi̱ts'ʉ ni̱nguep'ʉ p'ʉya, ma̱hømbi̱ di̱mp'ʉ mi̱ yonc'ɛi̱ di̱ n'yohʉ ngue n'nat'a̱ yø papá. Ra̱ Jacobo 'nɛhra̱ Xuua, guehya yø ts'ʉnt'ʉ ra̱ Zebedeo. 'Dap'ʉ mi̱ ohʉ rá̱ papá p'ʉ ja ra̱ barco ngue pøtyø xit'a̱. Ra̱ Jesús bi xifi ngue da̱ mähä. 22 Nu̱ya ts'its'i, 'bexpi̱ mähä ra̱ Jesús, bi zop'ʉ ja ra̱ barco yø papá.

Nup'ʉ ja ra̱ häi Galilea ja bi̱ ma̱mp'ʉ ra̱ hya̱ ra̱ Jesús.

23 Ra̱ Jesús bi̱ n'yo ndap'ʉ bi zä gä ra̱ häi Galilea. Nu̱'mø bi zømp'ʉ ja yø nija̱ di̱ mpɛti yø judío, xännba̱bi̱ yø ja̱'i̱ rá̱ hya̱ Oja̱. Xihyø ja̱'i̱ ra̱ hoga̱ 'da'yo hya̱ ngue ha di̱ njap'ʉ di zo rá̱ 'yɛ Oja̱ yø ja̱'i̱. 'Nɛ øthe yø ja̱'i̱ di hyɛnni̱. Hønt'a̱ bi zä ma̱n'ʉ hɛmbyø ja̱'i̱, gä øthe. 24 Gätho ra̱ häi Siria bi̱ n'yo ra̱ hya̱ te øtra̱ Jesús. Ja̱na̱ngue nup'ʉ 'bʉhra̱ Jesús bi ts'i̱nnba̱bi̱ to gä xa̱n'ʉ, ndana̱ bi zä ma̱n'ʉ hɛmbi̱. Nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ n'youi yø ts'onthi̱ bi ts'i̱nnbi̱ ngue øthe. Bi ts'i̱nnba̱bi̱ yø ja̱'i̱ di gu̱xtyø ts'i 'mø bi gʉ ra̱ n'ʉ n'youi. Da̱ guehyø ja̱'i̱ tu̱dyø gua bi ts'i̱nnba̱bi̱ ra̱ Jesús ngue da̱ 'yøthe. 25 Nup'ʉ ni̱ ma ra̱ Jesús xa̱ndøngu̱ yø ja̱'i̱ tɛnni̱. Bá̱ nɛxi̱'da yø ja̱'i̱ p'ʉ ja ra̱ häi Galilea. Bá̱ nɛxi'da yø ja̱'i̱ p'ʉ ja ra̱ häi Decápolis. Bá̱ nɛxi'da yø ja̱'i̱ p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Jerusalén. Bá̱ nɛxi'da yø ja̱'i̱ p'ʉ ja ra̱ häi Judea. Bá̱ nɛxi'da yø ja̱'i̱ p'ʉ ma̱n'na nguadi ra̱ da̱the Jordán.

5

Ra̱ Jesús bi xännba̱ ra̱ hya̱ yø ja̱'i̱ p'ʉ ja n'na ra̱ nyu̱ni̱.

1 Bị nụ rạ Jesús ngue xạndøngụ yø jạ'ị bi
zøhø. Bị map'ʉ bí ja n'na rạ nyụnị, bi hyonị
hapʉ dạ mị. Nụ'ʉ yø xädi p'ʉya bị mäspʉ
hụdị. 2 Nụnạ rạ Jesús bi dʉ'mị bi xännbạ rạ
hyạ yø jạ'ị. Bi 'yɛmbị:
3 —Rạ mmɛ̱nthị dị nthɛui yø jạ'ị nụya
ɛ̱ntho hyoya, porque tịnyø mmʉi ngue di
'bɛhrạ nho. Porque guehya yø jạ'ị dạ zo rá
'yɛ Ojạ bí 'bʉ mạhɛ̱ts'ị ya.
4 Rạ mmɛ̱nthị dị nthɛui yø jạ'ị tụ yø
mmʉi. Porque Ojạ di hojpạbị yø mmʉi ya
yø jạ'ị ya.
5 Rạ mmɛ̱nthị dị nthɛui yø jạ'ị hịndi
'yɛ̱xpʉ 'bʉhyø mmịc'ɛ̱ịui. Porque guehya
yø jạ'ị dạ gohmị rạ häi mạ yạt'ị ya.
6 Rạ mmɛ̱nthị dị nthɛui yø jạ'ị nụya ho yø
mmʉi ngue honị ha di 'yøtrạ nho, tengụtho
'mø di tụmạnthụhụ di ja ndụmmʉi ngue
honị ha dị nsịhmɛ̱. Porque dạ mäx Ojạ ngue
dạ zä dạ 'yøt'e.
7 Rạ mmɛ̱nthị dị nthɛui yø jạ'ị nụya
dạ 'yøtrạ mạte ngue dạ mäxyø mmịc'ɛ̱ịui.
Porque guehya yø jạ'ị ya dạ 'yørpạ rạ mạte
Ojạ ngue dạ mäts'i.
8 Rạ mmɛ̱nthị dị nthɛui yø jạ'ị ngue hịn
temạ nts'o so yø mmʉi. Porque guehya yø
jạ'ị dạ nụ Ojạ ya.
9 Rạ mmɛ̱nthị dị nthɛui yø jạ'ị nuya dạ
japi ngue dị nhojpạ'ʉ dị nsʉi. Porque gue-
hya yø jạ'ị dạ gohi ngue yø bạsị Ojạ ya.
10 Rạ mmɛ̱nthị dị nthɛui yø jạ'ị nụya dạ zä
rạ n'ʉ dạ ts'ʉi ngue honị ha dị n'yo xạnho.
Porque guehya yø jạ'ị dạ zo rá 'yɛ Ojạ bí 'bʉ
mạhɛ̱ts'ị ya.
11 Rạ mmɛ̱nthị gụị nthɛui 'mø bi ts'ʉ'i
ngue guí tɛnngạhʉ. Dạ ts'an'ạhʉ, dạ
ts'än'nạhʉ yø fɛhnị. 12 Dạmị johyahʉ 'mø
ngue ngụ'ạ bị nja, dị nja'ạhʉ mpähä, porque
xạngụ nị nzäbihʉ bí ja mạhɛ̱ts'ị. Ya quí
pạhmʉ ngue nụ'ʉ yø pøngạhyạ Ojạ xạ
m'mʉ'ạ m'mɛt'o xquet'ạ bi ts'ʉi.

*Bị ma mạ hy*ɛqui rạ hyạ te ja ngue dạ
n'yo yø xädi rạ Cristo.
13 Nụ rạ ụ, i ja rá 'bɛfi ngue nụ temạ japi ya
hịndị nts'onị. Guí njathʉ p'ʉ ua ja rạ xịmhäi
ya, ngue guí 'bʉhmʉ ua, ya xøt'ạtho rạ nts'o
dạ 'yøtyø jạ'ị. Pɛ nụ'mø bị m'mɛhrá ts'ɛdi
rạ ụ, ya hịndạ zä to dạ japi ngue xtạ n'ụ
mạhøn'ạ. Ya hịnte dị mụui rạ ụ, dạ t'ɛi, dạ
nɛ̱p'ʉ yø jạ'ị.
14 Nụ'ạ te gnị 'yohʉ ya, ị nnụdyø jạ'ị
'bʉcua ja rạ xịmhäi. Gue'ạhʉ, tengụtho
n'na rạ nyot'i di yorbʉ ja rạ 'bɛxụị, ị nnụtho
gätho yø jạ'ị. Gue'ạhʉ, tengụtho n'na
rạ hnịnị 'mø bi ja mạxøts'e rạ nyụnị, ị
nnụtho gätho yø jạ'ị. 15 Nụ'mø bị ma mạ
sạquị n'na rạ lámpara, hịndạ thørbʉ ja
rạ huada, sinoque dạ thøxpʉ ja rạ nthøx-
ạnyot'i n'namhmạ ngue di yorpi gätho'ʉ
'bʉ'ạmbo rạ ngụ. 16 Dạmị njathʉ p'ʉya, dạmị
nehʉ ngue dạ nụ yø jạ'ị'ạ te rạ nho guí
øthʉ. Nụ'mø bị nụ yø jạ'ị'ạ rạ nho guí øthʉ
p'ʉya, yø jạ'ị dạ 'yɛ̱spạbị nạ nị Papáhʉ bí 'bʉ
mạhɛ̱ts'ị.

Rạ Jesús bị mạ ngue xạnho rá ley Ojạ.
17 A nụyá, 'yo guí ɛ̱mhmʉ ngue dá ɛ̱hɛ̱ gạ
hạcä rạ ley bi 'yotrạ Moisés, ogue gạ hạcä'ʉ
yø hyạ bị nxännbạte yø pøngạhyạ Ojạ.
Nụ'ạ, hịn'nạ'ạ. Sinoque dá ɛ̱hɛ̱ ngue nụ'ạ
te gämạ hyạ mmạmp'ʉ ja rạ ley, gä gue'ạ
gạ thogä'ạ. 18 Nụgä mạjuạnị te dí xi'ạhʉ,
mɛ̱nte ngue di siguetho ja rạ c'amạhɛ̱ts'ị
'nɛ̱hrạ häi, nụ'ạ te gämạ hyạ nt'ot'i p'ʉ ja
rạ ley, nị xịngạ n'na rạ letra, nị xịngạ n'na
rạ punto di sä ngue dạ thạquị astạ gue'mø
bị nja gätho'ạ temạ hyạ nt'ot'i. 19 Jạnạngue
nụyá, nụ to bi zä ngue fɛstho rạ hyạ dị
mạnda rạ ley, mạdạgue'ạ zits'ʉtho, 'nɛ̱ dạ
ngụ'ạ dạ xännbạbị mị'da yø jạ'ị ngue dạ
mɛstho rạ hyạ, guehnạ rạ jạ'ị ngue hịngạ
ɛdạ hnụ mạnsụ p'ʉ mạhɛ̱ts'ị nạ. Pɛ nụ rạ jạ'ị
ngue dạ 'yøt'e te mmạnnạ ley 'nɛ̱ dạ ngụ'ạ
dạ xännbạbị mị'da yø jạ'ị ngue dạ 'yøt'e,
guehnạ rạ jạ'ị dạ hnụ mạnsụ p'ʉ mạhɛ̱ts'ị
nạ. 20 Nụgä dí xi'ạhʉ ngue nụ'mø guí nne
dị ncʉ'ạhʉ p'ʉ dị mạnda Ojạ, mạ dạtho nne
ngue xtá ndønho te gdị n'yohʉ, ngue'ạ te gạ
'yo yø xännbạte ngue rạ ley 'nɛ̱'ạ te gạ 'yo
yø fariseo.

*Hịnguị ho ngue to dạ nụ mạn'*ʉ rá cụ.
21 Ya xcá 'yøhmʉ yø hyạ bi sännbạbị yø
ndiua mạnjạm'mø ngue bi t'ɛ̱mbị: "'Yo grá
hyote. A nụ rạ jạ'ị ngue dị nhote, jatho dạ
thạspạ rạ güɛnda ngue dạ ma rạ castigo",
bi t'ɛ̱mbị. 22 Pɛ nụgä dí xi'ạhʉ ngue nụ rạ
jạ'ị dạ nụ mạn'ʉ rá cụ, jatho dạ thạspạbị rạ
güɛnda. A nụ rạ jạ'ị ngue xihyø ts'omhyạ rá
cụ 'mø yạui, jatho ngue dị mpɛti yø ts'ʉt'abi
dạ hyạspạbị rạ güɛnda. Nụ to ɛ̱mbị ngue rạ
ndonda rá cụ, dạ ma rạ nịdụ hapʉ dị nzø.
23 A nụyá, xi'mø guí mmap'ʉ ja rạ altar
ngue guá ørpạhʉ rạ 'bøt'e Ojạ, 'nɛ̱ ja dạ
sop'ʉ nị mmʉi ngue hịnguị ho te xcá 'yørpạ

ni cuhʉ, ya hinguá øthʉ ra 'bøt'e. 24 Sinoque
bá sohni 'bøt'ehʉ p'ʉ ja ra altar, guá pengui
gui nhojpaui ni cu. Ja guá pengui gui dä ni
'bøt'ehʉ p'ʉya.
25 Nu'mø bi ma ma yapi'ahʉ, nu'a di
yap'ahʉ dami nhojpahʉ p'ʉ ja ra 'yu,
n'namhma ngue hindi dä'ahʉ p'ʉ ja ra
ts'ʉt'abi. Porque nu'mø ya bi ndä'ahʉ p'ʉ ja
ra ts'ʉt'abi, ra ts'ʉt'abi di dä'ahʉ ra policía.
Ra policía p'ʉya da zixahʉ fädi. 26 Majuani
te dí xi'ahʉ, ngue nup'ʉ ja ra fädi, ya hinda
zä guá pønthohʉ, guá pømhmʉ asta gue'mø
guá jut'i gätho ra mɛnyu da ts'än'nahʉ.

Hingui ho di n'yots'om'mäi ra ja'i.

27 Ya xcá 'yøhmʉ ra hya bi sännbabi yø ja'i
ngue bi t'ɛmbi: "'Yo grá 'yots'om'mäi". 28 Pɛ
nugä dí xi'ahʉ ngue nu to hɛta n'na ra xisu
'nɛ so rá mmʉi ngue di n'yots'om'mäiui,
ya sʉtho 'mø majuani bi n'yots'om'mäui ra
xisu hɛti.
29 A nuyá, nu'mø guí ɛna ngue rá ts'oqui
ni dä ngue ni n'yɛi p'ʉ guí øthʉ ra ts'oqui,
dami hyahni dä, gui 'yɛi. Man'na xanho
ngue di m'mɛ'a n'na ni dähʉ, hinda gue'a
ngue gä ni do'yohʉ da ma ra nidu. 30 Nu'mø
guí ɛna ngue rá ts'oqui ni 'yɛ ngue ni n'yɛi
p'ʉ guí øthʉ ra ts'oqui, dami hyɛjni 'yɛ,
gui 'yɛi yap'ʉtho. Man'na xanho ngue di
m'mɛ'a n'na ni 'yɛhʉ, hinda gue'a ngue gä
ni do'yohʉ da ma ra nidu.

Hingui ho ngue da 'yɛnyø xisu yø n'yohʉ.

31 Ya xcá 'yøhmʉ ya yø hya bi sännbabi yø
ja'i 'mø yø pa xa thogui ngue bi t'ɛmbi: "Nu
to da ne da 'yɛnná xisu, i jatho da nangra
sʉcua ngue ra nxuni". 32 Pɛ nugä dí xi'ahʉ
ngue n'na ra xisu 'mø bi 'yɛnná ndø, nu'mø
bi nthatui man'na ra n'yohʉ, ya ra ts'oqui
øt'ui na da mɛ. Pɛ go rá ts'oqui na ra n'yohʉ
bi 'yɛnná xisu ngue te di nja, porque høndra
xisu ngue ra 'yots'om'mäi i sä ngue da t'ɛi.

'Yo to di ɛxa ntestigo yø ja'i.

33 Ya xcá 'yøhmʉ ya yø hya bi sännbabi
yø ndiua 'mø yø pa xa thogui ngue bi
t'ɛmbi: "Nu'mø guí ɛxhʉ ntestigo Oja ngue
majuani di nja'a ra hya guí mmamhmʉ,
ya ja ts'ɛditho ngue gui 'yøthʉ'a te ra hya
gadi yarpa ni mmic'ɛihʉ ngue di nja". 34 Pɛ
nugä dí xi'ahʉ ngue 'yo guí ɛxhʉ ntestigo
Oja p'ʉ guí yahʉ ngue gdí hatra ts'ɛdi ni
hyahʉ. Nu te bi ja mahɛts'i, 'yo guí ɛxhʉ
ntestigo, porque ja bí 'bʉp'ʉ Oja, ɛntho go
t'ɛxa ntestigo'a. 35 'Yo guí ɛxhʉ ntestigo
ra häi, porque Oja di manda gä ra ximhäi,
ɛntho go t'ɛxa ntestigo'a. 'Yo guí ɛxhʉ
ntestigo ra danihni Jerusalén, porque ja ra
dast'abi p'ʉ Oja, ɛntho go t'ɛxa ntestigo'a.
36 'Yo guí ɛna ngue da zä da t'øc'a ni ya 'mø
himma juani te guí mmamhmʉ. Porque
ni yahʉ, ni xinga n'na ni xtahʉ da zä gui
'yøthʉ ngue xtá nt'axi ogue xtá mpothi. 37 A
nu'mø guí nne gui mamhmʉ n'na ra hya,
njuantho dami mamhmʉ ngue'mø da zä,
ogue hinda zä. Porque ra ja'i ngue rá n'youi
ra zithu, hingui t'ɛc'ɛi te mma, janangue
ngue honi te ɛxa ntestigo.

'Yo to dadi cosra nts'o t'ørpe.

38 Ya xcá 'yøhmʉ yø hya bi sännbabi yø ja'i
'mø yø pa xa thogui ngue bi t'ɛmbi: "Nu ra
ja'i da hyambа rá dä rá mmic'ɛiui, xquet'a
da thambabi rá dä. Nu ra ja'i da 'yøjpa yø
ts'i rá mmic'ɛiui, xquet'a da t'øjpa yø ts'i".
39 Pɛ nugä dí xi'ahʉ, ngue nu'a te ra nts'o
øt'ahʉ n'na ra ja'i, 'yo gadi cospahʉ. Hante
gue nu'mø to bi mɛp'a ni hmihʉ, dami un-
man'na nguadi ni hmi ngue da mɛ'mi. 40 A
nu'mø to guí tupi, 'nɛ di yap'a'i ngue ä'i ni
pahni, co 'nɛhni tuhu dami unni. 41 Nu'mø
to da 'yɛn'i gui fäxʉ n'na kilómetro made
ngue gui tuspa rá 'bɛni, dami doblehʉ'a te
xi'i gui fäxhʉ. 42 Nu'mø te'o da 'yä'ahʉ n'na
ra cosa, dami unni. Nu'a te'o da mip'ahʉ
n'na ra cosa, dami hmiti.

Nu to 'bʉhyø nsʉiui jatho ngue di madi.

43 Ya xcá 'yøhmʉ'ʉ yø hya bi sännbabi
yø ja'i 'mø yø pa xa thogui ngue bi t'ɛmbi:
"Dami mahni amigohʉ. A nu'ʉ sʉ'ahʉ,
'yo gadi mahmʉ'ʉ", bi t'ɛmbi. 44 Pɛ nugä
dí xi'ahʉ ngue dami mahni nsʉihʉ. Dami
'yäphʉ Oja ngue di japi to san'ahʉ. Nu te'o
gä nnu man'ʉ'ahʉ, dami 'yørpahʉ ra nho.
Dami marpahʉ Oja te'o ya mants'o 'mø guí
yahʉ. Marpahʉ Oja'ʉ hingui ho te øt'ahʉ.
45 A nu'mø gui 'yøthʉ ya yø hya dí xi'ahʉ ya,
ya di nɛqui ngue yø basi'ahʉ'a ni Papáhʉ bí
'bʉ mahɛts'i 'mø. Porque ra hyadi bi hoc'a
Oja, hinga hønnbʉ 'bʉhyø hoja'i øtra nho,
sinoque 'nɛp'ʉ 'bʉhyø ts'oc'ɛi øtra nho ra
hyadi. Ra 'ye p'ʉya, hinga høndyø hoja'i
'ye p'ʉ ja yø huahi, sinoque 'nɛhyø ts'oc'ɛi
'ye p'ʉ ja yø huahi. 46 A nu'mø ngue hønt'ʉ
to di ma'ahʉ gadi mahmʉ, ¿ndana ra nho
di nɛqui ngue guí øthʉ 'mø? Conque asta

yø ngʉthäi njap'ʉ. 47 Xi'mø ngue hønt'ʉ
ni̱ amigo ga̱di zɛnguahʉ, ¿ndana̱ ra̱ nho
guí øthʉ 'mø? Porque xquet'a̱ njap'ʉ yø
ja̱'i̱ hi̱ngui̱ pa̱ Oja̱. 48 Nu̱ ni̱ Papáhʉ bí 'bʉ
ma̱hɛ̱ts'i̱, ma̱ da̱tho ngue xa̱ndønho te øt'e.
Gui̱ njathʉ p'ʉya, da̱mi̱ nehʉ ngue ma̱ da̱tho
xtá̱nho te gui 'yøthʉ.

6

Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ øtra̱ nho, 'yo da̱di 'yɛ̱ts'i̱.

1 Nu̱'a̱ te gä ra̱ nho ja ngue gui 'yøthʉ,
'yo guí nnehʉ ngue hønnbʉ 'bʉi xa̱ngu̱ yø
ja̱'i̱ da̱ nu̱ ha gdi̱ 'yøthʉ ra̱ nho. A nu̱'mø
ngue ra̱ n'yɛ̱ts'i̱ gni̱ 'yøthʉ ra̱ nho p'ʉ ha
'bʉhyø ja̱'i̱, nu̱'a̱ ni̱ Papáhʉ bí 'bʉ ma̱hɛ̱ts'i̱
ya hi̱n tema̱ nzäbi di 'da'a̱hʉ. 2 Ja̱na̱ngue
nu̱yá, nu̱'mø guí fäxhʉ yø ja̱'i̱ nu̱'ʉ hyoya,
'yo guí nnehʉ ngue 'da di ba̱tyø ja̱'i̱ te guí
øthʉ. Porque ngu̱'a̱ øt'i'da yø ja̱'i̱ p'ʉ ja
yø ni̱ja̱ 'nɛ̱p'ʉ ja yø caye, høntho nne ngue
di 'yɛ̱ts'i̱ ngue da̱ nu̱ yø ja̱'i̱'a̱ ra̱ nho øt'e.
Pɛ ma̱ju̱a̱ni̱ te dí xi'a̱hʉ ngue nu̱ya yø ja̱'i̱
njap'ʉ, nu̱'a̱ ga̱ nnu̱ ma̱nho yø ja̱'i̱ te øt'e,
ya hønt'a̱ yø nzäbi'a̱. 3 Pɛ nu̱'a̱hʉ, nu̱'mø guí
fäxhʉ yø hyoya, nu̱ te ja ngue gui 'yøthʉ,
'yo 'be gui xihni̱ amigo ga̱di̱ nsixui. 4 Nu̱'mø
guí øthʉ ra̱ 'bäxte, nt'a̱gui̱tho da̱mi̱ 'yøthʉ.
Nu̱'a̱ ni̱ Papáhʉ bí 'bʉ ma̱hɛ̱ts'i̱ i̱ nnu̱tho te
guí øthʉ, go da̱ gu̱t'a̱hʉ'a̱.

Ra̱ Jesús bi xännba̱bi̱ ha di̱ mat'Oja̱ yø ja̱'i̱.

5 A nu̱'mø ngue guí mmat'Oja̱hʉ, 'yo guí
øthʉ tengu̱tho øtyø ja̱'i̱ ngue hi̱ngyø mmʉi
ga̱ 'yøt'a̱ te øt'e. Di ho te ørbʉ ja yø ni̱ja̱
ngue 'bäi ha ga̱ mmat'Oja̱. I̱ nnepe ngue
da̱ nu̱ gätho yø ja̱'i̱ te øt'e. Da̱ guep'ʉ ja yø
caye i̱ mmat'Oja̱ p'ʉ ni̱ ma. Pɛ nu̱gä maju̱a̱ni̱
te dí xi'a̱hʉ ngue nu̱'a̱ ga̱ nnu̱ma̱nho yø ja̱'i̱
te øt'e, ya hønt'a̱ yø nzäbi'a̱. 6 Pɛ nu̱'a̱hʉ,
nu̱'mø guí mmat'Oja̱hʉ, da̱mi̱ cʉt'a̱mbo ni̱
ngu̱hʉ, tøtra̱ goxthi, da̱mi̱ ma̱t'Oja̱hʉ p'ʉya.
A nu̱na̱ Oja̱ ni̱ Papáhʉ, ja 'bʉp'ʉ ha guí
'bʉhmʉ na̱, go nnu̱ dra̱ mhmat'Oja̱ guí ørbʉ
ja ni̱ ngu̱hʉ na̱, 'nɛ̱ go da̱ gu̱t'a̱hʉ na̱.

7 Nu̱'mø gá̱ ma̱t'Oja̱hʉ, 'yo ja ga̱di
'yopthobi yø hya̱ guí xihmʉ Oja̱. Porque
ngu̱'a̱ øtyø ja̱'i̱ hi̱ngui̱ pa̱ Oja̱, i̱ ɛ̱na̱ ngue
nu̱'a̱ ya'atho gui ya̱hni̱, gue'a̱ di 'yø Oja̱
te xi'a̱. 8 Pɛ 'yoguí øthʉ tengu̱tho øt'ʉ.
Porque nu̱na̱ Oja̱ ni̱ Papáhʉ, ya pa̱di̱ te gä
guí homhmʉ hante ngue gui 'yäpi te gui̱
nnehʉ. 9 Ja̱na̱ngue nu̱'mø gá̱ mat'Oja̱hʉ,
da̱mi̱ 'yɛ̱mhmʉ: Ma̱ Papá'a̱he guí 'bʉ
ma̱hɛ̱ts'i̱, da̱mi̱ 'yøt'e ngue da̱ hnu̱ ma̱nsu̱'i̱.
10 Bá̱ ɛ̱hɛ̱ gui̱ ma̱nda ua. Di̱ nja'a̱ te ni̱ pähä
ua ja ra̱ xi̱mhäi tengu̱tho bí ja ma̱hɛ̱ts'i̱.
11 Da̱mi̱ 'dacje ra̱ hmɛ̱ n'na pa ngu̱ n'na pa.
12 'Nɛ̱ da̱mi̱ pu̱nnga̱ ma̱ ts'oquihe, tengu̱tho
gähe xquet'a̱ da̱di pu̱nnba̱he to hi̱ngui̱ ho te
ørca̱he. 13 Da̱mi̱ fäxca̱he ngue hi̱nga̱ øt'ähe
ra̱ nts'o. Da̱mi̱ ya̱nje ngue ra̱ nts'o. Porque
nu̱'i̱, gue'e ga̱di̱ mma̱ndasɛ, jasɛ ni̱ ts'ɛdi,
guí ta̱te para za̱ntho. Da̱ ngu̱t'a̱tho.

14 Nu̱'mø guí 'bʉi ngue guí pu̱nnba̱bi̱ yø
ja̱'i̱ hi̱ngui̱ ho te øt'a̱hʉ, nu̱'a̱ ni̱ Papáhʉ bí
'bʉ ma̱hɛ̱ts'i̱ xquet'a̱ di pu̱n'na̱ ni̱ ts'oquihʉ
'mø. 15 Pɛ nu̱'mø hi̱nguí̱ nne guí pu̱nnba̱bi̱ ni̱
mmic'ɛ̱iui te øt'a̱hʉ, nu̱'a̱ ni̱ Papáhʉ bí 'bʉ
ma̱hɛ̱ts'i̱ xquet'a̱ hi̱ndi̱ pu̱n'na̱ ni̱ ts'oquihʉ
'mø.

*Ra̱ Jesús bi xännba̱bi̱ yø ja̱'i̱ ha di 'yɛtyø
mmʉi.*

16 Nu̱'mø guí nne ngue gui 'yɛ'ni̱ mmʉihʉ,
'yo ga̱di hmi̱ du̱mmʉihʉ tengu̱tho øtyø ja̱'i̱
ngue hi̱ngyø mmʉi ga̱ 'yøt'a̱ te øt'e. A nu̱yá,
di hmi̱ du̱mmʉi 'mø ɛtyø mmʉi, i̱ nne ngue
da̱ nu̱ yø ja̱'i̱ te øt'e. Pɛ maju̱a̱ni̱ dí xi'a̱hʉ,
nu̱'a̱ ga̱ nnu̱ ma̱nho yø ja̱'i̱ te øt'e, ya hønt'a̱
yø nzäbi'a̱. 17 Pɛ nu̱'a̱hʉ, nu̱'mø guí ɛ'ni̱
mmʉihʉ, 'yo ga̱di hmi̱ du̱mmʉihʉ, sinoque
da̱mi̱ 'yejni̱ ya̱hʉ 'nɛ̱ da̱mi̱ nxʉdähʉ. 18 'Yo
guí nnehʉ ngue di u̱nna̱ güɛnda yø ja̱'i̱ ngue
guí ɛ'ni̱ mmʉihʉ. Hi̱nda̱ hønt'a̱ ni̱ Papáhʉ
pa̱di̱ ngue guí ɛ'ni̱ mmʉihʉ, go da̱ gu̱t'a̱hʉ
na̱.

Da̱mi̱ ne ngue bí ja ni̱ mmɛtihʉ ma̱hɛ̱ts'i̱.

19 'Yo guí nnehʉ ngue xøgue nma̱
mu̱nts'i̱tho'a̱ te guí pɛshʉ ua ja ra̱ xi̱mhäi.
Porque nu̱'a̱ te guí pɛshʉ ua ja ra̱ xi̱mhäi, da̱
zi yø zu̱'ɛ̱, ya di̱ nts'oni̱. Ogue da̱ bɛ̱ yø bɛ̱.
20 A nu̱yá, da̱mi̱ nehʉ ngue nu̱p'ʉ ma̱hɛ̱ts'i̱,
ja bí jap'ʉ ra̱ nho gui̱ nthɛhʉ, nu̱'a̱ hi̱nha di̱
m'mɛdi. Ya hi̱nda̱ zä da̱ zi yø zu̱'ɛ̱, 'nɛ̱ hi̱nda̱
zä da̱ zønyø bɛ̱ ngue da̱ bɛ̱'a̱hʉ. 21 Nu̱'mø guí
ɛ̱mhmʉ ngue bí ja ma̱hɛ̱ts'i̱'a̱ ra̱ nho ta̱te di̱
mu̱ui, hønnbʉ da̱ zo ni̱ mmʉihʉ p'ʉ 'mø.

Ra̱ Jesús bi hyɛjpa̱ ra̱ hya̱ n'na ra̱ nyot'i.

22 Nu̱'mø bi xogui xa̱nho ni̱ dähʉ ya, ya
guí hɛ̱thʉ xa̱nho ra̱ nyot'i i ja. Njarbʉtho
ni̱ n'yomfɛ̱ni̱hʉ ya, nu̱'mø bi xogui xa̱nho,
ya guí pa̱hmʉ ndana̱ ra̱ nho gdi̱ n'yohʉ
'mø. 23 Pɛ nu̱'mø hi̱ngui̱ xogui xa̱nho ni̱
n'yomfɛ̱ni̱hʉ, ya hi̱mma̱ ju̱a̱ni̱ guí pa̱hmʉ
ndana̱ ra̱ nho gdi̱ n'yohʉ 'mø. Ya nsʉtho
'mø ngue ra̱ ts'a'bɛxu̱i̱ p'ʉ gni̱ mähä, porque

hinguí xohní n'yomfɛníhʉ ngue guí pahmʉ ndana ra nho.

Bi hyɛcra hya ra Jesús ngue yoho yø hmu.
[24] Hinguí sä ngue yoho yø hmu ra ja'í dí m'mʉí. A nu'mø ngue yoho yø hmu dí m'mʉí, n'na'a dí madí, n'na'a hindí madí. N'na rá hmu da 'yørpe te dí manda, man'na rá hmu hinda 'yørpe te dí manda. Guí njathʉ p'ʉya, hinguí sä ngue mbø yoho p'ʉ dí ma ní mmʉihʉ. Dí ma ní mmʉihʉ Oja, xindí ma ní mmʉihʉ ra mɛnyu.

Nuna Oja fä'ʉ yø ja'í ya o rá 'yɛ.
[25] Nugä dí mma, nu'a te ja ngue gui sihʉ, ogue te ja ngue gui hyehʉ, 'yo gue'a mathoguitho ga ndu ní mmʉihʉ'a. A nuyá, nu rá te ra ja'í, man'natho dí muui ngue'a te da zi. Nu rá do'yo ra ja'í, man'natho dí muui ngue'a te da hye. [26] Ya guí nnuhʉ yø ts'ints'ʉ 'yo maya, ngue hinguí uahí, 'nɛ hinguí xofo ngue te da mɛts'i. Pɛ nuna ní Papáhʉ bí 'bʉ mahɛts'í, go di unní te si yø ts'ints'ʉ na. Goma gue'ahʉ ya, ngue hinda mäxahʉ Oja, porque man'na xammadí'ahʉ ngue yø ts'ints'ʉ. [27] Xiya, xi ra ja'í tu rá mmʉi ngue hinguí hɛts'í, ¿ua da zä dí nte man'na doyʉní ngue'a ga nhɛts'í?

[28] 'Yo di tu ní mmʉi te gui hyehʉ. Ya guí nnuhʉ yø dønì bí ja dapo ngue hindí mpɛfi, ní xinguí mpe, pɛ mahotho guí nɛquí. [29] Dí xi'ahʉ na ra hya na, ngue tengu ra dast'abi Salomón, mandønho drá he bi hye, pɛ hinha da zʉdi tengu ganho yø dønì. [30] Porque guesɛ Oja øt'e ngue mazihotho guí nɛquí yø dønì bí ja dapo. Bí ja dapo ya, pɛ nixudí p'ʉya, dí nzø p'ʉ ja ra orno. Goma gue'ahʉ ngue hindí he'ahʉ Oja. Pɛ hingá ɛgui ɛc'ɛíhʉ xanho ngue fäxahʉ Oja. [31] Jananngue nuyá, 'yo mathoguitho di tu ní mmʉihʉ ngue sä gui 'yɛmhmʉ: "¿Te 'bɛ'a ga sihʉ ya, o gue te 'bɛ'a ga hehʉ ya?" gui 'yɛmhmʉ. [32] Porque yø ja'í 'bʉcua ja ra ximhäi, hønt'a te da zi 'nɛ'a te da hye ní ma yø mmʉi honí. Pɛ nu'ahʉ, nu'a ní Papáhʉ bí 'bʉ mahɛts'í, ya padí ngue guí homhmʉ gätho ya yø cosa ya. [33] Jananngue nuyá, ma datho damí hyoní ha gdi sohʉ rá 'yɛ Oja. Nuya yø hya dí manda Oja, damí ja nduummʉi gui 'yøthʉ, n'namhma ngue di 'da'i te gäma cosa gui homhmʉ. [34] A nuyá, 'yo sä ma'dihi di tu ní mmʉihʉ'a te ja ngue gui thohmʉ nixudí. Porque n'na ngu n'na yø pa ja te thohyø ja'í. Høntho ngue nu'a ra n'ʉ guí thohmʉ n'na pa ngu n'na pa damí hyoní ha gdi thohmʉ'a ra pa'a.

7

'Yo guí haspahʉ ra güɛnda te ga 'yo mi'da yø ja'í.
[1] 'Yo guí haspahʉ ra güɛnda te ør'mi'da yø ja'í, n'namhma ngue hinda hyats'ahʉ ra güɛnda Oja te guí øthʉ. [2] Porque da thats'ahʉ ra güɛnda tengutho gní hyaspahʉ ra güɛnda mi'da yø ja'í. Tengutho gui 'yøthʉ, xquet'a gue'a dí nja'ahʉ'a. [3] ¿Hanja yø ja'í ngue ja xangu yø ts'oqui, guehya nne da hyaspa ra güɛnda yø ja'í ngue ts'ʉdyø ts'oqui ja ya? Tengutho 'mø guí xihní cu ngue oxra häi rá dä, pɛ nu'í p'ʉya, ra biga di o ní dä. [4] Ya hinda zä gui 'yɛmní cu: "Ague n'yø, tø ga hahmí ra häi o ní dä", gui 'yɛmbí. A nu'í p'ʉya, hin gadí unna güɛnda ngue ra biga oxní dä. [5] Ya hinní 'yup'ʉ te guí mma. 'Be damí hyahra biga o ní dä n'namhma da zä gui hyamba ra häi o rá dä ní cu.

[6] Nuna ra hya guí nnu mandʉxquihʉ, nu ra ja'í ngue mandønts'o drá mmʉi hinda zä gui xihmʉ ra hya. Porque n'na ra cosa xandʉxqui, hinguí sä di t'unyø fo'yo. Nu'mø bí ncuɛ ra fo'yo, da za'ahʉ. Ximmangu n'na ra cosa ngue mandø mmadítho, hinguí sä di t'unyø ts'ʉdi, porque ra ts'ʉdi di 'da'mí, da nɛp'ʉ häi'a te guí unhnʉ.

Damí 'yäphʉ Oja te guí homhmʉ.
[7] Nuna Oja di 'da'i te guí homhmʉ. Damí 'yäpi te guí nnehʉ. Nu te gui hyoní, gui tiní. Nu'mø gá jätra goxthi ngue guí nzohmʉ Oja, da xoc'ahʉ. [8] Porque nu ra ja'í ädi te nne, ma t'unní. Nu'a honí, i tiní. Nu'a di jätra goxthi, i sojpi.

[9] Conque nu ra ja'í 'bʉhrá basí, nu'mø bi 'yäpra thuhmɛ, hinguí sä rá mmʉi ra ja'í ngue ra do di unná basí. [10] Ogue ra hua da 'yäprá basí, hingra c'ɛya di unní. [11] A nuyá, i ja ní ts'oquihʉ, pɛ guí padí guí unna cosa nu'a xanho ní basíhʉ. Man'natho'a ní Papáhʉ bí 'bʉ mahɛts'í ngue xandønho te di 'da'ahʉ 'mø gui 'yäphʉ.

[12] Tengu gní ne ngue da mäxahʉ yø ja'í, da ngu'a gui 'yøthʉ, damí 'yørpahʉ ra 'bäxte mi'da yø ja'í. Ja ní gaxpʉ gätho yø hya nt'ot'i p'ʉ ja ra ley, da gue'ʉ yø hya bi 'yotyø pøngahya Oja.

Ma̱hyɛjpi ra̱ hya̱ n'na ra̱ goxthi hi̱ngui̱ xi̱di̱.

13 Mɛ̱nte guí 'bʉhmʉ ua ja ra̱ xi̱mhäi, da̱mi̱ hya̱xhʉ ra̱ 'yu̱ njua̱ntho. A nu̱yá, para ngue da̱ zä gui hya̱xhʉ na̱ ra̱ 'yu̱ na̱, da̱mi̱ cʉthʉ p'ʉ ja ra̱ goxthi̱ hi̱ngui̱ xi̱di̱. Porque nu̱na̱ ra̱ 'yu̱ ni̱ ma ni̱du̱ hi̱ngui̱ nnu̱ ma̱nhɛ̱nni̱ yø ja'i̱ na̱, ngue xa nxi̱di̱ ra̱ goxthi 'nɛ̱ xa̱ nxi̱di̱ ra̱ 'yu̱. Pɛ ma̱ndønguu̱ dyø ja̱'i̱ ni̱ map'ʉ. 14 Pɛ nu̱ ra̱ 'yu̱ njua̱ntho da̱ hya̱xra̱ ja̱'i̱ di̱ nthɛui ra̱ 'da'yo te, hi̱ngui̱ xi̱di̱ ra̱ goxthi 'nɛ̱ hi̱ngui̱ xi̱di̱ ra̱ 'yu̱. Pɛ ziyohotho yø ja̱'i̱ ni̱ map'ʉ.

Nu̱'a̱ ga̱ nho rá̱ ndät'ä ra̱ za, gue'a̱ di fa̱di̱ tema̱ za'a̱.

15 Da̱mi̱ mfähmʉ xa̱ndønho, nu̱ya yø fɛhni̱ xännba̱te da̱ zøp'ʉ guí 'bʉhmʉ, da̱ 'yɛ̱na̱ ngue mma̱mbrá hya̱ Oja̱. 'Yo di hä'a̱hʉ, porque ma̱xøts'itho di̱ nɛ̱qui̱ ngue yø hoga̱ n'yohʉ, pɛ nu̱ te ga̱ 'yo, gä ra̱ nts'oni̱ ørbʉ ni̱ ma. 16 Nu̱'a̱ te ga̱ 'yo, gue'a̱ gdi̱ pa̱hmʉ te'o'a̱. Tengu̱tho p'ʉ ja ra̱ 'ui̱ni̱, guí pa̱hmʉ ngue hi̱nga̱ ja di̱ nzʉp'ʉ yø uva. Ni̱ xi̱ngyø igo di̱ nzʉp'ʉ ja yø 'ui̱ni̱. 17 Porque guí pa̱hmʉ ngue n'na ra̱ hoga̱ za, ra̱ hoga̱ ndät'ä zʉdi. Pɛ nu̱'a̱ hi̱ngra̱ hoga̱ za, hi̱ngui̱ ho yø ndät'ä zʉdi. 18 Nu̱ ra̱ hoga̱ za, hi̱nga̱ ja zʉp'ʉ ra̱ ndät'ä hi̱ngui̱ ho. Nu̱'a̱ hi̱ngra̱ hoga̱ za, hi̱nga̱ ja zʉp'ʉ ra̱ hoga̱ ndät'ä. 19 Nu̱ gätho yø za hi̱ngui̱ ho yø ndät'ä zʉdi da̱ ma nt'ɛts'i ngue da̱ t'u̱di̱. 20 Ja̱na̱ngue dí xi'a̱hʉ ngue nu̱'a̱ te ga̱ 'yo ya yø fɛhni̱ xännba̱te, gue'a̱ gdí pa̱hmʉ te'o'a̱.

Jatho gui 'yøthʉ'a̱ te rá̱ pähä ni̱ Hmu̱hʉ.

21 Nu̱ya yø ja̱'i̱ da̱ 'yɛ̱ngui̱ ngue dra̱ Hmu̱gui̱, hi̱nga̱ gä da̱ yʉrbʉ ha di̱ ma̱nda Oja̱. Nu̱'ʉ ma̱jua̱ni̱ ngue da̱ yʉrbʉ di̱ ma̱nda Oja̱, gue'ʉ yø ja̱'i̱ da̱ 'yørpa̱bi̱ rá̱ pähä ma̱ Papá bí 'bʉ ma̱hɛ̱ts'i̱. 22 Nu̱'mø bi zønna̱ pa da̱ tha̱spa̱ ra̱ güɛnda yø ja̱'i̱, xa̱ndøngu̱ yø ja̱'i̱ da̱ 'yɛ̱ngui̱: "Gra̱ hmu̱, gra̱ hmu̱. Xquet'a̱ 'nɛ̱cähe dá̱ xicähe yø ja̱'i̱ te'o'i. 'Nɛ̱ conni̱ thu̱hu̱ dá̱ øthegähe yø ja̱'i̱ mi̱ n'youi yø ts'onthi̱. 'Nɛ̱ conni̱ thu̱hu̱ dá̱ øt'ähe xa̱ngu̱ yø milagro", da̱ 'yɛ̱ngui̱. 23 Nu̱'mø dá̱ tha̱cä p'ʉya, ga̱ ɛ̱mbi̱: "Da̱mi̱ 'uemhmʉ ua dí 'bʉcä, porque hi̱mma̱ amigo'a̱hʉ. Porque høndra̱ nts'o xquí n'yohʉ", ga̱ ɛ̱mbi̱.

Bi̱ nhyɛjpa̱ ra̱ hya̱ yoho yø hyønni̱gu̱.

24 Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ øde te gäma̱ hya̱ dí mma̱ngä 'nɛ̱ da̱ 'yøt'e te dí xifi, guehna̱ nná hyɛjpa̱bi̱ n'na ra̱ n'yohʉ ngue ra̱ njammʉi na̱, ngue ra̱ mmʉndo p'ʉ bi hyøhrá ngu̱. 25 Nu̱'mø bi̱ nja ra̱ 'ye, bi̱ mo ra̱ da̱the, bi̱ n'yo ra̱ nda̱hi̱ ngue bi̱ nønhna̱ ngu̱. Pɛ hi̱mbi̱ dägui, porque ra̱ mmʉndo p'ʉ høxrá ngu̱. 26 Pɛ nu̱ ra̱ ja̱'i̱ øde te gäma̱ hya̱ dí mma̱ngä, 'nɛ̱ hi̱nda̱ 'yøt'e te dí xifi, guehna̱ nná hyɛjpa̱bi̱ n'na ra̱ n'yohʉ ngue hi̱n'yʉ rá̱ n'yomfɛ̱ni̱ na̱. Guep'ʉ ja ra̱ 'bomu̱ dehe bi hyøhrá ngu̱. 27 Mi̱ n'ye p'ʉya, bi̱ mo ra̱ da̱the, bi̱ n'yo ra̱ nda̱hi̱ ngue bi̱ nønhna̱ ngu̱. Bi xot'i, ma̱xøgue bi̱ n'uɛ̱ni̱.

28 Mi̱ juahya yø hya̱ bi xännba̱ yø ja̱'i̱ ra̱ Jesús, di 'yødyø ja̱'i̱ ya yø hya̱ bi xifi. 29 Porque yø xännba̱te ngue ra̱ ley hi̱ngui̱ ya̱ ma̱nzaqui 'mø xännba̱te, pɛ nu̱na̱ ra̱ Jesús ɛ̱na̱ nts'ʉt'abitho 'mø xännba̱te, nu̱ te mma̱ ngue di̱ nja gue'a̱ di̱ njahma̱'a̱.

8

Ra̱ Jesús bi 'yøthe n'na ra̱ n'yohʉ mi̱ 'ya rá̱ do'yo.

1 Ma̱mbá ɛ̱p'ʉ bí ja ra̱ nyu̱ni̱ ma̱mbi 'bʉhra̱ Jesús, xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱ bá̱ n'youi. 2 Bi guat'a̱ n'na ra̱ n'yohʉ mi̱ hɛ̱mbra̱ ts'o'ya p'ʉya. Bi̱ nda̱ntyøhmu̱ p'ʉ 'bʉhra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague gra̱ hmu̱, nu̱'mø guí nne gui 'yørca̱ ra̱ ma̱te gui 'yøthegui, nu̱gä dí pa̱di̱ ngue da̱ zägui —bi 'yɛ̱mbi̱.

3 Ra̱ Jesús bi dots'i conná 'yɛ, bi 'yɛ̱mbʉya:

—A̱há, dí nne ga̱ øthe'i. Da̱ zä'i ya —bi 'yɛ̱mbi̱.

Høntho bi̱ ma̱nna̱ ra̱ hya̱ na̱, nu̱na̱ ra̱ därquɛ̱hi̱ mi̱ 'ya rá̱ do'yo, 'bexpi zä ha mi̱ hɛ̱mbi̱. 4 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbra̱ n'yohʉ mi̱'ʉ:

—Nu̱yá, 'yo to guí xifi te dá̱ øt'a̱'i̱ ya. 'Be ni̱ ma ya, sømp'ʉ 'bʉhra̱ mmäcja̱. Da̱ nu̱ ngue ya bi zä'i. Da̱mi̱ 'yøtra̱ 'bøt'e tengu̱tho bi̱ ma̱nda ra̱ Moisés ngue da̱ 'yøtyø ja̱'i̱ 'mø bi zä ra̱ 'ya hɛ̱mbi̱. Ja̱na̱ngue da̱ ba̱di̱ gätho yø ja̱'i̱ ngue ya bi zä'i.

Ra̱ Jesús bi 'yøthebi rá̱ hmi̱gui̱ n'na ra̱ capita.

5 Nu̱na̱ ra̱ Jesús, mi̱ zømp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Capernaum. Bi̱ ma bá̱ äpra̱ ma̱te n'na ra̱ capita. 6 Bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague gra̱ hmu̱, nu̱'a̱ n'na ra̱ ts'ʉnt'ʉ di̱ mpɛp'ʉ ja ma̱ ngu̱, sä ra̱ nda̱te ngue tu̱ gä rá̱ do'yo —bi 'yɛ̱mbi̱.

7 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbra̱ n'yohʉ äpra̱ ma̱te:

—Ga̱ mmagä p'ʉ 'mø, ga̱ ma øthegä —bi 'yɛ̱mbi̱.

8 Nu̱'a̱ ra̱ capita p'ʉya, ma̱hømbi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:

—Pɛ ague grá̱ hmu̱, 'yo ga̱di̱ n'ʉni̱. Nu̱gä hi̱mma̱ nsä'be ngue guí cʉrbʉ ja ma̱ ngu̱. A nu̱yá, høntho da̱mi̱ ma̱nya ngue da̱ zä ra̱ ts'ʉnt'ʉ dí xi'i, ya dí pa̱di̱ ngue da̱ zä ra̱ n'ʉ hɛ̱mbi̱. [9] Porque nu̱gui̱ xquet'a̱ 'bʉi to 'bɛt'o ngue di̱ ma̱ndagui̱. A nu̱gä p'ʉya, xquet'a̱ dí si ma̱ soldado da̱di̱ ma̱nda. Nu̱'mø dí xi'a̱ n'na ra̱ soldado ngue ha da̱ ma, i pap'ʉ dí ɛt'i. Ogue ga̱ ɛ̱mbi̱: “Bi 'yɛ̱cua”, ra̱ soldado p'ʉya bá ɛ̱p'ʉ. Ogue ma̱ hmi̱qui̱, ga̱ 'bɛpi te da̱ mɛfi, ra̱ hmi̱qui̱ øt'e te dí xifi.

[10] Nu̱na̱ ra̱ Jesús mi̱ 'yøde te xihra̱ capita, di 'yøtho te sifi. Bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱ n'youi p'ʉya:

—Ma̱jua̱ni̱ dí xi'a̱hʉ ngue hi̱njonni̱ judío di pøni̱ ngue gdi ti̱nnbä rá̱ nt'ɛ̱c'ɛ̱i̱ tengu̱ ga̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱gä na̱ ra̱ n'yohʉ na̱. [11] Nu̱gä dí xi'a̱hʉ ngue xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱ hi̱ngyø judío dí bømp'ʉ ni̱ bøxyadi 'nɛ̱p'ʉ ni̱ yʉhra̱ hyadi, ngue nu̱p'ʉ di̱ ma̱nda Oja̱ p'ʉ ma̱hɛ̱ts'i̱, 'dap'ʉ di̱ nsi̱hmɛ̱ui ra̱ Abraham, conna̱ Isaac, conna̱ Jacob. [12] A nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ mi̱ jahma̱ ngue xta̱ nzo rá̱ 'yɛ Oja̱ 'nɛ̱ hi̱mbi̱ ne, da̱ t'ɛmp'ʉ thi ja ra̱ 'bɛxui̱'ʉ. Ja di̱ nzomp'ʉ 'nɛ̱ ja di gu̱xpʉ yø ts'i'ʉ.

[13] Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbra̱ capita mi̱ nya̱ui:

—Ni̱ ma ni̱ ngu̱ ya. Nu̱'a̱ ra̱ hya̱ guí ɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue da̱ zä ga̱ øt'e, ya bi̱ nja ya.

Ngu̱ ra̱ ora bi̱ ma̱nna̱ ra̱ hya̱ na̱, 'bexpi zä ra̱ ts'ʉnt'ʉ mi̱'ʉ.

Ra̱ Jesús bi 'yøthebi rá̱ to ra̱ Bɛdu.

[14] Ra̱ Jesús bi̱ map'ʉ ja rá̱ ngu̱ ra̱ Bɛdu. Nu̱'a̱ rá̱ to ra̱ Bɛdu oxpʉ ja rá̱ t'ots'i ngue mi̱ hɛ̱mbra̱ pa. [15] Ra̱ Jesús bi bɛnnba̱ rá̱ 'yɛ ra̱ därquɛ̱hi̱ ngue bi gʉts'i. 'Bexpi zä ra̱ pa mi̱ hɛ̱mbi̱. Nu̱na̱ ra̱ xisu p'ʉya, bi̱ nangui̱ ngue bi hojpi te da̱ zi yø ja̱'i̱.

Ra̱ Jesús bi 'yøthe xa̱ngu̱ yø därquɛ̱hi̱.

[16] Mi̱ dähra̱ nde p'ʉya, nu̱p'ʉ 'bʉhra̱ Jesús, xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱ n'youi yø ts'onthi̱ bá̱ ts'i̱nnbi̱ ngue da̱ 'yøthe. Pɛ ra̱ Jesús høntho da̱ ma̱ ngue da̱ zä yø ja̱'i̱ n'youi yø ts'onthi̱, 'bexi sä. 'Dama̱ 'dan'yo yø n'ʉ hɛ̱mbyø ja̱'i̱, pɛ gä bi 'yøthe. [17] Mi̱ nja na̱ ra̱ hya̱ na̱, ya bi̱ nja'a̱ te ra̱ hya̱ bi̱ ma̱nna̱ pøngahya̱ Isaías ngue bi 'yɛ̱na̱: “Nu̱ te gäma̱ n'ʉ gmi̱ hɛ̱mphʉ, gä bi hya̱qui hapʉ mi̱'ʉ”, bi 'yɛ̱na̱.

Yonc'ɛ̱i̱ bi̱ nya̱ui ra̱ Jesús.

[18] Mi̱ nu̱ ra̱ Jesús ngue ma̱ndøngu̱ dyø ja̱'i̱ di̱ mäts'i. Bi xihyø xädi p'ʉya ngue bi̱ mähä dí ma ma̱n'na nguadi ra̱ zabi. [19] Nu̱'a̱ n'na ra̱ xännba̱te ngue ra̱ ley bi guarbʉ 'bähra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague grá̱ xännba̱te, nu̱gä dí nne ga̱ mmɛ hapʉ gdí ma —bi 'yɛ̱mbi̱.

[20] Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mp'a̱ ya̱ui:

—Yø haho ja yø 'bido hapʉ säya. Yø ts'ints'ʉ ja yø 'bafi hapʉ säya. Pɛ ra̱ N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱, hi̱n'yʉ rá̱ ngu̱ hapʉ di̱ n'oxi.

[21] Pɛ nu̱'a̱ n'na nc'ɛ̱i̱ rá̱ xädi bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague grá̱ hmu̱, da̱mi̱ 'dacra̱ nt'ɛ̱di̱ ngue 'be da̱ du̱ ma̱ papá, ga̱ ägui, ya ga̱ mɛ p'ʉya —bi 'yɛ̱mbi̱.

[22] Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ma ga̱ mmɛhma̱. Nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ ɛ̱ntho ya xa̱ ndu̱ ngue hi̱ngui̱ pa̱ Oja̱, gue'ʉ da̱ 'yähyø mmi̱ndu̱ui'ʉ.

Ra̱ Jesús bi̱ säyabi ra̱ nda̱hi̱ conyø fʉnthe.

[23] Nu̱na̱ ra̱ Jesús bi yʉrbʉ ja ra̱ barco ngue bi̱ ma, bi̱ mähä yø xädi. [24] Pɛ nu̱p'ʉ ja ra̱ zabi, bi̱ nanga̱ n'na ra̱ nda̱te nda̱hi̱. Nu̱'ʉ yø fʉnthe nangui̱, so mbo ra̱ barco mɛ̱nte a̱tho ra̱ Jesús. [25] Nu̱'ʉ yø xädi p'ʉya, bá äp'ʉ bí a̱ha̱, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague grá̱ Hmu̱, da̱mi̱ ya̱nje. Ya ja ngue da̱ thu̱nt'a̱ mbonthe ra̱ barco. Ya ga̱ tu̱hʉ —bi 'yɛ̱mbi̱.

[26] Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbyø xädi:

—¿Hanja ngue guí su̱hʉ? ¿Ua hi̱nguí ɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue ga̱ fäxa̱hʉ? —bi 'yɛ̱mbi̱.

Mi̱ nangra̱ Jesús, bi hɛjpa̱bi̱ ra̱ nda̱hi̱ 'nɛ̱hyø fʉnthe. Mi̱ hɛjpi, 'bexpi̱ nsäya. [27] Nu̱'ʉ yø xädi p'ʉya, di 'yøtho te bi̱ nja. Di̱ n'yɛ̱mbi̱ n'na ngu̱ n'na:

—¿Te'o ni̱ n'yohʉ na̱ n'yø? Asta̱ ra̱ nda̱hi̱ 'nɛ̱hra̱ dehe ɛ̱c'ɛ̱i̱ 'mø bi zofo —di̱ n'yɛ̱mbi̱.

Ra̱ Jesús bi 'yøthe yonc'ɛ̱i̱ mi̱ n'youi yø ts'onthi̱.

[28] Mi̱ zøm ma̱n'na nguadi ra̱ zabi, ja ra̱ häi ni̱ hu̱ ngue Gadara. Ja bi̱ nthɛui p'ʉ ra̱ Jesús yoho yø n'yohʉ mi̱ n'youi yø ts'onthi̱. Pɛ ma̱ndønts'otho, xpí 'yɛ̱p'ʉ ja ra̱ camposanto. Asta̱ nts'u̱tho to da̱ thop'ʉ ja ra̱ 'yu̱. [29] Mi̱ nu̱ ra̱ Jesús, bi̱ mʉhra̱ mafi. Bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague Jesús, rá̱ Ts'ʉnt'ʉ'i Oja̱, ¿hanja ngue ga̱di̱ nthi̱nt'ua dí 'bʉcähe? Porque tobe hi̱ngui̱ sønna̱ pa ngue gui pɛnnga̱he ra̱ castigo —bi 'yɛ̱mbi̱.

[30] Nu̱p'ʉ yap'ʉtho, ma̱mbi̱ 'yop'ʉ n'na 'bʉi yø ts'ʉdi, ma̱ 'yoni̱ p'ʉ ngue si̱hmɛ̱. [31] Nu̱'ʉ yø ts'onthi̱ bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:

—Nu'mø guí nne ngue gą hɛcähe ua ya yø n'yohʉ 'bʉcua, pɛ dąmi 'dacje rą nt'ɛ̱di ngue gą cʉt'ähe yø mmʉi yø ts'ʉdi bí 'yonʉ —bi 'yɛ̱mbi.

32 Rą Jesús bi unną nt'ɛ̱di yø ts'onthi, bi 'yɛ̱mbi: —I mähä nʉ bí 'bʉhyø ts'ʉdi 'mø.

Jąnąngue nu'ʉ yø ts'onthi bi hyɛp'ʉ yø n'yohʉ mi n'youi, i ncʉrbʉ ja yø mmʉi yø ts'ʉdi. Yø ts'ʉdi p'ʉya, bi gʉ rą 'dihi, bi nhyørbʉ ja rą zabi. Gä ja bi jąrbʉ rą dehe.

33 Nu'ʉ mi fähyø ts'ʉdi p'ʉya, bi nsu 'mø mi nu te bi nja. N'na 'dihitho bi map'ʉ bí ja rą hnini ngue bą́ mą te bi nja. Bi mą tengue xi thohyø ts'ʉdi, 'nɛ̱ bi mą tengue xi tho'ʉ yø n'yohʉ mi n'youi yø ts'onthi. 34 Nu'ʉ yø ją'i mąmbí 'bʉp'ʉ ja rą hnini, gä bi ma ngue bi zømp'ʉ bí 'bʉhrą Jesús. Mi zønyø ją'i p'ʉ 'bʉhrą Jesús, bi xifi ngue dą ma.

9

*Rą Jesús bi 'yøt'e ngue dą fądi ngue ja rą́ ts'*ɛdi ngue di punnbą yø ts'oqui yø ją'i.

1 Rą Jesús bi yʉrbʉ ja rą barco ngue dą ma, di ma mąn'na nguadi rą zabi ha bí ja rą́ hnini. 2 Mi zømp'ʉ ja rą hnini, bą́ thunnbąbi n'na nc'ɛ̱i bą́ oxrą́ fidi ngue tudyø gua. Mi nu rą Jesús te øtyø ją'i bą́ du rą därquɛ̱hi, i pądi ngue ɛ̱c'ɛ̱i yø ją'i ngue dą zä dą 'yøthe rą därquɛ̱hi. Bi 'yɛ̱mbrą därquɛ̱hi p'ʉya:

—Ague ts'ʉnt'ʉ'i, 'yo tu ni mmʉi, ya dą́ pun'nąni ts'oqui ya —bi 'yɛ̱mbi.

3 Nunąrą hyą bi mąnną Jesús, mi 'yøhyø xännbąte ngue rą ley, bi mbøcuɛ. Bi 'yɛ̱mp'ʉ ja yø n'yomfɛ̱ni: "Nunąrą n'yohʉ 'bʉcua, thenmąhyą Ojąną co nu'ą rą hyą i mmą". 4 Pɛ rą Jesús i pątho te mbɛ̱nya yø n'yohʉ mbøcuɛ, bi 'yɛ̱mbi:

—Nunąrą hyą gą́ bɛ̱mhmʉ ya, hinga ja rą́ njap'ʉ ną. 5 Nugä dą́ xihrą n'yohʉ 'bʉcua, dí ɛ̱mbi: "Ya dą́ pun'nąni ts'oqui ya". Pɛ nuyá, hindi nɛquí xąnho ngue'mø bi mpunnbi ogue hin'ną. Pɛ nu'mø gą ɛ̱mbi: "Dąmi nangui, gui cąxni fidi, gui mma", gą ɛ̱mbi, nu'mø ngue bi n'yo p'ʉya, ya guí pąhmʉ xąnho ngue ja mą ts'ɛdi. 6 A nuyá, dąmi pąhmʉ ya ngue rą N'yohʉ bí 'yɛ̱ mąhɛ̱ts'i, ja rą́ ts'ɛdi ua ja rą ximhäi ngue di punnbą yø ts'oqui yø ją'i.

Bi 'yɛ̱mbrą n'yohʉ xąn'ʉ p'ʉya:

—Dąmi nangui, cąxni fidi, ni ma ni ngu.

7 Rą därquɛ̱hi p'ʉya, bi nangui, bi ma rą́ ngu. 8 Mi nu yø ją'i te bi nja, bi nsu yø ją'i. Pɛ ɛ̱spąbi Ojąną porque di nɛquí ngue Ojąną di unnąną ts'ɛdi te ø'ną rą n'yohʉ ną.

Rą Jesús bi zixrą Mateo, dą 'yøt'e ngue rą́ xädi.

9 Mi ma rą Jesús, ni nthop'ʉ ja rą́ oficina n'na rą n'yohʉ ni hu ngue rą Mateo, nunąną jʉmbą rą mɛ̱nyu yø ją'i ja te pä. Mi nu rą Jesús, bi 'yɛ̱mbi:

—Ma gą mmɛ n'yø, gą øt'e ngue mą xädi'i —bi 'yɛ̱mbi.

Rą Mateo p'ʉya, bi zop'ʉ rą́ oficina ngue bi mɛ rą Jesús.

*Nuya yø ją'i t'*ɛ̱mbi ja yø ts'oqui, 'dap'ʉ sihmɛ̱ui rą Jesús.

10 Mąn'na rą pa p'ʉya, nunąną rą Jesús bi mɛ yø xädi p'ʉ ja rą́ ngu rą Mateo ngue dą nsihmɛ̱. Xąngu yø ngʉthäi 'bʉp'ʉ, co 'nɛ̱ hmi'da yø ją'i t'ɛ̱mbi ngue ja yø ts'oqui, gä 'dap'ʉ sihmɛ̱ui rą Jesús. 11 Yø fariseo p'ʉya mi nu te øtrą Jesús, bi 'yørpąbi rą nt'änni'ʉ yø xädi, bi 'yɛ̱mbi:

—¿Hanja ni xännbątehʉ ngue 'dap'ʉ sihmɛ̱hʉ yø ngʉthäi co 'nɛ̱hyʉ mi'da yø ją'i ja xąngu yø ts'oqui? —bi 'yɛ̱mbi.

12 Mi 'yøhrą Jesús te sipyø xädi, bi 'yɛ̱mp'ʉ di yąhni:

—Nuya yø ją'i di hyɛ̱nni, guehya ni 'yɛ̱hrą 'yøthe ya. Pɛ yø ją'i xąnzaqui, hinga gue'ʉ ni 'yɛ'ʉ. 13 Dąmi xähmʉ te ni bønyø hyą nt'ot'i p'ʉ ja rą Mącą Libro ngue ɛ̱ną: "Dí nnegä ngue di nja ni nhuɛ̱cątehʉ, porque guehną mąn'natho di muui ną ngue yø 'bøt'e guí ørcąhʉ", ɛ̱n'Ojąną. A nugä, dą́ ɛ̱hɛ̱ ngue gue'ʉ yø ją'i ja yø ts'oqui gą xifi dą hyɛp'ʉ rą nts'o gą 'yo, hinga gue'ʉ yø ją'i ɛ̱ną ngue ya 'yo xąnho dą́ ɛ̱hɛ̱ gą nzofo —bi 'yɛ̱mbi.

Bi mąnną Jesús hanja ngue hinguí ɛtyø mmʉi yø xädi.

14 Nu'ʉ yø xädi rą Xuua bi guarbʉ 'bährą Jesús. Bi 'yɛ̱mbi:

—¿Hanja ni xädi ngue hinguí ɛtyø mmʉi? Conque nugähe 'nɛ̱hyø fariseo ɛ̱mmɛ̱i dí ɛ'mą mmʉigähe —bi 'yɛ̱mbi.

15 Rą Jesús bi 'yɛ̱mbya yąui:

—Nu'ʉ yø ją'i ts'ofo ngue dą nu rą nthąti, hinguí 'bʉ ndummʉi ngue dą 'yɛtyø mmʉi mɛ̱nte 'dap'ʉ 'bʉhmʉ rą novio. Njarbʉtho mą xädigä ya, hinguí ɛtyø mmʉi ngue 'daua dí n'yo'be. Pɛ bą́ ɛp'ʉ rą pa ngue dą zigągui

ma̱ nsʉi'be. Nu̱'a̱ ra̱ pa'a̱ p'ʉya, mfa̱di̱ ngue da̱ zä da̱ 'yɛtyø mmʉi ya ma̱ xädi 'mø.
16 Nu̱na̱ ra̱ 'da'yo hya̱ dí xännba̱te, n'nan'yo na̱ ngue ra̱ nyogui xädi. Tengu̱tho n'na ra̱ 'da'yo u̱lu, hi̱nda̱ zä di 'bøtra̱ zɛ'u̱lu. Porque ra̱ 'da'yo u̱lu di̱ nga̱nts'i̱, ya ma̱n'na di̱ nts'onna̱ zɛ'u̱lu. 17 Tengu̱tho ra̱ 'da'yo vino hi̱ngui̱ sä da̱ sirbʉ ja ra̱ zɛxfani̱ ngue da̱ zɛdi. Porque ra̱ 'da'yo vino da̱ xɛtra̱ zɛxfani̱ 'mø da̱ sit'i, ja di̱ m'mɛp'ʉ p'ʉya. Ja̱na̱ngue ra̱ 'da'yo vino, ra̱ 'da'yo xifani̱ da̱ sit'i n'namhma ngue gä yoho hi̱ndi̱ m'mɛdi.

N'na ra̱ n'yohʉ bi zixra̱ Jesús ngue da̱ øthebi rá t'i̱xu̱.

18 Mɛ̱nte ra̱ Jesús bi xihyø ja̱'i̱ ya yø hya̱ ya, bi zø'a̱ n'na ra̱ n'yohʉ 'bɛt'o ngue yø judío. Bi̱ nda̱ntyøhmu̱ p'ʉ 'bähra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱ ma̱ t'i̱xu̱ ɛxa̱ ja bi̱ du̱, pɛ nu̱'mø guí mma, gui japni̱ 'yɛ p'ʉ ja rá do'yo, ma̱høndi̱ m'mʉi.
19 Ra̱ Jesús bi̱ nangbʉ mi̱ hu̱di̱, bi̱ mɛ'a̱ sits'i. Bi̱ mähä yø xadi.
20 Mɛ̱nte ni̱ 'yo ra̱ Jesús, nu̱na̱ n'na ra̱ xisu ya n'nɛ'ma̱ yonjɛya mi̱ hɛ̱mbra̱ m'mäcji, bi guarbʉ ja rá xʉtha ra̱ Jesús ngue bi därpa̱ rá nya̱ni̱ rá he. 21 I ɛ̱n'a̱ mbo rá mmʉi: "Nu̱'mø ga̱ thärpa̱bi̱ rá he ra̱ Jesús, da̱ zägui", bi 'yɛ̱na̱. 22 Mi̱ dädi, 'bexpi 'bätra̱ Jesús ngue bi hyɛ̱tra̱ xisu. Bi 'yɛ̱mbʉya:
—Ague t'i̱xu̱, da̱ hyu̱ ni̱ mmʉi. Ya bi zä'i ngue gá 'yɛc'ɛ̱igui̱ ngue da̱ zä'i comma̱ ts'ɛdi —bi 'yɛ̱mbi̱.
'Bexque'a̱ bi zä ra̱ n'ʉ mi̱ hɛ̱mbra̱ xisu.
23 Mi̱ zømp'ʉ ja rá ngu̱ ra̱ n'yohʉ na̱ ra̱ Jesús, bi̱ nu̱ ngue 'bʉp'ʉ yø mɛ'bida. Di yänni̱ yø ja̱'i̱ 'bʉp'ʉ ngue zoni̱. 24 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱:
—Da̱mi̱ pømhmʉ ua. Nu̱na̱ ra̱ hmu̱te 'bʉcua, hi̱ngui̱ tu̱ na̱, i a̱tho na̱ —bi 'yɛ̱mbi̱.
Pɛ nu̱ya yø ja̱'i̱ ya̱ui ra̱ Jesús, i̱ thentho, porque pa̱di̱ ngue ya xi du̱ ra̱ hmu̱te. 25 Mi̱ bøn'athi gätho yø ja̱'i̱ p'ʉya, ra̱ Jesús bi thop'ʉ bra̱ 'bɛnna̱ hmu̱te. Bi bɛnnba̱ rá 'yɛ ra̱ hmu̱te bi gʉts'i. Ra̱ hmu̱te p'ʉya bi bɛ̱nna̱te, bi̱ nangui̱. 26 Nu̱ te bi 'yøtra̱ Jesús, bi̱ n'yo ra̱ hya̱ ndap'ʉ bi zä'a̱ ra̱ xɛqui'a̱.

Ra̱ Jesús bi 'yøthe yoho yø xädä.

27 Ma̱mba̱ ɛ̱p'ʉ ja ra̱ ngu̱ na̱ ra̱ Jesús, nu̱p'ʉ ja ra̱ 'yu̱ bi dɛnni̱ yoho yø xädä. Ni̱ mafi, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Ague rá mbom'mɛto'i ra̱ David, da̱mi̱ huɛ̱ga̱'be.
28 Mi̱ yʉrbʉ ja rá ngu̱ ra̱ Jesús, bi guatyø xädä. Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:
—¿Ua guí ɛ̱c'ɛ̱i̱ui ngue da̱ zä ga̱ øt'ä na̱ te guí xicui ya?
Yø xädä p'ʉya bi 'yɛ̱mbi̱:
—A̱há grá Hmu̱, dí ɛ̱c'ɛ̱i̱'be ngue da̱ zä gui 'yøt'e —bi 'yɛ̱mbi̱.
29 Bi̱ macyø 'yɛ ra̱ Jesús ngue bi därpa̱ yø dä yø xädä. Bi 'yɛ̱mbi̱:
—Ngue guí ɛ̱c'ɛ̱i̱ui ngue da̱ zä ga̱ øthe'a̱ui, da̱ zä'a̱ui ya.
30 Nu̱'ʉ yø xädä p'ʉya 'bexpi̱ nzø yø dä. Pɛ ra̱ Jesús di hɛjpi ngue hi̱nte da̱ ma̱, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Ma̱n'nan'yo mi̱ 'yøt'e ngue guí mma̱mmi̱ te dá øt'a̱ui ya —bi 'yɛ̱mbi̱.
31 Pɛ nu̱ya ma̱yø xädä, høntho bi̱ nhyɛhmi̱ ra̱ Jesús, to bi zä xifi te xi 'yørpa̱bi̱ ra̱ Jesús.

Ra̱ Jesús bi 'yøthe n'na ra̱ gone.

32 Høntho bi̱ ma ya ma̱yø xädä, bi zø hmi̱'da yø ja̱'i̱ p'ʉ ha 'bähra̱ Jesús, bá zi̱nnba̱bi̱ n'na ra̱ n'yohʉ di gonebi ra̱ ts'onthi̱. 33 Nu̱na̱ ra̱ Jesús bi japra̱ ts'onthi̱ ngue bi hyɛp'ʉ ra̱ ja̱'i̱ n'youi. Bi zä bi̱ nya̱ ra̱ gone. Pɛ yø ja̱'i̱ bi̱ nu̱ te bi̱ nja, di 'yøtho, di̱ n'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱na̱ te dá nu̱hʉ bi̱ nja ya, mɛ̱nte yø pa xa̱ thogui hi̱njongui̱ pøni̱ ngue da̱ ngu̱'a̱ da̱ 'yøt'ua ja ra̱ häi Israél.
34 Pɛ yø fariseo bi 'yɛ̱na̱:
—Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ 'bʉcua, i øthe yø ja̱'i̱ n'youi yø ts'onthi̱, porque gue'a̱ ra̱ zithu̱ yø hmu̱ yø ts'onthi̱ i fäts'i te øt'e —bi 'yɛ̱na̱.

Ra̱ Jesús di huɛ̱cyø ja̱'i̱.

35 Nu̱na̱ ra̱ Jesús bi̱ n'yo ndap'ʉ bi zä yø hni̱ni̱. Nu̱p'ʉ ja yø hni̱ni̱ søni̱, xännba̱bi̱ rá hya̱ Oja̱ yø ja̱'i̱ di̱ mpɛti p'ʉ ja yø nija̱ yø judío. I xihyø ja̱'i̱ ra̱ hoga̱ 'da'yo hya̱ ngue ha di̱ njap'ʉ di zo rá 'yɛ Oja̱ yø ja̱'i̱. Yø ja̱'i̱ 'dama̱ 'dan'yo ma̱n'ʉ hɛ̱mbi̱, pɛ gä bi 'yøthe ra̱ Jesús. 36 Nu̱'mø bi̱ nu̱ ngue xangu̱ yø ja̱'i̱ di̱ mpɛti p'ʉ ha søni̱, ɛ̱mmɛ̱i̱ di huɛ̱qui̱. Porque yø ja̱'i̱ 'bʉ ndummʉi, hi̱ngui̱ pa̱di̱ te da̱ 'yøt'e. Ɛ̱ntho yø dɛ'yo 'mø hi̱njo'o to da̱ mädi. 37 Pɛ ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbyø xädi:
—Ma̱jua̱ni̱ dí xi'a̱hʉ, ngue xangu̱ ra̱ 'bɛfi i ja, pɛ yø mɛfi zi yohotho 'bʉi. 38 Ja̱na̱ngue nu̱yá, nu̱na̱ Oja̱ rá mmɛti ra̱ 'bɛfi, da̱mi̱ 'yäphʉ ngue da̱ mɛnhyø mɛfi p'ʉ ja rá 'bɛfi.

10

Rạ Jesús bi 'yɛxi 'dɛmạ yoho yø xädi.

1 Rạ Jesús bi zo'ʉ 'dɛ'mạ yoho yø xädi
ya xi huanhni. Bi unna ts'ɛdi ngue dạ
'yøthe yø jạ'i n'youi yø ts'onthi, dạ gue'ʉ
yø jạ'i hɛmbi n'na mạ 'dan'yo mạ n'ʉ, dạ
'yøthe. 2 Ja ua yø thuhu ya 'dɛ'mạ yonc'ɛi yø
representante rạ Jesús. Rá mʉdi rá thuhu rạ
Simu, nu'ạ i nhutạ m'mɛfa ngue rạ Bɛdu. Rạ
Andre nuna rá n'yohʉ rạ Bɛdu. Rạ Jacobo,
'nɛhrạ Xuua, guehya yø ts'ʉnt'ʉ rạ Zebedeo
ya. 3 Rạ Lipe. Rạ Bartolomé. Rạ Tomạ. Rạ
Mateo nuna rạ ngʉthäi. Rạ Jacobo nuna rá
ts'ʉnt'ʉ rạ Alfeo. Rạ Lebeo nuna ja mạn'na
rạ thuhu ngue rạ Tadeo. 4 Rạ Simu nuna
n'youi rạ partido ngue rạ cananista. 'Nɛhrạ
Judas Iscariote nuna bi dä rạ Jesús.

Bi xi'ʉ 'dɛ'mạ yoho yø xädi rạ Jesús ngue
dạ ma dạ xännbạ rạ hyạ yø jạ'i.

5 Nuya 'dɛ'mạ yoho yø xädi rạ Jesús, bi
'yɛt'i ngue dạ mạnna hyạ. Rá mʉdi bi
'yɛmbi:

—'Yo gni mähä p'ʉ ja rá m'mʉhyø jạ'i
hingyø judío. 'Nɛ 'yo guí cʉthʉ p'ʉ ja yø
hnini ja'ạ rạ rạ häi Samaria. 6 Sinoque i
mähä p'ʉ 'bʉhyø judío. Porque yø judío
tengutho yø dɛ'yo ngue xạ m'mɛdi. 7 Guí
xihmʉ yø jạ'i p'ʉ gdi mähä ngue nuna Ojạ bi
'bʉ mạhɛts'i, ya dạ guehyø pa jap'ʉ dạ 'yudi
ngue di mạnda ua ya. 8 Dạmi 'yøthehʉ yø
jạ'i di hyɛnni. Gui 'yøthʉ ngue di bɛnnạte
yø ánima. Gui 'yøthehʉ yø jạ'i 'ya yø do'yo.
Gui 'yøthehʉ yø jạ'i n'youi yø ts'onthi. Nu-
na rạ ts'ɛdi gạ 'da'ạhʉ, hinte dá jʉp'ạhʉ.
Jạnạngue nuyá, nu yø jạ'i gui 'yøthehʉ, 'yo
te gui jʉmbạhʉ.

9 'Yo guí hạxhʉ rạ mɛnyu ngue rạ oro
ogue rạ t'axi ogue rạ cobre. 10 'Yo temạ
lega guí cạxhʉ. O guí cạxni mponihʉ. 'Yo
guí cʉxhʉ mi'da yø thixfani ogue yø tøhø.
Porque rá mɛfi Ojạ jatho ngue di t'unni te
dạ zi.

11 Nu'mø gá sømhmʉ p'ʉ ja n'na rạ dạnih-
ni ogue ja n'na rạ t'ʉnihni, dạmi hyomhmʉ
n'na rạ n'yohʉ nu'ạ hnumạnho p'ʉ ja rá
hnini, dạmi 'yäphʉ rạ nt'ɛdi ngue di 'da'ạhʉ
rạ ts'äya. Ja dạmi nsäyahʉ p'ʉ ja rá ngu'ạ,
astạ gue'mø guá ɛhmʉ. 12 Nu'mø gá cʉthʉ
mbo rạ ngu, gui 'yɛmhmʉ: "Ojạ di jạpyø jạ'i
'bʉcua". 13 Nu'mø dạ nu mạnho'ạhʉ yø jạ'i
'bʉp'ʉ ja rạ ngu, ya di tocabi nạ rạ nzɛngua
guí xihmʉ 'mø. Pɛ nu'mø ngue hingui nnu
mạnho'ạhʉ, nu'ạ rạ nzɛngua guí xihmʉ,
ya hindi tocabi. 14 Nu'mø ngue himbi hnu
mạnho'ạhʉ p'ʉ ja n'na rạ hnini ogue ja n'na
rạ ngu hindi n'na'ạhʉ rạ ts'äya 'nɛ hindạ
ne dạ 'yøhyø jạ'i nạ rạ hyạ guí xihmʉ, ni
mähä p'ʉya, pømhmʉ p'ʉ ja rạ hnini ogue ja
rạ ngu. Dạmi huạmhmrạ fonthäi di n'youi
ni mbonguahʉ. 15 Mạjuạni dí xi'ạhʉ ngue
nu'mø rạ pa dạni hyạspạ rạ güɛnda Ojạ
ya yø jạ'i di ja'ạhʉ p'ʉ, mạn'na xạngu rạ
castigo dạ thohya, ngue'ạ te rạ castigo dạ
tho'ʉ yø jạ'i mi 'bʉp'ʉ ja rạ hnini Sodoma
'nɛp'ʉ ja rạ hnini Gomorra.

Bi xihyø xädi rạ Jesús ngue dạ zä rạ n'ʉ dạ
ts'ʉi.

16 A nuyá, gạ pɛn'nạhʉ p'ʉ ha 'bʉhyø
ts'oc'ɛi, ngue nts'utho, tengutho yø dɛ'yo
'mø bi zømp'ʉ 'bʉhyø zate. Pɛ dạmi 'yøt'e
ngue gyø njammʉihʉ, gui mfähmʉ, ten-
gutho guí mfähyø c'ɛyạ. Pɛ 'yo to guí
sʉhmʉ, gui 'yøthʉ tengutho yø paloma
ngue hingyø nequisʉi. 17 Dạmi mfähmʉ
p'ʉ 'bʉhyø jạ'i. Porque yø jạ'i dạ zixạhʉ
fädi. Nup'ʉ ja yø nijạ yø jạ'i dạ mɛp'ạhʉ.
18 Di dä'ạhʉ p'ʉ 'bʉhyø ts'ʉt'abi 'nɛp'ʉ
'bʉhyø gobierno. Di ʉ'ạhʉ yø jạ'i ngue guí
ɛc'ɛigạhʉ. Nu'mø ngue ya gdí 'bʉhmʉ p'ʉ
ha 'bʉhyø ts'ʉt'abi, ngu'ʉ yø judío, ngu'ʉ
hingyø judío, gä dạ zä dạ 'yøhnạ rạ hogạ
'da'yo hyạ guí xihmʉ. 19 Nu'mø bi jo'ạhʉ,
'yo sä di tu ni mmʉihʉ'ạ te rạ hyạ ja ngue
gui xihmʉ rạ ts'ʉt'abi. Nu'ạ rạ ora guí dä
ni hyạhʉ p'ʉ ja rạ ts'ʉt'abi, Ojạ di 'da'ạhʉ
rạ hyạ ja ngue guí mmạmhmʉ. 20 Porque
rạ Espíritu Santo di bɛn'nạhʉ rạ hyạ gui
xihmʉ rạ ts'ʉt'abi. Hingni n'yomfɛnisɛ gui
jʉcrạ hyạ guí mmạmhmʉ.

21 Nu yø n'yohʉ ɛc'ɛigui, di yạpsɛ yø
n'yohʉ hinguị ɛc'ɛiguị ngue dạ tho. Yø
papá, nu'mø bi 'yɛc'ɛiguị yø bạsi, di dä yø
bạsi ngue dạ tho. Yø bạsi p'ʉya, nu'mø
bi 'yɛc'ɛiguị yø papá, di dä yø papá ngue
dạ tho. 22 Hønnbʉ bi zä dạ zʉ'ạhʉ yø jạ'i
ngue guí ɛc'ɛigạhʉ. Pɛ nu rạ jạ'i dạ zɛti
hangu rạ n'ʉ dạ thogui, guehnạ di nyạnná
te nạ. 23 Nu'mø bá ju'ạhʉ n'na rạ hnini, dạmi
'dagui gdi mähä mạn'na rạ hnini. Pɛ nugä
dí xi'ạhʉ, tobe hin gạdi täti gạdi 'yomhmʉ
rạ hyạ p'ʉ ha 'bʉhyø judío 'mø mi zønna pa
dạ hyạspạ rạ güɛnda yø jạ'i rạ N'yohʉ bí 'yɛ
mạhɛts'i.

[24] Nụ rạ xädi, 'yo di ɛ̱nạ ngue hịndạ thogui tengụtho thohrạ́ xännbạte. Xi mmạngụ rạ hmịquị, 'yo di ɛ̱nạ ngue hịndạ thogui tengụtho thohrạ́ hmụ. [25] Nụ rạ xädi, dị m'mʉi ngue rạ conforme, ngue dạ thogui tengụtho dạ thohrạ́ xännbạte. Rạ hmịquị p'ʉya, dị m'mʉi ngue rạ conforme, ngue dạ thogui tengụtho dạ thohrạ́ hmụ. Nụ'mø ngue bị nụ mạn'ʉgä yø jạ'ị, gui hụquị ngue drạ́ zithụ, gomạ gue'ạhʉ hịndạ nụ mmạn'ʉ'ạhʉ yø jạ'ị ngue guí tɛnngạhʉ.

Rạ Jesús bị mạ ndanạ ja ngue dạ ts'ụ.

[26] Jạnạngue nụya yø jạ'ị sʉ'ạhʉ, 'yo guí sụhʉ ya. Nụ te gämạ hyạ njo'mị, siempre dạ fạmhmạ. [27] Nụya yø hyạ dí xi'ạsɛhʉ, dạmị xihmʉ gätho yø jạ'ị. Nụya yø hyạ dí hụt'ạtho nị gụhʉ, i nt'øde rạ hyạ gä rạ hnịnị. [28] 'Yo guí sụhʉ'ʉ dạ ne dạ hyo'ạhʉ. Porque nụ'mø bi hyo'ạhʉ, nụ rạ te ya hịndạ zä te dạ japi. Nụnạ Ojạ, ja rạ́ ts'ɛdi ngue di juat'ạ nị do'yohʉ 'nɛ̱ nị tehʉ p'ʉ ja rạ nịdụ, guehnạ dạmị sụhʉ nạ.

[29] Nụ'mø bi 'bä yoho yø ts'ints'ʉ, høndạ n'na rạ xanị mạ t'ụnị. Pɛ hịngạ n'na di m'mɛ'ʉ yø ts'ints'ʉ mɛ̱nte ngue hịndị ụnnạ nt'ɛ̱dị nị Papáhʉ. [30] Jạnjuạnị ngue fäxạhʉ Ojạ. Conque astạ nị xtạhʉ ị m'mede n'na ngụ n'na. [31] Jạnạngue 'yo guí sụhʉ yø jạ'ị. Porque mạn'na xạmmạdị'ạhʉ ngue yø ts'ints'ʉ, mạdague'ạ ngue yø mmụndotho'ʉ.

Rạ Jesús bi xihyø xädi ngue hịndạ gømp'ʉ ha 'bʉhyø mmịc'ɛ̱ịui.

[32] Nụ to gätho dạ mạmp'ʉ 'bʉhyø jạ'ị ngue ɛ̱c'ɛ̱ịguị, xquet'ạ gạ mmạngä p'ʉ 'bʉhmạ Papá bí 'bʉ mạhɛ̱ts'ị ngue dạdị n'amigo'be rạ jạ'ị. [33] Pɛ nụ te'o dạ gøngä p'ʉ 'bʉhyø jạ'ị, dạ mạ ngue hịnguị ɛ̱c'ɛ̱ịguị, xquet'ạ gạ mmạngä p'ʉ ha bí 'bʉhmạ Papá mạhɛ̱ts'ị ngue hịn dạdị n'amigo'be rạ jạ'ị dạ gøngụị.

Nụp'ʉ ha t'ɛ̱c'ɛ̱ị rạ Jesús, bị mạ ngue dị nja rạ sʉi.

[34] 'Yo guí ɛ̱mhmʉ ngue dạ́ ɛ̱cä ua ja rạ xịmhäi ngue hịn temạ n'ʉ guí sähʉ. Nụ'á, hịn'nạ'ạ. Sinoque dị nja rạ sʉi. [35] Dạ́ ɛ̱cä ua ngue dị nja'ạ dị nsʉhyø jạ'ị. Rạ ts'ʉnt'ʉ dị nsʉhmị rạ papá. Rạ hmụte dị nsʉhmị rạ mamá. Rạ ts'ịhuɛ dị nsʉhmị rạ́ cä. [36] Nụ'ʉ yø nsʉiui rạ jạ'ị dạ 'yɛ̱c'ɛ̱ịguị, gue'ʉ 'bʉp'ʉ ja rạ́ ngụ dạ zʉi.

[37] A nụyá, nụ rạ jạ'ị ngue mạ dạtho dị mạhrạ́ papá, dị mạhrạ́ mamá, ngue nụguị, guehnạ rạ jạ'ị ya hịngrạ́ nsäui dạ dɛnnguị. A nụ rạ jạ'ị ngue mạ dạtho dị mạhrạ́ ts'ʉnt'ʉ, dị mạhrạ́ t'ịxụ ngue nụguị, guehnạ rạ jạ'ị ya hịngrạ́ nsäui dạ dɛnnguị. [38] Nụ rạ jạ'ị hịnguị nne dạ dɛnnguị ngue sụ dạ tho, guehnạ rạ jạ'ị ya hịngrạ́ nsäui dạ dɛnnguị. [39] Nụ rạ jạ'ị dạ gohrạ́ mmʉi ngue sụ dạ tho, guehnạ rạ jạ'ị dị m'mɛhrạ́ te nạ. Pɛ nụ rạ jạ'ị hịnha gạ gohrạ́ mmʉi mạdạ tho, guehnạ rạ jạ'ị dị nyạnnạ́ te nạ.

Ojạ dạ gụtyø jạ'ị'ạ te rạ nho xạ 'yøt'e.

[40] Nụ rạ jạ'ị dạ 'yøt'ạhʉ mạsụ, guehnạ rạ jạ'ị tengụtho 'mø go di ørcạguị mạsụ nạ. Nụ rạ jạ'ị dạ 'yørcạguị mạsụ, tengụtho 'mø go di ørpạbị mạsụ'ạ to bạ́ pɛnnguị. [41] Nụ rạ jạ'ị ørpạ mạsụ n'na rạ́ pøngạhyạ Ojạ porque pạhrạ jạ'ị ngue gue'ạ rạ́ m'mɛnhnị Ojạ, di t'ụnnạ́ nzäbi rạ jạ'ị tengụtho rạ́ nzäbi mạ t'ụnnị rạ́ pøngạhyạ Ojạ. Ximmạngụ rạ jạ'ị ørpạ mạsụ n'na rạ hogạ n'yohʉ, porque pạdị ngue xạnho gạ 'yo rạ n'yohʉ, di t'ụnnạ́ nzäbi rạ jạ'ị tengụtho rạ́ nzäbi mạ t'ụnnị rạ hogạ n'yohʉ. [42] A nụyá, ndanạ bi zä ya mạ xädi, nụ rạ jạ'ị dạ 'yørpạ rạ nho ngue pạdị ngue i tɛnnguị, mạdạgue'ạ n'na zi vaso rạ dehe di ụnnị, hịndị 'bɛhrạ́ nzäbi rạ jạ'ị, Ojạ dạ gụt'ị.

11

Rạ Xuua bi 'yɛt'i yoho yø xädi bị ma bạ́ nyạui rạ Jesús.

[1] Nụya 'dɛ'mạ yoho yø xädi rạ Jesús, mị juadi bi xifi te ja ngue dạ 'yøt'e, bị map'ʉ bí ja yø hnịnị nạ rạ Jesús ngue dạ xännbạ rạ hyạ yø jạ'ị. [2] Rạ Xuua ya mị ofädi bi 'yøde te øtrạ Cristo. Jạnạngue bị mɛnhnị yoho yø xädi ngue bạ́ nyạui rạ Jesús. [3] Mị zømp'ʉ ha 'bʉi, bi 'yɛ̱mbrạ Jesús:

—¿Ua gue'e nạ rạ Cristo mị ja ngue dạ́ ɛ̱hɛ̱ dị ndạst'abi, ua gue gạ tø'mähe mạn'na? —bi 'yɛ̱mbị.

[4] Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbya yạui:

—Nị mɛ ya, bạ́ xihmị rạ Xuua'ạ te rạ hyạ gạ́ nụui bị nja. Xihmị ya yø hyạ gạ́ 'yøhmị dí mmạngä. [5] Dạmị xihmị ngue yø xädä ya zø yø dä. Yø dogua, ya i 'yo. Yø jạ'ị mị 'ya yø do'yo, ya bi zä ha hɛ̱mbị. Yø gogụ, ya øhrạ hyạ. Yø ánima, ya di bɛ̱nnạte. Yø hyoya, ya sihrạ hogạ 'da'yo hyạ. [6] Rạ mmɛ̱nthị dị

nthɛui ra̱ ja̱'i̱ hi̱nha di gohrá̱ mmʉi ngue ɛ̱c'ɛ̱igui̱.

7 Mi̱ mengyø m'mɛnhni̱ ra̱ Xuua, nu̱na̱ ra̱ Jesús bi dʉ'mi̱ bi c'a̱nnba̱bi̱ yø ja̱'i̱ na̱ ra̱ Xuua. Bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Te'o gá̱ ma guá̱ nu̱hʉ p'ʉ bí ja ra̱ da̱po? ¿Ua guá̱ nu̱hʉ n'na ra̱ n'yohʉ hi̱ngui̱ nzaqui rá̱ mmʉi, ɛ̱ntho n'na ra̱ zafani̱ 'mø a̱nna̱ nda̱hi̱? 8 Xi'mø ngue hi̱n'na̱, ¿te'o guá̱ nu̱hʉ 'mø? ¿Ua guá̱ nu̱hʉ n'na ra̱ n'yohʉ ngue he ra̱ hoga̱ u̱lu? Pɛ guí pa̱hmʉ ngue yø ja̱'i̱ he ra̱ hoga̱ u̱lu, guep'ʉ ja yø ngu̱ yø da̱st'abi 'bʉi. 9 Pɛ xi'mø hi̱nga̱ gue'a̱ guá̱ nu̱hʉ'a̱, ¿te'o guá̱ nu̱hʉ 'mø? ¿Ua guá̱ nu̱hʉ n'na rá̱ pønga̱hya̱ Oja̱? Ma̱jua̱ni̱ ngue gue'a̱ rá̱ pønga̱hya̱ Oja̱ guá̱ nu̱hʉ. Pɛgue ta̱te na̱, ngue gätho mi̱'da yø pønga̱hya̱ xa̱ m'mʉi. 10 Nu̱na̱ ra̱ Xuua guehna̱ rá̱ m'mɛnhni̱ Oja̱ mma̱mp'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro na̱, ngue ɛ̱na̱: "Nu̱gä ga̱ ɛt'ä ma̱ m'mɛnhni̱, di̱ m'mɛt'o p'ʉ gdi̱ ma. Gue'a̱ di hoqui hapʉ ja ngue gui thogui", bi 'yɛ̱na̱. 11 Ma̱jua̱ni̱ dí xi'a̱hʉ, nu̱ hangu̱ yø ja̱'i̱ 'bʉi, hi̱njongui̱ pøni̱ ngue di ta̱te nguehna̱ ra̱ Xuua bi 'yøtra̱ nxixya̱. Pɛ nu̱yá, to bi zä ma̱ ja̱'i̱ ya o rá̱ 'yɛ Oja̱ ya, guehya ma̱ da̱tho bi̱ nthɛui ra̱ mmɛ̱nthi̱ ya ngue ra̱ Xuua.

12 Bá̱ fʉ'mø yø pa bá̱ øtra̱ nxixya̱ ra̱ Xuua ya, asta̱ quehyø pa dí 'bʉhmʉ ya, ja̱nju̱ani̱ di xønyø ja̱'i̱ da̱ zo rá̱ 'yɛ Oja̱. Nu̱ya yø ja̱'i̱ di xøni̱ da̱ zo rá̱ 'yɛ Oja̱, i̱ nne ngue xøgue ra̱ søni̱tho di̱ nja. 13 Hante ngue di̱ m'mʉhra̱ Xuua, nu̱ te gäma̱ hya̱ bi̱ ma̱n'a̱ m'mɛt'o yø pønga̱hya̱ Oja̱, da̱gue'ʉ yø hya̱ nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ ley, gätho bi̱ ma̱ ngue bá̱ ɛp'ʉ ra̱ pa di̱ ma̱nda ua Oja̱. 14 A nu̱na̱ ra̱ Elías bi̱ ma̱n'a̱ m'mɛt'o rá̱ pønga̱hya̱ Oja̱, nu̱'mø guí̱ nne gui pa̱hmʉ ha rá̱ nja ra̱ hya̱, nu̱na̱ ra̱ Xuua ya, quehna̱ bi t'ɛ̱mbi̱ ngue ra̱ Elías. 15 A nu̱yá, di̱ nja ni̱ gu̱ ngue gui 'yøhmʉ na̱ ra̱ hya̱ dí̱ mma̱ngä ya.

16 Ma ga̱ honi̱ te gda̱ hyɛjpä yø ja̱'i̱ 'bʉhra̱ pa ja p'ʉya. Gdá̱ hyɛjpa̱bi̱ yø ba̱si̱ n'yɛ̱mp'ʉ ja ra̱ täi. I̱ mmatyø mmi̱mba̱si̱ui ngue di̱ n'yɛ̱mmi̱, i ɛ̱mbi̱: 17 "Dá̱ pixt'ähe ra̱ xithi ngue xqui̱ nnɛ̱hmʉ, pɛ hi̱ngá̱ nnɛ̱hmʉ. Dá̱ tu̱t'a̱he yø thu̱hu̱ ngue yø thu̱ndu̱mmʉi, pɛ hi̱ngá̱ nzomhmʉ", bi 'yɛ̱mbi̱. 18 Guí̱ njathʉ p'ʉya, nu̱'mø hi̱mbi̱ nja'a̱ te guí̱ mma̱mhmʉ, guí̱ mbøcuɛhʉ. Porque ba̱ ɛ̱hra̱ Xuua, nu̱na̱ bi 'yɛtrá̱ mmʉi, a nu̱'a̱hʉ p'ʉya, gá̱ 'yɛ̱mhmʉ ngue n'youi ra̱ ts'onthi̱ ngue'a̱ te øt'e. 19 A nu̱yá, guecä drá̱ N'yohʉ dá̱ ɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱, dí si'a̱ te dí ti̱ni̱, a nu̱'a̱hʉ p'ʉya guí ɛ̱njʉ ngue drá̱ nhyøt'a̱ zi̱hmɛ̱. Guí ɛ̱njʉ ngue da̱di thɛgä'be'ʉ yø ja̱'i̱ ja yø ts'oqui 'nɛ̱'ʉ yø ngʉthäi. Pɛ nu̱na̱ ra̱ hya̱ nju̱antho, nu̱'mø di̱ n'yomfɛ̱ni̱ xa̱nho yø ja̱'i̱, da̱ ba̱di̱ ha rá̱ nja ra̱ hya̱.

Oja̱ da̱ hya̱spa̱ ra̱ güɛnda yø ja̱'i̱ hi̱ngui̱ nnu̱ ma̱nho ra̱ hya̱.

20 Nu̱na̱ ra̱ Jesús, nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ 'bʉp'ʉ ja yø hni̱ni̱ xi 'yøt'e xa̱ngu̱ yø milagro, bi̱ mʉdi bi hɛjpi te ga̱ 'yo yø ja̱'i̱, porque hi̱ngui̱ nne yø ja̱'i̱ da̱ hyɛp'ʉ ra̱ nts'o ga̱ 'yo. Bi 'yɛ̱mbi̱:

21 —Hague ngu̱ ra̱ castigo da̱ thohyø ja̱'i̱ 'bʉp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Corazín. Hague ngu̱ ra̱ castigo da̱ thohyø ja̱'i̱ 'bʉp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Betsaida. Porque hi̱mbi̱ 'yɛ̱c'ɛ̱igui̱ 'mø mi̱ nu̱ yø milagro dá̱ ørbʉ ha 'bʉi. A nu̱'mø xta̱ nnu̱ yø milagro yø ja̱'i̱ mi̱ 'bʉp'ʉ ja yø nyogui hni̱ni̱ Tiro 'nɛp'ʉ Sidón, n'na zihma̱ntho xta̱ hyɛp'ʉ ra̱ nts'o ma̱ni̱ n'yo yø ja̱'i̱. Xti̱ n'yʉxyø 'bospi 'nɛ̱ xta̱ hye yø he nu̱'a̱ he yø ja̱'i̱ 'mø 'bʉ ndu̱mmʉi. 22 Nu̱gä dí xi'a̱hʉ ngue nu̱'mø ra̱ pa da̱ni̱ tha̱xra̱ güɛnda, ma̱n'na xa̱ngu̱ ra̱ castigo da̱ thohyø ja̱'i̱ fɛsta̱ ra̱ hya̱ ya, ngue'a̱ ra̱ castigo da̱ thohyø ja̱'i̱ mi̱ 'bʉp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Tiro 'nɛp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Sidón. 23 A nu̱ya yø ja̱'i̱ 'bʉp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Capernaum, rá̱ nzɛgui ɛ̱na̱ ngue da̱ t'ɛ̱spa̱bi̱ ua ja ra̱ häi, 'nɛp'ʉ ma̱hɛ̱ts'i̱ da̱ t'ɛ̱spi̱. Pɛ gue di̱ map'ʉ ja ra̱ ni̱du̱ ya. Porque hi̱mbi̱ hyɛp'ʉ ra̱ nts'o ga̱ 'yo. Nu̱'ʉ yø nyogui ja̱'i̱ mi̱ 'bʉp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Sodoma, nu̱'mø xta̱ nnu̱ yø milagro tengu̱tho bi̱ njap'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Capernaum, xta̱ hyɛp'ʉ ra̱ nts'o ma̱ni̱ n'yo yø ja̱'i̱'a̱ ra̱ hni̱ni̱'a̱ 'nɛ̱ hi̱nxta̱ nguahyø ja̱'i̱ 'mø. 24 Nu̱gä dí xi'a̱hʉ ngue nu̱'mø ra̱ pa da̱ni̱ tha̱xra̱ güɛnda, ma̱n'na xa̱ngu̱ ra̱ castigo da̱ tho'ʉ yø mmɛ̱ngu̱ Capernaum ngue ra̱ castigo da̱ thohyø ja̱'i̱ mi̱ 'bʉp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Sodoma.

Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱spa̱ Oja̱.

25 Ma̱n'na ra̱ ora p'ʉya, ra̱ Jesús bi 'yɛ̱na̱:

—Ma̱ Papá'i, da̱di ja ma̱mma̱di̱'i̱, grá̱ Hmu̱ p'ʉ ma̱hɛ̱ts'i̱, grá̱ Hmu̱ ua ja ra̱ xi̱mhäi. Porque yø ja̱'i̱ ɛ̱na̱ ngue yø ba̱mhya̱, i ɛ̱na̱ ngue ti̱ni̱ xa̱nho yø mmʉi hanja ra̱ hya̱, pɛ gá̱ 'ya̱jpa̱bi̱ ya yø hya̱ ya. Gá̱ japi ngue go bi ba̱hya yø ja̱'i̱ ngue yø 'yøde tengu̱tho yø ba̱si̱ ngue yø 'yøde. 26 Ngu̱na̱ gá̱ 'yøt'e

mạ Papá'i, porque gue'ạ guá sännị ngue dị nja'ạ.

Rạ Jesús bi zohyø jạ'ị ya xạ nyägui.

27 Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbyø jạ'ị:

—Nụ'ạ mạ Papá, bi däqui gätho yø cosa ngue gạ mạnda. Hịnjongui pønị ngue dạdị mpạhmị xạnho'ạ rá Ts'ʉnt'ʉ Ojạ, sinoque hønsɛ'ạ rá Papá dị mpạhmị. Hịnjongui pønị ngue dạdị mpạhmị'ạ rạ Papá, sinoque hønsɛ'ạ rá Ts'ʉnt'ʉ dị mpạhmị. Nụ rạ jạ'ị dạ neprá Ts'ʉnt'ʉ Ojạ ngue dạ bạdị te'o nạ rá Papá, dạ zä dạ bạdị. 28 Nụ gätho yø jạ'ị ya xạ nyägui ngue hịnguị hät'i dạ 'yøt'e te gämạ hyạ sännbị, dạmị n'ụnị ngue gạ fäxạhʉ n'namhmạ ngue dạ dịnị ha dị nsäya nị tehʉ. 29 Dạmị 'yøt'e ngue nị Hmụjʉ. Dạmị hyạxhʉ nạ rạ hyạ dí xän'nạhʉ. A nụguị, dí yạ mạntụdị, hịngrá n'yɛ̱ts'ị nnạ yạ. Nụnạ rạ hyạ dí mmạngä, dạ hyụt'ạ nị mmʉihʉ nạ. 30 Nụya yø hyạ dạdị mạndagä gui 'yøthʉ, hịndị ʉn'ạhʉ ya. Porque nụ te dí xännbạte, hịnguị hɛnnị gdi 'yøthʉ.

12

Ja rá ts'ɛdi rạ Jesús ngue nụ te dạ zännị dị nja 'mø rạ pa ngue rạ ts'äya, gue'ạ dị nja'ạ.

1 Nụya yø pa ya, nụnạ rạ Jesús co 'nɛ̱hyø xädi bi tocabi ngue bi thop'ʉ ja yø nuạtrigo 'mø rạ pa ngue rạ ts'äya. Nụ'ʉ yø xädi bi zä ngue tụ mạnthụhụ, jạnạngue bi daxtyø trigo, bi za. 2 Mị nụ yø fariseo te øtyø xädi rạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:

—Nụ nị xädi gue dị mpɛfi. Conque mmạmp'ʉ ja rạ ley ngue nụ'mø rạ pa ngue rạ ts'äya, hịnguị sä ngue to dị mpɛfi —bi 'yɛ̱mbị.

3 Mị dạhrạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:

—Xi'mø mị zʉhrạ thụhụ n'na ndị rạ David, co 'nɛ̱'ʉ mị n'youi, ¿ua hịnjạm'mø gạdi xähmʉ p'ʉ ha nt'ot'i'ạ te bi 'yøt'e? 4 Nụ rạ David bi yʉrbʉ ja rá ngụ Ojạ ngue bi zi yø thụhmɛ̱ xi t'ʉspạbị Ojạ ngue dạ nụ. Bi zi rạ David co 'nɛ̱'ʉ mị n'youi. Conque nụ'ʉ yø thụhmɛ̱'ʉ, hịndị ụnnạ nt'ɛ̱dị rạ ley ngue to bi zä dạ zi, hịndạ høndyø mmäcjạ yø ts'i'ʉ yø thụhmɛ̱ t'ʉspạbị Ojạ. 5 ¿Ua hịn gạdi xähmʉ te mmạmp'ʉ ja rạ ley, ngue yø mmäcjạ 'bʉp'ʉ ja rạ nịjạ, nụ'mø rạ pa ngue rạ ts'äya dị mpɛfi, pɛ hịndạ t'ɛ̱mbị ngue rạ ts'oqui øt'e ngue njap'ʉ? 6 Nụgä dí xi'ạhʉ ya, ngue nụua ha guí 'bʉhmʉ, 'bʉcua n'na nc'ɛ̱i tạte ngue rạ nịjạ. 7 Pɛ hịnguị tịnnị mmʉihʉ hanja'ạ te rạ hyạ nt'ot'i p'ʉ ja rạ Mạcạ Libro ngue ɛ̱nạ: "Dí nnegä ngue dị nja nị nhuɛ̱cạtehʉ, porque guehnạ mạn'natho dị mụui'ạ ngue yø 'bøt'e guí ørcạhʉ", i ɛ̱nạ. Porque nụ'mø di ja nị nhuɛ̱cạtehʉ, nuya yø jạ'ị hịn temạ hyạ øt'e, hịnguị 'yɛ̱mphʉ ngue ja yø ts'oqui 'mø. 8 A nụ rạ N'yohʉ bí 'yɛ̱ mạhɛ̱ts'ị, ja rá ts'ɛdi ngue nụ'ạ go dạ zännị, gue'ạ dị nja 'mø rạ pa ngue rạ ts'äya'ạ.

Rạ Jesús bi 'yøthe n'na rạ n'yohʉ xi 'yotrá 'yɛ.

9 Mị ma rạ Jesús, ị map'ʉ ja rá nịjạ yø judío. 10 Nụp'ʉ ja rạ nịjạ, mị 'bʉp'ʉ n'na rạ n'yohʉ xi 'yotrá 'yɛ̱. Yø jạ'ị honị ha di dịnnbạbị rạ Jesús ngue dạ ma mạ yạpi, jạnạngue bi 'yørpạbị rạ nt'ännị rạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:

—¿Ua guí ɛ̱mbị ngue ja rạ nt'ɛ̱dị dạ t'øthe n'na rạ därquɛ̱hị 'mø rạ pa ngue rạ ts'äya?

11 Mị dạhrạ Jesús, bi 'yɛ̱nạ:

—¿Tenị 'bɛ'ạ gui 'yøthʉ 'mø gdi sihʉ n'na rạ dɛ'yo, 'nɛ̱ dạ zop'ʉ ja rạ ots'i 'mø rạ pa ngue rạ ts'äya? Uạnguị 'bexque'ạ guá jʉts'i n'nahmạntho, mạdạgue'ạ rạ pa ngue rạ ts'äya. 12 Xi rạ jạ'ị ya, ya fạdị ngue mạn'na xạmmạdị rạ jạ'ị ngue rạ dɛ'yo. Jạnạngue mạdạgue'ạ drạ pa ngue rạ ts'äya, i jatho ngue dạ t'ørpạ rạ nho yø jạ'ị.

13 Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbrạ n'yohʉ mị'ʉ rá 'yɛ:

—Dạmị majnị 'yɛ ya —bi 'yɛ̱mbị.

Rạ n'yohʉ p'ʉya bị macrá 'yɛ, pɛ 'bexpi zä rá 'yɛ mị 'ʉ. Bi gohi tengụtho ja'ạ mạn'na rá 'yɛ. 14 Mị zä mị nụ yø fariseo ngue bị n'øthe rạ Jesús, bị ma bá nhɛcạhyạ ngue honị ha di hyo rạ Jesús.

Ya nt'ot'i te gä øtrạ Jesús.

15 Mị bạdị te mbɛ̱nnbạbị yø jạ'ị rạ Jesús, bị ma. Pɛ bị ntɛt'i xạndøngụ yø jạ'ị. Gä bi 'yøthe yø jạ'ị di hyɛ̱nnị. 16 Pɛ nụya yø jạ'ị øthe, di 'bɛpi ngue hịnjondạ xifi te ørpe. 17 Nụya te gä øtrạ Jesús, ya bị nja'ạ te rạ hyạ bị mạnnạ pøngạhyạ Isaías ngue Ojạ bi 'yɛ̱nạ: 18 "Nụnạ 'bʉcua ya, guehnạ mạ mɛfi ya xtá huanhnị. Ɛ̱mmɛ̱ị dạdị mạdị. Co nụná, i ja gạmpähä. Gạ japi ngue dị n'youi rạ Espíritu Santo ya, n'namhma ngue di hạtrạ ts'ɛdi te dạ 'yøt'e. Guehnạ dạ xihyø jạ'ị hịngyø judío nạ, ngue nụnạ Ojạ, dạ hyạspạ rạ güɛnda te gạ 'yo yø jạ'ị. 19 Nụná, hịndrạ nequisʉi nạ. Hịngrạ hmafi dị nyạ p'ʉ ha dị nyạ. Hịn

hapʉ dạ t'øde ngue di dạmạ yạhni p'ʉ ja
rạ hnini. 20 Dạ zɛrpạbi yø jạ'i hinguí hạ rạ
ts'ɛdi. Di hạtrạ ts'ɛdi yø jạ'i astạ gue'mø bi
zønnạ pa ngue di mạnda ua. 21 Gätho yø jạ'i
'bʉ'ạ nximhäi p'ʉya dạ 'yɛc'ɛi ngue gue'ạ dạ
yạn'ạ".

Rạ Jesús i ɛmbyø fariseo ngue rạ zithu
fäts'i.

22 Nunạ n'na rạ n'yohʉ mạdi gonebi 'nɛ
mạdi xädäbi rạ ts'onthi mi n'youi, bi ts'ixpʉ
'bʉhrạ Jesús ngue bi 'yøthe. Mi 'yøthe
p'ʉya, bi zä bi nyạ rạ n'yohʉ 'nɛ bi zä bi nzø
yø dä. 23 Gä di 'yødyø jạ'i bi nu te ørtrạ Jesús,
bi 'yɛnạ:

—Pɛ guehnạ rá mbom'mɛto rạ David ja
ngue di thojpạbi rá 'bɛfi nạ, uague hinga
guehnạ.

24 Mi 'yøhyø fariseo nạ te rạ hyạ mmạnyø
jạ'i, bi 'yɛnạ:

—Nunạ rạ n'yohʉ i hmạ, i øthe yø jạ'i
n'youi yø ts'onthi, pɛ gue gue'ạ rạ zithu rá
hmu yø ts'onthi fäts'i ngue njap'ʉ.

25 Pɛ rạ Jesús, gä pạdi temạ hyạ mbɛnyø
jạ'i, bi 'yɛmbʉya:

—Xip'ʉ ha di mạnda n'na rạ dạst'abi,
nu'mø di ndunhyø jạ'i, hinjam'mø dạ zä dạ
zɛhyø hyạ. Xip'ʉ ja n'na rạ hnini ogue ja
n'na rạ ngu, nu'mø di nsʉhyø jạ'i 'bʉp'ʉ,
di n'uɛni. 26 Njarbʉtho nạ rạ hyạ dí xi'ạhʉ
ya. Xi'mø ngue di hɛjpạsɛ yø mɛfi rạ
zithu, ya rá 'bɛfisɛ di ts'oni. 27 Guí ɛmhmʉ
ngue rạ zithu fäxqui ngue dí øthegä yø jạ'i
n'youi yø ts'onthi. A nu'mø ngue ngu'ạ, xi
ni mmijudíohʉ tɛnnạ hyạ guí xännbạtehʉ,
¿ua rạ zithu fäx'mø øthe yø jạ'i n'youi yø
ts'onthi? A nuyá, ja di nɛqui p'ʉya ngue guí
yạ xädähʉ, hinguí pạdi te guí mmạmhmʉ.
28 A nugui, Ojạ bá pɛnngạgui rạ Espíritu
Santo ngue gạ n'yo'be, dạ mäxqui gạ øthe
yø jạ'i n'youi yø ts'onthi. Ja di nɛqui p'ʉya,
ngue ya di mạnda ua Ojạ.

29 Hingrạ zithu øthe yø jạ'i n'youi yø
ts'onthi. Xi n'na rạ n'yohʉ xạnzaqui, nu'mø
to dạ dut'i, ya dạ zä to dạ yʉrbʉ ja rá ngu
ngue dạ jʉjpi te ja mbo. Di njadä p'ʉya,
di tut'ä rạ zithu di mạnda yø ts'onthi, jạ-
nạngue sä dí øthe yø jạ'i n'youi yø ts'onthi.

30 Nu rạ jạ'i hinguí nne ngue mạ n'yo'be,
guehnạ rạ jạ'i rá n'youi mạ nsʉi'be nạ. Nu
rạ jạ'i hinguí fäxqui ngue gạ ør'be rạ 'bɛfi,
guehnạ rạ jạ'i di ts'onngạtho mạ 'bɛfi nạ.
31 Dạmi pạhmʉ ya, ngue nu'ạ te gämạ ts'oqui
øtyø jạ'i, dạ gue'ạ te gämạ hyạ mạn'ʉ gạ
yạ yø jạ'i, dạ zä ngue di mpunnbi. Pɛ
nu rạ jạ'i ngue dạ nømmạn'ʉ rạ Espíritu
Santo, ya hindi punnbạbi Ojạ. 32 Jạnạngue
nu rạ jạ'i dạ nømmạn'ʉ rạ N'yohʉ bí 'yɛ
mạhɛts'i, i sä ngue di mpunnbi. Pɛ nu rạ
jạ'i dạ nømmạn'ʉ rạ Espíritu Santo, ya hindi
mpunnbi, ni xingạ guehrạ pa dí 'yohʉ ya, ni
xingạ guehrạ pa di 'yɛp'ʉ di mpunnbi.

Nu te gạnho rạ ndät'ä zʉ'ạ n'na rạ za,
gue'ạ di fạ'ạ.

33 Nu rạ hogạ za, rạ hogạ ndät'ä zʉdi. Pɛ
rạ za hingui ho, hingrạ hogạ ndät'ä zʉdi.
Jạnạngue nuyá, n'na rạ za, nu te rá ndät'ä
zʉdi, gue'ạ di fạ'ạ ngue'mø rạ hogạ za ogue
hin'nạ. 34 Guí øthʉ tengutho yø c'ɛyạ ngue
n'youi rạ ndạte yø ne. Porque hingui sä
guí mmạmhmʉ n'na rạ hogạ hyạ. Nu te rạ
hyạ bí mihrá mmʉi rạ jạ'i, gue'ạ pønná ne'ạ.
35 Nu rạ hojạ'i, rạ hogạ hyạ i mmạ, porque
xạnho rá mmʉi. Pɛ nu rạ jạ'i hinguí ho
rá mmʉi, xạnts'o rạ hyạ ja mbo rá mmʉi,
gue'ạ pønná ne'ạ. 36 Nugä dí xi'ạhʉ ngue
nu'mø rạ pa dạni hyạxrạ güɛnda Ojạ, nu te
gämạ ts'omhyạ pønni nehʉ, gä dạ thạt'ạhʉ
rạ güɛnda. 37 Nu'mø xạnho rạ hyạ xcá
mạmhmʉ, ya hin temạ castigo gui thohmʉ.
Pɛ nu'mø xạnts'o rạ hyạ xcá mạmhmʉ,
gue'ạ rạ castigo gui thohmʉ'ạ.

Yø ts'oc'ɛi äpyø milagro rạ Jesús.

38 Nu 'da yø fariseo conyø xännbạte ngue
rạ ley bi 'yɛmbrạ Jesús:

—Ague grá xännbạte, dí nne gạ nnugähe
ha gdi 'yøt'ạ n'na rạ milagro para ngue dạ
fạdi te'o'i —bi 'yɛmbi.

39 Mi dạhrạ Jesús, bi 'yɛmbi:

—Nu yø jạ'i 'bʉhya, ja yø ts'oqui ngue
hinguí pạ Ojạ, 'bet'o äcyø milagro dạ nu, ja
dạ 'yɛc'ɛigui. Pɛ hin temạ milagro gạ øt'e
ngue dạ nu yø jạ'i. Nu'ạ dạ nøpạ hmɛya yø
jạ'i ya, gue'ạ te bi thohrạ pøngạhyạ Jonás.
40 Porque rạ Jonás nhyu pa bá o rá mmʉi
rạ huạ. Di njarbʉtho'ạ rạ N'yohʉ bí 'yɛ
mạhɛts'i ya, nhyu pa dạ o häi. 41 Nu'mø rạ
pa dạni hyạxrạ güɛnda Ojạ, nuya yø jạ'i mi
'bʉp'ʉ ja rạ hnini Nínive dạ nangui ngue
di yạpya yø jạ'i 'bʉhrạ pa ja p'ʉya. Porque
yø jạ'i mi 'bʉp'ʉ ja rạ hnini Nínive, bi
'bätyø mmʉi 'mø mi 'yø'ạ rạ hyạ bi mạnna
Jonás. Conque mạn'na dí tạtegä ya ngue
rạ Jonás, pɛ hinguí nne gui 'yøhmʉ rạ hyạ

dí mmangä ya. 42 Dá gue'a̱ n'na ra̱ xisu mi ndast'abi p'ʉ sur, nu'mø ra̱ pa dani hyaxra̱ güenda Oja̱, da̱ nangui ngue di yapya yø ja̱'i 'bʉhra̱ pa ja p'ʉya. Porque nuna̱ ra̱ xisu na̱, ndøyap'ʉtho rá häi bí 'yehe ngue bi 'yøxra̱ hya̱ mi pahra̱ Salomón. Conque man'na dí tategä ya ngue ra̱ Salomón, pe hinguí nne gui 'yøhmʉ ra̱ hya̱ dí mmangä ya.

Ra̱ ts'onthi bá pengbʉ ja rá mmʉi ra̱ ja̱'i.
43 Nu ra̱ ts'onthi 'mø bi hyep'ʉ ra̱ ja̱'i mi n'youi, bi 'yo ra̱ ts'onthi p'ʉ ja ra̱ xequi mathoguitho xa̱ 'yot'i, honi ha di nsäya. Pe nu'mø himbi dini ha di nsäya, i ena̱: 44 "Ga̱ pengä p'ʉ ja ma̱ ngu dá øni", i ena̱. Nu'mø bá pengbʉya, da̱ dinnbabi rá mmʉi ra̱ ja̱'i ngue hinjongui 'bʉp'ʉ, tengutho n'na ra̱ ngu ngue mahoqui xanho, i njoqui. 45 Da̱ mengbʉya, da̱ si mi yoto yø ts'onthi man'na xants'o ngue'a̱ ra̱ ts'onthi rá mʉdi. Gä da̱ yʉrbʉ ja rá mmʉi ra̱ ja̱'i ngue di m'mʉp'ʉ. M'mefa p'ʉya, man'na di m'mʉmman'ʉ ra̱ ja̱'i ngue'a̱ te ra̱ n'ʉ mi sä m'met'o. Xquet'a̱ nguna̱ ra̱ hya thohyø ja̱'i 'bʉhya.

Bi manna̱ Jesús ndana̱ gue'a̱ da̱ bøni ngue da̱ 'yøt'e tengutho 'mø dra̱ me̱ni.
46 Ra̱ Jesús tobe yaduitho yø ja̱'i 'mø mi zøhrá mamá conyø n'yohʉ. 'Bäp'ʉ thi, i nnepe da̱ ts'ohra̱ Jesús ngue di nyaui. 47 Hindi 'bedi to bi xihra̱ Jesús, bi 'yembi:

—Ni mamá 'ne ni n'yohʉ 'bäcua thi. I nzo'i ngue gui nyaui 'na̱ —bi 'yembi.

48 Mi da̱hra̱ Jesús, bi 'yentho:

—Ma ga̱ xi'a̱hʉ ndana̱ ma̱ mamá, ndana̱ ma̱ n'yohʉ —bi 'yena̱.

49 Bi macyø 'ye p'ʉya, bi 'yuhyø xädi, bi 'yembyø ja̱'i di mäts'i:

—'Bʉcua ya yø ja̱'i di nnøpe ngue ma̱ mamá, di nnøpe ngue ma̱ n'yohʉ. 50 Porque nuya yø ja̱'i di ho da̱ 'yørpabi rá pähä ma̱ Papá bí 'bʉ mahets'i, guehya entho ma̱ n'yohʉ, ogue ma̱ nju, ogue ma̱ mamá —bi 'yembyø ja̱'i.

13

Ra̱ Jesús bi hyejpa̱ ra̱ hya̱ n'na ra̱ momhmudä.
1 Nu'a̱ ra̱ pa'a̱, ra̱ Jesús bi bømp'ʉ ja ra̱ ngu mi 'bʉi, bi ma i mmip'ʉ ja ra̱ nenzabi. 2 Pe mandøngu dyø ja̱'i bi mpeti p'ʉ ha 'bʉi. Janangue bi yʉt'a̱ n'na ra̱ barco ja bá mip'ʉ. Nu gätho mi'da yø ja̱'i 'bʉ'a̱ nenzabi. 3 Xangu yø hya̱ bi xännbabi yø ja̱'i, honi te gui hyejpa̱ yø hya̱ xifi. Nguna̱ n'na ra̱ hya̱ bi hyequi, bi 'yembyø ja̱'i:

—N'na ra̱ n'yohʉ bi ma da̱ ponna̱ trigo. 4 Nup'ʉ bi thogui ngue ponyø hmudä, bi zop'ʉ ja ra̱ 'yu 'da yø hmudä. Bi map'ʉ yø ts'ints'ʉ ngue bi za yø hmudä. 5 Mi'da yø hmudä bi moni, bi zop'ʉ hingui pidi ra̱ häi ngue o ra̱ do. Guehya yø hmudä n'nahmantho bi bøts'e ngue hingui pidi ra̱ häi p'ʉ bi zo. 6 Hinga̱ ya mbo pa yø 'yʉ. Nu'mø bá pøxra̱ hyadi, bi 'yuhyø hmudä ya xi bøts'e. 7 Mi'da yø hmudä bi zop'ʉ ja yø 'uini. Mi nte yø 'uini p'ʉya, bi ts'onyø hmudä ngue bi hyøt'ambo. 8 Mi'da yø hmudä bi zop'ʉ ja ra̱ hoga̱ häi, guehya emmei bi nja ya. Nu 'da yø hmudä, n'na ciento bi øni ngue n'na mhmudä. Mi'da p'ʉya, hya̱te bi øni ngue n'na mhmudä. Mi'da p'ʉya, 'däte ma̱'det'a bi øni. 9 A nuyá, di nja ni gu ngue gui 'yøhmʉ na̱ ra̱ hya̱ dí mmangä ya —bi 'yembyø ja̱'i.

Ra̱ Jesús bi ma̱ hanja ngue honi te gui hyejpa̱ ra̱ hya̱ xihyø ja̱'i.
10 Ra̱ Jesús bi guatyø xädi, bi 'yembi:

—¿Hanja ngue guí honi te gni hyejpa̱ yø hya̱ guí xihyø ja̱'i?

11 Ra̱ Jesús bi 'yembyø xädi:

—Nuya yø hya̱ hingui fadi ha di manda Oja̱ yø ja̱'i, nuna̱ Oja̱ bí 'bʉ mahets'i i nne na̱ ngue da̱ dinni mmʉihʉ hanja ya yø hya̱ ya. Pe nu'ʉ mi'da yø ja̱'i, hinda̱ dinyø mmʉi ya yø hya̱ ya. 12 A nu ra̱ ja̱'i bi dinna̱ mmʉi hanja ra̱ hya̱ ya, da̱ mäx'Oja̱ ngue man'na di badi. Pe nuya yø ja̱'i hingui ørpatho masu ya yø hya̱ dí mma̱, nu'a̱ zits'ʉ ra̱ hya̱ bi badi, da̱ thannbi. 13 Janangue dí honi te nná hyejpa̱ yø hya̱ dí xihyø ja̱'i. Porque yø ja̱'i nnu te dí øt'e, pe øtyø ja̱'i tengutho 'mø ngue hinte bi nu. Nuya yø hya̱ bi 'yøde, tengutho 'mø ngue hin tema̱ hya̱ bi 'yøde, himbi dinyø mmʉi hanja na̱ ra̱ hya̱ dá ma̱. 14 Nu te øtyø ja̱'i, ya bi nja'a̱ ra̱ hya̱ bi 'bet'o ra̱ øngahya̱ Isaías ngue bi 'yena̱: "Yø ja̱'i da̱ 'yøde hanja ra̱ hya̱, pe hinda̱ dinyø mmʉi hanja ra̱ hya̱ da̱ 'yøde. Nu te da̱ nu yø ja̱'i, hinda̱ dinyø mmʉi yø ja̱'i hanja'a̱ te da̱ nu. 15 Porque nuya yø ja̱'i ya, i njot'i yø n'yomfeni. Entho xa̱ ngotyø gu ngue hingui nne da̱ 'yøhra̱ hya̱. Entho xa̱ ts'antyø dä ngue hingui nne da̱ hyet'a̱ te ja ngue da̱ hyeti. Porque hingui nne da̱ dinyø

mmʉi hanja rạ hyạ, 'nɛ̱ hi̱nguị nne di 'bätyø mmʉi ngue dạ 'yɛ̱c'ɛ̱iguị, n'namhmạ ngue gạ pụnnbạbị yø ts'oqui”, ɛ̱n'Ojạ.

16 Pɛ rạ mmɛ̱nthị gá nthɛhʉ, porque nụ te gä guí nnụhʉ, bi dị̱nnị mmʉihʉ hanja rạ hyạ. Nụ te rạ hyạ gá 'yøhmʉ, guí pạhmʉ ha rá nja rạ hyạ. 17 Majuạnị dí xi'ạhʉ, ngue yø pa xạ thogui, xạngụ yø pøngạhyạ Ojạ xạ m'mʉi, yø hogạ n'yohʉ xạ m'mʉi, bị ne xtạ nnụ'ạ te guí nnụhʉ ya, pɛ hi̱mbị zä bị nụ. Bị ne xtạ 'yø'ạ rạ hyạ guí øhmʉ ya, pɛ hi̱mbị zä bi 'yøde.

*Rạ Jesús bị mạ te nị̱ bønya yø hyạ bi hy*ɛjpạ rạ momhmụdä.

18 Nụya yø hyạ dạdi hyɛjpạbị rạ momhmụdä, dạmị̱ 'yøhmʉ xạnho hanja rạ hyạ. 19 Nụya yø jạ'ị̱ ngue høntho bi 'yøhrạ hyạ, guehya guị̱ nhyɛjpi ngue rạ nen'yụ p'ʉ bi zo yø hmụdä ya. Bi 'yøhrạ hyạ yø jạ'ị̱ ngue ha dị̱ njap'ʉ di zo rá 'yɛ Ojạ, pɛ hi̱mbị dị̱nyø mmʉi yø jạ'ị̱ hanja rạ hyạ. Bị̱ map'ʉ rạ zithụ p'ʉya, nụnạ rạ hyạ xi 'yøhyø jạ'ị̱, bi japi ngue bi pụmbɛ̱nị̱. 20 Mị̱'da yø jạ'ị̱, guị̱ nhyɛjpạ rạ häi hi̱nguị̱ pidi ngue mị̱ o rạ do p'ʉ bi zo yø hmụdä. Mị̱ zä mị̱ 'yøhrạ hyạ yø jạ'ị̱, jạnjuạnị̱ di johya ngue bị̱ nụ mạnho. 21 Guehya yø jạ'ị̱ hi̱mbị̱ bɛnt'ị̱ xạnho rạ hyạ ya. Zits'ʉtho honị̱ ngue ha di hyɛp'ʉ rạ hyạ. Nụ'mø bi ts'ʉi ngue rạ hyạ ɛ̱c'ɛ̱i, 'bexi cohyø mmʉi. 22 Mị̱'da yø jạ'ị̱ p'ʉya, guị̱ nhyɛjpạbị̱ rạ häi ngue ja yø 'uị̱nị̱ p'ʉ bi zo yø hmụdä. Guehya yø jạ'ị̱ bi 'yøde hanja rạ hyạ ya. Pɛ nụ'ạ te yø 'bɛfi i ja n'na pa ngụ n'na pa, høndyø 'bɛfi nị̱ ma yø mmʉi yø jạ'ị̱. Di ja ndụmmʉi honị̱ ha dị̱ mmɛ̱mmɛti. Ya hi̱n temạ nhotho bi 'yørpạbị̱ nạ rạ hyạ bi 'yøde. 23 Pɛ mị̱'da yø jạ'ị̱, guị̱ nhyɛjpạ rạ hogạ häi p'ʉ bi zo yø hmụdä. Mị̱ zä mị̱ 'yøhrạ hyạ, bi dị̱nyø mmʉi hanja rạ hyạ. Bi 'yørpạbị̱ rạ nho nạ rạ hyạ bi 'yøde. Pɛ 'bʉ'i'da yø jạ'ị̱ ngue mạthoguitho bi 'yørpạbị̱ rạ nho rạ hyạ bi 'yøde.

*Bị̱ nhy*ɛcrạ hyạ ngue bị̱ nuans'ui rạ trigo rá hmụdä yø paxi.

24 Rạ Jesús bi hyonị̱ te gui hyɛjpạbị̱ n'na rạ hyạ bi xihyø jạ'ị̱. Bi 'yɛ̱mbị̱:

—Nụua ja rạ xi̱mhäi dị̱ mạnda Ojạ, ja nnøpe ngue rá huạhị̱ ua Ojạ bi thụhrạ hogạ hmụdä. 25 Pɛ mị̱ n'ạhạ gätho yø jạ'ị̱, nụ'ạ rá nsʉiui rạ mmɛ̱hụị̱ bi yʉrbʉ ja rạ nuạtrigo ngue rạ xụị̱. Bi dụprá mị̱hyụui rạ trigo. Bị̱ ma p'ʉya. 26 Mị̱ nte yø trigo p'ʉya, ya ts'ạts'ị̱ ngue dị̱ nja yø trigo. Ja bị̱ nɛ̱quị̱ p'ʉ ndanạ gue'ạ rạ paxitho p'ʉya. 27 Mị̱ nụ yø hmị̱quị̱ rạ mmɛ̱hụị̱ te ja rạ huạhị̱, bị̱ ma bá xihrạ hmụ. Bi 'yɛ̱mbị̱: “Ague grá Hmụ, nụ'mø mạ tụhmʉ nị̱ huạhị̱, xạnho rạ hmụdä dá tụhmʉ. ¿Hanja ngue n'youi yø paxi rạ trigo ya'mø?” bi 'yɛ̱mbị̱. 28 Rạ hmụ p'ʉya bi 'yɛ̱mbyø hmị̱quị̱ yạui: “Gue'ạ mạ nsʉigä'be bi dụ'ʉ yø paxi guí mmạmmị̱ ya”. Yø hmị̱quị̱ p'ʉya bi 'yɛ̱mbrạ hmụ: “¿Ua guí nne gạ ma xat'ähe yø paxi n'youi rạ trigo?” bi 'yɛ̱mbị̱. 29 Pɛ rạ hmụ bi 'yɛ̱nạ: “Hi̱n'nạ. Ogui xathʉ yø paxi n'youi rạ trigo, porque nụ'mø gá xathʉ yø paxi, 'nɛ̱hrạ trigo dạ c'ʉts'i. 30 Dạmị̱ hyɛmhmạui hmạ 'dap'ʉ dị̱ nte astạ gue'mø bi thɛts'i. Gạ xicä yø mɛfi ngue dạ gạcyø paxi, dạ 'yøtyø tụt'ị̱, dạ t'ụdị̱. Nụ'ạ rạ trigo p'ʉya, dạ 'bɛspʉ ja rạ njʉtrigo'ạ”.

*Bị̱ nhy*ɛjpạ rạ hyạ n'na zi hmụdä rạ mostasa.

31 Mạhømbị̱ hyonị̱ te gui hyɛjpạ yø hyạ xihyø jạ'ị̱ rạ Jesús. Bi 'yɛ̱mbị̱:

—Ma gạ xän'nạhʉ ha dị̱ njap'ʉ dị̱ nxạndyø jạ'ị̱ dạ zo rá 'yɛ Ojạ ya. N'na rạ n'yohʉ bi dụp'ʉ ja rá huạhị̱ n'na zihmụdä rạ mostasa. 32 Majuạnị̱ ngue mạn'na zitchʉ nạ rạ hmụdä nạ ngue gätho mị̱'da yø hmụdä i ja. Pɛ nụ'mø bị̱ nte, mạn'na tạte rạ dạt'o ngue gätho mị̱'da yø c'anị̱ i ja. Nụp'ʉ ja yø 'yɛt'o, ja ørbʉ yø 'bafi yø ts'ints'ʉ.

*Bị̱ nhy*ɛjpạ rạ hyạ rạ hojʉnị̱ pɛ rạ levadura ngue dí ixqui.

33 Mạhømbi hyonnạ Jesús te gui hyɛjpạ mị̱'da yø hyạ bi xihyø jạ'ị̱. Bi 'yɛ̱mbị̱:

—Nụ'ạ dị̱ nxạndyø jạ'ị̱ dạ zo rá 'yɛ Ojạ bí 'bʉ mạhɛ̱ts'ị̱, guị̱ nhyɛjpạbị̱ tengụtho rạ íxi 'mø bi japi hyụ t'ɛ̱nị̱ rạ hojʉnị̱ n'na rạ xisu, astạ gue'mø di ixqui gä rạ jʉnị̱.

34 Nguya yø hyạ bị̱ mạnnạ Jesús ngue honị̱ te gui hyɛjpạ yø hyạ xihyø jạ'ị̱. Nụ'mø i yạ, zạnt'ạ honị̱ te gui hyɛjpạ yø hyạ xännbạ yø jạ'ị̱. 35 Nguna bi 'yøt'e, porque mị̱ jatho ngue dị̱ nja ya yø hyạ bị̱ mạnná pøngạhyạ Ojạ ngue bi 'yɛ̱nạ: “Gạ honị̱ te gdá hyɛjpạ yø hyạ gạ xihyø jạ'ị̱. Gạ xicä yø jạ'ị̱ yø hyạ hi̱nguị̱ fạdị̱ hanja astạ gue'mø mạmbá nhohrạ xi̱mhäi”, bi 'yɛ̱nạ.

*Bị̱ mạnnạ Jesús te gạ mbønya yø hyạ bi h*yɛqui ngue yø paxi bị̱ nuạs'ui rạ trigo.

36 Mi̱ juadi bi̱ n'yɛ̱hmi̱ yø ja̱'i̱ ra̱ Jesús, bi
'yʉt'a̱mbo rá̱ ngu̱ p'ʉya. Bi guatyø xädi, bi
'yɛ̱mbi̱:
—Da̱mi̱ xicje te ga̱ mbønya yø hya̱ gá̱
hyɛqui ngue yø mi̱hyu̱ui ra̱ trigo bi thu̱p'ʉ
ja ra̱ hua̱hi̱.
37 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbyø xädi:
—Nu̱'a̱ bi̱ du̱hra̱ hoga̱ hmu̱dä, gue'a̱ ra̱
N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱'a̱. 38 Nu̱ ra̱ hua̱hi̱, ga̱
mbøni̱ ngue guecua ja ra̱ xi̱mhäi'a̱. A nu̱ ra̱
hoga̱ hmu̱dä, ga̱ mbøni̱ ngue gue'ʉ yø ja̱'i̱
o rá̱ 'yɛ Oja̱. A nu̱'a̱ rá̱ mi̱hyu̱ui ra̱ trigo, ga̱
mbøni̱ ngue gue'ʉ yø ja̱'i̱ o rá̱ 'yɛ ra̱ zithu̱'ʉ.
39 A nu̱'a̱ rá̱ nsʉiui ra̱ mmɛ̱hui̱ bi̱ du̱prá̱
mi̱hyu̱ui ra̱ trigo p'ʉ ja rá̱ hua̱hi̱, gue'a̱ ra̱
zithu̱'a̱. A nu̱'mø bi thɛxyø trigo, ga̱ mbøni̱
ngue gue'mø bi gua'a̱ nxi̱mhäi 'mø. A nu̱'ʉ
yø mɛfi da̱ hyɛxyø trigo, gue'ʉ yø anxɛ'ʉ.
40 A nu̱'a̱ rá̱ mi̱hyu̱ui ra̱ trigo da̱ ma ma̱pɛti
ngue da̱ t'u̱di̱, ga̱ mbøni̱ ngue gue'a̱ ra̱ nda̱te
di̱ nja 'mø bi gua'a̱ nxi̱mhäi'a̱. 41 Porque ra̱
N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱ da̱ mɛnhyø anxɛ p'ʉ
ha 'bʉhyø ja̱'i̱ ya o rá̱ 'yɛ. Da̱ ziqui gätho
yø ja̱'i̱ nu̱ya xa̱ japi ngue øtra̱ ts'oqui mi̱'da
yø mmi̱c'ɛ̱iui, da̱ ziqui gätho'ʉ xa̱nts'o te
ga̱ 'yo. 42 Nu̱ya yø ts'oc'ɛ̱i̱, da̱ hyørbʉ ja ra̱
orno di da̱nzø. Ja di̱ nzomp'ʉ yø ja̱'i̱ 'nɛ̱ da̱di
gu̱xtyø ts'i ngue ra̱ nda̱te da̱ zä. 43 Pɛ nu̱ya yø
ja̱'i̱ xa̱ 'yøt'e te di̱ ma̱nda Oja̱, di̱ m'mʉp'ʉ ha
di̱ ma̱nda yø Papá, da̱di yoxni̱ tengu̱tho gui
yotra̱ hyadi. Di̱ nja ni̱ gu̱ ngue gui 'yøhmʉ
ya yø hya̱ dí̱ mma̱ngä.

*Ra̱ Jesús bi hy*ɛcra̱ hya̱ ngue ra̱ mɛ̱nyu̱
nt'ägui p'ʉ ja ra̱ häi.
44 Nu̱ya yø ja̱'i̱ hoṉi̱ ha di zo rá̱ 'yɛ Oja̱ bí
'bʉ ma̱hɛts'i̱, guehya tengu̱tho n'na ra̱ ja̱'i̱
bi di̱ni̱ ha nt'ägui xa̱ndøngu̱ ra̱ mɛ̱nyu̱ ya.
Mi̱ zä mi̱ di̱ni̱ ha o ra̱ mɛ̱nyu̱, ma̱ hømbi
go'mi̱, di johya ngue'a̱ te bi di̱ni̱. Da̱ mä te gä
pɛspʉya ngue da̱ dänna̱ häi ha o ra̱ mɛ̱nyu̱
bi di̱ni̱. Ya dra̱ mmɛti ra̱ häi p'ʉya.

*Ra̱ Jesús bi hy*ɛcra̱ hya̱ ngue ra̱ perla.
45 Nu̱ya yø ja̱'i̱ hoṉi̱ ha di zo rá̱ 'yɛ Oja̱ bí
'bʉ ma̱hɛ̱ts'i̱, guehya tengu̱tho n'na ra̱ pøhø
i 'yo ngue honyø perla, ta̱te ma̱ndøngu̱ dra̱
mu̱ui. 46 Nu̱'mø bi di̱nna̱ perla ma̱ndøngu̱
dra̱ mu̱ui, da̱ mä te gä pɛts'i, da̱ dänna̱ perla
bi di̱ni̱.

*Ra̱ Jesús bi hy*ɛjpa̱ ra̱ hya̱ yø hua̱ bi thɛ ra̱
xit'a̱.

47 Nu̱na̱ Oja̱ bí 'bʉ ma̱hɛ̱ts'i̱, nu̱ya yø ja̱'i̱
'bʉcua ja ra̱ xi̱mhäi di̱ ma̱nda, tengu̱tho yø
hua̱ bi thɛ ra̱ xit'a̱ 'mø bi̱ ma yø mahua̱ p'ʉ
ja ra̱ ja̱the. 'Dama̱ 'dan'yo yø hua̱ bí thɛ.
48 Nu̱'mø bá̱ yu̱hra̱ xit'a̱ yø mahua̱, da̱ jʉca̱
nenthe p'ʉya, da̱ mi̱ ngue da̱ huanhni̱. Yø
hoga̱ hua̱ i pɛts'i, pɛ yø hua̱ hi̱ngui̱ ho i ɛi.
49 Di̱ njarbʉtho'a̱ te ra̱ hya̱ di̱ nja 'mø bi gua'a̱
nxi̱mhäi ya. Da̱ ma yø anxɛ ngue da̱ sicyø
ts'oc'ɛ̱i̱ p'ʉ ha di 'bʉhyø ja̱'i̱ xa̱nho te ga̱ 'yo.
50 Yø ts'oc'ɛ̱i̱ da̱ hyørbʉ ja ra̱ orno di da̱nzø.
Ja di̱ nzomp'ʉ 'nɛ̱ ja di̱ gu̱xpʉ yø ts'i ngue ra̱
nda̱te di sä.

*Bi nhy*ɛcra̱ hya̱ ngue ra̱ nyogui xädi
conna̱ 'da'yo xädi.
51 Bi 'yänyø ja̱'i̱ ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—¿Ua ti̱ni̱ xa̱nho ni̱ mmʉihʉ ya yø hya̱
dá̱ ma̱ngä ya, uague hi̱n'na̱? —bi 'yɛ̱mbi̱.
Yø ja̱'i̱ p'ʉya bi 'yɛ̱na̱:
—A̱há̱, grá̱ Hmu̱, ti̱nma̱ mmʉigähe hanja
ra̱ hya̱ guí mma̱nya —bi 'yɛ̱mbi̱.
52 Ra̱ Jesús ma̱høm̱bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱:
—Nu̱ ra̱ xännba̱te ngue ra̱ ley, nu̱'mø da̱
gohi ngue ma̱ xädi, ma̱'da'yo di xädi ha di zo
rá̱ 'yɛ Oja̱, ya ma̱n'na xa̱ngu̱ yø hya̱ da̱ ba̱di̱.
Da̱ gohi tengu̱tho n'na ra̱ n'yohʉ xa̱ngu̱
te pɛspʉ ja rá̱ ngu̱, jap'ʉ yø cosa ngue yø
nyogui, xi̱mmi̱ jap'ʉ yø cosa ngue ma̱'da'yo.

Nu̱'ʉ yø mmɛ̱ngu̱hʉ ra̱ Jesús hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱i̱
te øt'e.
53 Ra̱ Jesús høntho bi juadi bi xihyø ja̱'i̱ ya
yø hya̱ bi hyɛqui, bi̱ ma p'ʉya. 54 Mi̱ zømp'ʉ
Nazaret ja ra̱ hni̱ni̱ bá̱ nte. Bi̱ map'ʉ ja ra̱
nija̱ ngue bí xännba̱ ra̱ hya̱ yø ja̱'i̱. Nu̱ya yø
ja̱'i̱ bi 'yøde hanja ra̱ hya̱ bi̱ ma̱, gä di 'yøtho,
di̱ n'yɛ̱mbi̱:
—¿Hague go ga̱ mba̱'a̱ te ra̱ hya̱ pa̱hna̱?
¿Hague ga̱ nzä øtyø milagro? 55 Conque
guehna̱ rá̱ ts'ʉnt'ʉ ra̱ yaxi na̱. Nu̱na̱ rá̱
mamá p'ʉya, gue'a̱ ra̱ Maya. Yø n'yohʉ
p'ʉya, gue'a̱ ra̱ Jacobo, 'nɛ̱hra̱ José, 'nɛ̱hra̱
Simu̱, 'nɛ̱hra̱ Judas. 56 Yø nju̱ p'ʉya, gä
'dadua ra̱ hni̱ni̱ dí 'bʉhmʉ. Xina̱, ¿hapʉ
go bá̱ ha̱'a̱ te ra hya̱ xännba̱te na̱? —di̱
n'yɛ̱mbyø ja̱'i̱.
57 Ja̱na̱ngue yø ja̱'i̱ ɛ̱mbi̱ ngue to bi zä
ma̱n'yohʉ na̱ ra̱ Jesús. Hi̱ngui̱ ørpa̱tho
ma̱su̱ yø ja̱'i̱ te xifi. Pɛ ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbyø
ja̱'i̱:
—Gätho yø pønga̱hya̱ Oja̱ n'nanni̱
ni̱ 'yɛ̱hɛ̱, gä hnu̱ ma̱nsu̱. Pɛ nu̱'ʉ yø

mmɛnguhʉ yø pøngạhyạ, hinguị nnụ mạnsụ. Nị xinga gue'ʉ to 'bʉp'ʉ ja rá ngụ rạ pøngạhyạ dị nnụ mạnsụ.
58 Ya hịmbị 'yøt'e xạngụ yø milagro p'ʉ ja rạ hnịnị p'ʉya, porque yø mmɛnguhʉ hinguị ɛc'ɛitho ya yø hyạ bị mạ.

14

Rạ Herodes ɛmbị ngue nụnạ rạ Jesús, gue'ạ rạ Xuua mị øtrạ nxixyạ.
1 Nụ'ʉ yø pa'ʉ, nụp'ʉ ja rạ häi Galilea mị ndạst'abi rạ Herodes. Rạ Herodes mị 'yøde te mmạnyø jạ'ị ngue xạngụ yø milagro øtrạ Jesús. 2 Rạ Herodes bi 'yɛmbyø jạ'ị ja yø 'bɛfi p'ʉ ha 'bʉi:
—Nụgä dí ɛnạ ngue xpi bɛnnạte'ạ rạ Xuua mị øtrạ nxixyạ. Jạnạngue sä øtyø milagro —bi 'yɛnạ.

Ja mmạngua ha bị nja ya ngue bi dụ rạ Xuua mị øtrạ nxixyạ.
3 Nụ'mø yø pa bi thogui, rạ Herodes bị mạnda bị mbɛntrạ Xuua, bi dụt'ị conyø cadena bi got'ạ fädi. Bi ʉpi ngue nụnạ rạ Xuua ya xi xihrạ Herodes ngue hinguị ho dị m'mʉhmị rá 'bɛpo Herodías nụnạ mạrá xisu'ạ rá n'yohʉ Lipe. 4 Nụnạ rạ Xuua xi 'yɛmbrạ Herodes: "Hịn'yʉ rạ nt'ɛdị guí m'mʉhmị nị 'bɛpo", xi 'yɛmbị.
5 Rạ Herodes mị sihnạ rạ hyạ nạ, bị ne xtạ hyo rạ Xuua, pɛ hịmbị zä porque rạ Herodes bi zụ yø jạ'ị. I pạdị ngue gätho yø jạ'ị i mmạ ngue rá pøngạhyạ Ojạ nạ rạ Xuua. 6 Pɛ mị zøhrá pa bị nsännigo rạ Herodes. Nụnạ rá t'ịxụ rạ Herodías bi yʉrbʉ 'bʉhyø jạ'ị xi pɛtrạ Herodes ngue sännigo, bị mʉhrạ hnɛị p'ʉya. Rạ Herodes di ho te øtrạ hmụte. 7 Rạ Herodes bi 'yɛmbrạ hmụte: "Nụ'mø temạ cosa gui 'yäqui, nụgä gạ 'da'i", bi 'yɛmbị. 8 Rạ hmụte p'ʉya bị ma bá änná mamá te 'bɛ'ạ dạ 'yädi. Mị xihrá mamá te dạ 'yäp'ʉ ya, bị ma rạ hmụte, bi 'yɛmbrạ Herodes: "Dạmị 'dacrá yạ rạ Xuua nụnạ mị 'yøtrạ nxixyạ, dá o rạ mohi", bi 'yɛmbị.
9 Mạmbi dụtrá mmʉi rạ dạst'abi 'mø mị 'yø'ạ te sifi. Pɛ ya xi xihrạ hmụte ngue di ụnnị te dạ 'yäpi. Yø jạ'ị 'bʉp'ʉ mị 'bʉi, gä xi 'yøde te xị mạ. Bị mạnda p'ʉya ngue bi t'ụnnạ hmụte'ạ te ädi. 10 Bi 'yɛt'i to bá hɛjpạ rá yạ rạ Xuua p'ʉ ja rạ fädi p'ʉya. 11 Bá jät'ạ n'na rạ mohi, bi t'ụnnạ hmụte. Rạ hmụte p'ʉya, bi däprá mamá.
12 Mị bạhyø xädi rạ Xuua ngue bi dụ, bị ma bá hạ rạ ánima ngue bi 'yägui. M'mɛfa p'ʉya, nụ'ạ te bị nja, bị ma bá xihrạ Jesús.

Rạ Jesús bi 'yøt'e ngue bị nsịhmɛ cʉt'a mạhuạhị mạ'yohʉ.
13 Nụnạ rạ Jesús mị zä mị bạdị ngue ya bị dụ rạ Xuua, bi 'yo rạ barco ị ma n'nannị hapʉ hịnjo'o yø jạ'ị. Pɛ yø jạ'ị bi bạdị hapʉ ị ma, mạndøngụ dyø jạ'ị bi dɛnnị nị nɛtrạ nenthe. Nụp'ʉ ja yø hnịnị thogui, ja nɛxpʉ mị'da yø jạ'ị ngue tɛt'i. 14 Mị zøhrạ barco bá o rạ Jesús, bi bønị. Pɛ ya mạndøngụ dyø jạ'ị 'bʉp'ʉ. Rạ Jesús bi huɛcyø jạ'ị p'ʉya, bi 'yøthe yø därquɛhị bi zispạbị yø jạ'ị. 15 Nụ'mø ya nị ma dị nde p'ʉya, nụ'ʉ yø xädi rạ Jesús bi guarbʉ 'bäi, bi 'yɛmbị:
—Ya bị nde, 'nɛ nụua dí 'bʉhmʉ rạ dạpo ua. Dạmị 'yɛhyø jạ'ị n'namhmạ dạ map'ʉ bí ja yø hnịnị, dạ dänsɛ rạ hmɛ dạ zi —bi 'yɛmbị.
16 Bi 'yɛmbyø xädi rạ Jesús:
—Hinguị ja ngue dạ ma yø jạ'ị dạ täi te dạ zi. Dạmị ụnhnʉ rạ hmɛ dạ zi yø jạ'ị —bi 'yɛmbị.
17 Nụ'ʉ yø xädi p'ʉya bi 'yɛmbị:
—Pɛ høndi cʉt'a yø thụhmɛ dí hạgähe, 'nɛ yoho yø huạ.
18 Rạ Jesús bi 'yɛmbyø xädi:
—Bí 'dacjʉ ua yø thụhmɛ conyø huạ —bi 'yɛmbị.
19 Bi 'bɛpyø jạ'ị p'ʉya ngue bị mịp'ʉ ja rạ 'batha. Bi hyạn'ʉ cʉt'a yø thụhmɛ 'nɛ'ʉ yoho yø huạ. Bi hyanmạ hɛts'ị p'ʉya, bi ja mạmmạdị Ojạ. Bi xɛnyø thụhmɛ p'ʉya, bi ụnyø xädi ngue di 'darpạbị yø jạ'ị. Dạguehyø huạ bi dat'i. 20 Bị nsịhmɛ xạnho yø jạ'ị, gä bị nnịyạ. Mị juate rạ ts'ịhmɛ yø jạ'ị p'ʉya, nụ'ʉ yø xädi rạ Jesús bi pɛti 'dɛ'mạyo canasta yø thụhmɛ bi bonguị. 21 Nụ'ʉ yø jạ'ị bị nsịhmɛ'ạ rạ ora'ạ, cʉt'a mạhuạhị mạ'yohʉ bị nsịhmɛ. Hịmmạ cʉt'i rạ güɛnda yø xisu 'nɛhyø bạsị.

Rạ Jesús nị 'yo mạxøts'e rạ dehe.
22 Mɛnte ɛhyø jạ'ị rạ Jesús, bi xihyø xädi ngue dị m'mɛt'o dạ 'yo rạ barco dị ma mạn'na nguadi rạ zabi. 23 Høntho bi juadi bi 'yɛhyø jạ'ị rạ Jesús, bị map'ʉ bí ja rạ nyụnị bá mat'Ojạ. Mị dährạ nde, bi 'bʉsɛ p'ʉ ja rạ nyụnị rạ Jesús. 24 Pɛ rạ barco ya bi 'yo mạde rạ zabi. Nụp'ʉ ja rạ zabi, bị nangrạ ndạte ndạhị ngue di cosrạ barco. Astạ pa

maya̱ yø fʉnthe. 25 Mi̱ zʉ'i hyu̱ xu̱di̱ p'ʉya,
nu̱na̱ ra̱ Jesús bi̱ map'ʉ bí 'bʉhyø xädi ni̱ 'yo
ma̱xøts'e ra̱ dehe. 26 Nu̱'mø ni̱ ma da̱ zømp'ʉ
'bʉhyø xädi, mi̱ hyandi̱ ngue mmap'ʉ ni̱ 'yo
ma̱xøts'e ra̱ dehe. Bi zu̱ p'ʉya. Nu̱'a̱ ga̱ nzu̱
p'ʉya, bi 'yɛ̱na:

—Ba̱ ɛ̱cua ra̱ nda̱hi̱.

27 Pɛ ra̱ Jesús bi zofo 'bexque'a̱, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Go guecä, 'yoguí su̱hʉ —bi 'yɛ̱mbi̱.

28 Ra̱ Bɛdu p'ʉya bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:

—A nu̱'mø ngue gue'e gra̱ Hmu̱, da̱mi̱
'yøt'e ngue da̱ zä ga̱ n'yogä ma̱xøts'e ra̱
dehe. Ga̱ søngä p'ʉ ga̱ra̱ ɛ̱hɛ̱.

29 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:

—Gue ba̱ 'yo 'mø —bi 'yɛ̱mbi̱.

Ra̱ Bɛdu p'ʉya bi ga̱p'ʉ ja ra̱ barco, ni̱ 'yo
ma̱xøts'e ra̱ dehe ngue da̱ zømp'ʉ ba̱ ɛ̱hra̱
Jesús. 30 Pɛ nu̱'a̱ ga̱ 'yo ra̱ nda̱hi̱, i tønhni̱,
bi̱ nsu̱ p'ʉya. 'Bexpi̱ mʉdi bi yʉ'a̱ mbonthe.
Xøgue ra̱ mafi bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:

—Ague gra̱ Hmu̱, da̱mi̱ jʉxca̱gui̱.

31 'Bexpi̱ macra̱ 'yɛ ra̱ Jesús, bi gʉts'i. Bi
'yɛ̱mbi̱:

—Ague n'yø, ¿hanja ngue guí yobɛ̱ni̱?
Gue zits'ʉtho guí ɛ̱c'ɛ̱igui̱.

32 Høntho bi yʉt'a̱mbo ra̱ barco ra̱ Jesús,
'bexpi̱ nsäya ra̱ nda̱hi̱. 33 Nu̱ya mi̱ o ra̱ barco
p'ʉya bi̱ nda̱ntyøhmu̱ p'ʉ 'bähra̱ Jesús, bi
'yɛ̱mbi̱:

—Ma̱jua̱ni̱ ngue gue'e ra̱ Ts'ʉnt'ʉ'i Oja̱.

Nu̱p'ʉ ja ra̱ häi Genesaret bi 'yøthe yø
därquɛ̱hi̱ ra̱ Jesús.

34 Mi̱ zøn'a̱ nenthe ja ra̱ häi Genesaret.
35 Mi̱ ba̱hyø ja'i̱ 'bʉ'a̱ ra̱ xɛqui'a̱ ngue ya
'bʉp'ʉ ra̱ Jesús, ndap'ʉ bi zä, bi̱ n'yonnba̱sɛ
ra̱ hya̱ yø ja'i̱ ngue ba̱ ɛ̱hɛ̱. Di̱ nxifi ngue
da̱ zixyø därquɛ̱hi̱ p'ʉ 'bʉhra̱ Jesús. 36 Yø
ja'i̱ bi 'yäpra̱ ma̱te ra̱ Jesús ngue squera̱ngue
ra̱ nya̱ni̱ ra̱ he da̱ därpa̱bi̱ yø därquɛ̱hi̱,
'bexque'a̱ sä ha hɛ̱mbi̱.

15

Ja 'da yø costumbre xa̱ nzänsɛ yø ja'i̱ hin-
gui̱ nnu̱ ma̱nho ra̱ Jesús.

1 Nu̱ya yø fariseo 'nɛ̱hyø xännba̱te ngue
ra̱ ley ngue yø mmɛ̱ngu̱ Jerusalén bi guarbʉ
'bähra̱ Jesús ngue ørpa̱ ra̱ nt'änni̱. Bi
'yɛ̱mbi̱:

2 —¿Hanja ni̱ xädi ngue fɛstho ra̱ hya̱
bi zoga̱hʉ yø ndiua? Porque hingui̱ pecra̱
ts'oqui ja yø 'yɛ, ngue di̱ nxʉ'yɛ hante di̱
nsi̱hmɛ̱.

3 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, xquet'a̱ bi 'yørpa ra̱
nt'änni̱ ya ya̱ui, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Da̱ gue'a̱hʉ, xiya yø hya̱ di̱ ma̱nda Oja̱,
¿hanja ngue guí fɛsthohʉ, ngue nu̱ya yø
hya̱ xca̱ sänsɛhʉ, gue'a̱ ga̱di ja ndu̱mmʉi
guí øthʉ'a̱? 4 Porque Oja̱ bi xihyø ja'i̱,
bi 'yɛ̱mbi̱: "Da̱mi̱ su̱ ni̱ papá, da̱mi̱ su̱ ni̱
mamá". Ma̱hømbi 'yɛ̱mbi̱: "Nu̱ ra̱ ja'i̱ da̱
zanna̱ papá, ogue da̱ zanna̱ mamá, i ja ngue
di̱ njapra̱ castigo 'nɛ̱ da̱ tho", bi 'yɛ̱mbyø ja'i̱
Oja̱. 5 Pɛ ya xca̱ xännba̱hʉ yø ja'i̱ ngue ra̱
ja'i̱ da̱ zä da̱ 'yɛ̱mbra̱ papá ogue ra̱ mamá:
"Nu̱gä papá, nu̱gä mamá, ya hi̱nda̱ zä ga̱
'da'i te guí siui ya. Porque nu̱ te gä dí pɛts'i,
guehna̱ Oja̱ da̱di̱ u̱nni̱". 6 Nu̱'mø ngu̱na̱ ra̱
hya̱ bi̱ ma̱nna̱ ja'i̱ p'ʉya, ya hi̱n ga̱di japhʉ
ngue di jamma̱nsu̱ ra̱ papá ogue ra̱ mamá
ra̱ ja'i̱. Ja di̱ nɛ̱qui̱ p'ʉya ngue nu̱ya yø
hya̱ di̱ ma̱nda Oja̱, guí ɛ̱mhmʉ ngue hi̱nte
di̱ mu̱ui. Porque nu̱ya yø costumbre xa̱
nzänyø ndiua, guehya guí ɛ̱mhmʉ ngue ja
ts'ɛditho gui 'yøthʉ ya. 7 Ni̱ xirbʉ guí ɛ̱na̱
ngue guí ɛ̱c'ɛ̱ihʉ Oja̱. Go guí øthʉ na̱ te ra̱
hya̱ bi 'yotra̱ pøngahya̱ Isaías ngue Oja̱ bi
'yɛ̱na̱: 8 "Nu̱ya yø ja'i̱ 'bʉcua, nu̱'mø bi̱ nya̱,
xøgue ɛ̱na̱ ma̱jua̱ni̱ ngue nnu̱ ma̱nsu̱gui̱. Pɛ
hi̱mma̱ jua̱ni̱ ngue yø mmʉi ga̱ nda̱nnegui.
9 Ya hi̱nte ni̱ bøntho ngue tha̱nnegui yø
ja'i̱. Nu̱ te gäma̱ hya̱ xännba̱te, xa̱ngu̱ yø
hya̱ xa̱ nzänsɛ ngue ɛ̱mbi̱ di̱ ma̱nda Oja̱", bi
'yɛ̱n'Oja̱.

Nu̱ te si ra̱ ja'i̱ hinga̱ gue'a̱ di ts'onnba̱ ra̱
n'yomfɛ̱ni̱ ra̱ ja'i̱'a̱.

10 Ra̱ Jesús bi zonhyø ja'i̱, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Da̱mi̱ 'yøhmʉ xa̱nho ya yø hya̱ ga̱
mma̱ngä ya. Da̱mi̱ 'yɛ̱t'a̱mmʉihʉ. 11 Nu̱ ra̱
ja'i̱ øtra̱ ts'oqui, hinga̱ gue'a̱ te si ra̱ ja'i̱ ga̱
'yøtra̱ ts'oqui. Nu̱'a̱ ga̱ 'yøtra̱ ts'oqui ra̱ ja'i̱,
gue'a̱ ra̱ ts'omhya̱ pønna̱ ne ra̱ ja'i̱'a̱.

12 Yø xädi ra̱ Jesús bi guarbʉ 'bäi, bi
'yɛ̱mbi̱:

—¿Ua guí pa̱di̱ ngue mbøcuɛ yø fariseo
'mø mi̱ 'yøhna̱ ra̱ hya̱ guí xifi? —bi 'yɛ̱mbi̱.

13 Ra̱ Jesús ɛ̱ntho 'mø mi̱ da̱di̱:

—Nu̱'a̱ ma̱ Papágä bí 'bʉ ma̱hɛ̱ts'i̱, nu̱'ʉ
yø ja'i̱ hingui̱ o ra̱ 'yɛ, da̱ zijpʉ ha 'bʉhyø
ja'i̱. 14 Da̱mi̱ hyɛgui, o sä guí su̱hʉ. Nu̱ya
guehya yø xädä xännba̱bi̱ ra̱ hya̱ mi̱'da yø
mmi̱nxädäui ya. Nu̱'mø bi̱ nthɛui ra̱ ots'i,
nu̱p'ʉ da̱ zo ra̱ xännba̱te, ja da̱ zop'ʉ yø
xädi.

15 Ra̱ Bɛdu bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:

—Dạmị xicje te gạ mbønya yø hyạ gá hyɛqui ngue te si rạ jạ'ị.
16 Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbị:
—¿Ua xquet'ạ hịnguị tịnnị mmʉihʉ hanja ya yø hyạ dí mmạngä? 17 ¿Ua hịnguí pạhmʉ ngue nụ te gämạ cosa si rạ jạ'ị, mbo rá mmʉi rạ jạ'ị nị ma, pɛ pigui te si rạ jạ'ị? 18 Pɛ nụ rạ hyạ pønná ne rạ jạ'ị, mbo rá n'yomfɛ̱nị rạ jạ'ị ní 'yɛ̱hrạ hyạ. Nụ'mø xạnts'o rạ hyạ bị mạnnạ jạ'ị, guehnạ rạ ts'oqui nạ. 19 Porque mbo rá n'yomfɛ̱nị rạ jạ'ị bị mịhrạ ts'o n'yomfɛ̱nị, rạ nthote, rạ n'yots'om'mäi, rạ mfɛ̱, rạ fɛhnị, rạ ts'ate. Gä mbo rá n'yomfɛ̱nị rạ jạ'ị ní 'yɛ̱hrạ ts'omhyạ. 20 Nụnạ rạ hyạ nạya, guehnạ rạ ts'oqui øtyø jạ'ị nạ. Pɛ nụ'mø hịnguị xʉ'yɛ rạ jạ'ị 'mø bị nsịhmɛ̱, hịngạ gue'ạ rạ ts'oqui'ạ.

Nụ'ạ n'na rạ xisu ngue hịngrạ judío bi 'yäprạ mạte rạ Jesús ngue dạ mäts'ị.

21 Mị bømp'ʉ mị 'bʉhrạ Jesús, ị map'ʉ ja n'na rạ häi ja rạ hnịnị Tiro connạ hnịnị Sidón. 22 Nụp'ʉ ja rạ hnịnị bi zønnạ Jesús, mị 'bʉp'ʉ n'na rạ xisu hịngrạ judío, mạrá mmɛ̱ngụ p'ʉ ja rạ häi Canaán. Bị ma rạ xisu p'ʉya, ní mafi, bi 'yɛ̱mbị:
—Ague grá Hmụ, rá mbom'mɛto'i rạ David, dạmị huɛ̱gạguị. Nụ mạ t'ịxụ dí si, n'youi rạ ts'onthị. Pɛ ɛ̱mmɛ̱ị di ʉnị, dạmị 'yøthets'ʉ —bi 'yɛ̱mbị.
23 Pɛ rạ Jesús hịnguị thạtho. Yø xädi p'ʉya bi 'yɛ̱mbrạ Jesús:
—Dạmị 'yørpạbị nts'ɛdi'ạ te xi'i, porque rạ nxụnạnyạtho ngue nuɛrcạhʉ.
24 Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbrạ xisu:
—Nụgä bá pɛngạguị Ojạ ngue høndyø judío gạ fäts'i. Porque yø judío ɛ̱ntho yø dɛ'yo ya xạ n'uɛ̱nị, ngue hịnjonguị fädi.
25 Pɛ rạ xisu bi guarbʉ 'bährạ Jesús ngue bị ndạntyøhmụ, bi 'yɛ̱mbị:
—Ague grá Hmụ, dạmị fäxquits'ʉ.
26 Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbrạ xisu yạui:
—Pɛ nụ'mø ngue 'bet'o go gạ fäxạ'ị, 'nɛ̱ hịngrá judío, ya sʉtho 'mø dạ thạnnbạ rạ hmɛ̱ yø bạsị, ngue yø fo'yo di t'ụnnị.
27 Rạ xisu p'ʉya bi 'yɛ̱mbị:
—Ạhá, grá Hmụ, gue'ạ guí mmạ. Pɛ yø fo'yo, gue'ʉ yø xɛmhmɛ̱ täp'ʉ ja rạ mɛ̱xạ sịhmɛ̱ yø hmụ si'ʉ.
28 Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbrạ xisu yạui:
—Ague grá xisu, guí ɛ̱c'ɛ̱ịguị xạndønho ngue dạ zä dị nja'ạ te guí mmạ. Jạnạngue dị nja ya.

Nụ'ạ rá t'ịxụ rạ xisu mị n'youi rạ ts'onthị p'ʉya, 'bexque'ạ bi zä.

Rạ Jesús bi 'yøthe xạngụ yø därquɛ̱hị.

29 Mị thohrạ Jesús, ị mpa mạn'na nguadi rạ zabi Galilea. Nụp'ʉ ja rạ nyụnị bi zønị, bị mị. 30 Xạndøngụ yø jạ'ị bi zømp'ʉ 'bʉi. Bi zispạ yø därquɛ̱hị xạ nnụnts'ị, yø xädä, yø gone, yø do'yɛ, yø dogua, xạngụ mị'da yø därquɛ̱hị bi ts'ispạbị rạ Jesús ngue bi 'yøthe. 31 Mị nụ yø jạ'ị te øtrạ Jesús ngue bi zä bi 'yøthe yø därquɛ̱hị, di 'yødyø jạ'ị. Yø gone bi zä bị nyạ, bi zä yø do'yɛ, bi zä yø dogua. Bị nzø yø dä yø xädä. Mị nja'ạ p'ʉya, gätho yø jạ'ị bi 'yɛ̱spạbị Ojạ nụnạ thạnne yø judío.

Rạ Jesús bi 'uịn'ị goho mạhuạhị mạ'yohʉ.

32 Bi zonhyø xädi rạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:
—Dạdi huɛ̱cä yø jạ'ị 'bʉcua, porque ya rá hyụ pa 'daua dí 'yohʉ ya. Dí pạ'ạ njuạnị ngue ya hịn'yʉ te dạ zi yø jạ'ị. Nụgä hịndí nne gạ ɛt'i ngue dạ ma yø ngụ 'nɛ̱ hịndị sịhmɛ̱, porque dạ güennbʉ ja rạ 'yụ.
33 Nụ'ʉ yø xädi bi 'yɛ̱mbị:
—Pɛ ¿hapʉ go gạ hạnnbạhʉ te dạ zi ya yø jạ'ị 'bʉcua? Porque xạndøngụ. A nụua dí 'bʉhmʉ, rạ dạpo ua.
34 Bi 'yänyø xädi rạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:
—¿Hangụ yø thụhmɛ̱ guí hạhʉ 'mø?
Nụ'ʉ yø xädi p'ʉya bi 'yɛ̱mbị:
—Høndi yoto yø thụhmɛ̱ ja ua, 'nɛ̱ zi yoho yø huạ.
35 Bị mạnda rạ Jesús ngue bị mịhyø jạ'ị. 36 Bi hyạn'ʉ yoto yø thụhmɛ̱ p'ʉya conyø huạ. Bi ja mạmmạdị Ojạ ngue ya dị nsịhmɛ̱ yø jạ'ị. Bi xɛnyø thụhmɛ̱ p'ʉya, bi ụnyø xädi ngue di 'darpạ yø jạ'ị dạ zi. 37-38 Nụ'ʉ yø jạ'ị bị nsịhmɛ̱, goho mạhuạhị mạ'yohʉ. A nụ yø xisu 'nɛ̱hyø bạsị hịnguị cʉtrạ güenda'ʉ. Pɛ gä bị nnịyạ. Mị juate rạ ts'ịhmɛ̱ yø jạ'ị, nụ'ʉ yø xädi rạ Jesús bi pɛti yoto canasta yø thụhmɛ̱ bi bonguị. 39 M'mɛfa p'ʉya, rạ Jesús bi 'yɛ̱hyø jạ'ị. Bị ma p'ʉya, bi 'yo rạ barco, bi zømp'ʉ ja rạ häi nị hụ ngue Magdala.

16

Yø fariseo bi xihrạ Jesús ngue nne dạ nụp'ʉ dạ 'yøt'ạ n'na rạ milagro.

1 Ngụ i zøhrạ Jesús, nụya yø fariseo conyø saduceo bị ma bá sämhyạ rạ Jesús. Di 'bɛpi ngue dạ 'yøt'ạ n'na rạ milagro nụ mạhɛ̱ts'ị, para ngue dị nɛ̱quị ngue rá m'mɛnhnị Ojạ nạ rạ Jesús. 2 Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbị:

—Nụ'mø ngue rạ nde, guí ɛ̱mhmʉ: “Xtạ nho rạ tiempo ya, porque ja yø zøguị”.
3 Nụ'mø xụdị p'ʉya, guí ɛ̱mhmʉ 'mø: “Nụya hịndị ho rạ pa ya, porque rạ ndụhmị rạ c'ammạhɛ̱ts'ị ngue ja rạ guị”, guí ɛ̱mhmʉ. Guí ɛ̱nạ ngue guí pạhmʉ xạnho te gạ mbøn'ạ te bí ja mạyạ. Pɛ nụya guí ɛ̱nạ ngue hịnguí pạhmʉ te gạ mbønya te gämạ hyạ guí nnụhʉ yø pa dí 'bʉhmʉ ya. 4 Yø ja'ị 'bʉhya, yø ts'oc'ɛ̱ị ngue hịnguị pạ Ojạ. 'Bet'o nne dạ nụ yø milagro, ja dạ 'yɛ̱c'ɛ̱ịguị. Pɛ hịn temạ mạn'na mạ mịlagro dị nja ya, hịndạ hønt'ạ te bi thohrạ Jonás dạ nøpạ hmɛ̱ya yø ja'ị ya.

Bi zop'ʉ yø ja'ị p'ʉya, bị ma.

Rạ Jesús bi xihyø xädi ngue dị mfädi xạnho, nụya yø hyạ xännbạte yø fariseo 'nɛ̱hyø saduceo, hịndạ dɛnnbạbị yø hyạ.

5 Mị zøm mạn'na nguadi rạ zabi, nụ'ʉ yø xädi rạ Jesús xi pụmbɛ̱nị rạ thụhmɛ̱ xtạ hyạts'i ngue dạ zi. 6 Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbyø xädi:

—Dạmị mfähmʉ ya, mạmị sihʉ'ạ rạ íxi di ụnyø fariseo ya, conyø saduceo.

7 Dị n'yɛ̱mbị n'na ngụ n'na'ʉ yø xädi p'ʉya:

—Rá nzɛgui xicjʉ ya ngue hịnxtá hạ rạ thụhmɛ̱ gạ sihʉ.

8 Bi bạhrạ Jesús te dị nxihyø xädi, bi 'yɛ̱mbị:

—Gue guí ɛ̱nạ dí xi'ạhʉ ngue hịnxcuá hạ rạ thụmhɛ̱ gui sihʉ. ¿Ua hịnguị 'yo nị mmʉihụ nạ rạ hyạ dí mmạngä 'mø? Masque mạdị zits'ʉ guí ɛc'ɛ̱ịgạhʉ. 9 ¿Ua hịnguị 'yo nị mmʉihụ ya yø hyạ dí mmạngä? ¿Ua hịnguí mbɛ̱mhmʉ'ạ te guí nnụhʉ p'ʉ nná mähä? Xi'mø rạ pa ngue høndi cʉt'a nthụhmɛ̱ ị nsịhmɛ̱ cʉt'a mạhuạhị mạ'yohʉ, ¿ua hịnguí mbɛ̱mhmʉ njammị canasta yø thụhmɛ̱ bi bonguị? 10 Xi'mø rạ pa ngue høndi yoto yø thụhmɛ̱ ị nsịhmɛ̱ goho mạhuạhị mạ'yohʉ, ¿ua hịnguí mbɛ̱mhmʉ njammị canasta yø thụhmɛ̱ bi bonguị? 11 ¿Hanja ngue hịnguị 'yo nị mmʉihụ ngue hịngrạ thụhmɛ̱ dí mmạ ngue dí xi'i ngue guí mfähmʉ ngue rạ íxi di ụnyø fariseo 'nɛ̱hyø saduceo?

12 Ya bị dịnyø mmʉi'ʉ yø xädi te mmạnnạ Jesús, ngue hịngrạ íxi pɛ rạ thụhmɛ̱'ạ xifi ngue dị mfädi. Sinoque nụ'ạ rạ hyạ xifi, ngue hịndị xä'ʉ yø hyạ xännbạte yø fariseo 'nɛ̱hyø saduceo.

Bị mạnnạ Bɛdu ngue rạ Jesús, gue'ạ rạ Cristo bá ɛ̱x Ojạ ngue dị ndạst'abi'ạ.

13 Nụp'ʉ ja rạ xɛqui ja rạ hnịnị Cesarea ngue Filipos, mị zømp'ʉ rạ Jesús. Bi 'yänyø xädi p'ʉya, bi 'yɛ̱mbị:

—Nụgä drá N'yohʉ dá ɛ̱ mạhɛ̱ts'ị, ¿te'o ɛ̱nyø jạ'ị ngue guecä? —bi 'yɛ̱mbị.

14 Nụ'ʉ yø xädi p'ʉya bi 'yɛ̱mbị:

—'Bʉ i'da yø jạ'ị ɛ̱mbị ngue gue'e grá Xuua gmị øtrạ nxixyạ. Mị'da yø jạ'ị p'ʉya, ɛ̱mbị ngue gue'e grá Elías. Mị'da p'ʉya, ɛ̱mbị ngue grá Jeremías. Mị'da p'ʉya, ɛ̱mbị ngue 'bʉi tonị pøngạhyạ Ojạ.

15 Rạ Jesús mạhømbi 'yɛ̱mbyø xädi:

—Xi'ạhʉ p'ʉya, ¿te'ogä p'ʉ gnị bɛ̱mhmʉ ngue guecä?

16 Mị dạhrạ Bɛdu, bi 'yɛ̱mbị:

—Nụ'ị, gue'e grá Cristo, rá Ts'ʉnt'ʉ'i Ojạ nụnạ mạjuạnị ngue 'bʉi.

17 Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbị:

—Rạ mmɛ̱nthị gá nthɛui grá Simụ, rá ts'ʉnt'ʉ'i Jonás. Porque hịnjonnị jạ'ị bi bɛ̱n'nạ'ị rạ hyạ guí mmạ, sinoque guesɛ nạ mạ Papá bí 'bʉ mạhɛ̱ts'ị bi ja'ị gá mạnnạ rạ hyạ nạ. 18 Nụgä dí xi'i ya, gue'e gnị hụ ngue grá Bɛdu, ị nne dạ mạ ngue tengụtho n'na rạ do ngue dʉp'ʉ fots'i, hịnjonguị ạnị. Gue'e grá mʉdi 'yɛ̱c'ɛ̱ị ya ngue gätho mị'da yø jạ'ị dạ 'yɛ̱c'ɛ̱ịguị m'mɛfa. Nụ to gä dạ 'yɛ̱c'ɛ̱ịguị dạ dạprạ ndạte i ja. 19 Dị nja nị cargo p'ʉ ha dị mạnda Ojạ ya. Gue'e rá representante'i Ojạ bí 'bʉ mạhɛ̱ts'ị. Nụ'ạ rạ hyạ guị ụnnạ nt'ɛ̱dị dạ 'yøtyø jạ'ị, gue'ạ dị nja'ạ. Nụ'ạ rạ hyạ hịnguị ụnnạ nt'ɛ̱dị dạ 'yøtyø jạ'ị ua ja rạ xịmhäi, hịnguị sä dạ 'yøtyø jạ'ị.

20 Mị juadi bị mạnnạ rạ hyạ nạ, bi xihyø xädi p'ʉya ngue hịnjonnị jạ'ị dạ xifi ngue guehnạ rạ Cristo nạ.

Rạ Jesús bị mạ ngue dạ tho, 'nɛ̱ bị mạ ngue di bɛ̱nnạte.

21 Rạ Jesús bi xihyø xädi ngue ja ts'ɛditho dị ma Jerusalén, ja dạnị ma mạ'ʉnị p'ʉ. Di ʉnyø mmäcjạ 'nɛ̱hyø xännbạte ngue rạ ley, 'nɛ̱hyø n'yohʉ 'bɛt'o p'ʉ ja rạ nijạ. Dạ hyo, pɛ rá hyụ pa p'ʉya di bɛ̱nnạte. 22 Rạ Bɛdu p'ʉya, bi zicạ n'nannị rạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:

—Ague grá Hmụ, 'yo dạ ne Ojạ ngue dạ ngụ'ạ gui thogui.

23 Mị 'bätrạ Jesús, bi 'yɛ̱mbrạ Bɛdu:

—Dạmị 'uegue, rá mɛfi'i rạ zithụ. Porque nụ'ị guí orcạthogui. Hịngạ gue'ạ rá ts'änni

Oja̱ so ni̱ mmʉi di̱ nja. Sinoque gue'a̱ te yø hya̱sɛ yø ja̱'i̱ so ni̱ mmʉi di̱ nja.

Ra̱ Jesús bi xihyø xädi ngue hi̱nja̱m'mø da̱ gohyø mmʉi'a̱ ga̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i.

24 Bi 'yɛ̱mbyø xädi ra̱ Jesús:

—Nu̱ to nne da̱ dɛnngui̱, hi̱ngui̱ sä ngue da̱ zänsɛ te da̱ n'yo. Hi̱nha di gohrá̱ mmʉi, ma̱da̱gue'a̱ da̱ thop'ʉ ja ra̱ pont'i̱. 25 Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ da̱ 'uegue ngue su̱ da̱ tho, guehna̱ ra̱ ja̱'i̱ di̱ m'mɛhrá̱ te na̱. Pɛ nu̱ ra̱ ja̱'i̱ hi̱ngui̱ cohrá̱ mmʉi'a̱ ga̱ 'yɛ̱c'ɛ̱igui̱, ma̱da̱ tho conná̱ ngueque, guehna̱ ra̱ ja̱'i̱ di̱ nya̱nná̱ te na̱. 26 Porque hi̱nte da̱ da̱hra̱ ja̱'i̱, ma̱da̱gue'a̱ da̱ 'yøt'e ngue rá̱ mmɛti gä ra̱ xi̱mhäi 'nɛ̱ di̱ m'mɛhrá̱ te. Ni̱ xi̱nda̱ ha̱ngu̱ ra̱ mɛ̱nyu̱ da̱ gu̱tra̱ ja̱'i̱, hi̱nda̱ zä da̱ ya̱nná̱ te. 27 A nu̱'mø bá̱ ɛ̱hɛ̱ ma̱høn'a̱ ra̱ N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱, dí ha̱tra̱ ts'ɛdi Oja̱, da̱ n'youi yø anxɛ. Di u̱nyø nzäbi n'na ngu̱ n'na yø ja̱'i̱, da̱ gu̱t'i̱ te xa̱ 'yøt'e, xa̱nho ogue xa̱nts'o. 28 Ma̱ju̱ani̱ dí xi'a̱hʉ ngue nu̱ya 'da 'bʉcua ya, hi̱nda̱ du̱, asta̱ gue'mø da̱ nu̱ ngue da̱ hya̱ ra̱ ts'ɛdi ra̱ N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱ di̱ ma̱nda ua.

17

Bi̱ mpä'a̱ te gui̱ nɛ̱qui̱ ra̱ Jesús.

1 Mi̱ tho'a̱ n'nato ma̱ pa, nu̱na̱ ra̱ Jesús bi zixra̱ Bɛdu 'nɛ̱hya mi̱ yonc'ɛ̱i di̱ n'yohʉ, ra̱ Jacobo 'nɛ̱hra̱ Xuua. Bi̱ mɛp'ʉ bí ja n'na ra̱ nyu̱ni̱ xa̱nhɛ̱ts'i̱ ngue di̱ m'mʉsɛ. 2 Ja bá̱ nu̱p'ʉ yø xädi p'ʉya ngue bi̱ mpä'a̱ gui̱ nɛ̱qui̱ ra̱ Jesús. Nu̱ rá̱ hmi̱, di yoxni̱ tengu̱ ra̱ hyadi. Rá̱ he p'ʉya, ra̱ mbøsɛ asta̱ di yoxni̱. 3 Bi̱ nu̱ yø xädi p'ʉya ngue 'bäp'ʉ ra̱ Moisés conna̱ Elías ngue ya̱ui ra̱ Jesús. 4 Ra̱ Bɛdu bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:

—Ague grá̱ Hmu̱, ya xa̱nho ngue dí 'bʉhmʉ ua. Xiya, ¿ua guí̱ nne ga̱ høcähe hyu̱ yø t'ʉnnigu̱, n'na'i̱, n'na ra̱ Moisés, n'na ra̱ Elías? —bi 'yɛ̱mbi̱.

5 Tobe ya̱dra̱ Bɛdu 'mø mi̱ go'mra̱ gui̱ p'ʉ ha 'bʉi. Xøgue di yoxni̱ ra̱ gui̱. Bi 'yø p'ʉya ngue nu̱p'ʉ ja ra̱ gui̱ ja bá̱ nya̱p'ʉ Oja̱, bi 'yɛ̱na̱:

—Nu̱na̱ 'bʉcua ya, guehna̱ ma̱ Ts'ʉnt'ʉ da̱di̱ ma̱di̱. Co nu̱na̱ ya i ja ga̱mpähä. Nu̱ya yø hya̱ da̱ ma̱nna̱ ya, da̱mi̱ 'yɛ̱t'a̱mmʉihʉ —bi 'yɛ̱mbi̱.

6 Mi̱ 'yøhyø xädi na̱ ra̱ hya̱ bá̱ ma̱n'Oja̱ ma̱ya̱, bi̱ m'mɛmfo häi p'ʉya, pɛ ma̱thogui-tho bi̱ nsu̱. 7 Nu̱p'ʉ ha 'boni̱, bi guatra̱ Jesús. Bi dots'i n'na ngu̱ n'na, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Da̱mi̱ nangü̱i̱, 'yo guí̱ nsu̱ui —bi 'yɛ̱mbi̱.

8 Mi̱ hyɛ̱tyø xädi p'ʉya, ya hi̱njon gui 'bäp'ʉ'ʉ yoho yø n'yohʉ xi̱ nu̱. Ya 'bäsɛ p'ʉ ra̱ Jesús.

9 Ya bá̱ 'yo ngue ní̱ ga̱p'ʉ ja ra̱ ngua̱ni̱ p'ʉya. Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbyø xädi:

—'Yo to gui xifi te gá̱ nu̱ui ya, asta̱ gue'mø bi hnu̱ ra̱ N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱ ngue di bɛ̱nna̱te.

Ra̱ Jesús bi̱ ma̱ ngue ra̱ Elías ya bá̱ ɛ̱hɛ̱, bi xihyø ja̱'i̱ ngue di̱ nsä porque ya bá̱ ɛ̱p'ʉ ra̱ Cristo.

10 Nu̱ya yø xädi ra̱ Jesús bi 'yänna̱ n'na ra̱ hya̱, bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Hanja na̱ ra̱ hya̱ mma̱nyø xännba̱te ngue ra̱ ley, ngue ra̱ Elías ɛ̱mbi̱ ngue jatho da̱ 'bɛt'o hante ngue da̱ ɛ̱hra̱ Cristo?

11 Mi̱ da̱hra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ma̱ju̱ani̱ ngue ra̱ Elías mi̱ jatho ngue rá̱ mʉditho da̱ ɛ̱hɛ̱ da̱ xihyø ja̱'i̱ ngue di̱ nsä. 12 Pɛ da̱mi̱ pa̱hmʉ ya ngue nu̱na̱ t'ɛ̱mbi̱ ra̱ Elías, ya bá̱ ɛ̱hɛ̱. Pɛ hi̱mbi̱ n'yo yø mmʉi yø ja̱'i̱ te'o na̱. Ja̱na̱ngue nu̱ hangu̱ ra̱ n'ʉ bi̱ ne da̱ japi, gä bi̱ nja. Xquet'a̱ di̱ njarbʉtho ra̱ N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱ ya, di ʉnyø ja̱'i̱.

13 Nu̱'ʉ yø xädi p'ʉya bi̱ n'yo yø mmʉi'a̱ ra̱ hya̱ mma̱nna̱ Jesús ngue nu̱na̱ ra̱ Xuua bi 'yøtra̱ nxixya̱, guehna̱ bi t'ɛmbi̱ ngue ra̱ Elías.

Ra̱ Jesús bi 'yøthe n'na nc'ɛ̱i mi̱ n'youi ra̱ ts'onthi̱.

14 Mi̱ zøp'ʉ 'bʉhyø ja̱'i̱ ra̱ Jesús, bi guat'a̱ n'na ra̱ n'yohʉ bi̱ nda̱ntyøhmu̱ p'ʉ 'bäi, bi 'yɛ̱mbi̱:

15 —Ague grá̱ hmu̱, nu̱ ma̱ ts'ʉnt'ʉ dí si n'youi ra̱ n'ʉ ngue ra̱ ataque, ja̱nju̱ani̱ ngue di ʉni̱. Nu̱'mø bi gʉ, høt'a̱ sibi, ja'mø hørbʉ ja ra̱ dehe. Da̱mi̱ hu̱ɛ̱ga̱gui̱ ma̱ ts'ʉnt'ʉ, gui 'yøthe ts'ʉ. 16 Ya xtá̱ xihni̱ xädi ngue xta̱ 'yøthe ts'ʉ, pɛ hi̱nxa̱ nzä xa̱ 'yøthe.

17 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱ gätho yø ja̱'i̱ 'bʉp'ʉ:

—¿Asta̱ nja̱m'mø da̱ zønna̱ pa gui 'yɛ̱c'ɛ̱iga̱hʉ? ¿Ua guí ɛ̱na̱ ngue ha̱ngu̱ ra̱ pa ga̱ sɛt'a̱hʉ? Bá̱ si ua ra̱ ts'ʉnt'ʉ, ga̱ øthegä —bi 'yɛ̱mbi̱.

18 Nu̱na̱ ra̱ Jesús bi xihra̱ ts'onthi̱ n'youi ra̱ ts'ʉnt'ʉ ngue bi hyɛp'ʉ. Ra̱ ts'ʉnt'ʉ p'ʉya 'bexpi zä ra̱ n'ʉ mi̱ hɛ̱mbi̱. 19 M'mɛfa p'ʉya, bi 'yänsɛ n'nanni̱ yø xädi ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Hanja ngue hi̱nxa̱ nzä xtá̱ øthegähe ra̱ ts'ʉnt'ʉ mi̱ n'youi ra̱ ts'onthi̱?

20 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbyø xädi:
—Hi̱nxa̱ nzätha̱, porque hi̱n ga̱di segura ni̱ mmʉihʉ ngue da̱ zä ra̱ därquɛ̱hi̱.
Ma̱juani̱ dí xi'a̱hʉ, nu̱'mø ngue di ja zits'ʉ ni̱ nt'ɛ̱c'ɛ̱ihʉ, ma̱da̱gue'a̱ tengu̱tho ga̱ nnoho n'na zi hmu̱dä ra̱ mostasa, ya da̱ zä gui 'yɛ̱mphʉ ra̱ nyu̱ni̱ ja nʉ: "Da̱mi̱ 'uecua guí ja grá̱ nyu̱ni̱, i̱ ma ma̱n'na nguadi", gui 'yɛ̱mphʉ, ra̱ nyu̱ni̱ p'ʉya da̱ 'uegue. Hi̱nte gui hyɛ̱mphʉ 'mø di ja'a̱hʉ zits'ʉ ra̱ nt'ɛ̱c'ɛ̱i̱.
21 A nu̱na̱ tengu̱ ra̱ ts'onthi̱ mi̱ n'youi ra̱ ts'ʉnt'ʉ, para ngue da̱ zä da̱ hyɛp'ʉ ra̱ ja'a̱'i̱ n'youi, mahyoni̱tho ngue da̱ mat'Oja̱ ra̱ ja'a̱'i̱ 'nɛ̱ da̱ 'yɛtrá̱ mmʉi.

Ma̱høm̱bi̱ ma̱nna̱ Jesús ngue da̱ tho, pɛ bi̱ ma̱ ngue di bɛ̱nna̱te.
22 Mɛ̱nte 'youi p'ʉ ja ra̱ häi Galilea yø xädi ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱ ra̱ N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱, di̱ ndäpyø ja'a̱'i̱ ngue da̱ hyo.
23 Nu̱'mø bi hyo p'ʉya, di bɛ̱nna̱te'a̱ rá̱ hyu̱ pa.
Nu̱na̱ ra̱ hya̱ bi xihyø xädi, ɛ̱mmɛ̱i̱ bi du̱ yø mmʉi.

*Ra̱ Jesús bi gu̱tra̱ m*ɛ̱nyu̱ njʉi p'ʉ ja ra̱ nija̱.
24 Ní n'youi yø xädi ra̱ Jesús, bi zømp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Capernaum. Nu̱'ʉ yø n'yohʉ jʉhra̱ mɛ̱nyu̱ p'ʉ ja ra̱ nija̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱mbra̱ Bɛdu:
—Xi ni̱ xännba̱tehʉ n'yø, ¿ua hi̱nda̱ gu̱tra̱ mɛ̱nyu̱ njʉi p'ʉ ra̱ nija̱? —bi 'yɛ̱mbi̱.
25 Ra̱ Bɛdu p'ʉya bi 'yɛ̱mbra̱ n'yohʉ jʉhra̱ mɛ̱nyu̱:
—A̱há̱, da̱ gu̱tra̱ mɛ̱nyu̱ ra̱ xännba̱te.
M'mɛfa p'ʉya bi̱ ma ra̱ Bɛdu p'ʉ bí ja ra̱ ngu̱ 'bʉhra̱ Jesús. Hante ngue di̱ nya̱ ra̱ Bɛdu, ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:
—Ague Simu̱, ¿te gui̱ mma̱nya? Xi yø da̱st'abi 'bʉcua ja ra̱ xi̱mhäi, ¿ndana̱ gue'a̱ jʉmba̱bi̱ ra̱ mɛ̱nyu̱ i jʉi, gue'ʉ yø ba̱si̱ jʉmbi̱, ua gue gue'ʉ yø ja'a̱'i̱ n'nan'yo jʉmbi̱? —bi 'yɛ̱mbi̱.
26 Mi̱ da̱hra̱ Bɛdu p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Gue'ʉ yø ja'a̱'i̱ n'nan'yo njʉmba̱ ra̱ mɛ̱nyu̱ —bi 'yɛ̱mbi̱.
Ma̱høm̱bi 'yɛ̱nna̱ Jesús:
—Ja̱na̱ngue nu̱'ʉ yø ba̱si̱ Oja̱ hi̱ngui̱ ja ngue da̱ gu̱tra̱ mɛ̱nyu̱'ʉ.
27 A nu̱yá, para ngue hi̱nda̱ zʉcjʉ yø ja'a̱'i̱, ni̱ map'ʉ ja ra̱ zabi ya. Da̱mi̱ hya̱xra̱ xone t'ɛgui, guá̱ thɛ n'na ra̱ hua̱. Nu̱'a̱ rá̱ mʉdi ra̱ hua̱ guá̱ hʉqui, nu̱p'ʉ ja rá̱ ne ra̱ hua̱, gui ti̱nnba̱bi̱ ra̱ mɛ̱nyu̱ di op'ʉ. Di zʉ'a̱ p'ʉya ngue gui ju̱tra̱ mɛ̱nyu̱ t'äcä p'ʉ ja ra̱ nija̱, co 'nɛ̱'a̱ ra̱ mɛ̱nyu̱ t'ä'i gui ju̱t'i̱.

18

Ra̱ Jesús bí xännba̱ yø xädi ndana̱ ma̱ da̱tho da̱ hnu̱ ma̱nsu.
1 Nu̱'a̱ ra̱ ora'a̱, bi guatyø xädi ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Ague grá̱ Hmu̱, ¿ndana̱ ha̱nt'a̱ ni̱ mmʉi ngue ma̱ da̱tho da̱ hnu̱ ma̱nsu̱ p'ʉ ha di̱ ma̱nda Oja̱ bí 'bʉ ma̱hɛ̱ts'i̱?
2 Ra̱ Jesús bi zohna̱ n'na ra̱ ts'ʉnt'ʉ mi̱ 'bäp'ʉ, bi 'bämbʉ ma̱de ha 'bʉi.
3 Bi y'ɛ̱mbyø xädi p'ʉya:
—Ma̱juani̱ dí xi'a̱hʉ, nu̱'mø hi̱ngui̱ pähni̱ n'yomfɛ̱ni̱hʉ, gui cohmʉ tengu̱tho ra̱ ts'ʉnt'ʉ 'bʉcua ya, hi̱ndi̱ cʉ'a̱hʉ p'ʉ di̱ ma̱nda Oja̱ bí 'bʉ ma̱hɛ̱ts'i̱.
4 A nu̱yá, nu̱na̱ ma̱ da̱tho da̱ hnu̱ ma̱nsu̱ p'ʉ di̱ ma̱nda Oja̱ ya, guehna̱ ra̱ ja'a̱'i̱ da̱ 'yøt'e ngue hi̱nte di̱ mu̱ui, di mmu̱tho tengu̱tho ra̱ ts'ʉnt'ʉ 'bʉcua ngue hi̱ndi̱ 'yani̱.
5 Nu̱ ra̱ ja'a̱'i̱ di ja mma̱nsu̱ n'na ra̱ basi̱ tengu̱ na̱ 'bʉcua ya, ngu̱na̱ da̱ 'yøt'e porque pa̱hra̱ ja'a̱'i̱ ngue nu̱ te øt'e, gue'a̱ dí̱ nnu̱ ma̱nho ngue da̱ 'yøt'a̱, tengu̱tho 'mø ngue go di jamma̱nsu̱ gra̱ ja'a̱'i̱.

*Ra̱ Jesús di japa̱ nts'*ɛdi yø xädi ngue da̱ zu̱ da̱ 'yøtra̱ ts'oqui.
6 Nu̱'ʉ yø ba̱si̱ ɛ̱c'ɛ̱igui̱ ndap'ʉ bi zä, tengu̱tho na̱ ra̱ ba̱si̱ 'bʉcua ya, nu̱ ra̱ ja'a̱'i̱ da̱ japi ngue da̱ hyɛga̱gui̱ p'ʉ yø ba̱si̱ ɛ̱c'ɛ̱igui̱, ra̱ nda̱te castigo tø'mra̱ ja'a̱'i̱ da̱ thogui. Hante ngue da̱ 'yøtra̱ ts'oqui ra̱ ja'a̱'i̱, ma̱n'na xa̱nho ngue da̱ t'ɛnnbʉ ja ra̱ ja̱the ra̱ ja'a̱'i̱, di̱ nthа̱rpa̱ rá̱ 'yʉga n'na ra̱ njʉni̱ ngue da̱ gʉ'mi̱.
7 Xa̱n'ʉtho te ja ua ja ra̱ xi̱mhäi, porque hi̱ndi̱ 'bɛdi tema̱ ga̱ 'yøtra̱ ts'oqui yø ja'a̱'i̱. Porque ngu̱tho siempre øtra̱ ts'oqui ra̱ ja'a̱'i̱, pɛ hague ngu̱ ra̱ castigo da̱ tho ra̱ ja'a̱'i̱ nu̱'a̱ di japi ngue øtra̱ ts'oqui rá̱ mmi̱c'ɛ̱iui.
8 Ja̱na̱ngue nu̱'mø guí ɛ̱na̱ ngue rá̱ ts'oqui ni̱ 'yɛ ogue rá̱ ts'oqui ni̱ gua p'ʉ gá̱ 'yøtra̱ ts'oqui, da̱mi̱ hyɛqui, 'yɛi yap'ʉtho. Ma̱n'na xa̱nho ngue ga̱rá̱ do'yɛ ogue ga̱rá̱ dogua 'mø gá̱ cʉrbʉ ha gui̱ m'mʉhmi̱ Oja̱, hi̱nda̱ gue'a̱ ngue di ja yoho ni̱ 'yɛ ogue di ja gä yoho ni̱ gua 'nɛ̱ ngu̱tho gui̱ mmap'ʉ ja ra̱ sibi para za̱ntho.
9 Nu̱'mø guí ɛ̱na̱ ngue rá̱ ts'oqui ni̱ dä p'ʉ gá̱ 'yøtra̱ ts'oqui, da̱mi̱ hya̱hni̱ dä, gui 'yɛi yap'ʉtho. Ma̱n'na xa̱nho ngue da̱ n'natho ni̱ dä 'mø gá̱ cʉrbʉ ha gui̱ m'mʉhmi̱ Oja̱, hi̱nda̱ gue'a̱ ngue di ja gä

yoho ni dä 'nɛ̱ ngụtho gui mmap'ʉ ja rạ nidụ di dạnzọ.

Bi hyɛcrạ hyạ rạ Jesús ngue n'na rạ dɛ'yo bi 'uegue.

10 'Yo guí ɛ̱mhmʉ ngue hinte di mụui yø bạsi. Nụgä dí xi'ạhʉ ngue nụp'ʉ mạhɛ̱ts'i bí 'bʉhmạ Papá, nụ'ʉ yø anxɛ zạmp'ʉ ha 'bʉi, gue'ʉ fäxyø bạsi'ʉ. 11 Nụ rạ N'yohʉ bí 'yɛ̱ mạhɛ̱ts'i, bi 'yɛ̱hɛ̱ ngue dạ yạnyø ja'i xạ m'mɛdi.

12 A nụyá, xi'mø ngue di 'bʉi to di si n'na ciento yø dɛ'yo, 'nɛ̱ dạ 'ue'ạ n'na ndɛ'yo, uạngui dạ zop'ʉ'ʉ goho 'däte mạ'dɛ'mạ gʉto ndɛ'yo p'ʉ ja rạ dạpo di 'yo. Dạ ma dạ honná ndɛ'yo xá 'uegue. 13 Nụ'mø bá timp'ʉya, mạn'natho di johya ngue bá tin'ạ n'na ndɛ'yo xí 'uegue, hindạ gue'ʉ goho 'däte mạ'dɛ'mạ gʉto ndɛ'yo hingui 'uegue. 14 Njarbʉtho ni Papáhʉ bí 'bʉ mạhɛ̱ts'i ya, hingui nnepe ngue di mm'mɛ'ạ n'na mbạsi ya yø bạsi 'bʉcua.

Jatho ngue di pụnnbạbi rá mmic'ɛ̱iui rạ ja'i.

15 Nụ'mø hinguí ho te øt'ạ ni cụ, dạmi zofo, jʉcạ n'nani ngue gui nyạsɛui. Dạmi xifi ngue hinguí ho te øt'e. Nụ'mø bi ne bi 'yø'ạ rạ hyạ guí xifi, ya xạnho. Ya gá nhojpạui ni cụ. 16 Pɛ nụ'mø himbi ne bi 'yøde te guí xifi, dạmi hyon'i yonc'ɛ̱i ogue hyụ nc'ɛ̱i gui sits'i, dạ 'yøde hapʉ gui nyạui ni cụ, ngue guí nne gui nhojpạui. 17 A nụ'mø hindạ ne dạ 'yøde te dạ xi'ʉ gui sits'i, dạmi dä rạ güɛnda p'ʉ ja rạ nijạ 'mø. A nụ'mø hindạ ne dạ 'yø'ạ te rạ hyạ dạ sip'ʉ ja rạ nijạ p'ʉya, gui 'yø'ni güɛnda ngue nụnạ ni cụ tengụtho 'mø hingrạ 'yɛ̱c'ɛ̱i ogue tengụtho 'mø drá ngʉthäi.

18 Dí xi'ạhʉ ngue go gyø representantehʉ nguehnạ Ojạ bí 'bʉ mạhɛ̱ts'i. Nụnạ rạ hyạ gui ụnhnʉ rạ nt'ɛ̱di dạ 'yøtyø ja'i, gue'ạ di nja'ạ. Nụ'ạ rạ hyạ hinguí ụnhnʉ rạ nt'ɛ̱di dạ 'yøtyø ja'i ua ja rạ ximhäi, hindạ sä dạ 'yøtyø jạ'i.

19 I ja mạn'nạ rạ hyạ gạ xi'ạhʉ ya. Nụua ja rạ ximhäi, nụ'mø bi thɛ yø hyạ yo nc'ɛ̱i ngue 'da'igụ dạ 'yäp'ạ Ojạ, Ojạ di ụn'ạ te dạ t'äpi. 20 Porque nụp'ʉ ha di mpɛti yø ja'i ɛ̱c'ɛ̱igui, mạdạgue'ạ høndi yonc'ɛ̱i ogue hyụ nc'ɛ̱i di mpɛti, pɛ nụp'ʉ ha 'bʉi, ja dí 'bʉcä p'ʉ.

21 Rạ Bɛdu p'ʉya bi 'yɛ̱mbrạ Jesús:

—Ague grá hmụ, xi mạ cụ ya gạ 'bʉ'ạ ngue hinguí ho te ørque, ¿nja mmindi gạ pụnnbi? ¿Gue astạ nyoto nnidi?

22 Mi dạhrạ Jesús, bi 'yɛ̱mbi:

—Nụgä hinte dí xi'i ngue høndi nyoto nnidi ja ngue guí pụnnbi. Sinoque dí xi'i nja mmindi guí pụnnbi, yoto yø hyạte mạ'dɛt'a nnidi ja ngue guí pụnnbi.

Rạ Jesús bi hyɛcrạ hyạ ngue n'na rạ hmiquí hin'yʉ rá mpụnnbi.

23 Jạnạngue jatho gui pụnnbạbi ni mmic'ɛ̱ihʉ, porque nụnạ Ojạ bí 'bʉ mạhɛ̱ts'i, mạhyɛjpi n'na rạ dạst'abi ngue ørpạ rạ güɛnda yø hmiquí hangụ tụpi. 24 Mi dʉ'mi bi 'yørpạ rạ güɛnda yø hmiquí, bá ts'innbạbi n'na nc'ɛ̱i ngue yø miyonetho rá mɛ̱nyụ mi tụpi. 25 Pɛ nụnạ rạ hmiquí bá ts'i, hin'yʉ rạ mɛ̱nyụ di gụtrá güɛnda. Rạ dạst'abi p'ʉya bi mạnda ngue dạ bä rạ hmiquí, 'nɛ̱ dạ bäprá xisu, 'nɛ̱ dạ bäpyø bạsi, 'nɛ̱ dạ bäpi hangụ pɛts'i ngue di gụtrá güɛnda. 26 Pɛ rạ hmiquí p'ʉya bi ndạntyøhmụ p'ʉ 'bährá hmụ. Bi 'yäprạ mạte, bi 'yɛ̱mbi: "Ague grá hmụ, dạmi tøgbạgui ts'ʉ mɛ̱nte gạ tingä ni mɛ̱nyụ gạ jụt'ạ'i", bi 'yɛ̱mbi. 27 Nụ'ạ rạ hmụ p'ʉya bi huɛ̱crá hmiquí, bi pụnnbạbi rá güɛnda mi tụpi. Bi thøgue.

28 Pɛ nụnạ rạ hmiquí bi ma mạpụnnbi rá güɛnda, høntho bi ma mạthøgue, bi nthɛui mạn'na nc'ɛ̱i ngue mi tụpi zits'ʉ rá mɛ̱nyụ. Bi bɛnnbʉya bi dorpạ rá 'yʉga. Bi 'yɛ̱mbi: "Gui jụrcạgui mạ mɛ̱nyụ guí tụquí, uague hin'nạ", bi 'yɛ̱mbi. 29 Nụ'ạ rạ n'yohʉ mi ndụpạte zits'ʉ rạ mɛ̱nyụ p'ʉya, bi ndạntyøhmụ p'ʉ 'bä'ạ tụpi, bi 'yäprạ mạte, bi 'yɛ̱mbi: "Dạmi tøgbạgui ts'ʉ mɛ̱nte gạ tingä ni mɛ̱nyụ, gạ jụt'ạ'i", bi 'yɛ̱mbi. 30 Pɛ nụ'ạ rạ n'yohʉ mi thụprá mɛ̱nyụ p'ʉya, himbi ne xtạ ndø'mạ tụpi. Sinoque bi bɛnt'i, bi zixạ fädi astạ gue'mø di japi dạ gụtrá mɛ̱nyụ tụpi.

31 Mi nụ mi'da yø hmiquí'ạ te bi 'yørbʉya, bi där'mạn'ʉ yø mmʉi'ạ te bi japrá mmic'ɛ̱iui. Bi ma'ʉ p'ʉya bá xiprá hmụ te bi 'yøt'e. 32 Nụnạ rạ hmụ p'ʉya, bi mạnda bá ts'ofo mạhøn'ạ, bi 'yɛ̱mbi: "Grá ts'oc'ɛ̱i n'yø. Conque nụ hangụ mạ mɛ̱nyụ gmi tụquí, gä dá pụn'nạ'i ngue gá 'yäcrạ mạte. 33 Uạnguí xtạ nzä xqui pụnnbạbi ni amigo mi tụ'i tengụtho dá pụn'nạ'i", bi 'yɛ̱mbi. 34 Nụ'ạ rạ hmụ, jạnjuạni ngue mbøcuɛ. Bi

manda p'ʉya ngue bi ts'ixa̱ fädi rá hmiquı̱ asta̱ gue'mø da̱ gutrá mɛ̱nyu̱ tupı̱. [35] Di ja'a̱hʉ p'ʉ ma̱ Papágä bí 'bʉ ma̱hɛ̱ts'ı̱ ya, hı̱ndı̱ pu̱n'na̱hʉ, ngue'mø hı̱nnı̱ mmʉı̱ gdi pu̱nnba̱bı̱ te øt'a̱ nı̱ cu̱hʉ.

19

Bi xännba̱ yø ja'ı̱ ra̱ Jesús ngue hı̱n'yʉ ra̱ nt'ɛ̱dı̱ dı̱ nxu̱mmı̱ yø xisu.

[1] Ra̱ Jesús mı̱ juadi bı̱ ma̱nya yø hya̱ ya, nu̱p'ʉ Galilea mı̱ 'yo, bı̱ ma ma̱n'na nguadi ra̱ da̱the Jordán, ı̱ mpa p'ʉ ja ra̱ häi Judea. [2] Pɛ xa̱ndøngu̱ yø ja'ı̱ bi dɛnnı̱. Nu̱p'ʉ bi zønı̱, bi 'yøthe yø ja'ı̱ ma̱di hyɛ̱nnı̱.

[3] Bi guat'i'da yø fariseo p'ʉ 'bʉhra̱ Jesús, porque honnbı̱ ha di zʉdi ngue hı̱nda̱ gue'a̱ ra̱ hya̱ da̱ ma̱. Bi 'yɛ̱mbı̱:

—¿Ua ja ra̱ nt'ɛ̱dı̱ ngue dı̱ nxu̱mmı̱ rá xisu n'na ra̱ n'yohʉ hønt'a̱ bi zä ma̱ hya̱ di ʉpi, uague hı̱n'na̱?

[4] Mı̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbı̱:

—¿Ua hı̱n ga̱di xähmʉ'a̱ te ra̱ hya̱ nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Maca̱ Libro, ngue nu̱'mø ma̱mbá nhohra̱ xı̱mhäi, Oja̱ bi hocra̱ n'yohʉ 'nɛ̱ bi hocra̱ xisu? [5] Oja̱ bi 'yɛ̱na̱: "Ja̱na̱ngue ra̱ n'yohʉ sop'ʉ rá papá, sop'ʉ rá mamá ngue 'bʉhmı̱ rá xisu. Nu̱ya yo nc'ɛ̱ı̱ ya, dı̱ nne n'na ngu̱ n'na, ja̱na̱ngue ya hı̱ngui yo nc'ɛ̱ı̱, sinoque ɛ̱ntho n'na nc'ɛ̱ı̱tho". [6] Ja̱na̱ngue nu̱yá, nu̱ya yo nc'ɛ̱ı̱ bi pɛn'na̱ Oja̱, hı̱n'yʉ ra̱ nt'ɛ̱dı̱ ngue to di xu̱nnba̱bı̱.

[7] Yø fariseo p'ʉya bi 'yɛ̱mbı̱:

—¿Pɛ hanja na̱ ra̱ Moisés ngue bi 'yɛ̱mbı̱ i sä da̱ 'yøtra̱ sʉcua̱ ra̱ n'yohʉ ngue dı̱ nxu̱mmı̱ rá xisu 'mø?

[8] Mı̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbı̱:

—Nu̱na̱ ra̱ Moisés bi u̱nna̱ nt'ɛ̱dı̱ ngue da̱ nangra̱ sʉcua̱ ngue ra̱ nxu̱nı̱, pɛ ngue ma̱ndø nna̱xı̱tho yø n'yomfɛ̱nı̱ yø ja'ı̱, ja̱na̱ngue bı̱ njap'ʉ. Pɛ nu̱p'ʉ rá mʉdi, hı̱nga̱ ngu̱'a̱ ra̱ hya̱ bá sännba̱ Oja̱ da̱ 'yøtyø ja'ı̱. [9] Pɛ nu̱gä dí xi'a̱hʉ, ngue yø n'yohʉ dı̱ nxu̱mmı̱ yø xisu 'nɛ̱ hı̱ngra̱ n'yots'om'mäi di ʉpi, nu̱'mø hømbı̱ ntha̱tra̱ n'yohʉ, da̱ mɛ ma̱n'na ra̱ xisu, ya ra̱ ts'oqui øtra̱ n'yohʉ. A nu̱'mø bı̱ ntha̱tra̱ xisu bi t'ɛi, ya ra̱ ts'oqui øt'ui ra̱ n'yohʉ bı̱ mɛ.

[10] Nu̱'ʉ yø xädi p'ʉya bi 'yɛ̱mbı̱:

—Ma̱n'na xa̱nho ngue hı̱ndı̱ ntha̱tra̱ ja'ı̱ 'mø —bi 'yɛ̱mbı̱.

[11] Pɛ ra̱ Jesús ma̱hømbi 'yɛ̱na̱:

—Nu̱na̱ ra̱ hya̱ dí mma̱, hı̱ngui nne da̱ ma̱ ngue da̱ gätho yø ja'ı̱ di ja ngue dı̱ ntha̱tı̱. Sinoque nu̱ya yø ja'ı̱, Oja̱ nnepe ngue dı̱ ntha̱tı̱, guehya dí mma̱ngä ya. [12] I 'bʉhyø n'yohʉ ngue hı̱ngui sä dı̱ ntha̱tı̱. Porque 'bʉhyø n'yohʉ ya ı̱ mı̱'a̱ ngue hı̱nda̱ zä dı̱ m'mʉhrá xisu. Xı̱mmı̱ 'bʉhyø n'yohʉ ngue m'moqui. Xı̱mmı̱ 'bʉhyø n'yohʉ hı̱ndı̱ ntha̱tı̱ para ngue da̱ zäp'ʉ da̱ 'yørpe xa̱nho rá 'bɛfi Oja̱ bí 'bʉ ma̱hɛ̱ts'ı̱. Pɛ nu̱ to ɛ̱na̱ ngue da̱ zä dı̱ ntha̱tı̱, ya da̱ 'yøt'e tengu̱tho ra̱ hya̱ dí mma̱.

Bi xi Oja̱ ra̱ Jesús ngue di ja̱pyø ba̱sı̱.

[13] Bi zixyø ba̱sı̱ yø ja'ı̱ p'ʉ 'bʉhra̱ Jesús, ı̱ nnepyø ja'ı̱ ngue da̱ dospa̱ yø ya̱ yø ba̱sı̱ 'nɛ̱ da̱ xi Oja̱ ngue di ja̱pyø ba̱sı̱. Pɛ nu̱ya yø xädi ra̱ Jesús bi hɛjpa̱ yø ja'ı̱ ba̱ zi yø ba̱sı̱. [14] Ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbyø xädi:

—Da̱mı̱ hyɛhmʉ yø ba̱sı̱ da̱ thocua dí 'bʉı̱. Porque tengu̱tho yø ja'ı̱ ya o rá 'yɛ Oja̱, xquet'a̱ njarbʉ ya yø ba̱sı̱ ya.

[15] Ra̱ Jesús bi japyø 'yɛ p'ʉ ja yø ya̱ yø ba̱sı̱. M'mɛfa p'ʉya, bı̱ map'ʉ ja ra̱ xɛqui mı̱ 'bʉı̱.

Ra̱ mmɛ̱mmɛti hı̱mbı̱ ne da̱ 'yøt'e te bi xihra̱ Jesús.

[16] N'na ra̱ n'yohʉ bi guarbʉ 'bähra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbı̱:

—Ague grá hoga̱ xännba̱te, ¿ndana̱ ra̱ nho ɛxa̱ ja ts'ɛdi ga̱ øt'e n'namhma̱ ngue Oja̱ di 'dacra̱ 'da'yo te para za̱ntho? —bi 'yɛ̱mbı̱.

[17] Mı̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbı̱:

—¿Ua guí pa̱dı̱ te guí mma̱nya, ngue guí ɛ̱nguı̱ xa̱nhogä? Porque hønsɛ Oja̱ xa̱nho. Nu̱'mø guí nne ya ngue di 'da'i ra̱ 'da'yo te Oja̱, da̱mı̱ 'yøt'ʉ yø hya̱ dı̱ ma̱nda Oja̱ 'mø.

[18] Ra̱ n'yohʉ p'ʉya bi 'yɛ̱na̱:

—Xi'ʉ yø hya̱ dı̱ ma̱nda Oja̱ p'ʉya, ¿ndana̱ gue'a̱ ya yø hya̱ guí mma̱?

Mı̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbı̱:

—'Yo grá hyote. 'Yo grá 'yots'om'mäi. 'Yo grá bɛ̱. 'Yo to guí sännba̱ ra̱ fɛhnı̱. [19] Da̱mı̱ su̱ nı̱ papá, da̱mı̱ su̱ nı̱ mamá. Da̱mı̱ ma̱hnı̱ mmıc'ɛ̱ıui tengu̱tho gnı̱ ne ngue dı̱ ma ma̱ ma̱dı̱'ı̱.

[20] Mı̱ da̱hra̱ n'yohʉ p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:

—Nu̱ya yø hya̱ guí xicya, ya gä xtá øt'e asta̱ gue'mø ma̱rá ngüɛgui. Xiya, ¿ndana̱ guehna̱ ra̱ hya̱ di 'bɛdi ngue hı̱ndí øtya? —bi 'yɛ̱mbı̱.

[21] Pɛ ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbra̱ n'yohʉ ya̱ui:

—Nu̱'mø guí nne ngue gätho gui 'yøt'a̱ te ni̱ 'yup'ʉ gui 'yøt'e, ni̱ ma ya, da̱mi̱ pä te gä guí pɛts'i. Da̱mi̱ u̱nna̱ mɛ̱nyu̱ yø hyoya. Nu̱'mø gá̱ 'yøt'e te dí xi'i ya, ya bí ja ni̱ mmɛti ma̱hɛ̱ts'i̱ p'ʉya. Bá̱ ɛ̱p'ʉ ya, ga̱ mmɛp'ʉ nná̱ magä —bi 'yɛ̱mbi̱.

22 Pɛ mi̱ 'yøhra̱ n'yohʉ na̱ ra̱ hya̱ bi sifi, ma̱mbi du̱drá̱ mmʉi̱. Bi̱ matho, porque ma̱rá̱ ndømmɛ̱mmɛti.

Bi̱ ma̱nna̱ Jesús ngue Oja̱, hi̱nte hɛ̱mbi̱.

23 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbyø xädi:

—Nu̱ yø mmɛ̱mmɛti, guehya dí mma̱ ngue xa̱nhɛ̱nni̱tho ha di̱ n'u̱ni̱ da̱ zo rá̱ 'yɛ Oja̱ bí 'bʉ ma̱hɛ̱ts'i̱ ya. 24 Ya fa̱di̱ ngue ra̱ cameyo, hi̱nja̱m'mø da̱ zä da̱ thop'ʉ ja rá̱ xa̱gu̱ n'na ra̱ 'yofani̱. Pɛ dí xi'a̱hʉ ngue ma̱n'na xa̱ndøn hɛ̱nni̱tho ngue n'na ra̱ mmɛ̱mmɛti di̱ n'u̱ni̱ da̱ zo rá̱ 'yɛ Oja̱.

25 Nu̱na̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱nna̱ Jesús mi̱ 'yøhyø xädi, ma̱n'natho bi̱ nsu̱ yø n'yomfɛ̱ni̱ p'ʉya. Di̱ n'yɛ̱mbi̱:

—Rá̱ nzɛgui ya hi̱njonni̱ ja'i̱ da̱ zä di̱ nya̱nná̱ te ya'mø —di̱ n'yɛ̱mbi̱.

26 Bi hyɛ̱tyø xädi ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱'a̱ ngue yø ja̱'i̱tho, hi̱nda̱ zä da̱ zänsɛ ha di̱ nya̱nyø te. Pɛ Oja̱ hi̱nte hɛ̱mbi̱, nu̱ te nne da̱ 'yøt'e, da̱ zä ha di japi.

Bi̱ ma̱nna̱ Jesús ngue di tocabi ra̱ nho'ʉ yø ja̱'i̱ n'youi p'ʉ ni̱ ma.

27 Nu̱na̱ ra̱ Bɛdu bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:

—Nu̱gähe, ya xtá̱ sohme p'ʉ te gä dí pɛshe ngue dí tɛn'na̱he. ¿Te 'bɛ'a̱ ja ngue di tocagähe 'mø?

28 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ma̱ju̱ani̱ dí xi'a̱hʉ ngue nu̱'mø ra̱ pa da̱ni̱ gom'na'yo gätho yø cosa i ja, gue'a̱ ra̱ pa'a̱ ngue ra̱ N'yohʉ dí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱ da̱ mi̱p'ʉ ja rá̱ nthu̱ts'i̱, di̱ ma̱nda te di̱ nja. A nu̱'a̱hʉ p'ʉya ngue guí tɛnnga̱hʉ, nu̱p'ʉ ha di hø'i 'dɛ'ma̱ yoho yø nthu̱ts'i̱, ja gui̱ mmi̱hmʉ p'ʉ ngue gui̱ nts'ʉt'abihʉ p'ʉ ha di 'bʉ'ʉ 'dɛ'ma̱yo 'bʉi yø mbom'mɛto ra̱ Israel. 29 Nu̱ to gä xpá̱ nzohyø ngu̱, xpá̱ nzohyø cu̱, xpá̱ nzohyø papá, xpá̱ nzohyø mamá, xpá̱ nzohyø xisu, xpá̱ nzohyø ba̱si̱, xpá̱ nzohyø häi ngue tɛnngui̱, pɛ yø ciento nni̱ditho gá̱ ngu̱'a̱ te da̱ di̱ni̱ ngue'a̱ te gä xpá̱ nzogui. Ra̱ pa di 'yɛp'ʉ p'ʉya, di t'u̱nna̱ te para za̱ntho. 30 Xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱ hnu̱ ma̱nsu̱ ua, pɛ nu̱'a̱ ra̱ pa'a̱, ts'ʉtho da̱ hnu̱ ma̱nsu̱ p'ʉ. Xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱ hi̱ngui̱ hnu̱ ma̱nsu̱ ua, pɛ nu̱'a̱ ra̱ pa'a̱, ja da̱ni̱ hnu̱ ma̱nsu̱ p'ʉ.

20

Ra̱ Jesús bi hyɛjpa̱ ra̱ hya̱ yø nzäbi ta̱hyø mɛfi.

1 Nu̱na̱ Oja̱ bí 'bʉ ma̱hɛ̱ts'i̱ da̱ gu̱tra̱ nzäbi. Tengu̱tho n'na ra̱ n'yohʉ bi̱ ma mxu̱di̱tho ngue da̱ honyø mɛfi da̱ tʉcyø uva. 2 Bi gohmi̱ ra̱ cohi yø mɛfi ngue nu̱'a̱ n'na pa ra̱ 'bɛfi, da̱ gu̱t'i co n'na ra̱ mɛ̱nyu̱ ni̱ hu̱ ngue ra̱ denario. Bi̱ mɛnhyø mɛfi p'ʉ bí ja rá̱ hua̱hi̱ p'ʉya. 3 Mi̱ zʉ'i gʉto xu̱di̱ p'ʉya, ma̱høm̱bi̱ ma täi ra̱ mmɛ̱hui̱. Bi di̱mp'ʉ ja ra̱ täi mi̱'da yø ja̱'i̱ ngue hi̱nte pɛfi. 4 Bi 'yɛ̱mbʉya: "Ni̱ mɛ ra̱ 'bɛfi ma̱ hua̱hi̱gä n'yø. Ga̱ ju̱t'a̱ui'a̱ te ni̱ 'yup'ʉ guí ta̱hmi̱", bi 'yɛ̱mbi̱. Nu̱'ʉ bi si ra̱ 'bɛfi p'ʉya, bi̱ ma ra̱ 'bɛfi. 5 Mi̱ hyu̱xyadi p'ʉya, ma̱høm̱bi̱ ma täi ra̱ mmɛ̱hui̱. Bi̱ nthɛui p'ʉ mi̱'da yø ja̱'i̱ ngue hi̱nte pɛfi. Ma̱høm̱bi̱ 'yɛtra̱ 'bɛfi rá̱ hua̱hi̱. Mi̱ zʉ'i hyu̱ nde, ma̱høm̱bi̱ ma täi ra̱ mmɛ̱hui̱. Bi̱ nthɛui mi̱'da yø ja̱'i̱ ngue hi̱nte pɛfi. Ma̱høm̱bi̱ 'yɛtra̱ 'bɛfi rá̱ hua̱hi̱. 6 Mi̱ zʉ'i cʉt'a nde, ma̱høm̱bi̱ ma täi ra̱ mmɛ̱hui̱. Høm̱bi̱ nthɛui mi̱'da yø ja̱'i̱ ngue hi̱nte pɛfi. Bi 'yɛ̱mbʉya: "¿Hanja ngue xcá̱ ndethohʉ ua n'yø, hi̱nxcá̱ mpɛhmʉ?" bi 'yɛ̱mbi̱. 7 Bi 'yɛn'ʉ zo p'ʉya: "Xtá̱ ndedähe ua ngue hi̱njon xa̱ xicje ra̱ 'bɛfi", bi 'yɛ̱mbi̱. Ra̱ mmɛ̱hui̱ p'ʉya bi 'yɛ̱mbi̱: "Ni̱ mɛ ra̱ 'bɛfi ma̱ hua̱hi̱gä 'mø. Ga̱ ju̱t'a̱ui'a̱ te ni̱ 'yup'ʉ guí ta̱hmi̱", bi 'yɛ̱mbi̱.

8 Mi̱ dähra̱ nde p'ʉya, nu̱na̱ ra̱ mmɛ̱hui̱ bi xihrá̱ hmi̱qui̱ nu̱na̱ di̱ ma̱ndabi yø mɛfi, bi 'yɛ̱mbi̱: "Da̱mi̱ zonhyø mɛfi ya, gui ju̱tyø nzäbi. Rá̱ mʉdi gui u̱nyø nzäbi'ʉ yø mɛfi rá̱ nzɛguitho xa̱ nzømp'ʉ ja ra̱ 'bɛfi. A nu̱'ʉ xa̱ mpɛfi gä ra̱ pa, rá̱ nzɛguitho gui u̱nyø nzäbi'ʉ", bi 'yɛ̱mbi̱. 9 Mi̱ nju̱tyø nzäbi ya yø hmi̱qui̱ xi yʉtra̱ 'bɛfi cʉt'a nde. Bi̱ juarpa̱ yø pa, bi u̱nni̱ 'da'a̱ n'na ra̱ mɛ̱nyu̱ ngue ra̱ denario. 10 Mi̱ tocabi bi t'u̱nyø nzäbi ya yø hmi̱qui̱ xi̱nde ra̱ 'bɛfi p'ʉya. Bi 'yɛna̱ ngue ma̱n'na xa̱ngu̱ yø nzäbi xti t'u̱nni̱ porque xi̱ mpɛfi gä ra̱ pa. Pɛ mi̱ t'u̱nyø nzäbi, hønda̱ n'na ra̱ mɛ̱nyu̱ ngue ra̱ denario bi t'u̱nni̱. 11 Mi̱ hyanyø nzäbi p'ʉya, bi zʉhra̱ mmɛ̱hui̱. 12 Bi 'yɛ̱mbi̱: "Nu̱ya yø n'yohʉ 'bʉcua, rá̱ nzɛguitho bi zømp'ʉ ja ra̱ 'bɛfi ya. Conque n'na oratho bi̱ mpɛfi, ¿hanja ngue 'da'igu̱ gá̱ ju̱rca̱he? Nu̱gähe p'ʉya xtá̱ sägähe ra̱ n'ʉ gä ra̱ pa ngue xa̱ mpa ra̱ hya̱di", bi 'yɛ̱mbi̱. 13 Nu̱'a̱ ra̱ mmɛ̱hui̱ p'ʉya bi 'yɛ̱mbrá̱ hmi̱qui̱ nya̱ui: "Ague n'yø, nu̱gä hi̱ngra̱ nts'oc'ɛi̱ dí øt'a̱hʉ. Ua̱ngui̱ xtá̱ nya̱hʉ ngue nu̱'a̱ n'na

pa ra̱ 'bɛfi, ga̱ ju̱t'aui co n'na ra̱ mɛ̱nyu̱ ngue
ra̱ denario. [14] Da̱mi̱ hyanni̱ nzäbi'a̱ n'na zi
pa xca̱ mpɛfi, ni̱ ma p'ʉya. Nu̱na̱ ma̱ mɛfi
rá nzɛguitho xa̱ nyʉtra̱ 'bɛfi, dí nne ga̱ ju̱t'i̱
tengu̱tho dá ju̱t'a̱'i̱. [15] ¿Ua ga̱di̱ ma̱ndagui̱?
¿Ua hi̱n'yʉ ra̱ nt'ɛ̱di̱ ngue ga̱ sänsɛ te dí nne
ga̱ ørpa̱bi̱ ma̱ mɛ̱nyu̱? ¿Ua gue ga̱di sɛyabi
ni̱ mmi̱c'ɛ̱i̱ui ngue'a̱ ra̱ nho dí nne ga̱ ørpe?"
bi 'yɛ̱nna̱ mmɛ̱hui̱.
[16] Ja̱na̱ngue nu̱yá, nu̱ya yø mɛfi rá nzɛgui
xa̱ nyʉtra̱ 'bɛfi ya, guehya rá mʉdi di t'u̱nyø
nzäbi ya. A nu̱ya yø mɛ̱fi rá mʉdi xa̱
nyʉtra̱ 'bɛfi, guehya rá nzɛguitho di t'u̱nyø
nzäbi ya. Ma̱ndøngu̱ dyø ja'i̱ bi ts'ofo, pɛ
ziyohotho yø ja'i̱ bi thanhni̱.

Ma̱hømbi̱ ma̱nna̱ Jesús ngue da̱ tho, pɛ di
bɛ̱nna̱te.
[17] Ra̱ Jesús ni̱ hya̱ ra̱ 'yu̱ ngue ni̱ ma
Jerusalén, pɛ bi zica̱ n'nanni̱'ʉ 'dɛ'ma̱ yoho
yø xädi, bi 'yɛ̱mbi̱:
[18] —A nu̱yá, ya nná mähä Jerusalén. Nu̱na̱
ra̱ hni̱ni̱ na̱, nu̱ ra̱ N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱
di̱ ndäpyø hmu̱ yø mmäcja̱ conyø xännba̱te
ngue ra̱ ley. Nu̱ya p'ʉya, guehya da̱ zännbi̱
ngue da̱ du̱. [19] Di däpyø ja'i̱ hi̱ngyø judío. Da̱
denni̱, di ʉni̱, 'nɛ̱ di cuatra̱ pont'i̱ ngue da̱
hyo. Pɛ rá hyu̱ pa di bɛ̱nna̱te.

Ra̱ Jesús bi sifi ngue ra̱ Jacobo 'nɛ̱hra̱ Xuua
di̱ nja yø cargo xtá nhɛ̱ts'i̱.
[20] Nu̱na̱ ra̱ Jacobo 'nɛ̱hra̱ Xuua, guehya
yø ts'ʉnt'ʉ ra̱ Zebedeo ya, 'dap'ʉ 'youi rá
mamá, bi guarbʉ 'bähra̱ Jesús. Bi ndan-
tyøhmu̱ na̱ ra̱ xisu, bi xifi ngue da̱ 'yørpa̱
ra̱ ma̱te na̱ ra̱ hya̱ nne da̱ xifi. [21] Ra̱ Jesús bi
'yɛ̱mbi̱:
—¿Tema̱ ma̱te guí nne ga̱ øt'a̱'i̱? —bi
'yɛ̱mbi̱.
Ra̱ xisu p'ʉya bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:
—Dí nne ngue nu̱p'ʉ ha gui̱ mmi̱ ngue
gui̱ nda̱st'abi, guí u̱nna̱ nt'ɛ̱di̱ ya yoho ma̱
ts'ʉnt'ʉ 'bʉcua, ngue n'na di̱ mi̱hni̱ n'yɛi,
n'na di̱ mi̱hni̱ ga̱ha̱.
[22] Pɛ mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbyø ts'ʉnt'ʉ:
—Ague n'yø, hi̱ngui̱ pa̱di̱ te rá nsäui na̱
ra̱ hya̱ guí ähmi̱. ¿Ua da̱ zä gui thohmi̱'a̱
ra̱ n'ʉ ja ngue ga̱ thocä? Porque nu̱gä
ma̱thoguitho ja ngue di ʉngä yø ja'i̱ —bi
'yɛ̱mbi̱.
Bi 'yɛ̱nyø ts'ʉnt'ʉ p'ʉya:
—A̱há, da̱ zä ga̱ sägä'be ra̱ n'ʉ.
[23] Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Ma̱jua̱ni̱ ngue ngu̱'a̱, xa̱ndøngu̱ ra̱ n'ʉ
ja ngue gui säui, tengu̱tho ra̱ n'ʉ ja ngue
ga̱ thocä. Ma̱thoguitho di ʉn'a̱ui yø ja'i̱
tengu̱tho ja ngue dí ʉngä yø ja'i̱. Pɛ nu̱na̱
ra̱ hya̱ guí mma̱mmi̱, hi̱ndi̱ tocagui̱ ngue go
ga̱ sänni̱ to di̱ mi̱p'ʉ ja ma̱ n'yɛi, ogue to di̱
mi̱p'ʉ ja ma̱ ga̱ha̱. Ma̱ Papá'a̱ ya xa̱ nzänni̱
to di̱ mi̱ n'na ngu̱ n'na ma̱ hyo.
[24] Nu̱na̱ ra̱ hya̱ ähya yo nc'ɛ̱i̱ di̱ n'yohʉ, bi̱
mbøcuɛ 'mø mi̱ ba̱hya mi̱ 'dɛt'a yø xädi ra̱
Jesús. [25] Pɛ ra̱ Jesús bi pɛti gätho yø xädi, bi
'yɛ̱mbi̱:
—Ya guí pa̱hmʉ ngue yø da̱st'abi xa̱
t'ɛ̱ts'i̱, co gätho mi̱'da yø ts'ʉt'abi 'bʉp'ʉ
ja yø hni̱ni̱, gä di̱ ma̱nda yø ja'i̱. Nu̱ te
di̱ ma̱nda yø ts'ʉt'abi ngue da̱ 'yøtyø ja'i̱,
gue'a̱ øt'a̱. [26] Pɛ nu̱'a̱hʉ, 'yo guí nne ngue
guí ma̱ndathohʉ yø ja'i̱. Nu̱ ra̱ ja'i̱ nne ngue
xtá nhɛ̱ts'i̱ rá cargo da̱ mɛfi, guehna̱ ra̱ ja'i̱
jatho ngue di̱ mpɛfi da̱ mäxyø mmi̱c'ɛ̱i̱ui
na̱. [27] A nu̱'a̱hʉ ya, nu̱'a̱ da̱ ne di̱ m'mɛt'o
ngue gätho yø amigo ya, guehna̱ jatho da̱
gohi ngue ni̱ mɛfihʉ na̱. [28] Conque ra̱ N'yohʉ
bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱, hi̱mbi 'yɛ̱hɛ̱ ngue n'narbʉ
da̱ mi̱ di̱ ma̱ndatho. Sinoque bi 'yɛ̱hɛ̱ ngue
di̱ mpɛfi da̱ mäxyø ja'i̱. 'Nɛ̱ hi̱nga̱ høndra̱
'bäxte da̱ 'yøt'e, asta̱ da̱ du̱ ngue da̱ ya̱ni̱
xa̱ndøngu̱ yø ja'i̱.

Ra̱ Jesús bi 'yøthe yoho yø xädä.
[29] Mi̱ bømp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Jericó ra̱ Jesús,
bi̱ ntɛt'i xa̱ndøngu̱ yø ja'i̱. [30] Nu̱p'ʉ ja ra̱
'yu̱ i̱ nthogui, mi̱ hu̱p'ʉ yoho yø xädä. Mi̱
ba̱hyø xädä ngue guehna̱ ra̱ Jesús ja ngue
da̱ thop'ʉ hu̱di̱. Bi̱ mʉhra̱ hmafi p'ʉya, bi
'yɛ̱mbi̱:
—Ague grá Hmu̱, rá mbom'mɛto'i ra̱
David, da̱mi̱ hu̱ɛ̱ga̱'be —bi 'yɛ̱mbi̱.
[31] A nu̱'ʉ yø ja'i̱ mi̱ 'bʉp'ʉ hu̱hyø xädä, di
hɛjpi ngue hi̱ndi̱ mmafi. Pɛ yø xädä p'ʉya,
ɛ̱na̱ ma̱n'na ma̱'bɛpi ngue nts'ɛdi ga̱ mafi, bi
'yɛ̱mbi̱:
—Ague grá Hmu̱, rá mbom'mɛto'i ra̱
David, da̱mi̱ hu̱ɛ̱ga̱'be.
[32] Ra̱ Jesús bi̱ m'mäi ngue øde hmat'i. Bi
zonhyø xädä p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:
—¿Te guí nne ngue di̱ nja'a̱ui?
[33] Yø xädä p'ʉya bi 'yɛ̱mbi̱:
—Ague grá Hmu̱, dí nne ngue di̱ nzø ma̱
dä'be.
[34] Bi hu̱ɛ̱cyø xädä na̱ ra̱ Jesús. Bi dospa̱bi̱
yø dä, pɛ 'bexpi̱ nzø yø dä. Ja̱na̱ngue bi̱
mähä ra̱ Jesús.

21

Rạ Jesús bi yʉrbʉ

ja rạ hnịnị Jerusalén, pɛ ɛspạbị yø jạ'ị, xifi ngue yø dạst'abi.

1 Nụ'mø ya nị ma dạ zømp'ʉ ja rạ hnịnị
Jerusalén, ya 'yop'ʉ ja rạ nyụnị ja rạ
mbonza ja yø olivos. Ja jarbʉtho rạ hnịnị
Betfagé. Rạ Jesús bi 'yɛt'i yoho yø xädi. 2 Bi
'yɛmbị:

—Nị mɛ nʉ ja rạ hnịnị bí ja nʉ. Nụ'mø
gá cʉt'ui rạ hnịnị, gui tịmmị p'ʉ dạ nthạt'ị
n'na rạ burru, n'youi rá bạsị. Bá xoqui ngue
guá siui ua. 3 Nụ'mø to di hɛc'ạui ngue gui
xocui rạ burru, gui xihmị ngue honnạ Hmụ.
Pɛ dạmị xihmị ngue hịndạ ya'atho dị ndäpi.

4 Ngụnạ bi 'yøt'e para ngue dị nja nạ te rạ
hyạ bị mạnná pøngạhyạ Ojạ ngue bi 'yɛnạ:
5 "Dạmị xihmʉ yø jạ'ị 'bʉp'ʉ ja rạ hnịnị Sión,
gui 'yɛmphʉ: Nụua guí 'bʉhmʉ, ya bá ɛp'ʉ
nị ndạst'abihʉ dạ zøcua. Pɛ hịngrạ tụnhnị
gạ 'yo nị dạst'abihʉ, bá hụxạ n'na rạ burru
ngue rá bạsị n'na rạ mbo'øni ngue rạ ndụ,
gui 'yɛmphʉ".

6 Nụya yoho yø xädi rạ Jesús bị map'ʉ bi
'yɛt'i ngue bá si rạ burru, bá n'youi rá bạsị.
7 Mị zøp'ʉ 'bʉhrạ Jesús, yø tụhụ yø jạ'ị bi
gạspạ yø burru ngue bị nøpạ nts'ʉt'i. Bi
hyụxrạ burru rạ Jesús, bị ma. 8 Xạngụ yø
jạ'ị di tʉns'yø tụhụ ngue pøp'ʉ ja rạ 'yụ ja
ngue dạ thohrạ Jesús. Mị'da yø jạ'ị p'ʉya, bi
sạjpạ yø xi yø palma ngue pøp'ʉ ja rạ 'yụ. 9 O
mạde p'ʉ nị ma yø jạ'ị rạ Jesús. I 'bɛt'o 'da,
bá 'bɛfa 'da. Pɛ yø jạ'ị 'da gạ matho ngue di
johya, i ɛnạ:

—Nụnạ Ojạ, di jạphnạ rá m'mɛnhnị
'bʉcua, guehnạ tạte nạya. Guehnạ rá
mbom'mɛto rạ David. Ojạ di jạpị. Mạguesɛ
nạ Ojạ bí 'bʉ mạhɛts'ị.

10 Nụnạ rạ Jesús mị yʉrbʉ ja rạ hnịnị
Jerusalén. Gä bá yʉns'yø jạ'ị ngue bị nụ. Di
'yɛmbyø jạ'ị:

—¿Te'o nị n'yohʉ nạ n'yø?

11 Mị'da yø jạ'ị p'ʉya bi 'yɛnạ:

—Nụná ya, guehnạ rạ Jesús, rá pøngạhyạ
Ojạ nạ, guehnạ rạ mmɛngụ Nazaret ja rạ häi
Galilea nạ.

Rạ Jesús bi 'yɛtyø

jạ'ị mị mpäp'ʉ ja rạ
nịjạ.

12 Nụnạ rạ Jesús bị map'ʉ ja rá nịjạ Ojạ.
Nụ'ʉ yø jạ'ị mị mpäp'ʉ thịnnịjạ, dạ gue'ʉ
mạdị ntäi, gä bi 'yɛt'i. Nụya yø jạ'ị di pøspạ
yø mɛnyụ yø jạ'ị yap'ʉ nị 'yɛhɛ, bi 'yennbạ
yø mɛxa. 'Nɛ bi 'yennbạ yø nthụts'ị'ʉ pä yø
paloma. 13 Bi 'yɛmbyø jạ'ị:

—Nụp'ʉ ja rạ Mạcạ Libro, nt'ot'i p'ʉ rạ
hyạ ngue ɛn'Ojạ: "Nụnạ mạ ngụngä, nị hụ
ngue rạ ngụngạ mhmat'Ojạ nạ". Pɛ nụ'ạhʉ,
guí øthʉ ngue ja dị mpɛti ua yø bɛ.

14 Nụp'ʉ ja rạ nịjạ, bi guatyø xädä 'nɛhyø
dogua p'ʉ 'bährạ Jesús ngue bi 'yøthe. 15 Pɛ
yø hmụ yø mmäcjạ conyø xännbạte ngue
rạ ley, mị nụ yø milagro øtrạ Jesús, 'nɛ bi
'yøde te mmạnyø bạsị p'ʉ ja rạ nịjạ, ngue
ɛnyø bạsị: "Nụnạ rá mbom'mɛto rạ David
i tạte nạ", ɛnyø bạsị. Jạnạngue bị mbøcuɛ.
16 Bi 'yɛmbrạ Jesús:

—¿Ua hịnguí øde te mmạnyø bạsị? Dạmị
hɛjpi.

Mị dạhrạ Jesús, bi 'yɛmbị:

—Ạhá, dí øde. Pɛ, ua hịn gạdi xähmʉ'ʉ
yø hyạ nt'ot'i p'ʉ ja rạ Mạcạ Libro, uạngụị
ja nt'ot'i p'ʉ te øtyø bạsị ya, ngue ɛnạ: "Nụ
yø t'ʉbạsị, dạgue'ʉ sʉtho, gá japi ngue dạ
'yɛts'ạ'ị", uạngụị ɛnạ.

17 Bi zop'ʉ yø jạ'ị p'ʉya, ị map'ʉ ja rạ hnịnị
Betania, ja bá n'oxpʉ.

Rạ Jesús bi otrạ za ngue rạ igo.

18 Mị hyaxpʉya, hømbá pengui, ị ma
Jerusalén. Nụp'ʉ ja rạ 'yụ p'ʉya, nụnạ rạ
Jesús bi zä ngue tụ mạnthụhụ. 19 Bi hyandạ
n'na nza rạ igo p'ʉ ja rạ nen'yụ. Bị ma bá nụ
'mø ngue di zʉdi. Pɛ hịnte mị zʉdi, sinoque
høntho xi c'amyø xi. Rạ Jesús bi 'yɛmbrạ za:

—Ya hịnnị mantho dị nzʉhnị ndät'ä ya
grá za —bi 'yɛmbị.

'Bexpị m'manhnạ za ngue dạ 'yot'i. 20 Mị
nụ yø xädi rạ Jesús ngue ya fʉdi otrạ za, di
'yøtho hanja. Bi 'yännbʉya, bi 'yɛmbị:

—¿Hague nja ngue n'na zihmantho ya
nne dạ 'yotrạ za? —bi 'yɛmbị.

21 Mị dạhrạ Jesús, bi 'yɛmbyø xädi:

—Mạjuạnị dí xi'ạhʉ, a nụ'mø guí ɛc'ɛihʉ
xạnho ngue gue'ạ nnụ mạnho Ojạ ngue dị
nja'ạ te guí xihmʉ, 'nɛ hịngụị yobɛnị nị
mmʉihʉ, hịngạ hønt'ạ te gá nụhʉ dá japä
rạ za dạ zä gui 'yøthʉ, sinoque dạ zä gui
'yɛmphʉ rạ nyụnị ja nʉ: "Dạmị 'uegue grá
nyụnị, ị map'ʉ ja rạ jạthe", gui 'yɛmphʉ.
Rạ nyụnị p'ʉya dạ 'uegue, dị map'ʉ gui
ximhmʉ ngue dị ma. 22 Jạnạngue nụ'mø
te guí äphʉ Ojạ, dạmị 'yɛc'ɛihʉ ngue di
'da'ạhʉ Ojạ te guí äphʉ. Ojạ p'ʉya, dạ 'yøt'e
ngue dị nja'ạ te gui 'yäphʉ.

Nu̱'ʉ yø n'yohʉ 'bɛt'o ngue yø judío bi 'yännaa̱ Jesús ngue to bi u̱nna̱ nt'ɛ̱di̱ te øt'e.
23 Mi̱ zømp'ʉ ja ra̱ nija̱ ra̱ Jesús, bi xännba̱ ra̱ hya̱ yø ja'i̱. Mɛ̱nte xännba̱te p'ʉya, bi guatyø hmu̱ yø mmäcja̱ conyø n'yohʉ 'bɛt'o ngue yø judío, bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:
—Ague n'yø, ¿hanja te guí øt'e? ¿To bi 'da'i ra̱ nt'ɛ̱di̱'a̱ te guí øt'e?
24 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Nugä xquet'a̱ ga̱ øt'a̱hʉ n'na ra̱ nt'änni̱ ya. Pɛ gue gui xicjʉ hanja'a̱ ra̱ hya̱ ga̱ än'na̱hʉ, n'namhma̱ ngue xquet'a̱ ga̱ xi'a̱hʉ to bi 'dacä ra̱ nt'ɛ̱di̱'a̱ te dí øt'ä ua. 25 Xiya, ¿te'o bi u̱nna̱ nt'ɛ̱di̱ ra̱ Xuua ngue bi xixya̱bi̱ yø ja'i̱? ¿Ua Oja̱ bi u̱nna̱ nt'ɛ̱di̱, uague yø ja'i̱tho ra̱ nt'ɛ̱di̱'a̱ te bi 'yøt'e?
Yø ja'i̱ p'ʉya, di̱ n'yännі te di da̱di̱. Di̱ n'yɛ̱mbi̱:
—¿Teni̱ 'bɛ'a̱ ga̱ xihmʉ ya 'mø? Nu̱'mø ga̱ xihmʉ ngue Oja̱ bi u̱nna̱ nt'ɛ̱di̱ te bi 'yøtra̱ Xuua, da̱ 'yɛ̱njʉ p'ʉya: "Xina̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱nna̱ Xuua conná ngueque, ¿hanja ngue hi̱ngá 'yɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ 'mø?" da̱ 'yɛ̱njʉ p'ʉya. 26 A nu̱'mø ga̱ xihmʉ ngue yø ja'i̱tho bi u̱nna̱ nt'ɛ̱di̱ te bi 'yøtra̱ Xuua, ya nts'u̱dyø ja'i̱. Porque gätho yø ja'i̱ ɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue rá pøngä̱hya̱ Oja̱ na̱ ra̱ Xuua.
27 Mi̱ da̱hyø ja'i̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:
—Hi̱ndí pa̱cähe to bi u̱nna̱ nt'ɛ̱di̱'a̱ te bi 'yøtra̱ Xuua.
Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbyø ja'i̱:
—Ya hi̱ngá xicjʉ na̱ ra̱ hya̱ dí än'na̱hʉ, ni̱ xi̱nga̱ guecä ga̱ xi'a̱hʉ to di 'dacra̱ nt'ɛ̱di̱ na̱ te dí øt'e.

*Ra̱ Jesús bi hy*ɛjpa̱ ra̱ hya̱ yoho yø ts'ʉnt'ʉ.
28 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbyø ja'i̱ ya̱ui:
—¿Tengu̱ p'ʉ gdí bɛ̱mhmʉ na̱ ra̱ hya̱ ga̱ mma̱ngä ya? N'na ra̱ n'yohʉ di si yoho yø ts'ʉnt'ʉ. Da̱ 'yɛ̱mba̱ n'na'ʉ yø ts'ʉnt'ʉ: "Ague ts'ʉnt'ʉ, ni̱ ma ra̱ 'bɛfi p'ʉ ja ma̱ hua̱hi̱gä", da̱ 'yɛ̱mbi̱. 29 Nu̱'a̱ ra̱ ts'ʉnt'ʉ t'ɛtra̱ 'bɛfi, da̱ 'yɛ̱ntho: "Nugä hi̱nga̱ mma", da̱ 'yɛ̱mbrá papá. Pɛ m'mɛfa p'ʉya di pährá n'yomfɛ̱ni̱, da̱ ma ra̱ 'bɛfi t'ɛt'i. 30 Nu̱'a̱ ma̱n'na rá ts'ʉnt'ʉ p'ʉya hønda̱ xifi ngue da̱ ma ra̱ 'bɛfi. Nu̱na̱ ra̱ ts'ʉnt'ʉ p'ʉya di̱ n'u̱nni̱ ngue da̱ ma ra̱ 'bɛfi, da̱ 'yɛ̱mbi̱: "A̱há papá, ga̱ mmagä 'mø", da̱ 'yɛ̱mbi̱. Pɛ hi̱mma̱ jua̱ni̱ ngue da̱ ma. 31 Xiya, ¿ndana̱ guehna̱ ya yoho yø ts'ʉnt'ʉ ngue bi 'yøt'e te di̱ ma̱nda rá papá?
Mi̱ da̱hyø ja'i̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:
—Gue'a̱ ra̱ ts'ʉnt'ʉ rá mʉdi bi ts'ofo, bi 'yøt'e te di̱ ma̱nda rá papá —bi 'yɛ̱mbi̱.
Ma̱høm̱bi 'yɛ̱nna̱ Jesús:
—Ma̱jua̱ni̱ dí xi'a̱hʉ, ngue yø ngʉthäi 'nɛ̱hyø xisu ngue yø 'yots'om'mäi, ma̱n'na m'mɛt'o da̱ zo rá 'yɛ Oja̱'ʉ ngue'a̱hʉ. 32 Porque ra̱ Xuua bi 'yøtra̱ nxixya̱, bá ɛ̱hɛ̱ bi xän'na̱hʉ ra̱ 'yu̱ nju̱antho, pɛ hi̱ngá 'yɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ te bi̱ ma̱. Pɛ nu̱ya yø ngʉthäi 'nɛ̱hyø xisu ngue yø 'yots'om'mäi, bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ te bi̱ ma̱nna̱ Xuua̱. Pɛ nu̱'a̱hʉ, ma̱da̱gue'a̱ gui̱ nnu̱hʉ te øtyø ja'i̱ di pähyø n'yomfɛ̱ni̱ ngue hɛp'ʉ ra̱ nts'o ga̱ 'yo, pɛ hi̱ngá ne xqui pähni̱ n'yomfɛ̱ni̱hʉ ngue xqui 'yɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ te bi̱ ma̱nna̱ Xuua.

*Ra̱ Jesús bi hy*ɛjpa̱ ra̱ hya̱ n'na ra̱ hua̱hi̱ ngue ra̱ jomhmi̱.
33 Da̱mi̱ 'yøhmʉ ha rá nja na̱ ra̱ hya̱ ga̱ hyɛcä ya. N'na ra̱ n'yohʉ bi 'yøt'a̱ n'na rá nua̱'uva. Bi føt'e gä rá häi. Bi hoqui hapʉ da̱ dɛ'myø uva 'mø bi̱ nja. 'Nɛ̱ bi hocra̱ n'nøque hapʉ da̱ mi̱hra̱ mähui̱. Bi hyoni̱ to da̱ gonhui rá hua̱hi̱, n'namhma̱ ngue nu̱'mø bi̱ nja yø uva, di̱ t'u̱nna̱ mmɛ̱hui̱'a̱ te di tocabi. Bi̱ ma yap'ʉtho ra̱ mmɛ̱hui̱ p'ʉya. 34 Mi̱ zønna̱ pa da̱ thʉcyø uva p'ʉya, nu̱na̱ ra̱ mmɛ̱hui̱ bi̱ mɛnhyø hmi̱qui̱ ngue da̱ tu̱ yø uva di tocabi. 35 Pɛ nu̱'ʉ yø mɛfi ma̱mbi̱ 'bʉp'ʉ bí ja rá hua̱hi̱, bi bɛnnba̱bi̱ yø hmi̱qui̱ ra̱ mmɛ̱hui̱ ngue bi ʉni̱. Bá ho 'da, bá pʉndo 'da. 36 Ra̱ mmɛ̱hui̱ p'ʉya ma̱n'na xa̱ngu̱ yø hmi̱qui̱ høm̱bi̱ mɛnnbʉ bí ja rá hua̱hi̱. Pɛ nu̱'ʉ yø mɛfi ya ma̱mbi 'bʉp'ʉ ja rá hua̱hi̱, ma̱høm̱bi ʉnyø mɛfi bi zømp'ʉ 'bʉi.
37 Rá nzɛgui p'ʉya, nu̱na̱ ra̱ mmɛ̱hui̱ ya rá ts'ʉnt'ʉsɛ bi̱ mɛnnbʉ bí 'bʉhyø mɛfi conhui rá hua̱hi̱. Bi 'yɛ̱na̱: "Nu̱yá, ma ga̱ pɛnhnä na̱ ma̱ ts'ʉnt'ʉ ya. Nu̱'mø bi̱ nu̱ yø mɛfi p'ʉya, da̱ nu̱ ma̱nsu̱, porque ma̱ ts'ʉnt'ʉ na", bi 'yɛ̱na̱. 38 Pɛ nu̱'mø mi̱ zømp'ʉ 'bʉhyø mɛfi na̱ rá ts'ʉnt'ʉ ra̱ mmɛ̱hui̱, yø mɛfi di̱ n'yɛ̱mbi̱: "Nu̱na̱ ya, guehna̱ ra̱ ts'ʉnt'ʉ ja ngue da̱ gohmi̱ ra̱ hua̱hi̱ na̱ya. Ma ga̱ hohʉ ya, n'namhma̱ ngue ya ma̱ mmɛtihʉ ra̱ hua̱hi̱", di̱ n'yɛ̱mbi̱. 39 Bi bɛnnba̱bi̱ rá ts'ʉnt'ʉ ra̱ mmɛ̱hui̱ p'ʉya, bi gʉjma̱xøts'e ra̱ hua̱hi̱, ja bá hop'ʉ.
40 Nu̱na̱ ra̱ Jesús, bi 'yänyø ja'i̱, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Xi'mø ya bi̱ nja ya yø hya̱ dí xi'a̱hʉ ya, ¿teni̱ 'bɛ'a̱ da̱ 'yøtra̱ mmɛ̱hui̱ 'mø bi zømp'ʉ 'bʉhyø mɛfi conhui rá hua̱hi̱?

41 Bi 'yɛnyø ja̱'i̱ 'mø mi̱ da̱di̱:
—¿Te 'bɛ'a̱ da̱ jap'ʉ 'mø? Gä da̱ hyo'ʉ yø
mɛfi ngue yø dondo, hi̱ndi̱ huɛ̱qui̱. Nu̱'a̱ rá̱
hua̱hi̱ p'ʉya, n'nan'yo mi̱'da yø mɛfi høndа
gonhui ra̱ hua̱hi̱. Nu̱ya yø mɛfi da̱ gonhui rá̱
hua̱hi̱ p'ʉya, nu̱'mø bi zønna̱ pa da̱ thʉcyø
uva, di däpra̱ mmɛ̱hui̱'a̱ te di tocabi.
42 Ra̱ Jesús ma̱hømbi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱:
—Guí pa̱hmʉ xa̱nho ra̱ hya̱ mma̱mp'ʉ ja
ra̱ Ma̱ca̱ Libro ngue ɛ̱na̱: "Nu̱na ra̱ do hi̱mbi̱
nu̱ ma̱nho yø hyønni̱gu̱, guehna̱ ra̱ do brá̱
'bɛbo p'ʉ brá̱ fʉhra̱ ja̱do na̱. Ngu̱na̱ ra̱ hya̱
xa̱ nzän'Oja̱ ngue di̱ nja ya. A nu̱jʉ p'ʉya,
dí ɛ̱mhmʉ ngue ma̱zihotho te øt'Oja̱", ɛ̱nna̱
hya̱.
43 Ja̱na̱ngue nu̱yá, mi̱ ja ngue xqui sohʉ rá̱
'yɛ Oja̱, pɛ ya hi̱n'na̱ ya. Nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ da̱ zo
rá̱ 'yɛ Oja̱ ya, gue'ʉ yø ja̱'i̱ da̱ 'yøtra̱ nho i̱
nne Oja̱ da̱ 'yøtyø ja̱'i̱. 44 Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ da̱ zoxma̱
xøts'e ra̱ do, da̱ føhra̱ ja̱'i̱. A nu̱'mø da̱ dähra̱
do ngue da̱ zoxra̱ ja̱'i̱, da̱ xɛni̱.
45 Nu̱'ʉ yø hmu̱ yø mmäcja̱ 'nɛ̱hyø fariseo
mi̱ 'yøhna̱ ra̱ hya̱ bi hyɛcra̱ Jesús, bi̱ n'yo yø
mmʉi ngue go sihna̱ ra̱ hya̱ na̱. 46 'Bexque'a̱
bi̱ ne xti bɛntra̱ Jesús ngue xta̱ ngot'i. Nja
ngue bi zu̱pi̱ xti̱ mbøcuɛ yø ja̱'i̱, ja̱na̱ngue
hi̱mbi̱ bɛnt'i̱. Porque gätho yø ja̱'i̱ ɛ̱mbi̱
ngue rá̱ pønga̱hya̱ Oja̱ na̱ ra̱ Jesús.

22

*Ra̱ Jesús bi hy*ɛjpa̱ ra̱ hya̱ n'na ra̱
da̱nts'i̱hmɛ̱ di̱ nja.
1 Ra̱ Jesús ma̱hømbi̱ hyoni̱ te gui hyɛjpa̱
yø hya̱ xihyø ja̱'i̱. Bi 'yɛ̱mbi̱:
2 —Nu̱na̱ Oja̱ bí 'bʉ ma̱hɛ̱ts'i̱ di̱ mbita yø
ja̱'i̱ ngue da̱ zo rá̱ 'yɛ. Ɛ̱ntho n'na ra̱ da̱st'abi
di̱ mbita yø ja̱'i̱ ngue da̱ nu̱ ra̱ ngo 'mø bi̱
nthatrá̱ ts'ʉnt'ʉ. 3 Bi̱ mɛnhyø mɛfi ngue
da̱ si yø ja̱'i̱ nu̱ya xa̱ mbita ngue da̱ nu̱ ra̱
nthati̱. Pɛ nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ bá̱ ts'i, hi̱mbi̱ ne bá̱
ɛ̱hɛ̱. 4 Ma̱hømbi̱ mɛnhmi̱'da yø mɛfi p'ʉya,
bi 'yɛ̱mbi̱: "Ga̱ 'youi, bá̱ xihmi̱ yø ja̱'i̱ ya xtá̱
mbitagä, ngue ya xtá̱ nsä tengue da̱ ts'i. Ya
xtá̱ ho ma̱ nda̱ni̱ xi̱ noqui. Ya xtá̱ nsä xa̱nho.
Bá̱ xihmʉ ngue da̱ ɛ̱hɛ̱ da̱ nu̱ ra̱ nthati̱", bi
'yɛ̱mbyø mɛfi. 5 Pɛ yø ja̱'i̱ bi ts'i hi̱mbi̱ ne
bá̱ ɛ̱hɛ̱. Nu̱'a̱ n'na nc'ɛ̱i̱ bi̱ ma dra̱ 'bɛfi rá̱
hua̱hi. Ma̱n'na nc'ɛ̱i̱ p'ʉya, di sigue ngue
mpätho. 6 Mi̱'da yø ja̱'i̱ p'ʉya bi bɛntyø nzite
xi̱ mɛnhna̱ nda̱st'abi, bi ʉni̱, bi hyo 'da. 7 Ra̱
da̱st'abi p'ʉya bi 'yɛ̱mmɛ̱i̱ bi̱ mbøcuɛ. Bi̱
mɛnhyø soldado ngue da̱ ho'ʉ yø ja̱'i̱ bi ho
yø nzite. Bá̱ u̱rpa̱bi̱ yø hni̱ni̱ ya yø hyote.
8 Ma̱hømbi̱ 'yɛ̱mbyø mɛfi p'ʉya: "Nu̱gä ya
xtá̱ nsä ngue ra̱ nthati̱ di̱ nja, pɛ nu̱'ʉ yø
ja̱'i̱ ya xtá̱ zofo, hi̱nni̱ 'yu̱p'ʉ ngue xta̱bá̱
thocua'ʉ. 9 Pɛ nu̱ya ni̱ mähä p'ʉ ja yø 'yu̱ ya.
To bi zä ma̱ ja̱'i̱ gui̱ nthɛhʉ, bá̱ xihmʉ ngue
da̱ ɛ̱hɛ̱ da̱ nu̱ ra̱ nthati̱", bi 'yɛ̱mbi̱. 10 Nu̱'ʉ
yø mɛfi p'ʉya bi̱ map'ʉ bí ja yø 'yu̱ bi sifi.
Nu̱ ha̱ngu̱ yø ja̱'i̱ bi̱ nthɛui, gä bá̱ si. Bá̱ si yø
ts'oc'ɛ̱i̱, bá̱ si yø hoja̱'i̱. Ja̱na̱ngue bi yu̱hyø
ja̱'i̱ p'ʉ ja ra̱ ngu̱.
11 Ra̱ da̱st'abi p'ʉya, mi̱ yʉt'a̱mbo rá̱ ngu̱
ngue da̱ nu̱ yø ja̱'i̱ xi ts'ofo. Bi nu̱ p'ʉya
ngue 'bʉp'ʉ n'na nc'ɛ̱i̱ hi̱ngui̱ he rá̱ he ten-
gu̱tho yø he yø ja̱'i̱ sännigo ngue ra̱ nthati̱.
12 Bi 'yɛ̱mbʉya: "Ague n'yø, ¿hague xqui
cʉtua ya? 'Nɛ̱ hi̱ngui̱ he ni̱ he tengu̱ he
yø ja̱'i̱ nu̱ya sännigo ngue nnu̱ ra̱ nthati̱",
bi 'yɛ̱mbi̱. Pɛ nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ hi̱nte ga̱
nda̱tho. 13 Ra̱ da̱st'abi p'ʉya bi 'yɛ̱mbyø
mɛfi: "Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ 'bʉcua, da̱mi̱ tu̱rpa̱ui
yø gua 'nɛ̱hyø 'yɛ. 'Yɛmmi̱ p'ʉ thi ja ra̱
'bɛxu̱i̱, ja di̱ nzomp'ʉ, 'nɛ̱ ja di gu̱xpʉ yø
ts'i", bi 'yɛ̱mbi̱. 14 Porque xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱ bi
ts'ofo, pɛ ziyohotho yø ja̱'i̱ bi thanhni̱.

*I̱ nnepyø ns*ʉiui ra̱ Jesús ngue da̱ 'yɛ̱mbi̱
hi̱ngui̱ ja ts'ɛdi di̱ nju̱tra̱ mɛ̱nyu̱ i̱ njʉi.
15 Yø fariseo p'ʉya bi̱ nhɛca̱hya̱ ha di japi
ngue da̱ jʉjpa̱tho häi te ga̱ ya̱ ra̱ Jesús para
ngue da̱ zäp'ʉ di ya̱pa̱ m'mɛfa. 16 Ja̱na̱ngue
bi̱ mɛnhyø n'yohʉ p'ʉya, bi̱ mähä 'da yø
ja̱'i̱ ra̱ Herodes ngue bá̱ nya̱ui ra̱ Jesús. Bi
'yɛ̱mbi̱:
—Ague grá̱ xännba̱te, dí pa̱cähe ngue grá̱
hoga̱ n'yohʉ, porque gä pønma̱nho ra̱ hya̱
gu̱í mma̱. Ma̱ju̱ani̱ ngue gu̱í xännba̱te'a̱ ra̱
hya̱ nne Oja̱ ngue gdá̱ n'yohʉ. Ni̱ xi̱ngui̱ su̱'a̱
te mbɛ̱n'na̱'i̱ yø ja̱'i̱. Ma̱da̱gue'a̱ ja yø cargo
'da yø n'yohʉ gui ya̱ui, pɛ hi̱ngui̱ su̱ gui xifi
ndana̱ ra̱ hya̱ ma̱ju̱ani̱. 17 A nu̱yá, dí̱ nne guí
xicje ya, ¿ua xa̱nho ngue di nju̱tra̱ mɛ̱nyu̱
ähra̱ da̱st'abi, uague hi̱n'na̱? —bi 'yɛ̱mbi̱.
18 Pɛ ra̱ Jesús ya pa̱tho te mbɛ̱nnba̱bi̱ yø
ja̱'i̱ nguehna̱ ra̱ nt'änni̱ ørpe, i sämhya̱tho.
Bi 'yɛ̱mbʉya:
—¿Hanja ngue guí sämhya̱ga̱hʉ? 19 Da̱mi̱
'yu̱rca̱hʉ ra̱ mɛ̱nyu̱ nu̱'a̱ ga̱di̱ u̱mhmʉ 'mø
bi gʉp'a̱hʉ ra̱ mɛ̱nyu̱ ra̱ da̱st'abi.
Bi u̱nna̱ mɛ̱nyu̱ p'ʉya ngue da̱ nu̱. 20 Mi̱ nu̱
ra̱ mɛ̱nyu̱ ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿To rá̱ hmi̱ na̱ n'youi ra̱ mɛ̱nyu̱ ja ua?
¿To rá̱ thu̱hu̱ na̱ ra̱ thu̱hu̱ n'youi ra̱ mɛ̱nyu̱?
21 Mi̱ da̱hyø ja̱'i̱ ya̱ui ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Guehna̱ ra̱ da̱st'abi na̱ya —bi 'yɛ̱mbi̱.
Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱ ya̱ui:
—Nu̱'a̱ ja ngue gui 'yøthʉ ya, da̱mi̱ u̱nhnʉ ra̱ mɛ̱nyu̱ di tocabi ra̱ da̱st'abi. Da̱ gue Oja̱ p'ʉya, da̱mi̱ u̱nhnʉ'a̱ te di tocabi.
22 Nu̱na̱ ra̱ hya̱ i da̱hra̱ Jesús, mi̱ 'yøhyø nsʉiui, di 'yøtho, ya hi̱mbi̱ zä ha xti japi te mbɛ̱nnbi̱. Bi zop'ʉ p'ʉya.

Bi̱ ma̱nna̱ Jesús ngue di bɛ̱nna̱te yø ánima.

23 Nu̱'a̱ ra̱ pa'a̱ p'ʉya, bi̱ ma 'da yø saduceo, nu̱ya ɛ̱mbi̱ ngue hi̱ndi̱ bɛ̱nna̱te yø ánima. Bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:
24 —Ague grá̱ xännba̱te, nu̱p'ʉ ja ra̱ ley bi 'yotra̱ Moisés, nt'ot'i p'ʉ ra̱ hya̱ ngue ɛ̱na̱: nu̱'mø bi du̱ n'na ra̱ n'yohʉ, 'nɛ̱ hi̱ndi̱ m'mʉhyø ba̱si̱, nu̱ rá̱ xisu ra̱ ánima da̱ zogui, nu̱'a̱ rá̱ n'yohʉ ra̱ ánima gue'a̱ di̱ ntha̱tui ra̱ 'danxu̱'a̱, n'namhma̱ ngue di̱ m'mʉhyø ba̱si̱ tengu̱tho 'mø xti̱ m'mʉhyø ba̱si̱ ra̱ ánima.
25 A nu̱yá, nu̱ua dí 'bʉhmʉ ya, xi'mø ga̱ ɛ̱mhmʉ ngue di 'bʉ'i yoto ma̱'yohʉ ngue ɛda̱di̱ ncu̱. Nu̱'a̱ ra̱ n'yohʉ ma̱ da̱, di̱ ntha̱ti̱. Pɛ da̱ 'yɛ̱hra̱ pa da̱ du̱, 'nɛ̱ hi̱ndi̱ m'mʉhyø ba̱si̱. Ja̱na̱ngue nu̱'a̱ rá̱ n'yohʉ ra̱ ánima m'mɛfa bi̱ m'mʉi, go di̱ ntha̱tui ra̱ 'danxu̱'a̱.
26 Pɛ xquet'a̱ da̱ du̱ ra̱ n'yohʉ 'nɛ̱ hi̱ndi̱ m'mʉhyø ba̱si̱. Di siguetho di̱ ntha̱tra̱ xisu 'mø bi du̱ ra̱ ndø, asta̱ gue'mø bi du̱ gä yoto ma̱'yohʉ.
27 Mi̱ zʉdi ngue bi̱ m'mʉhmi̱ gä yoto ma̱'yohʉ na̱ ra̱ xisu p'ʉya, xquet'a̱ 'nɛ̱hsɛ ra̱ xisu da̱ du̱.
28 A nu̱yá, xi'mø ra̱ pa da̱ni̱ bɛ̱nna̱te yø ánima ya, ¿ndana̱ gue'a̱ ya yoto ma̱'yohʉ rá̱ mmɛti ra̱ xisu? Porque gä bi̱ m'mʉhmi̱.
29 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱ ya̱ui:
—Hi̱nguí̱ pa̱di̱ ha rá̱ nja ra̱ hya̱ guí̱ mma̱mhmʉ. Porque hi̱nga̱ guep'ʉ gá̱ ndi̱ni̱ mmʉihʉ'a̱ te ra̱ hya̱ nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Maca̱ Libro. 'Nɛ̱ hi̱nguí̱ pa̱hmʉ hangu̱ rá̱ ts'ɛdi Oja̱ i ja.
30 A nu̱'mø bi bɛ̱nna̱te yø ánima, da̱ gohi tengu̱tho yø anxɛ Oja̱ bí 'bʉ ma̱hɛ̱ts'i̱, ya hi̱ndi̱ ntha̱tyø ja̱'i̱.
31 Nu̱na̱ te ra̱ hya̱ nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Maca̱ Libro, ja di̱ nɛ̱qui̱ p'ʉ ngue di bɛ̱nna̱te yø ánima. Porque nt'ot'i p'ʉ ra̱ hya̱ bi̱ man'Oja̱ ngue bi 'yɛ̱na̱: "Guecä drá̱ Oja̱gä ngue ra̱ Abraham. Drá̱ Oja̱gä ngue ra̱ Isaac. Drá̱ Oja̱gä ngue ra̱ Jacob", bi 'yɛ̱n'Oja̱.
32 Ja di̱ nɛ̱qui̱ p'ʉya ngue nu̱p'ʉ 'bʉ Oja̱, hi̱ngui̱ tu̱ yø te yø ánima.

33 Mi̱ 'yøhyø ja̱'i̱ na̱ ra̱ hya̱ xännba̱te ra̱ Jesús, yø ja̱'i̱ di 'yøtho.

Nu̱ya yø hya̱ di̱ ma̱nda Oja̱, bi̱ ma̱nna̱ Jesús ndana̱ ra̱ hya̱ ma̱ da̱tho ja ts'ɛdi da̱ 'yøtyø ja̱'i̱.

34 Mi̱ 'yøhyø fariseo ngue ra̱ Jesús bi̱ da̱pra̱ hya̱ yø saduceo, bi̱ nhɛca̱ hya̱ p'ʉya ngue honi̱ ha di japra̱ hya̱ da̱ xihra̱ Jesús.
35 Nu̱'a̱ n'na'ʉ yø fariseo xännba̱te ra̱ ley, bi̱ ma bá̱ sämhya̱ ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
36 —Ague grá̱ xännba̱te, xi'ʉ yø hya̱ nt'ot'i p'ʉ ja rá̱ ley Oja̱, ¿ndana̱ ra̱ hya̱ ɛxa̱ ma̱ da̱tho di ja ts'ɛdi Oja̱ ngue da̱ 'yøtyø ja̱'i̱?
37 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱na̱ ra̱ hya̱ guí ännngui̱, guehna̱ ra̱ hya̱ ngue ɛ̱na̱: "Da̱mi̱ ja ndu̱mmʉi ngue ma̱thoguitho gui̱ ma̱hmʉ Oja̱ co gätho ni̱ mmʉihʉ. Hønt'a̱ guí mbɛ̱mhmʉ'a̱".
38 Nu̱na̱ ra̱ hya̱ na̱ya, guehna̱ ɛxa̱ ma̱ da̱tho di ja ts'ɛdi Oja̱ ngue da̱ 'yøtyø ja̱'i̱ na̱ya.
39 Nu̱na̱ rá̱ yoho ra̱ hya̱ di̱ ma̱nda Oja̱ p'ʉya, 'nɛ̱ di ja ts'ɛdi Oja̱ ngue da̱ 'yøtyø ja̱'i̱, guehna̱ ra̱ hya̱ ngue ɛ̱na̱: "Da̱mi̱ ma̱hni̱ mmi̱c'ɛ̱iui, tengu̱tho gni̱ ne ngue di̱ ma ma̱ma̱di̱'i̱", ɛ̱nna̱ hya̱.
40 Guehya yoho yø hya̱ 'bɛt'o ya ngue gätho mi̱'da yø hya̱ di̱ ma̱nda Oja̱. Porque nu̱ya gä mi̱'da yø hya̱ bi 'yotra̱ Moisés co 'nɛ̱hyø pøngahya̱ Oja̱, høntho xännba̱bi̱ yø ja̱'i̱ ha di̱ ma̱ Oja̱, co 'nɛ̱hyø mmi̱c'ɛ̱iui di̱ ma̱di̱.

Ra̱ Jesús bi xihyø ja̱'i̱ ngue ra̱ Cristo hi̱ngra̱ ja̱'i̱tho.

41 Nu̱p'ʉ 'bʉhra̱ Jesús, tobe 'bärpʉtho yø fariseo.
42 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:
—Xi'a̱ t'ɛ̱mbi̱ ra̱ Cristo, ¿ua guí pa̱hmʉ to rá̱ ts'ʉnt'ʉ'a̱?
Yø fariseo p'ʉya bi 'yɛ̱na̱:
—Nu̱'a̱ ra̱ Cristo, gue'a̱ rá̱ mbom'mɛto ra̱ David —bi 'yɛ̱mbi̱.
43 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Pɛ ¿hanja na̱ ra̱ hya̱ bi bɛ̱nnba̱bi̱ ra̱ Espíritu Santo ra̱ David 'mø? Porque ra̱ David, bi̱ ma̱ ngue rá̱ Hmu̱'a̱ ra̱ Cristo. Ra̱ David bi 'yɛ̱na̱:
44 "Nu̱na̱ Oja̱, nu̱'mø mi̱ zojba̱gui̱ ma̱ Hmu̱, ngu̱na̱ ra̱ hya̱ bi xifi, bi 'yɛ̱mbi̱: Da̱mi̱ mi̱cua ja ma̱ n'yɛigä ya, asta̱ gue'mø ga̱ øt'e ngue guí̱ ma̱nda gätho'ʉ ni̱ nsʉiui", bi 'yɛ̱mbi̱.
45 Ja di̱ nɛ̱qui̱ p'ʉya ngue ra̱ David, nu̱'mø nnønna̱ Cristo, ni̱ hu̱ti̱ ngue rá̱ Hmu̱. Ja̱na̱ngue ra̱ Cristo di̱ nɛ̱qui̱ ngue hi̱ngra̱ ja̱'i̱tho, ma̱da̱gue'a̱ ngue rá̱ mbom'mɛto ra̱ David.
46 Ni̱ xi̱nga̱ n'na nc'ɛ̱i̱ xta̱ mba̱di̱ te xti da̱hya yø hya̱ bi̱ ma̱nna̱ Jesús. Bi mʉ'a̱ ra̱

pa'a̱ p'ʉya ngue nu̱ya yø nsʉiui ra̱ Jesús bi
zu̱ ngue ni̱mantho xta̱ 'yørpa̱bi̱ yø nt'ännı̱.

23

Ra̱ Jesús bi xihyø ja̱'ı̱ ngue hı̱nda̱ 'yøt'e
tengu̱tho øtyø xännba̱te ngue ra̱ ley 'nɛ̱hyø
fariseo.

1 Ra̱ Jesús bi zofo gätho yø ja̱'ı̱ co 'nɛ̱hyø
xädi, bi 'yɛ̱mbı̱:
2 —Nu̱'ʉ yø xännba̱te ngue ra̱ ley 'nɛ̱hyø
fariseo, guehya ɛ̱mbyø ja̱'ı̱ ngue bi t'u̱nyø
'bɛfi ngue dı̱ nxännba̱te te ga̱ mbønna̱ ley
bi 'yotra̱ Moisés. 3 Ja̱na̱ngue nuya yø hya̱
dı̱ ma̱nda ngue gui 'yøthʉ, da̱mı̱ 'yɛ̱c'ɛ̱ihʉ.
Nu̱'mø te di 'bɛp'a̱hʉ ngue gui 'yøthʉ, da̱mı̱
'yøthʉ. Pɛ 'yoguí øthʉ tengu̱tho ga̱ 'yo ya
yø xännba̱te ya, porque nu̱yá, nu̱'a̱ ra̱ hya̱
xännba̱te, hı̱nga̱ gue'a̱ øt'a̱. 4 A nu̱na̱ ra̱
ley xännba̱ yø ja̱'ı̱ ngue da̱ 'yøt'e, hı̱njongui̱
hät'i da̱ 'yøt'e. Porque ɛ̱ntho ra̱ nda̱te 'bɛnı̱
di du̱tyø ja̱'ı̱, pɛ yø ja̱'ı̱ hı̱ngui̱ hät'i da̱ du̱ts'ı̱.
Nı̱ xı̱nga̱ n'na rá saha dı̱ nne dı̱ mfäxte ngue
di tøxra̱ 'bɛnı̱. 5 Nu̱ te gä øt'e, ga̱ 'yøt'e ngue
høntho di 'yɛ̱xpʉ ha 'bʉhyø ja̱'ı̱. Porque
di ho te øt'e, ngue nu̱p'ʉ ja yø dɛ̱ 'nɛ̱p'ʉ
ja yø gu̱yʉnı̱, xa̱ cuatyø sʉcua̱ ngue nt'ot'i
rá hya̱ Oja̱. 'Nɛ̱ di ho ngue søt'a̱ häi yø he.
6 Nu̱p'ʉ ha øt'a̱ ngo yø ja̱'ı̱, da̱ guep'ʉ ja yø
nı̱ja̱, huantho yø nthu̱ts'ı̱ ta̱te xa̱nho ngue
ja hu̱p'ʉ. 7 'Nɛ̱ di ho ngue nu̱p'ʉ ja yø täi, di
respeta yø ja̱'ı̱ ha gui zɛngua. 'Nɛ̱ di ho 'mø
t'ɛ̱mbı̱ ngue yø xännba̱te.
8 Pɛ nu̱'a̱hʉ, 'yo guí nne gui 'yɛ̱xʉ ngue
di hu̱'a̱hʉ yø ja̱'ı̱ ngue gyø xännba̱tehʉ.
Porque n'natho nı̱ xännba̱tehʉ 'bʉi, gue'a̱
ɛ̱mbyø ja̱'ı̱ ngue ra̱ Cristo'a̱. A nu̱'a̱hʉ, gä
ga̱dı̱ ncu̱thohʉ. 9 Nu̱ua ja ra̱ häi, 'yo tonı̱ ja̱'ı̱
gnı̱ hu̱tı̱ ngue nı̱ Papáhʉ. Porque nu̱'a̱ nı̱ Pa-
páhʉ, hønda̱ n'na i 'bʉi, pɛ ma̱hɛ̱ts'ı̱ bí 'bʉi.
10 'Yo guí nne da̱ 'yøt'e ngue yø hmu̱'a̱hʉ yø
ja̱'ı̱. Nu̱'a̱ da̱ 'yøt'e ngue yø hmu̱ yø ja̱'ı̱,
høndra̱ Cristo'a̱ ra̱ hmu̱. 11 Nu̱ ra̱ ja̱'ı̱ dı̱ mpɛfi
ngue fäxrá mmı̱c'ɛ̱iui, guehna̱ ta̱te na̱ ngue
gätho'a̱hʉ. 12 Porque nu̱'a̱ nne ngue ma̱n'na
di hnu̱ ma̱nsu̱, gue'a̱ ma̱n'na ts'ʉtho hnu̱
ma̱nsu̱'a̱. Pɛ nu̱'a̱ øt'e ngue hı̱ngui̱ hnu̱
ma̱nsu̱ p'ʉ ga̱ mbɛ̱nı̱, gue'a̱ ma̱n'natho hnu̱
ma̱nsu̱'a̱.

Ra̱ Jesús bı̱ ma̱ te øtyø xännba̱te ngue ra̱ ley,
da̱ guehyø fariseo.

13 Ague gyø xännba̱tehʉ ngue ra̱ ley
conyø fariseo, hague ngu̱ ra̱ n'ʉ gui
thohmʉ, ngue hı̱mma̱ ju̱anı̱ gyø hoja̱'ı̱hʉ.
Go guí cothʉ ra̱ 'yu̱, hı̱n ga̱dı̱ japhʉ yø ja̱'ı̱
ngue da̱ zo rá 'yɛ Oja̱ bí 'bʉ ma̱hɛ̱ts'ı̱. Nı̱
xı̱nga̱ gue'a̱hʉ guí nne gui sohʉ rá 'yɛ Oja̱.
Nu̱'ʉ yø ja̱'ı̱ nne ngue da̱ zo rá 'yɛ Oja̱, hı̱n
ga̱dı̱ japhʉ.
14 Ague gyø xännba̱tehʉ ngue ra̱ ley
conyø fariseo, hague ngu̱ ra̱ n'ʉ gui
thohmʉ, ngue hı̱mma̱ ju̱anı̱ gyø hoja̱'ı̱hʉ.
Porque guí tu̱nnba̱hʉ yø ngu̱ yø 'danxu̱.
Guí hät'i ngue guí ɛ̱mbı̱ gui xa̱nnba̱hʉ te
pɛts'i. Pɛ para ngue guí corpa̱hʉ yø dä yø
ja̱'ı̱, ndø ya'atho gu̱ı mmat'Oja̱hʉ. Pɛ nu̱yá,
ma̱thoguitho ra̱ castigo gui thohmʉ ngue
guí njahʉ p'ʉ.
15 Ague gyø xännba̱tehʉ ngue ra̱ ley
conyø fariseo, hague ngu̱ ra̱ n'ʉ gui
thohmʉ, ngue hı̱mma̱ ju̱anı̱ gyø hoja̱'ı̱hʉ.
Ndap'ʉ bi zä gui 'yohʉ ua ja ra̱ häi, gui
'daxhʉ yø ja̱the ngue gui homhmʉ yø ja̱'ı̱
da̱ dɛnna̱ hya̱ guí xännba̱tehʉ. Nu̱'mø ya
gá 'bäthʉ n'na ra̱ ja̱'ı̱ ngue da̱ dɛnna̱ hya̱
guí xännba̱tehʉ, nu̱na̱ ra̱ ja̱'ı̱ gui 'bäthʉ, da̱
gohi ngue ndoble ra̱ castigo da̱ thop'ʉ ja ra̱
nı̱du̱ ngue'a̱hʉ.
16 Nu̱ to gä guí xännba̱tehʉ ra̱ hya̱ 'nɛ̱ hı̱n-
gui̱ pa̱hmʉ tenı̱ bønna̱ hya̱ gui̱ mma̱mhmʉ,
hague ngu̱ ra̱ n'ʉ gui thohmʉ. Porque nu̱ya
yø ja̱'ı̱ di ya̱t'a̱ n'na ra̱ hya̱ ngue da̱ 'yøt'e,
'nɛ̱ bi 'yɛ̱xa̱ ntestigo ra̱ nı̱ja̱, guí xännba̱tehʉ
yø ja̱'ı̱ ngue hı̱ngui̱ ja ts'ɛdi dı̱ nja'a̱ ra̱ hya̱
bı̱ ma̱nna̱ ja̱'ı̱. Pɛ nu̱ ra̱ ja̱'ı̱ ɛ̱xa̱ ntestigo
ra̱ oro ja mbo ra̱ nı̱ja̱, guí xihmʉ ra̱ ja̱'ı̱
ngue ja ts'ɛditho da̱ 'yøt'a̱ te ra̱ hya̱ bı̱
ma̱. 17 Pɛ ngue ma̱'bɛdi nı̱ mmʉihʉ, hı̱ngui̱
tı̱mhmʉ tenı̱ bønna̱ hya̱ gui̱ mma̱mhmʉ.
¿Ua guí ɛ̱mhmʉ ngue mı̱ts'ʉ ta̱te ra̱ oro
ngue ra̱ nı̱ja̱, nu̱na̱ øt'e ngue xa̱ndʉxqui ra̱
oro? 18 Xquet'a̱ nu̱ya yø ja̱'ı̱ ɛ̱xa̱ ntestigo ra̱
altar ngue tema̱ hya̱ di ya̱tra̱ ja̱'ı̱ da̱ 'yøt'e,
guí xännba̱hʉ ra̱ ja̱'ı̱ ngue hı̱ngui̱ ja ts'ɛdi
da̱ 'yøtra̱ ja̱'ı̱'a̱ ra̱ hya̱ bı̱ ma̱. Pɛ nu̱'mø
ngue bi 'yɛ̱xa̱ ntestigo ra̱ ja̱'ı̱'a̱ ra̱ 'bøt'e xa̱
jäxpʉ ja ra̱ altar, guí xihmʉ ra̱ ja̱'ı̱ ngue ja
ts'ɛditho da̱ 'yøtra̱ ja̱'ı̱ na̱ ra̱ hya̱ bı̱ ma̱. 19 Pɛ
ngue ma̱'bɛdi nı̱ mmʉihʉ, hı̱ngui̱ tı̱mhmʉ
tenı̱ bønna̱ hya̱ gui̱ mma̱mhmʉ. ¿Ua guí
ɛ̱mhmʉ ngue mı̱ts'ʉ ta̱te ja ra̱ ts'ɛdi ra̱ 'bøt'e
ngue ra̱ altar, ngue'a̱ ga̱ ndʉxqui ra̱ 'bøt'e?
20 Pɛ nu̱ ra̱ ja̱'ı̱ ngue ɛ̱xa̱ ntestigo ra̱ altar
hı̱nga̱ høndra̱ altar ɛ̱xa̱ ntestigo, sinoque
ɛ̱xa̱ ntestigo'a̱ te gä ja p'ʉ ja ra̱ altar. 21 A

nu ra ja'i ngue ɛxa ntestigo ra nija, hinga
høndra nija ɛxa ntestigo, sinoque gue'a Oja
'bʉp'ʉ ja ra nija ɛxa ntestigo ra ja'i. 22 Xi
mmangu ra ja'i ɛxa ntestigo mahɛts'i, gue'a
rá nthuts'i Oja ɛspabi ntestigo. Da guesɛ Oja
p'ʉya, porque go bí hup'ʉ bí ja rá nthuts'i
mahɛts'i'a.

23 Ague gyø xännbatehʉ ngue ra ley
conyø fariseo, hague ngu ra n'ʉ gui
thohmʉ, ngue himma juani gyø hoja'ihʉ.
Nu'a ra diezmo gadi unhnʉ Oja, gadi unni
te gä guí timhmʉ asta ra xac'andehe gadi
unhnʉ ra diezmo Oja. Da guehra anís, da
guehra comino gadi unhnʉ ra diezmo Oja.
Ya xanho ngue nguna guí øthu, pɛ nup'ʉ ja
ra ley, i mmamp'ʉ man'na ra hya ngue ja
ts'ɛditho gui 'yøthʉ. Porque nt'ot'i ra hya
ngue mahyonitho gui n'yo manhohʉ, 'nɛ
di nja ni nhuɛcatehʉ, 'nɛ majuani ngue
gä da gue'a te gdi n'yohʉ. Guehna ra
hya ja ts'ɛditho ngue gui 'yøthʉ naya, da
guehra diezmo dami siguetho guí unhnʉ
Oja. 24 Nuya te gäma hya guí xännbatehʉ,
'nɛ hinguí pahmʉ te ni bøni. Go gui ørpahʉ
masu ya yø hya zits'ʉtho ja ts'ɛdi, pɛ nuya
yø hya ma datho ja ts'ɛdi ngue gui 'yøthʉ,
hinga ɛguí ørpahʉ masu xanho ya.

25 Ague gyø xännbatehʉ ngue ra ley
conyø fariseo, hague ngu ra n'ʉ gui
thohmʉ, ngue himma juani gyø hoja'ihʉ.
Porque maxøts'etho di nɛqui ngue gyø
hoja'ihʉ, pɛ mbo ni mmʉihʉ, gyø bɛhʉ
ngue hønt'a te pɛs'yø ja'i so ni mmʉi gui
hyannbahʉ. 26 Ague gyø fariseohʉ, hinguí
tinni mmʉi teni bøn'a guí øthʉ. 'Be da bo
mbo ni mmʉihʉ, n'namhma ngue 'nɛhma
xøts'e ni do'yohʉ di nɛqui ngue xtanho.

27 Ague gyø xännbatehʉ ngue ra ley
conyø fariseo, hague ngu ra n'ʉ gui
thohmʉ, ngue himma juani gyø hoja'ihʉ.
Porque nu'ahʉ, tengutho yø panteón,
ngue mazihotho gui nɛqui maxøts'e ngue
mat'axqui, pɛ mbo yø panteón mandø
nts'otho ngue yup'ʉ yø do'yo yø ánima.
28 Guí njathʉ p'ʉya, maxøts'etho di nɛqui
ngue xanho te gni 'yohʉ, pɛ mbo ni
mmʉihʉ, madits'ʉ ha dadi nɛqui p'ʉ'a
tengue majuani, høndra nts'o i ja mbo ni
mmʉihʉ.

29 Ague gyø xännbatehʉ ngue ra ley
conyø fariseo, hague ngu ra n'ʉ gui
thohmʉ, ngue himma juani gyø hoja'ihʉ.
Nuya yø pøngahya Oja xa tho manjam'mø,
go gadi hojpahʉ yø panteón. Nuya yø
ánima xa 'yøtra nho, asta xcá japhʉ yø
øni yø do 'bäp'ʉ ha o yø ánima. 30 Guí
ɛmhmʉ p'ʉya: "Nu'mø xcabá m'mʉhmʉ'ʉ
yø pa bá m'mʉhma mboxitahʉ, hinxca
fäxʉ ngue xca hohʉ yø pøngahya Oja",
guí ɛmhmʉ. 31 Pɛ nu'mø ngue nguna ra
hya guí mmamhmʉ, ya guí pahmʉ xanho
ngue yø basi'ahʉ yø hyote nuya bi hyopyø
pøngahya Oja. 32 ¿Te guí tømhmʉ ya? Dami
'yøthʉ nts'ɛdi tengutho xa 'yøt'a m'mɛt'o
ni mboxitahʉ.

33 Guí 'bʉhmʉ tengutho yø c'ɛya ngue
n'youi ra ndate. ¿Ha di zä gui mpomhmʉ
ra castigo p'ʉ ja ra nidu? 34 A nuyá, ga
pɛnhnä yø pøngahya p'ʉ ha guí 'bʉhmʉ, ga
pɛnhnä p'ʉ yø bamhya, ga pɛnhnä p'ʉ yø
xännbate. Nu 'da'ʉ p'ʉya gui hyohʉ, gui
cuathʉ ra pont'i. Mi'da p'ʉya, gui ʉmhmʉ
p'ʉ ja yø nija. Mi'da p'ʉya guí cuhmʉ,
nu'mø bi 'dagui ngue di ma mi'da yø hnini,
guí mma guá homhmʉ. 35 Janangue nup'ʉ
ha guí 'bʉhmʉ, gä ja da ma ma pɛn'nahʉ
p'ʉ ra castigo i ja ngue di nja ngue yø hoja'i
xa tho. Da fʉp'ʉ bá tu ra hoja'i Abel asta
guep'ʉ i ntu rá ts'ʉnt'ʉ ra Berequías, nuna
ra Zacaría bi hyo ni mboxitahʉ p'ʉ ha gui
nhyacui ra nija ra altar. 36 Majuani dí xi'ahʉ
ya, ngue nuna ra castigo ja ngue di nja,
nguna da thogui gätho yø ja'i 'bʉhya.

Ra Jesús bi där'man'ʉ rá mmʉi 'mø mi
hyandra hnini Jerusalén.

37 Ague gyø mmɛnguhʉ Jerusalén, gue'e
gui hophʉ yø pøngahya Oja, da gue'ʉ yø
mamhya Oja bi 'bɛn'nahʉ gui pʉndothohʉ.
Xangu yø nnidi dá ne ngue ga pɛn'nahʉ
tengutho ra øni 'mø di pɛtyø basi ngue di
huits'i conyø zahua, dadi ja'ahʉ p'ʉ. Pɛ
hingá nehʉ. 38 A nuyá, da hyɛc'ahʉ p'ʉ
Oja ya. 39 Dí xi'ahʉ ngue ya hinni man-
tho gui nnujʉ asta gue'mø da 'yɛhra pa
gui 'yɛmhmʉ: "Di japrá m'mɛnhni Oja bá
pɛnhua", gui 'yɛmhmʉ.

24

Bi manna Jesús ngue bá ɛp'ʉ ra pa da
xotra nija.

1 Nuna ra Jesús mi bømma xøts'e ra nija,
ya ja ngue da ma. Bi guatyø xädi ngue uti te
ja ra nija. 2 Ra Jesús bi 'yɛmbi:

—Ya guí nnụhʉ te ja rạ nịja ya. Pɛ gạ xi'ạhʉ'ạ te mạjuạnị. Nụnạ rạ nịja nạya, bá ɛp'ʉ rạ pa dạ xotyø jạ'ị nạ. Xøgue dị nxʉdi, hịn hapʉ nmị nɛquị rạ nịja.

Bị mạnnạ Jesús te dị nja hante rá nzɛgui yø pa.

3 Nụp'ʉ nị hyandrạ nịja, ja nị gop'ʉ rạ nyụnị bí ja rạ mbonza ja yø olivos. Ja ị mɛp'ʉ yø xädi rạ Jesús. Bị mịp'ʉ bi zønị. Bi guatyø xädi p'ʉya ngue yạsɛui, bi 'yɛmbị:

—Dí nne gui xicje njạm'mø dị nja ya yø hyạ guí mmạ, ngue dạ xotrạ nịja yø jạ'ị. 'Nɛ dạmị xicje temạ hmɛya dị nja'mø guá ɛhɛ, dạ gue'mø bi gua'ạ nxịmhäi, te 'bɛ'ạ mạ hmɛya dị nja.

4 Mị dạhrạ Jesús, bi 'yɛmbyø xädi:

—Dạmị mfähmʉ xạndønho, 'yo guí nne ngue to dạ hyä'ạhʉ. 5 Porque xạngụ yø jạ'ị dị n'yo ngue dạ 'yɛmbyø jạ'ị: "Go guecä drá Cristogä ya", dạ 'yɛmbị. Gue'ạ di hyät'i xạngụ yø jạ'ị'ạ p'ʉya. 6 Nụ'mø gá 'yøhmʉ ngue ya ja yø dạtụnhnị, ogue gui 'yøhmʉ ngue ya ja ngue dị nja yø tụnhnị, 'yo sä guí sụhʉ. Porque jatho ngue ya ngụ'ạ ja ngue dị nja. Pɛ hịngạ gue'ʉ yø hmɛya'ʉ ngue rá nzɛgui. 7 Dạ nangyø nación ngue dạ 'yørpạ rạ tụnhnị mị'da yø nación. Dạ nangyø dạst'abi ngue dạ 'yørpạ rạ tụnhnị mị'da yø dạst'abi. Dị nja yø thụhụ, dị nja yø guɛhị. Dị 'yạn'ạhäi ndap'ʉ bi zä. 8 Ja dạ fʉp'ʉ rạ n'ʉ ja ngue dạ tho'ạ m'mɛfa yø jạ'ị p'ʉya.

*Bi xihyø xädi rạ Jesús ngue dạ zä rạ n'*ʉ, dạ ts'ʉi.

9 Dạ ma mạdä'i ngue dạ ma mạ'ʉnị'ạhʉ, 'nɛ dạ tho'ạhʉ. Ndap'ʉ bi zä dạ zʉ'ạhʉ yø jạ'ị ngue guí ɛc'ɛịgạhʉ. 10 Xạngụ yø jạ'ị dạ hyɛp'ʉ yø nt'ɛc'ɛị. Astạ di däsɛ yø mmị'yɛc'ɛịui dạ zʉi. 11 Xạngụ yø fɛhnị pøngạhyạ dị m'mʉi, dạ 'yɛnạ ngue Ojạ di bɛnnbạbị rạ hyạ dạ mạ. Gue'ạ di hyät'i xạngụ yø jạ'ị'ạ. 12 Nụ'mø ya bi zɛhrạ nts'o, xạngụ yø jạ'ị dạ 'yɛspʉ'ạ gụi mạhyø mmị'yɛc'ɛịui. 13 Pɛ nụ rạ jạ'ị hịndạ hyɛgạgụi, xịndạ hạngụ rạ n'ʉ dạ thogui, gä dạ zɛti, guehnạ rạ jạ'ị dị nyạnná te nạ. 14 Hante ngue dạ zɛgui te ja ngue gä dị nja, dạ ma mạ'yonị nạ rạ hogạ 'da'yo hyạ gä rá ngʉnị mxịmhäi n'namhmạ ngue gätho yø jạ'ị dạ bạdị ha dị njap'ʉ dị nzo rá 'yɛ Ojạ.

15 Xquet'ạ gụi nnụhʉ ngue dị nja ya yø hyạ bị mạnnạ pøngạhyạ Daniel, ngue nụp'ʉ ja rạ xɛqui mạdʉxquibi, ja di ts'omp'ʉ yø jạ'ị. (A nụyá, nụ rạ jạ'ị di xädi, dị n'yo rá mmʉi 'mø bị nụ ngue dị nja ya yø hyạ ja ua.) 16 Nụ'mø gá nụhʉ ngue ya bị nja'ạ p'ʉya, nụ yø jạ'ị di 'bʉp'ʉ ja rạ häi Judea, dạ 'dagui, dị map'ʉ ja yø xạnthø. 17 Nụ rạ jạ'ị di tøhmạ xøts'e rá ngụ, 'yo di ɛnạ ngue dị ma mbo rá ngụ ngue te dạ hạ, sinoque dạ 'dagui. 18 Nụ rạ jạ'ị di 'yo rạ 'bɛfi, hịndị ma rá ngụ ngue dạ cạ rá tụhụ, sinoque dạ 'dagui n'nahmạntho. 19 Pɛ huɛcạte yø xisu di hạdyø bạsị'ạ rạ pa'ạ, ogue di sʉdyø bạsị. 20 Dạmị 'yäphʉ Ojạ ngue nụya yø hyạ ja ua, hịndạ gue'mø rạ pa ngue xtạ nsɛ dị nja, nị xịngạ gue'mø rạ pa ngue rạ ts'äya dị nja. 21 Porque xạndøn'ʉtho te dạ thohyø jạ'ị'ạ rạ pa'ạ. Nụ te dị nja, hịnjạm'mø xạ njap'ʉ astạ gue'mø mạmbá fʉ'ạ nxịmhäi. 'Nɛ ya hịnnị mantho dạ hnụ ngue mạhøndị njap'ʉ. 22 Nụnạ Ojạ, ya xạ nzännị ngue hịngạ ya'atho yø pa dị njạ nạ rạ ndạte nạ. A nụ'mø ngue ya'atho dị nja, ya hịnjondạ bongụi. Pɛ dạ 'yøt'e ngue dạ thotho, porque Ojạ dị mạhya yø jạ'ị ya xạ huanhnị.

Rạ Jesús bị mạ ngue dị n'yo xạngụ yø jạ'ị dạ ne ngue dạ hyätya yø jạ'ị ya ɛc'ɛị.

23 Nụ'ʉ yø pa'ʉ, 'yo sä guí ɛc'ɛịhʉ ya yø jạ'ị dạ 'yɛn'ạhʉ: "Nụua, ja bí 'bʉcua rạ Cristo", ogue dạ 'yɛn'ạhʉ: "Nịnguehnʉ ja bí 'bʉhnʉ", dạ 'yɛn'ạhʉ. 24 Porque xạngụ yø ndøbɛthanị dị n'yo ngue dạ 'yɛmbyø jạ'ị: "Go guecä drá Cristogä ya", ogue dạ 'yɛmbị: "Go guecä rá pøngạhyạgä Ojạ ya", dạ 'yɛnạ. 'Nɛ dạ zä dạ 'yøtyø milagro. Nụya yø milagro dạ 'yøt'e, guehya dạ ne ngue di hyätyø jạ'ị nụya yø thanhnị Ojạ ya. 25 Pɛ nụyá, dạdi 'bɛt'o'ạhʉ ya yø hyạ ja ngue dị nja m'mɛfa.

26 Nụ'mø tonị jạ'ị dạ 'yɛn'ạhʉ: "Nụnʉ bí ja rạ dạpo, ja bí 'bʉhnʉ rạ Cristo", dạ 'yɛn'ạhʉ, 'yo sä gui pähä p'ʉ ha dạ si'ạhʉ. Ogue dạ 'yɛn'ạhʉ: "Nụp'ʉ bí ja n'na rạ cuarto mạ'yagụi, ja bí 'bʉp'ʉ", dạ 'yɛn'ạhʉ, 'yo sä guí ɛc'ɛịhʉ. 27 Porque nụ'mø bi zønnạ pa dạ ɛhrạ N'yohʉ di 'yɛ mạhɛts'ị, gätho yø jạ'ị dạ nụ. Tengụtho rạ huɛi 'mø bí yot'i, gä handyø jạ'ị ndap'ʉ bi zä. 28 Nụp'ʉ ha di 'bʉhyø jạ'ị nị 'yụp'ʉ dạ thạspạ rạ güɛnda, ja dị njap'ʉ rạ castigo.

Bị mạnnạ Jesús ngue mạhøndạ ɛcua ja rạ xịmhäi.

29 Nu̱'mø bi tho'ʉ yø nda̱te di̱ nja, di̱ m'mɛxui̱ ra̱ hyadi 'nɛ̱hra̱ za̱na̱. Da̱ tähyø sø bí ja ma̱hɛ̱ts'i̱. Nu̱ te gä bí ja ma̱ya̱, gä di pädi ha thogui. 30 Nu̱nʉ ma̱ya̱, di̱ nja ra̱ hmɛ̱ya ngue ra̱ N'yohʉ di 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱. Ndap'ʉ bi zä da̱ra̱ zonyø ja'i̱ 'mø bi thandra̱ N'yohʉ di 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱, da̱ n'youi ra̱ gui̱. Da̱ nu̱ yø ja'i̱ ngue ma̱guesɛ, porque ma̱thoguitho ja rá̱ ts'ɛdi. 31 Ngu̱ di̱ nya̱ ra̱ corneta, nu̱'ʉ yø anxɛ da̱ n'youi, da̱ mɛnhni̱ gä rá̱ ngʉni̱ nxi̱mhäi, ngue di pɛrpa̱bi̱ yø ja'i̱ nu̱ya xa̱ huanhni̱.

*Bi̱ nhy*ɛjpa̱bi̱ ra̱ hya̱ n'na nza ra̱ igo.

32 Da̱mi̱ pa̱hmʉ na̱ ra̱ hya̱ ga̱ hyɛcä ya, ngue gdá̱ hyɛjpa̱bi̱ ra̱ hya̱ n'na nza ra̱ igo. Nu̱'mø ya bi c'amyø 'yɛza ngue bi 'dogui, gui pa̱hmʉ p'ʉya ngue ya ni̱ ma di pat'i xa̱nho häi. 33 Ngu̱na̱ ra̱ hya̱ ja ngue di̱ nja ya. Nu̱'mø gá nu̱hʉ ngue bi̱ nja ya yø hya̱ dí xi'a̱hʉ ya, da̱mi̱ pa̱hmʉ ngue ya xma̱ nguerpʉtho ga̱ ma ɛ̱hɛ̱. 34 Nu̱ya yø hmɛ̱ya dí xi'a̱hʉ ya, da̱mi̱ pa̱hmʉ ngue guehya di̱ nja ya hante ngue da̱ du̱ yø ja'i̱ 'bʉhyø pa ja p'ʉya. 35 Nu̱ te bí ja ma̱ya̱, 'nɛ̱cua ja ra̱ häi hi̱ngui̱ za̱i̱. Pɛ nu̱na̱ ra̱ hya̱ dí mma̱ngä, ja para za̱ntho na̱.

Hi̱ngui̱ fa̱di tema̱ pa da̱ ɛ̱p'ʉ ra̱ N'yohʉ di 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱.

36 I pa̱sɛ Oja̱ tema̱ pa di̱ nja ya yø hya̱ dí xi'a̱hʉ. Ni̱ xi̱ngyø anxɛ di pa̱di̱, ni̱ xi̱nga̱ gueque dí pa̱di̱ tema̱ pa di̱ nja, ma̱da̱gue'a̱ ngue rá̱ Ts'ʉnt'ʉgui Oja̱. 37 Tengu̱tho bá̱ nja'mø yø pa ma̱mbá̱ m'mʉhra̱ Noé, xquet'a̱ ngu̱'a̱ di̱ nja'a̱ ra̱ pa da̱ ɛ̱hra̱ N'yohʉ di 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱ ya. 38 Porque nu̱'a̱ ra̱ pa'a̱, mi̱ si̱hmɛ̱ yø ja'i̱, ma̱di̱ nthati̱ 'da, ja t'äpyø t'i̱xu̱ 'da. Pɛ hi̱mbi̱ u̱nna̱ güɛnda yø ja'i̱ te ja ngue di̱ nja, asta̱ ja gue'mø ra̱ pa mi̱ yʉrbʉ ja ra̱ barco ra̱ Noé. 39 Ja bi ba̱hyø ja'i̱ te ja ngue di̱ nja'mø ya jap'ʉ ra̱ nda̱te 'ye bi juadi gätho yø ja'i̱. Ma̱høndi̱ njarbʉtho yø ja'i̱ 'mø bá̱ ɛ̱hra̱ N'yohʉ di 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱ ya. 40 Nu̱'a̱ ra̱ pa'a̱, yoho yø n'yohʉ 'dap'ʉ da̱di̱ mpɛfi. N'na nc'ɛ̱i̱ da̱ ts'its'i, n'na nc'ɛ̱i̱ da̱ gohi. 41 Yoho yø xisu 'dap'ʉ di̱ ncʉni̱. N'na nc'ɛ̱i̱ da̱ ts'its'i, n'na nc'ɛ̱i̱ da̱ gohi.

42 Ja̱na̱ngue da̱mi̱ ndø'ma̱tehʉ, porque hi̱nguí pa̱di̱ tema̱ pa, tema̱ ora da̱ ɛ̱p'ʉ ni̱ Hmu̱hʉ. 43 Da̱mi̱ pa̱hmʉ na̱ ra̱ hya̱ ja ua, ngue n'na ra̱ mmɛ̱nnigu̱, nu̱'mø da̱ ba̱di̱ tema̱ ora da̱ zøhra̱ bɛ̱ p'ʉ ja rá̱ ngu̱'a̱ di̱ nxui̱, di̱ mfädi xa̱nho, hi̱ndi̱ n'a̱ha̱. Porque hi̱ndi̱ n'u̱ni̱ da̱ sojpa̱ rá̱ ngu̱ ngue da̱ fɛ̱. 44 Xquet'a̱ da̱mi̱ njathʉ p'ʉya, da̱mi̱ ndø'ma̱tehʉ. Porque nu̱'a̱ ra̱ ora ngue hi̱nte di so ni̱ mmʉihʉ, xi'mø gue'a̱ ra̱ ora da̱ zøhra̱ N'yohʉ di 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱'a̱.

*Ra̱ Jesús bi hy*ɛjpa̱ ra̱ hya̱ yoho yø hmi̱qui̱, n'na ra̱ hmi̱qui̱ ngue ra̱ 'yøde, n'na ra̱ hmi̱qui̱ ngue hi̱ngrá̱ 'yøde.

45 Ga̱ xi'a̱hʉ te 'bɛ'a̱ da̱ 'yøtra̱ ja'i̱ bi di̱nna̱ mmʉi hanja ra̱ hya̱, nu̱ te sifi da̱ 'yøt'e, gue'a̱ da̱ 'yøt'a̱. Guehna̱ tengu̱tho n'na ra̱ hmi̱qui̱ ngue da̱ ma ma̱fäti te'o 'bʉp'ʉ ja rá̱ ngu̱ rá̱ hmu̱. Nu̱'mø bi zønna̱ ora di̱ nsi̱hmɛ̱ yø ja'i̱ ma̱fäti, da̱ 'ui̱ni̱. 46 Ra̱ mmɛ̱nthi̱ di̱ nthɛui ra̱ hmi̱qui̱ nu̱na̱ da̱ 'yøt'e te di 'bɛprá̱ hmu̱. Nu̱'mø bi zøhrá̱ hmu̱ da̱ di̱ni̱ ngue da̱di̱ mpɛfi. 47 Ma̱jua̱ni̱ dí xi'a̱hʉ ngue nu̱ te gä pɛsrá̱ hmu̱, gä di fätrá̱ hmi̱qui̱. 48 Pɛ nu̱na̱ ra̱ hmi̱qui̱ ngue ra̱ ts'oc'ɛ̱i̱, da̱ 'yɛ̱mp'ʉ ja rá̱ mmʉi ngue hi̱m'be da̱ zøhrá̱ hmu̱. 49 Da̱ mʉdi da̱ mʉtyø mmi̱mhmi̱qui̱ui. Da̱ ma ra̱ hmi̱nhni̱ p'ʉya. 50 Nu̱'a̱ rá̱ hmu̱ ra̱ hmi̱qui̱ p'ʉya, nu̱'a̱ ra̱ pa ra̱ ora ngue hi̱ngui̱ tø'mrá̱ hmu̱, da̱ gue'a̱ ra̱ ora da̱ zø'a̱. 51 Nu̱'a̱ rá̱ hmu̱ p'ʉya, ma̱thoguitho da̱ mɛi, pɛts'i ngue da̱ xɛni̱. Di 'yɛmp'ʉ ni̱ gohyø ja'i̱ hi̱mma̱ ju̱a̱ni̱ yø hoja'i̱. Ja di̱ nzomp'ʉ p'ʉya, 'nɛ̱ ja di gu̱xpʉ yø ts'i.

25

*'D*ɛt'a yø hmu̱te i hyɛjpa̱ ra̱ hya̱ ra̱ Jesús.

1 Nu̱ya yø ja'i̱ ya o rá̱ 'yɛ Oja̱, gui̱ nhyɛjpa̱bi̱ 'dɛt'a yø hmu̱te bi du̱xyø nyot'i ga̱ zø conna̱ aceite. Guehya ndø'ma̱te ngue di hyʉnna̱ novia 'mø bi zøhrá̱ ndø bá̱ ɛ̱p'ʉ. 2 Nu̱ya 'dɛt'a yø hmu̱te p'ʉya, cʉt'a'ʉ yø m'mɛmmʉi, xi̱mmi̱ cʉt'a'ʉ yø njammʉi. 3 A nu̱'ʉ cʉt'a yø hmu̱te ma̱'bɛdi yø mmʉi, bi du̱xyø nyot'i, pɛ hi̱mbi̱ du̱x hma̱n'na ra̱ aceite da̱ hyom'mø bi guahra̱ aceite ga̱ zø yø nyot'i. 4 A nu̱ya yø hmu̱te ngue yø njammʉi bi du̱xyø nyot'i, pɛ bi du̱x hma̱n'na ra̱ aceite da̱ hyoni̱. 5 A nu̱'a̱ ra̱ novio nthø'mi̱ p'ʉya, hi̱nha ni̱ 'ya̱ni̱. Mi̱ nnetha̱ yø hmu̱te p'ʉya, gä bi̱ n'a̱ha̱. 6 Mi̱ zo ma̱de ra̱ xu̱i̱ p'ʉya, bi t'øde ngue bá̱ ɛ̱nna̱ hmafi n'na nc'ɛ̱i̱, bi 'yɛna̱: "Bá̱ ɛ̱cua ra̱ novio ya. Ga̱ 'yo ni̱ ma güí c'athʉ", bi 'yɛ̱mbyø hmu̱te. 7 Mi̱ nangui̱ gätho yø hmu̱te, ya mi̱ ts'ʉtho zø yø nyot'i, bi̱ ne xta̱ xirpa̱ ma̱n'na ra̱ aceite ngue di̱ nzø xa̱nho. 8 Nu̱ya cʉt'a yø hmu̱te ma̱'bɛdi yø mmʉi bi 'yɛ̱mbya yø

hmụte ngue yø njammʉi: “Dạmị 'dacjets'ʉ nị aceiteui, porque mạ nyot'igähe ya nne dạ huẹt'ị”, bi 'yẹmbị. 9 Pɛ nụ'ʉ yø hmụte ngue yø njammʉi, ẹntho 'mø mị dạdị: “Hịndạ zä'ạ, porque nụ'mø gạ 'da'ạhe rạ aceite guí homhmʉ, m'mɛfa ya hịn'yʉ te dị nzø mạ nyot'ihe. A nụyá, mạn'na xạnho nị mähä p'ʉ bí 'bä rạ aceite, bá tännạ aceite guí hyomhmʉ”, bi 'yẹmbị. 10 Bị ma rạ thän'aceite'ʉ yø hmụte mạ'bɛdi yø mmʉi p'ʉya. Pɛ rạ novio ya bi zøhø. A nụya yø hmụte ya xị nsä, 'da i yʉthʉ mbo rạ ngụ rạ novio ya. Bi nøtrạ goxthi p'ʉya. 11 Mị ma n'nøt'e rạ goxthi p'ʉya, ja bi zø'ʉ mị cʉt'a yø hmụte xị ma rạ thän'aceite, bi 'yẹmbʉya: “Ague grá hmụ, dạmị xogạhe rạ goxthi”, bi 'yẹmbị. 12 Pɛ rạ novio bi 'yẹmbị: “Mạjuạnị dí xi'ạhʉ ngue nụgä hịndí pạ'ạhʉ”, bi 'yẹmbị. 13 Dạmị njathʉ p'ʉya, ya xquị nsähʉ 'mø rạ pa dạ ẹp'ʉ rạ N'yohʉ di 'yẹ mạhẹts'ị. Porque hịnguị pạhmʉ temạ pa, temạ ora dạ ẹhẹ.

*Bi hy*ɛcrạ hyạ rạ Jesús ngue rạ mẹnyu bị ma mạfäti yø mɛfi.

14 Nụnạ Ojạ bí 'bʉ mạhẹts'ị dị mạnda yø ja'ị ua, guị nhyɛjpi tengụtho n'na rạ n'yohʉ ja ngue dạ ma n'na rạ häi yap'ʉtho. Bi zonhyø mɛfi ngue di däprá mẹnyụ, dạ 'yørpạbị rá 'bɛfi mẹnte rạ pa dạ ma. 15 N'na ngụ n'na yø mɛfi bi ụnnạ mẹnyụ hangụ dạ zä dạ 'yørpạbị rá 'bɛfi. Nụ'ạ n'na rạ mɛfi bi ụnnị cʉt'a mạhuạhị rạ mẹnyụ. Mạn'na rạ mɛfi p'ʉya, bi ụnnị yo mạhuạhị rạ mẹnyụ. Mạn'na rạ mɛfi p'ʉya, bi ụnnạ n'na mạhuạhị rạ mẹnyụ. Mị däprạ mẹnyụ yø mɛfi nạ rạ hmụ, bị ma yap'ʉtho p'ʉya. 16 Nụnạ rạ mɛfi bị ndäpi cʉt'a mạhuạhị rạ mẹnyụ, bi 'yørpạ rá 'bɛfi rạ mẹnyụ bi t'ụnnị. Mị cʉt'a mạhuạhị rạ mẹnyụ bi dạhạ. 17 Nụnạ rạ mɛfi bị ndäpi yo mạhuạhị rạ mẹnyụ, bi 'yørpạ rá 'bɛfi rạ mẹnyụ bi t'ụnnị. Mị yo mạhuạhị rạ mẹnyụ bi dạhạ. 18 Pɛ nụnạ rạ mɛfi bị ndäpạ n'na mạhuạhị rạ mẹnyụ, bi 'ya'mạ n'na rạ ots'i. Ja bi gärpạ p'ʉ rá mẹnyụ rá hmụ.

19 Mị ma ya'ạtho yø pa p'ʉya, bi zøhrá hmụ yø mɛfi. Bi 'yørpạbị rạ güɛnda'ạ rạ mẹnyụ xi däpi. 20 Rá mʉdi bi zo'ạ rá mɛfi xi däpi cʉt'a mạhuạhị rạ mẹnyụ. Gä bi däprá hmụ'ạ 'dɛt'a mạhuạhị rạ mẹnyụ mị hạ. Bi 'yẹmbị: “Ague grá hmụ, cʉt'a mạhuạhị rạ mẹnyụ gá däqui, pɛ jaua mị cʉt'a mạhuạhị rạ mẹnyụ dá tạhạ”, bi 'yẹmbị. 21 Nụ'ạ rạ hmụ p'ʉya bi 'yẹmbrá mɛfi: “Ya xạnho grá hogạ mɛfi, hịngá nhyɛtho. Gá pømmạnho co nụ'ạ zits'ʉ rạ mẹnyụ dá fät'ạ'ị. A nụyá, mạn'na xạngụ gạ fät'ạ'ị ya. Nụya hangụ rạ pa dị nja'ị mpähä ya”, bi 'yẹmbị. 22 Bi zø'ạ rạ mɛfi xị ndäpi yo mạhuạhị rạ mẹnyụ p'ʉya. Bi 'yẹmbrá hmụ: “Ague grá hmụ, yo mạhuạhị rạ mẹnyụ gá däqui, pɛ jaua mị yo mạhuạhị rạ mẹnyụ dá tạhạ, ya goho mạhuạhị'ạ ya”, bi 'yẹmbị. 23 Rạ hmụ p'ʉya bi 'yẹmbrá mɛfi: “Ya xạnho grá hogạ mɛfi, hịngá nhyɛtho. Gá pømmạnho co nụ'ạ zits'ʉ rạ mẹnyụ dá fät'ạ'ị. A nụyá, mạn'na xạngụ gạ fät'ạ'ị ya. Nụya hangụ rạ pa dị nja'ị mpähä ya”, bi 'yẹmbị. 24 Rá nzɛguitho bi zø'ạ rạ mɛfi xị ndäpạ n'na mạhuạhị rạ mẹnyụ p'ʉya. Bi 'yẹmbrá hmụ: “Ague grá hmụ, nụgä dí pạdị ngue guí yạ mạnzaqui. Guí ä'ạ te hịnxcạ tạhạ. Guí xoc'ạ te hịnxcạ pɛfi. 25 Jạnạngue nụgä dí sụ'ị. Dá cät'ä häi nị mẹnyụ. Pɛ nụyá, jaua nạ te nị mmɛti ya”, bi 'yẹmbị. 26 Nụ'ạ rạ hmụ p'ʉya bi 'yẹmbrá mɛfi: “Ua go grá ts'omɛfi n'yø, gue grá ndø dạnhyɛị. Guí ẹnguị ngue dí äcä'ạ te hịnxtá tạhạ. Guí ẹnguị ngue dí xocä'ạ te hịnxtá pɛfi. 27 Uạnguị xtạ nzä xqui dä mạ mẹnyụgä p'ʉ ja rạ banco. Nụ'mø mạ søhø, uạnguị xtị ndäcrá nzäbi mạ mẹnyụ”, bi 'yẹmbị. 28 Nụnạ rạ hmụ p'ʉya bi 'yẹmbyø mɛfi 'bʉp'ʉ: “Nụnạ rạ mɛfi 'bʉcua, dạmị hyannbạui'ạ n'na mạhuạhị rạ mẹnyụ hạ. Dạmị ụnnui rạ mẹnyụ'ạ rạ mɛfi hạ 'dɛt'a mạhuạhị rạ mẹnyụ. 29 Porque nụ'ạ rạ mɛfi ya xạngụ rạ mẹnyụ hạ, gue'ạ mạn'natho mạ t'ụnnị'ạ. Pɛ nụ'ạ rạ mɛfi zits'ʉtho hạ, dạ thạnnbạbị'ạ zits'ʉ rạ mẹnyụ hạ. 30 A nụnạ rạ mɛfi hịnguị nne te dạ mɛfi, dạmị 'yɛmhmʉ p'ʉ thi nạ. Ja dị nzomp'ʉ 'nẹ ja di gụxpʉ yø ts'i”, bi 'yẹmbị.

*Gätho yø jạ'ị 'b*ʉ'ạ nxịmhäi dạ thạspạ rạ güɛnda.

31 Nụnạ rạ N'yohʉ di 'yẹ mạhẹts'ị, 'mø bá ẹhẹ ngue dị ndạst'abi, dạ n'youi yø anxɛ. Nụp'ʉ dạ mị, ja dị njap'ʉ rạ ts'ʉt'abi. 32 Gätho yø jạ'ị 'bʉ'ạ nxịmhäi ja dị mpɛti p'ʉ dị hụtị. Di 'ueque n'na ngụ n'na yø jạ'ị tengụtho rạ mändɛ'yo 'mø sicyø chivo p'ʉ ha 'bʉhyø dɛ'yo. 33 Nụ'ʉ yø dɛ'yo di go'ạ n'yɛi, nụ'ʉ yø chivo di go'ạ ngạhạ. 34 Nụ'ạ rạ dạst'abi dạ 'yẹmbyø jạ'ị di gop'ʉ ja rá n'yɛi: “Bí 'yẹhmʉ ua dí 'bʉi, di jạp'ạhʉ mạ Papá. Porque ngụ'ạ bá sännị ngue dị nja hante ngue dị nhohrạ xịmhäi, ngue nụua

ha dí ma̱nda ja gui̱ m'mɯhmɯ ua. 35 Porque nu̱gä da̱ ntu̱ ma̱nthu̱hu̱, pɛ ga̱ 'dacjɯ ra̱ hmɛ̱ da̱ si. Nu̱'mø ma̱ nthu̱the, ga̱ 'dacjɯ ra̱ dehe da̱ si. Nu̱'mø ma̱ n'yo n'nanni̱ n'na ra̱ häi, ga̱ 'dacjɯ ra̱ ts'äya. 36 Nu̱'mø hi̱n'yɯ ra̱ u̱lu ga̱ he, ga̱ 'dacjɯ ra̱ u̱lu da̱ he. Nu̱'mø ma̱ hyɛ̱nni̱, ga̱ ma güi zɛnguaga̱hɯ. Nu̱'mø ma̱ o ra̱ fädi, ga̱ ma güa̱ nu̱jɯ", da̱ 'yɛ̱mbi̱.

37 Nu̱ya yø ja̱'i̱ ya bi̱ nhohyø ts'oqui, da̱ 'yɛ̱mbra̱ Hmu̱: "Ague gra̱ Hmu̱, ¿nja̱m'mø da̱ nu̱'a̱he ngue gui tu̱ ma̱nthu̱hu̱, 'nɛ̱ da̱ 'da'a̱he ra̱ hmɛ̱ ga̱ si? ¿Nja̱m'mø da̱ nu̱'a̱he ngue guí tu̱the, 'nɛ̱ da̱ 'da'a̱he ra̱ dehe ga̱ si? 38 ¿Nja̱m'mø da̱ nu̱'a̱he ngue ga̱ n'yo n'nanni̱ n'na ra̱ häi, 'nɛ̱ da̱ 'da'a̱he ra̱ ts'äya? ¿Nja̱m'mø da̱ nu̱'a̱he ngue hi̱n'yɯ ra̱ u̱lu gui hye, 'nɛ̱ da̱ 'da'a̱he ra̱ u̱lu ga̱ hye? 39 ¿Nja̱m'mø da̱ nu̱'a̱he ngue ga̱ hyɛ̱nni̱, ogue ga̱ 'yo ra̱ fädi, 'nɛ̱ da̱ ma di zɛngua'a̱he?" 40 Nu̱'a̱ ra̱ da̱st'abi da̱ 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱: "Ma̱ju̱ani̱ dí xi'a̱hɯ, ngue nu̱'a̱ te gä ga̱ 'yørpa̱hɯ ya ma̱ cu̱gä 'bɯcua, ma̱da̱gue'a̱ hi̱ngui̱ nnu̱ ma̱nsu̱ yø ja̱'i̱, pɛ nu̱ te ra̱ 'bäxte ga̱ 'yørpa̱hɯ ya, go ga̱ fäxca̱hɯ'a̱", da̱ 'yɛ̱mbi̱.

41 Ra̱ da̱st'abi p'ɯya da̱ 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱ ni̱ gop'ɯ ja ra̱ ga̱ha̱: "Da̱mi̱ 'uehmɯ ua dí 'bɯi, porque hi̱ngui̱ nnu̱ ma̱nho'a̱hɯ Oja̱. A nu̱yá, gui̱ mmähä ra̱ castigo ja ra̱ sibi i ja para za̱ntho. Guehna̱ ra̱ sibi bi zän'Oja̱ ngue di̱ ma ra̱ zithu̱ co 'nɛ̱'ɯ yø anxɛ tɛnni̱. 42 Porque nu̱gä, nu̱'mø ma̱ ntu̱ ma̱nthu̱hu̱, hi̱ngá 'dacjɯ ra̱ hmɛ̱ xca̱ si. Nu̱'mø ma̱ ntu̱nthe, hi̱ngá 'dacjɯ ra̱ dehe xca̱ si. 43 Da̱ n'yo n'nanni̱ n'na ra̱ häi, pɛ hi̱ngá 'dacjɯ ra̱ ts'äya. Ja'mø hi̱n'yɯ ra̱ u̱lu ga̱ he, pɛ hi̱ngá 'dacjɯ ra̱ u̱lu xca̱ he. Bi̱ nja ra̱ ora da̱ hyɛ̱nni̱, 'nɛ̱ da̱ o ra̱ fädi, pɛ hi̱ngá ma güi zɛnguaga̱hɯ". 44 Mi̱ da̱'ɯ yø ja̱'i̱ ts'o p'ɯya, bi 'yɛ̱mbra̱ Hmu̱: "Ague gra̱ Hmu̱, ¿nja̱m'mø da̱ nu̱'a̱he ngue guí tu̱ ma̱nthu̱hu̱, 'nɛ̱ hi̱nda̱ 'da'a̱he ra̱ hmɛ̱ xqui si? ¿Nja̱m'mø da̱ nu̱'a̱he ngue gui tu̱the, 'nɛ̱ hi̱nda̱ 'da'a̱he ra̱ dehe xqui si? ¿Nja̱m'mø da̱ nu̱'a̱he ngue ga̱ n'yo n'nanni̱ n'na ra̱ häi, 'nɛ̱ hi̱nda̱ 'da'a̱he ra̱ ts'äya? ¿Nja̱m'mø da̱ nu̱'a̱he ngue hi̱n'yɯ ra̱ u̱lu gui hye, 'nɛ̱ hi̱nda̱ 'da'a̱he ra̱ u̱lu xqui hye? ¿Nja̱m'mø da̱ nu̱'a̱he ngue ga̱ hyɛ̱nni̱, ogue ga̱ 'yo ra̱ fädi, 'nɛ̱ hi̱nda̱ ma xca̱bi zɛngua'a̱he?" 45 Ra̱ da̱st'abi p'ɯya da̱ 'yɛ̱mbi̱: "Ma̱ju̱ani̱ dí xi'a̱hɯ, ngue nu̱'mø hi̱n tema̱ 'bäxte gui 'yørpa̱hɯ ya yø ja̱'i̱ 'bɯcua hi̱ngui̱ nnu̱ ma̱nsu̱ yø ja̱'i̱, go gueque hi̱ngui̱ nne gui fäxca̱hɯ", da̱ 'yɛ̱mbi̱. 46 Nu̱ya yø ja̱'i̱ ya, guehya da̱ ma ra̱ castigo para za̱ntho ya. A nu̱'ɯ yø ja̱'i̱ ya bi̱ nhohyø ts'oqui, di t'u̱nna̱ te para za̱ntho.

26

Yø nsɯiui ra̱ Jesús ya sänni̱ ngue da̱ hyo.

1 Ra̱ Jesús, mi̱ juadi bi̱ ma̱ gätho ya yø hya̱ ya, bi 'yɛ̱mbyø xädi:

2 —Guí pa̱hmɯ ngue ma̱nyo patho di̱ nja ra̱ ngo ngue ra̱ pascua ya. Da̱ gue'mø ɛdi ja ra̱ ngo da̱ ma ma̱ dä ra̱ N'yohɯ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱ ngue da̱ ma ma̱ cuati ra̱ pont'i̱.

3 Nu̱'ɯ yø hmu̱ yø mmäcja̱ conyø xännba̱te ngue ra̱ ley, conyø n'yohɯ 'bɛt'o ngue yø judío, gä bi̱ mpɛti p'ɯ ja ra̱ ngu̱ ra̱ Caifás, nu̱na̱ ra̱ 'bɛt'o mmäcja̱. 4 Ja bi̱ nhɛca̱ hya̱ p'ɯ, bi zänni̱ ha di japi ngue di bɛntra̱ Jesús da̱ hyo. 5 Nu̱na̱ ra̱ hya̱ bi zänni̱, di̱ n'yɛ̱mbi̱:

—Hi̱nga̱ gue'mø ɛra̱ ngo di̱ mbɛnt'i̱, n'namhma̱ ngue hi̱nda̱ nangyø ja̱'i̱, da̱ ya̱ni̱ —di̱ n'yɛ̱mbi̱.

N'na ra̱ xisu bi xispa̱ ra̱ aceite ra̱ ya̱ ra̱ Jesús.

6 Nu̱na̱ ra̱ Jesús, ya 'bɯp'ɯ ja ra̱ hni̱ni̱ Betania ja ra̱ ngu̱ ra̱ Simu̱ nu̱na̱ xi 'yøthe m'mɛt'o ngue mi̱ 'ya ra̱ do'yo. 7 Nu̱na̱ ra̱ Jesús, ya si̱hmɛ̱ p'ɯ ja ra̱ mɛ̱xa. Nu̱'a̱ ra̱ ora'a̱, bi yɯt'a̱mbo n'na ra̱ xisu ni̱ du̱ n'na ra̱ m'mo aceite ngue ra̱ alabastro. I yup'ɯ ra̱ aceite ma̱zihotho ga̱ yɯni̱, xa̱ndøngu̱ ra̱ mu̱ui. Bi xispa̱bi̱ ra̱ aceite ra̱ ya̱ ra̱ Jesús. 8 Nu̱'ɯ yø xädi ra̱ Jesús mi̱ nu̱ te øtra̱ xisu, bi̱ mbøcuɛ p'ɯya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Hanja ngue bi̱ ma ma̱'ɯni̱tho na̱ ra̱ aceite na̱? 9 Xa̱ndøngu̱ ra̱ mu̱ui na̱, xta̱ nzä xta̱ 'bä ngue xti t'u̱nna̱ mɛ̱nyu̱ yø hyoya.

10 Mi̱ 'yøhra̱ Jesús te mma̱nyø xädi, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Oguí sɯhmɯ na̱ ra̱ xisu 'bɯcua, porque xa̱nho te ørque. 11 A nu̱ya yø hyoya gui̱ mma̱mhmɯ, hangu̱ ra̱ pa gui̱ nnu̱hɯ ya yø hyoya. Pɛ nu̱gä hi̱nga̱ nza̱mhmɯ ua. 12 A nu̱na̱ ra̱ aceite bi xisca̱ ma̱ ya̱ na̱ ra̱ xisu, ya bi̱ nja'a̱ te mi̱ ja ngue xti̱ nja'mø da̱ n'yägui. 13 Ma̱ju̱ani̱ dí xi'a̱hɯ ngue nu̱p'ɯ ha da̱ hma̱nna̱ hoga̱ 'da'yo hya̱ gä ra̱ ngɯni̱ nxi̱mhäi, xquet'a̱ 'nɛ̱'a̱ te bi 'yørca̱gui̱ na̱ ra̱ xisu, da̱ hma̱. Gue'a̱ di fɛn'a̱.

Ra̱ Judas di cɯtyø hya̱ ha di japi ngue di dä ra̱ Jesús.

14 Nụnạ rạ Judas Iscariote, guehnạ n'na
nc'ɛi'ʉ 'dɛ'mạ yoho yø xädi rạ Jesús, bi ma
bá nyạui yø hmụ yø mmäcjạ. 15 Bi 'yɛmbi:
—¿Hangụ rạ mɛnyụ guí nne gui 'dacjʉ
n'namhmạ gạ dä'ạhʉ rạ Jesús? —bi 'yɛmbi.
Nụ'ʉ yø mmäcjạ p'ʉya, 'däte mạ'dɛt'a yø
mɛnyụ ngue rạ t'axi bi ụnni. 16 Jạnạngue
nụnạ rạ Judas, bi hyoni ha di japi ngue di
däpyø mmäcjạ rạ Jesús.

Yø xädi rạ Jesús bi hoqui te dạ zi'ạ rạ nde bi nsännigo ngue rạ pascua.

17 Ya fʉhrạ ngo nguehya yø pa ts'i rạ
thụhmɛ hinguị n'youi rạ íxi. Bi guatyø xädi
rạ Jesús, bi 'yɛmbi:
—¿Hapʉ guí nne gạ hocähe rạ nzibde
gdá nsännigohʉ ngue rạ pascua ya? —bi
'yɛmbi.
18 Mi dạhrạ Jesús, bi 'yɛmbyø xädi:
—Ni mɛ nʉ bí ja rạ hnini ya, gui sømmi
p'ʉ ja rá ngụ n'na rạ n'yohʉ. Gui 'yɛnui: "Rạ
xännbạte i ɛnạ: Ya bi zønnạ ora ya. Nụua
ja ni ngụ ja gạ sägähe ua rạ ngo ngue rạ
pascua, commạ xädi, ɛn'ạ mmạ", guí 'yɛnui.
19 Nụya yø xädi mi yạui rạ Jesús, bi 'yøt'e
te bi xifi. Nụp'ʉ ja rạ ngụ bi zøni, ja bi hojpʉ
rạ nzibde ngue rạ pascua.

Bi xihyø xädi rạ Jesús ngue pạdi ndanạ rá xädi ja ngue di dä.

20 Mi dährạ nde p'ʉya, nụnạ rạ Jesús,
gätho'ʉ 'dɛ'mạ yoho yø xädi, gä 'bʉp'ʉ ja
rạ mɛxa. 21 Mɛnte sihmɛ p'ʉya, bi 'yɛmbyø
xädi:
—Nụyá, dí xi'ạhʉ ngue 'bʉcua n'na nc'ɛi
ngue jʉgạtho häi, ya xạ hyoni ha di japi
ngue di dägui.
22 Nụya yø xädi rạ Jesús ɛmmɛi bi dụ yø
mmʉi nạ rạ hyạ bi xifi. Bi mʉdi bi 'yänni
'da mi'da p'ʉya te'o nạ i mmạ, bi 'yɛmbi:
—Ague grá Hmụ, ¿ua go guecä'ạ guí
mmạnya? —bi 'yɛmbi.
23 Mi dạhrạ Jesús, bi 'yɛnạ:
—Nụnạ dí com'me mạ mohi ua dí sihmɛ
ya, guehnạ di dägä nạya. 24 Mạjuạni ngue rạ
N'yohʉ bí 'yɛ mạhɛts'i, dạ tho'ạ te rạ n'ʉ
ja ngue dạ thogui, tengụtho nt'ot'i p'ʉ ja
rạ Mạcạ Libro ngue di nja. Pɛ hague ngụ
rạ castigo dạ thohnạ rạ n'yohʉ ja ngue di
dägui. Nụnạ rạ n'yohʉ nạ, mạn'na xạnho
ngue'mø hin xtạbá m'mʉi.
25 Nụnạ rạ Judas ja ngue di dä p'ʉya, bi
'yɛmbi:
—Ague grá xännbạte, ¿ua go guecä nạ rạ
hyạ guí mmạnya? —bi 'yɛmbi.
Mi dạhrạ Jesús, bi 'yɛmthobi:
—Ạhá, go gue'e tengụtho guí mmạnya.

Rạ Jesús bi xihyø xädi ngue di nzibde.

26 Mɛnte sihmɛ p'ʉya, bi hyạjmạn'na rạ
thụhmɛ rạ Jesús. Mi ja mạmmạdi Oja p'ʉya,
bi xɛnnạ thụhmɛ, bi ụnyø xädi ngue dạ zi.
Bi 'yɛmbi:
—Dạmi sihʉ rạ thụhmɛ ja ua ya. Nụná,
guehnạ mạ do'yogä nạ.
27 Bi dɛcrạ vaso po rá ngui rạ uva p'ʉya.
Mi ja mạmmạdi Oja, bi ụnyø xädi ngue dạ zi
'da'its'ʉ. Bi 'yɛmbi:
—Dạmi si gätho'ạhʉ nạya. 28 Nụnạ po rạ
vaso ja ua ya, guehnạ mạ jigä nạ. Porque
guehnạ rạ hmɛya nạya ngue nụ'mø dá tụ,
di nja rá ts'ɛdi rạ 'da'yo cohi øt'ạhʉ Ojạ.
Porque nụ'ạ di mfämmạ ji, xạndøngụ yø ja'i
di nhohyø ts'oqui. 29 A nụyá, dí xi'ạhʉ ngue
ya hinni mantho 'dap'ʉ gạ sihʉ rá ngui rạ
uva, astạ gue'mø bi zønnạ pa ngue mạ'da'yo
høngạ sihʉ p'ʉ ha di mạnda mạ Papá.
30 Mi juate rạ nsihmɛ p'ʉya, bi dụtạ n'na
rạ thụhụ ngue ɛspạbi Ojạ. Bi ma p'ʉya, i
map'ʉ bí ja rạ nyụni ja rạ mbonza ja yø
olivos.

I pạhrạ Jesús ngue dạ zop'ʉ m'mɛfa yø
xädi.

31 Rạ Jesús bi 'yɛmbyø xädi:
—Gätho'ạhʉ ya, gui sogạhʉ p'ʉ'ạ di nxụi.
Porque di nja'ạ te mmạmp'ʉ ja rạ Mạcạ
Libro ngue ɛnạ: "Gạ øt'ä ngue dạ dụ rạ
mändɛ'yo. Yø dɛ'yo p'ʉya di n'uɛni", i ɛnạ.
32 Pɛ nụ'mø dá bɛnnạte, gạni mpagä Galilea
ja gạni tøp'ạhʉ p'ʉ.
33 Rạ Bɛdu p'ʉya bi 'yɛmbi:
—Mạdạgue'ạ ngue gätho dạ zoc'ạ'i p'ʉ
ya mi'da mạ n'yohʉ, pɛ nụgä hinga soc'ạ'i
—bi 'yɛmbi.
34 Rạ Jesús bi 'yɛmbrạ Bɛdu:
—Mạjuạni dí xi'i ngue nụ'ạ di nxụi ya,
nụ'mø tobe hindi mạhrạ øni, ya xqui cønga
nhyụndi, guí mmạ ngue hinguí pạquị —bi
'yɛmbi.
35 Pɛ rạ Bɛdu p'ʉya mạhøn'ạ ɛnạ:
—A, nụ'ạ, hin'nạ'ạ. Mạdạgue'ạ ngue
'dap'ʉ gạ tụui, pɛ nụgä hinga cøn'ạ'i —bi
'yɛmbi.
Gätho'ʉ mi'da yø xädi p'ʉya, 'da'igụ bi
mạ.

Ra̱ Jesús bi̱ mat'Oja̱ p'ʉ ja ra̱ xɛqui ni̱ hu̱ ngue Getsemaní.

36 Nu̱na̱ ra̱ Jesús bi̱ mähä yø xädi, bi zømp'ʉ ja ra̱ xɛqui ni̱ hu̱ ngue Getsemaní. Nu̱p'ʉ bi zøni̱, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Da̱mi̱ mi̱hmi̱ ua ya, mɛ̱nte ga̱ thocä mi̱ts'ʉ ni̱ nguehnʉ ngue ga̱ ma mat'Oja̱ —bi 'yɛ̱mbi̱.

37 Bi thohmi̱ts'ʉ ni̱ nguep'ʉ ra̱ Jesús, bi̱ mɛ ra̱ Bɛdu 'nɛ̱ bi̱ mɛ'ʉ yoho yø ts'ʉnt'ʉ ra̱ Zebedeo. Bi̱ mʉdi bi där'ma̱n'ʉ rá̱ mmʉi ra̱ Jesús, ma̱thoguitho ngue bi du̱ rá̱ mmʉi. 38 Bi 'yɛ̱mbyø n'youi p'ʉya:

—Ja̱nju̱ani̱ ngue tu̱ ma̱ mmʉigä, nu̱p'ʉ nná̱ sä, ya ja ngue 'bexca̱ tu̱. Da̱mi̱ cohmi̱ ua ya, pɛ 'yogui a̱hmi̱. Ma ga̱ ä ma̱ t'a̱ha̱hʉ —bi 'yɛ̱mbi̱.

39 Ra̱ Jesús bi thohmi̱ts'ʉ ní̱ nguep'ʉ. Bi̱ m'mɛmfo häi p'ʉya ngue mmat'Oja̱. Bi 'yɛ̱na̱:

—Ague ma̱ Papá'i, nu̱'mø guí̱ nnu̱ ma̱nho, da̱mi̱ ya̱ngui̱ ngue'a̱ ra̱ nda̱te ja ngue ga̱ thocä. Pɛ hi̱nga̱ nu̱'a̱ go ga̱ sännä gue'a̱ di̱ nja'a̱, sinoque nu̱ te guí sänni̱, gue'a̱ di̱ nja'a̱ —bi 'yɛ̱na̱.

40 Mi̱ juadi bi̱ mat'Oja̱ p'ʉya, bí 'yɛ̱p'ʉ 'bʉ'ʉ hyu̱ yø xädi. Pɛ bi di̱ni̱ ngue ya mi̱ a̱ha̱. Bi 'yɛ̱mbra̱ Bɛdu p'ʉya:

—¿Ua xi̱nga̱ n'na ora di sä guí 'yä ni̱ t'a̱ha̱hʉ n'yø? 41 Da̱mi̱ mat'Oja̱, 'yogui a̱hmʉ. Nu̱'mø hi̱ngá mat'Oja̱hʉ, nthambɛni̱tho hi̱nda̱ gue'a̱ gui 'yøthʉ. I̱ nne ni̱ mmʉi ngue gui 'yøthʉ na̱ ra̱ hya̱ dí mma̱ngä, pɛ ɛ̱mmɛi̱ cuen'ni̱ do'yohʉ.

42 Ma̱hømbi̱ zop'ʉ yø xädi, bi̱ mengbʉ xpi 'yɛ̱hɛ̱ ngue bá̱ mat'Oja̱. Bi 'yɛ̱na̱:

—Ague ma̱ Papá'i, nu̱'mø ya hi̱guí̱ nnu̱ ma̱nho ngue gui̱ nya̱ngui̱ ngue'a̱ ra̱ nda̱te ja ngue ga̱ thogui, di̱ nja'a̱ te ni̱ pähä 'mø.

43 Ma̱mbá̱ pengbʉya, ma̱hømbi̱ di̱nyø xädi ngue mi̱ a̱ha̱, porque ɛ̱mmɛi̱ ne tha̱. 44 Ma̱hømbi̱ zop'ʉ p'ʉya, bi̱ ma'a̱ rá̱ hyu̱ ndi̱ ngue bá̱ mat'Oja̱. Tengu̱tho xi man'a̱ m'mɛt'o, ngu̱t'a̱ ra̱ hya̱ xi Oja̱. 45 Ma̱hømbi̱ 'yɛ̱p'ʉ 'bʉhyø xädi p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Gue ma̱hønguí a̱hmi̱ n'yø. A nu̱yá, ya bi zønna̱ ora ngue di̱ ndäpyø ts'oc'ɛi̱ ra̱ N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱ ya. 46 Da̱mi̱ nangüi. Ya bá̱ ɛ̱cua na̱ di dägui, ma ga̱ ma c'athʉ.

*Ya bi̱ mb*ɛntra̱ Jesús.

47 Mɛ̱nte nzohyø xädi ra̱ Jesús, bi zøhna̱ ra̱ Judas rá̱ n'youi'ʉ 'dɛ'ma̱ yoho yø xädi, bá̱ n'youi xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱, bá̱ gʉ yø juai, bá̱ gʉ yø za. Guehya yø ja̱'i̱ xi̱ mɛnhyø hmu̱ yø mmäcja̱ conyø n'yohʉ 'bɛt'o p'ʉ ja ra̱ nija̱. 48 Nu̱na̱ ra̱ Judas, ya xi xihyø ja̱'i̱ tema̱ senya da̱ 'yøt'e, xi 'yɛ̱mbi̱: "Nu̱'a̱ ra̱ n'yohʉ ga̱ zɛnguagä ya, 'nɛ̱ ga̱ sʉrpa̱ rá̱ hmi̱, gue'a̱ guí homhmʉ'a̱ p'ʉya. Da̱mi̱ bɛnthʉ", xi 'yɛ̱mbi̱. 49 Ja̱na̱ngue mi̱ zømp'ʉ 'bähra̱ Jesús, bi guat'i ngue bi zɛngua. Bi 'yɛ̱mbi̱:

—Xca̱de grá̱ xännba̱te —bi 'yɛ̱mbi̱.

Bi zʉrpa̱ rá̱ hmi̱ p'ʉya. 50 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague amigo, ya da̱ guehra̱ ora jap'ʉ di̱ nja'a̱ te gni̱ 'yɛ̱hya.

'Bexque'a̱ bi bɛntyø ja̱'i̱ ra̱ Jesús. 51 Mi̱ ma ma̱ bɛnt'i̱ ra̱ Jesús, bi gʉxrá̱ juai'a̱ n'na nc'ɛi̱ rá̱ xädi. Bi zɛnnba̱bi̱ rá̱ 'yɛ̱hɛ̱ ra̱ 'bɛt'o mmäcja̱, bi hyɛjpa̱bi̱ rá̱ gu̱. 52 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbra̱ zɛte:

—Da̱mi̱ fos'ni̱ juai. Porque ra̱ ja̱'i̱ hote conna̱ juai, xquet'a̱ conna̱ juai ja ngue di du̱. 53 ¿Ua hi̱guí̱ pa̱di̱ ngue nu̱'mø ga̱ äpä ma̱ Papá ngue da̱ mäxqui, da̱ pɛnnga̱gui̱ tho'i 'dɛ'ma̱ yo'bʉi yø anxɛ ngue da̱ mäxqui? 54 Pɛ nu̱'mø ngu̱'a̱ ga̱ øt'e, ya hi̱nda̱ zä di̱ nja'a̱ te ra̱ hya̱ nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro 'mø. Porque nu̱ te dí thocä ya, ya nt'ot'i ngue ngu̱'a̱ di̱ nja.

55 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbyø nzite:

—¿Ua guí ɛ̱mhmʉ ngue drá̱ bɛ̱gä, ngue guí cʉhʉ yø juai, 'nɛ̱ guí cʉhʉ yø za ngue guí bɛnnga̱hʉ? Conque n'na pa ngu̱ n'na pa nmi̱ xännbä ra̱ hya̱ yø ja̱'i̱ p'ʉ ja ra̱ nija̱. Ua̱ngui̱ xta̱ nzä ngue ja xqui bɛnnga̱hʉ p'ʉ. 56 Pɛ nu̱ te guí ørca̱hʉ ya, ya bi̱ nja'a̱ te ra̱ hya̱ bi 'yotyø pønga̱hya̱ Oja̱ p'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro —bi 'yɛ̱mbi̱.

Gä bi zop'ʉ yø xädi ra̱ Jesús ngue bi 'dagui.

Nu̱ya yø n'yohʉ 'bɛt'o ngue yø judío bi hya̱spa̱bi̱ ra̱ güenda ra̱ Jesús.

57 Nu̱na̱ ra̱ Jesús bi ts'ixpʉ 'bʉhra̱ Caifás, nu̱na̱ ra̱ 'bɛt'o mmäcja̱. Nu̱p'ʉ ja rá̱ ngu̱ na̱ ra̱ mmäcja̱ na̱, ja bi̱ mpɛti p'ʉ yø xännba̱te ngue ra̱ ley, conyø n'yohʉ 'bɛt'o p'ʉ ja ra̱ nija̱. 58 Pɛ ra̱ Bɛdu ni̱ 'bɛfa ya'atho p'ʉ ni̱ ma yø ja̱'i̱ ni̱ zi ra̱ Jesús. Mi̱ zømp'ʉ ja rá̱ ngu̱ ra̱ 'bɛt'o mmäcja̱, bi yʉt'a̱mbo ra̱ da̱thi. 'Dap'ʉ bi̱ mi̱hmi̱ yø policía. I tø'mi̱ tengu̱ da̱ thohra̱ Jesús.

59 Nu̱'ʉ yø hmu̱ yø mmäcja̱ co 'nɛ̱'ʉ yø n'yohʉ 'bɛt'o ngue yø judío, 'dap'ʉ bi̱ mpɛti

ngue bi̱ nhɛca̱ hya̱, honi̱ ha di japyø fɛhni̱, da̱ 'yɛ̱mbi̱ ngue ni̱ 'yu̱p'ʉ da̱ du̱ ra̱ Jesús.
60 Pɛ hi̱ngui̱ ti̱ni̱ ha di japra̱ hya̱, madague'a̱ xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱ bi̱ ma̱nyø fɛhni̱ ngue di̱ ya̱pra̱ Jesús. M'mɛfa p'ʉya, ma̱hømbi̱ guar'mi̱ yonc'ɛ̱i̱ ngue di̱ ya̱pi̱.
61 Bi 'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ 'bʉcua, bi 'yɛ̱n'a̱ n'na ndi̱: "Nu̱gä da̱ zä ga̱ xorpa̱bi̱ rá nija̱ Oja̱, 'nɛ̱ nhyu̱ patho gdá hojma̱n'na ra̱ ni̱ja̱ ma̱'da'yo", bi 'yɛ̱na̱.

62 Bi̱ m'mähra̱ 'bɛt'o mmäcja̱ p'ʉya ngue bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:

—¿Te guí mma̱nna̱ ra̱ hya̱ gui̱ nya̱p'a̱'i̱ ya n'yø? ¿Ua hi̱n tema̱ hya̱ gdi tha̱di̱? —bi 'yɛ̱mbi̱.

63 Pɛ ra̱ Jesús hi̱nte ga̱ nda̱tho. Ra̱ 'bɛt'o mmäcja̱ p'ʉya ma̱hømbi 'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱na̱ Oja̱ i 'bʉi, da̱mi̱ 'yɛ̱xa̱ ntestigo, da̱mi̱ xicje nju̱a̱ni̱ ya ngue'mø ma̱ju̱a̱ni̱ gue'e grá Cristo rá Ts'ʉnt'ʉ'i Oja̱.

64 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—A̱há, go guecä tengu̱tho ra̱ hya̱ guí mma̱nya. 'Nɛ̱ dí xi'a̱hʉ, gui̱ nnu̱hʉ ra̱ N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱ da̱ni̱ mmi̱p'ʉ bí ja rá n'yɛi Oja̱ nu̱na̱ jasɛ rá ts'ɛdi. 'Nɛ̱ da̱ 'yɛhra̱ pa ngue hønda̱ ɛ̱hɛ̱, di 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱ da̱ n'youi ra̱ gui̱.

65 Mi̱ 'yøhra̱ mmäcja̱ na̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱nna̱ Jesús, n'na xɛt'itho rá pahni̱ ngue bi̱ ncuɛ. Bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱ p'ʉya:

—Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ 'bʉcua, thenma̱hya̱ Oja̱ na̱. Nu̱ya mfa̱di̱ ya ngue hi̱n tema̱ ma̱n'na ma̱ testigo dí homhmʉ ya. Ya gá 'yøsɛhʉ ya ngue thenma̱hya̱ Oja̱.
66 Xiya, ¿te guí mma̱mhmʉ na̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱nya? —bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱.

Yø ja̱'i̱ p'ʉya bi 'yɛ̱na̱:

—Nu̱na̱, ni̱ 'yu̱p'ʉ ngue da̱ tho na̱.

67 Yø ja̱'i̱ p'ʉya bi zospa̱bi̱ rá hmi̱ ra̱ Jesús 'nɛ̱ bi̱ mʉt'i. Mi̱'da p'ʉya bi̱ mɛmba̱ rá hmi̱.
68 Yø ja̱'i̱ bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:

—Nu'i̱ guí mma̱ ngue grá Cristo, da̱mi̱ pa̱hya te'o bi̱ mɛp'a̱'i̱ ya —bi 'yɛ̱mbi̱.

*Bi̱ ma̱nna̱ B*ɛdu ngue hi̱ngui̱ pa̱di̱ te'o ra̱ Jesús.

69 Ya hu̱p'ʉ ja ra̱ da̱thi̱ ra̱ Bɛdu. Nu̱na̱ n'na ra̱ xisu ngue ra̱ gʉni̱ p'ʉ ja ra̱ ngu̱ bi guarbʉ hu̱ ra̱ Bɛdu. Bi 'yɛ̱mbi̱:

—'Nɛ̱'i̱ ni̱ n'youi ra̱ Jesús nu̱na̱ ra̱ mmɛngu̱ Galilea.

70 Ra̱ Bɛdu p'ʉya, nu̱na̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱, gä bi 'yøhyø ja̱'i̱ mi̱ 'bʉp'ʉ ngue bi 'yɛ̱na̱:

—Hi̱n'na̱, hi̱ndí pa̱cä tema̱ hya̱ guí nne gui xicya.

71 Ra̱ Bɛdu p'ʉya i̱ map'ʉ bí ja rá goxthi ra̱ da̱thi. Mi̱ nu̱ ma̱n'na ra̱ xisu p'ʉya, ma̱hømbi̱ 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱ 'bʉp'ʉ:

—Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ 'bʉcua, xquet'a̱ rá n'youi ra̱ Jesús nu̱na̱ ra̱ mmɛ̱ngu̱ Nazaret.

72 Ra̱ Bɛdu p'ʉya asta̱ bi 'yɛ̱xa̱ ntestigo Oja̱ ngue bi 'yɛ̱na̱:

—Hi̱n'na̱, hi̱ndí pa̱cä na̱ ra̱ n'yohʉ guí mma̱nya.

73 Mi̱ tho hma̱n'na ts'ʉquits'ʉ p'ʉya, nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ 'bʉp'ʉ, bi guatra̱ Bɛdu, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ma̱ju̱a̱ni̱ ngue ni̱ n'youi ra̱ Jesús, porque di̱ nɛ̱qui̱ ngue ni̱ mmɛ̱ngu̱hʉ'a̱, xøgue nt'ødetho'a̱ te gni̱ ya̱ —bi 'yɛ̱mbi̱.

74 Mi̱ da̱hra̱ Bɛdu p'ʉya, ma̱hømbi 'yɛ̱na̱:

—Da̱ jacä ra̱ castigo Oja̱ 'mø ngue hi̱mma̱ ju̱a̱ni̱ te dí xi'a̱hʉ. Pɛ nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ guí xicjʉ, hi̱ndí pa̱cä te'o na̱.

Mi̱ juadi bi̱ ma̱nna̱ ra̱ hya̱ na̱, bi̱ mmahra̱ øni̱.
75 Ra̱ Bɛdu p'ʉya bi zo rá mmʉi na̱ ra̱ hya̱ xi xihra̱ Jesús ngue xi 'yɛ̱mbi̱: "Tobe hi̱ndi̱ ma̱hra̱ øni̱, ya xqui cønga̱ nhyu̱ndi̱, guí mma̱ ngue hi̱ngui̱ pa̱qui̱", xi 'yɛ̱mbi̱. Ra̱ Bɛdu p'ʉya, asta̱ ra̱ zondu̱mmʉi bi bøn'a̱thi.

27

Bi ts'ixpʉ 'bʉhra̱ Pilato ra̱ Jesús.

1 Mi̱ nɛ̱ca̱häi p'ʉya, bi̱ mpɛti gätho yø hmu̱ yø mmäcja̱ conyø n'yohʉ 'bɛt'o p'ʉ ja ra̱ nija̱. Bi̱ nhɛca̱hya̱ ngue sänni̱ ha di japi da̱ hyo ra̱ Jesús.
2 Bi du̱tra̱ Jesús ngue bi zixpʉ 'bʉhra̱ Pilato ma̱rá gobierno.

Ra̱ Judas bi̱ nhyosɛ.

3 Nu̱na̱ ra̱ Judas xi dä ra̱ Jesús, mi̱ ba̱di̱ ngue ya bi̱ nhɛca̱hya̱ yø ja̱'i̱ ngue da̱ hyo ra̱ Jesús, bi där'ma̱n'ʉ rá mmʉi p'ʉya. Bi̱ map'ʉ bí 'bʉhyø hmu̱ yø mmacja̱ co 'nɛ̱'ʉ yø n'yohʉ di̱ ma̱nda p'ʉ ja ra̱ nija̱. Bi cospa̱bi̱'ʉ 'däte ma̱'dɛt'a yø mɛ̱nyu̱ ngue ra̱ t'axi xi u̱nni̱.
4 Bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ra̱ ts'oqui dá øt'ä ngue dá dä'a̱hʉ na̱ ra̱ n'yohʉ hi̱nte ndu̱pa̱te ngue da̱ tho —bi 'yɛ̱mbi̱.

Pɛ nu̱'ʉ yø mmäcja̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱mbra̱ Judas:

—Nu̱'a̱ guí mma̱nya, ya hi̱ndi̱ mportagähe'a̱ ya. Ya gui̱ nnu̱sɛ p'ʉ te guí øt'e.

5 Nu̱na̱ ra̱ Judas bá̱ ɛnyø me̱nyu̱ p'ʉ ja ra̱ nija̱. Bi̱ ma p'ʉya, bi da̱trá̱ 'yʉga conna̱ nthahi̱ i̱ nzʉdi ngue bi du̱.

6 Nu̱p'ʉ ja ra̱ nija̱ p'ʉya, nu̱'ʉ yø hmu̱ yø mmäcja̱ bi hya̱xra̱ me̱nyu̱ xi 'yɛnna̱ Judas, di̱ n'ye̱mbi̱:

—Nu̱yá, hi̱ngui̱ sä ngue ga̱ ua̱nspa̱hʉ ra̱ me̱nyu̱ ngue ra̱ ofrenda na̱ya, porque rá̱ nzabi'a̱ to bi dä ra̱ ja̱'i̱ ngue da̱ tho na̱.

7 Bi̱ nya̱ p'ʉya, bi zänni̱ ngue nu̱na̱ ra̱ me̱nyu̱, da̱ dän'a̱ n'na ra̱ häi ni̱ hu̱ ngue ra̱ nja̱ts'øye. Bi̱ ne ngue nu̱na̱ ra̱ häi da̱ däi, ja da̱ 'yäp'ʉ yø ja̱'i̱ da̱ du̱, ngue hi̱ngyø mme̱ngu̱ p'ʉ. 8 Ja̱na̱ngue nu̱na̱ ra̱ häi na̱ya, gui hu̱tyø ja̱'i̱ ngue ra̱ Ji. 9 Ya bi̱ nja na̱ te ra̱ hya̱ xi ma̱nna̱ pøngahya̱ Jeremías ngue bi 'ye̱na̱: "Bi̱ njo'ʉ 'däte ma̱'dɛt'a yø me̱nyu̱ ngue ra̱ t'axi. Guehna̱ ra̱ nzäbi xi zänyø judío ngue da̱ gu̱t'i̱. 10 Nu̱na̱ ra̱ me̱nyu̱ na̱ p'ʉya, guehna̱ i thänna̱ häi ni̱ hu̱ ngue ra̱ nja̱ts'øye na̱. Ya bi̱ nja tengu̱tho ra̱ hya̱ bi 'bɛjpa̱gui̱ Oja̱ ngue di̱ nja", bi 'ye̱nna̱ Jeremías.

Nu̱na̱ ra̱ Jesús ya 'bäp'ʉ 'bʉhra̱ Pilato ma̱rá̱ gobierno.

11 Ra̱ Jesús bi ts'ixpʉ 'bʉhra̱ gobierno. Ra̱ gobierno p'ʉya bi 'ye̱mbra̱ Jesús:

—¿Ua gue'e rá̱ da̱st'abi'i yø judío?

Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'ye̱na̱:

—A̱há, go guecä tengu̱tho ra̱ hya̱ guí̱ mma̱nya.

12 Nu̱'ʉ yø hmu̱ yø mmäcja̱ p'ʉya co 'ne̱'ʉ yø n'yohʉ 'bɛt'o p'ʉ ja ra̱ nija̱, gä di ya̱pra̱ Jesús. Pɛ ra̱ Jesús hi̱nte ga̱ nda̱tho te sifi. 13 Ra̱ Pilato bi 'ye̱mbra̱ Jesús:

—¿Ua hi̱nguí̱ øde te gäma̱ hya̱ gui̱ nya̱p'a̱'i̱ ya?

14 Pɛ ngu̱tho ra̱ Jesús hi̱ngui̱ tha̱di̱. Ja̱na̱ngue ra̱ gobierno di 'yøtho ngue hi̱n tema̱ hya̱ ga̱ nda̱tho.

Bi̱ ma̱nda ra̱ Pilato ngue da̱ ma ma̱cuati ra̱ pont'i̱ ra̱ Jesús.

15 Nu̱na̱ ra̱ Pilato, ja n'na rá̱ costumbre ngue di thø'a̱ n'na ra̱ ofädi 'mø ja ra̱ ngo ngue ra̱ pascua. Pɛ yø ja̱'i̱'ʉ huanhni̱ ndana̱ ra̱ ofädi da̱ ma ma̱thøgue. 16 Nu̱'a̱ ra̱ pa'a̱ p'ʉya, mi̱ ofädi n'na ra̱ n'yohʉ ni̱ hu̱ ngue ra̱ Barrabás. 'Ne̱ gätho yø ja̱'i̱ pa̱di̱ ngue xa̱nhe̱ts'i̱ rá̱ ts'oqui mi̱ ja na̱. 17 Nu̱p'ʉ bi̱ mpɛti yø ja̱'i̱, ra̱ Pilato bi 'ye̱mbyø ja̱'i̱:

—¿Ndana̱ guí̱ nnehʉ ngue ga̱ thøcä ya, ra̱ Barrabás, uague ra̱ Jesús nu̱na̱ gui hu̱tyø ja̱'i̱ ngue ra̱ Cristo?

18 Ngu̱na̱ bi xihyø ja̱'i̱ ra̱ Pilato, ngue bi̱ ne xti thohra̱ Jesús. Porque pa̱di̱ ngue ra̱ nts'ɛyatho øtyø mmäcja̱ nu̱ya xi däpra̱ Pilato na̱ ra̱ Jesús.

19 Ya hu̱p'ʉ ja rá̱ nhu̱di̱ ra̱ Pilato ngue da̱ 'yøtra̱ ts'ʉt'abi. Pɛ nu̱'a̱ rá̱ xisu ra̱ Pilato bi̱ mɛnnba̱bi̱ ra̱ hya̱, bi 'ye̱mbi̱: "Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ 'yost'abi, ra̱ hoja̱'i̱ na̱, 'yo tega̱ di̱ nthi̱nt'i̱ ngue'a̱ te ga̱ 'yost'abi na̱. Porque ma̱nxu̱i̱ nts'u̱tho te xtá̱ 'ui̱pi̱ ngue da̱ thogui", bi 'ye̱mbi̱.

20 Pɛ yø hmu̱ yø mmäcja̱ conyø n'yohʉ 'bɛt'o p'ʉ ja ra̱ nija̱ e̱mmi̱ di ha̱tra̱ ts'ɛdi yø ja̱'i̱ ngue da̱ 'yäpra̱ Pilato ngue di thø ra̱ Barrabás, go da̱ tho ra̱ Jesús. 21 Ra̱ gobierno ma̱hømbi 'ye̱mbyø ja̱'i̱:

—¿Ndana̱ gue'a̱ ya yonc'e̱i̱ guí nnehʉ ngue da̱ ma ma̱thøgue ya?

Yø ja̱'i̱ p'ʉya, bi 'ye̱na̱:

—Da̱ ma ma̱thøgue ra̱ Barrabás.

22 Ra̱ Pilato ma̱hømbi̱ 'yørpa̱ ra̱ nt'änni̱ yø ja̱'i̱, bi 'ye̱mbi̱:

—Xina̱ ra̱ Jesús gui hu̱tyø ja̱'i̱ ngue ra̱ Cristo, ¿te guí nnehʉ ga̱ japä na̱? —bi 'ye̱mbi̱.

Yø ja̱'i̱ p'ʉya, gätho bi 'ye̱na̱:

—Da̱ guatra̱ pont'i̱ na̱ guí mma̱nya.

23 Ra̱ Pilato p'ʉya bi 'ye̱mbyø ja̱'i̱:

—Pɛ ¿tema̱ nts'o xa̱ 'yø'na̱ p'ʉya?

Yø ja̱'i̱ p'ʉya, ma̱n'natho ngue mafi, bi 'ye̱na̱:

—Da̱ guatra̱ pont'i̱ na̱.

24 Ra̱ Pilato p'ʉya bi ba̱di̱ ngue hi̱nda zä ha di japi di thøhra̱ Jesús. Porque ma̱thoguitho mahyø ja̱'i̱ ngue ncuɛ. Bi̱ ma̱nda bá̱ tha̱nnba̱ ra̱ dehe p'ʉya ngue yø hmi̱ yø dä yø ja̱'i̱ p'ʉ bi̱ nxʉ'yɛ. Bi 'ye̱mbyø ja̱'i̱:

—Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ 'bʉcua, hi̱nte ndu̱pa̱te na̱. Hi̱mma̱ ts'oquigä p'ʉ ngue da̱ tho na̱. Ya gui̱ nnu̱sɛhʉ p'ʉ te guí øthʉ.

25 Yø ja̱'i̱ p'ʉya bi 'ye̱na̱:

—Nu̱gähe co 'ne̱hma̱ ba̱si̱he, go ma̱ ts'oquigähe p'ʉ da̱ du̱ na̱ ra̱ n'yohʉ na̱.

26 Ra̱ Pilato p'ʉya bi̱ ma̱nda ngue bi̱ ma ma̱thøgue ra̱ Barrabás. A nu̱na̱ ra̱ Jesús, bi sityø soldado ngue da̱ fɛi, 'ne̱ da̱ zits'i ngue di cuatra̱ pont'i̱.

Yø soldado thenma̱hya̱ ra̱ Jesús.

27 Nu̱'ʉ yø soldado ra̱ gobierno bi zixra̱
Jesús, i̱ map'ʉ ja rá̱ da̱thi ra̱ cuarte. Bi̱
ma ma̱pɛti gätho yø soldado p'ʉya ngue di̱
mäts'i. 28 Yø soldado p'ʉya bi̱ møjpa̱bi̱ rá̱ he
ra̱ Jesús, bi heta̱ n'na ra̱ tu̱hu̱ ngue ra̱ jʉpoi.
29 Yø soldado ya xi me n'na ra̱ corona ngue
yø 'ui̱ni̱, bi gäspa̱ rá̱ ya̱ ra̱ Jesús. Bi gärpa̱
n'na ra̱ t'o rá̱ 'yɛ ngue rá̱ n'yɛi. 'Nɛ̱ bi̱ nda̱n-
tyøhmu̱ p'ʉ ha 'bährа̱ Jesús tengu̱tho 'mø
ngue ma̱jua̱ni̱ hnu̱ ma̱nsu̱ n'na ra̱ da̱st'abi.
I thenma̱hya̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—I ta̱te na̱ rá̱ da̱st'abi yø judío ya —bi
'yɛ̱mbi̱.

30 Bi zots'i. Bi guaspa̱bi̱ ra̱ t'o mi̱ fo rá̱
'yɛ p'ʉya, di jännba̱bi̱ rá̱ ya̱. 31 Mi̱ juadi bi
denma̱hya̱ p'ʉya, bi ga̱jpa̱bi̱ ra̱ tu̱hu̱ xi hete.
Bi hetrá̱ he ya mi̱ he p'ʉya. Bi zixpʉya ngue
di cuatra̱ pont'i̱.

Ya cuatra̱ pont'i̱ ra̱ Jesús.

32 Nu̱p'ʉ ja ra̱ 'yu̱, bi̱ nthɛui p'ʉ n'na ra̱
n'yohʉ ngue ra̱ mmɛ̱ngu̱ p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱
Cirene, ni̱ hu̱ ngue ra̱ Simu̱. Nu̱'ʉ yø soldado
ma̱ni̱ zi ra̱ Jesús, bi japra̱ Simu̱ ngue bi du̱xra̱
pont'i̱ nu̱na̱ da̱ ma ma̱cuati ra̱ Jesús. 33 Nu̱na̱
ra̱ Jesús, i zixyø ja'i̱ p'ʉ ja ra̱ xɛqui ni̱ hu̱
ngue Gólgota. Nu̱na̱ ra̱ hya̱ na̱ i̱ nne da̱
ma̱ ngue ra̱ Njʉya̱xhmu̱. 34 Nu̱p'ʉ bi zønna̱
Jesús, bi t'u̱nna̱ vino n'youi ra̱ mirra para
ngue di pu̱mbɛ̱ni̱bi. Mi̱ zä te ja p'ʉya, hi̱mbi̱
ne bi zi.

35 Bi cuatra̱ pont'i̱ p'ʉya, mi̱ juadi bi̱ nø'mi̱.
Bi̱ ma ra̱ ta̱ha̱ yø soldado p'ʉya ngue to xta̱
ra̱ ta̱ha̱, gue'a̱ da̱ ga̱ca̱ n'na xɛqui rá̱ he ra̱
Jesús. Ya bi̱ nja tengu̱tho ra̱ hya̱ bi̱ ma̱nná̱
pøngа̱hya̱ Oja̱ 'mø yø pa xa̱thogui ngue bi
'yɛ̱na̱: "Da̱ ma ra̱ ta̱ha̱ yø ja'i̱ ngue to di
tocabi ma̱ he", bi 'yɛ̱na̱. 36 Bi̱ mi̱hyø soldado
p'ʉya ngue hɛ̱tho te di ja ra̱ Jesús. 37 Nu̱p'ʉ ja
rá̱ ya̱ ra̱ pont'i̱ cuatra̱ Jesús, bi̱ ma ma̱cuati
n'na ra̱ letrero xi 'yot'i ngue mma̱mp'ʉ te bi̱
ma ma̱'ʉpi. Nu̱na̱ ra̱ letrero, i ɛ̱na̱: "Nu̱na̱ ra̱
n'yohʉ 'bʉcua, guehna̱ ra̱ Jesús rá̱ da̱st'abi
yø judío na̱", ɛ̱nna̱ letrero.

38 'Nɛ̱ yoho yø bɛ̱ bi̱ ma ma̱cuati ra̱ pont'i̱,
n'na i gohrá̱ n'yɛi, n'na i gohrá̱ ga̱ha̱. 39 Asta̱
hua̱tyø ya̱ yø ja'i̱ thop'ʉ ja ra̱ pont'i̱ cuatra̱
Jesús ngue thenni̱. 40 I ɛ̱mbi̱:

—A nu̱ya n'yø, da̱mi̱ xorpa̱bi̱ rá̱ ni̱ja̱ Oja̱
ya. 'Nɛ̱ guí ɛ̱na̱ ngue nhyu̱ patho gdi hoj-
ma̱n'na ra̱ ni̱ja̱. Da̱mi̱ nya̱nsɛ ya, bá̱ ca̱p'ʉ
ja ra̱ pont'i̱ guí cuatya ngue'mø ma̱jua̱ni̱ rá̱
Ts'ʉnt'ʉ'i Oja̱ ya.

41 Nu̱'ʉ yø hmu̱ yø mmäcja̱ conyø
xännba̱te ngue ra̱ ley, conyø fariseo, conyø
n'yohʉ 'bɛt'o p'ʉ ja ra̱ ni̱ja̱, gä thenma̱hya̱
ra̱ Jesús. Di̱ n'yɛ̱mbi̱:

42 —Mi̱ mma̱nnʉ ra̱ n'yohʉ ngue da̱ ya̱nyø
ja'i̱. Pɛ nu̱yá, hi̱nda̱ zä ha di japi di̱ nya̱nsɛ
ya. A nu̱'mø ma̱jua̱ni̱ ngue rá̱ da̱st'abi
yø judío ya, da̱ zä da̱ ca̱hnʉ ja ra̱ pont'i̱
ya n'namhma̱ ngue ga̱ ɛ̱c'ɛ̱ihʉ te da̱ ma̱.
43 Mi̱ mma̱ ngue rá̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱, 'nɛ̱ mi̱
mma̱ ngue fäx Oja̱. A nu̱yá, ma ga̱ nnu̱hʉ
ya ngue'mø nne Oja̱ ya, da̱ mäx'mø —di̱
n'yɛ̱mbi̱.

44 Nu̱ya yø bɛ̱ 'dap'ʉ cuathʉ ra̱ pont'i̱ ra̱
Jesús 'nɛ̱hya thenma̱hya̱ ya.

Ya bi du̱ ra̱ Jesús.

45 Mi̱ hyu̱xyadi p'ʉya, bi̱ m'mɛxu̱i̱ gä ra̱
xi̱mhäi asta̱ hyu̱nde. 46 Nu̱'mø ni̱ ma da̱ zʉ'i
hyu̱nde p'ʉya, ra̱ Jesús ra̱ ndøts'ɛdi bi 'yɛ̱na̱:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —bi 'yɛ̱na̱.

I̱ nne da̱ ma̱nna̱ ra̱ hya̱ na̱: "Ma̱ Oja̱'i̱, ma̱
Oja̱'i̱, ¿hanja ngue gá̱ hyɛga̱gui̱ p'ʉ?" 47 Ja mi̱
'bärpʉtho 'da yø ja'i̱, bi 'yøde te bi̱ ma̱nna̱
Jesús. Yø ja'i̱ p'ʉya di̱ n'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ na̱, i̱ nzohra̱ Elías.

48 'Bexque'a̱ bi̱ ma n'na nc'ɛ̱i̱ mi̱ 'bäp'ʉ, bá̱
ha̱ n'na xɛqui ra̱ esponja xa̱ ntu̱di̱, bi pop'ʉ
ja ra̱ vino xa̱n'ixi. Bi̱ nøtra̱ t'o p'ʉya ngue bi
cuarpa̱bi̱ rá̱ ne ra̱ Jesús ngue da̱ zʉts'i. 49 Pɛ
mi̱'da yø ja'i̱ 'bäp'ʉ bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ma̱ ga̱ nnu̱hʉ ya ngue'mø da̱ ɛ̱hna̱ ra̱
Elías i̱ nzofo ngue da̱ ya̱nya.

50 Ra̱ ndøts'ɛdi bi 'yɛn'a̱ n'na rá̱ hmafi
ra̱ Jesús. Bi du̱ p'ʉya. 51 Nu̱'a̱ ra̱ ora'a̱
p'ʉya, nu̱'a̱ ra̱ u̱lu mi̱ zʉp'ʉ ja ra̱ goxthi ni̱ja̱,
bi xɛt'i, i ga̱i̱. 'Nɛ̱ bi 'ya̱n'a̱häi, yø t'øhø
bi hyegue. 52 Bi xohyø panteón mi̱ o yø
ánima. Bi bɛ̱nna̱te xa̱ngu̱ yø ja'i̱ mi̱ ɛ̱c'ɛ̱i̱
Oja̱. 53 Nu̱'mø mi̱ bɛ̱nna̱te, bi bømp'ʉ ja yø
panteón. Pɛ nu̱'mø mi̱ bɛ̱nna̱te m'mɛfa ra̱
Jesús, nu̱ya yø ja'i̱ xi bɛ̱nna̱te bi̱ map'ʉ ja ra̱
ma̱ca̱ hni̱ni̱ Jerusalén. Ja bi̱ nu̱p'ʉ xa̱ngu̱ yø
ja'i̱ ngue ya 'bʉi ma̱høn'a̱ p'ʉya.

54 Nu̱'a̱ ra̱ capita co 'nɛ̱hyø soldado 'bäp'ʉ
ni̱ hyandra̱ Jesús. Mi̱ nu̱ ya p'ʉya ngue
bi 'ya̱n'a̱häi 'nɛ̱ bi̱ nu̱ te gä bi 'yøtra̱ Jesús
mɛ̱nte bi du̱. E̱̱mmɛi̱ bi̱ nsu̱, di̱ n'yɛ̱mbi̱:

—Ma̱jua̱ni̱ ngue nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ na̱, rá̱
ts'ʉnt'ʉ Oja̱ na̱.

55 Xa̱ngu̱ yø xisu yap'ʉtho ma̱mbi̱ 'bäi
ngue hantho te gä bi̱ nja. Nu̱ya yø xisu
ya, bá̱ nɛ̱xa̱ Galilea ngue bá̱ tɛn'mø ma̱ni̱

ma Jerusalén ra̱ Jesús. 'Nɛ̱ guehya yø xisu mi̱ fäts'i ngue di u̱nni̱ te mi̱ honi̱. 56 Nu̱ya
yø xisu ya, n'youi p'ʉ ra̱ Ma̱ya nu̱na̱ ra̱
mmɛ̱ngu̱ Magdala, co 'nɛ̱hna̱ ra̱ Ma̱ya rá̱
mamá ra̱ Jacobo 'nɛ̱hra̱ José, co 'nɛ̱hna̱
ma̱n'na ra̱ xisu, rá̱ mamá'ʉ yoho yø ts'ʉnt'ʉ
ra̱ Zebedeo.

Ya bi̱ ma nt'ägui ra̱ Jesús.

57 Ya ni̱ ma da̱ dähra̱ nde p'ʉya, bi zø'a̱
n'na ra̱ n'yohʉ ngue ra̱ mmɛ̱mmɛti ni̱ hu̱
ngue ra̱ José, ra̱ mmɛ̱ngu̱ p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱
Arimatea. Xquet'a̱ 'nɛ̱hna̱ ma̱rá̱ xädi ra̱
Jesús. 58 Nu̱na̱ ra̱ José, bi̱ ma bá̱ nya̱ui ra̱
Pilato, bá̱ äpra̱ nt'ɛ̱di̱ ngue da̱ hya̱jpa̱ rá̱
do'yo ra̱ Jesús. Ra̱ Pilato p'ʉya bi u̱nna̱
nt'ɛ̱di̱ ngue da̱ tha̱cra̱ Jesús. 59 Nu̱na̱ ra̱ José,
mi̱ hya̱jpʉ ja ra̱ pont'i̱ ra̱ Jesús, bi 'uɛnnba̱bi̱
rá̱ do'yo co n'na ra̱ sábana ma̱'da'yo. 60 Ra̱
José ya xi 'yambʉ ja ra̱ t'øhø n'na ra̱ 'da'yo
panteón ngue xta̱ 'yo 'mø xta̱ ndu̱, ja bi
gärbʉ ra̱ Jesús. Bi gotra̱ goxthi co n'na ra̱
ndø do. Bi̱ ma p'ʉya. 61 A nu̱na̱ ra̱ Ma̱ya ngue
ra̱ mmɛ̱ngu̱ Magdala co 'nɛ̱hna̱ ma̱n'na ra̱
Ma̱ya, hu̱rpʉtho gä i̱ ma nt'ägui ra̱ ánima
ya.

Bi̱ mähyø soldado p'ʉ o ra̱ Jesús.

62 Ya ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya 'mø mi̱ hyats'i.
Nu̱'ʉ yø hmu̱ yø mmäcja̱ conyø fariseo bi̱
ma bá̱ nya̱ui ra̱ Pilato. 63 Bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague grá̱ ts'ʉt'abi, nu̱'mø mi̱ ya̱ na̱ ra̱
fɛhni̱ n'yohʉ bi̱ du̱, mi̱ ɛ̱na̱ ngue nu̱'mø
bi gua'a̱ nhyu̱ pa xta̱ ndu̱, di bɛ̱nna̱te p'ʉ
da̱ nt'ägui. 64 Ja̱na̱ngue nu̱yá, da̱mi̱ 'yɛtyø
soldado ngue da̱ fädi ha o ra̱ ánima asta̱
gue'mø bi tho'a̱ rá̱ hyu̱ pa xa̱ t'ägui. Ya
hi̱nda̱ zäp'ʉ da̱ ma yø xädi 'mø ra̱ xu̱i̱ ngue
da̱ hya̱xra̱ ánima, m'mɛfa p'ʉya da̱ hyätyø
ja̱'i̱, da̱ 'yɛ̱mbi̱ ngue ya bi bɛ̱nna̱te. Ya
ma̱n'natho bi thär'ma̱nts'ojʉ p'ʉya ngue
m'mɛt'o.

65 Ra̱ Pilato bi 'yɛ̱mbyø mmäcja̱:

—'Bʉp'ʉ yø soldado guí ähmʉ. Ni̱ mähä,
bi fäthʉ ra̱ panteón, pɛ da̱mi̱ segurahʉ
xa̱ndønho.

66 Gä bi̱ ma p'ʉya ngue bá̱ fädi xa̱nho ra̱
panteón. Bi̱ mɛ̱pyabi rá̱ njo'mi̱ ra̱ panteón.
Bá̱ sop'ʉ'ʉ yø soldado ngue yø mädi p'ʉya.

28

Ya bi bɛ̱nna̱te ra̱ Jesús.

1 Nu̱'a̱ ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya ya bi thogui.
Mi̱ hyaxa̱ ndomingo rá̱ mʉdi ra̱ pa ngue
ra̱ semana. Nu̱na̱ ra̱ Ma̱ya ra̱ mmɛ̱ngu̱
Magdala co 'nɛ'a̱ ma̱n'na ra̱ Ma̱ya bi̱ ma
ngue bá̱ nu̱ ra̱ panteón. 2 Nu̱'mø ya ni̱ ma
da̱ zøni̱, nthambɛ̱nitho bi 'ya̱n'a̱häi. Porque
n'na rá̱ anxɛ Oja̱ bi 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱, bi zøp'ʉ
ja ra̱ panteón. Bi du̱ntrá̱ do mi̱ co'mra̱
panteón. Ja bi hyu̱xpʉ p'ʉya. 3 Nu̱na̱ ra̱ anxɛ
di yoxni̱ tengutho ra̱ huɛi 'mø di yot'i. Rá̱ he
p'ʉya, xa̱ndønt'axi. 4 Yø soldado ngu i̱ nu̱ ra̱
anxɛ, asta̱ ra̱ hua̱qui̱ ngue ra̱ ts'u̱. Ɛ̱ntho ya
xi du̱ ngue ra̱ ngüent'i̱.

5 Mi̱ sønya yø xisu, ra̱ anxɛ bi 'yɛ̱mbi̱:

—'Yo gui su̱ui. Porque dí pa̱cä ngue guí
hommi̱ ra̱ Jesús nu̱na̱ bi cuatra̱ pont'i̱ yø ja̱'i̱.
6 Da̱mi̱ nu̱ui ua bi 'bɛgui, ya hi̱njo'o ua, ya
xa̱ bɛ̱nna̱te tengutho ra̱ hya̱ bi xi'a̱hʉ 'mø
mi̱ 'bʉi. 7 A nu̱ya ni̱ mɛ n'nahma̱ntho ya, ni̱
xihmi̱ yø xädi ngue ya xa̱ bɛ̱nna̱te ra̱ Jesús
'nɛ̱ da̱ni̱ døp'a̱hʉ Galilea, ja gni̱ nu̱hʉ p'ʉ.
Guehna̱ ja ngue ga̱ xi'a̱hʉ na̱ya.

8 Nu̱'ʉ yø xisu p'ʉya, n'na zihma̱ntho bi̱
ma. Ma̱de di johya, ma̱di i su̱, pɛ ni̱ tihi
ngue da̱ni̱ xipyø xädi te xi̱ nja. 9 Nu̱p'ʉ ja
ra̱ 'yu̱ p'ʉya, mi̱ da̱mbɛ̱ni̱ ya bi̱ nthɛui ra̱
Jesús ngue di zɛngua. Nu̱'ʉ yø xisu p'ʉya bi
guarbʉ 'bähra̱ Jesús ngue bi dospa̱ yø gua
ha ga̱ nda̱nne. 10 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbyø xisu:

—'Yo guí su̱ui ya. Ni̱ mɛ ya bá̱ xihmi̱'ʉ
ma̱ cu̱gä ngue jatho da̱ ma Galilea, ja ga̱ni̱
nnu̱hʉ p'ʉ.

Yø mmäcja̱ bi gu̱tra̱ mɛ̱nyu̱ yø soldado
ngue da̱ ma̱nna̱ fɛhni̱.

11 Mɛ̱nte ni̱ hya̱ ra̱ 'yu̱ yø xisu, nu̱ya 'da
yø soldado mi̱ fähra̱ panteón, bi̱ map'ʉ ja
ra̱ hni̱ni̱, bá̱ xipyø hmu̱ yø mmäcja̱ te gä xi̱
nja. 12 Yø mmäcja̱ p'ʉya, bi̱ ma bá̱ nya̱ui yø
n'yohʉ 'bɛt'o p'ʉ ja ra̱ ni̱ja̱, bi gohra̱ acuerdo
te 'bɛ'a̱ ja ngue da̱ 'yøt'e. Bi zännbʉya
ngue nu̱ya yø soldado xi̱ nu̱p'ʉ xi bɛ̱nna̱te
ra̱ Jesús, da̱ gu̱t'i̱ xa̱ngu̱ ra̱ mɛ̱nyu̱. 13 Bi
'yɛ̱mbyø soldado:

—Nu̱ya gui 'yɛ̱mphʉ yø ja̱'i̱ ya: "Ma̱nx-
u̱i xa̱ nzʉcje ra̱ t'a̱ha̱. Mɛ̱nte dí a̱hme
p'ʉya, xa̱ nzøhyø xädi ra̱ Jesús ngue xa̱
hya̱ts'i̱", gui 'yɛ̱mphʉ yø ja̱'i̱ ya. 14 Nu̱'mø da̱
ba̱hra̱ ts'ʉt'abi ngue guí mma̱mmi̱ ngue xa̱
nzʉ'a̱hʉ ra̱ t'a̱ha̱, a nu̱'mø ngue da̱ zʉ'a̱hʉ,
'yo te gui̱ mbɛmhmʉ hi̱nte da̱ ja, go ga̱
hojpähe rá̱ mmʉi.

15 Yø soldado p'ʉya, bi hya̱nna̱ mɛ̱nyu̱ bi
t'u̱nni̱, bi̱ ma̱ tengutho ra̱ hya̱ bi sifi ngue da̱

ma̱. Nu̱na̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱nyø soldado, gue'a̱ ra̱ hya̱ sihyø judío'a̱ ya asta̱ guehra̱ pa ja p'ʉya.

Ya bi̱ nya̱ui gä 'dɛ'ma̱'da yø xädi ra̱ Jesús.
16 Nu̱'ʉ 'dɛ'ma̱'da yø xädi ra̱ Jesús i̱ ma
Galilea. Nu̱p'ʉ ja ra̱ nyu̱ni̱ mi̱ mma̱nna̱ Jesús
ngue di̱ nthɛhʉ, ja bi zømp'ʉ. 17 Ja̱ mi̱ nu̱ yø
xädi ra̱ Jesús ngue ya 'bʉp'ʉ, gä bi da̱nne. Pɛ
yobɛ̱ni̱ di'da ngue'mø ma̱jua̱ni̱ ngue gue'a̱
ra̱ Jesús ogue hi̱n'na̱. 18 Pɛ ra̱ Jesús bi guarbʉ
ha 'bʉhyø xädi, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱gä, bi̱ n'najhma̱ cargo ngue ga̱
ma̱nda ma̱hɛ̱ts'i̱ 'nɛ̱ cua ja ra̱ xi̱mhäi.
19 Ja̱na̱ngue nu̱yá, dí xi'a̱hʉ ya ngue gui̱
mmähä gä rá ngʉni̱ nxi̱mhäi. Da̱mi̱ hyoni̱
ha gdí japhʉ yø ja̱'i̱ ha di gohi ngue ma̱
xädi. Da̱mi̱ xixya̱ba̱hʉ yø ja̱'i̱ da̱ 'yɛc'ɛ̱igui̱,
gue'a̱ di̱ nɛ̱qui̱'a ngue n'youi ra̱ Papá, n'youi
rá Ts'ʉnt'ʉ Oja̱, n'youi ra̱ Espíritu Santo.
20 Nu̱ya te gäma̱ hya̱ xtá xi'a̱hʉ gui 'yøthʉ,
da̱mi̱ xännba̱hʉ yø ja̱'i̱ ngue da̱ngu̱'a̱ da̱
'yøt'e. Da̱mi̱ pa̱hmʉ ngue dí̱ n'yohʉ hangu̱
ra̱ pa, asta̱ gue'mø da̱ni̱ njua'a̱ nxi̱mhäi. Da̱
ngu̱t'a̱tho.

Ra̱ Marcos
Nu̱na̱ ra̱ Marcos, ja ua yø hya̱ bi 'yo't'i ngue te bi 'yøtra̱ Jesucristo.

Nu̱na̱ ra̱ Xuua bi 'yøtra̱ nxixya̱ bi xihyø ja̱'i̱ ngue di̱ nsä, da̱ dø'mra̱ Jesús bá̱ ɛ̱p'ʉ.

1 Ja bi̱ mʉcua ra̱ hoga̱ 'da'yo hya̱, ngue mma̱ hanja na̱ ra̱ Jesucristo rá̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱.
2 Nu̱'mø yø pa xa̱ thogui, ra̱ pøngahya̱ Isaías bi̱ ma̱ hanja na̱ ra̱ hya̱ ja ngue di̱ nja m'mɛfa. Bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱: "Nu̱na̱ Oja̱ bi 'yɛ̱mbrá̱ ts'ʉnt'ʉ: Nu̱yá, ga̱ ɛt'ä ma̱ m'mɛnhni̱, di̱ m'mɛt'o p'ʉ gdi̱ ma ngue di hoqui ha gui thogui, bi 'yɛ̱mbi̱.
3 Di̱ m'mʉp'ʉ ja ra̱ da̱po na̱ ra̱ m'mɛnhni̱. Nu̱'ʉ yø ja'i di̱ mpɛti p'ʉ di̱ m'mʉi, da̱ xifi te da̱ 'yøt'e, da̱ 'yɛ̱mbi̱: Da̱mi̱ nsähʉ ya, porque ya bá̱ ɛ̱p'ʉ ra̱ Hmu̱, da̱ 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱".
4 Ya ma̱m'mɛt'o nt'ot'i ya yø hya̱ ya, pɛ ya bi̱ nja'mø yø pa mi̱ m'mʉp'ʉ ja ra̱ da̱po ra̱ Xuua. Nu̱na̱ ra̱ Xuua, bi xihra̱ hya̱ yø ja̱'i̱, 'nɛ̱ bi xixya̱bi̱. Bi 'yɛ̱mbi̱:

—Da̱mi̱ hyɛhmʉ p'ʉ ra̱ nts'o gni̱ 'yohʉ. Da̱mi̱ nxixya̱hʉ, n'namhma̱ ngue di pu̱n'na̱ ni̱ ts'oquihʉ Oja̱.
5 Xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱ bi zøp'ʉ 'bʉhra̱ Xuua ngue øxra̱ hya̱ bi̱ ma̱. Bi zøp'ʉ yø ja̱'i̱ bá̱ nɛ̱xpʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Jerusalén. Gä bi zøp'ʉ yø ja̱'i̱ 'bʉhyø hni̱ni̱ ja'a̱ ra̱ häi Judea. Nu̱ya yø ja̱'i̱ bi̱ ma̱ ngue ja yø ts'oqui, guehya bi xixya̱bi̱ ra̱ Xuua p'ʉ ja ra̱ da̱the Jordán.
6 Nu̱ rá̱ he ra̱ Xuua, gue'ʉ yø xingu̱ ra̱ cameyo ntøt'e ra̱ u̱lu. Di̱ ngʉt'a̱ n'na ra̱ xifani̱. Nu̱'a̱ te si p'ʉya, yø mmäcja̱ t'a̱xi̱ mi̱ sa. 'Nɛ̱hra̱ t'afi t'asa ti̱mp'ʉ ja ra̱ da̱po mi̱ si.
7 Bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱:

—Ya mi̱ ts'ʉdyø pa da̱ ɛ̱p'ʉ ma̱n'na ra̱ n'yohʉ ya. Pɛ ma̱n'natho ta̱te na̱ ngue nu̱gä. ¿Hapʉ gue ga̱ sʉcä tengu̱ na̱?
8 A nu̱gä, dá̱ xixya̱'a̱hʉ conna̱ dehe. Pɛ nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ dí xi'a̱hʉ, guehna̱ da̱ 'yøt'e ngue di ha̱'a̱hʉ ra̱ ts'ɛdi ra̱ Espíritu Santo na̱.

Ra̱ Xuua bi xixya̱bi̱ ra̱ Jesús.

9 Nu̱'ʉ yø pa'ʉ p'ʉya, nu̱p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Nazaret ngue ra̱ häi Galilea, ja bá̱ nɛ̱xpʉ ra̱ Jesús ngue bi zøp'ʉ 'bʉhra̱ Xuua. Ra̱ Xuua p'ʉya, bi xixya̱bi̱ p'ʉ ja ra̱ da̱the Jordán.
10 Mi̱ nxixya̱ p'ʉya, bi̱ ma nenthe. Bi̱ nu̱ ra̱ Jesús ngue bá̱ xohra̱ c'ama̱hɛ̱ts'i̱. Bá̱ ɛ̱p'ʉ ra̱ Espíritu Santo, tengu̱tho n'na ra̱ paloma bi zøp'ʉ ja rá̱ ya̱ ra̱ Jesús.
11 Bi t'ø p'ʉya ngue bá̱ nya̱ Oja̱ ma̱ya̱, bi 'yɛ̱na̱:

—Gue'e ma̱ Ts'ʉnt'ʉ, da̱di̱ ma̱'i̱. A nu̱yá, ja̱nju̱ani̱ ngue ja ga̱mpähä conná̱ ngue'e —bi 'yɛ̱na̱.

Ra̱ zithu̱ bi hyonnbi̱ ha di 'yøtra̱ ts'oqui ra̱ Jesús.

12 'Bexque'a̱ ra̱ ora'a̱ p'ʉya, nu̱na̱ ra̱ Espíritu Santo bi zixpʉ ja ra̱ da̱po ra̱ Jesús.
13 Nu̱p'ʉ 'bʉhyø zate, ja bá̱ n'yop'ʉ nyote ma̱ pa ra̱ Jesús. Mɛ̱nte gue'ʉ yø pa'ʉ p'ʉya, ɛ̱mmɛ̱i̱ bi hyonna̱ zithu̱ ha di japra̱ Jesús ngue da̱ mɛstho ra̱ hya̱ di̱ ma̱nda Oja̱. Yø anxɛ Oja̱ p'ʉya, gue'ʉ bi̱ mäxra̱ Jesús.

Bi dʉ'mi̱ bi̱ ma̱nna̱ hya̱ p'ʉ Galilea ra̱ Jesús.

14 Mi̱ 'yɛ̱hra̱ pa ngue bi̱ n'ofädi ra̱ Xuua. Nu̱na̱ ra̱ Jesús, bi̱ mengui̱, i̱ map'ʉ ja ra̱ häi Galilea. Nu̱p'ʉ ha thogui, xihyø ja̱'i̱ ra̱ hoga̱ 'da'yo hya̱ ngue ha di̱ njap'ʉ di zo rá̱ 'yɛ Oja̱.
15 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱:

—Ya da̱ guehyø pa jap'ʉya da̱ 'yu̱ Oja̱ ngue di̱ ma̱nda ua ya. A nu̱yá, da̱mi̱ hyɛhmʉ p'ʉ ra̱ nts'o gni̱ 'yohʉ. Da̱mi̱ 'yɛ̱c'ɛ̱ihʉ ra̱ hoga̱ 'da'yo hya̱.

Bi zixi goho yø mahua̱ ra̱ Jesús, bi 'yøt'e ngue yø xädi.

16 Nu̱p'ʉ ja ra̱ nenzabi Galilea, bi thop'ʉ n'na pa ra̱ Jesús. Ja bi di̱mp'ʉ yoho yø mahua̱ ngue di̱ n'yohʉ. Nu̱'a̱ n'na, ni̱ hu̱ ngue ra̱ Simu̱. Nu̱'a̱ ma̱n'na, ni̱ hu̱ ngue ra̱ Andre. Nu̱ya yonc'ɛ̱i̱ ya, mi̱ ɛntyø xit'a̱ p'ʉ ja ra̱ dehe ngue pahua̱.
17 Mi̱ nu̱ ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ma ga̱ mmähä n'yø. Ya hi̱ngyø hua̱ guí thɛui ya, sinoque ga̱ xän'na̱ui ha gdi thɛui yø ja̱'i̱ ya —bi 'yɛ̱mbi̱.
18 'Bexpi zop'ʉ yø xit'a̱ ngue bi̱ mähä ra̱ Jesús.
19 Mi̱ thohmi̱ts'ʉ ni̱nguep'ʉ p'ʉya, bi di̱mp'ʉ mi̱ yonc'ɛ̱i̱ di̱ n'yohʉ, ra̱ Jacobo 'nɛ̱hra̱ Xuua. Guehya yø ts'ʉnt'ʉ ra̱ Zebedeo. Mi̱ hu̱p'ʉ ja yø barco ngue pøtyø xit'a̱.
20 Ma̱hømbi xihra̱ Jesús ngue bi̱ mähä. Nu̱ya ts'its'i, bi̱ mähä ra̱ Jesús, bi zop'ʉ ja ra̱ barco yø papá co 'nɛ̱hyø hmi̱qui̱.

Ra̱ Jesús bi 'yøthe n'na ra̱ n'yohʉ mi̱ n'youi ra̱ ts'onthi̱.

21 Gä 'dap'ʉ ni̱ 'yo, bi zømp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Capernaum. Mi̱ zøhra̱ pa ngue säya yø ja̱'i̱,

bi̱ map'ʉ ja ra̱ nija̱ ra̱ Jesús ngue bi xännba̱
ra̱ hya̱ yø ja̱'i̱. 22 Mi̱ 'yøhyø ja̱'i̱ na̱ ra̱ hya̱
xännba̱te ra̱ Jesús, gä di 'yøtho. Porque
nu̱'mø xännba̱te ra̱ Jesús, ɛna̱ nts'ʉt'abitho
ngue ya̱ ma̱nzaqui. Pɛ yø xännba̱te ngue ra̱
ley, hi̱ngui̱ njap'ʉ ga̱ ya̱'ʉ.
23 Mi̱ 'bʉp'ʉ ja ra̱ nija̱ n'na ra̱ n'yohʉ mi̱
n'youi ra̱ ts'onthi̱. Nts'ɛdi i zohra̱ Jesús, bi
'yɛmbi̱:
24 —Ague Jesús grá̱ mmɛngu̱ Nazaret,
¿hanja ngue ga̱di̱ nthi̱nt'ua dí 'bʉcähe? ¿Ua
gní 'yɛhɛ gui juacje? Nu̱gä dí pa̱di̱ te'o'i, go
gue'e'a̱ ra̱ Ma̱ca̱ Ja̱'i̱ mi̱ ja ngue dá̱ pɛnhua
Oja̱.
25 Pɛ ra̱ Jesús bi 'yɛmbra̱ ts'onthi̱:
—Xa̱nhɛn'i̱ grá̱ ts'onthi̱. Da̱mi̱ hyɛp'ʉ ra̱
n'yohʉ guí̱ n'youi.
26 Mi̱ 'yøhra̱ ts'onthi̱ na̱ ra̱ hya̱ sifi, nu̱'a̱
ra̱ n'yohʉ mi̱ n'youi ra̱ ts'onthi̱, asta̱ ra̱ päni̱
bi 'yɛn'a̱häi. Xøgue rá̱ mafi. Bi hyɛp'ʉ ra̱
ts'onthi̱ mi̱ n'youi ra̱ n'yohʉ p'ʉya. 27 Nu̱'ʉ
yø ja̱'i̱ bi̱ nu̱ te bi̱ nja, gä di 'yøtho. Di̱
n'yɛmbi̱ n'na ngu̱ n'na:
—Hi̱nja̱m'mø ha xtá̱ øhmʉ n'na ra̱ hya̱
tengu̱ xännba̱te na̱ ra̱ n'yohʉ 'bʉcua. Di̱
nɛqui̱ ngue ja rá̱ ts'ɛdi, porque asta̱ 'nɛhyø
ts'onthi̱ ɛc'ɛi̱ 'mø xifi ngue da̱ hyɛp'ʉ ra̱ ja̱'i̱
n'youi.
28 N'na zihmantho bi̱ n'yo ra̱ hya̱ gä ra̱ häi
Galilea, ngue di̱ nxihyø ja̱'i̱ te bi 'yøtra̱ Jesús.

Ra̱ Jesús bi 'yøthebi rá̱ to ra̱ Simu̱, nu̱na̱ i Bɛdu.

29 Mi̱ bømp'ʉ ja ra̱ nija̱ ra̱ Jesús, bi̱ mähä ra̱
Jacobo 'nɛhra̱ Xuua co 'nɛ'ʉ mi̱'da yø xädi.
I̱ map'ʉ ja rá̱ ngu̱ ra̱ Simu̱ 'nɛhra̱ Andre.
30 Nu̱'a̱ rá̱ to ra̱ Simu̱ oxpʉ ja rá̱ t'ots'i ngue
hɛmbra̱ pa. Mi̱ zønna̱ Jesús, bi sifi ngue
di hyɛnni̱. 31 Bi yʉrbʉ ha 'bɛnna̱ därquɛhi̱
ra̱ Jesús, bi bɛnnba̱ rá̱ 'yɛ ngue bi xots'i.
'Bexque'a̱ bi zä ra̱ pa mi̱ hɛmbi̱. Nu̱na̱ ra̱
xisu mi̱'ʉ p'ʉya, guehna̱ bi hojpi te da̱ zi yø
ja̱'i̱ na̱.

Ra̱ Jesús bi 'yøthe xa̱ngu̱ yø därquɛhi̱.

32 Ya xi yʉhra̱ hyadi, ya bi̱ nxui̱. Ma̱ndøn-
gu̱ dyø ja̱'i̱ bi̱ map'ʉ 'bʉhra̱ Jesús. Bi zixyø
därquɛhi̱ co 'nɛhyø ja̱'i̱ n'youi yø ts'onthi̱
bi zispi ngue da̱ 'yøthe. 33 Bi̱ mpɛti p'ʉ ja
ra̱ goxthi gätho yø ja̱'i̱ 'bʉp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱.
34 Ra̱ Jesús bi 'yøthe yø ja̱'i̱ ma̱di hyɛnni̱. 'Nɛ
bi 'yøthe yø ja̱'i̱ mi̱ n'youi yø ts'onthi̱. Pɛ
nu̱'ʉ yø ts'onthi̱ hi̱ndi̱ japi di̱ nya̱, porque
yø ts'onthi̱ i̱ nne da̱ ma̱ te'o na̱ ra̱ Jesús.

Ra̱ Jesús bi 'yonna̱ hya̱ p'ʉ ja ra̱ häi Galilea.

35 Mi̱ hyaxpʉya, bi̱ nangma̱ xu̱di̱tho ra̱
Jesús. Tobe ra̱ 'bɛxu̱i̱tho 'mø mi̱ bømp'ʉ
ja ra̱ hni̱ni̱, bi̱ ma da̱po ngue da̱ mat'Oja̱.
36 M'mɛfa p'ʉya, bi̱ ma ra̱ Simu̱ co 'nɛ'ʉ
mi̱'da yø xädi, ngue bi honi̱ hapʉ 'bʉi. 37 Mi̱
di̱mp'ʉya, bi 'yɛmbi̱:
—Xa̱ndøngu̱ yø ja̱'i̱ søp'ʉ ja ra̱ ngu̱ ngue
hon'a̱'i̱ —bi 'yɛmbi̱.
38 Pɛ ra̱ Jesús bi 'yɛmbyø xädi:
—Ja ua mi̱'da yø hni̱ni̱ ga̱ mmähä ngue
ga̱ ma ma̱mhmʉ ra̱ hoga̱ 'da'yo hya̱. Porque
gue'a̱ dá̱ ɛcä'a̱ ngue ga̱ mma̱nna̱ hya̱.
39 Bi̱ n'yo gä ra̱ häi Galilea ra̱ Jesús, sømp'ʉ
ja yø nija̱ ngue mma̱nna̱ hoga̱ 'da'yo hya̱.
'Nɛ øthe yø ja̱'i̱ n'youi yø ts'onthi̱.

Ra̱ Jesús bi 'yøthe n'na ra̱ n'yohʉ mi̱ 'ya rá̱
do'yo.

40 Ma̱n'na ra̱ pa p'ʉya, nu̱p'ʉ 'bähra̱ Jesús,
bi guat'a̱ n'na ra̱ n'yohʉ mi̱ hɛmbra̱ ts'o'ya.
Bi̱ nda̱ntyøhmu̱ p'ʉ ha 'bäi, bi 'yɛmbi̱:
—Nu̱'mø guí̱ nne gui 'yørca̱ ra̱ ma̱te gui
'yøtheguits'ʉ, nu̱gä dí pa̱di̱ ngue da̱ zägui
—bi 'yɛmbi̱.
41 Ra̱ Jesús bi huɛcra̱ n'yohʉ mi̱'ʉ, bi dots'i
conná̱ 'yɛ. Bi 'yɛmbʉya:
—A̱há̱, dí̱ nne ga̱ øthe'i. Da̱ zä'i ya —bi
'yɛmbi̱.
42 Høntho bi̱ ma̱nna̱ ra̱ hya̱ na̱, nu̱na̱ ra̱
därquɛhi̱ mi̱ 'ya rá̱ do'yo, 'bexpi zä ra̱ n'ʉ
mi̱ hɛmbi̱. 43 Hante ngue di̱ n'yɛhmi̱'a̱ ra̱
n'yohʉ, bi zɛmba̱ ma̱zaqui, bi 'yɛmbi̱:
44 —Nu̱yá, 'yo to guí xifi te dá̱ øt'a̱'i̱ ya.
'Be ni̱ ma ya, sømp'ʉ 'bʉhra̱ mmäcja̱. Da̱ nu̱
ngue ya bi zä'i. Da̱mi̱ 'yøtra̱ 'bøt'e tengu̱tho
bi̱ ma̱nda ra̱ Moisés ngue da̱ 'yøtyø ja̱'i̱ 'mø
bi zä ra̱ 'ya hɛmbi̱. Ja̱na̱ngue da̱ ba̱di̱ gätho
yø ja̱'i̱ ngue ya bi zä'i.
45 Mi̱ ma ra̱ n'yohʉ p'ʉya, to bi zä ni̱ ja̱'i̱
xifi ngue ya xi 'yøthe ra̱ Jesús. Ja̱na̱ngue bi
n'yo da̱po ra̱ Jesús, ya hi̱nga̱ ɛdi̱ 'yu̱p'ʉ ja yø
hni̱ni̱, porque ma̱thoguitho di̱ mpɛti yø ja̱'i̱
'mø bi̱ nu̱ ra̱ Jesús. Pɛ ma̱da̱gue'a̱ di̱ n'ya̱ni̱,
ndap'ʉ bi zä ni̱ 'yɛhyø ja̱'i̱, pap'ʉ bí 'bʉhra̱
Jesús ngue bi̱ nnu̱.

2

Ra̱ Jesús bi 'yøt'e ngue da̱ fa̱di̱ ngue ja rá̱ ts'ɛdi ngue di pu̱nnba̱ yø ts'oqui yø ja̱'i̱.

1 Ma̱n'na ra̱ pa p'ʉya, bi̱ mengra̱ Jesús, i̱
map'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Capernaum. Mi̱ ba̱hyø ja̱'i̱

ngue ya 'bʉp'ʉ ja rá ngu ra Jesús. 2 N'na zihmantho bi mpɛti yø ja'i, asta hinni 'yɛnyø ja'i p'ʉ ja ra goxthi. Nuna ra Jesús bi xännba yø ja'i rá hya Oja. 3 Mɛnte ya ra Jesús, bi zø hmi'da yø ja'i. Nu'ʉ goho nja'i bá du n'na nc'ɛi bá oxrá fidi ngue tudyø gua. 4 Bi ne xti cʉtra därquɛhi p'ʉ mbo ra ngu brá 'bährа Jesús. Pɛ himbi zä xti cʉt'i, porque xandøngu yø ja'i 'bʉp'ʉ. Jananngue bi tets'a yannigu ra därquɛhi p'ʉya. Bi xots'a n'na xɛqui ra 'bet'e ha brá 'bährа Jesús. Ja i cambʉ ra därquɛhi ni oxrá fidi. 5 Mi nu te øtyø ja'i ra Jesús, i padi ngue ɛc'ɛi yø ja'i ngue da zä da 'yøthe ra därquɛhi. Bi 'yɛmbra därquɛhi p'ʉya:

—Ague ts'ʉnt'ʉ'i, ya dá pun'na ni ts'oqui ya —bi 'yɛmbi.

6 Nu'ʉ yø xännbate ngue ra ley mi hup'ʉ, bi mbøcuɛ 'mø mi 'yø'a ra hya mmanna Jesús. Bi 'yɛmp'ʉ ja yø n'yomfɛni: 7 "Nuna ra n'yohʉ 'bʉcua, thenmahya Oja na co nu'a ra hya i mma. Porque hinjonda zä di punnba yø ts'oqui yø ja'i, hinda hønt'a Oja sä ngue da 'yøtra mpunnbi", ɛmp'ʉ ja yø n'yomfɛni. 8 Pɛ ra Jesús 'be xi patho te mbɛmp'ʉ ja yø n'yomfɛni ya yø xännbate ngue ra ley. Bi 'yɛmbʉya:

—¿Hanja ngue nguna guí mbɛmhmʉ? 9 Nugä dá xihra n'yohʉ 'bʉcua, dí ɛmbi: "Ya dá pun'na ni ts'oqui ya". Pɛ nuyá, hindi nɛqui xanho ngue'mø bi mpunnbi ogue hin'na. Pɛ nu'mø ga ɛmbi: "Dami nangui, gui caxni fidi, gui mma", ga ɛmbi, nu'mø ngue bi n'yo p'ʉya, ya guí pahmʉ xanho ngue ja ma ts'ɛdi. 10 A nuyá, dami pahmʉ ya ngue ra N'yohʉ bí 'yɛ mahɛts'i, ja rá ts'ɛdi ua ja ra ximhäi ngue di punnba yø ts'oqui yø ja'i.

Bi 'yɛmbra n'yohʉ xan'ʉ p'ʉya:

11 —Nugä dí xi'i, dami nangui, caxni fidi, ni ma ni ngu.

12 Ra därquɛhi p'ʉya, bi nangui. Bi gaxrá fidi, bi ma rá ngu. Nu'ʉ gätho yø ja'i bi nu te bi nja, gä di 'yøtho. Yø ja'i p'ʉya, ɛspabi Oja, i ɛna:

—Hinjam'mø xtá nuhʉ'a te dá nuhʉ bi nja ya.

Nuna ra Leví, bi 'yøt'e ngue rá xädi ra Jesús.

13 Man'na ra ora p'ʉya, ra Jesús mahømbi map'ʉ ja ra nenzabi. Pɛ mandøngu dyø ja'i bi mpɛti p'ʉ ha 'bʉi, pɛ gä bi xännbabi ra hya. 14 Mi tho p'ʉya, bi zømp'ʉ ja rá oficina n'na ra n'yohʉ ni hu ngue ra Leví. Guehna rá ts'ʉnt'ʉ ra Alfeo, guehna jʉmba ra mɛnyu yø ja'i ja te pä. Mi nu ra n'yohʉ na ra Jesús, bi 'yɛmbi:

—Ma ga mmɛ n'yø, ga øt'e ngue ma xädi'i —bi 'yɛmbi.

Nuna ra Leví bi zop'ʉ rá oficina, bi mɛ ra Jesús.

Nuya yø ja'i t'ɛmbi ja yø ts'oqui, 'dap'ʉ sihmɛui ra Jesús.

15 Man'na ra pa p'ʉya, nuna ra Jesús bi mɛ yø xädi p'ʉ ja rá ngu ra Leví ngue da nsihmɛui. Xangu yø ngʉthäi 'bʉp'ʉ, da gue hmi'da yø ja'i t'ɛmbi ngue ja yø ts'oqui, gä 'dap'ʉ sihmɛui ra Jesús. Porque xquet'a 'nɛhya nne da dɛnna hya mmanna Jesús. 16 Pɛ nu'ʉ 'da yø xännbate ngue ra ley, 'nɛ'da yø fariseo, mi nu te øtra Jesús ngue 'dap'ʉ sihmɛhʉ yø ja'i nu'ʉ t'ɛmbi ngue ja yø ts'oqui. Nuya mbøcuɛ p'ʉya, bi 'yɛmbya yø xädi ra Jesús:

—Nu ni xännbatehʉ, hingui ho ngue 'dap'ʉ sihmɛhʉ yø ngʉthäi co 'nɛhyʉ mi'da yø ja'i ja xangu yø ts'oqui.

17 Mi 'yøde te sipyø xädi ra Jesús, bi 'yɛmp'ʉ di yahni p'ʉya:

—Nuya yø ja'i di hyɛnni, guehya ni 'yɛhra 'yøthe ya. Pɛ yø ja'i xanzaqui, hinga gue'ʉ ni 'yɛ'ʉ. A nugä, dá ɛhɛ ngue gue'ʉ yø ja'i ja yø ts'oqui ga xifi da hyɛp'ʉ ra nts'o ga 'yo, hinga gue'ʉ yø ja'i ɛna ngue ya 'yo xanho dá ɛhɛ ga nzofo.

Bi manna Jesús hanja ngue hingui ɛtyø mmʉi yø xädi.

18 Man'na ra ora p'ʉya, bi ntini ngue nu'ʉ yø xädi ra Xuua 'nɛ'ʉ yø fariseo mi ɛtyø mmʉi. Jananngue bi ma 'da yø ja'i p'ʉ 'bʉhra Jesús, bi 'yɛmbi:

—¿Hanja ni xädi ngue hingui ɛtyø mmʉi? Conque yø xädi ra Xuua 'nɛhyø fariseo ɛtyø mmʉi'ʉ —bi 'yɛmbi.

19-20 Mi dahra Jesús, bi 'yɛmbyø ja'i yaui:

—Nu'ʉ yø ja'i ts'ofo ngue da nu ra nthati, hingui ɛtyø mmʉi mɛnte 'dap'ʉ 'bʉhmʉ ra novio. Njarbʉtho ma xädigä ya, hingui ɛtyø mmʉi ngue 'daua dí n'yo'be. Pɛ bá ɛp'ʉ ra pa ngue da zigagui ma nsʉi'be. Nu'a ra pa'a p'ʉya, mfadi ngue da zä da 'yɛtyø mmʉi ya ma xädi 'mø.

21 Nuna ra 'da'yo hya dí xännbate, n'nan'yo na ngue ra nyogui xädi. Tengutho n'na ra 'da'yo ulu, hinda zä di 'bøtra zɛ'ulu.

Porque ra̱ 'da'yo u̱lu di̱ nga̱nts'i̱, ya ma̱n'na di̱ nts'onna̱ zɛ'u̱lu. 22 Tengu̱tho ra̱ 'da'yo vino hi̱ngui̱ sä da̱ sirbʉ ja ra̱ zɛxfani̱ ngue da̱ zɛdi. Porque ra̱ 'da'yo vino da̱ xɛtra̱ zɛxfani̱ 'mø da̱ sit'i, ja di̱ m'mɛp'ʉ p'ʉya. Ja̱na̱ngue ra̱ 'da'yo vino, ra̱ 'da'yo xifani̱ da̱ sit'i.

*Ja rá ts'*ɛdi ra̱ Jesús ngue nu̱ te da̱ zänni̱ di̱ nja'mø ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya, gue'a̱ di̱ nja'a̱.

23 Man'na ra̱ pa ngue säya yø ja̱'i̱ p'ʉya, nu̱na̱ ra̱ Jesús co 'nɛ̱hyø xädi bi tocabi bi thop'ʉ ja yø nua̱trigo. Nu̱ya yø xädi p'ʉya, bi daxtyø trigo bi za. 24 Pɛ nu̱ya yø fariseo bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:

—¿Hanja ni̱ xädi ngue di̱ mpɛfi? Conque mma̱mp'ʉ ja ra̱ ley ngue nu̱'mø ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya, hi̱ngui̱ sä ngue to di̱ mpɛfi —bi 'yɛ̱mbi̱:

25 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Xi'mø mi̱ zʉhra̱ thu̱hu̱ n'na ndi̱ ra̱ David, co 'nɛ̱'ʉ mi̱ n'youi, ¿ua hi̱nja̱m'mø ga̱di xähmʉ p'ʉ ha nt'ot'i'a̱ te bi 'yøt'e? 26 Conque nu̱p'ʉ ja rá ngu̱ Oja̱ mi̱ 'bʉhra̱ mmäcja̱ Abiatar, nu̱na̱ ma̱di̱ ma̱nda yø mmi̱mmäcja̱ui. Ja bi yʉrbʉ ra̱ David ngue bi zi yø thu̱hmɛ̱ xi t'ʉspa̱bi̱ Oja̱ ngue da̱ nu̱. Bi zi ra̱ David co 'nɛ̱'ʉ mi̱ n'youi. Conque nu̱'ʉ yø thu̱hmɛ̱'ʉ, hi̱ndi̱ u̱nna̱ nt'ɛ̱di̱ ra̱ ley ngue to bi zä da̱ zi, hi̱nda hø̱ndyø mmäcja̱ yø ts'i'ʉ yø thu̱hmɛ̱ t'ʉspa̱bi̱ Oja̱. 27 A nu̱yá, nu̱'a̱ te bi 'yøtya ma̱ xädigä, ua̱ngui̱ Oja̱ bá sänni̱ bá nja ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya para ngue di di̱nna̱ nho yø ja̱'i̱. Hi̱ngue masque bi zän'Oja̱ ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya ngue di̱ m'mʉmma̱n'ʉ yø ja̱'i̱. 28 Ja̱na̱ngue ra̱ N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱, ja rá ts'ɛdi ngue nu̱'a̱ go da̱ zänni̱, gue'a̱ di̱ nja'mø ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya'a̱.

3

Ra̱ Jesús bi 'yøthe n'na ra̱ n'yohʉ xi 'yotrá 'yɛ.

1 Ma̱n'na ra̱ pa p'ʉya, ma̱hømbi̱ map'ʉ ja ra̱ nija̱ ra̱ Jesús. Nu̱p'ʉ ja ra̱ nija̱, mi̱ 'bʉp'ʉ n'na ra̱ n'yohʉ xi 'yotrá 'yɛ. 2 Yø fariseo p'ʉya, tøjtho te øtra̱ Jesús. I̱ nne da̱ nu̱ 'mø ngue di̱ n'øthe 'mø ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya, para ngue da̱ zäp'ʉ di̱ ya̱pi̱, da̱ 'yɛ̱mbi̱ ngue hi̱ngui̱ su̱pra̱ ley. 3 Pɛ ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbra̱ n'yohʉ xi 'yotrá 'yɛ:

—Bá nangui̱ n'yø, ga̱ 'bäcua ma̱de —bi 'yɛ̱mbi̱.

4 Ya nju̱antho bi zohyø fariseo p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Te 'bɛ'a̱ ma̱ hya̱ mma̱mp'ʉ ja ra̱ ley ja ngue ga̱ øthʉ 'mø ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya? ¿Ga̱ øthʉ ra̱ nho, ogue ra̱ n'ʉ? ¿Da̱ t'øthe ra̱ ja̱'i̱ 'mø xa̱n'ʉ, ogue di̱ njapi da̱ du̱?

Nu̱'ʉ ts'o p'ʉya, hi̱nte ga̱ nda̱tho. 5 Ra̱ Jesús bi hyɛ̱ti̱ gätho yø ja̱'i̱ 'bʉp'ʉ, pɛ di̱ nɛ̱qui̱ ngue mbøcuɛ. Pɛ tu̱ rá mmʉi ngue ma̱ndø nna̱xi̱tho yø mmʉi yø ja̱'i̱. Bi 'yɛ̱mbra̱ n'yohʉ mi̱'ʉ p'ʉya:

—Da̱mi̱ majni̱ 'yɛ ya —bi 'yɛ̱mbi̱.

Ra̱ n'yohʉ p'ʉya bi̱ macrá 'yɛ, pɛ 'bexpi zä rá 'yɛ mi̱'ʉ. 6 Mi̱ zä mi̱ nu̱ yø fariseo ngue bi̱ n'øthe ra̱ Jesús, bi̱ ma p'ʉya. Bi 'yøtra̱ junta. 'Dap'ʉ bi̱ mpɛtihʉ yø ja̱'i̱ ra̱ Herodes, bi zänni̱ ha di japi da̱ hyo ra̱ Jesús.

Ra̱ Jesús ma̱hømbi 'yøthe xa̱ngu̱ yø därquɛ̱hi̱.

7-8 Ra̱ Jesús bi̱ mɛ yø xädi, i̱ map'ʉ ja ra̱ nenzabi Galilea. Pɛ xa̱ndøngu̱ yø ja̱'i̱ bi dɛnni̱, porque øhyø ja̱'i̱ ngue øtyø milagro ra̱ Jesús. Nu̱ya yø ja̱'i̱ ya, yø mmɛ̱ngu̱ 'da p'ʉ ja ra̱ häi Galilea, yø mmɛ̱ngu̱ 'da p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Jerusalén, yø mmɛ̱ngu̱ 'da p'ʉ ja ra̱ häi Judea, yø mmɛ̱ngu̱ 'da p'ʉ ja ra̱ häi Idumea, yø mmɛ̱ngu̱ 'da p'ʉ ma̱n'na nguadi ra̱ da̱the Jordán, xa̱ngu̱ mi̱'da yø hni̱ni̱ ja'ʉ yø häi ha ja ra̱ hni̱ni̱ Tiro 'nɛ̱hra̱ hni̱ni̱ Sidón, gä ja bi 'yɛ̱p'ʉ yø ja̱'i̱. 9-10 Xa̱ngu̱ yø därquɛ̱hi̱ bi zøp'ʉ mi̱ 'bʉhra̱ Jesús. Gä bi 'yøthe, asta̱ di̱ ntøtyø ja̱'i̱ ngue nne da̱ zømp'ʉ 'bähra̱ Jesús. Porque høntho da̱ därpa̱ rá he ra̱ Jesús, 'bexi sä ha hɛ̱mbyø ja̱'i̱. Ja̱na̱ngue bi xihyø xädi ra̱ Jesús ngue di̱ nsä n'na ra̱ barco, ja da̱ yʉrbʉ. Porque hi̱nga̱ mbɛ̱nnbʉ ngue ni̱ mantho di̱ mpɛti mi̱'da yø ja̱'i̱. 11 Xquet'a̱ 'bʉp'ʉ 'da yø ja̱'i̱ ngue n'youi yø ts'onthi̱. Nu̱'mø bi guarbʉ 'bähra̱ Jesús, ra̱ ts'onthi̱ di japra̱ ja̱'i̱ ngue nda̱ntyøhmu̱. 'Nɛ̱ di japi ngue nts'ɛdi ga̱ ya̱ ra̱ ja̱'i̱, i ɛ̱na̱:

—Gue'e rá Ts'ʉnt'ʉ'i Oja̱ —i ɛ̱mbi̱.

12 Pɛ ra̱ Jesús ja̱nju̱ani̱ ngue di hɛjpi ngue hi̱nda̱ ma̱ te'o.

*Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱*xi 'dɛma̱ yoho yø xädi.

13 M'mɛfa p'ʉya, bi̱ map'ʉ bí ja n'na ra̱ nyu̱ni̱ ra̱ Jesús. Bi zonhni̱ hangu̱ bi̱ neprá mmʉi da̱ zofo ngue bi̱ map'ʉ 'bʉi. 14 Ja bi zijpʉ 'dɛ'ma̱ yonc'ɛ̱i̱ yø xädi, bi 'yɛ̱ts'i̱ ngue 'dap'ʉ di̱ n'youi. Guehya da̱ mɛnhni̱ di̱ map'ʉ ja yø hni̱ni̱ ngue da̱ xihyø ja̱'i̱ rá hya̱

Ojạ. [15] Bi ụnnạ ts'ɛdi ngue dạ zä dạ 'yøthe yø därquẹhị, 'nẹ dạ 'yøthe yø jạ'ị n'youi yø ts'onthị. [16] Ja ua yø thụhụ ya 'dɛ'mạ yonc'ẹị bi thanhnị: rạ Simụ nụnạ ị nhụtạ m'mɛfa ngue i Bɛdu, [17] rạ Jacobo, 'nẹhrạ Xuua guehya yø ts'ʉnt'ʉ rạ Zebedeo ya, 'nẹ guehya i hụtrạ Jesús ngue rạ Boanerges porque nụnạ rạ hyạ nạ, i nne dạ mạ ngue yạ mạnzaqui, ẹntho rạ ngänị 'mø yạ, [18] rạ Andre, rạ Lipe, rạ Bartolomé, rạ Mateo, rạ Toma, rạ Jacobo nụnạ rá ts'ʉnt'ʉ rạ Alfeo, rạ Tadeo, 'nẹhnạ mạn'na rạ Simụ yø n'yohʉ yø jạ'ị n'youi rạ partido ngue rạ cananista, [19] rạ Judas Iscariote nụnạ bi dä rạ Jesús.

'Nụ'ʉ yø mẹnị rạ Jesús bị ma ngue dạ sijpʉ ha 'bʉhyø jạ'ị.

Nụnạ rạ Jesús, mị juadi bi 'yẹxyø n'yohʉ ja ngue dạ mɛp'ʉ dị ma, ị ma rá ngụ p'ʉya, 'dap'ʉ nị 'yo. [20] Mị zønná ngụ p'ʉya, mạhømbị mpɛti xạndøngụ yø jạ'ị, astạ xịngạ mbonguị rạ ora dạ ziui rạ hmẹ yø xädi rạ Jesús. [21] Mị 'yøhyø mẹnị'ạ te øtrạ Jesús, bị ma p'ʉya ngue xtạbá nzijpʉ ha 'bʉhyø jạ'ị. I ẹnạ:

—Hạntho sʉhrá nloco'ạ —ẹnyø mẹnị.

Nụ'ʉ yø xännbạte ngue rạ ley ẹmbị ngue rạ zithụ fäts'i te øtrạ Jesús.

[22] Nụ'ạ gạ mmạnyø jạ'ị te øtrạ Jesús, nụ'ʉ yø xännbạte ngue rạ ley xpí 'yẹ'ạ Jerusalén, bi 'yẹn'ʉ p'ʉya:

—Nụnạ rạ n'yohʉ nạ, rạ zithụ n'youi nạ. Porque nụ'ạ rạ zithụ rá hmụ yø ts'onthị, gue'ạ di hạtrạ ts'ɛdi'ạ ngue sä øthe yø jạ'ị n'youi yø ts'onthị.

[23] Jạnạngue nụ'mø mị dạhrạ Jesús, bi 'yẹmbị:

—Guí pạhmʉ ngue nụ'ʉ yø ts'onthị n'youi yø jạ'ị, gue'ʉ yø mɛfi rạ zithụ'ʉ. Pɛ hịndạ ne rạ zithụ di hɛjpạsɛ yø mɛfi. [24] Xip'ʉ ha dị mạnda n'nạ rạ dạst'abi, nụ'mø dị ndụnhyø jạ'ị, hịnjạm'mø dạ zä dạ zɛhyø hyạ. [25] Xip'ʉ ja n'na rạ ngụ ya, nụ'mø dị nsʉsɛ yø jạ'ị 'bʉp'ʉ, dạ 'yẹhrạ pa dị n'uẹnị. [26] Njarbʉtho nạ rạ hyạ dí xi'ạhʉ ya. Xi'mø ngue di hɛjpạsɛ yø mɛfi rạ zithụ, ya rá 'bɛfisɛ di ts'onị. [27] Xi n'na rạ n'yohʉ xạnzaqui, 'bʉ'ạmbo rá ngụ, hịndạ zä to dạ yʉt'ạmbo rá ngụ ngue dạ jʉjpi te pɛts'i. Nụ'mø dạ thụtrạ mmẹnnịgụ, gue'mø dạ zä to dạ yʉt'ạmbo 'mø. Dị njadä p'ʉya, dí tụt'ä rạ zithụ dị mạnda yø ts'onthị, jạnạngue sä dí øthe yø jạ'ị n'youi yø ts'onthị. [28] A nụyá, dạmị pạhmʉ ngue mạjuạnị nạ rạ hyạ ja ua, ngue nụ'a te gämạ ts'oqui øtyø jạ'ị, dạ gue'ạ te gämạ hyạ mạn'ʉ gạ yạ yø jạ'ị, dạ zä dị mpụnnbị. [29] Pɛ nụ rạ jạ'ị dạ nømmạn'ʉ rạ Espíritu Santo, ya hịndị pụnnbạ Ojạ.

[30] Ngụnạ rạ nyạ bị mạnna Jesús, porque ẹmbyø jạ'ị ngue rạ zithụ fäts'i te øtrạ Jesús.

Bị mạnna Jesús ndanạ gue'ạ dạ bønị ngue dạ 'yøt'e tengụtho 'mø drá mẹnị.

[31] Nụ'ạ rạ ora'ạ p'ʉya, nụnạ rạ Jesús bi zøhrá mamá 'nẹhyø n'yohʉ 'bäp'ʉ thi. Bị mạnda bá ts'o rạ Jesús ngue dị nyạui. [32] Xạngụ yø jạ'ị dị mäspʉ 'bʉhrạ Jesús. Bi t'ẹmbʉya:

—Nị mamá 'nẹ nị n'yohʉ 'bäcua thi, ị nzo'i ngue guị nyạui 'nạ —bi t'ẹmbị.

[33] Mị dạhrạ Jesús, bi 'yẹntho:

—Ma gạ xi'ahʉ ndanạ mạ mamá, ndanạ mạ n'yohʉ —bi 'yẹnạ.

[34] Bi hyẹtyø jạ'ị dị mäspʉ 'bʉi, bi 'yẹmbʉya:

—'Bʉcua ya yø jạ'ị dị nnøpe ngue mạ mamá, dị nnøpe ngue mạ n'yohʉ. [35] Porque nụya yø jạ'ị di ho dạ 'yørpạbị rá pähä Ojạ, guehya ẹntho mạ mamá ya, ogue mạ n'yohʉ ya, ogue mạ njụ.

4

*Rạ Jesús i hy*ɛjpạ rạ hyạ n'na rạ momhmụdä.

[1] Mạn'na ndị p'ʉya, nụp'ʉ ja rạ nenzabi Galilea, bi xännbạ rạ hyạ yø jạ'ị rạ Jesús. Pɛ mạndøngụ dyø jạ'ị bị mpɛti p'ʉ ha 'bʉi. Jạnạngue bi yʉrbʉ ja n'na rạ barco ja bá mịp'ʉ. Bi zoquits'ʉ rạ nenzabi, ị ma mbo rạ dehe. Gätho yø jạ'ị 'bʉ'ạ nenzabi. [2] Xạngụ yø hyạ bi xännbạ yø jạ'ị, honị te gui hyɛjpạ yø hyạ xifi. Ngụnạ n'na rạ hyạ bi hyɛqui, bi 'yẹmbyø jạ'ị:

[3] —Dạmị 'yørpạhʉ rạ güɛnda xạndønho ya yø hyạ gạ xi'ahʉ ya. N'na rạ n'yohʉ bị ma dạ ponnạ trigo. [4] Nụp'ʉ bi thogui ngue ponyø hmụdä, bi zop'ʉ ja rạ 'yụ 'da yø hmụdä. Bị map'ʉ yø ts'ints'ʉ ngue bi za yø hmụdä. [5] Mị'da yø hmụdä bị monị, bi zop'ʉ hịnguị pidi rạ häi ngue o rạ do. Guehya yø hmụdä n'nahmạntho bi bøts'e ngue hịnguị pidi rạ häi p'ʉ bi zo. [6] Hịngạ ya mbo pa yø 'yʉ. Nụ'mø bá pøxrạ hyadi, bi 'yụhyø hmụdä ya xi bøts'e. [7] Mị'da yø hmụdä bi zop'ʉ ja yø 'uịnị. Mị nte yø 'uịnị p'ʉya, bi ts'onyø hmụdä ngue bi hyøt'ạmbo. Ya

hịmbị nja yø hmụdä. [8] Mị'da yø hmụdä bi zop'ʉ ja rạ hogạ häi. Nụ'mø mị bøts'e, mạzihotho guị nɛ̱quị. Mị nja p'ʉya, 'däte mạ'dɛt'a bi bønị ngue n'na mhmụdä. Mị'da p'ʉya, hyạte bi bønị ngue n'na mhmụdä. Mị'da p'ʉya, n'na ciento bi bønị. [9] A nụyá, dị nja nị gụ ngue gui 'yøhmʉ nạ rạ hyạ dí mmạngä ya —bi 'yɛ̱nnạ Jesús.

Rạ Jesús bị mạ hanja ngue honị te gui hyɛjpạ rạ hyạ xihyø jạ'ị.

[10] Ya 'yo pa gätho yø jạ'ị p'ʉya. Nụ'ʉ 'dɛ'mạ yoho yø xädi rạ Jesús bi guarbʉ 'bäi, dạ guehyø jạ'ị nụ'ʉ tobe 'bʉrpʉ bi guat'i. Bi 'yännbʉya te gạ mbønya yø hyạ xi hyɛqui. [11] Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbị:

—Nụya yø hyạ hịnguị fạdị ha dị mạnda Ojạ yø jạ'ị, ị nne Ojạ ngue dạ dịnnị mmʉihʉ hanja ya yø hyạ ya. Pɛ nụ'ʉ mị'da yø jạ'ị, guehya dí honị te dạdi hyɛjpạ yø hyạ dí xifi. [12] Nụ te gä nnụ ya yø jạ'ị ya, ɛ̱ntho 'mø hịnte bị nụ. Nụya yø hyạ øde dí mmạngä, ɛ̱ntho 'mø hịn temạ hyạ bi 'yøde. Gue'ạ di siguetho rạ nts'o gạ 'yo'ạ. Ojạ p'ʉya, ya hịndị pụnnbạ yø ts'oqui yø jạ'ị.

Rạ Jesús bị mạ te nị bønya yø hyạ bi hyɛjpạ rạ momhmụdä.

[13] Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbyø jạ'ị yạui:

—Xquet'ạ 'nɛ̱'ạhʉ hịnguí pạhmʉ te nị bønya yø hyạ dạdi hyɛcä 'mø. ¿Pɛ hague gdá japi dạ dịnnị mmʉihʉ te nị bønya yø hyạ gạ hyɛcä mạhøn'ạ 'mø? [14] Nụnạ rạ momhmụdä dí mmạngä, guehnạ rạ jạ'ị pap'ʉ 'bʉhyø jạ'ị ngue bị mmạmbrá hyạ Ojạ nạ. [15] Nụya yø jạ'ị ngue høntho bi 'yøhrạ hyạ, guehya guị nhyɛjpi ngue rạ nen'yụ p'ʉ bi zo yø hmụdä ya. Høntho juadi bi 'yøhrạ hyạ, bị map'ʉ rạ zithụ, bi japi bi pụmbɛ̱nị rạ hyạ xi 'yøde. [16] Mị'da yø jạ'ị, guị nhyɛjpạ rạ häi hịnguị pidi ngue mị o rạ do p'ʉ bi zo yø hmụdä. Mị zä mị 'yøhrạ hyạ yø jạ'ị, jạnjuạnị di johya ngue bị nụ mạnho. [17] Guehya yø jạ'ị hịmbị bɛnt'ị xạnho rạ hyạ ya. Zits'ʉtho honị ha di hyɛp'ʉ rạ hyạ. Nụ'mø bi ts'ʉi ngue rạ hyạ ɛ̱c'ɛ̱ị, 'bexi cohyø mmʉi. [18] Mị'da yø jạ'ị p'ʉya, guị nhyɛjpạbị rạ häi ngue ja yø 'uịnị p'ʉ bi zo yø hmụdä. Guehya yø jạ'ị bi 'yøde hanja rạ hyạ ya. [19] Pɛ nụ'ạ te yø bɛfi i ja n'na pa ngụ n'na pa, høndyø 'bɛfi nị ma yø mmʉi yø jạ'ị. Di ja ndụmmʉi honị ha dị mmɛ̱mmɛti. Hịngạ ngụt'ạ te gä sännị dạ 'yøt'e. Ya hịn temạ nhotho bi 'yørpạbị nạ rạ hyạ bi 'yøde. [20] Pɛ mị'da yø jạ'ị guị nhyɛjpạ rạ hogạ häi p'ʉ bi zo yø hmụdä. Nụ'mø mị 'yøhrạ hogạ 'da'yo hyạ, bị nụ mạnho. Bi 'yørpạbị rạ nho nạ rạ hyạ bi 'yøde. Pɛ 'bʉ i'da yø jạ'ị ngue mạthoguitho bi 'yørpạbị rạ nho rạ hyạ bi 'yøde.

Rạ Jesús bi hyɛjpạ rạ hyạ n'na rạ nyot'i.

[21] Mạhømbi 'yɛ̱mbyø jạ'ị rạ Jesús:

—Xi'mø ngue hạ rạ nyot'i n'na rạ jạ'ị, nụ'ạ rạ nyot'i hạ, hịndạ gombʉ ja rạ huada. 'Nɛ̱ hịndạ hyøt'ạ 'bit'ots'i. Sinoque dạ hyøxpʉ ja rạ nthøxạnyot'i n'namhmạ di yot'i xạnho mbo rạ ngụ. [22] Njarbʉtho ya yø hyạ hịnguị fạdị hanja ya. Zi yohotho yø jạ'ị tịnyø mmʉi hanja rạ hyạ. Pɛ dạ 'yɛ̱hrạ pa ngue gätho yø jạ'ị dạ bạdị hanja rạ hyạ. [23] Dị nja nị gụ ngue gui 'yøhmʉ ya yø hyạ dí mmạngä.

[24] Mạhømbị 'yɛ̱mbyø jạ'ị rạ Jesús:

—Dạmị 'yɛ̱t'ạmmʉihʉ tenị bønya yø hyạ dí mmạngä. Nụ'mø gui 'yørpạhʉ mạsụ ya yø hyạ ya, dạ dịnnị mmʉihʉ xạnho hanja rạ hyạ. [25] A nụ rạ jạ'ị dạ dịnị xạnho rá mmʉi hanja rạ hyạ, dạ mäx Ojạ ngue mạn'na di bạhrạ hyạ. Pɛ nụ rạ jạ'ị hịnguị nne dạ 'yørpạbị mạsụ rạ hyạ dí mmạ, nụ'ạ zits'ʉ rạ hyạ pạdị, dạ thạnnbị.

Rạ Jesús bi hyɛjpạ rạ hyạ n'na rạ hmụdä 'mø bi thụhụ.

[26] Rạ Jesús bi 'yɛ̱nạ:

—Nụya yø jạ'ị dị mạnda Ojạ, guị nhyɛjpi tengụtho 'mø bi thụ'ạ n'na rạ hmụdä. [27] Nụ rạ jạ'ị bi dụhrạ hmụdä, di sigue dị mpɛtho mɛ̱nte 'danyø pa brá o häi rạ hmụdä, sär'mø dạ bogui, dạ bøxpʉya. Pɛ nụnạ rạ jạ'ị bi dụhrạ hmụdä, hịnguị pạdị hanja ngue bá te rạ hmụdä. [28] Porque rạ häi øt'e ngue dạ bohrạ hmụdä, dạ bøts'e, dị ndạxị, dạ 'yot'i. [29] Nụ'mø bi 'yot'i, dạ soqui.

Rạ Jesús bi hyɛjpạ rạ hyạ n'na mhmụdä rạ mostasa.

[30] Mạhømbị 'yɛ̱mbyø jạ'ị rạ Jesús:

—Mạhøngạ hyɛcä mạn'na rạ hyạ ya. Ma gạ xän'nạhʉ ha dị njap'ʉ dị nxạndyø jạ'ị dạ zo rá 'yɛ Ojạ ya. [31] Nụp'ʉ rá mʉdi, tengụtho n'na zihmụdä rạ mostasa, ngue mạn'na zitchʉ ngue gätho mị'da yø hmụdä ja ua ja rạ xịmhäi. [32] Pɛ nụ'mø bị ma nthụhụ nạ rạ hmụdä nạ, mạn'na tạte rạ dạt'o ngue gätho

mi̱'da yø c'ani̱ i ja. Nu̱p'ʉ ja yø 'yɛt'o, ja ørbʉ yø 'bafi yø ts'ints'ʉ.

33 Xa̱ngu̱ yø hya̱ bi hyɛcra̱ Jesús. I honnbi̱ ndana̱ ra̱ hya̱ da̱ di̱ni̱ xa̱nho p'ʉ ja yø mmʉi yø ja̱'i̱, gue'a̱ xännba̱bi̱'a̱. 34 Nu̱'mø ya̱sɛui yø xädi p'ʉya, i xifi te ga̱ mbønyø hya̱ di hyɛqui. Pɛ nu̱'mø gue'ʉ mi̱'da yø ja̱'i̱ xännba̱bi̱ ra̱ hya̱, guehya honi̱ te gui hyɛjpa̱ yø hya̱ xännba̱bi̱ ya.

Ra̱ Jesús bi säyabi ra̱ nda̱hi̱ conyø fʉnthe.

35 Mi̱ dähra̱ nde'a̱ ra̱ pa'a̱, bi 'yɛ̱mbyø xädi ra̱ Jesús:

—A nu̱yá, ma ga̱ 'dasʉ ra̱ zabi gdá mähä ma̱n'na nguadi.

36 Nu̱'ʉ yø xädi ra̱ Jesús, mi̱ juadi bi 'yɛ̱hyø ja̱'i̱, bi yʉrbʉ ja ra̱ barco mi̱ o ra̱ Jesús, bi̱ ma. Bi̱ mähä mi̱'da yø barco mi̱ jap'ʉ. 37 Nu̱p'ʉ ja ra̱ zabi, bi̱ nanga̱ n'na ra̱ nda̱te nda̱hi̱. Nu̱'ʉ yø fʉnthe nangui̱, so mbo ra̱ barco. Ja̱na̱ngue ya nne da̱ thu̱ntra̱ barco ngue'a̱ ga̱ nhyʉ. 38 Pɛ ra̱ Jesús ma̱mbi̱ oxpʉ ja n'na ra̱ nhu̱di̱ jap'ʉ ja rá xʉtha ra̱ barco ngue a̱ha̱. Nu̱'ʉ yø xädi p'ʉya, bá äp'ʉ bi a̱ha̱, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague grá xännba̱te, ya ga̱ tu̱hʉ. Nu̱'a̱'i̱ p'ʉya, guí a̱tho —bi 'yɛ̱mbi̱.

39 Mi̱ nangra̱ Jesús, bi hɛjpa̱bi̱ ra̱ nda̱hi̱ 'nɛ̱hyø fʉnthe. Bi xifi ngue di̱ nsäya. 'Bexque'a̱ ra̱ ora'a̱ p'ʉya, gä bi̱ nsäya. 40 Pɛ ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbyø xädi:

—¿Hanja ngue guí su̱hʉ? ¿Ua hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue ga̱ fäxa̱hʉ? —bi 'yɛ̱mbi̱.

41 Mi̱ nu̱ yø xädi ra̱ Jesús ngue te bi 'yøt'e, bi̱ nti̱nnbʉtho yø ts'u̱ mi̱ ja. Di̱ n'yɛ̱mbi̱ n'na ngu̱ n'na p'ʉya:

—¿Te'o ni̱ n'yohʉ na̱ n'yø? Asta̱ ra̱ nda̱hi̱ 'nɛ̱hra̱ dehe ɛ̱c'ɛ̱i̱ 'mø bi zofo —di̱ n'yɛ̱mbi̱.

5

Ra̱ Jesús bi 'yøthe n'na ra̱ n'yohʉ mi̱ n'youi yø ts'onthi̱.

1 Mi̱ zøm ma̱n'na nguadi ra̱ zabi, ja ra̱ häi ni̱ hu̱ ngue Gadara. 2-3 Høntho bi bømp'ʉ ja ra̱ barco ra̱ Jesús, ya xpa̱ ɛ̱p'ʉ n'na ra̱ n'yohʉ mi̱ n'youi ra̱ ts'onthi̱. Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ na̱, mi̱ nnøpa̱ ngu̱ p'ʉ ja yø n'o yø ánima. Ma̱da̱gue'a̱ ntha̱t'i̱ conyø cadena, pɛ xɛjtho. Ja̱na̱ngue ya hi̱njongui̱ sä da̱ za̱mmi̱. 4 Xa̱ngu̱ yø nni̱di̱ ngue ntha̱t'i̱ yø 'yɛ 'nɛ̱hyø gua conyø cadena. Pɛ xɛjtho, hi̱ngui̱ hät'i da̱ za̱mmi̱. 5 Ra̱ pa ra̱ xui̱ 'yo da̱po, bi 'yop'ʉ ha o yø ánima, i̱ mafi hapʉ ni̱ ma. 'Nɛ̱ xa̱ nguahyø nsä'mi̱ rá do'yo ngue di̱ ntɛ yø do. 6 Yap'ʉtho ma̱mbá ɛ̱hɛ̱, pɛ mi̱ hyandra̱ Jesús. Bi̱ ntihi i̱ nda̱ntyøhmu̱ p'ʉ 'bäi. 7 Ra̱ ndøts'ɛdi i zofo, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague Jesús, rá Ts'ʉnt'ʉ'i Oja̱ nu̱na̱ jasɛ rá ts'ɛdi, ¿hanja ngue ga̱di̱ nthi̱nt'ua dí 'bʉi? Nguet'Oja̱'i̱, 'yo ga̱di ʉngui̱.

8 Ngu̱na̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱nna̱ n'yohʉ, porque ya xi xihra̱ ts'onthi̱ ra̱ Jesús ngue da̱ hyɛp'ʉ ra̱ n'yohʉ n'youi. 9 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Teni̱ hu̱'i̱?

Ra̱ n'yohʉ p'ʉya bi 'yɛ̱na̱:

—Nná hu̱gä ngue yø mmu̱ndotho gähe, porque xa̱ngu̱gähe —bi 'yɛ̱mbi̱.

10 Nu̱'ʉ yø ts'onthi̱ p'ʉya, bi xihra̱ Jesús ngue nu̱p'ʉ mi̱ 'bʉi, hi̱nga̱ yap'ʉtho da̱ mɛnhni̱. 11 Ja mi̱ 'yorbʉtho n'na 'bʉi yø ts'ʉdi, ma̱'yoni̱ p'ʉ bí ja ra̱ nguani̱. 12 Nu̱'ʉ yø ts'onthi̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:

—Da̱mi̱ 'dacje ra̱ nt'ɛ̱di̱ ga̱ cʉt'ähe p'ʉ ja yø mmʉi yø ts'ʉdi bí 'yo nʉ —bi 'yɛ̱mbi̱.

13 Ra̱ Jesús bi u̱nna̱ nt'ɛ̱di̱ yø ts'onthi̱ ngue ja i̱ map'ʉ. Ja̱na̱ngue bi hyɛp'ʉ ra̱ n'yohʉ mi̱ n'youi, bi̱ ma, i̱ ncʉrbʉ ja yø mmʉi yø ts'ʉdi p'ʉya. Nu̱'ʉ yø ts'ʉdi mi̱ jua'i yo ma̱hua̱hi̱. Bi gʉ ra̱ 'dihi yø ts'ʉdi p'ʉya, bi̱ nhyørbʉ ja ra̱ zabi. Gä ja bi ja̱rbʉ ra̱ dehe.

14 Nu̱'ʉ mi̱ fähyø ts'ʉdi p'ʉya, bi̱ nsu̱ 'mø mi̱ nu̱ te bi̱ nja. N'na 'dihitho bi̱ map'ʉ bí ja ra̱ hni̱ni̱ ngue bá ma̱ te bi̱ nja. Da̱ gue'ʉ yø ja̱'i̱ 'da'a̱ n'nanni̱ bí 'bʉi, gä bá xifi. Mi̱ 'yøhyø ja̱'i̱'a̱ te bi̱ nja, ma̱ndøngu̱ dyø ja̱'i̱ bá ɛ̱hɛ̱ da̱ nu̱. 15 Mi̱ zønyø ja̱'i̱ p'ʉ 'bʉhra̱ Jesús, 'dap'ʉ 'bʉhmi̱'a̱ ra̱ n'yohʉ mi̱ n'youi yø ts'onthi̱. Ya hi̱nte di ja, ya he ra̱ u̱lu, ya xi di̱ts'i̱. Pɛ bi zu̱ yø ja̱'i̱'a̱ te xi̱ nja. 16 Nu̱ya yø ja̱'i̱ xi̱ nu̱sɛ'a̱ te xi thohra̱ n'yohʉ mi̱ n'youi yø ts'onthi̱, 'nɛ̱'a̱ te xi thohyø ts'ʉdi, gä xihyø ja̱'i̱ nu̱ya ja søhø. 17 Yø ja̱'i̱ p'ʉya, bi xihra̱ Jesús ngue da̱ ma.

18 Ja̱na̱ngue ma̱høm̱bi yʉrbʉ ja ra̱ barco ra̱ Jesús ngue da̱ ma. Nu̱'a̱ ra̱ n'yohʉ mi̱ n'youi yø ts'onthi̱, bi xihra̱ Jesús ngue xta̱ mmɛp'ʉ ni̱ ma. 19 Pɛ hi̱mbi̱ nepra̱ Jesús, sinoque bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ma̱n'na xa̱nho ni̱ ma ni̱ ngu̱. Da̱mi̱ xihni̱ mɛni̱ te dá øt'a̱'i̱. Xihni̱ amigo. Da̱mi̱ xifi ha bi̱ nja ngue bi hu̱ɛ̱c'a̱'i̱ Oja̱ bi 'yøthe'i —bi 'yɛ̱mbi̱.

20 Bi̱ ma ra̱ n'yohʉ p'ʉya, bi̱ n'yo gätho p'ʉ ja yø hni̱ni̱ Decápolis, xifi gätho yø ja̱'i̱ te

xi 'yørpąbi rą Jesús. Nu to gä bi 'yøde te xi 'yøtrą Jesús, gä di 'yøtho.

Rą Jairo bi zixrą Jesús ngue dą øthebi rą́ t'ixu.

21 Mi zømmąn'na nguadi rą zabi rą Jesús, xąndøngu yø ją'i hømbi mpɛti. 22 Bi zø'ą n'na rą n'yohʉ 'bɛt'o ngue di mąnda p'ʉ ja rą nijją p'ʉya, ni hu ngue rą Jairo. Bi ndąntyøhmu p'ʉ 'bährą Jesús. 23 Jąnjuąni ngue äprą mąte, bi 'yɛ̱mbi:

—Nugä nną́ ɛ̱hɛ̱ gą xi'i ngue mą t'ixu dí si, ya pa mąn'ʉ, ya ja ngue dą du. Xi'mø gui 'yørcą rą mąte gą mmɛ, gui japni 'yɛ p'ʉ ja rą́ do'yo, jąnąngue dą zä rą n'ʉ hɛ̱mbi.

24 Nuną rą Jesús bi mɛ ną rą n'yohʉ bi zits'i. Xąngu mi'da yø ją'i bi dɛnni astą di ntørbʉ ja rą 'yu.

25 Nu'ʉ yø ją'i ni dɛnną Jesús, n'youi p'ʉ n'na rą xisu ngue ya n'nɛ'mą yonjɛya mi hɛ̱mbrą m'mäcji. 26 Nuną rą xisu mądi hyɛ̱nni, xąndøngu rą́ mɛ̱nyu xi ʉni ngue honyø 'yøthe dą 'yøthe. Ya xi ʉni gätho'ą te mi pɛts'i, porque nne ngue dą zä te hɛ̱mbi. Pɛ hin'i zä'ą ngue mądi n'yøthe. Sinoque mąn'na mąni ma mąn'ʉ. 27-28 Mi zä mi 'yøhną rą xisu ngue øtyø milagro rą Jesús, bi 'yɛ̱nną xisu p'ʉya: "Nu'mø gą thärpąbi rą́ he rą Jesús, dą zägui", bi 'yɛ̱ną. Jąnąngue bi nthinnbʉ ha mma yø ją'i p'ʉya, astą gue'mø mi guatrą Jesús ngue bi därpą rą́ he. 29 Ngu'i därpą rą́ he p'ʉya, 'bexpi nsäya rą ji, bi zä rą n'ʉ mi hɛ̱mbrą xisu. 30 Mi bąhrą Jesús ngue bi zä n'na nc'ɛ̱i conną́ ts'ɛdi, bi m'mä p'ʉya ngue hɛ̱tyø ją'i. Bi 'yɛ̱mbi:

—¿Te'o bi därcągui mą he? —bi 'yɛ̱mbyø ją'i.

31 Bi 'yɛ̱m'mø mi dąhyø xädi rą Jesús:

—Guí ännī to bi dät'ą ni he. Conque guí nnu ngue xąndøngu yø ją'i di ntøt'ua nną́ mähä —bi 'yɛ̱mbi.

32 Pɛ rą Jesús bi sigue di za di hɛ̱ti yø ją'i, ngue nne dą bądi te'o bi dädi. 33 Nu'ą rą xisu p'ʉya, ya pądi te xi 'yøt'e, mmap'ʉ p'ʉya ni huąqui ngue su. Bi ndąntyøhmu p'ʉ 'bährą Jesús. Bi xi'ą njuąni ngue xi därpąbi rą́ he. 34 Nuną rą Jesús bi 'yɛ̱mbi:

—Ague t'ixu, ya bi zä'i ngue gą́ 'yɛ̱c'ɛ̱i ngue di zä'i commą ts'ɛdigä. Ni ma ya, dą hyu ni mmʉi ngue bi zä'i —bi 'yɛ̱mbi.

35 Nuną rą Jesús, mɛ̱nte yąui rą xisu mądi hyɛ̱nni, bi zø hmąn'na nc'ɛ̱i bą́ nɛ̱xpʉ ja rą́ ngu rą Jairo, bi 'yɛ̱mbrą Jairo:

—Ya bi du ni t'ixu n'yø, 'yoni mantho gui sixrą xännbąte —bi 'yɛ̱mbi.

36 Nuną rą hyą bi sihrą Jairo, bi 'yøhrą Jesús, pɛ hingui ørpątho mąsu. Sinoque bi 'yɛ̱mbrą Jairo:

—'Yo sä guí su'ą si'i ngue bi du ni t'ixu. Sinoque dąmi 'yɛ̱c'ɛ̱igui ngue dą zä gą fäxą'i —bi 'yɛ̱mbi.

37 Ya himbi nepe xtą thogui gätho yø ją'i. Sinoque høndrą Bɛdu bi zits'i, co 'nɛ̱hya yonc'ɛ̱i di n'yohʉ, rą Xuua 'nɛ̱hrą Jacobo. 38 Mi zømp'ʉ ja rą́ ngu rą Jairo p'ʉya, ya zonyø ją'i, tär'mąn'ʉ yø mmʉi ngue ya xi du rą hmute. 39 Pɛ ngu'i zønną Jesús, bi yʉt'ąmbo, bi 'yɛ̱mbyø ją'i:

—¿Te 'bɛ'ą guí øthʉ ua gądi yännihʉ? 'Yoni mantho gui zomhmʉ. Nuną rą hmute hingui tu ną, i ątho ną.

40 Pɛ nuya yø ją'i yąui rą Jesús, i thentho, porque pądi ngue ya xi du rą hmute. Mi bøn'athi gätho yø ją'i p'ʉya, rą Jesús bi thop'ʉ brą́ 'bɛnną hmute. Ni n'youi rą́ papá rą hmute 'nɛ̱hrą́ mamá. Co 'nɛ̱'ʉ yø xädi ni n'youi. 41 Rą Jesús bi bɛnnbą rą́ 'yɛ rą hmute xi du, bi 'yɛ̱mbi:

—Talita cumi —bi 'yɛ̱mbi.

Nuną rą hyą ną p'ʉya, i nne dą mą ngue ɛ̱ną: "Ague grą́ hmute, dí xi'i, dąmi nangui". 42 Høntho bi mąnną rą hyą ną p'ʉya, 'bexpi nangrą hmute, bi n'yo. Rą hmute p'ʉya, ya 'dɛ'mą yonjɛya mi 'bʉi. Nuya bi nup'ʉ bi bɛ̱nnąte rą hmute, di 'yøtho. 43 Pɛ rą Jesús ɛ̱mmɛ̱i di hɛjpą yø ją'i ngue hinjondą mą te bi 'yøt'e. Bi mąnda p'ʉya ngue di t'unną hmɛ̱ dą zi rą hmute.

6

Nu'ʉ yø mmɛ̱nguhʉ rą Jesús hingui ɛ̱c'ɛ̱i te øt'e.

1 Mąmbą́ ɛ̱p'ʉ ja rą́ ngu rą Jairo rą Jesús, i map'ʉ ja rą́ häi bą́ nte, bi mɛ yø xädi. 2 Nu'mø rą pa säya yø ją'i p'ʉya, pap'ʉ ja rą nijją rą Jesús, ngue bi xännbąbi rą hyą yø ją'i. Xąngu yø ją'i øxrą hyą bi mą. Pɛ gä di 'yødyø ją'i hanja'ą rą hyą øde, di n'yɛ̱mbi:

—¿Hapʉ go bą́ hą'ą rą hyą xännbąte ną rą n'yohʉ yą ua? ¿Hague go gą mbą'ą rą hyą pądi? ¿Hague gą nzä øtyø milagro? 3 Conque guehną rą yaxi rą́ ts'ʉnt'ʉ rą Maya ną. Yø n'yohʉ p'ʉya, guehną rą Jacobo, 'nɛ̱hrą José, 'nɛ̱hrą Judas, 'nɛ̱hrą Simu. Yø nju p'ʉya, gä 'dadua rą hniniī dí 'bʉhmʉ.

Ja̱na̱ngue ɛ̱mbyø ja̱'i̱ ngue to bi zä
ma̱n'yohʉ na̱ ra̱ Jesús. Hi̱ngui̱ ørpa̱tho
ma̱su̱ yø ja̱'i̱ ra̱ hya̱ xifi. 4 Pɛ bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱
ra̱ Jesús:
—Gätho yø pønga̱hya̱ Oja̱ n'nanni̱
ni̱ 'yɛ̱hɛ̱, gä hnu̱ ma̱nsu̱. Pɛ nu̱'ʉ yø
mmɛ̱ngu̱hʉ yø pønga̱hya̱, hi̱ngui̱ nnu̱
ma̱nsu̱. Ni̱ xinga̱ gue'ʉ to 'bʉp'ʉ ja rá̱ ngu̱
ra̱ pønga̱hya̱ di̱ nnu̱ ma̱nsu̱.
5 Ja bi̱ njap'ʉ ngue hi̱mbi̱ zä xta̱ 'yøt'e xa̱n-
gu̱ yø milagro ra̱ Jesús. Høndi zi hangu̱tho
yø därquɛ̱hi̱ bi japrá̱ 'yɛ ngue bi 'yøthe.
6 Di 'yødra̱ Jesús hanja ngue hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱i̱ yø
mmɛ̱ngu̱ui.

Nu̱'ʉ 'dɛ'ma̱ yoho yø xädi ra̱ Jesús, bi
'yɛt'i ngue da̱ xännba̱ ra̱ hya̱ yø ja̱'i̱.
Mi̱ bømp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ mi̱ 'bʉhra̱ Jesús,
bi̱ ma bá̱ n'yop'ʉ ja yø hni̱ni̱, ma̱nyarbʉ
i̱ ma ngue xännba̱ ra̱ hya̱ yø ja̱'i̱. 7 Nu̱ya
'dɛ'ma̱ yoho yø xädi ya xi huanhni̱, bi zofo
ngue da̱ mɛnnbʉ ja yø hni̱ni̱. Bi xifi ngue
yø yonc'ɛ̱i̱ p'ʉ da̱ ma. Bi u̱nna̱ ts'ɛdi ngue
da̱ 'yøthe yø ja̱'i̱ n'youi yø ts'onthi̱. 8 Bi xi
p'ʉya, ngue hi̱n teni̱ buxa da̱ ga̱ts'i̱. 'Nɛ̱
hi̱n tema̱ thu̱hmɛ̱ da̱ hya̱ts'i̱. 'Nɛ̱ hi̱n tema̱
mɛ̱nyu̱ da̱ hya̱ts'i̱. Sinoque høndra̱ tøhø da̱
hya̱ts'i̱. 9 Bi xifi ngue da̱ gʉxyø thi̱xfani̱ 'nɛ̱
hi̱nda̱ ga̱xrá̱ mponi̱. 10 Bi sigue bi 'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱'mø gá̱ sømhmʉ p'ʉ ja n'na ra̱ hni̱ni̱,
nu̱'mø to da̱ zixa̱hʉ rá̱ ngu̱ ngue di säya'a̱hʉ,
ja m'mʉhmʉ p'ʉ ja ra̱ ngu̱ di̱ n'na'a̱hʉ ra̱
ts'äya, asta̱ gue'mø guá̱ ɛ̱hmʉ. 11 Nu̱p'ʉ
ja n'na ra̱ hni̱ni̱ gui sømhmʉ, 'nɛ̱ hi̱ndi̱
n'na'a̱hʉ ra̱ ts'äya, ogue hi̱njonda̱ 'yøt'a̱hʉ
ma̱su̱, da̱mi̱ thogui, gdi̱ mähä n'nanni̱ ra̱
hni̱ni̱. Pɛ da̱mi̱ hua̱mhmra̱ fonthäi di̱ n'youi
ni̱ mbonguahʉ, gue'a̱ ra̱ hmɛ̱ya'a̱ ngue ya da̱
thɛp'ʉ ya yø ja̱'i̱ hi̱mbi̱ 'yøt'a̱hʉ ma̱su̱.
12 Nu̱'ʉ yø xädi ra̱ Jesús bi̱ ma bá̱ n'yop'ʉ
ja yø hni̱ni̱. I xihyø ja̱'i̱ ngue da̱ hyɛp'ʉ ra̱
nts'o ga̱ 'yo. 13 Xa̱ngu̱ yø nni̱di̱ bi 'yøthe yø
ja̱'i̱ n'youi yø ts'onthi̱. Nu̱'mø bi gospa̱bi̱ ra̱
aceite yø därquɛ̱hi̱, 'bexi sä ha hɛ̱mbi̱.

Ra̱ Herodes ɛ̱mbi̱ ngue nu̱na̱ ra̱ Jesús,
gue'a̱ ra̱ Xuua mi̱ øtra̱ nxixya̱.
14 Nu̱na̱ ra̱ da̱st'abi Herodes mi̱ 'yøde te
mma̱nyø ja̱'i̱ ngue xa̱ngu̱ yø milagro øtra̱
Jesús. Bi 'yɛ̱mp'ʉya:
—Nu̱gä dí ɛ̱na̱ ngue xpí bɛ̱nna̱te'a̱ ra̱
Xuua mi̱ øtra̱ nxixya̱. Ja̱na̱ngue sä øtyø
milagro —bi 'yɛ̱na̱.
15 Mi̱'da yø ja̱'i̱ p'ʉya bi 'yɛ̱na̱:
—Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ i hma̱, rá̱ nzɛgui
guehna̱ ra̱ pønga̱hya̱ Elías.
Pɛ mi̱'da yø ja̱'i̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:
—Nu̱gä dí ɛ̱na̱ ngue 'bʉi̱ toni̱ pønga̱hya̱
Oja̱ na̱.
16 Ra̱ Herodes bi 'yɛ̱n'a̱ p'ʉya:
—Pɛ nu̱gä dí ɛ̱na̱ ngue gue'a̱ ra̱ Xuua mi̱
øtra̱ nxixya̱ xpí bɛ̱nna̱te ya. Porque nu̱na̱ ra̱
Xuua, guehna̱ dá̱ ma̱ndagä bi thɛjpa̱bi̱ rá̱ ya
na̱.

Ja mma̱ngua ya ha bi̱ nja ngue bi du̱ ra̱ Xuua mi̱ øtra̱ nxixya̱.

17 Nu̱'mø yø pa xa̱ thogui, bi̱ ma̱nda ra̱
Herodes ngue bi̱ mbɛntra̱ Xuua, bi du̱t'i̱
conyø cadena bi got'a̱ fädi. Bi ʉpi ngue
nu̱na̱ ra̱ Xuua ya xi xihra̱ Herodes ngue
hi̱ngui̱ ho di̱ m'mʉhmi̱ na̱ rá̱ 'bɛpo Herodías
nu̱na̱ ma̱rá̱ xisu na̱ rá̱ n'yohʉ Lipe. 18 Nu̱na̱
ra̱ Xuua, xi 'yɛ̱mbra̱ Herodes: "Hi̱n'yʉ ra̱
nt'ɛ̱di̱ guí m'mʉhmi̱ ni̱ 'bɛpo", xi 'yɛ̱mbi̱.
19 Mi̱ 'yøhra̱ xisu na̱ ra̱ hya̱ mma̱nna̱ Xuua,
bi̱ mbøcuɛ ra̱ xisu, i sʉhra̱ Xuua ngue'a̱ te ra̱
hya̱ bi̱ ma̱. I̱ nnepe ngue da̱ tho ra̱ Xuua. 20 Pɛ
ra̱ Herodes hi̱ngui̱ nne da̱ hyo, porque nnu̱
ma̱nsu̱ na̱ ra̱ Xuua, 'nɛ̱ pa̱rpi̱ ngue ra̱ hoga̱
n'yohʉ. Nu̱'a̱ te ra̱ hya̱ mi̱ mma̱nna̱ Xuua,
ma̱di̱ ho da̱ 'yøde, pɛ mi̱ yobɛ̱ni̱tho ha ga̱
'yøde te gäma̱ hya̱ mma̱nna̱ Xuua. 21 Pɛ nu̱-
na̱ ra̱ Herodías bi di̱ni̱ ha di japra̱ Xuua nu̱na̱
sʉi. Mi̱ zøhra̱ pa bi̱ nsänni̱go ra̱ Herodes.
Bi zonhyø mmi̱st'abiui ngue bi 'yørpa̱bi̱ ra̱
nts'i̱hmɛ̱. Gätho yø hmu̱ yø soldado, gä
bi zofo. Nu̱p'ʉ ja ra̱ häi Galilea, gätho'ʉ
yø ja̱'i̱ hnu̱ ma̱nsu̱ p'ʉ ja yø hni̱ni̱, gä bi
zofo. 22 Nu̱na̱ rá̱ t'i̱xu̱ ra̱ Herodías, bi yʉrbʉ
'bʉhyø ja̱'i̱ xi pɛtra̱ Herodes ngue sänni̱go,
bi̱ mʉhra̱ hnɛ̱i̱ p'ʉya. Ra̱ Herodes co gätho
yø ja̱'i̱ bi ho te øtra̱ hmu̱te. Ja̱na̱ngue bi
'yɛ̱mbra̱ hmu̱te ra̱ Herodes: "Nu̱'mø tema̱
cosa gui 'yäqui, nu̱gä ga̱ 'da'i", bi 'yɛ̱mbi̱.
23 Ra̱ Herodes bi 'yɛ̱xa̱ ntestigo Oja̱ ngue
ma̱juani̱ di u̱nna̱ hmu̱te'a̱ te gäma̱ cosa da̱
'yäpi, ma̱da̱gue'a̱ di u̱n ma̱de'a̱ te gä pɛts'i.
24 Ra̱ hmu̱te p'ʉya, hi̱nga̱ 'bexpi xifi te 'bɛ'a̱
nne da̱ 'yäpi. Sinoque 'be bá̱ änna̱ mamá. Bi
'yɛ̱mbi̱: "Ague mamá, ¿teni̱ 'bɛ'a̱ ga̱ ädi?"
Nu̱'a̱ rá̱ mamá ra̱ hmu̱te p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:
"Da̱mi̱ 'yäpya ngue di 'da'i rá̱ ya̱ ra̱ Xuua
mi̱ øtra̱ nxixya̱", bi 'yɛ̱mbi̱. 25 Nu̱'a̱ ra̱ hmu̱te
p'ʉya, bi̱ mengui̱, i̱ ma mbo, ngue bá̱ ɛ̱mbra̱
da̱st'abi: "Nu̱'a̱ rá̱ ya̱ ra̱ Xuua mi̱ øtra̱ nxixya̱

ya, dami 'daqui, di o n'na ra mohi”, bi 'yɛmbi.
26 Mi zä mi 'yøde te 'bɛ'a t'äpra dast'abi, mambi dudrá mmʉi. Pɛ ya xi ma ngue di unna hmute'a te da 'yäpi. Yø ja'i 'bʉp'ʉ ha mi 'bʉi, gä xi 'yøde te xi ma. Bi manda p'ʉya ngue bi t'unna hmute'a te ädi. 27-28 Bi 'yɛt'a n'na ra soldado da hɛjpa rá ya ra Xuua p'ʉ ja ra fädi p'ʉya. Bá jät'a n'na ra mohi, bi t'unna hmute. Ra hmute p'ʉya, bi däprá mamá'a ra ya bi t'unni. 29 Mi bahyø xädi ra Xuua ngue ya bi du, bi ma bá hannba rá do'yo ra ánima ngue bi 'yägui.

Ra Jesús bi 'yøt'e ngue bi nsihmɛ cʉt'a mahuahi ma'yohʉ.

30 Mambá pengyø xädi ra Jesús ngue bá manna hya p'ʉ ja yø hnini, bi däprá güɛnda te xi 'yøt'e, bi däprá güɛnda tema hya xi nxännbate. 31 Nu'ʉ yø pa'ʉ, ni ma ni 'yɛhyø ja'i p'ʉ 'bʉhra Jesús. Nuna ra Jesús co 'nɛhyø xädi, ni xingra hmɛ da mbongui ra ora da zi. Jananngue bi 'yɛmbyø xädi:

—A nuyá, ma ga mmähä p'ʉ hinjo'o yø ja'i ya, n'namhma ga nsäyahʉ zits'ʉ.

32 Bi yʉrbʉ ja n'na ra barco ra Jesús conyø xädi, i map'ʉ hinjongui 'bʉi. 33 Xangu yø ja'i bi nu 'mø mi ma ra barco, pɛ padi te'o ni op'ʉ ja ra barco. Bi ma yø ja'i p'ʉya, ní n'yoguatho, bi dɛnna nenzabi. Nup'ʉ ja yø hnini thohyø ja'i, i tɛr'mi'da yø ja'i, mandøngurbʉ ni ma yø ja'i. M'mɛt'o bi zønyø ja'i p'ʉ ha ja ngue da zønna barco. 34 Mi zøhra barco bá o ra Jesús, bi bøni. Pɛ ya mandøngu dyø ja'i 'bʉp'ʉ. Bi huɛjpʉya, porque yø ja'i 'bʉi tengutho yø dɛ'yo 'mø hinjo'o to da mädi, njarbʉtho. Jananngue ndø ya'atho ra ora bi xännbabi ra hya yø ja'i ra Jesús. 35 Ya ni ma di nde p'ʉya, bi guatyø xädi ra Jesús, bi 'yɛmbi:

—Ya bi nde, 'nɛ nuua dí 'bʉhmʉ ra dapo ua. 36 Dami 'yɛhyø ja'i, n'namhma da map'ʉ bí ja yø hnini, da dänsɛ ra hmɛ da zi.

37 Bi 'yɛmbyø xädi ra Jesús:

—Dami unhnʉ ra hmɛ da zi yø ja'i —bi 'yɛmbi.

Nu'ʉ yø xädi p'ʉya, bi 'yɛmbi:

—¿Hapʉ gue ga hahʉ'a yo ciento ma pa ra nzäbi ngue ga tämphʉ ra hmɛ da zi yø ja'i 'bʉcua? —bi 'yɛmbi.

38 Mahømbi 'yɛmbyø xädi ra Jesús:

—Dami nu hangu yø thuhmɛ guí hahʉ.

Nu'ʉ yø xädi p'ʉya, bi nu hangu yø thuhmɛ ha. Bi 'yɛmbʉya:

—Ja ua cʉt'a yø thuhmɛ 'nɛ yoho yø hua.

39 Ra Jesús bi 'yɛmbyø xädi yaui:

—Dami xihmʉ yø ja'i da micua ja ra 'batha. Da 'yøtyø zimundo p'ʉ da mi.

40 Bi mihyø ja'i p'ʉya ngue di nsihmɛ. Yø ciento nja'i p'ʉ bi mi i'da, yø yote ma'dɛt'a nja'i p'ʉ bi mi i'da.

41 Ra Jesús bi hyan'ʉ cʉt'a yø thuhmɛ 'nɛ'ʉ yoho yø hua. Bi hyanma hɛts'i p'ʉya, bi ja mammadi Oja. Bi xɛnyø thuhmɛ p'ʉya, bi unyø xädi ngue di 'darpabi yø ja'i. Da guehyø hua bi dat'i. 42 Bi nsihmɛ xanho yø ja'i, gä bi nniya. 43 Mi juate ra ts'ihmɛ yø ja'i p'ʉya, nu'ʉ yø xädi ra Jesús bi pɛti 'dɛ'mayo canasta yø thuhmɛ bi bongui. Xquet'a bi mɛs'yø hua bi bongui. 44 Nu'ʉ yø ja'i bi nsihmɛ'a ra ora'a, cʉt'a mahuahi ma'yohʉ bi nsihmɛ.

Ni 'yo maxøts'e ra dehe ra Jesús.

45 Mɛnte ɛhyø ja'i ra Jesús, bi xihyø xädi ngue di m'mɛt'o da 'yo ra barco, di ma man'na nguadi ra zabi ha bí ja ra hnini Betsaida. 46 Mi juadi bi 'yɛhyø ja'i ra Jesús, bi map'ʉ bí ja ra nyuni ngue bá mat'Oja. 47 Mi nxui p'ʉya, ya bí 'yo made ra zabi ra barco ni o yø xädi, pɛ ra Jesús bi 'bʉsɛ p'ʉ bí ja ra nyuni. 48 Bi bahra Jesús ngue hangu pɛfi di 'yonna barco'ʉ yø xädi, pɛ hingui sä da thogui, porque ra ndahi di cots'i. Mi zʉ'i hyu xudi p'ʉya, bi map'ʉ bí 'bʉhyø xädi ra Jesús, ni 'yo maxøts'e ra dehe. Bi ne ngue xta nuits'i. 49 Pɛ mi hyandyø xädi ngue mmap'ʉ ni 'yo maxøts'e ra dehe. Nu'ʉ yø xädi ra Jesús bi 'yɛna ngue ra ndahi i nnu. Bi mʉhra mafi p'ʉya ngue su. 50 Gä bi hyandi, pɛ gä bi nsu. Pɛ ra Jesús 'bexpi zofo, bi 'yɛmbi:

—Go guecä, 'yoguí suhʉ —bi 'yɛmbi.

51 Mi yʉrbʉ ja ra barco mi o yø xädi ra Jesús, 'bexpi nsäya ra ndahi. Mi nu yø xädi'a te bi 'yøt'e, man'natho bi nsu. 52 Madague'a xi nu yø xädi'ʉ yø milagro xi 'yøtra Jesús, ngue bi xandyø thuhmɛ bi zi yø ja'i, pɛ hingui 'yo yø mmʉi te'o na ra Jesús.

Nup'ʉ ja ra häi Genesaret bi 'yøthe yø därquɛhi ra Jesús.

53 Mi zøn'a nenthe ja ra häi Genesaret, bi dat'yø barco 'mø mi bøni. 54 Høntho bi bønna barco ra Jesús, 'bexpi bahyø ja'i mi

'bʉp'ʉ ngue te'o. 55 Bi̱ ma yø ja̱'i̱ p'ʉya, bi 'yonnba̱bi̱ mi̱'da yø ja̱'i̱ ngue da̱ ɛ̱hɛ̱. Xifi ngue da̱ tu̱ yø därquɛ̱hi̱ da̱ oxyø fi̱di̱, da̱ zøp'ʉ 'bʉhra̱ Jesús. 56 Hønnbʉ bi zä sønna̱ Jesús, sømp'ʉ ja yø hni̱ni̱, sømp'ʉ ja yø ngu̱nhui̱, hønnbʉ ts'ʉ hapʉ søni̱, bi̱ njʉqui yø därquɛ̱hi̱ ngue 'bop'ʉ ja yø caye, t'äpra̱ ma̱te ra̱ Jesús squera̱ngue rá̱ nya̱ni̱ rá̱ he da̱ därpa̱bi̱ yø därquɛ̱hi̱. 'Be xi sä ha hɛ̱mbi̱.

7

Ja 'da yø costumbre xa̱ nzänsɛ yø ja̱'i̱ hi̱ngui̱ nnu̱ ma̱nho ra̱ Jesús.

1 Nu̱ya 'da yø fariseo 'nɛ̱hyø xännba̱te ngue ra̱ ley ngue yø mmɛ̱ngu̱ Jerusalén bi guarbʉ 'bähra̱ Jesús ngue di̱ nya̱ui. 2 Bi̱ mbøcuɛ 'mø mi̱ nu̱ te øt'i'da yø xädi ra̱ Jesús, ngue hi̱ngui̱ xʉ'yɛ hante di̱ nsi̱hmɛ̱, ngue da̱ mecra̱ ts'oqui n'youi yø 'yɛ. 3 Nu̱ya yø fariseo 'nɛ̱ gätho mi̱'da yø judío, i øtyø costumbre xa̱ nzänyø ndiua. Za̱nt'a̱ xʉ'yɛ hante di̱ nsi̱hmɛ̱. 4 Nu̱'mø bá̱ penga̱ täi xquet'a̱ xʉ'yɛ, porque ɛ̱na̱ ngue pecra̱ ts'oqui ja yø 'yɛ. Xa̱ngu̱ mi̱'da yø costumbre øt'e, xʉtyø ts'øye, xʉtyø mohi, pu̱nnbi̱ da̱ dätra̱ häi. 'Nɛ̱hyø t'ots'i nts'i̱hmɛ̱ pet'e. 5 Mi̱ zä mi̱ nu̱rpi te øtyø xädi ra̱ Jesús ngue hi̱ngui̱ øt'e tengu̱tho ga̱ 'yo, bi̱ mbøcuɛ p'ʉya, bi 'yørpa̱ ra̱ nt'änni̱ ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Hanja ni̱ xädi ngue fɛstho ra̱ hya̱ bi zoga̱hʉ yø ndiua? Porque hi̱ngui̱ pecra̱ ts'oqui ja yø 'yɛ, ngue di̱ nxʉ'yɛ hante di̱ nsi̱hmɛ̱.

6 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ni̱ xirbʉ guí ɛ̱na̱ ngue guí ɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ Oja̱. Go guí øthʉ na̱ ra̱ hya̱ bi 'yotra̱ pønga̱hya̱ Isaías ngue bi 'yɛ̱n'Oja̱: "Nu̱ya yø ja̱'i̱ 'bʉcua, nu̱'mø bi̱ nya̱, xøgue ɛ̱na̱ maju̱a̱ni̱ ngue nnu̱ ma̱nsugui̱. Pɛ hi̱mma ju̱a̱ni̱ ngue yø mmʉi ga̱ nda̱nnegui. 7 Ya hi̱nte ni̱ bøntho ngue tha̱nnegui yø ja̱'i̱. Nu̱ te gäma̱ hya̱ xännba̱te, xa̱ngu̱ yø hya̱ xa̱ nzänsɛ ngue ɛ̱mbi̱ di̱ ma̱nda Oja̱", ngu̱na̱ bi̱ ma̱n'Oja̱. 8 Nu̱'a̱hʉ, guí fɛsthohʉ yø hya̱ di̱ ma̱nda Oja̱ ngue go ga̱di ja ndu̱mmʉi guí øthʉ yø costumbre bi zohyø ndiua. Porque xa̱ngu̱ yø costumbre guí øthʉ, tengu̱ yø ts'øye 'nɛ̱hyø mohi guí xʉthʉ, pu̱nnbi̱ da̱ dätra̱ häi.

9 Go xcá̱ 'yɛmhmʉ n'na nguadi ya yø hya̱ di̱ ma̱nda Oja̱ ngue go guí øthʉ yø costumbre bi zohyø ndiua. 10 Nu̱na̱ ra̱ Moisés bi xihyø ja̱'i̱ te 'bɛ'a̱ ja ngue da̱ 'yøt'e, bi 'yɛ̱mbi̱: "Da̱mi̱ su̱ ni̱ papá, da̱mi̱ su̱ ni̱ mamá". Bi xi ma̱n'na ra̱ hya̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱: "Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ da̱ zanná̱ papá, ogue da̱ zanná̱ mamá, i ja ngue di̱ njapra̱ castigo 'nɛ̱ da̱ tho", bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱. 11 Pɛ ya xcá̱ xännba̱hʉ yø ja̱'i̱, ngue ra̱ ja̱'i̱ da̱ zä da̱ 'yɛ̱mbrá̱ papá ogue rá̱ mamá: "Nu̱gä papá, nu̱gä mamá, ya hi̱nda̱ zä ga̱ 'da'i te guí siui ya. Porque nu̱ te gä dí pɛts'i, guehna̱ Oja̱ da̱di̱ u̱nni̱". 12 Nu̱'mø ngu̱na̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱nna̱ ja̱'i̱ p'ʉya, ya hi̱n ga̱di japhʉ di jamma̱nsu̱ rá̱ papá ogue rá̱ mamá ra̱ ja̱'i̱. 13 Xa̱ngu̱ mi̱'da yø hya̱ jap'ʉ hi̱nguí̱ øthʉ, tengu̱tho ya yø hya̱ dí xi'a̱hʉ ya. Nu̱'mø ngu̱na̱ guí øthʉ p'ʉya, ya guí øthʉ ngue hi̱nte di̱ mu̱ui ya yø hya̱ di̱ ma̱nda Oja̱ p'ʉya, ngue guí ɛ̱mhmʉ go ja ts'ɛditho gui 'yøthʉ ya yø costumbre bi zohyø ndiua.

Nu̱ te si ra̱ ja̱'i̱ hi̱nga̱ gue'a̱ di ts'onnba̱ rá̱ n'yomfɛ̱ni̱ ra̱ ja̱'i̱'a̱.

14 Bi zonhyø ja̱'i̱ ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Da̱mi̱ 'yøhmʉ xa̱nho ya yø hya̱ ga̱ mma̱ngä ya. Da̱mi̱ 'yɛ̱t'a̱mmʉihʉ. 15 Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ øtra ts'oqui, hi̱nga̱ gue'a̱ te si ra̱ ja̱'i̱ ga̱ 'yøtra̱ ts'oqui. Nu̱'a̱ ga̱ 'yøtra̱ ts'oqui ra̱ ja̱'i̱, gue'a̱ ra̱ ts'omhya̱ pønná̱ ne ra̱ ja̱'i̱'a̱. 16 Di̱ nja ni̱ gu̱ ngue gui 'yøhmʉ na̱ ra̱ hya̱ dí̱ mma̱ngä ya —bi 'yɛ̱mbi̱.

17 Mi̱ ma yø ja̱'i̱ p'ʉya, bi zop'ʉ ra̱ Jesús. Nu̱na̱ ra̱ Jesús bi̱ map'ʉ ja ra̱ ngu̱ säya. Nu̱ya yø xädi p'ʉya, bi 'yäpi ngue da̱ xifi te ga̱ mbønya yø hya̱ ja juadi bi̱ ma̱. 18 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbyø xädi:

—¿Ua xquet'a̱ hi̱ngui̱ ti̱nni̱ mmʉihʉ hanja ya yø hya̱ dí̱ mma̱ngä 'mø? ¿Ua hi̱nguí̱ pa̱hmʉ na̱ ra̱ hya̱ dá̱ ma̱ngä ngue nu̱ te si ra̱ ja̱'i̱, hi̱nga̱ gue'a̱ ra̱ ts'oqui'a̱? 19 Porque nu̱'a̱ te gä si ra̱ ja̱'i̱, hi̱ndi̱ nua̱nsui rá̱ n'yomfɛ̱ni̱ ra̱ ja̱'i̱'a̱, sinoque rá̱ mmʉi ra̱ ja̱'i̱ ni̱ ma'a̱ te si, pɛ pigui te si ra̱ ja̱'i̱.

Ngue ngu̱na̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱nna̱ Jesús, di̱ nɛ̱qui̱ xa̱nho ngue nu̱'a̱ te gä si ra̱ ja̱'i̱, bi 'yøt'e ngue gä xa̱nho ngue da̱ ts'i. 20 Ra̱ Jesús bi sigue bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱:

—Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ ngue øtra̱ ts'oqui, mbo rá̱ n'yomfɛ̱ni̱ ní̱ 'yɛ̱hra̱ ts'oqui. 21 Porque mbo rá̱ n'yomfɛ̱ni̱ ra̱ ja̱'i̱ bi̱ mi̱hra̱ ts'o n'yomfɛ̱ni̱, tengu̱ ra̱ n'yots'om'mäi, ra̱ nthote, 22 ra̱ mfɛ̱, ra̱ nts'o, ra̱ fɛhni̱, ra̱ 'yøt'its'oqui, ra̱ zɛya,

rạ zate, rạ n'yɛ̱ts'i̱, rạ m'mɛmmʉi, dạ gue'ạ so rá mmʉi ngue dạ hyạnnbạ rá mmɛti rá mmic'ɛ̱iui. [23] Gätho ya yø nts'o ya, mbo rá n'yomfɛ̱ni rạ jạ'i̱ ní 'yɛ̱hɛ̱. Guehya di ts'onnạ jạ'i̱ ya.

Nu̱'ạ n'na rạ xisu hi̱ngrạ judío bi 'yäprạ mạte rạ Jesús ngue dạ mäts'i̱.

[24] Mi̱ bømp'ʉ mi̱ 'bʉhrạ Jesús, i̱ map'ʉ ja n'na rạ häi ja rạ hni̱ni̱ Tiro connạ hni̱ni̱ Sidón. Nu̱p'ʉ ja rạ ngu̱ bi̱ nsäya, hi̱ngui̱ nnepe to xtạ mbạdi̱ ngue 'bʉp'ʉ. Pɛ hi̱mbi̱ zä bi̱ n'yạni̱. [25] Nu̱'ạ rạ hni̱ni̱'ạ, mi̱ 'bʉp'ʉ n'na rạ hmu̱te mi̱ n'youi rạ ts'onthi̱. Mi̱ 'yøhrá mamá rạ hmu̱te ngue 'bʉp'ʉ rạ Jesús. Bi̱ ma rạ xisu p'ʉ 'bʉhrạ Jesús, bi̱ ndạntyøhmu̱ p'ʉ 'bäi. [26] Pɛ hi̱ngrạ judío nạ rạ xisu, porque rạ mmɛngu̱ p'ʉ ja rạ häi Sirofenicia. Bi 'yäprạ mạte rạ Jesús ngue dạ 'yøthebi rá t'i̱xu̱ n'youi rạ ts'onthi̱. [27] Pɛ rạ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱gä, gue'ʉ yø judío ja ts'ɛdi gạ fäts'i. A nu̱yá, nu̱'mø 'bet'o go gạ fäxạ'i̱, ya sʉtho 'mø dạ thạnnbạ rạ hmɛ̱ yø bạsi̱, ngue yø fo'yo di t'u̱nni̱ —bi 'yɛ̱mbi̱.

[28] Rạ xisu p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ạhá, grá Hmu̱, gue'ạ guí mmạ. Pɛ nu̱'ʉ yø fo'yo, guep'ʉ 'bimɛ̱xa si̱hmɛ̱'ʉ. I jo yø xɛmhmɛ̱ hɛhyø bạsi̱ p'ʉ si̱hmɛ̱.

[29] Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbrạ xisu:

—Xạnho te guí mmạ. Ni̱ ma ni̱ ngu̱ ya, nu̱ ni̱ t'i̱xu̱ n'youi rạ ts'onthi̱, ya bi zä.

[30] Rạ xisu p'ʉya, bi̱ mengui̱, i̱ ma rá ngu̱. Mi̱ zønná ngu̱ p'ʉya, nu̱'ạ rá t'i̱xu̱ mi̱ n'youi rạ ts'onthi̱ ya hu̱p'ʉ ja rá t'ots'i, ya xi zä te mi̱ hɛ̱mbi̱.

Rạ Jesús bi 'yøthe n'na rạ n'yohʉ ngue mi̱ gogu̱ 'nɛ̱ mi̱ c'ʉne.

[31] Mi̱ 'danyø pa p'ʉya, bi bømp'ʉ mi̱ 'bʉhrạ Jesús, i̱ map'ʉ ja rạ zabi Galilea. I̱ nthop'ʉ ja rạ hni̱ni̱ Sidón, i̱ mpa p'ʉ ja rạ häi Decápolis. [32] Nu̱p'ʉ ja rạ häi Decápolis mi̱ zømp'ʉ rạ Jesús, bá ts'innbạbi̱ n'na rạ n'yohʉ ngue rạ gogu̱ 'nɛ̱ rạ c'ʉne. Bi t'äprạ mạte ngue bi japyø 'yɛ p'ʉ ja rá yạ ngue dạ zä te hɛ̱mbi̱. [33] Nu̱nạ rạ Jesús bi zicạ n'nani̱ nạ rạ n'yohʉ, bi cʉrpạ yø saha p'ʉ ja yø gu̱. Bi pohrá saha conná ji̱ni̱ ngue bi därpạ rá jạni̱. [34] Bi hyanmạ hɛ̱ts'i̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱n'ạ n'na rạ jạts'i̱. Bi 'yɛ̱mbrạ därquɛ̱hi̱ p'ʉya:

—Efata —bi 'yɛ̱mbi̱.

Nu̱nạ rạ hyạ bi̱ mạ, i̱ nne dạ mạ ngue ɛ̱nạ: "Dạ xohni̱ ne, dạ xohni̱ gu̱". [35] Nu̱'ạ rạ ora'ạ, nu̱nạ rạ n'yohʉ mi̱ gogu̱ bi 'yøde xạnho rạ hyạ, 'nɛ̱ bi zä bi̱ nyạ xạnho. [36] Pɛ rạ Jesús bi xihyø jạ'i̱ ngue hi̱njondạ xifi te bi̱ nu̱rpi̱ bi 'yøt'e. Pɛ ɛ̱nạ mạn'na ngue di hɛjpạbi̱ yø jạ'i̱ ngue hi̱nte dạ mạ, i̱ mmạnyø jạ'i̱ p'ʉ ni̱ ma'ạ te xi nu̱rpi̱ xi øtrạ Jesús. [37] Nu̱ to gä bi 'yøde te bi̱ nja, gä di 'yødyø jạ'i̱, di̱ n'yɛ̱mbi̱:

—Gä xạnho te øt'e. Porque øt'e ngue øhrạ hyạ yø gogu̱, 'nɛ̱ di japi ngue yạ xạnho yø gone.

8

Rạ Jesús bi 'ui̱n'i̱ goho mạhuạhi̱ mạ'yohʉ.

[1] Mạn'na rạ pa p'ʉya, xạndøngu̱ yø jạ'i̱ bi̱ mpɛti p'ʉ 'bʉhrạ Jesús. Ya hi̱n'yʉ te dạ zi yø jạ'i̱, ya bi hyätyø nzɛdi. Bi zonhyø xädi rạ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

[2] —Dạdi huɛ̱cä yø jạ'i̱ 'bʉcua, porque ya rá hyu̱ pa 'daua dí 'yohʉ ya. Dí pạ'ạ njuạni̱ ngue ya hi̱n'yʉ te dạ zi yø jạ'i̱. [3] Nu̱'mø gạ ɛtyø jạ'i̱ ngue dạ ma yø ngu̱, 'nɛ̱ hi̱ngui̱ si̱hmɛ̱, dạ güennbʉ ja rạ 'yu̱. Porque yap'ʉ yø ngu̱ 'da yø jạ'i̱.

[4] Nu̱'ʉ yø xädi bi 'yɛ̱mbi̱:

—Pɛ ¿hapʉ go gạ hạnnbạhʉ te dạ zi ya yø jạ'i̱ 'bʉcua? A nu̱ua dí 'bʉhmʉ, rạ dạpo ua.

[5] Bi 'yänyø xädi rạ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Hangu̱ yø thu̱hmɛ̱ guí hạhʉ 'mø?

Nu̱'ʉ yø xädi p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Høndi yoto yø thu̱hmɛ̱ ja ua.

[6] Bi̱ mạnda rạ Jesús ngue bi̱ mi̱hyø jạ'i̱. Bi hyạn'ʉ yoto yø thu̱hmɛ̱ p'ʉya, bi ja mạmmạdi̱ Ojạ. Bi xɛnyø thu̱hmɛ̱ p'ʉya, bi u̱nyø xädi ngue di 'darpạ yø jạ'i̱ dạ zi. [7] Xquet'ạ mi̱ hạ zihangu̱ yø huạ. Rạ Jesús bi ja mạmmạdi̱ Ojạ. Bi u̱nyø xädi p'ʉya, ngue di 'darpạ yø jạ'i̱ dạ za. [8-9] Nu̱'ʉ yø jạ'i̱ bi̱ nsi̱hmɛ̱, goho mạhuạhi̱ mạ'yohʉ. Pɛ gä bi̱ nni̱yạ. Mi̱ juate rạ ts'i̱hmɛ̱ yø jạ'i̱, nu̱'ʉ yø xädi rạ Jesús bi pɛti yoto canasta yø thu̱hmɛ̱ bi bongui̱. 'Bexque'ạ bi̱ n'yɛ̱hmi̱ yø jạ'i̱ rạ Jesús ngue bi̱ ma. [10] Bi yʉrbʉ ja rạ barco p'ʉya, co 'nɛ̱hyø xädi, i̱ map'ʉ ja rạ häi Dalmanuta.

Yø fariseo bi xihrạ Jesús ngue nne dạ nu̱p'ʉ dạ 'yøt'ạ n'na rạ milagro.

[11] Ngu̱ i zøhrạ Jesús, nu̱ya yø fariseo bi̱ ma bá sämhyạ rạ Jesús. Di 'bɛpi dạ 'yøt'ạ n'na rạ milagro nʉ mạhɛ̱ts'i̱ para ngue di̱ nɛ̱qui̱ ngue rá m'mɛnhni̱ Ojạ rạ Jesús. [12] Bi̱ ngạsrạ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Høndyø milagro guí nne guí nnụhʉ di nja. Pɛ nụgä dí xi'ạhʉ ngue hịn temạ milagro gạ øt'ä guí nnụhʉ —bi 'yɛ̱mbị.
13 Bi zop'ʉ yø jạ'ị p'ʉya, bi yʉrbʉ ja n'na rạ barco conyø xädi, ị ma mạn'na nguadi rạ zabi.

Rạ Jesús bi xihyø xädi ngue dị mfädi xạnho, hịndạ dɛnnạ hyạ xännbạte yø fariseo, dạ guehrạ Herodes.
14 Nụ'ʉ yø xädi rạ Jesús xi pụmbɛ̱nị rạ thụhmɛ̱ xtạ hyạts'ị dạ zi. Høndạ n'na rạ thụhmɛ̱ mị hạp'ʉ ja rạ barco. 15 Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbyø xädi:
—Dạmị mfähmʉ ya, mạmị sihʉ'ạ rạ íxi di ụnyø fariseo dạ guehrạ Herodes.
16 Dị n'yɛ̱mbị n'na ngụ n'na'ʉ yø xädi p'ʉya:
—Rá nzɛgui xicjʉ ya ngue hịnxtá hạ rạ thụhmɛ̱ gạ sihʉ.
17 Mị bạhrạ Jesús te dị nxihyø xädi, bi 'yɛ̱mbʉya:
—Gue guí ɛ̱nạ dí xi'ạhʉ ngue hịnxcuá hạ rạ thụhmɛ̱ gui sihʉ. ¿Ua hịnguị 'yo nị mmʉihʉ nạ rạ hyạ dí mmạngä 'mø? Rá nzɛgui mạ'bɛdi nị mmʉihʉ 'mø. 18 Guí nnụhʉ te dí øt'ä, pɛ tengụtho 'mø ngue hịnte gdí nnụhʉ. Guí øhmʉ yø hyạ dí mmạngä, pɛ tengụtho 'mø hịn temạ hyạ gdí øhmʉ. ¿Ua hịnguí mbɛ̱mhmʉ'ạ te guí nnụhʉ p'ʉ ha nná mähä? 19 Xi'mø rạ pa mạ xɛngä'ʉ cʉt'a yø thụhmɛ̱ ngue bi zi cʉt'a mạhuạhị mạ'yohʉ, ¿njammị canasta yø thụhmɛ̱ bi bongụị?
Nụ'ʉ yø xädi p'ʉya, bi 'yɛ̱mbị:
—'Dɛ'mạ yo canasta yø thụhmɛ̱ bi bongụị.
20 —Xi'mø mạ xɛngä'ʉ yoto nthụhmɛ̱ ngue bi zi goho mạhuạhị mạ'yohʉ, ¿njammị canasta yø thụhmɛ̱ bi bongụị? —bi 'yɛ̱mbị.
Yø xädi p'ʉya, bi 'yɛ̱mbị:
—Yoto canasta yø thụhmɛ̱ bi bongụị.
21 Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbị mạhøn'ạ p'ʉya:
—Pɛ ¿hanja ngue hịnguị 'yo nị mmʉihʉ ya yø hyạ dí mmạngä 'mø?

Nụp'ʉ ja rạ hnịnị Betsaida, ja bi 'yøthe p'ʉ n'na rạ xädä rạ Jesús.
22 Mị zømp'ʉ ja rạ hnịnị Betsaida rạ Jesús, bá ts'ịnnbạbị n'na rạ xädä. Bi t'äprạ mạte dạ 'yøthe. 23 Rạ Jesús bi bɛnnbạbị rá 'yɛ rạ xädä, bi zixạ nenịhnị. Nụp'ʉ bi zønị, bi zorpạ yø dä. Bi dospạ mạxøts'e yø dä p'ʉya, bi 'yɛ̱mbị:
—¿Ua guí hɛ̱tị zits'ʉ ya?
24 Nụ'ạ rạ xädä p'ʉya, bị nhannị, bi 'yɛ̱mp'ʉya:
—Dí hɛ̱tyø jạ'ị ngue 'yo, pɛ ɛ̱ntho rạ 'bänza p'ʉ nná hɛ̱tị, porque di hmar'mạ dä —bi 'yɛ̱mbị.
25 Mạhømbi dospạ yø dä p'ʉya. Nụ'ạ rạ n'yohʉ mị xädä, bi japi ngue di za di hɛ̱tị p'ʉ hɛ̱tị. Bị nzø xạnho yø dä p'ʉya, handị yap'ʉtho. 26 Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbị:
—Nị ma nị ngụ ya, 'yo 'be gui 'yo ua ja rạ hnịnị ngue gui xihyø jạ'ị te dá øt'ạ'ị.

Bị mạnnạ Bɛdu ngue rạ Jesús, gue'ạ rạ Cristo'ạ.
27 M'mɛfa p'ʉya, bị mɛ yø xädi rạ Jesús. Nụp'ʉ ja'ạ rạ hnịnị Cesarea ngue Filipos, mạthɛ̱t'ị ja yø hnịnị, ja bị ma dạ 'yop'ʉ rạ Jesús. Nụp'ʉ ja rạ 'yụ p'ʉya, bi 'yänyø xädi, bi 'yɛ̱mbị:
—¿Te'ogä p'ʉ gạ mbɛ̱nyø jạ'ị ya'mø? —bi 'yɛ̱mbị.
28 Nụ'ʉ yø xädi p'ʉya bi 'yɛ̱mbị:
—'Bʉ i'da yø jạ'ị ɛ̱mbị ngue gue'e grá Xuua gmị øtrạ nxixyạ. Mị'da yø jạ'ị p'ʉya, ɛ̱mbị ngue gue'e grá Elías. Mị'da p'ʉya, ɛ̱mbị ngue 'bʉi tonị pøngạhyạ Ojạ.
29 Rạ Jesús mạhømbi 'yɛ̱mbyø xädi:
—Xi'ạhʉ p'ʉya, ¿te'ogä p'ʉ gnị bɛ̱mhmʉ ngue guecä?
Rạ Bɛdu p'ʉya bi 'yɛ̱mbị:
—Nụ'ị, gue'e grá Cristo, bá ɛ̱xạ'ị Ojạ ngue guí ndạst'abi —bi 'yɛ̱mbị.
30 Rạ Jesús mạhømbi 'yɛ̱mbị:
—A nụyá, 'yo to gui xifi te'ogä ya —bi 'yɛ̱mbị.

Rạ Jesús bị mạ ngue dạ tho, 'nɛ̱ bị mạ ngue di bɛ̱nnạte.
31 Rạ Jesús bi xihyø xädi, bi 'yɛ̱mbị:
—Nụ rạ N'yohʉ bí 'yɛ̱ mạhɛ̱ts'ị, dạ 'yɛ̱mmɛ̱ị dạ ma mạ'ʉnị. Nụ'ʉ yø n'yohʉ 'bɛt'o p'ʉ ja rạ nịjạ dạ zʉi, dạ guehyø hmụ yø mmäcjạ 'nɛ̱hyø xännbạte ngue rạ ley, gä dạ zʉi 'nɛ̱ dạ hyo. Pɛ rá hyụ pa p'ʉya, di bɛ̱nnạte —bi 'yɛ̱mbị.
32 Ngụnạ rạ hyạ bị mạnnạ Jesús, bi xifi xạnho yø xädi hanja'ạ te dạ thogui. Jạnạngue rạ Bɛdu bi zicạ n'nannị rạ Jesús, bi xifi ngue dạ hyonị ha dị mpommị rạ ndạte.
33 Pɛ rạ Jesús mị 'yøde te sifi, bi 'bärbʉya ngue hɛ̱rhmị'da yø xädi. Bi zʉhrạ Bɛdu p'ʉya, bi 'yɛ̱mbị:

—Dạmị 'uegue, rá mɛfi'i rạ zithụ. Porque hịngạ gue'ạ rá ts'ännị Ojạ so nị mmʉi dị nja, sinoque gue'ạ yø hyạsɛ yø jạ'ị i so nị mmʉi dị nja —bi 'yɛ̱mbị.

Rạ Jesús bi xihyø xädi ngue hịnjạm'mø dạ gohyø mmʉi'ạ gạ 'yɛ̱c'ɛ̱ị.

34 Bi zonhyø xädi rạ Jesús, dạ gue hmị'da yø jạ'ị. Bi 'yɛ̱mbị:

—Nụ to nne dạ dɛnnguị, hịnguị sä dạ zänsɛ te dạ n'yo. Hịnha di gohrá mmʉi, mạdạgue'ạ dạ thop'ʉ ja rạ pont'ị. 35 Nụ rạ jạ'ị dạ 'uegue ngue sụ dạ tho, guehnạ rạ jạ'ị dị m'mɛhrá te nạ. Pɛ nụ rạ jạ'ị hịnguị cohrá mmʉi'ạ gạ 'yɛ̱c'ɛ̱ị guị, mạdạgue'ạ dạ tho connạ́ ngueque 'nɛ̱ connạ́ nguehrạ hogạ 'da'yo hyạ, guehnạ rạ jạ'ị dị nyạnná te nạ. 36 Porque hịnte dạ dạhrạ jạ'ị, mạdạgue'ạ dạ 'yøt'e ngue rá mmɛti gä rạ xịmhäi, 'nɛ̱ dị m'mɛhrá te. 37 Nị xịndạ hangụ rạ mɛ̱nyụ dạ gụtrạ jạ'ị, hịndạ zä dạ yạnná te. 38 A nụya yø jạ'ị ngue yø 'yøt'its'oqui ngue hịnguị ørpạ mạsụ Ojạ, guehya dạ den'nạthohʉ ngue guí ɛ̱c'ɛ̱ịhʉ mạ hyạgä ya. A nụyá, nụ rạ jạ'ị ngue pɛsrá sä connạ́ ngueque, ogue pɛsrá sä connạ́ nguehrạ hyạ dí xännbạte, xquet'ạ dạ 'yɛ̱hrạ pa ngue nụguị drá N'yohʉ dá ɛ̱ mạhɛ̱ts'ị, xquet'ạ gạ pɛs'mạ sä connạ́ ngue'ʉ to di jagbʉ. Guehnạ rạ pa gạ ma penguị connạ́ ts'ɛdi Ojạ, gạ ma n'yo'be yø mạcạ anxɛ Ojạ.

9

1 Nụnạ rạ Jesús mạhømbi 'yɛ̱mbyø jạ'ị:

—Mạjuạnị dí xi'ạhʉ ngue nụya 'da 'bʉcua ya, hịndạ dụ, astạ gue'mø dạ nụ ngue dạ hyạ rạ ts'ɛdi Ojạ dị mạnda ua.

Bị mpä'ạ te guị nɛ̱quị rạ Jesús.

2 Mị tho'ạ n'nato mạ pa, nụnạ rạ Jesús bi zixrạ Bɛdu, rạ Jacobo, rạ Xuua. Bị mɛp'ʉ bí ja n'na rạ nyụnị xạnhɛ̱ts'ị ngue dị m'mʉsɛ. Ja bá nụp'ʉ yø xädi ngue bị mpä'ạ guị nɛ̱quị rạ Jesús. 3 Nụ rá he, di yoxnị, xạndønt'axi bi gohi. Hịnjo'o n'na rạ menị ua ja rạ xịmhäi dạ zä dạ mennạ ụlu tengụ gạ nt'axi bi gohrá he rạ Jesús. 4 Bị nụ yø xädi p'ʉya ngue 'bäp'ʉ rạ Elías connạ Moisés ngue yạui rạ Jesús. 5 Rạ Bɛdu bi 'yɛ̱mbrạ Jesús:

—Ague grá xännbạte, ya xạnho ngue dí 'bʉhmʉ ua. Ma gạ hocähe hyụ yø t'ʉnnigụ, n'na'i, n'na rạ Moisés, n'na rạ Elías —bi 'yɛ̱mbị.

6 Ngụnạ rạ hyạ bi xifi, porque rạ Bɛdu co 'nɛ̱'ʉ yø amigo, ɛ̱mmɛ̱ị bị nsụ, astạ hịnguị mbɛ̱nị ha gạ mmạn'ạ rạ hyạ bị mạ. 7 'Bexque'ạ rạ ora'ạ p'ʉya, bi go'mrạ guị p'ʉ mị 'bʉi. Bi 'yø p'ʉya ngue nụp'ʉ ja rạ guị ja bá nyạp'ʉ Ojạ, bi 'yɛ̱nạ:

—Nụnạ 'bʉcua ya, guehnạ mạ Ts'ʉnt'ʉ dạdị mạdị. Nụya yø hyạ dạ mạnnạ ya, dạmị 'yɛ̱t'ạmmʉihʉ —bi 'yɛ̱mbị.

8 Mị hyɛ̱tyø xädi p'ʉya, ya hịnjongui 'bäp'ʉ'ʉ yoho yø n'yohʉ xị nụ. Ya 'bäsɛ p'ʉ rạ Jesús.

9 Ya bá 'yo ngue nị gạp'ʉ ja rạ nguạnị p'ʉya. Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbyø xädi:

—'Yo to gui xifi te gá nụui ya, astạ gue'mø bi hnụ rạ N'yohʉ bí 'yɛ̱ mạhɛ̱ts'ị ngue di bɛ̱nnạte —bi 'yɛ̱mbị.

10 Nụ'ʉ yø xädi rạ Jesús, nụ'ʉ yø hyạ bi xifi hønt'ạ mbɛ̱n'ạ, pɛ hịnjombị xifi te bị nụ. Sinoque dị nyänsɛ'ʉ yø xädi te 'bɛ'ạ gạ mbønnạ rạ hyạ bị mạnnạ Jesús ngue ɛ̱nạ di bɛ̱nnạte.

Bị mạnnạ Jesús ngue rạ Elías ya bá ɛ̱hɛ bi xihyø jạ'ị ngue dị nsä, porque ya bá ɛp'ʉ rạ Cristo.

11 Nụya yø xädi rạ Jesús bi 'yännbʉ ja rạ 'yụ, bi 'yɛ̱mbị:

—¿Hanja nạ rạ hyạ mmạnyø xännbạte ngue rạ ley, ɛ̱mbị ngue jatho dạ 'bɛt'o rạ Elías hante ngue dạ ɛ̱hrạ Cristo?

12 Mị dạhrạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:

—Mạjuạnị ngue rạ Elías i jatho ngue rá mʉditho dạ ɛ̱hɛ̱ dạ xihyø jạ'ị ngue dị nsä. Pɛ dạmị bɛ̱mhmʉ rạ hyạ mmạmp'ʉ ja rạ Mạcạ Libro ngue te dạ thohrạ N'yohʉ bí 'yɛ̱ mạhɛ̱ts'ị. Ị mmạmp'ʉ ngue dạ zä rạ n'ʉ, dạ zʉhyø jạ'ị. 13 Pɛ dạmị pạhmʉ ya ngue nụnạ t'ɛ̱mbị rạ Elías, ya bá ɛ̱hɛ̱. Ya bị nja tengụtho rạ hyạ mmạmp'ʉ ja rạ Mạcạ Libro ngue dị nja. Porque nụ hangụ rạ n'ʉ bị ne dạ japyø jạ'ị, gä bị nja.

Rạ Jesús bi 'yøthe n'na nc'ɛ̱ị mị n'youi rạ ts'onthị.

14 Nụ'mø nị ma dạ zøp'ʉ mị 'bʉ hmị'da yø xädi p'ʉya, bị nụ ngue nụya yø xännbạte ngue rạ ley dị mäspạbị yø xädi ngue dị njụn'mạhyạui. Xạngụ mị'da yø jạ'ị xị mpɛti p'ʉ 'bʉi. 15 Pɛ rạ Jesús, ɛ̱nạ ha bi 'yɛ̱tho, jạ mị nụ yø jạ'ị ya bi zøhø, bị ma yø jạ'ị p'ʉya ngue di zɛngua. 16 Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbyø xädi:

—¿Te 'bɛ'ạ gnị njụn'mạhyạhʉ ya 'bʉcua?

17 Bá tha̱'a̱ n'na nc'ɛ̱i p'ʉ 'bʉhyø ja̱'i̱ p'ʉya,
bi 'yɛ̱na̱:
—Ague grá xännba̱te, nu̱na̱ ma̱ ts'ʉnt'ʉ
'bʉcua, n'youi ra̱ ts'onthi̱ asta̱ di gonebi, xtá
sigä ua ngue gui 'yøthets'ʉ. 18 Nu̱'mø bi gʉ
ra̱ ts'onthi̱ n'youi, ɛn'a̱ häi 'nɛ̱ sohyø fʉgui.
Di gʉxtyø ts'i, asta̱ di 'yøts'e. Ya xtá xihni̱
xädi ngue xta̱ 'yøthets'ʉ, pɛ hi̱nxa̱ nzä xa̱
'yøthe.
19 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱ gätho yø ja̱'i̱ 'bʉp'ʉ:
—¿Asta̱ nja̱m'mø da̱ zønna̱ pa gui
'yɛc'ɛ̱iga̱hʉ? ¿Ua guí ɛ̱na̱ ngue hangu̱ ra̱ pa
ga̱ sɛt'a̱hʉ? Bá si ua ra̱ ts'ʉnt'ʉ, ga̱ øthegä
—bi 'yɛ̱mbi̱.
20 Bi zispa̱bi̱ p'ʉya. Nu̱'mø mi̱ nu̱ ra̱
ts'onthi̱ ra̱ Jesús, bi gʉ ra̱ ts'onthi̱ ra̱ ts'ʉnt'ʉ
p'ʉya. Bi 'yɛn'a̱häi asta̱ di da̱nni̱. 'Nɛ̱
sohyø fʉgui. 21 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbra̱ papá ra̱
ts'ʉnt'ʉ:
—¿Njammi̱ pa nja p'ʉya?
Mi̱ da̱hra̱ n'yohu̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:
—Ya njap'ʉ asta̱ guep'ʉ bá ngüɛ ra̱
ts'ʉnt'ʉ. 22 Nu̱'a̱ ra̱ ts'onthi̱ n'youi, mø bi gʉ,
xa̱ngu̱ yø nnidi̱ ya ja ngue da̱ hyo. I høt'a̱
sibi, ogue hørbʉ ja ra̱ dehe. Da̱mi̱ hu̱ɛ̱ga̱'be,
fäxca̱'be 'mø ngue da̱ zä gui 'yøthets'ʉ.
23 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:
—¿Ua hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱ɛ̱gui̱? Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ ngue
da̱ 'yɛc'ɛ̱igui̱, nu̱ te gä ma̱n'ʉ hɛ̱mbi̱, hi̱nga̱
hɛ̱mbi̱ ga̱ øthe.
24 Nu̱'a̱ rá papá ra̱ ts'ʉnt'ʉ p'ʉya, asta̱ ra̱
mafi ha i ɛ̱na̱:
—Nu̱gä dí ɛc'ɛ̱i'i̱. Pɛ da̱mi̱ 'yøt'e ngue
ma̱n'na ga̱ ɛc'ɛ̱i'i̱ xa̱nho.
25 Mi̱ nu̱ ra̱ Jesús ngue gä ba̱ ɛp'ʉ yø ja̱'i̱
da̱ zøp'ʉ 'bäi. Ja̱na̱ngue bi xihra̱ ts'onthi̱
n'youi ra̱ ts'ʉnt'ʉ, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Ague grá ts'onthi̱, ga̱di gogu̱bi 'nɛ̱ ga̱di
gonebi ra̱ ts'ʉnt'ʉ 'bʉcua. Nu̱ya dí xi'i ngue
da̱mi̱ hyɛp'ʉ ya. 'Yoni̱ mantho güi pengui̱
—bi 'yɛ̱mbi̱.
26 Nu̱'a̱ ra̱ ts'onthi̱ p'ʉya, bi japra̱ ts'ʉnt'ʉ
ngue xøgue ra̱ mafi, asta̱ päni̱. Ra̱ ndu̱s-
su̱tho te ørpe. Bi 'yɛn'a̱häi 'mø mi̱ hyɛp'ʉ.
Ɛ̱ntho bi du̱. Gätho yø ja̱'i̱ p'ʉya, di̱ n'yɛ̱mbi̱:
—Bi du̱ na̱ cuø —bi 'yɛ̱na̱.
27 Pɛ ra̱ Jesús bi bɛnnba̱bi̱ rá 'yɛ ra̱ ts'ʉnt'ʉ,
ma̱hotho i xots'i.
28 Ya 'bʉp'ʉ ja ra̱ ngu̱ ra̱ Jesús. Nu̱'ʉ yø
xädi p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:
—¿Hanja ngue hi̱nxa̱ nzä xtá øthegähe ra̱
ts'ʉnt'ʉ mi̱ n'youi ra̱ ts'onthi̱?
29 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱na̱ tengu̱ na̱ ra̱ ts'onthi̱ mi̱ n'youi ra̱
ts'ʉnt'ʉ, para ngue da̱ hyɛp'ʉ ra̱ ja̱'i̱ n'youi,
ma̱hyoni̱tho da̱ mat'Oja̱ ra̱ ja̱'i̱, 'nɛ da̱ 'yɛtrá
mmʉi.

Ma̱høm̱bi̱ ma̱nna̱ Jesús ngue da̱ tho, pɛ bi̱
ma̱ ngue di bɛ̱nna̱te.
30 M'mɛfa p'ʉya, ra̱ Jesús co 'nɛ̱hyø xädi bi̱
map'ʉ ha mi̱ 'bʉi, i̱ nthop'ʉ ja ra̱ häi Galilea.
Pɛ hi̱ngui̱ nnepe xta̱ mba̱hyø ja̱'i̱ hapʉ di̱
ma. 31 Porque bi xännba̱sɛ yø xädi ra̱ Jesús.
Bi 'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱ ra̱ N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱, da̱ ma ma̱
däpyø ja̱'i̱ ngue da̱ hyo. Nu̱'mø bi hyo p'ʉya,
di bɛ̱nna̱te'a̱ rá hyu̱ pa.
32 Pɛ nu̱'ʉ yø xädi hi̱mbi di̱nyø mmʉi na̱ ra̱
hya̱ bi xifi. I su̱ xta̱ 'yänni̱ te ga̱ mbønya yø
hya̱ xi̱ ma̱nna̱ Jesús.

Ra̱ Jesús bi xännba̱ yø xädi ndana̱ ma̱ da̱tho
da̱ hnu̱ ma̱nsu̱.
33 Mi̱ zømp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Capernaum, mi̱
yʉrbʉ ja ra̱ ngu̱ säya. Ra̱ Jesús bi 'yänyø
xädi, bi 'yɛ̱mbi̱:
—¿Tema̱ hya̱ ga̱di̱ nxihmʉ p'ʉ ja ra̱ 'yu̱?
34 Nu̱'ʉ yø xädi p'ʉya, hi̱njongui̱ tha̱di̱.
Porque xi̱ nju̱n'ma̱hya̱ p'ʉ ja ra̱ 'yu̱ ngue
n'na ngu̱ n'na nne ngue ma̱ da̱tho da̱ hnu̱
ma̱nsu̱. 35 Ja̱na̱ngue nup'ʉ bi̱ mi̱hra̱ Jesús, bi
pɛti gä 'dɛ'ma̱ yoho yø xädi, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱'a̱ nne di̱ m'mɛt'o ya ngue nu̱'a̱hʉ,
jatho da̱ 'yøtra̱ 'bɛfi ngue da̱ mäxyø amigo,
pɛgue hi̱ndi̱ 'yɛ̱ts'i̱ ngue te da̱ 'yøt'e.
36 Ra̱ Jesús bi zonhna̱ n'na ra̱ ts'ʉnt'ʉ mi̱
'bäp'ʉ, bi 'bämbʉ ma̱de ha 'bʉi. Bi gʉspʉya
bi dɛts'i. Bi 'yɛ̱mbyø xädi p'ʉya:
37 —Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ di ja mma̱nsu̱ n'na ra̱ ba̱si̱
tengu̱ na̱ 'bʉcua ya, ngu̱na̱ da̱ 'yøt'e porque
pa̱hra̱ ja̱'i̱ ngue nu̱ te øt'e, gue'a̱ dí nnu̱
ma̱nho ngue da̱ 'yøt'a̱, ɛ̱ntho go di jamma̱n-
su̱ gra̱ ja̱'i̱. Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ di ja mma̱nsu̱gui̱, hi̱n-
ga̱ høngthogui di ja mma̱nsu̱gui̱, sinoque
gue'a̱ Oja̱ bá pɛnngui̱ di ja mma̱nsu̱.

Ra̱ Jesús di hɛ̱jpa̱ yø xädi nu̱ya sʉhyø ja̱'i̱
nnønnba̱bi̱ rá thu̱hu̱ 'mø øthe yø ja̱'i̱.
38 Ra̱ Xuua p'ʉya, bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:
—Ague grá xännba̱te, xtá nu̱gähe n'na
nc'ɛ̱i ngue nnøn'na̱ ni̱ thu̱hu̱ ha ga̱ 'yøthe
yø ja̱'i̱ n'youi yø ts'onthi̱. Pɛ xtá hɛ̱jpa̱he,
porque hi̱ndi̱ n'yohʉ p'ʉ nná mähä.
39 Pɛ ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:

—'Yo gạdi hɛjpạhʉ yø jạ'i̱ nnønngạ mạ thụhụ 'mø bi 'yøthe yø jạ'i̱. Porque hi̱ngạ
høntho dạ nønngạ mạ thụhụ rạ jạ'i̱, xi̱ndạ
ma dạ zangui̱. 40 Porque nụya yø jạ'i̱ hi̱ngui̱
sʉcjʉ, mạ n'yohʉ ya. 41 Nụya yø jạ'i̱ dạ
'yøt'ạhʉ rạ nho ngue i pạdi̱ ngue guí tɛnhnʉ
rạ Cristo, Ojạ dạ gụt'i̱. Xquet'ạ ja rá nzäbi rạ
jạ'i̱, mạdạgue'ạ n'na rạ zi vasotho rạ dehe di
ụni̱.

*Rạ Jesús di japạ nts'*ɛdi yø xädi ngue dạ
zụ dạ 'yøtrạ ts'oqui.

42 A nụyá, nụ'ʉ yø bạsi̱ ɛc'ɛi̱gui̱ ndap'ʉ
bi zä, tengụtho nạ rạ bạsi̱ 'bʉcua ya, nụ
rạ jạ'i̱ dạ japi ngue dạ hyɛgạgui̱ p'ʉ yø
bạsi̱ ɛc'ɛi̱gui̱, rạ ndạte castigo tø'mrạ jạ'i̱
dạ thogui. Hante ngue dạ 'yøtrạ ts'oqui
rạ jạ'i̱, mạn'na xạnho ngue dạ t'ɛnnbʉ ja
rạ jạthe rạ jạ'i̱, di̱ nthạrpạ rá 'yʉga n'na
rạ njʉni̱ ngue dạ gʉ'mi̱. 43 Jạnạngue nụ'mø
guí ɛnạ ngue rá ts'oqui ni̱ 'yɛ p'ʉ gá 'yøtrạ
ts'oqui, dạmi̱ hyɛjni̱ 'yɛ, gui 'yɛi. Mạn'na
xạnho ngue gạrá do'yɛ 'mø gá cʉrbʉ ha
gui̱ m'mʉhmi̱ Ojạ, hi̱ndạ gue'ạ ngue di ja
gä yoho ni̱ 'yɛ 'nɛ ngụtho gui̱ mma rạ
ni̱dụ hapʉ ja rạ sibi di dạnzø para zạntho.
44 Nụp'ʉ ja rạ ni̱dụ 'bʉhyø dønxʉ hi̱nha
rá nzɛgui dạ zi'ạ ni̱ ngø. Rạ sibi p'ʉya,
hi̱njạm'mø dạ huɛt'i̱. 45 Nụ'mø guí ɛnạ ngue
rá ts'oqui ni̱ gua p'ʉ gá 'yøtrạ ts'oqui, dạmi̱
hyɛqui, gui 'yɛi. Mạn'na xạnho ngue gạrá
dogua 'mø gá cʉrbʉ ha gui̱ m'mʉhmi̱ Ojạ,
hi̱ndạ gue'ạ ngue di ja gä yoho ni̱ gua 'nɛ
ngụtho gui̱ mma rạ ni̱dụ hapʉ ja rạ sibi
di dạnzø para zạntho. 46 Nụp'ʉ ja rạ ni̱dụ
'bʉhyø dønxʉ hi̱nha rá nzɛgui dạ zi'ạ ni̱
ngø. Rạ sibi p'ʉya, hi̱njạm'mø dạ huɛt'i̱.
47 Nụ'mø guí ɛnạ ngue rá ts'oqui ni̱ dä p'ʉ
gá 'yøtrạ ts'oqui, dạmi̱ hyạhni̱ dä, gui 'yɛi.
Mạn'na xạnho ngue dạ n'natho ni̱ dä 'mø
gá cʉrbʉ ha gui̱ m'mʉhmi̱ Ojạ, hi̱ndạ gue'ạ
ngue di ja gä yoho ni̱ dä 'nɛ ngụtho gui̱ mma
rạ ni̱dụ. 48 Nụp'ʉ ja rạ ni̱dụ 'bʉhyø dønxʉ
hi̱nha rá nzɛgui dạ zi'ạ ni̱ ngø. Rạ sibi p'ʉya,
hi̱njạm'mø dạ huɛt'i̱. 49 Porque nụ to gä dạ
ma rạ ni̱dụ, di̱ nzø connạ sibi.

50 Tengụ rạ ụ, xạnho ngue te di̱ ma
mạ'ụt'i̱. Pɛ nụ'mø ya hi̱ngui̱ ụ, ya hi̱nte
di̱ mụui. Xquet'ạ gui̱ njathʉ p'ʉya, 'yo guí
nnehʉ ngue hi̱nte dạdi̱ mụui'ạ te gni̱ 'yohʉ.
'Yo gạdi̱ njụnt'i n'na ngụ n'na'ạhʉ.

10

Bi xännbạ yø jạ'i̱ rạ Jesús hi̱n'yʉ rạ nt'ɛdi̱
di̱ nxụmmi̱ yø xisu.

1 Nụnạ rạ Jesús mi̱ 'bʉp'ʉ ja rạ hni̱ni̱
Capernaum, pɛ bi̱ ma i̱ mpa p'ʉ ja rạ häi
Judea. Bi thogui i̱ ma mạn'na nguadi rạ
dạthe Jordán. Mạndøngụ dyø jạ'i̱ bi zømp'ʉ
'bʉi. Gä bi xännbạ rạ hyạ yø jạ'i̱, tengụtho
xi 'yørbʉ ja yø hni̱ni̱ xi thogui. 2 Bi guat'i 'da
yø fariseo p'ʉ 'bʉhrạ Jesús ngue dạ 'yørpạ
yø nt'änni̱, porque honnbi̱ ha di zʉdi ngue
hi̱ndạ gue'ạ rạ hyạ dạ mạ. Bi 'yɛmbi̱:

—¿Ua ja rạ nt'ɛdi̱ ngue di̱ nxụmmi̱ rá xisu
n'na rạ n'yohʉ, ua gue hi̱n'nạ?

3 Mi̱ dạhrạ Jesús, bi 'yɛmbi̱:

—Xi rạ ley bi 'yotrạ Moisés, ¿te 'bɛ'ạ mạ
hyạ mmạmp'ʉ?

4 Mi̱ dạhyø fariseo p'ʉya, bi 'yɛmbi̱:

—Nụp'ʉ ja rạ ley bi 'yot'ạ, i̱ mmạmp'ʉ
ngue dạ zä dạ 'yøtrạ sʉcuạ n'na rạ n'yohʉ
ngue di̱ nxụmmi̱ rá xisu.

5 Mi̱ dạhrạ Jesús, bi 'yɛmbi̱:

—Nụnạ rạ Moisés bi ụnnạ nt'ɛdi̱ ngue
dạ nangrạ sʉcuạ ngue rạ nxụni̱, pɛ ngue
mạndø nnạxi̱tho yø n'yomfɛmi̱ yø jạ'i̱, jạ-
nạngue bi̱ njap'ʉ. 6 Pɛ nụp'ʉ rá mʉdi hi̱ngạ
ngụ'ạ rạ hyạ bá sännbạ Ojạ dạ 'yøtyø jạ'i̱.
Porque mmạmp'ʉ ja rạ Mạcạ Libro ngue
nụ'mø mạmbá nhohrạ xi̱mhäi, Oja bi hocrạ
n'yohʉ 'nɛ bi hocrạ xisu. 7 Jạnạngue rạ
n'yohʉ sop'ʉ rá papá, sop'ʉ rá mamá ngue
'bʉhmi̱ rá xisu. 8 Nụya yo nc'ɛi̱ ya, di̱ nne
n'na ngụ n'na, jạnạngue ya hi̱ngui̱ yo nc'ɛi̱,
sinoque ɛntho n'na nc'ɛi̱tho. 9 Jạnạngue
nụyá, nụya yo nc'ɛi̱ bi pɛn'nạ Ojạ, hi̱n'yʉ rạ
nt'ɛdi̱ ngue to di xụnnbạbi̱.

10 Nụp'ʉ ja rạ ngụ p'ʉya, nụya yø xädi rạ
Jesús bi 'yänni̱ te nne dạ mạnya yø hyạ xi̱
mạ. 11 Rạ Jesús bi 'yɛmbi̱:

—Nụ rạ n'yohʉ di̱ nxụmmi̱ rá xisu,
nụ'mø hømbi̱ nthạtrạ n'yohʉ, dạ mɛ
mạn'na rạ xisu, ya rạ ts'oqui øtrạ n'yohʉ.
12 A nụ rạ xisu di̱ nxụmmi̱ rá ndø, 'nɛ høndi̱
nthạtui mạn'na rạ n'yohʉ, ya rạ ts'oqui øtrạ
xisu.

Bi xi Ojạ rạ Jesús ngue di jạpyø bạsi̱.

13 Bi zixyø bạsi̱ yø jạ'i̱ p'ʉ 'bʉhrạ Jesús, i̱
nnepyø jạ'i̱ ngue dạ dospạ yø yạ yø bạsi̱ 'nɛ
dạ xi Ojạ ngue di jạpyø bạsi̱. Pɛ nụya yø xädi
rạ Jesús bi hɛjpạ yø jạ'i̱ bá zi yø bạsi̱. 14 Bi̱

mbøcuɛ 'mø mi̱ nu te øtyø xädi ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Da̱mi̱ hyɛhmʉ yø ba̱si̱ da̱ thocua dí 'bʉi. Porque tengu̱tho yø ja̱'i̱ ya o rá̱ 'yɛ Oja̱, xquet'a̱ njarbʉ ya yø ba̱si̱ ya. [15] Ma̱jua̱ni̱ dí xi'a̱hʉ ngue n'na ra̱ ja̱'i̱ hi̱ngra̱ 'yøde tengu̱tho n'na ra̱ ba̱si̱ ngue ra̱ 'yøde, hi̱nda̱ zä da̱ zo rá̱ 'yɛ Oja̱.

[16] I thɛxyø ba̱si̱ ra̱ Jesús, di japrá̱ 'yɛ p'ʉ ja yø ya̱ yø ba̱si̱, i äp'a̱ Oja̱ ngue di ja̱pi̱.

Ra̱ mmɛ̱mmɛti hi̱mbi̱ ne da̱ 'yøt'e te bi xihra̱ Jesús.

[17] Ya ja ngue da̱ ma ra̱ Jesús, pɛ bá̱ jʉ ra̱ 'dihi n'na ra̱ n'yohʉ. Bi̱ nda̱ntyøhmu̱ p'ʉ 'bäi, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague grá̱ hoga̱ xännba̱te, ¿te 'bɛ'a̱ ja ngue ga̱ øt'e n'namhma̱ ngue Oja̱ di 'dacra̱ 'da'yo te para za̱ntho? —bi 'yɛ̱mbi̱.

[18] Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Ua guí pa̱di̱ te guí mma̱nya, ngue guí ɛ̱ngui̱ xa̱nhogä? Porque hønsɛ Oja̱ xa̱nho. [19] Ua hi̱ngui̱ pa̱di̱ hanja'ʉ yø hya̱ di̱ ma̱nda Oja̱ ngue ɛ̱na̱: "'Yo grá̱ hyote. 'Yo grá̱ 'yots'om'mäi. 'Yo grá̱ bɛ̱. 'Yo to guí sännba̱ ra̱ fɛhni̱. 'Yo grá̱ hyäte. 'Da̱mi̱ su̱ ni̱ papá, da̱mi̱ su̱ ni̱ mamá" —bi 'yɛ̱mbi̱.

[20] Mi̱ da̱hra̱ n'yohʉ p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:

—Ague grá̱ xännba̱te, nu̱ya yø hya̱ guí xicya, ya gä xtá̱ øt'e asta̱ gue'mø ma̱rá̱ ngüɛgui.

[21] Nu̱na̱ ra̱ Jesús bi hyɛ̱tra̱ n'yohʉ ya̱ui, pɛ di̱ nɛ̱qui̱ ngue di̱ ma̱di̱. Bi 'yɛ̱mbʉya:

—Di 'bɛ hma̱n'na ra̱ hya̱ ja ngue gui 'øt'e. Ni̱ ma ya, da̱mi̱ pä te gä guí pɛts'i. Da̱mi̱ u̱nna̱ mɛ̱nyu̱ yø hyoya. Nu̱'mø gá̱ 'øt'e te dí xi'i ya, ya bí ja ni̱ mmɛti ma̱hɛ̱ts'i̱ p'ʉya. Bá̱ ɛ̱ p'ʉya, ga̱ mmɛ ma̱da̱gue'a̱ da̱ tho'i p'ʉ ja ra̱ pont'i̱ —bi 'yɛ̱mbi̱.

[22] Pɛ mi̱ 'yøhra̱ n'yohʉ na̱ ra̱ hya̱ bi sifi, ma̱mbi du̱drá̱ mmʉi. Bi̱ matho, porque ma̱rá̱ ndømmɛ̱mmɛti.

Bi̱ ma̱nna̱ Jesús ngue Oja̱, hi̱nte hɛ̱mbi̱.

[23] Bi hyɛ̱tyø xädi ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Xa̱ndøn hɛ̱nni̱tho ha di̱ n'u̱nyø mmɛ̱mmɛti ngue da̱ zo rá̱ 'yɛ Oja̱.

[24] Nu̱'ʉ yø xädi ra̱ Jesús, di 'yøtho hanja ya yø hya̱ bi̱ ma̱. Pɛ ra̱ Jesús ma̱høm̱bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague ts'ʉnt'ʉ'a̱hʉ, nu̱ya dí̱ mma̱ngä ngue xa̱nhɛ̱nni̱tho ha di zo rá̱ 'yɛ Oja̱, guehya yø ja̱'i̱ xøgue ma̱høndra̱ mɛ̱nyu̱ ni̱ ma yø mmʉi ya. [25] Ya fa̱di̱ ngue ra̱ cameyo, hi̱nja̱m'mø da̱ zä da̱ thop'ʉ ja rá̱ xa̱gu̱ n'na ra̱ 'yofani̱. Pɛ ma̱n'na xa̱ndøn hɛ̱nni̱tho ngue n'na ra̱ mmɛ̱mmɛti di̱ n'u̱ni̱ da̱ zo rá̱ 'yɛ Oja̱.

[26] Nu̱na̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱nna̱ Jesús, mi̱ 'yøhyø xädi, ma̱n'natho bi̱ nsu̱ yø n'yomfɛ̱ni̱ p'ʉya. Di̱ n'yɛ̱mbi̱:

—Rá̱ nzɛgui ya hi̱njonni̱ ja̱'i̱ da̱ zä di̱ nya̱nná̱ te ya'mø —di̱ n'yɛ̱mbi̱.

[27] Bi hyɛ̱tyø xädi ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Nu'a̱ ngue yø ja̱'i̱tho, hi̱nda̱ zä da̱ zänsɛ ha di̱ nya̱nyø te. Pɛ Oja̱ hi̱nte hɛ̱mbi̱, nu̱ te nne da̱ 'yøt'e, da̱ zä ha di japi.

Bi̱ ma̱nna̱ Jesús ngue di tocabi ra nho'ʉ yø ja̱'i̱ n'youi p'ʉ ni̱ ma.

[28] Nu̱na̱ ra̱ Bɛdu bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:

—Nu̱gähe, ya xtá̱ sohme p'ʉ te gä dí pɛshe ngue dí tɛn'na̱he.

[29] Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ma̱jua̱ni̱ dí xi'a̱hʉ, ngue nu̱ to gä xpá̱ nzohyø ngu̱, xpá̱ nzohyø cu̱, xpá̱ nzohyø papá, xpá̱ nzohyø ba̱si̱, xpa̱ nzohyø häi ngue tɛnngui̱ ngue mma̱nna̱ hoga̱ 'da'yo hya̱, [30] pɛ mɛ̱nte 'bʉcua ja ra̱ xi̱mhäi ra̱ ja̱'i̱, yø ciento nni̱di̱tho ga̱ngu̱'a̱ te gä da̱ di̱ni̱ ngue'a̱ te gä xpá̱ nzogui. Ma̱da̱gue'a̱ da̱ ts'ʉi, pɛ ra̱ pa di 'yɛ̱p'ʉ, di t'u̱nna̱ te para zantho. [31] Xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱ hnu̱ ma̱nsu̱ ua, pɛ nu̱'a̱ ra̱ pa'a̱, ja ts'ʉtho da̱ni̱ hnu̱ ma̱nsu̱ p'ʉ. Xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱ hi̱ngui̱ hnu̱ ma̱nsu̱ ua, pɛ nu̱'a̱ ra̱ pa'a̱, ja da̱ni̱ hnu̱ ma̱nsu̱ p'ʉ.

Ma̱høm̱bi̱ ma̱nna̱ Jesús ngue da̱ tho, pɛ bi̱ ma̱ ngue di bɛ̱nna̱te.

[32] Ya ni̱ hya̱ ra̱ 'yu̱ ngue ni̱ ma Jerusalén, ni̱ 'bɛt'otho p'ʉ ni̱ ma yø xädi ra̱ Jesús. Nu̱'ʉ yø xädi ya i su̱, di 'yøtho hanja'a̱ te øtra̱ Jesús ngue ni̱ ma Jerusalén. Pɛ ra̱ Jesús bi zica̱ n'nanni̱'ʉ 'dɛ'ma̱ yoho yø xädi, bi xifi xa̱nho hanja'a̱ te da̱ thogui. Bi 'yɛ̱mbi̱:

[33] —A nu̱yá, ya nná̱ mähä Jerusalén. Nu̱na̱ ra̱ hni̱ni̱ na̱, nu̱ ra̱ N'yohʉ bí 'yɛ ma̱hɛ̱ts'i̱ di̱ ndäpyø hmu̱ yø mmäcja̱ conyø xännba̱te ngue ra̱ ley. Nu̱ya p'ʉya, guehya da̱ zännbi̱ ngue da̱ du̱. Di däpyø ja̱'i̱ hi̱ngyø judío ngue da̱ hyo. [34] Nu̱ya yø ja̱'i̱ di̱ ndäpi, da̱ n'yɛmma̱hya̱, da̱ zots'i, da̱ mɛi. M'mɛfa p'ʉya, da̱ hyo. Pɛ rá̱ hyu̱ pa di bɛ̱nna̱te.

Ra̱ Jacobo conna̱ Xuua bi 'yäpra̱ Jesús ngue di̱ nja yø cargo xta̱ nhɛ̱ts'i̱.

35 Rạ Jacobo connạ Xuua, guehya yø
ts'ʉnt'ʉ rạ Zebedeo ya, bi guarbʉ 'bährạ
Jesús, bi 'yɛ̱mbị:
—Ague grạ́ xännbạte, dí nne gạ ä'ạ'be
n'na rạ mạte ya.
36 Mị dạhrạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:
—¿Temạ mạte guí nne gạ øt'ạui? —bi
'yɛ̱mbị.
37 Bi 'yɛ̱n'ʉ ährạ mạte p'ʉya:
—Dí nnegä'be ngue nụp'ʉ ha gui mmị
ngue guị ndạst'abi, n'na dí mịhnị n'yɛi, n'na
dí mịhnị gạhạ.
38 Pɛ mị dạhrạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:
—Ague n'yø'ạui, hịnguí pạdị te rạ́ nsäui
nạ rạ hyạ guí ähmị. ¿Ua dạ zä gui thohmị'ạ
rạ n'ʉ i ja ngue gạ thocä? Porque nụgä
mạthoguitho ja ngue di ʉngä yø jạ'ị —bi
'yɛ̱mbị.
39 Bi 'yɛ̱mbʉya:
—Ạhá, dạ zä gạ sägä'be rạ n'ʉ.
Mị dạhrạ Jesús, mạhømbi 'yɛ̱mbị:
—Mạjuạnị ngue ngụ'ạ, xạndøngụ rạ n'ʉ
ja ngue gui säui, tengụtho rạ n'ʉ ja ngue
gạ thocä. Mạthoguitho di ʉn'ạui yø jạ'ị
tengụtho ja ngue dí ʉngä yø jạ'ị. 40 Pɛ nụnạ
rạ hyạ guí mmạmmị, hịndị tocagụi ngue go
gạ sännị to dị mịp'ʉ ja mạ n'yɛi, ogue to dị
mịp'ʉ ja mạ gạhạ. Nụnạ Ojạ, ya xạ nzännị
to dí mị n'na ngụ n'na mạ hyo.
41 Nụnạ rạ hyạ ähya yo nc'ɛ̱i mị yạui rạ
Jesús, bị mbøcuɛ 'mø mị bạhya mị 'dɛt'a yø
xädi, i sʉhrạ Jacobo 'nɛ̱hrạ Xuua. 42 Pɛ rạ
Jesús bi pɛti gätho yø xädi, bi 'yɛ̱mbị:
—Ya guí pạhmʉ ngue yø dạst'abi xạ
t'ɛ̱ts'ị, co gätho mị'da yø ts'ʉt'abi 'bʉp'ʉ
ja yø hnịnị, gä dị mạnda yø jạ'ị. Nụ te dị
mạnda ngue dạ 'yøtyø jạ'ị, gue'ạ øt'ạ. 43 Pɛ
nụ'ạhʉ, 'yo guí nne ngue guị mạndathohʉ
yø jạ'ị. Nụ rạ jạ'ị nne ngue xtạ nhɛ̱ts'ị rạ́
cargo dạ mɛfi, guehnạ rạ jạ'ị jatho ngue dị
mpɛfi dạ mäxyø mmịc'ɛ̱iui nạ. 44 A nụ'ạhʉ
ya, nụ'ạ dạ ne dị m'mɛt'o ngue gätho yø
amigo ya, guehnạ jatho dạ gohi ngue nị
mɛfihʉ nạ. 45 Conque rạ N'yohʉ bí 'yɛ̱
mạhɛ̱ts'ị, hịmbị 'yɛ̱hɛ̱ ngue n'narbʉ dạ mị dị
mạndatho. Sinoque bí 'yɛ̱hɛ̱ ngue dị mpɛfi
dạ mäxyø jạ'ị. 'Nɛ̱ hịngạ høndrạ 'bäxte dạ
'yøt'e, astạ dạ dụ ngue dạ yạnị xạndøngụ yø
jạ'ị.

Rạ Jesús bi 'yøthe rạ Bartimeo mị xädä.

46 Mị zømp'ʉ ja rạ hnịnị Jericó rạ Jesús,
bi thogui nị n'youi yø xädi. Pɛ xạndøngụ
yø jạ'ị bị ntɛt'i. Nụp'ʉ nenịhnị p'ʉya, mị
hụp'ʉ nạ rạ Bartimeo mị xädä, rạ́ ts'ʉnt'ʉ
rạ Timeo. Mị hụp'ʉ ja rạ nen'yụ ngue äprạ
mɛ̱nyụ yø jạ'ị thop'ʉ. 47 Mị bạhrạ xädä ngue
nụnạ ja ngue dạ thop'ʉ hụdị, guehnạ rạ
Jesús rạ mmɛ̱ngụ Nazaret. Bị mʉhrạ hmafi
p'ʉya, bi 'yɛ̱mbị:
—Dạmị huɛ̱gạguị ague Jesús rạ́
mbom'mɛto'i rạ David —bi 'yɛ̱mbị.
48 Nụ'ʉ yø jạ'ị 'bʉp'ʉ mị hụhrạ xädä, di
hɛjpi ngue hịndị mmafi. Pɛ rạ xädä p'ʉya,
ɛnạ mạn'na mạ'bɛpi ngue nts'ɛdi gạ mafi,
bi 'yɛ̱mbị:
—Dạmị huɛ̱gạguị ague rạ́ mbom'mɛto'i
rạ David —bi 'yɛ̱mbị.
49 Bị m'mährạ Jesús ngue øde hmat'i. Bi
'yɛ̱mbyø jạ'ị p'ʉya:
—Dạmị xihmị ngue dạ ɛ̱cua.
Bị ma bá ts'ohrạ xädä p'ʉya, bi t'ɛ̱mbị:
—Dạ hyụ nị mmʉi ya, gạ 'yo, bi ts'o'i'nạ.
50 Rạ xädä p'ʉya, bi 'yɛmp'ʉ rạ́ tụhụ, bị
nangụi, astạ rạ n'nats'i ngue di johya. Bị
map'ʉ bi 'bährạ Jesús. 51 Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbị:
—¿Te guí nne dị njạ'i?
Rạ xädä p'ʉya, bi 'yɛ̱nạ:
—Ague grạ́ xännbạte, dí nne ngue dị nzø
mạ dä.
52 Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbrạ xädä:
—Ya dạ zä guị mma ya, bi zä nị dä ngue
guí ɛ̱c'ɛ̱iguị ngue jagä rạ ts'ɛdi gạ øthe'i.
'Bexpị nzø yø dä rạ xädä p'ʉya. Bi zä bị
n'yo ngue bị mɛp'ʉ nị ma rạ Jesús.

11

Rạ Jesús bi yʉrbʉ ja rạ hnịnị Jerusalén,
pɛ ɛ̱spạbị yø jạ'ị, xifi ngue yø dạst'abi.
1 Nụ'mø ya nị ma dạ zømp'ʉ ja rạ hnịnị
Jerusalén, ya 'yop'ʉ ja rạ nyụnị ja rạ
mbonza ja yø olivos. Ja jarbʉtho rạ hnịnị
Betfagé 'nɛ̱hrạ hnịnị Betania. Nụnạ rạ Jesús
bi 'yɛt'i yoho yø xädi. 2 Bi 'yɛ̱mbị:
—Nị mɛ nʉ ja rạ hnịnị bí ja nʉ. Nụ'mø
gá cʉt'ui rạ hnịnị, gui tịmmị p'ʉ dạ nthạt'ị
n'na rạ burru ngue mạ'da'yotho, hịnjongui
sä. Bá xoqui ngue guá siui ua. 3 Nụ'mø to
dạ 'yɛ̱n'ạui, hanja ngue guí xocui rạ burru,
gui xihmị p'ʉya ngue honnạ Hmụ. Pɛ dạmị
xihmị ngue hịndạ ya'atho dị ndäpi.
4 Bị ma'ʉ yoho yø xädi bi 'yɛt'i. Bi
dịmp'ʉ mạnthạt'ị rạ burru jonnạ goxthi ja
rạ nen'yụ. Bi xojpʉya. 5 Nụ'ʉ yø jạ'ị mị
'bäp'ʉ p'ʉya, bi 'yɛ̱n'ạ n'na nc'ɛ̱i:

—¿Te 'bɛ'ạ guí øt'ui? ¿Hanja ngue guí xocui rạ burru?
6 Nụ'ʉ xocrạ burru p'ʉya, bị mạ tengụtho xị mạnnạ Jesús. Nụ'ʉ yø n'yohʉ p'ʉya, bi ụnnạ nt'ɛ̱dị bi zixrạ burru. 7 Mị zøp'ʉ 'bʉhrạ Jesús, bi gạspạ rạ burru yø tụhụ ngue bi nøpạ nts'ʉt'i. Bi hyụxrạ burru rạ Jesús, bị ma. 8 Nụp'ʉ ja rạ 'yụ ja ngue dạ thohrạ Jesús, xạngụ yø jạ'ị nị 'bɛt'o ngue di tʉns'yø tụhụ pøp'ʉ ja rạ 'yụ. Mị'da yø jạ'ị p'ʉya, bi sạjpạ yø xi yø palma ngue pøp'ʉ ja rạ 'yụ. 9 O mạde p'ʉ nị ma yø jạ'ị rạ Jesús. I 'bɛt'o 'da, bá 'bɛfa 'da. Pɛ yø jạ'ị 'da gạ matho ngue di johya, i ɛ̱nạ:
—Nụnạ Ojạ, di jạphnạ rá m'mɛnhnị 'bʉcua, guehnạ tạte nạya. 10 Ojạ di jạphnạ rạ dạst'abi bá 'bɛnhnị ngue di thocrạ 'bɛfi mị pɛhrạ dạst'abi David. Mạguesɛ nạ Ojạ bí 'bʉ mạhɛ̱ts'ị.
11 Nụnạ rạ Jesús mị yʉrbʉ ja rạ hnịnị Jerusalén, bi zømp'ʉ ja rạ nịjạ. Bị nụ te øtyø jạ'ị 'bʉp'ʉ. Mị dährạ nde, bị mengui, ị ma Betania. Bị mɛ'ʉ 'dɛ'mạ yoho yø xädi.

Rạ Jesús bi otrạ za ngue rạ igo.

12 Mị hyaxpʉya, nụnạ rạ Jesús bá ɛ̱p'ʉ Betania bá n'oxi, ị ma Jerusalén. Nụp'ʉ ja rạ 'yụ p'ʉya, bi zä ngue tụ mạnthụhụ rạ Jesús. 13 Bi hyandạ n'na nza rạ igo ngue ya xi 'dogui xạnho. Bị ma bá nụ ngue'mø di zʉdi. Pɛ hịnguị zʉdi, porque hịngrạ pa p'ʉ ngue dị nzʉdi. 14 Bi 'yø'ʉ yø xädi te bi xihrạ za, ngue bi 'yɛ̱mbị:
—Ya hịnnị mantho dị nzʉhnị ndät'ä ya grá za —bi 'yɛ̱mbị.

Rạ Jesús bi 'yɛtyø jạ'ị mị mpäp'ʉ ja rạ nịjạ.

15 Nụnạ rạ Jesús, nụ'mø mị zømp'ʉ ja rạ hnịnị Jerusalén, bị map'ʉ ja rạ nịjạ. Nụ'ʉ yø jạ'ị mị mpäp'ʉ thịnnịjạ, dạ gue'ʉ mạdị ntäi, gä bi 'yɛt'i. Nụya yø jạ'ị di pøspạ yø mɛ̱nyụ yø jạ'ị yap'ʉ nị 'yɛ̱hɛ̱, bi 'yennbạ yø mɛ̱xa. 'Nɛ̱ bi 'yennbạ yø nthụts'ị'ʉ pä yø paloma. 16 Nụ'ʉ yø jạ'ị ja te hạ, ya hịndị japi dạ thop'ʉ ja rạ thịnnịjạ. 17 Bi 'yɛ̱mbyø jạ'ị p'ʉya:
—Nụp'ʉ ja rạ Mạcạ Libro, nt'ot'i p'ʉ rạ hyạ ngue Ojạ i ɛ̱nạ: "Nụnạ mạ ngụngä, nị hụ ngue rạ ngụngạ mhmat'Ojạ nạ, 'nɛ̱ ja ndạnne ua gätho yø jạ'ị 'bʉ'ạ nxịmhäi". Pɛ nụ'ạhʉ, guí øthʉ ngue ja dị mpɛti ua yø bɛ̱.
18 Pɛ nụ'ʉ yø hmụ yø mmäcjạ 'nɛ̱hyø xännbạte ngue rạ ley mị bạdị te bi 'yøtrạ Jesús, hịnguị nnụ mạnho. Bi hyonị ha di japi ngue dạ hyo rạ Jesús. Pɛ hịngạ 'bexpi zä ha di japi, porque sụpị dị mbøcuɛ yø jạ'ị. Porque nụ'ʉ yø hyạ xännbạte rạ Jesús, gä di 'yødyø jạ'ị. 19 Mị dährạ nde p'ʉya, bi bømp'ʉ ja rạ hnịnị rạ Jesús, bị mɛ yø xädi.

Jatho dạ 'yɛ̱c'ɛ̱ị yø jạ'ị ngue Ojạ di ụnnị te dạ 'yäpi.

20 Mị hyaxpʉya, bi thop'ʉ 'bährạ za ngue rạ igo. Bị nụ rạ za p'ʉya ngue xi 'yot'i astạ yø 'yʉ. 21 Rạ Bɛdu p'ʉya bi zo rá mmʉi'ạ te rạ hyạ xị mạnnạ Jesús. Bi 'yɛ̱mbʉya:
—Ague grá xännbạte, nụnạ rạ za gá sʉ hmạnde, gue xạ 'yot'i —bi 'yɛ̱mbị.
22 Mị dạhrạ Jesús, bi 'yɛ̱nạ:
—Dạmị 'yɛ̱c'ɛ̱ị ngue nụ'mø guị mmat'Ojạhʉ, dạ mäxạhʉ Ojạ. 23 Nụ'mø guí ɛ̱c'ɛ̱ịhʉ xạnho ngue gue'ạ nnụ mạnho Ojạ ngue dị nja'ạ te guí xihmʉ, 'nɛ̱ hịnguị yobɛ̱nị nị mmʉihʉ, dạ zä gui 'yɛ̱mphʉ rạ nyụnị ja nʉ: "Dạmị 'uegue grá nyụnị, ị map'ʉ ja rạ jạthe", gui 'yɛ̱mphʉ. Rạ nyụnị p'ʉya, dạ 'uegue, dị map'ʉ gui xihmʉ ngue dị ma. 24 Jạnạngue dí xi'ạhʉ, nụ'mø te guí äphʉ Ojạ, dạmị 'yɛ̱c'ɛ̱ịhʉ ngue di 'da'ạhʉ Ojạ te guí äphʉ. Ojạ p'ʉya, dạ 'yøt'e ngue dị nja'ạ te gui 'yäphʉ. 25 Nụ'mø guí mmat'Ojạhʉ, 'nɛ̱ bi zo nị mmʉi ngue hịnguị nnụ mạnho te øt'ạ nị mmịc'ɛ̱ịui, dạmị pụnnbị, n'namhmạ ngue xquet'ạ di pụn'nạ nị Papáhʉ bí 'bʉ mạhɛ̱ts'ị. 26 Pɛ nụ'mø ngue hịn gạdi pụnnbạbị nị mmịc'ɛ̱ịui, xquet'ạ hịndị pụn'nạ nị Papáhʉ bí 'bʉ mạhɛ̱ts'ị 'mø.

Rạ Jesús bi t'ännị to bi ụnnạ nt'ɛ̱dị te øt'e.

27 Rạ Jesús, mị zømp'ʉ ja rạ hnịnị Jerusalén, i 'yop'ʉ ja rạ nịjạ. Bi guatyø hmụ yø mmäcjạ p'ʉya, 'nɛ̱hyø xännbạte ngue rạ ley, 'nɛ̱hya yø n'yohʉ 'bɛt'o p'ʉ ja rạ nịjạ. 28 Bi 'yɛ̱mbrạ Jesús:
—Ague n'yø, ¿hanja te guí øt'e? ¿To bi 'da'i rạ nt'ɛ̱dị'ạ te guí øt'e?
29 Mị dạhrạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:
—Nụgä xquet'ạ gạ øt'ạhʉ n'na rạ nt'ännị ya. Pɛ gue gui xicjʉ hanja'ạ rạ hyạ gạ än'nạhʉ, n'namhmạ ngue xquet'ạ gạ xi'ạhʉ to bi 'dacä rạ nt'ɛ̱dị'ạ te dí øt'ä ua. 30 Xiya, ¿te'o bi ụnnạ nt'ɛ̱dị rạ Xuua ngue bi xixyạbị yø jạ'ị? ¿Ua Ojạ bi ụnnạ nt'ɛ̱dị, uague yø jạ'ịtho rá nt'ɛ̱dị'ạ te bi 'yøt'e?
31 Yø jạ'ị p'ʉya, dị n'yännị te di dạdị. Dị n'yɛ̱mbị:
—¿Tenị 'bɛ'ạ gạ xihmʉ ya'mø? Nụ'mø gạ xihmʉ ngue Ojạ bi ụnnạ nt'ɛ̱dị te bi 'yøtrạ

Xuua, da 'yɛnjʉ p'ʉya: “Xina ra hya bi
manna Xuua conná ngueque, ¿hanja ngue
hingá 'yɛc'ɛihʉ 'mø?” da 'yɛnjʉ p'ʉya. 32 A
nu'mø ga xihmʉ ngue yø ja'itho bi unna
nt'ɛdi te bi 'yøtra Xuua, ya nts'udyø ja'i —di
n'yɛmbi.

Rá nzɛgui p'ʉya, bi zänyø ja'i ngue ya
hinte da xifi te'o bi unna nt'ɛdi'a te bi 'yøtra
Xuua, i supi di mbøcuɛ yø ja'i. Porque gätho
yø ja'i ɛc'ɛi ngue rá pøngahya Oja na ra
Xuua. 33 Janangue bi 'yɛmbʉya:

—Hindí pacähe to bi unna nt'ɛdi'a te bi
'yøtra Xuua.

Mi dahra Jesús, bi 'yɛmbi:

—Ya hingá xicjʉ na ra hya dí än'nahʉ, ni
xinga guecä ga xi'ahʉ to di 'dacra nt'ɛdi na
te dí øt'e.

12

*Ra Jesús i hy*ɛjpa ra hya n'na ra huahi
ngue ra jomhmi.

1 Nuna ra Jesús, bi hyoni te gui hyɛjpa yø
hya bi xihyø ja'i. Bi 'yɛmbi:

—Mi 'bʉ'a n'na ra n'yohʉ ngue bi 'yøt'a
n'na rá nua'uva. Bi føt'e gä rá häi. Bi hoqui
hapʉ da dɛ'myø uva 'mø bi nja. 'Nɛ bi hocra
n'nøque hapʉ da mihra mähui. Bi hyoni
to da gonhui rá huahi, n'namhma ngue
nu'mø bi nja yø uva, di t'unna mmɛhui'a
te di tocabi. Bi ma yap'ʉtho ra mmɛhui
p'ʉya. 2 Mi zønna pa da thʉcyø uva p'ʉya,
nuna ra mmɛhui bi mɛnhna n'na rá hmiqui
ngue da tu yø uva di tocabi. 3 Pɛ nu'ʉ yø
mɛfi mambi 'bʉp'ʉ bí ja ra huahi, bi bɛntra
hmiqui 'mø mi zømp'ʉ 'bʉi. Bi ʉni, bá
ɛrbʉya. Pɛ hinte bi unni. 4 Ra mmɛhui
p'ʉya, mahømbi mɛnhman'na rá hmiqui
p'ʉ bí ja ra huahi. Nu'ʉ yø mɛfi ya mambi
'bʉp'ʉ, hømbá mbøcuɛ. Bá pʉndothobi rá
hmiqui ra mmɛhui. Bá sɛrpa rá ya. 5 Ra
mmɛhui p'ʉya, mahømbi mɛnhman'na rá
hmiqui. Pɛ ya bá tho'a bi mɛnnbʉya. Bi
sigue bi mɛnnbabi mi'da p'ʉya. Ngut'atho
bi ørpe, 'bʉ i'da bi pʉt'i, 'bʉ i'da bi ho.

6 Nuna ra mmɛhui p'ʉya, mi si n'na rá
ts'ʉnt'ʉ ngue ɛmmɛi di madi. Ya ɛmp'ʉya:
“Ma ga pɛnhnä na ma ts'ʉnt'ʉ ya. Nu'mø
bi nu yø mɛfi na, da nu mansu, porque ma
ts'ʉnt'ʉ na”, i ɛna. 7 Pɛ nu'mø mi zømp'ʉ
'bʉhyø mɛfi na rá ts'ʉnt'ʉ ra mmɛhui,
di n'yɛmbyø mɛfi: “Nuna ya, guehna ra
ts'ʉnt'ʉ ja ngue da gohmi ra huahi naya.
Ma ga hohʉ ya, n'namhma ngue ya ma
mmɛtihʉ ra huahi”, di n'yɛmbi. 8 Bi
bɛnnbʉya ngue bi hyo. Bi ma bá ɛmma
xøts'e ra huahi p'ʉya.

9 Nuna ra Jesús, bi 'yänyø ja'i, bi 'yɛmbi:

—Xi'mø ya bi nja ya yø hya dí xi'ahʉ
ya, ¿teni 'bɛ'a da 'yøtra mmɛhui? Siempre
da ma ra mmɛhui p'ʉya, da ho yø mɛfi
conhui rá huahi. N'nan'yo mi'da yø ja'i di
fätra huahi p'ʉya. 10 Guí pahmʉ xanho ra
hya mmamp'ʉ ja ra Maca Libro ngue ɛna:
“Nuna ra do himbi nu manho yø hyønnigu,
guehna ra do brá 'bɛbo p'ʉ brá fʉ ra jado
naya. 11 Nguna ra hya xa nzän'Oja ngue
di nja. A nujʉ p'ʉya, dí ɛmhmʉ ngue
mazihotho te øt'Oja”, ɛnna hya.

12 Ra Jesús høntho bi xihyø ja'i ya yø hya
ya, bi ne yø ja'i xti bɛntra Jesús ngue xta
ngot'i. Porque pahyø ja'i ngue go xihya
yø hya bi hyɛcra Jesús. Pɛ himbi zä xti
bɛnt'i, porque supi di mbøcuɛ mi'da yø ja'i.
Janangue hinte bi japi.

*I nnepyø ns*ʉiui ra Jesús ngue da 'yɛmbi
hingui ja ts'ɛdi di njutra mɛnyu njʉi.

13 Nuya 'da yø fariseo, da gue'da yø ja'i ra
Herodes, bi 'bɛnhni ngue da jʉjpatho häi te
ga ya ra Jesús, para ngue da zäp'ʉ di yapa
m'mɛfa. 14 Bi 'yɛmbi:

—Ague grá xännbate, dí pacähe ngue grá
hoga n'yohʉ, porque gä pømmanho ra hya
guí mma. 'Nɛ hinguí su'a te mbɛn'na'i yø
ja'i. Madague'a ja yø cargo 'da yø n'yohʉ
gui yaui, pɛ hinguí su gui xifi ndana ra
hya majuani. Sinoque majuani ngue guí
xännbate'a ra hya nne Oja ngue gdá n'yohʉ.
Dami xicje ya, ¿ua xanho ngue di njutra
mɛnyu ähra dast'abi, uague hin'na? —bi
'yɛmbi.

15 Pɛ ra Jesús ya padi te mbɛnnbabi yø ja'i
ngue'a ra nt'änni ørpe, bi 'yɛmbʉya:

—¿Hanja ngue guí sämhyagahʉ? Dami
'yurcahʉ ra mɛnyu —bi 'yɛmbi.

16 Bi unna mɛnyu p'ʉya ngue da nu. Mi nu
ra mɛnyu ra Jesús, bi 'yɛmbi:

—¿To rá hmi na n'youi ra mɛnyu ja ua?
¿To rá thuhu na ra thuhu n'youi ra mɛnyu?

Mi dahyø ja'i yaui ra Jesús, bi 'yɛmbi:

—Guehna ra dast'abi naya —bi 'yɛmbi.

17 Ra Jesús bi 'yɛmbyø ja'i yaui:

—Nu'a ja ngue gui 'yøthʉ ya, dami
unhnʉ ra mɛnyu di tocabi ra dast'abi. Da
gue Oja p'ʉya, dami unhnʉ'a te di tocabi.

Nu̱na̱ ra̱ hya̱ i da̱hra̱ Jesús, di 'yødya yø ja'i̱ ya̱ui.

Bi̱ ma̱nna̱ Jesús ngue di bɛ̱nna̱te yø ánima.

18 M'mɛfa p'ʉya, bi̱ ma 'da yø saduceo, nu̱ya ɛ̱mbi̱ ngue hi̱ndi̱ bɛ̱nna̱te yø ánima. Bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:

19 —Ague grá̱ xännba̱te, nu̱p'ʉ ja ra̱ ley bi 'yotra̱ Moisés, nt'ot'i p'ʉ ra̱ hya̱ ngue ɛ̱na̱: nu̱'mø bi du̱ n'na ra̱ n'yohʉ, 'nɛ̱ hi̱ndi̱ m'mʉhyø ba̱si̱, nu̱ rá̱ xisu ra̱ ánima da̱ zogui, nu̱'a̱ rá̱ n'yohʉ ra̱ ánima, gue'a̱ di̱ ntha̱tui ra̱ 'danxu̱'a̱, n'namhma̱ ngue di̱ m'mʉhyø ba̱si̱ tengu̱tho 'mø xti̱ m'mʉhyø ba̱si̱ ra̱ ánima. 20 A nu̱yá, xi'mø di 'bʉ'i yoto ma̱'yohʉ ngue ɛda̱di̱ ncu̱ ya. Nu̱'a̱ ra̱ n'yohʉ ma̱ da̱, di̱ ntha̱ti̱. Pɛ da̱ 'yɛ̱hra̱ pa da̱ du̱, 'nɛ̱ hi̱ndi̱ m'mʉhyø ba̱si̱. 21 Ja̱na̱ngue nu̱'a̱ rá̱ n'yohʉ ra̱ ánima m'mɛfa bi̱ m'mʉi, go di̱ ntha̱tui ra̱ 'danxu̱'a̱. Pɛ xquet'a̱ da̱ du̱ ra̱ n'yohʉ 'nɛ̱ hi̱ndi̱ m'mʉhyø ba̱si̱. Nu̱'a̱ rá̱ hyu̱ rá̱ n'yohʉ p'ʉya, høndi̱ ntha̱tui ra̱ 'danxu̱ 'mø bi du̱ rá̱ n'yohʉ. 22 Di siguetho di̱ ntha̱tra̱ xisu 'mø bi du̱ rá̱ ndø, asta̱ gue'mø bi du̱ gä yoto ma̱'yohʉ. Gä di̱ ntha̱tui ra̱ xisu, 'nɛ̱ gä bi du̱ yø n'yohʉ. Pɛ hi̱mbi̱ m'mʉhyø ba̱si̱. Rá̱ nzɛgui p'ʉya, da̱ du̱ ra̱ xisu. 23 A nu̱yá, xi'mø ra̱ pa da̱ni̱ bɛ̱nna̱te yø ánima ya, ¿ndana̱ gue'a̱ ya yoto ma̱'yohʉ rá̱ mmɛti ra̱ xisu? Porque gä bi̱ m'mʉhmi̱.

24 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbyø ja'i̱ ya̱ui:

—Hi̱nguí̱ pa̱di̱ ha rá̱ nja ra̱ hya̱ guí̱ mma̱mhmʉ. Porque hi̱nga̱ guep'ʉ gá̱ ndi̱nni̱ mmʉihʉ'a̱ te ra̱ hya̱ nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro. 'Nɛ̱ hi̱guí̱ pa̱hmʉ hangu̱ rá̱ ts'ɛdi Oja̱ i ja. 25 A nu̱'mø bi bɛ̱nna̱te yø ánima, da̱ gohi tengu̱tho yø anxɛ Oja̱, ya hi̱ndi̱ ntha̱tyø ja'i̱. 26 Nu̱p'ʉ ja ra̱ hya̱ bi 'yotra̱ Moisés, ja di̱ nɛ̱qui̱ p'ʉ ngue di bɛ̱nna̱te yø ánima. Porque nt'ot'i p'ʉ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱n'Oja̱ 'mø mi̱ nya̱p'ʉ bi̱ nzø ra̱ ndʉt'o, ngue bi 'yɛ̱na̱: "Guecä drá̱ Oja̱gä ngue ra̱ Abraham. Drá̱ Oja̱gä ngue ra̱ Isaac. Drá̱ Oja̱gä ngue ra̱ Jacob", bi 'yɛ̱n'Oja̱. 27 Ja di̱ nɛ̱qui̱ p'ʉya, ngue nu̱p'ʉ 'bʉ Oja̱, hi̱ngui̱ tu̱ yø te yø ánima. Ja̱na̱ngue hi̱nguí̱ pa̱di̱ ha rá̱ nja'a̱ ra̱ hya̱ guí̱ mma̱mhmʉ.

Nu̱ya yø hya̱ di̱ ma̱nda Oja̱, bi̱ ma̱nna̱ Jesús ndana̱ ra̱ hya̱ ma̱ da̱tho ja ts'ɛdi da̱ 'yøtyø ja'i̱.

28 Nu̱'a̱ n'na ra̱ xännba̱te ngue ra̱ ley, bi 'yøde ha i da̱pra̱ hya̱ yø ja'i̱ mi̱ ya̱ui ra̱ Jesús. I̱ nnu̱ ngue bi da̱di̱ xa̱nho. Bi 'yɛ̱mbʉya:

—Xiya yø hya̱ di̱ ma̱nda Oja̱ p'ʉ ja rá̱ ley, ¿ndana̱ ra̱ hya̱ ɛxa̱ ma̱ da̱tho di ja ts'ɛdi Oja̱ ngue da̱ 'yøtyø ja'i̱?

29 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱ya yø hya̱ di̱ ma̱nda Oja̱, nu̱na̱ ɛxa̱ ma̱ da̱tho di ja ts'ɛdi Oja̱ ngue da̱ 'yøtyø ja'i̱, guehna̱ ra̱ hya̱ ngue ɛ̱na̱: "Ague gyø judíohʉ, da̱mi̱ 'yøhmʉ na̱ ra̱ hya̱ ja ua. Nu̱na̱ ra̱ Hmu̱ ma̱ Oja̱hʉ, 'dasɛ na̱. 30 Da̱mi̱ ja ndu̱mmʉi ngue ma̱thoguitho gui̱ ma̱hmʉ Oja̱ co gätho ni̱ mmʉihʉ. Hønt'a̱ guí̱ mbɛ̱mhmʉ'a̱". 31 Nu̱na̱ rá̱ yoho ra̱ hya̱ di̱ ma̱nda Oja̱, 'nɛ̱ di ja ts'ɛdi Oja̱ ngue da̱ 'yøtyø ja'i̱, guehna̱ ra̱ hya̱ ngue ɛ̱na̱: "Da̱mi̱ ma̱hni̱ mmi̱c'ɛ̱iui tengu̱tho gni̱ ne ngue di̱ ma ma̱ma̱di'i̱", ɛ̱nna̱ hya̱. Guehya yoho yø hya̱ di̱ ma̱nda Oja̱ ya, 'nɛ̱ ta̱te di ja ts'ɛdi Oja̱ ngue da̱ 'yøtyø ja'i̱. Guehya yø hya̱ 'bɛt'o ya ngue gätho mi̱'da yø hya̱ di̱ ma̱nda Oja̱.

32 Mi̱ da̱hra̱ xännba̱te ngue ra̱ ley p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Xa̱nho te guí̱ mma̱ grá̱ xännba̱te. Ma̱juа̱ni̱ te guí̱ mma̱ ngue nu̱na̱ Oja̱ ma̱ Hmu̱hʉ 'dasɛ na̱. 33 Guehya yø hya̱ ma̱ da̱tho ja ngue da̱ 'yøtra̱ ja'i̱ ya, da̱ hya̱hrá̱ mmʉi ra̱ ja'i̱ ngue di̱ ma̱ Oja̱, 'nɛ̱ di ma̱hrá̱ mmi̱c'ɛ̱iui. Nu̱'mø ngue ngu̱'a̱ dí øthʉ p'ʉya, ya ma̱n'natho nnu̱ ma̱nho Oja̱ te dí øthʉ p'ʉya, ngue'ʉ yø 'bøt'e ørpa̱ yø ja'i̱ p'ʉ ja ra̱ ni̱ja̱, da̱ gue'ʉ mi̱'da yø cosa ma̱ t'u̱nni̱ Oja̱.

34 Bi̱ nu̱ ra̱ Jesús ngue pa̱di̱ te mma̱n'a̱ ra̱ n'yohʉ ya̱ui, bi 'yɛ̱mbʉya:

—Ya mi̱ zits'ʉtho ga̱di 'bɛdi ngue guí so rá̱ 'yɛ Oja̱ —bi 'yɛ̱mbi̱.

Mi̱ xifi tengu̱ na̱ ra̱ hya̱ na̱ p'ʉya, ya hi̱nni̱ mantho tema̱ hya̱ hønxta̱ 'yänyø ja'i̱ ra̱ Jesús.

Ra̱ Jesús bi xihyø ja'i̱ ngue ra̱ Cristo hi̱ngra̱ ja'i̱tho.

35 Nu̱na̱ ra̱ Jesús bi xännba̱ ra̱ hya̱ yø ja'i̱ p'ʉ ja ra̱ ni̱ja̱. Bi 'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱na̱ ra̱ Cristo bá̱ ɛx Oja̱ ngue di̱ nda̱st'abi, yø xännba̱te ngue ra̱ ley p'ʉya, i̱ mma̱n'ʉ ngue da̱gue'a̱ n'na'ʉ yø mbom'mɛto ra̱ David. Pɛ nu̱gä ga̱ xi'a̱hʉ hanja ya, ma̱da̱gue'a̱ ngue rá̱ mbom'mɛto ra̱ David, pɛ nu̱na̱ i hma̱, hi̱ngra̱ ja'i̱tho na̱. 36 Porque ra̱ David, gue'a̱ ra̱ Espíritu Santo bi bɛ̱nnba̱bi̱ ra̱ hya̱ bi 'yot'i, ngue bi 'yɛ̱na̱: "Nu̱na̱ Oja̱, nu̱'mø mi̱ zojba̱gui̱ ma̱ Hmu̱, ngu̱na̱ ra̱ hya̱ bi xifi, bi 'yɛ̱mbi̱:

Dami micua ja ma n'yɛigä ya, asta gue'mø ga øt'e ngue guí manda gätho'ʉ ni nsʉiui”, bi 'yɛmbi. [37] Ja di nɛqui p'ʉya ngue ra David, nu'mø nnønna Cristo, ni huti ngue rá Hmu. Jananngue ra Cristo di nɛqui ngue hingra ja'ithо, madague'a ngue rá mbom'mɛto ra David.

Bi xihyø ja'i ra Jesús ngue di mfädi xanho, hinda hyätyø xännbate ngue ra ley.

Xandøngu yø ja'i 'bʉp'ʉ ja ra nija. Nuna ra hya xännbate ra Jesús, janjuani ngue yø mmʉi ga 'yøxyø ja'i. [38] Bi sigue bi xännbabi ra hya yø ja'i ra Jesús. Bi 'yɛmbi:

—Dami mfähmʉ xanho ya, 'yo di hä'ahʉ yø xännbate ngue ra ley. 'Yo guí øthʉ tengutho ga 'yo'ʉ. Porque di ho ngue søt'a häi yø he. 'Nɛ di ho ngue di respeta yø ja'i ha gui zɛngua p'ʉ ja ra täi. [39] Nup'ʉ ja yø nija p'ʉya, i huantho yø nthuts'i tate xanho ngue ja hup'ʉ. Nup'ʉ øt'a ngo yø ja'i p'ʉya, xquet'a nne ngue tate xtanho ha da mi. [40] I tunnba yø ngu yø 'danxu, i häti ngue ɛmbi di xannbi te pɛts'i. Nuna ra hya ga ngorpa yø dä yø ja'i p'ʉya, nu'mø mmat'Oja, ndø ya'atho mmat'Oja. I nne da 'yɛmbyø ja'i ngue yø ndøhoga n'yohʉ. Pɛ nuyá, guehya mathoguitho ra castigo da thohya ngue gätho mi'da yø ja'i.

*N'na ra 'danxu bi unna m*ɛnyu Oja.

[41] Nuna ra Jesús, mi hup'ʉ ja ra nija ha ja ra huada ʉtyø mɛnyu yø ja'i. Hɛti ha ga yʉtyø mɛnyu yø ja'i p'ʉ ja ra huada. Bi nu xangu yø ja'i ngue yø mmɛmmɛti xandøngu ra mɛnyu di uni. [42] Bi nu n'na ra 'danxu ngue ra zibøhyoya, xquet'a bi gät'i yoho yø zi xani p'ʉ ja ra njʉmɛnyu. [43] Bi zonhyø xädi ra Jesús, bi 'yɛmbʉya:

—Majuani dí xi'ahʉ ngue ra zibøhyoya na ra 'danxu bi unna mɛnyu ya, pɛ man'natho nnu manho Oja rá mɛnyu bi unna, hinda gue'ʉ yø mɛnyu mi'da yø ja'i di uni. [44] Porque nuya mi'da yø ja'i, yø mmɛmmɛti ya, pɛ gue'a rá mɛnyu xa ponguí di uni. A nuna ra 'danxu, zits'ʉ drá mɛnyu mi ha. Mi ja ngue xta nzi rá mɛnyu bi uni.

13

Bi manna Jesús ngue bá ɛp'ʉ ra pa da xotra nija.

[1] Mi bømp'ʉ ja ra nija ra Jesús, nuna n'na rá xädi bi 'yɛmbi:

—Ague grá xännbate, nu ra nija, gue xandønnoho yø do n'youi. 'Nɛ mazihotho yø hmi yø do.

[2] Mi dahra Jesús, bi 'yɛmbi:

—Ahá, mazihotho gui nɛqui ra nija. Pɛ nuna ra nija naya, bá ɛp'ʉ ra pa da xotyø ja'i na. Xøgue di nxʉdi, hin hapʉ nmi nɛqui ra nija.

*Bi manna Jesús te ja ngue di nja hante rá nzɛ*gui yø pa.

[3] Nup'ʉ ni hyandra nija, ja ni gop'ʉ ra nyuni bí ja ra mbonza ja yø olivos. Ja i mɛp'ʉ yø xädi ra Jesús. Nup'ʉ bi zøni, bi mi. Bi guatra Bɛdu p'ʉya, conna Jacobo, ra Xuua, ra Andre. Bi nyasɛui ra Jesús, bi 'yɛmbi:

[4] —Dí nne gui xicje njam'mø di nja ya yø hya guí mmanya, ngue da xotra nija yø ja'i. ¿Tema hmɛya di nja'mø ya ni ma da zønna pa di nja na te guí mmanya?

[5] Mi dahra Jesús, bi 'yɛmbyø xädi:

—Dami mfähmʉ xandønho, 'yo guí nne to da hyä'ahʉ. [6] Porque xangu yø ja'i di n'yo ngue da 'yɛmbyø ja'i: “Go guecä drá Cristogä ya”, da 'yɛmbi. Gue'a di hyät'i xangu yø ja'i'a p'ʉya. [7] Nu'mø gá 'yøhmʉ ngue ya ja yø datunhni, ogue gui 'yøhmʉ ngue ya ja ngue di nja yø tunhni, 'yo sä guí suhʉ. Porque jatho ngue ya ngu'a ja ngue di nja. Pɛ hinga gue'ʉ yø hmɛya'ʉ ngue rá nzɛgui. [8] Da nangyø nación ngue da 'yørpa ra tunhni mi'da yø nación. Da nangyø dast'abi ngue da 'yørpa ra tunhni mi'da yø dast'abi. Di 'yan'ähäi ndap'ʉ bi zä. Di nja yø thuhu. Ja da fʉp'ʉ ra n'ʉ ja ngue da tho'a m'mɛfa yø ja'i p'ʉya.

Bi xihyø xädi ra Jesús ngue da zä ra n'ʉ, da ts'ʉi.

[9] Dami mfähmʉ. Porque da 'yɛhra pa ngue da ts'ixahʉ fädi. Da mɛp'ahʉ yø ja'i p'ʉ ja yø nija. Da ma ma dä'ahʉ p'ʉ 'bʉhyø dast'abi. Di ndä'ahʉ p'ʉ 'bʉhyø gobierno. Nguna da ja'ahʉ yø ja'i ngue guí ɛc'ɛigahʉ. Ngue nguna di nja'ahʉ, nu'mø ya gdi yahʉ yø ts'ʉt'abi, ja gui xihmʉ p'ʉ ra hoga 'da'yo hya p'ʉya. [10] Hante ngue da zɛ'a te ja ngue di nja, nuna ra hoga 'da'yo hya jatho ngue da ma ma'yoni gä rá ngʉni nximhäi. [11] Nu'mø bi ma ma bɛnt'i'ahʉ, 'yo sä di tu ni mmʉihʉ'a ra hya ja ngue gui xihmʉ ra ts'ʉt'abi. Porque nu'a ra ora gui dä ni hyahʉ p'ʉ ja ra ts'ʉt'abi, gue'a ra Espíritu Santo

di bɛ̱n'na̱ ra̱ hya̱ gui xihmʉ ra̱ ts'ʉt'abi. Ya hi̱ngni̱ n'yomfɛ̱ni̱sɛ gui jʉcjʉ ra̱ hya̱ gui̱ mma̱mhmʉ. 12 A nu̱ yø n'yohʉ ɛ̱c'ɛ̱igui̱, di däsɛ'ʉ yø n'yohʉ hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱igui̱ ngue da̱ tho. Yø papá p'ʉya, nu̱'mø bi 'yɛ̱c'ɛ̱igui̱ yø ba̱si̱, di däsɛ yø ba̱si̱ ngue da̱ tho. Yø ba̱si̱ p'ʉya, nu̱'mø bi 'yɛ̱c'ɛ̱igui̱ yø papá, di däsɛ yø papá ngue da̱ tho. 13 Ndap'ʉ bi zä da̱ zʉ'a̱hʉ yø ja̱'i̱ ngue guí ɛ̱c'ɛ̱iga̱hʉ. Pɛ nu̱ ra̱ ja̱'i̱ hi̱nda̱ hyɛga̱gui̱, xi̱nda̱ hangu̱ ra̱ n'ʉ da̱ thogui, gä da̱ zɛti, guehna̱ ra̱ ja̱'i̱ di̱ nya̱nná̱ te na̱.

14 Xquet'a̱ guí nnu̱hʉ ngue di̱ nja ya yø hya̱ bi̱ ma̱nna̱ pønga̱hya̱ Daniel, ngue nu̱p'ʉ ja ra̱ xɛqui hi̱n'yʉ ra̱ nt'ɛ̱di̱ di̱ m'mʉhyø ja̱'i̱, ja da̱ 'yørbʉ ra̱ nts'oni̱ yø ja̱'i̱. (A nu̱yá, nu̱ ra̱ ja̱'i̱ di xädi, di̱ n'yo rá mmʉi 'mø bi̱ nu̱ ngue di̱ nja ya yø hya̱ ja ua.) Nu̱'mø gá nu̱hʉ ngue ya bi̱ nja'a̱ p'ʉya, nu̱ yø ja̱'i̱ di 'bʉp'ʉ ja ra̱ häi Judea, da̱ 'dagui, di̱ map'ʉ ja yø xa̱nthø. 15 Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ di tøhma̱ xøts'e rá ngu̱, 'yo di ɛ̱na̱ ngue di̱ ma mbo rá ngu̱ ngue te da̱ ha̱, sinoque da̱ 'dagui. 16 Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ di 'yo ra̱ 'bɛfi, hi̱ndi̱ ma rá ngu̱ ngue da̱ ca̱ rá tu̱hu̱, sinoque da̱ 'dagui n'nahma̱ntho. 17 Pɛ hu̱ɛ̱ca̱te yø xisu di ha̱dyø ba̱si̱'a̱ ra̱ pa'a̱, ogue di sʉdyø ba̱si̱. 18 Da̱mi̱ 'yäphʉ Oja̱ ngue nu̱ya yø hya̱ ya, hi̱nda̱ gue'mø ra̱ pa ngue xta̱ nsɛ di̱ nja. 19 Porque xa̱ndøn'ʉtho te da̱ thohyø ja̱'i̱ na̱ ra̱ pa na̱. Nu̱ te di̱ nja, hi̱nja̱m'mø xa̱ nnu̱ yø ja̱'i̱ ngue xa̱ njap'ʉ asta̱ gue'mø ma̱mbá fʉ'a̱ nxi̱mhäi. 'Nɛ̱ ya hi̱nni̱ mantho da̱ hnu̱ ngue ma̱høndi̱ njap'ʉ. 20 Nu̱na̱ Oja̱, ya xa̱ nzänni̱ ngue hi̱nga̱ ya'atho yø pa di̱ nja na̱ ra̱ nda̱te na̱. A nu̱'mø ngue ya'atho di̱ nja, ya hi̱njonda̱ bongui̱. Pɛ da̱ 'yøt'e ngue da̱ thotho, porque Oja̱ di̱ ma̱hya yø ja̱'i̱ ya xa̱ huanhni̱.

Ra̱ Jesús bi̱ ma̱ ngue di̱ n'yo xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱ da̱ ne ngue da̱ hyätya yø ja̱'i̱ ya ɛ̱c'ɛ̱i̱.

21 Nu̱'ʉ yø pa'ʉ, 'yo sä guí ɛ̱c'ɛ̱ihʉ ya yø ja̱'i̱ da̱ 'yɛ̱n'a̱hʉ: "Nu̱ua, ja bí 'bʉcua ra̱ Cristo", ogue da̱ 'yɛ̱n'a̱hʉ: "Ni̱ nguehnʉ ja bí 'bʉhnʉ", da̱ 'yɛ̱n'a̱hʉ. 22 Porque xa̱ngu̱ yø ndøbɛthani̱ di̱ n'yo ngue da̱ 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱: "Go guecä drá Cristogä ya", ogue da̱ 'yɛ̱mbi̱: "Go guecä rá pønga̱hya̱gä Oja̱ ya", da̱ 'yɛ̱na̱. 'Nɛ̱ da̱ zä da̱ 'yøtyø milagro. Nu̱ya yø milagro da̱ 'yøt'e, guehya da̱ ne ngue di hyätyø ja̱'i̱ nu̱ya yø thanhni̱ Oja̱ ya. 23 Ma̱mi̱ n'u̱ni̱ da̱ thä'a̱hʉ. Ja̱na̱ngue da̱di 'bɛt'o'a̱hʉ ya yø hya̱ ja ngue di̱ nja m'mɛfa.

Bi̱ ma̱nna̱ Jesús ngue ma̱hønda̱ ɛ̱cua ja ra̱ xi̱mhäi.

24 Nu̱'mø bi tho'ʉ yø nda̱te di̱ nja, di̱ m'mɛxu̱i̱ ra̱ hyadi 'nɛ̱hra̱ za̱na̱. 25 Da̱ tähyø sø bí ja ma̱hɛ̱ts'i̱. Nu̱ te gä bí ja ma̱ya̱, gä di pädi ha thogui. 26 Da̱ thandra̱ N'yohʉ di 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱ ngue da̱ n'youi ra̱ gui̱. Da̱ hnu̱ ngue ma̱guesɛ, porque ma̱thoguitho ja rá ts'ɛdi. 27 Nu̱'ʉ yø anxɛ da̱ n'youi, da̱ mɛnhni̱ gä rá ngʉni̱ nxi̱mhäi, ngue di pɛrpa̱bi̱ yø ja̱'i̱ nu̱ya xa̱ huanhni̱.

*Bi̱ nhy*ɛjpa̱bi̱ ra̱ hya̱ n'na nza ra̱ igo.

28 Da̱mi̱ pa̱hmʉ na̱ ra̱ hya̱ ga̱ hyɛcä ya, ngue gdá hyɛjpa̱bi̱ ra̱ hya̱ n'na nza ra̱ igo. Nu̱'mø ya bi c'amyø 'yɛza ngue bi 'dogui, guí pa̱hmʉ p'ʉya ngue ya ni̱ ma di pat'i xa̱nho häi. 29 Ngu̱na̱ ra̱ hya̱ ja ngue di̱ nja ya. Nu̱'mø gá nu̱hʉ ngue bi̱ nja ya yø hya̱ dí xi'a̱hʉ ya, da̱mi̱ pa̱hmʉ ngue ya xma̱ nguerpʉtho ga̱ ma ɛ̱hɛ̱. 30 Nu̱ya yø hmɛ̱ya dí xi'a̱hʉ ya, da̱mi̱ pa̱hmʉ ngue guehya di̱ nja ya, hante ngue da̱ du̱ yø ja̱'i̱ 'bʉhyø pa ja p'ʉya. 31 Nu̱ te bí ja ma̱ya̱, 'nɛ̱cua ja ra̱ häi, hi̱ngui̱ za̱i̱. Pɛ nu̱na̱ ra̱ hya̱ dí mma̱ngä, ja para za̱ntho na̱.

*Bi hy*ɛcra̱ hya̱ ra̱ Jesús ngue yø mɛfi hi̱ngui̱ pa̱di̱ tema̱ pa da̱ zøhyø hmu̱ di̱ ma̱nda.

32 I pa̱sɛ Oja̱ tema̱ pa di̱ nja ya yø hya̱ dí xi'a̱hʉ. Ni̱ xi̱ngyø anxɛ di pa̱di̱, ni̱ xi̱nga̱ gueque dí pa̱di̱ tema̱ pa di̱ nja, ma̱da̱gue'a̱ ngue rá Ts'ʉnt'ʉgui Oja̱. 33 Ja̱na̱ngue da̱mi̱ ndø'ma̱tehʉ, mat'Oja̱hʉ hangu̱ ra̱ pa. Porque hi̱ngui̱ pa̱hmʉ tema̱ pa, tema̱ ora ga̱ søcä ua. 34 A nu̱yá, tengu̱tho n'na ra̱ n'yohʉ bi̱ ma yap'ʉtho, pɛ hi̱mbi̱ zohra̱ hya̱ tema̱ pa da̱ pengui̱. Nu̱'ʉ yø mɛfi bi fäti te pɛts'i. N'na ngu̱ n'na yø mɛfi bi zännba̱ yø tarea ja ngue da̱ 'yøt'e. Nu̱p'ʉ ja ra̱ goxthi, bi 'bämbʉ n'na ra̱ mängoxthi, bi xifi ngue da̱ mädi xa̱nho ra̱ goxthi. 35 Pɛ nu̱ya bi̱ ma ma̱fäti ra̱ 'bɛfi, hi̱ngui̱ pa̱di̱ tema̱ pa da̱ zøhyø hmu̱. Da̱ gue'a̱hʉ ya, da̱mi̱ mfähmʉ xa̱ndønho. Porque xquet'a̱ hi̱ngui̱ pa̱hmʉ tema̱ ora da̱ zøhni̱ hmu̱hʉ, o nu̱hma̱ ndetho da̱ zøhø, ogue ma̱de ra̱ xu̱i̱ da̱ zøhø, ogue ni̱ ma da̱ hyats'i da̱ zøhø, ogue nɛ̱ca̱häi da̱ zøhø. 36 Porque hønt'a̱ goma̱ ora da̱ zøhø, pɛ ma̱n'nan'yo mi̱ 'yøthʉ ngue hi̱njondi̱ ndø'ma̱te 'mø bi zøhø. 37 Nu̱na̱ ra̱ hya̱ dí xi'a̱hʉ ngue gui̱ ndø'ma̱tehʉ, hi̱nga̱ høn'a̱thohʉ dí xi'a̱hʉ na̱

ra hya na, sinoque gätho yø ja'i dí xifi ngue di ndø'mate xandønho.

14

Nuya yø nsʉiui ra Jesús ya sänni ngue da hyo.

1 Ya ma nyo patho di nsännigo yø ja'i ngue ra pascua. Guehna ra pa ts'i ra thuhmɛ hinguí n'youi ra íxi. A nu'ʉ yø hmu yø mmäcja 'nɛhyø xännbate ngue ra ley, guehya ya rá ya'atho yø pa honi ha di mbɛntra Jesús ngue da tho. 2 Di n'yɛmbi:

—A nuyá, hinga gue'mø ra pa ngue ra ngo ga bɛnthʉ ya, n'namhma hinda nangyø ja'i da yani.

N'na ra xisu bi xispa ra aceite rá ya ra Jesús.

3 Ya 'bʉp'ʉ ja ra hnini Betania ra Jesús. Ɛxa sihmɛ p'ʉ ja rá ngu ra Simu nuna xi 'yøthe m'mɛt'o ngue mi 'ya rá do'yo. Bi yʉt'ambo n'na ra xisu ni du n'na ra m'mo aceite ngue ra alabastro. I yup'ʉ ra aceite mazihotho ga yʉni, bi ma mahoqui connа paxi ngue ra nardo, pɛ xandøngu rá muui. Bi 'yøjpa rá 'yʉga ra m'mo aceite p'ʉya, bi xispabi rá ya ra Jesús. 4 Bi mbøcuɛ 'da yø ja'i mi 'bʉp'ʉ, di n'yɛmbi:

—¿Hanja ngue bi ma ma'ʉnitho na ra aceite na? 5 Xta nzä xta 'bä na ngue xti t'unna mɛnyu yø hyoya. Porque man'na xangu xti 'bä ra aceite ngue'a te ra nzäbi tahra ja'i n'na jɛya.

Hinguí nnu manho yø ja'i te bi 'yøtra xisu. 6 Pɛ ra Jesús bi 'yɛmbyø ja'i:

—Dami hyɛhmʉ na ra xisu 'bʉcua. 'Yo-gui sʉhmʉ, porque xanho te ørque. 7 A nuya yø hyoya guí mmamhmʉ, hangu ra pa guí nnuhʉ ya yø hyoya. Da zä gui fäxhʉ te honi hønt'a goma ora guí nne gui fäxhʉ. Pɛ nugä hinga nzamhmʉ ua. 8 A nuna ra xisu guí mmamhmʉ, bi 'yørcagui'a te bi zʉrpabi rá ts'ɛdi bi 'yøt'e. Porque ya bi nja'a te mi ja xtí nja'mø dá n'yägui. 9 Majuani dí xi'ahʉ ngue nup'ʉ ha da hmanna hoga 'da'yo hya gä rá ngʉni nximhäi, xquet'a 'nɛ'a te bi 'yørcagui na ra xisu, da hma. Gue'a di fɛn'a.

Ra Judas di cʉtyø hya ha di japi ngue di dä ra Jesús.

10 Nuna ra Judas Iscariote, guehna n'na nc'ɛi'ʉ 'dɛ'ma yoho yø xädi ra Jesús, bi ma bá nyaui yø hmu yø mmäcja. Bá nhɛca hyaui yø mmäcja ha di japi di däpra Jesús. 11 Mi 'yø'a ra hya sihyø mmäcja, asta ra ndijohya. Bi xi p'ʉya ngue di unna mɛnyu. Jananngue bi hyonna Judas ha di japi ngue di däpyø mmäcja ra Jesús.

Yø xädi ra Jesús bi hoqui te da zi'a ra nde bi nsännigo ngue ra pascua.

12 Ya fʉhra ngo nguehya yø pa ts'i ra thuhmɛ hinguí n'youi ra íxi. Nuna ra pa fʉhra ngo, guehna ra pa hodɛ'yo yø ja'i ngue sännigo, ngue di nzibde ngue ra pascua. Bi yɛmbyø xädi ra Jesús:

—¿Hapʉ guí nne ga hocähe ra nzibde gdá nsännigohʉ ngue ra pascua ya? —bi 'yɛmbi.

13 Bi 'yɛmbya yoho yø xädi ra Jesús:

—Ní mɛ nʉ bí ja ra hnini ya. Gui nthɛui n'na ra n'yohʉ ni ma rá ngu, di tu n'na xøni ra dehe. Dami tɛnnui hapʉ da zøni. 14 Nup'ʉ ja ra ngu da zømp'ʉya, dami 'yɛnui ra mmɛnnigu: "Ra xännbate i ɛna: ¿Hapʉ ja ra cuarto ga nzibdehe ma xädi ya, ja ga sähe p'ʉ ra ngo ngue ra pascua?" gui 'yɛnui. 15 Ra mmɛnnigu p'ʉya, da 'yut'aui n'na ra dacuarto ya mahoqui, bí ja maya ra tøcangu. Ja dami hocui p'ʉ'a te ja ngue gdá nzibdehʉ p'ʉya.

16 Nuya yø xädi mi yaui ra Jesús, bi map'ʉ ja ra hnini bi xifi ngue da ma. Mi zømp'ʉ ja ra hnini, nuna ra hya xi manna Jesús, gue'a bi nja'a. Bi dinna ngu tengutho xi xifi, ja bi hojpʉ ra nzibde ngue ra pascua p'ʉya.

Bi xihyø xädi ra Jesús ngue padi ndana rá xädi ja ngue di dä.

17 Mi dähra nde p'ʉya, nup'ʉ ja ra ngu xi ma mahojpi te da zi, ja bi zømp'ʉ ra Jesús, ní n'youi'ʉ 'dɛ'ma yoho yø xädi. 18 Mɛnte sihmɛ p'ʉ ja ra mɛxa p'ʉya, bi 'yɛmbyø xädi:

—Nuyá, dí xi'ahʉ ngue nua ja ra mɛxa dí sihmɛhʉ, 'bʉcua n'na nc'ɛi jʉgatho häi, ya xa hyoni ha di japi ngue di dägui.

19 Nuna ra hya bi manna Jesús, ɛmmɛi bi du yø mmʉi yø xädi. Bi mʉdi bi 'yänni 'da mi'da p'ʉya te'o na i mma, bi 'yɛmbi:

—¿Ua go guecä'a guí manya? —bi 'yɛmbi.

20 Bi 'yɛntho 'mø mi dahra Jesús:

—Nuna dí com'be ma mohi ua dí sihmɛ ya, guehna di dägä naya. Guehna n'na nc'ɛi ngue gui 'dɛma yohohʉ naya. 21 Majuani ngue ra N'yohʉ bí 'yɛ mahɛts'i da tho'a te ra n'ʉ ja ngue da thogui, tengutho nt'ot'i p'ʉ ja ra Maca Libro ngue di nja. Pɛ hague

ngu ra castigo da thohna ra n'yohʉ ja ngue di dägui. Nuna ra n'yohʉ na, man'na xanho ngue'mø hin xtabá m'mʉi.

Ra Jesús bi xihyø xädi ngue di nzibde.

22 Mɛnte sihmɛ ra Jesús, bi hyajman'na ra thuhmɛ. Mi ja mammadi Oja p'ʉya, bi xɛnna thuhmɛ, bi unyø xädi da zi. Bi 'yɛmbi:

—Dami sihʉ ra thuhmɛ ja ua ya. Nuná, guehna ma do'yogä na.

23 Bi dɛcra vaso po rá ngui ra uva p'ʉya. Mi ja mammadi Oja, bi unyø xädi da zi 'da'its'ʉ. 24 Bi 'yɛmbi:

—Nuna po ra vaso ja ua ya, guehna ma jigä na. Porque guehna ra hmɛya naya ngue nu'mø dá tu, di nja rá ts'ɛdi ra 'da'yo cohi øt'ahʉ Oja. Porque nu'a di mfämma ji, xandøngu yø ja'i di nhohyø ts'oqui. 25 Majuani dí xi'ahʉ ya, ngue ya hinni mantho 'dap'ʉ ga sihʉ rá ngui ra uva, asta gue'mø bi zønna pa ma'da'yo høngа sihʉ p'ʉ di manda Oja.

26 Mi juate ra nsihmɛ p'ʉya, bi dута n'na ra thuhu ngue ɛspabi Oja. Bi ma p'ʉya, i map'ʉ bí ja ra nyuni ja ra mbonza ja yø olivos.

I pahra Jesús ngue da zop'ʉ m'mɛfa yø xadi.

27 Ra Jesús bi 'yɛmbyø xädi:

—Gätho'ahʉ ya, gui sogahʉ p'ʉ'a di nxui. Porque di nja'a te mmamp'ʉ ja ra Maca Libro ngue ɛna: "Ga øt'ä ngue da du ra mändɛ'yo. Yø dɛ'yo p'ʉya di n'uɛni", i ɛna. 28 Pɛ nu'mø dá bɛnnate, gani mpagä Galilea, ja gani tøp'ahʉ p'ʉ.

29 Ra Bɛdu p'ʉya, bi 'yɛmbi:

—Madague'a ngue gä da zoc'a'i p'ʉ ya mi'da ma n'yohʉ, pɛ nugä hinga soc'a'i —bi 'yɛmbi.

30 Mi dahra Jesús, bi 'yɛmbra Bɛdu:

—Majuani dí xi'i ngue nu'a di nxui ya, tobe hindi ma'a rá yohmafi ra øni, ya xqui cønga nhyundi, gui mma ngue hingui paqui —bi 'yɛmbi.

31 Pɛ ra Bɛdu p'ʉya n'nat'a mma ngue bi 'yɛna:

—A nu'a, hin'na'a. Madague'a ngue 'dap'ʉ ga tuui, pɛ nugä hinga cøn'a'i —bi 'yɛmbi.

Gätho'ʉ mi'da yø xädi p'ʉya, 'da'igu bi ma.

Ra Jesús bi mat'Oja p'ʉ ja ra xɛqui ni hu ngue Getsemaní.

32 Nuna ra Jesús bi mähä yø xädi, bi zømp'ʉ ja ra xɛqui ni hu ngue Getsemaní. Nup'ʉ bi zøni, bi 'yɛmbi:

—Dami mihmi ua ya, mɛnte ga thocä mi'ts'ʉ ní nguehnʉ ngue ga ma mat'Oja —bi 'yɛmbi.

33 Bi thohmi'ts'ʉ ní nguep'ʉ ra Jesús, bi mɛ ra Bɛdu, ra Jacobo, ra Xuua. Bi mʉdi bi där'man'ʉ rá mmʉi ra Jesús, mathoguitho ngue bi du rá mmʉi. 34 Bi 'yɛmbyø n'youi p'ʉya:

—Janjuani ngue tu ma mmʉigä, nup'ʉ nna sä, ya ja ngue 'bexca tu. Dami cohmi ua ya, pɛ 'yogui ahmi —bi 'yɛmbi.

35 Ra Jesús bi thohmi'ts'ʉ ní nguep'ʉ. Bi m'mɛmfo häi p'ʉya ngue mmat'Oja. Bi 'yäp'Oja ngue'mø da ne, da yani ngue'a ra ndate ja ngue da thogui. 36 Bi 'yɛmp'ʉya:

—Ague ma Papá'i, nu'i, gätho da zä'i. Dami yangui ngue'a ra ndate ja ngue ga thocä. Pɛ hinga nu'a go ga sännä gue'a di nja'a, sinoque nu te guí sänni, gue'a di nja'a.

37 Mi juadi bi mat'Oja p'ʉya, bí 'yɛp'ʉ 'bʉ'ʉ hyu yø xädi. Pɛ bi dini ngue ya mi aha. Bi 'yɛmbra Bɛdu p'ʉya:

—Ague Simu, ¿hanja ngue guí aha? ¿Ua xinga n'na ora di sä gui 'yä ni t'aha? 38 Dami mat'Oja, 'yogui ahmʉ. Nu'mø hingá mat'Ojahʉ, nthambɛnitho hinda gue'a gui 'yøthʉ. I nne ni mmʉi ngue gui 'yøthʉ na ra hya dí mmangä, pɛ ɛmmɛi cuen'ni do'yohʉ.

39 Mahømbi zop'ʉ yø xädi, bi mengbʉ xpí 'yɛhɛ ngue bá mat'Oja. Tengutho xi man'a m'mɛt'o, ngu'a ra hya xi Oja. 40 Mambá pengbʉya, mahømbi dinyø xädi ngue mi aha, porque ɛmmɛi netha. Mi dambɛni yø xädi ya nzofo, hinguí padi te di dadi. 41 Bi ma'a rá hyu ndi p'ʉya ngue bá mat'Oja. Mambá pengui, bi 'yɛmbyø xädi:

—Gue mahønguí ahmi n'yø. Ga nuhmi, ya bi zønna ora di ndäpyø ts'oc'ɛi ra N'yohʉ bí 'yɛ mahɛts'i. 42 Dami nangüi. Ya bá ɛcua na di dägui, ma ga ma c'athʉ ya.

Ya bi mbɛntra Jesús.

43 Mɛnte nzohyø xädi ra Jesús, bi zøhna Judas rá n'youi'ʉ 'dɛ'ma yoho yø xädi, bá n'youi xangu yø ja'i, bá gʉ yø juai, bá gʉ yø za. Guehya yø ja'i xi mɛnhyø hmu yø mmäcja, co 'nɛhyø xännbate ngue ra ley, co 'nɛ'ʉ yø n'yohʉ 'bɛt'o p'ʉ ja ra nija.

44 Nu̱na̱ ra̱ Judas, ya xi xihyø ja̱'i̱ tema̱ senya
da̱ 'yøt'e, xi 'yɛ̱mbi̱: "Nu̱'a̱ ra̱ n'yohʉ ga̱
zɛnguagä ya, 'nɛ̱ ga̱ sʉrpa̱ rá̱ hmi̱, gue'a̱ guí
homhmʉ'a̱ p'ʉya. Gui bɛnthʉ, pɛ gue ma̱mi̱
thøhmʉ", xi 'yɛ̱mbi̱. 45 Ja̱na̱ngue mi̱ zømp'ʉ
'bähra̱ Jesús, bi guat'i ngue bi zɛngua. Bi
'yɛ̱mbi̱:
—Ague grá̱ xännba̱te —bi 'yɛ̱mbi̱.
Bi zʉrpa̱ rá̱ hmi̱ p'ʉya. 46 'Bexpi bɛntyø ja̱'i̱
ra̱ Jesús.
47 Bi gʉxrá̱ juai n'na nc'ɛ̱i̱ rá̱ xädi ra̱ Jesús.
Bi zɛnnba̱bi̱ rá̱ 'yɛ̱hɛ̱ ra̱ 'bɛt'o mmäcja̱, bi
hyɛjpa̱bi̱ rá̱ gu̱. 48 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱ bi
bɛnt'i̱:
—¿Ua guí ɛ̱mhmʉ ngue drá̱ bɛ̱gä, ngue
guí cʉhʉ yø juai, 'nɛ̱ guí cʉhʉ yø za ngue
gui bɛnnga̱hʉ? 49 Conque n'na pa ngu̱ n'na
pa nmi̱ xännbä ra̱ hya̱ yø ja̱'i̱ p'ʉ ja ra̱ nija̱.
Ua̱ngui̱ xta̱ nzä ja xqui bɛnnga̱hʉ p'ʉ. Pɛ
nu̱ te guí ørca̱hʉ ya, ya bi̱ nja'a̱ te ra̱ hya̱
mma̱mp'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro —bi 'yɛ̱mbi̱.
50 Gä bi zop'ʉ yø xädi ra̱ Jesús ngue bi
'dagui. 51 Nu̱'mø ya ni̱ zi yø ja̱'i̱ ra̱ Jesús,
bi ntɛt'a̱ n'na ra̱ ts'ʉnt'ʉ. Høndа̱ n'na
ra̱ sábana di̱ mpät'i. Xquet'a̱ 'nɛ̱hna̱ ra̱
ts'ʉnt'ʉ bi̱ ne xti bɛntyø ja̱'i̱ ngue xta̱ nzits'i.
52 Pɛ nu̱na̱ ra̱ ts'ʉnt'ʉ bi gua̱s'yø ja̱'i̱ ngue bi
'dagui. Bi zop'ʉ ra̱ sábana mi̱ tu̱hu̱, bi̱ ma
ma̱ngøtho.

Nu̱ya yø n'yohʉ 'bɛt'o ngue yø judío bi
hya̱spa̱bi̱ ra̱ güɛnda ra̱ Jesús.
53 Nu̱na̱ ra̱ Jesús, bi ts'ixpʉ 'bʉhra̱ 'bɛt'o
mmäcja̱. Nu̱p'ʉ ja rá̱ ngu̱ ra̱ mmäcja̱, ja
bi̱ mpɛti p'ʉ gätho yø hmu̱ yø mmäcja̱, co
'nɛ̱'ʉ yø n'yohʉ 'bɛt'o p'ʉ ja ra̱ nija̱, conyø
xännba̱te ngue ra̱ ley, gä 'dap'ʉ bi̱ mpɛti.
54 Pɛ ra̱ Bɛdu ní 'bɛfa ya'a̱tho p'ʉ ní ma yø
ja̱'i̱ ní zi ra̱ Jesús. Mi̱ zømp'ʉ ja rá̱ ngu̱ ra̱
'bɛt'o mmäcja̱, bi yʉt'a̱mbo ra̱ da̱thi. 'Dap'ʉ
bi̱ mi̱hmi̱ yø policía ma̱di̱ nharpʉ ja ra̱ sibi.
55 Nu̱'ʉ yø hmu̱ yø mmäcja̱ co 'nɛ̱'ʉ yø
n'yohʉ 'bɛt'o ngue yø judío, 'dap'ʉ bi̱ mpɛti
ngue bi̱ nhɛca̱ hya̱, honi̱ ha di japi ngue da̱
'yɛ̱mbi̱ ni̱ 'yu̱p'ʉ da̱ du̱ ra̱ Jesús. Pɛ hi̱ngui̱
ti̱ni̱ ha di japra̱ hya̱. 56 Xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱ bi̱
ma̱nyø fɛhni̱ ngue di ya̱pra̱ Jesús. Pɛ hi̱ndi̱
nti̱nyø hya̱ ngue da̱ 'da'igu̱ da̱ ma̱mp'ʉ di
ya̱pa̱te. 57 M'mɛfa p'ʉya, bi guar'mi̱'da yø
ndøbɛthani̱ ngue di ya̱pi̱. Bi 'yɛ̱na̱:
58 —Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ 'bʉcua, ya xtá̱ øcähe
tema̱ hya̱ xa̱ mma̱n'a̱ m'mɛt'o na̱, ngue mi̱
ɛ̱na̱: "Ga̱ xot'ä na̱ ra̱ nija̱ ngue ra̱ ja̱'i̱tho bi
hoqui. Rá̱ hyu̱ pa p'ʉya, dí jap'ʉ ma̱n'na ra̱
nija̱ ngue hi̱njonni̱ ja̱'i̱ di hoqui", mi̱ ɛ̱na̱.
59 Ngu̱na̱ ra̱ hya̱ bi hma̱, mi̱'da yø ja̱'i̱
p'ʉya, n'nan'yo ra̱ hya̱ i̱ mma̱. Ya hi̱ndi̱
nti̱nyø hya̱. 60 Bi̱ m'mähra̱ 'bɛt'o mmäcja̱
p'ʉya ngue bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:
—¿Te guí mma̱nna̱ ra̱ hya̱ gui̱ nya̱p'a̱'i̱ ya
n'yø? ¿Ua hi̱n tema̱ hya̱ gdi tha̱di̱? —bi
'yɛ̱mbi̱.
61 Pɛ ra̱ Jesús hi̱nte ga̱ nda̱tho. Ra̱ 'bɛt'o
mmäcja̱ p'ʉya ma̱hømbi̱ 'yɛ̱mbi̱:
—¿Ua gue'e grá̱ Cristo, rá̱ Ts'ʉnt'ʉ'i Oja̱
nu̱na̱ ma̱guesɛ?
62 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱na̱:
—A̱há̱, go guecä. 'Nɛ̱ gui̱ nnu̱hʉ ra̱
N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱ da̱ni̱ mmi̱p'ʉ bí ja rá̱
n'yɛi Oja̱ nu̱na̱ jasɛ rá̱ ts'ɛdi. 'Nɛ̱ da̱ 'yɛ̱hra̱
pa ngue hønda̱ ɛ̱hɛ̱, di 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱ da̱ n'youi
ra̱ gui̱.
63 Mi̱ 'yøhra̱ mmäcja̱ na̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱nna̱
Jesús, n'na xɛt'itho rá̱ pahni̱ ngue bi̱ ncuɛ.
Bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱ p'ʉya:
—Nu̱ya mfa̱di̱ ya ngue hi̱n te ma̱n'na ma̱
testigo dí homhmʉ ya. 64 Ya gá̱ 'yøsɛhʉ
ya ngue thenma̱hya̱ Oja̱. Xiya, ¿te guí
mma̱mhmʉ na̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱nya? —bi
'yɛ̱mbyø ja̱'i̱.
Gätho yø ja̱'i̱ p'ʉya 'da'igu̱ bi̱ ma̱, bi 'yɛ̱na̱:
—Nu̱na̱, ni̱ 'yu̱p'ʉ ngue da̱ tho na̱.
65 Bi̱ mʉhyø ja̱'i̱ p'ʉya ngue soxra̱ Jesús.
Bi gorpa̱ yø dä conna̱ u̱lu, 'nɛ̱ bi̱ mɛ'mi̱, bi
'yɛ̱mbi̱:
—Da̱mi̱ pa̱di̱ te'o bi̱ mɛp'a̱'i̱ ya —bi
'yɛ̱mbi̱.
Yø soldado p'ʉya, xquet'a̱ bi̱ mɛ'mi̱.

*Bi̱ ma̱nna̱ B*ɛdu ngue hi̱ngui̱ pa̱di̱ te'o ra̱
Jesús.
66 Ya 'bʉp'ʉ ja ra̱ da̱thi ra̱ Bɛdu. Nu̱'a̱ n'na
ra̱ xisu ngue ra̱ gʉni̱ p'ʉ ja rá̱ ngu̱ ra̱ 'bɛt'o
mmäcja̱, bi thop'ʉ 'bʉhra̱ Bɛdu. 67 Mi̱ nu̱
ngue di̱ nharpʉ ja ra̱ sibi, bi za di hɛ̱ti̱ p'ʉya.
Bi 'yɛ̱mbi̱:
—'Nɛ̱'i̱ ni̱ n'youi ra̱ Jesús nu̱na̱ ra̱
mmɛ̱ngu̱ Nazaret.
68 Ra̱ Bɛdu p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:
—Nu̱'a̱ ra̱ Jesús gui̱ mma̱nya, hi̱ndí pa̱cä
te'o na̱. Ja̱na̱ngue hi̱ndí pa̱cä tema̱ hya̱ gui̱
nne gui xicya.
Ra̱ Bɛdu p'ʉya, bi̱ map'ʉ bí ja rá̱ goxthi
ra̱ da̱thi. Høntho bi zøn'a̱ goxthi p'ʉya, bi̱
mmahra̱ øni̱. 69 Ma̱hømbi̱ nu̱ ra̱ Bɛdu'a̱ ra̱

xisu p'ʉya. Nu̱na̱ ra̱ xisu bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱ 'bʉp'ʉ:

—Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ 'bʉcua, guehna̱ n'na nc'ɛ̱i yø xädi ra̱ Jesús.

70 Ra̱ Bɛdu p'ʉya, ma̱høm̱bi̱ ma̱ ngue hi̱ngui̱ pa̱di̱ te'o ra̱ Jesús. Mi̱ tho hma̱n'na ts'ʉquits'ʉ p'ʉya, yø ja̱'i̱ 'bʉp'ʉ høm̱bi̱ 'yɛ̱mbra̱ Bɛdu:

—Ma̱jua̱ni̱ ngue ni̱ n'youi ra̱ Jesús, porque di̱ nɛ̱qui̱ ngue grá̱ mmɛ̱ngu̱ Galilea, nt'ødetho'a̱ te gni̱ ya̱.

71 Mi̱ da̱hra̱ Bɛdu p'ʉya, ma̱høm̱bi̱ 'yɛ̱na̱:

—Da̱ jacä ra̱ castigo Oja̱ 'mø ngue hi̱mma̱ jua̱ni̱ te dí xi'a̱hʉ. Pɛ nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ guí xicjʉ, hi̱ndí pa̱cä te'o na̱.

72 Mi̱ juadi bi̱ ma̱nna̱ ra̱ hya̱ na̱ p'ʉya, ma̱høm̱bi̱ mmahra̱ øni̱. Ra̱ Bɛdu p'ʉya bi zo rá̱ mmʉi na̱ ra̱ hya̱ xi xihra̱ Jesús ngue xi 'yɛ̱mbi̱: "Tobe hi̱ndi̱ ma'a̱ rá̱ yohmafi ra̱ øni̱, ya xqui cønga̱ nhyu̱ndi̱, guí mma̱ ngue hi̱ngui̱ pa̱qui̱", xi 'yɛ̱mbi̱. Mi̱ zo rá̱ mmʉi ra̱ Bɛdu na̱ ra̱ hya̱ na̱ p'ʉya, asta̱ ra̱ zondu̱mmʉi.

15

Bi ts'ixpʉ 'bʉhra̱ Pilato ra̱ Jesús.

1 Mi̱ nɛ̱ca̱häi p'ʉya, bi̱ mpɛti gätho yø hmu̱ yø mmäcja̱, conyø n'yohʉ 'bɛt'o p'ʉ ja ra̱ nija̱, conyø xännba̱te ngue ra̱ ley, conyø n'yohʉ 'bɛt'o ngue yø judío. Bi̱ nhɛca̱hya̱ ngue sänni̱ ha di japi di ya̱pra̱ Jesús. Bi du̱rpʉya, bi zixpʉ 'bʉhra̱ Pilato. 2 Ra̱ Pilato bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:

—¿Ua gue'e rá̱ da̱st'abi'i yø judío?

Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱na̱:

—A̱há, go guecä tengu̱tho ra̱ hya̱ guí mma̱nya.

3 Yø mmäcja̱ p'ʉya, xa̱ngu̱ mi̱'da yø hya̱ gui ya̱pi̱. 4 Ra̱ Pilato ma̱høm̱bi̱ 'yɛ̱mbra̱ Jesús:

—Ya guí øsɛ te gäma̱ hya̱ gui̱ nya̱p'a̱'i̱ ya. ¿Ua hi̱n tema̱ hya̱ gdi tha̱di̱?

5 Ra̱ Pilato di 'yøtho ngue hi̱n tema̱ hya̱ ga̱ nda̱tho ra̱ Jesús.

Bi̱ ma̱nda ra̱ Pilato ngue da̱ ma ma̱cuati ra̱ pont'i̱ ra̱ Jesús.

6 Nu̱na̱ ra̱ Pilato, ja n'na rá̱ costumbre ngue di thø'a̱ n'na ra̱ ofädi 'mø ja ra̱ ngo ngue ra̱ pascua. Pɛ yø ja̱'i̱'ʉ huanhni̱ ndana̱ ra̱ ofädi da̱ ma ma̱thøgue. 7 Nu̱'a̱ ra̱ pa'a̱ p'ʉya, mi̱ ofädi n'na ra̱ n'yohʉ ni̱ hu̱ ngue ra̱ Barrabás. 'Dap'ʉ ofädiui mi̱'da yø ja̱'i̱ ngue yø hyote, xi̱ n'øt'a̱ tu̱nhni̱. 8 Mi̱ pɛti yø ja̱'i̱ ngue da̱ xihra̱ Pilato ngue di thø'a̱ n'na ra̱ ofädi. 9 Ra̱ Pilato bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱:

—¿Ua guí nnehʉ ngue ga̱ thøcä'a̱ rá̱ da̱st'abi yø judío? —bi 'yɛ̱mbi̱.

10 I pa̱hra̱ Pilato ngue ra̱ nts'ɛya øtya yø mmäcja̱ xi däpra̱ Jesús. Ja̱na̱ngue ngu̱na̱ bi xihyø ja̱'i̱, porque bi̱ ne xti thøgue. 11 Pɛ yø hmu̱ yø mmäcja̱ ɛ̱mmɛ̱i̱ di ha̱tra̱ ts'ɛdi yø ja̱'i̱ ngue da̱ 'yäpra̱ Pilato ngue di thøhra̱ Barrabás. 12 Ma̱høm̱bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱ ra̱ Pilato:

—Xina̱ ra̱ n'yohʉ guí ɛ̱mhmʉ ngue rá̱ da̱st'abi yø judío p'ʉya, ¿te guí nnehʉ ga̱ japä na̱? —bi 'yɛ̱mbi̱.

13 Yø ja̱'i̱ p'ʉya, xøgue n'na hma̱fitho bi 'yɛ̱na̱:

—Da̱ guatra̱ pont'i̱ na̱ guí mma̱nya.

14 Ra̱ Pilato p'ʉya, bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱:

—Pɛ ¿tema̱ nts'o xa̱ 'yø'na̱ p'ʉya?

Yø ja̱'i̱ p'ʉya, ma̱n'natho ngue mafi, bi 'yɛ̱na̱:

—Da̱ guatra̱ pont'i̱ na̱.

15 Ra̱ Pilato p'ʉya, bi̱ ne di hojpa̱ yø mmʉi yø ja̱'i̱ mbøcuɛ. Ja̱na̱ngue bi thøhra̱ Barrabás. A nu̱na̱ ra̱ Jesús, bi xihyø soldado ngue da̱ fɛi, 'nɛ̱ da̱ zits'i ngue di cuatra̱ pont'i̱.

Yø soldado thenma̱hya̱ ra̱ Jesús.

16 Bi zixyø soldado ra̱ Jesús, i̱ map'ʉ ja ra̱ da̱thi cuarte. Ja bi̱ ma ma̱pɛti p'ʉ gätho yø soldado. 17 Yø soldado p'ʉya bi heta̱ n'na ra̱ u̱lu ngue ra̱ jʉpoi ra̱ Jesús. Ya xi̱ me n'na ra̱ corona ngue yø 'ui̱ni̱, bi gäspa̱ rá̱ ya̱ ra̱ Jesús. 18 I thenma̱hya̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—I ta̱te na̱ rá̱ da̱st'abi yø judío ya —bi 'yɛ̱mbi̱.

19 Bi jännba̱ rá̱ ya̱ co n'na ra̱ t'o. 'Nɛ̱ bi zots'i. Bi̱ nda̱ntyøhmu̱ p'ʉ 'bähra̱ Jesús tengu̱tho 'mø ngue ma̱jua̱ni̱ hnu̱ ma̱nsu̱ n'na ra̱ da̱st'abi. 20 Mi̱ juadi bi denma̱hya̱, bi ga̱jpa̱bi̱ ra̱ tu̱hu̱ xi hete. Bi hetrá̱ he ya mi̱ he p'ʉya. Bi zixpʉya ngue di cuatra̱ pont'i̱.

Ya cuatra̱ pont'i̱ ra̱ Jesús.

21 Nu̱p'ʉ ja ra̱ 'yu̱, bi̱ nthɛui p'ʉ n'na ra̱ n'yohʉ xpi 'yɛ̱hra̱ 'bɛfi. Rá̱ mmɛ̱ngu̱ Cirene na̱ ra̱ n'yohʉ, ni̱ hu̱ ngue ra̱ Simu̱. Guehna̱ rá̱ papá ra̱ Alejandro 'nɛ̱hra̱ Rufo. Nu̱'ʉ yø soldado ma̱ni̱ zi ra̱ Jesús, bi japra̱ Simu̱ ngue bi du̱xra̱ pont'i̱ nu̱na̱ da̱ ma ma̱cuati ra̱ Jesús. 22 Nu̱na̱ ra̱ Jesús, i zixyø ja̱'i̱ p'ʉ ja ra̱ xɛqui ni̱ hu̱ ngue Gólgota. Nu̱na̱ ra̱ hya̱ na̱, i̱ nne da̱ ma̱ ngue ra̱ Njʉya̱xhmu̱. 23 Nu̱p'ʉ bi

zønna̱ Jesús, bi t'u̱nna̱ vino n'youi ra̱ mirra para ngue di pu̱mbɛ̱ni̱bi̱. Pɛ ra̱ Jesús hi̱mbi̱ ne bi zi. [24] Bi cuatra̱ pont'i̱ p'ʉya, mi̱ juadi bi̱ nø'mi̱. Bi̱ ma ra̱ ta̱ha̱ yø soldado p'ʉya ngue to xta̱ ra̱ ta̱ha̱, gue'a̱ da̱ ga̱ca̱ n'na xɛqui ra̱ he ra̱ Jesús.

[25] Gʉto xu̱di̱'a̱ ra̱ ora bi̱ ma ma̱cuati ra̱ pont'i̱ ra̱ Jesús. [26] Nu̱p'ʉ ja ra̱ ya̱ ra̱ pont'i̱ bi cuati, bi̱ ma ma̱cuati n'na ra̱ letrero xi 'yot'i ngue mma̱mp'ʉ te bi̱ ma ma̱'ʉpi. Nu̱na̱ ra̱ letrero, i ɛ̱na̱: "Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ 'bʉcua, guehna̱ ra̱ da̱st'abi yø judío na̱", ɛ̱nna̱ letrero. [27] 'Nɛ̱ yoho yø bɛ̱ bi̱ ma ma̱cuati ra̱ pont'i̱, n'na i gohra̱ n'yɛi, n'na i gohra̱ ga̱ha̱. [28] Ya bi̱ nja tengu̱tho ra̱ hya̱ mma̱mp'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro ngue ɛ̱na̱: "Tengu̱tho ma̱japi yø ts'oc'ɛ̱i̱, ngu̱'a̱ da̱ thogui".

[29] Asta̱ hua̱tyø ya̱ yø ja̱'i̱ thop'ʉ ja ra̱ pont'i̱ cuatra̱ Jesús ngue thenni̱. I ɛ̱mbi̱:

—A nu̱ya n'yø, da̱mi̱ xorpa̱bi̱ ra̱ nija̱ Oja̱ ya. 'Nɛ̱ guí ɛ̱na̱ ngue nhyu̱ patho gdi hojma̱n'na ra̱ nija̱. [30] Da̱mi̱ nya̱nsɛ ya, ba̱ ca̱p'ʉ ja ra̱ pont'i̱ guí cuatya —ɛ̱mbyø ja̱'i̱.

[31] Nu̱'ʉ yø hmu̱ yø mmäcja̱ p'ʉya, conyø xännba̱te ngue ra̱ ley, gä thenma̱hya̱ ra̱ Jesús. Di̱ n'yɛ̱mbi̱:

—Mi̱ mma̱nnʉ ra̱ n'yohʉ ngue da̱ ya̱nyø ja̱'i̱. Pɛ nu̱yá, hi̱nda̱ zä ha di japi di̱ nya̱nsɛ ya. [32] A nu̱'mø ma̱juani̱ ngue ra̱ Cristo ra̱ da̱st'abi yø judío ya, da̱ zä da̱ ca̱hnʉ ja ra̱ pont'i̱ ya, n'namhma̱ ga̱ ɛc'ɛ̱i̱hʉ te da̱ ma̱.

Xquet'a̱ 'nɛ̱'ʉ yonc'ɛ̱i̱ 'dap'ʉ cuathʉ ra̱ pont'i̱ thenma̱hya̱.

Ya bi du̱ ra̱ Jesús.

[33] Mi̱ hyu̱xyadi p'ʉya, bi̱ m'mɛxu̱i̱ gä ra̱ xi̱mhäi asta̱ hyu̱ nde. [34] Nu̱'mø ni̱ ma da̱ zʉ'i hyu̱ nde p'ʉya, ra̱ ndøts'ɛdi bi 'yɛ̱nna̱ Jesús:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —bi 'yɛ̱na̱.

I̱ nne da̱ ma̱nna̱ ra̱ hya̱ na̱: "Ma̱ Oja̱'i̱, ma̱ Oja̱'i̱, ¿hanja ngue ga̱ hyɛga̱gui̱ p'ʉ?" [35] Ja mi̱ 'bärpʉtho 'da yø ja̱'i̱, bi 'yøde te bi̱ ma̱nna̱ Jesús. Yø ja̱'i̱ p'ʉya di̱ n'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ na̱, i̱ nzohra̱ Elías.

[36] Nu̱na̱ n'na nc'ɛ̱i̱ mi̱ 'bäp'ʉ, bi̱ ma n'na 'dihitho ba̱ ha̱ n'na xɛqui ra̱ esponja xa̱ ntu̱di̱, bi pop'ʉ ja ra̱ vino xa̱n'ixi. Bi̱ nøtra̱ t'o p'ʉya ngue bi cuarpa̱ ra̱ ne ra̱ Jesús ngue da̱ zʉts'i. I ɛ̱mbyø n'youi p'ʉya:

—Ma ga̱ nnu̱hʉ ya ngue'mø da̱ ɛ̱p'ʉ ra̱ Elías i̱ nzofo ngue da̱ hya̱jhnʉ ja ra̱ pont'i̱.

[37] Pɛ ra̱ ndøts'ɛdi i 'yɛn'a̱ n'na ra̱ hmafi ra̱ Jesús. Bi du̱ p'ʉya. [38] Nu̱'a̱ ra̱ ora'a̱ p'ʉya, nu̱'a̱ ra̱ u̱lu mi̱ zʉp'ʉ ja ra̱ goxthi nija̱, bi xɛt'i, i ga̱i. [39] Nu̱'a̱ ra̱ capita mi̱ 'bäp'ʉ ni̱ hyandra̱ Jesús, bi̱ nu̱ te 'bɛ'a̱ gä bi 'yøtra̱ Jesús ha i du̱. Bi 'yɛ̱n'a̱ p'ʉya:

—Ma̱juani̱ ngue nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ na̱, ra̱ ts'ʉnt'ʉ Oja̱ na̱.

[40] Xa̱ngu̱ yø xisu bí 'bäp'ʉ yap'ʉtho, hantho te gä bi̱ nja. Nu̱'ʉ yø xisu'ʉ p'ʉya, n'youi p'ʉ ra̱ Salomé, conna̱ Ma̱ya nu̱na̱ ra̱ mmɛ̱ngu̱ Magdala, co 'nɛ̱hna̱ ma̱n'na ra̱ Ma̱ya ra̱ mamá ra̱ t'ʉ Jacobo 'nɛ̱hra̱ José. [41] Nu̱ya yø xisu ya, nu̱'mø ma̱mbi 'yop'ʉ ja ra̱ häi Galilea ra̱ Jesús, mi̱ n'youi p'ʉ ni̱ ma, guehya mi̱ fäts'i ngue di u̱nni̱ te honi̱. 'Nɛ̱ xa̱ngu̱ mi̱'da yø xisu 'bäp'ʉ ngue bi dɛn'mø mi̱ ma Jerusalén.

Ya bi̱ ma nt'ägui ra̱ Jesús.

[42-43] Mi̱ 'bʉp'ʉ n'na ra̱ mmɛ̱ngu̱ Arimatea ni̱ hu̱ ngue ra̱ José, i 'bɛt'o ngue yø judío, 'nɛ̱ di respeta yø ja̱'i̱. Xquet'a̱ mi̱ tø'mi̱ ngue n'nahma̱ntho di̱ ma̱nda ua Oja̱. Pɛ comma̱ ngue ya bi̱ nde, ya da̱ yʉtra̱ pa ngue ra̱ ts'äya, go guehna̱ ra̱ José bi hya̱ ra̱ ts'ɛdi bi̱ ma ba̱ nya̱ui ra̱ Pilato, bi 'yäpra̱ nt'ɛ̱di̱ ngue da̱ hya̱jpa̱ ra̱ do'yo ra̱ Jesús. [44] Mi̱ 'yøhra̱ Pilato ngue ya xi du̱ ra̱ Jesús, di 'yøtho hanja. Bi zonhna̱ capita p'ʉya, bi 'yänni̱ ngue'mø ma̱juani̱ ya xi du̱, ogue hi̱n'na̱. [45] Ra̱ capita bi̱ ma̱ ngue ya xi du̱. Ra̱ Pilato p'ʉya, bi u̱nna̱ nt'ɛ̱di̱ ra̱ José ngue da̱ hya̱xra̱ Jesús. [46] Nu̱na̱ ra̱ José bi dän'a̱ n'na ra̱ sábana ngue ra̱ hoga̱ u̱lu, ngue nu̱'mø bi hya̱jpʉ ja ra̱ pont'i̱ ra̱ Jesús, da̱ 'uɛnnba̱bi̱ ra̱ do'yo. Mi̱ jap'ʉ n'na ra̱ panteón ngue xi̱ ma nt'a'mi̱ p'ʉ ja n'na ra̱ 'bido, ja bi hya̱xpʉ ngue ba̱ ägui. Bi gotra̱ goxthi conn'na ra̱ ndødo. [47] Nu̱na̱ ra̱ Ma̱ya ngue ra̱ mmɛ̱ngu̱ Magdala 'nɛ̱hna̱ ma̱n'na ra̱ Ma̱ya ra̱ mamá ra̱ José, guehya bi̱ mähä ya ngue bi̱ nu̱ ha bi t'ägui.

16

Ya bi bɛ̱nna̱te ra̱ Jesús.

[1] Mi̱ thohra̱ pa ngue ra̱ ts'äya, nu̱na̱ ra̱ Ma̱ya ngue ra̱ mmɛ̱ngu̱ Magdala, conna̱ Ma̱ya ra̱ mamá ra̱ Jacobo, conna̱ Salomé bi dänyø 'yɛ̱thi̱ ya p'ʉya, ngue da̱ map'ʉ bí o ra̱ Jesús, da̱ cots'i. [2] Mi̱ hyaxa̱ ra̱ pa ndomingo ra̱ mʉdi ra̱ pa ngue ra̱ semana, ya pøxyadi, bi̱ map'ʉ bí ja ra̱ panteón. [3] Nu̱p'ʉ ja ra̱ 'yu̱ p'ʉya, di̱ n'yɛ̱mbi̱:

—Xiya, ¿te'o gue da̱ hya̱cra̱ do juaxpʉ ja ra̱ goxthi ya?

4 Mi zømp'ʉ ja ra panteón, bi nu ngue ya
n'nanni 'bɛnna do mi juaxra goxthi, ya xi
thaqui. 5 Mi yʉt'ambo, hup'ʉ n'na ra anxɛ
he rá t'axca he, ni mihrá hyo ra goxthi ngue
n'yɛi. Bi zu 'mø mi nu. 6 Pɛ ra anxɛ bi 'yɛmbi:
—'Yo guí suui. Dí pacä ngue guí hommi
ra Jesús nuna ra mmɛngu Nazaret bi cuatra
pont'i yø ja'i. Ya hinjo'o ua, ya xa bɛnnate.
Dami nuui nʉ ha bi 'bɛgui. 7 A nuyá, ni mɛ
ya, ni xihmi ra Bɛdu co 'nɛ'ʉ mi'da yø xädi
ngue dani døp'ahʉ p'ʉ Galilea ra Jesús. Ja
gni nuhʉ p'ʉ tengutho bi xi'ahʉ m'mɛt'o.
8 Mi bømma xøts'e ya yø xisu p'ʉya, n'na
'dihitho bi ma, made di johya, made i su. Pɛ
hinjonni ja'i xta xifi te xi nu, asta huaqui
ngue ra ts'u.

Ra Jesús bi nyaui na ra Maya ngue ra mmɛngu Magdala.

9 Xudi̱tho'a ndomingo bi bɛnnate ra
Jesús. Rá mʉditho bi nthɛui na ra Maya
ngue ra mmɛngu Magdala. Guehna xi
'yøthe m'mɛt'o ngue mi n'youi yoto yø
ts'onthi. 10 Nu'a te xi nja, go guehna bi ma
bá xi hmi'da yø xädi ra Jesús, porque zoni
ngue tu yø mmʉi. 11 Mi 'yøhya p'ʉya ngue ya
xi bɛnnate ra Jesús, 'nɛ i mmanna ra Maya
ngue ya xi nu ra Jesús, pɛ hinguí ɛc'ɛitho te
sifi.

Ra Jesús mahømbi nthɛui yoho yø xädi.

12 M'mɛfa p'ʉya, ra Jesús mahømbi nthɛui
p'ʉ ja ra 'yu mi yoho yø xädi, mani map'ʉ ja
ra hnini. Pɛ nu'a ra ora'a p'ʉya, bi 'yøtra
Jesús ngue n'nan'yo p'ʉ i nɛqui. 13 Nuya
yonc'ɛi ya, bi ma bá xihyø mmixädiui. Pɛ
mahøn'a hinguí ɛc'ɛitho yø amigo te xifi.

Ya bi nyaui gä 'dɛ'ma'da yø xädi ra Jesús.

14 Rá nzɛgui p'ʉya, nuya 'dɛ'ma'da yø xädi
ra Jesús 'darbʉ 'bʉi, sihmɛ p'ʉ ja n'na ra
mɛxa. Ja mi dannbɛni, ya 'bäp'ʉ ra Jesús. Bi
zʉ p'ʉya, ngue hinguí ɛc'ɛi 'mø mi sifi ngue
ya xi bɛnnate. 15 Bi xihyø xädi te ja ngue da
'yøt'e, bi 'yɛmbi:
—A nuyá, ni mähä rá ngʉni nximhäi ya,
gui xihmʉ ra hoga 'da'yo hya gätho yø ja'i.
16 Nu ra ja'i da 'yɛc'ɛi ra hya 'nɛ di nxixya,
guehna di nyanná te na. Pɛ nu ra ja'i hinda
'yɛc'ɛi ra hya, da ma ra castigo. 17 Nu'ʉ
yø ja'i da 'yɛc'ɛi ra hya, da zä da 'yøtyø
milagro, porque høntho da 'yäqui ngue ga
fäts'i, ya da zä da 'yøthe yø ja'i n'youi yø
ts'onthi. 'Nɛ da zä da nya yø hya hinxa xädi.
18 Da zä di bɛntyø c'ɛya, pɛ hinte da japi.
Mada zi ra 'yɛthi ngue ra ndate, pɛ hinte da
japi. Da japyø 'yɛ p'ʉ ja yø ya yø därquɛhi,
'nɛ da zä ha hɛmbi.

Ya bi ma mahɛts'i ra Jesús.

19 Nuna ra Jesús, mi juadi bi xihyø xädi
ya yø hya di 'bɛpi da 'yøt'e, bi ma mahɛts'i
p'ʉya, i mmip'ʉ ja rá n'yɛi Oja. 20 Nu'ʉ yø
xädi p'ʉya, bi ma ndap'ʉ bi zä, bi xihra hoga
'da'yo hya yø ja'i. A nu'a ra Hmu p'ʉya,
i fäts'i ngue øtyø milagro tengutho bi xifi.
Nu'mø bi nu yø ja'i yø milagro øtyø xädi ra
Jesús, i haxa njuani yø ja'i ngue majuani na
ra hya sifi. Da ngut'atho.

Rạ Lucas
Nụnạ rạ Lucas, ja ua yø hyạ bi 'yo't'i ngue te bi 'yøtrạ Jesucristo.

Rạ Lucas bị mạ hanja ngue bi 'yotrạ libro ja ua.

1 Xạngụ yø jạ'ị bị ne bi 'yʉtrạ hyạ, 'nɛ̱ bi cuatrạ sʉcuạ ya yø hyạ xạ nja ua dí 'bʉhmʉ. 2 Guehya bi cuatrạ sʉcuạ'ạ te gämạ hyạ bị nxännbạte yø mạmhyạ nụya bị nụ te gä bi 'yøtrạ Jesús, astạ gue'mø mạmbá fʉdi bá xännbạ rạ hyạ yø jạ'ị. 3 Nụgä xquet'ạ dạdi ja ndụmmʉi dí honị ha bị njap'ʉ bá fʉdi, astạ guehrạ tiempo ja p'ʉya. Ague mạ ndø'amigo Teófilo, nụgä dí nnụ mạnho ngue gạ ʉtrạ hyạ gạ cuarpʉ ja rạ sʉcuạ, gạ pɛn'nạ'ị. 4 Porque dí nne guí pạdị xạnho ngue mạjuạnị nạ rạ hyạ bi sän'nạ'ị.

N'na rá anxɛ Ojạ bị mạ ngue dị m'mʉhnạ rạ Xuua nụnạ bi 'yøtrạ nxixyạ.

5 Nụ'ạ rạ tiempo mị ndạst'abi p'ʉ ja rạ häi Judea rạ Herodes, mị 'bʉ'ạ n'na rạ mmäcja ngue yø judío nị hụ ngue rạ Zacarías. Nụnạ rạ Zacarías, yø mmịmmɛfihʉ'ʉ yø mmäcja tɛnnạ ndụ rạ mmäcja Abías. Nụ'ạ rá xisu rạ Zacarías, nị hụ ngue rạ Elisabet, guehnạ n'na rá mbom'mɛto rạ mmäcja Aarón. 6 Nụya yonc'ɛ̱i ya, nụ'ạ rạ nho nne Ojạ ngue dạ 'yøt'e, gue'ạ bi 'yøt'ạ. Gä bi 'yøt'ʉ yø hyạ mmạmp'ʉ ja rá ley Ojạ. Hịnjongụi pønị dạ 'yɛ̱mbị ngue hịngạ gue'ạ øt'e. 7 Pɛ hịmbị m'mʉhyø bạsị, porque mạrá 'yạbạsị nạ rạ Elisabet. 'Nɛ̱ ya gä yø dạc'ɛ̱i.

8 Nụnạ rạ mmäcja Zacarías, bi tocabi ngue bi zønnạ ora dị m'mɛt'o p'ʉ ja rạ dạnija ngue dạ dạnne Ojạ. 9 Nụ'ʉ yø mmäcja, ja yø costumbre ngue jʉcrạ suerte ndanạ gue'ạ rạ mmäcja dạ yʉrbʉ ja rạ nija dá ụhrạ bopo. Nụ'ạ rạ ora'ạ, bi tocabi rạ suerte rạ Zacarías ngue dạ ụhrạ bopo. 10 Gätho 'bʉ'ạthi yø jạ'ị ngue mmat'Ojạ, mɛ̱nte brá ombo rạ Zacarías ngue brá ụhrạ bopo. 11 Rạ Zacarías bị nụ ngue bi zø'ạ n'na rá anxɛ Ojạ, bị m'mäp'ʉ ja rá hyo rạ altar ngue n'yɛi, ha zø rạ bopo. 12 Ɛ̱mmɛ̱i bị nsụ 'mø mị nụ rạ anxɛ rạ Zacarías. Hịngụi pạdị te dạ 'yøt'e. 13 Pɛ rạ anxɛ bi 'yɛ̱mbị:

—Ague Zacarías, 'yo guí sụ. Porque dạ 'yøt'ạ Ojạ ngue dị nja'ạ te guí äpi. A nụyá, dị m'mʉ'ạ n'na rá ts'ʉnt'ʉ nị xisu Elisabet. Gdi hụtị ngue di Xuua. 14 Gui johya 'mø bị m'mʉi, dị nja'i mpähä. Xquet'ạ xạngụ yø jạ'ị di johya 'mø bị m'mʉi. 15 Porque dạ nụ mạnho Ojạ nị ts'ʉnt'ʉ. Nụnạ nị ts'ʉnt'ʉ hịnjạm'mø dạ zi rạ vino, 'nɛ̱ hịnte mạn'na mạ cosa dạ zi ngue dị n'ịtị. Mɛ̱nte yø pa dị m'mʉi, dị n'youi rạ Espíritu Santo. 16 Dạ 'yøt'e ngue xạngụ yø judío di 'bärpạ yø mmʉi dạ 'yɛ̱c'ɛ̱i Ojạ nụnạ 'bʉi ngue rạ Hmụ. 17 Nụnạ rạ Xuua dị m'mɛt'o p'ʉ dị ma rạ Hmụ. Tengụtho rạ pøngạhyạ Elías ngue bi ma mạhạtị rạ ts'ɛdi, xquet'ạ dị njarbʉtho nị ts'ʉnt'ʉ ya, dạ ma mạhạtị rạ ts'ɛdi. Dạ japyø jạ'ị di 'bätyø mmʉi, dạ 'yøt'e tengụtho mị øtyø mboxita. Nụ'ʉ yø mmɛjhmạhyạ, dạ bạdị ngue dạ dɛnnbạbị yø hyạ yø hoja'ị bá dịnnạ hyạ. Dạ japyø jạ'ị ngue dị nsäp'ʉ ja yø mmʉi ngue dạ 'yɛ̱c'ɛ̱i Ojạ.

18 Nụnạ rạ Zacarías bi 'yørpạ ra nt'änni rạ anxɛ, bi 'yɛ̱mbị:

—¿Hanja nạ rạ hyạ guí xiqui? Porque nụgä ya dá ndø, dạ guehmạ xisu p'ʉya, ya rạ dạc'ɛ̱i —bi 'yɛ̱mbị.

19 Bi 'yɛ̱nnạ anxɛ p'ʉya:

—Guecä drá Gabriel. Dí 'bʉcä p'ʉ ja rá hmị rá dä Ojạ. Go xpạ mmɛngä Ojạ ya ngue gạ xi'i nạ rạ hogạ 'da'yo hyạ dí xi'i. 20 Pɛ nụya ngue hịnguí ɛ̱c'ɛ̱i nạ rạ hyạ dí xi'i ya, guị ngone ya, hịndạ zä guị nyạ, astạ gue'mø dị m'mʉhnị ts'ʉnt'ʉ dí xi'i. Nụnạ rạ hyạ dí xi'i, bá ɛ̱p'ʉ rạ pa dị nja nạ.

21 Nụ'ʉ yø jạ'ị 'bʉ'ạthi p'ʉya, i tø'mị ngue dạ pønnạ Zacarías. Di 'yødyø jạ'ị ngue ya'atho rạ ora bá ombo nnija rạ Zacarías. 22 Ya hịnguị sä dị nya 'mø mạmbá pønị. Jạnạngue bi bạhyø jạ'ị ngue ja te bá t'ụtạ mbonnija. Ya yø 'yɛtho gạ 'yøtrạ senya p'ʉya, porque ya hịnguị sä dị nyạ.

23 Nụ'mø mị dätrạ pa ngue øtrá ndạnne p'ʉ ja rạ nija rạ Zacarías, bị ma rá ngụ p'ʉya. 24 M'mɛfa p'ʉya, mị hyạ rá bạsị rá xisu Elisabet. Bị m'mʉrpʉ ja rá ngụ, hịn hapʉ ị ma mɛ̱nte ncʉt'a zạnạ. Ya ɛ̱n'ạ nbɛ̱mp'ʉya: 25 "Ngụnạ bi jacä Ojạ ya, ị nnepe ngue ya hịnnị mantho dạ denngagụị yø jạ'ị", i ɛ̱nạ.

Bị mạnná anxɛ Ojạ ngue dị m'mʉhrạ Jesús.

26 Mị dät'ạ n'nato zạnạ ngue hạ rá bạsị rạ Elisabet, nụnạ Ojạ hømbị mɛnhnạ anxɛ

Gabriel, bi map'ʉ ja n'na ra hnini ni hu
ngue Nazaret, ja ra häi Galilea. 27 Bi ma
da nyaui n'na ra hmute xisu ni hu ngue ra
Maya. Nuná, ya ja ngue di nthatui n'na ra
n'yohʉ ni hu ngue ra José. Nuna ra José,
rá mbom'mɛto ra dast'abi David. 28 Nu'a ra
anxɛ bi zøp'ʉ mi 'bʉhra hmute, bi 'yɛmbi:

—Nná han'na'i ra nzɛngua ngue gá
nthɛui rá mate Oja. I nnu manho'i Oja, 'nɛ
man'na di jap'a'i ngue gätho mi'da yø xisu
—bi 'yɛmbi.

29 Nu'mø mi nu ra Maya ngue 'bäp'ʉ ra
anxɛ, di 'yøtho hanja na ra hya xifi. I ɛna:
"¿Tegue manzɛngua'a xicä na?" 30 Ra anxɛ
p'ʉya bi 'yɛmbi:

—Ague Maya, 'yo guí su. Nu'i, gá nthɛui
rá mate Oja. 31 A nuya gui hya ni basi ya, 'nɛ
drá ts'ʉnt'ʉ'a gui øni. Nu'mø bi m'mʉi, gdí
huti ngue ra Jesús. 32 Hinjonda zʉdi tengu
na. 'Nɛ di hu ngue rá Ts'ʉnt'ʉ Oja maguesɛ.
Nuna Oja ma Hmuhʉ, da japi ngue di
ndast'abi na ni ts'ʉnt'ʉ tengutho mi pɛhrá
mboxita David. 33 Janangue di manda para
zantho yø judío, 'nɛ di ndast'abi hinha rá
nzɛgui.

34 Ra Maya p'ʉya bi 'yørpa ra nt'änni ra
anxɛ, bi 'yɛmbi:

—¿Ha di zä di nja'a guí xiqui, conque
tobe hin dadi nthati?

35 Bi 'yɛnna anxɛ p'ʉya:

—Ra Espíritu Santo da zøp'ʉ gdi 'bʉi.
Nuna Oja maguesɛ ja rá ts'ɛdi, da zä da
'yøt'e ngue gui hya ni basi. Janangue nuna
ra ts'ʉnt'ʉ di m'mʉi, gä ra nho da n'yo, 'nɛ
di nhuti ngue rá Ts'ʉnt'ʉ Oja. 36 A nuyá,
xquet'a 'nɛ'a ni mɛni Elisabet di m'mʉ'a
n'na rá ts'ʉnt'ʉ ya, 'nɛ guí padi ngue ya ra
dac'ɛi'a ra xisu. 'Nɛ t'ɛmbi ngue ra 'yabasi
na ra xisu na. A nuyá, ya n'nato zana ha rá
basi naya. 37 Nuna Oja, hinte hɛmbi.

38 Bi 'yɛnna Maya p'ʉya:

—Ya dí øcä na ra hya mman'Oja 'mø. Da
jacä Oja na ra hya guí xiqui.

Mi manna Maya na ra hya na p'ʉya, bi ma
ra anxɛ.

Bi ma ra Maya di zɛngua ra Elisabet.

39 A nuyá, nuna ra Maya bi ma
n'nahmantho p'ʉ ja n'na ra hnini rá njap'ʉ
ja yø xanthø ja'a ra häi Judea. 40 Mi zømp'ʉ
ja rá ngu ra Zacarías, bi yʉt'ambo ra Maya,
bi zɛngua ra Elisabet. 41 Nu'mø mi 'yøhra
Elisabet ngue di zɛnguate ra Maya, ra
Elisabet bi 'yanná basi o rá mmʉi. Ra
Espíritu Santo bi bɛnnbabi ra hya da xihra
Maya. 42 Bi ts'ɛdi bi 'yɛmbʉya:

—Man'natho bi jap'a'i Oja ngue gätho
mi'da yø xisu. 'Nɛ xquet'a bi unná njapi
ni basi. 43 ¿Hague ngu ra njama mmadi ja
ngue ga øt'ä, ngue bá ɛhɛ bi zɛnguagui rá
mamá ma Hmu? 44 Høntho bi zo ma gu ngue
gadi zɛnguagui, nuna ma basi o ma mmʉi bi
'yani ngue di johya. 45 Ra mmɛnthi gá nthɛui
ngue gá 'yɛc'ɛi ra hya bi si'i, porque nu'a te
mman'Oja, di nja'a —bi 'yɛnna Elisabet.

46 Ra Maya bi 'yɛna:

—Nugä dí ɛspabi Oja. 47 Di johya ma
mmʉi conná nguehna Oja ma yantegä.
48 Porque bi 'yørcagui ma su Oja, 'nɛ hinga
njuanigui, nugä drá mɛfitho. Nu ra pa di
ma p'ʉya, gätho yø ja'i da 'yɛngui ngue ra
mmɛnthi dá nthɛ'be. 49 Porque jasɛ rá ts'ɛdi
Oja, ¿hague ngu ganho'a te bi 'yørcagui?
Nuna Oja, maguesɛ na. 50 Hangu ra pa di
huɛcyø ja'i suprá xudi Oja. 51 I ja ts'ɛdi te
bi 'yøt'e. Bi hyɛjpa yø hya yø ja'i di 'yɛts'i.
52 Bi 'yenspʉ ja yø nhudi yø dast'abi. Bi japi
bi hya ra ts'ɛdi yø ja'i hinga njuani. 53 Bi
'yøt'e ngue mbonguitho te da zi yø ja'i mi
tumanthuhu. Bi 'yɛtyø mmɛmmɛti, hindi
japi te da hyats'i. 54 Bi nja rá yemmʉi conná
ngue'ʉ yø judío mi thanne, himbi pumbɛni
bi mäts'i. 55 Bi nja tengutho ra hya bi sihma
mboxitahʉ Abraham, ngue para zantho da
ma mahuɛqui'ʉ yø mbom'mɛto.

56 Nuna ra Maya, nhyushna bá m'mʉp'ʉ
'bʉhra Elisabet. Bi ma rá ngu m'mɛfa p'ʉya.

Bi mihra Xuua nuna bi 'yøtra nxixya.

57 Mi zønna pa di ønná ts'ʉnt'ʉ ra Elisabet.
58 Bi ma di zɛngua'ʉ yø besino, 'nɛhyø mɛni.
Bi bahyø ja'i ngue xandøngu ra nho bi
'yørpabi Oja. 59 Ya rá hyato ma pa xi mihra
ts'ʉnt'ʉ, bi ma mhmɛpya p'ʉya, bi njapra
circuncisión. Yø ja'i p'ʉya nnepe di hu ra
ts'ʉnt'ʉ tengutho gui hu rá papá Zacarías.
60 Pɛ rá mamá ra ts'ʉnt'ʉ bi 'yɛna:

—Hin'na. Man'na xanho di hu ngue di
Xuua —bi 'yɛna.

61 Bi t'ɛmbʉya:

—¿Hanja? Conque hinga n'na ni mɛni ni
hu'a ra thuhu guí mmanya.

62 Bi t'ørpa ra senya rá papá ra ts'ʉnt'ʉ
p'ʉya, ngue t'änni te di hu. 63 Bi 'yä'a n'na
ra xithɛ p'ʉya, bi cuatra thuhu di ho, bi
'yɛna: "Di hu ngue di Xuua". Gätho yø ja'i

p'ʉya, di 'yøtho. 64 'Bexque'a̱ ra̱ ora'a̱ p'ʉya,
bi zä bi̱ nya̱ ra̱ Zacarías. Ja̱nju̱ani̱ ngue di
ja ma̱mma̱di̱ Oja̱ p'ʉya. 65 Gä di 'yøtho'ʉ
yø besino'a̱ te bi̱ nja. Gätho'a̱ ra̱ xɛqui mi̱
'bʉi ja ra̱ häi Judea, i̱ mma̱nyø ja̱'i̱ te bi̱
nja. 66 Gätho ya yø ja̱'i̱ bi ba̱di̱ te bi̱ nja,
di̱ n'yomfɛ̱ni̱, 'nɛ̱ di̱ n'yänni̱ n'na ngu̱ n'na,
hague nja'a̱ ya. Di̱ n'yɛ̱mbyø ja̱'i̱:

—¿Te 'bɛ'a̱ gätho da̱ 'yør'mø bi̱
nda̱n'yohʉ na̱ ra̱ ts'ʉnt'ʉ na̱? —di̱ n'yɛ̱mbi̱.

Porque ɛ̱mmɛ̱i di̱ u̱nná njapi̱ Oja̱.

Ja ua yø hya̱ bi̱ ma̱nna̱ Zacarías.

67 Nu̱na̱ ra̱ Zacarías rá̱ papá ra̱ Xuua, bi
bɛ̱nnba̱bi̱ ra̱ Espíritu Santo ra̱ hya̱ da̱ ma̱. Bi
'yɛ̱na̱:

68 —Ma ga̱ ɛ̱spa̱bi̱ na̱ ma̱ Hmu̱ Oja̱. Porque
da̱ ɛ̱sɛ ua 'bʉhyø judío ngue di pøhø. 69 Da̱
pɛnnga̱hʉ n'na ra̱ Ya̱nte ja rá̱ ts'ɛdi. Guehna̱
n'na rá̱ mbom'mɛto ra̱ David nu̱na̱ bi 'yøt'e
te nne Oja̱. 70 Nu̱'mø yø pa xa̱ thogui ngu̱na̱
ra̱ hya̱ bi bɛ̱nnba̱bi̱ yø pøngahya̱ Oja̱ 'mø mi̱
ya̱t'a̱ ra̱ hya̱ bi̱ nepe bi̱ ma̱. 71 Bi̱ ma̱ ngue
da̱ ya̱nju̱ p'ʉ 'bʉhma̱ nsʉihʉ. 'Nɛ̱ da̱ ya̱nju̱
ngue'ʉ to gä nnu̱ ma̱n'ʉju̱. 72 Bi̱ ma̱ ngue
di huɛ̱c'ʉ ma̱ mboxitahʉ xa̱ m'mʉi. 'Nɛ̱ bi̱
ma̱ ngue nu̱'a̱ rá̱ ma̱ca̱ hya̱ bi xifi, hi̱ndi̱
pu̱mbɛ̱ni̱. 73 Guehna̱ ra̱ hya̱ bi ya̱rpa̱bi̱ Oja̱
na̱ ma̱ mboxitahʉ Abraham. 74 Bi xifi ngue
da̱ ya̱nju̱ p'ʉ 'bʉhma̱ nsʉihʉ, n'namhma̱
ngue ya hi̱nga̱ su̱ ga̱ tha̱nnehʉ Oja̱. 75 'Nɛ̱
ga̱ nsu̱phʉ, gä ra̱ nho gdá̱ n'yohʉ mɛ̱nte ra̱
pa ga̱ m'mʉhmʉ. 76 A nu̱'i̱ grá̱ zits'ʉnt'ʉ,
gdi hu̱ ngue rá̱ pøngahya̱'i na̱ Oja̱ ma̱guesɛ
ya. Porque gui̱ m'mɛt'o ngue gui xojpa̱ yø
mmʉi yø ja̱'i̱ hante dá̱ ɛ̱hra̱ Hmu̱. 77 Nu̱'i̱ gui
japi da̱ ba̱hyø ja̱'i̱ ngue ya da̱ ma nhya̱ni̱,
'nɛ̱ di̱ mpu̱nnba̱bi̱ yø ts'oqui. 78 Nu̱na̱ Oja̱
di̱ ma̱cju̱, 'nɛ̱ di hu̱ɛ̱gahʉ. Tengu̱ ra̱ hyadi
di yor'mø ma̱ pa, asta̱ ma̱ya̱ bi̱ nɛ̱xrá̱ nyot'i
søcua ja ra̱ häi. 79 Nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ 'bʉ 'bɛxu̱i̱ da̱
zä da̱ di̱nna̱ 'yu̱. Njarbʉtho ya, nu̱ya yø ja̱'i̱
xa̱nts'o ga̱ 'yo, ya ja ngue di̱ nthɛui ra̱ nda̱te.
Da̱ xojpa̱ Oja̱ yø mmʉi. Da̱ japi da̱ ba̱hyø ja̱'i̱
ha di̱ nhojpa̱ui Oja̱ —bi 'yɛ̱nna̱ Zacarías.

80 Ma̱n'na ni̱ zacra̱ ts'ʉnt'ʉ, bi̱ nte 'nɛ̱
ma̱n'na ni̱ ba̱ Oja̱. Pɛ bá̱ m'mʉp'ʉ ja ra̱ da̱po
asta̱ gue'mø mi̱ zønna̱ pa da̱ xihra̱ hya̱ yø
judío.

2

Ya bi̱ mi̱hra̱ Jesús.

1 Nu̱'ʉ yø pa'ʉ p'ʉya, gätho'ʉ yø nación di̱
ma̱nda ra̱ da̱st'abi Augusto, bi̱ ma̱nda ngue
da̱ ma nsots'i ra̱ censo. 2 Guehna̱ rá̱ mʉdi
ra̱ censo bi̱ ma nsots'i 'mø mi̱ nda̱st'abi ra̱
Cirenio p'ʉ ja ra̱ häi Siria. 3 Gätho yø ja̱'i̱,
ja ngue da̱ map'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ xa̱ m'mʉhyø
mboxita, ngue di cuatyø thu̱hu̱. 4 Ja̱na̱ngue
nu̱na̱ ra̱ José bá̱ nɛ̱xpʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Nazaret
ja ra̱ häi Galilea, i̱ map'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Belén
ja ra̱ häi Judea ma̱rá̱ mmɛ̱ngu̱ ra̱ David.
Porque ra̱ José, rá̱ mbom'mɛto ra̱ David. 5 Bi̱
ma ra̱ José di cuatrá̱ thu̱hu̱ conna̱ Ma̱ya rá̱
xisu. Nu̱na̱ ra̱ José hi̱mbi dährá̱ xisu, pɛ ra̱
Ma̱ya ya ha̱ rá̱ ba̱si̱. 6 Mɛ̱nte 'bʉp'ʉ ja ra̱
hni̱ni̱ Belén, nu̱na̱ ra̱ Ma̱ya bi zønna̱ ora di̱
m'mɛni̱. 7 Bi̱ m'mʉhrá̱ mʉdi ts'ʉnt'ʉ. Bi
'uɛ ra̱ u̱lu 'mø mi̱ mi̱. Bi gärbʉ ja rá̱ mosa
yø fani̱, porque hi̱n'yʉ ha di̱ nsäya, hi̱nda̱
hønnbʉ ja ra̱ ngu̱mfani̱ i sä.

Bi zøhyø anxɛ p'ʉ 'bʉhyø mändɛ'yo.

8 Mi̱ 'bʉp'ʉ yø mändɛ'yo p'ʉ jon'a̱ Belén,
ma̱di haxpʉ ngue fädi gä ra̱ xu̱i̱ yø dɛ'yo.
9 Mi̱ da̱mbɛ̱ni̱, ya 'bʉp'ʉ n'na rá̱ anxɛ Oja̱. Rá̱
nyot'i Oja̱ p'ʉya, bi yot'i gätho p'ʉ 'bʉi. Pɛ
ɛ̱mmɛ̱i bi̱ nsu̱. 10 Ra̱ anxɛ p'ʉya bi 'yɛ̱mbi̱:

—'Yo guí su̱hʉ. Porque nná̱ ha̱n'na̱hʉ
ra̱ hoga̱ 'da'yo hya̱ ya, 'nɛ̱ hønnbʉ bi zä di
johya yø ja̱'i̱ 'mø bi 'yøhna̱ ra̱ hya̱ nná̱ ha̱gä
ya. 11 A nu̱yá, ya bi̱ mi̱hni̱ Yantehʉ p'ʉ ja
ra̱ hni̱ni̱ mi̱ 'bʉhra̱ David. Guehna̱ ra̱ Cristo
bá̱ ɛ̱x Oja̱ ngue di̱ nda̱st'abi na̱ya. 12 Ga̱ xi'i
te jap'ʉ ha gui ti̱mhmʉ. I̱ nt'ɛ ra̱ u̱lu na̱ ra̱
ts'ʉnt'ʉ, op'ʉ ja rá̱ mosa yø fani̱.

13 Mɛ̱nte ya̱ ra̱ anxɛ p'ʉya, bi̱ nɛ̱qui̱ mi̱'da
yø anxɛ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱. Gä ɛ̱spa̱bi̱ Oja̱ yø
anxɛ, i ɛ̱na̱:

14 —Ma̱guesɛ na̱ Oja̱ bí 'bʉ ma̱hɛ̱ts'i̱.
'Nɛ̱cua ja ra̱ xi̱mhäi, da̱ hyu̱rpa̱ yø mmʉi yø
ja̱'i̱ da̱ nu̱rpa̱ rá̱ ma̱te.

15 Høntho bi̱ ma̱nyø anxɛ na̱ ra̱ hya̱ na̱
p'ʉya, bi̱ mengui̱, i̱ ma ma̱hɛ̱ts'i̱. Yø
mändɛ'yo p'ʉya, di̱ n'yɛ̱mbi̱ n'na ngu̱ n'na:

—Ma ga̱ mmähä Belén. Ga̱ ma nu̱hʉ'a̱ ra̱
hya̱ bi ørca̱hʉ Oja̱ ngue bi̱ nja ya.

16 N'nahma̱ntho bi̱ ma yø mändɛ'yo p'ʉya.
Bi di̱mp'ʉ mi̱ 'bʉhra̱ Ma̱ya 'nɛ̱hra̱ José. Nu̱'a̱
rá̱ ts'ʉnt'ʉ, op'ʉ ja rá̱ mosa yø fani̱. 17 Mi̱
nu̱p'ʉ ha 'bʉi, bi xifi ngue ya xi̱ ma̱nna̱
anxɛ ngue xi̱ mi̱hra̱ 'uɛne. 18 Nu̱'ʉ yø ja̱'i̱
bi 'yøhya yø hya̱ bi̱ ma̱nyø mändɛ'yo, di
'yøtho hanja na̱ ra̱ hya̱ sifi. 19 Pɛ ra̱ Ma̱ya
hi̱nha gui pu̱mbɛ̱ni̱ na̱ ra̱ hya̱ bi sifi, hønt'a̱

mbɛn'a. 20 Nu'ʉ yø mändɛ'yo bi mengbʉ xpi 'yɛhɛ, pɛ ɛspabi Oja, 'nɛ di ja mammadi ngue'a te ra hya xi 'yøde, 'nɛ'a te gä xi nu. Gä bi nja tengutho xi sifi.

Bi ts'ixpʉ ja ra nija ra Jesús ngue da ma madäpi Oja.

21 Ja rá hyato ma pa xi m'mʉhra ts'ʉnt'ʉ p'ʉya, bi ma mhmɛpya, bi njapra circuncisión. 'Nɛ i huti ngue ra Jesús, tengutho ra thuhu bi manna anxɛ nuna bi nyaui ra Maya hante da hya rá basi.

22 Nup'ʉ ja ra ley bi 'yotra Moisés, i nt'ot'i p'ʉ njammi pa xa m'mʉhra basi 'mø da zä da ma nija. Jananguе nu'mø mi dätra pa, bi ts'ixra 'uɛne p'ʉ ja ra hnini Jerusalén ngue da ma ma däpi Oja. 23 Nguna bi 'yøt'e porque nup'ʉ ja rá ley Oja, i nt'ot'i p'ʉ ra hya ngue ɛna: "Nu'a rá mʉdi basi ra ja'i di m'mʉi ngue dra ts'ʉnt'ʉ, da ma ma däpi Oja", i ɛna. 24 Bi ma p'ʉya ngue bá ørtra 'bøt'e tengutho nt'ot'i p'ʉ ja ra ley, ngue da hyo yoho yø ts'ints'ʉ ngue ra tórtola, ogue yoho yø paloma.

25 Nu'a ra tiempo'a p'ʉya, mi 'bʉp'ʉ Jerusalén n'na ra n'yohʉ ni hu ngue ra Simeón. Guehna n'na ra hoga n'yohʉ mi thanne Oja, 'nɛ mi tø'mi ngue da ma nhyani yø judío. Ra Espíritu Santo di bɛnnbi te da 'yø'na ra Simeón. 26 Ya xi 'yuti ngue hante da du, 'be da nu ra Cristo nu'a ja ngue da pɛn'Oja ngue di ndast'abi. 27 Nuna ra Simeón bi bɛnnbabi ra Espíritu Santo ngue bi map'ʉ ja ra nija. A nuna rá papá 'nɛhrá mamá na ra t'ʉts'ʉnt'ʉ Jesús, ya bi zøp'ʉ ja ra nija, nnepe ngue da ma ma däpi Oja na ra Jesús, tengutho mmamp'ʉ ja ra ley. 28 Nuna ra Simeón bi hyanna ts'ʉnt'ʉ ngue bi dɛts'i. Bi ja mammadi Oja p'ʉya, bi 'yɛna:

29 —Ma Oja'i, bi hyu ma mmʉigä ya. Porque ya bi nja'a te gá yarqui ngue di nja hante ga tu. 30 Ya dá nugä na ja ngue di nyante ya. 31 Guehna guá sänni ngue da badi gätho yø ja'i na. 32 Nuna ya guehna da xojpa yø mmʉi yø ja'i hingyø judío na. Conná nguehna da ma maya yø judío.

33 Nuna ra hya bi xihra zi'uɛne ra Simeón, ra José 'nɛhrá mamá ra Jesús di 'yøtho hanja'a ra hya øde. 34 Nuna ra Simeón, bi 'yäp'a Oja ngue di japi. Bi t'ɛmbra Maya rá mamá ra Jesús:

—Nuna ra zi'uɛne 'bʉcua, bá ts'ännbabi na ngue nu'mø bi ndan'yohʉ, xangu yø judío hinda nu manho, guehya di m'mɛhya. Pɛ nu to da nu manho, guehna ra ja'i di nyani. 35 Guehna di fadi te mbɛmp'ʉ ja yø mmʉi n'na ngu n'na yø ja'i na. Dí xi'i te ja ngue di nja, ngue ra dummʉi gui thogui, tengutho 'mø da thohra juai p'ʉ ja ni mmʉi.

36 Nup'ʉ ja ra nija p'ʉya, mi 'bʉp'ʉ n'na ra xisu ngue di bɛnnbabi Oja ra hya xihyø ja'i. Ni hu ngue ra Ana na ra xisu, rá t'ixu'a ndu ra Fanuel, rá mbom'mɛto ra Aser. Rá ngüɛtho 'mø mi nthati, pɛ høndа nyoto jɛya bi m'mʉhmi rá ndø. Pɛ ya ra bødac'ɛi ya. 37 A nuyá, ya goho 'däte magoho njɛya ra 'danxu ya. Hinha ni bømp'ʉ ja ra nija. I thanne Oja ra pa ra xui, mmat'Oja hin'yʉ p'ʉ rá nzɛgui 'nɛ ɛtrá mmʉi. 38 Mi yʉtra Ana p'ʉ 'bʉhra zi'uɛne Jesús, bi mat'Oja, di ja mammadi Oja. M'mɛfa p'ʉya, bi xihyø ja'i 'bʉp'ʉ ja ra nija, ngue nu'a ra 'uɛne 'bʉp'ʉ, gue'a ra Yante mi tø'myø judío p'ʉ Jerusalén.

Ra José 'nɛhra Maya bi mengui, i ma Nazaret.

39 Mi juadi bi 'yøt'e te gä nt'ot'i p'ʉ ja rá ley Oja, bi mengbʉya, i map'ʉ ja ra hnini Nazaret ja ra häi Galilea. 40 Nu'a ra zits'ʉnt'ʉ, man'na ni zaqui, i te, 'nɛ man'na ni dinna hya, porque Oja ɛmmɛi bi japi.

Bi map'ʉ ja ra nija na ra ts'ʉnt'ʉ Jesús.

41 Nuna ra José 'nɛhra Maya, njɛya njɛya pa Jerusalén, bí nnu ra ngo ngue ra pascua. 42 Ya ha n'nɛma yo njɛya ra Jesús, xquet'a 'nɛhna 'da i ma dra ts'ännigo p'ʉ Jerusalén. 43 Mi guahra ngo, bi mengui, i ma yø ngu. Pɛ ra Jesús bá cop'ʉ Jerusalén, hingui pahrá papá 'nɛhrá mamá ngue bá cohi. 44 T'ɛmbi ngue ni n'yohʉ yø ja'i p'ʉ ja ra 'yu na ra Jesús. Bi n'yo n'na pa, ja bi mʉdi bi hyomp'ʉya, änyø mɛni 'nɛhyø mpadihʉ. 45 Pɛ himbi dini. Hømbi mengbʉya, i ma Jerusalén ngue bá honi.

46 Rá hyu pa p'ʉya, bi dimp'ʉ ja ra nija na ra Jesús, 'dap'ʉ humhmʉ yø xännbate ngue ra ley. Nuna ra Jesús øts'e te mman'ʉ yaui, 'nɛ ørpa ra nt'ännі. 47 Pɛ xquet'a t'ørpabi ra nt'ännі p'ʉya. Pɛ nu'ʉ to gä øde te ga ndadi, di 'yøtho hanja rá n'yomfɛni bá dini ngue'a te ga ndadi. 48 Nuna ra José 'nɛhra Maya di 'yøtho 'mø mi nu ngue hup'ʉ ra Jesús. Rá mamá ra Jesús bi 'yɛmbi:

—Ague ma basi'i, ¿hanja ngue ngu'a guí ørca'be? Ni papá co 'nɛqui hindí padi te ga ør'be ngue dí hon'a'be —bi 'yɛmbi.

49 Mi dahra Jesús, bi 'yɛmbi:

—¿Ua hinguí pahmi ha dí 'bʉi ngue gui hongüi? ¿Ua hinguí pahmi ngue jatho ga m'mʉcua ha ja ra xädi ngue rá hya ma Papá?

50 Pɛ nuya yaui, himbi dinyø mmʉi ya yø hya bi xifi. 51 Bi mengbʉya, i ma Nazaret, 'da i mähä ra Jesús. Pɛ ɛc'ɛi te xifi. Nu-na rá mamá ra Jesús, nu'a ra hya bi xifi hønt'a mbɛn'a. 52 Mɛnte 'danyø pa p'ʉya, bi ndan'yohʉ ra Jesús, man'na ni dinna hya. 'Nɛ nnu manho Oja'a te ga 'yo, da guehyø ja'i xquet'a nnu manho.

3

Ra Xuua bi 'yøtra nxixya, bi xihra hya'ʉ to gä bi mpɛti p'ʉ ja ra dapo.

1 Ya n'nɛ'ma cʉt'a njɛya mi 'yop'ʉ ra ndast'abi n'na ra n'yohʉ ni hu ngue ra Tiberio. Nuna ra Poncio Pilato mará dast'abi p'ʉ ja ra häi Judea na. A nuna ra Herodes mará dast'abi p'ʉ ja ra häi Galilea na. Nuna ra Lipe rá n'yohʉ ra Herodes mará dast'abi p'ʉ ja ra häi Iturea na, 'nɛp'ʉ ja ra häi Traconite madi manda. Nuna ra Lisanias mará dast'abi p'ʉ ja ra häi Abilinia na. 2 Nuna ra Anás 'nɛhna ra Caifás, guehya yø 'bɛt'o mmäcja ya. Oja bi zopra mmʉi na ra Xuua rá ts'ʉnt'ʉ ra Zacarías mambí 'bʉp'ʉ ja ra dapo. 3 Nuna ra Xuua, bi n'yo gätho'ʉ yø xɛqui jap'ʉ ja ra dathe Jordán. Bi xihyø ja'i ngue da hyɛp'ʉ ra nts'o ga 'yo, n'namhma ngue di mpunnba yø ts'oqui, di xixyabi p'ʉya. 4 Bi 'yøtra Xuua tengutho ra hya mmamp'ʉ ja ra libro bi 'yotra pøngahya Isaías, ngue ɛna: "Dá t'øde te da man'a n'na nc'ɛi da manna hya p'ʉ ja ra dapo ngue da 'yɛna: Dami juannbahʉ rá 'yu ra Hmu. Dami cähmʉ ra 'yu da gohi xanho. 5 Da ma majuanni gätho yø nenhäi. Da ma manihibi gätho yø nyuni 'nɛhyø nguani. Da ma majuanni'ʉ yø 'yu xampäni. Nu'ʉ yø 'yu xants'oni, da ma majuanni. 6 Gä da nu yø ja'i'a ra Yante da pɛn'Oja", bi 'yɛna.

7 Nu'ʉ yø ja'i bi zøp'ʉ mi 'bʉhra Xuua ngue di xixyabi. Ra Xuua bi 'yɛmbi:

—Guí øthʉ tengutho øtyø c'ɛya ngue 'da'mø bá ɛp'ʉ ra sibi. Xiya, ¿hague gni pahmʉ ngue bá ɛp'ʉ ra ndate castigo di nja? 8 Dami 'øthʉ ra nho, n'namhma di nɛqui ngue ya gá hyɛhmʉ p'ʉ ra nts'o. 'Yo sä guí ɛna ngue ya hinte gui jahʉ ngue yø mbom'mɛto'ahʉ ra Abraham. Porque dí xi'ahʉ ngue nuua ja yø do ja ua, da zä da 'yøt'Oja ngue da bøcua yø mbom'mɛto ra Abraham. 9 Guí øthʉ tengutho yø za hinguí zʉdi, gui njathʉ p'ʉya. Pɛ ya ja ra acha da 'yɛxyø za. Gätho yø za hingui nne di nzʉdi, da t'ɛts'i ngue da ma nt'udi.

10 Yø ja'i p'ʉya, bi 'yänna Xuua, bi 'yɛmbi:

—¿Teni 'bɛ'a ja ngue ga øt'ähe p'ʉya?

11 Bi 'yɛnna Xuua p'ʉya:

—Nu'a ca yoho yø pahni, ja ngue di unna n'na mpahni'a to hin'yʉ rá pahni. Nu'a ja te da zi, ja ngue da xɛpi to hin'yʉ da zi.

12 Xquet'a bi zø i'da yø ngʉthäi p'ʉya, ngue nne da ma maxixyabi. Bi 'yørpa ra nt'änni ra Xuua p'ʉya, bi 'yɛmbi:

—Ague grá xännbate, ¿te 'bɛ'a ja ngue ga øt'ähe?

13 Ra Xuua bi 'yɛmbi:

—'Yo di tho'a guí jʉhmʉ ngue'a te di marca ra ley.

14 Xquet'a 'nɛ 'da yø soldado bi 'yørpa ra nt'änni, bi 'yɛmbi:

—Xigähe, ¿teni 'bɛ'a ja ngue ga øt'ähe?

Mi dahra Xuua, bi 'yɛmbi:

—'Yo to gadi pihmʉ. 'Nɛ 'yo te guí hannbahʉ yø ja'i. 'Yo sä gadi yaphʉ n'na ra ja'i ngue hinte øt'e. Ya da hønt'a te ni nzäbi guí taha gui hyamhmʉ.

15 Pɛ yø ja'i, hinguí nnu ra pa da badi te'o na ra Xuua. Ɛnyø ja'i ngue nuna ra Xuua, xamhmatho guehna ra Cristo bá pɛn'Oja ngue di ndast'abi na. 16 Pɛ ra Xuua bi 'yɛmbyø ja'i:

—Nugä majuani dadi xixya'ahʉ conna dehe. Pɛ bá ɛp'ʉ man'na da 'yøtra nxixya conna sibi 'mø bi ha'ahʉ ra ts'ɛdi ra Espíritu Santo. A nuna, man'na tate na ngue nugä. ¿Hapʉ gue ga sʉcä tengu na? 17 Guehna da huanhyø ja'i na, tengutho 'mø mahoqui ra trigo, n'nani ni ma yø xi. Ra trigo p'ʉya, mapɛti ngue da 'bɛts'i. Nu'a rá xi p'ʉya, da t'up'ʉ ja ra sibi hinjam'mø da huɛt'i.

18 Xangu mi'da yø hya bi manna Xuua ngue honi ha gui opan'yu yø ja'i di øtra hoga 'da'yo hya. 19 Bi hɛjpabi ra Xuua'a te xi 'yøtra dast'abi Herodes, porque nuna rá 'bɛpo Herodías rá xisu'a rá n'yohʉ Lipe, ya xi 'yøt'e ngue rá xisu. Xquet'a xangu mi'da

yø hya̱ xa̱nts'o xi 'yøt'e, pɛ gä bi hɛjpi. [20] Pɛ
ma̱hømbi 'yør'ma̱n'na ra̱ nts'o ra̱ Herodes,
ngue bi got'a̱ fädi ra̱ Xuua.

Bi nxixya̱ ra̱ Jesús.

[21] Nu̱'mø tobe hi̱m ma̱ni̱ jotra̱ Xuua, bi
xixya̱bi̱ gätho yø ja̱'i̱. Xquet'a̱ bi xixya̱bi
ra̱ Jesús. Mɛ̱nte mmat'Oja̱ p'ʉya, bi xohra̱
c'ama̱hɛ̱ts'i̱. [22] Nu̱'a̱ ra̱ Espíritu Santo, ɛ̱ntho
n'na ra̱ paloma p'ʉ i hnu̱, ngue bi zøp'ʉ ja rá̱
ya̱ ra̱ Jesús. 'Nɛ̱ bi t'ø'a̱ n'na ra̱ hya̱ bá̱ nya̱
ma̱hɛ̱ts'i̱, bi 'yɛ̱na̱:

—Gue'e ma̱ Ts'ʉnt'ʉ, da̱di̱ ma̱'i̱. A nu̱yá,
ja̱nju̱ani̱ ngue ja ga̱mpähä conná̱ ngue'e.

*Ja ua ra̱ lista ngue yø thu̱hu̱ yø mboxita ra̱
Jesús.*

[23] Nu̱'mø mi̱ dʉ'mi̱ bi xännba̱bi̱ ra̱ hya̱ yø
ja̱'i̱ ra̱ Jesús, ya mi̱ ha̱ 'däte ma̱'dɛt'a njɛya. I
t'ɛ̱mbi̱ ngue rá̱ ts'ʉnt'ʉ ra̱ José. Pɛ nu̱'a̱ ɛrá̱
xita ra̱ Jesús, gue'a̱ ra̱ Elí. [24] Nu̱ya mi̱'da yø
mboxita ra̱ Jesús guehna̱: ra̱ Matat, ra̱ Leví,
ra̱ Melqui, ra̱ Jana, ra̱ José, [25] ra̱ Matatías,
ra̱ Amós, ra̱ Nahum, ra̱ Esli, ra̱ Nagai, [26] ra̱
Maat, ra̱ Matatías, ra̱ Semei, ra̱ José, ra̱ Judá,
[27] ra̱ Joana, ra̱ Resa, ra̱ Zorobabel, ra̱ Salatiel,
ra̱ Neri, [28] ra̱ Melqui, ra̱ Adi, ra̱ Cosam, ra̱
Elmodam, ra̱ Er, [29] ra̱ Josué, ra̱ Eliezer, ra̱
Jorim, ra̱ Matat, [30] ra̱ Leví, ra̱ Simeón, ra̱
Judá, ra̱ José, ra̱ Jonán, ra̱ Eliaquim, [31] ra̱
Melea, ra̱ Mainán, ra̱ Matata, ra̱ Natán,
[32] ra̱ David, ra̱ Isaí, ra̱ Obed, ra̱ Booz, ra̱
Salmón, ra̱ Naasón, [33] ra̱ Aminadab, ra̱ Aram,
ra̱ Esrom, ra̱ Fares, ra̱ Judá, [34] ra̱ Jacob, ra̱
Isaac, ra̱ Abraham, ra̱ Taré, ra̱ Nacor, [35] ra̱
Serug, ra̱ Ragau, ra̱ Peleg, ra̱ Heber, ra̱ Sala,
[36] ra̱ Cainán, ra̱ Arfaxad, ra̱ Sem, ra̱ Noé, ra̱
Lamec, [37] ra̱ Matusalén, ra̱ Enoc, ra̱ Jared, ra̱
Mahalaleel, ra̱ Cainán, [38] ra̱ Enós, ra̱ Set, ra̱
Adán. Pɛ ra̱ Adán, Oja̱ bi hoqui.

4

*Ra̱ zithu̱ bi hyonnbi̱ ha di 'yøtra̱ ts'oqui ra̱
Jesús.*

[1] Nu̱na̱ ra̱ Jesús ya n'youi ra̱ Espíritu
Santo, ma̱mbá̱ ɛ̱p'ʉ ja ra̱ da̱the Jordán. Ra̱
Espíritu Santo bi zixpʉ bí ja ra̱ da̱po. [2] Ja
bá̱ m'mʉp'ʉ nyote ma̱ pa. Pɛ nu̱'ʉ yø hya̱
di̱ ma̱nda Oja̱, ɛ̱mmɛ̱i bi hyonna̱ zithu̱ ha di̱
mɛstho ra̱ hya̱ ra̱ Jesús. Nu̱'ʉ yø pa'ʉ, hi̱mbi̱
zi ra̱ hmɛ̱ ra̱ Jesús. M'mɛfa p'ʉya, bi zä ngue
ma̱thoguitho tu̱ ma̱nthu̱hu̱. [3] Ra̱ zithu̱ p'ʉya
bi 'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱'mø ngue gue'e rá̱ Ts'ʉnt'ʉ'i Oja̱,
da̱mi̱ 'yøt'e ngue nu̱na̱ ra̱ do 'bɛngua, da̱
gohi di̱ nthu̱hmɛ̱ —bi 'yɛ̱mbi̱.

[4] Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbra̱ zithu̱:

—Nup'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro, nt'ot'i p'ʉ ra̱
hya̱ ngue ɛ̱na̱: "Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ hi̱nda̱ ne da̱ 'yøde
te mma̱n'Oja̱, ma̱da̱gue'a̱ da̱ zi ra̱ hmɛ̱ ra̱ ja̱'i̱,
pɛ ya hi̱nda̱ zä di̱ m'mʉi".

[5] Ra̱ zithu̱ p'ʉya bi zixpʉ bí ja n'na ra̱
da̱nyu̱ni̱. Nu̱'a̱ ra̱ ora'a̱ p'ʉya, bi japra̱ Jesús
ngue bi hyandi̱ gätho yø nación i ja rá̱ ngʉni̱
nxi̱mhäi. [6] Ra̱ zithu̱ bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:

—Nugä dí ɛ̱xa̱'i̱ ngue gui̱ nda̱st'abi, gui̱
ma̱nda gätho yø nación. Nu̱ te gä pɛts'i,
gä ni̱ mmɛti. Porque go bi̱ ndäcä yʉ. Nu̱
te'o ga̱ nne ga̱ u̱nni̱, ga̱ u̱nni̱. [7] Nu̱'mø gui̱
nda̱ntyøhmu̱ ngue gui tha̱nnegui ya, nu̱ te
gä ja nʉya, gä ni̱ mmɛti —bi 'yɛ̱mbi̱.

[8] Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Da̱mi̱ 'uegue grá̱ zithu̱. Porque nt'ot'i
p'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro ngue hønt'a̱ ra̱ Hmu̱ Oja̱
ja ngue da̱ ma ntha̱nne, hi̱njom ma̱n'na.

[9] M'mɛfa p'ʉya, nup'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱
Jerusalén, ja i zixpʉ ra̱ zithu̱ na̱ ra̱ Jesús.
Bi̱ ntøp'ʉ ja rá̱ 'bet'e ra̱ ni̱ja̱. Bi 'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱'mø gue'e rá̱ Ts'ʉnt'ʉ'i Oja̱ ya, da̱mi̱
nsäcua ya. [10] Porque nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱
Libro ra̱ hya̱ ngue ɛ̱na̱: "Nu̱na̱ Oja̱ da̱ pɛnhyø
anxɛ ngue da̱ mä'i. [11] Da̱ 'yøt'e ngue njana̱te
gdi søt'a̱ häi, n'namhma̱ ngue hi̱ndi̱ ʉn'na̱
ni̱ gua yø do" —bi 'yɛ̱mbi̱.

[12] Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Xquet'a̱ nt'ot'i ra̱ hya̱ p'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱
Libro ngue nu̱na̱ Oja̱, hi̱njonda̱ zännbi̱ te da̱
'yøt'e para ngue da̱ fa̱di̱ ngue'mø ma̱ju̱ani̱
te mma̱ ogue hi̱n'na̱.

[13] Ra̱ zithu̱, ya hi̱mbi̱ di̱nna̱ forma ha xti
japi ngue xta̱ 'yøtra̱ ts'oqui ra̱ Jesús. Bi
zop'ʉ njammi̱ pa p'ʉya, bi̱ ma.

*Bi dʉ'mi̱ bi̱ ma̱nna̱ hya̱ p'ʉ Galilea ra̱
Jesús.*

[14] Bi̱ mengra̱ Jesús, i̱ ma Galilea. Pɛ n'youi
rá̱ ts'ɛdi ra̱ Espíritu Santo. Yø ja̱'i̱ p'ʉya,
ndap'ʉ bi zä di c'a̱ ra̱ Jesús. [15] Da̱ zømp'ʉ da̱
zønna̱ Jesús, pap'ʉ ja yø ni̱ja̱ yø judío ngue
xännba̱bi̱ ra̱ hya̱ yø ja̱'i̱. Gä nnu̱ ma̱nho yø
ja̱'i̱ ra̱ hya̱ mma̱nna̱ Jesús.

Ra̱ Jesús ya 'bʉp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Nazaret.

[16] Bi̱ map'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Nazaret bá̱ nte
ra̱ Jesús. Mi̱ zøhra̱ pa ngue ra̱ ts'äya, bi̱
map'ʉ ja ra̱ ni̱ja̱, gä ngu̱'a̱ xi 'yørbʉ ja yø
hni̱ni̱ xi thogui ngue pap'ʉ ja yø ni̱ja̱. Bi̱

m'mährạ Jesús ngue dạ mạnnạ letra nt'ot'i p'ʉ ja rạ Mạcạ Libro. 17 Bi t'ụnnạ libro bi 'yotrạ pøngạhyạ Isaías. Mị xospʉya, bị nthɛui p'ʉ nt'ot'i nạ rạ hyạ ja ua ngue ɛ̱nạ: 18 "Dí n'yogä'be rạ Espíritu Santo. Porque bá t'ɛ̱xquị ngue gạ xicä rạ hogạ 'da'yo hyạ yø hyoya. Bá 'bɛnnguị ngue gạ hojpạ yø mmʉi yø jạ'ị 'bʉ ndụmmʉi. Nụ'ʉ yø jạ'ị xạ mbɛnt'ui rạ ts'oqui, gạ xifi ngue ya dạ ma nhyạnị. Gạ xojpạ yø n'yomfɛ̱nị yø jạ'ị ngue dạ bạ Ojạ. Gạ japi ngue ya hịnnị mantho dạ zä rạ n'ʉ yø jạ'ị di ʉnyø hmụ. 19 Gạ xicä yø jạ'ị ngue ya bi zønnạ pa dạ yạn'Ojạ".

20 Mị juadi bị mạnnạ letra nt'ot'i p'ʉ ja rạ sʉcuạ rạ Jesús, bi dä rạ sʉcuạ p'ʉya, bi ụn'nạ rạ mäxte p'ʉ ja rạ nịjạ. Bị mị p'ʉya. Nụ'ʉ yø jạ'ị 'bʉp'ʉ ja rạ nịjạ p'ʉya, gä di zadi hɛ̱tị rạ Jesús. 21 Mạhømbị mʉdi bị nyạ rạ Jesús, bi 'yɛ̱mbyø jạ'ị:

—Nụ rạ ora ja p'ʉya, ya bị nja'ạ te nt'ot'i p'ʉ ja rạ Mạcạ Libro, ngue nị hmị nị dä guí nnụjʉ ngue dí 'bʉcä ua ya.

22 Bị nụ mạnho gätho yø jạ'ị rạ Jesús. Nụnạ rạ hogạ hyạ xihyø jạ'ị, gä di 'yødyø jạ'ị nạ rạ hyạ øde. Dị n'yänsɛ yø jạ'ị, dị n'yɛ̱mbị:

—¿Ua hịngạ guehnạ rá ts'ʉnt'ʉ rạ José nạ?

23 Mị dạhrạ Jesús, bi 'yɛ̱nạ:

—Rá nzɛgui guehnạ rạ hyạ ja ua guí nne gui xicjʉ, ngue ɛ̱nạ: "Ague grá 'yøthe, 'be dạmị n'yøthe sɛ". Guị nne gui 'yɛ̱njʉ: "Nụ'ạ dí øcähe guá ørbʉ Capernaum, nụua ja nị hnịnị ya, xquet'ạ dạ ngụ'ạ gui 'yøt'ua ya", guí nne gui 'yɛ̱njʉ.

24 Bi sigue bị nyạ rạ Jesús, bi 'yɛ̱nạ:

—Mạjuạnị dí xi'ạhʉ, ngue hịngạ n'na rạ pøngạhyạ di pønị ngue dạ hnụ mạnsụ p'ʉ ja rá hnịnị. 25 Njarbʉtho nạ rạ hyạ dí xi'ạhʉ ya, tengụtho rạ pa bá m'mʉhrạ pøngạhyạ Elías, bị nja rạ ndạte thụhụ p'ʉ ja rạ häi mị 'bʉi, ngue hịmbị n'ye nhyụ jɛya mạde. Xạngụ yø 'danxụ ngue yø judío mị 'bʉ 'mø ya. 26 Pɛ hịngạ n'na'ʉ yø 'danxụ ngue yø judío xtạ mmɛnnbạbị Ojạ rạ Elías ngue xtạbá mmäts'i. Sinoque bi 'bɛnhnị ngue bá fäxạ n'na rạ 'danxụ mị 'bʉp'ʉ ja rạ hnịnị Sarepta, querpʉtho rạ hnịnị Sidón. 27 Nụ'ạ rạ tiempo bị m'mʉhrạ pøngạhyạ Eliseo, xạngụ yø judío mị hɛ̱mbrạ n'ʉ ngue mị 'ya yø do'yo. Pɛ hịnjombị 'yøthe ya yø judío mị ʉ. A nụnạ rạ Naamán ngue rạ mmɛ̱ngụ p'ʉ ja rạ häi Siria, go bị ma bá øthe nạ.

28 Gä bị mbøcuɛ yø jạ'ị mị 'bʉp'ʉ ja rạ nịjạ 'mø mị 'yøhya yø hyạ bị mạnnạ Jesús. 29 Bị nangyø jạ'ị p'ʉya, bi bɛntrạ Jesús ngue bi gʉjpʉ ja rạ hnịnị. Bi zixpʉ bí ja rạ nyạnguạnị ngue dạ hørbʉ ja rạ t'øhø. 30 Pɛ bi guạsyø jạ'ị rạ Jesús, bi thop'ʉ mạde, bị ma.

Rạ Jesús bi 'yøthe n'na rạ n'yohʉ

31 Nụnạ rạ Jesús, ị map'ʉ ja rạ hnịnị Capernaum ngue rạ häi Galilea. Nụ'mø rạ pa ngue rạ ts'äya, nhyạto, nhyạto pap'ʉ ja rạ nịjạ ngue xännbạ rạ hyạ yø jạ'ị. 32 Di 'yødyø jạ'ị'ạ rạ hyạ xännbạbị, porque nụ'mø xännbạte rạ Jesús, ɛ̱nạ nts'ʉt'abitho ngue yạ mạnzaqui 'mø nzohyø jạ'ị.

33 Nụp'ʉ ja rạ nịjạ p'ʉya, mị 'bʉp'ʉ n'na rạ n'yohʉ n'youi rạ ts'onthị. Nts'ɛdi i zohrạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:

34 —Ague Jesús grá mmɛ̱ngụ Nazaret, dạmị hyɛgạhe p'ʉ. ¿Hanja ngue gạdị nthịnt'ua dí 'bʉcähe? ¿Ua gní 'yɛ̱hɛ̱ gui juacje? Nụgä dí pạdị te'o'i, gue'e rá mạcạ Ts'ʉnt'ʉ'i Ojạ.

35 Pɛ rạ Jesús bi 'yɛ̱mbrạ ts'onthị:

—Xạnhɛ̱n'ị grá ts'onthị. Dạmị hyɛp'ʉ rạ n'yohʉ guí n'youi.

Rạ ts'onthị p'ʉya, yø hmị yø dä yø jạ'ị p'ʉ bi 'yɛn'ạhäi rạ n'yohʉ. Pɛ hịnha bi zɛt'i. Bị ma rạ ts'onthị p'ʉya. 36 Gä di 'yødyø jạ'ị bị nụ te bị nja. Dị n'yɛ̱mbị n'na ngụ n'na:

—Hịnjongui pạdị temạ hyạ'ạ ya. Dị nɛ̱quị ngue ja rá ts'ɛdi nạ rạ n'yohʉ, porque astạ 'nɛ̱hyø ts'onthị ɛ̱c'ɛ̱ị 'mø xifi ngue dạ hyɛp'ʉ rạ jạ'ị n'youi.

37 Ndap'ʉ bi zä di c'ạ yø jạ'ị te øtrạ Jesús.

Rạ Jesús bi 'yøthebi rá to rạ Simụ nụnạ i Bɛdu.

38 Ị map'ʉ ja rá ngụ rạ Simụ 'mø mạmbá pøn'ạ nịjạ rạ Jesús. Mị hɛ̱mbrạ pa nạ rá to rạ Simụ p'ʉya. Bi t'äprạ mạte rạ Jesús ngue bi 'yøthe nạ rạ xisu mạdị hyɛ̱nnị. 39 Nụnạ rạ Jesús bị ndojpʉ 'bɛnnạ därqüɛ̱hị. Bi hɛjpạ rạ pa, pɛ 'bexpi bønnạ pa. Bị nangrạ xisu ngue bi hojpi te dạ zi yø jạ'ị.

Bi 'yøthe xạngụ yø därquɛ̱hị rạ Jesús.

40 Mị dährạ nde p'ʉya, gätho yø jạ'ị si yø därquɛ̱hị ngue hɛ̱mbị 'damạ 'dan'yo mạn'ʉ, bi zispạbị rạ Jesús ngue dạ 'yøthe. Bi japyø därquɛ̱hị yø 'yɛ rạ Jesús ngue bi 'yøthe. 41 'Bʉp'ʉ xạngụ yø därquɛ̱hị ngue n'youi yø

ts'onthi̱, pɛ rạ Jesús bi japyø ts'onthi̱ ngue
hɛp'ʉ yø jạ'i̱ n'youi. Astạ mahyø ts'onthi̱, i
ɛnạ:
—Nụ'i̱, gue'e rá Ts'ʉnt'ʉ'i Ojạ.
Pɛ rạ Jesús di hɛjpạ yø ts'onthi̱, hi̱ndi̱ japi
di̱ nyạ. Porque nnepyø ts'onthi̱ dạ fạdi̱ ngue
gue'ạ rạ Cristo.

Bi 'yonnạ hyạ p'ʉ ja rạ häi Galilea rạ
Jesús.
42 Mi̱ nɛ̱cạhäi p'ʉya, bi bømp'ʉ ja rạ hni̱ni̱
rạ Jesús, bi̱ ma dạpo. Pɛ ɛ̱mmɛ̱i̱ honyø jạ'i̱
hapʉ 'bʉi. Mi̱ zønyø jạ'i̱ p'ʉ bí 'bʉi, i sạmmi̱,
hi̱ngui̱ nnepe xtạ nzop'ʉ. 43 Pɛ rạ Jesús bi
'yɛ̱mbyø jạ'i̱:
—Jatho ngue gạ mma mạngä rạ hogạ
'da'yo hyạ mi̱'da yø hni̱ni̱. Porque guehnạ
bi 'bɛnngä nạ ngue gạ xihyø jạ'i̱ ha di̱ njap'ʉ
dạ zo rá 'yɛ Ojạ.
44 Jạnạngue gä bá n'yop'ʉ ja rạ häi Galilea
rạ Jesús ngue bi̱ mạnnạ hyạ p'ʉ ja yø nijạ.

5

Bi 'yøtrạ Jesús ngue bi dɛ xạngụ *yø* huạ *yø*
mahuạ.
1 Nụp'ʉ ja rạ nenzabi ni̱ hụ ngue Gene-
saret, ja 'bäp'ʉ n'na pa rạ Jesús. Bi zøhø
xạngụ yø jạ'i̱ p'ʉya, astạ di̱ ntøt'e ngue nne
dạ 'yørpạbi̱ rá hyạ Ojạ. 2 Bi̱ nụ yoho yø barco
p'ʉ ja rạ nenzabi rạ Jesús, ngue hi̱njongui̱
o. Ya xi bønyø mahuạ ngue petyø xit'ạ.
3 Bi yʉrbʉ ja rá barco rạ Bɛdu rạ Jesús. Bi
xi p'ʉya ngue dạ zoquits'ʉ rạ nnengui̱, di̱
map'ʉ xạnhɛ̱ rạ dehe. Bi̱ mi̱p'ʉ ja rạ barco
rạ Jesús ngue ja bá nyạ p'ʉ, ngue bi xännbạ
rạ hyạ yø jạ'i̱. 4 Mi̱ juadi bi̱ mạn'ạ rạ hyạ nne
dạ mạmp'ʉya, bi 'yɛ̱mbrạ Bɛdu:
—Dạmi̱ 'yonnạ barco, di̱ manʉ xạnhɛ̱ rạ
dehe. Ja gui 'yɛnt'ui nʉ rạ xit'ạ ngue gui
paui yø huạ.
5 Bi 'yɛ̱nnạ Bɛdu p'ʉya:
—Ague grá xännbạte, ya xtá mmpɛhme
gä rạ xụi̱, pɛ hi̱n teni̱ huạ xtá thɛhe. Pɛ ngue
guí ɛ̱ngui̱ gạ ɛnt'ä rạ xit'ạ, ma gạ ɛnt'ä rạ
xit'ạ ya.
6 Mi̱ 'yɛntrạ xit'ạ p'ʉya, xạndøngụ yø huạ
bá thɛ, astạ ya nne xtạ xɛtrạ xit'ạ. 7 Bi
'yørpạbi̱ rạ senya'ʉ yø n'yohʉ bí o mạn'na
rạ barco ngue bá ɛ̱hɛ̱, dạ mäts'i. Bá ɛ̱'ʉ
p'ʉya, pɛ bi yụts'i̱ gä yoho yø barco'ʉ yø
huạ, astạ ya nne dạ thụnt'ạ mbonthe yø
barco ngue'ạ gạnhyʉ. 8 Mi̱ nụ rạ Bɛdu'ạ te
bi̱ nja, bi̱ ndạntyøhmụ p'ʉ 'bährạ Jesús, bi
'yɛ̱mbi̱:
—Ague grá Hmụ, dạmi̱ 'uecua dí 'bʉcä,
porque ja mạ ts'oqui.
9 Ngụnạ bi̱ mạnnạ Bɛdu, porque bi̱ nsụ.
Xquet'ạ 'nɛ'ʉ yø n'yohʉ bi̱ nsụ 'mø mi̱ nụ
ngue xạndøngụ yø huạ bi dɛ. 10 Xquet'ạ bi̱
nsụ rạ Jacobo 'nɛ̱hrạ Xuua, yø ts'ʉnt'ʉ rạ
Zebedeo, gä mi̱ n'youi rạ Bɛdu. Pɛ rạ Jesús
bi 'yɛ̱mbrạ Bɛdu:
—'Yo guí sụ ague Bɛdu. Nụya hi̱nni̱
mantho gui thɛhyø huạ ya, yø jạ'i̱ gui thɛya
ngue gui 'bärpạ yø mmʉi —bi 'yɛ̱mbi̱.
11 Bi sønnạ nenthe'ʉ yø barco p'ʉya, bi
zop'ʉ yø barco ngue bi dɛnnạ Jesús.

Rạ Jesús bi 'yøthe n'na rạ n'yohʉ mi̱ 'ya rá
do'yo.
12 Ya mi̱ 'bʉp'ʉ ja n'na rạ hni̱ni̱ rạ Jesús.
Bi zøn'ạ n'na rạ n'yohʉ p'ʉ ha 'bʉi, ngue
mi̱ hɛ̱mbrạ ts'o'ya. Mi̱ nụ rạ Jesús, astạ bi̱
m'mɛmfo häi ngue äprạ mạte, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Ague grá hmụ, nụ'mø guí nne gui 'yør-
cạ rạ mạte gui 'yøtheguits'ʉ, nụgä dí pạdi̱
ngue dạ zägui —bi 'yɛ̱mbi̱.
13 Bi dosrạ därquɛ̱hi̱ conná 'yɛ rạ Jesús, bi
'yɛ̱mbʉya:
—Ạhá, dí nne gạ øthe'i. Dạ zä'i ya —bi
'yɛ̱mbi̱.
Høntho bi̱ mạnnạ rạ hyạ nạ, nụnạ rạ
därquɛ̱hi̱ mi̱ 'ya rá do'yo, 'bexpi zä rạ n'ʉ
mi̱ hɛ̱mbi̱. 14 Nụnạ rạ Jesús, bi 'bɛpi ngue
hi̱njondạ xifi te bi japi, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Høntho ni̱ ma ya, sømp'ʉ 'bʉhrạ
mmäcjạ. Dạ nụ ngue ya bi zä'i. Dạmi̱ 'yøtrạ
'bøt'e tengụtho bi̱ mạnda rạ Moisés ngue dạ
'yøtyø jạ'i̱ 'mø bi zä rạ 'ya hɛ̱mbi̱. Jạnạngue
dạ bạdi̱ gätho yø jạ'i̱ ngue ya bi zä'i.
15 Pɛ nụ'ạ gạ 'yo rạ hyạ te øtrạ Jesús,
mạn'na, mạn'na ni̱ fạdi̱. Xạndøngụ yø jạ'i̱
di̱ mpɛti p'ʉ ha ni̱ ma ngue øxrạ hyạ i̱ mmạ.
I̱ nne yø jạ'i̱ dạ 'yøthebi hapʉ xạn'ʉ. 16 Pɛ mi̱
pa dạpo rạ Jesús ngue ja bi̱ mmat'Ojạ p'ʉ.

Rạ Jesús bi 'yøt'e ngue dạ fạdi̱ ngue ja rá
ts'ɛdi ngue di pụnnbạ yø ts'oqui yø jạ'i̱.
17 Nụp'ʉ mi̱ xännbạte n'na pa rạ Jesús,
hụp'ʉ 'da yø fariseo, hụp'ʉ 'da yø xännbạte
ngue rạ ley. Xpi 'yɛ̱p'ʉ ja yø hni̱ni̱ ja'ạ
rạ häi Galilea, 'nɛ̱p'ʉ ja yø hni̱ni̱ ja'ạ rạ
häi Judea, 'nɛ̱p'ʉ Jerusalén xpi 'yɛ̱ i'da. Pɛ
n'youi rá ts'ɛdi Ojạ nạ rạ Jesús ngue sä
øthe yø därquɛ̱hi̱. 18 Bi zø i'da yø jạ'i̱ bá

du̱ n'na ra̱ därquc̱hi̱ ngue tu̱dyø gua, bá oxrá fi̱di̱. Bi̱ ne yø ja̱'i̱ ngue xti thocra̱ därquc̱hi̱ p'ʉ brá 'bährа Jesús. 19 Pɛ hi̱mbi̱ zä ha xti yʉt'i, porque hi̱nga̱ nzäni̱ yø ja̱'i̱. Bi tets'a̱ yannigu̱ p'ʉya, bi xots'a̱ n'na xɛqui ra̱ 'bet'e. Ja i cambʉ ra̱ därquc̱hi̱ ni̱ oxrá fi̱di̱. Bi zørbʉ 'bʉhyø ja̱'i̱ brá 'bährа Jesús. 20 Mi̱ nu̱ te øtyø ja̱'i̱ na̱ ra̱ Jesús, i pa̱di̱ ngue c̱c'c̱i̱ yø ja̱'i̱ ngue da̱ zä da̱ 'yøthe ra̱ därquc̱hi̱. Bi 'yc̱mbra̱ därquc̱hi̱ p'ʉya:

—Ague n'yø, ya dá pu̱n'na̱ ni̱ ts'oqui ya —bi 'yc̱mbi̱.

21 Yø xännba̱te ngue ra̱ ley p'ʉya, 'nc̱hyø fariseo, bi 'yc̱mp'ʉ ja yø n'yomfc̱ni̱: "¿Te go ma̱ngu̱ na̱ ra̱ n'yohʉ na̱, i then'na̱ Oja̱ na̱ ngue ngu̱'a̱ mma̱? Porque hi̱njonda̱ zä di pu̱nnba̱ yø ts'oqui yø ja̱'i̱, hi̱nda̱ hønt'a̱ Oja̱ sä ngue da̱ 'yøtra̱ mpu̱nnbi̱", c̱mp'ʉ ja yø n'yomfc̱ni̱. 22 Pɛ ra̱ Jesús i pa̱tho te mbc̱nyø ja̱'i̱ mbøcuɛ, bi 'yc̱mbi̱:

—¿Hanja ngue ngu̱na̱ guí mbc̱mhmʉ? 23 Nu̱gä dá xihra̱ n'yohʉ 'bʉcua, dí c̱mbi̱: "Ya dá pu̱n'na̱ ni̱ ts'oqui ya". Pɛ nu̱yá, hi̱ndi̱ nc̱qui̱ xa̱nho ngue'mø bi̱ mpu̱nnbi̱ ogue hi̱n'na̱. Pɛ nu̱'mø ga̱ c̱mbi̱: "Da̱mi̱ nangui̱, gui ca̱xni̱ fi̱di̱, gui̱ mma", ga̱ c̱mbi̱, nu̱'mø ngue bi̱ n'yo p'ʉya, ya gui pa̱hmʉ xa̱nho ngue ja ma̱ ts'ɛdi. 24 A nu̱yá, da̱mi̱ pa̱hmʉ ya ngue ra̱ N'yohʉ bí 'yc̱ ma̱hc̱ts'i̱, ja rá ts'ɛdi ua ja ra̱ xi̱mhäi ngue di pu̱nnba̱ yø ts'oqui yø ja̱'i̱.

Bi 'yc̱mbra̱ n'yohʉ xa̱n'ʉ p'ʉya:

—Nu̱gä dí xi'i, da̱mi̱ nangui̱, ca̱xni̱ fi̱di̱, ni̱ ma ni̱ ngu̱.

25 'Bexque'a̱ p'ʉya, nu̱na̱ ma̱rá därquc̱hi̱, yø hmi̱ yø dä yø ja̱'i̱ p'ʉ bi̱ nangui̱, bi ga̱xra̱ fi̱di̱, bi̱ ma rá ngu̱. Pɛ di ja ma̱mma̱di̱ Oja̱. 26 Gä di 'yødyø ja̱'i̱'a̱ te bi̱ nja, pɛ gä c̱spa̱bi̱ Oja̱ yø ja̱'i̱. Asta̱ nsu̱ ha ga̱ 'yc̱nyø ja̱'i̱:

—A nu̱yá, dá nu̱hʉ yø cosa ngue hi̱n-ja̱m'mø xtá nu̱hʉ ya —bi 'yc̱na̱.

Ra̱ Jesús bi 'yøt'e ngue rá xädi ra̱ Leví.

27 Mi̱ ma m'mɛfa ra̱ Jesús, ni̱ nthop'ʉ ja rá oficina ra̱ Leví, nu̱na̱ jʉmba̱ ra̱ mc̱nyu̱ yø ja̱'i̱ ja te pä. Mi̱ nu̱ ra̱ Jesús, bi 'yc̱mbi̱:

—Ma ga̱ mmɛ n'yø, ga̱ øt'e ngue ma̱ xädi'i —bi 'yc̱mbi̱.

28 Bi zop'ʉ rá oficina ra̱ Leví ngue bi̱ mɛ ra̱ Jesús.

Nu̱ya yø ja̱'i̱ t'c̱mbi̱ ja yø ts'oqui, 'dap'ʉ si̱hmc̱ui ra̱ Jesús.

29 Nu̱p'ʉ ja rá ngu̱ ra̱ Leví, bi 'yørpa̱bi̱ n'na ra̱ da̱nts'i̱hmc̱ ra̱ Jesús. Nu̱p'ʉ ja ra̱ mc̱xa 'dap'ʉ 'bʉhmʉ mi̱'da yø ngʉthäi, da̱ guehmi̱'da yø ja̱'i̱. 30 Pɛ yø fariseo 'nc̱hyø xännba̱te ngue ra̱ ley bi zʉmba̱ yø xädi ra̱ Jesús, bi 'yc̱mbi̱:

—¿Hanja ngue 'dap'ʉ guí si̱hmc̱hʉ yø ngʉthäi 'nc̱hyʉ mi̱'da yø ja̱'i̱ ja xa̱ngu̱ yø ts'oqui? —bi 'yc̱mbi̱.

31 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yc̱na̱:

—Nu̱ya yø ja̱'i̱ di hyc̱nni̱, guehya ni̱ 'yc̱hra̱ 'yøthe ya. Pɛ yø ja̱'i̱ xa̱nzaqui, hi̱nga̱ gue'ʉ ni̱ 'yc̱'ʉ. 32 A nu̱gä, dá c̱hc̱ ngue gue'ʉ yø ja̱'i̱ ja yø ts'oqui ga̱ xifi da̱ hyɛp'ʉ ra̱ nts'o ga̱ 'yo, hi̱nga̱ gue'ʉ yø ja̱'i̱ c̱na̱ ngue ya 'yo xa̱nho dá c̱hc̱ ga̱ nzofo.

Bi̱ ma̱nna̱ Jesús hanja ngue hi̱ngui̱ ɛtyø mmʉi yø xädi.

33 Yø ja̱'i̱ p'ʉya, bi 'yc̱mbra̱ Jesús:

—¿Hanja ni̱ xädi ngue za̱nt'a̱ si'a̱ te ti̱ni̱? Conque yø xädi ra̱ Xuua 'nc̱hyø fariseo c̱mmc̱i̱ ɛtyø mmʉi, 'nc̱ c̱mmc̱i̱ mmat'Oja̱ —bi 'yc̱mbi̱.

34 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yc̱na̱:

—Nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ ts'ofo ngue da̱ nu̱ ra̱ nthа̱ti̱, hi̱ngui̱ ɛtyø mmʉi mc̱nte 'dap'ʉ 'bʉhmʉ ra̱ novio. Njarbʉtho ma̱ xädigä ya, hi̱ngui̱ ɛtyø mmʉi ngue 'daua dí n'yo'be. 35 Pɛ bá c̱p'ʉ ra̱ pa ngue da̱ zi̱ga̱gui̱ ma̱ nsʉi'be. Nu̱'a̱ ra̱ pa'a̱ p'ʉya, mfa̱di̱ ngue da̱ zä da̱ 'yɛtyø mmʉi ya ma̱ xädi 'mø.

36 Høm̱bi hyɛcra̱ hya̱ bi xihyø ja̱'i̱. Bi xifi ngue ra̱ 'da'yo xädi, hi̱nga̱ 'da'igu̱ui ra̱ nyogui xädi. Bi 'yc̱mbi̱:

—Hi̱nda̱ zä to da̱ hyɛca̱ n'na xɛqui ra̱ 'da'yo u̱lu ngue da̱ møtra̱ nyon'u̱lu. A nu̱'mø ngue da̱ japi, di̱ ts'onna̱ 'da'yo u̱lu. Ra̱ 'da'yo xɛn'u̱lu hi̱ndi̱ nc̱jma̱nho ngue di bøtra̱ nyon'u̱lu. 37 Tengu̱tho ra̱ 'da'yo vino hi̱ngui̱ sä da̱ sirbʉ ja ra̱ zɛxfani̱ ngue da̱ zɛdi. Porque ra̱ 'da'yo vino da̱ xɛtra̱ zɛxfani̱ 'mø da̱ sit'i, ja di̱ m'mɛp'ʉ p'ʉya. 38 Ja̱na̱ngue ra̱ 'da'yo vino, ra̱ 'da'yo xifani̱ da̱ sit'i, n'namhma̱ ngue gä yoho hi̱ndi̱ m'mɛdi. 39 Nu̱'ʉ si ra̱ nyogui vino, hi̱njongui̱ pøni̱ ngue di̱ nne ra̱ 'da'yo vino, porque i c̱na̱: "Xa̱ndønho dra̱ nyogui vino".

6

Ja rá ts'ɛdi ra̱ Jesús ngue nu̱ te da̱ zänni̱ di̱ nja'mø ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya, gue'a̱ di̱ nja'a̱.

1 N'na rạ pa ngue säya yø jạ'i̱, bi thop'ʉ ja
n'na rạ nuạtrigo rạ Jesús, ni̱ n'youi yø xädi.
Nu̱'ʉ yø xädi p'ʉya, bi daxtyø trigo ngue sa.
2 Nu̱ 'da yø fariseo p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:
—¿Hanja ngue gạdi̱ mpɛhmʉ? Conque
mmạmp'ʉ ja rạ ley ngue nu̱'mø rạ pa ngue
rạ ts'äya, hi̱ngui̱ sä to di̱ mpɛfi —bi 'yɛ̱mbi̱.
3 Mi̱ dạhrạ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Xi'mø mi̱ zʉhrạ thu̱hu̱ n'na ndi̱ rạ
David, co 'nɛ̱'ʉ mi̱ n'youi, ¿ua hi̱njạm'mø
gạdi xähmʉ p'ʉ ha nt'ot'i'ạ te bi 'yøt'e?
4 Nu̱nạ rạ David bi yʉrbʉ ja rá̱ ngu̱ Ojạ ngue
bi zi yø thu̱hmɛ̱ xi t'ʉspạbi̱ Ojạ ngue dạ nu̱.
Bi zi rạ David co 'nɛ̱'ʉ mi̱ n'youi. Conque
nu̱'ʉ yø thu̱hmɛ̱'ʉ, hi̱ndi̱ u̱nna nt'ɛdi̱ rạ ley
ngue to bi zä dạ zi, hi̱ndạ høndyø mmäcjạ
yø ts'i'ʉ yø thu̱hmɛ̱ t'ʉspạbi̱ Ojạ.
5 Mạhømbi 'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱ rạ N'yohʉ bí 'yɛ̱ mạhɛ̱ts'i̱, ja rá̱
ts'ɛdi ngue nu̱'ạ go dạ zänni̱, gue'ạ di̱
nja'mø rạ pa ngue rạ ts'äya'ạ.

Rạ Jesús bi 'yøthe n'na rạ n'yohʉ xi 'yotrá̱
'yɛ.
6 Mạn'na rạ pa ngue rạ ts'äya p'ʉya,
nu̱nạ rạ Jesús bi yʉrbʉ ja rạ nijạ ngue
bi̱ nxännbạte rạ hyạ. Mi̱ 'bʉp'ʉ n'na rạ
n'yohʉ xi 'yotrá̱ 'yɛ ngue rá̱ n'yɛi. 7 Nu̱'ʉ
yø xännbạte ngue rạ ley 'nɛ̱'ʉ yø fariseo
p'ʉya, tøjtho te øtrạ Jesús. I̱ nne dạ nu̱ 'mø
ngue di̱ n'øthe 'mø rạ pa ngue rạ ts'äya,
para ngue dạ zäp'ʉ di̱ yạpi̱, dạ 'yɛ̱mbi̱ ngue
hi̱ngui̱ supra̱ ley. 8 Nu̱nạ rạ Jesús ya pạtho
te mbɛ̱nnbạbi̱ yø jạ'i̱. Jạnạngue bi 'yɛ̱mbrạ
n'yohʉ xi 'yotrá̱ 'yɛ:
—Bá̱ nangui̱ n'yø, gạ 'bäcua mạde —bi
'yɛ̱mbi̱.
Nu̱nạ rạ n'yohʉ p'ʉya, bi nangui̱, bi̱
m'mäp'ʉ sifi di̱ m'mäi. 9 Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbyø
jạ'i̱:
—Nu̱ya gạ øt'ạhʉ n'na rạ nt'änni̱ ya. ¿Te
'bɛ'ạ mạ hyạ mmạmp'ʉ ja rạ ley ja ngue gạ
øthʉ 'mø rạ pa ngue rạ ts'äya? ¿Gạ øthʉ
rạ nho, ogue rạ n'ʉ? ¿Dạ t'øthe rạ jạ'i̱ 'mø
xạn'ʉ, ogue di̱ njapi dạ du̱?
10 Rạ Jesús bi hyɛ̱ti̱ gätho yø jạ'i̱ di̱ mäts'i.
Bi 'yɛ̱mbrạ n'yohʉ mi̱'ʉ p'ʉya:
—Dạmi̱ majni̱ 'yɛ ya —bi 'yɛ̱mbi̱.
Rạ n'yohʉ p'ʉya bi macrá̱ 'yɛ, pɛ 'bexpi zä
rá̱ 'yɛ mi̱'ʉ. 11 Pɛ bi̱ mbøcuɛ'ʉ mi̱'da yø jạ'i̱.
Di̱ n'yänni̱ n'na ngu̱ n'na ngue te dạ japrạ
Jesús.

*Bi 'yɛ̱*xi 'dɛ'mạ yoho yø xädi rạ Jesús.

12 Mi̱ ma njammi̱ pa p'ʉya, bi̱ map'ʉ ja
n'na rạ nyu̱ni̱ rạ Jesús ngue bá̱ mat'Ojạ. Bi
haxạ mhmat'Ojạ gä rạ xu̱i̱. 13 Mi̱ hyaxpʉya,
bi zonhyø xädi ngue bi huanhni̱ 'dɛ'mạ
yonc'ɛ̱i̱, i hu̱ti̱ ngue yø representante. 14 Ja
ua yø thu̱hu̱ ya yø n'yohʉ bi thanhni̱: rạ
Simu̱ nu̱'ạ ja mạn'na rạ thu̱hu̱ ngue i Bɛdu,
rạ Andre rá̱ n'yohʉ nạ rạ Bɛdu, rạ Jacobo,
rạ Xuua, rạ Lipe, rạ Bartolomé, 15 rạ Mateo,
rạ Toma, rạ Jacobo nu̱'ạ rá̱ ts'ʉnt'ʉ rạ Alfeo,
rạ Simu̱ nu̱'ạ n'youi n'na 'bʉi yø jạ'i̱ honi̱ ha
di̱ mmạndasɛ p'ʉ ja yø häi, 16 rạ Judas nu̱'ạ
rá̱ n'yohʉ rạ Jacobo, 'nɛ̱hrạ Judas Iscariote
nu̱nạ bi dä rạ Jesús.

Xạndøngu̱ yø jạ'i̱ bi xännbạ rạ hyạ rạ Jesús.
17 Rạ Jesús bá̱ ɛ̱p'ʉ ja rá̱ hyo rạ nyu̱ni̱
mạmbi 'bʉi, bi zøp'ʉ xạnjuạni̱, bá̱ n'youi yø
xädi. Xạngu̱ yø jạ'i̱ mi̱ 'bʉp'ʉ bi zøhø, bá̱
nɛ̱xpʉ ja yø hni̱ni̱ jạ'ạ rạ häi Judea, rạ hni̱ni̱
Jerusalén, gä bá̱ ɛ̱hyø jạ'i̱ 'bʉi gä rá̱ nnengui̱
rạ jạthe ha ja yø hni̱ni̱ Tiro 'nɛ̱ Sidón. Di
ho yø jạ'i̱ dạ 'yøxrạ hyạ mmạnnạ Jesús, 'nɛ̱
nne dạ t'øthebi p'ʉ ha hɛ̱mbi̱. 18 Xquet'ạ bi
t'øthe yø jạ'i̱ mạdi ʉnyø ts'onthi̱. 19 Gätho
yø jạ'i̱, gä nne ngue dạ dährạ Jesús, porque
ja rá̱ ts'ɛdi rạ Jesús ngue nu̱'ʉ yø jạ'i̱ thädi,
gä sä ha hɛ̱mbi̱.

*Bi̱ mạnnạ Jesús to di̱ nthɛ*ui rạ mmɛ̱nthi̱.
20 Bi hyɛtyø xädi rạ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Rạ mmɛ̱nthi̱ gá̱ nthɛhʉ ngue guí hy-
oyahʉ. Porque ya guí ohʉ rá̱ 'yɛ Ojạ.
21 Rạ mmɛ̱nthi̱ gá̱ nthɛhʉ 'mø guí tu̱mạn-
thu̱hu̱hʉ. Porque Ojạ dạ 'yøt'e ngue gui ti̱ni̱
te gui sihʉ.
Rạ mmɛ̱nthi̱ gá̱ nthɛhʉ 'mø guí zomhmʉ.
Porque m'mɛfa di̱ nja'ạhʉ mpähä ngue gui̱
nthehmʉ.
22 Rạ mmɛ̱nthi̱ gá̱ nthɛhʉ 'mø nnu̱
mạn'ʉ'ạhʉ yø jạ'i̱ ngue guí tɛnhnʉ rạ
N'yohʉ bí 'yɛ̱ mạhɛ̱ts'i̱. Porque dạ 'yɛ̱hrạ
pa dạ zʉ'ạhʉ yø jạ'i̱, dạ hyøn'ạhʉ thi p'ʉ ha
'bʉi. Dạ nu̱ ts'oc'ɛ̱i̱'ạhʉ. 23 Dạmi̱ johyahʉ, di̱
nja'ạhʉ rạ ndøpähä'ạ rạ pa'ạ, porque xạngu̱
ni̱ nzäbihʉ bí ja mạhɛ̱ts'i̱. Xquet'ạ bi̱ njarbʉ
m'mɛt'o yø mboxita'ʉ yø jạ'i̱'ʉ ya, bi̱ nu̱
mạn'ʉ byø pøngạhyạ Ojạ xạ m'mʉi.
24 Pɛ huɛ̱cạte'ʉ ɛ̱nạ ngue yø mmɛ̱mmɛti.
Ya bi tho'ạ rạ pähä xạnja mɛ̱nte rạ pa xạ
m'mʉi.
25 Huɛ̱cạte'ʉ ɛ̱nạ ngue hi̱nte di 'bɛdi,
porque di̱ ntu̱mạnthu̱hu̱.

Huccate'ʉ ja mpähä ngue thede, porque da 'ycʰhra pa di nzoni ngue ra dummʉi.
26 Huccate'ahʉ, 'mø gä nnu manho'ahʉ
yø ja'i. Mi njarbʉtho'ʉ yø mboxita yø ja'i
ya, mi nnu manho te mi øt'ui yø fɛhni
øngahya.

Nu to 'bʉhyø nsʉiui jatho ngue di madi.
27 Di xifi te'o gä øde te dí mma, dami
mahni nsʉihʉ. Dami 'yørpahʉ ra nho'ʉ gä
nnu man'ʉ'ahʉ. 28 Dami 'yäphʉ Oja ngue
di japi to san'ahʉ. Dami marpahʉ Oja'ʉ
sʉ'ahʉ. 29 Nu'mø to bi mɛp'a ni hmihʉ, dami
un man'na nguadi ni hmi ngue da mɛ'mi.
Nu'mø te'o da gan'na ni tuhu, 'nchni pahni
dami unni da gats'i. 30 Nu'mø te'o da 'yä'ahʉ
n'na ra cosa, dami unni. Nu te'o da ne
ngue da hyan'na'i'a te ni mmɛti, 'yo gui
mmadi. 31 Tengutho gni ne ngue da mäxahʉ
yø ja'i, da ngu'a gui 'yøthʉ, dami 'yørpahʉ
ra 'bäxte mi'da yø ja'i.
32 A nu'mø ngue hønt'ʉ di ma'ahʉ gadi
mahmʉ, ¿ndana ra nho di nɛqui ngue guí
øthʉ 'mø? Conque asta yø ts'oc'ɛi njap'ʉ.
33 Nu'mø hønt'ʉ to øt'ahʉ ra nho guí ørpahʉ
ra nho, ¿ndana ra nho di nɛqui ngue guí
øthʉ 'mø? Porque xquet'a 'nɛ'ʉ yø ts'oc'ɛi
njap'ʉ. 34 Xi'mø ja'a macosa gadi hmithʉ
n'na ra ja'i, 'nɛ gui tø'mi ngue xquet'a
di hmi'ahʉ, ¿ndana ra nho guí øthʉ 'mø?
Porque xquet'a njap'ʉ yø ts'oc'ɛi ngue di
hmi n'na ra cosa, pɛ xi mmi tø'mi ngue da
ma mahmiti. 35 Pɛ nu'ahʉ, dami mahmʉ'ʉ
sʉ'ahʉ. Dami yørpahʉ ra nho. Dami hmihʉ
n'na ra cosa, pɛ nu'a ra ja'i gadi hmithʉ
n'na ra cosa, 'yo gui tø'mi ngue xquet'a
di hmi'ahʉ. Nu'mø gá 'yøthʉ tengu na
ra hya dí xi'ahʉ ya, xangu rá njapi Oja di
'da'ahʉ. 'Nɛ di nɛqui ngue ya yø basi'ahʉ
na Oja maguesɛ. Porque xquet'a ørpabi
ra nho Oja'ʉ yø ts'oc'ɛi, madaque'a hindi
ja mammadi Oja. 36 Di nja ni nhucɛatehʉ
tengutho Oja ni Papáhʉ i ja rá nhucɛate'a.

'Yo guí haspahʉ ra güɛnda te ga 'yo mi'da yø ja'i.
37 'Yo guí haspahʉ ra güɛnda te ør'mi'da
yø ja'i, n'namhma ngue hinda hyats'ahʉ
ra güɛnda Oja te guí øthʉ. 'Yo sä gui
mmamhmʉ ngue da ma ra castigo mi'da
yø ja'i, n'namhma ngue hinda mɛn'nahʉ ra
castigo Oja. Dami punnabi ni mmic'ɛihʉ,
n'namhma ngue xquet'a di pun'nahʉ Oja.
38 Dami fäxhʉ'ʉ sä ra n'ʉ, n'namhma ngue
da mäxahʉ Oja. Da 'yɛn'nahʉ xanho,
di dʉtra t'ɛni, da huati asta da bonspʉ
gui 'yʉthʉ. Porque tengutho gui 'yøthʉ,
xquet'a gue'a di nja'ahʉ'a.
39 Bi hyɛcra hya ra Jesús ngue hinga te bi
zä maxädi da dɛnyø ja'i. Bi 'yɛna:
—Xi n'na ra xädä, ¿ua da zä di m'mɛt'o
p'ʉ di ma rá mminxädäui? Hinda zä
di m'mɛt'o, porque nu'mø bi nthɛui n'na
ra ots'i, 'dap'ʉ da zo. 40 Nu'a ngue ra
xäditho, hin man'na xangu padi ngue rá
xännbate, pɛ da zä da badi te gäma hya
pahrá xännbate.
41 ¿Hanja yø ja'i ngue ja xangu yø ts'oqui,
guehya nne da hyaspa ra güenda yø ja'i
ngue ts'ʉdyø ts'oqui ja ya? Tengutho 'mø
guí xihni cu ya ngue oxra häi rá dä, pɛ nu'i
p'ʉya, ra biga di o ni dä. 42 Ya hinda zä gui
'ycmni cu: "Ague n'yø, tø ga hahmi ra häi
o ni dä", gui 'ycmbi. A nu'i p'ʉya, hin gadi
unna güɛnda ngue ra biga oxni dä. Ya hinni
'yup'ʉ te guí mma. 'Be dami hyahra biga
oxni dä, n'namhma da zä gui hyambabi ra
häi o rá dä ni cu.

Nu'a ga nho rá ndät'ä ra za, gue'a di fadi tema za'a.
43 Nu ra hoga za, hinga ja zʉp'ʉ ra ndät'ä
hingui ho. Nu'a hingra hoga za, hinga ja
zʉp'ʉ ra hoga ndät'ä. 44 N'na ngu n'na yø
za, nu'a te yø ndät'ä zʉdi, gue'a di fa'a.
Tengutho p'ʉ ja ra 'uini, hinga ja zʉp'ʉ yø
igo. Ni xingyø uva di zʉp'ʉ ja yø 'uini.
45 Njarbʉtho n'na ra hoga n'yohʉ ya, ra hoga
hya mma, porque xanho rá mmʉi. Pɛ ra
ts'oc'ɛi, xants'o te mma, porque xants'o rá
mmʉi. Nu'a ra hya pønna ne, mbo rá mmʉi
ni 'ycʰhc, ogue xanho, ogue xants'o.

Bi nhyɛjpa ra hya yoho yø hyønnigu.
46 ¿Hanja ngue guí cnjʉ ngue ni hmujʉ,
'nɛ hinguí øthʉ'a te dí nnegä ngue gui
'yøthʉ? 47 Nu te'o gä tɛnngui, i øde hanja ra
hya dí mma, 'nɛ da 'yøt'e te dí xifi, ga xi'ahʉ
ra hya nna hyɛjpi. 48 Nna hyɛjpabi n'na ra
n'yohʉ ngue nne di nhønnigu. Xtanhɛ ra
häi da 'ya'mi. Nup'ʉ ja ra mmʉndo, ja da
fʉp'ʉ ra jado. Nu'mø bi tho'a n'na ra dathe
p'ʉya, ra dehe nts'ɛdi ga nnønhna ngu, pɛ
hinda 'yanna ngu, porque ra mmʉndo p'ʉ
høts'e. 49 Pɛ nu ra ja'i ngue øhra hya dí mma,
'nɛ hinda 'yøt'e te dí xifi, nna hyɛjpabi
n'na ra n'yohʉ ngue guep'ʉ ja ra häitho bi

hyøhrá ngụ. Hịmbị hyøxpʉ ja rạ mmʉndo. Nụ'mø mị tho rạ dạthe, bị nønhnạ ngụ. Bi hyømbʉya, bi xʉdi.

7

Rạ Jesús bi 'yøthebi rá hmịquị n'na rạ capita.

1 Mị juadi bị mạnnạ rạ hyạ bi xihyø jạ'ị rạ Jesús, bị ma, ị map'ʉ ja rạ hnịnị Capernaum. 2 Nụnạ rạ hnịnị nạ, mị 'bʉp'ʉ n'na rạ capita ngue mị si n'na rạ hmịquị ɛ̱mmɛ̱ị dị mạdị. Nụnạ rạ hmịquị, mạdị hyɛ̱nnị, ya ja ngue dạ dụ. 3 Mị zä mị 'yøhrạ capita ngue hmạ te øtrạ Jesús, bị mɛnhnị 'da yø judío 'bɛt'o p'ʉ ja rạ nịjạ ngue bá äprạ mạte rạ Jesús ngue dạ ɛ̱hɛ̱ dạ 'yøthebi nạ rá hmịquị rạ capita. 4 Nụ'ʉ yø judío bi guarbʉ 'bʉhrạ Jesús. Bi 'yäprạ mạte, bi 'yɛ̱mbị:

—Nụnạ rạ capita, nị 'yụp'ʉ gui fäxnạ. 5 Porque dị mạhyø judío nạ, 'nɛ̱ bi hogạhe n'na rạ nịjạ ngue bi gụsɛhɛ.

6 Rạ Jesús bị mɛ'ʉ yø judío sits'i. Pɛ nụ'mø ya xmạnguerpʉ dạ zømp'ʉ ja rạ ngụ, nụnạ rạ capita bị mɛnhnị 'da yø amigo ngue bá ɛ̱mbrạ Jesús:

—Ague n'yø, 'yo gạdị n'ʉnị, porque hịmmạ nsägạ'be ngue gui cʉrbʉ ja mạ ngụ. 7 Jạnạngue nụgä nị xingạ gue'ạ xcạ masɛgä p'ʉ ngue xcạbá ä'i rạ mạte. A nụyá, hønto dạmị mạnya ngue dạ zä mạ hmịquị dí xi'i, ya dí pạdị ngue dạ zä rạ n'ʉ hɛ̱mbị. 8 Porque nụguị xquet'ạ 'bʉi to 'bɛt'o ngue dị mạndagụị. Nụgä p'ʉya, xquet'ạ dí si mạ soldado dạdị mạnda. Nụ'mø dí xi'ạ n'na rạ soldado ngue ha dạ ma, pap'ʉ dí ɛt'i. Ogue gạ ɛ̱mbị: "Bi 'yɛ̱cua", rạ soldado p'ʉya bá ɛ̱p'ʉ. Ogue mạ hmịquị gạ 'bɛpi te dạ mɛfi, rạ hmịquị øt'e te dí xifi.

9 Nụnạ rạ hyạ t'ɛ̱mbị bị mạnnạ n'yohʉ, di 'yøtho 'mø mị 'yøhrạ Jesús. Bi 'yɛ̱mbyø jạ'ị n'youi p'ʉya:

—Majuạnị dí xi'ạhʉ ngue hịnjonnị judío di pønị ngue gdi tịnnbä rá nt'ɛ̱c'ɛ̱ị tengụ gạ 'yɛ̱c'ɛ̱ịgä nạ rạ n'yohʉ nạ —bi 'yɛ̱mbị.

10 Mị zøp'ʉ ja rạ ngụ'ʉ yø m'mɛnhnị, nụ'ạ rạ hmịquị bi dịnị ngue ya xi yạnị.

Rạ Jesús bi japi ngue bi bɛ̱nnạte rá ts'ʉnt'ʉ n'na rạ 'danxụ.

11 M'mɛfa p'ʉya, nụp'ʉ ja rạ hnịnị Naín, ja ị map'ʉ rạ Jesús. Ní n'youi yø xädi, xạngụ mị'da yø jạ'ị ní n'youi. 12 Nụ'mø nị ma dạ zømp'ʉ ja rạ hnịnị, bị nụ ngue mmap'ʉ n'na rạ ánima nị dụ yø jạ'ị ngue dạ ägui. Hønt'ạ rá 'dants'ʉnt'ʉ mị si n'na rạ 'danxụ'ạ. Nị n'youi xạngụ yø jạ'ị ngue yø mmɛngụ p'ʉ ja rạ hnịnị. 13 Mị nụ rạ 'danxụ rạ Jesús, bi huɛ̱quị, bi 'yɛ̱mbị:

—Ogui zonị.

14 Nụnạ rạ Jesús, bi guatrạ huada nị thụ ngue bi jäti. Bị m'mä'ʉ nị dụ p'ʉya. Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbrạ ánima:

—Ague n'yø, dí xi'i ngue dạmị nanguị.

15 Nụ'ạ rạ dụ p'ʉya bị nanguị bị mị. 'Nɛ̱ bị nyạ. Nụnạ rạ Jesús bi däprá mamá nạ mạrá dụ. 16 Ɛ̱mmɛ̱ị bị nsụ yø jạ'ị 'mø mị nụ'ạ te bị nja. Pɛ ɛ̱spạbị Ojạ yø jạ'ị, i ɛ̱nạ:

—Hịn hapʉ xạ hnụ n'na rạ pøngạhyạ tengụ nạ bi zøcua dí m'mʉhmʉ ya.

Mạhøn'ạ ɛ̱mp'ʉya:

—Ya dá nụrpạhʉ rá ts'ɛdi Ojạ, ngue fäxte ua dí 'bʉhmʉ ya.

17 Gä rạ häi Judea bị n'yo rạ hyạ te bi 'yøtrạ Jesús, porque ndap'ʉ bi zä bi fạdị te bi 'yøt'e.

Bi 'yɛt'i yoho yø xädi rạ Xuua ngue bị ma bá nyạui rạ Jesús.

18 Nụ'ʉ yø xädi rạ Xuua, bi xifi te 'bɛ'ạ gä øtrạ Jesús. Rạ Xuua p'ʉya, bi zonhnị yoho yø xädi. 19 Bi 'yɛt'i ngue dạ ørpạ rạ nt'ännị rạ Jesús ngue'mø majuạnị gue'ạ rạ Cristo ja ngue dạ ɛ̱hɛ̱ dị ndạst'abi, ogue dạ thøm'mạn'na. 20 Nụya yø m'mɛnhnị rạ Xuua, mị zømp'ʉ 'bʉhrạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:

—Nụnạ rạ Xuua øtrạ nxixyạ, xpá mmɛngạ'be ngue gạ øt'ạ'be rạ nt'ännị 'mø gue'e nạ rạ Cristo ja ngue dạ ɛ̱hɛ̱ dị ndạst'abi, ogue gạ tø'mähe mạn'na —bi 'yɛ̱mbị.

21 Nụ'ạ rạ ora bi zøn'ʉ yø m'mɛnhnị p'ʉya, bi 'yøthe xạngụ yø därquɛ̱hị rạ Jesús, bi 'yøthe'ʉ mị n'youi yø ts'onthị. Xạngụ yø xädä bị nzø yø dä. 22 Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbya yạui:

—Nị mɛ ya, bá xihmị rạ Xuua nạ rạ hyạ gá nụui bị nja. Xihmị ya yø hyạ gá 'yøhmị dí mmạngä. Dạmị xihmị ngue yø xädä ya zø yø dä. Yø dogua, ya i 'yo. Yø jạ'ị mị 'ya yø do'yo, ya bi zä ha hɛ̱mbị. Yø gogụ, ya øhrạ hyạ. Yø ánima, ya di bɛ̱nnạte. Yø hyoya, ya sihrạ hogạ 'da'yo hyạ. 23 Rạ mmɛ̱nthị dị nthɛui rạ jạ'ị hịnha di gohrá mmʉi ngue ɛ̱c'ɛ̱ịguị.

24 Mi mengyø m'mɛnhni ra Xuua, nuna
ra Jesús bi dʉ'mi bi c'annbabi yø ja'i na ra
Xuua. Bi 'yɛmbi:
—¿Te'o gá ma guá nuhʉ p'ʉ bí ja ra
dapo? ¿Ua guá nuhʉ n'na ra n'yohʉ hinguí
nzaqui rá mmʉi, ɛntho n'na ra zafani 'mø
anna ndahi? 25 Xi'mø ngue hin'na, ¿te'o guá
nuhʉ 'mø? ¿Ua guá nuhʉ n'na ra n'yohʉ
ngue he ra hoga ulu? Pɛ guí pahmʉ ngue
yø ja'i he ra hoga ulu ngue 'bʉ mmapähä,
guep'ʉ ja yø ngu yø dast'abi 'bʉi. 26 Pɛ
xi'mø hinga gue'a guá nuhʉ'a, ¿te'o guá
nuhʉ 'mø? ¿Ua guá nuhʉ n'na rá pøngahya
Oja? Majuani ngue gue'a n'na rá pøngahya
Oja guá nuhʉ. Pɛgue tate na ngue gätho
mi'da yø pøngahya xa m'mʉi. 27 Nuna ra
Xuua, guehna rá m'mɛnhni Oja mmamp'ʉ
ja ra Macа Libro na, ngue ɛna: "Ga ɛt'ä ma
m'mɛnhni, di m'mɛt'o p'ʉ gdi ma. Gue'a di
hoqui hapʉ ja ngue gui thogui", bi 'yɛna.
28 Dí xi'ahʉ, nu hangu yø ja'i 'bʉi, hinjonguí
pøni ngue di tate ngue ra Xuua. Pɛ nuyá,
to bi zä ma ja'i ya o rá 'yɛ Oja ya, guehya
ma datho bi nthɛui ra mmɛnthi ya, ngue ra
Xuua.
29 Mi 'yøhyø ja'i na ra hya na. Gätho yø ja'i
p'ʉya, co 'nɛhyø ngʉthäi xi xixyabi ra Xuua,
bi bahyø ja'i ngue xanho te mman'Oja. 30 Pɛ
yø fariseo 'nɛhyø xännbate ngue ra ley,
himbi ne'a ra nxixya bi 'yøtra Xuua'ʉ, nu'a
te nne Oja xta 'yørpabi himbi nu manho.
31 Jananngue bi 'yɛnna Jesús:
—¿Tegue gda hyɛjpä ya yø ja'i ya? ¿Tep'ʉ
gui nɛquí? 32 Gda hyɛjpabi yø basi n'yɛmp'ʉ
ja ra täi. I mmatyø mmimbasiui ngue di
n'yɛmmi, i ɛmbi: "Dá pixt'ähe ra xithi ngue
xquí nnɛhmʉ, pɛ hingá nnɛhmʉ. Dá tut'ahe
yø thuhu ngue yø thundummʉi, pɛ hingá
nzomhmʉ", bi 'yɛmbi. 33 Guí njathʉ p'ʉya,
nu'mø himbi nja'a te guí mmamhmʉ, guí
mbøcuɛhʉ. Porque bá ɛhra Xuua nuna
mi øtra nxixya 'nɛ bi 'yɛtrá mmʉi, nu'ahʉ
p'ʉya, gá 'yɛmhmʉ ngue n'youi ra ts'onthi
ngue'a te øt'e. 34 A nuyá, guecä drá N'yohʉ
dá ɛ mahɛts'i, dí si'a te dí tini, nu'ahʉ p'ʉya
guí ɛnjʉ ngue drá nhyøt'a zihmɛ. Guí ɛnjʉ
ngue dadi thɛgä'be'ʉ yø ja'i ja yø ts'oqui
'nɛ'ʉ yø ngʉthäi. 35 Pɛ nuna ra hya njuan-
tho, nu'mø di n'yomfɛni xanho yø ja'i, da
badi ha rá nja ra hya.

Nup'ʉ ja rá ngu n'na ra fariseo, ja 'bʉp'ʉ
ra Jesús.

36 Nu'a n'na nc'ɛi yø fariseo bi zixra Jesús
ngue da nsihmɛ p'ʉ ja rá ngu. Mi zømp'ʉ ja
ra ngu ra Jesús, bi mip'ʉ ja ra mɛxa p'ʉya.
37 Nuna n'na ra xisu mará 'yots'om'mäi p'ʉ
ja ra hnini, mi badi ngue bi ma da nsihmɛ
p'ʉ ja rá ngu ra fariseo na ra Jesús. Bi
zømp'ʉ ja ra ngu p'ʉya, ni du n'na ra
m'mo'aceite, yup'ʉ ra aceite mahotho ga
yʉni. 38 Bi ndantyøhmu p'ʉ 'bʉhra Jesús
ngue bi dannebi yø gua. Mɛnte zoni, nu'ʉ
yø guidä tägui, soxpʉ ja yø gua ra Jesús,
thuqui conyø xta. Bi gospabi ra aceite
mahotho ga yʉni. 39 Nuna ra fariseo xi
zixra ts'ihmɛ ra Jesús, mi nu te øtra xisu,
nguna ra hya bi bɛni, bi 'yɛna: "Nu'mø ngue
nmajuani rá pøngahya Oja na ra n'yohʉ na,
di padi te rá m'mäi na ra xisu cuar'mø, ngue
ra 'yots'om'mäi". 40 Ra Jesús bi 'yɛmbra
fariseo:
—Ague Simu, jap'ʉ n'na ra hya dí nne ga
xi'i —bi 'yɛmbi.
Ɛnna fariseo p'ʉya:
—Dami xiqui grá xännbate.
41 Bi 'yɛnna Jesús:
—Yoho yø n'yohʉ di tupra mɛnyu'a to
di hmi ra mɛnyu. Nu'a n'na ra ndupate
p'ʉya, nu'a hangu pøxa cʉt'a ciento ma pa
ra nzäbi, gue'a ndupate'a. Man'na nc'ɛi
p'ʉya, nu'a hangu pøxa yote ma'dɛt'a ma
pa ra nzäbi, gue'a ndupate'a. 42 Pɛ nu'ʉ mi
ndupate, ya himbi zä bi gutyø güɛnda. Nu'a
bi hmi ra mɛnyu p'ʉya, bi punnbi gä yoho.
Dami xicya, ¿ndana gue'a ya yø ndupate
ngue tate di ja mammadi rá hmu?
43 Bi 'yɛnna Simu p'ʉya:
—Nup'ʉ nná bɛngä, man'natho tate di
ja mammadi'a xangu mi ndupate, 'nɛ bi
punnbi.
Bi 'yɛnna Jesús:
—Nu'a gá manya, gue'a ya.
44 Bi hyɛtra xisu na ra Jesús, bi 'yɛmbra
Simu:
—Guí nnu na ra xisu 'bʉcua ya. Dá cʉt'ä
ua ja ni ngu, pɛ hingá 'dacra dehe xca
nxʉgua. Pɛ nuna ra xisu 'bʉcua, bi merca
ma gua conyø guidä, 'nɛ bi duquí conyø
xta. 45 Nu'i, hinxcá zɛnguagui conn'na ra
beso, pɛ nuná, mɛnte ra ora xtá cʉt'ä ua ja
ni ngu ya, hinguí säya thannegui ma gua.
46 Nu'i, hinxcá coscа ra aceite ma ya. Pɛ
nuná, mahotho ga yʉnna aceite bi goscaguí
ma gua. 47 Guehna dí xi'i naya, ngue ɛmmɛi
di maqui, ja di nɛquí p'ʉ ngue xangu rá

ts'oqui, pɛ di̱ mpu̱nnbi̱. Pɛ nu̱ rạ jạ'i̱ ngue ts'ʉtho mạpu̱nnbi̱, ts'ʉtho di̱ nɛ̱qui̱ ngue di̱ mạ'ạ n'na.
48 Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbrạ xisu:
—Ya dá̱ pu̱n'nạ'i̱ ni̱ ts'oqui ya.
49 Nu̱'ʉ mi̱'da yø jạ'i̱ xi ts'ofo 'dap'ʉ 'bʉhmʉ p'ʉ ja rạ mɛ̱xa p'ʉya, di̱ n'yɛ̱mbi̱:
—¿Te'o ni̱ n'yohʉ nạ ɛ̱nạ ngue di pu̱nnbạ yø ts'oqui yø jạ'i̱?
50 Pɛ rạ Jesús bi 'yɛ̱mbrạ xisu:
—Ya gá̱ nyạnya ngue gá̱ 'yɛ̱c'ɛ̱igui̱. Dạ hyu̱ ni̱ mmʉi ya, ni̱ ma.

8

Ja ua yø thu̱hu̱ yø xisu bi̱ mäxrạ Jesús.

1 M'mɛfa p'ʉya, xạngu̱ yø hni̱ni̱ bi thohnạ rạ Jesús ngue xihyø jạ'i̱ ha di̱ njap'ʉ di zo rá̱ 'yɛ Ojạ. Ní n'youi'ʉ 'dɛ'mạ yoho yø xädi. 2 Xquet'ạ n'yohʉ 'da yø xisu xi 'yøthe ngue mi̱ n'youi yø ts'onthi̱, dạ gue'ʉ mạdi hyɛ̱nni̱. N'yohʉ p'ʉ rạ Mạya nu̱nạ ja mạn'na rá̱ thu̱hu̱ ngue rạ Magdalena. Guehnạ xi 'yøthe m'mɛt'o ngue mi̱ n'youi yoto yø ts'onthi̱. 3 N'youi p'ʉ rạ Juana nu̱nạ rá̱ xisu rạ Chuza, guehnạ di̱ mạnda gätho yø mɛfi p'ʉ ja rá̱ palacio rạ Herodes. 'Nɛ̱ rạ Susana n'youi p'ʉ. N'youi p'ʉ xạngu̱ yø xisu ngue ja te pɛts'i, nu̱'mø te honnạ Jesús, guehya fäxya.

Rạ Jesús i hyɛjpạ rạ hyạ n'na rạ momhmu̱dä.

4 Xạngu̱ yø jạ'i̱ bá̱ ɛ̱p'ʉ ja yø hni̱ni̱ ngue nne dạ 'yøde te mmạnnạ Jesús. Mi̱ mpɛti xạngu̱ yø jạ'i̱, bi hyoni̱ te gui hyɛjpạ rạ hyạ xihyø jạ'i̱. Bi 'yɛ̱mbi̱:
5 —N'na rạ n'yohʉ bi̱ ma dạ ponnạ trigo. Nu̱p'ʉ bi thogui ngue ponyø hmu̱dä, bi zop'ʉ ja rạ 'yu̱ 'da yø hmu̱dä. Bi̱ nɛ̱hyø jạ'i̱ thop'ʉ ja rạ 'yu̱. Bi̱ map'ʉ yø ts'ints'ʉ ngue bi za yø hmu̱dä. 6 Mi̱'da yø hmu̱dä bi̱ moni̱, bi zop'ʉ hi̱ngui̱ pidi rạ häi ngue o rạ do. Bi 'yotrạ hmu̱dä 'mø mi̱ bøts'e, ngue hi̱ngui̱ xa rạ häi. 7 Mi̱'da yø hmu̱dä bi zop'ʉ ja yø 'ui̱ni̱. Mi̱ nte yø 'ui̱ni̱ p'ʉya, bi ts'onyø hmu̱dä ngue bi hyøt'ạmbo. 8 Mi̱'da yø hmu̱dä, bi zop'ʉ ja rạ hogạ häi, guehya ɛ̱mmɛ̱i̱ bi̱ nja ya. Nu̱'ạ n'na mhmu̱dä bi bøn'ạ n'na ciento yø hmu̱dä.
Nu̱'mø mi̱ mạnnạ rạ hyạ nạ, bi ts'ɛdi bi 'yɛ̱mbyø jạ'i̱:
—A nu̱yá, di̱ nja ni̱ gu̱ ngue gui 'yøhmʉ nạ rạ hyạ dí mmạngä ya —bi 'yɛ̱mbi̱.

Rạ Jesús bi̱ mạ hanja ngue honi̱ te gui hyɛjpạ rạ hyạ xihyø jạ'i̱.

9 Nu̱'ʉ yø xädi bi 'yänni̱ te gạ mbønya yø hyạ xi hyɛqui. 10 Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱ya yø hyạ hi̱ngui̱ fạdi̱ ha di̱ mạnda Ojạ yø jạ'i̱, i̱ nne Ojạ ngue dạ di̱nni̱ mmʉihʉ ya yø hyạ ya. Pɛ nu̱ya mi̱'da yø jạ'i̱, dá̱ thonnạ hyạ di̱ nhyɛjpi te dá̱ sifi, n'namhmạ ngue nu̱ te dạ nu̱, tengu̱tho 'mø ngue hi̱nte dạ nu̱. Nu̱ya yø hyạ dạ 'yøde, tengu̱tho 'mø ngue hi̱n temạ hyạ dạ 'yøde.

Rạ Jesús bi̱ mạ te ni̱ bønya yø hyạ bi hyɛjpạ rạ momhmu̱dä.

11 Ma gạ xi'ạhʉ te gạ mbønnạ rạ hyạ dá̱ mạ. Nu̱ rạ hmu̱dä bi 'boni̱, gue'ạ rá̱ hyạ Ojạ'ạ. 12 Nu̱ya yø jạ'i̱ ngue høntho bi 'yøhrạ hyạ, guehya gui̱ nhyɛjpi ngue rạ nen'yu̱ p'ʉ bi zo rạ hmu̱dä ya. Høntho juadi bi 'yøhrạ hyạ, bi map'ʉ rạ zithu̱, bi japi bi pu̱mbɛ̱ni̱ rạ hyạ xi 'yøde. Hi̱ngui̱ nnepe ngue dạ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ rạ hyạ, ngue di̱ nyạnyø te yø jạ'i̱. 13 Mi̱'da yø jạ'i̱, gui̱ nhyɛjpạ rạ häi hi̱ngui̱ pidi ngue mi̱ o rạ do p'ʉ bi zo yø hmu̱dä. Mi̱ zä mi̱ 'yøhrạ hyạ yø jạ'i̱, jạnjuạni̱ di johya ngue bi̱ nu̱ mạnho. Guehya yø jạ'i̱ hi̱mbi̱ bɛnt'i xạnho rạ hyạ ya. Bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ njammi̱ pa. Nu̱'mø bi ts'ʉi, 'bexi cohyø mmʉi. 14 Mi̱'da yø jạ'i̱ p'ʉya, gui̱ nhyɛjpạbi̱ rạ häi ngue ja yø 'ui̱ni̱ p'ʉ bi zo yø hmu̱dä. Guehya yø jạ'i̱ bi 'yøde hanja rạ hyạ ya. Pɛ nu̱'ạ te yø 'bɛfi i ja n'na pa ngu̱ n'na pa, høndyø 'bɛfi ni̱ ma yø mmʉi yø jạ'i̱. Di ja ndu̱mmʉi honi̱ ha di̱ mmɛ̱mmɛti. Nu̱'ạ te yø pähäsɛ, gue'ạ nne dạ 'yøt'ạ. Ya hi̱n temạ nhotho bi 'yørpạbi̱ nạ rạ hyạ bi 'yøde. 15 Pɛ mi̱'da yø jạ'i̱, gui̱ nhyɛjpi ngue rạ hogạ häi p'ʉ bi zo yø hmu̱dä. Guehya yø jạ'i̱ ngue yø mmʉi gạ 'yøhrạ hyạ ya, 'nɛ̱ ɛ̱t'ạmmʉi rạ hyạ øde. Hi̱ngui̱ hɛgui, guehya hạxrạ 'yu̱ njuạntho ya.

Rạ Jesús bi hyɛjpạ rạ hyạ n'na rạ nyot'i.

16 Nu̱'mø to di sạcạ n'na rạ nyot'i, hi̱ngui̱ sä ngue dạ go'mi̱, ogue dạ hyøt'ạ 'bit'ots'i. Sinoque dạ hyøxmạyạ, n'namhmạ ngue nu̱'ʉ cʉt'ạmbo rạ ngu̱ dạ hyɛ̱trạ nyot'i. 17 Njarbʉtho ya yø hyạ hi̱ngui̱ fạdi̱ hanja ya. Zi yohotho yø jạ'i̱ ti̱nyø mmʉi hanja rạ hyạ. Pɛ dạ 'yɛ̱hrạ pa ngue gätho yø jạ'i̱ dạ bạdi̱ hanja rạ hyạ.
18 Jạnạngue dạmi̱ 'yɛ̱t'ạmmʉihʉ teni̱ bønya yø hyạ dí mmạngä. A nu̱ rạ jạ'i̱ dạ

dini xanho rá mmui hanja ra hya, da mäx Oja ngue man'na di bahra hya. Pɛ nu ra ja'i hinguí nne da 'yørpabi masu ra hya dí mma, nu'a zits'u ra hya padi, da thannbi.

Bi manna Jesús ndana gue'a da bøni ngue da 'yøt'e tengutho 'mø drá mɛni.

19 Nup'u mi 'buhra Jesús, ja bi zømp'u rá mamá, 'nɛhyø n'yohu. Pɛ hinguí sä da guat'i ngue di nyaui, porque mandøngu dyø ja'i 'bup'u. 20 Hindi 'bɛdi to bi xihra Jesús, bi 'yɛmbi:

—Ni mamá 'nɛhni n'yohu 'bäcua thi. I nzo'i ngue gui nyaui 'na —bi 'yɛmbi.

21 Mi dahra Jesús, bi 'yɛntho:

—Nuya 'bucua øspabi rá hya Oja, nu'a ra hya øde gue'a øt'a, guehya ɛntho ma mamá ya, guehya ɛntho ma n'yohu ya.

Ra Jesús bi säyabi ra ndahi conyø funthe.

22 N'na ra pa ra Jesús bi yurbu ja n'na ra barco conyø xädi. Bi 'yɛmbi:

—A nuyá, ma ga 'dasu ra zabi gdá mähä man'na nguadi —bi 'yɛmbi.

Bi ma p'uya. 23 Mɛnte ni 'yop'u ja ra dehe ra barco, bi n'ahra Jesús. Ɛna ha bi 'yɛta n'na ra ndønthi bi n'yo. Nu'u yø funthe nanguí, so mbo ra barco. Ya ja ngue da thunt'a mbonthe ra barco. 24 Nu'u yø xädi ra Jesús, bá äp'u bi aha, bi 'yɛmbi:

—Ague grá xännbate, ague grá xännbate, ya ja ngue da thunt'a mbonthe ra barco. Ya ga tuhu —bi 'yɛmbi.

Mi nangra Jesús, bi hɛjpabi ra ndahi 'nɛhyø funthe. Ngu i hɛjpi, 'bexpi nsäya. M'mɛfa ya hin tema di 'yani. 25 Bi 'yɛmbyø xädi p'uya:

—¿Hanja ngue hinguí ɛc'ɛi ngue ga fäx-ahu? —bi 'yɛmbi.

Nu'u yø xädi di 'yøtho hanja'a te bi nu, 'nɛ bi nsu. Di n'yɛmbi n'na ngu n'na p'uya:

—¿Te'o ni n'yohu na n'yø? Nu'mø bi zohra ndahi 'nɛhra dehe, i ɛc'ɛi —di n'yɛmbi.

Ra Jesús bi 'yøthe n'na ra n'yohu n'youi yø ts'onthi.

26 Mi zønna barco p'u ja ra häi Gadara, man'na nguadi ra zabi ha di nhyandui ra häi Galilea. 27 Mi bømp'u ja ra barco ra Jesús, bi guat'a n'na ra n'yohu ngue ra mmɛngu p'u. Ya rá ya'atho yø pa mi n'youi yø ts'onthi na ra n'yohu. Ni xingra ulu di he. Ni xinguí 'bup'u ja rá ngu, sinoque guep'u ja ra camposanto bí 'bui. 28 Ngu i nu ra Jesús, bi ndantyøhmu p'u ha 'bäi. Ra ndøts'ɛdi i zofo, bi 'yɛmbi:

—Ague Jesús, rá Ts'unt'u'i Oja nuna jasɛ rá ts'ɛdi. ¿Hanja ngue gadi nthint'ua dí 'bui? Dí ä'i ra mate ngue 'yo gadi unguí.

29 Nguna ra hya bi manna n'yohu, porque ya xi xihra ts'onthi ra Jesús ngue da hyɛp'u ra n'yohu n'youi. Xangu yø nnidi ngue ɛmmɛi di um'mø bi gu. Yø ja'i p'uya turpa yø 'yɛ 'nɛhyø gua conyø cadena, pɛ di c'uqui. Ra ts'onthi p'uya di japra n'yohu ngue 'dagui, ni ma dapo. 30 Ra Jesús bi 'yänni, bi 'yɛmbi:

—¿Teni hu'i?

Ra n'yohu p'uya bi 'yɛna:

—Nná hugä ngue yø mmundotho gähe —bi 'yɛna.

Bi manna tengu na porque xangu yø ts'onthi mi n'youi ra n'yohu. 31 Nu'u yø ts'onthi p'uya, bi xihra Jesús ngue hinda 'yɛrbu ha ja ngue da jot'i. 32 Ja mi 'yorbutho n'na 'bui yø ts'udi ma'yoni p'u ja ra nguani p'uya. Yø ts'onthi p'uya, bi 'yädi ngue da yurbu ja yø mmui yø ts'udi. A nuna ra Jesús bi unna nt'ɛdi. 33 Janangue yø ts'onthi bi hyɛp'u ra n'yohu mi n'youi, bi yurbu ja yø mmui yø ts'udi. Nuya yø ts'udi p'uya, bi gu ra 'dihi, bi nhyørbu ja ra zabi. Gä ja bi jarbu ra dehe.

34 Nu'u yø n'yohu mi fähyø ts'udi, mi nu te bi nja. Bi gu ra 'dihi bi ma bá mamp'u bí ja ra hniní. Da gue'u yø ja'i 'da'a n'nanni ha 'bui, gä bá xifi. 35 Mi 'yøhyø ja'i'a te bi nja, mandøngu dyø ja'i bá ɛhɛ da nu. Mi zønyø ja'i p'u 'buhra Jesús, 'dap'u 'buhmi'a ra n'yohu mi n'youi yø ts'onthi. Ya xi dits'i. Ya hinte di ja, ya he yø ulu. Pɛ bi zu yø ja'i'a te xi nja. 36 Nuya yø ja'i xi nusɛ'a te xi tho ra n'yohu mi n'youi yø ts'onthi, gä xihyø ja'i nu'u ja søhø. 37 Nuna ra hya bi nja, nguya yø mmɛngu Gadara, nguya yø ja'i ndap'u bi zä bi 'yɛ'a ra xɛqui'a, 'da ga xityø ja'i ra Jesús ngue da ma. Porque ɛmmɛi su yø ja'i te bi 'yøt'e. Janangue hømbi yurbu ja ra barco ra Jesús ngue bi menguí. 38 Nu'a ra n'yohu mi n'youi yø ts'onthi bi xifi ngue xta mmɛ ra Jesús. Pɛ ra Jesús himbi nepe, sinoque bi 'yɛmbi:

39 —Man'na xanho ni ma ni ngu, n'namhma gui xihyø ja'i'a te gä bi 'yøt'a'i Oja —bi 'yɛmbi.

Bi̱ ma ra̱ n'yohʉ p'ʉya, bi xifi gätho yø ja̱'i̱ p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱'a̱ te xi 'yørpa̱bi̱ ra̱ Jesús.

Ra̱ Jairo bi zixra̱ Jesús ngue da̱ øthebi rá t'i̱xu̱.

40 Mi̱ zøm ma̱n'na nguadi ra̱ zabi ra̱ Jesús. Mi̱ nu̱ yø ja̱'i̱ ya ma̱mbi 'bʉp'ʉ, ra̱ ndi johya. Porque ya mi̱ ndø'ma̱te gätho yø ja̱'i̱. 41 Bi zø'a̱ n'na ra̱ n'yohʉ 'bɛt'o ngue di̱ ma̱nda p'ʉ ja ra̱ nija̱ p'ʉya, ni̱ hu̱ ngue ra̱ Jairo. Bi̱ nda̱ntyøhmu̱ p'ʉ 'bähra̱ Jesús. Bi 'yäpra̱ ma̱te ngue da̱ map'ʉ bí ja rá ngu̱. 42 Porque ya ja ngue da̱ du̱ n'na rá t'i̱xu̱ mi̱ si. Ya n'nɛ'ma̱ yonjɛya mi̱ 'bʉi, pɛ hønt'a̱ rá 'dant'i̱xu̱ mi̱ si'a̱. Mi̱ ma ra̱ Jesús. Xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱ bi dɛnni̱ asta̱ di̱ ntørbʉ ja ra̱ 'yu̱.

43 Nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ ni̱ dɛnna̱ Jesús, n'youi p'ʉ n'na ra̱ xisu ngue ya n'nɛ'ma̱ yonjɛya mi̱ hɛ̱mbra̱ m'mäcji. Nu̱na̱ ra̱ xisu ma̱di̱ hyɛ̱nni̱, xa̱ndøngu̱ rá mɛ̱nyu̱ xi ʉni̱ ngue mi̱ honyø 'yøthe da̱ 'yøthe. Pɛ xi̱nga̱ n'na'ʉ yø 'yøthe xta̱ nzä da̱ 'yøthe. 44 Nu̱na̱ ra̱ xisu, bi̱ m'mɛfa p'ʉ ni̱ ma ra̱ Jesús, bi guarbʉ ja rá xʉtha, bi därpa̱ rá nya̱ni̱ rá he. Ngu̱'i ɛ̱rpa̱ rá he p'ʉya, 'bexpi̱ nsäya ra̱ ji mi̱ hɛ̱mbi̱. 45 Bi 'yɛ̱nna̱ Jesús:

—¿Te'o bi därca̱gui̱ ma̱ he? —bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱.

Gätho yø ja̱'i̱ p'ʉya, i̱ mma̱ ngue hi̱njo'o. Pɛ ra̱ Bɛdu 'nɛ̱'ʉ mi̱'da yø n'yohʉ bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:

—Ague gra̱ xännba̱te, guí änni̱ to bi dät'a̱ ni̱ he. Conque guí nnu̱ ngue di̱ ntøtyø ja̱'i̱, 'nɛ̱ tøn'na̱'i̱.

46 Pɛ ra̱ Jesús bi 'yɛ̱na̱:

—Hi̱n'na̱. 'Bʉi to bi dära̱ ma̱ he. Porque da̱di̱ u̱nna̱ güɛnda ngue bi zä n'na nc'ɛ̱i̱ comma̱ ts'ɛdi.

47 Bi̱ nu̱ ra̱ xisu p'ʉya, ngue fa̱tho te bi 'yøt'e. Ni̱ hua̱qui̱ mmap'ʉ. Bi̱ nda̱ntyøhmu̱ p'ʉ 'bähra̱ Jesús. Yø hmi̱ yø dä yø ja̱'i̱ p'ʉ bi xi'a̱ nju̱ani̱ te nnepe ngue bi dädi. 'Nɛ̱ bi xifi ngue 'bexpi zä ra̱ ji mi̱ hɛ̱mbi̱. 48 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague t'i̱xu̱, ya bi zä'i ngue gá 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue di zä'i comma̱ ts'ɛdigä. Da̱ hyu̱ ni̱ mmʉi ya, ni̱ ma —bi 'yɛ̱mbi̱.

49 Nu̱na̱ ra̱ Jesús, mɛ̱nte ya̱ui ra̱ xisu ma̱di̱ hyɛ̱nni̱, bi zø hma̱n'na nc'ɛ̱i̱ bá nɛ̱xpʉ ja rá ngu̱ ra̱ Jairo. Bi 'yɛ̱mbra̱ Jairo:

—Ya bi du̱ ni̱ t'i̱xu̱ n'yø, 'yoni̱ mantho gui sixra̱ xännba̱te.

50 Pɛ ra̱ Jesús, mi̱ 'yø'a̱ te si ra̱ Jairo, bi 'yɛ̱mbi̱:

—'Yo sä guí su̱'a̱ si'i ngue bi du̱ ni̱ t'i̱xu̱. Sinoque da̱mi̱ 'yɛ̱c'ɛ̱igui̱ ngue da̱ zä ga̱ øthegä ni̱ t'i̱xu̱ —bi 'yɛ̱mbi̱.

51 Mi̱ zømp'ʉ ja ra̱ ngu̱ p'ʉya, hi̱njondi̱ japi ngue 'da xti yʉt'ui mbo. Høndra̱ Bɛdu, ra̱ Jacobo, ra̱ Xuua, 'nɛ̱hra̱ papá 'nɛ̱hra̱ mamá ra̱ hmu̱te bi japi bi yʉt'a̱mbo. 52 Gä zonyø ja̱'i̱, i ya̱ du̱mmʉi yø ja̱'i̱ conná ngue'a̱ bi du̱. Pɛ ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:

—'Yo gui zomhmʉ. Nu̱na̱ ra̱ hmu̱te hi̱ngui̱ tu̱ na̱, i a̱tho na̱.

53 Pɛ nu̱ya yø ja̱'i̱ ya̱ui ra̱ Jesús i thentho, porque pa̱di̱ ngue ya xi du̱ ra̱ hmu̱te. 54 Nu̱na̱ ra̱ Jesús bi bɛnnba̱ rá 'yɛ ra̱ du̱, nts'ɛdi bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague gra̱ hmu̱te, da̱mi̱ nangui̱.

55 Nu̱na̱ ra̱ hmu̱te p'ʉya, ma̱hømbi̱ nja rá te. Bi̱ nangui̱ 'bexque'a̱. Bi̱ ma̱nda ra̱ Jesús ngue di t'u̱nna̱ hmɛ̱ da̱ zi ra̱ hmu̱te. 56 Nu̱na̱ rá papá 'nɛ̱hra̱ mamá ra̱ hmu̱te di 'yøtho te bi̱ nja. Pɛ ra̱ Jesús bi̱ ma̱nda ngue hi̱njonda̱ sifi te bi̱ nja.

9

Bi 'yɛt'ʉ 'dɛ'ma̱ yoho yø xädi ra̱ Jesús, ngue da̱ xännba̱bi̱ ra̱ hya̱ yø ja̱'i̱.

1 Nu̱na̱ ra̱ Jesús, mi̱ pɛti gätho'ʉ 'dɛ'ma̱ yoho yø xädi ya xi huanhni̱. Bi u̱nna̱ nt'ɛdi̱ ngue da̱ hya̱ ra̱ ts'ɛdi da̱ 'yøthe gätho yø ja̱'i̱ n'youi yø ts'onthi̱, da̱ 'yøthe yø ja̱'i̱ hɛ̱mbi̱ 'dama̱ 'dan'yo ma̱n'ʉ. 2 Bi̱ mɛnhni̱ ngue da̱ xihra̱ hya̱ yø ja̱'i̱ ha di̱ njap'ʉ di zo rá 'yɛ Oja̱. 'Nɛ̱ da̱ 'yøthe yø därquɛ̱hi̱ p'ʉ di̱ ma. 3 Bi 'yɛ̱mbi̱:

—'Yo te gui ha̱x'mø gá mähä, ni̱ xi̱ngra̱ tøhø, ni̱ xi̱ngra̱ bolsa, ni̱ xi̱ngra̱ thu̱hmɛ̱, ni̱ xi̱ngra̱ mɛ̱nyu̱. 'Yo gui ca̱x ma̱n'na ni̱ pahni̱hʉ. 4 Nu̱p'ʉ ja ra̱ ngu̱ di̱ n'na'a̱hʉ ra̱ ts'äya, ja gui̱ n'oxhʉ p'ʉ, asta̱ gue'mø guá ɛ̱hmʉ. 5 A nu̱p'ʉ hi̱ndi̱ n'na'a̱hʉ ra̱ ts'äya, gui pømhmʉ p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱. Pɛ da̱mi̱ hua̱mhra̱ fonthäi di̱ n'youi ni̱ mbonguahʉ, gue'a̱ ra̱ hmɛ̱ya'a̱ ngue ya da̱ thɛp'ʉ ya yø ja̱'i̱ hi̱mbi̱ 'yøt'a̱hʉ ma̱su̱.

6 Bi̱ ma'ʉ bi t'ɛt'i, i̱ mpa p'ʉ ja yø hni̱ni̱. Bi xihyø ja̱'i̱ ra̱ hoga̱ 'da'yo hya̱, 'nɛ̱ bi 'yøthe yø därquɛ̱hi̱ p'ʉ ni̱ ma.

Ra̱ da̱st'abi Herodes hi̱ngui̱ nnu̱ ra̱ pa da̱ nu̱ ra̱ Jesús.

7 Mi̱ 'yøhra̱ da̱st'abi Herodes te mma̱nyø ja̱'i̱ ngue xa̱ngu̱ yø milagro øtra̱ Jesús. Di 'yøtho'a̱ te øde, porque ɛ̱n'i'da yø ja̱'i̱ ngue

nụnạ rạ Jesús, guehnạ rạ Xuua xi bɛnnạte p'ʉ bí nt'ägui. [8] Mị'da yø jạ'ị p'ʉya, ɛ̱mbị ngue ya 'yop'ʉ rạ Elías. Mị'da p'ʉya, ɛ̱mbị ngue 'bʉi tonị nyogui pøngạhyạ Ojạ xpi bɛ̱nnạte. [9] Pɛ rạ Herodes bi 'yɛ̱nạ:

—Nụ'ạ rạ Xuua dá mạndagä bi t'øjpạbị rá yạ'ạ, hịngạ gue'ạ 'yop'ʉ'ạ. ¿Pɛ te'o nị n'yohʉ nạ dí øcä ngue xạngụ yø cosa øt'e?

Ya hịngụị nnụ rạ pa rạ Herodes ngue dạ nụ rạ Jesús.

Rạ Jesús bi 'yøt'e ngue bị nsịhmɛ̱ cʉt'a mạhuạhị mạ'yohʉ.

[10] Mạmbá pengyø xädi rạ Jesús ngue bá mạnnạ hyạ p'ʉ ja yø hnịnị, bi däprạ güɛnda te xi 'yøt'e. Nụnạ rạ Jesús bi zixyø xädi ngue bị ma dạpo, jonnạ hnịnị Betsaida. [11] Pɛ nụ'mø mị bạhyø jạ'ị hapʉ bí 'bʉhrạ Jesús, bị map'ʉ bí 'bʉi. Di säyabi yø jạ'ị sømp'ʉ 'bʉi. I xihyø jạ'ị ha dị njap'ʉ di zo rá 'yɛ Ojạ. Xquet'ạ bi 'yøthe yø därquɛ̱hị.

[12] Nụ'mø ya nị ma dị nde p'ʉya, bi guat'ʉ 'dɛ'mạ yoho yø xädi rạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:

—Dạmị 'yɛ̱hyø jạ'ị, n'namhmạ dạ hyonị ha dị n'oxi, ja dạ dämp'ʉ rạ hmɛ̱ dạ zi. Porque nụua dí 'bʉhmʉ, rạ dạpo ua.

[13] Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbyø xädi:

—Dạmị ụnhnʉ rạ hmɛ̱ dạ zi yø jạ'ị —bi 'yɛ̱mbị.

Nụ'ʉ yø xädi p'ʉya, bi 'yɛ̱mbị:

—Pɛ høndi cʉt'a yø thụhmɛ̱ dí hạgähe, 'nɛ̱ yoho yø huạ. Rá nzɛgui gạ mmäcähe 'mø, gạ ma tämhme rạ hmɛ̱ dạ zi yø jạ'ị.

[14] Yø jạ'ị p'ʉya, commạ cʉt'a mạhuạhị mạ'yohʉ. Pɛ rạ Jesús bi 'yɛ̱mbyø xädi:

—Dạmị xihmʉ yø jạ'ị dạ mị. Dạ 'yøtyø zimundo ngue dyø yote mạ'dɛt'a njạ'ị p'ʉ dạ mị.

[15] Gue'ạ bi 'yøt'ạ p'ʉya. Bị mị gätho yø jạ'ị. [16] Rạ Jesús bi hyạn'ʉ cʉt'a yø thụhmɛ̱ 'nɛ̱'ʉ yoho yø huạ. Bi hyanmạ hɛ̱ts'ị p'ʉya, bi ja mạmmạdị Ojạ. Bi xɛnyø thụhmɛ̱ p'ʉya, bi ụnyø xädi ngue di 'darpạ yø jạ'ị dạ zi. Dạ guehyø huạ bi 'dat'i. [17] Bị nsịhmɛ̱ xạnho yø jạ'ị, gä bị nnịyạ. M'mɛfa p'ʉya, bị ma mạpɛti yø thụhmɛ̱ bi bongụị, bi zʉ'i 'dɛ'mạyo canasta bi bongụị.

*Bị mạnnạ B*ɛdu ngue rạ Jesús, gue'ạ rạ Cristo bá ɛ̱x Ojạ ngue dị ndạst'abi'ạ.

[18] N'na ndị ya, bị ma n'nannị rạ Jesús ngue bá mat'Ojạ, n'youi yø xädi. Bi 'yännbʉya, bi 'yɛ̱mbị:

—¿Te'ogä p'ʉ gạ mbɛ̱nyø jạ'ị 'mø?

[19] Mị dạhyø xädi p'ʉya, bi 'yɛ̱mbị:

—'Bʉ i'da yø jạ'ị ɛ̱mbị ngue gue'e grá Xuua gmị øtrạ nxixyạ. Mị'da yø jạ'ị p'ʉya, ɛ̱mbị ngue gue'e grá Elías. Mị'da yø jạ'ị p'ʉya, ɛ̱mbị ngue gue'e n'na'ʉ yø nyogui pøngạhyạ Ojạ xpi bɛ̱nnạte.

[20] Rạ Jesús mạhømbi 'yɛ̱mbyø xädi:

—Xi'ạhʉ p'ʉya, ¿te'ogä p'ʉ gnị bɛ̱mhmʉ ngue guecä?

Rạ Bɛdu p'ʉya, bi 'yɛ̱mbị:

—Nụ'ị, gue'e grá Cristo bạ ɛ̱xạ'ị Ojạ ngue guị ndạst'abi —bi 'yɛ̱mbị.

[21] Rạ Jesús mạhømbi 'yɛ̱mbị:

—A nụyá, 'yo to gui xifi te'ogä ya —bi 'yɛ̱mbị.

*Rạ Jesús bị mạ ngue dạ tho, 'n*ɛ̱ bị mạ ngue di bɛ̱nnạte.

[22] Bi xihyø xädi rạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:

—Nụ rạ N'yohʉ bí 'yɛ̱ mạhɛ̱ts'ị, dạ 'yɛ̱mmɛ̱ị dạ ma mạ'ʉnị. Nụ'ʉ yø jạ'ị 'bɛt'o p'ʉ ja rạ nịjạ dạ zʉi, dạ guehyø hmụ yø mmäcjạ, 'nɛ̱hyø xännbạte ngue rạ ley, gä dạ zʉi 'nɛ̱ dạ hyo. Pɛ rá hyụ pa p'ʉya di bɛ̱nnạte —bi 'yɛ̱mbị.

*Rạ Jesús bi xihyø xädi ngue hịnjạm'mø dạ gohyø mm*ʉi'ạ gạ 'yɛ̱c'ɛ̱ị.

[23] M'mɛfa p'ʉya, bị 'yɛ̱mbị gätho yø jạ'ị:

—Nụ to nne dạ dɛnngụị, hịngụị sä ngue dạ zänsɛ te dạ n'yo. Hangụ rạ pa, hịnha di gohrá mmʉi, mạdạgue'ạ dạ thop'ʉ ja rạ pont'ị. [24] Nụ rạ jạ'ị dạ 'uegue ngue sụ dạ tho, guehnạ rạ jạ'ị dị m'mɛhrá te nạ. Pɛ nụ rạ jạ'ị hịngụị cohrá mmʉi'ạ gạ 'yɛ̱c'ɛ̱ịgụị, mạdạ tho connạ́ ngueque, guehnạ rạ jạ'ị dị nyạnnạ́ te nạ. [25] Porque hịnte dạ dạhrạ jạ'ị, mạdạgue'ạ dạ 'yøt'e ngue rá mmɛti gä rạ xịmhäi, 'nɛ̱ dị m'mɛhrá te. [26] A nụyá, nụ rạ jạ'ị ngue pɛsrá sä connạ́ ngueque, ogue i pɛsrá sä connạ́ nguehrạ hyạ dí xännbạte, xquet'ạ dạ 'yɛ̱hrạ pa ngue nụgụị drá N'yohʉ dá ɛ̱ mạhɛ̱ts'ị, xquet'ạ gạ pɛs'mạ sä connạ́ ngue'ʉ to di jagbʉ. Guehnạ rạ pa gạ ma pengui ngue gạ ndạst'abi, connạ́ ts'ɛdi Ojạ gạ ma n'yo'be yø mạcạ anxɛ Ojạ. [27] Mạjụạnị dí xi'ạhʉ, ngue nụya 'da 'bʉcua ya, hịndạ dụ, astạ gue'mø dạ nụ ngue dạ hyạ rạ ts'ɛdi Ojạ dị mạnda ua.

*Bị mpä'ạ te guị n*ɛquị rạ Jesús.

[28] Ya rá hyạto mạ pa xị mạnnạ rạ hyạ nạ p'ʉya, bị map'ʉ bí ja n'na rạ nyụnị rạ Jesús

ngue ba̱ mat'Oja̱. Bi zixra̱ Bɛdu, ra̱ Jacobo,
ra̱ Xuua. 29 Mɛ̱nte mmat'Oja̱ ra̱ Jesús, bi̱
mpä'a̱ gui̱ nɛ̱qui̱ ra̱ hmi̱. Ra̱ he p'ʉya, asta̱
di yoxni̱'a̱ ga̱ nt'axi. 30 Bi hnu̱ p'ʉya, ngue
'bäp'ʉ yoho yø n'yohʉ ya̱ui. Nu̱ya p'ʉya,
guehna̱ ra̱ Moisés 'nɛ̱hra̱ Elías. 31 'Nɛ̱hya
xquet'a̱ di yoxni̱ p'ʉ i̱ nɛ̱qui̱ ya. Nu̱p'ʉ ha
bi̱ nya̱ui ra̱ Jesús, bi c'a̱'a̱ ra̱ nda̱te ja ngue
da̱ni̱ nthop'ʉ Jerusalén. 32 Pɛ ra̱ Bɛdu co
'nɛ̱'ʉ mi̱'da yø n'yohʉ, bi̱ n'a̱ha̱ ngue netha̱.
Nu̱'mø mi̱ nnu̱hu̱, bi̱ nu̱ p'ʉya ngue di yoxni̱
p'ʉ 'bähra̱ Jesús, co 'nɛ̱'ʉ mi̱yoho yø n'yohʉ
'dap'ʉ 'bähmi̱ di yoxni̱. 33 Nu̱na̱ ra̱ Moisés
'nɛ̱hra̱ Elías, ya ja ngue da̱ zop'ʉ ra̱ Jesús. Pɛ
ra̱ Bɛdu bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:

—Ague gra̱ xännba̱te, ya xa̱nho ngue dí
'bʉhmʉ ua. Ma ga̱ hocähe hyu̱ yø t'ʉnni̱gu̱,
n'na'i, n'na ra̱ Moisés, n'na ra̱ Elías —bi
'yɛ̱mbi̱.

Pɛ ra̱ Bɛdu hi̱ngui̱ pa̱di̱ te mma̱. 34 Mɛ̱nte
bi̱ ma̱nna̱ ra̱ hya̱ na̱, bi̱ nja n'na ra̱ gui̱ ngue
bi go'mi̱. E̱mmɛ̱i bi̱ nsu̱ 'mø mi̱ go'mra̱ gui̱.
35 Bi 'yø p'ʉya ngue ba̱ nya̱ Oja̱ p'ʉ ja ra̱ gui̱,
bi 'yɛ̱na̱:

—Nu̱na̱ 'bʉcua ya, guehna̱ ma̱ Ts'ʉnt'ʉ
da̱di̱ ma̱di̱. Nu̱ya yø hya̱ da̱ ma̱nna̱ ya, da̱mi̱
'yɛ̱t'a̱mmʉihʉ —bi 'yɛ̱na̱.

36 Mi̱ juadi ba̱ nya̱'a̱ ya̱ p'ʉya, bi̱ nu̱ ngue
'bäsɛ p'ʉ ra̱ Jesús. Pɛ hi̱njombi̱ xi'a̱ te bi̱ nu̱.

Ra̱ Jesús bi 'yøthe n'na nc'ɛ̱i̱ mi̱ n'youi ra̱ ts'onthi̱.

37 Mi̱ hyaxpʉya, ba̱ ɛ̱p'ʉ ja ra̱ nyu̱ni̱ ma̱mbi̱
'bʉi. Pɛ xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱ bi̱ ma di c'at'ui ra̱
Jesús. 38 Nu̱p'ʉ 'bʉhyø ja̱'i̱ p'ʉya, nts'ɛdi ba̱
nya̱ n'na nc'ɛ̱i̱, bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:

—Ague gra̱ xännba̱te, da̱mi̱ nu̱rquits'ʉ
ma̱ ts'ʉnt'ʉ 'bʉcua, porque hønna̱ dí si na̱.
39 Nu̱'mø bi gʉ ra̱ ts'onthi̱ n'youi, di japi
ngue mafi. I hua̱qui̱ 'nɛ̱ sohyø fʉgui. Hi̱ngui̱
nne da̱ hyɛgui, ɛ̱mmɛ̱i di ʉni̱. 40 Ya xta̱ xihni̱
xädi ngue xta̱ 'yøthe ts'ʉ, pɛ hi̱nxa̱ nzä xa̱
'yøthe.

41 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Asta̱ nja̱m'mø da̱ zønna̱ pa gui
'yɛ̱c'ɛ̱i̱ga̱hʉ? ¿Ua guí ɛ̱na̱ ngue hangu̱ ra̱
pa ga̱ sɛt'a̱hʉ?

Bi t'ɛ̱mbra̱ papá ra̱ därquɛ̱hi̱ p'ʉya:

—Ba̱ si ua ni̱ ts'ʉnt'ʉ ya.

42 Pɛ nu̱'mø ni̱ ma da̱ guatra̱ ts'ʉnt'ʉ p'ʉ
'bähra̱ Jesús, asta̱ ra̱ hua̱qui̱ bi 'yɛn'a̱ häi ra̱
ts'onthi̱. Ra̱ Jesús bi xihra̱ ts'onthi̱ n'youi
ra̱ ts'ʉnt'ʉ ngue bi hyɛp'ʉ. Mi̱ zä'a̱ te mi̱
hɛ̱mbra̱ ts'ʉnt'ʉ, bi̱ ndäpra̱ papá p'ʉya. 43 Gä
di 'yødyø ja̱'i̱ te bi̱ nja. Bi ba̱hyø ja̱'i̱ ngue ma̱
da̱tho ja ra̱ ts'ɛdi Oja̱.

Ma̱hømbi̱ ma̱nna̱ Jesús ngue da̱ tho.

Mɛ̱nte di 'yøtho gätho yø ja̱'i̱'a̱ te bi
'yøtra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbyø xädi p'ʉya:

44 —Da̱mi̱ 'yøhmʉ xa̱nho na̱ ra̱ hya̱ ga̱
xi'a̱hʉ ya. Ma̱mi̱ pu̱mbɛ̱ni̱hʉ ngue ra̱
N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱ di̱ ndäpyø ts'oc'ɛ̱i̱.

45 Pɛ nu̱'ʉ yø xädi hi̱mbi̱ di̱nyø mmʉi na̱
ra̱ hya̱ xifi, porque tobe hi̱ngui̱ xojpa̱bi̱ Oja̱
yø mmʉi ngue da̱ ba̱'a̱ xifi. I su̱ yø xädi da̱
'yänni̱ te ga̱ mbøn'a̱ ra̱ hya̱ mma̱nna̱ Jesús.

Ra̱ Jesús bi xännba̱ yø xädi ndana̱ ma̱ da̱tho da̱ hnu̱ ma̱nsu̱.

46 Nu̱'ʉ yø xädi ra̱ Jesús di̱ nju̱n'ma̱hya̱
n'na ngu̱ n'na, porque n'na ngu̱ n'na nne
ngue ma̱ da̱tho da̱ hnu̱ ma̱nsu̱. 47 Pɛ bi ba̱hra̱
Jesús te mbɛ̱mp'ʉ ja yø mmʉi yø xädi. Bi
zonhna̱ n'na ra̱ ba̱si̱, bi 'bämbʉ ha 'bäi. 48 Bi
'yɛ̱mbʉya:

—Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ di ja mma̱nsu̱ na̱ ra̱ ba̱si̱
'bʉcua ya, ngu̱na̱ da̱ 'yøt'e porque pa̱hra̱
ja̱'i̱ ngue nu̱ te øt'e, gue'a̱ dí nnu̱ ma̱nho
ngue da̱ 'yøt'a̱, ɛ̱ntho go di ja mma̱nsu̱ gra̱
ja̱'i̱. Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ di ja ma̱nsu̱gui̱, ɛ̱ntho go di
ja mma̱nsu̱'a̱ to ba̱ pɛnngui̱. Gätho'a̱hʉ ya,
nu̱'a̱ da̱ t'ɛ̱mbi̱ ngue hi̱nte di̱ mu̱ui ya, gue'a̱
ma̱ da̱'a̱ p'ʉya.

Ra̱ Jesús di hɛjpa̱ yø xädi nu̱ya sʉhyø ja̱'i̱
nnønnba̱bi̱ ra̱ thu̱hu̱ 'mø øthe yø ja̱'i̱.

49 Ra̱ Xuua bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague gra̱ xännba̱te, xta̱ nu̱gähe n'na
nc'ɛ̱i̱ ngue nnøn'na̱ ni̱ thu̱hu̱ ha ga̱ 'yøthe
yø ja̱'i̱ n'youi yø ts'onthi̱. Pɛ xta̱ hɛjpa̱he,
porque hi̱ndi̱ n'yohʉ p'ʉ nna̱ mähä.

50 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:

—'Yo ga̱di hɛjpa̱hʉ yø ja̱'i̱ nnønnga̱gui̱
ma̱ thu̱hu̱, porque nu̱ya hi̱ngui̱ sʉcjʉ, ma̱
n'yohʉ ya.

Ra̱ Jesús bi hɛjpa̱bi̱ ra̱ Jacobo 'nɛ̱hra̱
Xuua te i̱ mma̱.

51 Ma̱n'na, ma̱n'na ni̱ guatra̱ pa ngue da̱
ma ma̱hɛ̱ts'i̱ ra̱ Jesús. Bi hya̱ ra̱ ts'ɛdi p'ʉya
ngue di̱ ma Jerusalén. 52 Bi 'bɛt'o 'da yø
amigo ngue xta̱ni̱ 'yähra̱ nt'ɛ̱di̱ ha da̱ni̱
nsäya. Mi̱ zømp'ʉ ja n'na ra̱ hni̱ni̱ jap'ʉ ja
ra̱ häi Samaria, bi̱ ne ngue ja xta̱ni̱ 'yäp'ʉ ra̱
nt'ɛ̱di̱ xti̱ n'oxi. 53 Pɛ yø mmɛ̱ngu̱ Samaria
hi̱mbi̱ nepe xti̱ n'oxi, porque pa̱di̱ ngue da̱
thotho di̱ ma Jerusalén. 54 Nu̱'ʉ yø xädi ra̱

Jesús, rạ Jacobo 'nɛ̱hrạ Xuua, mị nụ ngue ya
hịmbi t'ụnnạ ts'äya. Bi 'yɛ̱mbị:
—Ague grá Hmụ, ¿ua guí nne gạ ähmʉ
ngue dạ tähyø sibi mạhɛ̱ts'ị ngue di juadi,
tengụtho bi 'yøtrạ pøngạhyạ Elías?
55 Bi hyɛ̱t'ʉ yạui rạ Jesús, bi hɛjpi, bi
'yɛ̱mbị:
—Nụ'ạui hịnguí pạhmị ngue hịnguị ho
nạ rạ hyạ guí mmạmmị. 56 Porque rạ N'yohʉ
bí 'yɛ̱ mạhɛ̱ts'ị, hịmbị 'yɛ̱hɛ̱ ngue di juahyø
jạ'ị, sinoque bí 'yɛ̱hɛ̱ ngue dạ yạnị.
Ị ma mạn'na rạ hnịnị p'ʉya.

Hyụ nc'ɛ̱ị bị nyạui rạ Jesús.
57 Mɛ̱nte nị 'yop'ʉ ja rạ 'yụ p'ʉya, n'na rạ
n'yohʉ bi 'yɛ̱mbrạ Jesús:
—Ague grá hmụ, nụgä dí nne gạ mmɛ
hapʉ gdị ma —bi 'yɛ̱mbị.
58 Rạ Jesús bi 'yɛ̱mp'ạ yạui:
—Nụ yø haho ja yø 'bido ngue säya. Yø
ts'ints'ʉ ja yø 'bafi ngue säya. Pɛ rạ N'yohʉ
bí 'yɛ̱ mạhɛ̱ts'ị hịn'yʉ rá ngụ ha dị n'oxi.
59 Bi 'yɛ̱mbạ n'na nc'ɛ̱ị rạ Jesús:
—Ma gạ mmɛp'ʉ nná magä —bi 'yɛ̱mbị.
Pɛ nụ'ạ ts'o p'ʉya, bi 'yɛ̱nạ:
—Ague grá hmụ, dạmị 'dacrạ nt'ɛ̱dị ngue
'be dạ dụ mạ papá gạ ägui. Ya dạ zä gạ mmɛ
p'ʉya —bi 'yɛ̱mbị.
60 Rạ Jesús bi 'yɛ̱mp'ạ yạui:
—Nụ'ʉ yø jạ'ị ɛ̱ntho ya xạ ndụ ngue
hịnguị pạ Ojạ, gue'ʉ dạ 'yähyø mmịndụui'ʉ.
Pɛ nụ'ị, ma gạ mmɛhmạ, n'namhmạ gui
xihyø jạ'ị ha dị njap'ʉ di zo rá 'yɛ Ojạ.
61 Mạhømbi 'yɛ̱n mạn'na nc'ɛ̱ị p'ʉya:
—Ague grá hmụ, nụgä dí nne gạ mmɛ,
pɛ dạmị 'dacrạ nt'ɛ̱dị ngue 'be gạ ma ɛ̱'ʉ bí
'bʉp'ʉ ja mạ ngụ.
62 Pɛ rạ Jesús bi 'yɛ̱mbị:
—Nụ'ạ bi bɛntrạ t'abi ndạnị ngue dị
nụạfanị, 'nɛ̱ cohrá mmʉi m'mɛfa, gue'ạ ya
hịngrá nzäui dạ mạ ha dị njap'ʉ dị zo rá 'yɛ
Ojạ yø jạ'ị'ạ.

10

*Rạ Jesús bị mɛ*nhnị hyạte mạ'dɛt'a njạ'ị
dạ mạnnạ hyạ.
1 M'mɛfa p'ʉya, nụnạ rạ Hmụ, bi huanhnị
hyạte mạ'dɛt'a njạ'ị, bị mɛnhnị dị m'mɛt'o
p'ʉ dị ma. Yø yonc'ɛ̱ị p'ʉ dạ ma n'na
ngụ n'na, ị map'ʉ ja yø hnịnị ja ngue dạnị
nthohrạ Jesús. 2 Bi 'yɛ̱mbʉya:
—Majuạnị dí xi'ạhʉ ngue rạ 'bɛfi xạngụ
i ja, pɛ yø mɛfi zi yohotho 'bʉi. Jạnạngue
nụyá, dạmị 'yäphʉ nạ Ojạ rá mmɛti rạ 'bɛfi,
ngue dạ mɛnhyø mɛfi p'ʉ ja rá 'bɛfi. 3 Nụya
guị mmähä ya. Pɛ dạmị mfähmʉ, porque
gui cʉthʉ p'ʉ 'bʉhyø jạ'ị ngue yø ndục'ɛ̱ị,
tengụtho yø dɛ'yo 'mø 'yop'ʉ ha 'bʉhyø
zate, guị njathʉ p'ʉya. 4 'Yo temạ bolsa gui
cạxʉ, 'yo temạ njʉmɛ̱nyụ gui cạxʉ. 'Yo gui
cʉx hmị'da nị thịxfanịhʉ. 'Yo to di ot'ạhʉ
'mø gá nzɛnguahʉ p'ʉ ja rạ 'yụ. 5 Nụ'mø
gá sømp'ʉ ja n'na rạ ngụ, gui zɛnguate
'mø gá cʉthʉ mbo. Gui 'yɛ̱nạ: "Ojạ di
jạprạ ngụ ja ua ya". 6 Nụ'mø 'bʉp'ʉ yø
jạ'ị ngue nneprá njạpị Ojạ, nụ'ạ rạ nzɛngua
gạdị ụnị ngue Ojạ di jạpyø jạ'ị, dạ gohmị
rạ nzɛngua. Pɛ nụ'mø hịnguị nne yø jạ'ị,
ya hịn'nạ 'mø. 7 Dạmị nsäya p'ʉ ja rạ ngụ
gui sømhmʉ. Dạmị sihʉ'ạ te si yø jạ'ị
'bʉp'ʉ. Porque nị 'yụp'ʉ ngue di t'ụnná
nzäbi rạ mɛfi. 'Yo høntho gui pøn'ạ n'na
rạ ngụ, gnị mpa mạn'na rạ ngụ. Nụ'ạ,
hịn'nạ'ạ. 8 Nụ'mø bị n'na'ạhʉ rạ ts'äya p'ʉ
ja rạ hnịnị gui sømhmʉ, dạmị si'ạ te dị
n'na'ạhʉ. 9 Gui 'yøthehʉ yø därquɛ̱hị di
'bʉp'ʉ. Gui 'yɛ̱mhmʉ: "Nụyá, ya guep'ʉ
gui pạhmʉ ha gdi sohʉ rá 'yɛ Ojạ ya". 10 Pɛ
nụ'mø hịmbị n'na'ạhʉ rạ ts'äya p'ʉ ja rạ
hnịnị gui sømhmʉ, gui 'yɛ̱m'mø gạ thohmʉ
p'ʉ ja yø caye: 11 "Dá huạmbʉ ja rạ hnịnị
yø fonthäi bá n'youi mạ mbonguahe. Gue'ạ
rạ hmɛ̱ya'ạ ngue ya dá thɛc'ạhʉ p'ʉ. Pɛ
dạmị pạhmʉ ngue ya mị ja ngue xtạ si'ạhʉ
ha gdi sohʉ rá 'yɛ Ojạ", gui 'yɛ̱mphʉ yø
jạ'ị. 12 Dí xi'ạhʉ ngue nụ'mø rạ pa dạnị
thạxrạ güenda, mạn'na xạn'ʉ rạ castigo dạ
thohya yø jạ'ị hịmbị ụnnạ ts'äya, ngue'ạ rạ
castigo dạ tho'ʉ yø jạ'ị mị 'bʉp'ʉ ja rạ hnịnị
Sodoma.

*Xạndøngụ rạ castigo dạ thohyø jạ'ị hịnguị
nne dị 'bätyø mmʉi.*

13 Hague ngụ rạ castigo dạ thohyø jạ'ị
'bʉp'ʉ ja rạ hnịnị Corazín. Hague ngụ rạ
castigo dạ thohyø jạ'ị 'bʉp'ʉ ja rạ hnịnị Bet-
saida. Porque hịmbị 'yɛ̱c'ɛ̱ịguị 'mø mị nụ yø
milagro dá ørbʉ 'bʉi. A nụ'mø xtạ nnụ yø
milagro yø jạ'ị mị 'bʉp'ʉ ja rạ nyogui hnịnị
Tiro, 'nɛ̱p'ʉ ja rạ hnịnị Sidón, n'nahmạntho
xtạ hyɛp'ʉ rạ nts'o mạnị n'yo yø jạ'ị. Xtị
n'yʉxyø 'bospi, 'nɛ̱ xtạ hye yø he yø jạ'ị nụ'ạ
xtị nɛ̱quị ngue 'bʉ ndụmmʉi. 14 Pɛ nụ'mø
rạ pa dạnị thạxrạ güenda, mạn'na xạngụ
rạ castigo dạ thohyø jạ'ị fɛstạ rạ hyạ ya,
ngue'ạ rạ castigo dạ thohyø jạ'ị mị 'bʉp'ʉ

ja ra̱ hnini̱ Tiro 'nɛ̱p'ʉ ja ra̱ hnini̱ Sidón. 15 A
nu̱'ʉ yø ja'i̱ 'bʉp'ʉ ja ra̱ hnini̱ Capernaum,
rá̱ nzɛgui ɛ̱na̱ ngue da̱ t'ɛ̱spa̱bi̱ p'ʉ ma̱hɛ̱ts'i̱,
'nɛ̱cua ja ra̱ häi da̱ t'ɛ̱spi̱. Pɛ gue di̱ map'ʉ ja
ra̱ nidu̱.
16 Bi 'yɛ̱mbyø xädi ra̱ Jesús:
—Nu̱'ʉ yø ja'i̱ da̱ ne da̱ 'yøhra̱ hya̱ gui
xihmʉ, tengu̱tho 'mø go da̱ 'yørca̱sɛ ma̱
hya̱gä'ʉ. Nu̱ te'o hinda̱ nu̱ ma̱nho'a̱hʉ,
tengu̱tho 'mø ngue go hingui̱ nnu̱ ma̱nho
gra̱ ja'i̱. Nu̱'a̱ to hingui̱ nnu̱ ma̱nhogui,
tengu̱tho 'mø ngue go hingui̱ nnu̱ ma̱nho'a̱
to bá̱ pɛngui̱.

Ya bá̱ penc'ʉ hya̱te ma̱'dɛt'a bi 'bɛnhni̱.
17 Ma̱mbá̱ penc'ʉ hya̱te ma̱'dɛt'a nja'i̱ bi
'bɛnhni̱, ɛ̱mmɛi̱ di johya. I ɛ̱na̱:
—Ague grá̱ Hmu̱, nu̱'mø dá̱ nøngähe ni̱
thu̱hu̱, asta̱ 'nɛ̱hyø ts'onthi̱ n'youi yø ja'i̱
hɛp'ʉ.
18 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Gue'a̱ guí̱ mma̱mmi̱. Dá̱ nu̱gä ra̱ Sa-
tanás ngue gá̱ ta̱phʉ, bi̱ ma häi tengu̱tho
ra̱ huɛi 'mø ni̱ ga̱i. 19 Nu̱gä dá̱ 'da'a̱hʉ ra̱
ts'ɛdi ngue ma̱da̱gue'a̱ gui̱ nnɛ̱shʉ yø c'ɛ̱ya̱
'nɛ̱ gui nnɛ̱shʉ yø ixtehe, pɛ hinte da̱ ja'a̱hʉ.
'Nɛ̱ gui ta̱phʉ gätho rá̱ ts'ɛdi na̱ ra̱ zithu̱
ma̱ nsʉihʉ. 20 Pɛ 'yo ga̱di johyahʉ ngue
høntho gui̱ nnønnga̱hʉ ma̱ thu̱hu̱gä, 'bexi
hɛp'ʉ yø ts'onthi̱ n'youi yø ja'i̱. Sinoque
nu̱'a̱ gdi johyahʉ, ngue bi̱ nt'ot'i ni̱ thu̱hu̱hʉ
p'ʉ ma̱hɛ̱ts'i̱.

Di johya ra̱ Jesús.
21 Nu̱'a̱ ra̱ ora'a̱ p'ʉya, ra̱ Espíritu Santo bi
japi ngue ɛ̱mmɛi̱ di johya ra̱ Jesús. Bi 'yɛ̱na̱:
—Ma̱ Papá'i, da̱di ja ma̱mma̱di̱'i̱ grá̱ Hmu̱
p'ʉ ma̱hɛ̱ts'i̱, grá̱ Hmu̱ ua ja ra̱ xi̱mhäi.
Porque yø ja'i̱ ɛ̱na̱ ngue yø ba̱mhya̱, i ɛ̱na̱
ngue ti̱ni̱ xa̱nho yø mmʉi hanja ra̱ hya̱, pɛ
gá̱ 'yajpa̱bi̱ ya yø hya̱ ya. Gá̱ japi ngue go
bi ba̱hya yø ja'i̱ ngue yø 'yøde tengu̱tho
yø ba̱si̱ ngue yø 'yøde. Ngu̱na̱ gá̱ 'yøt'e
ma̱ Papá'i, porque gue'a̱ guá̱ sänni̱ ngue di̱
nja'a̱.
22 Ma̱ Papágä bi däqui gätho yø cosa ngue
ga̱ ma̱nda. Hinjongui̱ øni̱ ngue da̱di̱ mpa̱h-
mi̱ xa̱nho'a̱ rá̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱, sinoque hønsɛ'a̱
rá̱ Papá di̱ mpa̱hmi̱. Hinjongui̱ øni̱ ngue
da̱di̱ mpa̱hmi̱'a̱ ra̱ Papá, sinoque hønsɛ'a̱ rá̱
Ts'ʉnt'ʉ di̱ mpa̱hmi̱. Nu̱ ra̱ ja'i̱ da̱ neprá̱
Ts'ʉnt'ʉ Oja̱ ngue da̱ ba̱di̱ te'o na̱ ra̱ Papá,
ya da̱ zä da̱ ba̱di̱.
23 Bi hyɛ̱tyø xädi p'ʉya, bi 'yɛ̱msɛbi:
—Bi toca'a̱hʉ ra̱ mmɛ̱nthi̱ ngue gá̱ nu̱sɛ
conni̱ dähʉ'a̱ te guí̱ nnu̱hʉ ya. 24 Porque
dí xi'a̱hʉ ngue yø pa xa̱ thogui, xa̱ngu̱ yø
øngahya̱ Oja̱ xa̱ m'mʉi, 'nɛ̱hyø da̱st'abi xa̱
m'mʉi, bi ne xta̱ nnu̱'a̱ te guí̱ nnu̱hʉ ya, pɛ
hi̱mbi zä bi̱ nu̱. Bi̱ ne xta̱ 'yø'a̱ ra̱ hya̱ gui
øhmʉ ya, pɛ hi̱mbi zä bi 'yøde.

Bi̱ ma̱nna̱ Jesús te bi 'yøtra̱ mmɛ̱ngu̱
Samaria.
25 Nu̱'a̱ n'na ra̱ xännba̱te ngue ra̱ ley
p'ʉya, bi guat'i ngue thämma̱hya̱ ra̱ Jesús,
bi 'yɛ̱mbi̱:
—Ague grá̱ xännba̱te, ¿te 'bɛ'a̱ ja ngue ga̱
øt'e para ngue ga̱ ti̱nna̱ te para za̱ntho?
26 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—¿Teni̱ 'bɛ'a̱ nt'ot'i p'ʉ ja rá̱ ley Oja̱?
¿Tema̱ hya̱ gui̱ ti̱m'mø ga̱di xädi?
27 Nu̱'a̱ ra̱ xännba̱te ngue ra̱ ley p'ʉya, bi
'yɛ̱na̱:
—Nu̱na̱ ra̱ hya̱ na̱, guehna̱ ɛ̱na̱: "Da̱mi̱
ja ndu̱mmʉi ngue ma̱thoguitho gui̱ ma̱hmʉ
Oja̱ co gätho ni̱ mmʉihʉ. Ha̱ngu̱ ra̱ pa
hønt'a̱ gui̱ mbɛ̱mhmʉ'a̱. 'Nɛ̱ da̱mi̱ ma̱hni̱
mmic'ɛ̱iui tengu̱tho gni̱ ne ngue di̱ ma ma̱-
ma̱di̱'i̱", i ɛ̱nna̱ hya̱.
28 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Xa̱nho te guí̱ mma̱. Da̱mi̱ 'yøt'e ten-
gu̱tho ra̱ hya̱ guí̱ mma̱nya n'namhma̱ ngue
gui ti̱nna̱ te para za̱ntho.
29 Pɛ nu̱na̱ ra̱ xännba̱te ngue ra̱ ley, i ɛ̱na̱
ngue ya gue'a̱ te øt'e ngue hinga̱ gätho yø
ja'i̱ 'da gui̱ ma̱tho. Ja̱na̱ngue bi 'yɛ̱mbra̱
Jesús:
—Pɛ, ¿ndana̱ gue'a̱ ma̱ mmi̱c'ɛ̱i̱'be
p'ʉya?
30 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—N'na ra̱ n'yohʉ bá̱ hya̱ ra̱ 'yu̱ xpi 'yɛ'a̱
Jerusalén, ni̱ map'ʉ ja ra̱ hnini̱ Jericó. Bi̱
nthɛui yø bɛ̱, bi hya̱nnba̱bi̱'a̱ te mi̱ ha̱, asta̱
bi̱ møjpe. Bi ʉni̱, bi zop'ʉ p'ʉya. Ya sä ra̱
nda̱te 'mø mi̱ zop'ʉ. 31 Nu̱'a̱ ra̱ ora'a̱ p'ʉya,
bi thop'ʉ ja ra̱ 'yu̱ n'na ra̱ mmäcja̱. Bi̱ nu̱
ngue 'bɛmp'ʉ ra̱ n'yohʉ sä ra̱ n'ʉ. Bi̱ mäqui,
i gäta̱ n'na nguadi, bi thogui. 32 Xquet'a̱ bi
thop'ʉ n'na ra̱ n'yohʉ mi̱ ja rá̱ 'bɛfi p'ʉ ja
ra̱ nija̱. Nu̱'mø mi̱ nu̱'a̱ sä ra̱ n'ʉ, bi̱ mäqui,
bi thogui. 33 Pɛ nu̱na̱ n'na ra̱ n'yohʉ ngue ra̱
mmɛ̱ngu̱ p'ʉ ja ra̱ häi Samaria, bi thop'ʉ ja
ra̱ 'yu̱. Mi̱ nu̱ ngue 'bɛmp'ʉ na̱ xi̱ ma ma̱'ʉni̱,
bi huɛ̱qui̱. 34 Bi guarbʉ bɛnna̱ n'yohʉ p'ʉya,
bi gospa̱bi̱ ra̱ aceite, 'nɛ̱hra̱ vino bi gospa̱
p'ʉ xi ts'ɛrpi. Bi du̱rpa̱bi̱ rá̱ ts'ɛt'i. Bi 'yɛ̱xpʉ

ja rá fani p'ʉya, bi zits'i ngue dạ hyonnbi ha di nsäya. Bi mädi. 35 Mi hyaxpʉya, nụnạ rạ mmɛngụ Samaria 'mø ya ja ngue dạ ma, bi hyạ'i yoho yø mɛnyụ nụya di nthɛui n'na pa rạ nzäbi n'na mmɛnyụ. Bi ụnnạ mmɛnnigụ, bi 'yɛmbi: "Dạmi färquits'ʉ nạ rạ n'yohʉ 'bʉcua. Nụ'mø hindi gua'i nạ rạ mɛnyụ ja ua, mạn'na xạngụ gui ʉni, gạ jụt'ạ'i 'mø dá pengui te gui ʉni", bi 'yɛmbi. 36 Xiya, ¿ndanạ gue'ạ ya hyụ nc'ɛi di nɛqui ngue rá mmic'ɛiui nạ rạ n'yohʉ bi ʉnyø bɛ ya?

37 Nụ'ạ rạ xännbạte ngue rạ ley p'ʉya bi 'yɛnạ:

—Nụ'ạ bi huɛqui, gue'ạ rá mmic'ɛiui'ạ.

Mi dạhrạ Jesús, bi 'yɛmbi:

—Ni ma ya, dạmi 'yøt'e tengụtho nạ rạ hyạ guí mmạnya.

Ya 'bʉp'ʉ ja rá ngụ rạ Marta rạ Jesús.

38 Bi thop'ʉ mạni ma rạ Jesús, bi zømp'ʉ ja n'na rạ hninini. Nụp'ʉ ja rạ hninini bi zøni, 'bʉp'ʉ n'na rạ xisu ni hụ ngue rạ Marta. Nụp'ʉ ja rá ngụ nạ, bi säyabi rạ Jesús. 39 Nụnạ rạ Marta, 'bʉ'ạ n'na rá jụhuɛ ni hụ ngue rạ Mạya. Nụnạ rạ Mạya bi mip'ʉ ni hyandrạ Jesús ngue øxrạ hyạ xihyø jạ'i. 40 Pɛ rạ Marta hụmbi di mpɛtho. Bi guarbʉ hụ rạ Jesús, bi 'yɛmbi:

—Ague grá Hmụ, ¿ua xạnho te ør'mạ jụhuɛ ngue hindi zɛqui? Dạmi xifi ngue dạ mäxqui —bi 'yɛmbi.

41 Mi dạhrạ Jesús, bi 'yɛmbrạ Marta:

—Ague Marta, ague Marta, hinguí pạdi te gui 'yøt'e. Jạnjuạni gui ho ni mmʉi'ạ te gä ja ngue gui 'yøt'e. 42 Pɛ høndạ n'na rạ hyạ ja ngue mạ dạtho di mporta. Nụnạ rạ Mạya xạ huanhnạ hyạ nụ'ạ mạ dạtho di mporta 'nɛ hinjondạ hyạnnbi.

11

Bi xännbạbi ha di mat'Ojạ yø jạ'i rạ Jesús.

1 Mạn'na rạ ora p'ʉya, nụnạ rạ Jesús mi mmat'Ojạ p'ʉ ja n'na rạ xɛqui. Mi juadi bi mat'Ojạ p'ʉya, nụ'ạ n'na'ʉ yø xädi bi 'yɛmbi:

—Ague grá Hmụ, dạmi xänngạhe rạ mh-mat'Ojạ, tengụtho rạ Xuua bi xännbi dạ mat'Ojạ yø xädi —bi 'yɛmbi.

2 Mi dạhrạ Jesús, bi 'yɛmbi:

—Nụ'mø guí mmat'Ojạhʉ, gui 'yɛmhmʉ: "Mạ Papá'ạhe guí 'bʉ mạhɛts'i, dạmi 'yøt'e ngue dạ hnụ mạnsụ'i. Bá ɛhɛ gui mạnda ua. Di nja'ạ te ni pähä ua ja rạ ximhäi tengụtho bí ja mạhɛts'i. 3 Dạmi 'dacje rạ hmɛ n'na pa ngụ n'na pa. 4 'Nɛ dạmi pụnngạ mạ ts'oquihe, tengụtho gähe xquet'ạ dạdi pụnnbạhe to hinguí ho te ørcạhe. Dạmi fäxcạhe ngue hingạ øt'ähe rạ nts'o. Dạmi yạnje ngue rạ nts'o".

5 Rạ Jesús bi sigue bi 'yɛmbi:

—Xi'mø ngue n'na rạ n'yohʉ gạdi n'amigo n'na'ạhʉ ya. Nụ'mø mạde rạ xui p'ʉya, dạ zømp'ʉ ja rá ngụ rá amigo, dạ 'yɛmbi: "Ague mạ amigo'i, dạmi hmiqui hyụ yø thụhmɛ. 6 Porque n'na mạ amigo bi zøp'ʉ ja mạ ngụ, jap'ʉ xpi 'yɛhɛ. Pɛ hin'yʉ te gạ ụnni". 7 Nụ'ạ ts'o p'ʉya, dạ 'yɛntho 'mø bá thạ'ạ mbo rá ngụ: "'Yo gạdi xụnạnyagui. Ya n'nøt'e mạ goxthi. Mạ bạsi ya xạ 'yoi. Ya hindạ zä gạ nnanguí gạ 'da'i'ạ guí ädi", dạ 'yɛmbi. 8 Mạdạgue'ạ ngue rá amigo, pɛ hinguí nne dạ nanguí ngue di ụnni te honi. Pɛ nụgä dí xi'ạhʉ ngue dạ nanghmạ, di ụnni te gä honi, n'namhmạ ngue ya hinni mantho di xụnạnya. 9 Jạnạngue nụgä dí xi'ạhʉ, nụnạ Ojạ di 'da'i te guí homhmʉ. Dạmi 'yäpi te guí nnehʉ. Nụ te gui honi, gui tini. Nụ'mø gá jätrạ goxthi ngue gui nzohmʉ Ojạ, dạ xoc'ạhʉ. 10 Porque nụ rạ jạ'i ädi te nne, mạ t'ụnni. Nụ'ạ honi, i tini. Nụ'ạ di jätrạ goxthi, i sojpi.

11 Conque nụ rạ jạ'i 'bʉhrá bạsi, nụ'mø bi 'yäprạ thụhmɛ, hinguí sä rá mmʉi rạ jạ'i ngue rạ do di ụnná bạsi. Ogue rạ huạ dạ 'yäprá bạsi, hingrạ c'ɛya di ụnni. 12 Ogue rạ do'ni dạ 'yäprá bạsi, hingrạ ixtehe di ụnni. 13 A nụyá, i ja ni ts'oquihʉ, pɛ guí pạdi gui ụnnạ cosa xạnho ni bạsihʉ. Nụ'ạ ni Papáhʉ bí 'bʉ mạhɛts'i ya, mạn'natho'ạ, nụ'mø te'o dạ 'yäprạ Espíritu Santo, dạ pɛnnbạbi.

Yø jạ'i ɛmbi ngue rạ zithụ fäts'i te øtrạ Jesús.

14 Nụnạ rạ Jesús bi 'yøthe n'na rạ n'yohʉ mạdi gonebi rạ ts'onthi mi n'youi. Nụ'mø mi hyɛp'ʉ rạ ts'onthi mi n'youi rạ n'yohʉ, bi nyạ p'ʉya. Yø jạ'i p'ʉya di 'yøtho. 15 Pɛ ɛn'i'da yø jạ'i:

—Nụnạ rạ n'yohʉ nạ, øthe yø jạ'i n'youi yø ts'onthi, pɛ gue gue'ạ rạ zithụ rá hmụ yø ts'onthi fäts'i ngue jap'ʉ.

16 Mi'da yø jạ'i p'ʉya, bi xifi ngue nụnʉ mạhɛts'i xtạbá 'yøtyø hmɛya hinjonguí sä dạ 'yøt'e, para ngue dạ bạhyø jạ'i ngue Ojạ bí 'bʉ mạhɛts'i di ụnnạ ts'ɛdi. 17 Pɛ rạ Jesús gä pạtho te mbɛnyø jạ'i, bi 'yɛmbi:

—Xip'ʉ di̱ mạnda n'na rạ dạst'abi, nu̱'mø di̱ ndu̱nhyø jạ'i̱, hi̱njạm'mø dạ zä dạ zɛhyø hyạ. Xip'ʉ ja n'na rạ ngu̱ ya, nu̱'mø di̱ nsʉsɛ yø jạ'i̱ 'bʉp'ʉ, dạ 'yɛ̱hrạ pa di̱ n'uɛ̱ni̱.
18 Njarbʉtho nạ rạ hyạ dí xi'ạhʉ ya. Xi'mø ngue di hɛjpạsɛ yø mɛfi rạ zithu̱, ya rá 'bɛfisɛ di ts'oni̱. Dí mmạngä nạ rạ hyạ nạ ngue guí ɛ̱njʉ ngue rạ zithu̱ fäxcạ'mø dí øthegä yø jạ'i̱ n'youi yø ts'onthi̱. 19 A nu̱'mø ngue ngu̱'ạ, xi ni̱ mmijudíohʉ tɛnnạ hyạ guí xännbạtehʉ, ¿ua rạ zithu̱ fäx'mø øthe yø jạ'i̱ n'youi yø ts'onthi̱? Nu̱yá, ja di̱ nɛ̱qui̱ p'ʉya ngue guí yạ xädähʉ, hi̱nguí pạdi̱ te guí mmạmhmʉ. 20 Pɛ xi'mø ngue di 'dacrạ ts'ɛdi Ojạ ngue gạ øthegä yø jạ'i̱ n'youi yø ts'onthi̱, ja di̱ nɛ̱qui̱ p'ʉya, ngue ya di̱ mạnda ua Ojạ.
21 Hi̱ngrạ zithu̱ øthe yø jạ'i̱ n'youi yø ts'onthi̱. Xi'mø ngue n'na rạ n'yohʉ xạn-zaqui, cʉ yø juai gui̱ mfäp'ʉ ja rá ngu̱, hi̱nte dạ ja'ạ te fädi. 22 Pɛ nu̱'mø bá ɛ̱p'ʉ mạn'na rạ n'yohʉ ngue mạn'na xtạ nzaqui, dạ dạpi̱, dạ gʉnnbạbi̱ yø juai gui̱ mfädi. Ya rá mmɛti'ạ te dạ hyạnnbi̱. Di̱ njadä p'ʉya, tạte xạ nzaquigui ngue rạ zithu̱, jạnạngue sä dí øthe yø jạ'i̱ n'youi yø ts'onthi̱.
23 Nu̱ rạ jạ'i̱ hi̱ngui̱ nne ngue mạ n'yo'be, guehnạ rạ jạ'i̱ rá n'youi mạ nsʉi'be nạ. Nu̱ rạ jạ'i̱ hi̱ngui̱ fäxqui ngue gạ ør'be rạ 'bɛfi, guehnạ rạ jạ'i̱ di ts'ongạtho mạ 'bɛfi nạ.

Rạ ts'onthi̱ bá pengbʉ ja rá mmʉi rạ jạ'i̱.
24 Nu'mø bi hyɛp'ʉ rạ ts'onthi̱ n'youi rạ jạ'i̱, nu̱p'ʉ ja rạ xɛqui mạthoguitho xạ 'yot'i, ja bí 'yop'ʉ rạ ts'onthi̱, honi̱ ha di̱ nsäya. Pɛ nu̱'mø hi̱mbi̱ di̱ni̱ ha di̱ nsäya, di̱ n'yomfɛ̱ni̱ p'ʉya, i ɛ̱nạ: "Gạ pengä p'ʉ ja mạ ngu̱ dá pøni̱", i ɛ̱nạ. 25 Nu̱'mø bá pengbʉya, dạ di̱nnbạbi̱ rá mmʉi rạ jạ'i̱ ngue hi̱njongui̱ 'bʉp'ʉ, tengu̱tho n'na rạ ngu̱ ngue mạhoqui xạnho, i̱ njoqui. 26 Dạ mengbʉya, dạ si mi̱ yoto yø ts'onthi̱ mạn'na xạnts'o ngue'ạ rạ ts'onthi̱ rá mʉdi. Gä dạ yʉrbʉ ja rá mmʉi rạ jạ'i̱ ngue di̱ m'mʉp'ʉ. M'mɛfa p'ʉya, mạn'na di̱ m'mʉ mạn'ʉ rạ jạ'i̱ ngue'ạ te rạ n'ʉ mi̱ sä m'mɛt'o.

*Bi̱ mạnnạ Jesús te'o di̱ nth*ɛui rạ mmɛ̱nthi̱.
27 Nu̱nạ rạ Jesús, mɛ̱nte mmạnya yø hyạ ya, nu̱p'ʉ ha 'bʉhyø jạ'i̱, bá thạ'ạ n'na rạ xisu, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Rạ mmɛ̱nthi̱ bi̱ nthɛui rạ xisu bi øn'ạ'i̱, 'nɛ̱ bi sʉt'ạ'i̱ —bi 'yɛ̱mbi̱.
28 Ɛ̱m'mø mi̱ dạhrạ Jesús:

—Mạ dạtho rạ mmɛ̱nthi̱ bi̱ nthɛui ya yø jạ'i̱ di ho dạ 'yøxrạ hyạ mmạn'Ojạ, nu̱'ạ te rạ hyạ øde, gue'ạ øt'ạ.

*Yø ts'oc'*ɛ̱i̱ äpyø milagro rạ Jesús.
29 Mạn'na ni̱ mpɛtitho yø jạ'i̱ p'ʉ 'bährạ Jesús. Mi̱ nyạ rạ Jesús, bi 'yɛ̱nạ:

—Nu̱ yø jạ'i̱ 'bʉhrạ pa ja p'ʉya, yø ts'oc'ɛ̱i̱. 'Bet'o äcyø milagro dạ nu̱, ja dạ 'yɛ̱c'ɛ̱igui̱. Pɛ hi̱n temạ milagro gạ øt'e ngue dạ nu̱ yø jạ'i̱. Nu̱'ạ dạ nøpạ hmɛ̱ya yø jạ'i̱ ya, gue'ạ te bi thohrạ pøngạhyạ Jonás.
30 Porque tengu̱tho rạ Jonás, nu̱'ạ te bi tho'ạ, gue'ạ bi nøpạ hmɛ̱ya yø jạ'i̱ mi̱ 'bʉp'ʉ ja rạ hni̱ni̱ Nínive'ạ. Njarbʉtho rạ N'yohʉ bí 'yɛ̱ mạhɛ̱ts'i̱ ya, nu̱'ạ te dạ tho'ạ, gue'ạ dạ nøpạ hmɛ̱ya yø jạ'i̱ 'bʉhrạ pa jap'ʉ'ạ ya.
31 Nu̱'mø rạ pa ngue dạni̱ hyạxrạ güɛnda Ojạ p'ʉya, nu̱'ạ n'na rạ xisu mi̱ ndạst'abi p'ʉ sur, dạ nangui̱ ngue di yạpya yø jạ'i̱ 'bʉhrạ pa ja p'ʉya. Porque nu̱nạ rạ xisu nạ, ndø yạp'ʉtho rá häi bi 'yɛ̱hɛ̱ ngue bi 'yøxrạ hyạ mi̱ pạhrạ Salomón. Conque mạn'na dí tạtegä ya ngue rạ Salomón, pɛ hi̱nguí nne gui 'yøhmʉ rạ hyạ dí mmạngä ya. 32 Dạ gue'ʉ yø jạ'i̱ mi̱ 'bʉp'ʉ ja rạ hni̱ni̱ Nínive dạ nang'mø rạ pa dạni̱ hyạxrạ güɛnda Ojạ, di yạpya yø jạ'i̱ 'bʉhrạ pa ja p'ʉya. Porque nu̱'ʉ yø jạ'i̱ mi̱ 'bʉp'ʉ ja rạ hni̱ni̱ Nínive, bi 'bätyø mmʉi 'mø mi̱ 'yø'ạ rạ hyạ bi̱ mạnnạ Jonás. Conque mạn'na dí tạtegä ya ngue rạ Jonás, pɛ hi̱nguí nne gui 'yøhmʉ rạ hyạ dí mmạngä ya.

*Rạ Jesús bi hy*ɛjpạbi̱ rạ hyạ n'na rạ nyot'i.
33 Hi̱ngui̱ sä ngue to di sạcrạ nyot'i 'nɛ̱ dạ 'yạqui̱, ogue dạ go'mi̱ con n'na rạ huada. Sinoque dạ hyøxmạyạ, n'namhmạ ngue dạ nu̱ rạ nyot'i yø jạ'i̱ dạ yʉt'ạmbo. 34 Nu̱'mø bi xogui xạnho ni̱ dähʉ ya, ya guí hɛ̱thʉ xạnho rạ nyot'i i ja. Njarbʉtho ni̱ n'yomfɛ̱ni̱hʉ ya, nu̱'mø bi xogui xạnho, ya gui pạhmʉ ndạnạ rạ nho gdi̱ n'yohʉ 'mø. Pɛ nu̱mø hi̱ngui̱ xogui xạnho ni̱ n'yomfɛ̱ni̱hʉ, ya hi̱mmạ juạni̱ guí pạhmʉ ndạnạ rạ nho gdi̱ n'yohʉ 'mø. Ya nsʉtho 'mø ngue rạ ts'a'bɛxu̱i̱ p'ʉ gni̱ mähä. 35 Njarbʉtho ya, dạmi̱ ne ngue dạ xohni̱ n'yomfɛ̱ni̱hʉ, n'namhmạ ngue dạ zä gui ti̱mhmʉ rạ 'yu̱ xạnho. 36 Tengu̱tho n'na rạ jạ'i̱ 'mø hạ rạ nyot'i, hɛ̱trạ 'yu̱ ha ni̱ ma, gui̱ njathʉ p'ʉya. Nu'mø ti̱nni̱ mmʉihʉ ndạnạ rạ nho, ya gui hyɛhmʉ p'ʉ rạ nts'o ngue gui̱ n'yo mạnhohʉ.

Bi̱ ma̱nna̱ Jesús te øtyø fariseo 'nɛ̱hyø xännba̱te ngue ra̱ ley.

37 Nu̱'mø mi̱ juadi bi̱ nya̱ ra̱ Jesús, nu̱na̱ n'na ra̱ fariseo bi zits'i ngue da̱ nsi̱hmɛ̱ui p'ʉ ja rá ngu̱. Mi̱ yʉt'a̱mbo ra̱ ngu̱ ra̱ Jesús, bi̱ mi̱p'ʉ ja ra̱ mɛ̱xa. 38 Nu̱na̱ ra̱ fariseo p'ʉya, di 'yøtho hanja'a̱ bi 'yøtra̱ Jesús ngue hi̱mbi̱ nxʉ'yɛ 'mø mi̱ nsi̱hmɛ̱. 39 Pɛ ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague gyø fariseohʉ, guí pecjʉ ma̱xøts'e ra̱ vaso 'nɛ̱ ma̱xøts'e ra̱ mohi. Pɛ ma̱xøts'etho di̱ nɛ̱qui̱ ngue gyø hoja̱'i̱hʉ. Nu̱ mbo ni̱ mmʉihʉ, gyø bɛ̱hʉ, ngue hønt'a̱ te pɛs'yø ja̱'i̱ so ni̱ mmʉi gui hya̱nnba̱hʉ. 40 Hi̱ngui̱ pa̱di̱ te gui̱ mma̱mhmʉ. ¿Ua hi̱ngui̱ pa̱hmʉ ngue ma̱xøts'e ma̱ do'yohʉ, Oja̱ bi hoqui, xquet'a̱ 'nɛ̱ mbo ma̱ mmʉihʉ bi hoqui? 41 Pɛ da̱mi̱ fäxyø hyoya co nu̱'a̱ te guí pɛts'i. Ya gä da̱ gomma̱nho p'ʉya.

42 Ague gyø fariseohʉ, hague ngu̱ ra̱ n'ʉ gui thohmʉ. Nu̱'a̱ ra̱ diezmo ga̱di̱ u̱nhnʉ Oja̱, ga̱di̱ u̱nni̱ te gä guí ti̱mhmʉ, asta̱ ra̱ xa̱c'a̱ndehe ga̱di̱ u̱nhnʉ ra̱ diezmo Oja̱. Da̱ gue'ʉ gätho mi̱'da yø c'ani̱ ga̱di̱ u̱nhnʉ ra̱ diezmo Oja̱. Ya xa̱nho ngue ngu̱na̱ guí øthʉ, pɛ nu̱ te ra̱ nho ja ngue gui 'yøthʉ, 'nɛ̱'a̱ gdi̱ ma̱hmʉ Oja̱, hi̱ngui̱ øthʉ'a̱.

43 Ague gyø fariseohʉ, hague ngu̱ ra̱ n'ʉ gui thohmʉ. Porque guí huanthohʉ yø nthu̱ts'i̱ ta̱te xa̱nho p'ʉ ja yø nija̱. 'Nɛ̱ guí nnehʉ ngue con n'na ra̱ respeto di zɛngua'a̱hʉ yø ja̱'i̱ p'ʉ ja yø 'yu̱.

44 Ague gyø xännba̱tehʉ ngue ra̱ ley, conyø fariseo, hague ngu̱ ra̱ n'ʉ gui thohmʉ. Porque ma̱xøts'etho di̱ nɛ̱qui̱ ngue xa̱nho'a̱hʉ, hi̱mma̱ jua̱ni̱ ngue xa̱nho ni̱ mmʉihʉ. Nu̱'a̱hʉ, tengu̱tho p'ʉ o ra̱ ánima hi̱ndi̱ nɛ̱qui̱, thohyø ja̱'i̱ ma̱xøts'e, pɛ hi̱ngui̱ pa̱di̱ te ja mbo ra̱ häi.

45 Mi̱ da̱'a̱ n'na nc'ɛ̱i'ʉ yø xännba̱te ngue ra̱ ley p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague gra̱ xännba̱te, ngue gui̱ mma̱nna̱ ra̱ hya̱ na̱ya, xquet'a̱ 'nɛ̱cähe guí sʉcje ya 'mø —bi 'yɛ̱mbi̱.

46 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Xquet'a̱ 'nɛ̱hyø xännba̱te ngue ra̱ ley, hague ngu̱ ra̱ n'ʉ gui thohmʉ. Porque nu̱na̱ ra̱ ley gui xännba̱hʉ yø ja̱'i̱ ngue da̱ 'yøt'e, hi̱njongui̱ hät'i da̱ 'yøt'e. Ɛ̱ntho ra̱ nda̱te 'bɛni̱ ga̱di du̱thʉ yø ja̱'i̱. Yø ja̱'i̱ p'ʉya, hi̱ngui̱ hät'i da̱ du̱ts'i̱. Pɛ nu̱'a̱hʉ, ni̱ xi̱nga̱ gue'a̱ n'na ni̱ saha gui̱ nne gdi tøxhʉ'a̱ ra̱ 'bɛni̱ guí høspa̱hʉ yø ja̱'i̱.

47 Hague ngu̱ ra̱ n'ʉ gui thohmʉ. Porque guí hømba̱hʉ yø panteo'ʉ yø pønga̱hya̱ Oja̱ xa̱ hyo ni̱ mboxitahʉ. 48 Ja di̱ nɛ̱qui̱ p'ʉya ngue ga̱di thɛhʉ'ʉ ni̱ mboxitahʉ bi hyopyø pønga̱hya̱ Oja̱. Ma̱hønguí nne gui̱ njathʉ p'ʉya, ma̱da̱gue'a̱ ga̱di hojpa̱hʉ yø panteo'ʉ yø pønga̱hya̱ ya xa̱ndu̱.

49 Ja̱na̱ngue ya pa̱tho Oja̱ te di̱ nja. Bi 'yɛ̱na̱: "Ga̱ pɛnhnä ma̱ pønga̱hya̱ 'nɛ̱ mi̱'da yø m'mɛnhni̱. Nu̱ 'da'ʉ p'ʉya, da̱ tho. Mi̱'da p'ʉya, da̱ jui̱". 50 Pɛ nu̱ya yø ja̱'i̱ 'bʉhra̱ pa ja p'ʉya, gä ja da̱ ma̱ ma̱pɛnnbi̱ p'ʉ'a̱ ra̱ castigo ja ngue di̱ nja, ngue yø pønga̱hya̱ xa̱ tho asta̱ gue'mø ma̱mbá fʉ'a̱ nxi̱mhäi. 51 Da̱ fʉp'ʉ bá tu̱ ra̱ Abel, asta̱ guep'ʉ i̱ ntu̱ ra̱ Zacarías nu̱na̱ bi thop'ʉ ha gui̱ nhyacui ra̱ nija̱ ra̱ altar. Guehna̱ dí xi'a̱hʉ na̱ya, da̱ hya̱spa̱bi̱ ra̱ güɛnda Oja̱ ya yø ja̱'i̱ 'bʉhya, ngue'a̱ te i du̱'ʉ.

52 Ague gyø xännba̱tehʉ ngue ra̱ ley, hague ngu̱ ra̱ n'ʉ gui thohmʉ. Porque go guí ha̱hʉ ra̱ nsogui ngue ra̱ mfa̱di̱. Pɛ ni̱ xi̱nga̱ gue'a̱hʉ gdi pa̱hmʉ, ni̱ xi̱nga̱ di japhʉ da̱ ba̱'ʉ yø ja̱'i̱ nne da̱ ba̱di̱.

53 Nu̱na̱ ra̱ Jesús, høntho bi juadi bi̱ ma̱nya yø hya̱ ya, ma̱thoguitho bi̱ mbøcuɛ yø xännba̱te ngue ra̱ ley 'nɛ̱hyø fariseo. Bi guarbʉya ngue bi 'yørpe xa̱ngu̱ yø nt'änni̱. 54 Honi̱ ha di zʉdi ngue tema̱ hya̱ da̱ ma̱nna̱ Jesús ngue hi̱nda̱ gue'a̱, para ngue da̱ zä di ya̱pi̱.

12

Ra̱ Jesús bi xännba̱ yø ja̱'i̱ ngue hanja'ʉ yø ja̱'i̱ ma̱xøts'etho di̱ nɛ̱qui̱ ngue xa̱nho.

1 Nu̱'a̱ ra̱ ora'a̱, yø ma̱hua̱hi̱tho yø ja̱'i̱ bi̱ mpɛti, asta̱ di̱ ntøtyø ja̱'i̱. Ra̱ Jesús bi̱ mʉdi bi 'yɛ̱mbyø xädi:

—'Yo gni̱ 'yohʉ tengu̱tho ga̱ 'yo yø fariseo. Porque ma̱xøts'etho di̱ nɛ̱qui̱ ngue xa̱nho te ga̱ 'yo, hi̱mma̱ jua̱ni̱ ngue xa̱nho. 2 Hi̱n'yʉ n'na ra̱ hya̱ da̱ bɛ̱mp'ʉ ja rá mmʉi ra̱ ja̱'i̱ ngue hi̱nda̱ fa̱di̱. Ma̱da̱gue'a̱ da̱ 'yɛ̱na̱ da̱ go'mi̱, pɛ gä fa̱tho. 3 A nu̱yá, nu̱'a̱ te gä-ma̱ hya̱ nt'agui̱tho ga̱di̱ nxihmʉ ngue hi̱n-gui̱ nnephʉ da̱ fa̱di̱, hi̱nga̱ nt'agui̱'a̱, i fa̱di̱ xa̱ndønho. Nu̱'a̱ ra̱ hya̱ ga̱di̱ nhyʉrpa̱tho ni̱ gu̱hʉ, ogue n'nøt'e ra̱ ngu̱ p'ʉ gui ya̱hʉ, i̱ nt'øde gätho ra̱ hni̱ni̱'a̱ te gui̱ mma̱mhmʉ.

Bi̱ ma̱nna̱ Jesús ndana̱ ja ngue da̱ ts'u̱.

4 Ague mạ amigo'ạhʉ, dí xi'ạhʉ ngue 'yo
guí sụhʉ'ʉ dạ ne dạ hyo'ạhʉ. Porque nụ'mø
bi hyo'ạhʉ, ya hịndạ zä te dạ japrạ te. 5 Nụgä
gạ xi'ạhʉ ndanạ ja ngue gui sụhʉ. Dạmị
sụhʉ Ojạ, ngue nụ'mø bi hyạc'ạ nị tehʉ, ja
rá ts'ɛdi ngue dạ mɛn'nạhʉ rạ nịdụ. Nụnạ
ya, guehnạ dạmị sụhʉ nạya.
6 Xi'mø bi 'bä cʉt'a yø ts'ints'ʉ, uạngụị
høndi yoho yø zixanị mạ t'ụnị. Pɛ nụnạ
Ojạ, hịngạ n'na di pụmbɛnị'ʉ yø ts'ints'ʉ.
7 Jạnjuạnị ngue fäxạhʉ Ojạ. Conque astạ
nị xtạhʉ m'mede n'na ngụ n'na. Jạnạngue
'yo guí sụhʉ yø jạ'ị. Porque mạn'na xạm-
mạdị'ạhʉ ngue yø ts'ints'ʉ, mạdạgue'ạ yø
mmụndotho'ʉ.

Rạ Jesús bi xihyø xädi ngue hịndạ gømp'ʉ ha 'bʉhyø mmịc'ɛ̱ịui.

8 Dí xi'ạhʉ ngue nụ to gätho dạ mạmp'ʉ
'bʉhyø jạ'ị ngue ɛc'ɛ̱ịguị, xquet'ạ gạ
mmạngä p'ʉ 'bʉhyø anxɛ Ojạ ngue dạdị
n'amigo'be rạ jạ'ị. 9 Pɛ nụ te'o dạ gøngä
p'ʉ 'bʉhyø jạ'ị, dạ mạ ngue hịnguị ɛc'ɛ̱ịguị,
xquet'ạ gạ mmạngä p'ʉ 'bʉhyø anxɛ Ojạ
ngue hịn dạdị n'amigo'be rạ jạ'ị dạ gøngụị.
10 Nụ to bi zä dạ nømmạn'ʉ rạ N'yohʉ bí
'yɛ̱ mạhɛ̱ts'ị, i sä ngue dị mpụnnbị. Pɛ nụ rạ
jạ'ị dạ nømmạn'ʉ rạ Espíritu Santo, ya hịndị
mpụnnbị.
11 Nụ'mø bi ts'ixạhʉ p'ʉ ja yø nịjạ, ogue
dạ ts'ixạhʉ p'ʉ ja rạ ts'ʉt'abi, 'yo sä di tụ
nị mmʉihʉ nạ rạ hyạ ja ngue gdi thạhmʉ.
12 Porque nụ'mø bi zønnạ ora guị nyạhʉ,
guesɛ rạ Espíritu Santo di bɛ̱n'nạhʉ rạ hyạ
guị mmạmhmʉ'ạ rạ ora'ạ.

Nụ rạ jạ'ị ja rá mɛ̱nyụ, hịngạ gue'ạ rá
mɛ̱nyụ ja ngue dị ma rá mmʉi.
13 Mạmbá nyạ n'na nc'ɛ̱ị p'ʉ 'bʉhyø jạ'ị, bi
'yɛ̱mbrạ Jesús:
—Ague grá xännbạte, dạmị xihmạ
n'yohʉgä ngue di 'dajmạ parte ngue rạ
erensia.
14 Mị dạhrạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:
—Ague n'yø, ¿te'o bi 'yɛ̱xquị ngue gạ
nts'ʉt'abi ngue gạ hec'ạhʉ te guí pɛshʉ?
15 Mạhømbi 'yɛ̱mbị:
—Dạmị mfähmʉ, 'yo sä guí ɛ̱mhmʉ ngue
gue'ạ rạ mɛ̱nyụ mạ dạtho dị mụui. Porque
rạ jạ'ị nne ngue dị m'mʉ mạnho, hịngạ
gue'ạ rá mɛ̱nyụ xtạngụ di pɛts'i dị m'mʉ
mạnho.
16 Bi hyɛjpạbị nạ rạ hyạ ja ua p'ʉya, bi
'yɛ̱mbị:
—Mị 'bʉ'ạ n'na rạ n'yohʉ ngue rạ
mmɛ̱mmɛti. Ɛ̱mmɛ̱ị bị nja yø huạhị. 17 Nụnạ
rạ mmɛ̱mmɛti p'ʉya, ngụnạ bi bɛ̱nị, bi
'yɛ̱nạ: "¿Tenị 'bɛ'ạ gạ øt'e? Hịn'yʉ hapʉ
gạ pɛts'ạ te jap'ʉ xtá pɛfi". 18 Ya ɛ̱mp'ʉya:
"Ya dí pạdị te gạ øt'e. Nụya gạ xotmạ t'ụ,
mạn'na xtạnnoho gạ hoqui. Ja gạ pɛspʉ'ạ te
gä gạ xoqui, 'nɛ̱'ạ te gä dí pɛts'i. 19 Gạ ɛ̱ngä
p'ʉya, Nụya, xạngụ te jap'ʉ gdá si xạngụ yø
jɛya. Dị nja gạmpähä ya. Ma gạ nsäya, ma
gạ si te gạ tịnị", dạ 'yɛ̱nạ. 20 Pɛ Ojạ p'ʉya,
dạ 'yɛ̱mbị: "Ague n'yø, hịnguí pạdị te guí
mmạ. Nụya gui tụ'ạ dị nxụị ya. Xi'ạ te xcá
pɛts'i, ¿to dạ gohmị'ạ?" 21 Njarbʉtho rạ jạ'ị
nụ'ạ nne ngue xtạngụ te dạ mɛts'i, hịnte dị
mụui p'ʉ ja rá hmị rá dä Ojạ.

Nụnạ Ojạ i fähya yø jạ'ị ya o rá 'yɛ.

22 Bi 'yɛ̱mbạ m'mɛfa yø xädi rạ Jesús:
—Nụgä dí mmạ, nụ'ạ te ja ngue gui sihʉ,
ogue te ja ngue gui hyehʉ, 'yo gue'ạ mạtho-
guitho gạ ndụ nị mmʉihʉ'ạ. 23 A nụyá, nụ
rá te rạ jạ'ị mạn'natho dị mụui ngue'ạ te
dạ zi. Nụ rá do'yo rạ jạ'ị mạn'natho dị
mụui ngue'ạ te dạ hye. 24 Ya guí nnụhʉ
yø ca ngue hịnguị uạhị, 'nɛ̱ hịnguị xofo
ngue te dạ mɛts'i. Pɛ Ojạ di ụnnị te si yø
ts'ints'ʉ. Gomạ gue'ạhʉ ya, ngue hịndạ
mäxạhʉ Ojạ, porque mạn'na xạmmạdị'ạhʉ
ngue yø ts'ints'ʉ. 25 Xiya, xi rạ jạ'ị tụ rá
mmʉi ngue hịnguị hɛ̱ts'ị, ¿ua dạ zä dị nte
mạn'na doyʉnị ngue'ạ gạ nhɛ̱ts'ị? 26 Nụ'mø
hịndạ zä ngue mạn'na guị ntehʉ mịts'ʉ,
¿hanja ngue tụ nị mmʉihʉ mị'da yø cosa
'mø?
27 Ya guí nnụhʉ yø døni bí ja dạpo ngue
hịndị mpɛfi, nị xịnguị mpe, pɛ mạhotho guị
nɛ̱quị. Dí xi'ạhʉ ngue tengụ rạ dạst'abi Sa-
lomón, mạndønho drá he bi hye, pɛ hịnha
dạ zʉdi tengụ gạ nho yø dønị. 28 Porque
guesɛ Ojạ øt'e ngue mạzihotho guị nɛ̱quị
yø dønị bí ja dạpo. Bí ja dạpo ya, pɛ
nịxụdị p'ʉya, dị nzøp'ʉ ja rạ orno. ¿Gomạ
gue'ạhʉ ngue hịndị he'ạhʉ Ojạ? Pɛ hịngá
ɛguị ɛc'ɛ̱ịhʉ xạnho ngue fäxạhʉ Ojạ. 29 Nụya
'yo mạthoguitho di tụ nị mmʉi ha gdi hyonị
te gui sihʉ. 30 Porque yø jạ'ị 'bʉcua ja rạ
xịmhäi, hønt'ạ te dạ zi nị ma yø mmʉi
honị. Pɛ nụ'ạhʉ, 'bʉhnị Papáhʉ, 'nɛ̱ ya
pạdị ngue guí homhmʉ gätho ya yø cosa ya.
31 Jạnạngue dạmị ja nduममʉi gui 'yøthʉ'ạ
te dị mạnda Ojạ. Gue'ạ di 'da'i te gämạ cosa
guí homhmʉ'ạ.

Dạmị ne ngue bí ja nị mmɛtihʉ

32 Mạdạgue'ạ ziyohotho'ạhʉ, pɛ 'yo
guí sụhʉ. Nụgä gạ fä'ạhʉ tengụtho rạ
mändɛ'yo 'mø fähyø dɛ'yo. Nụnạ Ojạ nị
Papáhʉ i ja mpähä ngue guị m'mʉhmʉ p'ʉ
ha dị mạnda. 33 Dạmị pä te gä guí pɛshʉ, gui
ụnhnʉ rạ mɛnyụ yø hyoha. Dạmị nehʉ rạ
buxa hịnjạm'mø dị nts'onị. Porque nụ'mø
bí ja nị mmɛtihʉ mạhɛ̱ts'ị, hịnha rá̱ nzɛgui
dạ bøhø. Nụp'ʉ hịndạ zønnạ bɛ̱, 'nɛ̱ hịndạ zi
rạ zụ'ɛ̱'ạ te guí pɛts'i. 34 Nụ'mø guí ɛ̱mhmʉ
ngue bí ja mạhɛ̱ts'ị'ạ rạ nho tạte dị mụui,
hønnbʉ dạ zo nị mmʉihʉ p'ʉ 'mø.

Ya xquị nsähʉ 'mø bi zøhnị Hmụhʉ.

35 Ya xquị nsähʉ 'mø bi zøhnị Hmụhʉ.
Mạdrạ xụị dạ zøhø, ya di zø nị nyot'ihʉ.
36 Gui 'yøthʉ tengụtho yø hmị̱quị̱ n'na rạ
hmụ 'mø tø'mị̱ ngue dạ pengbʉ dạ nụ
rạ nthạtị̱. Ngụ di zøhø di jätrạ goxthị,
'bextạ xojpi. 37 Rạ mmɛnthị dị nthɛui rạ
hmị̱quị̱ nụnạ dịnná hmụ 'mø bi zøhø ngue
dị ndø'mạte. Mạjuạnị dí xi'ạhʉ ngue nụ'ạ
rá hmụ, dị nsä ngue dạ 'yɛ̱p'ʉ ja rạ mɛ̱xa
yø hmị̱quị̱ ngue dạ 'uịnị. 38 Mạdạgue'ạ mạde
nxụị dạ zøhø, ogue tobe hịndị hats'i dạ
zøhø, pɛ rạ mmɛ̱nthị bị nthɛui yø hmị̱quị̱
dạ thịnị ngue dị ndø'mạte. 39 Dạmị pạhmʉ
nạ rạ hyạ ja ua. Ngue n'na rạ mmɛnnịgụ,
nụ'mø dạ bạdị̱ temạ ora dạ zøhrạ bɛ̱ p'ʉ ja
rá ngụ, dị mfädi xạnho, hịndị n'ụnị dạ sojpạ
rá ngụ ngue dạ fɛ̱. 40 Xquet'ạ dạmị njathʉ
p'ʉya, dạmị ndø'mạtehʉ. Porque nụ'ạ rạ
ora hịnte di so nị mmʉihʉ, xi'mø gue'ạ rạ
ora dạ zøhrạ N'yohʉ di 'yɛ̱ mạhɛ̱ts'ị'ạ.

*Rạ Jesús bi hy*ɛjpạ rạ hyạ yoho yø
hmị̱quị̱, n'na rạ hmị̱quị̱ ngue rạ 'yøde, n'na
rạ hmị̱quị̱ hịngrá 'yøde.

41 Rạ Bɛdu bi 'yännạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị̱:

—Ague grá Hmụ, ¿høngtho gähe guí xi-
cje nạ rạ hyạ gạdi hyɛcya, ua gue gätho yø
jạ'ị guí xifi?

42 Mị dạhrạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị̱:

—Nụnạ rạ hyạ dí mmạngä, gue'ạ rạ
hmị̱quị̱ 'bɛt'o bá dịnnạ hyạ dí xicä nạ,
nụ'mø dạ 'yøt'e te dí xifi. Guehnạ tengụtho
n'na rạ hmị̱quị̱ dạ ma mạfäti'ʉ to 'bʉp'ʉ
ja rá ngụ rá hmụ. Nụ'mø bi zønnạ ora
dị nsịhmɛ̱ yø jạ'ị mạfäti, dạ 'uịnị. 43 Rạ
mmɛ̱nthị dị nthɛui rạ hmị̱quị̱ dạ 'yøt'e te di
'bɛprá hmụ. Nụ'mø bi zøhrá hmụ, dạ dịnị
ngue dạdị̱ mpɛfi. 44 Mạjuạnị dí xi'ạhʉ ngue
nụ te gä pɛsrá hmụ, gä di fätrá hmị̱quị̱. 45 Pɛ
nụnạ rạ hmị̱quị̱ dạ 'yɛ̱mp'ʉ ja rá mmʉi ngue
hịm'be dạ zøhrá hmụ, dạ mʉdi dạ mʉtyø
mmịhmị̱quị̱ui conyø xisu. Dạ mị dị nsịhmɛ̱,
ogue dị n'ịtị̱. 46 Nụ'ạ rá hmụ rạ hmị̱quị̱ p'ʉya,
nụ'ạ rạ pa rạ ora ngue hịngụị̱ tø'mrá hmụ,
gue'ạ rạ ora dạ zø'ạ. Nụ'ạ rá hmụ p'ʉya,
mạthoguitho dạ mɛi, pɛts'i ngue dạ xɛnị. Di
'yɛmp'ʉ nị gohyø jạ'ị hịngụị̱ ɛ̱c'ɛ̱ị rạ hyạ.

47 Nụnạ rạ hmị̱quị̱ bi bạdị̱ xạnho hanja
nạ rạ hyạ nneprá hmụ dạ 'yøt'e, pɛ hịmbị̱
'yørpạbị̱'ạ te rá pähä rá hmụ, dạ 'yɛ̱mmɛ̱ị
dạ ma m'mɛi. 48 Pɛ nụ'ạ rạ hmị̱quị̱ hịmbị̱
bạdị̱ xạnho'ạ te rá pähä rá hmụ, dạ 'yøtyø
cosa ní n'yụp'ʉ ngue di 'bɛi, ts'ʉtho dạ ma
m'mɛi, porque hịngụị̱ pạdị̱ te øt'e. Nụ te'o
bi bạdị̱ xạnho rạ hyạ, jatho ngue dạ 'yøt'e
te sifi. Nụ te'o mạn'na xạngụ rạ hyạ mạfäti,
mạn'natho xạngụ ja ngue dạ 'yøt'e.

Bị mạnnạ Jesús ngue dị nja rạ sʉi.

49 Nugä rạ sibi dá ɛ̱hɛ̱ gạ ụcä ua ja rạ
xịmhäi. Dí nnegä ngue dị nzø nạ rạ sibi nạ.
50 Xquet'ạ ja ngue gạ thocä n'na rạ n'ʉ, pɛ dí
xønnị ngue dị nja. 51 ¿Ua guí ɛ̱mhmʉ ngue
dá ɛ̱cä ua ja rạ xịmhäi ngue hịn temạ n'ʉ
gui sähʉ? Nụ'ạ, hịn'nạ'ạ. Sinoque dị nja
rạ sʉi. 52 Porque rạ pa dị ma p'ʉya, cʉt'a
njạ'ị 'dat'ạ rạ ngụ di 'bʉi, gä dị nsʉi. Hyụ
nc'ɛ̱ị dị nsʉhmị̱'ʉ yo nc'ɛ̱ị di ɛ̱c'ɛ̱ị̱gụị̱. Ogue
yo nc'ɛ̱ị dị nsʉhmị̱'ʉ hyụ nc'ɛ̱ị di ɛ̱c'ɛ̱ị̱gụị̱.
53 Nụ rạ papá hịndạ nụ mạnho rá ts'ʉnt'ʉ
di ɛ̱c'ɛ̱ị̱gụị̱. Nụ rạ ts'ʉnt'ʉ hịndạ nụ mạnho
rá papá di ɛ̱c'ɛ̱ị̱gụị̱. Nụ rạ mamá hịndạ nụ
mạnho rá t'ịxụ di ɛ̱c'ɛ̱ị̱gụị̱. Nụ rạ t'ịxụ hịndạ
nụ mạnho rá mamá di ɛ̱c'ɛ̱ị̱gụị̱. Nụ rạ cä
hịndạ nụ mạnho rá ts'ịhuɛ̱ di ɛ̱c'ɛ̱ị̱gụị̱. Nụ
rạ ts'ịhuɛ̱ hịndạ nụ mạnho rá cä di ɛ̱c'ɛ̱ị̱gụị̱.

*I ja yø hm*ɛ̱ya ngue te dị nja.

54 Nunạ rạ Jesús bi 'yɛ̱mbyø jạ'ị:

—Nụ'mø gá nụhʉ ngue bá nangyø
'bogụị̱, guí ɛ̱mhmʉ p'ʉya ngue dị n'ye. 'Nɛ̱
gue'ạ dị nja'ạ. 55 Nụ'mø 'yo rạ ndạhị nị 'yɛ̱'ạ
sur, guí ɛ̱mhmʉ p'ʉya: "Xtạ mpa ya". 'Nɛ̱
gue'ạ dị nja'ạ. 56 Ɛ̱nạ xø gä guí pạhmʉ p'ʉ
gnị bɛ̱mhmʉ, pɛ hịn'nạ. Nụ'ạhʉ guí pạhmʉ
te nne dạ mạnnạ tiempo 'mø guí hanthʉ yø
gụị̱ bí ja mạyạ, 'nɛ̱cua ja rạ häi guí pạhmʉ te
dị nja'mø 'yo rạ ndạhị. ¿Hanja ya'mø ngue
hịnguí pạhmʉ te gạ mbøn'ạ te gämạ hyạ
guí nnụhʉ yø pa dí 'bʉhmʉ ya?

*Dạmị ja ndụmm*ʉi gụị̱ nhojpạui nị nsʉiui.

57 ¿Hanja ngue hi̱nguí ha̱csɛhʉ ra̱ güɛnda
ndana̱ gue'a̱ xa̱nho? 58 Nu̱'mø bi̱ nya̱p'a̱hʉ,
nu̱'a̱ di ya̱p'a̱hʉ da̱mi̱ nhojpa̱hʉ p'ʉ ja ra̱
'yu̱, n'namhma̱ ngue hi̱ndi̱ dä'a̱hʉ p'ʉ ja
ra̱ ts'ʉt'abi. Porque nu̱'mø ya bi̱ ndä'a̱hʉ
p'ʉ ja ra̱ ts'ʉt'abi, ra̱ ts'ʉt'abi di dä'a̱hʉ ra̱
policía. Ra̱ policía p'ʉya, da̱ zixa̱hʉ fädi. 59 Dí
xi'a̱hʉ ngue nup'ʉ ja ra̱ fädi, ya hi̱nda̱ zä guá̱
pønthohʉ p'ʉ, guá̱ pømhmʉ asta̱ gue'mø
guá̱ jut'i̱ gätho ra̱ mɛ̱nyu̱ da̱ ts'än'na̱hʉ.

13

Jatho ngue da̱ thɛp'ʉ ra̱ nts'o.

1 Nu̱'a̱ ra̱ ora'a̱ p'ʉya, bi guat'i 'da yø ja̱'i̱
p'ʉ 'bähra̱ Jesús, bi xifi te xi 'yøtra̱ Pilato
ngue xi hyo 'da yø ja̱'i̱ ngue yø mmɛ̱ngu̱
Galilea. 'Nɛ ja xi thop'ʉ ha thohyø zu̱'ɛ̱ nu̱'ʉ
tho ngue ra̱ 'bøt'e. 2 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱'a̱ te ra̱ n'ʉ bi thohya yø mmɛ̱ngu̱
Galilea bi tho, ¿ua guí ɛ̱mhmʉ ngue
ma̱n'na mi̱ ja yø ts'oqui ya ngue mi̱'da
yø mmɛ̱ngu̱hʉ? 3 Dí xi'a̱hʉ ngue hi̱n'na̱.
Nu̱'mø hi̱ngui̱ hyɛhmʉ p'ʉ ra̱ nts'o gni̱
'yohʉ, xquet'a̱ 'nɛ̱'a̱hʉ 'da gdi̱ m'mɛhmʉ'ʉ.
4 Xi'ʉ 'dɛ'ma̱ hya̱to nja̱'i̱ bi hyo ra̱ torre
Siloé 'mø mi̱ dägui, ¿ua guí ɛ̱mhmʉ ngue
ma̱n'na mi̱ ja yø ts'oqui ya bi du̱ ngue gätho
mi̱'da yø mmɛ̱ngu̱ Jerusalén? 5 Nu̱gä dí
xi'a̱hʉ ngue hi̱n'na̱. Nu̱'mø hi̱ngui̱ hyɛhmʉ
p'ʉ ra̱ nts'o gni̱ 'yohʉ, 'nɛ̱'a̱hʉ 'da gni̱
m'mɛhmʉ'ʉ.

*Ra̱ Jesús bi hy*ɛjpa̱ ra̱ hya̱ n'na ra̱ za
hi̱ngui̱ zʉdi.

6 Bi hyoni̱ te gui hyɛjpa̱ ra̱ hya̱ bi xihyø ja̱'i̱
ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—N'na ra̱ n'yohʉ bi 'yɛ̱t'a̱ n'na nza ra̱ igo
p'ʉ ja rá̱ häi. Bi̱ ma da̱ nu̱ p'ʉya ngue'mø
zʉdi. Pɛ hi̱n tema̱ igo bá̱ ti̱ni̱. 7 Bi 'yɛ̱mbrá̱
mɛfi mi̱ fähra̱ häi p'ʉya: "Ague n'yø, ya
rá̱ hyu̱ jɛya dí ɛ̱hɛ̱ dí hongä yø ndät'ä ua
ja ra̱ za ja ua. Pɛ hi̱nte dí ti̱ni̱. Da̱mi̱
'yɛts'i ma̱n'na xa̱nho, porque cot'ua ja ra̱
häi", bi 'yɛ̱mbi̱. 8 Pɛ nu̱'a̱ fähra̱ häi p'ʉya bi
'yɛ̱na̱: "Ague n'yø, da̱mi̱ tø'mra̱ jɛya ja ua
ya. Ma ga̱ cu̱nnba̱gä ra̱ häi 'nɛ̱ ga̱ pojpa̱ ra̱
'yai. 9 Xa̱mhma̱tho di̱ nzʉdi ngue ga̱ jap'ʉ.
Nu̱'mø ya hi̱mbi̱ nzʉdi, ya ga̱ ɛxpʉya", bi
'yɛ̱mbi̱.

Ra̱ Jesús bi 'yøthe n'na ra̱ xisu mi̱ mo'mi̱.

10 Ma̱n'na ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya, mi̱
xännba̱te p'ʉ ja n'na ra̱ nija̱ ra̱ Jesús.
11 Nup'ʉ ja ra̱ nija̱, mi̱ 'bʉp'ʉ n'na ra̱ xisu
ngue ya n'nɛ'ma̱ hya̱to njɛya ma̱di̱ hyɛ̱nni̱.
Nu̱'a̱ ra̱ ts'onthi̱ mi̱ n'youi, di japi ngue
mo'mi̱. Hi̱nja̱m'mø di sä di ju̱anná̱ xʉtha.
12 Nu̱'mø mi̱ nu̱ ra̱ Jesús, bi zonnbʉya, bi
'yɛ̱mbi̱:

—Ague grá̱ xisu, ya da̱ zä ra̱ n'ʉ guí
hɛ̱mbya.

13 Bi japyø 'yɛ p'ʉ ja rá̱ ya̱ p'ʉya. Pɛ 'bexpi
zä'a̱ ra̱ ora'a̱, bi̱ nju̱anná̱ xʉtha ra̱ xisu.
Nu̱na̱ p'ʉya, bi ja ma̱mma̱di Oja̱. 14 Pɛ nu̱'a̱
di̱ ma̱nda p'ʉ ja ra̱ nija̱ p'ʉya, bi̱ mbøcuɛ
ngue ra̱ ts'äya'a̱ ra̱ pa bi̱ n'øthe ra̱ Jesús. Bi
'yɛ̱mbyø ja̱'i̱ p'ʉya:

—N'nato ma̱ pa ja ngue di̱ nja ra̱ 'bɛfi.
Gue'ʉ yø pa guá̱ ɛ̱hɛ̱ da̱ t'øthe'a̱hʉ 'mø.
Pɛ hi̱nga̱ gue'mø ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya da̱
t'øthe'a̱hʉ.

15 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱:

—Ya gä gue'a̱ guí̱ mma̱mp'ʉ gni̱ bɛ̱mhmʉ
ya 'mø. Xi'mø guí si n'na ni̱ nda̱ni̱, ogue
n'na ni̱ burru, ¿ua hi̱nguí̱ xoc'mø ra̱ pa ngue
ra̱ ts'äya ngue da̱ ma da̱ nsithe? 16 Xina̱
ra̱ xisu, rá̱ mbom'mɛto ra̱ Abraham, ya
n'nɛ'ma̱ hya̱to njɛya di ʉnna̱ zithu̱ ngue'a̱
te hɛ̱mbi̱. ¿Ua hi̱nda̱ zä da̱ t'øthe 'mø ra̱ pa
ngue ra̱ ts'äya na̱'mø?

17 Mi̱ ma̱nna̱ ra̱ hya̱ na̱ p'ʉya, ma̱mbi̱
mɛsta̱ yø sä'ʉ nnu̱ ma̱n'ʉ ra̱ Jesús. Pɛ gä di
johya yø ja̱'i̱, porque hi̱njonda̱ zä da̱ 'yøt'e
te nnu̱rpi̱ øtra̱ Jesús.

*Bi hy*ɛcra̱ hya̱ ra̱ Jesús ngue n'na rá̱
hmu̱dä ra̱ mostasa.

18 Mi̱ nya̱ ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱na̱:

—¿Ha di̱ njap'ʉ gdí pa̱hmʉ ngue ha di̱
nxa̱ndyø ja̱'i̱ da̱ zo rá̱ 'yɛ Oja̱? ¿Tegue gdá̱
hyɛjpa̱ ra̱ hya̱? 19 Tengu̱tho n'na zihmu̱dä ra̱
mostasa, zitchʉ 'mø bi thu̱p'ʉ ja ra̱ hua̱hi̱.
Pɛ di̱ nte asta̱ gue'mø di̱ nda̱t'o. Xta̱ nhɛ̱ts'i̱
da̱ gohi, da̱ 'yøtyø 'bafi yø ts'ints'ʉ p'ʉ ja yø
'yɛt'o.

*Bi nhy*ɛjpa̱ ra̱ hya̱ ra̱ hojʉni̱ i pɛ ra̱
levadura ngue di ixqui.

20 Ma̱høm̱bi 'yɛ̱nna̱ Jesús:

—Nu̱'a̱ di̱ nxa̱ndyø ja̱'i̱ da̱ zo rá̱ 'yɛ Oja̱,
gui̱ nhyɛjpa̱bi̱ 21 ra̱ íxi 'mø bi japi hyu̱ t'ɛ̱ni̱
ra̱ hojʉni̱ n'na ra̱ xisu, asta̱ gue'mø di ixqui
gä ra̱ jʉni̱.

*Ma̱hy*ɛjpi ra̱ hya̱ n'na ra̱ goxthi hi̱ngui̱
uant'i̱.

22 Bi sigue bi̱ n'yo ra̱ Jesús ni̱ ma Jerusalén,
xännba̱bi̱ ra̱ hya̱ yø ja̱'i̱ p'ʉ ja yø hni̱ni̱
thogui. 23 Bi 'yɛ̱mba̱ n'na nc'ɛ̱i̱ p'ʉya:
—Ague grá̱ hmu̱, ¿ua ziyohotho yø ja̱'i̱ di̱
nya̱ni̱?
Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱na̱:
24 —Da̱mi̱ ja ndu̱mmʉi gdi cʉthʉ p'ʉ ja ra̱
goxthi hi̱ngui̱ uant'i̱. Porque dí xi'a̱hʉ ngue
xa̱ngu̱ to da̱ ne da̱ yʉt'i, pɛ hi̱nda̱ zä da̱ yʉt'i.
25 Porque nu̱'mø bi̱ nangra̱ mmɛ̱nni̱gu̱ da̱
nøtra̱ goxthi, nu̱'ʉ da̱ go'a̱thi di jätra̱ goxthi,
da̱ 'yɛ̱mbi̱: "Ague grá̱ Hmu̱, da̱mi̱ xoga̱he
ra̱ goxthi", da̱ 'yɛ̱mbi̱. Pɛ da̱ 'yɛ̱nna̱ Hmʉ
'mø bi da̱di̱: "Hi̱n'na̱. Hi̱mma̱ amigo'a̱hʉ".
26 Da̱ 'yɛ̱n'ʉ di 'bä'a̱thi p'ʉya: "Pɛ 'nɛ̱ 'dap'ʉ
dá̱ nsi̱hmɛ̱hʉ. Nu̱p'ʉ ja ma̱ hni̱ni̱gähe ja gá̱
xännga̱he p'ʉ ni̱ hya̱".
27 Da̱ 'yɛ̱nna̱ Hmu̱
'mø bi da̱di̱: "Ya dí xi'a̱hʉ ngue hi̱mma̱
amigo'a̱hʉ. Da̱mi̱ 'uehmʉ ua dí 'bʉi, porque
xa̱nts'o te xcá̱ 'yøthʉ".
28 Ja di̱ nzonp'ʉ'ʉ di
'bä'a̱thi p'ʉya, di gu̱xtyø ts'i 'mø bi̱ nu̱ ra̱
Abraham, ra̱ Isaac, ra̱ Jacob, co gätho mi̱'da
yø pøngahya̱ Oja̱ di 'bʉp'ʉ di̱ ma̱nda Oja̱.
Nu̱'ʉ di 'bä'a̱thi, da̱ gop'ʉ'ʉ.
29 Porque di
bønyø ja̱'i̱ p'ʉ ni̱ hyʉhra̱ hyadi, da̱ guep'ʉ
ni̱ bøxyadi, norte, 'nɛ̱ sur di bønyø ja̱'i̱ da̱
mi̱p'ʉ ja ra̱ mɛ̱xa ngue di̱ nsi̱hmɛ̱ p'ʉ di̱
ma̱nda Oja̱.
30 A nu̱yá, 'bʉ i'da ngue 'bɛfa ua
ya, gue'ʉ da̱ni̱ m'mɛt'o p'ʉ'ʉ. 'Bʉ i'da ngue
'bɛt'o ua ya, gue'ʉ da̱ni̱ m'mɛfa p'ʉ'ʉ.

Bi̱ nzonna̱ Jesús ngue handra̱ hni̱ni̱ Jerusalén.

31 Nu̱'a̱ ra̱ pa'a̱ p'ʉya, bi zø i'da yø fariseo,
bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:
—Da̱mi̱ pøngua ni̱ ma, porque nne da̱
hyo'i ra̱ Herodes —bi 'yɛ̱mbi̱.
32 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱na̱:
—Ha̱ntho ɛ̱na̱ da̱ hyäcä na̱ ra̱ Herodes. Ni̱
mähä ya bá̱ xihmʉ ngue nu̱ya 'nɛ̱ ni̱xu̱di̱,
ga̱ øthegä yø ja̱'i̱ n'youi yø ts'onthi̱. Ga̱
øthe yø ja̱'i̱ hɛ̱mbi̱ 'dama̱ 'dan'yo ma̱n'ʉ.
Ni̱ma̱ni̱ p'ʉya, ga̱ juadi te dí pɛfi.
33 Pɛ
jatho ngue ga̱ thogui hapʉ nná̱ ma. Ni̱xu̱di̱
'nɛ̱ ni̱ma̱ni̱ ga̱ n'yo asta̱ gue'mø ga̱ søn'a̱
Jerusalén. Nu̱ua hi̱mma̱ ju̱a̱ni̱ ngue da̱
thogä ua, nu̱p'ʉ Jerusalén hi̱mma̱ pu̱nnbi̱
yø pøngahya̱ sømp'ʉ, gä i tho.
34 Ague gyø mmɛ̱ngu̱hʉ Jerusalén, gue'e
gui hophʉ yø pøngahya̱ Oja̱, da̱ gue'ʉ
yø ma̱mhya̱ Oja̱ bi 'bɛn'na̱hʉ, gä gui
pʉndothohʉ. Xa̱ngu̱ yø nni̱di̱ dá̱ ne ngue ga̱
pɛn'na̱hʉ tengu̱tho ra̱ øni̱ 'mø di pɛtyø ba̱si̱
ngue di huits'i conyø zahua, da̱di ja'a̱hʉ
p'ʉ. Pɛ hi̱ngá̱ nehʉ.
35 A nu̱yá, da̱ hyɛc'a̱hʉ
p'ʉ Oja̱ ya. Dí xi'a̱hʉ ngue ya hi̱nni̱ man-
tho gui̱ nnu̱jʉ, asta̱ gue'mø da̱ 'yɛ̱hra̱ pa
gui 'yɛ̱mhmʉ: "Di ja̱prá̱ m'mɛnhni̱ Oja̱ bá̱
pɛnhua", gui 'yɛ̱mhmʉ.

14

Bi 'yøthe n'na ra̱ därquɛ̱hi̱ ra̱ Jesús.

1 N'na ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya, nu̱na̱ ra̱ Jesús
bi̱ ma da̱ nsi̱hmɛ̱ p'ʉ ja rá̱ ngu̱ n'na ra̱ n'yohʉ
'bɛt'o ngue yø fariseo. Nu̱ya p'ʉya, fätho
te øtra̱ Jesús.
2 Nu̱p'ʉ hu̱di̱, 'bʉp'ʉ n'na ra̱
n'yohʉ ngue neni̱.
3 Nu̱na̱ ra̱ Jesús, bi 'yørpa̱
ra̱ nt'änni̱ yø xännba̱te ngue ra̱ ley 'nɛ̱hyø
fariseo, bi 'yɛ̱mbi̱:
—¿Ua da̱ zä ngue da̱ t'øthe n'na ra̱
därquɛ̱hi̱ 'mø ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya, uague
hi̱n'na̱?
4 Nu̱'ʉ nzofo hi̱mbi̱ da̱di̱. Bi bɛntra̱
därquɛ̱hi̱ ra̱ Jesús, bi 'yøthe. Bi xifi ngue da̱
ma.
5 Bi t'ɛ̱mbyø fariseo p'ʉya:
—A nu̱yá, xi'mø gdi sihʉ n'na ra̱ burru
ogue n'na ra̱ nda̱ni̱, da̱ zop'ʉ ja n'na ra̱ ots'i
'mø ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya, ua̱ngui̱ guá̱ jʉts'i
'bexque'a̱, ma̱dra̱ ts'äya'a̱ ra̱ pa da̱ zop'ʉ ja
ra̱ ots'i.
6 Hi̱nte ga̱ nda̱tho'ʉ yø ja̱'i̱ nzofo.

Ra̱ Jesús bi xifi te da̱ 'yøtyø ja̱'i̱ nnu̱ ra̱ nthatí.

7 Nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ xi ts'ofo, hɛ̱tho ra̱ Jesús ha
ga̱ huanyø nthu̱ts'i̱ 'mø bi̱ mi̱p'ʉ ja ra̱ mɛ̱xa.
Bi 'yɛ̱mbʉya:
8 —Nu̱'mø to bi zo'i ngue gui̱ nnu̱hʉ
ra̱ nthati̱, 'yogui huanthohʉ yø nthu̱ts'i̱
ta̱te xa̱nho ngue ja gui̱ mmi̱hmʉ p'ʉ.
Nthambɛni̱tho da̱ zø hma̱n'na nc'ɛ̱i̱, nu̱'a̱
ta̱te hnu̱ ma̱nsu̱ ngue nu̱'i̱.
9 Nu̱'a̱ xa̱ nzo'i
p'ʉya, nthambɛni̱tho da̱ 'yɛ̱n'i: "Da̱mi̱ u̱nna̱
nthu̱ts'i̱ na̱ 'bʉcua n'yø". Ya gui pɛs'ni̱ sä
p'ʉya ngue gni̱ mmi̱p'ʉ ja ra̱ nthu̱ts'i̱ hi̱nga̱
nju̱a̱ni̱.
10 Nu̱'mø bi ts'o'i, da̱mi̱ mi̱p'ʉ ja ra̱
nthu̱ts'i̱ bí ja nya̱ni̱, n'namhma̱ ngue nu̱'mø
bi zø'a̱ xa̱ nzo'i, da̱ 'yɛ̱n'i p'ʉya: "'Dɛ gui̱
mmi̱cua ja ra̱ nthu̱ts'i̱ xanho n'yø". Xquet'a̱
'nɛ̱'ʉ 'dap'ʉ gdi hu̱hmʉ p'ʉ ja ra̱ mɛ̱xa
da̱ nu̱ ma̱nsu̱'i̱ p'ʉya.
11 Porque nu̱'a̱ nne
ngue ma̱n'na di hnu̱ ma̱nsu̱, gue'a̱ ma̱n'na
ts'ʉtho hnu̱ ma̱nsu̱'a̱. Pɛ nu̱'a̱ øt'e ngue
hi̱ngui̱ hnu̱ ma̱nsu̱ p'ʉ ga̱ mbɛ̱ni̱, gue'a̱
ma̱n'natho hnu̱ ma̱nsu̱'a̱.
12 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbra̱ n'yohʉ xi zixpʉ ja
rá̱ ngu̱:

—Nụ'mø guí øt'ạ n'na rạ nts'ịhmɛ̱, oguị nzohnị amigo, nị xịngạ gue'ʉ nị n'yohʉ, nị xịngạ gue'ʉ nị mɛ̱nị, nị xịngạ gue'ʉ nị besino ngue ja te dạ zi. Porque nụ'ɩ́, xquet'ạ dạ 'yɛ̱hrạ ora dạ zo'i ngue guị nsịhmɛ̱ui. Ya bị ma mạ cots'i'ạ rạ mạte xcá 'yørbʉya. 13 A nụyá, nụ'mø guí øtrạ nts'ịhmɛ̱, dạmị zo'ʉ yø hyoya dị nsịhmɛ̱, dạmị zo'ʉ yø do'yɛ, dạmị zo'ʉ yø dogua, dạmị zo'ʉ yø xädä ngue gui 'uịnị. 14 Jạnạngue di tocạ'ị rạ mmɛ̱nthị p'ʉya, porque hịndạ zä dạ gụt'ạ'ị te gui 'yørpe. Pɛ nụ'mø rạ pa dạnị bɛ̱nnạte yø hojạ'ị p'ʉya, dạ gụt'ạ'ị Ojạ te xcá 'yøt'e.

*Bị ma mạhy*ɛqui rạ hyạ ngue n'na rạ dạnts'ịhmɛ̱ dị nja.

15 Nụ'ạ n'na nc'ɛ̱ị mị hụp'ʉ ja rạ mɛ̱xa p'ʉya, bi 'yøde te mmạnnạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:

—Majuạnị ngue rạ mmɛ̱nthị di tocabi'ạ to sịhmɛ̱ p'ʉ ha dị mạnda Ojạ 'mø.

16 Mị nyạ rạ Jesús, bi 'yɛ̱nạ:

—N'na rạ n'yohʉ, bi 'yøt'ạ n'na rạ dạnts'ịhmɛ̱ ngue rạ nde. Bị mạnda p'ʉya ngue bá ts'ofo xạngụ yø jạ'ị. 17 Nụ'ạ rạ nde ja ngue dị nja rạ nts'ịhmɛ̱ p'ʉya, bị mɛnhná hmịquị rạ mmɛ̱nnigụ ngue bá si'ʉ to ya xi ts'ofo. Bi 'yɛ̱mbị: "Ma gạ mmähä ya, porque ya bị nho'ạ te dạ ts'i". 18 Nụ'ʉ bá ts'i p'ʉya, ɛ̱nạ ngue hịnguị pongụị. Nụ'ạ rá mʉdi bá ts'ofo bi 'yɛ̱nạ: "Ja dá tän'ạ n'na rạ häi, jatho ngue gạ ma nụ ya. Dạmị pụnnguị, nụgä hịnguị pongụị gạ mmagä p'ʉ". 19 Nụ'ạ mạn'na p'ʉya bi 'yɛ̱nạ: "Ja dí tän'i cʉt'a nt'ɛi yø ndạnị. Nụya dí nne gạ sä ya. Dạmị pụnnguị, nụgä hịnguị pongụị gạ mmagä p'ʉ". 20 Mạn'na p'ʉya bi 'yɛ̱nạ: "Ja ɛdạdị nthạtị, jạnạngue hịndạ zä gạ mmap'ʉ". 21 Nụ'mø mạmbá pengrạ hmịquị, bi xihrá hmụ te bá sifi. Bị mbøcuɛ rạ hmụ p'ʉya. Bi 'yɛ̱mbrá hmịquị: "Nị ma n'nahmạntho p'ʉ ja rạ täi ya, 'nɛ̱p'ʉ ja yø caye ua ja rạ hnịnị. Bá si ua yø hyoya. Bá si ua yø do'yɛ, bá si ua yø dogua 'nɛ̱hyø xädä". 22 Mạmbá pengrạ hmịquị p'ʉya, bi 'yɛ̱nạ: "Ague grá hmụ, ya dá øt'e te gá 'bɛjpạguị ya. Pɛ tobe mbonguịtho yø nthụts'ị". 23 Bi 'yɛ̱nnạ hmụ p'ʉya: "Nụya nị ma mạhøn'ạ p'ʉ ja yø caye 'nɛ̱p'ʉ ja yø 'yụ ya. Bí ja ts'ɛdi ngue dạ ɛ̱cua yø jạ'ị n'namhmạ ngue dạ yụhmạ ngụ. 24 Porque dí xi'ạhʉ ngue nụ'ʉ yø n'yohʉ dá zocä m'mɛt'o, ya hịndạ zä dạ ɛ̱hɛ̱ dị nsịhmɛ̱ua'ʉ".

*Ja ua rạ hyạ ja ngue dạ 'yøtrạ jạ'ị 'mø nne dạ d*ɛnnạ Cristo.

25 Xạngụ yø jạ'ị nị 'bɛfa p'ʉ nị ma rạ Jesús. Bi 'bärbʉya, bi 'yɛ̱mbị:

26 —Nụ te'o tɛnnguị 'nɛ̱ zits'ʉtho dị mạquị ngue'ạ te guị mạhrá papá, ogue rá mamá, ogue rá xisu, ogue yø bạsị, ogue yø n'yohʉ, ogue yø njụ, ogue sụ dạ tho connạ́ ngueque, nụnạ́, guehnạ hịmmạ xädigä nạ. 27 Nụ rạ jạ'ị hịnguị nne dạ dɛnnguị ngue sụ dạ tho, guehnạ rạ jạ'ị hịmmạ juạnị mạ xädigä nạ. 28 A nụ'ạhʉ ya, xi'mø to dạ ne dạ hyø'ạ n'na rạ torre, uạnguị 'bet'o dạ 'yøtrá güɛnda, dạ nụ 'mø ngue ja te di ʉnị para ngue dạ hyätrạ 'bɛfi, ogue hịn'nạ. 29 Porque nụ'mø sä di dʉ'mị, 'nɛ̱ hịndạ hyät'ạ m'mɛfa, dạ dennị to dạ nụ p'ʉya. 30 Dạ 'yɛ̱nạ: "Nụnạ rạ n'yohʉ 'bʉcua bi dʉ'mrá 'bɛfi, pɛ hịnguị sä dạ hyät'i", dạ 'yɛ̱nạ. 31 Xi'mø ngue n'na rạ dạst'abi ja ngue dạ 'yørpạbị rạ tụnhnị mạn'na rá mmịdạst'abiui, uạnguị dạ mị dị n'yomfɛ̱nị, dạ zännị ngue'mø dạ zä di jʉui 'dɛt'a mạhuạhị yø soldado 'mø bá ɛ̱p'ʉ 'däte mạhuạhị ngue ne tụnhnị. 32 Pɛ nụ'mø hịndạ zä p'ʉya, nụ'mø tobe yap'ʉtho bá ɛ̱hrá nsʉiui, dạ mɛnnbạ rạ hyạ rá mmịnst'abiui p'ʉya ngue dị nhojpạui. 33 Guị njathʉ p'ʉya, ngue gui hyạcjʉ rạ güɛnda, porque rạ jạ'ị ngue tạte di mạ'ạ te pɛts'i, a nụgä p'ʉya, zi ts'ʉtho dị mạquị, guehnạ rạ jạ'ị himmạ xädigä nạ.

*Bị ma mạhy*ɛqui rạ hyạ ngue'mø bị m'mɛ'ạ te gạ n'ụ rạ ụ.

34 Conque rạ ụ, xạnho'ạ. Pɛ nụ'mø ya hịnguị ụ, ya hịnte dị mụui. 35 Nị xịngrạ 'yai rạ häi dạ zä, sinoque dạ t'ɛntho. A nụyá, dị nja nị gụ ngue gui 'yøhmʉ nạ rạ hyạ dí mmạngä ya.

15

*Bi hy*ɛcrạ hyạ rạ Jesús ngue'mø bi 'ue'ạ n'na rạ dɛ'yo.

1 Gätho yø ngʉthäi 'nɛ̱'ʉ mị'da yø jạ'ị t'ɛ̱mbị ngue ja yø ts'oqui bi guarbʉ 'bährạ Jesús ngue øts'e te mmạ. 2 Gue'ạ gạ nnemhyạ yø fariseo'ạ 'nɛ̱hyø xännbạte ngue rạ ley, bi 'yɛ̱nạ:

—Nụnạ rạ n'yohʉ 'bʉcua, guehya yø jạ'ị ja yø ts'oqui nne dị nyạui 'nɛ̱ 'dap'ʉ sịhmɛ̱ui nạ.

3 Jạnạngue rạ Jesús bi hyɛcạ n'na rạ hyạ bi xifi, bi 'yɛ̱mbị:

4 —Nu̱'a̱hʉ ya, xi'mø di 'bʉi to di si n'na
ciento yø dɛ'yo, da̱ 'ue'a̱ n'na ndɛ'yo p'ʉya,
ua̱ngui̱ da̱ zop'ʉ'ʉ goho 'däte ma̱'dɛ'ma̱
gʉto ndɛ'yo p'ʉ ja ra̱ da̱po. Da̱ ma da̱
honna̱ n'na ndɛ'yo xa̱ 'uegue asta̱ gue'mø
bá̱ ti̱ni̱. 5 Nu̱'mø bá̱ ti̱mp'ʉya, da̱di johya,
da̱ hu̱xrá̱ xi̱xi̱, da̱ ɛ̱hɛ̱. 6 Nu̱'mø bi zøp'ʉ ja
rá̱ ngu̱, di pɛtyø amigo 'nɛ̱hyø besino, da̱
'yɛ̱mbi̱: "Bá̱ ɛ̱hmʉ ya, 'da gda̱ johyathohʉ,
porque ya dá̱ ti̱ngä ma̱ dɛ'yo xi̱ m'mɛdi", da̱
'yɛ̱na̱. 7 Njarbʉtho na̱ dí xi'a̱hʉ ya, ngue'mø
bi hyɛp'ʉ ra̱ nts'o ga̱ 'yo n'na ra̱ ja̱'i̱ ja rá̱
ts'oqui. Ma̱n'na ra̱ ndøpähä bí ja ma̱hɛ̱ts'i̱,
hi̱nda̱ gue'ʉ goho 'däte ma̱'dɛ'ma̱ gʉto nja̱'i̱
ɛ̱na̱ ngue yø hoja̱'i̱, hi̱n'yʉ yø ts'oqui.

*Bi̱ ma ma̱h*yɛqui ra̱ hya̱ ngue ra̱ mɛ̱nyu̱
bi̱ m'mɛdi.

8 Xi n'na ra̱ xisu 'mø cʉ 'dɛt'a yø mɛ̱nyu̱,
di 'bɛ'a̱ n'na p'ʉya, ua̱ngui̱ di sa̱cra̱ nyot'i da̱
gocrá̱ ngu̱, ma̱hotho di hyoni̱ asta̱ gue'mø
bi di̱ni̱. 9 Nu̱'mø bi di̱mp'ʉya, di pɛtyø amigo
'nɛ̱ mi̱'da yø besino, da̱ 'yɛ̱mbi̱: "Ma 'da gdá̱
johyathohʉ ya, porque dá̱ ti̱ngä ma̱ mɛ̱nyu̱
dá̱ 'bɛdi", da̱ 'yɛ̱mbi̱. 10 Njarbʉtho na̱ ra̱
hya̱ dí xi'a̱hʉ ya, ngue bí ja ra̱ johya p'ʉ
bí 'bʉhyø anxɛ Oja̱ ngue n'na ra̱ ja̱'i̱ ja rá̱
ts'oqui, da̱ hyɛp'ʉ ra̱ nts'o ga̱ 'yo.

*Bi̱ ma ma̱h*yɛqui ra̱ hya̱ ngue n'na ra̱
n'yohʉ di ʉntho'a̱ te ma̱ t'unni̱.

11 Mi̱ nya̱ ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱na̱:
—Mi̱ si yoho yø ts'ʉnt'ʉ n'na ra̱ n'yohʉ.
12 Nu̱na̱ ra̱ ts'ʉnt'ʉ cohi bi 'yɛ̱mbrá̱ papá:
"Ague papá, da̱mi̱ 'dac'a̱ te ma̱ mmɛti di
tocagui̱", bi 'yɛ̱mbi̱. Nu̱na̱ rá̱ papá p'ʉya,
bi u̱nni̱ n'na ngu̱ n'na yø ts'ʉnt'ʉ'a̱ te di
tocabi. 13 Hi̱mma̱ ya'atho yø pa p'ʉya, nu̱na̱
ra̱ ts'ʉnt'ʉ cohi, bi pɛti gätho'a̱ te rá̱ mmɛti,
bi hya̱ts'i̱, bi̱ ma ma̱n'na ra̱ häi yap'ʉtho. Ja
bi ʉmma̱ ʉni̱tho p'ʉ rá̱ mɛ̱nyu̱ p'ʉya. 14 Pɛ
nu̱'mø mi̱ hyäti gä bi ʉnná̱ mɛ̱nyu̱, nu̱p'ʉ
ja ra̱ häi 'bʉi, bi̱ nja n'na ra̱ thu̱hu̱. Ya
hi̱n'yʉ te da̱ zi p'ʉya. 15 Bi̱ map'ʉ 'bʉ'a̱
n'na ra̱ n'yohʉ ngue bi 'yänna̱ 'bɛfi p'ʉya.
Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ p'ʉya, bi 'bɛpi ngue da̱
märpa̱ yø ts'ʉdi p'ʉ bí ja rá̱ häi. 16 I̱ nne da̱
za'ʉ yø jʉza sa yø ts'ʉdi p'ʉya, pɛ hi̱njondi̱
u̱nni̱. 17 Ya ɛ̱mp'ʉya: "Nu̱p'ʉ ja rá̱ ngu̱ ma̱
papágä, xa̱ngu̱ yø hmi̱qui̱ di̱ mpɛp'ʉ, pɛ
mbongui̱tho te da̱ zi. Nu̱gä p'ʉya, dí tu̱gä
ra̱ thu̱hu̱ ua. 18 Ma ga̱ pengä p'ʉ bí 'bʉhma̱
papá ya. Ga̱ ɛ̱mbi̱: Ague papá, ra̱ ts'oqui dá̱
øt'a̱'i̱, xquet'a̱ ra̱ ts'oqui dá̱ ørpa̱bi̱ Oja̱. 19 Ya
hi̱nni̱ 'yu̱p'ʉ gui 'yɛ̱na̱ ngue ni̱ ba̱sigui̱ ya.
Gui 'yø'ni̱ güɛnda ngue nu̱gä tengu̱tho'ʉ ni̱
mɛfi guí si, di̱ njarbʉtho p'ʉ gdi bɛ̱ngui̱, ga̱
ɛ̱mbi̱". 20 Bi hya̱ ra̱ 'yu̱ p'ʉya bi̱ mengui̱, i̱ ma
rá̱ ngu̱ rá̱ papá.

Nu̱'mø tobe yap'ʉtho bá̱ ɛ̱ p'ʉya, bi hyan-
drá̱ papá, bi hu̱ɛ̱qui̱. Bi̱ ma p'ʉya ngue di
c'at'ui, asta̱ hʉfi 'nɛ̱ di u̱nna̱ beso. 21 Nu̱na̱
ra̱ ts'ʉnt'ʉ p'ʉya, bi 'yɛ̱mbrá̱ papá: "Ague
papá, ra̱ ts'oqui dá̱ øt'a̱'i̱, xquet'a̱ ra̱ ts'oqui
dá̱ ørpa̱bi̱ Oja̱. Ya hi̱nni̱ 'yu̱p'ʉ gui 'yɛ̱ngui̱
ngue ni̱ ba̱sigui̱ ya". 22 Nu̱'a̱ rá̱ papá p'ʉya,
ɛ̱mbyø hmi̱qui̱: "N'nahma̱ntho bá̱ ca̱hmi̱ ra̱
u̱lu ta̱te xa̱nho, da̱mi̱ hetui. Da̱mi̱ hyu̱rpa̱ui
n'na ra̱ mfo'yɛ rá̱ 'yɛ. Da̱mi̱ u̱nnui yø
'boxthi̱ da̱ di̱t'i̱. 23 Bá̱ siui n'na ra̱ nda̱ni̱
xa̱noqui ga̱ hohʉ. Ma ga̱ n'øt'a̱ ngohʉ, ga̱
nsi̱hmɛ̱hʉ. 24 Porque nu̱na̱ ma̱ ts'ʉnt'ʉgä
'bʉcua, tengu̱tho 'mø xi du̱ na̱, a nu̱yá,
tengu̱tho 'mø ma̱'da'yo bi̱ m'mʉi. Ya xi̱
m'mɛdi, pɛ ma̱høndá̱ nu̱hʉ ya". Bi̱ mʉdi bi̱
n'øt'a̱ngo p'ʉya.

25 Ma̱mbí 'yo ra̱ 'bɛfi'a̱ rá̱ ts'ʉnt'ʉ ma̱
da̱p'ʉya. Nu̱'mø ni̱ ma da̱ zøp'ʉ ja ra̱ ngu̱'a̱
ra̱ ts'ʉnt'ʉ ma̱mbí 'yo ra̱ 'bɛfi p'ʉya, bi 'yøde
ngue ja yø 'bida, 'bʉhyø nɛ̱i̱. 26 Bi zonhna̱
n'na'ʉ yø hmi̱qui̱ p'ʉya, bi 'yänni̱ te 'bɛ'a̱
ma̱ ngo i ja. 27 Nu̱'a̱ ra̱ hmi̱qui̱ p'ʉya bi
'yɛ̱mbi̱: "Ni̱ papá'a̱ øt'a̱ngo ngue ni̱ n'yohʉ
xa̱ nzøhø. Xa̱ ma̱nda ngue xa̱ tho n'na ra̱
nda̱ni̱ ya xi̱ noqui, porque nnu̱ rá̱ ts'ʉnt'ʉ
ngue hi̱nte di ja". 28 Bi̱ mbøcuɛ p'ʉya, hi̱ngui̱
nne da̱ yʉt'a̱mbo. Bá̱ pønna̱ papá p'ʉya,
bi xifi ngue da̱ yʉt'a̱mbo. 29 Pɛ nu̱'mø mi̱
da̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱mbrá̱ papá: "Ya xa̱ mma
yø jɛya dí øt'a̱ ni̱ 'bɛfi, nu̱gä hi̱nja̱m'mø
xtá̱ fɛts'i te guí mma̱. Pɛ hi̱nja̱m'mø xcá̱
'daca̱ n'na ra̱ zichivo ngue ga̱ nsänni̱go'be
ma̱ amigo. 30 Pɛ nu̱yá, nu̱'mø mi̱ zøhna̱ ni̱
ts'ʉnt'ʉ bi ʉn'na̱ ni̱ mɛ̱nyu̱ ngue yø 'uɛsi,
go xcá̱ hyopra̱ nda̱ni̱ na̱ya". 31 Nu̱na̱ rá̱ papá
p'ʉya, bi 'yɛ̱mbrá̱ ts'ʉnt'ʉ: "Ague ts'ʉnt'ʉ,
nu̱'i̱ ya 'daua dí 'bʉhmi̱. Nu̱'a̱ te gä dí pɛts'ä,
gä ni̱ mmɛti. 32 Pɛ nu̱yá, xa̱nhotho ngue
di̱ njajʉ mpähä, ga̱ øthʉ ra̱ ngo. Porque
nu̱na̱ ni̱ n'yohʉ, tengu̱tho 'mø ya xi du̱ na̱,
ma̱'da'yo ngue bi̱ m'mʉi. Ya xi̱ m'mɛdi, pɛ
ma̱høndá̱ nu̱hʉ ya".

16

*Bi hy*ɛcra̱ hya̱ ra̱ Jesús ngue n'na ra̱

hmi̱qui̱ di̱ ma̱nda yø mɛfi.

1 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbyø xädi:

—Mi̱ 'bʉ'a̱ n'na ra̱ mmɛ̱mmɛti ngue si n'na rá hmi̱qui̱ di̱ ma̱ndabi̱ yø mɛfi. Nu̱na̱ ra̱ mmɛ̱mmɛti p'ʉya, bi sifi ngue di ʉnnba̱tho rá mɛ̱nyu̱ na̱ rá hmi̱qui̱. 2 Ra̱ mmɛ̱mmɛti p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱: "Ague n'yø, ¿hanja na̱ ra̱ hya̱ dí øcä si'i̱? Da̱mi̱ däcra̱ güɛnda'a̱ ra̱ 'bɛfi guí øt'e, porque ya hi̱nni̱ mantho gui̱ ma̱ndagui̱ ma̱ hmi̱quiga̱", bi 'yɛ̱mbi̱. 3 A nu̱na̱ ra̱ hmi̱qui̱ di̱ ma̱nda yø mɛfi p'ʉya, i ɛ̱nsɛ: "¿Teni̱ 'bɛ'a̱ ga̱ øt'ä 'mø ya hi̱ndi̱ 'dacä ra̱ 'bɛfi ma̱ hmu̱ ya'mø? Nu̱gä ya hi̱ngui̱ sä ga̱ mpɛfi. Nu̱'mø ga̱ ha̱xra̱ limosna, dí pɛs'ma̱ sä. 4 A nu̱yá, ya dí pa̱di̱ te ga̱ øtya para ngue ya di 'bʉi to bi 'dacra̱ ts'äya p'ʉ ja yø ngu̱ 'mø bi tha̱ga̱ ma̱ 'bɛfi", i ɛ̱na̱. 5 Bi̱ mʉdi bi zonhni̱ 'da mi̱'da'ʉ to tu̱prá hmu̱ p'ʉya. Nu̱na̱ rá mʉdi bi zonhni̱, bi 'yɛ̱mbi̱: "¿Hangu̱ guí tu̱hma̱ hmu̱gä?" 6 Ra̱ n'yohʉ p'ʉya bi 'yɛ̱na̱: "Dí tu̱pa̱ n'na ciento barre ra̱ aceite". Nu̱na̱ ra̱ hmi̱qui̱ p'ʉya bi 'yɛ̱mbi̱: "Ja ua ra̱ sʉcua̱ n'youi ni̱ güɛnda 'mø. Pɛ da̱mi̱ mi̱ ya, gui 'yør'ma̱n'na, gui cuati ngue yote ma̱'dɛt'a barre guí ndu̱pa̱te", bi 'yɛ̱mbi̱. 7 M'mɛfa p'ʉya, bi 'yän ma̱n'na nc'ɛ̱i̱, bi 'yɛ̱mbi̱: "Xi'i, ¿hangu̱ guí tu̱hma̱ hmu̱gä?" Bi 'yɛ̱n'a̱ ts'o p'ʉya: "N'na ciento t'ɛni̱ ra̱ trigo". Bi 'yɛ̱mbʉya: "Ja ua ra̱ sʉcua̱ n'youi ni̱ güɛnda 'mø. Pɛ da̱mi̱ 'yør'ma̱n'na ya, ngue høndi goho 'däte t'ɛni̱ gui cuati ngue guí ndu̱pa̱te", bi 'yɛ̱mbi̱. 8 Nu̱'a̱ ra̱ hmu̱, i ɛ̱spa̱'a̱ ra̱ ts'omɛfi ngue pa̱di̱ ha di japi da̱ hyätyø amigo. Yø ja̱'i̱ 'bʉ'a̱ nxi̱mhäi ja̱nju̱a̱ni̱ ga̱ mba̱di̱ ha di hyätyø amigo, a nu̱ yø ja̱'i̱ ngue yø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ hi̱ngui̱ njap'ʉ'ʉ.

9 Nu̱gä dí xi'a̱hʉ, da̱mi̱ usahʉ ra̱ mɛ̱nyu̱ nu̱'a̱ di usa yø ts'oc'ɛ̱i̱ ua ja ra̱ xi̱mhäi ngue gdí hyonni̱ amigohʉ. A nu̱'mø gá hyä'ni̱ mɛ̱nyu̱hʉ p'ʉya, ya di 'bʉi to di 'da'a̱hʉ ra̱ ts'äya p'ʉ ha gui̱ m'mʉhmʉ para za̱ntho.

10 Nu̱'a̱ da̱ bømma̱nho, ma̱da̱gue'a̱ ts'ʉtho da̱ ma ma̱fäti, ma̱n'natho da̱ bømma̱nho 'mø da̱ ma ma̱fäti xa̱ngu̱. A nu̱'a̱ hi̱nda̱ bømma̱nho, 'nɛ̱ ts'ʉtho da̱ ma ma̱fäti, ma̱ xtánga̱ da̱ ma ma̱fäti, pɛ hi̱nda̱ bømma̱nho. 11 Xi'mø hi̱ngui̱ pømma̱nhohʉ 'mø ma̱fäti'a̱hʉ ra̱ mɛ̱nyu̱ ja ua ja ra̱ xi̱mhäi, ¿te'o guí ɛ̱na̱ di fät'a̱hʉ'a̱ ma̱juɑ̱ni̱ ngue xa̱nho 'mø? 12 Xi'mø ngue hi̱ngui̱ pømma̱nhohʉ 'mø ma̱fäti'a̱hʉ ra̱ mɛ̱nyu̱ ndan'yo to rá mmɛti, ¿te'o guí ɛ̱na̱ di 'da'a̱hʉ'a̱ ja ngue da̱ zo ni̱ 'yɛhʉ 'mø?

13 Hi̱nga̱ n'na ra̱ hmi̱qui̱ da̱ zä ngue yoho yø hmu̱ di̱ m'mʉi. A nu̱'mø ngue yoho yø hmu̱ di̱ m'mʉi, n'na'a̱ di̱ ma̱di̱, n'na'a̱ hi̱ndi̱ ma̱di̱. N'na rá hmu̱ da̱ 'yørpe te di̱ ma̱nda, ma̱n'na rá hmu̱ hi̱nda̱ 'yørpe te di̱ ma̱nda. Gui̱ njathʉ p'ʉya, hi̱ngui̱ sä ngue mbø yoho p'ʉ di̱ ma ni̱ mmʉihʉ. Di̱ ma ni̱ mmʉihʉ Oja̱, xi̱ndi̱ ma ni̱ mmʉihʉ ra̱ mɛ̱nyu̱.

14 Nu̱'ʉ yø fariseo, ngue høndra̱ mɛ̱nyu̱ nne, gä bi 'yøxtho na̱ ra̱ hya̱ mma̱nna̱ Jesús. Pɛ thentho'a̱ te øde hma̱. 15 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:

—A nu̱yá, gui härpa̱hʉ yø dä yø ja̱'i̱, porque xøgue ɛ̱na̱ ma̱juɑ̱ni̱ ngue gyø hoja̱'i̱hʉ p'ʉ gui̱ nɛ̱qui̱. Pɛ nu̱na̱ Oja̱ hi̱nda̱ zä gui hyäthʉ na̱, i pa̱di̱ te ja mbo ni̱ mmʉihʉ na̱. Porque nu̱'a̱ ngue yø ja̱'i̱tho nnu̱ ma̱nho te øt'e, hi̱nga̱ gue'a̱ nnu̱ ma̱nho Oja̱'a̱.

Bi xännba̱ yø ja̱'i̱ ra̱ Jesús ngue hanja rá ley Oja̱.

16 Nu̱'ʉ yø pa bá m'mʉhra̱ Xuua, ya mi̱ hma̱nna̱ ley bi 'yotra̱ Moisés, ya mi̱ hma̱n'a̱ te ra̱ hya̱ bi̱ nxännba̱te yø pønga̱hya̱ Oja̱. Asta̱ gue'ʉ yø pa'ʉ ya, i sihra̱ hoga̱ 'da'yo hya̱ yø ja̱'i̱ ha di zo rá 'yɛ Oja̱. Gätho yø ja̱'i̱ di ja ndu̱mmʉi ngue da̱ zo rá 'yɛ Oja̱. 17 Pɛ ma̱n'na hi̱ngui̱ hɛ̱nni̱ ngue da̱ guahra̱ c'ama̱hɛ̱ts'i̱ 'nɛ̱hra̱ häi, hi̱nda̱ gue'a̱ ngue da̱ t'ɛ̱mbi̱ hi̱ngui̱ ja ts'ɛdi'a̱ te nt'ot'i p'ʉ ja rá ley Oja̱, ma̱da̱gue'a̱ ts'ʉtho.

Bi xännba̱ yø ja̱'i̱ ra̱ Jesús ngue hi̱ngui̱ sä da̱ 'yɛnyø xisu.

18 Nu̱'ʉ yø n'yohʉ di̱ nxu̱mmi̱ yø xisu, nu̱'mø hømbi̱ ntha̱tra̱ n'yohʉ, da̱ mɛ ma̱n'na ra̱ xisu, ya ra̱ ts'oqui øtra̱ n'yohʉ. Nu̱'mø bi̱ ntha̱tra̱ xisu bi t'ɛi, ya ra̱ ts'oqui øt'ui ra̱ n'yohʉ bi̱ mɛ.

*Ra̱ mmɛ̱*mmɛti conna̱ Lázaro, gä bi du̱.

19 Mi̱ 'bʉ'a̱ n'na ra̱ n'yohʉ ngue ra̱ mmɛ̱mmɛti. Mi̱ he yø u̱lu ta̱te xa̱nho. N'na pa ngu̱ n'na pa, ɛ̱ntho øt'a̱ngo ngue di yoxni̱ p'ʉ si̱hmɛ̱. 20 Xquet'a̱ mi̱ 'bʉ'a̱ n'na ra̱ hyoya ni̱ hu̱ ngue ra̱ Lázaro. Xi guahyø sa̱si̱ na̱ ra̱ Lázaro, hu̱p'ʉ ja rá goxthi ra̱ mmɛ̱mmɛti. 21 Nu̱na̱ ra̱ hyoya na̱, i nnehma̱ da̱ zi'ʉ yø xɛmhmɛ̱ täp'ʉ ja rá mɛ̱xa ra̱ mmɛ̱mmɛti, pɛ hi̱ndi̱ u̱nni̱. Nu̱'mø bi thop'ʉ yø fo'yo, tespa̱bi̱ yø sa̱si̱. 22 Pɛ bi zønna̱ pa bi du̱ na̱ ra̱ Lázaro. Yø anxɛ Oja̱ p'ʉya, bi zixpʉ 'bʉhra̱

Abraham. Xquet'a bi du ra mmɛmmɛti p'ʉya, bá t'ägui. [23] Nup'ʉ ja ra nidu sä ra n'ʉ p'ʉya, bi nhanni, bi hyannbʉ yap'ʉtho p'ʉya, ngue bí 'bʉp'ʉ ra Abraham, 'dap'ʉ 'bʉhmi ra Lázaro. [24] Ra mmɛmmɛti bi 'yɛna: "Ague ma papá'i Abraham, dami huɛgagui. Bá pɛnhna Lázaro di po rá saha conna dehe. Da ɛhɛ di pogbagui ma jani. Porque dí sägä ra n'ʉ ua ja yø sibi", bi 'yɛna. [25] Ra Abraham bi 'yɛmbi: "Ague ts'ʉnt'ʉ'i, dami bɛni ngue gá m'mʉmmanho mɛnte ra pa gá m'mʉi. A nuna ra Lázaro bi zä ra n'ʉ na. A nuyá, go 'bʉmma pähä ua naya, go guí sä ra n'ʉ ya. [26] I ja man'na ra hya ya. Xandønhɛ ua hapʉ nná nhyacjʉ. Jananguе nu to da ne di map'ʉ, hinda zä da thogui. A nu'ʉ ni gop'ʉ, hinda zä dí 'yɛcua'ʉ". [27] Bi 'yɛnna mmɛmmɛti p'ʉya: "Pɛ dí ä'i ra mate ma papá'i Abraham, ngue gui pɛnhna Lázaro p'ʉ ja rá ngu ma papágä. [28] Porque 'bʉp'ʉ micʉt'a ma n'yohʉ. Da zä da xifi te dí thocä ua, n'namhma hinda ɛcua ha dí sägä ra n'ʉ 'mø bi du'ʉ". [29] Ra Abraham bi 'yɛmbi: "Nuya guí mma, da zä di xä'ʉ yø hya bi 'yotra Moisés, da gue'ʉ bi 'yotyø pøngahya Oja. Da 'yørpa masu'a ra hya hmamp'ʉ". [30] Ɛnna mmɛmmɛti p'ʉya: "ahá ma papá'i Abraham, gue'a guí mma. Pɛ nu'mø da ma n'na ra ánima da xifi te ja ua, da hyɛp'ʉ ra nts'o ga 'yo'ʉ". [31] Ra Abraham bi 'yɛmbi: "Nu'mø hingui t'ɛc'ɛi'a te ra hya bi 'yotra Moisés 'nɛ'a te bi 'yotyø pøngahya Oja, madague'a di bɛnnate n'na ra ánima da ma da nyaui, xquet'a ngutho hinda 'yɛc'ɛi ra hya da sifi".

17

Xandøngu ra n'ʉ da zä to da japi da 'yøtra ts'oqui rá mmic'ɛiui.

[1] Ra Jesús bi 'yɛmbyø xädi:

—Nuyá, hindi 'bɛdi tema cosa ga 'yøtra ts'oqui yø ja'i. Pɛ hague ngu ra castigo da thohra ja'i da japi da 'yøtra ts'oqui rá mmic'ɛiui. [2] Man'na xanho ngue da thørbʉ ja ra jathe di nthapa n'na ra jʉni p'ʉ ja rá 'yʉga ngue da gʉ'mi, hinda gue'a ngue da japi da 'yøtra ts'oqui ya yø ja'i zits'ʉtho ɛc'ɛigui. [3] Dami mfähmʉ mami njahʉ p'ʉ.

Nu'mø hinguí nnu manho te bi 'yøt'a'i ni cu, dami hɛjpi. Nu'mø bi hyɛp'ʉ ra nts'o øt'e, dami punnbi. [4] Madague'a nyoto nnidi n'na pa da 'yøt'a'i'a hingui nnu manho, 'nɛ nyoto nnidi da 'yɛn'i: "Dami punngui", da 'yɛn'i, dami punnbi.

Yø xädi ra Jesús bi 'yäpi ngue di hatra ts'ɛdi yø nt'ɛc'ɛi.

[5] Bi 'yɛmbyø xädi ra Jesús:

—Ague grá Hmu, nu'mø te nt'äpi Oja, dami 'yøt'e ngue ga ɛc'ɛihe xanho ngue di nja.

[6] Ra Jesús bi 'yɛmbi:

—Nu'mø di ja zits'ʉ ni nt'ɛc'ɛihʉ, madague'a dangu ga nnoho n'na zihmudä ra mostasa, nunʉ n'na nza ra sicómoro 'bähnʉ, da zä gui 'yɛmphʉ: "Dami 'uecua guí 'bäi, i m'map'ʉ ja ra jathe", gui 'yɛmphʉ. Nuna ra za, di map'ʉ gui xihmʉ.

Nu ra hmiqui øt'a te rá 'bɛfi ja ngue da 'yøt'e.

[7] Nu'ahʉ ya, xi'mø di 'bʉ'a n'na nc'ɛi ngue di si n'na rá hmiqui, nu'mø bi zøhra 'bɛfi ra hmiqui ngue xpa nuafani ogue fändɛ'yo, ¿ua da 'yɛmbrá hmiqui: "Dami mihya gui nsihmɛ"? [8] Uangui hin'na. Sinoque da 'yɛmbrá hmiqui: "Dami hogagui te ga si. Dami nsä gui 'daqui te ga si mɛnte ga nsihmɛgä. Nu'mø dá juategä ra nts'ihmɛ p'ʉya, ja gui nsihmɛ", da 'yɛmbi. [9] ¿Ua di ja mammadi rá hmiqui ngue bi 'yøt'e te bi 'bɛpi? Conque hin'na. [10] Xquet'a gui njathʉ p'ʉya, nu'mø gá juadi gá 'yøthʉ'a ra 'bɛfi di 'bɛp'ahʉ Oja, gui 'yɛmhmʉ p'ʉya: "Hin'yʉ te dí hnu manhogähe, porque nu'a ra 'bɛfi bi m'mɛjpahe ga øthe, hønt'a dá øthe'a".

Ra Jesús bi 'yøthe 'dɛt'a nja'i mi hɛmbra ts'o'ya.

[11] Nuna ra Jesús, bi thogui i ma Jerusalén. I nthop'ʉ ja ra hyodi di ntøt'ui ra häi Samaria'a ra häi Galilea. [12] Mi zømp'ʉ ja n'na ra hnini p'ʉya, mambá ɛp'ʉ 'dɛt'a nja'i yø därquɛhi mi hɛmbra ts'o'ya. Yap'ʉtho bá ɛhyø därquɛhi 'mø mi hyandi, pɛ 'bexpá m'mäi. [13] Bi marpʉya, bi 'yɛmbi:

—Ague grá xännbate Jesús, huɛgahe, dami 'yøthegahe.

[14] Mi hyandyø därquɛhi ra Jesús, bi 'yɛmbi:

—Nuya dami sømhmʉ p'ʉ 'bʉhyø mmäcja ya, gui xifi ngue ya bi zä'ahʉ.

Mɛnte ni 'yo yø därquɛhi ngue ni map'ʉ 'bʉhyø mmäcja p'ʉya, bi zä ra n'ʉ mi hɛmbi n'na ngu n'na. [15] Nu'a n'na nc'ɛi'ʉ mi ʉ p'ʉya, mi nu ngue ya bi zä ra n'ʉ mi hɛmbi,

bi mengbʉya. Pɛ janjuani ngue nts'ɛdi guí ja mammadi Oja. [16] Bi ndantyøhmu p'ʉ 'bährа Jesús, asta di søt'ahäi rá hmi ha gui ja mammadi. Nuna ra n'yohʉ na, ra mmɛngu p'ʉ ja ra häi Samaria. [17] Bi 'yɛnna Jesús:

—¿Uangui 'dɛt'a njа'i bi zä ra n'ʉ mi hɛmbi? ¿Hapʉ 'bʉ'ʉ mi gʉto ya? [18] Hinjo mman'na xtabá mmengui ngue di ja mammadi Oja, hinda hønna n'na nc'ɛi hingra judío bá pengui.

[19] Ra Jesús bi 'yɛmbra n'yohʉ mará därquɛhi:

—Dami nangui, ni ma. Ya bi zä'i ngue gá 'yɛc'ɛigui.

Bi manna Jesús ha di njap'ʉ di nɛqui ngue di manda ua Oja.

[20] Yø fariseo bi 'yännа Jesús ngue njam'mø da zøcua Oja ngue di manda ua. Bi 'yɛmbʉya:

—Nu'mø bi zøcua Oja ngue di manda ua, hingra cosa di nɛqui ngue da hnu'a. [21] Porque hinda zä da 'yɛnyø ja'i: "Nuua, ja bí ja ua", ogue "Nunʉ, ja bí ja nʉ". Porque Oja ya di manda ua guí 'bʉhmʉ'a ya.

[22] Bi 'yɛmbyø xädi p'ʉya:

—Da 'yɛhra pa guí nne gui nnuhʉ'a ra pa da zøhra N'yohʉ di 'yɛ mahɛts'i, pɛ hinguí nnuhʉ. [23] Da 'yɛn'ahʉ yø ja'i'a ra pa'a: "Ma nuhʉ ninguehnʉ", ogue "Ma nuhʉ ninguecua", da 'yɛn'ahʉ. 'Yo sä gui tɛnhnʉ hapʉ di ma yø ja'i ngue guá honjʉ. [24] Porque nu'mø bi zønna pa da ɛhra N'yohʉ di 'yɛ mahɛts'i, gätho yø ja'i da hyandi. Tengutho 'mø bi yotra huɛi, to bi zä handi, di njarbʉ. [25] Pɛ nuyá, jatho ngue 'be ga sägä xangu ra n'ʉ, ngue hinda nu manhogä yø ja'i 'bʉcua ja ra ximhäi. [26] Tengutho bá nja'mø yø pa mambá m'mʉhra Noé, xquet'a ngu'a di nja'a ra pa da ɛhra N'yohʉ di 'yɛ mahɛts'i ya. [27] Porque nu'a ra pa'a, mi sihmɛ yø ja'i, madi nthati 'da, ja t'äpyø t'ixu 'da. Pɛ himbi unna güɛnda yø ja'i te ja ngue di nja, asta ja gue'mø ra pa mi yʉtra Noé p'ʉ ja ra barco. Mi nja ra ndate 'ye p'ʉya, bi juadi gätho yø ja'i. [28] Njarbʉtho'a te bi nja'mø yø pa mi m'mʉhra Lot. Mi sihmɛ yø ja'i, te'o di ntäi, te'o i mpä, te'o tuhyø huahi, mi hønnigu 'da. [29] Pɛ nu'a ra pa bi sihra Lot ngue bi bømp'ʉ ja ra hnini Sodoma, bá høhmaya yø asufre ngue danzø, bi juadi gätho'ʉ mi 'bʉp'ʉ ja ra hnini. [30] Mahøndi njarbʉtho yø ja'i 'mø bá ɛhra N'yohʉ di 'yɛ mahɛts'i ya.

[31] Nu'a ra pa'a, nu ra ja'i dí tøhma xøts'e rá ngu, 'yo di ɛna ngue di ma mbo rá ngu ngue te da ha, sinoque da 'dagui. Nu ra ja'i dí 'yo ra 'bɛfi, hindi ma rá ngu ngue te da ha, sinoque da 'dagui n'nahmantho. [32] Dami bɛmhmʉ'a te bi thohrá xisu ra Lot. [33] Nu'a te'o nne di mpommi ra ndate, gue'a di m'mɛ'a. Pɛ nu'a te'o da 'yɛnná te conná nguecä, gue'a di nyan'a.

[34] Dí xi'ahʉ ngue nu'a ra xui'a, yo nc'ɛi di oxpʉ ja rá t'ots'i. N'na nc'ɛi da ts'its'i, n'na nc'ɛi da gohi. [35] Yoho yø xisu 'dap'ʉ di ncʉni. N'na nc'ɛi da ts'its'i, n'na nc'ɛi da gohi. [36] Yoho yø n'yohʉ 'dap'ʉ dadi mpɛfi. N'na nc'ɛi da ts'its'i, n'na nc'ɛi da gohi.

[37] Mi 'yøhyø ja'i na ra hya na, ɛnyø ja'i p'ʉya:

—¿Pɛ hapʉ di nja na ra hya guí mmamp'ʉya grá hmu?

Mi dahra Jesús, bi 'yɛna:

—Nup'ʉ dí 'bʉhyø ja'i ni 'yup'ʉ da thaspa ra güɛnda, ja di njap'ʉ ra castigo.

18

Bi hyɛcra hya ra Jesús ngue n'na ra 'danxu mi n'äst'abi.

[1] Bi hyɛcra hya bi xihyø ja'i ra Jesús. Bi xännba yø ja'i ngue jatho zant'a da mat'Oja, hinha di gohyø mmʉi. [2] Bi 'yɛmbʉya:

—Nup'ʉ ja n'na ra hnini, mi 'bʉp'ʉ n'na ra ts'ʉt'abi ngue hinguí su rá mmic'ɛiui, ni xinga gue Oja di su. [3] Nu'a ra hnini'a p'ʉya, xquet'a mi 'bʉp'ʉ n'na ra 'danxu ngue njandyatho pap'ʉ 'bʉhra ts'ʉt'abi ngue äpra ts'ʉt'abi rá nsʉiui. [4] Nuna ra ts'ʉt'abi, bi ma njammi pa ngue hinguí ørpa masu na ra 'danxu. Pɛ m'mɛfa p'ʉya, bi 'yɛna: "Nugä hindí sugä Oja, ni xinga guehma mmic'ɛi'be dí su. [5] A nuyá, para ngue hinni mantho di xunanyagä ua na ra 'dansu, ma ga ørpa ra ts'ʉt'abi, n'namhma ngue ya hinni mantho da ɛhɛ di xunanyagui".

[6] Bi sigue bi 'yɛnna Jesús:

—Guehna ra hya bi manna ts'ʉt'abi ngue ra ts'oc'ɛi naya. [7] Xi Oja ya, ¿ua hinda 'yørpabi ra ts'ʉt'abi ya yø ja'i xa huanhni, i nzofo ra pa ra xui? Xi'mø bi zofo, ¿ua hinga 'be xta mäts'i? [8] Dí xi'ahʉ ngue n'na zihmantho da mäts'i. Nu'mø bi zøhra N'yohʉ di 'yɛ mahɛts'i, ¿ua da dinyø ja'i di ɛc'ɛi ua ja ra ximhäi?

Yoho yø n'yohʉ bi̱ ma ra̱ mhmat'Oja̱ p'ʉ ja ra̱ nija̱.

9 Ma̱hømbi̱ hyɛj ma̱n'na ra̱ hya̱ bi xihyø ja̱'i̱ ra̱ Jesús, porque 'bʉhyø ja̱'i̱ ɛna̱ ngue ma̱n'na xa̱nho ngue mi̱'da yø mmi̱c'ɛi̱ui. Bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱ p'ʉya:

10 —Yoho yø n'yohʉ bi̱ ma bá mat'Oja̱ p'ʉ ja ra̱ nija̱. Nu̱'a̱ n'na nc'ɛi̱, ra̱ fariseo'a̱. Nu̱'a̱ ma̱n'na nc'ɛi̱ p'ʉya, ra̱ ngʉthäi'a̱. 11 Nu̱'a̱ ra̱ fariseo 'bäi ha ga̱ mmat'Oja̱, i ɛna̱: "Ma̱ Oja̱'i̱, da̱di ja ma̱mma̱di̱'i̱ ngue nu̱gä hi̱ndí øt'ä tengu̱tho ør'mi̱'da yø ja̱'i̱ ngue yø bɛ̱, yø ts'oc'ɛi̱, yø 'yots'om'mäi. Ni̱ xi̱nga̱ gue'a̱ te ø'na̱ ra̱ ngʉthäi 'bäcua dí øt'ä. 12 Nu̱gä nyondi̱ n'na semana dí ɛt'ä ma̱ mmʉi. Nu̱'a̱ te dí ta̱ha̱, dí ha̱cra̱ diezmo da̱di u̱ni̱", bi 'yɛna̱. 13 Pɛ nu̱'a̱ ra̱ ngʉthäi p'ʉya, yap'ʉtho bá m'mäi. Ni̱ xi̱nga̱ gue'a̱ di̱ nnøsma̱ya̱, sinoque mɛ̱nte pʉnná ti̱ya̱ mɛ̱nte ɛna̱: "Ma̱ Oja̱'i̱, da̱mi̱ huɛ̱gagui̱. Nu̱gä ja ma̱ ts'oqui", bi 'yɛna̱. 14 Dí xi'a̱hʉ, ngue nu̱'a̱ ra̱ ngʉthäi bá ɛ̱hrá ngu̱, pɛ ya bi hojpa̱bi̱ Oja̱. A nu̱na̱ ma̱n'na p'ʉya, hi̱n'na̱ na̱. Porque nu̱'a̱ nne ngue ma̱n'na di hnu̱ ma̱nsu̱, gue'a̱ ma̱n'na ts'ʉtho hnu̱ ma̱nsu̱'a̱. Pɛ nu̱'a̱ øt'e ngue hi̱ngui̱ hnu̱ ma̱nsu̱ p'ʉ ga̱ mbɛ̱ni̱, gue'a̱ ma̱n'natho hnu̱ ma̱nsu̱'a̱.

Ra̱ Jesús bi xi Oja̱ ngue di ja̱pyø ba̱si̱.

15 Bi zixyø ba̱si̱ yø ja̱'i̱ p'ʉ 'bʉhra̱ Jesús. I̱ nnepyø ja̱'i̱ ngue da̱ dospa̱ yø ya̱ yø ba̱si̱, 'nɛ̱ da̱ xi Oja̱ ngue di ja̱pyø ba̱si̱. Pɛ nu̱'mø mi̱ nu̱ ya yø xädi ra̱ Jesús, bi hɛjpa̱ yø ja̱'i̱ bá zi yø ba̱si̱. 16 Pɛ nu̱na̱ ra̱ Jesús bi zonhyø ba̱si̱, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Da̱mi̱ hyɛhmʉ yø ba̱si̱ da̱ thocua dí 'bʉi. Porque tengu̱tho yø ja̱'i̱ ya o rá 'yɛ Oja̱, xquet'a̱ njarbʉtho ya yø ba̱si̱ ya. 17 Ma̱ju̱ani̱ dí xi'a̱hʉ ngue n'na ra̱ ja̱'i̱ hi̱ngra̱ 'yøde tengu̱tho n'na ra̱ ba̱si̱ ngue ra̱ 'yøde, hi̱nda̱ zä da̱ zo rá 'yɛ Oja̱.

Ra̱ mmɛ̱mmɛti hi̱mbi̱ ne da̱ 'yøt'e te bi xihra̱ Jesús.

18 Nu̱na̱ n'na ra̱ n'yohʉ 'bɛt'o ngue yø judío bi 'yørpa̱ ra̱ nt'änni̱ ra̱ Jesús. Bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague grá hoga̱ xännba̱te, ¿te 'bɛ'a̱ ja ngue ga̱ øt'e n'namhma̱ ngue Oja̱ di 'dacra̱ 'da'yo te para za̱ntho? —bi 'yɛ̱mbi̱.

19 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Ua guí pa̱di̱ te gui̱ mma̱nya, ngue guí ɛngui̱ xa̱nhogä? Porque hønsɛ Oja̱ xa̱nho. 20 Ua hi̱ngui̱ pa̱di̱ hanja'ʉ yø hya̱ di̱ ma̱nda Oja̱ ngue ɛna̱: "'Yo grá 'yots'om'mäi. 'Yo grá hyote. 'Yo grá bɛ̱. 'Yo to guí sännba̱ ra̱ fɛhni̱. Da̱mi̱ su̱ ni̱ papá, da̱mi̱ su̱ ni̱ mamá" —bi 'yɛ̱mbi̱.

21 Nu̱'a̱ ra̱ n'yohʉ p'ʉya, bi 'yɛna̱:

—Nu̱ya yø hya̱ guí xicya, ya gä xtá øt'e asta̱ gue'mø ma̱rá ngüɛgui.

22 Nu̱na̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱mp'ʉya, mi̱ 'yøhra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Di 'bɛhma̱n'na ra̱ hya̱ ja ngue gui 'yøt'e. Da̱mi̱ pä te gä guí pɛts'i, gui u̱nna̱ mɛ̱nyu̱ yø hyoya. Nu̱'mø gá 'yøt'a̱ya, ya bí ja ni̱ mmɛti ma̱hɛ̱ts'i̱ p'ʉya. Bá ɛ̱ p'ʉya, ga̱ mmɛp'ʉ nná magä —bi 'yɛ̱mbi̱.

23 Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ, nu̱'mø mi̱ 'yøhna̱ ra̱ hya̱ sifi, ma̱mbi du̱dra̱ mmʉi, porque ma̱rá ndømmɛ̱mmɛti.

Bi̱ ma̱nna̱ Jesús ngue Oja̱, hi̱nte hɛ̱mbi̱.

24 Mi̱ nu̱ ra̱ Jesús ngue bi du̱ rá mmʉi ra̱ mmɛ̱mmɛti, bi 'yɛ̱mbyø xädi p'ʉya:

—Xa̱ndøn hɛ̱nni̱tho ha di̱ n'u̱nyø mmɛ̱mmɛti ngue da̱ zo rá 'yɛ Oja̱. 25 Ya fa̱di̱ ngue ra̱ cameyo, hi̱nja̱m'mø da̱ zä da̱ thop'ʉ ja rá xa̱gu̱ n'na ra̱ 'yofani̱. Pɛ ma̱n'na xa̱ndøn hɛ̱nni̱tho ngue n'na ra̱ mmɛ̱mmɛti di̱ n'u̱ni̱ da̱ zo rá 'yɛ Oja̱.

26 Mi̱ 'yøhyø xädi na̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱nna̱ Jesús, di̱ n'yɛ̱mbi̱:

—Rá nzɛgui ya hi̱njonni̱ ja̱'i̱ da̱ zä di̱ nya̱nná te ya'mø —di̱ n'yɛ̱mbi̱.

27 Ra̱ Jesús bi sigue bi 'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱'a̱ ngue yø ja̱'i̱tho, hi̱nda̱ zä te da̱ 'yøt'e. Pɛ Oja̱, hi̱nte hɛ̱mbi̱.

Bi̱ ma̱nna̱ Jesús ngue di tocabi ra̱ nho'ʉ yø ja̱'i̱ n'youi p'ʉ ni̱ ma.

28 Nu̱na̱ ra̱ Bɛdu bi 'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱gähe, ya xtá sohme p'ʉ te gä dí pɛshe ngue dí tɛn'na̱he.

29 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ma̱ju̱ani̱ dí xi'a̱hʉ, ngue nu̱ to gä xpá nzohyø ngu̱, xpá nzohrá papá 'nɛ̱hrá mamá, xpá nzohyø n'yohʉ, xpá nzohyø xisu, xpá nzohyø ba̱si̱, ngue ørpa̱ rá 'bɛfi Oja̱, 30 pɛ mɛ̱nte 'bʉcua ja ra̱ xi̱mhäi ra̱ ja̱'i̱, nu̱'a̱ ga̱ ngu̱'a̱ te da̱ di̱ni̱. Ra̱ pa di 'yɛ̱p'ʉ p'ʉya, di t'u̱nna̱ te para za̱ntho.

Ma̱hømbi̱ ma̱nna̱ Jesús ngue da̱ tho, pɛ bi̱ ma̱ ngue di bɛ̱nna̱te.

31 Bi zica̱ n'nanni̱'ʉ 'dɛ'ma̱ yoho yø xädi ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—A nuyá, ya nná mähä Jerusalén. Nup'ʉ, ja dani njap'ʉ'a te gä bi 'yotyø pøngahya Oja, ngue te da thohra N'yohʉ bí 'yɛ mahɛ̱ts'i. 32 Di ndäpyø ts'oc'ɛ̱i, ngue da n'yɛmmahya, da zʉi, da zots'i. 33 Di ʉni, m'mɛfa p'ʉya, da hyo. Pɛ rá hyu pa di bɛ̱nna̱te.

34 Nu'ʉ yø xädi himbi dini hanja na ra hya xifi. 'Be ximbi n'yo yø mmʉi'a te ra hya bi xifi, porque nuya yø hya ya, xanhɛ̱nnitho ha di fadi.

Ra̱ Jesús bi 'yøthe n'na ra̱ xädä.

35 Nu'mø ni ma da zømp'ʉ ja ra hnini Jericó ra Jesús, mi hup'ʉ ja ra 'yu n'na ra xädä ngue äpra mɛ̱nyu yø ja'i thop'ʉ. 36 Mi 'yøde ngue thogui xangu yø ja'i, nu'a ra xädä p'ʉya bi 'yännі hanja ngue thohyø ja'i. 37 Bi si p'ʉya, ngue nuna ja ngue da thop'ʉ hudi, guehna ra Jesús ra mmɛ̱ngu Nazaret. 38 Bi mʉhra mafi p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi:

—Dami huɛ̱gagui ague Jesús, rá mbom'mɛto'i ra David —bi 'yɛ̱mbi.

39 Nu'ʉ yø ja'i ni 'bɛt'o p'ʉya, di hɛjpi ngue hindi mmafi. Pɛ ra xädä, ɛ̱na man'na nts'ɛdi ga mafi, bi 'yɛ̱mbi:

—Dami huɛ̱gagui ague rá mbom'mɛto'i ra David.

40 Bi m'mähra Jesús, bi manda bá ts'i ra xädä. Nu'mø ni ma da zøp'ʉ 'bä p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi:

41 —¿Te guí nne di nja'i?

Ra xädä p'ʉya, bi 'yɛ̱na:

—Ague grá Hmu, dí nne ngue di nzø ma dä.

42 Ra Jesús bi 'yɛ̱mbra xädä:

—Di nzø ni dä 'mø. Bi zä'i ya ngue guí ɛ̱c'ɛ̱igui ngue jagä ra ts'ɛdi ga øthe'i.

43 Nu'a ra ora'a p'ʉya, 'bexpi nzø yø dä ra xädä. Bi mɛp'ʉ ni ma ra Jesús, pɛ di ja mammadi Oja. Nuya gätho yø ja'i bi nu te bi nja, gä ɛ̱spabi Oja.

19

Ra̱ Jesús bi nyaui ra̱ Zaqueo.

1 Mi yʉrbʉ ja ra hnini Jericó ra Jesús, ya ni 'yop'ʉ ja ra hnini p'ʉya. 2 Nu'a ra hnini'a, mi 'bʉp'ʉ n'na ra n'yohʉ ngue ra mmɛ̱mmɛti ni hu ngue ra Zaqueo, rá hmu'ʉ to jʉhra mɛ̱nyu njʉi. 3 Nuna ra Zaqueo p'ʉya, i nne da nu ra Jesús ngue da badi te'o. Pɛ hingui sä da hyannbʉya, porque xangu yø ja'i n'youi ra Jesús, 'nɛ̱ hingui hɛ̱ts'i. 4 I nne ngue da nu xanho. Bi nti p'ʉya, ni 'bɛt'o. Bi nexa n'na ra za ngue ra sicómoro 'bäp'ʉ ja ngue dani nthohra Jesús. 5 Mi thop'ʉ ja ra za tøhra Zaqueo na ra Jesús, bi nøs'maya, bi 'yɛ̱mbi:

—Ague Zaqueo, bá cai n'na zihmantho, porque nuya ja ngue ga nsäyagä p'ʉ ja ni ngu ya.

6 Nuna ra Zaqueo, n'nahmantho bá cai. Nup'ʉ ja rá ngu, ja bi säyabi p'ʉ ra Jesús. 7 Yø ja'i p'ʉya, himbi nu manho te øtra Jesús, ɛ̱mbi ngue guep'ʉ ja rá ngu ra ja'i ja rá ts'oqui ja säya p'ʉ. 8 Ra Zaqueo p'ʉya, bi m'mäi, bi 'yɛ̱mbra Jesús:

—Nuya grá Hmu, nu'a te dí pɛts'i, ga unnä made yø hyoya. Nu'mø 'bʉi te'o man'na xangu xtá hannbi ngue'a hinni 'yup'ʉ ga hannbi, pɛ ga cospabi ngoho parte'a te xtá hannbi —bi 'yɛ̱mbi.

9 Mi nya ra Jesús, bi 'yɛ̱na:

—Nu ra ora ja p'ʉya, ya di nyanna to 'bʉhra ngu jaua ya. Porque xquet'a 'nɛ̱hna rá mbom'mɛto ra Abraham. 10 Porque ra N'yohʉ bí 'yɛ̱ mahɛ̱ts'i, bi 'yɛ̱hɛ̱ da hyonyø ja'i xa m'mɛdi, ngue da yani.

*Bi hy*ɛcra hya ra Jesús ngue 'dɛt'a yø mɛ̱nyu bi t'uni.

11 Mɛ̱nte øxyø ja'i ra hya mmanna Jesús, bi hyɛcra hya bi xi p'ʉya. Porque ya xmanguerpʉ da zøn'a Jerusalén. Nup'ʉ ga mbɛ̱nyø ja'i p'ʉya, ɛ̱mbi ngue 'bextі nɛ̱quі'a ra ora'a ngue di manda ua Oja. 12 Bi 'yɛ̱mbyø ja'i p'ʉya:

—Mi 'bʉ'a n'na ra n'yohʉ ngue mi nnu mansu yø ja'i. Ya ja ngue da ma n'na ra häi yap'ʉtho, ja di t'unnbʉ rá cargo ngue di ndast'abi p'ʉ ja rá häi 'bʉi, da ɛ̱hrá ngu p'ʉya. 13 Pɛ hante ngue da ma ra n'yohʉ, bi zonhni 'dɛt'a yø hmiqui. N'na ngu n'na yø hmiqui, bi däpa n'na ra mɛ̱nyu xandøngu rá muui. Bi 'yɛ̱mbʉya: "Nuna ra mɛ̱nyu dá 'da'ahʉ ya, dami 'yørpahʉ rá 'bɛfi asta gue'mø dá pengä". 14 Pɛ nuya yø mmɛ̱nguhʉ ra n'yohʉ, mi nnu man'ʉ p'ʉya. Bi mɛnhyø m'mɛnhni ngue da mamp'ʉ ha bi zønna n'yohʉ, bi 'yɛ̱na: "Hindí nnegähe na ra n'yohʉ ngue di ndast'abi di mandagahe", bi 'yɛ̱na. 15 Pɛ siempre bá t'ɛ̱ts'i ngue bi ndast'abi na ra n'yohʉ. Mi zøp'ʉ ja rá häi p'ʉya, bi manda bá ts'i'ʉ yø hmiqui xi unná mɛ̱nyu. I nne da badi hangu xa ndaha n'na ngu n'na. 16 Nu'a rá mʉdi bi zøp'ʉya, bi

'yɛna: “Nu ni mɛnyu gá däqui, ya jap'ʉ
'dɛt'a yø mɛnyu xa ndaha”. 17 Ra dast'abi
p'ʉya, bi 'yɛna: “Ya xanho 'mø, grá hoga
mɛfi. Madague'a zits'ʉtho bi ma mafäti'i,
pɛ gá pøngmanho. A nuyá, dí ɛxa'i ya
ngue gui manda 'dɛt'a yø daniihni ya”. 18 Bi
zøhman'na p'ʉya, bi 'yɛna: “Ague grá hmu,
nu'a ni mɛnyu gá däqui, ya jap'ʉ cʉt'a yø
mɛnyu xa ndaha”. 19 Bi t'ɛmbʉya: “Nu'i ya,
dí ɛxa'i ngue gui manda cʉt'a yø hniini”.
20 Mi zøhman'na p'ʉya, bi 'yɛna: “Ague grá
hmu, ja ua ni mɛnyu gá däqui. Nugä dá 'uɛ
ra bayu dá pɛts'i. 21 Porque dí su'i ngue guí
ya manzaqui, guí ä'a te hinxcá taha. Guí
xoc'a te hinxcá pɛfi”. 22 Bi 'yɛnna dast'abi
p'ʉya: “Hingrá hoga mɛfi n'yø. Nu'a ra hya
guí mmanya, gue'a gdá hats'a'i ra güɛnda'a
ya. Porque guí ɛngui ngue dí ya manza-
quigä. Guí ɛngui ngue dí hangä'a te hinxtá
n'ʉni, ogue dí äcä'a te hinxtá pɛfi. 23 ¿Hanja
ngue hingá dä ma mɛnyugä p'ʉ ja ra banco,
n'namhma ngue nu'mø dá søcua ja ma
ngu, xti ndäcä'a te rá nzäbi ma mɛnyu?”
24 Bi t'ɛmp'ʉ 'bäp'ʉ p'ʉya: “Hyannbaui ra
mɛnyu na, n'yø. Dami unui'a ha 'dɛt'a yø
mɛnyu”. 25 Nu'ʉ ts'o p'ʉya, bi 'yɛna: “Ague
grá hmu, pɛ ya ha 'dɛt'a yø mɛnyu na”. 26 Bi
'yɛnna dast'abi p'ʉya: “Nugä dí xi'ahʉ ngue
nu'a ya ha xangu, gue'a man'na di t'un'na.
Pɛ nu'a zits'ʉtho ha, da thannbabi'a zits'ʉ
ha. 27 A nuyá, nu'ʉ ma nsʉigä'be hinguí
nneque xca ndast'abigä, bá siui ua ya. Ga
nnugä ha gdi hyohʉ”.

Ra Jesús bi zøp'ʉ ja ra hniini Jerusalén.

28 Mi juadi bi manna ra hya na, ra Jesús
bi thogui, i ma Jerusalén. 29 Mi zømp'ʉ ja ra
nyuni ja ra mbonza ja yø olivos, ja jarbʉtho
ra hniini Betfagé 'nɛhra hniini Betania. Bi
'yɛt'i yoho yø xädi p'ʉya. 30 Bi 'yɛmbi:
—Ni mɛ nʉ ja ra hniini bí janʉ ya. Nu'mø
gá cʉt'ui ra hniini, gui timmi p'ʉ da nthat'i
n'na ra burru ma'da'yotho, hinjongui sä. Bá
xoqui guá siui ua. 31 Nu'mø to da 'yɛn'aui,
hanja ngue guí xocui ra burru, guí xihmi
p'ʉya ngue honna Hmu.
32 Nu'ʉ yø xädi p'ʉya, bi ma. Nup'ʉ bi
zømp'ʉya, bi dimp'ʉ nthat'i ra burru, ten-
gutho xi manna Jesús. 33 Mi xojpʉya, nu'ʉ
yø mmɛmburru bi 'yɛmbi:
—¿Hanja ngue guí xocui ra burru?
34 Bi 'yɛmbʉya:
—Porque honna Hmu.
35 Bi ts'ispabi ra burru ra Jesús. Nu'ʉ yø
xädi p'ʉya, bi gaspa ra burru yø tuhu yø ja'i
ngue bi nøpa nts'ʉt'i. Bi hyuxra burru ra
Jesús, bi ma. 36 Xangu yø ja'i di tʉnsyø tuhu
ngue pøp'ʉ ja ra 'yu ja ngue da thohra Jesús.
37 Nu'mø ya xmanguerpʉ da zøn'a Jerusalén,
ya 'yop'ʉ ja ra ngai ja ra mbonza ja yø olivos.
Bi mʉhra hmafi gätho yø xädi p'ʉya ngue di
johya. I ɛspabi Oja ngue yø milagro xi nurpi
øtra Jesús. 38 Di n'yɛmbi:
—Oja di japra dast'abi bá 'bɛnhni ngue
bi zøcua. Ya bi nhojpaui yø ja'i na Oja bí
'bʉ mahɛts'i. Nuya maguesɛ na Oja bí 'bʉ
mahɛts'i ya.
39 Bi 'yɛn'i'da yø fariseo n'youi yø ja'i
p'ʉya:
—Ague grá xännbate, dami hɛjpa ni xädi.
'Yo di mmanna ra hya na.
40 Mi dahra Jesús, bi 'yɛmbi:
—Dí xi'ahʉ ngue nu'mø da ma mahɛjpi
ya yø ja'i ɛscagui ya, di nya yø do ja ua ngue
da 'yɛscagui.
41 Mi zøn'a nenihni ra Jesús, bi hyandra
hniini Jerusalén. Bi nzomp'ʉya, ngue padi
te da tho'a m'mɛfa yø ja'i 'bʉp'ʉ ja ra hniini.
42 Bi 'yɛmbra mɛhniini p'ʉya:
—Nu ra pa ja p'ʉya, dí nnehmagä ngue
gui pahmʉ hanja na ra hya da 'yøt'ahʉ ra
nho. Pɛ njot'i ni n'yomfɛnihʉ ya. 43 Da
'yɛhra pa ngue gui m'mʉ mman'ʉhʉ, di
mäts'a ni nsʉihʉ, mathɛt'i ra hniini da
'yøtyø njudi. Di nexpʉ di nexyø soldado
da 'yøt'ahʉ ra tunhni, da 'yɛ'ahʉ made.
44 Da t'ɛn'ahʉ häi p'ʉya, ngue da tho yø
ja'i 'bʉcua ja ra hniini. Da ma nsʉdi yø
ngu. Nguna di nja, porque himbi n'yo ni
mmʉihʉ'a ra pa bi zøcua rá m'mɛnhni Oja
ngue xi'i ha gdi nyamhmʉ —bi 'yɛmbi.

Ra Jesús bi 'yɛtyø ja'i mi mpäp'ʉ ja ra
thinnija.

45 Bi map'ʉ ja ra nija ra Jesús. Gä bi 'yɛtyø
ja'i mi mpäp'ʉ thinnija p'ʉya. 46 Bi 'yɛmbyø
ja'i:
—Nup'ʉ ja ra Maca Libro, nt'ot'i p'ʉ ra
hya ngue Oja i ɛna: “Nuna ma ngungä, ni hu
ngue ra ngunga mhmat'Oja na”. Pɛ nu'ahʉ,
guí øthʉ ngue ja di mpɛti ua yø bɛ.
47 N'na pa ngu n'na pa bi xännbate p'ʉ ja
ra nija ra Jesús. Pɛ nu'ʉ yø hmu yø mmäcja
p'ʉya, 'nɛ'ʉ yø xännbate ngue ra ley, 'nɛ'ʉ
yø n'yohʉ di manda p'ʉ ja ra hniini, gä

honna forma ha di hyo ra Jesús. 48 Pɛ hinguı̱
tıni ha di japi ngue dı̱ nja'a te mbɛ̱nı̱, porque
gä 'bʉtyø ja'ı̱ ngue øxra hya mmanna Jesús.

20

Ra Jesús bi t'ännı̱ to bi unna nt'ɛ̱dı̱'a te
øt'e.

1 N'na ra pa ya, nuna ra Jesús bi xännba ra
hya yø ja'ı̱ p'ʉ ja ra nıja, xihyø ja'ı̱ ra hoga
'da'yo hya. Bi zøhyø hmu yø mmäcja p'ʉya,
'nɛ̱hyø xännbate ngue ra ley, bá 'yohʉ'ʉ dı̱
manda p'ʉ ja ra nıja. 2 Bi 'yɛ̱mbra Jesús:

—Ague n'yø, ¿hanja'a te guí øt'e? To bi
'da'i ra nt'ɛ̱dı̱'a te guí øt'e? —bi 'yɛ̱mbı̱.

3 Mı̱ dahra Jesús, bi 'yɛ̱mbı̱:

—Nugä xquet'a ga øt'ahʉ n'na ra nt'ännı̱
ya. Pɛ damı̱ xicjʉ hanja'a ra hya ga än'nahʉ.
4 ¿Te'o bi unna nt'ɛ̱dı̱ ra Xuua bi xixyabı̱ yø
ja'ı̱? ¿Ua Oja bi unna nt'ɛ̱dı̱, uague yø ja'ı̱tho
rá nt'ɛ̱dı̱'a te bi 'yøt'e?

5 Yø ja'ı̱ p'ʉya, dı̱ n'yännı̱ te di dadı̱. Dı̱
n'yɛ̱mbı̱:

—¿Tenı̱ 'bɛ'a ga xihmʉ ya 'mø? Nu'mø ga
xihmʉ ngue Oja bi unna nt'ɛ̱dı̱ te bi 'yøtra
Xuua, da 'yɛ̱njʉ p'ʉya: "Xina ra hya bı̱
manna Xuua conná ngueque, ¿hanja ngue
hıngá 'yɛ̱c'ɛ̱ihʉ 'mø?", da 'yɛ̱njʉ p'ʉya. 6 A
nu'mø ga xihmʉ ngue yø ja'ı̱tho bi unna
nt'ɛ̱dı̱ te bi 'yøtra Xuua, di hyojthogahʉ yø
ja'ı̱ ngue da mʉndogahʉ. Porque gä ɛ̱c'ɛ̱ı̱ yø
ja'ı̱ ngue rá pøngahya Oja na ra Xuua.

7 Mı̱ dahyø ja'ı̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱mbra Jesús:

—Hındí pacähe to bi unna nt'ɛ̱dı̱'a te bi
'yøtra Xuua.

8 Mı̱ dahra Jesús, bi 'yɛ̱mbyø ja'ı̱:

—Ya hıngá xicjʉ na ra hya dí än'nahʉ, nı̱
xınga guecä ga xi'ahʉ to di 'dacra nt'ɛ̱dı̱ te
dí øt'e.

*Ra Jesús bi hy*ɛjpa ra hya n'na ra huahı̱
ngue ra jomhmı̱.

9 Nuna ra Jesús, bi hyonı̱ te gui hyɛjpa yø
hya bı̱ xihyø ja'ı̱. Bi 'yɛ̱mbı̱:

—Mı̱ 'bʉ'a n'na ra n'yohʉ ngue bi 'yøt'a
n'na rá nua'uva. M'mɛfa p'ʉya, bi hyonı̱ to
da gonhui rá huahı̱, n'namhma ngue nu'mø
bı̱ nja yø uva, dı̱ t'unna mmɛ̱huı̱'a te di
tocabi. Bı̱ ma p'ʉya, ya'atho yø pa ı̱ ma.
10 Mı̱ zønna pa da thucyø uva p'ʉya, nuna
ra mmɛ̱huı̱ bı̱ mɛnhna n'na rá hmıquı̱ ngue
da tu yø uva di tocabi. Pɛ nu'ʉ yø mɛfi
mambı̱ 'bʉp'ʉ ja rá huahı̱, bi ʉnna hmıquı̱,
bá ɛrbʉya. Pɛ hınte bi unnı̱. 11 Ra mmɛ̱huı̱
p'ʉya, mahømbı̱ mɛnhman'na rá hmıquı̱
p'ʉ bí ja rá huahı̱. Pɛ xquet'a nguı̱t'atho bá
ts'ʉi. Bı̱ ma ma'ʉnı̱, hınte bi t'unnı̱. 12 Ra
mmɛ̱huı̱ p'ʉya, mahømbı̱ mɛnhman'na rá
hmıquı̱. Yø mɛfi p'ʉya, mahømbı̱ ʉntho, bá
ɛt'i.

13 M'mɛfa p'ʉya, ɛ̱nna mmɛ̱huı̱: "¿Tenı̱
'bɛ'a ga øt'ä 'mø? Nuna ma ts'ʉnt'ʉ dadı̱
madı̱, ma ga pɛnnbı̱. Xamhmatho da nu
mansu 'mø bı̱ nuna", bi 'yɛ̱na. 14 Pɛ nu'mø
mı̱ zømp'ʉ 'bʉhyø mɛfi na rá ts'ʉnt'ʉ ra
mmɛ̱huı̱, dı̱ n'yɛ̱mbyø mɛfi: "Nuna ya,
guehna ra ts'ʉnt'ʉ ja ngue da gohmı̱ ra
huahı̱ naya. Ma ga hohʉ ya, n'namhma
ngue ya ma mmɛtihʉ ra huahı̱", dı̱ n'yɛ̱mbı̱.
15 Bi bɛnnbabı̱ rá ts'ʉnt'ʉ ra mmɛ̱huı̱ p'ʉya,
bi gʉjmaxøts'e ra huahı̱, ja bá hop'ʉ.

Ra Jesús bi 'yänyø ja'ı̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱mbı̱:

—Xi'mø ya gä bı̱ nja ya yø hya dí xi'ahʉ
ya, ¿tenı̱ 'bɛ'a da 'yøtra mmɛ̱huı̱? 16 Siempre
da ma ra mmɛ̱huı̱, da ho yø mɛfi conhui rá
huahı̱. N'nan'yo mı̱'da yø ja'ı̱ di fätrá huahı̱
p'ʉya.

Nu'mø mı̱ 'yøhyø ja'ı̱ na ra hya na p'ʉya,
dı̱ n'yɛ̱mbı̱:

—'Yo da ne Oja ngue da ngu'a dı̱ nja —dı̱
n'yɛ̱mbı̱.

17 Pɛ ra Jesús bi hyɛ̱tyø ja'ı̱, bi 'yɛ̱mbı̱:

—Te 'bɛ'a ga mbøn'a ra hya nt'ot'i p'ʉ ja
ra Maca Libro ngue ɛ̱na: "Nuna ra do hımbı̱
nu manho yø hyønnıgu, guehna ra do brá
'bɛbo p'ʉ brá fʉhra jado na", i ɛ̱na. 18 Nu'mø
da zoxra ja'ı̱ maxøts'e ra do, da føhra ja'ı̱.
A nu'mø da dähra do ngue da zoxra ja'ı̱, da
xɛnı̱.

19 Nu'ʉ yø hmu yø mmäcja 'nɛ̱'ʉ yø
xännbate ngue ra ley, bı̱ ne xti bɛntra Jesús
ngue xta ngot'i. Porque pahyø ja'ı̱ ngue go
xihya yø hya bi hyɛcra Jesús. Pɛ hımbı̱ zä
xti bɛnt'ı̱, porque supı̱ dı̱ mbøcuɛ mı̱'da yø
ja'ı̱.

*I nnepyø ns*ʉiui ra Jesús ngue da 'yɛ̱mbı̱
hınguı̱ ja ts'ɛdi dı̱ njutra mɛ̱nyu njʉi.

20 Yø fariseo p'ʉya, bı̱ mɛ̱nhnı̱ to da
jʉjpatho häi te ga ya ra Jesús. Nuya bi
'bɛnhnı̱ xøgue ya manhotho, tengutho 'mø
ngue nmajuanı̱ yø hoja'ı̱. I nnepe ngue dı̱
nja tema hya da dınnba ra Jesús ngue hında
gue'a da ma, para ngue da zäp'ʉ di yapa
m'mɛfa. 21 Janangue bi t'ørpa ra nt'ännı̱ na
ra hya ja ua, bi t'ɛ̱mbı̱:

—Ague grá̱ xännbạte, dí pạcähe ngue gä xạnho te guí mmạ, 'nɛ̱ gä gue'ạ rạ hyạ njuạntho guí xännbạte. 'Nɛ̱ hịnguị sụ'ạ te mbɛ̱n'nạ'ị yø jạ'ị. Sinoque mạjuạnị guí xännbạte'ạ rạ hyạ nne Ojạ ngue gdá̱ n'yohʉ.
22 Dạmị xicje ya, ¿ua xạnho ngue dị njụtrạ mɛ̱nyụ ährạ dạst'abi, uague hịn'nạ? —bi 'yɛ̱mbị.

23 Pɛ rạ Jesús, ya pạdị te mbɛ̱nnbạbị yø jạ'ị ngue'ạ rạ nt'ännị ørpe, bi 'yɛ̱mbʉya:

—¿Hanja ngue guí sämhyạgạhʉ? 24 Dạmị 'yụrcạhʉ rạ mɛ̱nyụ —bi 'yɛ̱mbị—. ¿To rá̱ hmị nạ n'youi rạ mɛ̱nyụ ja ua ya? ¿To rá̱ thụhụ nạ rạ thụhụ n'youi nạ rạ mɛ̱nyụ? —bi 'yɛ̱mbị.

Mị dạhya yạui rạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:

—Guehnạ rạ dạst'abi nạya —bi 'yɛ̱mbị.

25 Rạ Jesús bi 'yɛ̱mbyø jạ'ị yạui:

—Nụ'ạ ja ngue gui 'yøthʉ ya, dạmị ụnhnʉ rạ mɛ̱nyụ di tocabi rạ dạst'abi. Dạ gue Ojạ p'ʉya, dạmị ụnhnʉ'ạ te di tocabi —bi 'yɛ̱mbị.

26 Ya hịmbị zä xtạ ndịnị ha xti gʉjpạ häi'ạ rạ hyạ ännbʉya. Hante gue di 'yøtho'ạ rạ hyạ i dạhrạ Jesús. Ya hịnte mạmbị mạntho.

Bị mạnnạ Jesús ngue di bɛ̱nnạte yø ánima.

27 M'mɛfa p'ʉya, bị ma 'da yø saduceo, nụya ɛ̱mbị ngue hịndị bɛ̱nnạte yø ánima. Bi 'yɛ̱mbrạ Jesús:

28 —Ague grá̱ xännbạte, nụp'ʉ ja rạ ley bi 'yotrạ Moisés, nt'ot'i p'ʉ rạ hyạ ngue ɛ̱nạ: nụ'mø bi dụ n'na rạ n'yohʉ, 'nɛ̱ hịndị m'mʉhyø bạsị, nụ rá̱ xisu rạ ánima dạ zogui, nụ'ạ rá̱ n'yohʉ rạ ánima gue'ạ dị nthạtui rạ 'danxụ'ạ, n'namhmạ ngue dị m'mʉhyø bạsị tengụtho 'mø xtị m'mʉhyø bạsị rạ ánima. 29 A nụyá, xi'mø di 'bʉ'i yoto mạ'yohʉ ngue ɛdạdị ncụ ya. Nụ'ạ rạ n'yohʉ mạ dạ, dị nthạtị. Pɛ dạ 'yɛ̱hrạ pa dạ dụ, 'nɛ̱ hịndị m'mʉhyø bạsị. 30 Jạnạngue nụ'ạ rá̱ n'yohʉ rạ ánima m'mɛfa bị m'mʉi, go dị nthạtui rạ 'danxụ'ạ. Pɛ xquet'ạ dạ dụ rạ n'yohʉ, 'nɛ̱ hịndị m'mʉhyø bạsị. 31 Nụ'ạ rá̱ hyụ rá̱ n'yohʉ p'ʉya, høndị nthạtui rạ 'danxụ 'mø bi dụ rá̱ n'yohʉ. Di siguetho dị nthạtrạ xisu 'mø bi dụ rá̱ ndø, astạ gue'mø bi dụ gä yoto mạ'yohʉ. Gä dị nthạtui rạ xisu, 'nɛ̱ gä bi dụ yø n'yohʉ. Pɛ hịmbị m'mʉhyø bạsị. 32 Rá̱ nzɛgui p'ʉya, bi dụ rạ xisu. 33 A nụyá, xi'mø rạ pa dạnị bɛ̱nnạte yø ánima ya, ¿ndanạ gue'ạ ya yoto mạ'yohʉ rá̱ mmɛti rạ xisu? Porque gä bị m'mʉhmị.

34 Mị dạhrạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:

—Nụua ja rạ xịmhäi, dị nthạtui yø xisu yø n'yohʉ. 35 Pɛ nụ to di tocabi rạ mmɛ̱nthị ngue dị ma mạhɛ̱ts'ị 'mø bi bɛ̱nnạte yø ánima, ya hịn dạnị nthạtị. 36 Porque ya hịnjondạ dụ, dạ gohi tengụtho yø anxɛ. Ya yø bạsị Ojạ, porque dạ 'yøt'Ojạ ngue mạ'da'yo høndị m'mʉi. 37 Nụp'ʉ ja rạ hyạ bi 'yotrạ Moisés, ja dị nɛ̱quị p'ʉ ngue di bɛ̱nnạte yø ánima. Porque nt'ot'i p'ʉ rạ hyạ bị mạn'Ojạ 'mø mị nyạ p'ʉ bị nzø rạ ndʉt'o, ngue bi 'yɛ̱nạ: "Guecä drá̱ Ojạgä ngue rạ Abraham. Drá̱ Ojạgä ngue rạ Isaac. Drá̱ Ojạgä ngue rạ Jacob", bi 'yɛ̱n'Ojạ. 38 Ja dị nɛ̱quị p'ʉya ngue nụp'ʉ 'bʉ Ojạ, hịnguị tụ yø te yø ánima. Nụp'ʉ 'bʉ Ojạ, hịnjonguị tụ.

39 Bi 'yɛ̱n'i'da yø xännbạte ngue rạ ley p'ʉya:

—Mạjuạnị'ạ guí mmạ, grá̱ xännbạte —bi 'yɛ̱mbị.

40 Pɛ ya bi zụ xti sigue xtạ 'yørpạ mị'da yø nt'ännị p'ʉya.

Rạ Jesús bi xihyø jạ'ị ngue rạ Cristo hịngrạ jạ'ịtho.

41 Mị nyạ rạ Jesús, bi 'yɛ̱mbyø jạ'ị:

—Nụ'ạ rạ Cristo bá̱ ɛ̱x Ojạ ngue dị ndạst'abi, ị mmạnyø jạ'ị ngue dạ gue'ạ n'na'ʉ yø mbom'mɛto rạ David. Nụgä gạ xi'ạhʉ hanja ya, mạdạgue'ạ ngue rá̱ mbom'mɛto rạ David, pɛ nụnạ rạ Cristo hịngrạ jạ'ịtho nạ. 42 Porque rạ David, ɛ̱nnạ hyạ bi 'yorpʉ ja rạ Salmo: "Nụnạ Ojạ, nụ'mø mị zojbạguị mạ Hmụ, nguụnạ rạ hyạ bi xifi, bi 'yɛ̱mbị: Dạmị mịcua ja mạ n'yɛigä ya, 43 astạ gue'mø gạ øt'e ngue guí mạnda gätho'ʉ nị nsʉiui", bi 'yɛ̱mbị. 44 Ja dị nɛ̱quị p'ʉya, ngue rạ David, nụ'mø nnønnạ Cristo, nị hụtị ngue rá̱ Hmụ. Jạnạngue rạ Cristo dị nɛ̱quị ngue hịngrạ jạ'ịtho, mạdạgue'ạ ngue rá̱ mbom'mɛto rạ David.

Bi xihyø jạ'ị rạ Jesús ngue dị mfädi xạnho, hịndạ hyätyø xännbạte ngue rạ ley.

45 Gä bi 'yøhyø jạ'ị rạ hyạ bị mạnnạ Jesús ngue ɛ̱mbyø xädi:

46 —Dạmị mfähmʉ xạnho ya, 'yo di hä'ạhʉ yø xännbạte ngue rạ ley. 'Yo guí øthʉ tengụtho gạ 'yo'ʉ. Nụya yø n'yohʉ ya, di ho ngue søt'ạ häi yø he. Di ho ngue di respeta yø jạ'ị ha gui zɛngua p'ʉ ja rạ täi.

Nu̱p'ʉ ja yø ni̱ja̱ p'ʉya, huantho yø nthu̱ts'i̱ ta̱te xa̱nho ngue ja hu̱p'ʉ. Nu̱p'ʉ øt'a̱ ngo yø ja̱'i̱ p'ʉya, xquet'a̱ nne ngue ta̱te xta̱nho p'ʉ da̱ mi̱. [47] 'Nɛ̱ tu̱nnba̱ yø ngu̱ yø 'danxu̱, i häti, ɛ̱mbi̱ ngue di xa̱nnbi̱ te pɛts'i. Nu̱na̱ ra̱ hya̱ ga̱ ngorpa̱ yø dä yø ja̱'i̱ p'ʉya, nu̱'mø mmat'Oja̱, ndø ya'atho mmat'Oja̱. I̱ nne da̱ 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱ ngue yø ndøhoga̱ n'yohʉ. Pɛ nu̱yá, guehya ma̱thoguitho ra̱ castigo da̱ thohya ngue gätho mi̱'da yø ja̱'i̱.

21

Ra̱ 'danxu̱ bi u̱nna̱ mɛ̱nyu̱ Oja̱.

[1] Nu̱p'ʉ ja ra̱ ni̱ja̱, hɛ̱tho ra̱ Jesús ha ga̱ yʉtyø mɛ̱nyu̱ yø mmɛ̱mmɛti p'ʉ ja ra̱ huada cʉ ra̱ mɛ̱nyu̱ ngue ra̱ ofrenda. [2] Bi̱ nu̱ n'na ra̱ 'danxu̱ ngue ra̱ zibøhyoya, xquet'a̱ bi gät'i yoho yø zi xani̱ p'ʉ ja ra̱ nju̱mɛ̱nyu̱. [3] Bi 'yɛ̱nna̱ Jesús:

—Ma̱jua̱ni̱ dí xi'a̱hʉ ngue ra̱ zibøhyoya na̱ ra̱ 'danxu̱ bi u̱nná mɛ̱nyu̱ ya, pɛ ma̱n'natho nnu̱ ma̱nho Oja̱'a̱ rá mɛ̱nyu̱ bi u̱nna̱, hi̱nda̱ gue'ʉ yø mɛ̱nyu̱ mi̱'da yø ja̱'i̱ di u̱ni̱. [4] Porque nu̱ya mi̱'da yø ja̱'i̱, yø mmɛ̱mmɛti ya, pɛ gue'a̱ rá mɛ̱nyu̱ xa̱ pongui̱ di u̱ni̱. A nu̱na̱ ra̱ 'danxu̱, zits'ʉ dra̱ mɛ̱nyu̱ mi̱ ha̱. Mi̱ ja ngue xta̱ nzi ra̱ mɛ̱nyu̱ bi u̱ni̱.

Bi̱ ma̱nna̱ Jesús ngue bá ɛp'ʉ ra̱ pa da̱ xotra̱ ni̱ja̱.

[5] Di c'a̱ 'da yø ja̱'i̱ te ja ra̱ ni̱ja̱. I̱ mma̱nyø ja̱'i̱ ngue ma̱zihotho gui̱ nɛ̱qui̱ ra̱ ni̱ja̱. Ma̱zihotho gui̱ nɛ̱qui̱ yø hmi̱ yø do n'youi. Gui̱ nhohra̱ ni̱ja̱'a̱ tema̱ cosa di u̱nyø ja̱'i̱ ngue nnøpa̱ ofrenda. Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:

[6] —Ya guí nnu̱hʉ te ja ra̱ ni̱ja̱ ya. Pɛ nu̱na̱ ra̱ ni̱ja̱ na̱ya, bá ɛp'ʉ ra̱ pa da̱ xotya̱ ja̱'i̱ na̱. Xøgue di̱ nxʉdi, hi̱n hapʉ nmi̱ nɛ̱qui̱ ra̱ ni̱ja̱.

Bi̱ ma̱nna̱ Jesús te di̱ nja hante rá nzɛgui yø pa.

[7] Bi t'ännbʉya, bi t'ɛ̱mbi̱:

—Ague grá xännba̱te, ¿nja̱m'mø di̱ nja ya yø hya̱ gui̱ mma̱nya, ngue da̱ xotra̱ ni̱ja̱ yø ja̱'i̱? ¿Tema̱ hmɛ̱ya di̱ nja'mø ya ni̱ ma da̱ zønna̱ pa di̱ nja'a̱ te gui̱ mma̱nya?

[8] Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbyø xädi:

—Da̱mi̱ mfähmʉ xa̱ndønho, 'yo gui̱ nne ngue to da̱ hyä'a̱hʉ. Porque xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱ di̱ n'yo ngue da̱ 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱: "Go guecä dra̱ Cristogä ya", da̱ 'yɛ̱mbi̱. Xquet'a̱ da̱ 'yɛ̱na̱: "Nu̱ya, ya da̱ guehra̱ ora jap'ʉ da̱ gua'a̱ nxi̱mhäi ya", da̱ 'yɛ̱na̱. Pɛ 'yo sä guí ɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ. [9] Nu̱'mø gá 'yøhmʉ ngue ya ja yø da̱tu̱nhni̱, ya di̱ ndu̱nhyø ja̱'i̱, 'yo sä guí su̱hʉ. Porque jatho ngue ya ngu̱'a̱ ja ngue di̱ nja. Pɛ hi̱nga̱ gue'ʉ yø hmɛ̱ya'ʉ ngue rá nzɛqui.

[10] Bi sigue bi 'yɛ̱mbʉya:

—Da̱ nangyø nación ngue da̱ 'yørpa̱ ra̱ tu̱nhni̱ mi̱'da yø nación. Da̱ nangyø da̱st'abi ngue da̱ 'yørpa̱ ra̱ tu̱nhni̱ mi̱'da yø da̱st'abi. [11] Ja̱nju̱a̱ni̱ ngue di 'ya̱n'a̱häi. Di̱ nja yø thu̱hu̱, di̱ nja yø gu̱ɛ̱hi̱. Di̱ nsu̱ yø ja̱'i̱ 'mø bi̱ nu̱ yø hmɛ̱ya dá nja ma̱ya̱.

Bi xihyø xädi ra̱ Jesús ngue da̱ zä ra̱ n'ʉ, da̱ ts'ʉi.

[12] Pɛ hante ngue di̱ nja ya yø hya̱ dí xi'a̱hʉ ya, da̱ gu̱'a̱hʉ yø ja̱'i̱ ngue di bɛnt'a̱hʉ, di dä'a̱hʉ p'ʉ ja yø ni̱ja̱, da̱ jo'a̱hʉ. Di̱ ndä'a̱hʉ p'ʉ 'bʉhyø da̱st'abi. Di ja'a̱hʉ p'ʉ yø ja̱'i̱ ngue guí ɛ̱c'ɛ̱i̱ga̱hʉ. [13] Ngue ngu̱'a̱ di̱ nja'a̱hʉ, nu̱'mø ya gdi̱ ya̱hʉ yø ts'ʉt'abi, ja gui xihmʉ p'ʉ ra̱ hoga̱ 'da'yo hya̱ p'ʉya. [14] Nu̱'mø bi̱ ma ma̱ bɛnt'i̱'a̱hʉ, 'yo sä di tu̱ ni̱ mmʉihʉ'a̱ ra̱ hya̱ ja ngue gui xihmʉ ra̱ ts'ʉt'abi. [15] Porque ga̱ 'da'a̱hʉ ra̱ hya̱, ngue gui pa̱di̱ te gui̱ mma̱mhmʉ p'ʉ 'bʉ'ʉ di sʉ'a̱hʉ. Hi̱njonda̱ zä da̱ däcra̱ hya̱ ga̱ 'da'a̱hʉ. [16] A nu̱yá, asta̱ ni̱ papásɛ di dä'a̱hʉ. Ni̱ n'yohʉsɛ di dä'a̱hʉ. Ni̱ mɛ̱ni̱sɛ di dä'a̱hʉ, ni̱ amigosɛ di dä'a̱hʉ. Pɛ di̱ m'mʉ'i'da da̱ tho'a̱hʉ. [17] Da̱ zʉ'a̱hʉ yø ja̱'i̱ ndap'ʉ bi zä ngue guí ɛ̱c'ɛ̱i̱ga̱hʉ. [18] Pɛ ni̱ xi̱nga̱ n'na ni̱ xta̱hʉ di̱ m'mɛdi. [19] Nu̱'mø hi̱ngui̱ hyɛga̱hʉ, gue'a̱ di̱ n'na'a̱hʉ ra̱ 'da'yo te'a̱.

[20] Nu̱'mø gá nu̱hʉ ngue ya di̱ mäs'yø soldado ra̱ hni̱ni̱ Jerusalén, gui pa̱hmʉ p'ʉya ngue n'na zihma̱ntho da̱ ma ma̱juadi ra̱ hni̱ni̱. [21] Nu̱'ʉ yø mmɛ̱ngu̱ p'ʉ ja ra̱ häi Judea, da̱ 'dagui, di̱ map'ʉ ja yø xa̱nthø. Nu̱'ʉ di 'bʉp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Jerusalén, da̱ 'dagui. A nu̱'ʉ dí 'yo ra̱ 'bɛfi, ya hi̱ndi̱ map'ʉ ja rá hni̱ni̱. [22] Porque ya bi zøhra̱ pa di̱ nja ra̱ castigo. Nu̱ te gä nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro, da̱ gue'a̱ ra̱ ora'a̱ ngue di̱ nja'a̱. [23] Hu̱ɛ̱ca̱te yø xisu di ha̱dyø ba̱si̱'a̱ ra̱ pa'a̱, ogue di sʉdyø ba̱si̱. Porque ra̱ nda̱te di̱ nja ua ja ra̱ häi. Ra̱ ndu̱ssu̱tho ra̱ castigo da̱ thohyø ja̱'i̱. [24] Da̱ tho yø ja̱'i̱ conyø juai. Mi̱'da p'ʉya, da̱ ts'ixa̱ fädi, di̱ ma ra̱ fädi ndø yap'ʉtho n'nanni̱ yø häi. 'Nɛ̱ nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ hi̱ngyø judío p'ʉya, da̱ nɛ̱'a̱häi yø mmɛ̱ngu̱ Jerusalén asta̱ gue'mø da̱ ne Oja̱ di̱ m'mɛhyø hya̱.

Bị mạnna Jesús ngue mạhøndạ ɛ̱cua ja rạ xịmhäi.

25 Dị nja yø hmɛ̱ya p'ʉ ja rạ hyadi, 'nɛ̱p'ʉ
ja rạ zạnạ, 'nɛ̱p'ʉ ja yø sø. Nụua ja rạ
xịmhäi p'ʉya, hịndạ bạdị te dạ 'yøtyø jạ'ị
'bʉp'ʉ ja yø nación. Dị nsụ yø jạ'ị ngue'ạ
gui thonị yø fʉnthe di ja rạ jạthe. 26 Nụ'mø
bi zo yø mmʉị yø jạ'ị'ạ te ja ngue dị nja
ua ja rạ xịmhäi, astạ dạ güentyø jạ'ị ngue
rạ ts'ụ. Nụ te gä bí ja mạyạ, gä di pädi
hapʉ thogui. 27 Dạ thandrạ N'yohʉ di 'yɛ̱
mɛ̱hɛ̱ts'ị ngue dạ n'youi rạ gụị. Dạ hnụ ngue
mạguesɛ, porque mạthoguitho ja rá ts'ɛdi.
28 Nụ'mø ya bị mʉdi dị nja ya yø hyạ ya, dạmị
hyạ rạ ts'ɛdi gui jʉxnị yạhʉ, gui hyanthʉ
mạyá. Porque ya xmạ nguerpʉtho dạ ɛ̱hnị
Nyạtehʉ.

Bị nhyɛjpạ rạ hyạ n'na nza rạ igo.

29 Mạhømbị hyɛj hmạn'na rạ hyạ bi xihyø
jạ'ị rạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:

—Guí nnụhʉ n'na rạ za rạ igo, ogue
ndanạ bi zä mạ za. 30 Nụ'mø ya bi c'ammị
ngue bi 'dogui, guí pạhmʉ p'ʉya ngue ya
nị ma di pat'i xạnho häi. 31 Ngụnạ rạ hyạ ja
ngue dị nja ya. Nụ'mø gá nụhʉ ngue ya bị
nja ya yø hyạ dí xi'ạhʉ, dạmị pạhmʉ ngue
ya xmạ nguepʉtho dị mạnda Ojạ ua ja rạ
xịmhäi. 32 Nụya yø hmɛ̱ya dí xi'ạhʉ ya, dạmị
pạhmʉ ngue guehya dị nja ya, hante ngue
dạ dụ yø jạ'ị 'bʉhrạ pa ja p'ʉya. 33 Nụ te bí ja
mạyạ, 'nɛ̱cua ja rạ häi, hịngụị zạị. Pɛ nụnạ
rạ hyạ dí mmạngä, ja para zạntho nạ.

34 Dạmị mfähmʉ xạnho, 'yo dạdị mbɛntui
rạ nts'o nị mmʉihʉ. Mạnmạ thä'i ngue
gụị n'ịtịhʉ, ogue høndrạ mɛ̱nyụ gui ja
ndụmmʉi ha gdi tịmhmʉ. Porque nụ'mø bi
zønnạ pa rá nzɛgui, jạ gui thạmbɛ̱nịhʉ, ya
di jap'ʉ. 35 Tengụtho 'mø te bi zo rạ 'dihi, dị
njarbʉtho'ạ te dạ thogui gätho yø jạ'ị 'bʉi rá
ngʉnị nxịmhäi. 36 Gue'ạ ngue gdị mfähmʉ
xạndønho'ạ. Dạmị mat'Ojạhʉ hangụ rạ pa,
n'namhmạ ngue gụị mpomhmʉ rạ ndạte ja
ngue dị nja. Jạnạngue dạ zä guí sømhmʉ
p'ʉ di 'bʉhrạ N'yohʉ di 'yɛ̱ mạhɛ̱ts'ị.

37 Nụ'mø rạ pa, i xännbạte p'ʉ ja rạ nịjạ
rạ Jesús. Rạ xụị p'ʉya, pa bi op'ʉ bí ja rạ
nyụnị ja rạ mbonza ja yø olivos. 38 Gätho yø
jạ'ị, xụdị xụdị pap'ʉ ja rạ nịjạ ngue øxrạ hyạ
mmạnnạ Jesús.

22

Yø nsʉiui rạ Jesús ya sännị ngue dạ hyo.

1 Ya mị ts'ʉdrạ ngo ngue rạ pascua,
guehnạ rạ pa ts'i rạ thụhmɛ̱ hịngụị n'youi
rạ íxi. 2 Nụ'ʉ yø hmụ yø mmäcjạ 'nɛ̱hyø
xännbạte ngue rạ ley, guehya ya rá ya'atho
yø pa honị ha di hyo rạ Jesús. Pɛ sụpị dị
mbøcuɛ yø jạ'ị.

3 Rạ zithụ p'ʉya bi yʉrbʉ ja rá mmʉi rạ
Judas Iscariote, guehnạ n'na nc'ɛ̱i'ʉ 'dɛ'mạ
yoho yø xädi rạ Jesús. 4 Nụnạ rạ Judas, bị
ma bá nyạui yø hmụ yø mmäcjạ, 'nɛ̱hyø
n'yohʉ dị mạnda p'ʉ ja rạ nịjạ. Bá nhɛcạ
hyạui yø mmäcjạ ha di japi di däprạ Jesús.
5 Rạ ndijohya ya yø mmäcjạ 'mø dịnị ha di
zʉdi. Bi xihnạ rạ Judas ngue di ụnnạ mɛ̱nyụ.
6 Bị nụ mạnho te bi sihnạ rạ Judas ngue di
t'ụnnạ mɛ̱nyụ. Bi hyonị ha di japi ngue di
däpyø mmäcjạ rạ Jesús, pɛ dạ gue'ạ rạ ora
ngue 'bʉsɛ rạ Jesús.

Yø xädi rạ Jesús bi hoqui te dạ zi'ạ rạ nde bị nsännịgo ngue rạ pascua.

7 Ya fʉhrạ ngo nguehya yø pa ts'i rạ
thụhmɛ̱ hịngụị n'youi rạ íxi. Guehnạ rạ
pa hodɛ'yo yø jạ'ị ngue sännịgo, ngue dị
nzibde ngue rạ pascua. 8 Nụnạ rạ Jesús bi
'yɛtrạ Bɛdu 'nɛ̱hrạ Xuua, bi 'yɛ̱mbị:

—Nị mɛ ya, bí hocui'ạ te gdá nzibdehʉ,
gạ nsännịgohʉ ngue rạ pascua —bi 'yɛ̱mbị.

9 Bi 'yɛ̱n'ʉ yø xädi p'ʉya:

—¿Hapʉ guí nne gạ ma hocä'be'ạ te gạ
sihʉ p'ʉya?

10 Mị dạhrạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:

—Nụ'mø gá cʉt'ui mbo rạ hnịnị, gụị
nthɛui n'na rạ n'yohʉ nị ma rá ngụ, di tụ
n'na xønị rạ dehe. Dạmị tɛnnui hapʉ dạ
zønị. 11 Gui 'yɛ̱nui rạ mmɛ̱nnịgụ p'ʉya: "Rạ
xännbạte i ɛ̱nạ: ¿Hapʉ ja rạ cuarto gạ nzib-
dehe mạ xädi, ja gạ sähe p'ʉ rạ ngo ngue rạ
pascua?" gui 'yɛ̱nui. 12 Rạ mmɛ̱nnịgụ p'ʉya
dạ 'yụt'ạui n'na rạ dạcuarto bí ja mạyạ rạ
tøcạngụ. Ja dạmị hocui p'ʉ'ạ te ja ngue gdá
nzibdehʉ p'ʉya.

13 Bị ma'ʉ yoho yø xädi mị yạui rạ Jesús.
Mị zømp'ʉ ja rạ hnịnị, tengụtho rạ hyạ xị
mạnnạ Jesús, gue'ạ bị nja'ạ. Bi dịnnạ ngụ
tengụtho xi xifi, ja bi hojpʉ rạ nzibde ngue
rạ pascua p'ʉya.

Rạ Jesús bi zi rạ nzibde ngue rạ pascua.

14 Nụ'mø mị zønnạ ora dị nsịhmɛ̱ p'ʉya,
nụnạ rạ Jesús, gätho'ʉ 'dɛ'mạ yoho yø xädi,
gä 'bʉp'ʉ ja rạ mɛ̱xa. 15 Rạ Jesús bi 'yɛ̱nạ:

—Hante ngue dạ thogui, jạnjuạnị ngue
sixạ mpähä mạ mmʉi ngue 'daua gạ

nsi̱hmɛ̱hʉ na̱ ra̱ ngo ngue ra̱ pascua.
16 Porque dí xi'a̱hʉ ngue ya hi̱nni̱ mantho ga̱
nsännigohʉ, asta̱ gue'mø di̱ nja'a̱ te ja ngue
di̱ nja, ya gdi 'bʉhmʉ p'ʉ ha di̱ ma̱nda Oja̱
p'ʉya.
17 Bi dɛcra̱ vaso p'ʉya ngue di ja ma̱mma̱di̱
Oja̱. Bi 'yɛ̱mbyø xädi p'ʉya:
—Da̱mi̱ ndarpa̱hʉ na̱ya, sihʉ 'da'its'ʉ.
18 Porque dí xi'a̱hʉ ngue ya hi̱nni̱ mantho ga̱
sigä rá̱ ngui ra̱ uva, asta̱ gue'mø bi zønna̱ pa
di̱ ma̱nda Oja̱ ua ja ra̱ xi̱mhäi.
19 M'mɛfa p'ʉya, bi hya̱jma̱n'na ra̱
thu̱hmɛ̱. Mi̱ ja ma̱mma̱di̱ Oja̱ p'ʉya, bi
xɛnna̱ thu̱hmɛ̱, bi u̱nyø xädi ngue da̱ zi.
Bi 'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱na̱ ya, guehna̱ ma̱ do'yogä na̱ya.
Nu̱'mø gá̱ sihʉ yø pa di̱ map'ʉ na̱ya, gue'a̱
gdí bɛ̱njʉ'a̱ ngue da̱di dä ma̱ do'yo ngue dá̱
du̱ conná ngue'a̱hʉ.
20 Mi̱ juadi bi̱ nsi̱hmɛ̱ p'ʉya, bi dɛcra̱ vaso,
bi 'yɛ̱na̱:
—Nu̱na̱ po ra̱ vaso ja ua ya, guehna̱ ra̱
hmɛ̱ya na̱ya ngue nu̱'mø dá̱ tu̱, di̱ nja rá
ts'ɛdi ra̱ 'da'yo cohi øt'a̱hʉ Oja̱. Porque di̱
mfämma̱ ji conná ngue'a̱hʉ.
21 Nu̱ua ja ra̱ mɛ̱xa dí si̱hmɛ̱hʉ ya, 'bʉcua
n'na nc'ɛ̱i̱ ngue jʉga̱tho häi, ya xa̱ hyoni̱ ha
di japi ngue di dägui. 22 Nu̱ ra̱ N'yohʉ bí 'yɛ̱
ma̱hɛ̱ts'i̱ ja ngue da̱ tho. Nu̱ te xpa̱ ts'ännbi̱
ngue da̱ thogui, da̱ thomhma̱'a̱. Pɛ hague
ngu̱ ra̱ castigo da̱ thohna̱ ra̱ n'yohʉ di dägui.
23 Bi̱ mʉdi di̱ n'yänni̱ n'na ngu̱ n'na p'ʉya
te'o'a̱ ja ngue di dä ra̱ Jesús.

Di̱ ntør'ma̱hya̱ yø xädi ra̱ Jesús ndana̱ ja ngue di̱ m'mɛt'o.

24 Bi̱ mʉdi bi̱ nju̱n'ma̱hya̱ yø xädi ra̱ Jesús
ngue nne di̱ m'mɛt'o n'na ngu̱ n'na. 25 Pɛ ra̱
Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱p'ʉ ja yø nación, i 'bʉhyø da̱st'abi
ngue di̱ ma̱nda p'ʉ ja yø häi. Nu̱'a̱ ra̱
ts'ʉt'abi di̱ ma̱nda yø ja'i̱ p'ʉya, i ɛ̱nyø ja'i̱
ngue xa̱nho te ørpa̱bi̱ ra̱ ts'ʉt'abi. 26 Pɛ
nu̱'a̱hʉ, 'yo guí nne guí ma̱ndathohʉ yø ja'i̱.
Nu̱ ra̱ ja'i̱ nne ngue xta̱ nhɛ̱ts'i̱ rá̱ cargo da̱
mɛfi, guehna̱ ra̱ ja'i̱ jatho ngue di̱ mpɛfi da̱
mäxyø mmi̱c'ɛ̱iui na̱. Nu̱'a̱ da̱ ne di̱ m'mɛt'o
ngue gätho yø amigo, guehna̱ jatho da̱ gohi
ngue ni̱ mɛfithohʉ na̱. 27 Porque nu̱yá,
¿ndana̱ gue'a̱ nt'ɛ̱mbi̱ ma̱ da̱ya, gue'a̱ hu̱p'ʉ
ja ra̱ mɛ̱xa ma̱ da̱, ua gue gue'a̱ 'ui̱te ma̱ da̱?
Ua̱ngui̱ hu̱p'ʉ ja ra̱ mɛ̱xa'a̱ ma̱ da̱. A nu̱yá,
dí 'bʉcä ua ha guí 'bʉhmʉ ya, pɛ hi̱n da̱di̱
ma̱ndathogä. Sinoque da̱di̱ mpɛfi.
28 A nu̱yá, gue'a̱hʉ xtá̱ n'yohʉ mɛ̱nte yø pa
xtá̱ sägä ra̱ n'ʉ. 29 Ma̱ Papá bá̱ ɛ̱xqui̱ ngue ga̱
ma̱nda gätho yø ja'i̱. Nu̱gä xquet'a̱ dí ɛ̱xa̱hʉ
ya ngue 30 nu̱p'ʉ da̱di̱ ma̱ndagä, 'dap'ʉ ga̱
mmi̱hmʉ p'ʉ ja ra̱ mɛ̱xa ga̱ nsi̱hmɛ̱hʉ. Gui̱
mmi̱hmʉ p'ʉ ja yø nthu̱ts'i̱ ngue gui̱ ma̱n-
dahʉ'ʉ 'dɛ'ma̱ yo'bʉi yø ja'i̱ Israel.

I pa̱hra̱ Jesús ngue da̱ zop'ʉ m'mɛfa ra̱
Bɛdu.
31 Nu̱na̱ ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbra̱ Bɛdu:
—Ague Bɛdu, nu̱'a̱ ra̱ zithu̱, äpra̱ nt'ɛ̱di̱
Oja̱ ngue da̱ hyoni̱ ha di japi ngue gui
hyɛga̱hʉ p'ʉ. 32 Pɛ xquet'a̱ dí äpra̱ ma̱te Oja̱
conná ngue'e ngue hi̱ngui̱ 'bɛhni̱ nt'ɛ̱c'ɛ̱i̱.
Pɛ nu̱'i̱ 'mø bi̱ n'yo ni̱ mmʉi'a̱ te guí øt'e,
da̱mi̱ ha̱tra̱ ts'ɛdi ni̱ cu̱.
33 Ra̱ Bɛdu p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Ague grá̱ Hmu̱, nu̱gä xquet'a̱ dí 'bʉi
ma̱da̱gue'a̱ 'da gdá̱ mɛ fädi, ogue asta̱ 'dap'ʉ
ga̱ tu̱ui —bi 'yɛ̱mbi̱.
34 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbra̱ Bɛdu:
—Ague Bɛdu, nu̱gä dí xi'i, nu̱'mø tobe
hi̱ndi̱ mahra̱ øni̱, ya xqui cønga̱ nhyu̱ndi̱,
gui̱ mma̱ ngue hi̱ngui̱ pa̱qui̱ —bi 'yɛ̱mbi̱.

Ya bi zønna̱ ora da̱ ma ma̱'ʉni̱ ra̱ Jesús.

35 Bi 'yänyø xädi ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Xi'mø ma̱ xi'a̱hʉ ngue hi̱nte gui
hya̱xhʉ p'ʉ gá̱ mähä, xi̱ngra̱ bʉxa, ni̱
xi̱ngra̱ njʉmɛ̱nyu̱, 'nɛ hi̱ngui̱ cʉx mi̱'da ni̱
thi̱xfani̱hʉ, ¿ua ja tema̱ cosa gá̱ 'bɛhmʉ?
Bi 'yɛ̱mbyø xädi p'ʉya:
—Hi̱n'na̱, hi̱nte bi̱ m'mɛdi.
36 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—A nu̱yá, nu̱ to ja rá̱ bʉxa, da̱ ga̱ts'i̱.
Da̱ ga̱xrá̱ njʉmɛ̱nyu̱. Nu̱ to hi̱n'yʉ rá̱ juai,
da̱ mä rá̱ pahni̱ ngue da̱ dän'a̱ n'na ra̱
juai. 37 Porque dí xi'a̱hʉ ngue jatho ngue ga̱
thocä'a̱ te nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro ngue
ɛ̱na̱: "Da̱ tho tengu̱tho n'na ra̱ ts'oc'ɛ̱i̱", i
ɛ̱na̱. Porque nu̱'a̱ te nt'ot'i ngue ga̱ thocä,
jatho ngue di̱ njahma̱'a̱.
38 Nu̱'ʉ yø xädi p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Ague grá̱ Hmu̱, ja ua yoho yø juai.
Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱na̱:
—Co nu̱'a̱ 'mø —bi 'yɛ̱mbi̱.

Ra̱ Jesús bi̱ mat'Oja̱ p'ʉ ja ra̱ xɛqui ni̱ hu̱
ngue Getsemaní.
39 Nu̱p'ʉ bí ja ra̱ nyu̱ni̱ ma̱mbi̱ o'a̱ m'mɛt'o
ra̱ Jesús ja ra̱ mbonza ja yø olivos, ja i̱ map'ʉ

ra Jesús, bi mähä yø xädi. 40 Mi zømp'ʉ ha ja
ngue da zømp'ʉya, bi 'yɛmbyø xädi:
—Dami mat'Ojahʉ ya. Nu'mø hingá
mat'Ojahʉ, nthambɛnitho hinda gue'a gui
'øthʉ.
41 Bi thohmits'ʉ ní nguep'ʉ ra Jesús.
Nup'ʉ bi zøni, tengu ga yap'ʉ da zøn'a n'na
ra do 'mø bi t'ɛi. Bi ndantyøhmu p'ʉya ngue
da mat'Oja. 42 Bi 'yɛna:
—Ague ma Papá'i, nu'mø guí nnu
manho, dami yangui ngue'a ra ndate ja
ngue ga thocä. Pɛ hinga nu'a go ga sännä
gue'a di nja'a, sinoque nu te guí sänni, gue'a
di nja'a —bi 'yɛna.
43 Bi nu p'ʉya ngue bi zø'a n'na ra anxɛ
bí 'yɛ mahɛts'i, di hatra ts'ɛdi. 44 Nu'a ga
ndär'ma n'ʉ rá mmʉi'a te ja ngue da thogui,
man'na ngue rá mmʉi ga mmat'Oja. Nu'ʉ
yø xänthe i ja, i 'yugui so häi, tengutho 'mø
pønna ji p'ʉ ja n'na ra ts'ɛt'i.
45 Mi juadi bi mat'Oja p'ʉya, bi nangui, bi
map'ʉ bí 'bʉhyø xädi. Nu'ʉ yø xädi p'ʉya,
ya mi ahа, bi dapra t'ahа ngue ra dummʉi.
46 Bi 'yɛmbʉya:
—¿Hanja ngue guí ahmi? Dami nangui,
gui mmat'Ojahʉ. Nu'mø hingá mat'Ojahʉ,
nthambɛnitho hinda gue'a gui 'yøthʉ.

*Ya bi mb*ɛntra Jesús.

47 Mɛnte yaui yø xädi ra Jesús, bi zøhna ra
Judas ni zi xangu yø ja'i. Guehna n'na nc'ɛi
ya 'dɛ'ma yoho yø xädi ra Jesús. Bi guat'i
ngue bi zɛngua p'ʉ 'bähra Jesús, bi zʉrpa rá
hmi p'ʉya. 48 Nuna ra Jesús bi 'yɛmbi:
—Ague Judas, con n'na ra beso guí dä ra
N'yohʉ bí 'yɛ mahɛts'i ya'mø.
49 Yø amigo ra Jesús mi nu te bi nja, bi
'yɛmbʉya:
—Ague grá Hmu, ¿ua guí nne ga japhʉ ra
juai? —bi 'yɛmbi.
50 Bi gʉxrá juai n'na nc'ɛi rá xädi ra Jesús.
Bi zɛnnbabi rá 'yɛhɛ ra 'bɛt'o mmäcja, bi
hyɛjpa rá gu ngue rá n'yɛi.
51 Pɛ ra Jesús bi 'yɛmbi:
—Dami hyɛgui, 'yo gadi japhʉ —bi
'yɛmbi.
Nuna ra Jesús bi därpa rá gu na bi thɛjpa
rá gu ngue bi 'yøthe. 52 Nuya yø hmu yø
mmäcja, 'nɛhyø policía fährа nija, 'nɛhyø
n'yohʉ 'bɛt'o p'ʉ ja ra nija, gä ní 'yɛhra
nzite. Ra Jesús bi 'yɛmbi:
—¿Ua guí ɛmhmʉ ngue drá bɛgä, ngue
guí cʉhʉ yø juai 'nɛ guí cʉhʉ yø za ngue
gui bɛnngahʉ? 53 Conque n'na pa ngu n'na
pa nmi xännbä ra hya yø ja'i p'ʉ ja ra nija.
Uangui xta nzä ja xqui bɛnngahʉ p'ʉ. Pɛ ya
guehna ra ora guí 'yohʉ naya, ngue nu'mø
ra 'bɛxui i ja rá pähä ra zithu.

*Bi manna B*ɛdu ngue hingui padi te'o ra
Jesús.

54 Ya bi bɛntyø ja'i ra Jesús. Bi zixpʉ ja
rá ngu ra 'bɛt'o mmäcja. Pɛ ra Bɛdu, ni
'bɛfa ya'atho p'ʉ ni ma yø ja'i ni zi ra Jesús.
55 Nup'ʉ made ra dathi, bi t'u'a n'na ra sibi
ngue bi mihyø ja'i di nhat'i. Xquet'a 'nɛhra
Bɛdu bi mi ngue di nhat'i. 56 Nuna n'na ra
xisu ngue ra gʉni p'ʉ ja ra ngu, mi nu ra
Bɛdu ngue hup'ʉ ja ra sibi. Bi za di hɛti
p'ʉya, bi 'yɛmbi:
—Nuna ra n'yohʉ 'bʉcua, xquet'a rá
n'youi ra Jesús.
57 Pɛ mi dahra Bɛdu, bi 'yɛna:
—Hin'na cuø, hindí pacä na ra n'yohʉ
guí mmanya.
58 Mi tho man'na ts'ʉquits'ʉ p'ʉya, hømbi
nu man'na nc'ɛi p'ʉ mi huhra Bɛdu, bi
'yɛmbi:
—Nu'i, xquet'a ni n'youi'ʉ tɛnna Jesús.
Mi dahra Bɛdu p'ʉya, bi 'yɛna:
—Hin'na n'yø, hinga 'nɛcä.
59 Mi tho hman'na ora m'mɛfa p'ʉya,
man'na nc'ɛi ngut'a bi ma, bi 'yɛmbi:
—Majuani ngue nuna ra n'yohʉ 'bʉcua,
rá n'youi ra Jesús, porque di nɛqui ngue ra
mmɛngu Galilea na.
60 Mi dahra Bɛdu p'ʉya, bi 'yɛna:
—Ague n'yø, hindí pacä tema hya guí
nne gui xicya.
Nu'a ra ora'a p'ʉya, tobe hin mani juadi
mmannа Bɛdu'a te mma, bi mmahra øni
p'ʉya. 61 Bi 'bätra Jesús ngue bi hyannbʉ bi
huhra Bɛdu. Ra Bɛdu p'ʉya, bi zo rá mmʉi
na ra hya xi xihra Jesús ngue xi 'yɛmbi:
"Tobe hindi mahra øni, ya xqui cønga
nhyundi, guí mma ngue hinguí paqui", xi
'yɛmbi. 62 Ra Bɛdu p'ʉya, asta ra zon-
dummʉi bi bøn'athi.

*Ra Jesús rá n'y*ɛmmahya yø ja'i.

63 Nu'ʉ yø n'yohʉ fährа Jesús, i thenni
'nɛ i pɛ'mi. 64 Bi gorpa yø dä conna ulu, bi
mɛ'mi, bi 'yɛmbi:
—Dami pahya te'o bi mɛp'a'i ya —bi
'yɛmbi.
65 Xangu mi'da yø hya xifi ngue ga ndenni.

Ya bí 'bʉp'ʉ ja ra dajunta ra Jesús.
66 Mi nɛcahäi p'ʉya, bi mpɛti gätho yø
n'yohʉ di manda p'ʉ ja ra nija, conyø hmu
yø mmäcja, conyø xännbate ngue ra ley. Ra
dajunta bi nja, ja bi ts'ixpʉ ra Jesús ngue da
t'ørpa ra nt'änni, bi t'ɛmbi:
67 —Dami xicje ya ngue'mø gue'e grá
Cristo bá ɛx Oja ngue di ndast'abi, ogue
hin'na. ¿Te guí mmanna ra hya naya?
Mi dahra Jesús, bi 'yɛmbi:
—Nu'mø ga xi'ahʉ ngue guecä, hinguí
'yɛc'ɛigahʉ. 68 Nu'mø xinga øt'ahʉ n'na
ra nt'änni p'ʉya, xquet'a hinguí nne guí
mmamhmʉ'a te ga än'nahʉ. 'Nɛ hinguí nne
gui thøgahʉ p'ʉya. 69 Ya ni ma da zønna
ora ya, ngue ra N'yohʉ bí 'yɛ mahɛts'i dani
mmip'ʉ ja rá n'yɛi Oja nuna jasɛ rá ts'ɛdi.
70 Gätho yø ja'i p'ʉya bi 'yɛmbi:
—¿Ua guí ɛna ngue gue'e rá Ts'ʉnt'ʉ'i
Oja 'mø?
Mi dahra Jesús, bi 'yɛmbyø ja'i:
—Ahá, go guecä tengutho guí
mmamhmʉ.
71 Di n'yɛmbyø ja'i p'ʉya:
—¿Teni 'bɛ'a man'na ma testigo ga
nnehʉ ya'mø? Ya dá øsɛhʉ ra hya pønná ne
ya.

23

Bi ts'ixpʉ 'bʉhra Pilato ra Jesús.
1 Gä bi nangyø ja'i p'ʉya, bi zixpʉ 'bʉhra
Pilato ra Jesús. 2 Bi mʉhyø ja'i ngue di yapra
Jesús, ɛnyø ja'i:
—Dí tinnbähe n'na ra hya na ra n'yohʉ
'bʉcua, ngue di ts'onnba yø mmʉi yø ja'i. I
ɛmbi ngue hinguí ja ngue di unyø ja'i'a ra
mɛnyu ährа dast'abi 'bʉ'a Roma. Xquet'a i
mma ngue guehna ra Cristo na, i nne da ma
ngue n'na ra dast'abi.
3 Ra Pilato bi 'yänna Jesús, bi 'yɛmbi:
—¿Ua gue'e rá dast'abi'i yø judío?
Mi dahra Jesús, bi 'yɛmbi:
—Ahá, go guecä tengutho ra hya guí
mmanya —bi 'yɛmbi.
4 Ra Pilato bi 'yɛmbyø hmu yø mmäcja, da
guehmi'da yø ja'i:
—Hin tema ts'oqui dí tinnbä na ra
n'yohʉ 'bʉcua —bi 'yɛmbi.
5 Pɛ yø ja'i mahømbi 'yɛna:
—Nuna ra hya xännbate p'ʉ ja ra häi
Judea na, di ts'onyø ja'i na ra hya na. Bi fʉ'a
Galilea xännbate ra hya, asta søcua ya.

Bi ts'ixpʉ 'bʉhra Herodes ra Jesús.
6 Mi 'yøhra Pilato na ra hya mmanyø
ja'i, bi 'yännbʉya ngue'mø ra mmɛngu p'ʉ
Galilea na ra Jesús. 7 Nu'mø mi xi p'ʉya
ngue ja ra mmɛngu p'ʉ, bi mɛnnba na ra
Herodes mi ndast'abi p'ʉ Galilea. Porque ra
Herodes, nu'ʉ yø pa'ʉ, mi 'bʉp'ʉ Jerusalén.
8 Ra Herodes, nu'mø mi nu ra Jesús, ɛmmɛi
di johya. Porque ya rá ya'atho yø pa i nne
da nu, ngue øde te mmanyø ja'i t'ɛmbi øtra
Jesús. Mi tø'mi ngue da nurpi tema milagro
da 'yøt'e. 9 Xangu yø nt'änni bi 'yørpe, pɛ
ra Jesús hinte ga ndatho. 10 Xquet'a 'bʉp'ʉ
yø hmu yø mmäcja 'nɛhyø xännbate ngue
ra ley. Di yapi hin'yʉ p'ʉ rá nzɛgui. 11 Nuna
ra Herodes co 'nɛhyø soldado xquet'a himbi
nu manho ra Jesús. I thentho, bi heta n'na
rá he mazihotho tengutho rá he n'na ra
dast'abi. Ra Herodes mahømbi mɛnhna
Jesús, i map'ʉ 'bʉhra Pilato. 12 Madague'a
madi nsʉhmi m'mɛt'o ra Pilato ra Herodes,
pɛ bi n'amigo m'mɛfa.

Ya nts'änni ngue da tho ra Jesús.
13 Nuna ra Pilato bi pɛti gätho yø hmu yø
mmäcja, gätho yø ts'ʉt'abi, gätho mi'da yø
ja'i. 14 Bi 'yɛmbi:
—Ya guá singahʉ ua na ra n'yohʉ 'bʉcua.
Guí ɛmhmʉ ngue di ts'onyø ja'i. Pɛ ni hmi
ni dähʉ hapʉ dí änni, 'nɛ guí nnuhʉ ngue
hin tema ts'oqui dí tinnbabi ngue'a te gni
yaphʉ. 15 Ni xinga guehra Herodes ngue
xtabá ndinnba rá ts'oqui, porque bi costho
hømbi 'yɛcua. Ja guí nnuhʉ p'ʉya ngue hin
tema hya di nɛqui para ngue da t'ɛmbi ja
te rángue'a ngue da tho. 16 Nugä ga manda
ngue da 'bɛi, pɛ ga thøgue.
17 Ra Pilato i ja ngue da 'yøt'e te ra cos-
tumbre ja yø ja'i, nu'mø ra ngo ngue ra
pascua, pa mathøgue n'na ra ofädi. 18 Gätho
yø ja'i p'ʉya, bi mʉhra mafi, i ɛna:
—Nuna ra Jesús da tho na. Go dami
thøhra Barrabás.
19 Pɛ nuna ra Barrabás, guehna n'na nc'ɛi
mi ofädi ngue ra 'yøt'i sʉi, 'nɛ ra hyote p'ʉ
ja ra hnini. 20 Ra Pilato hømbi xihyø ja'i ngue
da zä di thøhra Jesús. 21 Pɛ yø ja'i p'ʉya,
man'na nts'ɛdi ga mafi, i ɛna:
—Da guatra pont'i. Da guatra pont'i ra
Jesús.
22 Rá hyu ndi p'ʉya, bi 'yɛnna Pilato:
—¿Pɛ tema nts'o xa 'yø'na p'ʉya? Nugä
hin tema ts'oqui di tinnbi ngue da t'ɛmbi da
tho. Nugä ga manda da 'bɛi, pɛ ga thøgue.

23 Pɛ yø ja'i hinguı säya ngue mafi, ädi
ngue da ma macuati ra pont'i ra Jesús.
Nu'a ga mahyø ja'i co 'nɛ'ʉ yø hmu yø
mmäcja, bi nja'a te ädi. 24 Ra Pilato p'ʉya
bi zänni ngue di nja'a te mmanyø ja'i. 25 Bi
ma mathøgue na ra Barrabás xi manyø ja'i
ngue di nthøgue. Guehna xi jot'i ngue ra
'yøt'i sʉi 'nɛhra hyote na. Go bi ndä na ra
Jesús, i hnepe ngue da tho p'ʉya.

Ya cuatra pont'i ra Jesús.

26 Nu'mø mi ts'ixra Jesús ngue da tho,
bi nthɛui p'ʉ ja ra 'yu n'na ra n'yohʉ xpi
'yɛhra 'bɛfi ni hu ngue ra Simu, ra mmɛngu
Cirene. Go bi njapi bi duxra pont'i na p'ʉya,
ni 'bɛfatho p'ʉ ni ma ra Jesús.
27 Pɛ xangu yø ja'i bi dɛnni. I ma'a nts'oni
yø xisu, tu yø mmʉi ngue te da thohra Jesús.
28 Pɛ bi hyɛtyø ja'i ra Jesús, bi 'yɛmbi:

—Ague gyø xisu guí 'bʉhmʉ ua
Jerusalén, 'yo guí zomhmʉ conná ngueque.
Sinoque dami nzoni ngue conná ngue'ahʉ
'nɛ conná nguehni basihʉ. 29 Porque da
'yɛhyø pa gui 'yɛmhmʉ: Xanho 'bʉi te'o
hinjo'o yø basi, ogue himbi hya yø basi,
ogue himbi sʉtate. 30 Yø ja'i p'ʉya da
'yɛmbyø t'øhø: "Bá tägui, gui soxcahe".
Da 'yɛmbyø nyuni: "Dami cogbahe", da
'yɛmbi. 31 A nuya ngue hinte gadi ʉphʉ'a
gadi ʉmhmʉ ya, hague ngu ra n'ʉ da tho'a
ja rá ts'oqui 'mø.

32 Xquet'a ni ts'i yoho yø ts'oc'ɛi ngue
'dap'ʉ da duui ra Jesús. 33 Mi zømp'ʉ ja ra
nyuni gui hutyø ja'i ngue ra Njʉyaxhmu, ja
bi ma macuati p'ʉ ra pont'i ra Jesús. 'Nɛ'ʉ
yoho yø ts'oc'ɛi bi ma macuati ra pont'i,
n'na rá n'yɛi, n'na rá gaha i gohi. 34 Nu'mø
ɛma cuati ra pont'i ra Jesús, bi 'yɛna:

—Ma Papá'i, dami punnba yø ja'i 'bʉcua,
porque nuya hinguı padi te øtya —bi 'yɛna.

Yø soldado p'ʉya bi ma ra taha ngue to
xta ra taha, gue'a da gaca n'na xɛqui rá he
ra Jesús. 35 Yø ja'i 'bäp'ʉ p'ʉya, i hɛtho. Nu'ʉ
yø judío 'bɛt'o, i thentho'ʉ, i ɛna:

—Mi mmannʉ ra n'yohʉ ngue da yanyø
ja'i. Pɛ di nyansɛ ya, ngue'mø majuani
ngue guehna rá thanhni Oja nuna t'ɛmbi ra
Cristo.

36 Yø soldado p'ʉya, xquet'a thenni. Bi
guat'i ngue bi unna vino xa n'ixi da zi. 37 Bi
t'ɛmbʉya:

—Nu'mø gue'e rá dast'abi'i yø judío,
dami nyansɛ ya'mø.

38 Nup'ʉ ja rá ya ra pont'i, bi t'ot'a n'na ra
letrero ngue ɛna: "Nuna ra n'yohʉ 'bʉcua,
guehna rá dast'abi yø judío na". Ra letrero
p'ʉya, nt'ot'i conna hya ngue ra griego, ra
latín, ra ebreo.

39 Nuna n'na ra ts'oc'ɛi ya cuarbʉ ja ra
pont'i p'ʉya, xquet'a thenni, bi 'yɛmbi:

—Nu'mø gue'e grá Cristo, dami nyansɛ
ya'mø. 'Nɛcä'be gui nyan'be p'ʉya.

40 Nu'a man'na nc'ɛi ra ts'oc'ɛi bi 'yɛmbrá
amigo di yahni:

—Nu'i ni xinguı su Oja, conque ya guí
tup'ʉ ja ra pont'i ya. 41 Nugüi ja te rángue'a
ngue dí säui ra n'ʉ, porque di jutui'a te xtá
øt'ui. Ya ni 'yup'ʉ'a te dí thohmi. Pɛ nuna
ra n'yohʉ 'bʉcua, hin tema nts'o xa 'yø'na.

42 Bi 'yɛn'a m'mɛfa p'ʉya:

—Ague Jesús, nu'mø ra pa gui søhø ngue
gui manda ua, gui mbɛngui.

43 Mi dahra Jesús, bi 'yɛmbi:

—Majuani dí xi'i, nuya ya ga m'mʉhmi
p'ʉ mahɛts'i ya.

Ya bi du ra Jesús.

44 Comma huxyadi, bi mʉdi bi m'mɛxui
gä ra ximhäi asta hyu nde. 45 Ra hyadi bi
m'mɛxui. Nu'a ra ulu mi zʉp'ʉ ja ra goxthi
nija bi hyehmade i gai ngue bi xɛt'i. 46 Bi
'yɛn'a n'na rá hmafi ra Jesús, bi 'yɛna:

—Ague ma Papá'i, dadi fät'a'i ma tegä ya
—bi 'yɛna.

Høntho bi man'a p'ʉya, 'bexpi du. 47 N'na
ra capita ngue ra mmɛngu Roma bi nu te bi
nja, bi 'yɛspabi Oja p'ʉya, bi 'yɛna:

—Majuani ngue nuna ra n'yohʉ 'bʉcua,
hin'yʉ rá ts'oqui na.

48 Gä bi nu yø ja'i mi 'bäp'ʉ te bi nja. Bi
ma yø ja'i p'ʉya, pɛ pʉtyø tiya ngue tu yø
mmʉi. 49 Gätho'ʉ yø mpadiui ra Jesús, conyø
xisu bá nɛxa Galilea ngue tɛnni ha ni ma,
yap'ʉtho bi 'bäi, gä hantho te bi nja.

Ya bi ma nt'ägui ra Jesús.

50 Mi 'bʉ'a n'na ra hoga n'yohʉ ni hu
ngue ra José, mi øt'e te gä mmamp'ʉ ja ra
ley, ra mmɛngu p'ʉ ja ra hnini Arimatea
ja ra häi Judea. 'Nɛhna di manda p'ʉ ja ra
nija na. 51 Xquet'a 'nɛhna mi tø'mi ngue di
manda ua Oja. Janangue hinguı 'bʉi ngue ra
acuerdo'a te ra hya bi ts'ännbʉ ha bi mpɛti
yø ja'i. 52 Nuna ra n'yohʉ na, bi ma bá nyaui
ra Pilato, bi 'yäpra nt'ɛdi ngue da hyajpʉ ja
ra pont'i ra Jesús. 53 Mi hyajpʉ ja ra pont'i
p'ʉya, bi 'uɛnnbabi rá do'yo ra Jesús co n'na

ra̱ sábana ngue ra̱ hoga̱ u̱lu. Bi hyaxpʉ ja ra̱ panteón xi̱ ma nt'a'mi̱ p'ʉ bí ja n'na ra̱ 'bido ngue bá̱ ägui. Nu̱na̱ ra̱ panteón, hi̱njongui̱ o. [54] Nde mbɛ̱hi̱'a̱ ra̱ pa'a̱, ya da̱ yʉtra̱ pa ngue ra̱ ts'äya.

[55] Nu̱'ʉ yø xisu bá̱ nɛ̱xa̱ Galilea ngue bá̱ n'youi ra̱ Jesús, bi̱ ma bá̱ nu̱ ra̱ n'yägui. Bi̱ nu̱ ha bi t'ägui. [56] Mi̱ zøp'ʉ ja ra̱ ngu̱ ya yø xisu, bi hocyø 'yɛ̱thi̱ ma̱zihotho ga̱ yʉni̱ ngue da̱ goxra̱ ánima. Bi̱ nsäya'a̱ ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya p'ʉya, porque gue'a̱ di̱ ma̱nda rá̱ ley Oja̱'a̱.

24

Ya bi bɛ̱nna̱te ra̱ Jesús.

[1] Mi̱ hyaxa̱ ra̱ pa ndomingo, zi xu̱di̱tho bi̱ ma ma̱høn'a̱ yø xisu p'ʉ bí o ra̱ Jesús. Bi hya̱xyø 'yɛ̱thi̱ xi hoqui. Bi̱ mähä mi̱'da yø xisu. [2] Mi̱ zømp'ʉya, bi di̱ni̱ ngue ya n'nanni̱ 'bɛnna̱ do mi̱ nnøpa̱ nju̱'mi̱ ra̱ panteón. [3] Bi yʉt'a̱mbo p'ʉya, pɛ ya hi̱mbi̱ di̱mp'ʉ ra̱ Jesús. [4] Bi̱ nsu̱ p'ʉya, hi̱ngui̱ pa̱di̱ te da̱ 'yøt'e. Mi̱ nu̱ p'ʉya, 'bäp'ʉ yoho yø anxɛ di yoxni̱ yø he. [5] I hɛ̱mtho häi'ʉ yø xisu ngue ɛ̱mmɛ̱i su̱. Yø anxɛ p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Hanja ngue guí homhmʉ ua ma̱nt'ägui'a̱ ya 'bʉi? [6] Ya hi̱njo'o ua, ya xa̱ bɛ̱nna̱te. Da̱mi̱ bɛ̱mhmʉ ra̱ hya̱ bi xi'a̱hʉ 'mø tobe ma̱mbi 'bʉta̱ Galilea. [7] Conque bi̱ ma̱ ngue ra̱ N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱, mi̱ ja ngue da̱ ma ma̱däpi yø ja'i̱ ja yø ts'oqui ngue di cuatra̱ pont'i̱. Rá̱ hyu̱ pa p'ʉya, di bɛ̱nna̱te.

[8] Nu̱'ʉ yø xisu p'ʉya, bi zo yø mmʉi na̱ ra̱ hya̱ xi ma̱n'a̱ m'mɛt'o ra̱ Jesús. [9] Nu̱ya yø xisu 'mø ma̱mbá̱ pengbʉ ja ra̱ panteón, nu̱'a̱ te bá̱ nu̱, bi xi'ʉ 'dɛ'ma̱'da nc'ɛ̱i yø xädi ra̱ Jesús. Bi xifi gätho mi̱'da yø ja'i̱. [10] Nu̱ya yø xisu bi hya̱spa̱bi̱ ra̱ hya̱ ya yø xädi ra̱ Jesús, guehna̱ ra̱ Ma̱ya Magdalena, 'nɛ̱hra̱ Juana, 'nɛ̱hra̱ Ma̱ya rá̱ mamá ra̱ Jacobo, 'nɛ̱ hmi̱'da yø xisu p'ʉya. [11] Pɛ nu̱ya bi tha̱spa̱ ra̱ hya̱ p'ʉya, hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱itho te mma̱nya yø xisu. Sinoque ɛ̱ntho: "Ha̱ntho loco ya yø xisu", gue ɛmma̱ ɛ̱ntho.

[12] Pɛ ra̱ Bɛdu bi bøn'a̱thi, bi̱ ma n'nahma̱ntho p'ʉ bí ja ra̱ panteón. Mi̱ zømp'ʉya, bi hyɛ̱t'a̱mbo. Bi̱ nu̱ ngue ya n'nanni̱ 'bønna̱ u̱lu ma̱nt'ɛ ra̱ Jesús. Bi̱ mengbʉ ha säya p'ʉya, pɛ di 'yøtho hanja'a̱ te xi̱ nja.

Bi̱ nti̱mmi̱ p'ʉ ja ra̱ 'yu̱ yoho yø xädi ra̱ Jesús ngue ma̱ni̱ map'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Emaús.

[13] Nu̱'a̱ ra̱ pa'a̱ p'ʉya, yoho yø xädi ra̱ Jesús ma̱ni̱ map'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Emaús. Nu̱na̱ ra̱ hni̱ni̱ na̱, di̱ nsocui Jerusalén como 'dɛ'ma̱'da kilómetro. [14] Mɛ̱nte 'yo, mɛ̱nte di c'a̱'a̱ te xi̱ nja. [15] Nu̱na̱ ra̱ Jesús mi̱ zä mi̱ zʉdi, ya 'dap'ʉ ni̱ n'yo. [16] Ma̱da̱gue'a̱ ngue hɛ̱ti̱, pɛ ɛ̱na̱ te corpa̱tho yø dä ngue hi̱nda̱ ba̱di̱ te'o na̱ ra̱ Jesús. [17] Ra̱ Jesús bi 'yännbʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Teni̱ 'bɛ'a̱ ma̱ hya̱ ga̱di̱ nxihmi̱ mɛ̱nte guí 'youi ua ja ra̱ 'yu̱ n'yø? Nu̱p'ʉ nná̱ bɛ̱ngä, ɛ̱na̱ gue tu̱ ni̱ mmʉiui.

[18] Nu̱na̱ n'na nc'ɛ̱i ni̱ hu̱ ngue ra̱ Cleofas bi 'yɛ̱mbi̱:

—Gätho yø ja̱'i̱ bá̱ 'yo Jerusalén, gä pa̱di̱ te bi̱ nja ma̱ntenni̱ pa. 'Nɛ̱ go gui 'yɛ̱na̱ ngue hi̱ngui̱ pa̱hya.

[19] Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mp'ʉ ya̱ui:

—¿Tema̱ hya̱ n'yø?

Nu̱'ʉ ts'o p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:

—Xigue ra̱ Jesús nu̱na̱ ra̱ mmɛ̱ngu̱ Nazaret. Guehna̱ n'na ra̱ n'yohʉ ngue rá̱ pøngahya̱ Oja̱, di̱ nɛ̱qui̱ ngue ja rá̱ ts'ɛdi ngue bi 'yøtyø milagro, 'nɛ̱ ja rá̱ ts'ɛdi ngue ra̱ hya̱ bi̱ ma̱. Porque bi̱ nu̱ ma̱nho Oja̱ te bi 'yøt'e, da̱ guehyø ja̱'i̱ bi̱ nu̱ ma̱nho te bi 'yøt'e. [20] Dí̱ mma̱ngä'be ngue nu̱'ʉ yø hmu̱ yø mmäcja̱, da̱ gue'ʉ ma̱ hmu̱hʉ di̱ ma̱nda p'ʉ ja ra̱ ni̱ja̱, bi dä ra̱ Jesús. Bi zixpʉ ja ra̱ ts'ʉt'abi, ja bá̱ ts'ännbʉ ngue da̱ du̱p'ʉ ja ra̱ pont'i̱. [21] Pɛ nu̱gähe nmi̱ ɛ̱ngähe ngue nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ na̱, guehna̱ xta̱ nya̱nyø judío na̱. A nu̱yá, ya ma̱ngʉnde bi̱ nja na̱ ra̱ hya̱ dí xi'a̱'be ya. [22] Nu̱'ʉ 'da yø xisu 'da'igu̱ ma̱ nt'ɛ̱c'ɛ̱ihe, xa̱ pijthogähe. Porque xa̱ mma mxu̱di̱tho p'ʉ ma̱mbí o ra̱ ánima. [23] Pɛ ya hi̱njonxpa̱ ndi̱ni̱ ngue di op'ʉ. Xpa̱ mmengbʉya, xa̱ xicje ngue xi̱ nu̱ yø anxɛ. A nu̱'ʉ yø anxɛ p'ʉya, i̱ mma̱ ngue ya 'bʉhna̱ ra̱ Jesús. [24] 'Bexque'a̱ p'ʉya, nu̱'ʉ 'da ma̱ n'yohe xa̱ mmap'ʉ ma̱mbí o ra̱ ánima, pɛ xa̱ ndi̱ni̱ tengu̱tho ra̱ hya̱ xa̱ mma̱nyø xisu. Pɛ ra̱ Jesús ya hi̱nxa̱ hnu̱ na̱ 'na̱.

[25] Nu̱na̱ ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Ua hi̱ngui̱ ts'ʉ di 'yo ni̱ mmʉihʉ'a̱ te ra̱ hya̱ i ja? ¿Ua hi̱nja̱m'mø guí øhmʉ para ngue gui 'yɛ̱c'ɛ̱ihʉ'a̱ te gä ra̱ hya̱ bi̱ ma̱nyø pøngahya̱ Oja̱? [26] ¿Ua hi̱ngui̱ pa̱hmʉ ngue ra̱ Cristo mi̱ ja ngue da̱ zä ra̱ n'ʉ hante ngue di̱ nda̱st'abi ngue di̱ ma̱nda̱ ua?

27 Ya bi dʉ'mi̱ bi xifi gätho'ʉ yø hya̱ nt'ot'i
p'ʉ ja ra̱ Maca̱ Libro ngue'a̱ te gui c'a̱ ra̱
Jesús. Bi dunnba̱bi̱'a̱ te mma̱mp'ʉ ja yø
libro bi 'yotra̱ Moisés. Bi sigue bi xi mi̱'da
yø hya̱ te gä nt'ot'i p'ʉ ja yø libro bi 'yotyø
pønga̱hya̱ Oja̱.
28 Nu̱'mø mi̱ zømp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ ma̱ni̱ ma
p'ʉya, ra̱ Jesús bi 'yøt'e ngue ɛna̱ xø nne da̱
thogui. 29 Pɛ nu̱'ʉ yø n'yohʉ p'ʉya, bi japi
ngue di̱ nsäya, bi 'yɛmbi̱:
—Ma 'daua ga̱ nsäyahʉ. Guí nnu̱ ngue ya
bi̱ nde. Ya ni̱ ma da̱ dähra̱ nxu̱i̱.
Bi yʉt'a̱mbo ra̱ ngu̱ ra̱ Jesús ngue di̱
nsäya. 30 Mi̱ mi̱p'ʉ ja ra̱ mɛxa p'ʉya ngue di̱
nsi̱hmɛ. Bi hya̱cra̱ thu̱hmɛ, bi ja ma̱mma̱di̱
Oja̱. Bi xɛmp'ʉya, bi u̱n'nʉ hu̱p'ʉ ja ra̱ mɛxa.
31 Nu̱'a̱ ra̱ ora'a̱ p'ʉya, bi xohyø n'yomfɛni̱
ngue bi ba̱di̱ te'o. Pɛ 'bexpi̱ m'mɛrpʉtho ra̱
Jesús. 32 Di̱ n'yɛmbi̱ n'na ngu̱ n'na p'ʉya:
—Pɛ ua̱ngui̱ hu̱rca̱ ma̱ mmʉiui mɛnte
da̱rá ya̱hʉ gä ra̱ 'yu̱, 'nɛ bi xicui tema̱ hya̱
nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Maca̱ Libro.
33 Ya hi̱nte ma̱mbi̱ dø'mi̱. Bi̱ mengui
'bexque'a̱, i̱ ma Jerusalén. Bi di̱ni̱ ngue ya xi̱
mpɛti'ʉ 'dɛ'ma̱'da yø xädi ra̱ Jesús co 'nɛ'ʉ
mi̱'da yø n'yohʉ. 34 A nu̱ya xi̱ mpɛti p'ʉya,
bi 'yɛmbya ja bi zøhø:
—Ma̱jua̱ni̱ xa̱ bɛnna̱te ra̱ Hmu̱ n'yø. Ya
xa̱ nnu̱ ra̱ Bɛdu.
35 A nu̱ya ja bi zø p'ʉya, xquet'a̱ bi̱ ma̱ te xi
thop'ʉ ja ra̱ 'yu̱. Bi̱ ma̱ ngue hi̱ngui̱ pa̱di̱ te'o
na̱ ra̱ Jesús mɛnte ya̱ui, bi ba̱di̱, ja gue'mø mi̱
xɛnna̱ thu̱hmɛ.

Ya bi zømp'ʉ 'bʉhyø xädi ra̱ Jesús.

36 Mɛnte tobe di ya̱hni̱tho'ʉ yo nc'ɛi̱, ngue
mma̱ te xi̱ nu̱, mi̱ da̱mbɛni̱ p'ʉya, ya 'bäp'ʉ
ma̱de ra̱ Jesús. Bi zɛngua p'ʉya, bi 'yɛmbi̱:
—Da̱ hyu̱ ni̱ mmʉihʉ ya —bi 'yɛmbi̱.
37 A nu̱'ʉ yø xädi p'ʉya, di fɛtyø mmʉi
ngue su̱. I ɛna̱ ngue ra̱ 'yø'a̱ hɛti̱. 38 Pɛ ra̱
Jesús bi 'yɛmbi̱:
—¿Hanja ngue guí su̱hʉ? ¿Hanja ngue
guí ɛmhmʉ ngue hi̱mma̱ ju̱a̱ni̱ dí 'bʉcä
ua? 39 Da̱mi̱ nu̱rca̱hʉ ma̱ 'yɛ 'nɛhma̱ gua.
Gui̱ nnu̱hʉ ngue xquecthocä. Da̱mi̱ thänjʉ
n'namhma̱ guí nnu̱hʉ ngue guecä. A nu̱'a̱
ra̱ 'yø, ra̱ nda̱hi̱tho'a̱, hi̱n'yʉ rá do'yo'a̱. Pɛ
nu̱gä guí nnu̱hʉ ngue drá ja̱'i̱.
40 Mi̱ juadi bi xi'a̱ ngu̱'a̱ p'ʉya, bi 'yu̱tyø 'yɛ
'nɛhyø gua ha bi̱ mɛ yø clavo. 41 Pɛ nu̱'ʉ yø
xädi hi̱nga̱ ɛ'ɛc'ɛi̱ xa̱nho, ngue'a̱ gui johya
'nɛ ɛna̱ su̱dyø n'yomfɛni̱. Pɛ ra̱ Jesús bi
'yɛmbi̱:
—¿Ua hi̱ngui̱ ts'ʉ ua te ga̱ sigä ts'ʉ? —bi
'yɛmbi̱.
42 Bi u̱nna̱ n'na xɛqui ra̱ hua̱ ngue ntha̱xi̱
p'ʉya, 'nɛ bi u̱nna̱ n'na mhmɛ ra̱ t'afi t'asa.
43 Bi hya̱mp'ʉya, yø hmi̱ yø dä yø xädi p'ʉ ha
bi zi. 44 Bi 'yɛmbʉya:
—Nu̱na̱ te dá thocä ya, guehna̱ ra̱ hya̱ ya
xtá xi'a̱hʉ m'mɛt'o na̱. Ya xtá xi'a̱hʉ ngue
mi̱ jatho di̱ nja'a̱ te nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Maca̱
Libro. Porque ra̱ Moisés co 'nɛ'ʉ mi̱'da yø
pønga̱hya̱ Oja̱, bi 'yot'a̱ te ja ngue ga̱ thocä,
xquet'a̱ ngu̱'a̱ mma̱mp'ʉ ja yø Salmo.
45 Bi xojpa̱ yø n'yomfɛni̱ p'ʉya, ngue da̱
di̱ni̱ te mma̱mp'ʉ ja ra̱ Maca̱ Libro. 46 Bi
'yɛmbʉya:
—Ya ngu̱'a̱ nt'ot'i ngue ra̱ Cristo i ja ngue
da̱ tho. Rá hyu̱ pa p'ʉya, di bɛnna̱te p'ʉ da̱
nt'ägui. 47 Guehna̱ ra̱ hya̱ da̱ tha̱spa̱bi̱ yø ja'i̱
'bʉi ndap'ʉ bi zä yø nación, conná nt'ɛdi̱
ra̱ Jesús, nu̱ to da̱ hyɛp'ʉ ra̱ nts'o ga̱ 'yo,
di pu̱nnba̱bi̱ yø ts'oqui. Pɛ rá mʉditho da̱
ma̱nna̱ hya̱ p'ʉ Jerusalén. 48 Nu̱yá, go gui
xihmʉ yø ja̱'i̱ na̱ te gá nu̱hʉ dá thocä ya.
49 Nu̱na̱ ra̱ hya̱ bi ya̱t'a̱hʉ ma̱ Papágä, ga̱ ma
pɛnhnä na̱ya. Pɛ 'yogui 'uehmʉ ua ja ra̱
hni̱ni̱ Jerusalén asta̱ gue'mø bi̱ n'na'a̱hʉ ra̱
ts'ɛdi di 'yɛ ma̱hɛts'i̱, ya gui̱ mmähä p'ʉya.

*Bi̱ ma mɛ*hɛts'i̱ ra̱ Jesús.

50 Bi gʉjpʉ mi̱ 'bʉhyø xädi ra̱ Jesús, i̱
map'ʉ jonna̱ hni̱ni̱ Betania. Bi̱ macyø 'yɛ
p'ʉya ngue di ja̱pi̱. 51 Mɛnte di ja̱pʉya, hɛtho
ha i̱ nangui̱, bi̱ ma ma̱hɛts'i̱. 52 Mi̱ juadi bi
da̱nne'ʉ yø xädi, bi̱ mengui̱, i̱ ma Jerusalén.
Ja̱nju̱a̱ni̱ ngue di johya. 53 N'na pa ngu̱ n'na
pa, i pa ni̱ja̱ ngue ba̱di̱ ja ma̱mma̱di̱ Oja̱.

Ra̱ Xuua
Na̱na̱ ra̱ Xuua, ja ua yø hya̱ bi 'yo't'i ngue te bi 'yøtra̱ ra̱ Jesucristo.

Ra̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱ øt'e ngue fa̱di̱ hanja Oja̱.

1 Nu̱na̱ ra̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱ guehna̱ øt'e ngue
fa̱di̱ hanja Oja̱ na̱. Ya mi̱ 'bʉ'mø mi̱ nhohra̱
xi̱mhäi. 'Dap'ʉ 'bʉhmi̱ Oja̱, pɛ 'nɛ̱hna̱ Oja̱
na̱. 2 Hante ngue di̱ nhohra̱ xi̱mhäi, ya ra̱
n'youi Oja̱. 3 Go bi hoqui gätho yø cosa ja na̱,
tengu̱tho ba̱ ne Oja̱ ngue bi̱ nja. Nu̱ hangu̱
yø cosa ja ya, hi̱n'yʉ n'na ra̱ cosa ngue
hi̱nxti hoqui. 4 Nu̱na̱ go ba̱di̱ u̱nna̱ 'da'yo te
na̱. Guehna̱ xojpa̱ yø mmʉi yø ja̱'i̱ ngue da̱
ba̱di̱ ndana̱ maju̱ani̱. Nu̱na̱ ba̱di̱ u̱nna̱ 'da'yo
te, tengu̱tho n'na ra̱ nyot'i ngue xojpa̱ yø
mmʉi yø ja̱'i̱. 5 Nu̱ ra̱ nyot'i di yorbʉ ja ra̱
'bɛxu̱i, pɛ hi̱ngu̱i hätra̱ 'bɛxu̱i di 'bɛrpa̱bi̱'a̱
gui yot'i.

6 Nu̱na̱ Oja̱, bi̱ mɛnhna̱ n'na ra̱ n'yohʉ
ni̱ hu̱ ngue ra̱ Xuua. 7 Bi̱ mɛnhni̱ ngue da̱
xihyø ja̱'i̱ te'o na̱ da̱ xojpa̱ yø mmʉi yø ja̱'i̱.
I̱ nnepe ngue guehna̱ da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ gätho yø
ja̱'i̱ na̱. 8 Nu̱na̱ ra̱ Xuua, hi̱nga̱ guehna̱ ja
ngue da̱ xojpa̱ yø mmʉi yø ja̱'i̱ na̱. Sinoque
bi 'bɛnhni̱ ngue da̱ xihyø ja̱'i̱ ndana̱ da̱
xojpa̱ yø mmʉi yø ja̱'i̱. 9 Nu̱na̱ bi zøcua ja
ra̱ xi̱mhäi, guehna̱ maju̱ani̱ ngue xojpa̱ yø
mmʉi gätho yø ja̱'i̱ na̱.

10 Nu̱na̱ ra̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱ bi̱ m'mʉcua ja
ra̱ xi̱mhäi. Ma̱da̱gue'a̱ ngue go bi hocra̱
xi̱mhäi na̱, pɛ hi̱mbi̱ ba̱hyø ja̱'i̱ te'o na̱. 11 Bi̱
m'mʉp'ʉ ja ra̱ häi, pɛ hi̱mbi̱ nu̱ ma̱nho yø
mmɛ̱nguhʉ. 12 Pɛ nu̱ya to gä bi nu̱ ma̱nho,
'nɛ̱ bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue guehna̱ ra̱ Ya̱nte na̱,
guehya bi u̱nna̱ nt'ɛ̱di̱ bi gohi ngue yø ba̱si̱
Oja̱ ya. 13 Nu̱'a̱ i gohi ngue yø ba̱si̱ Oja̱ yø
ja̱'i̱, hi̱mma̱ 'da'yo 'bʉi tengu̱tho ga̱ 'bʉhyø
ba̱si̱ yø ja̱'i̱, ogue dra̱ ja̱'i̱tho xta̱ nnepe ngue
bi̱ njap'ʉ. Sinoque guesɛ Oja̱ bi̱ ne bi 'yøt'e
ngue yø ba̱si̱ yø ja̱'i̱.

14 Nu̱na̱ øt'e ngue fa̱di̱ hanja Oja̱ ya, bi̱
nja̱'i̱ na̱. Bi̱ m'mʉcua dí 'bʉhmʉ. Pɛ dá̱
nu̱he ngue ma̱guesɛ. Ma̱guesɛ porque rá̱
'dants'ʉnt'ʉ Oja̱. Gä maju̱ani̱ te bi̱ ma̱, 'nɛ̱
hi̱nha rá̱ nzɛgui di̱ ma̱hyø ja̱'i̱. 15 Nu̱na̱ ra̱
Xuua, bi xihyø ja̱'i̱ te'o na̱, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱na̱ ya, guehna̱ nmi̱ mma̱ngä
m'mɛt'o na̱ya. Porque ya xtá̱ ma̱ngä ngue dí
ɛ̱na̱: "Nu̱na̱ da̱ ɛ̱p'ʉ m'mɛfa, ma̱n'na ta̱te na̱
ngue nu̱gä, porque hante ngue ga̱ m'mʉcä,
ya mi̱ 'bʉhna̱".

16 Nu̱'a̱ te gä ba̱di̱ u̱ni̱, gä di tocaga̱hʉ. Ba̱di̱
thijpa̱tho rá̱ ma̱te ba̱di̱ u̱ni̱ hi̱nha rá̱ nzɛgui.
17 Conná̱ nguehra̱ Moisés bi fa̱hrá̱ ley Oja̱.
Pɛ conná̱ nguehra̱ Jesucristo bi fa̱hrá̱ ma̱te
Oja̱, 'nɛ̱ bi fa̱hna̱ ra̱ hya̱ ma̱juani̱. 18 Nu̱na̱
Oja̱ hi̱nja̱m'mø to di̱ nnu̱ na̱. Hønt'a̱ rá̱
'dants'ʉnt'ʉ Oja̱ bí 'bʉp'ʉ bí 'bʉhrá̱ Papá, go
bi̱ ma̱ hanja Oja̱ na̱.

Ra̱ Xuua nu̱na̱ bi 'yøtra̱ nxixya̱ bi̱ ma̱ hanja na̱ ra̱ Jesucristo.

19 Nu̱'ʉ yø judío 'bɛt'o p'ʉ Jerusalén bi̱
mɛnhyø mmäcja̱ bi̱ mɛ yø n'yohʉ ja yø 'bɛfi
p'ʉ ja ra̱ ni̱ja̱. Bi̱ map'ʉ 'bʉhra̱ Xuua ngue
bá̱ änni̱ te'o. 20 Ra̱ Xuua p'ʉya, nju̱antho bi̱
ma̱, bi 'yɛ̱na̱:

—Hi̱nga̱ guecä na̱ ra̱ Cristo bá̱ ɛ̱x Oja̱
ngue di̱ nda̱st'abi —bi 'yɛ̱na̱.

21 Ma̱hømbi̱ 'yännbʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Pɛ te'o'i p'ʉya? ¿Ua gue gue'e na̱ ra̱
pøngahya̱ Elías?

Mi̱ da̱hra̱ Xuua p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Hi̱nga̱ guecä.

Bi 'yänni̱ ma̱høn'a̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Masque gue'e na̱ ra̱ pøngahya̱ ja ngue
da̱ ɛ̱cua 'mø —bi 'yɛ̱mbi̱.

Bi 'yɛ̱na̱ ma̱høn'a̱ p'ʉya:

—Hi̱n'na̱.

22 Bi t'ɛ̱mbʉya:

—Pɛ ¿te'o'i p'ʉya? Da̱mi̱ xicje n'namhma̱
ga̱ ha̱spa̱he ra̱ hya̱'ʉ to xpa̱ mɛnnga̱he.
Da̱mi̱ ma̱ te'o'i.

23 Mi̱ da̱hra̱ Xuua, bi 'yɛ̱na̱:

—Go guecä na̱ bi̱ mma̱nna̱ pøngahya̱
Isaías ngue bi 'yɛ̱na̱: "Di̱ m'mʉ'a̱ n'na nc'ɛ̱i̱
ngue nts'ɛdi di̱ ma̱nna̱ hya̱ p'ʉ ja ra̱ da̱po.
Da̱ 'yɛ̱na̱: Da̱mi̱ nsähʉ ya, porque ya ni̱ ma
da̱ ɛ̱p'ʉ ra̱ Hmu̱", bi 'yɛ̱na̱.

24 Nu̱ya yø n'yohʉ bi̱ ma bá nya̱ui ra̱
Xuua, guehya yø m'mɛnhni̱ yø fariseo ya.
25 Ma̱hømbi̱ 'yännbʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Pɛ hanja ngue guí øtra̱ nxixya̱ 'mø
ngue hi̱nga̱ gue'e na̱ ra̱ Cristo, ni̱ xi̱ngrá̱
Elías, ni̱ xi̱ngrá̱ pøngahya̱ dí xi'i?

26 Mi̱ da̱hra̱ Xuua, bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱:

—Nu̱gä dí øtra̱ nxixya̱ conna̱ dehe. Pɛ
nu̱ua dí 'bʉhmʉ, 'yo ua n'na nc'ɛ̱i̱ ngue
hi̱ngu̱i fa̱di̱ te'o. 27 Nu̱gä dá̱ 'bɛt'o, pɛ nu̱na̱

dí xi'ahʉ da ɛp'ʉ m'mɛfa na. Man'na tate na ngue nugä. ¿Hapʉ gue ga sʉcä tengu na?

28 Gä guehya yø hya ja ua bi manna Xuua p'ʉ ja ra hnini Betábara, man'na nguadi ra dathe Jordán mambi ørta nxixya.

Bi manna Xuua te'o na ra Jesús.

29 Mi hyaxpʉya, bi nu ra Xuua ngue mmap'ʉ ra Jesús da zømp'ʉ ha 'bäi. Bi xihyø ja'i p'ʉya, bi 'yɛmbi:

—Nuna ra n'yohʉ bá ɛcua ya, guehna da hnøpa 'bøt'e naya. Tengutho ra dɛ'yo thop'ʉ ja ra nija ngue pa m'møt'e, di njarbʉ na. Porque guehna bá pɛn'Oja na, ngue di hojpa yø ts'oqui yø ja'i 'bʉi gä rá ngʉni nximhäi. 30 Guehna dá mmangä 'mø dí xi'ahʉ naya ngue dí ɛna: "Nugä dá 'bɛt'o, pɛ bá ɛp'ʉ man'na ra n'yohʉ tate ngue nugä. Porque hante ngue ga m'mʉcä, ya mi 'bʉhna". 31 Nugä xquet'a hinmi pacä te'o na t'ɛmbi ra Cristo, pɛ bá 'bɛnngui ngue ga xixyabi yø ja'i, 'nɛ ga japi gätho yø judío ngue da badi te'o na ra Cristo.

32 Mahømbi 'yɛnna Xuua:

—Dá nugä ra Espíritu Santo bí 'yɛ mahɛts'i tengutho n'na ra paloma ngue bi zøp'ʉ 'bähra Jesús ngue di n'youi. 33 Nugä tobe hinmi pacä te'o na ra Cristo, pɛ nu'mø mambá 'bɛnngui ngue ga xixyabi yø ja'i conna dehe, Oja bi 'yɛngui: "Nuna ra n'yohʉ gui nnurpi ngue da zøhra Espíritu Santo p'ʉ ja rá ya, guehna da japyø ja'i ngue di hatra ts'ɛdi ra Espíritu Santo na", bi 'yɛngui. 34 Nguna dá nugä ya, janangue dadi jagä majuani ngue guehna rá Ts'ʉnt'ʉ Oja na.

Yø mʉdi xädi ra Jesús.

35 Mi hyaxpʉya, mahøn'a 'bʉp'ʉ ra Xuua n'youi yoho yø xädi. 36 Nu'mø mi nu ngue bi thop'ʉ ra Jesús, ra Xuua bi 'yɛna:

—Nuna bá ɛcua ya, guehna bá pɛn'Oja ngue da nøpa 'bøt'e yø ja'i na, tengutho ra dɛ'yo thop'ʉ ja ra nija ngue pa m'møt'e.

37 Nuna ra hya bi manna Xuua, mi zä mi 'yø'ʉ yoho yø xädi, bi dɛnna Jesús. 38 Ra Jesús bi nyɛgui, bi nu ngue ni thɛnni. Bi 'yɛmbya ni dɛnni:

—¿Te guí hommi ya?

Nu'ʉ ni dɛnni bi 'yɛmbi:

—Ague grá xännbate, ¿hapʉ guí säya?

39 Mi dahra Jesús, bi 'yɛmbi:

—Ma ga mmähä, ga ut'aui.

Bi mɛ p'ʉya, bi 'yuti hapʉ säya. Nu'a ra ora'a, ya mmap'ʉ 'dɛt'a xudi. Pɛ ja bá thɛ'inde p'ʉ bi zøni.

40 Nuna n'na nc'ɛi bi 'yøde te mmanna Xuua, bi dɛnna Jesús, guehna ra Andre rá n'yohʉ ra Bɛdu na. 41 Nuna ra Andre 'bexpi ma bá honná n'yohʉ Bɛdu. Bi 'yɛmbi:

—Dá tingä'be ra Mesías —bi 'yɛmbi.

Nuna ra Mesías i nne da ma ngue guehna ra Cristo bá ɛx Oja ngue di ndast'abi. 42 Nuna ra Andre p'ʉya, bi zixrá n'yohʉ p'ʉ 'bʉhra Jesús. Pɛ mi nu ra Jesús, bi 'yɛmbi:

—Gue'e grá Simu, rá ts'ʉnt'ʉ'i ra Jonás. Nuya gdi hu ngue grá Cefas, 'nɛ gdi Bɛdu ya.

Ra Jesús bi zixra Lipe conna Natanael.

43 Mi hyaxpʉya, bi map'ʉ ja ra häi Galilea ra Jesús. Hante ngue da ma, bi nthɛui ra Lipe, bi 'yɛmbi:

—Ma ga mmɛp'ʉ ga mmagä ague Lipe.

44 Nuna ra Lipe, ra mmɛngu p'ʉ ja ra hnini Betsaida. Xquet'a ra mmɛngu p'ʉ na ra Andre 'nɛhra Bɛdu. 45 Nuna ra Lipe bi ma bá honna Natanael. Bi 'yɛmbi:

—Dá tingä'be na ra n'yohʉ mmamp'ʉ ja ra Maca Libro bi 'yotra Moisés da gue'ʉ mi'da yø pøngahya. Guehna rá ts'ʉnt'ʉ ra José, nuna ra Jesús ra mmɛngu Nazaret.

46 Mi dahra Natanael, bi 'yɛna:

—Xip'ʉ Nazaret, ¿ua da zä da pømp'ʉ n'na nc'ɛi ngue xtanho?

Bi 'yɛnna Lipe p'ʉya:

—Gue mmɛxa gui nnu.

47 Mi nu ra Jesús ngue mmap'ʉ ra Natanael da guarbʉ 'bʉi, bi 'yɛmbʉya:

—Ya guí nnuhʉ ya, bá ɛcua n'na ra judío ngue majuani xanho te ga 'yo, 'nɛ hingra fɛhnitho.

48 Ra Natanael bi 'yännbʉya, bi 'yɛmbi:

—¿Hague go gni paqui?

Mi dahra Jesús, bi 'yɛmbi:

—Conque nu'mø tobe himmani zo'i ra Lipe ya, dí nnu'i 'mø guí 'bʉp'ʉ 'bähra za ngue ra igo.

49 Bi 'yɛnna Natanael:

—Ague grá xännbate, gue'e rá Ts'ʉnt'ʉ'i Oja. Gue'e rá dast'abi'i yø judío.

50 Mi dahra Jesús, bi 'yɛmbi:

—Hønt'a guí 'yɛc'ɛigui'a ya, ngue dí xi'i ngue dí nnu'i 'mø guí 'bʉp'ʉ 'bähra igo ya. A nuyá, man'na xanhɛnni yø cosa gui nnu ya, para ngue man'na gdi padi xanho te'ogä.

51 Mahømbi 'yɛnna Jesús:

—Majuanı̱ dí xi'a̱hʉ, guí nnuhʉ ngue da̱ xohra̱ c'ama̱hɛ̱ts'ı̱ ya. Yø anxɛ Oja̱ p'ʉya, nı̱ ma nı̱ 'yɛ̱p'ʉ 'bährа̱ N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'ı̱.

2

Bı̱ nja n'na ra̱ ntha̱tı̱ p'ʉ ja ra̱ hnını̱ Caná.

1 Rá̱ hyu̱ pa p'ʉya, bı̱ nja n'na ra̱ ntha̱tı̱ p'ʉ ja ra̱ hnını̱ Caná ngue ra̱ häi Galilea. Xquet'a̱ bı̱ m'mʉp'ʉ ja ra̱ ntha̱tı̱ rá̱ mamá ra̱ Jesús. 2 Xquet'a̱ bı̱ ma ma̱mbita ra̱ Jesús conyø xädi, ngue bı̱ map'ʉ ha bı̱ nja ra̱ ntha̱tı̱. 3 Mı̱ guahra̱ vino p'ʉya, bi 'yɛ̱mbrá̱ mamá ra̱ Jesús:

—Bi guahra̱ vino —bi 'yɛ̱mbı̱.

4 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱na̱:

—Ague mamá, ¿hanja ngue go guí xic'a̱ ya? Porque tobe hı̱ngui̱ sønna̱ ora ngue tema̱ hmɛ̱ya ga̱ øt'ä.

5 Pɛ rá̱ mamá ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbyø ja̱'ı̱ nu̱'ʉ 'uı̱te:

—Da̱mı̱ 'yøt'e te gä da̱ xi'a̱hʉ nʉ —bi 'yɛ̱mbı̱.

6 Mı̱ jap'ʉ 'dato yø mamohi ngue yø do. Gue'ʉ di usa yø judío'ʉ ngue po ra̱ dehe ga̱ nxʉ'yɛ yø ja̱'ı̱. N'na ngu̱ n'na'ʉ p'ʉya häti goho 'däte ogue n'na ciento litro ra̱ dehe. 7 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbyø 'uı̱te:

—Da̱mı̱ 'yu̱shʉ ra̱ dehe ya yø mamohi ja ua —bi 'yɛ̱mbı̱.

Bi yu̱spʉya. 8 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbı̱ ma̱høn'a̱:

—A nu̱yá, hya̱spa̱ui zits'ʉ ra̱ mmɛ̱nnıgu̱ ya, ngue da̱ zä.

Bi hya̱spa̱bı̱ p'ʉya. 9 Ra̱ mmɛ̱nnıgu̱ p'ʉya, bi zä ra̱ dehe ya xi gohi ngue ra̱ vino. Pɛ hı̱ngui̱ pa̱dı̱ ha bá tha̱ ra̱ vino. Nu̱'ʉ to bá ha̱ ra̱ dehe go pa̱dı̱ hanja'ʉ. Ra̱ mmɛ̱nnıgu̱ p'ʉya bi zonhna̱ novio. 10 Bi 'yɛ̱mbı̱:

—Gätho yø ja̱'ı̱, rá̱ mʉditho di u̱n'a̱ ra̱ vino xa̱nho. Pɛ nu̱'ʉ to si ra̱ vino 'mø ya bi zi xa̱ngu̱, ya di u̱n'na̱ ra̱ vino hı̱nga̱ njua̱nı̱ p'ʉya. Pɛ nu̱'ı̱, ma̱n'na gue go xcá pɛstho ra̱ hoga̱ vino ngue rá̱ nzɛgui.

11 Nu̱na̱ ya guehna̱ rá̱ mʉdi ra̱ milagro bá ørbʉ ja ra̱ hnını̱ Caná ngue ra̱ häi Galilea ra̱ Jesús. Ja bı̱ nɛ̱quı̱ p'ʉ ngue ma̱guesɛ ra̱ Jesús. Nu̱'ʉ yø xädi p'ʉya, ma̱n'na bi 'yɛ̱c'ɛ̱ı̱ ngue guehna̱ ra̱ Cristo na̱.

12 M'mɛfa p'ʉya, bı̱ map'ʉ ja ra̱ hnını̱ Capernaum, nı̱ n'youi rá̱ mamá, co 'nɛ̱hyø n'yohʉ, conyø xädi. Ja bá m'mʉp'ʉ njammı̱ pa p'ʉya.

Ra̱ Jesús bi 'yɛt'ʉ mı̱ mpä p'ʉ thı̱nnıja̱.

13 Ya xma̱nguerpʉtho dı̱ nsännıgo yø judío ngue ra̱ pascua. Ra̱ Jesús bı̱ ma Jerusalén. 14 Nup'ʉ thı̱nnıja̱ p'ʉya, bi dı̱mp'ʉ'ʉ mı̱ pä yø nda̱nı̱ 'nɛ̱hyø dɛ'yo, 'nɛ̱hyø paloma. Hu̱p'ʉ ja yø nthu̱ts'ı̱'ʉ di pøspa̱ yø mɛ̱nyu̱ yø ja̱'ı̱ yap'ʉ nı̱ 'yɛ̱hɛ̱. 15 Mı̱ nu̱ te jap'ʉ, bi fʉt'a̱ n'na ra̱ nthahı̱ ra̱ Jesús ngue bi hyøn'a̱thi gätho'ʉ mı̱ mpä p'ʉ thı̱nnıja̱. 'Da ı̱ mɛ yø dɛ'yo 'nɛ̱hyø nda̱nı̱. Nu̱'ʉ ma̱di pähyø mɛ̱nyu̱ p'ʉya, bi c'uaspa̱bı̱ yø mɛ̱nyu̱, bi 'yennba̱ yø mɛ̱xa. 16 Nu̱'ʉ yø mäpaloma p'ʉya, bi 'yɛ̱mbı̱:

—Da̱mı̱ jʉcui ya te ja ua. 'Yo gui̱ nnøpa̱ täihʉ ua ja rá̱ ngu̱ ma̱ Papágä.

17 Nu̱'ʉ yø xädi p'ʉya, bi zo yø mmʉi'a̱ te nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro ngue ɛ̱na̱: "Ma̱ ga̱ 'bɛcä ma̱ te ngue dı̱ nnu̱ ma̱nsu̱gä nı̱ ngu̱".

18 Nu̱'ʉ yø hmu̱ yø judío p'ʉya, bi 'yørpa̱ ra̱ nt'ännı̱, bi 'yɛ̱mbı̱:

—¿Tema̱ milagro gui 'yu̱rca̱he n'namhma̱ ga̱ pa̱cähe ngue'mø ma̱jua̱nı̱ Oja̱ di 'da'i ra̱ nt'ɛ̱dı̱'a̱ te guí øt'e?

19 Mı̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱na̱:

—Da̱mı̱ hyømhmʉ häi ra̱ nıja̱ ja ua, 'nɛ̱ nhyu̱ patho gda̱ høcä ma̱høn'a̱.

20 Nu̱'ʉ yø hmu̱ yø judío p'ʉya, bi 'yɛ̱mbı̱:

—Nyote ma̱'dato njɛya ı̱ nangra̱ nıja̱ ja ua, 'nɛ̱ go gui 'yɛ̱na̱ ngue nhyu̱ patho gdi hoqui ma̱høn'a̱.

21 Pɛ nu̱'a̱ ra̱ nıja̱ bı̱ ma̱nna̱ ra̱ Jesús, gue'a̱ rá̱ do'yo bı̱ ma̱ ngue da̱ thømmı̱. 22 Ja̱na̱ngue nu̱'mø mı̱ bɛ̱nna̱te p'ʉ bı̱ ma nt'ägui ra̱ Jesús, bi zo yø mmʉi yø xädi'a̱ te xi xifi. Bi ba̱dı̱ ngue ma̱jua̱nı̱ na̱ ra̱ hya̱ mma̱nna̱ Ma̱ca̱ Libro p'ʉya, 'nɛ̱'a̱ te xı̱ ma̱nna̱ Jesús.

Ra̱ Jesús pa̱rpa̱bı̱ yø n'yomfɛ̱nı̱ yø ja̱'ı̱.

23 Nu̱na̱ ra̱ Jesús ya 'bʉp'ʉ Jerusalén gä ı̱ nja ra̱ ngo ngue ra̱ pascua. Xa̱ngu̱ yø ja̱'ı̱ bi 'yɛ̱c'ɛ̱ı̱ ngue guehna̱ ra̱ Cristo na̱, porque nnu̱ yø ja̱'ı̱ ngue hı̱njonda̱ zä da̱ 'yøtyø milagro øtra̱ Jesús. 24 Pɛ nu̱na̱ ra̱ Jesús hı̱ndı̱ u̱nna̱ mmʉi ya yø ja̱'ı̱ ya, porque gä pa̱tho te mbɛ̱nyø ja̱'ı̱. 25 Hı̱mma̱ hyonı̱ to da̱ xifi te ja rá̱ n'yomfɛ̱nı̱ ra̱ ja̱'ı̱, porque pa̱sɛ te ja rá̱ n'yomfɛ̱nı̱ n'na ra̱ ja̱'ı̱.

3

Ra̱ Nicodemo bı̱ nya̱ui ra̱ Jesús.

1 Bı̱ m'mʉ'a̱ n'na ra̱ n'yohʉ ngue ra̱ fariseo nı̱ hu̱ ngue ra̱ Nicodemo. Guehna̱ n'na rá̱

hmu̱ yø judío na̱. 2 Bi̱ ma n'na xu̱i na̱ ra̱
Nicodemo bá nyaui ra̱ Jesús. Bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague gra̱ xännba̱te, dí pa̱cähe ngue bá
pɛn'na̱'i̱ Oja̱ ngue gui̱ nxännga̱he. Porque
hi̱njonda̱ zä da̱ 'yøtyø milagro guí øt'e
ngue'mø hi̱ngui̱ n'youi Oja̱.

3 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ma̱jua̱ni̱ dí xi'i, ngue ra̱ ja̱'i̱ hi̱mma̱
'da'yo di̱ m'mʉi, hi̱nda̱ zä da̱ zo ra̱ 'yɛ Oja̱.

4 Ra̱ Nicodemo bi 'yänni̱ ha ra̱nja ra̱ hya̱,
bi 'yɛ̱mbi̱:

—Pɛ xina ra̱ hya̱ guí mma̱, ¿ha di̱ njapi?
¿Ua da̱ zä ngue ma̱'da'yo høndi̱ m'mʉ'a̱
n'na ra̱ da̱ja̱'i̱? ¿Ua da̱ zä høndа̱ yʉrbʉ ja ra̱
mmʉi ra̱ mamá ngue ma̱'da'yo da̱ mi̱?

5 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ma̱jua̱ni̱ dí xi'i, jatho ngue da̱ ma ma̱x-
ixya̱bi̱ ra̱ ja̱'i̱ conna̱ dehe 'nɛ̱hra̱ Espíritu
Santo di u̱nna̱ 'da'yo te, ja̱na̱ngue da̱ zo ra̱
'yɛ Oja̱ ra̱ ja̱'i̱. 6 Nu̱mø ja bi̱ mi̱hra̱ ba̱si̱ ra̱
ja̱'i̱tho ra̱ papá, xquetho ngue ra̱ ja̱'i̱tho ra̱
ba̱si̱. Pɛ para ngue ma̱'da'yo di̱ m'mʉhra̱
ja̱'i̱, høndra̱ Espíritu Santo da̱ zä da̱ 'yøt'a̱.
7 'Yo ga̱di 'yøtho na̱ ra̱ hya̱ dí xi'i. Gätho
yø ja̱'i̱ ja ngue ma̱'da'yo di̱ m'mʉi. 8 Guí
pa̱di̱ ngue ndap'ʉ bi zä 'yo ra̱ nda̱hi̱, nu̱p'ʉ
go nne di̱ ma. Guí øde ngue di hi̱, pɛ
hi̱ngui̱ pa̱di̱ ha ni̱ 'yɛ̱hɛ̱, ni̱ xi̱ngui̱ pa̱di̱ ha ni̱
ma. Njarbʉtho na̱ ra̱ Espíritu Santo di u̱nna̱
'da'yo te ra̱ ja̱'i̱ ya, hi̱ndi̱ nɛ̱qui̱.

9 Mi̱ da̱hra̱ Nicodemo, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Hi̱ndí pa̱cä hanja na̱ ra̱ hya̱ guí
mma̱nya.

10 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Go gra̱ xännba̱te p'ʉ 'bʉhyø judío, 'nɛ̱
hi̱ngui̱ pa̱hna̱ ra̱ hya̱ dí xi'i ya. 11 Ma̱jua̱ni̱
dí xi'i, dí mma̱ngähe'a̱ te dí pa̱hme. Nu̱na̱
te dí nnu̱he, guehna̱ da̱di jahe ma̱jua̱ni̱ na̱.
Pɛ hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ te dí mma̱ngähe. 12 Xi'mø
ngue dí mma̱ngä ya yø hya̱ ja ngue di̱ nja
ua ja ra̱ xi̱mhäi, 'nɛ̱ hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱iga̱hʉ, ¿goma̱
gue'mø ga̱ xi'a̱hʉ'a̱ te bí ja ma̱hɛ̱ts'i̱ gui
'yɛ̱c'ɛ̱iga̱hʉ?

13 Hi̱njon xpa̱ mmengbʉ ma̱hɛ̱ts'i̱, hi̱nda̱
høndra̱ N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱ da̱ zä da̱ ma̱
te bí jap'ʉ, porque ja ra̱ ngump'ʉ'a̱. 14 Nu̱p'ʉ
ja ra̱ da̱po, ra̱ Moisés bi hoca̱ n'na ra̱ c'ɛ̱ya̱
ngue ra̱ t'ɛgui, bi 'bä'ma̱ n'na ra̱ za bi 'yɛ̱ts'i̱.
Di̱ njarbʉtho ra̱ N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱ ya, i
ja ngue da̱ ma ma̱'bä'mi̱ ra̱ pont'i̱ di̱ ncuat'i.
15 Ja da̱ thop'ʉ, n'namhma̱ ngue nu̱ te'o
gätho da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱, hi̱ndi̱ m'mɛdi, sinoque di̱
nja ra̱ 'da'yo te para za̱ntho.

*Nu̱na̱ Oja̱ di̱ ma̱hyø ja̱'i̱ 'bʉcua ja ra̱
xi̱mhäi.*

16 Ja̱nju̱a̱ni̱ ngue di̱ ma̱ Oja̱ yø ja̱'i̱ 'bʉcua
ja ra̱ xi̱mhäi. Ja̱na̱ngue bá pɛnhua ra̱
'dants'ʉnt'ʉ ngue da̱ du̱, n'namhma̱ ngue
nu̱ to gä da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ na̱, hi̱ndi̱ m'mɛdi,
sinoque di̱ nja ra̱ 'da'yo te para za̱ntho.
17 Nu̱na̱ Oja̱, hi̱mbi̱ bɛnhná Ts'ʉnt'ʉ ua ja
ra̱ xi̱mhäi ngue da̱ mɛnhna̱ castigo yø ja̱'i̱.
Sinoque bá pɛnhua ja ra̱ xi̱mhäi ngue da̱
ya̱nyø ja̱'i̱.

18 Nu̱ to gä ɛ̱c'ɛ̱i̱bi̱ ra̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱, ya hi̱nda̱
ma ra̱ castigo. Pɛ nu̱ya yø ja̱'i̱ hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱i̱,
ya da̱ ma ra̱ castigo ngue hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱i̱bi̱ ra̱
'dants'ʉnt'ʉ Oja̱. 19 Porque ra̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱
bá ɛ̱cua ja ra̱ xi̱mhäi, a nu̱ya yø ja̱'i̱ hi̱ngui̱
ɛ̱c'ɛ̱i̱ ya, gue'a̱ di̱ ma ma̱sentencia yø ja̱'i̱'a̱.
Tengu̱tho n'na ra̱ nyot'i di̱ nɛ̱qui̱ gätho yø
cosa, njarbʉtho na̱ya, bi japi bi ba̱hyø ja̱'i̱
ngue ja yø ts'oqui. Pɛ hi̱ngui̱ nnu̱ ma̱nho
yø ja̱'i̱ nu̱ya sifi ngue ja yø ts'oqui, porque
xa̱nts'o te øt'e. 20 Nu̱ to gä øtra̱ nts'o hi̱ngui̱
nnepe da̱ fa̱di̱ te øt'e. Ja̱na̱ngue hi̱ngui̱ nnu̱
ma̱nho bra̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱, 'nɛ̱ hi̱ngui̱ nne da̱
guarbʉ ha ya̱. 21 Pɛ nu̱ya yø ja̱'i̱ 'yo ma̱nho,
cuarbʉ ha ya̱ ra̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱. Porque nnepe
da̱ fa̱di̱ ngue gue'a̱ ra̱ pähä Oja̱ ørpa̱bi̱ yø ja̱'i̱.

*Nu̱na̱ ra̱ Xuua bi 'yøtra̱ nxixya̱, høn'a̱ mma̱
hanja ra̱ Jesús.*

22 M'mɛfa p'ʉya, bi̱ mähä yø xädi ra̱ Jesús,
i̱ mpa p'ʉ ja ra̱ häi Judea. Ja bá m'mʉp'ʉ
njammi̱ pa, ja bi̱ ma ma̱xixya̱bi̱ p'ʉ yø ja̱'i̱.
23 Nu̱na̱ ra̱ Xuua xquet'a̱ mi̱ øtra̱ nxixya̱ p'ʉ
ja ra̱ häi Enón, ha di̱ ntøt'ui ra̱ häi Salim,
porque xa̱ngu̱ yø dehe pop'ʉ. Ja bí ɛ̱p'ʉ yø
ja̱'i̱ ngue di xixya̱bi̱. 24 Tobe hi̱m ma̱ni̱ ma
fädi ra̱ Xuua 'mø mi̱ nja na̱ya.

25 Nu̱ 'da yø xädi ra̱ Xuua, bi̱ nju̱n'ma̱hya̱ui
'da yø judío ngue ndana̱ ma̱n'na xa̱nho ra̱
nxixya̱ øt'e. 26 Bi̱ ma da̱ xihra̱ Xuua p'ʉya, bi
'yɛ̱mbi̱:

—Ague gra̱ xännba̱te, nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ
gá ma̱n'a̱ m'mɛt'o, guehna̱ gá nya̱ui nʉ
ma̱n'na nguadi ra̱ da̱the Jordán, nu̱ya gä ni̱
map'ʉ yø ja̱'i̱ ba̱di xixya̱bi̱ ya.

27 Bi 'yɛ̱nna̱ Xuua p'ʉya:

—Nu̱na̱ Oja̱, ya xpá nzännbi̱ n'na ngu̱
n'na ndana̱ gue'a̱ ta̱te ngue mi̱'da. 28 Ya gá
'yøsɛhʉ te dá ma̱ngä m'mɛt'o, ngue hi̱nga̱
guecä dra̱ Cristo bá ɛ̱x Oja̱ ngue di̱ nda̱st'abi.

Sinoque bí ma ma̱'bɛt'ogä hante ngue da̱
ɛ̱'a̱. 29 Xi'mø ja ngue di̱ nthaṯa̱ n'na ra̱
n'yohʉ, da̱ ma ra̱ hmu̱te p'ʉ 'bʉhrá ndø.
Nu̱'a̱ rá amigo ra̱ n'yohʉ p'ʉya, 'bäp'ʉ ngue
øde te mma̱, di johya ngue ya da̱ mɛ rá ndø
ra̱ hmu̱te. Di̱ njadä p'ʉya, da̱di johya ngue
dí ma yø ja̱'i̱ p'ʉ 'bʉhra̱ Jesús. 30 A nu̱ná,
ma̱n'na di ba̱hyø ja̱'i̱ ngue ta̱te na̱, nu̱gä
ma̱n'na gdá cocä häi.

Bi̱ ma̱nna̱ Xuua ngue bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱ ra̱
Jesús.

31 Nu̱na̱ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱, ta̱te na̱ ngue
gätho. A nu̱ ra̱ ja̱'i̱ ngue ra̱ mmɛ̱ngu̱ ua ja
ra̱ xi̱mhäi, ya ra̱ mmɛ̱ngu̱ ua'a̱, 'nɛ̱ mma̱nyø
cosa ja ua ja ra̱ xi̱mhäi. Pɛ nu̱'a̱ bí 'yɛ̱
ma̱hɛ̱ts'i̱ ta̱te'a̱ ngue gätho. 32 'Nɛ̱ i̱ mma̱
te bi̱ nnu̱p'ʉ ma̱hɛ̱ts'i̱. Nu̱'a̱ ra̱ hya̱ bi øde,
gue'a̱ mma̱n'a̱. Pɛ hi̱njongui̱ ɛ̱c'ɛ̱i̱ na̱ ra̱ hya̱
i̱ mma̱. 33 Pɛ nu̱ya yø ja̱'i̱ bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ na̱ ra̱
hya̱ na̱, guehya ha̱xa̱ njua̱ni̱ ngue ma̱jua̱ni̱
te bi̱ ma̱n'Oja̱ conná nguehna̱ ra̱ hya̱ øde i
hma̱. 34 Nu̱na̱ ra̱ Jesús bá pɛn'Oja̱, rá hya̱ Oja̱
mma̱nna̱. Hi̱nha rá nzɛgui di ha̱tra̱ ts'ɛdi ra̱
Espíritu Santo ra̱ Jesús. 35 Nu̱na̱ ra̱ Papá di̱
ma̱hrá Ts'ʉnt'ʉ, 'nɛ̱ bi u̱nná ts'ɛdi ngue di̱
ma̱nda'a̱ te gä ja ya. 36 Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱bi̱
rá Ts'ʉnt'ʉ Oja̱ ja ra̱ 'da'yo te para za̱ntho.
Pɛ nu̱'a̱ hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱i̱bi̱ rá Ts'ʉnt'ʉ Oja̱, hi̱ndi̱
nthɛui ra̱ 'da'yo te ra̱ ja̱'i̱, sinoque gue'a̱ ra̱
castigo da̱ ja Oja̱ da̱ zäui.

4

*Ra̱ Jesús bi̱ nth*ɛui n'na ra̱ xisu ngue ra̱
mmɛ̱ngu̱ Samaria.

1 Bi ba̱hyø fariseo ngue xa̱ngu̱ yø xädi
di pɛtra̱ Jesús, 'nɛ̱ ma̱n'na xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱ di
xixya̱bi̱ ngue ra̱ Xuua. 2 Pɛ hi̱ngo di jasɛ ra̱
nxixya̱ ra̱ Jesús, sinoque gue'ʉ yø xädi di
xixya̱bi̱ yø ja̱'i̱. 3 Mi̱ ba̱hra̱ Jesús ngue ya fa̱di̱
te øt'e, bá ɛ̱p'ʉ Judea ngue i̱ ma Galilea.

4 Mi̱ ma p'ʉya, ja ngue da̱ni̱ nthop'ʉ ja ra̱
häi Samaria. 5 Ni̱ ma da̱ zømp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱
Sicar ngue ra̱ häi Samaria, ja orbʉ n'na rá
häi ra̱ Jacob, nu̱na̱ bi u̱nná ts'ʉnt'ʉ José.
6 Nu̱na̱ ra̱ xɛqui na̱, jap'ʉ n'na ra̱ poso ngue
t'ɛ̱mbi̱ bi hocra̱ Jacob. Ra̱ Jesús ya xpí yäp'ʉ
ja ra̱ 'yu̱, bi̱ mi̱p'ʉ ja ra̱ poso. Ya 'dato nde'a̱
ra̱ ora'a̱. 7 Ya mi̱ hu̱p'ʉ 'mø mi̱ zø'a̱ n'na
ra̱ xisu ngue ra̱ mmɛ̱ngu̱ Samaria, ni̱ 'yɛ̱hra̱
'yai. Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:

—'Daqui ts'ʉ ra̱ dehe ga̱ si —bi 'yɛ̱mbi̱.

8 Ya xi̱ map'ʉ bí ja ra̱ hni̱ni̱ yø xädi ra̱
Jesús ngue da̱ tänna̱ hmɛ̱ da̱ zi. 9 Nu̱'ʉ yø
judío di̱ nnu̱ ma̱n'ʉui yø mmɛ̱ngu̱ Samaria,
ja̱na̱ngue nu̱'mø mi̱ 'yähra̱ dehe ra̱ Jesús, ra̱
xisu bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Hanja? Nu̱'i̱ grá judío, 'nɛ̱ guí äcra̱
dehe guí si. A nu̱gä p'ʉya drá mmɛ̱ngu̱gä
Samaria.

10 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱'mø ngue gdi pa̱di̱ te di u̱n'Oja̱ ya,
ogue gdi pa̱di̱ te'o na̱ ä'i ra̱ dehe da̱ zi, nu̱'i̱
p'ʉya gui 'yäcra̱ dehe gui si. A nu̱gä p'ʉya
ga̱ 'da'i ra̱ dehe di u̱nna̱ 'da'yo te.

11 Mi̱ da̱hra̱ xisu, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague zi'ue, pɛ hi̱n'yʉ te gdi 'yähra̱
dehe ngue xa̱nhyɛ̱ ra̱ poso. ¿Ha gui hya̱'a̱ ra̱
dehe di u̱nna̱ 'da'yo te gui 'daqui? 12 Nu̱na̱
ma̱ mboxitahʉ ra̱ Jacob, bi zoga̱he na̱ ra̱
poso ja ua. Ja mi̱ tu̱xua ra̱ dehe mi̱ si'a̱. Bi
zi yø ba̱si̱ co 'nɛ̱'ʉ yø mbo'øni̱ mi̱ si, bi zi ra̱
dehe. ¿Ua ma̱ da̱'i̱ ngue nu̱'a̱ ya?

13 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱na̱:

—Nu̱ gätho yø ja̱'i̱ da̱ zi ra̱ dehe ja ua,
ma̱høndi̱ ntu̱the. 14 Pɛ nu̱ ra̱ ja̱'i̱ da̱ zi ra̱
dehe ga̱ u̱ngä, hi̱nja̱m'mø di̱ ntu̱the. Porque
ra̱ dehe da̱di̱ u̱ngä, tengu̱tho 'mø dí pøhra̱
dehe mbo rá mmʉi ra̱ ja̱'i̱ da̱ zi ngue di u̱nna̱
'da'yo te para za̱ntho.

15 Mi̱ da̱hra̱ xisu p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague zi'ue, da̱mi̱ 'dajna̱ ra̱ dehe guí
mma̱, n'namhma̱ ngue ya hi̱nni̱ mantho ga̱
ntu̱thegä. 'Nɛ̱ ya hi̱nni̱ mantho ga̱ ma ɛ̱cä
ra̱ 'yai ua ja ra̱ poso ja ua.

16 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ga̱ 'yo, bá si ni̱ da̱mme, bá ɛ̱cua p'ʉya.

17 Mi̱ da̱hra̱ xisu p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:

—Hi̱njo'o ma̱ da̱mme.

Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱'a̱ guí mma̱nya, ma̱jua̱ni̱'a̱ ngue
hi̱njo'o ni̱ da̱mme. 18 Porque ya rá cʉt'a ni̱
da̱mme xcá m'mʉhmi̱. A nu̱'a̱ guí 'bʉhmi̱
ya, hi̱ngni̱ ndø'a̱. Ja di̱ nɛ̱qui̱ p'ʉya ngue
ma̱jua̱ni̱ guí mma̱.

19 Bi 'yɛ̱nna̱ xisu 'mø mi̱ 'yøde te sifi:

—Ague zi'ue, nu̱p'ʉ nná bɛ̱ngä, ɛ̱na̱
gue gue'e n'na rá pønga̱hya̱ Oja̱. 20 Nu̱ya
ma̱ mboxitagähe yø mmɛ̱ngu̱ Samaria, mi̱
tha̱nne Oja̱ ua ja ra̱ nyu̱ni̱ ja ua. Pɛ nu̱'a̱hʉ
ngue gyø judíohʉ, guí ɛ̱mhmʉ ngue nu̱p'ʉ
Jerusalén, gue'a̱ ra̱ xɛqui ja ngue di̱ ntha̱nne
Oja̱'a̱.

21 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Da̱mi̱ 'yɛ̱c'ɛ̱igui̱ grá̱ xisu, porque da̱ 'yɛ̱hra̱ ora ngue gui tha̱nnehʉ ra̱ Papá, pɛ hi̱mma̱ hyoni̱ guá̱ ɛ̱mhmʉ ua ja ra̱ nyu̱ni̱ ja ua, ni̱ xi̱nga̱ guep'ʉ Jerusalén di ja ngue 'be gui̱ mmähä. 22 Nu̱'ʉ yø mmɛ̱ngu̱ Samaria hi̱ngui̱ pa̱ Oja̱ i tha̱nne'ʉ. Pɛ yø judío i pa̱ Oja̱ i tha̱nne. Porque Oja̱ bi zänni̱ ngue da̱ pøn'a̱ n'na nc'ɛ̱i̱ ra̱ judío ngue dra̱ ya̱nte. 23 Pɛ da̱ 'yɛ̱hra̱ pa, 'nɛ̱ ya guehra̱ ora ja p'ʉya, ngue nu̱'ʉ maju̱ani̱ da̱ da̱nne ra̱ Papá, pɛ gue maju̱ani̱ ngue yø mmʉi da̱ nda̱nne. Guehna̱ nnepra̱ Papá da̱ 'yøt'e te'o ngue da̱ da̱nne na̱ya. 24 Nu̱na̱ Oja̱, hi̱ndi̱ nɛ̱qui̱ na̱ ngue hi̱n'yʉ rá̱ do'yo. A nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ tha̱nne Oja̱, pɛ gue maju̱ani̱ ngue yø mmʉi da̱ nda̱nne.

25 Mi̱ da̱hra̱ xisu p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:

—Nu̱gä dí pa̱di̱ ngue ja ngue da̱ ɛ̱hra̱ Cristo di̱ nda̱st'abi ua. Nu̱'mø bá̱ ɛ̱hna̱ p'ʉya, go da̱ ma̱ xa̱nho hanja gätho na̱.

26 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱na̱:

—Nu̱'a̱ ra̱ Cristo guí̱ mma̱nya, go guecä'a̱ ya.

27 Mɛ̱nte mma̱n'a̱ p'ʉya, bi zøhyø xädi. Di 'yøtho'ʉ p'ʉya ngue bi di̱mp'ʉ mi̱ ya̱ui n'na ra̱ xisu ra̱ Jesús. Pɛ hi̱njombi̱ 'yänni̱ hanja te'bɛ'a̱ ma̱di̱ nxifi. 28 Nu̱na̱ ra̱ xisu p'ʉya, bi zop'ʉ rá̱ ts'øye, bi̱ map'ʉ ja rá̱ hni̱ni̱. Bá̱ xihyø mmɛ̱ngu̱hʉ, bi 'yɛ̱mbi̱:

29 —Mmähä ga̱ ma nu̱hʉ n'na ra̱ ja̱'i̱ bi xiqui te gätho xtá̱ øt'e. Ntha̱mbɛ̱ni̱tho ngue guehna̱ ra̱ Cristo na̱.

30 Bi̱ nɛ̱xyø ja̱'i̱ p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ bi zømp'ʉ bi 'bʉhra̱ Jesús. 31 A nu̱'ʉ yø xädi ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague grá̱ xännba̱te, da̱mi̱ nsi̱hmɛ̱ ya.

32 Pɛ ra̱ Jesús bi 'yɛ̱na̱:

—Nu̱gä jaga̱ n'na ra̱ cosa ga̱ si. Nu̱na̱ ra̱ cosa na̱, hi̱nguí̱ pa̱hmʉ na̱.

33 A nu̱'ʉ yø xädi p'ʉya di̱ n'yɛ̱mbi̱ n'na ngu̱ n'na:

—Rá̱ nzɛgui 'bʉi to ya xa̱ 'u̱i̱ni̱.

34 Pɛ ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbyø xädi:

—Ɛ̱ntho dí si̱hmɛ̱gä 'mø dí ørpa̱bi̱ rá̱ pähä'a̱ bá̱ pɛngui̱, 'nɛ̱ ga̱ juarpa̱bi̱ rá̱ 'bɛfi bi 'daqui. 35 Guí ɛ̱mhmʉ ngue ma̱ngoho za̱na̱ di 'bɛdi di̱ nja ra̱ nsofo. Pɛ nu̱gä dí xi'a̱hʉ, da̱mi̱ hyanthʉ yø ja̱'i̱ bá̱ ɛ̱cua. Hi̱nni̱ mantho ga̱ hu̱xhʉ ra̱ pa, ya da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱igä yø ja̱'i̱. 36 Nu̱'a̱ xofo da̱ hya̱nná̱ nzäbi. Di̱ njarbʉtho ra̱ ja̱'i̱ di ha̱tra̱ ts'ɛdi yø ja̱'i̱ ngue da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱igä ya, xquet'a̱ da̱ hya̱nná̱ nzäbi. A nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ ɛ̱c'ɛ̱igä di̱ nja ra̱ 'da'yo te para za̱ntho. Ja̱na̱ngue nu̱'a̱ to di dʉ'mra̱ hya̱, 'nɛ̱'a̱ to di ha̱tra̱ ts'ɛdi yø ja̱'i̱ ngue da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱igä, 'da gui johyatho. 37 I t'ɛn'a̱ ra̱ hma̱: "N'nan'yo'a̱ tu̱hu̱, n'nan'yo'a̱ xoqui". 38 Nu̱gä dí ɛ'a̱hʉ ngue güí ha̱thʉ ra̱ ts'ɛdi yø ja̱'i̱ ngue da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱igä. Pɛ gdi̱ mähä p'ʉ hapʉ ya xa̱ tho'a̱ n'na ra̱ ma̱mhya̱. Nu̱'a̱ ra̱ hya̱ bi dʉ'mi̱ bi̱ ma̱n'ʉ, go güí ha̱thʉ ra̱ ts'ɛdi yø ja̱'i̱ na̱ ra̱ hya̱ bi xifi.

39 Co nu̱na̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱nna̱ xisu, xa̱ngu̱ yø mmɛ̱ngu̱ Sicar ngue ra̱ häi Samaria bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ra̱ Jesús. Porque bi 'yɛ̱nna̱ xisu: "Bi xiqui te gätho xtá̱ øt'e", bi 'yɛ̱na̱. 40 Mi̱ zøhya yø mmɛ̱ngu̱ p'ʉ ja ra̱ häi Samaria, bi xihra̱ Jesús ngue di̱ n'oxpʉ ha bí 'bʉi. Ja̱na̱ngue bi̱ m'mʉp'ʉ nyo pa ra̱ Jesús. 41 Xa̱ngu̱ mi̱'da yø ja̱'i̱ bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ 'mø mi 'yø'a̱ ra̱ hya̱ pønná̱ ne ra̱ Jesús. 42 Ya t'ɛ̱mbra̱ xisu p'ʉya:

—A nu̱ya dí ɛ̱c'ɛ̱igähe ya, pɛ hi̱nga̱ hønt'a̱ ra̱ hya̱ gá̱ xicje nná̱ ɛ̱c'ɛ̱igähe ya, sinoque ya dí øsɛhe ra̱ hya̱ mma̱nya. 'Nɛ̱ dí pa̱hme nju̱ani̱ ngue guehna̱ ra̱ Cristo bá̱ ɛ̱x Oja̱ ngue di̱ nda̱st'abi na̱, 'nɛ̱ guehna̱ ra̱ ya̱nte ua ja ra̱ xi̱mhäi na̱.

Ra̱ Jesús bi 'yøthebi rá̱ ts'ʉnt'ʉ n'na ra̱ n'yohʉ.

43 Mi̱ tho'a̱ nyopa p'ʉya, bi thop'ʉ Samaria ra̱ Jesús, i̱ mpa p'ʉ ja ra̱ häi Galilea. 44 Porque ya xi̱ ma̱nsɛ ra̱ Jesús ngue n'na rá̱ pøngahya̱ Oja̱ hi̱ngui̱ hnu̱ ma̱nsu̱ p'ʉ ja rá̱ xɛqui bi̱ m'mʉi. 45 Nu̱'mø mi̱ zømp'ʉ Galilea, bi̱ nu̱ ma̱nho yø mmɛ̱ngu̱ p'ʉ, porque 'nɛ̱hya ya xi̱ ma ra̱ ts'änngo ngue ra̱ pascua bá̱ njap'ʉ Jerusalén. Ya xi̱ nu̱rpi̱ te xi 'yørbʉ ja ra̱ ngo.

46 Bi̱ mengra̱ Jesús, i̱ map'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Caná ngue ra̱ häi Galilea, nu̱p'ʉ bá̱ øt'e ngue bi gohi ngue ra̱ vino ra̱ dehe. Nu̱na̱ n'na ra̱ n'yohʉ ngue ra̱ mmɛ̱ngu̱ Capernaum i ja rá̱ 'bɛfi xa̱nhɛ̱ts'i̱, di̱ mpɛhmi̱ ra̱ gobierno. I si n'na rá̱ ts'ʉnt'ʉ ma̱di̱ hyɛ̱nni̱. 47 Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ p'ʉya bi 'yøde ngue ya bi zøp'ʉ Galilea ra̱ Jesús, xpí 'yɛ̱'a̱ Judea. Bi̱ ma bá̱ nu̱ p'ʉya, bá̱ äpra̱ ma̱te ngue da̱ ɛ̱p'ʉ ja rá̱ ngu̱ da̱ 'yøthebi rá̱ ts'ʉnt'ʉ, porque ya ja ngue da̱ du̱. 48 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱na̱:

—Nu̱'mø ngue hi̱ngdi̱ nnu̱hʉ yø milagro dí øt'ä, ya hi̱ngui̱ 'yɛ̱c'ɛ̱igahʉ.

49 Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ p'ʉya bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:

—Ague n'yø, 'yørca̱ ra̱ ma̱te mmɛ nts'ɛdi, 'nɛ̱ da̱ du̱ ma̱ ts'ʉnt'ʉ.

50 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ni̱ ma ni̱ ngu̱ ya. Nu̱ ni̱ ts'ʉnt'ʉ guí mma̱, ya bi zä ya.

Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ p'ʉya bi 'yɛc'ɛi̱ te bi̱ ma̱nna̱ Jesús. Bi̱ ma rá ngu̱. [51] Nu̱'mø ni̱ ma da̱ zønná ngu̱ ra̱ n'yohʉ p'ʉya, bi̱ ma yø hmi̱qui̱ di c'at'ui, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ya bi zä ni̱ ts'ʉnt'ʉ —bi 'yɛ̱mbi̱.

[52] Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ p'ʉya bi 'yänni̱ tema̱ ora bi zä. Bi t'ɛ̱mbʉya:

—Comma̱ yoto nde ma̱nde bønna̱ pa mi̱ n'youi.

[53] Bi bɛ̱n'a̱ ra̱ n'yohʉ p'ʉya ngue gue'a̱ ra̱ ora bi̱ ma̱nna̱ Jesús ngue ya bi zä na̱ rá ts'ʉnt'ʉ mi̱ ʉ. Gätho'ʉ to 'bʉp'ʉ ja rá ngu̱ p'ʉya, gä bi 'yɛc'ɛi̱ ra̱ Jesús. [54] Ngu̱na̱ bi 'yør'mø ma̱mbá pengbʉ Judea ra̱ Jesús. Ya rá yondi̱ na̱ ra̱ hmɛya bi 'yørbʉ ja ra̱ häi Galilea p'ʉya.

5

Ra̱ Jesús bi 'yøthe n'na ra̱ n'yohʉ tu̱dyø gua.

[1] M'mɛfa p'ʉya, bi̱ nsännigo yø judío. Ja̱na̱ngue nu̱na̱ ra̱ Jesús bi̱ ma Jerusalén. [2] Nu̱p'ʉ Jerusalén pop'ʉ n'na ra̱ dehe gui̱ nhu̱ti̱ conna̱ hya̱ ngue ra̱ ebreo "Betesda". Pop'ʉ jonna̱ goxthi gui̱ nhu̱ti̱ ngue rá Goxthi yø Dɛ'yo. Ja jap'ʉ cʉt'a yø 'døscua̱ngu̱ di thɛ̱sra̱ dehe. [3] Nu̱p'ʉ ja yø 'døscua̱ngu̱ ja 'bomp'ʉ xa̱ngu̱ yø därquɛ̱hi̱. 'Bomp'ʉ yø xädä, 'bomp'ʉ'ʉ xa̱nnu̱nts'i̱, 'bomp'ʉ'ʉ tu̱dyø gua. I tø'mi̱ ngue di 'ya̱nna̱ dehe. [4] Porque njandyatho mi̱ sø'a̱ n'na ra̱ anxɛ ngue a̱nna̱ dehe p'ʉ po. Nu̱'a̱ ra̱ därquɛ̱hi̱ rá mʉdi da̱ yʉrbʉ ja ra̱ dehe 'mø bi 'ya̱ni̱, da̱ zä ndana̱ bi zä ma̱n'ʉ di hɛ̱mbi̱. [5] Mi̱ 'bɛmp'ʉ n'na ra̱ n'yohʉ ngue ya n'näte ma̱'dɛ'ma̱ hya̱to njɛya ma̱di hyɛ̱nni̱. [6] Nu̱'mø mi̱ nu̱ ra̱ Jesús ngue 'bɛmp'ʉ, bi ba̱di̱ ngue ya rá ya'atho yø pa ma̱di hyɛ̱nni̱. Bi 'yännbʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Ua guí nne da̱ zä'i n'yø? —bi 'yɛ̱mbi̱.

[7] Mi̱ da̱hra̱ därquɛ̱hi̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:

—Ague n'yø, hi̱njo'o to di cʉjhnʉ ja ra̱ dehe 'mø bi 'ya̱ni̱. N'na ndi̱ ngu̱ n'na ndi̱ dí ɛ̱na̱ ngue ga̱ cʉnhnʉ ja ra̱ dehe 'mø bi 'ya̱ni̱, n'nan'yo'a̱ ni̱ 'bɛt'o.

[8] Bi 'yɛ̱mbra̱ därquɛ̱hi̱ ra̱ Jesús:

—Da̱mi̱ nangui̱. Ca̱xni̱ fi̱di̱, ni̱ ma.

[9] 'Bexque'a̱ ra̱ ora'a̱ p'ʉya, bi zä ra̱ därquɛ̱hi̱. Bi ga̱xrá fi̱di̱, bi̱ ma. Pɛ ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya'a̱ ra̱ pa bi̱ n'øthe ra̱ Jesús. [10] Nu̱ya yø hmu̱ yø judío p'ʉya, bi 'yɛ̱mbra̱ n'yohʉ mi̱'ʉ:

—Hi̱nda̱ zä guí ca̱xni̱ fi̱di̱ ya, porque ra̱ ts'äya ra̱ pa ja p'ʉya.

[11] Bi 'yɛ̱nna̱ n'yohʉ p'ʉya:

—Nu̱'a̱ ra̱ n'yohʉ bi 'yøthegui, gue'a̱ bi xiqui ngue ga̱ ca̱xma̱ fi̱di̱, ga̱ mma.

[12] Bi t'ännbʉya, t'ɛ̱mbi̱:

—¿Te'o na̱ ɛ̱n'i̱ guí ca̱xni̱ fi̱di̱, gui̱ mma?

[13] Pɛ nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ p'ʉya, hi̱ngui̱ pa̱di̱ te'o na̱ xi 'yøthe, porque xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱ 'yop'ʉ, 'nɛ̱ ya xi̱ ma ra̱ Jesús. [14] M'mɛfa p'ʉya, nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ xi 'yøthe ra̱ Jesús bi̱ nthɛui p'ʉ ja ra̱ nija̱. Bi 'yɛ̱mbʉya:

—Ya bi zä'i n'yø. Pɛ 'yo ni̱mantho guí øtra̱ ts'oqui, n'namhma̱ ngue hi̱m ma̱n'na gui̱ mma ma̱n'ʉ.

[15] Nu̱'mø mi̱ 'yø'a̱ te bi sihna̱ ra̱ n'yohʉ xi t'øthe, bi̱ ma bá xipyø hmu̱ yø judío ngue guehna̱ ra̱ Jesús xi 'yøthe. [16] Ja̱na̱ngue bi̱ mʉdi honnba̱bi̱ rá gua ra̱ Jesús, porque t'ɛ̱mbi̱ ngue di̱ mpɛtho 'mø ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya. [17] Pɛ ra̱ Jesús bi 'yɛ̱na̱:

—Da̱ guehma̱ Papágä di̱ mpɛtho asta̱ guehya, da̱ guecä p'ʉya da̱di̱ mpɛfi.

[18] Nu̱na̱ ra̱ hya̱ na̱ p'ʉya, guehna̱ ga̱ nne yø hmu̱ yø judío ngue da̱ hyo. Porque t'ɛ̱mbi̱ ngue hi̱nga̱ høndra̱ pa ngue ra̱ ts'äya hi̱ngui̱ su̱pi̱, sinoque di ʉpi ngue i̱ mma̱ ngue 'da'igu̱ui Oja̱, ngue mma̱ ngue Oja̱ rá Papá.

*Bi 'yu̱hrá ts'*ɛdi rá Ts'ʉnt'ʉ Oja̱.

[19] Mi̱ nya̱ ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱na̱:

—Ma̱jua̱ni̱ dí xi'a̱hʉ ngue rá Ts'ʉnt'ʉ Oja̱ hi̱nda̱ zä te da̱ jasɛ. Tengu̱tho nnu̱rpi̱ øtrá Papá, gue'a̱ øt'a̱. Ja̱na̱ngue nu̱'a̱ te øtrá Papá, xquet'a̱ gue'a̱ øtrá Ts'ʉnt'ʉ'a̱. [20] Nu̱na̱ ra̱ Papá di̱ ma̱hrá Ts'ʉnt'ʉ 'nɛ̱ u̱ti̱ te gä øt'e. A nu̱yá, ma̱n'na xta̱ nhɛ̱nni̱ mi̱'da da̱ 'yu̱di̱, asta̱ ga̱di 'yøthohʉ 'mø gá nu̱hʉ. [21] Nu̱na̱ ra̱ Papá, øt'e ngue di bɛ̱nna̱te yø ánima. Njarbʉtho rá Ts'ʉnt'ʉ Oja̱ ya, nu̱ to da̱ nepe di bɛ̱nna̱te, da̱ 'yøt'e. [22] Nu̱na̱ ra̱ Papá hi̱njonni̱ ja̱'i̱ di sentencia na̱. Nu̱'a̱ rá Ts'ʉnt'ʉ go bi u̱nná ts'ɛdi ngue go da̱ zänna̱ sentencia'a̱. [23] Porque nnepe ngue go da̱ hnu̱ ma̱nsu̱ na̱ rá Ts'ʉnt'ʉ, tengu̱tho ga̱ hnu̱ ma̱nsu̱ rá Papá. Nu̱'a̱ hi̱ngui̱ nnu̱ ma̱nsu̱ brá Ts'ʉnt'ʉ Oja̱, ya hi̱mma̱ ja̱na̱ni̱ ngue nnu̱ ma̱nsu̱ brá Papá bá pɛnhni̱.

[24] Ma̱ja̱na̱ni̱ dí xi'a̱hʉ, nu̱ ra̱ ja̱'i̱ ørpa̱bi̱ ma̱su̱ ra̱ hya̱ dí mma̱ngä, 'nɛ̱ ɛ̱c'ɛi̱'a̱ to bá

pɛnnguị, ya ja rạ 'da'yo te para zạntho rạ
jạ'ị. Ya hịndạ ma rạ castigo. Ya bị mpommị
rạ sentencia mị ja, ya ja rạ 'da'yo te para
zạntho. 25 Mạjuạnị dí xi'ạhʉ, dạ 'yɛhrạ ora dị
nja te dí mmạ, 'nɛ ya dạ guehrạ ora ja p'ʉya.
Nụ yø jạ'ị 'bʉhya tengụtho 'mø ya xạndụ,
pɛ nụ'mø bi 'yøhrạ hyạ mmạnná Ts'ʉnt'ʉ
Ojạ 'nɛ dạ 'yɛc'ɛ̱ị, ya di t'ụnnạ 'da'yo te. 26 I
ja rá ts'ɛdi rạ Papá ngue di ụnnạ 'da'yo te
yø jạ'ị. Njarbʉtho rá Ts'ʉnt'ʉ ya, bi ụnná
ts'ɛdi ngue di ụnnạ 'da'yo te yø jạ'ị. 27 'Nɛ
bi ụnná ts'ɛdi ngue go dạ zännạ castigo'ạ,
porque gue'ạ rạ N'yohʉ bí 'yɛ mạhɛ̱ts'ị'ạ.
28 'Yo gạdi 'yøtho nạ rạ hyạ dí xi'ạhʉ. Porque
dạ 'yɛhrạ ora ngue nụ'ʉ xạndụ, dạ 'yø'mø
bi zo'ạ rá Ts'ʉnt'ʉ Ojạ. 29 Dạ pømp'ʉ dạ
nt'ägui. Nụ'ʉ xạ n'yo mạnho, di bɛ̱nnạte
ngue mạ'da'yo dị m'mʉị. A nụ'ʉ xạ n'yo
mạnts'o, di bɛ̱nnạte ngue dạ ma rạ castigo.

*Bị nepe dạ bạhyø jạ'ị ngue ja rá ts'*ɛdi rạ
Jesús.

30 Nụgä hịndạ zä gạ sänsɛ te gạ øt'e. Gạ
øt'ä rạ ts'ʉt'abi, pɛ gue mạ'bɛjpạguị. Nụ
te gạ sännä dị nja, gue'ạ dị nja'ạ, pɛ gue
dạ gue'ạ nị 'yụp'ʉ. Hịndạ zä gạ sänsɛ te
gạ øt'e. Nụ'ạ te nnụmạnho mạ Papá bá
pɛnnguị, gue'ạ gạ øt'ạ. 31 Nụ'mø dạdi jasɛ
mạjuạnị te dí mmạngä, 'yogui 'yɛc'ɛ̱ịgạhʉ
'mø. 32 Pɛ 'bʉ hmạn'na di ja mạjuạnị te'ogä.
'Nɛ̱ dí pạcä ngue mạjuạnị te gä mmạnna
conná ngueque. 33 Conque gá 'yɛthʉ to bá
ørpạ rạ nt'ännị rạ Xuua. Nụnạ p'ʉya, nụ'ạ
te rạ hyạ bá mạ, gä mạjuạnị. 34 Pɛ nụgä
hịmmạ hyonị ngue tonị jạ'ị di ja mạjuạnị
te dí mmạngä. Nụ'ạ rạ hyạ bị mạnna Xuua
conná ngueque, gue'ạ dạdi bɛ̱n'nạhʉ'ạ ya,
n'namhmạ ngue gui 'yɛc'ɛ̱ịhʉ nạ rạ hyạ
nạ, 'nɛ guehnạ gdị nyạmhmʉ nạ. 35 Nụnạ
rạ hyạ bị mạnna Xuua, tengụtho n'na rạ
nyot'i ngue di pɛtyø 'uɛ̱, ja gá mpɛtihʉ p'ʉ
bị nyạ'ạ. Gá johyahʉ n'na ts'ʉquits'ʉ ngue
te bị mạ. 36 Pɛ nụgä, nụya yø hmɛ̱ya dí øt'e
ngue hịnjondạ zä dạ 'yøt'e, guehya di ja
mạjuạnị te dí mmạngä ya. Nụnạ rạ hyạ bị
mạnna Xuua, zits'ʉtho nạ. Nụya yø hmɛ̱ya
dí øt'ä, mạ Papá di 'bɛjpi ngue ngụ'ạ gạ
øt'e. Ja dị nɛ̱quị p'ʉya ngue mạjuạnị bá
pɛnngạguị mạ Papá. 37 Nụnạ mạ Papá bá
pɛnnguị, go di ja mạjuạnị te dí mmạngä
nạ. 'Nɛ̱ hịngạ como quiera guí ørpạhʉ rạ
hyạ nạ. Porque hịnjạm'mø guí nnụhʉ nạ.
38 Pɛ nụnạ rá hyạ bá pɛnhnị, hịnguí nne gui
'yøhmʉ. Porque hịnguí nne gui 'yɛ̱c'ɛ̱ị te
dí xi'ạhʉ, 'nɛ̱ nụgä rá m'mɛnhnịgä rạ Papá.
39 Nụ'ạhʉ gạdi ja ndụmmʉi gạdi xähmʉ rạ
Mạcạ Libro guí cạhʉ, porque ja guí nne gui
tịmhmʉ p'ʉ hanja ngue ja nạ rạ 'da'yo te
para zạntho i ja. Conque nụnạ rạ Mạcạ
Libro gạdi xähmʉ, nụ'ạ to mmạnna hyạ
nt'ot'i p'ʉ, go guecä'ạ. 40 'Nɛ̱ hịnguí nne gui
'yɛ̱c'ɛ̱ịgạhʉ, n'namhmạ ngue dị nja'ạhʉ rạ
'da'yo te.

41 Nụgä hịndí honị to dạ 'yɛ̱squị. 42 Nụgä
dí pạdị ngue hịn gạdị mạhmʉ Ojạ. 43 Nụgä,
mạ Papá bá pɛnnguị, pɛ hịnguí ɛ̱c'ɛ̱ịgạhʉ.
Nụ'mø tonị n'yohʉ dạ ɛ̱hɛ̱ ngue rá hyạsɛ dạ
mạ, mạn'na go guí ɛ̱c'ɛ̱ịhʉ'ạ p'ʉya. 44 Hague
dạ nzä gui 'yɛ̱c'ɛ̱ịgạhʉ ngue'mø gạdị nnụ
mạnhosɛ n'na ngụ n'na'ạhʉ, 'nɛ̱ hịnguí
honị ha dí nụ mạnho'ạhʉ Ojạ. 45 'Yo guí
ɛ̱nạ ngue go gạ yạp'ạhʉ p'ʉ ha 'bʉhmạ
Papá. Nụ'ạ, hịn'nạ'ạ. Nụ'ạ di yạp'ạhʉ, gue'ạ
rạ Moisés guí ɛ̱nạ ngue guí nnøxʉ'ạ ya.
46 A nụ'mø gdi ɛ̱c'ɛ̱ịhʉ nạ rạ hyạ bị mạnna
Moisés, xquet'ạ 'nɛ̱cä gui 'yɛ̱c'ɛ̱ịgạhʉ 'mø.
Porque bi 'yotrạ hyạ p'ʉ ja rạ libro rạ Moisés
ngue ị mmạ te'ogä. 47 Pɛ nụ'mø hịnguí
ɛ̱c'ɛ̱ịhʉ nạ rạ hyạ bi 'yotrạ Moisés, ¿hague
dạ nzä gui 'yɛ̱c'ɛ̱ị te dí xi'ạhʉ 'mø?

6

Rạ Jesús bi 'yøt'e ngue bị nsịhmɛ̱ cʉt'a
mạhuạhị mạ'yohʉ.

1 M'mɛfa p'ʉya, nụnạ rạ Jesús bi 'dasrạ
zabi Galilea, nụnạ ja mạn'na rá thụhụ, nị hụ
ngue Tiberias. 2 Xạndøngụ yø jạ'ị bi dɛnnị,
porque nnụ yø jạ'ị ngue øthe yø därquɛ̱hị.
3 Bị map'ʉ bí ja n'na rạ nyụnị rạ Jesús, ja ị
mmịhmị p'ʉ yø xädi. 4 Ya xmạ nguerpʉtho
dị nsännigo yø judío ngue rạ pascua. 5 Mị
nụ rạ Jesús ngue xạndøngụ yø jạ'ị mmap'ʉ
nị dɛnnị, bi 'yɛ̱mbrạ Lipe p'ʉya:

—¿Hapʉ gạ tämhmʉ rạ thụhmɛ̱ dạ zi ya
yø jạ'ị bá ɛ̱cua ya?

6 Ngụnạ bi xifi, porque nne dạ nụ te dạ
mạnna Lipe. A nụnạ rạ Jesús ya pạdị te ja
ngue dạ 'yøt'e. 7 Pɛ rạ Lipe bi 'yɛ̱nạ:

—Nụ'mø ngue dạ thännạ thụhmɛ̱'ạ te dị
mporta yo ciento mạ pa rạ nzäbi, hịndị zʉdi
ngue dạ zi 'da'i zits'ʉ yø jạ'ị.

8 Nụnạ n'na nc'ɛ̱ị yø xädi rạ Jesús, guehnạ
rạ Andre rá n'yohʉ rạ Bɛdu. Bi 'yɛ̱nạ:

9 —'Bʉcua n'na rạ ts'ʉnt'ʉ hạ cʉt'a yø thụhmẹ 'nẹ yoho yø huạ. Pɛ hapʉ gue dạ
goxnạ, xạndønguụ yø jạ'ị 'bʉcua —bi 'yẹmbị.
10 Mị dạhrạ Jesús, bi 'yẹnạ:
—Dạmị xihmʉ yø jạ'ị ngue gä dạ mị.
Commạ cʉt'a mạhuạhị yø jạ'ị bị mịp'ʉ ja
rạ 'batha. 11 Nụnạ rạ Jesús bi hyạn'ʉ cʉt'a
yø thụhmẹ, bí ja mạmmạdị Ojạ. M'mɛfa
p'ʉya, bi ụnyø xädi ngue di darpị gätho yø
jạ'ị dạ zi p'ʉ hụdị. Xquet'ạ nguṭ'ạtho yø huạ
bi darpạbị yø jạ'ị da za. Bị nsahuạ yø jạ'ị
hønt'ạ hanguụ bị ne bi za. 12 Nụ'mø mị nniyạ
yø jạ'ị, bi 'yẹmbyø xädi rạ Jesús:
—Dạmị pɛthʉ yø thụhmẹ bi bonguị,
n'namhmạ ngue hịnte dị n'ʉntho.
13 Cʉt'a nthụhmẹ bị ma nsɛnị ngue bi zi
yø jạ'ị. Nụ'ʉ bi bonguị, 'dɛ'mạ yo canasta yø
thụhmẹ bi bonguị. 14 Mị nụ yø jạ'ị rạ milagro
bi 'yøtrạ Jesús, bi 'yẹnyø jạ'ị p'ʉya:
—Mạjuạnị ngue guehnạ rá pøngạhyạ Ojạ
mí ja ngue dạ ẹcua ja rạ xịmhäi nạ.
15 Bi zänyø jạ'ị p'ʉya ngue xtạ nzixrạ
Jesús, xtí japạ nts'ɛdi ngue dị ndạst'abi. Pɛ
nụ'mø mị bạdị te sänyø jạ'ị p'uya, bi zop'ʉ
yø jạ'ị rạ Jesús, bị ma mạyá rạ nyụnị.

Bi n'yo mạxøts'e rạ dehe rạ Jesús.

16 Nụ'mø mị dährạ nde, nụ'ʉ yø xädi rạ
Jesús bị map'ʉ brá ja rạ zabi. 17 Pɛ rạ Jesús
hịnnị zorpʉ 'bʉhyø xädi, 'nẹ ya bị nxụị.
Nụ'ʉ yø xädi p'ʉya, bi yʉt'ạ n'na rạ barco,
bị ma ngue di 'dasrạ dehe dạ zømp'ʉ ja rạ
hnịnị Capernaum. 18 Bị mʉdi bị n'yo n'na rạ
ndønthị p'uya, bị nangyø fʉnthe. 19 Nụ'mø
mị n'yo'ạ cʉt'a o 'dato kilómetro p'ʉ ja rạ
dehe, bị nụ p'ʉya ngue mmap'ʉ rạ Jesús dạ
guatrạ barco, ní 'yo mạxøts'e rạ dehe. Bị
nsụ'ʉ yø xädi p'ʉya. 20 Pɛ rạ Jesús bi 'yẹmbị:
—Go guecä. Oguí sụhʉ —bi 'yẹmbị.
21 Nụ'ʉ yø xädi p'ʉya, rạ ndi johya ngue
ya mmap'ʉ rạ Jesús, dạ zømp'ʉ ja rạ barco.
N'na zihmantho bi zøn'ạ nnenguị hapʉ
mạnị ma p'ʉya.

Yø jạ'ị ẹmmẹị honnạ Jesús.

22 Mị hyaxpʉya, nụya yø jạ'ị xpí gop'ʉ
mạn'na nguadi rạ dehe ya pạdị ngue høndạ
n'na rạ barco mị jap'ʉ, gue'ạ bi 'yo yø xädi
rạ Jesús. Pɛ rạ Jesús bá cohi. 23 Ya hịmmạ
ya'atho p'ʉya, bi zø hmị'da yø barco bá
nẹxpʉ ja rạ hnịnị Tiberias, bi zøp'ʉ ja rạ
xɛqui bi ja mạmmạdị Ojạ 'mø bi 'uịnyø jạ'ị.
24 Nụya yø jạ'ị ya, mị nụ ngue hịnjo'o p'ʉ rạ
Jesús, nị xịngạ guehyø xädi di 'bʉp'ʉ. Bi
'yo'ʉ yø barco bi zø p'ʉya, bị ma dạ homp'ʉ
Capernaum.

Nụnạ rạ Jesús, guehnạ rạ hmẹ di ụnnạ
'da'yo te nạ.

25 Mị zøm mạn'na nguadi rạ zabi yø jạ'ị
p'ʉya, ja nị dịmp'ʉ rạ Jesús. Bi 'yännbʉya,
bi 'yẹmbị:
—Ague grá xännbạte, ¿ha bị nja guí
søcua ya?
26 Mị dạhrạ Jesús, bi 'yẹmbyø jạ'ị:
—Mạjuạnị dí xi'ạhʉ, guí honjʉ ya,
porque ngue gá nsịhmẹ 'nẹ gá nniyạhʉ.
Hịngue masque gnị hyonjʉ ngue di tịnnị
mmʉihʉ hanja ya yø hmẹya dí øt'e. 27 'Yo
'be go gạdi ja ndụummʉi ha gdi tịmhmʉ'ạ rạ
hmẹ dạ thogui. Sinoque dạmị ja ndụummʉi
ha gdi tịmhmʉ'ạ rạ hmẹ dị nja para zạntho,
nụnạ guehnạ di 'da'ạhʉ rạ 'da'yo te nạ.
Nụnạ guehnạ rạ hmẹ di 'da'ạhʉ rạ N'yohʉ
bí 'yẹ mạhẹts'ị nạ. Porque nụnạ Ojạ rạ Papá,
guehnạ bi 'dacä rạ ts'ɛdi ngue nguụ'ạ gạ øt'e.
28 Bi t'ännbʉya, bi t'ẹmbị:
—¿Te 'bɛ'ạ ja ngue gạ øt'ähe p'ʉya para
ngue dạ nụmạnho Ojạ ya yø hyạ nneque gạ
øt'ähe?
29 Mị dạhrạ Jesús, bi 'yẹnạ:
—Nụ'ạ rạ hyạ nne Ojạ gui 'yøthʉ, gue'ạ
ngue gui 'yẹc'ẹịhʉ'ạ to bá pɛnhnị.
30 Bi t'ẹmbʉya:
—¿Temạ hmẹya gui 'yøt'e gạ nnụgähe,
n'namhmạ ja gạ ẹc'ẹị'ạhe p'ʉya? ¿Te 'bɛ'ạ
dạ zä gui 'yøt'e? 31 Conque mạ mboxitahʉ,
bá nsịhmẹ p'ʉ bí ja rạ dạpo, tengụtho nt'ot'i
p'ʉ ja rạ Mạcạ Libro ngue ẹnạ: "Nụnạ rạ
Moisés bi ụnyø jạ'ị rạ hmẹ bí 'yẹ mạhẹts'ị", i
ẹnnạ hyạ.
32 Mị nyạ rạ Jesús, bi 'yẹnạ:
—Mạjuạnị dí xi'ạhʉ, nụnạ rạ Moisés
hịngo bi ụnnạ hmẹ bí 'yẹ mạhẹts'ị nạ,
sinoque guehnạ mạ Papágä bi ụn'ạ. 'Nẹ
guehnạ mạjuạnị ngue di 'da'ạhʉ rạ hmẹ bí
'yẹ mạhẹts'ị nạ. 33 Porque nụ'ạ rạ hmẹ di
ụn'Ojạ, gue'ạ bí 'yẹ mạhẹts'ị'ạ, guehnạ di
ụnnạ 'da'yo te yø jạ'ị 'bʉcua ja rạ xịmhäi.
34 Bi t'ẹmbʉya:
—Ague grá hmụ, zạnt'ạ gui 'dacje nạ rạ
hmẹ guí mmạm'mø.
35 Mị dạhrạ Jesús, bi 'yẹmbyø jạ'ị:
—Nụgä guecä'ạ rạ hmẹ di ụnnạ 'da'yo te.
Nụ rạ jạ'ị dạ dɛnngạguị, hịnjạm'mø dị ntụ-
mạ nthụhụ. Nụ'ạ dạ 'yẹc'ẹịguị, hịnjạm'mø

di̱ ntu̱the. 36 Pɛ ya dí xi'a̱hʉ ngue hi̱nguí
ɛ̱c'ɛ̱iga̱hʉ, ma̱da̱gue'a̱ guí nnu̱hʉ te dí øt'e.
37 Nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ bi däcä ra̱ Papá tɛnngä'ʉ.
Nu̱'ʉ to tɛnngui̱, hi̱njonda̱ 'yɛ̱mbi̱: "'Yo gui
tɛnngui̱". 38 Porque hi̱mbi̱ 'bɛnngä ma̱hɛ̱ts'i̱
ngue da̱ gue'a̱ te ma̱ pähäsɛ ga̱ øt'e, sinoque
dá̱ ɛ̱hɛ̱ ngue ga̱ ørpa̱bi̱ rá̱ pähä'a̱ to bá̱
pɛnngui̱. 39 Pɛ nu̱'a̱ te rá̱ pähä ma̱ Papá bá̱
pɛnngui̱, i̱ nne'a̱ ngue nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ bi däqui,
hi̱njondi̱ m'mɛdi, sinoque ga̱ øt'e ngue di
bɛ̱nna̱te 'mø ra̱ pa rá̱ nzɛgui. 40 Nu̱'a̱ te rá̱
pähä'a̱ to bá̱ pɛnngui̱, guehna̱ ngue di̱ nja ra̱
'da'yo te para za̱ntho te'o gä da̱ ba̱di̱ te'o'a̱
rá̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱ 'nɛ̱ da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱. Nu̱gä ga̱ øt'e
ngue di bɛ̱nna̱te 'mø ra̱ pa rá̱ nzɛgui.
41 Gue'a̱ ga̱ nzʉhyø judío na̱ ra̱ hya̱ bi̱ man-
na̱ Jesús, di ʉpi ngue bi 'yɛ̱na̱: "Go guecä'a̱
ra̱ hmɛ̱ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱". 42 Di̱ n'yɛ̱mbʉya:
—¿Ua hi̱nga̱ guehna̱ ra̱ Jesús, rá̱ ts'ʉnt'ʉ
ra̱ José na̱? A nu̱jʉ p'ʉya, dí pa̱hmʉ rá̱ papá
'nɛ̱hra̱ mamá na̱. ¿Hanja ngue ɛ̱na̱ ngue bí
'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱ 'mø?
43 Mi̱ nya̱ ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱na̱:
—'Yo ni̱mantho guí nemhya̱hʉ. 44 Nu̱'mø
hi̱nna̱ ngue hra̱ Papá bá̱ pɛnngui̱ da̱ 'yøt'e
ngue di̱ ntɛtyø ja̱'i̱, ya hi̱njonda̱ dɛnngui̱. Pɛ
nu̱'ʉ tɛnngui̱, nu̱gä ga̱ øt'e ngue di bɛ̱nna̱te
'mø ra̱ pa rá̱ nzɛgui. 45 Nu̱na̱ ra̱ hya̱ nt'ot'i
p'ʉ ja yø libro bi 'yotyø pøngahya̱ Oja̱, i
ɛ̱na̱: "Nu̱na̱ Oja̱, da̱ 'yøt'e ngue da̱ ba̱hyø ja̱'i̱
hanja na̱". Ja̱na̱ngue nu̱yá, nu̱ to gä øde te
mma̱nna̱ Papá, 'nɛ̱ da̱ 'yɛ̱t'a̱ mmʉi ra̱ hya̱
xännba̱bi̱, gue'ʉ tɛnngä'ʉ.
46 Hi̱ngue masque to ya xpá̱ nnu̱'a̱ ra̱ Papá.
Sinoque nu̱'a̱ bí 'yɛ̱p'ʉ 'bʉ Oja̱, gue'a̱ go
pa̱'a̱. 47 Ma̱juɑ̱ni̱ dí xi'a̱hʉ, ngue nu̱ya yø
ja̱'i̱ ɛ̱c'ɛ̱igä ya, ya ja ra̱ 'da'yo te para za̱n-
tho. 48 Go guecä'a̱ ra̱ hmɛ̱ di u̱nna̱ 'da'yo
te. 49 Conque nu̱ ma̱ mboxitahʉ p'ʉ ja ra̱
da̱po, bi zi n'na ra̱ hmɛ̱ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱. Pɛ
hi̱mbi̱ m'mʉi para za̱ntho, sinoque bi du̱
da̱m'mɛfa. 50 Pɛ nu̱na̱ ra̱ hmɛ̱ dí mma̱ngä,
guehna̱ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱ na̱. Nu̱ to da̱ zi na̱ ra̱
hmɛ̱ na̱ya, ya hi̱nda̱ du̱. 51 Nu̱gä guecä'a̱ ra̱
hmɛ̱ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱, ma̱da̱gue'a̱ drá̱ ja̱'i̱gä.
Nu̱ to da̱ zi na̱ ra̱ hmɛ̱ na̱, di̱ m'mʉi para
za̱ntho. Nu̱'a̱ ra̱ hmɛ̱ ga̱ u̱ngä p'ʉya, guehna̱
ma̱ do'yogä na̱. Da̱di̱ u̱ngä ma̱ do'yo para
ngue di̱ nja ra̱ 'da'yo te yø ja̱'i̱ 'bʉcua ja ra̱
xi̱mhäi.
52 Di̱ nju̱n'ma̱hya̱sɛ yø judío p'ʉya, di̱
n'yɛ̱mbi̱:
—¿Pɛ ua da̱ zä di 'dacjʉ rá̱ ngø 'mø ngue
ga̱ sahʉ? —di̱ n'yɛ̱mbi̱.
53 Mi̱ nya̱ ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱:
—Ma̱juɑ̱ni̱ dí xi'a̱hʉ, jatho ngue gui
saphʉ rá̱ ngø ra̱ N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱, 'nɛ̱
gui siphʉ rá̱ ji, n'namhma̱ ngue di̱ nja'a̱hʉ
ra̱ 'da'yo te. 54 Nu̱'a̱ da̱ zacä ma̱ ngø 'nɛ̱ da̱
zicä ma̱ ji, ya ja ra̱ 'da'yo te para za̱ntho
ra̱ ja̱'i̱. 'Nɛ̱ ga̱ øt'e ngue di bɛ̱nna̱te 'mø ra̱
pa rá̱ nzɛgui. 55 Porque ma̱ ngøgä, ma̱juɑ̱ni̱
ngue guehna̱ nnøpa̱ nts'i̱hmɛ̱ yø ja̱'i̱ na̱. Ma̱
jigä p'ʉya, gue'a̱ gui thocra̱ du̱the yø ja̱'i̱'a̱.
56 Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ da̱ zacä ma̱ ngø 'nɛ̱ da̱ zicä ma̱
ji, guehna̱ dí n'yogä'be na̱. 57 Nu̱'a̱ ma̱ Papá
i 'bʉi, 'nɛ̱ dí 'bʉcä conná̱ ngue'a̱. Nu̱na̱ ma̱
Papá bá̱ pɛnngui̱ para ngue ga̱ japi di̱ m'mʉi
te'o da̱ zacä ma̱ ngø. 58 Ja̱na̱ngue ja n'na ra̱
hmɛ̱ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱ ngue di u̱nna̱ 'da'yo te
para za̱ntho. Nu̱na̱ ra̱ hmɛ̱ na̱, hi̱nga̱ ngu̱'a̱
ra̱ hmɛ̱ bi zi'ʉ ma̱ mboxitahʉ 'nɛ̱ siempre bi
du̱ da̱m'mɛfa.
59 Nu̱na̱ ra̱ Jesús, ngu̱na̱ ra̱ hya̱ bi xännba̱
yø ja̱'i̱ bi̱ mpɛti p'ʉ ja ra̱ nija̱ Capernaum.

Ra̱ Jesús bi̱ ma̱nyø hya̱ ngue ra̱ te para za̱ntho.

60 Nu̱'mø mi̱ 'yøhyø ja̱'i̱ na̱ ra̱ hya̱ bi̱
nxännba̱te ra̱ Jesús, nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ tɛnnbʉ ni̱
ma, xa̱ngu̱ bi 'yɛ̱na̱:
—Nu̱na̱ ra̱ hya̱ mma̱nya, xa̱nhɛ̱nni̱tho
di fa̱hna̱. ¿Hague da̱ mba̱'a̱ n'na'a̱ te
mma̱nnʉ?
61 Bi ba̱hra̱ Jesús ngue di̱ nju̱n'ma̱hya̱ yø
ja̱'i̱ co nu̱na̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱. Bi 'yännbʉya, bi
'yɛ̱mbi̱:
—¿Ua guí mbøcuɛhʉ nguehna̱ ra̱ hya̱
na̱ya? 62 ¿Tegue ngu̱ guí mbɛ̱mhmʉ 'mø
gui̱ nnu̱hʉ ra̱ N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱ ngue
hønda̱ mengui̱ di̱ map'ʉ bí 'yɛ̱hɛ̱? 63 Hønsɛ
ra̱ Espíritu Santo di u̱nna̱ 'da'yo te. Nu̱na̱
ra̱ hya̱ dí xi'a̱hʉ ya, i̱ nne da̱ ma̱ ngue gui
'yɛ̱c'ɛ̱iga̱hʉ, hi̱ngue dí ɛ̱n'a̱hʉ ngue gui sajʉ.
64 Pɛ nu̱ya 'bʉ i'da ngue hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱iga̱hʉ.
Bi̱ ma̱nna̱ ngu̱na̱ ra̱ Jesús, ngue ya
m'mɛt'o mi̱ pa̱di̱ ndana̱ gue'a̱ hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱i,
'nɛ̱ pa̱di̱ te'o ja ngue di dä. 65 Bi 'yɛ̱mbʉya:
—Ja̱na̱ngue ya xtá̱ xi'a̱hʉ m'mɛt'o ngue
nu̱'mø hi̱nna̱ ngue hra̱ Papá da̱ 'yøt'e ngue
di̱ ntɛtyø ja̱'i̱, ya hi̱njonda̱ dɛnngui̱.
66 'Bexpi̱ mʉdi bi go'a̱ nxʉtha xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱
mi̱ tɛnna̱ Jesús. Bi zop'ʉ p'ʉya, ya hi̱nga̱
'dap'ʉ n'youi. 67 Nu̱na̱ ra̱ Jesús bi 'yänya
'dɛ'ma̱ yoho yø xädi, bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Ua xquet'a̱ guí nne gui 'yøthʉ tengutho øtyø ja̱'i̱ ngue hɛgä p'ʉ?

68 Bi da̱hra̱ Bɛdu p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague gra̱ Hmu̱, hi̱njon ma̱n'na da̱ zä ga̱ tɛnnähe. Nu̱na̱ ra̱ hya̱ guí mma̱, ra̱ hya̱ ngue ra̱ 'da'yo te para za̱ntho na̱. 69 A nu̱gähe p'ʉya, dí ɛ̱c'ɛ̱igähe 'nɛ̱ dí pa̱hme ngue ra̱ Ts'ʉnt'ʉ'i Oja̱.

70 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbyø xädi:

—Nu̱gä go da̱ huan'na̱hʉ 'dɛ'ma̱ yo nc'ɛ̱i̱. A nu̱na̱ n'na nc'ɛ̱i̱ ngue'a̱hʉ ya, ra̱ pähä ra̱ zithu̱ ørpe.

71 Ra̱ Jesús bi̱ ma̱nna̱ ra̱ hya̱ na̱, pɛ nu̱na̱ bi̱ ma̱, guehna̱ ra̱ Judas Iscariote ra̱ ts'ʉnt'ʉ ra̱ Simu̱ na̱. Porque ra̱ Judas guehna̱ ja ngue di dä ra̱ Jesús, 'nɛ̱ guehna̱ n'na nc'ɛ̱i̱'ʉ 'dɛ'ma̱ yoho yø xädi na̱.

7

Ni̱ xi̱nga̱ gue'ʉ yø cu̱ ra̱ Jesús di ɛ̱c'ɛ̱i̱.

1 M'mɛfa na̱ ra̱ hya̱ na̱ p'ʉya, bi̱ n'yop'ʉ ja yø xɛqui ngue ra̱ häi Galilea ra̱ Jesús. Pɛ hi̱ngui̱ nne da̱ n'yop'ʉ ja ra̱ häi Judea porque nne di̱ nhote yø hmu̱ yø judío. 2 Ya xma̱ nguerpʉtho di̱ nsännigo yø judío nguehna̱ ra̱ ngo ma̱hoqui yø ngu̱mpaxi. 3 Nu̱'ʉ yø cu̱ ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Hanja ngue n'nadua guí 'bʉi? Da̱mi̱ pøngua ni̱ ma Judea, n'namhma̱ ngue 'nɛ̱'ʉ yø ja̱'i̱ ɛ̱c'ɛ̱i̱'i̱ p'ʉ, da̱ nu̱ te guí øt'e. 4 Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ nne ngue da̱ fa̱di̱ te ga̱ 'yo, hi̱nga̱ nt'agui̱tho da̱ 'yøt'a̱ te øt'e. Ya guí øtya tengu̱ ya, pɛ gue da̱ ba̱di̱ gätho yø ja̱'i̱ na̱ te guí øt'e.

5 Ngu̱na̱ bi xifi porque ni̱ xi̱nga̱ gue'ʉ yø cu̱ di ɛ̱c'ɛ̱i̱. 6 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Tobe hi̱ngui̱ sønna̱ ora ga̱ mmagä p'ʉ guí xicui. Pɛ nu̱'a̱hʉ, hønt'a̱ goma̱ ora sä ngue gui̱ mmähä. 7 Nu̱'a̱hʉ, hi̱ngui̱ nnu̱ ma̱n'ʉ'a̱hʉ yø ja̱'i̱. Pɛ nu̱gä nnu̱ ma̱n'ʉgä yø ja̱'i̱, porque da̱di jagä ma̱ju̱ani̱ ngue xa̱nts'o te ga̱ 'yo yø ja̱'i̱. 8 Ni̱ mähä ra̱ ngo ya. Nu̱gä hi̱nga̱ mma porque tobe hi̱ngui̱ sønna̱ ora ga̱ mmagä p'ʉ.

9 Mi̱ juadi bi xihyø ja̱'i̱ na̱ ra̱ hya̱ na̱ p'ʉya, ba̱ cop'ʉ Galilea ra̱ Jesús.

Ra̱ Jesús ya 'bʉp'ʉ ha bi̱ nsännigo yø judío.

10 Mi̱ juadi bi̱ ma ra̱ ts'ännigo yø cu̱ ra̱ Jesús, xquet'a̱ 'nɛ̱sɛ ra̱ Jesús bi̱ ma ra̱ ts'ännigo. Bi 'yøt'e ngue hi̱ngui̱ pa̱hyø ja̱'i̱ ngue 'yop'ʉ, ya mmɛ nt'agui̱tho ga̱ 'yo. 11 Nu̱ya yø hmu̱ yø judío homp'ʉ ja ra̱ ngo ngue'mø di 'yop'ʉ ra̱ Jesús. Di̱ n'yɛ̱mbi̱:

—¿Hapʉ 'bʉ'a̱ ra̱ n'yohʉ'a̱? —di̱ n'yɛ̱mbi̱.

12 Nu̱p'ʉ ha 'bʉhyø ja̱'i̱, xa̱ngu̱ to di c'a̱ na̱ ra̱ Jesús. 'Bʉ i'da ɛ̱na̱: “Ra̱ hoga̱ n'yohʉ'a̱ n'yø”. Pɛ mi̱'da p'ʉya i ɛ̱na̱: “¿Tegue dra̱ hoga̱ n'yohʉ na̱ 'mø, hante gue hätyø ja̱'i̱”, i ɛ̱na̱. 13 Pɛ nu̱ya yø ja̱'i̱ nnu̱ ma̱nho ra̱ Jesús, hi̱ngui̱ nnepe da̱ fa̱di̱ ngue nnu̱ ma̱nho, porque su̱pyø hmu̱ yø judío.

14 Comma̱ ɛma̱de ra̱ ngo 'mø mi̱ yʉrbʉ ja ra̱ nija̱ ra̱ Jesús ngue bi̱ nxännba̱te. 15 Nu̱'ʉ yø judío, di 'yøtho'a̱ te ra̱ hya̱ mma̱nna̱ Jesús, di̱ n'yɛ̱mbi̱:

—¿Hapʉ go ba̱ ha̱'a̱ ra̱ hya̱ mma̱nna̱? 'Nɛ̱ hi̱ndí nnu̱hʉ ngue xta̱ mma ra̱ xädi.

16 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱na̱ ra̱ hya̱ dí xännba̱tegä, hi̱mma̱ hya̱sɛgä na̱. Nu̱'a̱ ba̱ pɛnngui̱, go ra̱ hya̱'a̱. 17 Nu̱'mø to da̱ ne da̱ 'yørpa̱bi̱ ra̱ pähä Oja̱, guehna̱ da̱ ba̱hna̱ ngue'mø ni̱ 'yɛ̱p'ʉ 'bʉ Oja̱ na̱ ra̱ hya̱ dí xännba̱te, ogue ma̱ hya̱sɛ di̱ mma̱. 18 Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ ngue ra̱ hya̱sɛ mma̱, ga̱ 'yøt'e ngue da̱ nu̱ ma̱nhosɛ yø ja̱'i̱. Pɛ nu̱'a̱ di ja ndu̱mmʉi ngue da̱ hnu̱ ma̱nho'a̱ to ba̱ pɛnhni̱, guehna̱ ma̱ju̱ani̱ ra̱ hya̱ mma̱nna̱. 'Nɛ̱ hi̱n tema̱ fɛhni̱ da̱ thi̱nnbi̱.

19 ¿Ua hi̱mma̱ ju̱ani̱ ngue bi 'da'a̱hʉ ra̱ ley ra̱ Moisés? Conque nu̱'a̱ ra̱ ley'a̱, hi̱njongui̱ øni̱ ngue gdi ɛ̱c'ɛ̱ihʉ'ʉ ya yø hya̱ mma̱n'a̱. ¿Hanja ngue guí nne gui hyojʉ, guí ɛ̱njʉ ngue hi̱ndí ɛ̱c'ɛ̱igä te mma̱mp'ʉ ja ra̱ ley?

20 Mi̱ da̱hyø ja̱'i̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ra̱ ts'onthi̱ guí n'youi ya. ¿Te'o guí ɛ̱na̱ ngue nne da̱ hyo'i?

21 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Hønda̱ n'na ra̱ hya̱ da̱ øt'ä 'mø ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya, 'nɛ̱ gä ga̱di 'yøthohʉ. 22 Nu̱na̱ ra̱ Moisés, bi zoc'a̱hʉ n'na ra̱ hmɛ̱pya, ni̱ hu̱ ngue ra̱ circuncisión, ma̱da̱gue'a̱ hi̱ngo bi fʉt'a̱, sinoque gue'ʉ yø mboxita bi fʉti. Ja̱na̱ngue njap'ʉ gui̱ mmɛ̱pyahʉ yø ts'ʉnt'ʉ 'mø bi̱ m'mʉi, ma̱da̱gue'a̱ di tocabi ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya, pɛ ngu̱tho gui̱ mmɛ̱pyahʉ. 23 A nu̱yá, para ngue hi̱ngui̱ 'dasthohʉ'a̱ te mma̱nna̱ ley bi 'yotra̱ Moisés, gui̱ mmɛ̱pyahʉ n'na ra̱ ts'ʉnt'ʉ 'mø bi̱ m'mʉi, ma̱da̱gue'a̱ ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya. ¿Hanja ngue guí sʉcjʉ ngue da̱ øthegä n'na ra̱ n'yohʉ 'mø ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya 'mø? 24 'Yo hønto guí nnu̱hʉ n'na ra̱ cosa sä

'bexqui ha̱xhʉ ra̱ güɛnda. Nu̱'mø guí nne gui hya̱xhʉ ra̱ güɛnda, pɛ 'bet'o nma̱juani gdi pa̱di hanja'a̱ te guí mma̱mhmʉ.

Bi mа̱ hapʉ ra̱ mmɛ̱ngu̱ ra̱ Jesús.

25 Bi mʉdi di n'yänni 'da'ʉ yø mmɛ̱ngu̱ Jerusalén, di n'yɛ̱mbi:

—¿Ua hinga̱ guehna̱ nthoni ngue da̱ tho na̱ 'mø? 26 Pɛ ya 'bʉhnʉ ya, ya ya̱hʉ yø ja'i 'nɛ̱ hinte xifi. ¿Ua di ɛ̱c'ɛ̱i yø ts'ʉt'abi ngue da̱ guehna̱ ra̱ Cristo na̱ 'mø? 27 Pɛ dí pa̱hmʉ hapʉ ra̱ mmɛ̱ngu̱ na̱. A nu̱'mø bá ɛ̱'a̱ ra̱ Cristo, hinjonda̱ ba̱di ha di 'yɛ̱'a̱.

28 Nu̱p'ʉ ja ra̱ nija̱ mi xännba̱te ra̱ Jesús, mi 'yøde te mma̱nyø ja̱'i. Bi ts'ɛdi bi 'yɛ̱mbi:

—Ya guí ɛ̱na̱ ngue guí pa̱hmʉ ha dá ɛ̱cä. Pɛ himma̱ partesɛ ngue dá ɛ̱cä. Sinoque dá ɛ̱cä ngue nu̱na̱ ma̱juani Oja̱ i 'bʉi, guehna̱ bá pɛnngä na̱. Pɛ hinguí pa̱hmʉ te'o na̱. 29 Nu̱gä go dí pa̱cä te'o na̱, porque ja dá ɛ̱cä p'ʉ bí 'bʉ'a̱, 'nɛ̱ go bá pɛnngä'a̱.

30 Co nu̱na̱ ra̱ hya̱ na̱ p'ʉya, bi ne xtí bɛntyø ja̱'i ra̱ Jesús ngue xta̱ ngot'i. Pɛ hinjombi bɛnt'i porque hi̱m ma̱ni zøhrá ora. 31 Xa̱ngu̱ yø ja̱'i bi 'yɛ̱c'ɛ̱i ra̱ Jesús ngue guehna̱ ra̱ Cristo na̱. Di n'yɛ̱mbi:

—Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ 'bʉcua, ya øtyø hmɛ̱ya tengutho t'ɛ̱mbi da̱ 'yøtra̱ Cristo 'mø bá ɛ̱hɛ̱.

Yø fariseo bi mɛnhyø policía di bɛntra̱ Jesús ngue da̱ got'i.

32 Nu̱ya yø fariseo bi 'yøde te mma̱nyø ja̱'i ngue ɛ̱mbi guehna̱ ra̱ Cristo na̱ ra̱ Jesús. Yø fariseo p'ʉya, conyø hmu̱ yø mmäcja̱ bi mɛnhyø policía di bɛntra̱ Jesús ngue da̱ got'i. 33 Mi nya̱ ra̱ Jesús, bi 'yɛmbyø ja̱'i:

—Zits'ʉrbʉ guí nnujʉ ua guí 'bʉhmʉ. Ya himma̱ ya'atho ga̱ mmagä p'ʉ bí 'bʉ'a̱ to bá pɛnngui. 34 Gui hyonjʉ p'ʉya, pɛ ya hinha gui tinjʉ, porque hinda̱ zä guí thohmʉ p'ʉ ha ga̱ m'mʉcä.

35 Di n'yänsɛ yø judío p'ʉya, di n'yɛ̱mbi:

—¿Hapʉ go di ma na̱ p'ʉya, ngue ɛ̱na̱ hinga̱ timhmʉ ha di ma? ¿Ua da̱ni mpa ma̱n'na nguadi yø häi yap'ʉtho ngue da̱ xännba̱ ra̱ hya̱ yø judío da̱ timp'ʉ? ¿Ua gue gue'ʉ yø mmɛ̱ngu̱hʉ da̱ ma da̱ xännbi? 36 ¿Mbe te nne da̱ ma̱nna̱ ra̱ hya̱ xicjʉ na̱, ngue ɛ̱na̱: "Guí hyonjʉ, pɛ ya hinha gui tinjʉ, porque ya hinda̱ zä guí thohmʉ p'ʉ ha ga̱ m'mʉcä"?

I pøhra̱ dehe di u̱nna̱ 'da'yo te.

37 Nu̱na̱ rá nzɛgui ra̱ pa ngue ra̱ ngo, guehna̱ ra̱ pa ɛ̱mbyø ja̱'i ngue ta̱te ra̱ da̱nnigo na̱. Nu̱na̱ ra̱ pa na̱ p'ʉya, bi nangra̱ Jesús, bi ts'ɛdi bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i:

—Nu̱'mø te'o tuthe ya, dá ɛ̱cua di nsithe. 38 Nu̱ ra̱ ja̱'i ɛ̱c'ɛ̱igä ya, nu̱p'ʉ ja rá mmʉi ra̱ ja̱'i tengutho 'mø di pøhra̱ dehe ngue di u̱nna̱ 'da'yo te. Porque ngu̱'a̱ mma̱nna̱ Ma̱ca̱ Libro.

39 Nu̱na̱ ra̱ hya̱ na̱, bi ne bi ma̱ ngue nu̱ to da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i, ya di n'youi ra̱ Espíritu Santo. Porque tobe hi̱m ma̱ni ma ma̱hɛ̱ts'i ra̱ Jesús ngue da̱ pɛnnba̱bi ra̱ Espíritu Santo yø ja̱'i.

Hinga̱ 'da'igu̱ mma̱nyø ja̱'i.

40 Mi t'øhna̱ ra̱ hya̱ mma̱nna̱ Jesús, bi 'yɛn'i'da yø ja̱'i p'ʉya:

—Ma̱juani ngue nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ na̱, guehna̱ rá pønga̱hya̱ Oja̱ mí ja ngue da̱ ɛ̱cua ja ra̱ ximhäi na̱.

41 Mi'da yø ja̱'i p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:

—Nu̱na̱ ya, guehna̱ ra̱ Cristo na̱ya —bi 'yɛ̱na̱.

Pɛ mi'da yø ja̱'i di n'yɛ̱mbi:

—Himma̱ juani'a̱. Porque ra̱ Cristo hinga̱ Galilea di 'yɛ̱'a̱. 42 I mma̱mp'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro ngue nu̱na̱ ra̱ Cristo, da̱ guehna̱ n'na rá mbom'mɛto ra̱ da̱st'abi David. 'Nɛ̱ drá mmɛ̱ngu̱ Belén nu̱p'ʉ ja ra̱ mmɛ̱ngu̱ ra̱ David.

43 Ya hinga̱ n'nat'a̱ mma̱nyø ja̱'i ngue di nxifi te'o na̱ ra̱ Jesús. 44 Bi ne 'da yø ja̱'i xtí bɛntra̱ Jesús ngue xta̱ ngot'i, pɛ hinjombi bɛnt'i.

Yø ts'ʉt'abi hinguí ɛ̱c'ɛ̱i ra̱ Jesús.

45 Nu̱'ʉ yø policía bá nɛ̱xpʉ ja ra̱ nija̱, bi mengui bi zømp'ʉ 'bʉhyø fariseo conyø hmu̱ yø mmäcja̱ xi mɛnhni. Bi t'ɛ̱mbʉya:

—¿Hanja ngue hinguá sihʉ p'ʉya?

46 Mi da̱hyø policía, bi 'yɛ̱na̱:

—Pɛ hinja̱m'mø ha di t'øde da̱ ma̱n'a̱ n'na ra̱ ja̱'i tengu̱ mma̱nna̱ ra̱ n'yohʉ na̱.

47 Yø fariseo p'ʉya bi 'yɛ̱mbyø policía:

—Xquet'a̱ 'nɛ̱'a̱hʉ ya bá thä'a̱hʉ ya. 48 Ya guí nnu̱hʉ ngue hinjongui pøni ngue di ɛ̱c'ɛ̱i'ʉ ma̱ hmu̱hʉ na̱ ra̱ n'yohʉ na̱, ni xinga̱ gue'ʉ yø fariseo di ɛ̱c'ɛ̱i na̱. 49 Pɛ nu̱ya yø ja̱'i ɛ̱c'ɛ̱i na̱ ra̱ n'yohʉ na̱, guehya hingui pa̱hra̱ ley ya, 'nɛ̱ guehya yø ja̱'i da̱ ma ra̱ castigo ya.

50 Nu̱na̱ ra̱ Nicodemo, guehna̱ bi ma n'na xui bá nya̱ui ra̱ Jesús, xquet'a̱ yø n'yohʉ yø fariseo na̱. Bi 'yɛ̱nna̱ p'ʉya:

51 —Nu̱p'ʉ ja ra̱ ley dí ca̱hʉ, mma̱mp'ʉ
ja ra̱ ley ngue hi̱nga̱ sä da̱ ma ma̱sentencia
n'na ra̱ ja̱'i̱, mɛ̱nte tobe hi̱ngui̱ ja ra̱ ts'ʉt'abi
ngue da̱ t'øde tema̱ hya̱ da̱ ma̱n'a̱ ma̱ ya̱pi̱.
52 Bi t'ɛ̱mbra̱ Nicodemo p'ʉya:
—¿Xquet'a̱ 'nɛ'i̱ grá̱ mmɛ̱ngu̱ Galilea
'mø? Da̱mi̱ xädi te mma̱nna̱ Ma̱ca̱ Libro.
Ja guí̱ nnu̱p'ʉ p'ʉya ngue hi̱nga̱ n'na rá̱
pønga̱hya̱ Oja̱ ni̱ bøn'a̱ Galilea.

N'na ra̱ xisu ngue ra̱ 'yots'om'mäi bi ts'ixpʉ
'bʉhra̱ Jesús.
53 Bi̱ ma yø ngu̱ n'na ngu̱ n'na yø ja̱'i̱.

8

1 Pɛ ra̱ Jesús bi̱ map'ʉ bí ja ra̱ nyu̱ni̱ ja
ra̱ mbonza ja yø olivos. 2 Mi̱ hyaxpʉya, ya
nɛ̱ca̱häi, bá̱ pengui̱, bi zøp'ʉ ja ra̱ ni̱ja̱. Bi
guat'i gätho yø ja̱'i̱ p'ʉ ha 'bʉi. Bi̱ mi̱hra̱
Jesús ngue bi xännba̱ ra̱ hya̱ yø ja̱'i̱. 3 A nu̱'ʉ
yø xännba̱te ngue ra̱ ley conyø fariseo, bi
zispa̱bi̱ n'na ra̱ xisu xi̱ ma ma̱bɛnt'i̱, ngue
xi thi̱nnba̱bi̱ n'na ra̱ n'yohʉ hi̱ngra̱ ndø. Bi̱
ma ma̱'bä'mi̱ p'ʉ ma̱de na̱ ra̱ xisu p'ʉya. 4 Bi
t'ɛ̱mbra̱ Jesús:
—Ague grá̱ xännba̱te, nu̱na̱ ra̱ xisu
'bʉcua, bi̱ ma ma̱bɛnt'i̱ 'mø mi̱ thi̱nnba̱bi̱
n'na ra̱ n'yohʉ ngue hi̱ngra̱ ndø. 5 A nu̱p'ʉ
ja ra̱ ley bi 'yotra̱ Moisés, ja mma̱mp'ʉ ngue
da̱ tho ya yø xisu njap'ʉ, ngue da̱ 'bʉndo.
Xi'i, ¿te guí̱ mma̱nna̱ ra̱ hya̱ na̱ya?
6 Bi xihna̱ ra̱ hya̱ na̱, porque nne da̱ nu̱r-
pi̱ ngue'mø hi̱nga̱ gue'a̱ ra̱ hya̱ da̱ ma̱nna̱
Jesús, para ngue da̱ zä di ya̱pi̱. Nu̱na̱ ra̱ Jesús
bi̱ ndoqui, ot'a̱ häi conná saha. 7 Pɛ hi̱ngui̱
säya'ʉ ya̱ui ngue änni̱ tema̱ hya̱ da̱ ma̱. Bi̱
m'mä p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱ua guí 'bʉhmʉ ya, nu̱'mø 'bʉcua
n'na nc'ɛ̱i ngue hi̱nja̱m'mø di øtra̱ ts'oqui,
gue'a̱ rá̱ mʉdi da̱ mʉndo ra̱ xisu'a̱ —bi
'yɛ̱mbi̱.
8 Bi̱ ndojtho ma̱høn'a̱ p'ʉya, ngue ot'a̱
häi conná saha. 9 Pɛ mi̱ 'yø'a̱ ra̱ hya̱ sihyø
ja̱'i̱ p'ʉya, bi där'ma̱n'ʉ yø mmʉi yø ja'i̱
porque pa̱di̱ ngue gä ja yø ts'oqui. Bi bøni̱
'da mi̱'da p'ʉya. Rá̱ mʉdi bi bønyø da̱ja̱'i̱.
Nu̱'mø mi̱ bøni̱ gätho p'ʉya, bi gosɛ p'ʉ
ra̱ Jesús co 'nɛ̱hra̱ xisu ma̱ ya̱pi̱ bi gosɛui
p'ʉ. 10 Mi̱ gʉxrá̱ ya̱ ra̱ Jesús, bi̱ nu̱ ngue
hi̱njongui̱ 'bʉp'ʉ, ya ma̱høndra̱ xisu 'bʉp'ʉ.
Bi 'yɛ̱mbʉya:
—Ague grá̱ xisu, ¿hapʉ 'bʉ'ʉ ma̱di̱
ya̱p'a̱'i̱ ya? Ya hi̱njombi̱ zänni̱ ngue da̱ tho'i
ya 'mø.
11 Mi̱ da̱hra̱ xisu, bi 'yɛ̱na̱:
—Ya hi̱n'na̱ ya, grá̱ hmu̱.
Bi 'yɛ̱mbra̱ xisu ma̱høn'a̱ ra̱ Jesús:
—Ni̱ xi̱nga̱ guecä ga̱ sänni̱ ngue da̱ tho'i
ya. Ni̱ ma ya, pɛ 'yoni̱ mantho hønguí øtra̱
ts'oqui.

Da̱ xojpa̱ yø mmʉi yø ja̱'i̱ ra̱ Jesús.
12 Nu̱na̱ ra̱ Jesús, ma̱hømbi̱ zohyø ja̱'i̱, bi
'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱gä ga̱ øt'e ngue da̱ xohyø mmʉi yø
ja̱'i̱. Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ da̱ dɛnngui̱, guehna̱ ra̱ ja̱'i̱ di̱
nja ra̱ 'da'yo te na̱, pɛ ya hi̱nni̱ mantho di̱
n'yo ma̱nts'o ra̱ ja̱'i̱.
13 Yø fariseo bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:
—Nu̱'i̱ ga̱di jasɛ ma̱ju̱ani̱ ra̱ hya̱ guí̱ mma̱.
Hi̱nte di̱ mu̱ui ra̱ hya̱ guí̱ mma̱.
14 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱na̱ ra̱ hya̱ dí̱ mma̱ngä, di̱ mu̱ui na̱,
ma̱da̱gue'a̱ da̱di jasɛ ma̱ju̱ani̱ ra̱ hya̱ dí̱
mma̱. Pɛ nu̱gä dí pa̱di̱ ha dá̱ ɛ̱hɛ̱, 'nɛ̱ dí
pa̱di̱ ha nná ma. Pɛ nu̱'a̱hʉ hi̱nguí̱ pa̱hmʉ
ha dá̱ ɛcä, ni̱ xi̱nguí̱ pa̱hmʉ ha nná magä.
15 Nu̱'a̱hʉ guí ha̱xhʉ ra̱ güɛnda tengu̱tho ga̱
hya̱xra̱ güɛnda yø ja̱'i̱ ua ja ra̱ xi̱mhäi. Nu̱gä
hi̱njondí ha̱spa̱ ra̱ güɛnda. 16 A nu̱'mø xi̱nga̱
ha̱xä ra̱ güɛnda, nu̱ te ga̱ sännä ngue di̱ nja,
pɛgue dra̱ hya̱ njua̱ntho ga̱ sänni̱. Porque
hi̱ndi̱ 'dasɛ ga̱ ha̱xä ra̱ güɛnda. Nu̱na̱ ra̱
Papá bá̱ pɛnnga̱gui̱, guehna̱ 'da gda̱ ha̱xä'be
ra̱ güɛnda na̱. 17 Nu̱p'ʉ ja ra̱ ley guí ca̱hʉ,
nt'ot'i p'ʉ ra̱ hya̱ ngue nu̱'mø yoho yø
testigo 'da'igu̱ mma̱, jatho ngue da̱ t'ɛ̱c'ɛ̱i te
mma̱. 18 A nu̱yá, guecä da̱di jasɛ ma̱ju̱ani̱ ra̱
hya̱ dí̱ mma̱ngä. Nu̱na̱ ra̱ Papá bá̱ pɛnngui̱,
'nɛ̱hna̱ di ja ma̱ju̱ani̱ ra̱ hya̱ dí̱ mma̱ngä na̱.
19 Bi t'ɛ̱mbʉya:
—¿Hapʉ go 'bʉhni̱ Papá?
Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱na̱:
—Nu̱'a̱hʉ hi̱nguí̱ pa̱cjʉ, ni̱ xi̱nga̱ guehna̱
ma̱ Papágä guí pa̱hmʉ. Nu̱'mø ngue gdi
pa̱cjʉ, xquet'a̱ 'nɛ̱hma̱ Papágä gdi pa̱hmʉ
'mø.
20 Nu̱'mø mi̱ xännba̱ ra̱ hya̱ yø ja̱'i̱ p'ʉ ja ra̱
ni̱ja̱ ra̱ Jesús, guehya yø hya̱ ja ua bi xifi. Bi̱
m'mä p'ʉ ja yø nju̱mɛ̱nyu̱ ngue ra̱ ofrenda.
Pɛ hi̱njombi̱ bɛnt'i̱ ngue xta̱ ngot'i, porque
tobe hi̱m ma̱ni̱ zønna̱ ora.

*Hi̱nda̱ zä da̱ dɛ*nyø ja̱'i̱ p'ʉ di̱ ma ra̱ Jesús.
21 Ma̱hømbi̱ 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱ ra̱ Jesús:

—Ga̱ mmagä, 'nɛ̱ gui hyonjʉ. Gui tu̱hʉ, pɛ hi̱mma̱ hoquitho ni̱ ts'oquihʉ. Nu̱p'ʉ ha gda̱ magä, hi̱nda̱ zä guí tɛnnga̱hʉ.
22 Yø judío p'ʉya, di̱ n'yɛ̱mbi̱:
—¿Ua da̱ zä di̱ nhyosɛ nʉ, ngue hi̱nda̱ zä ga̱ tɛnhnʉ ha di̱ ma?
23 Mi̱ nya̱ ra̱ Jesús, ma̱høm̱bi̱ 'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱'a̱hʉ, gyø mmɛ̱ngu̱hʉ ua ja ra̱ xi̱mhäi. Pɛ nu̱gä dra̱ mmɛ̱ngu̱gä ma̱hɛ̱ts'i̱. Nu̱'a̱hʉ gyø mmɛ̱ngu̱hʉ ua ja ra̱ häi, pɛ nu̱gä hi̱ndra̱ mmɛ̱ngu̱gä ua ja ra̱ xi̱mhäi.
24 Ja̱na̱ngue nu̱gä dí xi'a̱hʉ ngue guí tu̱hʉ 'nɛ̱ hi̱mma̱ hoquitho ni̱ ts'oquihʉ. Guehna̱ hi̱ngui̱ nhohni̱ ts'oquihʉ na̱ ngue hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱iga̱hʉ ngue dí mma̱ te'ogui.
25 Bi t'ännbʉya, bi t'ɛ̱mbi̱:
—¿Pɛ te'o'i p'ʉya?
Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Ya xta̱ xi'a̱hʉ m'mɛt'o te'ogä.
26 Xa̱ngu mi̱'da yø hya̱ da̱ zä ga̱ xi'a̱hʉ, 'nɛ̱ da̱ zä ga̱ ha̱ts'a̱hʉ ra̱ güɛnda. Pɛ nu̱na̱ ra̱ hya̱ dí xicä yø ja'i̱ ua ja ra̱ xi̱mhäi, guehna̱ ra̱ hya̱ dí øde mma̱n'a̱ to ba̱ pɛnngui̱, pɛ gue ma̱juani̱ ra̱ hya̱ mma̱n'a̱.
27 Pɛ hi̱mbi̱ di̱nyø mmʉi yø ja'i̱ ngue guehna̱ ra̱ Papá i̱ mma̱.
28 Ja̱na̱ngue bi 'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱'mø ga̱ cuathʉ ra̱ pont'i̱ ra̱ N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱, guí pa̱hmʉ te'ogä p'ʉya. Hi̱nda̱ zä ga̱ sänsɛ ra̱ hya̱ ga̱ mma̱. Nu̱na̱ ra̱ hya̱ xännga̱gui̱ ra̱ Papá, guehna̱ dí mma̱ngä na̱.
29 Porque dí n'yogä'be'a̱ to ba̱ pɛnngui̱. Nu̱gä hi̱ngui̱ hɛga̱sɛ ma̱ Papá, porque nu̱ te nnu̱ ma̱nho, que'a̱ za̱nt'a̱ dí øt'a̱.
30 Mi̱ ma̱nna̱ ra̱ hya̱ na̱ p'ʉya, xa̱ngu yø ja'i̱ bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ra̱ Jesús.

Bi̱ ma̱nna̱ Jesús ndana̱ gue'a̱ yø ba̱si̱ Oja̱.

31 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbyø judío xi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱:
—Nu̱'mø hi̱ngui̱ hyɛhmʉ na̱ ra̱ hya̱ dí xi'a̱hʉ ya, ma̱juani̱ ngue gue'a̱hʉ ma̱ xädi'a̱hʉ 'mø.
32 'Nɛ̱ gui pa̱hmʉ xa̱nho na̱ ra̱ hya̱ ma̱juani̱. Nu̱na̱ ra̱ hya̱ ma̱juani̱ p'ʉya, guehna̱ da̱ ya̱n'a̱hʉ na̱.
33 Mi̱ da̱hyø ja'i̱, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱gähe yø mbom'mɛto gähe ra̱ Abraham. 'Nɛ̱ hi̱nja̱m'mø to xta̱ øt'e ngue ma̱ hmu̱he. ¿Hanja'a̱ gui̱ mma̱ ngue guí ɛ̱na̱ da̱ ma nhya̱nigähe?
34 Nu̱na̱ ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbyø ja'i̱:
—Ma̱juani̱ dí xi'a̱hʉ ngue nu̱ to gä øtra̱ ts'oqui, guehya ya xa̱ mbɛnt'ui ra̱ ts'oqui ya.
35 Nu̱ ra̱ ja'i̱ ngue ra̱ hmi̱qui̱tho, 'bʉp'ʉ ja ra̱ ngu̱ ra̱ hmu̱, hi̱ngui̱ za̱mp'ʉ ja ra̱ ngu̱ na̱ ra̱ hmi̱qui̱. Pɛ nu̱'a̱ ngue ra̱ ts'ʉnt'ʉ ra̱ hmu̱, za̱mp'ʉ ja ra̱ ngu̱'a̱.
36 Ja̱na̱ngue nu̱yá, nu̱'mø ngue da̱ ya̱n'a̱hʉ ra̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱, ya ma̱juani̱ ga̱ nya̱mhmʉ 'mø.
37 Nu̱gä dí pa̱di̱ ngue yø mbom'mɛto'a̱hʉ ra̱ Abraham. Pɛ gui̱ nne gui hyojʉ, porque hi̱ngui̱ nnu̱ ma̱nhohʉ ra̱ hya̱ dí mma̱ngä.
38 Ya da̱ xi'a̱hʉ te gä dí nnu̱gä p'ʉ bí 'bʉhma̱ Papá. Pɛ nu̱'a̱hʉ ga̱di siguetho guí øthʉ'a̱ te xi'a̱ ni̱ papáhʉ.
39 Mi̱ da̱hyø ja'i̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱'a̱ ma̱ papágähe gue'a̱ ra̱ Abraham.
Ma̱høm̱bi̱ 'yɛ̱nna̱ Jesús:
—Nu̱'mø ngue dyø ba̱si̱'a̱hʉ ra̱ Abraham, da̱gue'a̱ te bi 'yøtra̱ Abraham gui 'yøthʉ 'mø.
40 Pɛ nu̱ya gui̱ nne gui hyojʉ. Conque dí xi'a̱hʉ ra̱ hya̱ ma̱juani̱, nu̱na̱ ra̱ hya̱ dí øcä mma̱n'Oja̱, guehna̱ dí xi'a̱hʉ na̱. Pɛ nu̱'a̱ gui̱ nne gui 'yøthʉ ya, hi̱nga̱ ngu̱'a̱ bi 'yøtra̱ Abraham.
41 Nu̱'a̱hʉ guí øthʉ tengu̱tho ø'ni̱ papáhʉ.
Ma̱høm̱bi̱ 'yɛ̱nyø ja'i̱ p'ʉya:
—Nu̱gähe, hi̱ndyø thi̱mba̱si̱tho gähe. N'nat'a ma̱ papágähe 'bʉi, gue'a̱ Oja̱'a̱.
42 Ma̱høm̱bi̱ 'yɛ̱nna̱ Jesús:
—Nu̱'mø ngue nma̱juani̱ ngue guehna̱ Oja̱ ni̱ papáhʉ, ga̱di̱ ma̱cjʉ 'mø. Porque nu̱gä da̱ ɛ̱cä p'ʉ 'bʉ Oja̱, 'nɛ̱ ya dí 'bʉcua ya. Hi̱nda̱ sänsɛ ngue da̱ ɛ̱cua, sinoque Oja̱ ba̱ bɛnngui̱.
43 ¿Hanja ngue hi̱ngui̱ sä gui ti̱mhmʉ na̱ ra̱ hya̱ dí mma̱ngä? Hi̱ngui̱ ti̱mhmʉ hanja ra̱ hya̱, porque hi̱ngui̱ nne gui 'yøhmʉ na̱ ra̱ hya̱ dí xän'na̱hʉ.
44 Nu̱'a̱ gui̱ nnøpa̱ papáhʉ, gue'a̱ ra̱ zithu̱'a̱. Nu̱'a̱ ra̱ hya̱ nnu̱ ma̱nho na̱ p'ʉya, guehna̱ gui̱ nne gui 'yøthʉ na̱. Nu̱na̱ ra̱ zithu̱, guehna̱ ra̱ hyote na̱ asta̱ guep'ʉ ba̱ fʉdi. Hi̱nja̱m'mø di̱ mma̱n'a̱ te ma̱juani̱. Nu̱'mø ya̱, gä ra̱ fɛhni̱ ga̱ ya̱. Gä ra̱ hya̱sɛ ga̱ ya̱ porque ra̱ fɛhni̱. 'Nɛ̱ guehna̱ nnøpa̱ papá'ʉ to mma̱nna̱ fɛhni̱ na̱.
45 Pɛ nu̱gä ngue ma̱juani̱ na̱ ra̱ hya̱ dí xi'a̱hʉ, hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱iga̱hʉ.
46 Gätho'a̱hʉ ya, hi̱njonda̱ bøni̱ da 'yɛ̱ngui̱ ngue ja ma̱ ts'oqui. Xi'mø ngue ma̱juani̱ ra̱ hya̱ dí xi'a̱hʉ, ¿hanja ngue hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱iga̱hʉ 'mø?
47 Nu̱'a̱ ra̱ ba̱si̱ Oja̱ ya, gue'a̱ di ho da̱ 'yøde te mma̱n'Oja̱'a̱. Pɛ nu̱'a̱hʉ ngue hi̱ngyø ba̱si̱'a̱hʉ Oja̱, ja̱na̱ngue hi̱ngui̱ nne gui 'yøhmʉ ra̱ hya̱ mma̱n'Oja̱.

Ya mi̱ 'bʉhra̱ Cristo hante di̱ m'mʉhra̱ Abraham.

48 Mi̱ da̱hyø judío p'ʉya, bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:

—Ni̱ 'yu̱p'ʉ te dí̱ mma̱ngähe ngue grá̱ mmɛ̱ngu̱ p'ʉ ja ra̱ häi Samaria, nu̱'i̱ guí̱ n'youi ra̱ ts'onthi̱.

49 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Hi̱n teni̱ ts'oqui dí̱ n'yogä'be. Nu̱'a̱ te dí øt'ä, dí̱ nnu̱ ma̱nsu̱gä ma̱ Papá. Pɛ nu̱'a̱hʉ hi̱ngui̱ nnu̱ ma̱nsu̱jʉ. 50 Nu̱gä hi̱ndí̱ honi̱ ha di̱ nu̱ ma̱nsu̱gyø ja'i̱. Nu̱na̱ Oja̱ go honngui̱ ha di̱ nu̱ ma̱nsu̱gä yø ja'i̱ na̱. 'Nɛ̱ ha̱xta̱ ra̱ güɛnda Oja̱ ya, te'o ngue hi̱ngui̱ su̱gui̱. 51 Nu̱gä ma̱ju̱ani̱ dí xi'a̱hʉ ngue nu̱ to ørpa̱ ma̱su̱ ra̱ hya̱ dí̱ mma̱ngä, guehna̱ ra̱ ja̱'i̱ hi̱nja̱m'mø da̱ du̱ na̱.

52 Mi̱ da̱hyø judío p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—A nu̱yá, da̱di seguragähe ya ngue guí̱ n'youi ra̱ ts'onthi̱. Xi ra̱ Abraham 'nɛ̱ gätho mi̱'da yø pøngahya̱ xa̱ m'mʉi, gä xa̱ ndu̱. Nu̱'i̱ p'ʉya guí ɛ̱na̱: "Nu̱'a̱ to da̱ 'yørpa̱ ma̱su̱ ra̱ hya̱ dí̱ mma̱ngä, guehna̱ ra̱ ja̱'i̱ hi̱nja̱m'mø da̱ du̱ na̱", guí ɛ̱na̱. 53 ¿Ua ma̱n'na go ma̱ da̱'i̱ ngue'a̱ ma̱ papágähe Abraham? A nu̱na̱ bi du̱. 'Nɛ̱hyø pøngahya̱ xa̱ m'mʉi gä xa̱ ndu̱. ¿Te'o guí ɛ̱na̱ ngue gue'e 'mø?

54 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbyø ja'i̱:

—Nu̱'mø ngue go gdi honi̱ ha di̱ nu̱ ma̱nsu̱gä yø ja̱'i̱, hi̱nte di̱ mu̱ui 'mø ɛ̱scä yø ja̱'i̱ 'mø. Pɛ nu̱'a̱ honi̱ ha di hnu̱ ma̱nsu̱gä, guehna̱ ma̱ Papágä na̱. Nu̱ná guí ɛ̱na̱ ngue ni̱ Oja̱hʉ. 55 Pɛ hi̱ngui̱ pa̱hmʉ na̱ p'ʉya. Nu̱gä go dí pa̱cä na̱. Nu̱'mø ga̱ ɛ̱na̱ ngue hi̱ndí̱ pa̱cä Oja̱, xquet'a̱ dí fɛhni̱gä 'mø tengu̱tho'a̱hʉ ngue gyø fɛhni̱hʉ. Pɛ nu̱gä ma̱ju̱ani̱ dí pa̱cä na̱, 'nɛ̱ dí ørpa̱ ma̱su̱ te xiqui. 56 A nu̱na̱ ma̱ mboxitahʉ ra̱ Abraham, bi johya na̱ ngue ma̱mbá ɛ̱p'ʉ ra̱ pa ga̱ søcä ua. Bi ba̱di̱ hanja, ja̱na̱ngue ɛ̱mmɛ̱i bi johya.

57 Mi̱ da̱hyø judío p'ʉya, bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:

—Tobe hi̱ngui̱ 'bʉ'a̱ nyote ma̱'dɛt'a njɛya, 'nɛ̱ go gui 'yɛ̱na̱ gá̱ nu̱ ra̱ Abraham.

58 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbyø ja'i̱:

—Ma̱ju̱ani̱ dí xi'a̱hʉ ngue ya nmi̱ 'bʉcä hante di̱ m'mʉhra̱ Abraham.

59 Bi gʉxyø do yø ja̱'i̱ p'ʉya, ngue da̱ mʉndo ra̱ Jesús. Pɛ ra̱ Jesús bi thop'ʉ ma̱de ha 'bʉhyø ja̱'i̱, bi bømp'ʉ ja ra̱ nija̱, bi̱ ma.

9

Ra̱ Jesús bi 'yøthe n'na ra̱ n'yohʉ

ngue ra̱ xädä.

1 Nu̱p'ʉ ni̱ nthohra̱ Jesús, bi̱ nu̱ n'na ra̱ n'yohʉ ngue ra̱ xädä asta̱ gue'mø ma̱mba̱ mi̱. 2 Bi 'yänya yø xädi p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague gra̱ xännba̱te, ¿hanja ngue ya ra̱ xädä 'mø ma̱mbá mi̱hna̱ ra̱ n'yohʉ na̱? ¿Ndana̱ gue'a̱ ja ra̱ ts'oqui, guehna̱ ra̱ n'yohʉ, ua ra̱ papá, ua gue ra̱ mamá ja ra̱ ts'oqui ngue bi̱ njap'ʉ?

3 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱na̱:

—Hi̱n'i̱ nxädä na̱ ra̱ n'yohʉ ngue conná ts'oquisɛ, ogue ra̱ ts'oqui ra̱ papá ogue ra̱ mamá. Sinoque bi̱ nxädä para ngue conná nguehnʉ da̱ fa̱di̱ ngue ja ra̱ ts'ɛdi Oja̱ ngue te da̱ 'yørpe. 4 Mɛ̱nte jap'ʉ ra̱ tiempo ya, jatho ngue ga̱ ørpa̱bi̱ ra̱ 'bɛfi'a̱ to bá pɛnngui̱. Porque da̱ 'yɛ̱hra̱ pa ngue ya hi̱mma̱ nzä te ga̱ pɛfi. 5 Mɛ̱nte dí 'bʉcua ja ra̱ xi̱mhäi, ma ga̱ øt'e ngue da̱ xohyø mmʉi yø ja̱'i̱.

6 Mi̱ juadi bi̱ ma̱nna̱ ra̱ hya̱ na̱, bi zo'a̱ häi rá jini̱ ra̱ Jesús. Bi 'yøtra̱ bøhäi conná jini̱, bi gospa̱ ma̱xøts'e yø dä ra̱ xädä. 7 Bi 'yɛ̱mbʉya:

—Ní ma ya, bá nxʉdä p'ʉ ja ra̱ dehe Siloé —bi 'yɛ̱mbi̱.

Nu̱na̱ ra̱ Siloé ga̱ mbøni̱ ngue "Bi 'bɛnhni̱". Nu̱na̱ ra̱ xädä bi̱ ma bá nxʉdä. Ma̱mbá pengui̱, ya zø yø dä. 8 A nu̱'ʉ yø besino p'ʉya, 'nɛ̱ hmi̱'da yø ja̱'i̱ ya mi̱ pa̱di̱ ngue ma̱rá xädä, gä di̱ n'yɛ̱mbi̱:

—¿Ua hi̱nga̱ guehna̱ ra̱ nhya̱xa̱ limosna na̱?

9 Mi̱'da yø ja̱'i̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:

—Guehnʉ.

Pɛ mi̱'da yø ja̱'i̱ bi 'yɛ̱na̱:

—Guehnʉ p'ʉ gui̱ nɛ̱qui̱, pɛ gue hi̱nga̱ guehnʉ.

Pɛ nu̱sɛ na̱ ma̱rá xädä p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:

—A̱há, go guecä —bi 'yɛ̱na̱.

10 Ya bi t'ännbʉya, bi t'ɛ̱mbi̱:

—¿Hanja ngue ya zø ni̱ dä ya 'mø?

11 Bi 'yɛ̱nna̱ ma̱rá xädä p'ʉya:

—Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ ni̱ hu̱ ngue ra̱ Jesús bi 'yøtra̱ bøhäi. Bi goscagui̱ ma̱ dä. Bi 'yɛ̱ngui̱: "Ni̱ map'ʉ ja ra̱ dehe Siloé, bá nxʉdä", bi 'yɛ̱ngui̱. Dá magä p'ʉya ngue dá nxʉdä, pɛ 'bexpi̱ nzø ma̱ dä 'mø ma̱ nxʉdä.

12 Bi t'ännbʉya, t'ɛ̱mbi̱:

—¿Hapʉ 'bʉhna̱ ra̱ n'yohʉ guí̱ mma̱nya?

Bi 'yɛ̱mbʉya:

—Hi̱ndí̱ pa̱cä —bi 'yɛ̱mbi̱.

Yø fariseo bi 'yørpa̱ ra̱ nt'änni̱ na̱ ma̱rá xädä.

13 Bi ts'ixpʉ 'bʉhyø fariseo na̱ ma̱rá xädä p'ʉya. 14 Ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya 'mø mi̱ 'yøtra̱

bøhäi ra̱ Jesús ngue bi xojpa yø dä ra̱ xädä.
15 Nu̱ya yø fariseo p'ʉya, xquet'a̱ bi 'yän'na̱
ma̱rá̱ xädä ngue ha bi̱ nja ngue ya zø yø dä.
Bi 'yɛ̱mbʉya:
—Bi gosca̱ ra̱ bøhäi ma̱xøts'e ma̱ dä. Dá̱
ma da̱ nxʉdä p'ʉya. A nu̱yá, ya zø ma̱ dä ya.
16 Bi 'yɛ̱n'ida yø fariseo p'ʉya:
—Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ bi 'yø'na̱ ra̱ hya̱ na̱,
hi̱ngrá̱ m'mɛnhni̱ Oja̱ na̱, porque hi̱nguí̱
su̱pra̱ pa ngue ra̱ ts'äya.
Mi̱'da p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:
—A nu̱'mø di ja rá̱ ts'oqui na̱ ra̱ n'yohʉ
na̱, hi̱nda̱ zä da̱ 'yøtya yø milagro ør'mø.
Ya di̱ nju̱n'ma̱hya̱sɛ p'ʉ yø ja'i̱ p'ʉya.
17 Ma̱høm̱bi̱ t'än'na̱ ma̱rá̱ xädä p'ʉya, bi
t'ɛ̱mbi̱:
—Xi'i n'yø, ¿te guí̱ mma̱ nguehna̱ ra̱
n'yohʉ bi xoc'a̱ ni̱ dä?
Nu̱na̱ ma̱rá̱ xädä p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:
—Nu̱gä dí ɛ̱na̱ ngue rá̱ pøngahya̱ Oja̱ na̱
ra̱ n'yohʉ na̱.
18 Pɛ yø hmu̱ yø judío, hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue
ma̱rá̱ xädä na̱ ra̱ n'yohʉ ya̱ui. Bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱, ja
gue'mø mi̱ zonnba̱bi̱ rá̱ papá 'nɛ̱hra̱ mamá
na̱ ma̱rá̱ xädä. 19 Bi 'yännbʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:
—¿Ua guehna̱ ni̱ ts'ʉnt'ʉui na̱ 'bʉcua,
nu̱na̱ t'ɛ̱mbi̱ ngue ya ra̱ xädä 'mø ma̱mbá̱
mi̱? ¿Hanja ngue ya zø yø dä ya 'mø?
20 Bi 'yɛ̱n'a̱ rá̱ papá 'nɛ̱hrá̱ mamá p'ʉya:
—Dí pa̱di̱ ngue guehna̱ ma̱ ts'ʉnt'ʉ'be
na̱. 'Nɛ̱ ya ra̱ xädä 'mø ma̱mbá̱ mi̱. 21 Pɛ
nu̱yá, hi̱ndí pa̱'be hanja ngue ya zø yø dä
ya. Ni̱ xi̱ndí pa̱'be to bi 'yøthebi yø dä.
Da̱mi̱ 'yänsɛhʉ. Ya ra̱ da̱n'yohʉ, da̱ xi'a̱sɛhʉ
hanja.
22 Nu̱na̱ rá̱ papá 'nɛ̱hrá̱ mamá na̱ ma̱rá̱
xädä, bi̱ ma̱nna̱ tengu̱ na̱ ngue su̱pyø hmu̱
yø judío. Porque ya xi̱ nhɛca̱ hya̱ ngue
da̱ du̱jpa̱bi̱ rá̱ thu̱hu̱ p'ʉ ja ra̱ ni̱ja̱'a̱ to
da̱ ma̱ ngue ra̱ Jesús gue'a̱ ra̱ Cristo'a̱.
23 Ja̱na̱ngue ngu̱na̱ bi̱ ma̱n'ʉ yø da̱ja̱'i̱ p'ʉya,
ngue bi 'yɛ̱na̱: "'Yänsɛhʉ, ya ra̱ da̱n'yohʉ,
da̱ xi'a̱sɛhʉ hanja".
24 Nu̱'ʉ yø hmu̱ yø judío, ma̱høm̱bi̱ zon'na̱
ra̱ n'yohʉ ma̱rá̱ xädä. Bi 'yɛ̱mbi̱:
—Hønt'a̱ Oja̱ gui 'yɛ̱spa̱bi̱ ngue bi̱ nzø ni̱
dä. Nu̱gähe dí pa̱hme ngue ja rá̱ ts'oqui na̱
ra̱ Jesús.
25 Bi 'yɛ̱n'mø mi̱ da̱ p'ʉya:
—Nu̱gä hi̱ndí pa̱di̱ ngue'mø ja rá̱ ts'oqui
ogue hi̱n'na̱. Hønt'a̱ dí pa̱di̱ ngue nu̱gä
nma̱rá̱ xädä, 'nɛ̱ ya zø ma̱ dä ya.
26 Ma̱høm̱bi̱ t'ännbʉya, bi t'ɛ̱mbi̱:
—¿Te 'bɛ'a̱ bi ja'i? ¿Te bi 'yøt'e para ngue
bi̱ nzø ni̱ dä?
27 Mi̱ da̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:
—Ya xtá̱ xi'a̱hʉ, 'nɛ̱ hi̱nguí ørca̱hʉ ma̱su̱.
¿Hanja ngue ma̱høn'a̱ guí̱ nne ga̱ xi'a̱hʉ ya?
¿Uague guí̱ nne ngue 'nɛ̱'a̱hʉ dyø xädi'a̱hʉ
na̱ ra̱ n'yohʉ na̱?
28 Bi zʉ p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱'i̱ go rá̱ xädi'i na̱ ra̱ n'yohʉ na̱. Pɛ
nu̱gähe yø xädigähe ra̱ Moisés. 29 Nu̱gähe
dí pa̱hme ngue bi̱ nya̱ui Oja̱ ra̱ Moisés. Pɛ
nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ na̱, hi̱njongui̱ pa̱di̱ hapʉ ra̱
mmɛ̱ngu̱ na̱.
30 Bi 'yɛ̱n'a̱ ra̱ n'yohʉ p'ʉya:
—Xquet'a̱ guehna̱ ngue nná̱ 'yøthogä
na̱ya, ngue hi̱nguí pa̱hmʉ hapʉ ra̱ mmɛ̱ngu̱
na̱, pɛ bi xoga̱gui̱ ma̱ dä. 31 Conque dí pa̱hmʉ
ngue nu̱na̱ Oja̱, hi̱ngui̱ ø'mø nzo'ʉ yø ja'i̱ ja
yø ts'oqui na̱. Pɛ nu̱'mø nzo'ʉ yø ja'i̱ tha̱nne
'nɛ̱ ørpa̱bi̱ rá̱ pähä, i øde. 32 Asta̱ guehyø
pa xa̱ thogui hi̱ngui̱ t'øde ngue da̱ bøn'a̱
n'na ra̱ n'yohʉ da̱ xojpa̱ yø dä n'na ra̱ xädä
asta̱ gue'mø ma̱mbá̱ mi̱. 33 Ngue'mø hi̱ndrá̱
m'mɛnhni̱ Oja̱ na̱ ra̱ n'yohʉ na̱, hi̱nda̱ zä te
da̱ 'yøt'e.
34 Ya bi t'ɛ̱mbʉya:
—Nu̱'i̱ gä ra̱ ts'oqui gni̱ 'bʉi asta̱ gue'mø
ga̱mbá̱ mi̱, 'nɛ̱ go gui 'yɛ̱na̱ gui xänngahe
—bi t'ɛ̱mbi̱.
Bi hyøn'a̱ thi p'ʉya.

*T'*ɛ̱mbi̱ ngue xädä yø ja̱'i̱ ngue njot'i yø
n'yomfɛ̱ni̱.
35 Bi ba̱hra̱ Jesús ngue ya bá̱ thøn'a̱ thi p'ʉ
ja ra̱ ni̱ja̱ na̱ ma̱rá̱ xädä. Mi̱ nthɛui p'ʉya, bi
'yɛ̱mbi̱:
—¿Ua guí ɛ̱c'ɛ̱i̱bi̱ rá̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱ n'yø?
36 Bi 'yɛ̱nna̱ n'yohʉ p'ʉya:
—Te'o'a̱ p'ʉya grá̱ hmu̱, n'namhma̱ ga̱
ɛ̱c'ɛ̱i̱gä —bi 'yɛ̱mbi̱.
37 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Ya guí̱ nnu̱gya. Go guecä dí nya̱ui ya
—bi 'yɛ̱mbi̱.
38 Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ p'ʉya bi̱ nda̱ntyøhmu̱
p'ʉ 'bähra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱ya grá̱ hmu̱, dí ɛ̱c'ɛ̱i̱'i ya.
39 Mi̱ nya̱ ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱na̱:
—Dá̱ ɛ̱cä ua ja ra̱ xi̱mhäi, n'namhma̱
ngue nu̱'ʉ yø xädä di̱ nzø yø dä. A nu̱'ʉ
ɛ̱na̱ ngue zø yø dä p'ʉya, tengu̱tho 'mø di
xädä'ʉ.

40 Nụ'ʉ 'da yø fariseo mị 'bäp'ʉ p'ʉya, mị
'yøde te mmạnnạ Jesús. Bi 'yɛ̱mbị:
—¿Ua guí ɛ̱nạ ngue 'nɛ̱cähe dyø
xädägähe?
41 Mị dạhrạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:
—Nụ'mø ngue gyø xädähʉ, hịndị ja nị
ts'oquihʉ 'mø. Pɛ nụya ngue guí ɛ̱nạ ngue
zø nị dähʉ, ya guí pạdị ngue ja nị ts'oquihʉ
ya.

10

*Bi hy*ɛjpạ yø føt'e yø dɛ'yo'ạ rạ hyạ bị
mạnnạ Jesús.
1 Mạjuạnị dí xi'ạhʉ, nụ'ạ hịnnị yʉrbʉ ja
rá goxthi føt'e yø dɛ'yo, sinoque nị nex-
mạn'na nguadi, guehnạ rạ bɛ̱dɛ'yo nạ. 2 Pɛ
nụ'ạ nị yʉrbʉ ja rạ goxthi føt'e, gue'ạ rạ
mändɛ'yo'ạ. 3 Nụ'mø bi zøhø, dạ xojpạ rạ
mängoxthi dạ yʉt'ạmbo. Nụ'ʉ yø dɛ'yo
p'ʉya, pạrpạbị rá hyạ. I̱ nzohyø dɛ'yo conyø
thụhụ, dạ gʉcathi p'ʉya. 4 Nụ'mø bá jʉjmạ
xøts'e rạ føt'e gätho'ʉ yø dɛ'yo p'ʉya, ní
'bɛt'o p'ʉ nị ma yø dɛ'yo. Yø dɛ'yo p'ʉya
tɛnnị porque pạrpạbị rá hyạ. 5 Pɛ nụ'ạ
hịnguị pạrpạbị rá hyạ, hịnguị tɛn'nạ. Hante
'da 'mø bị nụ, porque hịnguị pạrpạbị rá hyạ.
6 Bi hyonị te gui hyɛjpạ rạ hyạ bi xihyø jạ'ị
rạ Jesús. Pɛ nụ'ʉ nzofo hịmbị dịnyø mmʉi
te nị bønnạ hyạ bi xifi.

Nụnạ rạ Jesús, guehnạ rạ hogạ mändɛ'yo
nạ.
7 Bi sigue bi zohyø jạ'ị rạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:
—Mạjuạnị dí xi'ạhʉ, guecä tengụtho
n'na rạ goxthi nị yʉtyø dɛ'yo. 8 Gätho'ʉ
yø mädi bị m'mʉ'ạ m'mɛt'o hante ngue gạ
ma ɛ̱cä, hịnnị yʉrbʉ ja rạ goxthi, gue'ʉ yø
bɛ̱dɛ'yo'ʉ. Jạnạngue hịmbị 'yørpạ mạ sụ yø
dɛ'yo 'mø nzofo. 9 Go guecä tengụtho n'na
rạ goxthi. Nụ'ạ gạ japä dạ thogui, gue'ạ dị
nyạn'ạ. 'Nɛ̱ dạ 'yøt'e tengụtho n'na rạ dɛ'yo
ngue nị yʉt'i, nị bømp'ʉ ja rá føt'e, 'nɛ̱ tị̱nị
te si.
10 A nụ'ạ rạ bɛ̱, høndrá mfɛ̱ gạ 'yo'ạ,
di ʉmmạho dyø dɛ'yo. Pɛ nụgä dá ɛ̱hɛ̱
para ngue dị nja'ạhʉ rạ 'da'yo te, 'nɛ̱ guị
m'mʉmmạ pähähʉ. 11 Nụgä guecä tengụtho
n'na rạ hogạ mändɛ'yo. Nụ'ạ rạ hogạ
mändɛ'yo ɛnná te ngue nyạnyø dɛ'yo. 12 Pɛ
nụ'ạ rạ mädi ngue rạ hmịquị̱tho, hịngạ
gue'ạ rạ mädi ngue yø dɛ'yo'ạ. Porque
hịngrá mmɛti. Nụ'mø bị nụ ngue bá ɛ̱p'ʉ
rạ zate, dạ zop'ʉ yø dɛ'yo, dạ 'dagui. Rạ
zate p'ʉya, di bɛntyø dɛ'yo, dị n'uɛn'ʉ hịndị
bɛnt'ị. 13 Nụnạ rạ n'yohʉ nạ, 'dagui porque
ngue rạ hmịquị̱tho. Hịnguị tụ rá mmʉi 'mø
te dạ ja yø dɛ'yo.
14-15 Nụgä guecä tengụtho n'na rạ hogạ
mändɛ'yo. Nụnạ mạ Papágä pạcä nạ, nụgä
xquet'ạ dí pạcä nạ mạ Papá. Njarbʉtho ya,
dí pạcä gätho'ʉ mạ dɛ'yo. Dạ gue'ʉ p'ʉya,
xquet'ạ pạquị. 'Nɛ̱ dí ɛngä mạ te ngue dị
nyạngä'ʉ mạ dɛ'yo. 16 Xquet'ạ 'bʉp'ʉ mị'da
mạ dɛ'yo ngue hịngyø n'youi ya 'bʉcua.
Xquet'ạ jatho ngue gạ mma si, 'nɛ̱ dạ 'yø'mø
dạ zofo. Ya n'na 'bʉitho dị nja p'ʉya, 'nɛ̱
n'na drạ mändɛ'yo dị m'mʉi.
17 Nụnạ mạ Papá dị mạcä nạ, porque dí
ɛngä mạ te conná nguehmạ dɛ'yo. A nụgä
dạ zä ngue mạhønga m'mʉi. 18 Pɛ nụ'mø gạ
nnegä, hịnjondạ hyogui, pɛ dí nnesɛ ngue
dí ɛngä mạ te. I ja grạ ts'ɛdi ngue dạdị
ụngä mạ te, 'nɛ̱ ja grạ ts'ɛdi ngue mạhønga
m'mʉi. Nụnạ ya, guehnạ rạ hyạ bi xicä mạ
Papá nạ.
19 Nụ'mø mị 'yøhyø judío nạ rạ hyạ nạ
p'ʉya, ya hịngạ 'da'ịgụ mmạ. 20 Xạngụ yø
judío bi 'yɛ̱nạ:
—¿Hanja ngue guí ørpạhʉ mạsụ te
mmạnnạ? Nụnạ di locobi rạ ts'onthị n'youi
nạ —bi 'yɛ̱nạ.
21 Mị'da yø judío p'ʉya, bi 'yɛ̱nạ:
—Pɛ nụ'mø ngue dị n'youi rạ ts'onthị,
hịndạ zä dạ mạ tengụ nạ rạ hyạ nạ 'mø. A
nụ'ạ n'youi rạ ts'onthị, hịndạ zä dạ 'yøt'e
ngue dị nzø yø dä yø xädä'ạ.

Nụ'ʉ yø judío hịmbị nụ mạnho rạ Jesús.
22 Mị ja yø sɛ'ye'ạ rạ ora'ạ. Ya dị nsä yø
jạ'ị p'ʉ Jerusalén ngue dị nsännigo p'ʉ ja rạ
nijạ. 23 Nụnạ rạ Jesús, nụp'ʉ ja rạ ngụn'yụ
nijạ nị hụ ngue rạ Salomón, ja 'yop'ʉ. 24 Nụ'ʉ
yø judío bị mäsrạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:
—¿Ua guí nnepe ngue xøgue gä rạ
tiempo di 'yot'itho mạ mmʉigähe? Nụ'mø
ngue gue'e grá Cristo, n'na ndị̱tho dạmị
xicje njuạnị.
25 Mị dạhrạ Jesús, bi 'yɛ̱nạ:
—Ya dí xi'ạhʉ, pɛ hịnguí ɛ̱c'ɛ̱ịgạhʉ. Nụ te
gä guí nnụhʉ dí øt'ä conná nguehrạ ts'ɛdi
di 'dacä mạ Papá, ja dị nɛ̱quị p'ʉ nạ rạ
hyạ dí xi'ạhʉ ya. 26 Pɛ hịnguí ɛ̱c'ɛ̱ịgạhʉ,
porque hịngạ gue'e mạ dɛ'yo'ạhʉ, tengụtho
rạ hyạ ya xtá xi'ạhʉ m'mɛt'o. 27 Nụ'ʉ mạ
dɛ'yogä, xạ mbạrcạtho mạ hyạgä'ʉ. A nụgä
p'ʉya, xquet'ạ dí pạthogä ndanạ gue'ạ ya

ma̱ dɛ'yo. Nu̱'mø bi̱ nu̱gä ma̱ dɛ'yo, tɛnngui̱.
28 Nu̱gä ga̱ u̱nnä ra̱ 'da'yo te para za̱ntho'ʉ
ma̱ dɛ'yo, 'nɛ̱ hi̱nja̱m'mø di̱ m'mɛdi. Porque
hi̱njonda̱ guasca̱ p'ʉ ja ma̱ 'yɛ. 29 Nu̱'a̱ ma̱
Papá bi 'dacä'ʉ. Hi̱njo mma̱n'na tengu̱ na̱,
'nɛ̱ hi̱njonda̱ guaspa̱bi̱ p'ʉ ja rá̱ 'yɛ ma̱ Papá.
30 Tengu̱tho ma̱ Papágä, xquet'a̱ di̱ njadä
p'ʉya.
31 Yø judío p'ʉya, ma̱hømbi̱ go yø do ngue
da̱ mʉndo ra̱ Jesús. 32 Pɛ mi̱ nya̱ ra̱ Jesús, bi
'yɛ̱na̱:
—Ni̱ hmi̱ ni̱ dähʉ hapʉ dí øt'ä xa̱ngu̱ yø
cosa xa̱nho conná nguehra̱ ts'ɛdi di 'dacä
ma̱ Papá. ¿Ndana̱ gue'a̱ ya yø hya̱ ya ngue
gdi pʉndoga̱hʉ ya?
33 Mi̱ da̱hyø judío p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱'ʉ yø cosa xa̱nho guí øt'e, hi̱n-
ga̱ gue'a̱ gdá pʉndo'a̱he'a̱. Sinoque gdá
pʉndo'a̱he ngue hi̱ngui̱ su̱pra̱ xu̱di̱ Oja̱, co
nu̱na̱ ra̱ hya̱ gui̱ mma̱. Conque nu̱'i̱ grá
ja'i̱tho tengu̱tho gähe, 'nɛ̱ sä gui̱ ɛ̱na̱ ngue
go 'da'igu̱'aui Oja̱.
34 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱na̱:
—I̱ nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ ley gui̱ ca̱hʉ ngue
bi 'yɛ̱n'Oja̱: "Nu̱'a̱hʉ, ɛ̱ntho Oja̱'a̱hʉ", bi
'yɛ̱na̱. 35 'Nɛ̱ gui̱ pa̱hmʉ'a̱ te nt'ot'i p'ʉ
ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro, hi̱njonda̱ zä da̱ gøn'a̱ te
mma̱mp'ʉ. A nu̱na̱ Oja̱, bi̱ ma̱ ngue nu̱'ʉ
yø ja̱'i̱ di fätrá hya̱, tengu̱tho Oja̱'ʉ. 36 Xi'mø
ngue bá ɛ̱xcä Oja̱ ngue bá pɛnngä ua ja ra̱
xi̱mhäi, ¿ua da̱ zä gui 'yɛ̱mhmʉ ngue hi̱ndí
su̱pä rá xu̱di̱ Oja̱ ngue'mø dí mma̱ ngue
rá ts'ʉnt'ʉgui Oja̱? 37 A nu̱'mø hi̱ndi̱ sä ga̱
øt'ä yø cosa tengu̱tho ør'ma̱ Papá, 'yo guí
ɛ̱c'ɛ̱iga̱hʉ 'mø. 38 Pɛ nu̱'mø ngue sä dí øt'e
tengu̱tho øt'a̱, ma̱da̱gue'a̱ hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱iga̱hʉ,
pɛ da̱mi̱ 'yɛ̱c'ɛ̱iga̱hʉ co nu̱'a̱ te dí øt'e. Ja
guí pa̱hmʉ p'ʉ, 'nɛ̱ ja da̱ di̱mp'ʉ ni̱ mmʉihʉ
ngue ma̱ Papá dí n'yo'be.
39 Co nu̱na̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱nna̱ Jesús, ma̱høm-
bi̱ ne yø ja̱'i̱ xtí bɛnt'i̱ ngue xta̱ ngot'i, pɛ
hi̱mbi̱ zä, porque 'bexpi̱ ma.
40 Ma̱hømbi̱ mengra̱ Jesús ngue i̱ ma
ma̱n'na nguadi ra̱ da̱the Jordán, ha ma̱mbi̱
øtra̱ nxixya̱ m'mɛt'o ra̱ Xuua. Ja bá n'yop'ʉ
p'ʉya. 41 Xa̱ndøngu̱ yø ja̱'i̱ bi̱ ma bá nu̱ ra̱
Jesús. Di̱ n'yɛ̱mbyø ja̱'i̱:
—Ma̱ju̱ani̱ ngue ra̱ Xuua hi̱n tema̱ mila-
gro bi 'yøt'e, pɛ nu̱'a̱ te gäma̱ hya̱ bi̱ ma̱nna̱
Xuua conná nguehra̱ Jesús, gä ma̱ju̱ani̱.
42 Ja bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ p'ʉ xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱ ra̱ Jesús
ngue ma̱ju̱ani̱ guehna̱ ra̱ Cristo na̱.

11

Bi du̱ ra̱ Lázaro.

1 Mi̱ 'bʉ'a̱ n'na ra̱ n'yohʉ ma̱di̱ hyɛ̱nni̱ ni̱
hu̱ ngue ra̱ Lázaro ra̱ mmɛ̱ngu̱ Betania, ja ra̱
hni̱ni̱ mi̱ 'bʉhra̱ Ma̱ya conná ju̱huɛ Marta.
2 Nu̱na̱ ra̱ Ma̱ya, rá nju̱ na̱ ra̱ Lázaro ma̱di̱
hyɛ̱nni̱. Guehna̱ bi du̱xra̱ aceite ma̱zihotho
ga̱ yʉni̱ ngue bi gospa̱ yø gua ra̱ Hmu̱ Jesús.
'Nɛ̱ bi du̱jpi̱ conyø xta̱. 3 Nu̱ya yø nju̱ ra̱
Lázaro, bi̱ mɛnnba̱ ra̱ hya̱ ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Ague gra̱ Hmu̱, xa̱n'ʉ ni̱ amigo ga̱di̱
nsixui —bi 'yɛ̱mbi̱.
4 Mi̱ 'yøhna̱ ra̱ hya̱ bi 'bɛnnba̱ ra̱ Jesús, bi
'yɛ̱na̱:
—Pɛ hi̱nga̱ hyɛ̱mbra̱ n'ʉ na̱ ra̱ Lázaro
ngue da̱ hyo. Sinoque ja da̱ ba̱p'ʉ yø ja̱'i̱
ngue ma̱guesɛ Oja̱. 'Nɛ̱ da̱ ba̱hyø ja̱'i̱ ngue
xquet'a̱ ma̱guesɛ rá Ts'ʉnt'ʉ Oja̱.
5 Nu̱na̱ ra̱ Lázaro, conna̱ Marta, conna̱
Ma̱ya, n'na ngu̱ n'na, ɛ̱mmɛ̱i̱ ma̱di̱ ma̱hra̱
Jesús. 6 Ma̱da̱gue'a̱ bi 'yøde ngue ma̱di̱
hyɛ̱nni̱, pɛ bá m'mʉhma̱ nyopa p'ʉ ha
ma̱mbi̱ 'bʉi. 7 M'mɛfa p'ʉya, bi 'yɛ̱mbyø
xädi:
—Ma ga̱ mmähä ma̱høn'a̱ Judea ya.
8 Nu̱'ʉ yø xädi p'ʉya bi 'yɛ̱mbi̱:
—Ague gra̱ xännba̱te, conque ja xma̱
nguehya nne da̱ hyo'i yø hmu̱ yø judío ngue
xta̱bá mmʉndo'i, 'nɛ̱ ma̱høngui̱ nne gdí ma
p'ʉya.
9 Bi hyɛcra̱ hya̱ bi xihyø xädi ra̱ Jesús,
ngue tobe hi̱m ma̱ni̱ zønna̱ ora p'ʉ da̱ du̱.
Bi 'yɛ̱mbi̱:
—¿Ua hi̱mma̱ ju̱ani̱ ngue 'dɛ'ma̱ yo ora
ja ra̱ nyot'i 'mø ma̱ pa? A nu̱'a̱ 'yo ngue ra̱
pa, hi̱nha di fets'e, porque ga̱ 'yo ra̱ nyot'i di
yot'ua ja ra̱ xi̱mhäi. 10 Pɛ nu̱'mø to 'yo xu̱i̱, di
fesrá gua, porque hi̱n'yʉ ra̱ nyot'i p'ʉ ni̱ ma.
11 M'mɛfa p'ʉya, bi 'yɛ̱nna̱ Jesús:
—Nu̱na̱ ma̱ amigohʉ ra̱ Lázaro bí a̱ha̱. Pɛ
ga̱ ma ägä ya.
12 Nu̱'ʉ yø xädi p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Ague gra̱ Hmu̱, nu̱'mø ngue bi a̱ha̱, ya
hi̱nte da̱ ja 'mø.
13 Bi̱ ne xta̱ mma̱nna̱ Jesús ngue ya xi du̱
ra̱ Lázaro, pɛ nu̱p'ʉ i bɛ̱nyø xädi, bi 'yɛ̱mbi̱
ngue mma̱ ngue bi a̱tho. 14 Pɛ nju̱antho bi̱
ma̱n'a̱ m'mɛfa te nne xta̱ mma̱nna̱ Jesús. Bi
'yɛ̱mbi̱:
—Ya bi du̱ ra̱ Lázaro ya. 15 Para ngue
nu̱'a̱hʉ ya, ya xa̱nho ngue hi̱n da̱bi 'bʉcä
p'ʉ 'mø mi̱ du̱ ra̱ Lázaro, porque nu̱ya

ma̱n'natho gui 'yɛ̱c'ɛ̱iga̱hʉ ya. Nu̱ya ga̱ ma nu̱hʉ ya.
16 Nu̱na̱ ra̱ Toma t'ɛ̱mbi̱ ngue ra̱ cuate
p'ʉya, bi 'yɛ̱mbyø mmi̱xädihʉ:
—Ma 'da gda̱ mmähä ya, n'namhma̱
ngue 'dap'ʉ da̱ni̱ thojʉ nʉ.

*Ra̱ Jesús da̱ 'yøt'e ngue di̱ nja ra̱ mb*ɛ̱nna̱te,
'nɛ̱ di u̱nna̱ 'da'yo te.
17 Bi zøn'a̱ Betania ra̱ Jesús, pɛ ya rá̱ gʉpa
xi̱ ma nt'ägui ra̱ Lázaro. 18 Nu̱p'ʉ ja ra̱
hni̱ni̱ Betania, como yo kilómetro ma̱de gui̱
nhyacui Jerusalén. 19 Xa̱ngu̱ yø judío xi̱ ma
ngue ba̱di zɛngua ra̱ Marta conna̱ Ma̱ya, di
hojpa̱ yø mmʉi ngue rá̱ ida̱ bi du̱. 20 Nu̱na̱ ra̱
Marta 'mø bi ba̱di̱ ngue ya mmap'ʉ ra̱ Jesús,
bi̱ ma bí c'at'ui. Pɛ ra̱ Ma̱ya bi gop'ʉ ja rá̱
ngu̱'a̱. 21 Ra̱ Marta bi 'yɛ̱mbra̱ Jesús:
—Ague grá̱ Hmu̱, nu̱'mø gdi 'bʉcua,
hi̱nxta̱ ndu̱ ma̱ ida̱gä 'mø. 22 Pɛ nu̱gä dí pa̱di̱
ngue di 'da'i Oja̱ te gä gui 'yäpi.
23 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱ ni̱ ida̱ di bɛ̱nna̱te'a̱.
24 Bi 'yɛ̱nna̱ Marta p'ʉya:
—A̱há̱, dí pa̱di̱ ngue nu̱'mø ra̱ pa rá̱
nzɛgui, ma̱høndi̱ bɛ̱nna̱te yø ánima.
25 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱na̱:
—Go ga̱ øt'ä ngue di bɛ̱nna̱te yø ánima,
'nɛ̱ ga̱ u̱nna̱ 'da'yo te. Nu̱'a̱ da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱igä,
ma̱da̱gue'a̱ xta̱ ndu̱, pɛ høndi̱ bɛ̱nna̱te. 26 A
nu̱yá, nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ 'bʉhya 'nɛ̱ ɛ̱c'ɛ̱igui̱, ya
hi̱nja̱m'mø da̱ du̱, ya ja ra̱ 'da'yo te yø ja̱'i̱.
¿Ua guí ɛ̱c'ɛ̱i na̱ dí xi'i ya?
27 Ra̱ Marta p'ʉya bi 'yɛ̱na̱:
—A̱há̱, grá̱ Hmu̱, dí ɛ̱c'ɛ̱igä ngue gue'e
grá̱ Cristo, rá̱ Ts'ʉnt'ʉ'i Oja̱ nu̱'a̱ mi̱ ja ngue
da̱ ɛ̱cua ja ra̱ xi̱mhäi.

*Ra̱ Jesús bi̱ nzomp'*ʉ ha nt'ägui ra̱ Lázaro.
28 Mi̱ juadi bi̱ ma̱nna̱ ra̱ hya̱ na̱ p'ʉya, nu̱na̱
ra̱ Marta bi̱ ma bá zo rá̱ ju̱huɛ Ma̱ya. Bi xifi
njana̱te, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Bá̱ ɛ̱p'ʉ ra̱ xännba̱te. Bá̱ pɛn'na̱ ra̱ hya̱
ngue bi̱ nzo'i 'na̱.
29 Nu̱'mø mi̱ 'yøhra̱ Ma̱ya ngue bi ts'ofo,
bi̱ nangui̱, bi̱ ma bá̱ nu̱ ra̱ Jesús. 30 Nu̱na̱ ra̱
Jesús, tobe hi̱n ma̱ni̱ yʉt'a̱mbo ra̱ hni̱ni̱, bí
'bärpʉ ha bi̱ nthɛui ra̱ Marta. 31 Mi̱ nu̱ yø ja̱'i̱
ngue bi̱ nangra̱ Ma̱ya, bi bøni̱ n'nahma̱ntho,
bi̱ ma. Ja̱na̱ngue xquet'a̱ bi̱ ntɛtyø ja̱'i̱ p'ʉya,
ɛ̱mbi̱ ngue bi̱ ma dá̱ nzomp'ʉ bí o ra̱ ánima.
32 Bi̱ ma ra̱ Ma̱ya p'ʉ ma̱mbi̱ 'bähra̱ Jesús. Bi̱
nda̱ntyøhmu̱ p'ʉ ha 'bäi, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Ague grá̱ Hmu̱, nu̱'mø ngue gdi 'bʉcua,
hi̱nxta̱ ndu̱ ma̱ ida̱gä 'mø.
33 Nu̱'mø mi̱ nu̱ ra̱ Jesús ngue zonna̱ Ma̱ya
co 'nɛ̱'ʉ yø judío ni̱ n'youi, bi där'ma̱n'ʉ rá̱
mmʉi p'ʉya. 34 Bi 'yännbʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:
—¿Hapʉ nt'ägui ya? —bi 'yɛ̱mbi̱.
Mi̱ da̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:
—Ague grá̱ Hmu̱, bá̱ ɛ̱hɛ̱ gui̱ nnu̱.
35 Xquet'a̱ bi̱ nzonna̱ Jesús. 36 Di̱ n'yɛ̱mbyø
judío p'ʉya:
—Ya gui̱ nnu̱hʉ te øtya. Ja di̱ nɛ̱qui̱ p'ʉya
ngue ja̱nju̱a̱ni̱ ngue ma̱di̱ ma̱di̱.
37 Bi 'yɛ̱n'i 'da yø judío p'ʉya:
—A nu̱ná̱, ngue bi zä bi xojpa̱ yø dä ra̱
xädä, rá̱ nzɛgui xta̱ nzä xta̱ 'yøt'e ngue
hi̱nxtá̱ ndu̱ ra̱ Lázaro.

*Ya bi b*ɛ̱nna̱te ra̱ Lázaro.
38 Ma̱høm̱bi̱ där'ma̱n'ʉ rá̱ mmʉi ra̱ Jesús.
Bi guarbʉ ja ra̱ 'bido o ra̱ ánima p'ʉya ngue
da̱ hya̱jpa̱ ra̱ ndødo nnøpa̱ njo'mi̱. 39 Bi
'yɛ̱nna̱ Jesús:
—Da̱mi̱ hya̱cjʉ ra̱ do —bi 'yɛ̱na̱.
Bi 'yɛ̱nna̱ Marta nu̱na̱ rá̱ nju̱ ra̱ ánima
p'ʉya:
—Ague grá̱ Hmu̱, rá̱ nzɛgui ya yʉnya,
porque ya rá̱ gʉpa nt'ägui ya.
40 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Ua̱ngui̱ dí xi'i ngue nu̱'mø gui
'yɛ̱c'ɛ̱igui̱, guí pa̱ p'ʉya ngue ma̱guesɛ Oja̱.
41 Mi̱ ma ntha̱qui̱ ra̱ do p'ʉya. Bi̱ nøs'ma̱ya̱
ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱na̱:
—Ma̱ Papá'i, da̱di ja ma̱mma̱di'i ngue guí
ø'mø di̱ nzo'i. 42 Nu̱gä dí pa̱di̱ ngue za̱nt'a̱
guí ø'mø di̱ nzo'i, pɛ dá̱ ma̱ngä na̱ ra̱ hya̱
na̱ n'namhma̱ ngue nu̱ya yø ja̱'i̱ 'bʉcua, da̱
'yɛ̱c'ɛ̱i ngue go guá̱ pɛnnga̱gui̱ ua.
43 Mi̱ juadi bi̱ ma̱nna̱ ra̱ hya̱ na̱ p'ʉya, bi̱
matra̱ ánima, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Ague Lázaro, bá̱ pømp'ʉ guí o —bi
'yɛ̱mbi̱.
44 Bá̱ nangra̱ ánima p'ʉya, bá̱ ɛ̱p'ʉ, bá̱
m'mät'i yø u̱lu yø 'yɛ conyø gua. Rá̱ hmi̱
p'ʉya bá̱ n'youi rá̱ njo'mi̱. Ra̱ Jesús bi
'yɛ̱mbyø ja̱'i̱:
—Da̱mi̱ xʉhmi̱ ya, thøhmi̱ p'ʉya, da̱ ma.

*Bi̱ nh*ɛca̱ hya̱ yø ja̱'i̱ p'ʉya, ngue di
bɛntra̱ Jesús.
45 Nu̱ya yø judío mi̱ 'bʉp'ʉ ja rá̱ ngu̱ ra̱
Ma̱ya mi̱ nu̱ te bi 'yøtra̱ Jesús, gue'a̱ i
'yɛ̱c'ɛ̱i̱'a̱ p'ʉya. 46 Pɛ mi̱'da yø judío, bi̱ ma
bá̱ xihyø fariseo te bi 'yøtra̱ Jesús. 47 Nu̱ya
yø fariseo p'ʉya conyø hmu̱ yø mmäcja̱,

co 'nɛ̱'ʉ yø n'yohʉ 'bɛt'o ngue yø judío, bi 'yøtra̱ da̱junta. Di̱ n'yɛ̱mbi̱:

—¿Te 'bɛ'a̱ ja ngue ga̱ øthʉ? Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ na̱, xa̱ndøngu̱ yø milagro øt'e. 48 Nu̱'mø ngue ga̱ hɛhmʉ p'ʉ, gä yø ja̱'i̱ da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ te mma̱nna̱. A nu̱'ʉ yø ts'ʉt'abi Roma p'ʉya, da̱ pɛnhyø soldado ngue da̱ dɛ̱mhra̱ ma̱ca̱ ni̱ja̱ ja ua, 'nɛ̱ da̱ 'yøtra̱ sʉi ua ja ma̱ häihʉ.

49 Bi da̱'a̱ n'na nc'ɛ̱i̱ ni̱ hu̱ ngue ra̱ Caifás, guehna̱ ra̱ hmu̱ yø mmäcja̱'a̱ ra̱ jɛya'a̱. Bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱:

—¿Ua hi̱ngu̱í pa̱hmʉ ha di̱ nja te ga̱ øthʉ ya? 50 ¿Ua hi̱n ga̱di̱ u̱mhmʉ ra̱ güɛnda hanja? Ma̱n'na xa̱nho ngue n'na nc'ɛ̱itho da̱ du̱ conná nguehyø ja̱'i, hi̱nda̱ gue'a̱ ngue di̱ m'mɛdi gätho yø ja̱'i̱ 'bʉcua ja ma̱ häihʉ.

51 Pɛ nu̱na̱ ra̱ Caifás hi̱ngrá hya̱sɛ na̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱, sinoque Oja̱ bi bɛ̱nnbi̱ ngue ngu̱'a̱ bi̱ ma̱. Porque guehna̱ ra̱ jɛya ngue bi̱ nøpa̱ hmu̱ yø mmäcja̱. Bi̱ ma̱ ngue ra̱ Jesús guehna̱ ja ngue da̱ du̱ conná nguehyø judío na̱. 52 'Nɛ̱ hi̱nga̱ hønt'ʉ yø judío p'ʉya, sinoque da̱ du̱ conná nguehyø ja̱'i̱ 'bʉi ndap'ʉ bi zä. Porque nne Oja̱ ngue ndap'ʉ bi zä di̱ m'mʉhyø ja̱'i̱ ngue dyø ba̱si̱ Oja̱. 53 Gue'a̱ ra̱ hya̱ bi̱ nja'a̱ p'ʉya, nu̱'ʉ yø judío mi̱ nts'ʉt'abi, bi̱ mʉdi bi̱ nhɛca̱ hya̱ ngue da̱ hyo ra̱ Jesús.

54 Ja̱na̱ngue ya hi̱m ma̱mbi̱ zøp'ʉ ha 'bʉhyø judío ra̱ Jesús, sinoque bi̱ ma n'nanni̱ n'na ra̱ xɛqui ja ra̱ häi Judea. Ya mmɛ ra̱ nenda̱po, ja n'na ra̱ hni̱ni̱ ni̱ hu̱ ngue Efraín. Ja bá m'mʉhmʉ p'ʉ p'ʉya co 'nɛ̱hyø xädi.

55 Ya xmá nguerp'ʉtho ra̱ pa ngue ra̱ ngo øtyø judío, nu̱na̱ ɛ̱mbi̱ ra̱ pascua. Xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱ bi̱ ma Jerusalén ngue dí hocyø ts'oqui p'ʉ ja ra̱ ni̱ja̱ hante di̱ nja ra̱ ngo. 56 I 'yo yø ja̱'i̱ p'ʉya, ngue honna̱ Jesús. Nu̱'mø bi zømp'ʉ ni̱ja̱ di̱ n'yänni̱ n'na ngu̱ n'na, i ɛ̱na̱:

—¿Tep'ʉ gni̱ bɛ̱mhmʉ? ¿Ua da̱ ɛ̱cua ja ra̱ ngo ra̱ Jesús, ua gue hi̱n'na̱?

57 Nu̱'ʉ yø fariseo p'ʉya, co 'nɛ̱'ʉ yø hmu̱ yø mmäcja̱, ya xi xihyø ja̱'i̱ ya p'ʉya, ngue nu̱'mø to da̱ ba̱di̱ ha bí 'bʉhra̱ Jesús, da̱ ma̱. Porque bi̱ ne di 'bɛntra̱ Jesús ngue da̱ got'i.

12

N'na ra̱ xisu bi gospa̱ ra̱ aceite ra̱ Jesús.

1 Ma̱n'nato ma̱ patho di̱ nja ra̱ ngo ngue ra̱ pascua. Bi̱ ma ra̱ Jesús bá søn'a̱ Betania rá ngu̱ ra̱ Lázaro. Guehna̱ ra̱ Lázaro bi 'yøtra̱ Jesús ngue bi bɛ̱nna̱te. 2 Ja bá t'ørpa̱ p'ʉ ra̱ nts'i̱hmɛ̱ ra̱ Jesús, bi̱ n'ui̱te ra̱ Marta. Conna̱ Lázaro 'dap'ʉ hu̱hmi̱ p'ʉ ja ra̱ mɛ̱xa ngue si̱hmɛ̱ui. 3 Nu̱na̱ ra̱ Maya p'ʉya bá ha̱ ma̱de litro ra̱ aceite ma̱hotho ga̱ yʉni̱, pɛ xa̱ndømma̱di̱ rá mu̱ui. Bi gospa̱bi̱ yø gua ra̱ Jesús, bi du̱jpi̱ conyø xta̱. Bi yu̱'a̱mbo ra̱ ngu̱'a̱ ga̱ yʉnna̱ aceite. 4 Mi̱ 'bʉp'ʉ ra̱ Judas Iscariote rá ts'ʉnt'ʉ ra̱ Simu̱. Guehna̱ n'na nc'ɛ̱i̱ yø xädi ra̱ Jesús, 'nɛ̱ guehna̱ bi dä na̱. Nu̱na̱ ra̱ Judas bi 'yɛ̱na̱:

5 —¿Hanja ngue hi̱mbi̱ 'bä ra̱ aceite, ngue xtí t'u̱nna̱ mɛ̱nyʉ yø hyoya? Porque xtí 'bä ra̱ aceite'a̱ te pøxi hyu̱ ciento ma̱ pa ra̱ nzäbi.

6 Pɛ nu̱na̱ ra̱ Judas hi̱n'i̱ mma̱nna̱ ra̱ hya̱ na̱ ngue di tu̱ rá mmʉi da̱ mäxyø hyoya. Sinoque bi̱ ma̱nna̱ ra̱ hya̱ na̱ ngue ra̱ bɛ̱. Porque go ma̱fäti ra̱ buxa cʉ ra̱ mɛ̱nyu̱ na̱. I pɛ̱ ra̱ mɛ̱nyu̱ njäti p'ʉ ja ra̱ buxa. 7 Mi̱ nya̱ ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱na̱:

—Da̱mi̱ hyɛ̱mhma̱, 'yo te gu̱í mma̱. Porque nu̱na̱ ra̱ xisu gu̱í sʉi, ya mi̱ pɛsra̱ aceite xta̱ ngosca̱ ma̱ do'yo 'mø dá n'yägui. 8 A nu̱ya yø hyoya gu̱í mma̱, jap'ʉ ra̱ pa gui fäxhʉ ya, porque 'daua guí 'bʉhmʉ ya yø hyoya. Pɛ nu̱gä ya hi̱mma̱ ya'atho ra̱ pa dí n'yohʉ ua.

*Bi̱ nh*ɛ̱ca̱hya̱ yø ja̱'i̱ ngue hønda̱ hyo ra̱ Lázaro.

9 Xa̱ngu̱ yø judío bi̱ ba̱di̱ ngue bí 'bʉp'ʉ Betania ra̱ Jesús. Bi̱ ma yø ja̱'i̱ bá nu̱. Pɛ hi̱nga̱ høntho nne yø ja̱'i̱ ngue da̱ nu̱ ra̱ Jesús, sinoque xquet'a̱ nne da̱ nu̱ ra̱ Lázaro nu̱na̱ xi japi xi bɛ̱nna̱te p'ʉ ma̱nt'ägui. 10 Ja̱na̱ngue bi̱ nhɛca̱hya̱ yø hmu̱ yø mmäcja̱ ngue xta̱ hyo ra̱ Lázaro conna̱ Jesús. 11 Porque nu̱'a̱ i bɛ̱nna̱te ra̱ Lázaro, ya hɛp'ʉ yø mmi̱judíoui yø judío p'ʉya ngue go ɛ̱c'ɛ̱i̱ ra̱ hya̱ mma̱nna̱ Jesús.

Bi yʉrbʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Jerusalén ra̱ Jesús.

12 Nu̱p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Jerusalén, xa̱ndøngu̱ yø ja̱'i̱ bi̱ ma da̱ nsänni̱go ngue ra̱ pascua. Ja bi ba̱hyø ja̱'i̱ 'mø mi̱ hyats'i, ngue ya ja ngue da̱ zøp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ ra̱ Jesús. 13 Yø ja̱'i̱ p'ʉya, bi dʉjpa̱ yø xi yø palma, bi̱ ma di c'at'ui ra̱ Jesús. Bi̱ mʉhra̱ hmafi yø ja̱'i̱ p'ʉya, i ɛ̱na̱:

—Nu̱na̱ rá m'mɛnhni̱ Oja̱ 'bʉcua, guehna̱ ta̱te na̱. Oja̱ di japhna̱ rá da̱st'abi yø judío bá 'bɛnhni̱.

14 Bi di̱n'a̱ n'na ra̱ burru bi hyu̱xra̱ Jesús.
Ya bi̱ nja tengu̱tho nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱
Libro ngue ɛ̱na̱: 15 “Ague gyø mmɛ̱ngu̱hʉ
p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Sión, 'yogui su̱hʉ. Gui̱ nnu̱
ngue bá̱ ɛp'ʉ ni̱ da̱st'abihʉ, bá̱ hyu̱xa̱ n'na ra̱
burru”. 16 Nu̱p'ʉ rá̱ mʉdi hi̱ngui̱ pa̱hyø xädi
ra̱ Jesús hanja'a̱ te øt'e. Pɛ nu̱'mø mi̱ ma
ma̱hɛ̱ts'i̱ ra̱ Jesús, ja bi zo yø mmʉi p'ʉya,
ngue nu̱'a̱ te gäma̱ hya̱ xi̱ nja, ya ma̱nt'ot'i
ngue ngu̱'a̱ ja ngue di̱ nja.
17 Nu̱ya yø ja̱'i̱ n'youi ra̱ Jesús, guehya
bi̱ nu̱p'ʉ bi japi bi bɛ̱nna̱te ra̱ Lázaro, gä
mma̱nyø ja̱'i̱ te gä xi̱ nu̱rpi̱ ngue øt'e.
18 Ja̱na̱ngue bi̱ ma yø ja̱'i̱ ngue di c'at'ui
ra̱ Jesús, porque pa̱hyø ja̱'i̱ ngue nu̱'a̱ ra̱
milagro xi 'yøt'e, hi̱njonda̱ zä da̱ 'yøt'e. 19 Yø
fariseo p'ʉya, di̱ n'yɛ̱msɛbi̱:
—Ya guí̱ nnu̱hʉ ya, ya hi̱ngui̱ sä te ga̱
øthʉ. Guí̱ nnu̱hʉ ngue gä ni̱ mɛ yø ja̱'i̱ ra̱
Jesús.

Nu̱ya 'da yø ja̱'i̱ hi̱ngyø judío bi hyonna̱ Jesús.

20 Nu̱ya yø ja̱'i̱ bi̱ ma Jerusalén ngue da̱
tha̱nne Oja̱ 'mø bi̱ nja ra̱ ngo, n'youi p'ʉ 'da
yø mmɛ̱ngu̱ Grecia. 21 Nu̱ya p'ʉya bi guarbʉ
'bähra̱ Lipe nu̱na̱ ra̱ mmɛ̱ngu̱ Betsaida ngue
ra̱ häi Galilea. Bi 'yäpra̱ ma̱te p'ʉya, bi
'yɛ̱mbi̱:
—Ague n'yø, dí̱ nne ga̱ nya̱gähe ts'ʉ ra̱
Jesús.
22 Nu̱na̱ ra̱ Lipe p'ʉya, bi xihra̱ Andre'a̱
te sifi. Nu̱na̱ ra̱ hya̱ bi sifi, 'da i̱ matho gä
yoho ngue bá̱ xihra̱ Jesús. 23 Nu̱na̱ ra̱ Jesús
bi 'yɛ̱ntho 'mø mi̱ da̱di̱:
—Nu̱ ra̱ N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱, ya ni̱
ma da̱ zønna̱ pa p'ʉ da̱ hnu̱ ngue ma̱guesɛ.
24 Ma̱ju̱ani̱ dí xi'a̱hʉ, ngue nu̱gä, ja ngue da̱
thogui, n'namhma̱ ngue xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱ da̱
di̱nna̱ 'da'yo te. Tengu̱tho n'na zihmu̱dä
ra̱ trigo, mɛ̱nte hi̱nga̱ nthu̱hu̱ ra̱ hmu̱dä,
xquetho n'na mhmu̱dä tho i ja. Pɛ nu̱'mø
ya bi thu̱hu̱, da̱ bøxra̱ hmu̱dä, pɛ ya xa̱ngu̱
yø trigo da̱ ma ma̱ pɛti 'mø bi̱ nja. 25 Nu̱ ra̱
ja̱'i̱ honi̱ ha di̱ mpommi̱ ra̱ nda̱te, guehna̱
di 'bɛhrá̱ te na̱. Pɛ nu̱ ra̱ ja̱'i̱ ɛnná̱ te ua ja
ra̱ xi̱mhäi, guehna̱ di t'u̱nna̱ 'da'yo te para
za̱ntho na̱. 26 Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ nne da̱ 'yørca̱gui̱ ma̱
pähä, da̱ dɛnngui̱. Nu̱p'ʉ ha ga̱ m'mʉcä,
ja di̱ m'mʉp'ʉ. Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ da̱ 'yørca̱gui̱ ma̱
pähä, guehna̱ nnu̱ ma̱nho ma̱ Papágä na̱.

Bi̱ ma̱nna̱ Jesús ngue ya ni̱ ma da̱ tho.

27 A nu̱yá, hi̱ndí pa̱di̱ te ga̱ øtya. ¿Teni̱
'bɛ'a̱ ja ngue ga̱ mma̱? Ya hi̱ngui̱ sä ngue
ga̱ ɛ̱na̱: “Ma̱ Papá'i, da̱mi̱ ya̱ngui̱ ngue'a̱ te
ja ngue ga̱ thogui”, ga̱ ɛ̱na̱. Porque ya dá̱
ɛ̱cä'a̱, ngue nu̱'a̱ te ja ngue ga̱ thogui, ga̱
thomhma̱gä'a̱.
28 Bi 'yɛ̱mp'ʉya:
—Ague ma̱ Papá'i, da̱ fa̱di̱ ngue
ma̱gue'a̱sɛ'i ya.
Nu̱'a̱ ra̱ ora'a̱ p'ʉya, bi t'øde ngue bá̱ nya̱
Oja̱ ma̱ya̱, bi 'yɛ̱na̱:
—Ya xa̱ nja'a̱ te di fa̱di̱ ngue
ma̱guecsɛgui. Pɛ ma̱hønga̱ øt'e ngue da̱
fa̱di̱ ngue ma̱guecsɛgui ya.
29 Nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ mi̱ 'bäp'ʉ, bi 'yøde ngue bá̱
nya̱ Oja̱ ma̱ya̱, pɛ ɛ̱mthobi ngue ra̱ ngäni̱'a̱
øde. Mi̱'da yø ja̱'i̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:
—Rá̱ anxɛ Oja̱ i̱ nzohnʉ —bi 'yɛ̱na̱.
30 Mi̱ nya̱ ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱:
—Nu̱na̱ ra̱ hya̱ bi t'øhya, hi̱mma̱ partegä
p'ʉ ngue bi t'øhna̱ ya, sinoque ni̱ partehʉ
na̱. 31 Ya ni̱ ma da̱ zønna̱ ora da̱ tha̱xra̱
güɛnda ua ja ra̱ xi̱mhäi ya. Da̱ thɛjpa̱ rá̱ hya
ra̱ zithu̱ di̱ ma̱nda ua ja ra̱ xi̱mhäi. 32 Nu̱'mø
bi̱ ma ma̱'bä'mi̱ ra̱ pont'i̱ da̱ n'nø'mi̱gä,
ndap'ʉ bi zä, da̱ dɛnyø ja̱'i̱ ma̱ hya̱gä.
33 Bi̱ ma̱nna̱ ra̱ hya̱ na̱, ngue di opa̱n'yu̱ yø
ja̱'i̱ tema̱ forma di du̱ 'mø bi tho. 34 Bi 'yɛ̱nyø
ja̱'i̱ p'ʉya:
—Ya xtá̱ øcähe te nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ libro
ngue ra̱ ley, ngue ra̱ Cristo i 'bʉi para
za̱ntho. 'Nɛ̱ nu̱'i̱ guí ɛ̱na̱ ngue ra̱ N'yohʉ
bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱, i ja ngue da̱ ma ma̱cuati
ra̱ pont'i̱. ¿Ndana̱ gue'a̱'a̱ ra̱ n'yohʉ bí 'yɛ̱
ma̱hɛ̱ts'i̱ guí mma̱m'mø?
35 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱yá, ya mi̱ts'ʉ dra̱ pa gui hɛ̱thʉ ua'a̱
ja ngue da̱ xoc'a̱ ni̱ mmʉihʉ ya. Nu̱'mø
bi di̱ni̱ xa̱nho ni̱ mmʉihʉ na̱ ra̱ hya̱ dí
xi'a̱hʉ ya, guehna̱ ra̱ hya̱ gdi̱ n'yohʉ na̱.
Pɛ nu̱na̱ ra̱ ja̱'i̱ hi̱nda̱ ne da̱ 'yøt'e te dí̱
mma̱ngä, guehna̱ ra̱ ja̱'i̱ hi̱ngui̱ pa̱di̱ te ga̱
'yo na̱. 36 Da̱mi̱ 'yɛ̱c'ɛ̱ihʉ na̱ ra̱ hya̱ da̱ xoc'a̱
ni̱ mmʉihʉ mɛ̱nte da̱ zä ga̱ xi'a̱hʉ ha di
xohni̱ mmʉihʉ. 'Nɛ̱ ma̱ju̱ani̱ da̱ xoc'a̱ ni̱
mmʉihʉ na̱ ra̱ hya̱ na̱.
Mi̱ juadi bi̱ ma̱nya yø hya̱ ya p'ʉya, bi̱ ma
ra̱ Jesús, hi̱ngui̱ fa̱di̱ ha i̱ ma.

Nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro ngue yø judío hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱i̱ ra̱ Jesús.

37 Ma̱da̱gue'a̱ xa̱ngu̱ yø milagro bi̱ nu̱ yø
ja̱'i̱ bi 'yøtra̱ Jesús, pɛ hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱i̱ te xifi.

38 Pɛ ya ja ngue da̱ ngu'a̱ di̱ nja, tengutho ra̱ hya̱ bi 'yotra̱ pøngahya̱ Isaías ngue bi 'yɛna̱:
"Ague gra̱ Hmu̱, ¿ndana̱ gue'a̱ bi bøni̱ ngue
bi 'yɛc'ɛi̱ na̱ ra̱ hya̱ da̱ xicähe ya? ¿Ndana̱
gue'a̱ øni̱ ngue da̱ bad̲i̱ ngue ya u̱hra̱ ts'ɛdi
Oja̱ ya?" 39 Ra̱ Isaías xquet'a̱ bi 'yot'i hanja
ra̱ hya̱ ngue hi̱mbi̱ 'yɛc'ɛi̱ ra̱ hya̱ yø ja'i̱, bi
'yɛna̱: 40 "Nu̱na̱ Oja̱ bi gorpa̱bi̱ yø nthandi̱ yø
ja'i̱, n'namhma̱ ngue hi̱nda̱ hyɛti̱ conyø dä.
'Nɛ bi gorpa̱bi̱ yø mmʉi, n'namhma̱ ngue
hi̱nda̱ di̱mp'ʉ ja yø mmʉi hanja ra̱ hya̱. 'Nɛ
hi̱ndi̱ 'bätyø mmʉi ngue da̱ dɛn'Oja̱ para
ngue hi̱ndi̱ pu̱nnbi̱". 41 Ra̱ Isaías bi̱ ma̱nna̱ ra̱
hya̱ na̱, ngue pa̱rpi ngue ma̱guesɛ ra̱ Jesús,
ja̱na̱ngue bi̱ ma̱ hanja'a̱ ra̱ Jesús.

42 Co ngu'a̱ xa̱ngu̱ yø judío ja yø cargo bi
'yɛc'ɛi̱ ra̱ Jesús. Nja hi̱ngui̱ xihyø ja'i̱ ngue
ɛc'ɛi̱, porque su̱ yø fariseo, i̱ nne ngue hi̱nda̱
du̱jpa̱ yø thu̱hu̱ p'ʉ ja ra̱ nija̱. 43 I ɛna̱ ngue
ma̱n'na xa̱nho ngue da̱ nu̱ ma̱nho yø ja'i̱,
hi̱nda̱ gue'a̱ ngue Oja̱ da̱ 'yɛmbi̱ ngue xa̱nho
te øt'e.

Da̱ ma ra̱ castigo yø ja'i̱ hi̱ngui̱ ɛc'ɛi̱ te
mma̱nna̱ Jesús.

44 Nu̱na̱ ra̱ Jesús bi ts'ɛdi bi̱ nya̱, bi 'yɛna̱:

—Nu̱ ra̱ ja'i̱ ɛc'ɛigä ya, hi̱nga̱ høngthogui
ɛc'ɛigui̱ ra̱ ja'i̱, sinoque xquet'a̱ ɛc'ɛi̱'a̱ ma̱
Papá ba̱ pɛnngui̱. 45 Nu̱ ra̱ ja'i̱ hɛrcä ya,
tengutho 'mø go di hɛt'a̱ to ba̱ pɛnngui̱.
46 Nu̱gä guecä ga̱ xoc'a̱ ni̱ mmʉihʉ. Da̱ ɛcä
ua ja ra̱ xi̱mhäi, n'namhma̱ ngue nu̱'a̱ da̱
'yɛcɛigä, hi̱ndi̱ m'mʉi tengutho ga̱ 'bʉhyø
ja'i̱ 'yo ma̱nts'o. 47 A nu̱yá, i 'bʉi to øhra̱
hya̱ dí mma̱ngä ya, pɛ hi̱ngui̱ ørpa̱ ma̱su̱.
Ya hi̱mma̱ partegä p'ʉ da̱ ma ra̱ castigo ra̱
ja'i̱. Porque hi̱ndá ɛcä ngue 'bexca̱ sänni̱ da̱
ma ra̱ castigo yø ja'i̱ 'bʉcua ja ra̱ xi̱mhäi,
sinoque da̱ ɛhɛ ngue ga̱ nya̱ni̱. 48 A nu̱yá,
nu̱ ra̱ ja'i̱ hi̱ngui̱ ørca̱ ma̱su̱, 'nɛ hi̱ngui̱
ørpa̱ ma̱su̱ na̱ ra̱ hya̱ dí mma̱ngä, guehna̱
ra̱ ja'i̱ da̱ ma ra̱ castigo na̱. Nu̱na̱ ra̱ hya̱
dí mma̱ngä ya, guehna̱ di ts'ännba̱bi̱ ra̱
castigo yø ja'i̱ 'mø ra̱ pa ra̱ nzɛgui na̱, ngue
hi̱ngui̱ ɛc'ɛi̱ yø ja'i̱ te dí mma̱. 49 Porque
hi̱mma̱ hya̱sɛ dí mma̱. Nu̱'a̱ ma̱ Papá ba̱
pɛnngui̱, nu̱na̱ ra̱ hya̱ di 'bɛjpi ga̱ mma̱,
guehna̱ ra̱ hya̱ dí xän'na̱hʉ na̱. 50 Pɛ dí pa̱cä
p'ʉya, ngue nu̱ to da̱ 'yɛc'ɛi̱ na̱ ra̱ hya̱ di
'bɛjpa̱gui̱ ma̱ Papá ga̱ mma̱, di̱ nja ra̱ 'da'yo
te ra̱ ja'i̱. Nu̱na̱ ra̱ hya̱ xijma̱ Papá ga̱ mma̱,
guehna̱ ra̱ hya̱ dí mma̱ngä na̱.

13

Bi̱ merpa̱ yø gua yø xädi ra̱ Jesús.

1 Hante di̱ nja ra̱ ngo ngue ra̱ pascua,
nu̱na̱ ra̱ Jesús ya pa̱di̱ ngue ya bi zønna̱ ora
da̱ bøngua ja ra̱ xi̱mhäi, di̱ ma ma̱hɛts'i̱ bí
'bʉhra̱ Papá. Nu̱na̱ ra̱ Jesús hi̱nha ra̱ nzɛgui
di̱ ma̱'ʉ yø xädi 'bʉcua ja ra̱ xi̱mhäi.
2-3 Ra̱ zithu̱ ya xi bɛnnba̱ ra̱ mmʉi ra̱ Judas
Iscariote nu̱na̱ ra̱ ts'ʉnt'ʉ ra̱ Simu̱ ngue di
dä ra̱ Jesús. Nu̱na̱ ra̱ Jesús, ya pa̱di̱ ngue bi
'yɛp'ʉ bí 'bʉ Oja̱, 'nɛ ma̱høndi̱ map'ʉ bí 'bʉ
Oja̱. 'Nɛ pa̱di̱ ngue nu̱'a̱ ra̱ Papá, di u̱nna̱
ts'ɛdi ngue di̱ ma̱nda gätho yø cosa i ja.
4 Mɛnte si̱hmɛ p'ʉya, bi̱ nangbʉ ja ra̱ mɛxa
mi̱ hu̱di̱, bi̱ møhra̱ tu̱hu̱, bi̱ ngʉt'a̱ n'na ra̱
toaya p'ʉya. 5 Bi xitra̱ dehe p'ʉ ja n'na ra̱
bandeja, bi̱ merpa̱ yø gua yø xädi. I du̱jpa̱
ra̱ dehe conna̱ toaya di̱ ngʉt'i.
6 Nu̱'mø ya mmap'ʉ da̱ merpa̱ yø gua ra̱
Bɛdu p'ʉya, ra̱ Bɛdu bi 'yɛmbi̱:

—Ague gra̱ Hmu̱, ¿ua 'nɛcä gui perca̱gui̱
ma̱ guagä?

7 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛmbi̱:

—A nu̱yá, hi̱nguí pa̱di̱ te ga̱ mbøn'a̱ te dí
øt'ä ya, pɛ gui pa̱'a̱ m'mɛfa te ga̱ mbøni̱.

8 Mi̱ da̱hra̱ Bɛdu p'ʉya, bi 'yɛmbi̱:

—A nu̱gä hi̱nda̱ zä gui perca̱ ma̱ gua.

Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛmbra̱ Bɛdu:

—Nu̱'mø ngue hi̱nga̱ pet'a̱ ni̱ gua, ya
hi̱mma̱ n'youi 'mø.

9 Bi 'yɛnna̱ Bɛdu p'ʉya:

—Ague gra̱ Hmu̱, hi̱nga̱ hørma̱ gua gui
perca̱gui̱ 'mø, gui pega̱gui̱ ma̱ 'yɛ 'nɛ gui
hiqui.

10 Pɛ ra̱ Jesús bi 'yɛmbi̱:

—Nu̱ ra̱ ja'i̱ ya m'met'e, ya bi bo gä ra̱
do'yo. Ya hi̱nda̱ høndyø gua ja ngue da̱
'berpa̱bi̱ ra̱ ja'i̱. Ya gä m'meque'a̱hʉ ngue
ra̱ nts'o, hi̱nda̱ hønda̱ n'na'a̱hʉ ngue hi̱nga̱
m'meque.

11 Bi̱ ma̱nna̱ ra̱ hya̱ na̱ ngue hi̱nga̱ gätho
m'mequebi yø mmʉi yø xädi ngue ra̱ nts'o,
porque pa̱di̱ ndana̱ gue'a̱ ja ngue di dä.
12 Mi̱ juadi bi̱ mejpa̱ yø gua yø xädi p'ʉya,
ma̱hømbi̱ hye ra̱ tu̱hu̱ ra̱ Jesús. Bi̱ mi̱p'ʉ ja
ra̱ mɛxa ma̱høn'a̱ p'ʉya. Bi 'yɛmbi̱:

—¿Ua guí pa̱di̱ te da̱ øt'a̱hʉ ya? 13 Nu̱'a̱hʉ
guí ɛnjʉ ngue dra̱ xännba̱tegä, 'nɛ dra̱
hmu̱gä. Pɛ gue ni̱ 'yup'ʉ te guí xicjʉ, porque
go guecä dra̱ xännba̱tegä 'nɛ dra̱ hmu̱gä.
14 A nu̱'mø ngue dra̱ xännba̱tegä 'nɛ dra̱
hmu̱gä, 'nɛ dí pet'a̱ ni̱ guahʉ, xquet'a̱ nne

ngue guí njahʉ p'ʉya. Guí mpejpa̱ ni̱ gua n'na ngu̱ n'na'a̱hʉ. [15] Nu̱gä, ya dá̱ u̱t'a̱hʉ te ja ngue gui 'yøthʉ, n'namhma̱ ngue tengu̱tho dá̱ øt'a̱hʉ ya, da̱ ngu̱'a̱ gui̱ n'yørpe n'na ngu̱ n'na'a̱hʉ. [16] Ma̱juani̱ dí xi'a̱hʉ, ngue n'na ra̱ mɛfitho, 'yo di ɛ̱na̱ ngue hi̱nda̱ zä da̱ 'yøt'e tengu̱ øtrá hmu̱. Nu̱'a̱ n'na ra̱ m'mɛnhni̱, 'yo di ɛ̱na̱ ngue hi̱nda̱ zä da̱ 'yøt'e tengu̱ øt'a̱ to pɛnhni̱. [17] Nu̱'mø ngue ti̱nni̱ mmʉihʉ ya yø hya̱ dí xi'a̱hʉ gui 'yɛ̱t'a̱ mmʉihʉ ya, ra̱ mmɛ̱nthi̱ gá nthɛhʉ 'mø.

[18] Nu̱ te dí mma̱ngä ya, hi̱nga̱ gätho di toca'a̱hʉ na̱ ra̱ mmɛ̱nthi̱ na̱. Porque dí pa̱di̱ te'o ya xta̱ huanhni̱, gue'ʉ di tocabi'ʉ. Pɛ jatho ngue di̱ nja'a̱ te nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro ngue ɛ̱na̱: "Nu̱na̱ 'daua dí si̱hmɛ̱gä'be ya, guehna̱ 'bʉi ngue ma̱ nsʉigä'be na̱". [19] Dí xi'a̱hʉ na̱ ra̱ hya̱ na̱ hante ngue di̱ nja, n'namhma̱ ngue nu̱'mø bi̱ nja p'ʉya, gui 'yɛ̱c'ɛ̱ihʉ ngue go guecä. [20] Ma̱juani̱ dí xi'a̱hʉ ngue nu̱ ra̱ ja'i̱ di u̱nna̱ säya'a̱ to dí pɛnhnä, tengu̱tho 'mø go da̱di 'dacra̱ ts'äya ra̱ ja'i̱. Nu̱ to di 'dacä ra̱ ts'äya p'ʉya, tengu̱tho 'mø go da̱di̱ u̱nna̱ ts'äya'a̱ to bá pɛnngui̱.

Bi̱ ma̱nna̱ Jesús ngue guehna̱ ra̱ Judas i ja ngue di dä.

[21] Mi̱ juadi bi̱ ma̱nna̱ ra̱ hya̱ na̱ p'ʉya, bi zä ngue tär'ma̱n'ʉ rá mmʉi ra̱ Jesús. Bi̱ ma̱ njua̱ntho p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:

—Ma̱juani̱ dí xi'a̱hʉ ya, ngue 'bʉcua n'na nc'ɛ̱i jʉga̱tho häi, ya honi̱ ha di japi ngue di dägui.

[22] Nu̱'ʉ yø xädi p'ʉya bi̱ mʉdi di̱ nhyɛ̱ti̱ n'na ngu̱ n'na, hi̱ngui̱ fa̱di̱ te'o sihna̱ ra̱ hya̱ i hma̱. [23] Nu̱'a̱ n'na nc'ɛ̱i 'dap'ʉ hu̱hmi̱ ngue si̱hmɛ̱ui ra̱ Jesús, guehna̱ rá xädi ɛ̱mmɛ̱i di̱ ma̱di̱. [24] Ra̱ Bɛdu p'ʉya, bi 'yørpa̱ ra̱ senya'a̱ 'dap'ʉ hu̱hmi̱ ra̱ Jesús ngue da̱ 'yänni̱ te'o na̱ i̱ mma̱. [25] Nu̱'a̱ bi t'ørpa̱ ra̱ senya p'ʉya, ma̱n'na bi guarbʉ hu̱ ra̱ Jesús ngue bi 'yänni̱, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague grá Hmu̱, ¿te'o na̱ guí mma̱? —bi 'yɛ̱mbi̱.

[26] Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱na̱:

—Ma ga̱ pocä n'na xɛqui ra̱ thu̱hmɛ̱ ya. Nu̱na̱ ga̱ u̱nnä p'ʉya, guehna̱ dí mma̱ngä na̱.

Bi po'a̱ n'na xɛqui ra̱ thu̱hmɛ̱ p'ʉya, bi u̱nna̱ Judas Iscariote rá ts'ʉnt'ʉ ra̱ Simu̱. [27] Nu̱na̱ ra̱ Judas, ngu̱ i hya̱nna̱ ra̱ thu̱hmɛ̱, bi yʉtra̱ zithu̱ p'ʉ ja rá mmʉi. Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbʉya:

—Nu̱'a̱ te ja ngue gui 'yøt'e, 'yøt'e n'nahma̱ntho.

[28] Pɛ nu̱'ʉ 'dap'ʉ hu̱hmʉ p'ʉ ja ra̱ mɛ̱xa ngue si̱hmɛ̱, hi̱njombi̱ n'yo yø mmʉi hanja na̱ ra̱ hya̱ bi sihna̱ ts'ofo. [29] A nu̱na̱ ra̱ Judas ngue ma̱ fäti ra̱ buxa njʉmɛ̱nyu̱, bi 'yɛ̱mp'ʉ i bɛ̱n'i̱'da, ngue nu̱na̱ ra̱ Jesús bi xifi ngue da̱ däi tema̱ hyoni̱ ngue ra̱ ngo, ogue di u̱nni̱ zi algo yø hyoya. [30] Høntho bi zi ra̱ thu̱hmɛ̱ bi t'u̱nna̱ Judas, bi bøni̱, bi̱ ma. Pɛ ya nxui̱ p'ʉya.

Ma̱'da'yo ra̱ hya̱ di̱ ma̱nda ra̱ Jesús ngue di̱ nja.

[31] Mi̱ bønna Judas, bi 'yɛ̱nna̱ Jesús:

—A nuya ja di̱ nɛ̱qui̱ p'ʉya ngue ma̱guesɛ ra̱ N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱. 'Nɛ̱ conná ngue'a̱ te øt'e, ja di̱ nɛ̱qui̱ p'ʉ ngue ma̱guesɛ Oja̱. [32] Xi'mø ngue ra̱ N'yohʉ bí 'yɛ̱ ma̱hɛ̱ts'i̱, nu̱ te øt'e, gue'a̱ gui̱ nɛ̱qui̱ ngue ma̱guesɛ Oja̱'a̱, nu̱na̱ Oja̱ ya, xquet'a̱ da̱ 'yu̱di̱ ngue ma̱guesɛ'a̱ rá Ts'ʉnt'ʉ ya. 'Nɛ̱ ya mi̱ ts'ʉdyø pa di̱ nja na̱ dí xi'a̱hʉ ya. [33] Ague ma̱ ba̱si̱'a̱hʉ, ya mi̱ ts'ʉdra̱ ora dí 'bʉhmʉ ua ya. Tengu̱tho ra̱ hya̱ xtá xicä yø judío, xquet'a̱ ngu̱t'a̱tho ra̱ hya̱ dí xi'a̱hʉ ya. Gui hyonjʉ, pɛ hi̱nda̱ zä gui tɛnnga̱hʉ hapʉ gdá magä. [34] Ma̱'da'yo høn da̱di 'bɛp'a̱hʉ ya, ngue gui̱ mma̱hmʉ n'na ngu̱ n'na'a̱hʉ. Tengu̱tho nná ma̱'a̱hʉ, guí njathʉ p'ʉya ngue guí mma̱hmʉ n'na ngu̱ n'na'a̱hʉ. [35] Nu̱'mø ngue guí mma̱hmʉ n'na ngu̱ n'na'a̱hʉ, di u̱nna̱ güɛnda gätho yø ja'i̱ ngue gue'e ma̱ xädi'a̱hʉ 'mø.

Bi̱ ma̱nna̱ Jesús ngue da̱ gøn'a̱ m'mɛfa ra̱ Bɛdu.

[36] Ra̱ Bɛdu bi 'yørpa̱ ra̱ nt'änni̱ ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague grá Hmu̱, ¿hapʉ gue gdi̱ ma p'ʉya?

Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱na̱:

—Nup'ʉ ha gdá magä, ya hi̱nda̱ zä gui tɛnnga̱hʉ. Pɛ da̱ zä gui tɛnnga̱hʉ m'mɛfa.

[37] Ra̱ Bɛdu p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague grá Hmu̱, ¿hanja ngue guí ɛ̱na̱ ngue hi̱nda̱ zä ga̱ tɛn'na̱'i̱ ya? Nu̱gä dí ɛmma̱ te conná ngue'e.

[38] Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱na̱:

—Guí ɛ̱na̱ ngue gui ɛnni̱ te conná nguecä. Pɛ ma̱juani̱ dí xi'i ngue hante di̱ mmahra̱ øni̱, ya xquí cønga̱ nhyu̱ ndi̱.

14

Nuną rą Jesús, guehną rą 'yu ną ngue di zønną ją'i p'ʉ 'bʉhrą Papá.

1 'Yo di tu ni mmʉihʉ. Guí hyąhni mmʉi gui 'yɛc'ɛihʉ Oją, dą guecä dąmi 'yɛc'ɛigąhʉ. 2 Nup'ʉ ja rą́ ngu mą Papágä, xąngu yø ts'äya bí jap'ʉ. Nu'mø dą hin'yʉ p'ʉ yø ts'äya, hinte gą sänni gą xi'ąhʉ 'mø. Pɛ nuyá, gą mmagä ya ngue güí nsägä ha gui nsäyahʉ. 3 Nu'mø dą́ magä p'ʉya ngue güí nsägä ha gui nsäyahʉ, gą ma ɛcä mąhøn'ą p'ʉya gą sixąhʉ, n'namhmą ngue 'dap'ʉ gą m'mʉhmʉ. 4 Guí pąhmʉ p'ʉya hapʉ gdą magä, 'nɛ guí pąhmʉ rą 'yu.

5 Mi dąhrą Toma p'ʉya, bi 'yɛmbi:

—Ague grą́ Hmu, hindí pącähe ha gdi ma, ¿ha dą nzä gą pącähe rą 'yu gdi ma?

6 Mi dąhrą Jesús, bi 'yɛmbi:

—Conną́ nguecä dą zä guí sømhmʉ p'ʉ 'bʉ Oją. 'Nɛ conną́ nguecä guí pąhmʉ ndaną mąjuąni. Go dądi ungä rą 'da'yo te. Nu to gä dą 'yɛc'ɛigui, gue'ʉ dą zømp'ʉ 'bʉhmą Papá'ʉ. 7 Ngue hingmi pąhmʉ te'ogä mą m'mɛt'o, jąnąngue hingmi pąhmʉ te'o nąrą Papá. A nuyá, ya guí pąhmʉ ya, porque ya guí nnuhʉ ya.

8 Bi 'yɛmbrą Lipe p'ʉya:

—Ague grą́ Hmu, 'yøt'e ngue dą zä gą nnugähe rą Papá 'mø. Co nu'ą p'ʉya.

9 Mi dąhrą Jesús, bi 'yɛmbi:

—Ague Lipe, ya xą mma yø pa dí n'yohʉ, ¿'nɛ tobe hinguí pąqui? Nu'ą to bi nugä, ya bi nu rą Papá'ą. ¿Hanja'ą guí xiqui ngue guí ɛngui gą øt'ä ngue gui nnu rą Papá? 10 ¿Ua hinguí ɛc'ɛigui ngue tengąthogä ya, njarbʉtho mą Papá? Tengątho mą Papágä p'ʉya, xquet'ą di njadä p'ʉ. Nuną rą hyą ya xtą́ xi'ąhʉ, hingo dí mmąnsɛgä ną. Nu'ą rą Papá dí n'yo'be, go øt'ą te dí øt'ä'ą. 11 Dąmi 'yɛc'ɛigąhʉ ngue tengąthogä ya, njarbʉtho mą Papá. Tengątho mą Papágä ya, xquet'ą di njadä p'ʉ. A nu'mø hinguí ɛc'ɛihʉ nąrą hyątho, dąmi 'yɛc'ɛigąhʉ 'mø gą́ nuhʉ'ą te dí øt'e. 12 Mąjuąni dí xi'ąhʉ, nu rą ją'i ngue rą́ mmʉi gą 'yɛc'ɛigui, xquet'ą dą zä dą 'yøtrą ją'i tengątho dí øt'e. Mąn'na xąngu dą 'yør'mø ngue dą zä, porque nugä gą mmagä p'ʉ bí 'bʉhmą Papá. 13 Rą́ngue guí ɛc'ɛigąhʉ, nu'mø gą́ mat'Oją́hʉ, gui hyą rą ts'ɛdi gui 'yädi te guí nnehʉ. Nugä gą 'da'ąhʉ'ą te gä gui 'yähmʉ, n'namhmą dą fądi ngue mąguesɛ ną mą Papá. 14 Rą́ngue guí ɛc'ɛigąhʉ, nu'mø gui hyą rą ts'ɛdi gui 'yädi te guí nnehʉ, nugä gą 'da'i ndaną bi zä mącosa gui 'yähmʉ.

Bi xihyø xädi rą Jesús ngue dą pɛnhną Espíritu Santo.

15 Nu'mø gądi mącjʉ, dąmi 'yøt'e te dądi 'bɛp'ąhʉ 'mø. 16 Gą äpą rą mąte mą Papá ngue dą pɛnhni te'o dą mäxąhʉ, 'nɛ di hoc'ą ni mmʉihʉ, tengątho dí øt'ąhʉ ya. Nuną dą 'bɛnhni, guehną rą Espíritu Santo dą gäp'ąhʉ rą 'yu mąjuąni. 'Nɛ guehną guí n'yohʉ para zątho ną. 17 Nu yø ją'i hingui ɛc'ɛi Oją, hingui sä di n'youi rą Espíritu Santo, porque hingui hɛti 'nɛ hingui pądi te'o. Pɛ nu'ąhʉ, ya guí pąhmʉ te'o ną, porque rą Espíritu Santo ya 'bʉcua guí 'bʉhmʉ, 'nɛ guí n'yohʉ para zątho ną. 18 Nugä hinga soc'ąsɛhʉ ua, gą ma pengä ngue gą n'yohʉ. 19 Ya mi ts'ʉtho ya, ya hinni mantho dą nugä yø ją'i. Pɛ nu'ąhʉ guí nnujʉ mąhøn'ą. 'Nɛ di nja'ąhʉ rą 'da'yo te, ngue mąhøngdí 'bʉcä. 20 Nu'ą rą pa'ą p'ʉya, guí umhmʉ rą güɛnda ngue dí n'yogä'be mą Papá. Dą gue'ąhʉ p'ʉya, dí n'yohʉ p'ʉ guí 'bʉhmʉ. 21 Nu rą ją'i dą 'yøt'e te dądi 'bɛpi, guehną di nɛqui ngue mąjuąni di mąqui. Mą Papágä p'ʉya, xquet'ą di mądi gätho ya yø ją'i di mąqui. Nugä p'ʉya xquet'ą dądi mądi, 'nɛ gą øt'e ngue dą fądi ngue dí n'yo'be rą ją'i di mąqui.

22 Bi 'yɛnną Judas, nuną hingrą Iscariote:

—Ague grą́ Hmu, ¿hanja ngue hønjthogähe gui 'yudi ngue dí n'yohʉ, 'nɛ hingą gätho mi'da yø ją'i dą bądi?

23 Mi dąhrą Jesús, bi 'yɛną:

—Nu rą ją'i di mąqui, guehną dą 'yørpąbi mąsu te dí xifi, 'nɛ guehną di mąhmą Papágä ną. Nugä ya, co 'nɛhmą Papá, ya dí n'yohe rą ją'i di mąqui. 24 A nu rą ją'i hindi mąqui, guehną hingui ørcątho mąsu te dí xännbi. Nuną rą hyą dí xi'ąhʉ ya, himmą hyąsɛgä ną, go rą́ hyą'ą mą Papá bá pɛnngui.

25 Dí xi'ąhʉ gätho ya yø hyą ya, mɛnte tobe 'daua dí 'bʉhmʉ. 26 A nugä gą äprą mąte rą Papá ngue dą pɛnhną Espíritu Santo, n'namhmą dą mäxąhʉ 'nɛ di hoc'ą ni mmʉihʉ. Gue'ą go dą xän'nąhʉ gätho'ą p'ʉya, 'nɛ gä di bɛn'nąhʉ ya yø hyą ya xtą́ xi'ąhʉ.

27 Ya ga̱ soc'a̱hʉ ya, pɛ di hu̱t'a̱ ni̱ mmʉihʉ.
Nu̱gä ga̱ øt'e ngue da̱ hyu̱ ni̱ mmʉihʉ, hi̱n-
ga̱ tengu̱ ra̱ hya̱ mma̱nyø ja̱'i̱ ngue ɛ̱mbi̱
nthu̱mmʉi. 'Yo sä di tu̱ ni̱ mmʉihʉ 'nɛ̱ 'yo
guí su̱hʉ. 28 Ya guí øde te xtá̱ xi'a̱hʉ ngue
ga̱ mmagä p'ʉ bí 'bʉhra̱ Papá, 'nɛ̱ hønga̱ ma
ɛ̱cä ngue 'dap'ʉ ga̱ n'yohʉ. Nu̱'mø ma̱juɑni̱
ga̱di̱ ma̱cjʉ, da̱mi̱ johyahʉ ngue ga̱ mmagä.
Porque nu̱na̱ ra̱ Papá, ta̱te na̱ ngue nu̱gä.
29 Dí xi'a̱hʉ na̱ ra̱ hya̱ na̱ hante ngue di̱
nja, n'namhma̱ ngue nu̱'mø bi̱ nja, ya gui
'yɛ̱c'ɛ̱ihʉ na̱ ra̱ hya̱ ya xtá̱ xi'a̱hʉ p'ʉya.
30 Ya hi̱nga̱ ya'atho ga̱ nya̱hʉ ya, porque
ya bá ɛ̱p'ʉ ra̱ zithu̱ nu̱'a̱ di̱ ma̱nda yø ja̱'i̱
hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱igä. Pɛ cohrá ts'ɛdi na̱, hi̱nda̱ zä
da̱ da̱jpi̱. 31 Pɛ ya jatho ngue ngu̱'a̱ di̱ nja,
para ngue da̱ ba̱hyø ja̱'i̱ ngue da̱di̱ ma̱cä ma̱
Papá. 'Nɛ̱ dí øt'e te di 'bɛjpi ga̱ øt'e. Nanjʉ
ya, ma ga̱ 'uehmʉ ua.

15

*Ra̱ Jesús bi hy*ɛjpa̱bi̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱ ngue
n'na 'bäi ra̱ uva conyø 'yɛt'o.
1 Go guecä tengu̱tho n'na 'bäi ra̱ uva, 'nɛ̱
hi̱njom ma̱n'na tengu̱gä. Ma̱ Papágä p'ʉya,
tengu̱tho n'na ra̱ mɛfi ngue fähra̱ nua̱'uva.
2 Sa̱jpa̱ yø 'yɛt'o hi̱ngui̱ nne di̱ nzʉdi. Pɛ
nu̱'ʉ yø 'yɛt'o zʉdi, fädi 'nɛ̱ øjpa̱ yø 'yont'o,
n'namhma̱ ngue ma̱n'na di̱ nzʉdi xa̱nho.
3 A nu̱'a̱hʉ, tengu̱tho yø 'yɛt'o ngue zʉdi,
porque guí ørpa̱hʉ ma̱su̱ te dí xän'na̱hʉ.
4 'Yo gui hɛga̱hʉ p'ʉ, tengu̱tho gä hi̱ndi̱
hɛc'a̱hʉ p'ʉ. Xi n'na ra̱ 'yɛt'o ya, nu̱ hi̱nda̱
zä di̱ nzʉhrá ndät'ä 'mø 'yosɛ, ya hi̱mbi̱
thɛp'ʉ ja ra̱ da̱'yʉ. Guí njathʉ p'ʉya, hi̱nda̱
zä gui̱ n'yo ma̱nhohʉ 'mø gui hyɛga̱hʉ p'ʉ.
5 Nu̱gä tengu̱tho n'na ra̱ da̱'yʉ. A nu̱'a̱hʉ
p'ʉya, tengu̱tho yø 'yɛt'o. Nu̱'a̱ hi̱ngui̱
hɛga̱gui̱ ya, ma̱n'na di̱ n'yo ma̱nho, porque
dí n'yo'be. A nu̱'mø gui hyɛga̱hʉ p'ʉ, ya
hi̱nda̱ zä te gui 'yøthʉ. 6 A nu̱ ra̱ ja̱'i̱ hɛp'ʉ
ma̱ hya̱gä, di̱ njapi tengu̱tho ra̱ 'yɛt'o hi̱ngui̱
zʉdi. I̱ nthɛqui ngue ma̱'ot'i. Nu̱'mø bi
'yot'i, da̱ ma ma̱pɛti ngue da̱ t'u̱di̱.
7 Nu̱'mø hi̱ngui̱ hyɛga̱hʉ p'ʉ, gui 'yɛ̱t'a̱
mmʉi te dí xän'na̱hʉ, da̱mi̱ 'yädi te gui̱ nne
gui 'yähmʉ, gui̱ nnu̱ gue di̱ n'na'a̱hʉ. 8 Nu̱na̱
ma̱ Papágä, da̱ hnu̱ ma̱nsu̱ 'mø ngue gui̱
n'yo ma̱nhohʉ na̱. Gue'a̱ di̱ nɛ̱qui̱'a̱ p'ʉya
ngue ma̱juɑni̱ ma̱ xädi'a̱hʉ. 9 Tengu̱tho gui̱
ma̱cä ma̱ Papá, njarbʉtho nná ma̱'a̱hʉ ya.
Nu̱ te di̱ nnu̱ ma̱nhogä, gue'a̱ gui 'yøthʉ'a̱.
10 Nu̱'mø gui 'yøt'e te da̱di 'bɛp'a̱hʉ, ya ni̱
mantho ga̱ ma̱'a̱hʉ 'mø. Nu̱gä dí øt'e te di
'bɛjpagui̱ ma̱ Papá, ja̱na̱ngue di̱ ma̱qui̱.
11 Dí xi'a̱hʉ na̱ ra̱ hya̱ na̱, n'namhma̱ ngue
tengu̱tho nná johyagä, ngu̱'a̱ gdi johyahʉ.
'Nɛ̱ hangu̱ ra̱ pa guí johyahʉ. 12 Nu̱na̱ ra̱
hya̱ na̱ya, da̱di 'bɛp'a̱hʉ ngue tengu̱tho nná
ma̱'a̱hʉ ya, da̱ ngu̱t'a̱ gdí mma̱hmʉ n'na
ngu̱ n'na'a̱hʉ. 13 Nu̱'a̱ ma̱ da̱tho ja ngue da̱
'yøt'a̱ n'na ngue'mø di̱ ma̱hrá amigo, da̱
'yɛnná te connа́ nguehrá amigo. 14 Nu̱'a̱hʉ,
ya ma̱ amigo'a̱hʉ ngue'mø gui 'yøt'e te da̱di
'bɛp'a̱hʉ. 15 Nu̱yá, ya hi̱nga̱ ɛ̱n'a̱hʉ ngue
gyø mɛfithohʉ ya, porque nu̱'a̱ ra̱ mɛfitho
hi̱ngui̱ pa̱di̱ te øtrá hmu̱'a̱. Nu̱ya dí mma̱
ngue ma̱ amigo'a̱hʉ, porque ya dá o'a̱hʉ
n'yu̱ te gäma̱ hya̱ xicä ma̱ Papá. 16 Hi̱ngo
gá huanngа̱hʉ, nu̱gä go dá huan'na̱hʉ. A
nu̱yá, ngue guí ɛ̱c'ɛ̱iga̱hʉ, dí nne ngue za-
nt'a̱ gui̱ n'yo ma̱nhohʉ, n'namhma̱ ngue di̱
n'na'a̱hʉ'a̱ te gä gui 'yäphʉ ra̱ Papá. 17 Nu̱na̱
ra̱ hya̱ na̱ya, da̱di 'bɛp'a̱hʉ ngue guí mma̱di̱
n'na ngu̱ n'na'a̱hʉ.

*I̱ nnu̱ ma̱n'*ʉ yø ja̱'i̱ ra̱ Jesús co 'nɛ̱'ʉ yø
xädi sʉmba̱bi̱.
18 Nu̱'mø ngue nnu̱ ma̱n'ʉ'a̱hʉ yø ja̱'i̱,
ya guí pa̱hmʉ ngue ya ma̱m'mɛt'o xa̱ hnu̱
ma̱n'ʉgui̱. 19 Nu̱'mø ngue ga̱di̱ n'amigohʉ
yø ja̱'i̱ hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱igä, da̱di̱ ma̱'a̱hʉ yø ja̱'i̱
'mø tengu̱tho gui̱ ma̱hyø amigo. Pɛ nu̱gä,
go dá huan'na̱hʉ p'ʉ 'bʉhyø ja̱'i̱ ua ja ra̱
xi̱mhäi. A nu̱yá, ya hi̱n ga̱di̱ n'amigohʉ yø
ja̱'i̱ ya. Ja̱na̱ngue nnu̱ ma̱n'ʉ'a̱hʉ. 20 Da̱mi̱
bɛ̱nna̱ hya̱ ya xtá xi'a̱hʉ m'mɛt'o. Hi̱njo'o
n'na ra̱ mɛfitho da̱ 'yɛ̱na̱ ngue hi̱nda̱ thogui
tengu̱tho thohrá hmu̱. Nu̱'mø ngue bi̱ nu̱
ma̱n'ʉgä yø ja̱'i̱, xquet'a̱ gui̱ njathʉ p'ʉya,
da̱ nu̱ ma̱n'ʉ'a̱hʉ yø ja̱'i̱. Nu̱'mø ngue
hi̱ngui̱ t'ɛ̱c'ɛ̱i̱'a̱ te dí xännba̱tegä, ni̱ xi̱nga̱
gue'a̱hʉ da̱ t'ɛ̱c'ɛ̱i̱'a̱hʉ 'mø. 21 Nu̱ te gä dí
xi'a̱hʉ ya, da̱ ja'a̱hʉ yø ja̱'i̱, porque ngue
ma̱ xädi'a̱hʉ. Nu̱na̱ Oja̱ bá pɛnngui̱, hi̱ngui̱
pa̱hyø ja̱'i̱ te'o na̱, ja̱na̱ngue di ja'a̱hʉ p'ʉ yø
ja̱'i̱.
22 Nu̱'mø hi̱n xca̱bá ɛ̱hɛ̱ ga̱ nzohyø ja̱'i̱, ya
hi̱ndi̱ jasɛ yø ja̱'i̱ p'ʉ da̱ ma ra̱ castigo 'mø.
Pɛ nu̱yá, di jasɛ p'ʉ da̱ ma ra̱ castigo ya
ngue hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱igui̱. 23 A nu̱yá, nu̱'a̱ ga̱ nnu̱
ma̱n'ʉgä yø ja̱'i̱ ya, xquet'a̱ 'nɛ̱'a̱ ma̱ Papágä
nnu̱ ma̱n'ʉ ya. 24 Hi̱n tema̱ castigo di̱ nja
'mø ngue hi̱n tema̱ hmɛ̱ya xcá øt'ä p'ʉ ha
'bʉhyø ja̱'i̱. 'Nɛ̱ nu̱'a̱ te gä dí øt'e, hi̱njongui̱

pøni̱ ngue di sä da̱ 'yøt'e. Ma̱da̱gue'a̱ bi̱ nu̱ yø ja̱'i̱ te gä dí øt'e, pɛ co ngu̱'a̱ nnu̱ ma̱n'ʉ gyø ja̱'i̱, co 'nɛ̱'a̱ ma̱ Papá i hnu̱ ma̱n'ʉ ya. 25 Nu̱ya yø hya̱ dí mma̱ngä, di̱ nja ya, porque jatho ngue di̱ nja'a̱ te nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro ngue ra̱ ley ca̱ yø ja̱'i̱, i ɛ̱na̱: "Hi̱ngui̱ ja te rá̱ngue'a̱ i hnu̱ ma̱n'ʉgui".

26 Ga̱ xicä ma̱ Papá ngue da̱ pɛnhna̱ Espíritu Santo da̱ mäxa̱hʉ 'nɛ̱ di hoc'a̱ ni̱ mmʉihʉ. A nu̱'á, go di ja ma̱ju̱a̱ni̱ te'ogä'a̱. 27 Xquet'a̱ 'nɛ̱'a̱hʉ da̱mi̱ jahʉ ma̱ju̱a̱ni̱ te'ogä, porque dí n'yohʉ asta̱ guep'ʉ bá̱ fʉhra̱ hya̱.

16

1 Dí xi'a̱hʉ ya yø hya̱ ya, n'namhma̱ hi̱nguí̱ nyobɛ̱ni̱hʉ. 2 'Nɛ̱ da̱ ma nthu̱qui̱ ni̱ thu̱hu̱ p'ʉ ja yø ni̱ja̱ yø judío. Da̱ 'yɛ̱hra̱ ora ngue di̱ m'mʉ i'da da̱ hyo'a̱hʉ, da̱ 'yɛ̱na̱ ngue ørpa̱ rá 'bɛfi Oja̱. 3 Ngu̱na̱ ra̱ hya̱ da̱ ja'a̱hʉ yø ja̱'i̱, porque hi̱nja̱m'mø di̱ nne da̱ ba̱'a̱ ma̱ Papá, ni̱ xi̱nga̱ gueque di pa̱cyø ja̱'i̱. 4 Dí xi'a̱hʉ na̱ ra̱ hya̱ na̱, n'namhma̱ ngue nu̱'mø bi zønna̱ ora di̱ nja, da̱ zo ni̱ mmʉihʉ na̱ ra̱ hya̱ ya xtá xi'a̱hʉ.

Ja di̱ nɛ̱qui̱ p'ʉ'a̱ te øtra̱ Espíritu Santo p'ʉya.

Ma̱m'mɛt'o hi̱nte dí xi'a̱hʉ na̱ ra̱ hya̱ na̱, porque 'daua dí 'bʉhmʉ. 5 A nu̱yá, ya ga̱ mmagä ya, ga̱ni̱ m'mʉp'ʉ bí 'bʉhma̱ Papá bá̱ pɛnngui̱. A nu̱'a̱hʉ ya, ya hi̱njonda̱ bøni̱ da̱ 'yɛ̱ngui̱: "¿Hapʉ gni̱ ma ya?" 6 Pɛ nu̱ya ngue dá̱ xi'a̱hʉ na̱ ra̱ hya̱ na̱, bi du̱ ni̱ mmʉihʉ ya. 7 Pɛ ma̱ju̱a̱ni̱ te dí xi'a̱hʉ, go ni̱ nhohʉ ngue ga̱ mmagä. Porque nu̱'mø hi̱nga̱ mmagä, ¿hague di 'yɛ̱'a̱ ra̱ Espíritu Santo da̱ mäxa̱hʉ 'nɛ̱ di hoc'a̱ ni̱ mmʉihʉ 'mø? Pɛ nu̱'mø ga̱ mmagä, ya ga̱ ma pɛnhnä p'ʉya. 8 Nu̱'mø bá̱ ɛ̱'a̱ p'ʉya, go da̱ 'yøt'a̱ ngue da̱ ba̱hyø ja̱'i̱ 'bʉcua ja ra̱ xi̱mhäi ngue ja yø ts'oqui, 'nɛ̱ da̱ ba̱di̱ hanja na̱ ra̱ 'yu̱ nju̱a̱ntho. 'Nɛ̱ da̱ ba̱hyø ja̱'i̱ ngue da̱ zønna̱ pa da̱ japra̱ castigo Oja̱. 9 Da̱ ba̱di̱ ngue ra̱ ts'oqui øtyø ja̱'i̱ hi̱mbi̱ 'yɛc'ɛ̱gui̱. 10 A nu̱gä ngue nju̱a̱ntho dá̱ n'yogä, ya ga̱ mmagä p'ʉ bí 'bʉhma̱ Papá. 'Nɛ̱ ya hi̱nni̱ mantho guí̱ nnu̱jʉ ua. Ja̱na̱ngue da̱ hya̱xa̱ nju̱a̱ni̱ yø ja̱'i̱ p'ʉya ndana̱ gue'a̱ ra̱ 'yu̱ nju̱a̱ntho ja ngue da̱ n'yo. 11 Da̱ hya̱xa̱ nju̱a̱ni̱ yø ja̱'i̱ p'ʉya hanja na̱ ra̱ hya̱ xa̱ nzän'Oja̱. Porque ya da̱ ts'ännbi̱ ngue da̱ ma ra̱ castigo na̱ ra̱ zithu̱ di̱ ma̱nda ua ja ra̱ xi̱mhäi.

12 Xa̱ngu̱ mi̱'da yø hya̱ jap'ʉ dí nne ga̱ xi'a̱hʉ, pɛ tobe hi̱ngui̱ sønna̱ ora p'ʉ da̱ zä gui ti̱mhmʉ te ga̱ mbøn'a̱ te dí xi'a̱hʉ ya. 13 Nu̱'mø bá̱ ɛ̱hra̱ Espíritu Santo ya, go di o'a̱hʉ n'yu̱ hanja'a̱ te ma̱ju̱a̱ni̱'a̱. 'Nɛ̱ gä ma̱ju̱a̱ni̱'a̱ te da̱ xän'na̱hʉ'a̱, porque hi̱ngrá hya̱sɛ da̱ ma̱, a nu̱na̱ tengu̱tho ra̱ hya̱ da̱ sifi, da̱ ngu̱'a̱ da̱ ma̱. Da̱ 'yøt'e ngue gui ti̱mhmʉ hanja'a̱ te ja ngue di̱ nja. 14 Nu̱'a̱ go da̱ 'yøt'e ngue da̱ hnu̱ ma̱nsu̱gä'a̱, porque da̱ ha̱'a ra̱ hya̱ ga̱ xifi, 'nɛ̱ da̱ 'yøt'e ngue gui pa̱hmʉ hanja ra̱ hya̱. 15 Nu̱ te gäma̱ hya̱ mma̱nna̱ Papá, gä gue'a̱ ra̱ hya̱ dí mma̱ngä'a̱. Ja̱na̱ngue dí xi'a̱hʉ ngue ra̱ Espíritu Santo da̱ ha̱nngagui̱ ma̱ hya̱, 'nɛ̱ di ja'a̱hʉ ngue gui pa̱hmʉ hanja ra̱ hya̱.

Da̱ gohi ngue ra̱ johya'a̱ ra̱ dummʉi ja yø xädi.

16 Ya mi̱ ts'ʉdra̱ ora ngue hi̱n hapʉ gui̱ nnu̱jʉ ya. M'mɛfa p'ʉya, ya hi̱nda̱ ya'atho gui̱ nnu̱jʉ ma̱hø̱n'a̱, porque ga̱ mmagä ma̱hɛ̱ts'i̱ bí 'bʉhma̱ Papá.

17 Nu̱ya 'da yø xädi p'ʉya, di̱ n'yänni̱ n'na ngu̱ n'na, di̱ n'yɛ̱mbi̱:

—¿Te ga̱ mbøn'a̱ xicjʉ na̱? ngue ɛ̱na̱ ya mi̱ ts'ʉdra̱ ora ya, ya hi̱n hapʉ ga̱ nnu̱hʉ. Xi̱mmi̱ ts'ʉdra̱ ora ngue ga̱ nnu̱hʉ ma̱hø̱n'a̱ p'ʉya, xi̱mmi̱ mma̱mp'ʉya ngue da̱ ma ma̱hɛ̱ts'i̱ bí 'bʉhrá Papá. 18 ¿Teni̱ 'bɛ'a̱ ga̱ mbøn'a̱ mma̱nna̱? ngue ɛ̱mbi̱ ya mi̱ ts'ʉtho. Hi̱ndí pa̱hmʉ tema̱ hya̱ mma̱nna̱.

19 Bi ba̱hra̱ Jesús ngue nne da̱ 'yänyø xädi na̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱, bi 'yɛ̱mbʉya:

—Nu̱gä dí xi'a̱hʉ, ya hi̱nda̱ ya'atho hi̱n hapʉ gui̱ nnu̱jʉ. M'mɛfa p'ʉya, ya hi̱nda̱ ya'atho gui̱ nnu̱jʉ. ¿Ua guehna̱ ra̱ hya̱ ga̱di̱ n'yänhnʉ na̱ya? 20 Ma̱ju̱a̱ni̱ dí xi'a̱hʉ ngue gui̱ nzomhmʉ 'nɛ̱ da̱ du̱ ni̱ mmʉihʉ. Nu̱'mø bi̱ nu̱'a̱hʉ yø ja̱'i̱ 'bʉ'a̱ nxi̱mhäi p'ʉya, da̱di johya. Pɛ hi̱nte ja'a̱. Nu̱ ni̱ du̱mmʉihʉ da̱ gohi ngue ra̱ johya'a̱. 21 Conque nu̱'mø ja ngue di̱ m'mʉhrá ba̱si̱ n'na ra̱ xisu, tu̱ rá mmʉi porque ya bi zønna̱ ora da̱ zä ra̱ n'ʉ. Pɛ nu̱'mø ya bi̱ m'mʉhrá ba̱si̱ p'ʉya, ya hi̱nni̱ mantho mbɛ̱n'a̱ ra̱ n'ʉ mi̱ sä. Porque di johya ngue ya bi̱ m'mʉhrá ba̱si̱ ua ja ra̱ xi̱mhäi. 22 Xquet'a̱ gui̱ njathʉ p'ʉya. Bá̱ ɛ̱p'ʉ ra̱ ora da̱ du̱ ni̱ mmʉihʉ. Pɛ nu̱gä ga̱ ma pengui̱ ga̱ nnu̱'a̱hʉ. Gä ra̱ johya di̱ nja ni̱ mmʉihʉ p'ʉya. Gue'a̱ n'na ra̱ johya hi̱njonda̱ zä da̱ hya̱qui̱.

23 Nu̱'a̱ ra̱ pa'a̱ p'ʉya, ya hi̱mma̱ hyoni̱ te
gui 'yännga̱hʉ. Nu̱gä ma̱juani̱ dí xi'a̱hʉ,
nu̱'mø gá mat'Oja̱hʉ rángue guí ɛ̱c'ɛ̱iga̱hʉ,
da̱mi̱ hya̱ ra̱ ts'ɛdi gui 'yädi te guí nnehʉ.
Ma̱ Papágä p'ʉya di 'da'i te gui 'yäphʉ.
24 Asta̱ guehya tobe hi̱nte guí äphʉ Oja̱ di
'da'a̱hʉ rángue guí ɛ̱c'ɛ̱iga̱hʉ. Da̱mi̱ 'yähmʉ
n'namhma̱ di̱ n'na'a̱hʉ. Ja̱nju̱ani̱ ngue gä ra̱
johya di̱ nja'a̱hʉ p'ʉya.

Bi̱ nta̱te ra̱ Jesucristo ua ja ra̱ xi̱mhäi.

25 Nu̱ya yø hya̱ ya xtá xi'a̱hʉ, dá honi̱ te
nná hyɛjpa̱bi̱ ra̱ hya̱ dá ma̱. Pɛ da̱ 'yɛ̱hra̱ ora
ngue nu̱ya yø hya̱ dí xi'a̱hʉ, ya hi̱nga̱ honi̱
te gda̱ hyɛjpi. Sinoque ga̱ xi'a̱hʉ nju̱antho
ha di̱ njap'ʉ gdi̱ pa̱hmʉ ra̱ Papá. 26 Nu̱ ra̱ pa
ja p'ʉya, ya da̱ zä gui 'yäphʉ ra̱ Papá'a̱ te
guí nnehʉ rángue guí ɛ̱c'ɛ̱iga̱hʉ. Ya hi̱mma̱
hyoni̱ ngue 'bet'o ga̱ äpä ra̱ ma̱te ma̱ Papá
conná ngue'a̱hʉ. 27 Porque di̱ ma̱'asɛhʉ ra̱
Papá. Di̱ ma̱'a̱hʉ, porque ga̱di̱ ma̱cjʉ, 'nɛ̱
gá 'yɛ̱c'ɛ̱ihʉ ngue dá ɛ̱cä p'ʉ bí 'bʉ Oja̱.
28 Bí nɛ̱xcä ma̱ Papá 'mø da̱mbá ɛ̱cua ja ra̱
xi̱mhäi. A nu̱yá, ga̱ pøngä ua ja ra̱ xi̱mhäi
ya, ga̱ mma ma̱hɛ̱ts'i̱ bí 'bʉhma̱ Papá.

29 Mi̱ da̱hyø xädi p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:

—A nu̱yá, nju̱antho guí xicje ya. Hi̱n
tema̱ hya̱ gni̱ hyɛjpi te guí mma̱nya. 30 A
nu̱yá, ja dí ti̱ngähe p'ʉya ngue gä guí pa̱r-
pa̱bi̱ yø n'yomfɛ̱ni̱ yø ja'i̱. Hi̱mma̱ hyoni̱
ngue 'bet'o da̱ t'øt'a̱'i̱ ra̱ nt'änni̱. Guehna̱
nná ɛ̱c'ɛ̱igähe na̱ya ngue güí 'yɛ̱p'ʉ ma̱hɛ̱ts'i̱
bí 'bʉ Oja̱.

31 Ra̱ Jesús bi 'yɛ̱na̱:

—A nu̱yá, ya guí ɛ̱c'ɛ̱ihʉ ra̱ hya̱ dí
mma̱ngä ya. 32 Ya mmɛ 'bexque'a̱ ya, ya ni̱
ma da̱ zønna̱ ora ga̱ nhyɛhmʉ, 'da'a̱ n'nani̱
gdí mähä. Ya gui soga̱sɛhʉ p'ʉya. Pɛ nu̱gä
hi̱ndí 'dasɛgä, porque dí n'yogä'be ma̱ Papá.
33 Nu'mø ngue gui u̱nni̱ mmʉihʉ ya yø hya̱
dí xi'a̱hʉ ya, guehya yø hya̱ da̱ hyu̱t'a̱ ni̱
mmʉihʉ ya. Nu̱ua ja ra̱ xi̱mhäi guí sähʉ
ra̱ n'ʉ ua. Pɛ da̱mi̱ hya̱hʉ ra̱ ts'ɛdi, ya xtá
ta̱pä'a̱ sɛcua ja ra̱ xi̱mhäi.

17

Bi̱ marpa̱bi̱ Oja̱ yø xädi ra̱ Jesús.

1 Mi̱ juadi bi̱ ma̱nya yø hya̱ ya p'ʉya, bi
hyanma̱ hɛ̱ts'i̱ ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱na̱:

—Ma̱ Papá'i, ya bi zønna̱ ora ya. Da̱
ba̱hyø ja'i̱ ya ngue ma̱guesɛ'a̱ ni̱ Ts'ʉnt'ʉ,
n'namhma̱ ngue xquet'a̱ 'nɛ̱hni̱ Ts'ʉnt'ʉ da̱
'yøt'e ngue da̱ ba̱hyø ja'i̱ ngue ma̱gue'a̱sɛ'i.
2 Nu̱'i̱ gá u̱nna̱ ts'ɛdi ni̱ Ts'ʉnt'ʉ ngue nu̱'ʉ
to gä gá däpi, di u̱nna̱ 'da'yo te para za̱ntho.
'Nɛ̱ gá u̱nna̱ nt'ɛ̱di̱ ngue nu̱'a̱ te da̱ zänni̱
gue'a̱ di̱ nja'a̱. 3 Nu'a̱ ra̱ 'da'yo te para
za̱ntho, gue'a̱ di di̱nna̱ ja'i̱ da̱ ba̱'i̱'a̱, 'nɛ̱ da̱
ba̱qui̱. 'Nɛ̱ høn'a̱tho'i ngue ma̱juani̱ grá
Oja̱. A nu̱gä p'ʉya, guecä drá Jesucristo guá
pɛnhua.

4 Nu̱gä dá øt'e ngue bi ba̱hyø ja'i̱ ua ja
ra̱ xi̱mhäi ngue ma̱gue'a̱sɛ'i. Dá juacä ra̱
'bɛfi gá 'bɛjpi ga̱ øt'e. 5 A nu̱ya ma̱ Papá'i,
da̱mi̱ 'daqui ngue nu̱p'ʉ ja ni̱ hmi̱ ni̱ dä,
ma̱guecsɛga̱ui tengu̱tho nmi̱ jaui m'mɛt'o
hante di̱ nhohra̱ xi̱mhäi.

6 Nu̱ya yø ja'i̱ gá huanhua ja ra̱ xi̱mhäi
ngue gá däqui, dá japi bi ba̱di̱ te'o'i. Mi̱ o ni̱
'yɛ yø ja'i̱, pɛ go gá däqui, 'nɛ bi 'yɛ̱c'ɛ̱i na̱
ni̱ hya̱ guá pɛnnbi̱. 7 A nu̱yá, ya pa̱hyø ja'i̱ ya
ngue go guí xiqui te gäma̱ hya̱ dí mma̱ngä.
8 Dá u̱nnä na̱ ni̱ hya̱ gá xiqui ga̱ xifi. Yø ja'i̱
p'ʉya, bi 'yɛ̱c'ɛ̱i. 'Nɛ̱ ha̱xa̱ nju̱ani̱ yø ja'i̱ ya
ngue ma̱juani̱ dá ɛ̱cä p'ʉ güí 'bʉi, 'nɛ̱ ɛ̱c'ɛ̱i
ngue go guá pɛnnga̱gui̱ ua.

9 Dí ä'i ra̱ ma̱te ya ngue gui fähyø ja'i̱.
Nu̱na̱ ra̱ ma̱te dí ä'i, hi̱n da̱di tɛrpä p'ʉ gätho
yø ja'i̱ 'bʉ'a̱ nxi̱mhäi. Nu'ʉ yø ja'i̱ gá däqui,
gue'ʉ dí xi'i guí fä'ʉ, porque o ni̱ 'yɛ. 10 Nu'ʉ
to gä o ma̱ 'yɛgä, gä o ni̱ 'yɛ'ʉ. Nu'ʉ to
o ni̱ 'yɛ p'ʉya, o ma̱ 'yɛgä'ʉ. 'Nɛ̱ da̱ hnu
ma̱nsu̱gä conná ngue'ʉ.

11 Nu̱gä ya hi̱nni̱ mantho ga̱ m'mʉɛ̱i̱ ua
ja ra̱ xi̱mhäi. Nu̱gä ga̱ mmagä p'ʉ guí 'bʉi,
ja ga̱ m'mʉcä p'ʉ. Pɛ nu̱ya da̱ gocua ja ra̱
xi̱mhäi, guehya dí xi'i gui fähya. Ma̱ Papá'i,
xa̱ndʉxqui'i. Conni̱ ts'ɛdi da̱mi̱ fädi te'o gá
däqui, n'namhma̱ ngue xøgue n'na hya̱tho
da̱ gohi, tengu̱thogüi, n'na hya̱tho dí jaui.
12 Mɛ̱nte ra̱ pa 'daua dá m'mʉhme ua ja ra̱
xi̱mhäi ya gá däqui, conni̱ ts'ɛdi nma̱rá fädi.
Hi̱njombi̱ m'mɛdi, hi̱nda̱ hønda̱ n'na nc'ɛ̱i,
nu̱na̱ ya bá nt'ot'i ngue di̱ m'mɛdi, para
ngue di̱ nja na̱ ra̱ hya̱ nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Maca̱
Libro.

13 A nu̱yá, ga̱ mmagä p'ʉ guí 'bʉhya. Pɛ
mɛ̱nte tobe dí 'bʉtä ua ja ra̱ xi̱mhäi, dí
mma̱ngä ya yø hya̱ ya, n'namhma̱ ngue
nu̱ya ma̱ ja'i̱ui, gä ra̱ johya di̱ nja, tengu̱tho
nná johyagä. 14 Nu̱na̱ ra̱ hya̱ guá pɛnnba̱ yø
ja'i̱ ngue ga̱ xännbi̱, bi̱ nu̱ ma̱nho ra̱ hya̱.
Pɛ nu̱ya yø ja'i̱ hi̱mbi̱ nu̱ ma̱nho ni̱ hya̱
p'ʉya, bi̱ nu̱ ma̱n'ʉ ya yø ja'i̱ bi̱ nu̱ ma̱nho

ni̱ hya̱. Porque ya hi̱nni̱ mantho øtra̱ nts'o ga̱ 'yo yø ja̱'i̱, tengu̱thogä ngue hi̱ndá øt'ä ra̱ nts'o ga̱ 'yo yø ja̱'i̱. [15] Hi̱nna̱ ä'i ra̱ ma̱te ngue guí jʉcua ja ra̱ xi̱mhäi ya yø ja̱'i̱ dí xi'i. Sinoque dí ä'i ra̱ ma̱te ngue gui fädi ngue ra̱ zithu̱ hi̱ndi̱ ts'onnba̱ yø nt'ɛc'ɛ̱i. [16] Tengu̱tho gä hi̱ndá øt'ä ra̱ nts'o øtyø ja̱'i̱, da̱ guehya ma̱ ja̱'i̱ui, xquet'a̱ hi̱ngui̱ øtra̱ nts'o ga̱ 'yo yø ja̱'i̱ ya. [17] Da̱mi̱ 'yøt'e ngue da̱ hyo yø mmʉi conná ngue'e, da̱ hyonna̱ nho da̱ n'yo conná nguehni̱ hya̱. Porque nu̱na̱ ni̱ hya̱, guehna̱ ma̱ju̱ani̱ na̱. [18] Tengu̱tho güí pɛnnga̱gui̱ ua ja ra̱ xi̱mhäi, xquet'a̱ di̱ njadä p'ʉya, dá ɛt'ä ya ma̱ ja̱'i̱ui ngue da̱ ma da̱ ma̱nna̱ hya̱ p'ʉ ha 'bʉhyø ja̱'i̱. [19] Dí ɛngä ma̱ te conná nguehma̱ ja̱'i̱ui, n'namhma̱ ngue xquet'a̱ 'nɛ̱'ʉ da̱ hyo yø mmʉi ngue xtá nho te da̱ n'yo conná nguehna̱ ra̱ hya̱ ma̱ju̱ani̱.

[20] Pɛ hi̱nga̱ hønt'ʉ dí ä'i ra̱ ma̱te guí fä'ʉ, sinoque 'nɛ̱'ʉ yø ja̱'i̱ da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱ig̱ä m'mɛfa conná nguehra̱ hya̱ da̱ ma̱nya ma̱ ja̱'i̱ui, xquet'a̱ dí xi'i ngue gui fädi. [21] Gätho ya dí xi'i ya, dí ä'i ngue xøgue n'na hya̱tho da̱ gohi tengu̱thogüi, ngue n'na hya̱tho di jaui. Ga̱ njathʉ p'ʉya, n'na hya̱tho ga̱ cohmʉ ya ma̱ ja̱'i̱ui, ma̱ Papá'i, gue'a̱ di ba̱di̱ gätho yø ja̱'i̱'a̱ ngue gua̱ pɛnnga̱gui̱ ua ja ra̱ xi̱mhäi. [22] Nu̱gä da̱ ja̱pä ya ma̱ ja̱'i̱ui tengu̱tho guí ja̱jpa̱gui̱ m'mɛt'o, n'namhma̱ ngue gue'a̱ di gohi ngue xøgue n'na hya̱tho di jahʉ'a̱ p'ʉya, tengu̱tho'i co 'nɛ̱cä n'na hya̱tho di jaui. [23] Nu̱gä dí n'yogä'be ya ma̱ ja̱'i̱ui. Nu̱'i̱ p'ʉya dí n'youi. Gue'a̱ di gohi ngue xøgue n'na hya̱tho di jahʉ'a̱. 'Nɛ̱ gue'a̱ di ba̱ hmi̱'da yø ja̱'i̱'a̱ ngue nu̱'i̱ go gua̱ pɛnnga̱gui̱ ua, 'nɛ̱ ga̱di̱ ma̱'ʉ ma̱ ja̱'i̱ui, tengu̱thogä, ga̱di̱ ma̱qui̱.

[24] Ma̱ Papá'i, nu̱ya ma̱ ja̱'i̱ui gá däqui, dí nnegä ngue 'nɛ̱hya di̱ m'mʉp'ʉ ha ga̱ m'mʉcä ya, n'namhma̱ ngue da̱ nu̱ te guí ørca̱gui̱, ngue gui øt'e ngue 'nɛ̱cä dí ta̱tegä hapʉ guí 'bʉi. Porque nu̱'i̱ ga̱di̱ ma̱qui̱ hante di̱ nhohra̱ xi̱mhäi. [25] Ma̱ Papá'i, gä ra̱ nho guí øt'e. Nu̱ya yø ja̱'i̱ 'bʉcua ja ra̱ xi̱mhäi, hi̱ngui̱ pa̱'i̱ ya. Pɛ nu̱gä dí pa̱'i̱. A nu̱ya ma̱ ja̱'i̱ui p'ʉya, ya pa̱di̱ ngue go gua̱ pɛnnga̱gui̱ ua. [26] 'Nɛ̱ da̱ xifi hanja ra̱ hya̱ ngue te'o'i. 'Nɛ̱ tobe ni̱ mantho dí xifi te'o'i ya, n'namhma̱ ngue tengu̱'i̱ ngue ga̱di̱ ma̱qui̱, da̱ ngu̱'a̱ da̱ 'yøt'e. A nu̱gä p'ʉya, dí n'yogä'be ya yø ja̱'i̱ ya.

18

Bi ts'ixra̱ Jesús ngue da̱ jot'i.

[1] Mi̱ juadi bi̱ ma̱nya yø hya̱ ya, bi̱ ma ra̱ Jesús, bi̱ mɛ yø xädi, bi̱ ma ma̱n'na nguadi ra̱ 'yu̱the Cedrón. Nu̱p'ʉ ja n'na ra̱ nu̱aza p'ʉya, ja bi yʉrbʉ ra̱ Jesús conyø xädi. [2] Xquet'a̱ 'nɛ̱hna̱ ra̱ Judas bi dä ra̱ Jesús, ya mi̱ pa̱'a̱ ra̱ xɛqui'a̱, porque xa̱ngu̱ yø nni̱di̱ ja ma̱di̱ pɛrpʉ yø xädi ra̱ Jesús. [3] Nu̱na̱ ra̱ Judas bi zømp'ʉ 'bʉhra̱ Jesús. Ní n'youi n'na 'bʉi yø soldado co 'nɛ̱hyø policía yø m'mɛnhni̱ yø mmäcja̱ conyø fariseo. Ni̱ gʉ yø juai, 'nɛ̱ ha̱ yø lámpara gui̱ nyot'i. Mi̱'da yø ja̱'i̱, ni̱ gʉ yø za tøhra̱ sibi yø nya̱ ngue gui̱ nyot'i. [4] Pɛ ra̱ Jesús ya gä pa̱di̱ te ja ngue da̱ thogui. Bi̱ ma di c'at'ui ngue bi 'yänni̱, bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Te'o guí homhmʉ?

[5] Nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Dí hongähe ra̱ Jesús nu̱na̱ ra̱ mmɛ̱ngu̱ Nazaret.

Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Go guecä masque guí honjʉ.

Ni̱ n'youi yø ja̱'i̱ na̱ ra̱ Judas bi dä ra̱ Jesús. [6] Nu̱'mø mi̱ 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱ ra̱ Jesús: "Go guecä", i gohyø xʉtha yø ja̱'i̱, bi t'ʉnga̱ häi. [7] Nu̱na̱ ra̱ Jesús ma̱høm̱bi̱ 'yännbʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Te'o guí homhmʉ?

Nu̱'ʉ yø nzite p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Dí hongähe ra̱ Jesús nu̱na̱ ra̱ mmɛ̱ngu̱ Nazaret.

[8] Mi̱ da̱hra̱ Jesús, ma̱høm̱bi̱ 'yɛ̱mbi̱:

—Ya dí xi'a̱hʉ ngue go guecä. Nu̱'mø go guí honjʉ, pɛ da̱mi̱ thøhmʉ ya 'bʉcua, da̱ ma.

[9] Ngu̱na̱ bi̱ ma̱, para ngue di̱ nja'a̱ te ra̱ hya̱ xi̱ ma̱nna̱ Jesús ngue xi 'yɛ̱na̱: "Ma̱ Papá'i, nu̱'ʉ gá däqui, hi̱njombi̱ m'mɛdi", xi 'yɛ̱na̱. [10] Ra̱ Bɛdu p'ʉya bi gʉxrá juai mi̱ ha̱, bi hyɛjpa̱ rá gu̱ ngue rá n'yɛi'a̱ n'na nc'ɛ̱i ni̱ hu̱ ngue ra̱ Malco, nu̱na̱ rá 'yɛ̱hɛ̱ ra̱ 'bɛt'o mmäcja̱. [11] Pɛ ra̱ Jesús bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague Bɛdu, da̱mi̱ fos'ni̱ juai. ¿Ua guí ɛ̱na̱ ngue ya hi̱ndi̱ nja'a̱ te ra̱ n'ʉ xpá nzän-ma̱ Papá ga̱ thogui?

*Ya 'b*ʉp'ʉ 'bʉhrá hmu̱ yø mmäcja̱ ra̱ Jesús.

[12] Ni̱ n'youi n'na rá hmu̱ ya yø soldado conyø policía yø m'mɛnhni̱ yø hmu̱ yø judío, bi bɛntra̱ Jesús, bi du̱t'i̱. [13] Bi zixpʉ ja rá ngu̱ ra̱ Anás. Nu̱na̱ ra̱ Anás ma̱rá ndøhya̱ ra̱ Caifás nu̱na̱ ma̱di̱ ma̱nda yø mmäcja̱'a̱ ra̱

jɛya'a̱. [14] Nu̱na̱ ra̱ Caifás xi 'yɛ̱mbyø hmu̱ yø judío ngue ma̱n'na xa̱nho ngue n'na nc'ɛ̱itho da̱ tho connángue gätho yø ja̱'i̱.

*Bi̱ ma̱nna̱ B*ɛdu ngue hi̱ngui̱ pa̱di̱ te'o ra̱ Jesús.

[15] Nu̱p'ʉ ja rá̱ ngu̱ na̱ rá̱ hmu̱ yø mmäcja̱, nu̱'a̱ ra̱ da̱thi ja mbo, ja i ts'ixpʉ ra̱ Jesús. Nu̱na̱ ra̱ Bɛdu co 'nɛ̱hna̱ ma̱n'na nc'ɛ̱i̱ rá̱ xädi, bi dɛnna̱ Jesús. Nu̱na̱ n'na nc'ɛ̱i̱ rá̱ xädi na̱, ma̱di̱ mpa̱hmi̱ ra̱ mmäcja̱. Ja̱na̱ngue bi tho'a̱mbo 'mø mi̱ yʉt'a̱mbo ra̱ Jesús. [16] Pɛ nu̱na̱ ra̱ Bɛdu bi gohma̱xøts'e ra̱ goxthi na̱. Ja̱na̱ngue bá̱ pøn'a̱ ra̱ xädi ma̱rá̱ mpa̱di̱ui ra̱ mmäcja̱ ngue bi̱ nya̱ui na̱ ra̱ xisu fähra̱ goxthi ngue da̱ tho'a̱mbo ra̱ Bɛdu. [17] Nu̱'a̱ ra̱ xisu fähra̱ goxthi p'ʉya, bi 'yännna̱ Bɛdu, bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Ua hi̱nga̱ 'nɛ̱'i̱ rá̱ xädi'i na̱ ra̱ n'yohʉ na̱?

Mi̱ da̱hra̱ Bɛdu, bi 'yɛ̱na̱:

—Hi̱n'na̱, hi̱nga̱ 'nɛ̱cä.

[18] Nu̱'a̱ ra̱ ora'a̱ mi̱ sɛ, ja̱na̱ngue nu̱'ʉ yø hmi̱qui̱ 'bʉp'ʉ, conyø policía, xi 'yu̱hra̱ sibi p'ʉ 'bäi ngue di̱ nhat'i. Ra̱ Bɛdu p'ʉya xquet'a̱ 'nɛ̱'a̱ 'dap'ʉ 'bähmʉ'a̱ ngue di̱ nhat'i.

Nu̱na̱ rá̱ hmu̱ yø mmäcja̱ bi 'yørpa̱ ra̱ nt'änni̱ ra̱ Jesús.

[19] Nu̱na̱ rá̱ hmu̱ yø mmäcja̱ bi dʉ'mi̱ bi 'yännna̱ Jesús ndana̱ gue'a̱ yø xädi, änni̱ te 'bɛ'a̱ ma̱ hya̱ xännbi̱. [20] Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱na̱ ra̱ hya̱ ya xtá̱ ma̱ngä, yø hmi̱ yø dä yø ja̱'i̱ xtá̱ ma̱ngä na̱ ra̱ hya̱ na̱. Xtá̱ nxännba̱tegä p'ʉ ja yø t'ʉnija̱, da̱ guep'ʉ ja ra̱ da̱nija̱ di̱ mpɛti gätho yø judío. Hi̱n tema̱ hya̱ xtá̱ ma̱ngä ngue da̱ nt'a̱gui̱tho. [21] ¿Hanja ngue ja guí änngui̱ tema̱ hya̱ xtá̱ ma̱ngä ya? Da̱mi̱ 'yänhnʉ yø ja̱'i̱ ya, go da̱ xi'a̱hʉ hanja ra̱ hya̱ xtá̱ ma̱ngä'ʉ. Nu̱'ʉ go pa̱'ʉ tema̱ hya̱ xtá̱ ma̱ngä.

[22] Høntho bi̱ ma̱nna̱ ngu̱na̱ ra̱ Jesús, mi̱ 'bäp'ʉ n'na ra̱ policía di̱ mpɛp'ʉ ja ra̱ da̱nija̱, bi̱ mɛmba̱ rá̱ hmi̱, bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Ua ya ngu̱'a̱ gdi tha̱'mø guí ya̱ui rá̱ hmu̱ yø mmäcja̱ ya?

[23] Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱'mø ja ma̱ n'ʉ te dá̱ ma̱ngä, da̱mi̱ ma̱ te gui sä ma̱n'ʉ 'mø. Pɛ nu̱'mø ngue njua̱ntho dí ya̱gä, ¿hanja ngue guí pɛgba̱gui̱ ma̱ hmi̱?

[24] Ra̱ Anás bi du̱tra̱ Jesús, bi̱ mɛnnba̱bi̱ na̱ ra̱ Caifás rá̱ hmu̱ yø mmäcja̱.

*Ma̱hømbi̱ gønna̱ B*ɛdu ra̱ Jesús.

[25] Mɛ̱nte di sigue 'bäp'ʉ ja ra̱ sibi ra̱ Bɛdu ngue di̱ nhat'i, bi t'ɛ̱mbʉya:

—¿Ua hi̱nga̱ 'nɛ̱'i̱ rá̱ xädi'i na̱ ra̱ n'yohʉ na̱? —t'ɛ̱mbi̱.

Mi̱ da̱hra̱ Bɛdu p'ʉya, hømbi̱ ncøni̱, bi 'yɛ̱na̱:

—Hi̱n'na̱, hi̱nga̱ 'nɛ̱cä.

[26] Mi̱ 'bʉp'ʉ n'na rá̱ hmi̱qui̱ na̱ rá̱ hmu̱ yø mmäcja̱. Nu̱na̱ ra̱ hmi̱qui̱ p'ʉya, di̱ mmɛ̱ni̱ui na̱ ra̱ n'yohʉ xi zɛnna̱ Bɛdu xi hyɛjpa̱ ra̱ gu̱ ngue rá̱ n'yɛi. Bi 'yännbʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Pɛ, ua̱ngui̱ gue'e xtá̱ nu̱'i̱ p'ʉ ja ra̱ nua̱za ngue gui̱ n'youi ra̱ Jesús —bi 'yɛ̱mbi̱.

[27] Ra̱ Bɛdu p'ʉya ma̱hømbi̱ ncøni̱. Nu̱'a̱ ra̱ ora'a̱ p'ʉya, bi̱ mmahra̱ øni̱.

*Ya 'b*ʉp'ʉ 'bʉhra̱ Pilato ra̱ Jesús.

[28] Nu̱p'ʉ ja rá̱ ngu̱ ra̱ Caifás, bá̱ njʉcra̱ Jesús ngue i̱ map'ʉ ja ra̱ palacio 'bʉhra̱ gobernador. Pɛ ya 'yo haxpʉya. Nu̱'ʉ yø judío p'ʉya, hi̱mbi̱ yʉrbʉ ja ra̱ palacio'ʉ. I ja yø costumbre, i ɛ̱na̱ ngue nu̱'mø ja ngue di̱ nsänni̱go, hi̱ngui̱ sä di̱ ntøt'ui yø ja̱'i̱ hi̱ngyø judío. Nu̱'mø xta̱ nyʉt'i, ɛ̱na̱ ngue ya hi̱nda̱ zä di̱ nsi̱hmɛ̱ p'ʉ ja ra̱ ngo ngue ra̱ pascua. [29] Ja̱na̱ngue bá̱ pønna̱ Pilato ngue bi̱ nya̱ui yø judío. Bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Te 'bɛ'a̱ ma̱ hya̱ gni̱ ya̱phʉ na̱ ra̱ n'yohʉ 'bʉcua?

[30] Bi 'yɛ̱nyø hmu̱ yø judío p'ʉya:

—Nu̱'mø ngue hi̱ndra̱ ts'oc'ɛ̱i nʉ, hi̱nxca̱ dägähe ua 'mø.

[31] Bi 'yɛ̱nna̱ Pilato p'ʉya:

—Ua̱ngui̱ guí ca̱hʉ ra̱ ley p'ʉya, da̱ zä gui sixhʉ gui 'yøsɛhʉ ra̱ ts'ʉt'abi.

Yø judío p'ʉya bi 'yɛ̱na̱:

—Pɛ nu̱gähe ngue yø judío, hi̱n'yʉgähe ra̱ nt'ɛ̱di̱ ngue sä ga̱ hogähe n'na ra̱ ja̱'i̱. Nu̱'i̱ go nnetho gui sänni̱ te di̱ nja.

[32] Ja bi bømp'ʉ'a̱ te xi̱ ma̱n'a̱ m'mɛt'o ra̱ Jesús, ngue ya xi̱ ma̱ ngue da̱ thop'ʉ ja ra̱ pont'i̱. [33] Nu̱'mø mi̱ yʉt'a̱mbo ra̱ palacio ra̱ Pilato, bi̱ ma̱nda bá̱ ts'ohra̱ Jesús ngue da̱ 'yørpa̱ ra̱ nt'änni̱. Bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Ua gue'e rá̱ da̱st'abi'i yø judío? —bi 'yɛ̱mbi̱.

[34] Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Xi'a̱ ra̱ hya̱ guí mma̱nya, go guí änsɛ, ¿ua gue 'bʉi to xa̱ xi'i ngue guecä?

[35] Mi̱ da̱hra̱ Pilato p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Ua go ma̱ mmijudíohʉ p'ʉya? Nu̱'ʉ ni̱ mmijudíohʉ 'nɛ̱'ʉ yø hmu̱ yø mmäcja̱ go xa̱ dä'i ua dí 'bʉcä'ʉ. ¿Teni̱ 'bɛ'a̱ gá 'yøt'e?

36 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱p'ʉ da̱di̱ ma̱ndagä, hi̱nga̱ guecua ja ra̱ xi̱mhäi jaua p'ʉ. Nu̱'mø ngue ja ga̱di̱ ma̱ndagä ua, gdi sigä to da̱ 'yøtra̱ sʉi 'mø, ngue hi̱nxta̱ mma ma̱dägä p'ʉ 'bʉhyø judío. Pɛ nu̱p'ʉ da̱di̱ ma̱ndagä, hi̱nga̱ guecua p'ʉ.

37 Ra̱ Pilato bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Ja̱na̱ngue gue'e grá da̱st'abi 'mø?

Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱na̱:

—A̱há, go guecä tengu̱tho ra̱ hya̱ guí mma̱. Gue'a̱ dá ɛcä ua ja ra̱ xi̱mhäi'a̱, ngue ga̱ m'mʉi para ngue ga̱ mma̱ngä na̱ ra̱ hya̱ ma̱juani̱. Nu̱ to gätho nne da̱ ba̱di̱ hanja na̱ ra̱ hya̱ ma̱juani̱, da̱ 'yøde te dí mma̱ngä ya.

38 Ra̱ Pilato p'ʉya bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿To go da̱ bøni̱ ngue da̱ ba̱di̱ hanja'a̱ ra̱ hya̱ ma̱juani̱ p'ʉya?

Ya nts'änni̱ ngue da̱ tho ra̱ Jesús.

Mi̱ juadi bi 'yørpa̱ ra̱ nt'änni̱ p'ʉya, bi bøn'a̱thi ra̱ Pilato ngue bi̱ nya̱ui yø judío. Bi 'yɛ̱mbi̱:

—Hi̱n tema̱ ts'oqui dí ti̱nnbä na̱ ra̱ n'yohʉ 'bʉcua. 39 Pɛ ja'a̱hʉ ra̱ costumbre ngue pa ma̱thøgue n'na ra̱ ofädi 'mø ja ra̱ ngo ngue ra̱ pascua. ¿Ua guí nnehʉ ngue ga̱ thøcä na̱ rá da̱st'abi yø judío?

40 Bi̱ mʉhra̱ hmafi gätho yø ja'i̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:

—Nu̱'a̱, hi̱n'na̱'a̱. Go da̱mi̱ thøhra̱ Barrabás.

Pɛ nu̱na̱ ra̱ Barrabás, guehna̱ n'na ra̱ bɛ̱ na̱.

19

1 Nu̱na̱ ra̱ Pilato, bi̱ ma̱nda ngue bi̱ ma m'mɛi ra̱ Jesús. 2 Nu̱'ʉ yø soldado, ya xi̱ me n'na ra̱ corona ngue yø 'ui̱ni̱, bi gäspa̱ rá ya̱ ra̱ Jesús. 'Nɛ̱ bi heta̱ n'na ra̱ he ngue ra̱ 'bojʉpoi. 3 Bi guarbʉ 'bähra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Guí ta̱te ague rá da̱st'abi'i yø judío —bi 'yɛ̱mbi̱.

Mɛ̱nte pɛmba̱ rá hmi̱ p'ʉya. 4 Ra̱ Pilato p'ʉya, ma̱hømbi̱ bøn'a̱thi, bi 'yɛ̱mbyø judío:

—Para ngue guí u̱mhmʉ ra̱ güɛnda ngue hi̱n tema̱ ts'oqui dí ti̱nnbä na̱ ra̱ n'yohʉ na̱, gui̱ nnu̱hʉ ngue ga̱ ma jʉcä ua ya —bi 'yɛ̱mbi̱.

5 Ma̱mbá pønna̱ Jesús, bá oxrá ya̱ n'na ra̱ corona ngue yø 'ui̱ni̱. 'Nɛ̱ he ra̱ 'bojʉpoi xi̱ ma ma̱hete. Ra̱ Pilato p'ʉya, bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱:

—'Bʉcua na̱ ra̱ n'yohʉ ya.

6 Nu̱'ʉ yø hmu̱ yø mmäcja̱ 'mø mi̱ nu̱ p'ʉya, co 'nɛ̱'ʉ yø policía, bi̱ mʉhra̱ hmafi, bi 'yɛ̱na̱:

—Da̱ guatra̱ pont'i̱. Da̱ guatra̱ pont'i̱.

Bi 'yɛ̱nna̱ Pilato p'ʉya:

—Pɛ da̱mi̱ sisɛhʉ 'mø, bí cuathʉ ra̱ pont'i̱, porque nu̱gä ya hi̱n tema̱ ts'oqui dí ti̱nnbi̱.

7 Nu̱'ʉ yø hmu̱ yø judío p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱gähe dí ca̱he n'na ra̱ ley. Conforme ra̱ ley dí ca̱gähe, jatho ngue da̱ tho, porque mma̱ ngue rá Ts'ʉnt'ʉ Oja̱.

8 Nu̱na̱ ra̱ Pilato 'mø mi̱ 'yøhna̱ ra̱ hya̱ na̱ p'ʉya, ma̱n'natho bi̱ nsu̱. 9 Hømbi̱ yʉt'a̱mbo ra̱ palacio p'ʉya, bi 'yänna̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Hapʉ grá mmɛ̱ngu̱ n'yø?

Pɛ ra̱ Jesús hi̱nte ga̱ nda̱tho. 10 Ra̱ Pilato p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Hi̱nguí nne gui tha̱ 'mø di̱ nzo'i 'mø. ¿Ua hi̱nguí pa̱di̱ ngue jagä ra̱ ts'ɛdi ga̱ cuat'a̱'i̱ ra̱ pont'i̱? 'Nɛ̱ xquet'a̱ jagä ra̱ ts'ɛdi ngue ga̱ thøc'a̱'i̱.

11 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Hi̱n tema̱ ts'ʉt'abi da̱ zä gui 'yøt'e, ngue'mø hi̱n nángue Oja̱ xtí 'da'i ni̱ cargo. Ja̱na̱ngue nu̱'a̱ bi dägä ua guí 'bʉi, ma̱ da̱tho ja rá ts'oqui'a̱.

12 Nu̱'a̱ ra̱ ora'a̱ p'ʉya, bi hyonna̱ forma ra̱ Pilato ngue xtí thøhra̱ Jesús. Pɛ ja̱nju̱ani̱ uɛ yø judío ngue bi 'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱'mø ngue gui thøhna̱ ra̱ n'yohʉ na̱, ya hi̱nni̱ amigo ra̱ da̱st'abi Roma 'mø. Nu̱ to bi zä da̱ 'yɛ̱na̱ ngue ra̱ da̱st'abi ya, ya rá nsʉiui ra̱ da̱st'abi Roma.

13 Nu̱'mø mi̱ 'yøhra̱ Pilato na̱ ra̱ hya̱ na̱ p'ʉya, bi̱ ma da̱ni̱ mmi̱p'ʉ ja rá nhu̱di̱ nhøt'a̱ hya̱ 'mø bi̱ nya̱. Bi̱ ma̱nda p'ʉ hu̱di̱ ngue bá ts'i̱nnba̱bi̱ ra̱ Jesús. Guehna̱ ra̱ xɛqui ni̱ hu̱ conna̱ hya̱ ebreo, “Gabata”. I̱ nne da̱ ma̱ ngue “Ma̱ts'ʉxti xa̱nho p'ʉ bi t'ʉdo”. 14 Tobe jadyø ngo ngue ra̱ pascua'a̱ ra̱ ora'a̱, ya mmɛ 'dato xu̱di̱. Gue'a̱ ra̱ pa di̱ nsä yø ja̱'i̱ hante ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya. Nu̱na̱ ra̱ Pilato, bi 'yɛ̱mbyø judío:

—'Bʉcua ni̱ da̱st'abihʉ ya —bi 'yɛ̱mbi̱.

15 Bi̱ mʉhra̱ hmafi yø judío p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:

—Da̱ tho na̱ya, da̱ tho na̱ya. Da̱ guatra̱ pont'i̱.

Ra̱ Pilato p'ʉya, bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱:

—¿Ga̱ cuatä ra̱ pont'i̱ ni̱ da̱st'abihʉ 'mø?

Bi 'yɛ̱n'ʉ yø hmu̱ yø mmäcja̱ p'ʉya:

—Nu̱'a̱ ma̱ da̱st'abihʉ, gue'a̱ ra̱ da̱st'abi Roma'a̱, 'nɛ̱ hi̱njom ma̱n'na.

16 Mi̱ ma̱nyø ja̱'i̱ na̱ ra̱ hya̱ na̱ p'ʉya, ra̱ Pilato bi däpyø ja̱'i̱ ra̱ Jesús ngue da̱ ma di cuatra̱ pont'i̱. Bi zixyø judío na̱ ra̱ Jesús.

Bi̱ ma ma̱cuati ra̱ pont'i̱ ra̱ Jesús.

17 Bi̱ ma ra̱ Jesús ni̱ hya̱ rá̱ pont'i̱. I̱ map'ʉ ja ra̱ xɛqui ni̱ hu̱ ngue ra̱ Njʉya̱xhmu̱. Nu̱na̱ ra̱ hya̱ ngue ra̱ ebreo, ni̱ hu̱ ngue ra̱ Gólgota. 18 Ja bi̱ ma ma̱cuati p'ʉ ja ra̱ pont'i̱ ra̱ Jesús. 'Da i̱ ma ma̱cuatiui ra̱ pont'i̱ mi̱ yonc'ɛ̱i̱. 'Da'a̱ n'na nguadi rá̱ hyo i gohi n'na ngu̱ n'na. Nu̱na̱ ra̱ Jesús, bi gohma̱de na̱. 19 Bi̱ ma̱nda ra̱ Pilato ngue bi̱ ma ma̱cuati p'ʉ ja rá̱ ya̱ ra̱ pont'i̱ n'na ra̱ letrero, i ɛ̱na̱: "Guehna̱ ra̱ Jesús, ra̱ mmɛ̱ngu̱ Nazaret ngue rá̱ da̱st'abi yø judío na̱ya". 20 Xa̱ngu̱ yø judío bi̱ nu̱ na̱ ra̱ letrero, porque nu̱p'ʉ bi̱ ma ma̱cuati ra̱ pont'i̱ ra̱ Jesús, guerp'ʉtho ra̱ da̱ni̱hni̱. Nu̱na̱ ra̱ letrero, nt'ot'i conna̱ hya̱ ngue ra̱ ebreo, conna̱ hya̱ ngue ra̱ griego, 'nɛ̱ nt'ot'i conna̱ hya̱ ngue ra̱ latín. 21 Ja̱na̱ngue bi 'yɛ̱mbra̱ Pilato'ʉ yø hmu̱ yø mmäcja̱:

—'Yo guí ot'i ngue da̱ 'yɛ̱na̱: "Rá̱ da̱st'abi yø judío". Sinoque da̱mi̱ 'yot'i ngue da̱ 'yɛ̱na̱: "Nu̱'a̱ t'ɛ̱mbi̱ rá̱ da̱st'abi yø judío".

22 Mi̱ da̱hra̱ Pilato p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:

—Ya di̱ nja p'ʉ'a̱ te nt'ot'i ya —bi 'yɛ̱na̱.

23 Mi̱ juadi bi cuatra̱ pont'i̱ ra̱ Jesús, nu̱ya goho yø soldado bi ga̱jpa̱ rá̱ he ra̱ Jesús ngue di̱ nda̱rpi̱ n'na ngu̱ n'na. Bi ga̱jpa̱ rá̱ pahni̱ p'ʉya. Nu̱na̱ ra̱ pahni̱ hi̱nha nt'ɛti, n'na thoguitho bi̱ mɛ rá̱ 'be gä rá̱ do'yo ra̱ pahni̱. 24 Di̱ n'yɛ̱mbyø soldado p'ʉya:

—Hi̱nga̱ xɛ̱mhmʉ na̱ya. Ma̱n'na xa̱nho ga̱ mmähä ra̱ ta̱ha̱. Nu̱'a̱ da̱ da̱ha̱, gue'a̱ da̱ ga̱nna̱ pahni̱'a̱.

Ya bi̱ nja'a̱ te nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro ngue ɛ̱na̱: "Bi̱ nda̱rpa̱bi̱ n'na ngu̱ n'na'ʉ ma̱ he. Bi̱ ma ra̱ ta̱ha̱ ngue to da̱ ga̱ni̱". Ngu̱na̱ ra̱ hya̱ bi 'yøtyø soldado.

25 Nu̱p'ʉ bi̱ ma ma̱cuati ra̱ pont'i̱ ra̱ Jesús, ja 'bärp'ʉtho rá̱ mamá co 'nɛ̱'a̱ rá̱ ju̱huɛ'a̱ rá̱ mamá, conna̱ Ma̱ya rá̱ xisu ra̱ Cleofas, co 'nɛ̱hra̱ Ma̱ya Magdalena 'bäp'ʉ. 26 Nu̱na̱ ra̱ Jesús mi̱ hyɛ̱trá̱ mamá ngue 'bäp'ʉ, 'dap'ʉ 'bähmi̱ n'na rá̱ xädi ɛ̱mmɛ̱i̱ di̱ ma̱hra̱ Jesús. Bi 'yɛ̱mbrá̱ mamá p'ʉya:

—Ague mamá, gui 'yøt'e ngue ni̱ ba̱si̱ na̱ ma̱ xädigä ya.

27 Ma̱hømbi̱ 'yɛ̱mbrá̱ xädi p'ʉya:

—Gui 'yøt'e ngue ni̱ mamá na̱ ma̱ mamágä ya —bi 'yɛ̱mbi̱.

'Bexque'a̱ ra̱ ora'a̱ p'ʉya, nu̱'a̱ rá̱ xädi ra̱ Jesús bi zixra̱ Ma̱ya p'ʉ ja rá̱ ngu̱ ngue di jamma̱nsu̱.

Ya bi du̱ ra̱ Jesús.

28 Mi̱ thohna̱ ra̱ hya̱ na̱ p'ʉya, ya pa̱hra̱ Jesús ngue ya bi̱ nja gätho'a̱ te ja ngue di̱ nja. Para ngue di̱ nja'a̱ te nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro, bi 'yɛ̱nna̱ Jesús:

—Dí tu̱thegä ya.

29 Mi̱ jap'ʉ n'na ra̱ xano yu̱hra̱ vino xa̱n'ixi. Bi̱ ma ma̱pobo p'ʉ ja ra̱ vino n'na ra̱ esponja xa̱nthu̱ti̱. Bi̱ nøta̱ n'na ra̱ 'yɛt'o ngue ra̱ isopo. Bi cuarpa̱ rá̱ ne ngue da̱ zʉts'i. 30 Nu̱na̱ ra̱ Jesús mi̱juadi bi zi ra̱ vino xa̱n'ixi, bi 'yɛ̱mp'ʉya:

—Ya gä bi̱ nja'a̱ te ja ngue di̱ nja ya.

Mi̱ ma̱n'a̱ p'ʉya, bi̱ mɛngrá̱ ya̱ ngue bi du̱.

Nu̱'a̱ n'na ra̱ soldado bi hyɛ̱spa̱ rá̱ hyo ra̱ Jesús conna̱ lansa.

31 Mi̱ hyats'i, ya ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya. Nu̱'ʉ yø judío, hi̱ngui̱ nnepe ngue di cuatho p'ʉ ja ra̱ pont'i̱ yø ánima 'mø ra̱ pa ngue ra̱ ts'äya, porque gue'a̱ ra̱ pa ngue ra̱ nga̱xa̱ngo ngue ra̱ pascua'a̱. Ja̱na̱ngue nu̱'ʉ yø hmu̱ yø judío bi xihra̱ Pilato ngue di̱ ma̱nda da̱ ma nthɛ̱mhmi̱ yø gua'ʉ mi̱ cuatra̱ pont'i̱, n'namhma̱ ngue da̱ du̱ nts'ɛdi. Ja̱na̱ngue da̱ tha̱cyø ánima p'ʉ ja ra̱ pont'i̱ 'mø bi du̱. 32 Bi̱ ma yø soldado p'ʉya ngue bá̱ tɛ̱nnba̱bi̱ yø gua'a̱ n'na nc'ɛ̱i̱. Ja bi̱ map'ʉ'a̱ ma̱n'na ni̱ guatrá̱ hyo ra̱ Jesús. 33 Mi̱ map'ʉ cuatra̱ Jesús, bi̱ nu̱ p'ʉya ngue ya xi du̱. Ja̱na̱ngue ya hi̱mbi̱ dɛ̱nnba̱ yø gua na̱ p'ʉya.

34 Pɛ nu̱'a̱ n'na ra̱ soldado siempre bi hyɛ̱spi̱ conna̱ lansa rá̱ hyo ra̱ Jesús. Nu̱p'ʉ bi thɛ̱xpʉya, bi bønna̱ ji 'nɛ̱hra̱ dehe. 35 Nu̱gä go dá̱ ot'ä ra̱ sʉcua̱ ja ua, dá̱ cuati te dá̱ nu̱. Ma̱ju̱ani̱ te dí̱ mma̱. Dí pa̱di̱ ngue ma̱ju̱ani̱ te di̱ mma̱ n'namhma̱ ngue xquet'a̱ gui 'yɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ. 36 Porque nu̱ya yø hya̱ ya, bi̱ nja para ngue di̱ nja'a̱ te nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro ngue i ɛ̱na̱: "Hi̱nda̱ thɛ̱nnba̱bi̱ yø do'yo", i ɛ̱na̱. 37 Ma̱n'na parte nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro, i ɛ̱na̱: "Da̱ hnu̱ ngue da̱ thɛ̱spa̱ rá̱ do'yo".

Ya bi̱ ma nt'ägui ra̱ Jesús.

38 M'mɛfa p'ʉya, nu̱na̱ n'na ra̱ mmɛ̱ngu̱
Arimatea ni̱ hu̱ ngue ra̱ José, bi̱ ma bá̱ äpra̱
nt'ɛ̱di̱ ra̱ Pilato ngue da̱ hya̱jpʉ ja ra̱ pont'i̱
ra̱ Jesús ngue da̱ 'yägui. Xquet'a̱ 'nɛ̱hna̱
ra̱ José mi̱ tɛnna̱ hya̱ mi̱ mma̱nna̱ Jesús.
Pɛ hi̱ngui̱ nnepe da̱ ba̱'ʉ yø mmi̱judíoui,
porque su̱. Ra̱ Pilato p'ʉya bi u̱nna̱ nt'ɛ̱di̱.
Bi̱ ma ra̱ José ngue bá̱ ha̱jpʉ ja ra̱ pont'i̱ ra̱
Jesús. 39 Xquet'a̱ bi zømp'ʉ na̱ ra̱ Nicodemo
nu̱na̱ bi̱ ma n'na xu̱i̱ bá̱ nya̱ui ra̱ Jesús. Ní
hya̱ 'däte ma̱'dɛt'a kilo yø 'yɛ̱thi̱ ma̱ua̱nts'i̱,
i̱ n'youi'a̱ ni̱ hu̱ ngue ra̱ mirra, 'nɛ̱'a̱ ra̱ 'yɛ̱thi̱
ni̱ hu̱ ngue ra̱ áloes. 40 Nu̱na̱ ra̱ José conna̱
Nicodemo bi hya̱jpa̱ rá̱ do'yo ra̱ Jesús. Bi
'uɛ conna̱ u̱lu ma̱ njots'i ra̱ 'yɛ̱thi̱ ma̱ua̱nts'i̱.
Gue'a̱ yø costumbre yø judío ør'mø ähra̱
ánima'a̱. 41 Nu̱p'ʉ bi̱ ma ma̱cuati ra̱ pont'i̱
ra̱ Jesús, guerpʉ mi̱ ja n'na zant'i̱ yø za, ja
jarbʉ n'na ra̱ 'bido ngue hi̱njom mi̱ o, ya xi̱
ma ma̱hoqui ngue to da̱ 'yop'ʉ. 42 Nu̱na̱ ra̱
'bido na̱, ja bi järbʉ ra̱ Jesús, porque ja mi̱
jarbʉtho, 'nɛ̱ ya bi zønna̱ ora da̱ yʉtra̱ pa
säya yø judío.

20

Ya bi bɛ̱nna̱te ra̱ Jesús.

1 Mi̱ hyaxa̱ ra̱ pa ndomingo p'ʉya, zix-
udi̱tho bi̱ ma ra̱ Ma̱ya Magdalena p'ʉ ma̱m-
bi̱ o ra̱ Jesús. Tobe 'bøndra̱ 'bɛxu̱i̱. Bi̱ nu̱
p'ʉya ngue ya hi̱nte juaxpʉ ra̱ do mi̱ cotra̱
'bido. 2 Bi gʉ ra̱ 'dihi p'ʉya, bi̱ map'ʉ bí
'bʉhra̱ Bɛdu co 'nɛ̱'a̱ ma̱n'na ra̱ xädi ɛ̱mmɛ̱i̱
ma̱di̱ ma̱hra̱ Jesús. Bi 'yɛ̱mbʉya:

—Ya xa̱ tha̱xpʉ ha mi̱ o ra̱ Hmu̱ 'na̱, pɛ
hi̱ndí pa̱hme hapʉ xa̱ jätya.

3 Ra̱ Bɛdu p'ʉya, co 'nɛ̱'a̱ ma̱n'na ra̱ xädi,
bi̱ map'ʉ ma̱mbí o ra̱ Jesús. 4 'Dap'ʉ bi̱ nɛ̱ts'i
gä yoho ngue ni̱ tihi. Pɛ nu̱'a̱ ma̱n'na nc'ɛ̱i̱,
ma̱n'na bi̱ nti'a̱ ngue ra̱ Bɛdu. Rá̱ mʉdi bi
zømp'ʉ mi̱ o ra̱ Jesús. 5 Bi̱ ndojpʉya ngue
c'a̱t'a̱mbo. Bi̱ nu̱ ngue 'bømp'ʉ yø u̱lu bi
'bännba̱bi̱ ra̱ Jesús. Pɛ hi̱mbi̱ yʉt'a̱mbo.
6 'Bexque'a̱ mmarbʉtho ra̱ Bɛdu p'ʉya, go bi
yʉt'a̱mbo ra̱ 'bido na̱. Xquet'a̱ bi̱ nu̱ ngue
'bønnbʉtho yø u̱lu ma̱m'mant'i. 7 Da̱ gue'a̱
ra̱ u̱lu bi jomba̱ rá̱ ya̱ ra̱ Jesús bi̱ nu̱ ngue
'bømp'ʉ, pɛ hi̱nga̱ 'dap'ʉ 'bømhmʉ'ʉ yø u̱lu
ma̱m'mänhni̱ ra̱ Jesús. Ma̱ nu̱nni̱'ʉ 'bøn'a̱
n'nani̱. 8 Xquet'a̱ bi yʉt'a̱mbo na̱ ra̱ xädi
m'mɛt'o bi zømp'ʉ ja ra̱ 'bido p'ʉya. Bi̱
nu̱ te jap'ʉ mi̱ o ra̱ Jesús. Bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ p'ʉya
ngue ya 'bʉi ma̱høn'a̱. 9 Ja bi di̱mp'ʉ'a̱ te ra̱
hya̱ nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro p'ʉya, ngue
ra̱ Jesús mi̱ jatho ngue di bɛ̱nna̱te p'ʉ da̱
nt'ägui. 10 Bá̱ penc'ʉ yø xädi p'ʉya, bí 'yɛ̱p'ʉ
ja ra̱ ngu̱.

Bi̱ nthɛui ra̱ Ma̱ya Magdalena ra̱ Jesús.

11 Pɛ nu̱na̱ ra̱ Ma̱ya, 'bärma̱ xøts'e ra̱ 'bido
ngue zoni̱. Mɛ̱nte zomp'ʉya, bi̱ ndoqui
ngue hɛ̱t'a̱mbo ra̱ 'bido. 12 Bi̱ nu̱ ngue 'bʉp'ʉ
yoho yø anxɛ p'ʉya, he yø t'axca̱he, ngue
hu̱p'ʉ mi̱ o ra̱ Jesús. Nu̱na̱ n'na ra̱ anxɛ
hu̱p'ʉ ma̱ni̱ go rá̱ ya̱. Ma̱n'na p'ʉya, hu̱p'ʉ
ma̱ni̱ go yø gua. 13 Nu̱ya yø anxɛ p'ʉya, bi
'yɛ̱mbi̱:

—Ague grá̱ xisu, ¿hanja ngue guí zoni̱?

Mi̱ da̱hra̱ xisu p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:

—Dí zoni̱ tha̱, porque xa̱ tha̱sca̱gui̱ ma̱
Hmu̱. A nu̱yá, hi̱ndí̱ pa̱di̱ hapʉ xa̱ jätya.

14 Mi̱ ma̱nna̱ ra̱ hya̱ na̱ p'ʉya, bi 'bät'i, bi̱
nu̱ p'ʉya ngue 'bäp'ʉ ra̱ Jesús, pɛ hi̱ngui̱
pa̱di̱ ngue gue'a̱ ra̱ Jesús. 15 A nu̱na̱ ra̱ Jesús
bi 'yännbʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague grá̱ xisu, ¿hanja ngue guí zoni̱?
¿Te'o guí honi̱?

Nu̱na̱ ra̱ xisu p'ʉya, ɛ̱mbi̱ ngue gue'a̱ ra̱
mädi p'ʉ'a̱ 'bäp'ʉ, bi 'yɛ̱mbʉya:

—Ague grá̱ ja̱'i̱, nu̱'mø ngue go xcá̱
hya̱ts'i̱, da̱mi̱ xiqui hapʉ xcua̱ pɛgui,
n'namhma̱ ngue ga̱ ma ha̱ts'i̱.

16 Mi̱ da̱hra̱ ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague Ma̱ya —bi 'yɛ̱mbi̱.

Ra̱ Ma̱ya p'ʉya, bi 'bät'i, bi zofo conna̱
hya̱ ngue ra̱ ebreo p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Raboni̱.

Nu̱na̱ ra̱ Raboni̱, i̱ nne da̱ ma̱ "Ague grá̱
xännba̱te". 17 Mi̱ nya̱ ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—O ga̱di bɛnngui̱, porque ja ngue ga̱
mmagä p'ʉ bí 'bʉhma̱ Papá. A nu̱yá, ni̱ ma
ya, bá̱ xi'ʉ ma̱ cu̱gä ngue ya ga̱ mmagä p'ʉ
bí 'bʉhma̱ Papá, nu̱'a̱ ni̱ Papáhʉ. Ga̱ mmagä
p'ʉ bí 'bʉhma̱ Oja̱, nu̱'a̱ ni̱ Oja̱hʉ.

18 A nu̱na̱ ra̱ Ma̱ya Magdalena p'ʉya, bi̱ ma
bá̱ xipyø xädi ra̱ Jesús. Bá̱ xifi ngue ya xi̱
nu̱'a̱ ra̱ Hmu̱, 'nɛ̱ bá̱ xifi te gäma̱ hya̱ xi xifi.

Ya bi̱ nnu̱hʉ yø xädi ra̱ Jesús.

19 Mi̱ dähra̱ nde'a̱ ndomingo rá̱ mʉdi ra̱
pa ngue ra̱ semana p'ʉya, bi̱ mpɛti yø xädi
ra̱ Jesús. Pɛ n'nøt'e xa̱nho yø goxthi p'ʉ
ha 'bʉi ngue su̱ yø judío. Mi̱ hnu̱ p'ʉya, ya
'bäp'ʉ ra̱ Jesús, bi̱ m'mäp'ʉ ma̱de ha 'bʉhyø
xädi. Bi zɛngua p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—A nu̱yá, da̱ hyu̱ ni̱ mmʉihʉ ya —bi
'yɛ̱mbi̱.

20 Mi juadi bi xihną rą hyą ną p'ʉya, bi
'yutyø 'yɛ ha bi mfoxyø clavo 'mø mi 'dø'mi,
'nɛ bi 'yutrá hyo bi mɛ rą lansa. Janjuąni
rą ndijohya'ʉ yø xädi 'mø mi nu yø Hmu.
21 Nuną rą Jesús mąhømbi 'yɛmbi:
—Dą hyu ni mmʉihʉ ya. Nugä, tengutho
bi mɛngä ua mą Papá, gui njathʉ p'ʉya,
xquet'ą dí pɛn'nąhʉ ngue guá mąmhmʉ rą
hyą.
22 Bi japrá hyąne p'ʉ 'bʉ'ʉ yø xädi p'ʉya,
bi 'yɛmbi:
—A nuyá, guí n'yohʉ rą Espíritu Santo
ya. 23 Nu'ʉ yø ją'i guí punnbąhʉ yø ts'oqui,
gue'ʉ ya bi punnbąbi Oją'ʉ. A nu'ʉ hinguí
punnbąhʉ yø ts'oqui, gue'ʉ yø ją'i himbi
punnbąbi Oją'ʉ.

Bi nu rą Toma ngue ya 'bʉhrá Hmu.

24 Nuną rą Toma, guehną n'na nc'ɛi'ʉ yø
xädi t'ɛmbi ngue rą cuate. Hinjo'o p'ʉ 'mø
mi zø'ą m'mɛt'o rą Jesús. 25 Nu'ʉ mi'da yø
xädi p'ʉya, bi 'yɛmbi:
—Ya xtą nugähe rą Hmu.
Mi dąhrą Toma p'ʉya, bi 'yɛną:
—Mɛnte hindí nnusɛ, 'nɛ gą nnurpą yø
'yɛ ha bi mfoxyø clavo, hindí ɛc'ɛi ngue 'bʉi.
Nu'mø ngue gą thädi conmą saha p'ʉ ha bi
yʉhyø clavo, 'nɛ gą thännbą rá hyo bi mɛ rą
lansa, ya gą ɛc'ɛi.
26 Mi dätrą hyąto mą pa p'ʉya, mąhømbi
mpɛti p'ʉ ja n'na rą ngu'ʉ yø xädi. Mi
'bʉp'ʉ rą Toma'ą rą ora'ą p'ʉya. Mą nnøt'e
xąnho yø goxthi, pɛ ją mi hnu ya 'bäp'ʉ rą
Jesús. Bi zɛngua p'ʉya, bi 'yɛmbi:
—A nuyá, dą hyu ni mmʉihʉ ya —bi
'yɛmbi.
27 Bi 'yɛmbrą Toma p'ʉya:
—Dąmi thäni conni saha ya, dąmi nu yø
mɛdi n'youi mą 'yɛ. 'Nɛ dąmi cʉ'ni 'yɛ
ngue gui thängua ja mą hyo bi mɛ rą lansa.
'Yodi yobɛni ni mmʉi, dąmi 'yɛc'ɛiguí —bi
'yɛmbi.
28 Bi 'yɛnną Toma p'ʉya:
—Ague grá Hmu, mą Oją'i.
29 Rą Jesús bi 'yɛmbi:
—Ague Toma, nuya guí ɛc'ɛiguí ya ngue
gá nusɛ hanja. Pɛ rą mmɛnthi di nthɛui te'o
himbi nugui, 'nɛ bi 'yɛc'ɛiguí.

Bi mąnną Xuua hanja ngue bi 'yotrą libro ja ua.

30 Nuną rą Jesús, yø hmi yø dä yø xädi
p'ʉ bi 'yøt'e xągu yø milagro. Pɛ hinga gä
nt'ot'i ua ja rą libro ja ua'ʉ yø milagro bi
'yøt'e. 31 Pɛ nuya yø hyą ja ua, bi ma nt'ot'i
para ngue gui 'yɛc'ɛihʉ ngue nuną rą Jesús,
guehną rą Cristo bá ɛx Oją ngue di ndąst'abi
ną, 'nɛ guehną rá Ts'ʉnt'ʉ Oją ną. Nu'mø
ngue gá 'yɛc'ɛihʉ ną p'ʉya, ya di nją'ąhʉ rą
'da'yo te.

21

Ya bi nyąui yoto nją'i yø xädi rą Jesús.

1 Mąn'na rą pa p'ʉya, nup'ʉ ja rą nenzabi
Tiberias, ja mąhømbi nyąui p'ʉ yø xädi rą
Jesús. 2 Ja ua yø thuhu ya 'dap'ʉ mi 'yo:
Rą Bɛdu, rą Toma nuną t'ɛmbi rą cuate,
rą Natanael nuną rą mmɛngu Caná ngue
Galilea, 'nɛ'ʉ yø ts'ʉnt'ʉ rą Zebedeo, 'nɛ
mąmi yoho yø xädi rą Jesús. 3 Nuną rą Bɛdu
bi 'yɛmbyø amigo:
—Nugä gą mma rą 'bahuą —bi 'yɛmbi.
Nu'ʉ nzo p'ʉya, bi 'yɛną:
—'Nɛcähe gą mmähä 'mø.
Bi yʉt'ą n'na rą barco p'ʉya, bi ma. Pɛ
nu'ą rą xui'ą p'ʉya, hin teni huą bi dini. 4 Mi
nɛcąhäi p'ʉya, bi hnu rą Jesús ngue 'bäp'ʉ
ja rą nenthe. Pɛ hinguí pą'ʉ yø xädi ngue
gue'ą. 5 Bi 'yɛnną Jesús:
—Ague n'yø'ąhʉ, ¿ua hin teni huą guí
thɛui ya?
Nu'ʉ yø mahuą p'ʉya bi 'yɛmbi:
—Hinguí ts'ʉ cuø.
6 Mi dąhrą Jesús, bi 'yɛmbi:
—Dąmi 'yɛntrą xit'ą p'ʉ ja rá hyo rą
barco ngue n'yɛi ya'mø, guí thɛui yø huą
p'ʉya.
Bi 'yɛntrą xit'ą p'ʉya. M'mɛfa, astą hin-
gui hät'i dą jʉxrą xit'ą p'ʉ ja rą dehe, ngue
xągu yø huą bá cʉp'ʉ. 7 Nu'ą rą xädi ɛmmɛi
di mąhrą Jesús bi 'yɛmbrą Bɛdu'ą p'ʉya:
—Guehną mą Hmuhʉ ną n'yø.
Høntho bi 'yøhrą Bɛdu ngue t'ɛmbi gue'ą
rą Hmu'ą 'bäp'ʉ, bi hye rá pahni p'ʉya,
porque xi mmøgue. Mi hye p'ʉya, bi
nhyørbʉ ja rą dehe ngue bi zøn'ą nts'ɛdi
p'ʉ bi 'bäi. 8 Mąn'na ciento metro mądi
'bɛdi ngue dą zøn'ą nenthe rą barco. Nu'ʉ
mi'da yø xädi p'ʉya, bi 'yonną barco bi
zøn'ą nnengui, ní gʉtrą xit'ą cʉ yø huą. 9 Mi
zøn'ą nenthe p'ʉya, ya mi zø rą sibi, oxpʉ
'da yø huą ngue nthąxi. Jap'ʉ rą thuhmɛ.
10 Nuną rą Jesús bi 'yɛmbi:
—Bá cʉui ua yø huą ja gui thɛui ya.
11 Bi nexpʉ ja rą barco rą Bɛdu p'ʉya,
ngue bá jʉnną xit'ą, bi zøp'ʉ hinguí hɛ rą

dehe. Pɛ ba̱ yu̱hyø ndøhua̱ ra̱ xit'a̱, n'na ciento 'nɛ̱ yote ma̱'dɛ'ma̱ hyu̱ yø hua̱ ba̱ cʉp'ʉ. Xa̱ndøngu̱, pɛ hi̱mbi̱ xɛtra̱ xit'a̱. 12 Bi 'yɛ̱mbyø xädi ra̱ Jesús:

—'Dɛ gui̱ nzimxu̱di̱ui ya.

Nu̱'ʉ yø xädi p'ʉya, hi̱njombi̱ 'yännı̱ te'o na̱ ra̱ Jesús, porque ya pa̱di̱ te'o. 13 'Bexpi guatra̱ Jesús, mi̱ hya̱cra̱ thu̱hmɛ̱, bi u̱nnı̱ da̱ zi. Bi hya̱cra̱ hua̱ p'ʉya, bi u̱nnı̱ da̱ za.

14 Ya rá̱ hyu̱ ndı̱ na̱ ra̱ ora na̱, ngue ma̱hømbi̱ nya̱ui yø xädi 'mø mi̱ bɛ̱nna̱te ra̱ Jesús.

*I nzohra̱ B*ɛdu ra̱ Jesús.

15 Mi̱ juadi bi̱ nsi̱hmɛ̱ p'ʉya, nu̱na̱ ra̱ Jesús bi 'yännı̱ Bɛdu, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague Bɛdu, rá̱ ts'ʉnt'ʉ'i ra̱ Jonás. ¿Ua ma̱n'na ga̱di̱ ma̱qui̱ ngue tengu̱ gui ma̱cä ya mi̱'da?

Mi̱ da̱hra̱ Bɛdu p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—A̱há̱, grá̱ Hmu̱. Nu̱'i̱ guí pa̱di̱ ngue da̱di̱ ma̱'i̱.

Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbʉya:

—Da̱mi̱ fähyø ja̱'i̱ nu̱'ʉ ɛ̱c'ɛ̱i̱gä ya'mø.

16 Rá̱ yondi̱ p'ʉya, ma̱hømbi̱ 'yɛ̱mbi̱:

—Ague Bɛdu, rá̱ ts'ʉnt'ʉ'i ra̱ Jonás. ¿Ua ga̱di̱ ma̱qui̱?

Mi̱ da̱hra̱ Bɛdu p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—A̱há̱, grá̱ Hmu̱. Guí pa̱di̱ ngue da̱di̱ ma̱'i̱.

Mi̱ nya̱ ra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbʉya:

—Da̱mi̱ fähyø ja̱'i̱ nu̱'ʉ ɛ̱c'ɛ̱i̱gä ya'mø.

17 Rá̱ hyu̱ ndı̱ p'ʉya, ma̱hømbi̱ 'yɛ̱mbi̱:

—Ague Bɛdu, rá̱ ts'ʉnt'ʉ'i ra̱ Jonás. ¿Ua ga̱di̱ ma̱qui̱?

Nu̱na̱ ra̱ Bɛdu p'ʉya, bi du̱ rá̱ mmʉi porque ya rá̱ hyu̱ ndı̱ bi 'yännı̱ ngue'mø di̱ ma̱di̱. Bi 'yɛ̱nna̱ Bɛdu p'ʉya:

—Ague grá̱ Hmu̱, nu̱'i̱ gätho guí pa̱di̱. 'Nɛ̱ guí pa̱di̱ ngue da̱di̱ ma̱'i̱.

Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbʉya:

—Nu̱'mø ngue ga̱di̱ ma̱qui̱, da̱mi̱ fähyø ja̱'i̱ nu̱'ʉ ɛ̱c'ɛ̱i̱gä ya'mø. 18 Ma̱ju̱ani̱ dí xi'i ngue nu̱'mø ma̱rá̱ ngüɛ'i, bi zä gá̱ dʉtni̱ ngʉt'i, gui pa hapʉ guí̱ nne gui̱ mma. Pɛ da̱ zønna̱ pa ngue gui̱ nda̱c'ɛ̱i̱, gui̱ majni̱ 'yɛ p'ʉya ngue n'nan'yo ra̱ ja̱'i̱ di dʉt'a̱'i̱, nu̱p'ʉ hapʉ hi̱nguí̱ nne gui̱ mma, ja di zixa̱'i̱ p'ʉ.

19 Ngu̱na̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱nna̱ Jesús, di opa̱n'yu̱ ra̱ Bɛdu te ra̱ forma ja ngue di tho, gue'a̱ di 'yɛ̱spa̱bi̱ Oja̱'a̱ di du̱. M'mɛfa p'ʉya bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ogui hɛga̱gui̱ —bi 'yɛ̱mbi̱.

*Bi 'yänna̱ B*ɛdu teni̱ 'bɛ'a̱ da̱ tho'a̱ ma̱n'na ra̱ xädi.

20 Bi̱ nyɛ̱hra̱ Bɛdu p'ʉya, bi̱ nu̱ ngue mmap'ʉ'a̱ ma̱n'na rá̱ xädi ɛ̱mmɛ̱i̱ di̱ ma̱hra̱ Jesús. Guehna̱ rá̱ xädi bi 'yørpa̱ ra̱ nt'änni̱'a̱ ra̱ ora 'dap'ʉ mi̱ si̱hmɛ̱ui yø xädi ra̱ Jesús. Bi 'yɛ̱mbi̱: "Ague grá̱ Hmu̱, ¿te'o'a̱ ja ngue di dä'i?" bi 'yɛ̱mbi̱. 21 Mi̱ nu̱ ra̱ Bɛdu na̱ p'ʉya, bi 'yännı̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Xina̱ 'bʉcua, ¿te 'bɛ'a̱ da̱ tho na̱?

22 Mi̱ da̱hra̱ Jesús, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱'mø ga̱ nnegä ngue di̱ m'mʉcua nʉ asta̱ gue'mø dá̱ pengui̱, ya di̱ njatho. Xi'i, ¿te go di̱ mporta'i̱? Nu̱'i̱ 'yo gui hɛga̱gui̱.

23 Ya bi̱ n'yo ra̱ hya̱ p'ʉ ha 'bʉ hmi̱'da yø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ p'ʉya, ngue t'ɛ̱mbi̱ ya hi̱nda̱ du̱ na̱ ra̱ xädi na̱. Pɛ nu̱na̱ ra̱ Jesús hi̱ngue masque bi̱ ma̱ ngue hi̱nda̱ du̱. Sinoque bi 'yɛ̱na̱: "Nu̱'mø ngue ga̱ nnegä di̱ m'mʉcua nʉ asta̱ gue'mø dá̱ pengui̱, xi'i, ¿te go di̱ mporta'i?" bi 'yɛ̱na̱.

24 Nu̱na̱ ra̱ xädi na̱ya, guehna̱ ra̱ xädi di ja ma̱ju̱ani̱ na̱ ra̱ hya̱ na̱ya, 'nɛ̱ bi 'yot'ua ja ra̱ sʉcua̱ na̱ ra̱ hya̱ mma̱. Pɛ dí pa̱hmʉ ngue ma̱ju̱ani̱ te mma̱.

25 Xa̱ngu̱ te gä bi 'yøtra̱ Jesús. Pɛ nu̱'mø ngue xta̱ mma nt'ot'i ua ja ra̱ sʉcua̱ n'na ngu̱ n'na'ʉ yø hya̱ ya, rá̱ nzɛgui hi̱nxti 'yɛngua ja ra̱ xi̱mhäi yø libro xta̱ mma nt'ot'i 'mø. Da̱ ngut'a̱tho.

Hechos
Ja ua yø hya bá øtyø xädi ra Jesucristo p'ʉ bá fʉdi bi 'yonna hoga 'da'yo hya.

Ra Jesús bi nyaui yø xädi 'mø bi bɛnnate.

1 Ague Teófilo, nuna rá mʉdi ra libro dá
ot'i, gä dá cuatra sʉcua te gä bá ørbʉ bá
fʉdi bi nxännbate ra Jesús, 2 asta gue'mø mi
ma mahɛts'i. Pɛ hante da ma maya, nuya
yø xädi xi huanhni ngue yø representante,
bi xifi te nnepra Espíritu Santo da 'yøt'e.
3 Porque nu'mø mi bɛnnate p'ʉ bi t'ägui,
søp'ʉ 'bʉhyø xädi ra Jesús ngue yaui. Mɛnte
gue'a nyote ma pa, njandyatho bi hnu ra
Jesús. Janangue bi fadi ngue majuani 'bʉi
mahøn'a. Bi opan'yu yø xädi ra Jesús ngue
ha di njap'ʉ di zo rá 'yɛ Oja yø ja'i.
4 Nu'mø tobe 'dap'ʉ 'bʉhmʉ yø xädi ra
Jesús, bi xifi ngue hinda bømp'ʉ ja ra hnini
Jerusalén. Bi 'yɛmbi:
—Dami tømhmʉ na ra hya ya xtá xi'ahʉ
ngue di yat'ahʉ ma Papágä. 5 Majuani ngue
bi 'yøtra nxixya ra Xuua conna dehe, pɛ ya
himma ya'atho yø pa di ha'ahʉ ra ts'ɛdi ra
Espíritu Santo ya.

Bi ma mahɛts'i ra Jesús.

6 Mahømbi nyaui yø xädi ra Jesús. Pɛ bi
'yørpa ra nt'ännі ya yø xädi, bi 'yɛmbi:
—Ague grá Hmu, ¿ua guehyø pa ja ua gui
'yøt'e ngue di mmandasɛ yø ja'i ua ja ra häi
Israel?
7 Mi dahra Jesús, bi 'yɛmbi:
—Nu'a ra hya xa nzänna Papá da 'yøt'e,
hingui ja ngue go guí pahmʉ tema pa, ogue
tema ora dani nja'a. 8 Pɛ di ha'ahʉ ra ts'ɛdi
ra Espíritu Santo ngue gui japhʉ majuani yø
ja'i te'ogä. Nguna ra hya gui xihmʉ yø ja'i
'bʉp'ʉ Jerusalén, gätho mi'da yø ja'i 'bʉp'ʉ
ja ra häi Judea, da guep'ʉ ja ra häi Samaria,
asta gue'mø gá täthʉ rá ngʉni nximhäi.
9 Mi juadi bi manna ra hya bi mamp'ʉya,
hɛtho yø xädi ha i ma maya ra Jesús. Bi
yʉrbʉ ja n'na ra gui p'ʉya, ya hinni mantho
bi hyandi. 10 Hingui hɛgui hantho mahɛts'i
ha i mpa. Mi nu p'ʉya, 'bäp'ʉ yoho yø anxɛ,
he yø t'axcahe. 11 Bi 'yɛmbʉya:
—Ague gyø mmɛnguhʉ Galilea, ¿hanja
ngue guí hanthʉ maya? Ya gá nuhʉ ngue
bi ma mahɛts'i ra Jesús, pɛ mahøndа ɛp'ʉ
tengutho guí nuhʉ ngue i ma ya.

Bi thanhna Matías.

12 Nuya yø xädi mambi 'bʉp'ʉ ja ra nyuni
ja ra mbonza ja yø olivos, bá ɛhɛ, bi zø'a
Jerusalén. Nuna ra nyuni na, guerpʉtho
ngue Jerusalén, comma n'na kilómetro.
13 Mi zømp'ʉ ja ra hnini p'ʉya, bi nexpʉ ja
ra tøcangu mi nsäya. Nuya yø xädi, guehna
ra Bɛdu, ra Jacobo, ra Xuua, ra Andre, ra
Lipe, ra Toma, ra Bartolomé, ra Mateo, ra
Jacobo nuna rá ts'ʉnt'ʉ ra Alfeo, ra Simu
nuna n'yohʉ ra partido ngue ra zelote, ra
Judas nuna rá n'yohʉ ra Jacobo. 14 Gätho ya
p'ʉya, 'dap'ʉ bi mpɛti ngue mmat'Oja. Mi
'bʉp'ʉ mi'da yø xisu, 'nɛhra Maya rá mamá
ra Jesús, 'nɛ'ʉ yø cu ra Jesús.
15 N'na ra pa p'ʉya, xi mpɛti comma n'na
ciento 'nɛ 'däte nja'i. Bi nangra Bɛdu
p'ʉya, bi m'mäp'ʉ made 'bʉhyø 'yɛc'ɛi. Bi
'yɛmbʉya:
16 —Ague ma zi cu'ahʉ, jatho ngue di
nja'a te nt'ot'i p'ʉ ja ra Macа Libro. Porque
ra David, ra Espíritu Santo bi bɛnnbabi na
ra hya bi 'yot'i ngue bi ma te da thohra
Judas. A nuna ra Judas, guehna bi m'mɛt'o
ngue bi zixyø ja'i bi bɛntra Jesús. 17 Mama
n'yogähe na ra Judas, porque xquet'a bi
tocabi ra 'bɛfi ngue rá representante ra
Jesús. 18 A nuna p'ʉya, nu'a rá nzäbi bi daha
ngue bi dä ra Jesús, bi thän'a n'na ra häi.
Nuna ra häi na, ja bi dup'ʉ ra Judas ngue
bi dägui, i m'mänya. Bi bøni gätho yø xɛfo
ngue bi føgue. 19 Nu'mø mi 'yøhyø mmɛngu
Jerusalén te bi nja, i hutra häi ngue ra
Acéldama, gue'a ra hya ga ya yø ja'i'a. I nne
da ma, ni hu ra häi ngue ra ji. 20 Nguna ra hya
bi cuarpʉ ja ra libro ngue yø Salmo ra David,
bi 'yɛna: "Da du ra mmɛnnigu, ya hinjondi
m'mʉp'ʉ ja rá ngu", bi 'yɛna. Xquet'a bi
'yɛna: "Ndan'yo to di thojpa rá 'bɛfi".
21 A nuua dí 'bʉhmʉ ya, 'bʉcua 'da yø
n'yohʉ ngue hingui hɛgahe mɛnte yø pa dá
n'yohe ra Hmu Jesús. 22 Bi nup'ʉ bi xixyabi
ra Xuua, 'nɛ bi nu 'mø mi ma mahɛts'i. A
nuyá, jatho ngue da guehya 'da yø n'yohʉ
ya, da t'ɛts'i ngue 'dap'ʉ ga n'yohe ngue di
ja majuani p'ʉ bi bɛnnate ra Jesús.
23 Bi thanhni yo nc'ɛi p'ʉya, ra Matías
'nɛhra José. Nuna ra José p'ʉya, ja mi'da
yø thuhu ngue i Barsabás 'nɛ i Justo. 24 Mi
mat'Oja yø ja'i p'ʉya, bi 'yɛna:

—Ma̱ Oja̱'i̱, nu̱'i̱ guí pa̱rpa̱bi̱ yø n'yomfɛ̱ni̱ yø ja̱'i̱. Da̱mi̱ 'yu̱hya ndana̱ guí huanhya yo nc'ɛi̱ 'bʉcua ya. 25 Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ guí huanhni̱, di thocra̱ 'bɛfi, ngue ra̱ representante mi̱ pɛhra̱ Judas, nu̱na̱ bi hyɛp'ʉ ra̱ 'bɛfi 'mø mi̱ 'yøtra̱ ts'oqui, nu̱p'ʉ ni̱ 'yu̱p'ʉ di̱ ma, ja i̱ map'ʉ.

26 Bi gʉcra̱ suerte yø ja̱'i̱ p'ʉya. Nu̱na̱ ra̱ suerte, bi̱ nthɛui ra̱ Matías. 'Bexque'a̱ ra̱ ora'a̱ p'ʉya, 'dap'ʉ bi̱ n'yohʉ'ʉ 'dɛ'ma̱'da nc'ɛi̱ yø representante na̱ ra̱ Matías.

2

*Ra̱ Espíritu Santo bi ha̱tra̱ ts'*ɛdi yø xädi.

1 Nu̱'mø mi̱ zøhra̱ pa ngue ra̱ ngo Pentecostés, gä xi̱ mpɛti yø 'yɛ̱c'ɛi̱ p'ʉ ja n'na ra̱ ngu̱. 2 Xøgue ntha̱mbɛ̱nitho bí 'yɛ̱hma̱ya̱, ɛ̱na̱ n'na ra̱ ndønthi̱ ra̱ ndi fʉt'a̱mbo ra̱ ngu̱. Gä bi 'yu̱p'ʉ ja ra̱ ngu̱ xi̱ mi̱hyø 'yɛ̱c'ɛi̱. 3 Bi hnu̱ p'ʉya ngue ɛ̱na̱ yø ja̱ni̱ yø sibi di̱ nxa̱mp'ʉ hu̱di̱ n'na ngu̱ n'na. 4 Guehna̱ ra̱ Espíritu Santo di ha̱tra̱ ts'ɛdi yø ja̱'i̱. Nu̱na̱ ra̱ Espíritu Santo, bi japyø ja̱'i̱ ngue ga̱ ya̱ yø 'dan'yo hya̱ hi̱ngui̱ pa̱di̱. N'na ngu̱ n'na yø ja̱'i̱, gue'a̱ ra̱ Espíritu Santo xännbi̱ tema̱ hya̱ da̱ ma̱.

5 Nu̱'a̱ ra̱ pa'a̱ p'ʉya, nu̱p'ʉ Jerusalén mi̱ 'bʉp'ʉ 'da yø judío xpí 'yɛ̱hɛ̱ 'dama̱ 'dan'yo yø häi ngue da̱ nu̱ ra̱ da̱nnigo. 6 Guehya xi̱ mpɛti 'mø mi̱ 'yøde ngue ɛ̱na̱ 'yo ra̱ ndønthi̱ ya. Mi̱ 'yøde ngue di ya̱hni̱ yø 'yɛ̱c'ɛi̱ p'ʉya, hi̱ngui̱ pa̱di̱ hanja ngue ga̱ ya̱ yø 'yɛ̱c'ɛi̱'a̱ te yø hya̱. Porque øhyø ja̱'i̱ ngue ga̱ ya̱ yø 'yɛ̱c'ɛi̱'a̱ te yø hya̱ ga̱ ya̱p'ʉ ja yø häi xpí 'yɛ̱hɛ̱. 7 Gä di 'yødyø ja̱'i̱, hi̱ngui̱ pa̱di̱ te da̱ 'yøt'e. Di̱ n'yɛ̱mbi̱ n'na ngu̱ n'na:

—Nu̱ya yø n'yohʉ di ya̱hni̱ ua, gä yø mmɛ̱ngu̱ Galilea ya. 8 Pɛ ¿hague nja ngue dí øhmʉ ga̱ ya̱'a̱ te ma̱ hya̱hʉ n'na ngu̱ n'najʉ? 9 A nu̱yá, 'bʉcua yø mmɛ̱ngu̱ Partia, yø mmɛ̱ngu̱ Media, yø mmɛ̱ngu̱ Elam, yø mmɛ̱ngu̱ Mesopotamia, yø mmɛ̱ngu̱ Judea, yø mmɛ̱ngu̱ Capadocia, yø mmɛ̱ngu̱ Ponto, yø mmɛ̱ngu̱ Asia, 10 yø mmɛ̱ngu̱ Frigia, yø mmɛ̱ngu̱ Panfilia, yø mmɛ̱ngu̱ Egipto, yø mmɛ̱ngu̱ Africa nu̱ya rá m'mʉp'ʉ ma̱n'na rá nguep'ʉ ngue ra̱ hni̱ni̱ Cirene. Xquet'a̱ 'bʉcua yø mmɛ̱ngu̱ Roma. Nu̱ 'da'ʉ p'ʉya, yø judío p'ʉ bá mi̱, mi̱'da p'ʉya, ya xa̱ bɛnnba̱bi̱ yø nt'ɛc'ɛi̱ yø judío. 11 Xquet'a̱ 'bʉcua yø mmɛ̱ngu̱ Creta, yø mmɛ̱ngu̱ Arabia. 'Nɛ̱ dí øhmʉ ngue ɛ̱spa̱bi̱ Oja̱ yø ja̱'i̱, 'nɛ̱ ga̱ ya̱'a̱ te ma̱ hya̱hʉ n'na ngu̱ n'najʉ.

12 Gä di 'yødyø ja̱'i̱, hi̱ngui̱ pa̱di̱ hanja ngue ga̱ ya̱ yø 'yɛ̱c'ɛi̱'a̱ te yø hya̱ ga̱ ya̱. Di̱ n'yänni̱ n'na ngu̱ n'na p'ʉya, di̱ n'yɛ̱mbi̱:

—¿Hanja'a̱ te hma̱ngua? —di̱ n'yɛ̱mbi̱.

13 Pɛ thentho mi̱'da yø ja̱'i̱, i ɛ̱mbi̱ ngue i̱ti̱'ʉ di ya̱hni̱.

*Bi zohyø ja̱'i̱ ra̱ B*ɛdu.

14 Nu̱na̱ ra̱ Bɛdu mi̱ 'bäp'ʉ p'ʉya, 'dap'ʉ 'bähmʉ'ʉ 'dɛ'ma̱'da yø representante ra̱ Jesús. Bi ts'ɛdi bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱:

—Ague gyø judío guí søthʉ ua, da̱ guehyø mmɛ̱ngu̱ ua Jerusalén, da̱mi̱ pa̱hmʉ hanja na̱ ra̱ hya̱ jap'ʉ ya. Da̱mi̱ 'yøhmʉ xa̱nho ra̱ hya̱ ga̱ xi'a̱hʉ ya. 15 Nu̱ya yø n'yohʉ 'bʉcua, hi̱ngui̱ i̱ti̱ ya tengu̱tho guí mbɛ̱mhmʉ. Porque hi̱njongui̱ i̱ti̱'a̱ gʉto xu̱di̱. 16 Nu̱na̱ te bi̱ nja ya, guehna̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱nna̱ pøngahya̱ Joel ngue bi 'yɛ̱na̱: 17 "Ga̱ xi'a̱hʉ ra̱ hya̱ mma̱n'Oja̱. Bi yɛ̱na̱: Da̱ 'yɛ̱hra̱ pa ga̱ pɛnnba̱bi̱ ra̱ Espíritu Santo gätho yø ja̱'i̱ 'bʉi ra̱ ngʉni̱ nxi̱mhäi. Guehna̱ di bɛ̱nnba̱bi̱ ra̱ hya̱ da̱ ma̱nni̱ ts'ʉnt'ʉhʉ 'nɛ̱hni̱ t'i̱xu̱hʉ na̱. Yø ts'ʉnt'ʉ da̱ nu̱ yø cosa hi̱ngui̱ nnu̱ mi̱'da yø ja̱'i̱. Yø da̱c'ɛi̱ da̱ 'ui̱ yø t'i̱. 18 Nu̱'ʉ yø pa'ʉ, ga̱ pɛnnba̱bi̱ ra̱ Espíritu Santo ma̱ mɛfi ngue yø n'yohʉ 'nɛ̱hyø xisu. Guehna̱ di bɛ̱nnba̱bi̱ ra̱ hya̱ da̱ ma̱nna̱. 19 Ga̱ øt'ä yø milagro nʉ ma̱ya̱. Nu̱ua ja ra̱ häi p'ʉya, di̱ nja yø hmɛya ngue ra̱ ji, 'nɛ̱hra̱ sibi, da̱ nangra̱ 'bifi. 20 Ya hi̱ndi̱ yotra̱ hyadi. Xtá nthɛni̱ ra̱ za̱na̱ tengu̱tho ra̱ ji. Guehna̱ di̱ nja na̱ya hante ngue da̱ zønna̱ pa dá ɛ̱p'ʉ ra̱ Hmu̱. Guehna̱ ra̱ pa di̱ nɛ̱qui̱ rá ts'ɛdi Oja̱ ma̱guesɛ. 21 Nu̱ te'o gä nzo Oja̱, gue'ʉ di̱ nya̱nyø te'ʉ", i ɛ̱n'Oja̱.

22 Ra̱ Bɛdu p'ʉya, bi sigue bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱:

—Ague gyø judíohʉ, da̱mi̱ 'yøhmʉ ra̱ hya̱ ga̱ mma̱ngä. Bi ne Oja̱ ngue bi 'yøtyø milagro p'ʉ guí 'bʉhmʉ conná nguehna̱ ra̱ Jesús ra̱ mmɛ̱ngu̱ Nazaret. Ja̱na̱ngue guí pa̱hmʉ ngue guesɛ Oja̱ bi ha̱tra̱ ts'ɛdi'a̱ te bi 'yøtra̱ Jesús. 23 Pɛ gá däphʉ yø ts'oc'ɛi̱ ra̱ Jesús ngue bi cuatra̱ pont'i̱, bi hyo. Pɛ ya ma̱nja̱m'mø xpá nzän'Oja̱ ngue bi zo ni̱ 'yɛhʉ ra̱ Jesús ngue gá jahʉ p'ʉ. 24 Pɛ nu̱yá, Oja̱ bi japi ngue bi bɛ̱nna̱te ra̱ Jesús. Bi gʉjpʉ ja ra̱ nda̱te mi̱ o, porque hi̱ngui̱ sä ngue da̱ cop'ʉ. 25 Ja bi bømp'ʉ'a̱ te bi̱ ma̱nna̱ David conná nguehra̱ Jesús ngue bi 'yɛ̱na̱:

"Zạnt'ạ gạ n'yo'be Ojạ. Ojạ 'bʉp'ʉ ja mạ n'yɛi, n'namhmạ ngue hịnjondạ 'yạnguị.
26 Jạnạngue dạdi johya, gạ mmạ hanja ngue ja grạ pähä. 'Nɛ̱ hụ mạ mmʉi ngue te dạ thohmạ do'yo 'mø dá tụ. 27 Porque hịnguá sogạguị mạ tegä p'ʉ ha o yø ánima. Hịnguị jaqui dạ 'ya mạ do'yo, porque nị mɛfigui gạdị mạquị. 28 Nụ'ị gá xogạguị mạ mmʉi ngue dá pạdị ngue ja grạ te para zạntho. Ya mạn'natho dị njagạ mpähä 'mø gạ nnụ'ị", bi 'yɛ̱nạ.

29 Ague n'yø'ạhʉ, dí nne gạ xi'ạhʉ te bi thohnạ mạ mboxitahʉ rạ David. Bi dụ nạ, 'nɛ̱ bi t'ägui. A nụ'ạ rá panteón, i jatho astạ guehrạ pa jap'ʉ'ạ ya. 30 Pɛ nụnạ rạ David mạrá pøngạhyạ Ojạ nạ. Mị pạdị te xi yạrpạbị Ojạ, ngue nụnạ n'na'ʉ yø mbom'mɛto, guehnạ rạ Cristo nạya. Go di ponnbạbị'ạ rạ ndạst'abi mị pɛhrạ David. 31 Nụnạ rạ David, ya mị pạ'ạ m'mɛt'o ngue di bɛ̱nnạte rạ Cristo nạ. Jạnạngue bị mạmp'ʉya ngue rá te rạ Cristo, hịndạ ts'ojpạbị p'ʉ ha o yø ánima. Bị mạ ngue hịndạ 'ya rá do'yo. 32 Ojạ bi japi ngue bi bɛ̱nnạte rạ Jesús. Gäthogähe ya, gä dạdi jahe mạjuạnị ngue bi bɛ̱nnạte nạ. 33 Nụnạ Ojạ nnepe ngue dạ hnụ mạnsụ rạ Jesús, bi zixpʉ bí ja rá n'yɛi. Nụnạ rạ Espíritu Santo ya xi yạt'Ojạ ngue dạ pɛnhnị, bi japrạ Jesús ngue bá pɛnhnị, bi zøcua dí 'bʉhmʉ. A nụyá, guehnạ rạ Espíritu Santo go øt'ạ te guí nnụhʉ ya, 'nɛ̱'ạ rạ hyạ guí øhmʉ ya. 34 A nụnạ rạ David, hịmbị ts'ixmạte p'ʉ ja rá n'yɛi Ojạ nạ. Sinoque bi 'yɛ̱nạ: "Nụnạ Ojạ, nụ'mø mị zojpạguị mạ Hmụ, ngụnạ rạ hyạ bi xifi, bi 'yɛ̱mbị: Dạmị mịcua ja mạ n'yɛigä ya, 35 astạ gue'mø gạ øt'e ngue guí mạnda gätho'ʉ nị nsʉiui", bi 'yɛ̱mbị. 36 Gätho yø judío rá m'mʉp'ʉ ja rạ häi Israel, jatho ngue dạ bạ'ạ njuạnị te'o nạ rạ Jesús. Guehnạ rạ Cristo bá ɛ̱x Ojạ ngue dị ndạst'abi nạ. Pɛ nụ'ạhʉ, gá cuathʉ rạ pont'ị nạ.

37 Gä bi där'mạn'ʉ yø mmʉi yø jạ'ị 'mø mị 'yøhnạ rạ hyạ bị mạnnạ Bɛdu p'ʉya. Bi 'yørpạ rạ nt'ännị rạ Bɛdu p'ʉya co 'nɛ̱'ʉ mị'da yø representante rạ Jesús, bi 'yɛ̱mbị:

—Ague n'yø'ạhʉ, ¿te 'bɛ'ạ ja ngue gạ øt'ähe p'ʉya?

38 Mị dạhrạ Bɛdu p'ʉya, bi 'yɛ̱mbyø jạ'ị:

—Dạmị hyɛhmʉ p'ʉ rạ nts'o n'na ngụ n'na'ạhʉ. Jatho ngue guị nxixyạhʉ, gue'ạ di fạdị ngue guí ɛ̱c'ɛ̱ihʉ rạ Jesucristo'ạ. Nụnạ Ojạ p'ʉya, di pụn'nạ nị ts'oquihʉ, 'nɛ̱ dạ pɛn'nạhʉ rạ Espíritu Santo. 39 Porque go di toca'ạhʉ nạ rạ hyạ ya xạ mma mạyạt'ị, 'nɛ̱ nị bạsịhʉ, 'nɛ̱'ʉ to gä rá m'mʉp'ʉ 'yapʉtho. Nụnạ Ojạ mạ Hmụhʉ, ị nzohnị hangụ yø jạ'ị nne prá mmʉi dạ zofo.

40 Rạ Bɛdu p'ʉya, xạngụ mị'da yø hyạ bi xihyø jạ'ị. Bi consejo yø jạ'ị, bi 'yɛ̱mbị:

—Dạmị hyɛhmʉ p'ʉ'ạ te gämạ nts'o gạ 'yo yø jạ'ị —bi 'yɛ̱mbị.

41 Nụya yø jạ'ị bị nụ mạnho rạ hyạ mmạnnạ Bɛdu, bị ma mạxixyạbị. Nụya ja mạ'da'yo bi 'yɛ̱c'ɛ̱ị rạ hyạ'ạ rạ pa'ạ p'ʉya, commạ hyụ mạhuạhị njạ'ị bi zʉdi. 42 Gätho ya yø jạ'ị ya, hịnguị nne dạ hyɛ'ạ rạ hyạ xännbạte yø representante rạ Jesús. 'Da'igụ mmạ n'na ngụ n'na, 'nɛ̱ 'dap'ʉ mmat'Ojạ. 'Dap'ʉ xɛnnạ thụhmɛ̱ dạ zi, tengụtho rạ hyạ bi zohrạ Jesús.

Ya xạngụ to bi 'yɛ̱c'ɛ̱ị rạ Jesús.

43 Gä bị nsụ yø jạ'ị ngue xạngụ yø milagro bi 'yøtyø representante rạ Jesús. 44 Nụ'ʉ ya xi 'yɛ̱c'ɛ̱ị rạ hyạ p'ʉya, gä 'dap'ʉ dị mpɛti. Nụ'ạ te gä pɛts'i, 'da guị mmɛtitho. 45 Bị mä yø häi yø jạ'ị, nụ'ʉ ja mị'da te mị pɛts'i, gä bị mä. Dị ndarpi n'na ngụ n'na'ạ te honị. 46 N'na pa ngụ n'na pa dị mpɛti p'ʉ ja rạ nịjạ. Nụp'ʉ ja yø ngụ yø jạ'ị, gä 'dap'ʉ dị mpɛti ngue sịhmɛ̱. Gä 'dagui johyatho yø jạ'ị ngue 'dap'ʉ sịhmɛ̱ 'nɛ̱ hịnjondị 'yɛ̱ts'ị. 47 Gä ɛ̱spạbị Ojạ. Nụya yø jạ'ị 'bʉp'ʉ ja rạ hnịnị, gätho nnụ mạnho ya yø 'yɛ̱c'ɛ̱ị. N'na pa ngụ n'na pa, nụnạ Ojạ øt'e ngue mạn'na nị hyụxtạ yø 'yɛ̱c'ɛ̱ị dị nyạnyø te.

3

Bi t'øthe n'na rạ dogua.

1 N'na rạ pa, nụnạ rạ Bɛdu 'nɛ̱hrạ Xuua, 'da ị marbʉ bí ja rạ nịjạ dị mpɛti yø judío. Commạ hyụ nde bị ma, gue'ạ rạ ora pa rạ mhmat'Ojạ yø jạ'ị'ạ. 2 Mị zømp'ʉ ja rạ goxthi nịjạ nị hụ ngue rạ Goxthi Mạhotho. Mị hụp'ʉ n'na rạ n'yohʉ ngue tụdyø gua astạ gue'mø mạmbạ mị. I t'ɛ̱p'ʉ ngue hnepe dạ 'yäprạ limosna'ʉ yø jạ'ị cʉt'ạmbo nnịjạ. 3 Nụ'mø mị nụ rạ Bɛdu 'nɛ̱hrạ Xuua ngue mmap'ʉ dạ yʉrbʉ ja rạ nịjạ, nụnạ rạ dogua p'ʉya bi 'yäprạ limosna. 4 Rạ Bɛdu p'ʉya 'nɛ̱hrạ Xuua bi hyɛ̱tị. Bi 'yɛ̱mbrạ dogua nạ rạ Bɛdu p'ʉya:

—Dạmị hyɛ̱rcạ'be —bi 'yɛ̱mbị.

5 Nuna ra dogua p'ʉya, bi hyɛti. I tø'mi
ngue te xti unni. 6 Pɛ ra Bɛdu bi 'yɛmbi:
—Hin tema mɛnyu nna hagä ngue ga
'da'i. Pɛ nu te da zä ga 'da'i, ga 'da'i.
Conná ts'ɛdi ra Jesucristo nuna ra mmɛngu
Nazaret, dí xi'i ya, dami nangui, gui n'yo.
7 Nuna ra Bɛdu p'ʉya, bi bɛnnba rá 'yɛ
ngue rá n'yɛi, bi gʉts'i. 'Bexque'a ra ora'a
p'ʉya, bi hyʉ xanho yø hyundo'yo ngue yø
dägua. Bi zä bi m'mäi xanho. 8 Nuna ra
dogua p'ʉya, xøgue ra n'nas'mø mi nangui
ngue bi n'yo. 'Da i yʉrbʉ ja ra nija p'ʉya.
Ya ni 'yo, 'nɛ ni sägui mɛnte di ja mammadi
Oja. 9 Gätho yø ja'i mi 'bʉ'ambo nnija, bi nu
ngue mɛnte ni 'yo na mará dogua, mɛnte
di ja mammadi Oja. 10 Nuya yø ja'i, i padi
ngue gue'a ra dogua xi t'ɛp'ʉ ja ra goxthi
nija ni hu ngue ra Goxthi Mahotho'a. Gue'a
ra n'yohʉ mi äpra limosna yø ja'i'a. Yø ja'i
p'ʉya, di 'yøtho 'nɛ i su ngue nnu yø ja'i
ngue ya bi zä na mará dogua.

*Ra B*ɛdu bi zohyø ja'i 'bʉp'ʉ ja ra nija.
11 Nuna mará dogua 'mø mi zä, asta hingui
nne di thøhra Bɛdu 'nɛhra Xuua, i sammi.
Gätho yø ja'i p'ʉya, gä di fɛtyø n'yomfɛni
ngue su. Bi map'ʉ bi 'bähra Bɛdu ja ra
nun'yu ni hu ngue ra Salomón. 12 Mi nu
ra Bɛdu p'ʉya ngue xangu yø ja'i 'bʉp'ʉ, bi
'yɛmbʉya:
—Ague gyø judíohʉ, ¿hanja ngue gadi
'yøthohʉ'a te bi nja? ¿Hanja ngue guí
ɛmhmʉ ngue comma ts'ɛdisɛ'be, ogue ngue
dí sugä'be Oja, dá japä'be bi n'yo na ra
n'yohʉ 'bʉcua? 13 Sinoque nu'a ma Ojahʉ mi
thanne ma mboxitahʉ ra Abraham 'nɛhra
Isaac 'nɛhra Jacob, gue'a bi n'øthe'a ya,
para ngue da t'ɛspabi'a rá Ts'ʉnt'ʉ Jesús. Pɛ
nuna ra Jesús, guehna gá dähʉ p'ʉ 'bʉhyø
ts'ʉt'abi na. Nu'mø mi ne xtí thøhra Pilato,
pɛ nu'ahʉ hingá nehʉ. 14 Pɛ nuna ra Jesús
hin tema nts'o bi 'yøt'e, gä ra nho mani
n'yo. A nu'ahʉ p'ʉya, hingá nehʉ ngue xtá
ma mathøgue na, sinoque go gá 'yähʉ
ngue bi ma mathøgue n'na ra hyote. 15 Go
gá hyohʉ na bádi unna te. Pɛ Oja bi japi
ngue bi bɛnnate p'ʉ ha bi t'ägui. A nugä'be
ya, go dadi jagä'be majuani ngue bi bɛnnate
ra Jesús. 16 A nuna ra n'yohʉ 'bʉcua ya, guí
pahmʉ ngue mi dogua na. Pɛ ni hmi ni
dähʉ ngue bi zä na ra n'yohʉ na. Rángue
bi 'yɛc'ɛi ngue ra Jesús da zä da 'yøthe,
jananngue bi zä xandønho ya.

17 Ague n'yø'ahʉ, nugä dí padi ngue hin-
guí padi te ga mbøn'a gá 'yøthʉ. Xquet'a
njarbʉtho ni hmuhʉ di manda p'ʉ ja ra nija
ya, aha bi hyo ra Jesús. 18 Pɛ nuna Oja, bi
japi ngue bi nja'a te gä bi 'yotyø pøngahya
'mø yø pa xathogui. Nu'ʉ yø pøngahya,
bi ma ngue ra Cristo i ja ngue da zä ra
n'ʉ. 19 Jananngue nuyá, dami hyɛhmʉ p'ʉ'a
te gni 'yohʉ. Dami 'yɛc'ɛihʉ Oja, n'namhma
ngue di mpun'na ni ts'oquihʉ. Ja da hyut'a
ni mmʉihʉ Oja p'ʉya. 20 A nuna Oja da
pɛnhna Jesús, porque guehna ra Cristo ya
xpa t'ɛts'i ngue di manda ua na. 21 A nuyá, ra
Jesucristo jatho ngue da m'mʉp'ʉ mahɛts'i
asta gue'mø da 'yøt'Oja ngue da gom'na'yo
gätho yø cosa i ja. Nguna ra hya bi man'ʉ
yø maca pøngahya Oja xa m'mʉ'mø ya
mandønjam'mø tho. 22 Nu'mø mi zohyø
nyogui ja'i ra Moisés, bi 'yɛmbi: "Nuna Oja
ma Hmuhʉ, nu'ʉ yø judío, da bøn'a n'na
nc'ɛi ngue di mpøngahya tengutho bi jacä.
Nu'a ra pøngahya'a p'ʉya, dami 'yøhmʉ te
gäma hya da xi'ahʉ. 23 Nu ra ja'i hinda
'yɛc'ɛi na ra pøngahya na, da ts'ijpʉ ha
'bʉhyø judío ngue da tho", bi 'yɛna.
24 Bá fʉdi asta ra Samuel, gätho'ʉ mi'da yø
pøngahya xa m'mʉi, gä bi ma ngue di nja'a
te gä dí nnuhʉ ra pa ja p'ʉya. 25 Nuna ra hya
ya xa yarpabi Oja yø ja'i ngue di nja, ten-
gutho ra hya bi bɛnnabi yø pøngahya ngue
bi xihyø ja'i, nuna ra hya na, da 'yøt'ahʉ
ra nho na. Oja bi 'yøt'ui n'na ra cohi ma
mboxitahʉ Abraham, bi 'yɛmbi: "Conná
nguehna n'na ni mbom'mɛto di m'mʉi, da
ma majapi gätho yø ja'i 'bʉ'a nximhäi", bi
'yɛmbi. 26 Nuna Oja bi unná cargo na rá
Ts'ʉnt'ʉ, rá mʉdi i mɛnnbʉ guí 'bʉhmʉ
ngue di japʼahʉ. I nnepe ngue gui hyɛhmʉ
p'ʉ ra nts'o gni n'yo n'na ngu n'na'ahʉ.

4

*Ra B*ɛdu 'nɛhra Xuua bí 'bäp'ʉ ha
'bʉhyø mmäcja.
1 Mɛnte yahʉ yø ja'i ra Bɛdu 'nɛhra Xuua,
bi zøhyø mmäcja p'ʉya, bá n'youi ra 'bɛt'o
asminyo co 'nɛ'ʉ yø saduceo. 2 I mbøcuɛ'ʉ
p'ʉya, ngue ra Bɛdu 'nɛhra Xuua xännba
ra hya yø ja'i, i xifi ngue nu'ʉ xa ndu i
ja ngue di bɛnnate, porque bi bɛnnate ra
Jesús. 3 Bi bɛnt'i bi got'a fädi, ja gue'mø mi
hyats'i xtí nja ra hya. Porque ya bi nde bi
got'i. 4 Pɛ nu'ʉ yø ja'i bi 'yøhra hya i hma,

xandongu bi 'yɛc'ɛi ra hya. Nu'a gangu yø 'yɛc'ɛi p'ʉya, bi t'ørtra güɛnda ngue hønsɛ yø n'yohʉ, ya ni ma da zʉ'i cʉt'a mahuahi.

5 Mi hyaxpʉya, bi mpɛti yø hmu yø mmäcja p'ʉ Jerusalén, co 'nɛ'ʉ yø n'yohʉ 'bɛt'o ngue yø judío, ni n'yohʉ yø xännbate ngue ra ley. 6 Ni n'yohʉ na ra Anás rá hmu mmäcja. Ni n'yohʉ ra Caifás, 'nɛhra Xuua 'nɛhra Alejandro. 'Nɛ gätho yø mɛni ya yø hmu mmäcja ni n'yohʉ. 7 A nuya p'ʉya, bi manda ngue bá ts'i ra Bɛdu 'nɛhra Xuua, bi ma ma'bä'mi p'ʉ made ngue da t'ørpa ra nt'ännni. Mi 'yännbʉya, bi 'yɛmbi:

—¿Te'o bi 'da'aui ra nt'ɛdi'a te guí øt'ui n'yø, ogue te'o bi 'da'aui ra ts'ɛdi ngue gui øt'ui tengu na ra hya na? —bi 'yɛmbi.

8 Nuna ra Bɛdu ts'o p'ʉya, ra Espíritu Santo di hatra ts'ɛdi bi 'yɛmbya yaui p'ʉya:

—Ague n'yø'ahʉ, nuya yø n'yohʉ di manda ua ja ra hnini, da guehyø n'yohʉ 'bɛt'o ngue yø judío. 9 Guí ännga'be ha bi nja'a ra nho dá ørpä'be na ra n'yohʉ mi'ʉ, ngue ha bi njap'ʉ i yani. 10 A nuyá, ga xi'ahʉ ha bi nja, n'namhma ngue da badi gätho yø judío. Nuna ra n'yohʉ 'bʉcua bi yani conná ts'ɛdi ra Jesucristo nuna ra mmɛngu Nazaret. Guehna ra Jesucristo gá cuathʉ ra pont'i ngue bi tho na. Pɛ Oja bi japi bi bɛnnate p'ʉ bi t'ägui. Conná nguehna ya, ni hmi ni dähʉ p'ʉ bi yanna ra n'yohʉ 'bʉcua. 11 Gá 'yøthʉ tengutho yø gado 'mø bi 'yɛn'a n'na nguadi n'na ra do, ɛmbi ngue hinguí ho. Pɛ m'mɛfa p'ʉya, guehna da gohi ngue brá 'bɛbo p'ʉ brá fʉhra jado na. Guí njathʉ p'ʉya, hingá nu manho ra Jesús. Pɛ guehna rá thanhni Oja na. 12 Hinjom man'na da zä gdá nyamhmʉ. Porque bá sän'Oja ngue nuua ja ra ximhäi, høndra Jesús ja rá ts'ɛdi da yanjʉ.

13 Nu'ʉ yø n'yohʉ di manda p'ʉ ja ra nija p'ʉya, bi nu te ørtra Bɛdu 'nɛhra Xuua ngue ya manzaqui. 'Nɛ pahyø ja'i ngue nuya yø n'yohʉ ya, himbi ma ra xädi, i ɛmbyø ja'i ngue hinte padi. Janangue di 'yøtho. Pɛ pahyø ja'i ngue mi n'youi mam'mɛt'o ra Jesús. 14 I nnu yø ja'i p'ʉya, ngue 'dap'ʉ 'bähmʉ na ra n'yohʉ mará dogua ya xi zä. Ya hinguí säp'ʉ da 'yɛmbyø ja'i ngue ra fɛhni'a te bi nja. 15 Bi xi p'ʉya ngue bi ma bá m'mä'athi, mɛnte bi nhɛcahya, bi zänni te da japi. 16 Di n'yɛmbi:

—¿Te 'bɛ'a ga japhʉ ya yø n'yohʉ 'youa dí 'bʉhmʉ? Porque gätho yø mmɛngu Jerusalén, ya padi ngue hinjonda zä da 'yøt'a te bi 'yøt'e. Ya hinguí sä ga ɛmhmʉ ngue himma juani'a te bi 'yøt'e. 17 A nuyá, ma ga pihmʉ ya, n'namhma ngue hinni mantho da manna hya p'ʉ ha 'bʉhyø ja'i. Ma ga xihmʉ ya ngue ra pa di map'ʉ, ya hinni mantho da xihyø ja'i hanja na ra Jesús.

18 Mi juadi bi nhɛcahya yø ja'i p'ʉya, bi zonhni ngue bi 'yɛmbi:

—A nuyá n'yø'aui, 'yo hønguí xihmʉ ra hya yø ja'i ya. 'Yoni mantho hønguí xännbahʉ yø ja'i rá hya ra Jesús.

19 Mi dahra Bɛdu 'nɛhra Xuua, bi 'yɛmbi:

—Dami hyacjʉ xanho ra güenda ya. ¿Ua guí haxʉ njuani ngue da nu manho Oja ngue go di nja'a te guí mmamhmʉ ya'mø, hingo di nja'a te mman'Oja 'mø? 20 Nuna ra Jesús, jatho ngue ga mmamhmagä'be'a te dá nu'be bi 'yøt'e, 'nɛ'a te dá ø'be bi ma.

21 Høntho juadi bi pidi, bi thø p'ʉya. Porque ya himbi dini ha xtí japi ngue xta ngot'i. Porque supi di mbøcuɛ ya yø ja'i ɛspabi Oja ngue te xi nja. 22 A nuna ra dogua xi t'øthe conná ts'ɛdi Oja, i tho'a nyote njɛya 'bʉi.

Bi 'yäprá ts'ɛdi Oja yø 'yɛc'ɛi ngue hindi nsu.

23 Nu'mø mi ma mathøgue ra Bɛdu 'nɛhra Xuua, bi map'ʉ 'bʉhyø amigo. Bi xifi gätho'a te xi manyø hmu yø mmäcja, 'nɛ'ʉ yø n'yohʉ 'bɛt'o ngue yø judío. 24 Nu'mø mi 'yø'a te si p'ʉya, 'da i mmat'Ojatho, bi 'yɛna:

—Ma Oja'i, gue'e grá Oja gá hoqui te gä bí ja maya, gá hocra häi, gá hocra jathe, gá hoqui gätho yø cosa i ja. 25 Nu'i ma Oja'i, conna Espíritu Santo gá japni mɛfi ra David ngue bi man'a te guí nne guí mma, porque ra David bi 'yɛna: "¿Hanja ngue mbøcuɛ yø ja'i 'bʉp'ʉ ja yø nación? 'Nɛ hindi nja'a te sänni di nja. 26 Di mpɛti yø dast'abi p'ʉ ja yø nación. Da guehyø ts'ʉt'abi 'bʉp'ʉ ja yø hnini 'da'igu sänni. I sʉ Oja 'nɛ sʉmbabi'a ra Cristo bá ɛts'i", bi 'yɛnna David. 27 Porque majuani ngue nuua ja ra hnini Jerusalén, nuna ra dast'abi Herodes conna Poncio Pilato, conyø judío, conyø ja'i hingyø judío, gä bi mpɛti, bi nhɛcahya ngue sʉ'a ni maca Ts'ʉnt'ʉ Jesús guá ɛts'i. 28 Pɛ nuna ra hya bi 'yøtyø dast'abi, ya manjam'mø tho xcá

mannạ rạ hyạ mị ja ngue dị nja. [29] A nụya grá
Hmụ, ya guí nnụ te gui pite yø jạ'ị ya. Dạmị
hạcje rạ ts'ɛdi ya, n'namhmạ ngue hịndị
nsụ nị mɛfi dạ mạmp'ạ'ị nị hyạ. [30] Connị
ts'ɛdi dạmị 'yøt'e ngue dạ zä'ʉ to xạn'ʉ.
Dạmị 'yụhyø hmɛ̱ya, ngue dị nja yø milagro
'mø ts'o'ạ nị mạcạ Ts'ʉnt'ʉ Jesús.
[31] Høntho bi juadi bị mat'Ojạ yø jạ'ị p'ʉya,
bi 'yạn'ạ häi p'ʉ xị mpɛti yø jạ'ị. Gä bi zä yø
jạ'ị ngue di hạtrạ ts'ɛdi rạ Espíritu Santo. Ya
hịnguị sụ dạ mạmbrá hyạ Ojạ p'ʉya.

Nụ'ạ te pɛs'yø jạ'ị, gä 'da guị mmɛtitho.

[32] Gätho yø 'yɛ̱c'ɛ̱ị, 'bʉi tengụtho 'mø
ngue dạ n'na nc'ɛ̱ịtho. 'Da'igụ øt'e, 'da'igụ
mbɛ̱nị. Nị xịngạ n'na nc'ɛ̱ị ngue dạ 'yɛ̱nạ
jasɛ rá mmɛti. Nụ te gä pɛts'i, gä comhmị.
[33] A nụya yø representante p'ʉya, gä hạ rạ
ts'ɛdi di ja mạjuạnị ngue bi bɛ̱nnạte rạ Hmụ
Jesús. Nụnạ Ojạ, mạn'na bi ụnná njạpị.
[34] Yø 'yɛ̱c'ɛ̱ị p'ʉya, hịnjo'o ngue dạ hịn'yʉ
te dạ hyonị. Porque nụ to gä ja yø häi,
ogue yø ngụ, i pä ngue di ụnnạ mɛ̱nyụ ngue
mạ darpi yø jạ'ị. [35] Nụ'mø bi zøp'ʉ 'bʉhyø
representante rạ Cristo, di däprạ mɛ̱nyụ.
Go di darpạbị yø jạ'ị ya p'ʉya, n'na ngụ n'na
yø jạ'ị mạ t'ụnnị'ạ te honị.
[36] Mị 'bʉp'ʉ n'na rạ n'yohʉ nị hụ ngue
rạ José. Guehnạ n'na rạ levita nạ ngue rạ
mmɛ̱ngụ Chipre. A nụ'ʉ yø representante
rạ Cristo p'ʉya, gui hụtị ngue rạ Bernabé. I
nne dạ mạ ngue n'na rạ n'yohʉ di hojpạ yø
mmʉi yø mmịc'ɛ̱ịui. [37] Nụnạ rạ José p'ʉya,
bị mä n'na rá häi mị ja. Bi däprạ mɛ̱nyụ yø
representante ngue di dat'i.

5

Rạ ts'oqui bi 'yøtrạ Ananías 'nɛ̱hrạ Safira.

[1] Nụnạ n'na rạ n'yohʉ nị hụ ngue rạ
Ananías connạ Safira rá xisu, bị mä n'na
rá häi ya p'ʉya. [2] Pɛ bi hyạcạ n'na parte
rạ mɛ̱nyụ ị mä rá häi, co 'nɛ̱hrá xisu bi
bạdị. Nụnạ mạn'na parte p'ʉya, bi däpyø
representante rạ Cristo, tengụtho 'mø ngue
hịnte xtạ hyạquị. [3] Rạ Bɛdu p'ʉya bi 'yɛ̱mbị:

—Ague Ananías, ¿hanja ngue di cʉnts'ạ
nị n'yomfɛ̱nị rạ zithụ ngue guí nne gui
hyätrạ Espíritu Santo? Porque gá hyạcrạ
mɛ̱nyụ guí pä nị häi. [4] Xinạ rạ häi, ¿uạnguị
nị mmɛti nạ? Ya gá pä, 'nɛ̱ mị o nị 'yɛ
rạ mɛ̱nyụ, uạnguị xquí 'yøt'e te guí nne.
¿Hanja ngue gá bɛ̱nị guị mmạnnạ fɛhnị?
Hịngyø jạ'ị'ʉ guí nne gui hyäti, sinoque Ojạ
guí nne gui hyäti —bi 'yɛ̱mbị.
[5] Ngụ i 'yøhnạ rạ hyạ bi sihrạ Ananías,
'bexpi dụ, bi dä p'ʉya. Gä bi 'yɛ̱mmɛ̱ị bị nsụ
ya yø jạ'ị bi bạdị te bị nja. [6] Bị nanguị 'da yø
n'yohʉ mị 'bʉp'ʉ, bi 'uɛnnbạbị rá do'yo rạ
ánima, bi hyạts'i bá ägui.
[7] Mị thogui commạ nhyụ ora p'ʉya, bi
yʉt'ạmbo nạ rạ Safira rá xisu rạ ánima. Pɛ
hịnguị pạdị te xị nja. [8] Rạ Bɛdu p'ʉya, bi
'yɛ̱mbị:

—Dạmị xiqui, ¿ua gue'ạ guí pä nị häiui'ạ
rạ hyạ xạ hmạngua mạhɛ̱'mø, uague
hịn'nạ?

Mị dạhrạ Safira, bi 'yɛ̱nạ:

—Ạhá, gue'ạ dá pä'be'ạ —bi 'yɛ̱nạ.
[9] Rạ Bɛdu p'ʉya bi 'yɛ̱mbrạ xisu:

—¿Hanja ngue ya xcuá nhɛcạhyạ ngue
guí hyär'mạhyạui rạ Espíritu Santo? 'Bäp'ʉ
goxthi'ʉ to xpá 'yäc'ạ'ị nị dạmme. 'Nɛ̱
mạhøndạ hyạxạ'ị ya ngue guá n'yägui —bi
'yɛ̱mbị.
[10] 'Bexque'ạ rạ ora'ạ p'ʉya, bi dährạ xisu
p'ʉ mị yạui rạ Bɛdu, ngue bi dụ. Mị
yʉt'ạmbo yø 'yäte p'ʉya, mạhømbị dịnị
ngue ya xi dụ rạ xisu. Bá jʉjpʉya, bị ma
bá ägui 'dap'ʉ bi 'youi rá dạmme. [11] Gä bị
nsụ yø 'yɛ̱c'ɛ̱ị. Xịmmạngụ'ʉ hịngyø 'yɛ̱c'ɛ̱ị
p'ʉya, xquet'ạ bị nsụ mø mị 'yø'ạ te bị nja.

Xạngụ yø milagro bị nja.

[12] Nụp'ʉ ja rạ ngụn'yụ nị hụ ngue rạ
Salomón, ja bị mpɛti p'ʉ xạngụ yø 'yɛ̱c'ɛ̱ị.
Nụya yø representante rạ Cristo p'ʉya,
'damạ 'dan'yo yø hmɛ̱ya bi 'yụtyø jạ'ị,
porque hịnjonguị sä dạ 'yøtyø milagro bi
'yørbʉ bị mpɛti yø jạ'ị. [13] Mạdạgue'ạ hịn-
guị cuarbʉ 'bʉhyø 'yɛ̱c'ɛ̱ị ya yø jạ'ị hịngyø
'yɛ̱c'ɛ̱ị, pɛ nnụ mạnho yø 'yɛ̱c'ɛ̱ị, hịnguị
sʉi. [14] Mạn'na mạn'na nị hyụxtạ yø jạ'ị
bi 'yɛ̱c'ɛ̱ị rạ Jesús. Yø n'yohʉ, yø xisu bi
'yɛ̱c'ɛ̱ị. [15] Astạ bi jʉcyø därquɛ̱hị yø jạ'ị ngue
pop'ʉ ja yø caye. 'Bʉ'o bá oxyø t'ots'i, 'bʉ'o
bá oxyø fịdị, i nnepyø jạ'ị ngue nụ'mø bi
thop'ʉ rạ Bɛdu, mạdrá xahatho dị nthɛui
rạ därquɛ̱hị, 'bexi sä rạ n'ʉ hɛ̱mbị. [16] Nụ'ʉ
yø hnịnị guerpʉtho bí ja, bá ɛ̱hyø jạ'ị bi
zø'ạ Jerusalén. Bá dụ yø därquɛ̱hị, bá dụ yø
ndụnthị. Pɛ gä bi t'øthe.

Bị n'ofädi yø representante rạ Cristo.

[17] Nụnạ rá hmụ yø mmäcjạ p'ʉya, gätho
ya mị'da yø n'yohʉ, nụya ja yø nt'ɛ̱c'ɛ̱ị
nị hụ ngue yø saduceo, gä bị nsɛya 'mø

mi̱ nu̱ ngue xa̱ndøngu̱ yø ja̱'i̱ n'youi ya yø
representante ra̱ Cristo. 18 Bi̱ ma ma̱bɛnt'i̱
ya yø representante p'ʉya, bi jot'i. 19 Pɛ rá̱
anxɛ Oja̱ p'ʉya, bi xocra̱ goxthi fädi 'mø
mi̱nxui̱ ngue bá̱ jʉqui. Bi 'yɛ̱mbi̱:
20 —Ni̱ mɛ ya, ni̱ m'mähmi̱ p'ʉ ja rá̱ nija̱ di̱
mpɛti yø judío. Da̱mi̱ xihmi̱ yø ja̱'i̱ hanja na̱
ra̱ hya̱ ngue ra̱ 'da'yo te.
21 Nu̱'ʉ yø representante ra̱ Cristo 'mø
mi̱ 'yøhna̱ ra̱ hya̱ bi xihra̱ anxɛ, bi̱ ma
mxu̱di̱tho p'ʉ ja ra̱ nija̱ ngue bi xännba̱ ra̱
hya̱ yø ja̱'i̱. Nu̱'a̱ ra̱ ora ɛbí mma̱nna̱ hya̱
p'ʉ ja ra̱ nija̱ p'ʉya, ja bi øt'a̱ junta'ʉ yø
hmu̱ yø mmäcja̱. Bi pɛtyø n'yohʉ di̱ ma̱nda
p'ʉ ja ra̱ nija̱. Ja bi̱ ma̱nda ngue da̱ njʉcyø
ofädi p'ʉya. 22 Pɛ nu̱'mø mi̱ zøp'ʉ ja ra̱ fädi'ʉ
yø policía, ya hi̱mbi̱ di̱mp'ʉ yø ofädi. Bá̱
pennbʉya, bi̱ ma̱ ngue ya hi̱njo'o p'ʉ yø
ofädi. 23 Bi 'yɛ̱na̱:
—Dá̱ ti̱ngähe ngue n'nøt'e xa̱nho ra̱
fädi, 'bäp'ʉ yø mädi p'ʉ ja ra̱ goxthi. Pɛ
nu̱'mø ma̱ xocähe ra̱ goxthi p'ʉya, ya hi̱ndá̱
ti̱ngähe p'ʉ mbo yø ofädi.
24 Mi̱ 'yøhyø hmu̱ yø mmäcja̱ na̱ te xi̱ nja
p'ʉya, 'nɛ̱'a̱ rá̱ hmu̱'ʉ yø n'yohʉ ja yø 'bɛfi
p'ʉ ja ra̱ nija̱, ngue hi̱njo'o p'ʉ yø ofädi, di̱
n'yɛ̱mbʉya:
—¿Xø hague xpí bøn'ʉ p'ʉya? —di̱
n'yɛ̱mbi̱.
25 Nu̱'a̱ ra̱ ora'a̱ p'ʉya, bi zø'a̱ n'na nc'ɛ̱i̱, bi
'yɛ̱mbi̱:
—Nu̱'ʉ yø n'yohʉ gá̱ cothʉ fädi 'mø
mi̱nde, ya bí 'bʉp'ʉ ja ra̱ nija̱. Bi xännba̱ ra̱
hya̱ yø ja̱'i̱ —bi 'yɛ̱mbi̱.
26 Nu̱'a̱ rá̱ hmu̱ yø policía p'ʉya, bi̱ mähä'ʉ
yø mmi̱policíaui ngue da̱ si'ʉ yø represen-
tante ra̱ Cristo. Pɛ hi̱mbi̱ ʉni̱, porque su̱
da̱ mʉndo yø ja̱'i̱. 27 Nu̱'mø ma̱mba̱ ts'i'ʉ
yø representante ra̱ Cristo p'ʉya, bi̱ ma
ma̱'bä'mi̱ p'ʉ ja ra̱ junta. Nu̱'a̱ ra̱ hmu̱
mmäcja̱ bi 'yɛ̱mbi̱:
28 —¿Ua hi̱nguí øhmʉ ra̱ hya̱, uangui̱ dá̱
hɛc'a̱he ngue nu̱'a̱ rá̱ hya̱ ra̱ Jesús, ya hi̱nni̱
mantho guí xännba̱hʉ yø ja̱'i̱? A nu̱ya gätho
ra̱ hni̱ni̱ Jerusalén, ya xcá̱ si̱nnba̱hʉ'a̱ ra̱ hya̱
guí xännba̱tehʉ ya. 'Nɛ̱ guí ɛ̱mhmʉ ngue go
ma̱ ts'oquigähe p'ʉ bi du̱ na̱ ra̱ n'yohʉ guí
mma̱mhmʉ.
29 Mi̱ da̱hra̱ Bɛdu p'ʉya, co 'nɛ̱'ʉ mi̱'da yø
representante, bi 'yɛ̱na̱:
—Nu̱gähe dí ɛ̱mhme ngue jatho da̱ t'ɛ̱c'ɛ̱i̱
te mma̱n'Oja̱, hi̱nda̱ gue'a̱ ngue yø ja̱'i̱tho
da̱ t'ɛ̱c'ɛ̱i̱bi̱ yø hya̱. 30 Nu̱na̱ ra̱ Jesús dí
mma̱ngähe ya, guehna̱ gá̱ cuathʉ ra̱ pont'i̱
ngue bi du̱ na̱. Pɛ nu̱na̱ Oja̱ mi̱ tha̱nne ma̱
mboxitahʉ, bi japi ngue bi bɛ̱nna̱te. 31 Oja̱
p'ʉya, bi zixpʉ bí ja rá̱ n'yɛi na̱ ra̱ Jesús,
guehna̱ bi 'yɛ̱ts'i̱ ngue di̱ nda̱st'abi ngue
da̱ ya̱nyø ja̱'i̱ na̱. A nu̱yá, nu̱ya yø judío,
ma̱t'u̱nni̱ ra̱ tiempo ngue da̱ hyɛp'ʉ ra̱ nts'o
ga̱ 'yo, n'namhma̱ ngue di̱ mpu̱nnba̱ yø
ts'oqui. 32 Guesɛ ra̱ Espíritu Santo di ja
ma̱ju̱ani̱ na̱ ra̱ hya̱ na̱. Da̱ guecähe p'ʉya,
xquet'a̱ da̱di jahe ma̱ju̱ani̱ na̱ ra̱ hya̱ na̱.
Nu̱na̱ ra̱ Espíritu Santo p'ʉya, guehna̱ bá̱
pɛnnba̱bi̱ Oja̱'ʉ yø ja̱'i̱ bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱bi̱ rá̱ hya̱ na̱.
33 Mi̱ 'yøhna̱ ra̱ hya̱ bi si p'ʉya, ja̱nju̱ani̱
ngue bi̱ mbøcuɛ. Bi̱ ne ngue xta̱ hyopyø
representante ra̱ Cristo. 34 Nup'ʉ 'bʉhyø
mmäcja̱, n'youi p'ʉ n'na ra̱ n'yohʉ ni̱ hu̱
ngue ra̱ Gamaliel, ja rá̱ nt'ɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue ra̱
fariseo 'nɛ̱ ra̱ xännba̱te ngue ra̱ ley. 'Nɛ̱
gä nnu̱ ma̱nsu̱ yø ja̱'i̱ na̱ ra̱ Gamaliel. Bi̱
m'mä p'ʉya, bi̱ ma̱nda ngue bi̱ njʉca̱thi n'na
ts'ʉquits'ʉ ya yø representante ra̱ Cristo.
35 Bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱ na̱ ra̱ Gamaliel:
—Ague gyø judíohʉ, da̱mi̱ n'yomfɛ̱ni̱ te
guí̱ nne guí 'yørpa̱hʉ ya yø n'yohʉ 'bʉcua.
36 Da̱mi̱ bɛ̱mhmʉ te bi̱ nja 'mø yø pa xa̱
thogui ngue mi̱ 'yonna̱ hya̱ ra̱ Teudas. Bi
'yɛ̱na̱ ngue ma̱guesɛ, 'nɛ̱ bi dɛnni̱ comma̱
goho ciento nja̱'i̱. Mi̱ zä mi̱ tho p'ʉya, gä
bi̱ n'uɛn'ʉ mi̱ tɛnni̱. Bi̱ m'mɛp'ʉ ra̱ hya̱
p'ʉya. 37 M'mɛfa p'ʉya, nu̱'mø mi̱ nja ra̱
censo, ma̱hømbi̱ 'yonna̱ hya̱ ra̱ Judas nu̱'a̱
ra̱ mmɛ̱ngu̱ Galilea. Xquet'a̱ xa̱ngu̱ to bi
dɛnnba̱ rá̱ hya̱. A nu̱'mø mi̱ tho, gä bi̱ n'uɛni̱
to mi̱ tɛnni̱. 38 Ja̱na̱ngue da̱mi̱ hyɛhmʉ p'ʉya
yø n'yohʉ 'bʉcua. 'Yo ga̱di̱ nthi̱nt'i̱ ngue
guí sʉhmʉ. Porque nu̱'mø yø hya̱sɛ'a̱ ra̱ hya̱
i̱ mma̱, di̱ m'mɛhyø hya̱ 'mø. 39 Pɛ nu̱'mø
ngue rá̱ hya̱ Oja̱ i̱ mma̱mp'ʉya, hi̱nda̱ zä
guí hɛjpa̱hʉ te mma̱m'mø. Ma̱n'na n'yo mi̱
'yøthʉ ngue go ga̱ cohmʉ ngue ma̱ nsʉihʉ
Oja̱.
40 Gä bi̱ nu̱ ma̱nho yø ja̱'i̱ te bi̱ ma̱nna̱
Gamaliel. Bi̱ ma ma̱cʉt'i mbo ya yø repre-
sentante ra̱ Cristo p'ʉya ngue bi 'bɛi. Bi xi
p'ʉya ngue ya hi̱nni̱ mantho da̱ xihyø ja̱'i̱
hanja na̱ rá̱ hya̱ ra̱ Jesús. Bi thø p'ʉya. 41 Mi̱
bømp'ʉ ja ra̱ junta'ʉ yø representante ra̱
Cristo p'ʉya, di johya ngue ya bi zä ra̱ n'ʉ
conná̱ nguehra̱ Jesús. 42 N'na pa ngu̱ n'na
pa hi̱ngui̱ säya bi xännba̱te p'ʉ ja ra̱ nija̱ di̱

mpɛti yø judío, 'nɛp'ʉ ja yø ngu̱ i̱ mmanna̱ Jesucristo p'ʉ ni̱ ma.

6

Bi t'ɛxi̱ yoto nja̱'i̱ ngue di̱ nfäxte.

1 Nu̱'ʉ yø pa'ʉ p'ʉya, ma̱n'na ma̱n'na ni̱ hyu̱xtho'a̱ ga̱ngu̱ yø 'yɛc'ɛi̱. Nu̱'ʉ ga̱ ya̱ ra̱ hya̱ ngue ra̱ griego p'ʉya, bi̱ mʉdi bi zʉ'ʉ yø judío ga̱ ya̱ ra̱ hya̱ ngue ra̱ ebreo. I ɛna̱ ngue hi̱ngui̱ t'ørpa̱bi̱ ma̱su̱ xa̱nho'ʉ yø 'danxu̱ 'mø ma̱ dat'i ra̱ hmɛ n'na pa ngu̱ n'na pa. 2 Ja̱na̱ngue nu̱'ʉ 'dɛma̱ yoho yø representante ra̱ Cristo p'ʉya, bi pɛti gätho'ʉ yø 'yɛc'ɛi̱, bi 'yɛmbi̱:

—Hi̱nda̱ zä'a̱ ngue go ga̱ hɛcähe p'ʉ'a̱ nná ma̱ngähe rá hya̱ Oja̱, ngue gui 'yɛmhmʉ ngue 'bet'o go ga̱ ørpa̱he ma̱su̱ p'ʉ ja ra̱ nts'i̱hmɛ. 3 Ja̱na̱ngue nu̱ya ma̱ zi cu̱'a̱hʉ, nu̱ua ha dí 'bʉhmʉ ya, da̱mi̱ hyomhmʉ yoto yø n'yohʉ da̱ ma ma̱fäti na̱ ra̱ 'bɛfi na̱. Pɛ gue da̱ gue'ʉ yø n'yohʉ bá di̱nna̱ hya̱, 'nɛ nnu̱ ma̱nsu̱ gätho yø ja'i̱, 'nɛ da̱di̱ nɛqui̱ ngue n'youi ra̱ Espíritu Santo. 4 A nu̱gähe p'ʉya, ga̱ siguegähe ra̱ mhmat'Oja̱, 'nɛ ga̱ nxännba̱he yø ja'i̱ rá hya̱ Oja̱.

5 Gä 'da'igu̱ bi̱ ma̱mp'ʉya. Bi than'na̱ ra̱ Teba p'ʉya, ngue da̱ t'ɛts'i̱. Guehna̱ n'na ra̱ n'yohʉ xa̱nzaqui rá nt'ɛc'ɛi̱, 'nɛ n'youi ra̱ Espíritu Santo. Conna̱ Lipe bi thanhni̱, ra̱ Prócoro, ra̱ Nicanor, ra̱ Timón, ra̱ Parmenas, ra̱ Nicolás nu̱na̱ ra̱ mmɛngu̱ Antioquía, guehna̱ ya xi 'yɛc'ɛi̱bi̱ m'mɛt'o yø nt'ɛc'ɛi̱ yø judío na̱. 6 Nu̱ya yø n'yohʉ bi thannbʉya, bi ts'ixpʉ 'bähyø representante ra̱ Cristo ngue bi̱ marpa̱bi̱ Oja̱. Nu̱ya yoto nja'i̱ bi t'u̱nyø cargo, bi japyø 'yɛ p'ʉ ja yø ya̱.

7 Rá hya̱ Oja̱ p'ʉya, ma̱n'na ni̱ ma ma̱'yoni̱tho. Ma̱n'na ni̱ 'yɛc'ɛi̱tho yø ja'i̱ p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Jerusalén. Xquet'a̱ xa̱ngu̱ yø mmäcja̱ bi̱ nu̱ ma̱nho ra̱ hya̱, 'nɛ bi 'yɛc'ɛi̱.

*Bi̱ ma ma̱b*ɛnt'i̱ ra̱ Teba ngue bi tho.

8 Xa̱ndøngu̱ rá nja̱pi̱ Oja̱ bi u̱nna̱ Teba, ngue yø hmɛya bi 'yørbʉ 'bʉhyø ja'i̱. Nu̱ya yø milagro bi 'yøt'e, hi̱njongui̱ sä da̱ 'yøt'e. 9 Bi̱ mʉdi bi̱ nju̱ntui ra̱ Teba ya yø n'yohʉ pap'ʉ ja rá ni̱ja̱ yø judío ni̱ hu̱ ngue ra̱ Libertos, 'nɛhya yø judío ngue yø mmɛngu̱ Cirene, 'nɛhya yø mmɛngu̱ Alejandría, 'nɛhya yø mmɛngu̱ Cilicia, 'nɛhya yø mmɛngu̱ Asia, gä tønhma̱hya̱ ra̱ Teba. 10 Pɛ hi̱mbi̱ zä xtá ndäjpa̱ rá hya̱, porque ra̱ Espíritu Santo di bɛnnba̱bi̱ ra̱ hya̱ mma̱nna̱ Teba. 11 Asta̱ bi̱ da̱hra̱ mɛnyu̱ 'da p'ʉya, sifi ngue da̱ ma̱ ngue xi 'yøde ngue ya̱ ma̱nts'o ra̱ Teba ngue sʉhra̱ Moisés, 'nɛ sʉ Oja̱. 12 Ja̱na̱ngue bi yʉns'yø ja'i̱ p'ʉya, bi̱ mpɛti yø n'yohʉ 'bɛt'o ngue yø judío, 'nɛhyø xännba̱te ngue ra̱ ley. Bi bɛnt'i̱, bi zixpʉ bi̱ nja ra̱ junta. 13 Bi t'ɛxyø ja'i̱ da̱ ma̱nyø fɛhni̱ p'ʉya, bi 'yɛna̱:

—Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ 'bʉcua, hi̱ngui̱ säya ngue nnømma̱n'ʉ ra̱ ma̱ca̱ ni̱ja̱ ja ua, 'nɛ nnømma̱n'ʉbi rá ley Oja̱. 14 Ya xtá øcähe te mma̱nna̱ ngue nu̱na̱ ra̱ Jesús ra̱ mmɛngu̱ Nazaret, ɛmbi̱ ngue da̱ dɛmhra̱ ni̱ja̱ 'na̱. 'Nɛ ɛmbi̱ ngue di pähyø costumbre bi zoga̱hʉ ra̱ Moisés.

15 Nu̱ to gä mi̱ hu̱p'ʉ ja ra̱ junta p'ʉya, hɛrpa̱bi̱ rá hmi̱ ra̱ Teba ngue ɛntho rá hmi̱ n'na rá anxɛ Oja̱.

7

Bi zohyø nsʉiui ra̱ Teba.

1 Nu̱'a̱ rá hmu̱ yø mmäcja̱ p'ʉya bi 'yɛmbi̱:

—¿Ua ma̱ju̱ani̱'a̱ si'a̱'i̱ ya n'yø? —bi 'yɛmbi̱.

2 Mi̱ da̱hra̱ Teba p'ʉya, bi 'yɛna̱:

—Ague n'yø'a̱hʉ, da̱mi̱ 'yøhmʉ na̱ ra̱ hya̱ ga̱ mma̱ngä ya. Nu̱na̱ ma̱ mboxitahʉ ra̱ Abraham, nu̱'mø mi̱ m'mʉ p'ʉ ja ra̱ häi Mesopotamia, tobe hi̱mma̱ni̱ map'ʉ ja ra̱ häi Harán, bi̱ nthɛui na̱ Oja̱ ma̱guesɛ. 3 Oja̱ bi 'yɛmbi̱: "Da̱mi̱ sop'ʉ ni̱ häi ya, gätho'ʉ ni̱ mɛni̱ da̱ gop'ʉ. Guí mmap'ʉ ja ra̱ häi ga̱ xi'i", bi 'yɛmbi̱. 4 Nu̱na̱ ra̱ Abraham, bá pømp'ʉ ja rá häi ni̱ hu̱ ngue Caldea mi̱ 'bʉi. Bi̱ ma, i̱ m'mʉ p'ʉ Harán. M'mɛfa p'ʉya, bi du̱ rá papá. Oja̱ p'ʉya, bi xihra̱ Abraham ngue bá ɛcua ja ra̱ häi dí 'bʉhmʉ ya. 5 Pɛ nu̱'mø ma̱mba̱ ɛhɛ, ni̱ xi̱nga̱ n'na xɛqui xtí u̱nna̱ ra̱ häi ja ua. Ni̱ xi̱nga̱ guep'ʉ di 'bämrá gua xtí u̱nni̱. Pɛ ma̱da̱gue'a̱, nu̱na̱ Oja̱ bi ya̱rpi̱ ngue di u̱nni̱ gätho na̱ ra̱ häi ja ua. A nu̱'mø bi du̱ p'ʉya, da̱ gohmi̱ yø ba̱si̱. Nu̱'ʉ yø pa'ʉ p'ʉya, tobe hi̱m ma̱ni̱ m'mʉhyø ba̱si̱ ra̱ Abraham. 6 Nu̱na̱ Oja̱ bi 'yɛmbra̱ Abraham, "Nu̱'ʉ ni̱ mbom'mɛto, goho ciento njɛya da̱ni̱ m'mʉp'ʉ ja n'na ra̱ 'dan'yo häi. Ja da̱ ma ma̱'ʉni̱ p'ʉ, porque jatho da̱ 'yøtra̱ 'bɛfi di̱ ma̱nda yø hmu̱". 7 Pɛ Oja̱ bi 'yɛmbi̱: "Ga̱ ha̱spa̱gä ra̱ güɛnda ya yø ja'i̱ da̱ 'yøt'e ngue yø hmu̱. M'mɛfa p'ʉya, da̱ ɛcua ya ma̱ ja'i̱ ngue da̱ da̱nnegui", bi 'yɛn'Oja̱. 8 Nu̱na̱ Oja̱ bi gohmi̱ n'na ra̱ cohi

ra Abraham, bi xifi ngue da thɛjpa n'na
xɛqui ra xifani rá do'yo yø ts'ʉnt'ʉ 'mø bi
m'mʉi. Gue'a ni hu ngue ra circuncisión,
guehna da nøpa hmɛya na ngue'a ra cohi
bi 'yøt'e. Janangue nu'mø mi m'mʉhra
Isaac, bi mɛpya 'mø mi gua'a nhyato ma
pa. Nuna ra Isaac xquet'a ngu'a bi 'yør'mø
mi m'mʉhrá ts'ʉnt'ʉ ni hu ngue ra Jacob.
Nuna ra Jacob xquet'a ngu'a bi japya 'dɛ'ma
yoho yø ts'ʉnt'ʉ bi m'mʉ'a m'mɛfa, guehya
yø xita ya ngue yø judío.

9 Nuya yø ts'ʉnt'ʉ ra Jacob, gä bi sɛyabi
na ra José yø n'yohʉ. Janangue bi 'bä na ra
José p'ʉya, bi dänyø ja'i mani ma Egipto. Pɛ
ra José, bi mäx Oja. 10 Nu hangu ra n'ʉ bi zä
ra José, bi yan'Oja. 'Nɛ bi unná n'yomfɛni
xanho. Bi 'yøt'Oja ngue bi nu manho ra José
na ra Faraón. Nuna ra Faraón mará dast'abi
p'ʉ ja ra häi Egipto, guehna bi 'yɛxra José
ngue di manda p'ʉ Egipto na, 'nɛ bi 'yɛts'i
ngue bi mandabi p'ʉ ja rá ngu.

11 N'na ra pa p'ʉya, bi nja ra ot'i p'ʉ ja
ra häi Egipto, 'nɛp'ʉ ja ra häi Canaán bi
nja ra ot'i. Ndummʉitho te bi nja. A nu'ʉ
ma mboxitahʉ p'ʉya, hinha tini te da zi.
12 Ngu i 'yøde ngue bí ja te da ts'i p'ʉ ja
ra häi Egipto, bi mɛnhyø ts'ʉnt'ʉ ngue da
tu ra trigo. Ya rá mʉditho na ra 'yogui
na p'ʉya. 13 Rá yondi bi ma p'ʉya, ya bá
mpate'ʉ yø n'yohʉ ra José p'ʉya. Ya bá
mmɛya ra Faraón ngue te'o yø mɛni ra
José p'ʉya. 14 Bi manda na ra José ngue bá
ts'innbabi rá papá Jacob, gätho'ʉ mi'da yø
mɛni bá ts'i, hyate ma'dɛ'ma cʉt'a nja'i mi
sʉdi ngue gätho. 15 Janangue bi njap'ʉ ngue
i mpa Egipto ra Jacob. Ja bá tup'ʉ p'ʉya.
Xquet'a 'nɛ'ʉ 'dɛ'ma yoho yø ts'ʉnt'ʉ bá
tup'ʉ. 16 Pɛ himbá t'äp'ʉ Egipto 'mø mi du,
porque nuya yø ts'ʉnt'ʉ ra Hamor ngue yø
mmɛngu Siquem, ya xi mä n'na ra panteón
ngue xi dännа Abraham, ja i thuxpʉ ngue
bá t'ägui.

17 Pɛ ɛna bi ba'mø ni ma da zønna pa
di nja'a ra hya xi yarpabi Oja ra Abraham,
mathoguitho bi nxandyø judío p'ʉ Egipto.
18 Nup'ʉ Egipto, bi m'mʉ'a m'mɛfa n'na ra
dast'abi ngue himbi badi te'o na ra José.
19 Nuna ra dast'abi na, bi nu man'ʉ ya ma
mboxitahʉ. Bi japi ngue da 'yɛnyø basi 'mø
bi m'mʉi, n'namhma da du. 20 Gue'ʉ yø
pa'ʉ p'ʉya, ngue bi mihra Moisés. Guehna
n'na ra zits'ʉnt'ʉ bi nu manho Oja. Pɛ
hønda nhyushna bi zi rá mamá p'ʉ ja rá
ngu. 21 Nu'mø mi 'yɛmp'ʉya, nuna rá t'ixu
ra Faraón guesɛ na bi hyaxra 'uɛne ngue
bi tede tengutho 'mø drá basi. 22 Nuna ra
Moisés, gä bi barpabi yø mfadi yø mmɛngu
Egipto. 'Nɛ bi 'yɛhra pa ngue bi zɛdi te bi
ma. 'Nɛ padi xanho ha di japi te da 'yøt'e.

23 Nu'mø mi gua'a nyote njɛya 'bʉhra
Moisés, bi zo rá mmʉi ngue da ma di
zɛngua ya yø judío ngue yø mɛni. 24 Mi
zømp'ʉ 'bʉhyø mɛni p'ʉya, bi nu n'na ra
mmɛngu Egipto ngue di ʉnnbabi n'na rá
mɛni. Bi cospabi'a te mi ørbʉya, pɛ bi hyo'a
ra mmɛngu Egipto. 25 Nuna ra Moisés bi
'yɛna ngue di mmɛya'ʉ yø mɛni ngue bi
mɛnnbabi Oja ngue da yani para ngue da ma
mathøgue p'ʉ sä ra n'ʉ. Pɛ himbi mmɛya
yø judío te t'ørpabi. 26 Mi hyaxpʉya, nuna
ra Moisés bi dimmi yo nc'ɛi yø judío ngue
di nduɛnsɛ. Bi hejpa p'ʉya, i nnepe ngue
di nhyɛgui, bi 'yɛmbi: "Ague n'yø'aui, gadi
mmɛniui. ¿Hanja ngue gadi nduɛnsɛui?" bi
'yɛmbi. 27 Nu'a mi pʉte p'ʉya, bi nønhna
Moisés, bi 'yɛmbi: "¿Te'o bi 'yɛxa'i ngue gui
nts'ʉt'abi, ngue gui hyasca'be ra güenda?
28 ¿Ua guí nne gui hyogui tengutho gá japa
n'na nc'ɛi ra mmɛngu ua Egipto mande?" bi
'yɛmbi. 29 Mi 'yøhra Moisés ngue t'ɛmbi xi
nhote, bi 'dagui, i map'ʉ ja ra häi Madián.
Ja i m'mʉp'ʉ p'ʉya, 'nɛ ja bá mip'ʉ yoho yø
ts'ʉnt'ʉ.

30 Nuna ra Moisés, mi gua'a nyote njɛya
ngue 'bʉp'ʉ Madián. Nup'ʉ ja ra dapo
jonna t'øhø Sinaí, bi nu n'na ra ndʉt'o ngue
tøhra sibi. Ja bá nyap'ʉ rá anxɛ Oja p'ʉya.
31 Nu'mø mi hyɛtra sibi ra Moisés, di 'yøtho
hanja'a te bi nu. Bi guarbʉya ngue da
nu xanho. Bá nya Oja p'ʉya, bi 'yɛmbi:
32 "Guecä drá Oja mi thannegä ni mboxita
Abraham. Drá Ojagä ngue ra Isaac, drá
Ojagä ngue ra Jacob", bi 'yɛn'Oja. Pɛ asta
huacra Moisés ngue bi nsu. Ya hingui ha
nzammʉi ngue da hyɛti xanho. 33 Bi 'yɛn'Oja
p'ʉya: "Dami c'ojhni thixfani, porque nuua
guí 'bäi, ra ndʉxcahäi ua. 34 Dí nnugä ra n'ʉ
i thohma ja'igä rá m'mʉ'a Egipto. Dí ø'mø
dants'i. Dá ɛcä ya ngue ga nyani n'namhma
ngue da ma mathøgue. Ague Moisés, dí nne
ga pɛn'na'i Egipto ya" —bi 'yɛmbi.

35 Madague'a himbi nu manho m'mɛt'o yø
judío na ra Moisés ngue xi 'yɛmbi: "¿Te'o
xpá 'yɛxa'i ngue guí nts'ʉt'abi, ngue guí

hyasca'be ra güɛnda?” xi 'yɛmbi, pɛ guehna
bi 'yɛx Oja ngue dyø hmu yø ja'i nuya da
jʉqui. Nguna bi xihra anxɛ bi nup'ʉ ja ra
ndʉt'o mi danzø. 36 Nuna ra Moisés, guehna
bá jʉjpʉ ja ra häi Egipto ma mboxitahʉ
na. Ja bá up'ʉ yø hmɛya ngue yø milagro
bi 'yøt'e, tengutho bi 'yørbʉ ja ra Thɛnga
Jathe. Bi 'yøtyø milagro mɛnte bi n'yo dapo
nyote njɛya. 37 Nuna ra Moisés bi xihyø
ja'i, bi 'yɛmbi: “Nuna Oja, da 'yɛxa n'na ra
pøngahya ngue yø judío tengutho bi jacä.
Nuna ra pøngahya na p'ʉya, dami 'yøhmʉ
te gäma hya da xi'ahʉ”, bi 'yɛmbi. 38 Guehna
'dap'ʉ bi n'yohʉ yø ja'i p'ʉ ja ra dapo na ra
Moisés. 'Nɛ bi map'ʉ ja ra t'øhø Sinaí ngue
bá nyaui rá anxɛ Oja. Ja bá sip'ʉ rá hya Oja
p'ʉya. Bá ɛp'ʉ 'bʉhma mboxitahʉ ngue di
thojpabi na ra hya bá sifi, guehna ra hya bi
t'unni ngue di thogahʉ naya.

39 Pɛ ma mboxitahʉ himbi 'yɛc'ɛi na ra
hya bi manna Moisés. Bi mɛspatho te bi
ma, sinoque bi ne xtabá mmenga Egipto
mahøn'a. 40 Bi 'yɛmbyø ja'i ra Aarón: “Ague
Aarón, dí nnegähe ngue gui hocyø dahmu
di m'mɛt'o p'ʉ gdá mähä. Porque nuna
ra Moisés bá jʉgahʉ p'ʉ ja ra häi Egipto,
hindí pahmʉ te bá jana”, bi 'yɛmbi. 41 Bi
hoca n'na ra dahmu ngue ra t'ʉndani p'ʉya.
'Nɛ bi hyo yø mbo'øni ngue bi 'yørpa ra
'bøt'e ra dahmu. Di johya yø ja'i ngue
ya bi hocra dahmu da danne. 42 Nuna Oja
p'ʉya, bi hyɛp'ʉ yø ja'i. Bi unna 'yu yø ja'i
ngue yø sø bí ja maya, gä ørpa yø dahmu
ngue thanne. Ngu'a nt'ot'i p'ʉ ja ra libro bi
'yotyø pøngahya Oja ngue ɛna: “Ague gyø
judíohʉ, mɛnte gá n'yo dapohʉ nyote njɛya,
¿ua gá hyocjʉ yø mbo'øni ngue gá 'yø'ni
'bøt'ehʉ? Nu'á, hin'na'a. 43 Hante gue nup'ʉ
gni mähä, gadi 'yonnbahʉ rá ngu ra dahmu
Moloc, 'nɛ gui tuhʉ n'na ra dahmu ngue ra
sø ni hu ngue ra Renfán. Guehya yø dahmu
gadi hocsɛ guí thannehʉ. Janangue nuyá,
ga høn'ahʉ thip'ʉ ja ra häi guí 'bʉhmʉ ya,
gdá pɛn'nahʉ man'na rá nguep'ʉ ngue ra
häi Babilonia”, bi 'yɛna.

44 Bi sigue bi nya ra Teba p'ʉya, bi 'yɛna:

—Nup'ʉ ja ra dapo, nuya ma mboxitahʉ
mi ja n'na ra ngun'ulu ngue mi nnøpa nija
yø ja'i. Ja pɛspʉ yø xindo nt'ot'i rá ley Oja.
Nuna ra ngun'ulu p'ʉya, bi xi Oja ra Moisés
ngue da 'yøt'e tengutho ra forma xi 'yuti.
45 Nuna ra ngun'ulu di pont'a cohmi. Nu'mø
mamba ɛhra Josué bá n'youi ma mboxitahʉ,
go bi søcua ra ngun'ulu ua dí 'bʉhmʉ'ʉ
ya. Mi zøhø bi hyannba yø häi yø 'dan'yo
ja'i mi 'bʉcua. Guehna Oja bi hyøn'athi yø
mmɛhäi. Bi nja ra ngun'ulu asta gue'mø mi
m'mʉhra dast'abi David. 46 Nuna ra David,
xangu rá mate Oja bi dinnbi. Bi ne ngue xta
hyø'a n'na ra nija, ngue rá ngu na rá Oja mi
thanne ra Jacob. 47 Pɛ go bi hyøhra nija na
ra Salomón rá ts'ʉnt'ʉ ra David.

48 A nuna Oja maguesɛ, hingui 'bʉp'ʉ ja yø
nija di hocyø ja'i na. Porque rá pøngahya
Oja bi 'yotra hya bi man'Oja ngue bi 'yɛna:
49 “Dí hucä p'ʉ mahɛts'i ngue dadi manda.
Nuua ja ra ximhäi p'ʉya, di nnøpa nhnɛts'i.
¿Te 'bɛ'a mangu guí ɛna gui hogahʉ? Ogue
¿hapʉ guí ɛmhmʉ ngue ga nsäyagä? 50 ¿Ua
hindá hocä ya te gäma cosa i ja?” bi
'yɛn'Oja.

51 Bi sigue bi zohyø ja'i ra Teba, bi 'yɛmbi:

—Xandø nnaxi ni mmʉihʉ. Ni guhʉ
xancot'i, zant'a guí fɛsthohʉ te mmanna
Espíritu Santo. Tengutho bi 'yør'ma mbox-
itahʉ, guí njathʉ p'ʉya. 52 Nuya ma mbox-
itahʉ, gätho yø pøngahya Oja xa m'mʉi,
gä xa nzʉi. 'Nɛ bi hyo'ʉ yø pøngahya bi
xihyø ja'i ngue da ɛp'ʉ n'na nc'ɛi ngue gä ra
nho da n'yo. A nuyá, ya bá ɛ'a to bi man'ʉ
yø pøngahya'ʉ. Pɛ gá dähʉ ngue bi tho.
53 Madague'a bá pɛnsɛ yø anxɛ Oja ngue bi
'da'ahʉ ra ley, pɛ hinguí ɛc'ɛihʉ ra hya.

Ya bi tho ra Teba.

54 Nu'mø mi 'yøhyø ja'i na ra hya bi si
p'ʉya, bi ndanzø yø mmʉi ngue ra cuɛ,
pɛts'i da zadra Teba. 55 Nuna ra Teba p'ʉya,
di hatra ts'ɛdi ra Espíritu Santo. Bi hyanma
hɛts'i p'ʉya, bi hyandi ngue di yoxni Oja,
'nɛ bi hyandi ngue nup'ʉ ja rá n'yɛi Oja ja
'bʉp'ʉ ra Jesús. 56 Bi 'yɛnna Teba p'ʉya:

—Dí handä ngue bi xohra c'ammahɛts'i.
Nunʉ ra n'yohʉ bí 'yɛ mahɛts'i p'ʉya, ya
'bʉhnʉ ja rá n'yɛi Oja nʉ —bi 'yɛna.

57 Bi mʉhra hmafi yø judío p'ʉya, bi gotyø
gu, porque hingui nne da 'yøhna ra hya
mmanna Teba. Bi nyuntyø ja'i p'ʉya ngue
bi bɛnt'i. 58 Bi gʉjma xøts'e ra hnini ngue
bá pʉndo. Nu'ʉ yø testigo xi manna fɛhni
p'ʉya, bi gacyø tuhu ngue bi møp'ʉ 'bä'a
n'na ra n'yohʉ ni hu ngue ra Saulo. Bi
mʉndo ra Teba p'ʉya. 59 Mɛnte 'bʉndo ra
Teba p'ʉya, bi zo Oja, bi 'yɛmbi:

—Ague ma Hmu'i Jesús, dadi dä'i ma te
—bi 'yɛmbi.
60 Bi ndantyøhmu p'ʉya, ra ndøts'ɛdi bi
'yɛna:
—Ague ma Hmu'i Jesús, 'yogui
mbɛnnbabi'a te ra ts'oqui øtya yø ja'i
'bʉcua.
Høntho bi man'a p'ʉya, bi du.

8

Bi sigue ra Saulo ngue sʉhyø 'yɛc'ɛi.

1 'Da'igu bi mammi ra Saulo'ʉ to bi hyo ra
Teba. Nu'a ra pa'a p'ʉya, bi nanga n'na ra
dasʉi p'ʉ Jerusalén ngue bi ts'ʉhyø 'yɛc'ɛi.
Gä bi n'uɛnyø 'yɛc'ɛi, i mpa mi'da yø hnini
rá njap'ʉ ja ra häi Judea. I mpa 'da asta ra
häi Samaria. Pɛ nuya yø representante ra
Cristo himbi 'dahya. 2 Nuya yø n'yohʉ suprá
xudi Oja, guehya bi 'yähra Teba ya. Janjuani
zoni ngue mbɛni. 3 Pɛ di sigue ngue sʉhyø
'yɛc'ɛi na ra Saulo. I huaxtyø ngu, bi jʉcyø
n'yohʉ 'nɛhyø xisu ngue cot'i.

Bi ma ma'yoni ra hoga 'da'yo hya p'ʉ Samaria.

4 Nuya yø ja'i bi 'dap'ʉ Jerusalén, ndap'ʉ
bi zä i mpa yø ja'i, pɛ gä mmanna hoga
'da'yo hya p'ʉ ni ma. 5 Nu'a ra Lipe guehna
n'na nc'ɛi ra 'dagui na, i mpa p'ʉ ja n'na
ra hnini ngue ra häi Samaria. Bi mʉdi bi
xihyø ja'i ra Cristo p'ʉya. 6 Bi mpɛti gätho
yø ja'i ngue øxra hya mmanna Lipe. Mi nu
yø ja'i yø milagro bi 'yøtra Lipe p'ʉya. 7 Mi
'bʉp'ʉ xangu yø ja'i ngue yø ndunthi, pɛ
gä bi t'øthe. Nu'mø xihyø ts'onthi ngue da
hyɛp'ʉ yø ja'i n'youi, asta mafi. Xangu yø
dogua bi 'yøthe, xangu yø ja'i tudyø gua bi
'yøthe. 8 Janangue gä di johya yø ja'i 'bʉp'ʉ
ja ra hnini.

9 Nup'ʉ ja ra hnini, mi 'bʉp'ʉ n'na ra
n'yohʉ ni hu ngue ra Simu. Mi hyätyø
ja'i p'ʉ ja ra häi Samaria conná mfadi
ngue ra magia, mi ɛna ngue maguesɛ. 10 A
nuná, dingüɛ dinnoho mi ørpa masu. Di
n'yɛmbyø ja'i: "Nuna ra Simu, janjuani
ngue n'youi rá ts'ɛdi Oja na", di n'yɛmbi.
11 Mi t'ørpabi masu, porque ya rá ya'atho yø
pa mi hätyø ja'i conná mfadi. 12 Pɛ ra Lipe
bi xihra hoga 'da'yo hya yø ja'i. Bi xihyø
ja'i ha di njap'ʉ di zo rá 'yɛ Oja. 'Nɛ xifi
hanja na ra Jesucristo. Nu'mø mi t'ɛc'ɛi'a
te bi manna Lipe p'ʉya, yø n'yohʉ yø xisu
bi nxixya. 13 Xquet'a 'nɛhra Simu bi 'yɛc'ɛi
ra hya 'nɛ bi nxixya. Asta ya hingui nne da
hyɛhra Lipe na ra Simu. Di 'yøtho 'mø bi nu
yø milagro øtra Lipe.

14 Mi 'yøhyø representante ra Cristo mi
'bʉ'a Jerusalén ngue ya 'nɛp'ʉ Samaria xi
t'ɛc'ɛi rá hya Oja. Ja i 'bɛnnbʉ ra Bɛdu
'nɛhra Xuua p'ʉya. 15 Nu'mø mi zømp'ʉ
Samaria'ʉ bi 'bɛnhni, bi marpabi Oja yø
'yɛc'ɛi ngue nnepe di n'youi ra Espíritu
Santo. 16 Porque tobe hinga n'na nc'ɛi mi
n'youi ra Espíritu Santo. Sinoque høntho
xi nxixya para ngue da fadi ngue ɛc'ɛi ra
Hmu Jesús. 17 Ra Bɛdu 'nɛhra Xuua, nu'mø
mi japyø 'yɛ p'ʉ ja yø ya yø 'yɛc'ɛi, yø 'yɛc'ɛi
p'ʉya bi n'youi ra Espíritu Santo.

18 Mi nu ra Simu'a te øtyø representante
ra Cristo, ngue nu'a gui japyø 'yɛ p'ʉ ja yø
ya yø 'yɛc'ɛi, 'be xi n'youi ra Espíritu Santo
yø 'yɛc'ɛi. Ra Simu p'ʉya, bi ne xta ngutra
mɛnyu ngue di njap'ʉ. 19 Bi 'yɛmbi:

—Dami 'dacui na ra ts'ɛdi ja'aui,
n'namhma ngue nu to bi zä ga japä ma 'yɛ
p'ʉ ja rá ya, di n'youi ra Espíritu Santo —bi
'yɛmbi.

20 Mi dahra Bɛdu p'ʉya, bi 'yɛmbi:

—Nu'a ni mɛnyu 'da gdi m'mɛhmi'a.
¿Hanto guí ɛna ngue nu'a bádi un'Oja, ra
mɛnyu gdí tin'a? 21 Nu'i hin'yʉ ni mmɛnthi
ngue guí nthɛui na ra 'bɛfi na. Porque
nup'ʉ ja rá hmi rá dä Oja, hinga njuaniitho
ni mmʉi. 22 Dami hyɛp'ʉ ra nts'o ja ni
mmʉi. Dami 'yäprá mate Oja, xamhmatho
di pun'na'i te guí mbɛni. 23 Porque dí nnugä
ngue grá zɛya, 'nɛ gä ra nts'o xa mbɛnt'ui
ni mmʉi.

24 Bi 'yɛnna Simu 'mø mi da p'ʉya:

—Dami marcauits'ʉ Oja n'namhma ngue
hinga thocä'a te guí xicui.

25 M'mɛfa p'ʉya, nuya yø representante
ra Cristo, nu'mø mi juadi bi xihyø ja'i ngue
majuani na rá hya Oja, bá pengbʉya, bí 'yɛ'a
Jerusalén. Nup'ʉ ja yø hnini ja'a ra häi
Samaria bá thogui, gä bi xihra hoga 'da'yo
hya yø ja'i.

Ra Lipe bi nthɛui n'na ra mmɛngu Etiopía.

26 M'mɛfa p'ʉya, n'na rá anxɛ Oja bi xihra
Lipe, bi 'yɛmbi:

—Nuyá, ja ngue gui mma gdi ma Sur. Gui
hyaxra 'yu bá nɛxa Jerusalén, i ntho'a Gaza
—bi 'yɛmbi.

Nup'ʉ i nthohna ra 'yu na, hinjongui 'bʉi.
27 Bi map'ʉ sihna ra Lipe. Bi nthɛui p'ʉ ja ra
'yu n'na ra n'yohʉ ngue ra mmɛngu Etiopía,
ngue xpí 'yɛhra ndanne Jerusalén. Rá 'bɛt'o
mɛfi na n'na ra xisu ni hu ngue ra Candase
mi ndast'abi p'ʉ Etiopía, mi ja rá cargo ngue
ra tesorero. 28 Ni huxrá carro jʉtyø fani ni
ma rá häi Etiopía. Mɛnte ni 'yo p'ʉya, di
xährа libro bi 'yotra pøngahya Isaías. 29 Pɛ
ra Espíritu Santo bi 'yɛmbra Lipe:

—Dami cuatra n'yohʉ ni huxrá carro
mma nʉ.

30 Ra Lipe p'ʉya bi guarbʉ ja ra carro. Bi
'yøde ngue nuna ra n'yohʉ di xäp'ʉ ja ra
libro bi 'yotra Isaías. Bi 'yɛmbʉya:

—¿Ua guí padi te gadi xähya? —bi
'yɛmbi.

31 Mi dahna ra n'yohʉ p'ʉya, bi 'yɛna:

—Pɛ ¿hague gdá pacä p'ʉya, 'nɛ hinjo'o
to da xiqui hanja ra hya? —bi 'yɛmbi.

Bi xihra Lipe p'ʉya ngue bi nexpʉ ja ra
carro, 'dap'ʉ bi mihmi. 32 Nu'a ra parte
nt'ot'i p'ʉ ja ra Maca Libro di xä p'ʉya,
guehna ra hya ngue ɛna: "Tengutho n'na
ra dɛ'yo 'mø ni ma da tho, di mmuti.
Ogue nt'axi n'na ra dɛ'yo hindi 'yani. Di
njarbʉtho na ra n'yohʉ 'mø ni ma da tho
ya, hindi 'yani. 33 Da ma ma'bɛrpi rá sä ngue
hinda ma m'mäts'i. ¿To go da badi hague
ngu ra nts'o da 'yøtyø ja'i di 'bʉ'a ra pa'a?
Porque da thajpabi rá te ua ja ra ximhäi".

34 Nuna ra n'yohʉ p'ʉya, bi 'yänna Lipe, bi
'yɛmbi:

—Dami 'yørca ra mate xiqui te'o na
mmanna ra pøngahya naya. ¿Uague nusɛ,
uague 'bʉi te'o man'na mmanna?

35 Mi dahra Lipe p'ʉya, i dʉmbatho'a te
nt'ot'i p'ʉ ja ra Maca Libro madi xädi, bi
xihra hoga 'da'yo hya ngue ha bi nja ra
Jesús. 36 Nu'mø mi thop'ʉ po n'na ra dehe
p'ʉya, bi 'yɛn'a ra n'yohʉ yaui ra Lipe:

—I poua ra dehe ya, ¿ua hinda zä ga
nxixyagä 'mø?

37 Mi dahra Lipe p'ʉya, bi 'yɛmbi:

—Nu'mø guí hahni mmʉi guí ɛc'ɛi ra
hya, da zä njam'mø da hin'na.

Mi dahra n'yohʉ p'ʉya, bi 'yɛmbi:

—Dí ɛc'ɛigä ngue ra Jesucristo guehna rá
Ts'ʉnt'ʉ Oja na.

38 Bi manda ra n'yohʉ ngue bi ma
ma'bä'mi ra carro p'ʉya. Bi mɛp'ʉ ja ra
dehe ngue bi xixyabi ra n'yohʉ na ra Lipe.
39 Nu'mø mi bøn'a nenthe p'ʉya, bi gʉs'ra
Espíritu Santo ra Lipe. Nuna ra n'yohʉ bi
nxixya p'ʉya, ya hinha mambi nu ra Lipe.
Bi sigue bi n'yo p'ʉya, pɛ di johya gä ra 'yu.
40 Mi dambɛni ra Lipe p'ʉya, ya 'bʉp'ʉ ja
ra hnini Azoto. Bi n'yo ngue bi hya 'da yø
hnini ngue bi manna hoga 'da'yo hya, asta
gue'mø mi zømp'ʉ ja ra hnini Cesarea.

9

Nuna ra Saulo, bi mʉdi bi 'yɛc'ɛi ra Jesús.

1 Nuna ra Saulo, hingui säya di pihyø ja'i
ngue nne da hyo'ʉ ɛc'ɛi ra Hmu Jesús. Bi
map'ʉ 'bʉhrá hmu yø mmäcja p'ʉya. 2 Bi
'yäpra sʉcua da gats'i, di map'ʉ ja yø nija
p'ʉ ja ra hnini Damasco, ni hya ra ts'ɛdi
ngue da si'ʉ to ɛc'ɛi ra hoga 'da'yo hya.
Nu'mø yø n'yohʉ ogue yø xisu da tini, da
tut'i da sip'ʉ Jerusalén ngue di n'ofädi.
3 Pɛ nu'mø ni ma da zøt'a Damasco p'ʉya,
nthambɛnitho bi yot'a n'na ra nyot'i maya
ngue bi nthɛui. 4 Bi dä'a häi ra Saulo p'ʉya.
Bi 'yø p'ʉya ngue ts'ofo, bi t'ɛmbi:

—Ague Saulo. Ague Saulo. ¿Hanja ngue
ɛmmɛi guí sʉqui?

5 Mi dahra Saulo p'ʉya, bi 'yɛmbi:

—¿Te'o'i p'ʉya, grá Hmu?

Nu'a nzo p'ʉya, bi 'yɛmbi:

—Go guecä drá Jesús ngue ɛmmɛi guí
sʉqui. Pɛ gadi n'ʉnsɛ, tengutho ra ndani
'mø ɛmbra nhnɛt'i ra za ma sʉni.

6 Asta huacra Saulo ngue bi nsu. Bi
'yɛmbʉya:

—Ague grá Hmu, ¿teni 'bɛ'a guí nneque
ga øt'ä p'ʉya?

Mi dahra Hmu Jesús, bi 'yɛmbi:

—Dami nangui, ni manʉ bí ja ra hnini. Ja
dani si'i nʉ te ja ngue gui 'yøt'e.

7 Ɛmmɛi di 'yødya yø n'yohʉ mi n'youi ra
Saulo, porque bi 'yøde ngue bi ya maya'a
nzohra Saulo, pɛ hinjombi nu. 8 Nu'mø mi
nanga häi ra Saulo p'ʉya, i nne di nhanni,
pɛ bi nxädä. Janangue bi ma macʉnhni, bi
zøn'a Damasco. 9 Bi m'mʉp'ʉ nhyu pa, pɛ
hinha hɛti. Xingra hmɛ, ni xingra dehe xta
nzi.

10 Nup'ʉ Damasco, mi 'bʉp'ʉ n'na ra
'yɛc'ɛi ni hu ngue ra Ananías. Nuna ra Hmu
Jesús bi zohra Ananías, bi 'yɛmbi:

—Ague Ananías —bi 'yɛmbi.

Mi da p'ʉya, bi 'yɛna:

—Dí 'bʉcua grá Hmu. ¿Tema hya?

11 Mi dahra Jesús, bi 'yɛmbi:
—Ga 'yo, ni map'ʉ ja ra caye ni hu ngue
Njuantho. Cʉrbʉ ja rá ngu ra Judas. Dami
'yännbʉ n'na ra n'yohʉ ni hu ngue ra Saulo,
ra mmɛngu Tarso. Nuya, ɛxa bi mmat'Oja
ya. 12 Mɛnte mmat'Oja ra Saulo p'ʉya, nup'ʉ
i nu, bi zøn'a n'na ra n'yohʉ p'ʉ ha 'bʉi
ni hu ngue ra Ananías. Bi nu ngue bi
yʉt'ambo, bi japrá 'yɛ p'ʉ ja rá ya para ngue
di nzø yø dä.
13 Nu'mø mi 'yø'a ra hya sihra Ananías, bi
'yɛna:
—Ague grá Hmu, xangu ra nts'o dí øcä xa
'yø'na ra Saulo ngue di ʉnyø ja'i nu'ʉ ɛc'ɛi'i
p'ʉ Jerusalén. 14 A nuyá, bá äpra sʉcua yø
hmu yø mmäcja ya, ngue bá ɛcua ngue nu'ʉ
yø ja'i nzo'i, gä da dut'i da zits'i.
15 Pɛ ra Hmu Jesús bi 'yɛmbra Ananías:
—Ni mahma. Porque nuna ra n'yohʉ
na, ya xtá huanhnä na ngue da xihyø ja'i
te'ogui. Da xihyø ja'i rá m'mʉ'a n'nanni
yø nación, 'nɛp'ʉ ha 'bʉhyø dast'abi da ma
te'ogui, 'nɛp'ʉ 'bʉhyø judío da xifi te'ogui.
16 Nugä ga uti hague ngu gangu ra n'ʉ da
thogui conná ngueque.
17 Nuna ra Ananías bi map'ʉ ja ra ngu
mambí 'bʉhra Saulo. Mi yʉt'ambo p'ʉya, bi
japrá 'yɛ p'ʉ ja rá ya ra Saulo, bi 'yɛmbi:
—Ague ma zi cu'i Saulo, nuna ra Hmu
Jesús bá zo'i p'ʉ ja ra 'yu, xpá mmɛnngä ya
ngue da zä di nzø ni dä, 'nɛ gui n'youi ra
Espíritu Santo —bi 'yɛmbi.
18 'Bexque'a bi nzø yø dä ra Saulo p'ʉya.
Bi hyø'ʉ ɛna yø xihua mi ja yø dä. Bi nxixya
p'ʉya. 19 Mi nsihmɛ p'ʉya, mahømbi hya ra
ts'ɛdi. Bá m'mʉhma njammi pa p'ʉ 'bʉhyø
'yɛc'ɛi p'ʉ Damasco.

Ra Saulo bi mambrá hya Oja p'ʉ Damasco.

20 Bi dʉ'mi bi manna hya ra Saulo p'ʉ ja
yø nija di mpɛti yø judío p'ʉya. I xihyø
ja'i ngue ra Jesús, gue'a rá Ts'ʉnt'ʉ Oja'a.
21 Nuya gätho yø ja'i øde te mmamp'ʉya, di
'yøtho, di n'yɛmbi:
—¿Ua hinga guehna ra n'yohʉ 'bʉ'a
Jerusalén, nuna t'ɛmbi sʉhyø ja'i ɛc'ɛi ra
Jesús? Huangui gue'a ni 'yɛcua'a ya ngue
da dut'ʉ to da dini, da zispabi yø hmu yø
mmäcja.
22 Pɛ man'na ni hyadra ts'ɛdi ra Saulo
ngue mmanna hya. I utyø ja'i te mmamp'ʉ
ja ra Maca Libro, ngue ra Jesús guehna
ra Cristo xa 'yɛx'Oja ngue di ndast'abi na.
Asta hingui padi te da 'yøtyø judío mi 'bʉ'a
Damasco.

Bi pongra ndate yø judío na ra Saulo.

23 Mi ma ya'atho yø pa p'ʉya, bi nhɛcahya
yø judío ngue xta hyo ra Saulo. 24 Nu'ʉ yø
hyote, i fähyø goxthi ngue ra nenihni ngue
da hyo 'mø bi thop'ʉ. Pɛ mi mmɛya'a te
fɛnnbabi ra Saulo. 25 Nu'mø minxui p'ʉya,
nuya yø 'yɛc'ɛi bi 'yɛt'a n'na ra canasta
na ra Saulo. I cambʉ ja ra jado di thɛsra
nenihni. Bi bømp'ʉya.

Ra Saulo bi ma Jerusalén.

26 Nuna ra Saulo, mi zøn'a Jerusalén, bi ne
xtí mpɛnhui'ʉ yø 'yɛc'ɛi mi 'bʉp'ʉ. Pɛ gä su
'mø mi nu, porque ɛmbi ngue himma juani
ra 'yɛc'ɛi na ra Saulo. 27 Nuna ra Bernabé go
bi zixra Saulo p'ʉ 'bʉhyø representante ra
Cristo na. Go bi manna p'ʉya ha bi njap'ʉ
i nu ra Saulo p'ʉ ja ra 'yu na ra Hmu Jesús.
Bi ma ha bi nja ngue bi zofo. Gue'a i hya
ra ts'ɛdi ra Saulo ngue bi mamp'ʉ Damasco
hanja na ra Jesús. 28 Nup'ʉ ja ra hnini
Jerusalén, 'dap'ʉ 'yohʉ'ʉ yø representante
na ra Saulo. Nup'ʉ ni ma yø representante,
ja ni map'ʉ ra Saulo. 29 Nuna ra Saulo bi hya
ra ts'ɛdi ngue mma hanja na ra Hmu Jesús.
Di nju'mahya 'mø yaui ya yø judío ga ya ra
hya ngue ra griego. Pɛ nuya yø judío ya, i
nne da hyo ra Saulo. 30 Mi mmɛya yø 'yɛc'ɛi
p'ʉya ngue nne da tho ra Saulo. Bi zixpʉya,
i ma Cesarea ja bi thøp'ʉ. Ya bi masɛ p'ʉ ja
ra hnini Tarso na ra Saulo p'ʉya.
31 Ya 'bʉmmanho gätho yø 'yɛc'ɛi rá
m'mʉp'ʉ ja ra häi Judea, da guep'ʉ Galilea,
da guep'ʉ Samaria. Man'na ni hyadra
ts'ɛdi'ʉ rá m'mʉp'ʉ. I 'bʉi ngue suprá xudi
Oja, 'nɛ fäxra Espíritu Santo. Man'na mani
'yɛc'ɛitho mi'da yø ja'i.

Bi t'øthe ra Eneas.

32 Bi n'yo ra Bɛdu ngue bi zɛngua yø cu.
Xquet'a bi ma bí zɛngua'ʉ yø 'yɛc'ɛi rá
m'mʉp'ʉ ja ra hnini Lida. 33 Nu'a ra hnini'a
p'ʉya, bi dimp'ʉ n'na ra n'yohʉ ni hu ngue
ra Eneas. Ya nhyato jɛya mi oxrá t'ots'i,
porque mi tudyø gua. 34 Nuna ra Bɛdu bi
'yɛmbi:
—Ague Eneas, da 'yøthe'i ra Jesucristo
ya. Dami nangui, pɛs'ni fidi.
Nuna ra därquɛhi 'bexpi nangui. 35 Nu'ʉ
yø mmɛngu Lida 'nɛ'ʉ yø mmɛngu Sarón mi

nu̱ ngue bi zä ra̱ Eneas. Bi hyɛp'ʉ yø nyogui nt'ɛ̱c'ɛ̱i p'ʉya, bi 'yɛ̱c'ɛ̱i ra̱ Hmu̱ Jesús.

*Bi b*ɛ̱nna̱te ra̱ Dorcas.

36 Nu̱p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Jope mi̱ 'bʉp'ʉ n'na ra̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i ngue ra̱ xisu ma̱ni̱ hu̱ ngue ra̱ Tabita. Ra̱ hya̱ ngue ra̱ griego p'ʉya, gui hu̱ti̱ ngue ra̱ Dorcas. Nu̱na̱ ra̱ xisu na̱, mɛ̱nte ra̱ pa bi̱ m'mʉi bi 'yøtra̱ nho, i fäxyø ja̱'i̱ hi̱n'yʉ te da̱ hyoni̱. 37 Mi̱ 'yɛ̱'a̱ n'na ra̱ pa p'ʉya, nu̱na̱ ra̱ Dorcas bi hyɛ̱nni̱, pɛ bi du̱ p'ʉya. Nu̱'mø mi̱ 'betra̱ ánima, bi 'bɛp'ʉ ja n'na ra̱ cuarto bí ja ma̱yá ra̱ tøca̱ngu̱. 38 Nu̱p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Lida ja mi̱ du̱p'ʉ ra̱ Dorcas, querpʉtho bí ja ra̱ hni̱ni̱ Jope ma̱mbi 'bʉhra̱ Bɛdu. Nu̱'mø mi̱ ba̱hyø 'yɛ̱c'ɛ̱i p'ʉya ngue bí 'bʉp'ʉ Jope ra̱ Bɛdu, n'na zihma̱ntho bi̱ mɛnhni̱ yo nc'ɛ̱i ngue bá si ra̱ Bɛdu.

39 Nu̱'mø mi̱ zømp'ʉ bí 'bʉhra̱ Bɛdu'ʉ yø nzite p'ʉya, 'bexpa̱ ɛ̱hra̱ Bɛdu. Mi̱ zøp'ʉ ja ra̱ ngu̱ ra̱ Bɛdu p'ʉya, bi ts'ixpʉ ja ra̱ cuarto ma̱ya̱ bí 'bɛnna̱ ánima. Xøgue di̱ mäs'yø 'danxu̱ p'ʉ 'bɛni̱ ngue zoni̱. Bi t'u̱tra̱ Bɛdu'ʉ yø tu̱hu̱ 'nɛ̱hyø vestido mi̱ ør'mø mi̱ 'bʉhra̱ Dorcas. 40 Nu̱na̱ ra̱ Bɛdu p'ʉya, bi xihyø ja̱'i̱ ngue gä da̱ bøn'a̱thi. Bi̱ ndɛ̱ntyøhmu̱ p'ʉya, bi̱ mat'Oja̱. Mɛ̱nte hɛ̱tra̱ ánima na̱ ra̱ Bɛdu p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague Tabita, da̱mi̱ nangui̱ —bi 'yɛ̱mbi̱.

Bi̱ nzø yø dä ra̱ ánima p'ʉya, bi hyɛ̱tra̱ Bɛdu, bi̱ nangui̱ bi̱ mi̱. 41 Nu̱na̱ ra̱ Bɛdu, bi bɛnnba̱ rá 'yɛ ra̱ Dorcas ngue bi xots'i. Mi̱ xoxpʉya, bi̱ ma ma̱cʉt'i mbo yø 'yɛ̱c'ɛ̱i conyø 'danxu̱ ngue bi däpi, pɛ ya i te. 42 Bi fa̱di̱ gä ra̱ hni̱ni̱ Jope na̱ ra̱ hya̱ na̱ p'ʉya. Ja̱na̱ngue xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱ bi 'yɛ̱c'ɛ̱i ra̱ Hmu̱ Jesús. 43 Nu̱na̱ ra̱ Bɛdu p'ʉya, ya'atho yø pa bá m'mʉp'ʉ Jope ja rá ngu̱ n'na ra̱ hyu̱xfani̱ xquet'a̱ ni̱ hu̱ ngue ra̱ Simu̱.

10

*Bi̱ nya̱ui ra̱ B*ɛdu ra̱ Nɛyo.

1 Nu̱p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Cesarea, mi̱ 'bʉp'ʉ n'na ra̱ n'yohʉ ni̱ hu̱ ngue ra̱ Nɛyo. Ma̱rá capita na̱ ra̱ n'yohʉ na̱, rá hmu̱ n'na 'bʉi yø soldado ni̱ hu̱ ngue ra̱ Italiano. 2 Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ na̱, gä tha̱nne Oja̱'a̱ 'bʉp'ʉ ja rá ngu̱, 'nɛ̱ gä su̱prá xu̱di̱ Oja̱. Xquet'a̱ xa̱ngu̱ ra̱ mɛ̱nyu̱ ma̱di̱ u̱ni̱ ngue fäxyø judío. 'Nɛ̱ za̱nt'a̱ mmat'Oja̱. 3 N'na ra̱ pa p'ʉya comma̱ hyu̱ nde, bi̱ mpä rá nthandi̱ ra̱ Nɛyo tengu̱tho 'mø di 'ui̱. Bi̱ nu̱ xa̱nho ngue n'na rá anxɛ Oja̱ bi yʉrbʉ ha 'bʉi, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague Nɛyo —bi 'yɛ̱mbi̱.

4 Bi hyɛ̱tra̱ anxɛ ra̱ Nɛyo p'ʉya, pɛ bi̱ nsu̱. Bi 'yännbʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—¿Tema̱ hya̱, grá Hmu̱?

Mi̱ da̱hra̱ anxɛ p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—I̱ nnu̱ ma̱nho Oja̱ ngue gui̱ mmat'Oja̱ 'nɛ̱ nnu̱ ma̱nho te guí øt'e ngue guí fäxyø ja̱'i̱ hi̱n'yʉ te da̱ hyoni̱. 5 A nu̱yá, da̱mi̱ 'yɛt'i to da̱ si ra̱ Simu̱ bí 'bʉ'a̱ Jope, nu̱na̱ ga̱ ts'ofo ngue i Bɛdu. 6 Nu̱na̱ ra̱ Bɛdu, 'bʉp'ʉ ja rá ngu̱ ra̱ hyu̱xfani̱ nu̱na̱ xquet'a̱ i Simu̱. I ja rá ngu̱ p'ʉ ja rá nnengui ra̱ ja̱the. Nu̱na̱ go da̱ xi'i te 'bɛ'a̱ ja ngue guí 'yø'na̱ —bi 'yɛ̱mbi̱.

7 Mi̱ ma ra̱ anxɛ p'ʉya, nu̱na̱ ra̱ Nɛyo bi zonhni̱ yoho yø mɛfi 'nɛ̱ n'na ra̱ soldado. Nu̱na̱ ra̱ soldado, rá n'youi ra̱ Nɛyo ngue xquet'a̱ 'nɛ̱hna̱ mi̱ tha̱nne Oja̱ na̱. 8 Bi xifi te xi̱ nu̱ p'ʉya. M'mɛfa p'ʉya, bi̱ mɛnhyø nzite p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Jope.

9 Mi̱ hyaxpʉya, ya ni̱ 'yo ra̱ 'yu̱ yø nzite, ni̱ ma da̱ zømp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱. Comma̱ hu̱xyadi p'ʉya. Nu̱na̱ ra̱ Bɛdu bi̱ nexma̱ xøts'e ra̱ ngu̱ ngue da̱ mat'Oja̱ 10 Nu̱na̱ ra̱ Bɛdu p'ʉya bi̱ ntu̱ ma̱nthu̱hu̱. Mɛ̱nte ma̱hojpi te da̱ zi, bi̱ mpä rá nthandi̱ tengu̱tho 'mø di 'ui̱. 11 Bi̱ nu̱ ngue bá xohra̱ c'amma̱hɛ̱ts'i̱. Bá ca̱cua häi n'na ra̱ manta xa̱nnoho, bá nthu̱t'i̱ yø ts'a̱t'i̱. 12 Nu̱p'ʉ ja ra̱ u̱lu p'ʉya, bá ca̱p'ʉ xa̱ngu̱ yø zu̱'ɛ̱ ngue ja goho yø gua. Bá ca̱p'ʉ yø c'ɛ̱ya̱, bá ca̱p'ʉ yø ts'i̱nts'ʉ. 13 Bi 'yøhra̱ Bɛdu p'ʉya ngue ts'ofo, bi t'ɛ̱mbi̱:

—Ague Bɛdu, da̱mi̱ nangui̱. Guí hyo yø zu̱'ɛ̱ 'bʉcua n'namhma̱ gui sa.

14 Mi̱ da̱hra̱ Bɛdu p'ʉya, bi 'yɛ̱na̱:

—Hi̱n'na̱ grá Hmu̱. Porque hi̱nja̱m'mø xtá sigä n'na ra̱ cosa nu̱'a̱ hi̱n'yʉ rá nt'ɛ̱di̱ ga̱ si, ogue xa̱nts'o —bi 'yɛ̱mbi̱.

15 Nu̱'a̱ bi ya̱ ma̱ya̱ p'ʉya, ma̱hømbi̱ zofo, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Nu̱'a̱ mma̱n'Oja̱ ngue xa̱nho, 'yo gni̱ hu̱ti̱ ngue xa̱nts'o'a̱.

16 Nhyu̱ ndi̱ bi 'yøhra̱ Bɛdu ngue ts'ofo. M'mɛfa p'ʉya, bi̱ mengra̱ manta, i̱ ma ma̱hɛ̱ts'i̱. 17 Pɛ ra̱ Bɛdu hi̱ngui̱ pa̱di̱ te da̱ 'yøt'e. Di̱ n'yomfɛ̱ni̱ hanja te ga̱ mbøn'a̱ bi̱ nu̱. Bi zøp'ʉ ja ra̱ goxthi'ʉ yø nzite ra̱ Nɛyo p'ʉya. Ya xpí n'änni̱ hapʉ ja rá ngu̱ ra̱ Simu̱. 18 Bi 'yänni̱ ngue'mø di 'bʉp'ʉ n'na ra̱ n'yohʉ ni̱ hu̱ ngue ra̱ Simu̱ 'nɛ̱ i Bɛdu. 19 Mɛ̱nte sodrá mmʉi ra̱ Bɛdu'a̱ te xi̱ nu̱ p'ʉya, ra̱ Espíritu Santo bi 'yɛ̱mbi̱:

—'Bäcua ja ra goxthi hyu yø n'yohʉ hon'i. 20 Ga 'yo, dami cai. 'Yo guí yobɛni ngue guí mmɛ, porque nugä go xtá ɛt'ä'ʉ.
21 Nuna ra Bɛdu p'ʉya, n'na zihmantho bi gai. Bi ma bá nyaui'ʉ yø nzite ra Nɛyo bi zøhø. Bi 'yɛmbi:
—Dí 'bʉcä ua n'yø, masque go guí hongüi. ¿Tema hya gni 'yɛhmi?
22 Nu yø nzite p'ʉya bi 'yɛmbi:
—Nu'a ra capita ni hu ngue ra Nɛyo xpá mmɛnngahe ngue ga sixahe. Nuna ra Nɛyo, guehna n'na ra hoga n'yohʉ ngue suprá xudi Oja. 'Nɛ nnu manho gätho yø judío na. I mma ngue bi zø'a n'na rá maca anxɛ Oja p'ʉ ha 'bʉi, bi xifi ngue da pɛnhni to da zixa'i, para ngue da 'yø'a ra hya ja ngue gui mma —bi 'yɛmbi.
23 Nuna ra Bɛdu p'ʉya, bi cʉt'ambo'ʉ yø nzite ngue di n'oxi. Mi hyaxpʉya, bi mähä ya yø nzite. 'Nɛ bi mähä mi'da yø 'yɛc'ɛi ngue yø mmɛngu Jope.
24 Rá yo pa p'ʉya, bi zøn'a Cesarea. Nuna ra Nɛyo, ya mi ndø'mate p'ʉ ja rá ngu. Ya xi pɛtyø mɛni conyø amigo di nsixui. 25 Mi zøhra Bɛdu, 'bexpa nangra Nɛyo ngue bi nzɛnguaui. Bi ndantyøhmu p'ʉya ngue nne xta ndanne. 26 Pɛ ra Bɛdu bi xihra Nɛyo ngue da nangui. Bi 'yɛmbi:
—Dami nangui. Nugä xquet'a drá ja'ithogä tengutho'i.
27 Mɛnte yaui p'ʉya, bi yʉt'ambo ra ngu. Bi nu ngue xangu yø ja'i 'bʉp'ʉ xi mpɛti.
28 Ra Bɛdu p'ʉya bi 'yɛmbyø ja'i:
—Guí pahmʉ ngue n'na ra judío, hinguí nneprá nt'ɛc'ɛi ngue di n'amigoui n'na ra 'dan'yo ja'i, ni xinga gue'a ngue da yʉrbʉ ja rá ngu. Pɛ Oja, ya xa xiqui ngue hinjonni ja'i ga ɛmbi ngue hinguí sä ga nya'be, ogue ga ɛmbi ngue xants'o. 29 Janangue nu'mø mambá ts'igui, hinte dá ma, sinoque n'na zihmantho dá ɛhɛ. A nuyá, dí nne ga padi te guí zoqui.
30 Mi dahra Nɛyo p'ʉya, bi 'yɛmbi:
—Ya rá gʉpa ya, comma tengutho ra ora ja p'ʉya, ya mmap'ʉ comma hyu nde. Him mará nsihmɛ'a ra ora'a. Mɛnte dí mmat'Oja ua ja ma ngu, bi mpä ma nthandi tengutho 'mø gdi 'ui. Dá nugä n'na ra n'yohʉ bi zøcua, di yoxni rá he. 31 Bi 'yɛnguí: "Ague Nɛyo, nu'a ni mhmat'Oja guí øt'e, i ø Oja'a. 32 Dami 'yɛt'i to da si n'na ra n'yohʉ ni hu ngue ra Simu 'nɛ i Bɛdu. Bí 'bʉp'ʉ ja ra hnini Jope. I säya p'ʉ ja rá ngu'a xquet'a ni hu ngue ra Simu. Ra hyuxfani'a ra n'yohʉ, 'bʉp'ʉ ja rá nnengui ra jathe. Nu'mø bi zøcua'a p'ʉya, go da xi'i hanja'a", bi 'yɛnguí. 33 Janangue dá pɛnhnä p'ʉ te'o da si'i. Ya xanho ngue xcuá ɛhɛ. A nuyá, gätho dí 'bʉcähe ua ja rá hmi rá dä Oja ya. Dí nne ga øcähe te gäma hya di 'bɛp'a'i Oja gui xicje —bi 'yɛmbi.

Ra Bɛdu bi xihra hya yø ja'i 'bʉp'ʉ ja rá ngu ra Nɛyo.
34 Mi nya ra Bɛdu p'ʉya, bi 'yɛna:
—A nuyá, dí haxä njuani ya ngue Oja hinjongui ɛn'a. 35 Sinoque i nnu manho hønt'o bi zä maja'i 'bʉcua ja ra ximhäi ngue suprá xudi 'nɛ øtra nho. 36 Nuna Oja bi zohyø judío, bá pɛnnbabi ra hoga 'da'yo hya ngue di nhojpaui yø ja'i conná nguehra Jesucristo. 'Nɛ guehna nnøpa hmu gätho yø ja'i naya. 37 Nu'ahʉ guí pahmʉ te bá njap'ʉ Galilea 'nɛcua Judea 'mø mi manna hya ra Xuua bi 'yøtra nxixya.
38 Guí pahmʉ ngue nuna Oja, bá pɛnnbabi ra Espíritu Santo ra Jesús nuna ra mmɛngu Nazaret, ngue bi hatra ts'ɛdi da 'yøtra nho p'ʉ di ma. Bi 'yøthe gätho yø ndunthi madi ʉnna zithu. Bi zä bi 'yøt'e tengu na ra hya na, porque n'youi Oja. 39 A nugähe ya, dadi jagähe majuani te gä bi 'yøtra Jesús, tengutho te bi 'yørbʉ ja ra xɛqui rá njap'ʉ Judea 'nɛp'ʉ ja ra hnini Jerusalén. M'mɛfa p'ʉya, bi ma macuati ra pont'i ngue ja bi dup'ʉ. 40 Pɛ nuna Oja, bi japi bi bɛnnate'a rá hyu pa. Bi nepe ngue mahøndá nuhe 'mø ya xi bɛnnate. 41 Hinque masque gätho yø ja'i bi nu 'mø mi bɛnnate ra Jesús, sinoque go dá nugähe. Ya m'mɛt'o xpí zän'Oja ngue ga jahe majuani p'ʉ bi bɛnnate ra Jesús. Nugähe p'ʉya, 'dap'ʉ dá nsihmɛhe 'mø mi bɛnnate p'ʉ mant'ägui. 42 'Nɛ gue'a bi 'bɛjpahe'a ngue ga japähe majuani yø ja'i, ngue nuna ra Jesús guehna bá ɛx Oja ngue di ndast'abi na, ngue da hyaspa ra güenda'ʉ i te 'nɛ'ʉ xandu. 43 Nuna ra Jesús, guehna bi ma gätho yø pøngahya Oja na, ngue nu to gätho da 'yɛc'ɛi na, di mpunnba yø ts'oqui conná nguehna.

*Ba 'b*ɛnnbabi ra Espíritu Santo yø ja'i hingyø judío.
44 Tobe di yahnitho ra Bɛdu 'mø mi zøhra Espíritu Santo p'ʉ 'bʉhyø ja'i mi øxra hya

mmanna Bɛdu. [45] Nu'ʉ yø judío xí 'yɛc'ɛi m'mɛt'o ra Jesús bá n'youi ra Bɛdu ngue di hyʉni, di 'yøtho'ʉ p'ʉya, ngue 'nɛ'ʉ yø ja'i hingyø judío bá 'bɛnnbabi ra Espíritu Santo. [46] Mbønɛqui xanho, porque øde ngue n'nan'yo ra hya ga ya'ʉ 'bʉp'ʉ. 'Nɛ øde ngue ɛspabi Oja. [47] Bi 'yɛnna Bɛdu p'ʉya:

—Xiya, ¿ua hinda zä di nxixya ya yø ja'i bá 'bɛnnbabi ra Espíritu Santo ya, tengutho bi njacjʉ m'mɛt'o? —bi 'yɛna.

[48] Bi xihyø ja'i p'ʉya ngue bi ma maxixyabi, gue'a di fadi ngue ɛc'ɛi ra Jesucristo'a. M'mɛfa p'ʉya, ya himma thøgue ra Bɛdu, xihyø ja'i ngue di m'mʉp'ʉ njammi pa.

11

Ra Bɛdu bi däpra güɛnda yø 'yɛc'ɛi p'ʉ ja Jerusalén.

[1] Nuya yø representante ra Cristo co 'nɛ'ʉ mi'da yø 'yɛc'ɛi rá m'mʉp'ʉ Judea, bi 'yøde ngue 'nɛ'ʉ hingyø judío ya xí ɛc'ɛibi rá hya Oja. [2] Nu'mø mi zønna Bɛdu p'ʉ Jerusalén, bi mbøcuɛ 'da yø judío ngue ya mayø 'yɛc'ɛi. [3] Bi 'yɛmbi:

—¿Hanja ngue gá sømp'ʉ 'bʉhyø ja'i hingyø judío, 'nɛ 'dap'ʉ gá nsihmɛui? —bi 'yɛmbi.

[4] Nuna ra Bɛdu p'ʉya, bi dä ra güɛnda te gä xi nja, bi 'yɛna:

[5] —Nu'mø dambí 'bʉcä p'ʉ ja ra hnini Jope, ma mat'Ojagä p'ʉya. Bi mpähma nthandi tengutho 'mø gdi 'ui. Dá nugä n'na ra manta xannoho bí gahmaya, ba nthut'i ngoho mats'at'i. Bi zøp'ʉ dí 'bʉi. [6] Nu'mø ma hɛtä p'ʉya, dá nu te 'bɛ'a cʉmbo. Dá nu ngue bá cʉp'ʉ yø zu'ɛ ja goho yø gua, bá cʉp'ʉ yø zate, bá cap'ʉ yø c'ɛya, bá cʉp'ʉ yø ts'ints'ʉ. [7] Dá øcä p'ʉya ngue nzoqui bi 'yɛngui: "Ague Bɛdu, dami nangui. Guí hyo yø zu'ɛ 'bʉcua n'namhma gui sa", bi 'yɛngui. [8] Nugä p'ʉya dí ɛmbi: "Hin'na grá Hmu. Porque hinjam'mø xtá sigä n'na ra cosa nu'a hin'yʉ rá nt'ɛdi ga si, ogue xants'o", dí ɛmbi. [9] Nu'a nzojpʉya, mahømbi 'yɛngui: "Nu'a mman'Oja ngue xanho, 'yo gni huti ngue xants'o'a", bi 'yɛngui. [10] Nhyu ndi bi zoqui ngue ngu'a xiqui. 'Bextá nugä p'ʉya ngue bi mengra manta, i ma mahɛts'i. [11] Nu'a ra ora'a p'ʉya, nup'ʉ ja ra ngu nmi 'bʉi, bi zøn'i hyu nc'ɛi xi nɛxa Cesarea, ni ma da sigui. [12] Ra Espíritu Santo p'ʉya, bi xiqui ngue hinga nyobɛni, ga mmɛ'be'ʉ yø n'yohʉ bi zøhø ngue sixqui. Xquet'a dá mäcähe ya 'dato ma zi cuhʉ 'bʉcua. Gä dá cʉt'ähe p'ʉ ja rá ngu n'na ra n'yohʉ ngue ra mmɛngu Cesarea. [13] Nuna ra n'yohʉ p'ʉya, bi xicje ha bi nja ngue bi nu n'na ra anxɛ bi zøp'ʉ ja rá ngu. Ra anxɛ p'ʉya bi 'yɛmbi: "Dami 'yɛt'i to da si n'na ra n'yohʉ ni hu ngue ra Simu, 'bʉp'ʉ ja ra hnini Jope, nu'a xquet'a ja man'na ra thuhu ni hu ngue ra Bɛdu. [14] Nuna ra Bɛdu, go da xi'i na ha di njap'ʉ gdi nyani, co 'nɛ'ʉ 'bʉp'ʉ ja ni ngu", bi 'yɛmbi. [15] Pɛ høntho dá fʉdi dá xicä ra hya yø ja'i p'ʉya, 'bexque'a bá 'bɛnnbabi ra Espíritu Santo, tengutho bi njacjʉ m'mɛt'o. [16] Bi zo ma mmʉigä p'ʉya ngue nguna ra hya bi man'a m'mɛt'o ra Hmu Jesús, bi 'yɛna: "Ra Xuua bi 'yøtra nxixya conna dehe'a. Pɛ nu'ahʉ, ra Espíritu Santo di ha'ahʉ ra ts'ɛdi", bi 'yɛna. [17] Pɛ xi'mø ngue bi ne Oja ngue bi japyø ja'i tengutho bi jacjʉ 'mø ma ɛc'ɛihʉ ra Hmu Jesucristo, ¿ua da zä ga täjpagä'a te nne da 'yøt'a Oja p'ʉya?

[18] Nuya yø 'yɛc'ɛi mi 'bʉp'ʉ Jerusalén, mi zä mi 'yøhya yø hya bi manna Bɛdu, mambi nsäyatho. Bi 'yɛmp'ʉya:

—Maguesɛ na Oja, ngue xquet'a 'nɛ'ʉ hingyø judío bi ne Oja ngue bi hyɛp'ʉ ra nts'o, 'nɛ bi tocabi ra 'da'yo te para zantho.

Yø mmɛngu Antioquía bi 'yɛc'ɛi ra Jesucristo.

[19] Bi 'yɛmmɛi bi ts'ʉhyø 'yɛc'ɛi 'mø mi tho ra Teba. Nu'ʉ bi 'dagui, i mpa 'da asta Fenicia, asta Chipre, asta Antioquía i mpa 'da. A nuya p'ʉya, nuna ra hoga 'da'yo hya ni hya, ja ni mamp'ʉ ni mpa. Pɛ høndyø judío bi xifi, hinjom mi'da ni ja'i xta xifi. [20] Da gue 'da yø 'yɛc'ɛi ngue yø mmɛngu Chipre, 'nɛ'ʉ yø mmɛngu Cirene bi zømp'ʉ ja ra hnini Antioquía. Xquet'a bi xihra hoga 'da'yo hya yø ja'i hingyø judío. Bi xihyø ja'i hanja'a ra Hmu Jesús. [21] Di hatra ts'ɛdi Oja ngue da manna hya. Janangue xangu yø ja'i bi hyɛp'ʉ yø nyogui nt'ɛc'ɛi ngue bi 'yɛc'ɛi ra Hmu Jesús.

[22] Nuna te bi nja, mi zä mi 'yø'ʉ yø 'yɛc'ɛi p'ʉ Jerusalén, 'bexpi mɛnhna Bernabé ngue i ma asta Antioquía. [23] Nu'mø mi zønna Bernabé, bi nu p'ʉya ngue nuna Oja ya xi japi xandønho yø ja'i. Ra ndijohya p'ʉya. Bi xifi gätho yø ja'i ngue da hyahyø mmʉi

da hya ra ts'ɛdi ngue da dɛn'na ra Hmu Jesús, hinda hyɛgui. 24 Nuna ra Bernabé, rá hoga n'yohʉ na, n'youi ra Espíritu Santo, di zajpabi rá nt'ɛc'ɛi. Jananangue xangu yø ja'i bi dapyø mmʉi ngue bi 'yɛc'ɛi ra Hmu Jesús.

25 Ja bi nɛxpʉ ra Bernabé ngue bi map'ʉ ja ra hninì Tarso ngue bá honna Saulo. Nu'mø mambá timp'ʉya, bá n'youi, bí 'yɛ'a Antioquía. 26 N'na jɛya xanho bi m'mʉp'ʉ ha 'bʉhyø 'yɛc'ɛi. Xandongu yø ja'i bi xännbabi ra hya. Ja bá fʉp'ʉ Antioquía p'ʉya, ngue nuya yø ja'i tɛnna Cristo i nhuti ngue yø cristiano.

27 Nu'ʉ yø pa'ʉ p'ʉya, nu'ʉ 'da yø pøngahya Oja bá nɛxpʉ Jerusalén ngue i ma Antioquía. 28 Nuna n'na nc'ɛi ni hu ngue ra Agabo bi nanguì bi m'mäp'ʉ 'bʉhyø 'yɛc'ɛi. Bi bɛnnbabi ra Espíritu Santo'a ra hya bi mamp'ʉya, ngue i ja ngue di nja n'na ra thuhu gä rá ngʉni ra häi. Nu'a te bi mamp'ʉya, bi nja, gue'ʉ yø pa ngue mi ndast'abi ra Claudio. 29 Jananangue nuya yø 'yɛc'ɛi p'ʉ Antioquía bi 'yørpabi ra 'bäxte'ʉ yø mmi'yɛc'ɛiui ni m'mʉ'a Judea. N'na ngu n'na bi uni te ts'ʉ bi zʉrpa yø ts'ɛdi di uni. 30 Nguna bi 'yøt'e ngue bi pɛtra mɛnyu, bi mɛnnbabi yø 'yɛc'ɛi p'ʉ Judea ngue bi ndäpi to 'bɛt'o. Nuya bi hyaxra mɛnyu, guehna ra Bernabé 'nɛhra Saulo.

12

Bi tho ra Jacobo, 'nɛ bi n'ofädi ra Bɛdu.

1 Nuna ra tiempo na p'ʉya, bi bɛnt'i 'da yø 'yɛc'ɛi na ra dast'abi Herodes ngue bi ʉni. 2 Nuna ra Jacobo rá n'yohʉ ra Xuua, bi manda ngue bi thɛjpa rá ya conna juai. 3 Bi nu ra Herodes ngue di ho yø judío te bi 'yøt'e, bi bɛnt'i mahøn'a ra Bɛdu p'ʉya. Nuna ra hya na p'ʉya, bi nja'a ra pa ngue ra ngo ts'i ra thuhmɛ hinguì n'youi ra íxi. 4 Nu'mø mi ma mabɛnt'i ra Bɛdu, bi manda ra Herodes ngue bi jot'i. Nup'ʉ ja ra fädi p'ʉya, bi mä'i goho ponì yø soldado ngue yø goho nja'i n'na ponì. Bi zännì ngue ja xti sentencia 'mø xta nguahra ngo ni hu ngue ra pascua. 5 Ya ofädi ra Bɛdu, pɛ m'mädi xandønho. Jananangue hinguì säya'ʉ yø mmi'yɛc'ɛiui, janjuani ngue mmarpabi Oja.

Oja bá jʉjpʉ ja ra fädi ra Bɛdu.

6 Nu'a ra xui'a p'ʉya, høntho xta hyats'i xta mma njʉqui ra Bɛdu ngue xta mma ma sentencia ngue da tho. Nuna ra Bɛdu, xi 'yɛt'inde yoho yø soldado p'ʉ mi ahа. Ma nthut'i co yoho yø cadena. Nu'ʉ mi'da yø soldado p'ʉya, 'bäp'ʉ ja ra goxthi fädi ngue di mfädi. 7 Mi zø'a n'na rá anxɛ Oja p'ʉya, bi yot'i gä mbo ra fädi. Nuna ra anxɛ, bi dospa rá hyo ra Bɛdu ngue bi 'yä, bi 'yɛmbi:

—Dami nanguì n'nahmantho.

Bi xo'ʉ yø cadena manthut'i yø 'yɛ ra Bɛdu p'ʉya. 8 Nu'a ra anxɛ bi 'yɛmbi:

—Dami dʉ'ni ngʉti ya, dami ti'ni thixfani —bi 'yɛmbi.

Nu'mø mi 'yøtra Bɛdu'a te sifi, ra anxɛ mahømbi 'yɛmbi:

—Dami hye ni tuhu ya, bá ntɛrbʉya.

9 Nuna ra Bɛdu p'ʉya, ni 'bɛfatho p'ʉ ni ma ra anxɛ ngue bi bøni. Pɛ hinguì padi ngue'mø majuani ogue himma juani'a te ørpabi ra anxɛ, bi 'yɛna ngue i 'ui. 10 Pɛ nu'mø mi thop'ʉ rá mʉdi 'bʉi yø soldado, bi 'uix'a rá yo 'bʉi, mi zømp'ʉ ja ra goxthi ngue gä ra t'ɛgui p'ʉya. Bi xosɛ ra jut'i, bi bømbʉya. M'mɛfa p'ʉya, ya ni 'yop'ʉ ja ra caye. Bi zop'ʉ ra anxɛ p'ʉya, bi ma. 11 Bi hyaxa njuani ra Bɛdu p'ʉya ngue majuani'a te ørpabi ra anxɛ bi nu, bi 'yɛmp'ʉya:

—A nuyá, dí haxä njuani ya ngue majuani bá pɛnhna anxɛ Oja ngue bi yangä p'ʉ ja rá 'yɛ ra Herodes. Bi yanguì ngue ra ndate mi mbɛnngagui yø judío.

12 Mɛnte sodrá mmʉi ra Bɛdu'a te tho p'ʉya, bi zømp'ʉ ja rá ngu ra Maya rá mamá ra Xuua. Nuna ra Xuua xquet'a ni hu ngue i Marco. Xangu yø 'yɛc'ɛi xi mpɛti p'ʉ ja rá ngu na p'ʉya ngue mmat'Oja. 13 Nuna ra Bɛdu p'ʉya, bi jätra goxthi p'ʉ thi. Bá pøn'a n'na ra hmute ni hu ngue ra Rode ngue da padi te'o di jätra goxthi. 14 Pɛ nu'mø mi ba p'ʉya ngue ra Bɛdu 'bähma xøts'e, nu'a gui johya, bi ntihi i ma mbo ngue bá ma. Gue hinga 'be bi xojpi. 15 Mi mamp'ʉya ngue 'bäp'ʉ thi ra Bɛdu. Bi t'ɛmbʉya:

—Antho guí loca ya, tegue da hyongua'a 'mø.

Pɛ ra hmute n'nat'a mma ngue majuani gue'a ra Bɛdu 'bähma xøts'e. Bi 'yɛnyø ja'i p'ʉya:

—Hinga gue'a, sinoque rá ndahi'a.

16 Pɛ ra Bɛdu bi sigue di jätra goxthi. Bi ma to bá xocra goxthi p'ʉya. Mi nu yø ja'i ngue gue'a ra Bɛdu, ɛmmɛi bi nsu. 17 Ra Bɛdu p'ʉya, ørpatho yø senya conna 'yɛ ngue

hindi 'yani. Bi xihyø ja'i ha bi nja ngue bá jʉc'a Oja p'ʉ ja ra fädi. Bi 'yɛmbi:

—Nu te dá thocä ya, dami xihmʉ ra Jacobo 'nɛ'ʉ mi'da ma zi cuhʉ —bi 'yɛmbi.

Bi bømp'ʉya, bi ma man'na ra xɛqui. [18] Mi hyaxpʉya, janjuani ngue hinguí padi te da 'yøtyø soldado. Porque hinguí padi ha xi nja ra Bɛdu. [19] Bi manda ra Herodes ngue bá thonna Bɛdu, pɛ himbá thini. Bi ma nt'änni yø mädi p'ʉya. M'mɛfa p'ʉya, bi manda ngue bi tho'ʉ yø mädi. Mi nhote ra Herodes, bi bømp'ʉ ja ra häi Judea, bi ma i m'mʉp'ʉ ja ra häi Cesarea.

Ya bi du ra Herodes.

[20] Nuna ra Herodes madi nsʉhmi yø mmɛngu Tiro 'nɛhyø mmɛngu Sidón. Pɛ bi nhɛcahya yø ja'i ngue da mɛnhna n'na ra comisió ngue da ma da nyaui ra Herodes. Pɛ 'be bi hyøspabi ra mɛnyu na ra Blasto di manda p'ʉ ja rá ngu ra Herodes. Go bi cʉtra hya na p'ʉya ngue di nhojpaui yø ja'i ra Herodes. Porque nup'ʉ ja ra häi Tiro 'nɛp'ʉ ja ra häi Sidón, ja mani map'ʉ'a te mi pømp'ʉ ja rá häi ra Herodes ngue si yø ja'i. [21] N'na ra pa p'ʉya, bi mɛnnba ra hya yø ja'i ra Herodes ngue bá ɛhyø ja'i bi nyaui. Nuna ra Herodes bi hye rá he ngue ra hedast'abi. Bi mip'ʉ ja ra nthuts'i ngue bi nhøt'a hya p'ʉya. [22] Mi juadi bi nya p'ʉya, bi 'yɛnyø ja'i:

—Nuna ya ya, hingra ja'itho na, sinoque Oja na —bi 'yɛnyø ja'i.

[23] 'Bexque'a p'ʉya, n'na rá anxɛ Oja bi japi ngue bi hyɛnna Herodes, bi gʉmyø masɛ mi ca rá mmʉi, bi du. Porque bi hotho te mmanyø ja'i ngue ɛmbi Oja, himbi hɛjpi ngue ɛspabi yø ja'i.

[24] Pɛ nuna rá hya Oja, man'na man'na ni zɛtho ndap'ʉ bi zä i hma. [25] Nuna ra Bernabé 'nɛhra Saulo mi dä ra mɛnyu i 'bɛnhni ngue dani däp'ʉ Jerusalén. Hømbá pengui, bi 'yɛ'a Antioquía. Bá si ra Xuua nuna ni hu ngue i Marco.

13

Bi mʉdi di mpɛhra Bernabé 'nɛhra Saulo ngue bi 'yonna hya.

[1] Nu'ʉ yø 'yɛc'ɛi 'bʉp'ʉ ja ra hnini Antioquía, i n'youi p'ʉ 'da yø pøngahya Oja 'nɛhyø xännbate 'da. Guehna ra Bernabé, ra Simu nuna ni hu ngue ra Niger, ra Lucio nuna ra mmɛngu Cirene, ra Manaén nuna rá tede ra Herodes mi ndast'abi p'ʉ Galilea, 'nɛhra Saulo. [2] N'na ra pa bi mpɛti yø 'yɛc'ɛi ngue thanne Oja. 'Nɛ ɛtyø mmʉi yø ja'i 'mø ndanne. Ra Espíritu Santo bi 'yɛna:

—Dami 'yɛxui ra Bernabé 'nɛhra Saulo, para ngue da 'yøtra 'bɛfi ga 'bɛpi, porque ya xtá huanhnä ya.

[3] Mi juadi bi mat'Oja yø ja'i p'ʉya, 'nɛ ɛtyø mmʉi, bi japyø 'yɛ p'ʉ ja yø ya p'ʉya, para ngue da fadi ngue ya bi t'ɛts'i. Bi n'yɛte p'ʉya, bi ma.

Ya bi manna hya p'ʉ Chipre.

[4] Nuna ra Espíritu Santo bi mɛnhna Bernabé 'nɛhra Saulo ngue di 'yonna hoga 'da'yo hya. I mpa p'ʉ ja ra hnini Seleucia. Ja bi 'yop'ʉ ra barco ngue i mpa p'ʉ ja n'na ra häi brá ja made ra jathe ni hu ngue Chipre. [5] Mi zømp'ʉ ja ra hnini Salamina, nu'ʉ yø judío xi mpɛti p'ʉ ja ra nija p'ʉya, gä bi xihrá hya Oja. Ni n'youi ra Xuua ngue yø mäxte. [6] Bi n'yo p'ʉya, xangu p'ʉ bi thogui. Sär'mø mi zømp'ʉ ja ra hnini Pafos. Ja bi nthɛui p'ʉ n'na ra judío ni hu ngue ra Barjesús. A nuna p'ʉya, ra badi pɛ mmanna fɛhni, ɛna ngue rá pøngahya Oja. [7] Nuna ra Barjesús mará amigo ra dast'abi Sergio Paulo. Ra dast'abi p'ʉya, mi ja xanho rá n'yomfɛni. Bi zonhna Bernabé 'nɛhra Saulo, bi ne bi 'yø'a rá hya Oja. [8] A nuna ra badi p'ʉya, ja man'na rá thuhu ngue ra Elimas. Bi däjpi te mmanya yaui ra dast'abi, bi ne xtí hɛjpi ngue hinda 'yɛc'ɛi ra hya sifi. [9] Nuna ra Saulo xquet'a ni hu ngue ra Pablo. Pɛ ra Pablo di hatra ts'ɛdi ra Espíritu Santo, bi za di hɛti ra Elimas. [10] Bi 'yɛmbʉya:

—Nu'i grá ndøbɛthani, gä ra nts'o gni 'yo. Rá basi'i ra zithu. Ni nsʉiui'a te gä xanho. ¿Ua hinjam'mø guí 'yɛts'a gni ts'onnbabi'a ra hya njuantho di un'Oja? [11] A nuyá, di castiga'i Oja ya. Gui nxädä njammi pa ya, hinda zä gui nnurpa rá nyot'i ra hyadi —bi 'yɛmbi.

N'na zihmantho bi ga 'bɛxui p'ʉ ha hɛtra Elimas, honi to di cʉnhni, porque hinha hɛti. [12] Nu'mø mi nu ra dast'abi'a te bi nja p'ʉya, 'bexque'a bi 'yɛc'ɛi ra hoga 'da'yo hya. 'Nɛ janjuani di 'yøtho'a te ra xädi i ja ngue sifi hanja'a ra Hmu Jesús.

Ra Pablo 'nɛhra Bernabé bi ma man'na ra hnini xquet'a ni hu ngue ra Antioquía.

[13] Nuna ra Pablo 'nɛhya mi'da yø n'yohʉ, gä bi 'youi ra barco p'ʉ ja ra hnini Pafos ngue i map'ʉ ja ra hnini Perge, ja yø xɛqui

rá njap'ʉ Panfilia. Ja bá nsote p'ʉ ra Xuua p'ʉya, porque bá penguí ngue bi zø'a Jerusalén. 14 Mambá thop'ʉ Perge p'ʉya, i mpa p'ʉ ja ra hníní Antioquía ngue Pisidia. Nu'mø ra pa ngue ra ts'äya, bi yʉrbʉ ja ra nija dí mpɛti yø judío. Bí mí p'ʉya. 15 Nu'mø mí juadi bí hman'a te nt'ot'i p'ʉ ja ra libro ngue rá ley Oja, 'nɛ'a te bi 'yotyø pøngahya Oja, nu'ʉ dí manda p'ʉ ja ra nija bí mɛnnba ra hya, bi 'yɛmbí: "Ague n'yø'aui, nu'mø ja tema hya gní hyaui ngue gui xihmí yø ja'í, da zä guí mmammí ya". 16 Ra Pablo p'ʉya, bí nanguí. Bi 'yøtra senya connа 'yɛ, di hɛjpabí yø ja'í ngue hindí 'yaní. Bi 'yɛmbʉya:

—Ague gyø judíohʉ, te'o gä suprá xudí Oja, damí 'yøhmʉ ya yø hya ja ua. 17 Nuna Oja thanne yø judío, bá huan'ʉ ma mboxitahʉ. Bi 'yøt'e ngue bi zɛ'ʉ yø mbom'mɛto ra Israel mɛnte bá m'mʉp'ʉ ja ra 'dan'yo häi Egipto. Conná ts'ɛdi Oja bá jʉcyø ja'í p'ʉ Egipto. 18 Mɛnte bí n'yo dapo nyote njɛya yø ja'í, nuna Oja bi zɛti te øtyø ja'í. 19 Bi jua Oja yoto yø nación maní njap'ʉ ja yø häi Canaán. Yø häi ya yø ja'í bi gua p'ʉya, go bi t'unma mboxitahʉ ngue da gohmí. 20 M'mɛfa p'ʉya, mɛnte bi zøn'i goho ciento 'nɛ yote ma'dɛt'a njɛya, bi 'yɛxyø ts'ʉt'abi ngue dí manda yø judío asta gue'mø mambá m'mʉhra pøngahya Samuel. 21 Nuya yø judío, bi 'yädi ngue da t'ɛxra dast'abi dí manda. Nuna Oja p'ʉya, bi 'yɛxa n'na ra dast'abi ngue bí mpɛ'a nyote njɛya. Guehna ra Saúl bi t'ɛts'í, nuna rá ts'ʉnt'ʉ ra Cis. Nuna ra n'yohʉ na, rá mbom'mɛto ra Benjamín. 22 M'mɛfa p'ʉya, bi hyajpabí Oja rá 'bɛfi ra Saúl. Bi 'yɛx hman'na ra dast'abi ní hu ngue ra David. Bi 'yɛn'Oja p'ʉya: "Nuna ra David rá ts'ʉnt'ʉ ra Isaí, guehna n'na ra n'yohʉ dí nnu manhogä na. Nu'a te gä dí nnegä ngue di nja, nuna go da 'yø'na", bi 'yɛn'Oja. 23 A nuna ra Jesús, rá mbom'mɛto ra David, guehna bá ɛx Oja ngue da yanyø judío tengutho xi yarpa Oja m'mɛt'o yø judío. 24 Hante ngue da fahna ra Jesús, nuna ra Xuua bi xihyø judío ngue jatho da hyɛp'ʉ ra nts'o ga 'yo yø ja'í n'namhma di nxixya. 25 Nu'mø ní ma da zønna pa da du na ra Xuua, bi 'yɛna: "Nu'a ra Cristo guí mmamhmʉ, hinga guecä'a. Da ɛp'ʉ m'mɛfa'a, pɛgue nmaguesɛ 'mø bá ɛhɛ. ¿Hapʉ gue ga sʉcä tengu'a?" bi 'yɛna.

26 Ague gyø judío ní mɛnihʉ ra Abraham, gätho mí'da yø ja'í suprá xudí Oja. Go bá 'bɛn'nahʉ na ra hya ja ua ngue gdí nyamhmʉ na. 27 Nu'ʉ yø mmɛngu Jerusalén conyø ts'ʉt'abi hingui 'yo yø mmʉi te'o na ra Jesús. Nuna ra hya bi 'yotyø pøngahya Oja, nhyato nhyato di xäp'ʉ ja ra nija yø ja'í, pɛ hinguí tinyø mmʉi'a te ra hya nt'ot'i. I njarbʉtho ya, nu'mø mí sentencia ra Jesús, ya bí nja'a te ra hya nt'ot'i. 28 Madague'a himbí dinnba rá ts'oqui ngue xtí du, pɛ bi xihyø judío na ra Pilato ngue dí manda da tho. 29 Mí zä mí njapi gätho'a te nt'ot'i p'ʉ ja ra Maca Libro p'ʉya, bá thajpʉ ja ra pont'í p'ʉya ngue bí t'ägui. 30 Pɛ nuna Oja bi 'yøt'e ngue bi bɛnnate p'ʉ ha bi t'ägui. 31 Nu'ʉ yø xädi 'dap'ʉ mí 'youi ra Jesús, n'youi 'mø mambá nɛxpʉ Galilea ngue ní ma Jerusalén. Pɛ xangu yø nnidí mahømbí nyaui 'mø mí bɛnnate. Nuya yø xädi ya, guehya 'bʉi ngue di ja majuaní ra hya p'ʉ ha 'bʉhyø judío ya, ngue hanja na ra Jesús.

32 Dadi øt'ahe na ra hoga 'da'yo hya, ngue nu'mø yø pa xa thogui, ya bí nja na ra hya xi yarpabí Oja'ʉ ma mboxitahʉ. 33 Porque ngue yø mbom'mɛtojʉ'ʉ ya, nuna Oja, ya bí nja'a te ra hya xa mma mmam'mɛt'o, ngue da pɛnhua ra Jesús. Ya bí nja na ra hya nt'ot'i p'ʉ ja ra Salmo rá yoho ngue ɛna: "Gue'e ma Ts'ʉnt'ʉ'i, go dí ɛxa'í ya ngue guí ndast'abi", bi 'yɛn'Oja. 34 Ya m'mɛt'o xí man'Oja ngue jatho da japi di bɛnnate p'ʉ ha da nt'ägui ra Jesús. Porque hinguí nnepe da 'ya rá do'yo. Nguna bí manya ngue bi 'yɛna: "Ga øt'ä ngue guí timhmʉ'a ra nho dá yarpagä ra David". 35 Xquet'a nt'ot'i man'na ra hya p'ʉ ja ra Salmo ngue i ɛna: "Nu'a ní Maca Ts'ʉnt'ʉ, hinguí japi da 'ya rá do'yo'a", i ɛna.

36 Majuaní ngue bi 'yørpabí rá pähä Oja mɛnte ra pa bí m'mʉhra David. Nu'a ra hya di 'bɛp'a Oja da 'yøt'e, gue'a bi 'yøt'a. M'mɛfa p'ʉya, bi du, 'dap'ʉ bi tähmí rá mboxita. Pɛ bi 'ya rá do'yo. 37 Pɛ nuna ra Jesús, bi 'yøt'a Oja ngue bi bɛnnate, himbí 'ya rá do'yo na. 38 Ague n'yø'ahʉ, nuna ra hya ma øt'e'ahʉ ya, jatho guí pahmʉ ngue nuna ra Jesús, guehna di punnga ma ts'oquihʉ na. 39 Hangu bí mɛhyø ja'í ngue nne xtí mpunnbí ngue xta 'yøt'e te gäma hya nt'ot'i p'ʉ ja rá ley ra Moisés, pɛ himbí zä. Dí mpunnbabí ra ja'í ya, pɛ gue gue'a

da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i ra̱ Jesús. 40 Da̱mi̱ mfähmʉ, ma̱n'na
n'yo mi̱ 'yøt'e ngue go guí thohmʉ'a̱ te bi
'yotyø pønga̱hya̱ Oja̱ ngue bi 'yɛ̱na̱: 41 "Ague
gyø denna̱tehʉ, nu̱'a̱ te gá nu̱hʉ ya, ma̱-
da̱gue'a̱ guí su̱hʉ, pɛ ngu̱tho gu̱í m'mɛhmʉ.
Porque guecä drá Oja̱gä, da̱ zønna̱ pa ga̱ øt'ä
yø cosa ngue ta̱te ma̱zihotho, asta̱ hi̱ngui̱
'yɛ̱c'ɛ̱ihʉ 'mø to da̱ xi'a̱hʉ hanja", bi 'yɛ̱na̱.
42 Mi̱ jua'a̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱nna̱ Pablo p'ʉya,
bi bømp'ʉ ja ra̱ ni̱ja̱ n'youi ya mi̱'da yø
n'yohʉ. A nu̱'ʉ hi̱ngyø judío p'ʉya, bi xifi
ngue nu̱'mø bi dätra̱ pa säya yø ja̱'i̱, hønda̱
ngu̱'a̱ ra̱ hya̱ da̱ ma̱nna̱ Pablo. 43 Mi̱ n'uɛnyø
ja̱'i̱ p'ʉ ja ra̱ ni̱ja̱ p'ʉya, nu̱na̱ ra̱ Pablo 'nɛ̱hra̱
Bernabé, bi dɛnni̱ xa̱ngu̱ yø judío, da̱ gue'ʉ
yø ja̱'i̱ ya xa̱ bɛnnba̱ yø nt'ɛ̱c'ɛ̱i̱ yø judío
xquet'a̱ ni̱ tɛt'i. Nu̱ya ni̱ tɛrbʉya, ma̱japi
nts'ɛdi ngue hi̱nda̱ hyɛ̱jpa̱bi̱ rá ma̱te Oja̱.
44 Mi̱ dätra̱ hya̱to ma̱ pa säya yø ja̱'i̱ p'ʉya,
ya mmɛ gä ra̱ hni̱ni̱ bi̱ mpɛti, ngue nne da̱
'yøspa̱ rá hya̱ Oja̱. 45 Pɛ mi̱ nu̱ yø judío p'ʉya
ngue ɛ̱na̱ yø xa̱jʉ yø ja̱'i̱, bi̱ nsɛya p'ʉya. Bi
däjpi te mma̱nna̱ Pablo, bi zʉi. 46 Ra̱ Pablo
p'ʉya, 'nɛ̱hra̱ Bernabé bi hya̱ ra̱ ts'ɛdi ngue
bi̱ nya̱, bi 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱:
—Ague gyø judíohʉ, mi̱ jahma̱ ngue go
rá mʉdi dá si'a̱hʉ rá hya̱ Oja̱. Pɛ ya hi̱ngui̱
nthɛhʉ ra̱ 'da'yo te para za̱ntho, ngue hi̱n-
guí nnu̱ ma̱nhohʉ na̱ ra̱ hya̱ na̱. A nu̱yá,
gdá mäcähe p'ʉ rá m'mʉhyø ja̱'i̱ hi̱ngyø
judío ya. 47 Porque guehna̱ bi̱ mɛnngähe
Oja̱ na̱ ngue bi 'yɛ̱na̱: "Nu̱ya dí ɛ̱xa̱'i̱ ya
ngue gui cännba̱bi̱ ra̱ 'yu̱ da̱ n'yo yø ja̱'i̱
hi̱ngyø judío, tengu̱tho n'na ra̱ nyot'i 'mø
ni̱ 'bɛt'o. Ja̱na̱ngue da̱ zä di̱ nya̱nyø ja̱'i̱ rá
ngʉni̱ nxi̱mhäi".
48 Mi̱ 'yøhyø ja̱'i̱ na̱ ra̱ hya̱ si p'ʉya, ja̱n-
ju̱ani̱ ngue ra̱ ndi johya'ʉ hi̱ngyø judío. I̱
mma̱nyø ja̱'i̱ p'ʉya ngue xa̱ndønho rá hya̱
Oja̱. 'Nɛ̱ gä bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱'ʉ yø ja̱'i̱ ya xpá ts'ännbi̱
ngue di̱ nthɛui ra̱ 'da'yo te para za̱ntho. 49 Bi̱
ma ma̱'yoni̱ rá hya̱ Oja̱ gätho'a̱ ra̱ xɛqui'a̱
p'ʉya. 50 Nu̱ya yø judío mbøcuɛ, bi 'yʉtya yø
xisu ya su̱prá xu̱di̱ Oja̱, guehya hnu̱ ma̱nsu̱
p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ ya yø xisu. Da̱ guehyø n'yohʉ
di̱ ma̱nda p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱, gä bi 'yʉt'i. Ja̱-
na̱ngue bá yʉns'yø ja̱'i̱ p'ʉya, ngue bi zʉhra̱
Pablo 'nɛ̱hra̱ Bernabé. Bi 'yɛt'i, xifi ngue ya
hi̱nda̱ pengui̱. 51 Pɛ nu̱ya yø representante
ra̱ Cristo, bi hua̱mhyø fonthäi mi̱ n'youi
yø mbongua, gue'a̱ ra̱ hmɛ̱ya'a̱ ngue ya bi
thɛp'ʉ yø ja̱'i̱ nu̱ya hi̱mbi̱ nu̱ ma̱nho ra̱ hya̱.
Bi tho p'ʉya, i̱ mpa p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Iconio.
52 Nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ ya xi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ra̱ hya̱ p'ʉya,
ja̱nju̱ani̱ ngue di johya 'nɛ̱ di ha̱tra̱ ts'ɛdi ra̱
Espíritu Santo.

14

Ra̱ Pablo 'nɛ̱hra̱ Bernabé bi̱ ma̱nna̱ hya̱
p'ʉ Iconio.
1 Nu̱p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Iconio, jap'ʉ ra̱ ni̱ja̱ di̱
mpɛti yø judío, ja bi yʉrbʉ ra̱ Pablo 'nɛ̱hra̱
Bernabé ngue bi̱ ma̱nna̱ hya̱. Mi̱ ma̱nna̱
hya̱ p'ʉya, xa̱ngu̱ yø judío bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱, 'nɛ̱'ʉ
hi̱ngyø judío bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ra̱ hya̱. 2 Pɛ nu̱'ʉ yø
judío hi̱mbi̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ra̱ hya̱ p'ʉya, bi 'yʉtyø
mmɛ̱ngu̱ Iconio, bi japi ngue bi̱ nu̱ ma̱n'ʉ
yø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱. 3 Ja̱na̱ngue ya'atho yø pa bá
m'mʉp'ʉ, bi hya̱ ra̱ ts'ɛdi bi̱ ma̱nna̱ hya̱.
Hønt'a̱ Oja̱ nøts'e mɛ̱nte xihyø ja̱'i̱ hanja'a̱
rá ma̱te Oja̱. I fäx Oja̱ ngue øtyø milagro
para ngue da̱ fa̱di̱ ngue ma̱ju̱ani̱ te mma̱. 4 Pɛ
nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ 'bʉp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱, yo 'bʉi i̱ nja.
Nu̱'a̱ n'na 'bʉi 'da'igu̱ mma̱mhmʉ yø judío.
Ma̱n'na 'bʉi p'ʉya, 'da'igu̱ mma̱mhmʉ yø
representante ra̱ Cristo.
5 Yø judío, 'nɛ̱'ʉ hi̱ngyø judío, bi̱
nhɛcahya̱hʉ yø ts'ʉt'abi ngue da̱ zʉmba̱
yø representante ra̱ Cristo, 'nɛ̱ da̱ mʉndo.
6 Mi̱ zä mi̱ ba̱di̱ te fɛnnba̱bi̱ ra̱ Pablo 'nɛ̱hra̱
Bernabé, bi bømp'ʉya, i̱ map'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱
Listra. Bi thogui, i̱ mpa p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱
Derbe. Guehya yø hni̱ni̱ rá njap'ʉ Licaonia
ya. Gä bá n'yop'ʉ ja yø hni̱ni̱ querpʉ bí ja.
7 Ja bi̱ mma̱mp'ʉ ra̱ hoga̱ 'da'yo hya̱ p'ʉya.

Bi 'bʉndo ra̱ Pablo.
8 Nu̱p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Listra, bi di̱mp'ʉ n'na
ra̱ n'yohʉ mi̱ hu̱p'ʉ ngue hi̱ngui̱ sä di̱ n'yo.
Porque ra̱ dogua mɛ̱nte ra̱ pa xa̱ m'mʉi,
hi̱nja̱m'mø di 'yo. 9 A nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ na̱, mi̱
'yøde te mma̱nna̱ Pablo. Ra̱ Pablo bi hyɛ̱ti̱,
bi ba̱ p'ʉya ngue ɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue da̱ zä yø gua.
10 Nu̱na̱ ra̱ Pablo bi ts'ɛdi bi 'yɛ̱mbi̱:
—Da̱mi̱ nangui̱ ga̱ 'bäi —bi 'yɛ̱mbi̱.
Nu̱na̱ ra̱ n'yohʉ p'ʉya, bi̱ m'mäi. Bi 'yɛn'a̱
n'na ra̱ sägui p'ʉya, bi̱ n'yo. 11 Mi̱ nu̱ yø ja̱'i̱'a̱
te bi 'yøtra̱ Pablo p'ʉya, bi̱ mʉhra̱ hmafi yø
ja̱'i̱, ga̱ ya̱'a̱ te yø hya̱ yø ja̱'i̱ Licaonia, i ɛ̱na̱:
—Yø zi da̱hmu̱ xpá ngohi ngue yø ja̱'i̱, bi
zøcua dí 'bʉhmʉ ya —bi 'yɛ̱na̱.
12 Nu̱na̱ ra̱ Bernabé, t'ɛ̱mbi̱ ngue ra̱ da̱hmu̱
Júpiter. Nu̱na̱ ra̱ Pablo p'ʉya, t'ɛ̱mbi̱ ngue
ra̱ da̱hmu̱ Mercurio na̱, porque guehna̱ ra̱
Pablo bi̱ ma̱nna̱ hya̱. 13 Nu̱'a̱ rá mmäcja

ra dahmu Júpiter i ja rá nija p'ʉ ja ra
nenihni ni yʉtra 'yu. Bá zi yø ndani na
p'ʉya, xpí tøtyø thødøni, ni map'ʉ 'bʉhyø
representante ra Cristo. Bá n'youi yø ja'i di
nhomndani ngue da 'yørpa ra 'bøt'e ngue
da danne. 14 Pɛ ra Bernabé 'nɛhra Pablo,
bi mmɛya'a te nne da 'yøtyø ja'i ya p'ʉya.
Bi xɛtyø pahni p'ʉya, ngue gue'a gui nɛqui
ngue hingui nnu manho te nne da 'yørpabi
yø ja'i. Bi yʉrbʉ ha 'bʉhyø ja'i p'ʉya, ni
mafi, i ɛna:

15 —Ague n'yø'ahʉ, ¿hanja'a guí nne gui
'yøthʉ? Nugä'be xquet'a dyø ja'itho gä'be
tengutho'ahʉ. A nuyá, nná ɛhɛ ga øt'a'be
na rá hoga 'da'yo hya Oja ya, n'namhma gui
hyɛhmʉ p'ʉ'a te guí øthʉ, hinte di muui'a.
Dami 'yɛc'ɛihʉ Oja nuna 'bʉi. Guehna bi
'yøt'e te gä bí ja mahɛts'i, 'nɛhra häi, 'nɛhra
jathe. 'Nɛ bi 'yøt'e gätho yø cosa dí nnuhʉ.
16 Nu'mø yø pa xa thogui, nuna Oja, ma-
dague'a hingui nnu manho te øtyø ja'i, pɛ
bi unna 'yu yø ja'i ngue da 'yøt'e te di ho.
17 Pɛ zant'a di nɛqui te'o na Oja, ngue gä ra
nho ørcahʉ. Di 'dacjʉ ra 'ye. I øt'e ngue nja
yø huahi. Di 'dacjʉ te ga sihʉ, 'nɛ di unna
pähä ma mmʉihʉ.

18 Madague'a ngue nguna ra hya bi manna
Pablo, pɛ xanhɛnnitho ha i hɛjpabi yø ja'i
ngue hinda hyo yø ndani da 'yørpabi ra
'bøt'e.

19 Bi zøhyø judío ngue yø mmɛngu An-
tioquía p'ʉya, 'nɛhyø mmɛngu Iconio. Bi
japa nts'ɛdi yø ja'i ya p'ʉya, ngue da mʉndo
ra Pablo. Mi mʉndo p'ʉya, ɛna ngue ya bi
hyo. Bi gʉrpʉya, bá ɛmma xøts'e ra hnini.
20 Pɛ bi mpɛti yø 'yɛc'ɛi p'ʉ ha 'bɛnna Pablo.
Bi nangra Pablo p'ʉya, mahømbi yʉrbʉ ja
ra hnini. Mi hyaxpʉya, bi ma, bi mɛ ra
Bernabé, i mpa p'ʉ ja ra hnini Derbe.

21 Mi juadi bi manna hoga 'da'yo hya p'ʉ
ja ra hnini Derbe p'ʉya, xandøngu yø ja'i bi
'yɛc'ɛi ra hya. Bi mengui mahøn'a p'ʉya, i
map'ʉ ja ra hnini Listra. Bi tho'a Iconia, i
mpa Antioquía. 22 Di hatra ts'ɛdi yø 'yɛc'ɛi
p'ʉ ja yø hnini bá thogui. Bi xifi ngue hinda
hyɛ'a ra hya ɛc'ɛi. Bi xifi ngue nu ra ja'i
nne da yʉrbʉ di manda Oja, jatho da zä ra
n'ʉ ua ja ra ximhäi ngue da ts'ʉi. 23 Xquet'a
bi 'yɛxyø n'yohʉ n'na ngu n'na yø hnini
ngue di m'mɛt'o p'ʉ di mpɛti yø 'yɛc'ɛi. Da
zømp'ʉ da zøni, øtyø mhmat'Oja 'nɛ ɛtyø
mmʉi. Nuna ra Pablo di fät'a Oja ya yø ja'i
bi 'yɛc'ɛi ra hya.

Bi mengra Pablo 'nɛhra Bernabé ngue i
ma Antioquía.

24 Mambá ɛp'ʉya, bá tho'a Pisidia, i mpa
Panfilia. 25 Mi zøp'ʉ ja ra hnini Perge p'ʉya,
bi manna hoga 'da'yo hya. Mi thop'ʉ p'ʉya,
i mpa p'ʉ ja ra hnini Atalia. 26 Mambá
thop'ʉ p'ʉya, bá o ra barco i ma Antioquía.
Guehna ra hnini na ngue bi t'äprá mate
Oja ngue da mäp'ʉ di ma ra Pablo 'nɛhra
Bernabé ngue'a ra 'bɛfi ya bi juadi bi 'yøt'e.
27 Mi zømp'ʉ ja ra hnini Antioquía p'ʉya,
bi mpɛti yø 'yɛc'ɛi. Bi xihyø ja'i te xi
'yøt'Oja conná ngue'ʉ. Bi xifi ngue nne Oja
ngue 'nɛ'ʉ yø ja'i hingyø judío da 'yɛc'ɛi
ra Jesucristo. 28 Ya'atho yø pa bá m'mʉp'ʉ
'bʉhyø 'yɛc'ɛi na ra Pablo 'nɛhra Bernabé.

15

Bi nja n'na ra junta p'ʉ Jerusalén.

1 Nu'ʉ yø pa'ʉ p'ʉya, bá nɛxa Judea 'da
yø n'yohʉ, bi zø'a Antioquía. Bi mʉdi bi
xännbabi yø 'yɛc'ɛi p'ʉya, bi 'yɛmbi:

—Para ngue guí nyamhmʉ, jatho ngue
gui 'yøthʉ tengutho bi manda ra Moisés
ngue da hmɛpya'ahʉ conna circuncisión
—bi 'yɛmbi.

2 Nuna ra Pablo 'nɛhra Bernabé, bi
'yɛmmɛi bi njunt'ui'ʉ mman'a p'ʉya.
M'mɛfa p'ʉya, bi t'ɛxra Pablo 'nɛhra
Bernabé ngue i ma Jerusalén, bi mähä mi'da
yø 'yɛc'ɛi ngue da nyahʉ yø representante
ra Cristo co 'nɛ'ʉ 'bɛt'o p'ʉ di mpɛti yø
'yɛc'ɛi p'ʉ Jerusalén. Janangue da nu ha di
jap'na ra hya na.

3 Nu'ʉ yø 'yɛc'ɛi p'ʉ Antioquía, bi ma bi
thøp'ʉ ja ra 'yu ra Pablo 'nɛhra Bernabé.
Ni nthop'ʉ ja yø häi Fenicia 'nɛ Samaria.
I mma ha bi nja ngue bi hyɛp'ʉ yø nyogui
nt'ɛc'ɛi yø ja'i ngue bi 'yɛc'ɛi Oja. Gätho yø
'yɛc'ɛi p'ʉya, ɛmmɛi di johya 'mø mi 'yøhna
ra hya na.

4 Nuna ra Pablo 'nɛhra Bernabé bi zømp'ʉ
Jerusalén, bi mpɛti yø 'yɛc'ɛi conyø repre-
sentante ra Cristo 'nɛ'ʉ yø n'yohʉ 'bɛt'o p'ʉ
di mpɛti yø 'yɛc'ɛi. Bi ma te xi 'yørpabi Oja
p'ʉya. 5 Bi nangui 'da yø fariseo ya xi 'yɛc'ɛi
ra hya p'ʉya, bi 'yɛmbi:

—Jatho ngue da ma mhmɛpya ya yø
'yɛc'ɛi hingyø judío, di njapra circuncisión.

'Nɛ̱ di̱ njapi ngue da̱ zu̱pra̱ ley bi 'yotra̱
Moisés —bi 'yɛ̱mbi̱.
6 Ja̱na̱ngue bi̱ mpɛti yø representante ra̱
Cristo p'ʉya, co 'nɛ̱'ʉ yø n'yohʉ 'bɛt'o p'ʉ ja
ra̱ nija̱, para ngue da̱ hnu̱ ha di̱ njapra̱ hya̱.
7 Mi̱ juadi mi̱ nya̱ui ya'atho p'ʉya, bi̱ nangra̱
Bɛdu, bi 'yɛ̱na̱:

—Ague ma̱ zi cu̱'a̱hʉ, guí pa̱hmʉ ngue
nu̱'mø yø pa xa̱ thogui, bá̱ huanngä Oja̱
p'ʉ ha guí 'bʉhmʉ, ngue ga̱ xicä ra̱ hoga̱
'da'yo hya̱ yø ja̱'i̱ hi̱ngyø judío. I̱ nnepe
ngue 'nɛ̱hya da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ra̱ hya̱ ya. 8 Nu̱na̱
Oja̱, i pa̱rba̱bi̱ yø n'yomfɛ̱ni̱ yø ja̱'i̱. 'Nɛ̱ di̱
nɛ̱qui̱ ngue bi̱ nu̱ ma̱nho Oja̱ ngue 'nɛ̱hyø
ja̱'i̱ hi̱ngyø judío da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱, porque bá̱
pɛnnba̱bi̱ ra̱ Espíritu Santo, tengu̱tho bi
jacjʉ m'mɛt'o. 9 Tengu̱tho bi jacjʉ Oja̱, bi
jarbʉtho ya hi̱ngyø judío ya. Bi pu̱nnba̱bi̱
ya yø ja̱'i̱ bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱. 10 Xiya, ¿hanja ngue
guí täcjʉ'a̱ te nne da̱ 'yøt'Oja̱ ya? Porque
guí xihmʉ yø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue jatho da̱ dɛnna̱
ley nu̱na̱ hi̱nja̱m'mø di sä da̱ 'yøtyø ja̱'i̱,
ni̱ xi̱nga̱ guehma̱ mboxitahʉ xta̱ nzä xta̱
'yøt'e, ni̱ xi̱nga̱ guecjʉ di sä ga̱ øthʉ'a̱ te
gäma̱ hya̱ di̱ ma̱nda ra̱ ley. 11 Pɛ dí ɛ̱c'ɛ̱ihʉ
ngue gdá̱ nya̱mhmʉ conná̱ ma̱te ra̱ Hmu̱
Jesús. Xquet'a̱ njarbʉtho yø ja̱'i̱ hi̱ngyø
judío ya.
12 Gä bi̱ nsäya'a̱ gui̱ nju̱n'ma̱hya̱ yø ja̱'i̱
p'ʉya. Bi 'yørpa̱ ma̱su̱ ra̱ hya̱ mma̱nna̱
Bernabé 'nɛ̱hra̱ Pablo. Bi̱ ma̱ te bi̱ nja 'mø
mi̱ map'ʉ 'bʉhyø ja̱'i̱ hi̱ngyø judío, ngue
bi 'yøtyø milagro Oja̱ conná̱ ngue'ʉ. 13 Mi̱
juadi bi hma̱nna̱ ra̱ hya̱ na̱ p'ʉya, bi 'yɛ̱nna̱
Jacobo:

—Ague ma̱ zi cu̱'a̱hʉ, da̱mi̱ 'yøhmʉ te ga̱
mma̱ngä ya. 14 Nu̱na̱ ra̱ Simu̱, ya bi xicjʉ
ha bi̱ nja te bi 'yørpa̱bi̱ Oja̱ 'mø rá̱ mʉdi
mi̱ map'ʉ 'bʉhyø ja̱'i̱ hi̱ngyø judío. Nu̱na̱
Oja̱, ya xpa̱ huanhyø ja̱'i̱ ja ngue da̱ zo
rá̱ 'yɛ. 15 Nu̱na̱ ra̱ hya̱ na̱ya̱, di̱ nthɛui na̱
ra̱ hya̱ bi 'yotyø pøngahya̱ Oja̱ na̱ya̱, ngue
ɛ̱na̱: 16 "Nu̱'mø bi̱ nja'a̱ ra̱ hya̱ nt'ot'i ya,
nu̱'a̱ ra̱ nija̱ bi hyøhra̱ David, ma̱'da'yo ga̱
hoqui hapʉ xa̱nts'oni̱, porque ya xa̱ xot'i.
17 Dí nne ngue gätho yø ja̱'i̱ hi̱ngyø judío da̱
hyongui̱ n'namhma̱ da̱ zo ma̱ 'yɛ. 18 Ngu̱na̱
ra̱ hya̱ bi̱ ma̱n'Oja̱, 'nɛ̱ bi japi bi ba̱hyø ja̱'i̱ xa̱
m'mʉhyø pa xa̱ thogui", bi 'yɛ̱na̱.
19 Nu̱gä dí ɛ̱na̱ ngue nu̱ya yø ja̱'i̱ hi̱ngyø
judío, ngue ya 'yo di 'bätyø mmʉi ngue ɛ̱c'ɛ̱i̱
Oja̱, ya hi̱ngui̱ sä ga̱ ts'onnba̱hʉ yø mmʉi
ya. 20 A nu̱yá, para ngue hi̱ndi̱ nsʉhmi̱ ya yø
judío ngue yø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ya, høndya yø hya̱ ja ua
da̱ ma ma̱cuarpi ra̱ sʉcua̱ ya. Ngue hi̱nda̱ za
ra̱ ngø, nu̱'a̱ i tho ngue i t'ørba̱ ra̱ 'bøt'e yø
da̱hmu̱. 'Nɛ̱ hi̱ndi̱ n'yots'om'mäi. 'Nɛ̱ hi̱nda̱
zaprá̱ ngø yø zu̱'ɛ̱ hi̱ngui̱ pønna̱ ji 'mø bi
du̱, 'nɛ̱ hi̱nda̱ zi ra̱ ji. 21 Porque asta̱ guehyø
pa xa̱ thogui, ya ma̱ndø nja̱m'møtho, n'na
ngu̱ n'na yø hni̱ni̱ i 'bʉi te'o mma̱nna̱ ley bi
'yotra̱ Moisés. Nu̱na̱ ra̱ ley na̱, nu̱'mø ra̱ pa
ngue ra̱ ts'äya, nhya̱to nhya̱to hma̱mp'ʉ ja
yø nija̱ di̱ mpɛti yø judío.

22 A nu̱ya yø representante ra̱ Cristo
p'ʉya, co 'nɛ̱'ʉ yø n'yohʉ 'bɛt'o p'ʉ ja ra̱
nija̱, 'nɛ̱ gätho yø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱, bi zännbʉya ngue
da̱ huanhni̱ to da̱ mɛnhni̱, di̱ ma Antioquía,
da̱ mɛ ra̱ Pablo 'nɛ̱hra̱ Bernabé. Bi t'ɛ̱xra̱
Judas nu̱'a̱ ja ma̱n'na ra̱ thu̱hu̱ ngue ra̱
Barsabás. 'Nɛ̱ bi t'ɛ̱xra̱ Silas. Guehya yø
n'yohʉ 'bɛt'o p'ʉ 'bʉhyø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ya. 23 Bi̱ ma
nt'øt'e ra̱ sʉcua̱ da̱ ga̱xpʉya, i ɛ̱nna̱ sʉcua̱:

"Nu̱gähe yø representante ga̱he ra̱
Cristo, 'nɛ̱hya 'bɛt'o ua ja ra̱ nija̱,
'nɛ̱hya mi̱'da ma̱ zi cu̱hʉ 'bʉcua, da̱di
zɛnguagähe'ʉ ma̱ zi cu̱hʉ hi̱ngyø judío
rá̱ m'mʉp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Antioquía, 'nɛ̱'ʉ
rá̱ m'mʉp'ʉ ja ra̱ häi Siria, co 'nɛ̱p'ʉ ja
ra̱ häi Cilicia. 24 Dí øcähe ngue bi̱ nɛ̱xua
'da yø n'yohʉ ngue hi̱ndá̱ ɛt'ähe. A nu̱ya
p'ʉya, hi̱ngui̱ pa̱di̱ te gui 'yøthʉ ngue bá̱di
ts'on'na̱ ni̱ mmʉihʉ 'na̱ ra̱ hya̱ i̱ mma̱, ngue
di̱ ma̱nda di̱ nja'a̱hʉ ra̱ hmɛ̱pya ngue ra̱
circuncisión, 'nɛ̱ guí su̱phʉ gätho'a̱ te di̱
ma̱nda ra̱ ley bi 'yotra̱ Moisés. 25 Ja̱na̱ngue
dá̱ mpɛtigähe ngue dá̱ nhɛca̱hya̱he. Dá̱
ɛ̱xähe yø n'yohʉ bi̱ map'ʉ, bi̱ mähä na̱ ma̱
zi cu̱hʉ ra̱ Bernabé 'nɛ̱hra̱ Pablo. 26 A nu̱na̱
ra̱ Bernabé 'nɛ̱hra̱ Pablo i ɛnyø te conná̱
nguehna̱ ma̱ Hmu̱hʉ Jesucristo. 27 Nu̱ya yø
n'yohʉ dá̱ ɛt'ähe p'ʉya, guehna̱ ra̱ Judas
'nɛ̱hra̱ Silas. Nu̱ya p'ʉya da̱ zä guí nya̱sɛhʉ,
guehya da̱ xi'a̱hʉ tema̱ hya̱ dá̱ sännähe ya.
28 Nu̱'a̱ te bi zänna̱ Espíritu Santo p'ʉya co
'nɛ̱cähe, dá̱ nu̱ ma̱nhohe ngue hi̱ngui̱ ja
ts'ɛdi da̱ 'yøtyø ja̱'i̱'a̱ te gä ga̱ 'yo yø judío.
Hi̱nda̱ høndya yø hya̱ i ja ngue gui 'yøthʉ
p'ʉ ha 'bʉhyø judío da̱ si'a̱hʉ. 29 'Yo gui
sahʉ ra̱ ngø i tho ngue t'ørba̱ ra̱ 'bøt'e yø
da̱hmu̱. 'Nɛ̱ ra̱ ji p'ʉya, 'yo gui sihʉ. Nu̱'a̱ ra̱
ngø hi̱ngui̱ pønna̱ ji 'mø bi du̱, 'yo gui sahʉ.
'Nɛ̱ 'yo gui 'yots'om'mäihʉ. Nu̱'mø ngue gá̱
'yøthʉ na̱ ra̱ hya̱ dí xi'a̱he ya, ya xa̱nho te

guí øthʉ 'mø. Hønt'Oja da mä'ahʉ”.
30 Ya bi ma'ʉ bi t'ɛrbʉya. Mi zømp'ʉ ja
ra hnini Antioquía, bi pɛtyø 'yɛc'ɛi, bi dä
ra sʉcua p'ʉya. 31 Nu'mø mi nu ra sʉcua
yø 'yɛc'ɛi p'ʉya, ɛmmɛi di johya ngue ya bi
nhohyø mmʉi. 32 Nuna ra Judas 'nɛhra Silas
xquet'a yø pøngahya Oja ya, bi hojpabi yø
mmʉi yø 'yɛc'ɛi ya p'ʉya, 'nɛ bi hatra ts'ɛdi
na ra hya bi xifi. 33 Bá m'mʉp'ʉ njammi
pa p'ʉ Antioquía. M'mɛfa p'ʉya, bá n'yɛte
ngue bi menguí i ma Jerusalén. 34 Pɛ nuna
ra Silas bi nu manho ngue bá cop'ʉ na.
35 Xquet'a 'nɛhra Pablo, 'nɛhra Bernabé bá
cop'ʉ Antioquía. Bi sigue bi xännbabi yø ja'i
na rá hoga 'da'yo hya Oja. Bi mfäxui mi'da
yø mmɛngu p'ʉ ngue xännba ra hya yø ja'i.

Nuna ra Pablo, ya rá yo ndi bi ma ngue di 'yonna hya.

36 Mi ma njammi pa p'ʉya, ra Pablo bi
'yɛmbra Bernabé:
—Mahønga mmɛp'ʉ ja yø hnini ya xtá
mammi rá hya Oja ya. Ga ma nuui te di ja'ʉ
ma zi cuhʉ —bi 'yɛmbi.
37 Nuna ra Bernabé, bi ne xta nzixra Xuua
nuna ja man'na ra thuhu ngue ra Marco.
38 Pɛ ra Pablo himbi nu manho ngue xta
nzits'i, porque ra Xuua ya xpí nsote p'ʉ
Panfilia, hinguí nne da mɛp'ʉ ni ma ngue
di 'yonna hya. 39 Bi n'uɛni n'na ngu n'na
ngue hinga 'da'igu i mma. Nuna ra Bernabé
bi zixra Marco na. Bi 'yo ra barco i map'ʉ
ja ra häi Chipre. 40 Ra Pablo p'ʉya, guehna
ra Silas bi ne bi mɛ na. Yø 'yɛc'ɛi p'ʉya bi
'yäprá mate Oja ngue da mädi ha ni ma. 41 Ra
Pablo 'nɛhra Silas i mpa p'ʉ ja ra häi Siria,
'nɛp'ʉ ja ra häi Cilicia. Di hatra ts'ɛdi yø
'yɛc'ɛi p'ʉ ni ma.

16

Ra Timoteo bi mähä ra Pablo 'nɛhra Silas.

1 Ra Pablo 'nɛhra Silas bi zømp'ʉ ja ra
hnini Derbe. Mi thop'ʉ p'ʉya, i mpa p'ʉ
ja ra hnini Listra. Nup'ʉ ja ra hnini p'ʉya,
bi dimp'ʉ n'na ra 'yɛc'ɛi ni hu ngue ra
Timoteo. Ra judío'a rá mamá, pɛ ya ra
'yɛc'ɛi. Rá papá p'ʉya, hingra judío'a. 2 Nu'ʉ
yø 'yɛc'ɛi mi 'bʉp'ʉ ja ra hnini Listra bi
nu manho na ra Timoteo, da gue'ʉ yø
'yɛc'ɛi p'ʉ ja ra hnini Iconio, xquet'a bi nu
manho. 3 Ra Pablo p'ʉya, bi ne bi mähä na
ra Timoteo. Bi japi ngue bi ma mhmɛpya, bi
njapra circuncisión n'namhma ngue hindi
mbøcuɛ yø judío p'ʉ di ma. Porque ya fadi
ngue hingra judío rá papá na ra Timoteo.
4 Nup'ʉ ja yø hnini ntho p'ʉya, bi xihyø
'yɛc'ɛi ngue da 'yøt'e te mmanna sʉcua
bi mɛnhyø representante ra Cristo, conyø
n'yohʉ 'bɛt'o p'ʉ di mpɛti yø 'yɛc'ɛi p'ʉ
Jerusalén. 5 A nuya yø 'yɛc'ɛi p'ʉya, bi hya
ra ts'ɛdi yø nt'ɛc'ɛi. N'na pa ngu n'na pa,
man'na ni 'yɛc'ɛitho mi'da yø ja'i.

Ra Pablo bi 'ui n'na ra n'yohʉ ngue ra
mmɛngu Macedonia.

6 Ra Espíritu Santo himbi nepe xtani
manna hya p'ʉ ja ra häi Asia na ra Pablo.
Janangue bi 'damp'ʉ ja ra häi Frigia p'ʉya,
i mpa Galacia. 7 Mi zømp'ʉ ja rá hyodi ra
häi Misia p'ʉya. Ja bi bɛmp'ʉ p'ʉya ngue
xti map'ʉ ja ra häi Bitinia. Pɛ ra Espíritu
Santo himbi nepe xti map'ʉ. 8 Janangue bi
'dastho'a ra häi Misia p'ʉya, i mpa p'ʉ ja ra
hnini Troas. 9 Ja bi n'ui p'ʉ na ra Pablo 'mø
minxui p'ʉya. Nu'a rá t'i p'ʉya, bi nu ngue
'bäp'ʉ n'na ra n'yohʉ ngue ra mmɛngu p'ʉ
ja ra häi Macedonia. Bi 'yɛmbi:
—Bí 'yɛcua Macedonia, guí fäxcahe —bi
'yɛmbi.
10 Mi n'ui ra Pablo p'ʉya, dá sänni ngue dá
mäcähe Macedonia. Dí haxhe njuani ngue
nzongahe Oja ngue ja gani mangähe p'ʉ ra
hoga 'da'yo hya.

Ra Pablo 'nɛhra Silas bi ma Filipos.

11 Dá ogähe ra barco p'ʉ ja ra hnini Troas.
Dani mpäcähe p'ʉ ja n'na ra häi bí ja mbo
ra jathe ni hu ngue Samotracia. Rá yo pa
p'ʉya, dá søngähe p'ʉ ja ra hnini Neápolis.
12 Dá nɛxähe p'ʉ p'ʉya, dani mpäcähe p'ʉ
ja ra hnini Filipos, gue'a n'na 'bʉi yø ja'i
ngue yø romano. Nu'a ra daniihni'a p'ʉya,
tate sɛdi ngue'ʉ mi'da yø hnini jap'ʉ ja ra
häi Macedonia. Dá m'mʉcähe p'ʉ njammi
pa p'ʉya. 13 Mi zøhra pa ngue ra ts'äya, dá
mähme nenihni ha ja n'na ra dathe. Nu'a
ra xɛqui'a, ja zai di mpɛti p'ʉ yø judío ngue
mmat'Oja. Dá mihme 'mø ma sømhme.
Dá xihme ra hoga 'da'yo hya yø xisu ya xi
mpɛti. 14 Nu'a n'na'ʉ yø xisu p'ʉya, ni hu
ngue ra Lidia, ra mmɛngu p'ʉ ja ra hnini
Tiatira. Mará mä'ulu na ra xisu na, pɛ ya
thanne Oja. Pɛ bi xojpabi Oja rá mmʉi na
ra xisu ngue bi 'yørpabi masu te mmanna
Pablo. 15 Bi nxixya p'ʉya, dá gue'ʉ mi 'bʉp'ʉ
ja rá ngu, gä bi nxixya. M'mɛfa p'ʉya, bi
'yɛnje:

—Nu̱'mø guí ha̱xhʉ nju̱a̱ni̱ ngue ma̱ju̱a̱ni̱ dí ɛc'ɛ̱igä ra̱ Jesús, mmähä p'ʉ ja ma̱ ngu̱ngä 'mø, guí nsäyahʉ p'ʉ —bi 'yɛ̱nje.

Bi jacje ngue dá mähme p'ʉ ja rá ngu̱ p'ʉya.

16 Ma̱n'na ra̱ ora p'ʉya, nma̱rá mähme p'ʉ ja ra̱ mhmat'Oja̱ dí n'yohe ra̱ Pablo, dá nthɛhe n'na ra̱ hmu̱te ma̱rá ba̱di̱ ngue mi̱ n'youi ra̱ ts'onthi̱. Nu̱na̱ ra̱ hmu̱te na̱, mi̱ ta̱pi̱ xa̱ngu̱ ra̱ mɛ̱nyu̱ yø hmu̱ ngue mi̱ ja rá mfa̱di̱ conna̱ ts'onthi̱. 17 Nu̱na̱ ra̱ hmu̱te p'ʉya, ni̱ dɛ̱nna̱ Pablo ngue mmarca̱he, i ɛ̱na̱:

—Nu̱ya yø n'yohʉ 'bʉcua, guehya yø mɛfi Oja̱ ma̱guesɛ ya. Nu̱ya guehya xän'na̱hʉ ha di zä guí nya̱hmʉ ya —bi 'yɛ̱na̱.

18 N'na ndi̱ ngu̱ n'na ndi̱ ga̱ mmähme ra̱ mhmat'Oja̱, di jaje p'ʉ na̱ ra̱ hmu̱te. Mi̱ sørpa̱bi̱ ra̱ Pablo p'ʉya, bi 'bät'i, bi 'yɛ̱mbra̱ ts'onthi̱ mi̱ n'youi ra̱ hmu̱te:

—Conná ts'ɛdi ra̱ Jesucristo, dí xi'i ngue da̱mi̱ hyɛp'ʉ ra̱ hmu̱te guí n'youi —bi 'yɛ̱mbi̱.

'Bexque'a̱ ra̱ ora'a̱ p'ʉya, bi hyɛp'ʉ ra̱ ts'onthi̱ mi̱ n'youi ra̱ hmu̱te. 19 Pɛ nu̱'ʉ yø hmu̱ ra̱ hmu̱te p'ʉya, bi̱ nu̱ ngue ya hi̱ngui̱ tø'mi̱ ngue hønda̱ da̱pra̱ mɛ̱nyu̱ ra̱ hmu̱te. Bi bɛntra̱ Pablo 'nɛ̱hra̱ Silas. Bi zixpʉ ja ra̱ centro 'bʉhyø ts'ʉt'abi. 20 Bi̱ ma ma̱dä̱pi yø ts'ʉt'abi p'ʉya, bi t'ɛ̱mbi̱:

—Nu̱ya yø n'yohʉ 'bʉcua, yø judío ya. Di ts'onyø ja̱'i̱ 'bʉcua ja ma̱ hni̱ni̱hʉ. 21 I xännba̱te yø costumbre nu̱'ʉ hi̱ngui̱ ja ngue ga̱ øthʉ, porque dyø romanohʉ.

22 Bi̱ nangyø ja̱'i̱ p'ʉya ngue bi zʉi. Yø ts'ʉt'abi p'ʉya bi̱ ma̱nda ngue da̱ bøjba̱ yø u̱lu ngue da̱ 'bɛi conyø t'o. 23 Ɛ̱mmɛ̱i̱ bi̱ 'bɛi. M'mɛfa p'ʉya, bi got'i. Bi sihra̱ alcaide p'ʉya ngue da̱ mädi xa̱ndønho. 24 A nu̱'a̱ ra̱ alcaide 'mø mi̱ si p'ʉya ngue da̱ mädi xa̱nho, bi cʉrpʉ ja ra̱ ngu̱mm'mɛxu̱i̱ asta̱ mbo ra̱ fädi. Bi japyø za nt'ät'i, ga̱ ts'ɛmba̱ yø gua yø ofädi p'ʉya.

25 Pɛ nu̱'mø mi̱ zo ma̱de ra̱ xu̱i̱ p'ʉya, nu̱na̱ ra̱ Pablo 'nɛ̱hra̱ Silas i̱ mmat'Oja̱tho, 'nɛ̱ tu̱rpa̱bi̱ yø alabansa Oja̱. Øxta̱'ʉ mi̱'da yø ofädi te gä øt'e. 26 Nthambɛ̱ni̱tho bi 'ya̱n'a̱ häi p'ʉya. Xøgue ra̱ hua̱tyø ndʉcja̱do p'ʉ ja ra̱ fädi. 'Bexpi xogui gätho yø goxthi, 'nɛ̱ bi̱ nxʉhyø cadena ma̱nthu̱t'i̱ yø za n'youi yø gua yø ofädi. 27 Nu̱'a̱ ra̱ alcaide p'ʉya, mi̱ nu̱ ngue gä xi xohyø goxthi fädi. Bi 'yɛ̱mbi̱ ngue ya xi ma gätho yø ofädi p'ʉya. Bi gʉxrá juai p'ʉya, bi̱ ne xtí nhyosɛ. 28 Pɛ bi̱ matra̱ Pablo, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ma̱n'nan'yo mi̱ 'yøt'e gui̱ nhyosɛ ague n'yø. Gä dí 'bʉcähe ua —bi 'yɛ̱mbi̱.

29 Nu̱na̱ ra̱ alcaide p'ʉya, bi 'yähra̱ nyot'i. Ni̱ tihi bi yʉt'a̱mbo. Ni̱ hua̱qui̱ ngue bi̱ nsu̱. Bi guarbʉ 'bähra̱ Pablo 'nɛ̱hra̱ Silas ngue bi̱ nda̱ntyøhmu̱. 30 Bá jʉcathi p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Ague n'yø'a̱ui, ¿te 'bɛ'a̱ ja ngue ga̱ øt'e para ngue ga̱ nya̱ni̱?

31 Nu̱ya yø ofädi p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi̱:

—Da̱mi̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ra̱ Hmu̱ Jesucristo n'namhma̱ guí nya̱ni̱. 'Nɛ̱'ʉ to 'bʉp'ʉ ja ni̱ ngu̱, di̱ nya̱n'mø da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ —bi 'yɛ̱mbi̱.

32 Nu̱na̱ ra̱ alcaide p'ʉya, gätho'ʉ 'bʉp'ʉ ja rá ngu̱, bi sifi xa̱nho hanja'a̱ ra̱ Hmu̱ Jesús. 33 Tobe nda̱xu̱itho'a̱ ra̱ ora'a̱. Nu̱na̱ ra̱ alcaide bi̱ mejpa̱bi̱ yø n'ʉni̱ mi̱ n'youi. Bi̱ nxixya̱ p'ʉya, gätho'ʉ 'bʉp'ʉ ja rá ngu̱ bi̱ nxixya̱. 34 M'mɛfa p'ʉya, bi zixrá ngu̱ ngue bi u̱nna̱ hmɛ̱ da̱ zi. Nu̱na̱ ra̱ alcaide p'ʉya, gätho'ʉ 'bʉp'ʉ ja rá ngu̱, ja̱nju̱a̱ni̱ di johya ngue bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ Oja̱.

35 Nu̱'mø mi̱ hyaxpʉya, nu̱'ʉ yø ts'ʉt'abi bi̱ mɛnhyø policía da̱ xihra̱ alcaide ngue di thøhyø ofädi. 36 Ra̱ alcaide p'ʉya bi 'yɛ̱mbra̱ Pablo:

—Bá pɛnngä ra̱ hya̱ yø ts'ʉt'abi ngue ga̱ thøc'a̱ui. Ja̱na̱ngue 'yo te guí mbɛ̱mbi̱ ya, ni̱ mɛhma̱ —bi 'yɛ̱mbi̱.

37 Mi̱ da̱hra̱ Pablo, bi 'yɛ̱mbyø policía:

—A nu̱gä'be dyø romanogä'be. 'Nɛ̱ nnu̱ yø ja̱'i̱ p'ʉ bi̱ mɛgba̱'be, ni̱ xi̱nga̱ 'bet'o ha̱cra̱ güɛnda ja di̱ ncote. 'Nɛ̱ da̱ 'yɛ̱na̱ go nt'a̱gu̱itho di thøga̱'be ya. Nu̱'á, hi̱n'na̱'a̱. Guí xihmi̱ ya da̱ ɛ̱sɛ da̱ gʉga̱'be ua ja ra̱ fädi.

38 Yø policía p'ʉya, bi̱ mengui̱ ba̱ xihyø ts'ʉt'abi te mma̱nyø ofädi. Yø ts'ʉt'abi p'ʉya, bi̱ nsu̱ 'mø mi̱ ba̱di̱ ngue yø romano ya yø ofädi. 39 Mi̱ zøp'ʉ ja ra̱ fädi yø ts'ʉt'abi p'ʉya, bi 'yäpa̱ mpunnba̱te. Bá jʉjp'ʉya, bi xifi ngue da̱ bømp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱. 40 Nu̱'mø mi̱ bømp'ʉ ja ra̱ fädi na̱ ra̱ Pablo 'nɛ̱hra̱ Silas, i̱ map'ʉ ja rá ngu̱ ra̱ Lidia. Ja bi̱ nya̱hʉ p'ʉ mi̱'da yø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ p'ʉya. Høntho bi zajpa̱ yø mmʉi yø ja̱'i̱, bi̱ ma p'ʉya.

17

Bi ts'ʉ p'ʉ Tesalónica ra̱ Pablo.

1 Mi̱ ma ra̱ Pablo 'nɛ̱hra̱ Silas, i̱ mpa p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Anfípolis, i̱ nthop'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱

Apolonia. Bi zømp'ʉ ja rạ hnịnị Tesalónica p'ʉya. Mị jap'ʉ rạ nịjạ dị mpɛti yø judío. [2] Nụnạ rạ Pablo bi yʉrbʉ ja rạ nịja, ya gä ngụ'ạ ørbʉ ja yø hnịnị xi thogui. Nhyụ sábadu bị mɛmbị bị nyạhʉ yø judío p'ʉ ja rạ nịjạ. [3] Di opạn'yụ yø jạ'ị hanja'ạ te mmạmp'ʉ ja rạ Mạcạ Libro, ngue rạ Cristo jatho ngue dạ zä rạ n'ʉ, dạ tho, dạ t'ägui. M'mɛfa p'ʉya, di bɛ̱nnạte p'ʉ dạ nt'ägui. Bi 'yɛ̱mbʉya:

—A nụnạ rạ Jesús dí xi'ạhʉ ya, guehnạ rạ Cristo bá ɛ̱x Ojạ ngue dị ndạst'abi nạ.

[4] Ngue nguụnạ xifi, bi 'yɛ̱c'ɛ̱ị 'da yø judío. Bi guarbʉ ha yạ rạ Pablo 'nɛ̱hrạ Silas. Xquet'ạ bi 'yɛ̱c'ɛ̱ị xạngụ yø jạ'ị hịngyø judío ya mị thạnne Ojạ. 'Nɛ̱ xạngụ yø xisu nụya hnụ mạnsụ p'ʉ ja rạ hnịnị bi 'yɛ̱c'ɛ̱ị rạ hyạ. [5] Bị nsɛya ya yø judío hịmbị 'yɛ̱c'ɛ̱ị rạ hyạ p'ʉya. Bi zonhyø jạ'ị ngue yø ts'oc'ɛ̱ị mị 'yop'ʉ ja rạ caye, bá yʉns'yø jạ'ị p'ʉ ja rạ hnịnị p'ʉya. Bị mäspạ rá ngụ rạ Jasón ngue honnạ Pablo 'nɛ̱hrạ Silas. Bị ne xtạ nzits'i ngue xti däp'ʉ 'bʉhyø jạ'ị. [6] Pɛ ngue hịmbá tịmp'ʉ'ʉ p'ʉya, bá jʉcrạ Jasón 'nɛ̱'ʉ mị'da yø 'yɛ̱c'ɛ̱ị. Bá si ngue bi däp'ʉ ja rạ ts'ʉt'abi. Ị mahyø jạ'ị p'ʉya, i ɛ̱nạ:

—Nụ'ʉ yø n'yohʉ dí mmạngähe ya, ndap'ʉ bi zä di ts'onyø jạ'ị. A nụyá, xquet'ạ 'youa ja mạ hnịnịhʉ ya. [7] Go di säyabi p'ʉ ja rá ngụ nạ rạ Jasón. Gätho ya p'ʉya, hịngụị ɛ̱c'ɛ̱ị'ạ rạ ley gạ 'yo rạ dạst'abi Roma. Porque ɛ̱mbị ngue 'bʉ hmạn'na rạ dạst'abi nị hụ ngue rạ Jesús.

[8] Mị 'yøhyø jạ'ị nạ rạ hyạ nạ p'ʉya, co 'nɛ̱hyø ts'ʉt'abi, dị maxnị yø jạ'ị p'ʉya ngue ncuɛ. [9] Nụnạ rạ Jasón co 'nɛ̱'ʉ mị'da yø mmị'yɛ̱c'ɛ̱ịui, bi gụtrạ mɛ̱nyụ ngue bị ma mạthøgue.

Ya 'bʉp'ʉ ja rạ hnịnị Berea nạ rạ Pablo 'nɛ̱hrạ Silas.

[10] Mị nxụị p'ʉya, nụ'ʉ yø 'yɛ̱c'ɛ̱ị n'na zihmạntho bi japi bi bønnạ Pablo 'nɛ̱hrạ Silas. Ị mpa p'ʉ ja rạ hnịnị Berea. Mị zømp'ʉ p'ʉya, bị map'ʉ ja rạ nịjạ dị mpɛti yø judío. [11] Nụya yø judío ngue yø mmɛ̱ngụ p'ʉ, mạn'na yø ndøhojạ'ị ya ngue yø mmɛ̱ngụ Tesalónica. Jạnjuạnị ngue yø mmʉi gạ 'yøhrạ hogạ 'da'yo hyạ sifi. N'na pa ngụ n'na pa huaxtyø hyạ nt'ot'i rạ Mạcạ Libro. Porque nne dạ bạdị ngue'mø majuạnị'ạ te sifi ogue hịn'na. [12] Jạnạngue xạngụ yø judío bi 'yɛ̱c'ɛ̱ị rạ Jesús. Dạ gue'ʉ hịngyø judío, xạngụ bi 'yɛ̱c'ɛ̱ị. Ngụ yø n'yohʉ, ngụ yø xisu nụya hnụ mạnsụ, gä bi 'yɛ̱c'ɛ̱ị rạ hyạ. [13] Mị mạmbrá hyạ Ojạ p'ʉ ja rạ hnịnị Berea nạ rạ Pablo. Ngụ i 'yøhya yø mmɛ̱ngụ Tesalónica, 'bexpị ma yø judío ngue bá ʉtyø jạ'ị p'ʉ ja rạ hnịnị. [14] Nụ'ʉ yø 'yɛ̱c'ɛ̱ị p'ʉya, n'na zihmạntho bi 'yɛtrạ Pablo, bị map'ʉ ja rạ nengạ jạthe. Pɛ nụnạ rạ Silas 'nɛ̱hrạ Timoteo bi gop'ʉ Berea'ʉ. [15] Nụ'ʉ bị mähä rạ Pablo p'ʉya, bá ɛ̱mp'ʉ ja rạ hnịnị Atenas. Mạmbá penc'ʉ p'ʉya bá hạnnbạbị rạ hyạ rạ Silas 'nɛ̱hrạ Timoteo ngue dạnị zʉdi n'na zihmạntho.

Rạ Pablo ya 'bʉp'ʉ ja rạ hnịnị Atenas.

[16] Mɛ̱nte ndø'mạte rạ Pablo p'ʉ Atenas, bị m'mährạ sibi rá mmʉi p'ʉya ngue nnụ yø jạ'ị p'ʉ ja rạ hnịnị ngue gä sihyø dạhmụ thạnne. [17] Jạnạngue bi xihrạ hyạ yø judío p'ʉ ja rạ nịjạ, dạ gue'ʉ ya thạnne Ojạ, gä bi xihrạ hyạ. N'na pa ngụ n'na pa xihrạ hyạ yø jạ'ị dị nthɛui p'ʉ ja rạ täi. [18] 'Bʉ'i'da yø n'yohʉ, ngue mạdi xä'ạ rạ hyạ mị xännbạte rạ Epicuro. Mị'da p'ʉya, mạdi xä'ạ rạ xädi ngue rạ estoico. Bị mʉdi bị nyạui rạ Pablo'ʉ p'ʉya. Bi 'yɛ̱n'ị'da p'ʉya:

—¿Tenị 'bɛ'ạ mạ hyạ mmạnnạ rạ n'yohʉ 'bʉcua? Hịn'yʉ p'ʉ rá nzɛgui di yạhnị ua —bi 'yɛ̱nạ.

Mị'da p'ʉya, bi 'yɛ̱nạ:

—Ɛ̱nạ gue di 'yonnạ hyạ nạ ngue yø 'da'yo dạhmụ.

Bị mạnnạ nguụnạ, porque rạ Pablo bi xihyø jạ'ị hanja rạ Jesús, 'nɛ̱ xifi ngue bi bɛ̱nnạte. [19] Bi ts'ixrạ Pablo p'ʉ ja n'na rạ xɛqui nị hụ ngue rạ Areópago p'ʉya, nụp'ʉ zạị dị mpɛti yø jạ'ị ngue mạ consejo. Bi t'ɛ̱mbʉya:

—Dí nne gạ pạcähe tenị 'bɛ'ạ mạ'da'yo xädi nạ rạ hyạ guí mmạ n'yø. [20] Porque hịnjạm'mø xtá øcähe te guí mmạnya. Dí nne gui xicje te gạ mbønya yø hyạ guí mmạ —bi 'yɛ̱nyø jạ'ị.

[21] Nụ'ʉ yø mmɛ̱ngụ p'ʉ Atenas co 'nɛ̱'ʉ yø 'dan'yo jạ'ị ya mị 'bʉp'ʉ, hịn temạ n'namạ hyạ di ørpạ mạsụ, hịndạ hønt'ạ te mạ'da'yo nne dạ sifi ogue dạ 'yøde. [22] Bị m'mä ịnde rạ Pablo p'ʉ ja rạ junta ngue rạ Areópago p'ʉya, bi 'yɛ̱mbyø jạ'ị:

—Ague gyø mmɛ̱ngụhʉ ua ja rạ hnịnị Atenas. Ya xtá nụgä te guí øthʉ ua guí 'bʉhmʉ. Dị nɛquị ngue ɛ̱mmɛ̱ị guí thạnnehʉ yø dạhmụ. [23] Porque nụp'ʉ xtá thocä,

xtá nugä n'na ra altar ngue nt'ot'i n'na ra letrero ngue ɛna: “Guehna rá altar Oja nu'a hinguí fadi te'o naya”, i ɛnna letrero. A nuyá, guehna Oja guí thannehʉ naya, pɛ hinguí pahmʉ te'o na, guehna Oja dadi øt'ahʉ naya.

24 Nuna Oja bi hocra ximhäi 'nɛ bi hoqui gätho yø cosa i ja. Gue'a rá mmɛti te gä bí ja mahɛts'i'a ya, 'nɛcua ja ra ximhäi. Pɛ hinguí 'bʉp'ʉ ja yø ngunja di hocyø ja'i na Oja na. 25 Nuna Oja, hinte honna ngue da 'yɛnyø ja'i te di unni. Porque go bádi 'dacjʉ ra te'a, 'nɛhma hya dí jʉxhʉ, 'nɛ gätho mi'da yø cosa go bádi un'a.

26 Nuna Oja, bi 'yøt'e ngue n'na 'yʉtho p'ʉ bá fʉdi ngue bi nxandyø ja'i 'bʉi gä rá ngʉni nximhäi. Bi zännbabi ra pa di m'mʉi. 'Nɛ bi zännbabi ra xɛqui hapʉ di m'mʉi. 27 I 'yøt'Oja'a, n'namhma ngue gätho yø ja'i da hyon'Oja, 'nɛ da badi te'o. Majuani ngue nuya, hinga yap'ʉ 'bʉ Oja ngue gätho gahʉ. 28 Porque connángue Oja dí 'bʉhmʉ, 'nɛ dadi 'yamhmʉ, 'nɛ ja ma tehʉ. Tengutho ra hya bi man'i'da ni 'yot'a sʉcuahʉ, bi ma ngue yø basigahʉ Oja. 29 Pɛ xi'mø ngue yø basigahʉ Oja, hinguí sä ga ɛmhmʉ ngue nuna Oja, gdá hyɛjpahʉ yø dahmu ngue yø oro, ogue yø dahmu ngue yø t'axi, ogue yø dahmu ngue yø do. Porque nuya yø dahmu ya, rá n'yomfɛnisɛ ra ja'i gui hoqui. 30 Nu'mø yø pa xa thogui, nuna Oja mi sɛrpabi yø ja'i thanne yø dahmu, porque him mani bahyø ja'i hanja. Pɛ nu ra pa dí 'bʉhmʉ ya, nuna Oja hønnbʉ bi zä di 'bɛpi gätho yø ja'i ngue da hyɛp'ʉ yø dahmu thanne. 31 Porque Oja, ya xpá nzänna n'na ra pa ngue da hyaspi xandønho ra güɛnda gätho yø ja'i 'bʉ'a nximhäi. Nuna da hyaxra güɛnda p'ʉya, guehna n'na ra n'yohʉ ya xpá huanhni. Nuna Oja, i nnepe ngue gätho yø ja'i da badi te'o na ya xpá huanhni. Janangue bi japi bi bɛnnate p'ʉ ha bi t'ägui.

32 Nu'mø mi 'yøhyø ja'i ngue ɛmbi bi bɛnnate p'ʉ ha bi t'ägui, i thentho 'da. Mi'da p'ʉya bi 'yɛmbi:

—'Bet'o man'na ra pa ya, mahønguí xicje na ra hya na —bi 'yɛmbi.

33 Bi map'ʉ ha säya ra Pablo p'ʉya. 34 Pɛ nuya 'da yø ja'i bi nu manho ra hya mmanna Pablo, 'nɛ bi 'yɛc'ɛi. N'youi p'ʉ ra Dionisio, guehna n'na'ʉ yø ts'ʉt'abi p'ʉ ja ra Areópago. Xquet'a n'youi p'ʉ n'na ra xisu bi 'yɛc'ɛi ra hya, ni hu ngue ra Dámaris. 'Nɛ n'youi p'ʉ mi'da yø ja'i.

18

Ra Pablo ya 'bʉp'ʉ ja ra hnini Corinto.

1 M'mɛfa p'ʉya, nuna ra Pablo bi nɛxpʉ ja ra hnini Atenas, bi zømp'ʉ ja ra hnini Corinto. 2 Nuna ra hnini na p'ʉya, bi dimp'ʉ n'na ra judío ni nu ngue ra Aquila, ra mmɛngu Ponto. Nuna ra Aquila n'youi na ra Priscila rá xisu, hinna ya'atho yø pa xi zøp'ʉ Corinto. Bá ɛp'ʉ ja ra häi Italia, ngue nuna ra dast'abi Claudio bi manda ngue gä bi thøn'athi yø judío mi 'bʉp'ʉ ja ra hnini Roma. Bi ma ra Pablo ngue bá nyaui. 3 Nuna ra Pablo mi pa'a ra 'bɛfi mi pɛhna ra Aquila. 'Dap'ʉ bi m'mʉhmi p'ʉya ngue bi mpɛfi, di hocyø nun'ulu. 4 Nu'mø ra pa säya yø ja'i p'ʉya, nhyato nhyato pa ra Pablo p'ʉ ja ra nija di mpɛti yø judío, ngue nne di 'bätyø judío 'nɛ'ʉ hingyø judío, ngue da 'yɛc'ɛi ra Jesucristo.

5 Mi zøhra Silas 'nɛhra Timoteo ngue xpí 'yɛ'a Macedonia. Ra Pablo p'ʉya, hinguí säya ngue mmanna hoga 'da'yo hya. Di opan'yu yø judío ngue ra Jesús, guehna ra Cristo bá ɛx Oja ngue di ndast'abi na. 6 Pɛ nuya yø judío, ya mants'o ngue sʉhra hya. Bi huacrá pahni ra Pablo p'ʉya, gue'a ra hmɛya'a ngue ya bi hyɛp'ʉ'ʉ yaui, bi 'yɛmbʉya:

—Gadi jasɛhʉ p'ʉ gui mmähä ra castigo ya, ya hinni ma ma güɛndagä'a ya. Nuyá, gdá magä p'ʉ rá m'mʉhyø ja'i hingyø judío ya —bi 'yɛmbi.

7 Mi bømp'ʉ ja ra nija ra Pablo p'ʉya, i map'ʉ ja rá ngu n'na ra n'yohʉ ni hu ngue ra Justo. 'Bʉp'ʉ ja rá hyo nija, ya thanne Oja na ra n'yohʉ na. 8 Man'na ra n'yohʉ ni hu ngue ra Crispo p'ʉya, mi 'bɛt'o p'ʉ ja ra nija di mpɛti yø judío, 'nɛhna bi 'yɛc'ɛi ra Hmu Jesús gätho'ʉ 'bʉp'ʉ ja rá ngu. Xquet'a xangu mi'da yø mmɛngu p'ʉ Corinto bi 'yɛc'ɛi ra Jesús. Mi zä mi 'yøhra hoga 'da'yo hya yø ja'i, bi 'yɛc'ɛi 'nɛ bi nxixya. 9 Bi n'ui 'mø mi nxui ra Pablo p'ʉya, bi nu ngue ɛmbra Hmu Jesús:

—'Yo guí su ague Pablo. Dami sigue manna hya, o guí säya. 10 Nugä go dí n'youi, hinte da ja'i yø ja'i. Nuna ra hnini ja ua, dí pacä ngue xangu yø ja'i da 'yɛc'ɛigä ua —bi 'yɛmbi.

11 Janangue bá m'mʉ'a n'na jɛya made p'ʉ
ja ra hninì Corinto ra Pablo p'ʉya, ngue bi
xännbabì rá hya Oja yø ja'ì. 12 Mì 'yɛhra pa
p'ʉya ngue bì ndast'abi p'ʉ ja ra häi Acaya
na ra Galión. Bì mpɛti yø judío p'ʉya ngue
bi zʉhra Pablo. Bi zixpʉ ja ra ts'ʉt'abi. 13 Bi
t'ɛmbra dast'abi p'ʉya:
—Nuna ra n'yohʉ 'bʉcua, di japa nts'ɛdi
yø ja'ì ngue da danne Oja. Pɛ hinga gue'a nì
'yup'ʉ ì mma, tengutho mmanna ley ngue
gdá thannehʉ Oja —bi 'yɛnyø ja'ì.
14 Ya mmap'ʉ ngue da dahra Pablo, pɛ
nuna ra dast'abi Galión bi 'yɛmbyø judío:
—Nu'mø ngue da n'na ra ts'oqui
xtanhɛts'ì na ra hya guí mmamhmʉ, da zä
ga øt'ahʉ ra ts'ʉt'abi conforme ra ley 'mø.
15 Pɛ nja ngue yø hyatho'ʉ guí mmamhmʉ,
'nɛ yø thuhutho yø ja'ì, 'nɛ nì leysɛhʉ'a guí
ørpahʉ rá hya, damì hocsɛ nì asuntohʉ.
Porque hindí nne ga øt'ä ra ts'ʉt'abi na ra
hya na.
16 Bi hyøn'athi p'ʉ bì nja ra hya p'ʉya.
17 Nu'ʉ yø ja'ì hingyø judío p'ʉya, bi bɛntra
Sóstenes nuna 'bɛt'o p'ʉ ja ra nija, ngue
bì ma ma'ʉni rá hmì rá dä ra ts'ʉt'abi. Pɛ
himbì 'yørpatho masu na ra Galión te bi
'yøtyø ja'ì.

Mahømbì mengra Pablo, ì ma Antioquía.

18 Nup'ʉ ja ra hninì mì 'bʉhra Pablo, bì
m'mʉp'ʉ ma njammì pa. M'mɛfa p'ʉya,
bì 'yɛhyø 'yɛc'ɛì ngue bì ma, bì mähä ra
Priscila 'nɛhra Aquila, ì mpa p'ʉ ja ra hninì
Cencrea. Ja bi zʉndì bi 'yaxpʉ rá ya ra Pablo
p'ʉya, ga mbønì ngue ra ndanne ga 'yo. Ja
bì nɛxpʉ ngue bi 'yo ra barco ì mpa p'ʉ ja
ra häi Siria. 19 Mì zømp'ʉ ja ra hninì Efeso
p'ʉya. Ja bá cop'ʉ ra Priscila 'nɛhra Aquila.
Hante ngue da tho p'ʉya, bì map'ʉ ja ra
nija dì mpɛti yø judío na ra Pablo ngue bá
nyahʉ. 20 Nu'ʉ yø judío p'ʉ Efeso p'ʉya, i
xifi ngue xtabá m'mʉp'ʉ njammì pa. Pɛ ra
Pablo himbì ne. 21 Ɛm'mø mambá ɛdì:
—I ja ngue ga søngä Jerusalén. Ja ganì
sägä p'ʉ ra ngo bá ɛp'ʉ. Pɛ nu'mø da ne Oja,
ga ma pengä mahøn'a ngue ga nnu'ahʉ —bi
'yɛmbì.
Bi 'yo ra barco p'ʉya, bì ma. 22 Nu'mø mì
zønna Pablo p'ʉ Cesarea p'ʉya, bi thogui,
ì ma Jerusalén. Mì juadi bi zɛngua yø
'yɛc'ɛì 'bʉp'ʉ, bi tho p'ʉya, ì mpa Antioquía.
23 Mì zømp'ʉ p'ʉya, bì m'mʉp'ʉ njammì pa.
Mambá ɛhɛ, bá thop'ʉ ja yø hninì ja'a ra
häi Galacia, 'nɛp'ʉ ja ra häi Frigia bá thogui
ngue di hatra ts'ɛdi gätho yø 'yɛc'ɛì.

Ra Apolos bì manna hya p'ʉ Efeso.

24 Nu'ʉ yø pa'ʉ p'ʉya, bi zøp'ʉ ja ra hninì
Efeso n'na ra judío nì hu ngue ra Apolos,
ra mmɛngu Alejandría. Ì mma xandønho
ra hya, 'nɛ padì xandønho'a te nt'ot'i p'ʉ ja
ra Maca Libro. 25 Ya xi xädi xanho hanja'a
te bi 'yøtra Hmu Jesús. I ha ra ts'ɛdi ngue
mmanna hya, 'nɛ xännbate xanho hanjana
ra Jesús, madague'a ngue hønt'a ra nxixya
bì nxännbate ra Xuua mì padì hanja. 26 Nuna
ra Apolos bi hya ra ts'ɛdi bì manna hya p'ʉ
ja ra nija dì mpɛti yø judío. Pɛ nu'mø mì
'yøhra Priscila 'nɛhra Aquila te ì mma, bi zi-
ca n'nannì ra Apolos. Bi opan'yu xandønho
hanja na rá 'da'yo hya Oja. 27 Bì ne bi thohna
ra Apolos ì map'ʉ ja ra häi Acaya. Yø 'yɛc'ɛì
p'ʉya, bì mäxmahya. Bi 'yørpa n'na ra
sʉcua bi gats'ì ngue danì däpyø 'yɛc'ɛì rá
m'mʉp'ʉ Acaya, n'namhma ngue di unnì
xanho ra ts'äya. Nu'mø mì zømp'ʉ Acaya
p'ʉya, bi 'yørpa ra nho ya yø 'yɛc'ɛì ya xi
'yɛc'ɛì ra hya connà mate Oja. 28 Porque yø
hmì yø dä yø ja'ì p'ʉ, bi hya ra ts'ɛdi bi däjpi
te mmanyø judío. I utì te nt'ot'i p'ʉ ja ra
Maca Libro, ngue ra Jesús guehna ra Cristo
bá ɛx Oja ngue dì ndast'abi na.

19

Ya 'bʉp'ʉ ja ra hninì Efeso ra Pablo.

1 Ra Apolos ya 'bʉp'ʉ ja ra hninì Corinto.
Nuna ra Pablo p'ʉya, bi 'damp'ʉ ja yø xan-
thø ngue bi zøn'a Efeso. Ja i dimp'ʉ 'da yø
'yɛc'ɛì p'ʉya. 2 Ra Pablo bi 'yänyø 'yɛc'ɛì, bi
'yɛmbì:
—Xi'mø gmì 'yɛc'ɛihʉ ra hya ya, ¿ua
'bexquí n'yohʉ ra Espíritu Santo, uague
hin'na?
Mì dahyø ja'ì p'ʉya, bi 'yɛmbì:
—Hin'na. Hinjam'mø xtá øcähe ngue di
'bʉ'a ra Espíritu Santo.
3 Nuna ra Pablo p'ʉya, bi 'yɛmbyø ja'ì:
—¿Tema nxixya bì nja'ahʉ p'ʉya?
Bi 'yɛm'mø mì dahyø ja'ì p'ʉya:
—Gue'a ra nxixya bì manna Xuua.
4 Bi 'yɛnna Pablo p'ʉya:
—Nuna ra Xuua bi xixyabì yø ja'ì na,
gue'a ra hmɛya'a ngue da fadì ngue ya bi
hyɛp'ʉ ra nts'o yø ja'ì. Pɛ xquet'a bi xifi
ngue jatho da 'yɛc'ɛì'a n'na nc'ɛì da ɛp'ʉ

m'mɛfa ngue ra Xuua. Nuna bi ma, guehna
ra Jesucristo na.
5 Mi 'yøhyø ja'i na ra hya na p'ʉya,
mahømbi nxixya para ngue da fadi ngue ya
ɛc'ɛi ra Hmu Jesús. 6 Ra Pablo p'ʉya, bi japrá
'yɛ p'ʉ ja yø ya yø ja'i. Yø ja'i p'ʉya di hatra
ts'ɛdi ra Espíritu Santo. N'nan'yo yø hya ga
ya p'ʉya, øt'a Oja p'ʉya ngue sä da manyø
ja'i'a ra hya nnepe da ma. 7 'Dɛ'ma yonc'ɛi'ʉ
yø n'yohʉ bi nxixya.
8 Nhyushna bi mɛmbabi ra Pablo ngue
pap'ʉ ja ra nija di mpɛti yø judío. Bi hya
ra ts'ɛdi ngue ja bi mmamp'ʉ ra hya. I
nne di 'bätyø ja'i, porque xihyø ja'i ha di
njap'ʉ di zo rá 'yɛ Oja. 9 Pɛ hingui nne da
'yɛc'ɛi 'da yø ja'i, nu te ja, ya ja. Sinoque
bi nya man'ʉtho p'ʉ ha 'bʉhyø ja'i, ngue
sʉhra hoga 'da'yo hya. Bi zop'ʉ ra Pablo'ʉ
p'ʉya. Nu'ʉ yø 'yɛc'ɛi, bi zixra Pablo p'ʉ ja
n'na ra escuela 'bʉ'a n'na ra xännbate ni hu
ngue ra Tiranno. N'na pa ngu n'na pa ja
bi mmamp'ʉ ra hya p'ʉya. 10 Ngut'a i tho'a
nyo jɛya p'ʉya. Janangue gätho'ʉ yø ja'i rá
m'mʉp'ʉ ja ra häi Asia, ngu yø judío, ngu'ʉ
hingyø judío, gä bi 'yøde hanja na rá hya ra
Hmu Jesús. 11 Nuna Oja, xangu yø milagro bi
japi bi 'yøtra Pablo. 12 Madra bayutho, ogue
tema ulu di ngʉt'i, i jaspabi yø därquɛhi
ngue da dädi. 'Bexta zä ra n'ʉ di ja p'ʉya.
Yø ts'onthi p'ʉya, i hɛp'ʉ yø ja'i n'youi.
13 Mi 'yop'ʉ 'da yø judío ngue yø mpønthi
p'ʉya. Bi zäpi bi marpabi rá thuhu ra Jesús,
ngue di japi da hyɛp'ʉ yø ts'onthi n'youi ra
ja'i. Bi 'yɛna:
—Dadi 'bɛp'a'i ya grá ts'onthi ngue gui
hyɛp'ʉ ra ja'i. Dí xi'i ngue gui hyɛp'ʉ conná
ts'ɛdi ra Jesús nuna mmanna Pablo —bi
'yɛna.
14 Nuna n'na ra judío ngue ra hmu mmäc-
ja, ni hu ngue ra Esceva, mi si yoto yø
ts'ʉnt'ʉ ngue gä yø mpønthi. Nguna bi
man'ʉ p'ʉya. 15 Nu'mø mi dahra ts'onthi, bi
'yɛmbi:
—Dí pacä te'o na ra Jesús guí mmanya.
'Nɛ dí pacä te'o na ra Pablo. Pɛ nu'ahʉ,
hindí pacä te'o'ahʉ —bi 'yɛmbi.
16 Bi bɛntyø mpønthi na ra n'yohʉ mi
n'youi ra ts'onthi p'ʉya, bi nɛ'ahäi. Bi dapi
gätho. Janangue bi 'dap'ʉ ja ra ngu'ʉ yø
mpønthi p'ʉya, ngue bi zɛt'i 'nɛ bi nxɛnnba
yø ulu. 17 Gätho'ʉ yø mmɛngu Efeso p'ʉya,
ngu yø judío, ngu'ʉ hingyø judío, gä bi nsu
'mø mi 'yø'a te bi nja. Gä ɛspabi yø ja'i na
ra Hmu Jesús.
18 Nuya yø ja'i bi guarbʉ ha bi nja ra hya,
xangu bi 'yɛc'ɛi ra hya. I mmanyø ja'i ngue
xants'o te xi n'yo m'mɛt'o. 19 Nuya yø ja'i
ya mani n'yo'a ngue ra mfadi, xangu to bá
cahyø libro mfadi p'ʉya, ngue yø hmi yø dä
yø ja'i p'ʉ bi 'yudi. Bi t'øtra güɛnda hangu
di muui yø libro p'ʉya, bi bøxra güɛnda
comma yote ma 'dɛt'a mahuahi ra t'axi di
nthɛui. 20 Nu'mø bi hma hanja na ra Hmu
Jesús, i u Oja ngue ja rá ts'ɛdi, porque hät'i
di 'bätyø ja'i ngue ɛc'ɛi.
21 M'mɛfa p'ʉya, bi zo rá mmʉi ra Pablo
ngue di ma Jerusalén. Pɛ 'bet'o dani n'yop'ʉ
ja ra häi Macedonia, 'nɛp'ʉ ja ra häi Acaya.
Bi 'yɛna:
—Nu'mø da juadi dá n'yogä p'ʉya, jatho
ga thogui gani mpagä Roma —bi 'yɛna.
22 Nuna ra Pablo, bi mɛnhni yoho yø
mäxte ngue di ma Macedonia. Guehna ra
Timoteo 'nɛhra Erasto. Pɛ ra Pablo bi gosɛ
njammi pa p'ʉ ja ra häi Asia.

*Bá ts'*ʉhra Pablo p'ʉ Efeso.

23 Nu'ʉ yø pa'ʉ p'ʉya, bi nja n'na ra dasʉi
conná nguehrá hya ra Jesucristo. 24 Go bi
'yuhra sibi na ra Demetrio mi øtyø nt'ɛmbi
ngue ra t'axi, mi øt'e tenguto ja ra nija
p'ʉ 'bʉhra dahmu Diana. Porque xangu ra
mɛnyu mi jʉtyø mɛfi. 25 Nuna ra Demetrio
bi pɛti gätho'ʉ 'da'igu ra 'bɛfi pɛhmi, bi
'yɛmbi:
—Ague n'yø'ahʉ, guí pahmʉ ngue nuna
ra 'bɛfi jajʉ ya, ja dí timhmʉ p'ʉ na ra
nho nná 'bʉhmʉ. 26 Ya guí nnuhʉ te øtra
Pablo 'yop'ʉ, i xihyø ja'i ngue nu'ʉ yø
dahmu di hocra ja'i, hinga gue'ʉ Oja'ʉ. 'Nɛ
dí øhmʉ p'ʉya ngue hinga høndua Efeso
njap'ʉ, sinoque ya mmɛ gätho ra häi Asia,
ya hingui ɛc'ɛi yø dahmu yø ja'i co nu'a ra
hya mmanna Pablo. 27 Ya nts'utho'a te ja
p'ʉya, porque di m'mɛhra 'bɛfi dí pɛhmʉ.
Nu'a rá nija ra maca dahmu Diana p'ʉya,
xquet'a ya hinni mantho da zupyø ja'i. Di
m'mɛ'a ga 'yɛspabi ra dahmu yø ja'i p'ʉya,
conque guehna ra dahmu Diana thanne
gätho yø mmɛngu Asia, 'nɛ thanne gätho yø
ja'i 'bʉ'a nximhäi.
28 Bi ndɛcuɛ yø ja'i 'mø mi 'yøhna ra hya
na p'ʉya. I mahyø ja'i p'ʉya, bi 'yɛna:
—Maguesɛ na ra dahmu Diana thanne yø
mmɛngu Efeso —bi 'yɛna.

29 Bi mʉdi bi yʉns'yø ja'i p'ʉ ja ra hnini
p'ʉya. Bi bɛntra Gayo, 'nɛhra Aristarco,
guehya yø n'yohʉ ngue yø mmɛngu Mace-
donia mambá n'youi ra Pablo. Bi zixpʉ
ja ra estadio di mpɛti gätho ra hnini 'mø
øt'a junta p'ʉya. 30 Bi ne ra Pablo ngue
xta mmap'ʉ ha 'bʉhyø ja'i, pɛ himbi japyø
'yɛc'ɛi bi ma. 31 Xquet'a madi mpahmi
ra Pablo 'da'ʉ yø ts'ʉt'abi di manda p'ʉ
ja ra häi Asia, guehya bi mɛnnba ra hya
ra Pablo ngue hinda zä da zømp'ʉ ha di
mpɛti yø ja'i ya. 32 Nup'ʉ bi mpɛti yø ja'i,
n'nan'yo mman'i'da, n'nan'yo bi mmam-
mi'da. Xøgue 'dagui nuanstho yø ja'i p'ʉ
ha mafi, xandøngu yø ja'i hingui padi hanja
ngue bi mpɛti yø ja'i. 33 Nuna n'na ra judío
ni hu ngue ra Alejandro, bi bøn'i'da yø
mmijudíoui ngue bi xifi hanja ra hya. Mi
badi hanja ra hya p'ʉya, bi 'yøtra senya
conná 'yɛ ngue nne di hɛjpabi yø ja'i. Bi ne
xtí nyap'ʉ 'bʉhyø ja'i ngue di catra sʉi p'ʉ
'bʉhyø mmijudíoui. 34 Pɛ nu'mø mi bahyø
ja'i p'ʉya, ngue xquet'a ra judío na nne
di nya, bi mʉhra mafi gätho yø ja'i p'ʉya.
Comma nyo ora bi mmafi, i ɛna:

—Maguesɛ na ra dahmu Diana thanne yø
mmɛngu Efeso.

35 A nuna go n'na ra secretario p'ʉ ja ra
hnini p'ʉya, go bi zä bi hɛjpi te mmanyø ja'i
na, bi 'yɛmbi:

—Ague gyø mmɛnguhʉ ua ja ra hnini
Efeso. Gätho yø ja'i ndap'ʉ bi zä, gä padi
ngue nuua ja ra hnini Efeso i høxyø xi
yø ja'i ngue da mähra nija hapʉ 'bʉhra
dahmu Diana nuna maguesɛ bí 'yɛ mahɛts'i.
36 Nuna ra hya dí xi'ahʉ ya, gä guí pahmʉ
ngue majuani na. Jananngue nuyá, dami
nsäyahʉ. Dami n'yomfɛni te guí nne gui
'yøthʉ. 37 ¿Hanja ngue sä gni sihʉ ua ya
yø n'yohʉ 'bʉcua? 'Nɛ hingui xocra ni-
ja, ni xinga gue'a ni dahmuhʉ di nnøm-
man'ʉ. 38 A nu'mø 'bʉi to di nsʉhmi na ra
Demetrio, da gue'ʉ yø mɛfi n'youi, uangui
gue'a ga 'bʉhyø ts'ʉt'abi'a ngue di nyapi
n'na ngu n'na. 39 Nu'mø ja te man'na ma
hya guí nnehʉ, gui mmamhmʉ 'mø bi nja
ra junta, ja di nhop'ʉ. 40 Asta guehya dí
'bʉ mman'ʉhʉ 'mø da fadi te xa nja ya.
Da t'ɛmbi ngue dyø nequisʉihʉ. Nu'mø
da t'änngahʉ hanja'a ra njunt'i xanja ya,
hin'yʉ p'ʉ te ga mmamhmʉ.

41 Høntho bi juadi bi man'a ra hya'a p'ʉya,
bi n'yɛte yø ja'i ngue bi ma.

20

Ra Pablo bi map'ʉ ja ra häi Macedonia
'nɛp'ʉ ja ra häi Grecia.

1 Nu'mø mi thohra sʉi, bi zonhyø 'yɛc'ɛi
na ra Pablo ngue di hatra ts'ɛdi. Bi n'yɛte
p'ʉya, bi ma i map'ʉ ja ra häi Macedonia.
2 Bi zɛngua gätho yø 'yɛc'ɛi rá m'mʉp'ʉ ja
yø xɛqui rá njap'ʉ. Di hatra ts'ɛdi yø ja'i na
ra hya i mma. M'mɛfa p'ʉya, bi zømp'ʉ ja
ra häi Grecia. 3 Ja bá m'mʉp'ʉ nhyushna.
Ya ja ngue xta 'yo ra barco ngue xtí ma
Siria p'ʉya. Pɛ bi ba p'ʉya ngue sänyø
judío ngue da hyo. Jananngue bi zännbʉya
ngue bi n'yoguatho, mahøn'i map'ʉ ja
ra häi Macedonia. 4 Nuya yø n'yohʉ ra
Pablo 'dap'ʉ 'youi guehna: ra Sópater
ngue ra mmɛngu Berea, 'nɛ'ʉ yø mmɛngu
Tesalónica ra Aristarco 'nɛhra Segundo,
'nɛhra Gayo nuna ra mmɛngu Derbe, 'nɛhra
Timoteo, 'nɛhyø mmɛngu Asia, ra Tíquico
'nɛhra Trófimo. 5 Bi m'mɛt'o ya ngue i
ndø'mate p'ʉ ja ra hnini Troas. 6 Nugähe ja
dá mäcähe 'mø mi tho ra ngo ts'i ra thuhmɛ
hingui n'youi ra íxi. Dá nɛxähe p'ʉ Filipos,
dani nthɛgähe p'ʉ ja ra hnini Troas. Ja dá
m'mʉcähe p'ʉ nyoto ma pa p'ʉya.

Ra Pablo ya 'bʉp'ʉ ja ra hnini Troas.

7 Nu'a ndomingo p'ʉya, bi mpɛti yø
'yɛc'ɛi ngue di nxɛnnba ra thuhmɛ da zi,
tengutho ra hya bi zohra Jesús. Nuna ra
Pablo p'ʉya, bi xännbabi ra hya yø ja'i. Pɛ
comma ya ja ngue da ma 'mø mi hyats'i, bi
gʉnna hya bi ma, asta gue'mø mi zo made
ra xui. 8 Xi mpɛti yø ja'i p'ʉ ja ra cuarto
bí ja maya, nup'ʉ bí ja xangu yø lámpara
di yot'i. 9 Mi huxpʉ ja ra ventana n'na ra
ts'ʉnt'ʉ ni hu ngue ra Eutico. Comma ra
Pablo p'ʉya bi gʉnna hya bi ma, bi do'mra
t'aha na ra ts'ʉnt'ʉ p'ʉya, rá hyu ra piso
p'ʉ bá tägui. Ya xi du 'mø mambá thats'i.
10 Bi gahra Pablo p'ʉya, ngue bá hats'i. Bi
'yɛmbyø ja'i p'ʉya:

—'Yo sä guí suhʉ, i te na ra ts'ʉnt'ʉ —bi
'yɛna.

11 Mahømbi nexmaya ra Pablo. Ja bi
xɛnna thuhmɛ da ts'i p'ʉya, tengutho ra
hya bi zohra Jesús. Mi tho'a p'ʉya, bi sigue
bi nya asta gue'mø mi hyats'i. Ja bi ma
p'ʉya. 12 A nuna ra ts'ʉnt'ʉ xi dägui, bi

ts'ixrá ngu na, pɛ ya ja manho. Gä bi hyu yø mmʉi yø ja'i.

Ra Pablo ba nɛxa Troas, i mpa p'ʉ ja ra hnini Mileto.

13 Bi ne bi n'yoguatho ra Pablo asta ra hnini Asón. Ja dani nthɛgähe p'ʉ p'ʉya ngue dá ohe ra barco. 14 Ma nthɛgähe ra Pablo p'ʉ ja ra hnini Asón, ya 'da dá mähme p'ʉya, dá ohe ra barco dani mpähme p'ʉ ja ra hnini Mitilene. 15 Dá pøngähe p'ʉ'a rá yo pa p'ʉya. Dani nthogähe p'ʉ ja rá nnengui ra häi Quío. Rá hyu pa p'ʉya, dá søngähe p'ʉ ja ra häi Samos. Dani nsäyahe p'ʉ ja ra hnini Trogilio. Rá gʉ pa p'ʉya, dá søngähe p'ʉ ja ra hnini Mileto. 16 Nuna ra Pablo, ya xi zänni ngue da thorpʉ ja ra hnini Efeso. Himbi ne di nsäya p'ʉ ja ra häi Asia. Bi xøni bi zøn'a Jerusalén, xamhmatho da zʉdi ngue dáni zäp'ʉ ra ngo ngue ra Pentecostés.

Bi nyaui ra Pablo'ʉ yø 'yɛc'ɛi 'bɛt'o p'ʉ ja ra hnini Efeso.

17 Nup'ʉ ja ra hnini Mileto, bi mɛnnbatho ra hya ra Pablo'ʉ yø 'yɛc'ɛi 'bɛt'o p'ʉ di mpɛti yø 'yɛc'ɛi'a ra hnini Efeso, ngue bá ɛhɛ bi nyaui. 18 Nu'mø mi zø'ʉ bá ts'i p'ʉya, ra Pablo bi 'yɛmbi:

—Ya guí pahmʉ te dá n'yogä 'mø rá mʉdi yø pa ma søcä ua Asia ja ni häihʉ. 19 Hingra n'yɛts'i dá n'yogä p'ʉ guí 'bʉhmʉ mɛnte ra pa dá ørpä rá 'bɛfi ra Hmu Jesús. Dá ʉngä ma mmʉi conná nguehyø ja'i nu'ʉ hinguí nne da 'yøhra hya. 'Nɛ xangu ra n'ʉ dá sägä ngue nne xta hyogä yø judío. 20 Nu'mø ma xi'ahʉ ra hya, dá xi'ahʉ'a te gäma hya ja ngue da 'yøt'ahʉ ra nho. Dá xän'nahʉ ra hya p'ʉ gadi mpɛtihʉ, 'nɛp'ʉ ja ni nguhʉ dá xän'nahʉ ra hya. 21 Ngu'ʉ yø judío, ngu'ʉ hingyø judío, dá xicä ngue da hyɛp'ʉ ra nts'o ga 'yo, da dɛn'na Oja, 'nɛ da 'yɛc'ɛi na ma Hmuhʉ Jesucristo. 22 A nuyá, di 'bɛjpagä ra Espíritu Santo ngue gani mpagä Jerusalén. Pɛ hindí padi te gani nthocä p'ʉ. 23 Høndа n'na ra hya dí padi, ngue nup'ʉ ja yø hnini xtá thogui, ra Espíritu Santo xiqui ngue nup'ʉ Jerusalén, ya nthø'miguí ngue da joqui, 'nɛ da ma ma'ʉnigui. 24 Pɛ hinga gue'a di du ma mmʉigä'a. Asta dí ɛngä ma te squerángue ga jua'a te nná 'yo con n'na ra pähä. Dí nne ga juahna ra 'bɛfi bi färca ma Hmu Jesús. I nne ra Jesús ngue ga xicä yø ja'i na ra hoga 'da'yo hya bá n'youi rá mate Oja.

25 Nu to gä guí 'bʉhmʉ ua ya, ya gä xtá xifi ha di njap'ʉ di zo rá 'yɛ Oja, dadi seguragä ngue ya hinni mantho da nurcaguí ma hmi yø ja'i. 26 Ra ora ja p'ʉya, dí nne ga xi'ahʉ ngue ya hinni ma ma xigä te'o da ma ra castigo. 27 Porque nu'a te gäma hya xpá nzän'Oja ngue di nja, ya gä xtá xi'ahʉ, hin tema hya di 'bɛdi. 28 Dami hyoni ha gdi n'yo manho n'na ngu n'na'ahʉ ya. Xquet'a dami fähmʉ yø 'yɛc'ɛi. Guehna ra Espíritu Santo ɛxahʉ ngue guí fähmʉ ya yø ja'i ɛc'ɛi Oja. Guehya yø ja'i bi pøhra Jesús conná maca ji bi mämp'ʉ ja ra pont'i. 29 Dí padi ngue nu'mø dá magä ua, dá ɛp'ʉ mi'da yø mamhya da ne da 'uɛnyø 'yɛc'ɛi. Tengutho yø zate 'mø sa yø dɛ'yo, di njarbʉ. 30 Guesɛ ni amigohʉ da bøni ngue di nxännbate ra fɛhni, go da gʉrpabi yø 'yɛc'ɛi'ʉ p'ʉya. 31 Dami mfähmʉ 'yo di hä'ahʉ ya n'nan'yo ra hya da xän'nahʉ. Gui 'yøthʉ tengutho dá øt'ä mɛnte nhyu jɛya, ra pa ra xui dá xän'nahʉ ra hya, hindá nsäya. Asta ma guidä nná xi'ahʉ ra hya n'na ngu n'na'ahʉ.

32 A nuya ma zi cu'ahʉ, hønt'Oja da mä'ahʉ ya. Dami fähmʉ xanho na ra hya ngue rá mate Oja. Nuná, i ja rá ts'ɛdi na ngue man'na gdí timhmʉ ra hya. Oja di japi te'o gä o rá 'yɛ. 33 Hinjonni ja'i dá nepä rá mɛnyu ogue rá ulu. 34 Guí pahmʉ xanho ngue nu'a te di honi co 'nɛhya mi'da dí n'yohe, dá mpɛhme n'namhma ga tini te dí homhme. 35 Gui njathʉ p'ʉya, porque jatho ngue di mpɛ'a n'na, n'namhma da zä da mäts'i to hin'yʉ te da hyoni. Dami bɛmhmʉ'a ra hya bi mam'mø mi 'yɛnna Hmu Jesús: "Man'na xanho ngue di un'a n'na, hinda gue'a ngue da ma mat'unni".

36 Høntho bi juadi bi manna Pablo na ra hya na, bi ndantyøhmu gätho yø ja'i mi n'yohʉ ngue bi mat'Oja. 37 Asta zoni gätho yø ja'i ha gui nhyʉhmi ra Pablo ngue ɛdi. 38 Porque ɛmmɛi tu yø mmʉi yø ja'i na ra hya xi manna Pablo ngue ya hinni mantho da nurpa rá hmi. Bi mähä p'ʉ ja ra barco p'ʉya, ja bi n'yɛp'ʉ.

21

Ra Pablo i ma Jerusalén.

1 Nu'mø dambá n'yɛtegähe p'ʉ ha 'bʉhma zi cuhʉ, dá ogähe ra barco ngue dá mäcähe njuantho p'ʉ ja ra häi Cos. Rá yo pa p'ʉya, dani nthocähe p'ʉ ja ra häi Rodas. Ma

thocähe p'ʉ p'ʉya, dạni mpäcähe p'ʉ ja rạ
hnini Pátara. [2] Nup'ʉ Pátara, ja dá tingähe
p'ʉ mạn'na rạ barco ngue i mpa p'ʉ ja rạ
häi Fenicia. Dá ogähe'ạ p'ʉya, dá mähme.
[3] Nu'mø mạ thocähe p'ʉya, dạni nugähe rạ
häi Chipre nụnạ ja mbo rạ jạthe. Ngạhạ i go
'mø mạ thocähe nạ rạ häi nạ, dạni nthocähe
p'ʉ ja rạ häi Siria. Nu'ạ rạ barco p'ʉya, i ja
ngue dạni zohrá 'bɛni p'ʉ ja rạ nenthe ngue
rạ hnini Tiro. Jạnạngue ja dạni mpähme
p'ʉ. [4] Dá nthɛgähe p'ʉ 'bʉhyø 'yɛc'ɛi p'ʉya.
Ja dá m'mʉcähe p'ʉ nyoto mạ pa. Pɛ rạ
Espíritu Santo bi 'yụtyø 'yɛc'ɛi'ạ te ja ngue
dạ thohrạ Pablo. Jạnạngue hindi japyø
'yɛc'ɛi ngue xtí ma Jerusalén. [5] Pɛ mi gua'ạ
nyoto mạ pa p'ʉya, siempre dá mähme.
Gätho yø 'yɛc'ɛi conyø xisu 'nɛhyø bạsi 'da
dá mähme astạ nenihni. Dá ndạntyøhmụ
gähe p'ʉ ja rá nnengui rạ jạthe p'ʉya, ngue
dá mat'Ojạhe. [6] Nu'mø mạ n'yɛhme p'ʉya,
dá cʉthe rạ barco. Bi mengyø ngụ yø 'yɛc'ɛi
p'ʉya.

[7] Dạmbá nɛxähe p'ʉ Tiro, dá søngähe p'ʉ
ja rạ hnini Tolemaida. Ja bi zɛp'ʉ'ạ nná
ogähe rạ barco p'ʉya. Mạ sømhme p'ʉ
ja rạ hnini, dá zɛnguahe ya mạ zi cụhʉ.
Ja dá m'mʉcähe p'ʉ n'na pa p'ʉya. [8] Mi
hyaxpʉya, dá thogui ngue dá mähme p'ʉ
ja rạ hnini Cesarea, di n'yohe rạ Pablo co
'nɛhya mi'da mạn'yohe. Dá mäcähe p'ʉ ja
rá ngụ rạ Lipe mạdi 'yonnạ hogạ 'da'yo hyạ
p'ʉya. Guehnạ n'na nc'ɛi'ʉ yoto njạ'i xi
thanhnạ m'mɛt'o ngue di mfäxui yø repre-
sentante rạ Cristo. Ja dá n'oxähe p'ʉ ja rá
ngụ nạ p'ʉya. [9] Nụnạ rạ Lipe, mi si goho
yø t'ixụ ngue him mạdi nthạti. Nụya yø
hmụte p'ʉya, nụ'ạ rạ hyạ di bɛnnbạbi Ojạ
dạ mạ, gue'ạ mmạn'ạ. [10] Ya nmi 'bʉcähe p'ʉ
njammi pa p'ʉya, bi zø'ạ n'na rá pøngạhyạ
Ojạ ni hụ ngue rạ Agabo, xpí 'yɛ'ạ Judea. [11] A
nụnạ p'ʉya, ni 'yɛhɛ dạ nụje. Bi gạjpạ rá
ngʉt'i rạ Pablo p'ʉya, bi dụtyø gua 'nɛhyø
'yɛ. Bi 'yɛmp'ʉya:

—Nguna rạ hyạ mmạnnạ Espíritu Santo
ya, nụnạ rạ n'yohʉ rá mmɛti rạ ngʉt'i ja ua
ya, di jaua yø judío p'ʉ Jerusalén ngue dạ
dụt'i. 'Nɛ di ndäpyø jạ'i hingyø judío —bi
'yɛmbi.

[12] Nu'mø mạ øcähe nạ rạ hyạ nạ p'ʉya,
hangụ dá xicähe rạ Pablo, dạ gue'ʉ yø
mmɛngụ p'ʉ, xifi ngue hindi ma Jerusalén.
[13] Bi 'yɛnnạ Pablo p'ʉya:

—¿Teni 'bɛ'ạ guí øt'e ngue sä guí
zomhmʉ? Gạdi ʉnngạhʉ mạ mmʉigä.
Nụgä dí 'bʉi hønt'ạ go te ts'ʉ gạ thogui,
hinga hønt'ạ di thʉrcạgui, sinoque xquet'ạ
dạ zä gạ tụgä p'ʉ Jerusalén conná nguehmạ
Hmụ Jesús —bi 'yɛnạ.

[14] Ya hindá tạphe ngue hinxti map'ʉ, dạ
hɛcähe p'ʉ p'ʉya, di ɛmphe:

—A nụyá, di njạ'ạ te rá pähä Ojạ ya 'mø.
[15] M'mɛfa p'ʉya, 'nɛcje dá nsähe ngue dạ
mähme p'ʉ Jerusalén. [16] Bi hyʉngähe 'da yø
'yɛc'ɛi ngue yø mmɛngụ Cesarea. Nụya yø
'yɛc'ɛi ya p'ʉya, n'youi p'ʉ n'na rạ mmɛngụ
Chipre ni hụ ngue rạ Mnasón. Ya mạrá
nyogui 'yɛc'ɛi nạ. Go bi zixcähe rá ngụ nạ
p'ʉya ngue ja dá nsäyahe p'ʉ.

Bi ma rạ Pablo di zɛngua rạ Jacobo.

[17] Nu'mø mạ søngähe Jerusalén, ɛmmɛi
di johya yø 'yɛc'ɛi ngue dá nnụhe. [18] Mi
hyaxpʉya, dá mähme rạ Pablo ngue di
zɛnguahe rạ Jacobo. Gä mi 'bʉp'ʉ yø 'yɛc'ɛi
'bɛt'o p'ʉ ha di mpɛti yø 'yɛc'ɛi. [19] Mi juadi
bi nzɛnguaui yø 'yɛc'ɛi nạ rạ Pablo, bi dʉ'mi
bi mạ te xi 'yøt'e, mạnyạrbʉ i ma rạ hyạ bi
mạ ngue xifi hanja ngue xi mäx Ojạ rạ Pablo
p'ʉ ha 'bʉhyø jạ'i hingyø judío. [20] Mi 'yø'ạ te
sihyø jạ'i p'ʉya, bi 'yɛspạbi Ojạ. Bi t'ɛmbrạ
Pablo p'ʉya:

—A nụyá mạ zi cụ'i Pablo, ya guí nnụ
ngue yø mạhuạhitho yø judío ɛc'ɛi rạ Jesús.
Pɛ gätho ya p'ʉya, hingui nne dạ hyɛp'ʉ
yø costumbre n'youi p'ʉ ja rạ ley bi 'yotrạ
Moisés. [21] I hmạ ngue t'ɛmbi n'nan'yo rạ hyạ
guí xännbạbi yø judío rá m'mʉ hmạn'na
nguadi yø häi. T'ɛmbi ngue guí xifi ngue
hindạ 'yørpạ mạsụ'ʉ yø hyạ bi mạnda rạ
Moisés, 'nɛ hindạ 'yøtyø costumbre nná
'yohʉ. T'ɛmbi ngue guí xifi ngue hindạ
mɛpya yø ts'ʉnt'ʉ 'mø bi m'mʉi. [22] ¿Ha di
nja te gạ øthʉ co nụnạ rạ hyạ nạya? Porque
di mpɛti yø jạ'i 'mø bi bạdi ngue ya gá søhø.
[23] Mạn'na xạnho gui 'yøt'ạ te gạ xi'ạhe ya. I
'bʉcua dí 'bʉcähe goho yø n'yohʉ ja ngue
dạ 'yøtyø ndạnne. [24] Dạmi sixạ nijạ'ʉ ya,
guí nhoqui tengụtho dạ 'yøt'ʉ. Jụrpạbi yø
gasto ngue dạ 'yạxyø yạ. Nu'mø gá 'yøt'ạ
p'ʉya, gätho yø jạ'i dạ dinyø mmʉi ngue
himmạ juạni'ạ te si'i. Sinoque xquet'ạ 'nɛ'i
guí ɛc'ɛi 'nɛ guí hạts'i xạnho te mmạmp'ʉ ja
rạ ley. [25] Pɛ nụya yø jạ'i hingyø judío ngue
ya ɛc'ɛi rạ Jesús, ya xtá orpạhe rạ sʉcua te
dá sännähe ya. Ya xtá xihme ngue hinte dạ

ma nts'upi ya yø hya ya. Sinoque høntho ngue hinda za ra ngø 'bøspabi yø dahmu, 'nɛ hinda zi ra ji. 'Nɛ hinda zapra ngø yø zu'ɛ hingui pønná ji 'mø bi du. 'Nɛ hindi n'yots'om'mäi.

*Ya bi mb*ɛntra Pablo.

26 Mi hyaxpʉya, bi mɛ ra Pablo'ʉ goho yø n'yohʉ ngue 'da di nhojtho. Bi yʉrbʉ ja ra nija di mpɛti yø judío p'ʉya para ngue da ma tema pa da zɛ'a guí nhoqui. Nu'mø bi dätra pa p'ʉya, da 'yøtyø 'bøt'e n'na ngu n'na.

27 Pɛ nu'mø tobe him mani dät'a nyoto ma pa, nuya yø judío ngue yø mmɛngu Asia bi nu ngue 'bʉp'ʉ ja ra nija ra Pablo. Bi hyurpa ra cuɛ yø mmʉi gätho yø ja'i p'ʉya. Janangue bi ma mabɛnt'i ra Pablo. 28 Bi mʉhra hmafi yø judío p'ʉya, bi 'yɛna:

—Ague gyø judíohʉ, dami fäxcahe ua. Nuna ra n'yohʉ 'bʉcua ya, guehna xännbabi yø ja'i ndap'ʉ bi zä na ngue hingui nnu manho'a te nná 'bʉhmʉ. I xännbabi yø ja'i ngue hingui nnu manho ra ley, 'nɛ hingui nnu manho ra nija jaua. I ja man'na ra hya p'ʉya, ya xa cʉtua ja ra nija 'da yø ja'i hingyø judío. Di ts'ongua ja ra maca nija jaua.

29 Nguna ra hya bi manyø ja'i, porque m'mɛt'o ra pa, ya xi hnup'ʉ ja ra hnini ra Pablo ngue n'youi n'na ra n'yohʉ hingra judío, ni hu ngue ra Trófimo ra mmɛngu Efeso. Ra Pablo p'ʉya bi t'ɛmbi ngue ya xi cʉrpʉ ja ra nija'a ra n'yohʉ xi hnurpi ngue mi n'youi.

30 Bá yʉnts'i gätho yø ja'i p'ʉ ja ra hnini p'ʉya. Bá tihi ngue di bɛntra Pablo. Bá jʉjma xøts'e ra nija p'ʉya. N'nahmantho bi ma ndøt'e yø goxthi 'bexque'a. 31 Ya nne yø ja'i ngue xta hyo ra Pablo. Bi zønna hya p'ʉ bí 'bʉhrá hmu yø soldado p'ʉya, ngue ya bá yʉns'yø ja'i gä ra hnini Jerusalén. 32 Janangue bi nya mi'da yø hmu p'ʉya ngue bi pɛti gätho yø soldado, da ma da nu tema hya bi nja. Ni tihi bi zømp'ʉ 'bʉhyø ja'i. Mi nu yø ja'i ngue mmap'ʉ yø soldado, bi hyɛp'ʉ'a gui ʉnna Pablo. 33 Mi guarbʉ 'bʉhyø ja'i yø soldado p'ʉya, nuna ra hmu bi manda bi mbɛntra Pablo 'nɛ bi thut'i co yoho yø cadena. Bi 'yänni te'o na ra Pablo, 'nɛ bi 'yänni te'bɛ'a xi 'yøt'e. 34 Pɛ nup'ʉ mahyø ja'i p'ʉya, n'nan'yo mman'i'da, n'nan'yo'a bi mma mmi'da. Janangue hingui sä da hyaxa njuani tema hya, porque janjuani di uɛxhni yø ja'i. Bi manda ra hmu ngue bi ts'ixra Pablo p'ʉ bí ja ra cuarte p'ʉya. 35 Nu'mø mi zømp'ʉ ja yø 'dexto ngue ra cuarte, xøgue ni gʉstho yø soldado na ra Pablo, porque di mäs'yø ja'i ngue nne da guaspi. 36 Bá mafi gätho yø ja'i bá 'bɛfa, bi 'yɛna:

—Da du ra Pablo —bi 'yɛna.

Bi manna Pablo'a ra hya ja ngue di nyamp'ʉ ha 'bʉhyø ja'i.

37 Nu'mø ni ma da yʉrbʉ ja ra goxthi cuarte ra Pablo p'ʉya, bi 'yɛmbrá hmu yø soldado:

—¿Ua da zä ga xi'i n'na ne yo ne'a te di nne ga mmangä? —bi 'yɛmbi.

Mi dahra hmu p'ʉya, bi 'yɛmbra Pablo:

—¿Ua guí padi gui nya ra hya ngue ra griego p'ʉya? 38 ¿Ua hinga gue'e'a ra mmɛngu Egipto bi xoxa n'na ra sʉi 'mø yø pa xa thogui? ¿Ua hin gadi manda'ʉ goho mahuahi nja'i yø hyote bá m'mʉp'ʉ ja ra dapo?

39 Mi dahra Pablo p'ʉya, bi 'yɛna:

—Nugä drá judíogä, drá mmɛnguga p'ʉ ja ra hnini Tarso, guehna ra hnini tate p'ʉ ja ra häi Cilicia na. Pɛ dami 'yørca ra mate guí 'dacra nt'ɛdi ga nzocä yø ja'i —bi 'yɛmbi.

40 Nu'a rá hmu yø soldado p'ʉya, bi unna nt'ɛdi ra Pablo ngue di nya. Bi m'mäp'ʉ ja yø 'dexto ra Pablo p'ʉya, bi macrá 'yɛ ngue ørpa ra senya yø ja'i ngue di nsäya. Nu'mø mi nsäya'a guí maxhni yø ja'i p'ʉya, nuna ra Pablo i nya ra hya ngue ra ebreo, bi 'yɛmbi:

22

1 —Ague n'yø'ahʉ, nuna ra hya gda nyangä ua guí 'bʉhmʉ ya, dami 'yøhmʉ ha rá nja ra hya ga xi'ahʉ.

2 Mi 'yøhyø ja'i p'ʉya ngue ga ts'ofo conna ebreo ga ya yø ja'i, man'natho ngue hinjondi 'yani. Ra Pablo p'ʉya bi 'yɛmbi:

3 —Nugä drá judíogä. Drá mmɛnguga p'ʉ Tarso ja ra häi Cilicia. Pɛ bi ma ma tedegä ua Jerusalén. Ja dá ogä ua ra escuela, gue'a ra Gamaliel ma xännbategä. Bi xänngagui'a ra ley mani n'yo ma mboxitahʉ. Nugä dá ja ndummʉi ngue dá supä rá xudi Oja co gätho ma mmʉi, tengutho guí øthʉ ra pa ja p'ʉya. 4 Nugä 'mø yø pa xa thogui, xtá sʉcä'ʉ yø ja'i mi ɛc'ɛi ra hoga 'da'yo hya. Yø n'yohʉ 'nɛhyø xisu di tut'i ngue di cot'i, 'nɛ

dí nne ga ho 'da. [5] Nu'a rá hmu yø mmäcja, 'nɛ'ʉ yø n'yohʉ 'bɛt'o ngue yø judío, da zä da ma hanja'ʉ, porque go bi 'dacä ra sʉcua dá cats'i ngue xcani däpä yø judío p'ʉ Damasco. Dá magä p'ʉ ngue di hongä yø 'yɛc'ɛi, xcambá sigä ua Jerusalén ngue xti n'ofädi.

Bi manna Pablo ha bi nja ngue bi 'yɛc'ɛi ra Jesús.

[6] Pɛ nup'ʉ ja ra 'yu p'ʉya, comma huxyadi ya ni ma ga søn'a Damasco, nthambɛnitho bi yot'a n'na ra nyot'i maya ngue bi gogbagui. [7] Dá täcä häi p'ʉya, dá øde ngue nzoqui, bi 'yɛngui: "Ague Saulo. Ague Saulo. ¿Hanja ngue ɛmmɛi guí nnu man'ʉgui?" bi 'yɛngui. [8] Ya dí ɛmbä p'ʉya: "¿Te'o'i p'ʉya grá Hmu?" Hømbá tha p'ʉya, bi 'yɛngui: "Guecä drá Jesús, drá mmɛngu Nazaret, janjuani ngue guí nnu man'ʉgui", bi 'yɛngui. [9] A nu'ʉ ma amigo nmi n'yo'be p'ʉya, majuani ngue bi nu ra nyot'i, pɛ bi zu. Pɛ himbi mmɛya ma amigo te 'bɛ'a xicä'a nzoqui. [10] Nugä p'ʉya, dí ɛmbi: "Ague grá Hmu, ¿te 'bɛ'a ja ngue ga øt'ä p'ʉya?" Nu'a ra Hmu p'ʉya, bi 'yɛngui: "Dami nangui, guí thogui gdi ma Damasco. Nup'ʉ ja dani si'i p'ʉ te gä ja ngue gui 'yøt'e". [11] Bi xädägui'a ra nyot'i dá nthɛ'be. Bi cʉnngagui'ʉ ma n'yo'be, gä dá søn'a Damasco.

[12] Nup'ʉ Damasco p'ʉya, mi 'bʉp'ʉ n'na ra n'yohʉ ni hu ngue ra Ananías. Gue'a n'na ra n'yohʉ ngue mi øt'e gätho'a te mmamp'ʉ ja rá ley Oja. 'Nɛ di nnu manhoui gätho yø judío. [13] Bá ɛhɛ bi nugä na ra Ananías. Mi zøp'ʉ dí 'bʉi, bi 'yɛngui: "Ague ma zi cu'i Saulo, di nzø ni dä ya", bi 'yɛngui. 'Bexque'a ra ora'a p'ʉya, bi nzø ma dä, dá hɛti ha 'bäi. [14] Bi 'yɛngui: "Nuna Oja mi thanne ma mboxitahʉ ya, ya mam'mɛt'o xpa huan'na'i ngue guí parpabi rá pähä. Bi ne ngue guí nnurpabi rá hmi'a rá Ts'ʉnt'ʉ Oja nuna gä ra nho øt'e, 'nɛ gui 'yø'a ra hya bi ma. [15] A nuyá, ndap'ʉ bi zä guí ja hmajuani gätho yø ja'i na ra hya dí xi'i ya. Guí xihyø ja'i te gá nu ya, 'nɛ guí xihyø ja'i tema hya gá 'yøde. [16] Xiya, ¿te guí tøm'ya? Dami nangui, guí nxixya nts'ɛdi, n'namhma di nɛqui ngue guí ɛc'ɛi ra Hmu Jesús, 'nɛ di pun'na'i ni ts'oqui", bi 'yɛngui.

Bi manna Pablo tema hya i mɛn'Oja p'ʉ ha 'bʉhyø ja'i hingyø judío.

[17] Dámbá pengä p'ʉya, ngue dá sø'a Jerusalén. Dá map'ʉ ja ra nija ngue dá mat'Oja. Bi mpähma nthandi p'ʉya. [18] Dá nugä ra Jesús ngue ɛngui: "Dami xøni guí pøn'a nts'ɛdi ua Jerusalén, porque hinda t'ørpa masu ra hya guí mma connä nguecä", bi 'yɛngui. [19] A nugä p'ʉya, dí ɛmbi: "Ague grá Hmu, ya pahyø ja'i ngue nmi pagä p'ʉ ja yø nija, dambi sigä yø ja'i ɛc'ɛi'i ngue di cot'i, 'nɛ dadi ʉni. [20] Nu'mø mi tho na ni mɛfi ra Teba bi xihyø ja'i ni hya, dí 'bäcä p'ʉ 'mø, xquet'a dá negä ngue bi du na. Nu'mø mi tho na, dá färpagä yø tuhu'ʉ to bi hyo". [21] Pɛ ra Jesús bi 'yɛngui: "Ga 'yohma. Nugä yap'ʉtho ga pɛn'na'i, guí mmap'ʉ rá m'mʉhyø ja'i hingyø judío", bi 'yɛngui.

Yø soldado bi bɛntra Pablo.

[22] Bi 'yøxhyø ja'i p'ʉ bá fʉdi ngue bi nya, asta gue'mø mi manna ra hya ngue ɛna da map'ʉ 'bʉhyø ja'i hingyø judío. Bi mʉhra hmafi yø ja'i p'ʉya, bi 'yɛna:

—Da tho na ra n'yohʉ na. Hinni 'yup'ʉ ngue 'bʉhna —bi 'yɛna.

[23] Mɛnte mafi, mɛnte cacyø tuhu, ɛn'a häi. 'Nɛ ɛns'maya yø fonthäi ngue ra cuɛ. [24] Bi manda na rá hmu yø soldado p'ʉya ngue bi ma macʉt'i mbo ra cuarte ra Pablo. 'Nɛ bi manda ngue bi 'bɛi, bi njapi da ma hanja ngue sʉhyø ja'i. [25] Pɛ nu'mø mi dut'i ngue da mɛi, nuna ra Pablo bi 'yɛmbra capita 'bäp'ʉ:

—¿Tema nt'ɛdi guí pɛts'i ngue guí nne gui fɛhmʉ n'na ra n'yohʉ ngue ra romano, 'nɛ hinga 'bet'o guí haxhʉ ra güɛnda hanja ra hya? —bi 'yɛmbi.

[26] Nu'mø mi 'yø'a ra hya sihra capita p'ʉya, bi ma bá xi'a rá hmu nne di mfɛte, bi 'yɛmbi:

—Dami n'yomfɛni te guí nne gui 'yøt'e, porque nuna ra n'yohʉ guí nne gui fɛi, ra romano na —bi 'yɛmbi.

[27] Nu'a ra hmu p'ʉya, bi guarbʉ 'bähra Pablo, bi 'yɛmbi:

—¿Ua majuani ngue grá romano ague n'yø?

Mi dahra Pablo p'ʉya, bi 'yɛmbi:

—Ahá, majuani.

[28] Nu'a ra hmu p'ʉya, mahømbi 'yɛmbi:

—Pɛ nugä, xangu ra mɛnyu xa cuestagä ngue dá cohi ngue drá romano.

Ra Pablo p'ʉya, bi 'yɛna:

—Pɛ nugä drá romanogä p'ʉ dá micä.

29 Co nuna ra hya na p'ʉya, bi zop'ʉ ra
Pablo'ʉ mi nne xtí mfɛte. Da guehna ra
hmu, xquet'a bi zop'ʉ 'mø mi hyaxa njuani
ngue ra romano. Bi nsu p'ʉya ngue xi dut'i.

Ra Pablo 'bäp'ʉ ha bi 'yøtra junta yø
judío.

30 Mi hyaxpʉya, nu'a rá hmu yø soldado
bi ne xta hyats'i xanho ra güɛnda teni 'bɛ'a
gui yapyø judío na ra Pablo. Bi xojpa yø
cadena ma nthat'i p'ʉya, bi manda ngue
bi ma mapɛti yø hmu yø mmäcja. Bi nja
ra dajunta. Bá njʉcra Pablo p'ʉya, bi ma
ma'bä'mi p'ʉ 'bʉhyø ja'i.

23

1 Nuna ra Pablo bi hyɛtyø ja'i 'bʉp'ʉ ja ra
junta. Bi 'yɛmbʉya:

—Ague n'yø'ahʉ, i nnu Oja ngue yø pa
xpí 'yɛp'ʉ, 'nɛ asta guehya, co n'na ra hoga
mmʉitho nná 'bʉi.

2 Nuna ra hmu mmäcja Ananías, bi 'bɛp'ʉ
'dap'ʉ 'bähmi ra Pablo ngue da mɛmba rá
ne. 3 Bi 'yɛnna Pablo p'ʉya:

—Go di ʉn'i Oja ngue hinga njuantho guí
øtra ts'ʉt'abi. ¿Ua hingni mip'ʉ ngue gui
'yøtra ts'ʉt'abi conforme ra ley? ¿Hanja
ngue guí nuixra ley ngue gadi manda da
'bɛgbä ma ne? —bi 'yɛmbi.

4 Nu'ʉ 'bäp'ʉ p'ʉya, bi 'yɛmbra Pablo:

—Guí thennbabi rá da mmäcja Oja 'mø
—bi 'yɛmbi.

5 Mi dahra Pablo p'ʉya, bi 'yɛmbi:

—Pɛ hindí pacä n'yø, ngue'mø guehna ra
da mmäcja na. Porque nt'ot'i p'ʉ ja ra Maca
Libro ngue ɛna: "'Yo guí nnømmman'ʉ'a
nnøpa ts'ʉt'abi yø ja'i", i ɛnna hya.

6 Bi bahra Pablo p'ʉya, ngue 'bʉp'ʉ 'da yø
judío p'ʉ ja ra junta ngue tɛnna nt'ɛc'ɛi ni
hu ngue ra saduceo. Man'na 'bʉi yø judío
p'ʉya, ni hu yø nt'ɛc'ɛi ngue ra fariseo. Ra
Pablo p'ʉya, bi ts'ɛdi bi 'yɛmbyø ja'i:

—Ague n'yø'ahʉ, nugä drá fariseogä, rá
ts'ʉnt'ʉgä n'na ra fariseo. Nu'a nná ɛc'ɛigä
ya ngue bá ɛp'ʉ ra pa di bɛnnate yø ánima,
gue'a ga thascä ra güɛnda'a ya.

7 Nu'mø mi manna ra hya na p'ʉya, nu'ʉ
yø fariseo, conyø saduceo, di njun'mahyasɛ
p'ʉya. Ya yo 'bʉi bi gohyø ja'i. 8 Porque
yø saduceo mman'ʉ ngue hindi bɛnnate yø
ánima, ni xingyø anxɛ di 'bʉi, ni xingra
ndahi. Pɛ yø fariseo p'ʉya, gä ɛc'ɛi ya yø
hya ya. 9 Bi mʉhra hmafi gätho yø ja'i p'ʉya.
Bi nangui 'da yø xännbate ngue ra ley, yø
n'yohʉ yø fariseo. Bi 'yɛn'ʉ p'ʉya:

—Nuna ra n'yohʉ 'bʉcua, hin tema nts'o
dí ø'na. Nu'mø da t'ɛmbi ngue n'na ra anxɛ
bi zofo, hinguí ho ga cohi ngue ma nsʉihʉ
Oja.

10 Mathoguitho bi nsʉhyø ja'i p'ʉya. Ya
nsu'a rá hmu yø soldado ngue pɛts'i da
xɛnyø ja'i ra Pablo. Bi 'bɛpyø soldado p'ʉya
ngue bi zicra Pablo p'ʉ ha 'bʉhyø ja'i, bi
zixpʉ ja ra cuarte.

11 Rá nyohra xui p'ʉya, bi nu ra Pablo ra
Hmu Jesús, ngue bi 'yɛmbi:

—Dami hya ra ts'ɛdi ague Pablo. Ten-
gutho guá ørbʉ Jerusalén ngue gá ma hanja
ma hyagä, dá ngut'a ra hya gni man'a Roma
ya.

I nthoni ha di tho ra Pablo.

12 Mi hyaxpʉya, bi nhɛcahya 'da yø judío
ngue da hyo ra Pablo. Bi 'yɛna:

—A nuyá, ni xingra hmɛ, ni xingra dehe
ga sihʉ ya, asta gue'mø dá nuhʉ bi du ra
Pablo. Da zʉcjʉ Oja 'mø hindi nja'a te dí
mmamhmʉ —di n'yɛmbi.

13 Pongui yote nja'i ya 'da'igu bi ma ngue
da hyo ra Pablo. 14 Bi map'ʉ 'bʉhyø hmu yø
mmäcja p'ʉya, 'nɛp'ʉ 'bʉhyø n'yohʉ 'bɛt'o
ngue yø judío. Bi 'yɛmbʉya:

—Nuna ra hya xtá mangähe, hinga
nsihmɛhe asta gue'mø dá nuhe bi du ra
Pablo. Dí ɛngähe ngue da zʉcje Oja 'mø
hindi nja'a te dí mmamhme. 15 A nu'ahʉ
ya, co 'nɛ'ʉ yø n'yohʉ 'bɛt'o ngue ra junta,
dami xihmʉ rá hmu yø soldado ngue da
si nixudi ra Pablo ua guí 'bʉhmʉ. Gui
'yɛmp'ʉ ngue ja ts'ɛdi man'na ra hya da
t'änni. Nugähe p'ʉya, ya xca nsähe ngue ga
hohe hante da zøcua.

16 Pɛ nu'a n'na rá 'bɛ'ue ra Pablo p'ʉya,
bi 'yøde tema hya nts'änni. Bi map'ʉ ja
ra cuarte ngue bá xihra Pablo'a ra hya xi
'yøde. 17 Nu'mø mi xihra Pablo'a te fɛnnbi,
bi zonhna n'na ra capita p'ʉya, bi 'yɛmbi:

—Nuna ra ts'ʉnt'ʉ 'bʉcua, dami sixpʉ
'bʉhni hmu. Porque jap'ʉ n'na ra hya da
xifi.

18 Nu'a ra capita p'ʉya, bi zixra ts'ʉnt'ʉ
p'ʉ 'bʉhrá hmu yø soldado. Bi 'yɛmbi:

—Nuna ra Pablo ofädi, bi zonngagui
ngue da sin'na'i ua na ra ts'ʉnt'ʉ 'bʉcua. Ja
te nne da xi'a'i 'na —bi 'yɛmbrá hmu.

19 Nunạ rá hmu yø soldado p'ʉya, bi
bɛnnbạ rá 'yɛ rạ ts'ʉnt'ʉ, bi zicạ n'nanni, bi
'yɛmbi:
—¿Te guí nne gui xiqui n'yø?
20 Nunạ rạ ts'ʉnt'ʉ p'ʉya bi 'yɛmbi:
—A nuyá, nu yø judío, ya xạ nhɛcạhyạ ya,
ngue nu'mø dạ xudi, dạ 'yä'i ngue gui sixpʉ
ja rạ dạjunta rạ Pablo. Gui 'yɛnui ngue ja
ts'ɛdi mạn'na rạ hyạ dạ t'änni 'nạ. 21 Pɛ nu'i
'yo guí ɛc'ɛi, porque pongui yote njạ'i yø
judío xạ nzänni ngue dạ gorpạ rạ 'yu rạ
Pablo, dạ hyo. 'Nɛ i mmạ ngue ni xingrạ
hmɛ, ni xingrạ dehe dạ zi, astạ gue'mø dạ
nu ngue dạ du rạ Pablo. Ɛnạ ngue dạ zʉ
Ojạ 'mø hindi njạ'ạ te xạ nzänni 'nạ. A
nuyá, ya xạ nsäya, ngue tømtho temạ hyạ
guí mmạnya.
22 Nu'ạ rá hmu yø soldado bi xihrạ
ts'ʉnt'ʉ ngue hinjondạ xifi ngue bi mạn'ạ
te rạ hyạ xi 'yøde.

Bi 'bɛnnbạbi rạ Pablo nạ rạ gobierno
Félix.

23 Nunạ rá hmu yø soldado p'ʉya, bi
zonhni yoho yø capita. Bi 'bɛpi ngue di nsä
yo ciento yø soldado ngue yø 'yogua, 'nɛ
hyạte mạ'dɛt'a yø tøgue, 'nɛ yo ciento njạ'i
yø nhyạ lansa ngue dạ zixrạ Pablo 'mø bi
zʉ'i gʉto nxui, dạ mɛnhni di ma Cesarea.
24 'Nɛ bi mạnda ngue dạ thøspạbi rạ nthuts'i
rạ fani dạ hyuxrạ Pablo. Bi mạnda ngue
hinte di njaprạ Pablo, sinoque di ndäprạ
gobierno Félix. 25 Bi 'yøt'ạ n'na rạ sʉcuạ rạ
hmu p'ʉya, ngue bi gạxyø soldado, bi däprạ
Félix. I ɛnnạ sʉcuạ:
26 "Nugä drá Claudio Lisias, dạdi zɛngua'i
grá hogạ gobierno Félix. 27 Di pɛn'nạ'i p'ʉ
nạ rạ n'yohʉ 'bʉcua, bi gotyø judío, ya ja
ngue xtạ hyo. Pɛ nu'mø mạ pạcä p'ʉya ngue
rạ romano, dá pɛnnbạbi yø soldado ngue bá
yạni. 28 Dá ne ngue xcạ pạdi te gui yạpi. Dá
sixä p'ʉ bi 'yøtyø junta yø judío p'ʉya. 29 Pɛ
nunạ rạ hyạ bi nɛqui, guehnạ ja ua nạya.
Gui yạpi ngue'ạ rạ ley gạ 'yo judío. Pɛ himbi
nɛqui rạ hyạ ngue te xtí hyo, ni xingạ gue'ạ
di sä ngue dạ jot'i. 30 Pɛ dá mmɛyagä p'ʉya,
ngue nu'ʉ yø judío, ya xi hnɛcạhyạ ngue
xtạ hyo. Jạnạngue nuya dí pɛn'nạ'i p'ʉ nạ
rạ n'yohʉ nạ. 'Nɛ xquet'ạ dí xicä'ʉ di yạpi
ngue dạ map'ʉ guí 'bʉi ngue dạ xi'i te gá
nzʉi. Hønt'ạ rạ hyạ'ạ ya".
31 Nu'ʉ yø soldado p'ʉya, bi 'yøt'e te bi
m'mɛpi. Bi zixrạ Pablo 'mø mi nxui, bi ma
p'ʉya, i nthop'ʉ ja rạ hnini Antípatris. 32 Mi
zä mi nɛcạhäi p'ʉya, bá penc'ʉ yø soldado
ngue yø 'yogua, bi zøp'ʉ ja rạ cuarte. Go
bi mähä rạ Pablo'ʉ yø tøgue. 33 Mi zømpʉ
ja rạ hnini Cesarea p'ʉya, bi ndäprạ sʉcuạ
rạ gobierno, 'nɛ xquet'ạ bi ndäprạ Pablo.
34 Nu'mø mi juadi bi nu rạ sʉcuạ rạ gobierno
p'ʉya, bi 'yänni hapʉ rạ mmɛngu nạ rạ
Pablo. 'Bexpi bạtho ngue rạ mmɛngu p'ʉ ja
rạ häi Cilicia. 35 Bi 'yɛmbʉya:
—Gạ øcä'ạ rạ hyạ guí mmạm'mø bi
zøcua'ʉ di yạp'ạ'i —bi 'yɛmbi.
Nup'ʉ ja rá ngu nạ rạ dạst'abi Herodes,
bi mạnda ngue ja dạ mäp'ʉ yø soldado nạ
rạ Pablo.

24

Rạ Pablo bi mạnnạ hyạ p'ʉ ha 'bʉhrạ
Félix.

1 Ya rá cʉt'a mạ pa xi zønnạ rạ Pablo p'ʉ
Cesarea 'mø ja mi zøn'ạ rạ hmu mmäcjạ
Ananías, ni n'youi 'da yø n'yohʉ 'bɛt'o ngue
yø judío. 'Nɛ ni n'youi n'na rạ pøngạhyạ
p'ʉ ja rạ ts'ʉt'abi ni hu ngue rạ Tértulo.
Bi zømp'ʉ 'bʉhrạ gobierno ngue di yạprạ
Pablo. 2 Mạmbá ts'i rạ Pablo p'ʉya, nunạ rạ
Tértulo bi mʉdi di yạprạ Pablo, bi 'yɛmbrạ
Félix:
—Ague grá gobierno, dạdi ja mạm-
mạdi'ạhe ngue hin temạ hyạ, dí 'bʉ
mạnhogähe. Conná nguehni mfạdi gä
'bʉmmạnho yø jạ'i. 3 Gätho'ạ te guí øt'e, dí
'bʉmmạnhogähe ndap'ʉ bi zä. Gä guehnạ
nná ja mạmmạdi'ạhe nạya, grá ts'ʉt'abi
Félix. 4 Pɛ hindí nne gạ 'bɛt'ạhe xạngu ni
tiempo. Dí äcähe rạ mạte n'na ts'ʉquits'ʉ,
ngue gui 'yøde te gạ xi'ạhe. 5 Dí tingähe
n'na rạ hyạ, ngue nunạ rạ n'yohʉ 'bʉcua, i
'yo ndap'ʉ bi zä gä rá ngʉni nximhäi ngue
di ts'onyø jạ'i tengutho n'na rạ n'ʉ. Guehnạ
rạ 'yøt'i sʉi p'ʉ ha 'bʉhyø judío nạ, porque
'bɛt'o nạ ngue'ʉ to ɛc'ɛi nạ rạ mmɛngu
Nazaret. 6 Nugähe dá bɛnthe, dá ʉphe ngue
bi ne xtí ts'onnạ nijạ. Dí nne xcạ hạspạhe
rạ güɛnda connạ ley ngue mạ nt'ɛc'ɛihe
p'ʉya. 7 Pɛ nunạ rạ Lisias rá hmu yø soldado
p'ʉya, rá ts'ɛditho bi 'yøt'e ngue bi yʉrbʉ di
yạhe ngue bi zinngạhe nạ rạ Pablo. 8 Bi xicje
p'ʉya ngue nu'mø to nne di yạpi, dạ ɛcua
guí 'bʉi. Pɛ nuyá, dạ zä ngue gui 'yänsɛ ya.
Gui pạsɛ p'ʉya ngue mạjuạni'ạ te gä nná
yạpähe.

9 A nuyá, gätho'ʉ yø judío n'yohʉ ya, 'da'igu mma ngue ɛ̱mbi majuani'a te xifi. 10 Ra gobierno p'ʉya, bi 'yørpa ra senya ra Pablo ngue di nya. Ra Pablo p'ʉya bi 'yɛ̱na:

—Co n'na ra pähätho ga nyangä ua guí 'bʉi gra ts'ʉt'abi. Porque dí pacä ngue ya xa mma yø jɛya gui nts'ʉt'abi ua ja ra häi dí 'bʉhmʉ. 11 Nu'i da zä gui hyaxa njuani hanja ra hya. Tobe hingui tho'a n'nɛ'ma yomma pa xtá magä Jerusalén ngue dí thanne Oja. 12 Pɛ himbi thingui ngue to gadi njun'mahya'be. Ni xinga guep'ʉ ja ra danija xta thingui ngue to gdi orpabi, ni xinga guep'ʉ mi'da yø nija, xta thingui ngue to gdi ya'be. Ni xinga guep'ʉ ja ra hniini p'ʉya. 13 Nuya yø n'yohʉ 'bʉcua, nu'a ra hya gui yajpagui, hinda zä ha di japi ngue di ja majuani'a te mma. 14 Ma ga xi'i hanja ra hya ya. Dadi njuani, hin dadi ncøni ngue dí ɛ̱c'ɛ̱igä Oja nuna mi ɛ̱c'ɛ̱i ma mboxitahe. Da gue'a ra 'da'yo hya ɛ̱mbyø ja'i 'bʉcua ngue ra 'dan'yo nt'ɛ̱c'ɛ̱i, gue'a ra hya dí tɛnnä'a ya. Pɛ gä dí ɛ̱c'ɛ̱igä'ʉ yø hya nt'ot'i p'ʉ ja ra libro ngue rá ley Oja, da gue'ʉ mi'da yø hya bi 'yotyø pøngahya Oja. 15 Tengutho yø nt'ɛ̱c'ɛ̱i yø judío, di njadä p'ʉya. Dí ɛ̱c'ɛ̱igä ngue da 'yøt'Oja ngue di bɛ̱nnate yø ánima, gue'ʉ yø hoja'i, gue'ʉ yø ts'oc'ɛ̱i, gä di bɛ̱nnate. 16 Janangue dadi ja ndummʉi ngue ga n'yo xanho, n'namhma ngue hin tema hya da dinngagui Oja, ni xinga guehyø ja'i da zä da 'yɛ̱ngui ngue hinga gue'a nná 'yo.

17 Mi ma njammi jɛya ngue n'nanni ra nación dambi 'yo, mahøndá pengui asta Jerusalén ngue dá dä ma limosna, 'nɛ̱ dá ørpabi ra 'bøt'e Oja. 18 Pɛ nu'a ra ora'a p'ʉya, nu'ʉ 'da yø judío ngue yø mmɛ̱ngu Asia, bi dingui ngue dí 'bʉp'ʉ ja ra nija ngue nmadi nhoqui conforme ra costumbre ja ngue da 'yøt'a n'na. Pɛ hingui ngup'ʉ dí 'yohe. 'Nɛ̱ himbi thingui ngue gadi yahnihe. 19 Nuya yø n'yohʉ dí mmangä ya, guehya ja ngue da thocua di yajpagui, ngue'mø ja te ga nzʉqui. 20 A nu'mø ngue hin'na, nuya yø n'yohʉ 'bʉcua, go da manya ngue'mø ja tema ts'oqui bi thinngagui 'mø ma thocä p'ʉ bi 'yøtra dajunta yø judío. 21 Hønda n'na zine nts'ɛdi dá mangä p'ʉ ja ra junta mi 'bʉhyʉ, ngue dá ɛ̱na: "Nu'a nná ɛ̱c'ɛ̱igä ya, ngue bá ɛ̱p'ʉ ra pa di bɛ̱nnate yø ánima, gue'a ga thascä ra güɛnda'a ya", dá ɛ̱na.

22 Nu'a ra Félix, mi zä mi 'yøhna ra hya bi manna Pablo, mambi njarbʉtho ra hya. Porque ra Félix ya padi xanho hanja'a ra nt'ɛ̱c'ɛ̱i i ja ngue ra Cristo. Bi hyuspa ra pa yø ja'i p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi:

—Nu'mø bá ɛ̱hra Lisias rá hmu yø soldado ya, ja ga pacä xanho hanja na ra hya guí mmamhmʉ p'ʉya.

23 Nuna ra Félix, bi 'bɛpa n'na ra capita ngue di sigue da ma m'mädi ra Pablo. Pɛ bi xihra capita ngue ya hinda ma nthut'i, 'nɛ̱ bi xifi ngue nu'mø bi zøhyø amigo di zɛngua, di njapi ngue di nyaui'ʉ nne da mäts'i te honi.

24 Mi ma njammi pa p'ʉya, mahømbi zønna Félix, ni n'youi na ra Drusila rá xisu, ra judío na ra xisu. Bi manda bá ts'i ra Pablo p'ʉya. Bi japi da ma hanja rá nt'ɛ̱c'ɛ̱i i ja ngue ra Jesucristo. 25 Nuna ra Pablo, bi ma hanja'a ra nho ja ngue da n'yo ra ja'i, 'nɛ̱ bi ma ngue jatho da zamrá mmʉi n'na. Bi ma hanja na ra castigo di nja m'mɛfa. Nuna ra hya bi 'yøhra Félix, bi zu. Bi 'yɛ̱mbra Pablo p'ʉya:

—'Be ni mahma. Nu'mø bi bongagä, mahønga nzon'na'i ga nyaui —bi 'yɛ̱mbi.

26 Nuna ra Félix i tø'mi ngue xta ngutra mɛ̱nyu ra Pablo ngue xtí thøgue. Janangue xangu yø nnidi bi zonhni ngue bi nyaui. 27 Mi gua'a nyo jɛya p'ʉya, bi dä rá cargo mi pɛhna ra Félix ngue ra gobierno. Bi ponnbabi n'na ra n'yohʉ ni hu ngue ra Porcio Festo. Nuna ra Félix bi ne ngue da nu manho yø judío, janangue bi sigue bi ma m'mäditho ra Pablo.

25

Ra Pablo bi nyaui ra Festo.

1 Nuna ra Festo p'ʉya, bi ma di bɛntrá cargo ngue di ngobierno. Ja rá hyu patho xi bɛntrá cargo p'ʉ Cesarea p'ʉya, ja bá nɛ̱xpʉ ngue i ma Jerusalén. 2 Mi zømp'ʉ Jerusalén, nu'ʉ yø hmu yø mmäcja, 'nɛ̱'ʉ yø judío tate ngue t'ɛ̱c'ɛ̱i, bi map'ʉ 'bʉhra Festo ngue di yapra Pablo. 3 Bi 'yäpra mate ngue da pɛnnbabi ra Pablo di 'yɛ̱'a Jerusalén. Nu'ʉ yø judío di yapate p'ʉya, ya xi nhɛcahya ngue da hyo ra Pablo p'ʉ ja ra 'yu. 4 Mi dahra Festo p'ʉya, bi 'yɛ̱mbi:

—Ya m'mädi p'ʉ Cesarea na ra Pablo. Pɛ ya himma ya'atho ga pengä p'ʉ Cesarea. 5 Nu'ʉ yø n'yohʉ ɛxa ha ra ts'ɛdi ngue di

yapra Pablo, guí xihmʉ ngue ga mmäcähe Cesarea ngue'mø ja rá ts'oqui ra Pablo, da zä gui yaphʉ.

6 Pɛ nuna ra Festo, comma manhyato ma pa, ogue n'nɛt'a ma pa, bá m'mʉ'a Jerusalén. Bá pengui, bí 'yɛ'a Cesarea p'ʉya. Mi hyaxpʉya, bi mip'ʉ ja rá nthuts'i hu'mø øtra ts'ʉt'abi. Bi manda bá ts'i ra Pablo p'ʉya. 7 Nu'mø mi yʉt'ambo ra Pablo, bi mäs'yø judío xpí 'yɛ'a Jerusalén ngue di yapi. Xangu yø hya ja man'ʉ gue gui yapi, pɛ yø judío hingui sä di ja majuani'a te mma. 8 Mi dahra Pablo p'ʉya ngue di nyani, bi 'yɛna:

—Nugä hin tema ts'oqui dí øt'e. Ni xinga guehra ley da t'ɛngui hindí nnu manho, ni xinga guehra danija, ni xinga guehra dast'abi Roma ngue di tinnga ma ts'oqui.

9 Pɛ nuna ra Festo, bi ne ngue da nu manho yø judío. Jananangue bi 'yɛmbra Pablo:

—¿Ua guí nne gdi ma Jerusalén, ja gani hocä p'ʉ ni asunto?

10 Mi dahra Pablo p'ʉya, bi 'yɛmbi:

—Nuua 'bʉhra ts'ʉt'abi bi 'yɛxra dast'abi Roma. Ja i ja ngue da thascagui ua ra güɛnda. Nu'i guí padi xanho ngue hin tema nts'o dí ørpä yø judío. 11 Nu'mø ngue di ja ma ts'oquigä, ogue xtí nɛqui n'na ra hya ngue ni 'yup'ʉ ga tu, hindí su ga tugä. Pɛ nu'mø ngue hin tema hya di nɛqui'a te gui yajpä ya 'bʉcua, hinjonda zä di dägui ngue ga sogä yø 'yɛyʉ. Man'na xanho ngue ga thocä p'ʉ 'bʉhra dast'abi Roma 'mø.

12 Nuna ra Festo, nuya yø n'yohʉ di nfäxui p'ʉ ja ra ts'ʉt'abi, bi nhɛcahya ngue bi zänni te da 'yøt'e. Bi 'yɛmbra Pablo p'ʉya:

—Guí ädi guí thop'ʉ 'bʉhra dast'abi Roma. Pɛ ja gdi ma p'ʉya.

Ra Pablo i 'bäp'ʉ 'bʉhra ts'ʉt'abi Agripa.

13 Mi ma njammi pa p'ʉya, bi map'ʉ Cesarea na ra ts'ʉt'abi Agripa, ni n'youi rá nju Berenice, ngue bí zɛngua ra Festo. 14 Pɛ bá m'mʉp'ʉ njammi pa p'ʉya, nuna ra Festo bi xihra ts'ʉt'abi'a rá asunto ra Pablo. Bi 'yɛmbi:

—Gosque 'bʉcua n'na ra n'yohʉ ngue m'mäditho, bi zocua 'mø mi nts'ʉt'abi ra Félix. 15 Nu'mø dambá 'yogä p'ʉ Jerusalén, nu'ʉ yø hmu yø mmäcja co 'nɛ'ʉ yø n'yohʉ 'bɛt'o ngue yø judío, bi map'ʉ dí 'bʉi. I ädi ngue da ma ma sentencia na ra n'yohʉ na. 16 Pɛ nugä p'ʉya dí ɛmbi: "Nu ra dast'abi Roma hindi costumbra ngue to sä di sentencia'a ngue da tho, mɛnte tobe hindi n'yunnba hmiui rá nsʉiui'a ma yapi, para ngue da fadi ndana gue'a di dunna hya". 17 Jananangue nu'mø mi zøcua'ʉ ya, hindá 'bɛtä ra tiempo. 'Bexque'a 'mø mi hyats'i, dá magä p'ʉ ja ra ts'ʉt'abi. Dá mandagä bá ts'i'a ra n'yohʉ p'ʉya. 18 Dí ɛngä ngue mi ja rá ts'oqui, pɛ nu'mø mi zø'ʉ yø yapate p'ʉya, hin tema ts'oqui bi nɛqui ngue'ʉ yø hya gui yapi. 19 Nu'a ra hya gui nyapi, gue'ʉ yø nt'ɛc'ɛi yø judío'a, 'nɛ'a n'na ra n'yohʉ bi du ni hu ngue ra Jesús, i mmanna Pablo ngue 'bʉi. Gue'a ga nzʉ'a ya. 20 Nugä p'ʉya, hindí padi ha gda japi ga øt'ä ra ts'ʉt'abi tengu na ra hya na. Jananangue dá ännä ra Pablo p'ʉya, ngue'mø da ne xtí ma Jerusalén, ja xtabá njap'ʉ ra ts'ʉt'abi na ra hya na. 21 Pɛ ra Pablo p'ʉya, bi 'yädi ngue da thop'ʉ 'bʉhra Augusto nuna ndast'abi p'ʉ Roma. Dá manda p'ʉya ngue bi sigue bi 'bädi, 'be da bonngagui ja ga pɛnhni, di map'ʉ 'bʉhra dast'abi Roma.

22 Mi dahra Agripa p'ʉya, bi 'yɛmbra Festo:

—Xquet'a dí nne ga øcä te da manna ra n'yohʉ na.

Ra Festo bi 'yɛmbi:

—'Bex hnixudi gui 'yøde te da manya 'mø.

23 Mi hyaxpʉya, nuna ra Agripa 'nɛhra Berenice bi yʉrbʉ ja ra cuarto bi nja ra hya. Xandongu p'ʉ ni 'yo, tengutho 'mø di sännigo. Ni n'yohʉ yø hmu yø soldado, 'nɛ'ʉ yø n'yohʉ 'bɛt'o p'ʉ ja ra hnini. Bi manda ra Festo p'ʉya ngue bá ts'i ra Pablo. 24 Bi 'yɛnna Festo p'ʉya:

—Ague grá dast'abi Agripa, gätho ya yø n'yohʉ 'daua xtá mpɛtihʉ ya. Xangu yø judío bi xiqui ngue hingui nnu manho na ra n'yohʉ 'bʉcua, ngup'ʉ Jerusalén, nguua Cesarea. Hingui säya yø ja'i xiqui ngue jatho da tho na ra n'yohʉ na. 25 Pɛ nugä p'ʉya, dí tingä ngue hin tema ts'oqui di øt'e ngue sä da tho. Nuna ra Pablo ädi ngue da thop'ʉ 'bʉhra Augusto nuna ndast'abi p'ʉ Roma. A nuyá, dí sänni ngue ga pɛnnbabi ya. 26 Pɛ nja ngue nuna ra n'yohʉ dí nne ga pɛnnbabi na ma hmu ra dast'abi, madits'ʉ tema hya dí tinnbi ngue di ja ts'ɛdi ga pɛnnbi. A nuyá, dá sigä ua ha guí 'bʉhmʉ ya. Ma datho go nná sin'na'i ya grá ts'ʉt'abi

Agripa, ngue guí juannbabi xanho ha εxa hanja rá asunto. Nu'a ra hya da bønna ne p'ʉya, gue'a da cuatra sʉcua ga pεnnba ra dast'abi'a. [27] Porque nup'ʉ nná bεngä, εna gue hinguí pønna güεnda ngue ga pεnhna n'na ra ofädi, 'nε hinda mεp'ʉ ja ra sʉcua'a ra hya guí nyapi.

26

Bi manna hya ra Pablo p'ʉ 'bʉhra ts'ʉt'abi Agripa.

[1] Nuna ra Agripa bi 'yεmbra Pablo:

—Da zä guí mma te guí nne guí mmanya n'yø.

Bi mʉdi bi nya ra Pablo p'ʉya, i anyø 'yε ha ga ya. Bi 'yεna:

[2] —I jaga mpähä ngue da zä ga nyagä ua ha guí 'bʉi, grá ts'ʉt'abi Agripa. Dí nne ga nyangä ngue'a te gäma hya guí yajpä yø judío. [3] Dadi johyagä ngue guí padi gätho yø costumbre øtyø judío, 'nε guí padi te guí njunt'i. 'Yørca ra mate gui 'yøde xanho na ra hya ga mmangä ya.

Bi manna Pablo te mani n'yo 'mø him mani 'yεc'εi ra Cristo.

[4] Nu'ʉ ma mmijudíohe gä padi te xtá m'mʉcä p'ʉ Jerusalén. I fadi te xtá m'mʉcä p'ʉ ja ra hnini Tarso mεnte mará ngüεgui. [5] Nuyʉ p'ʉya, i padi xanho hapʉ dá ngüε asta yø pa xpí 'yεp'ʉ. Nu'mø nne da ma, da ma ha bá njap'ʉ dá ngüεgä ngue drá fariseo. 'Nε da gue'e guí padi ngue nu'a rá nt'εc'εi yø fariseo, gue'a hats'i xandønho'a te nt'ot'i p'ʉ ja ra ley ga 'yo ma nt'εc'εihe'a. [6] A nuyá, guehna nná n'yost'abigä naya, ngue dí tø'mä da 'yøt'Oja'a te bi yarpabi ma mboxitahe ngue di bεnnate yø ánima. [7] Gätho'ʉ 'dε'ma yo'bʉi yø judío di mmεni ya, i tø'mi ngue da nu di nja'a te xá mma ma yat'i. Jananguе njap'ʉ thanne Oja ra pa ra xui. Pε nuna ra hya dí xi'i ngue nthø'mi ya grá ts'ʉt'abi Agripa, guehna gui yajpä yø judío naya. [8] ¿Hanja ngue hinguí εc'εihʉ ngue da 'yøt'Oja ngue di bεnnate yø ánima?

Mam'mεt'o mayø nsʉiui ra Pablo'ʉ mi εc'εi ra Cristo.

[9] Nugä 'mø mam'mεt'o, dí εna ngue xanho te nmi øt'e, ngue nmi sʉcä yø ja'i mi εc'εi ra Jesús nuna ra mmεngu Nazaret. [10] Nguna ra hya xtá øt'ä p'ʉ Jerusalén. Pε gue yø hmu yø mmäcja'ʉ madi 'dacra nt'εdi ngue dí cot'ä fädi yø 'yεc'εi. Nu'mø bi hyo p'ʉya, 'nεqui dí nnu manho te øt'e. [11] Xangu yø nnidi dá ʉngä yø ja'i ngue dí nnepe da hyεp'ʉ yø nt'εc'εi. Da guep'ʉ n'nanni yø nija, ngu'a dambi øt'e. Janjuani gue jo ma xiyu ngue ra cuε, ngue di sʉcä yø ja'i εc'εi ra Jesucristo, asta xtá magä n'nanni yø hnini ngue dí honi hapʉ ga tini.

Mahømbi manna Pablo te bi nup'ʉ ja ra 'yu.

[12] Conque gue'a nná 'yogä 'mø ma magä Damasco'a. Gue'ʉ yø hmu yø mmäcja bi hacra ts'εdi ngue da magä p'ʉ. [13] Pε ague grá ts'ʉt'abi, nup'ʉ ja ra 'yu, comma huxyadi dá nugä ngue bí 'yε mahεts'i n'na ra nyot'i bi gogbagui co 'nε'ʉ yø n'yohʉ nmi n'yo'be. Pε man'na xanzaqui ra nyot'i bi gogbagui ngue'a gui yotra hyadi. [14] Gä dá täcähe häi p'ʉya. Dá øde ngue nzoqui conma hya ngue ra ebreo nna ya, bi 'yεngui: "Ague Saulo. Ague Saulo. ¿Hanja ngue guí sʉqui? Gadi n'ʉnsε tengutho n'na ra ndani 'mø εmbra hnεt'i ra za ma sʉni", bi 'yεngui. [15] Nugä p'ʉya, dí εmbi: "¿Te'o'i p'ʉya grá Hmu?" Nu'a ra Hmu p'ʉya bi 'yεngui: "Go guecä drá Jesús ngue εmmεi guí sʉqui". [16] Mahøn'a bi 'yεngui: "Dami nangui, gá 'bäi. Porque guehna dá nthεui na ngue gui 'yøtra 'bεfi ga xi'i. Conná nguecä gui ja hmajuani yø ja'i'a te gá nu ya, da gue'a te gui nnu m'mεfa. [17] Pε ga nyan'a'i 'mø bi zʉ'i yø judío. 'Nε ga pεn'na'i p'ʉ 'bʉhyø ja'i hingyø judío. Nu'mø bi zʉ'i, ga nyan'i. [18] Dí pεn'na'i p'ʉ rá m'mʉ'ʉ ya, ngue gui xojpa yø n'yomfεni yø ja'i. Ya hinni mantho di n'yo mants'o, sinoque di n'yo manho, n'namhma ngue hinni mantho da 'yo rá 'yε ra zithu. Sinoque Oja da zo rá 'yε. Nu'mø bi 'yεc'εigä yø ja'i, di mpunnba yø ts'oqui, 'nε di tocabi tengutho di tocabi yø ja'i ya o rá 'yε Oja".

Bi 'yεc'εi ra Pablo'a ra hya bi sip'ʉ ha bi nu ra nyot'i.

[19] Nuna ra hya bí 'yε mahεts'i, grá ts'ʉt'abi Agripa, hindá fεsthogä na. [20] Sinoque rá mʉdi dá xicä ra hya yø mmεngu Damasco. M'mεfa p'ʉya, dá magä p'ʉ Jerusalén, 'nε dá n'yogä gätho yø häi Judea ngue dá manna hya. 'Nε'ʉ hingyø judío dá xicä ra hya. Dá xihyø ja'i ngue da hyεp'ʉ ra nts'o ga 'yo, di 'bätyø mmʉi da 'yεc'εi Oja. Da 'yøtra nho para ngue di nεqui ngue ya bi 'bätyø mmʉi. [21] Conná nguehna

ra hya naya, bi bɛnnga yø judío p'ʉ ja ra danijja ngue nne xta hyogui. 22 Pɛ fäxcatho Oja, hindi hɛcä ra hya asta guehya. Dí xicä ra hya gätho yø ja'i, di ngüɛ, di nnoho. Hinte man'na ma hya dí xifi, hinda hønt'ʉ yø hya bi manna Moisés, gätho mi'da yø pøngahya Oja, gä bi ma te ja ngue di nja m'mɛfa. 23 Bi ma ngue ra Cristo i ja ngue da zä ra n'ʉ, 'nɛ da du. M'mɛfa p'ʉya, gue'a rá mʉdi di bɛnnate p'ʉ da nt'ägui'a. Jananngue nu'ʉ yø judío 'nɛ'ʉ hingyø judío da badi ngue majuani di bɛnnate yø ánima.

Nuna ra Pablo, nnepe ngue da 'yɛc'ɛi ra Cristo na ra Agripa.

24 Nguna ra hya i nyanna Pablo p'ʉ bi nya. Ra Festo p'ʉya, nts'ɛdi bi 'yɛmbi:

—Hantho guí loco ya Pablo. Hantho ngue hinguí säya gadi xädi asta guí cohi gui loco ya —bi 'yɛmbi.

25 Mi dahra Pablo p'ʉya, bi 'yɛmbi:

—Hindí locogä grá ts'ʉt'abi Festo. Hante gue nuna ra hya dí xi'i, guehna ra hya majuani na. 26 'Bʉcua ra ts'ʉt'abi Agripa ya. Nuna i padi xanho ya yø hya dí mmangä na. Jananngue di ha ra ts'ɛdi dí mmangä ra hya ua hapʉ 'bʉi. Porque dadi seguragä ngue 'nɛhna padi xanho ya yø hya dí mmangä na. Nuna ra hya dí mmangä ya, hinga nt'aguitho bi nja na. 27 Ague grá ts'ʉt'abi Agripa, ¿uangui guí ɛc'ɛi'ʉ yø hya bi manyø pøngahya Oja? Nugä dí padi ngue guí ɛc'ɛi.

28 Mi dahra Agripa p'ʉya, bi 'yɛmbra Pablo:

—Hantho guí ɛna zits'ʉtho dí honi ngue ga ɛc'ɛigä ra Jesús guí mmanya.

29 Ra Pablo p'ʉya bi 'yɛmbi:

—Gue'mø gue ts'ʉtho guí honi, gue'mø gue hin'na, pɛ da ne Oja ngue hinga høn'atho'i gui 'yɛc'ɛi, sinoque dí nne ngue 'nɛhya 'bʉcua øde te dí mma, gä da 'yɛc'ɛi ra hya tengutho nná ɛc'ɛigä. Pɛ hindí nne ngue nu'mø bi 'yɛc'ɛi yø ja'i ra Jesús, da ma nthut'i conyø cadena tengutho di thocä —bi 'yɛnna Pablo.

30 Mi manna Pablo na ra hya na p'ʉya, bi nangra Agripa 'nɛhra Festo conna Berenice. Gätho mi'da yø ja'i mi hup'ʉ bi nangui. 31 Bi ma n'nanni p'ʉya, di n'yänni ha di nja na ra hya mmanna Pablo. Di n'yɛmbʉya:

—Nuna ra n'yohʉ na, hin tema ts'oqui xa 'yøt'e ngue da t'ɛmbi da tho, ni xinga gue'a ngue di sä di n'ofädi.

32 Mi dahra Agripa p'ʉya, bi 'yɛmbra Festo:

—I sä da ma mathøgue na ra n'yohʉ na, ngue'mø hindi ädi da thop'ʉ 'bʉhra dast'abi Roma.

27

Bi 'bɛnhna Pablo, i ma Roma ja ra häi Italia.

1 Mi zä bi ts'änni ngue da 'bɛnngähe p'ʉya, gdá mähme p'ʉ ja ra häi Italia. Nuna ra Pablo, da guehmi'da yø ofädi, bi ndäpa n'na ra capita ni hu ngue ra Julio ngue da zits'i. Nuna ra Julio, yø n'yohʉ'ʉ yø federal ni hu ngue ra Augusto. 2 Dá ohe ra barco bi nɛxpʉ ja ra hnini Adramitio, i mpa p'ʉ ja ra nnenga jathe ngue ra häi Asia. 'Da dá mäcähe ra Aristarco nuna ra mmɛngu Tesalónica ja ra häi Macedonia. 3 Mi hyaxpʉya, dá søngähe p'ʉ ja ra hnini Sidón. Nuna ra Julio, ɛmmɛi di n'yørpaui masu ra Pablo na. Jananngue bi unna nt'ɛdi bi ma bá nu yø amigo p'ʉ ja ra hnini bi zøni. Nu'ʉ yø amigo ra Pablo bi 'yørpabi masu, bi mäts'i. 4 Ma pøngähe p'ʉ ja ra hnini Sidón, dani nthocähe p'ʉ ja ra häi Chipre nuna ja mbo ra jathe. Pɛ ngaha i go 'mø ma thocähe p'ʉ ha ja na. 5 Dá 'dangähe ra jathe, dani mpäcähe p'ʉ ja ra nnenga jathe ngue ra häi Cilicia 'nɛhra häi Panfilia. Dá søngähe p'ʉ ja ra hnini Mira, gue'a n'na ra danihni jap'ʉ ja ra häi Licia'a.

6 Nuna ra capita p'ʉya, ja bi dimp'ʉ n'na ra barco bí nɛxpʉ ja ra hnini Alejandría, mani map'ʉ ja ra häi Italia. Ja dá ogähe p'ʉ ra barco p'ʉya ngue dá thohme p'ʉ nná mähme. 7 Bi ma njammi pa ngue njanate ga 'yo ra barco. Xandøn hɛnnitho ha dá thocähe p'ʉ ja ra jathe handra hnini Gnido. Pɛ comma tobe di coscahe ra ndahi p'ʉya, dani nthocähe p'ʉ handra häi Salmón. Dá nthɛts'ähe ra häi ja made ra jathe ni hu ngue ra Creta p'ʉya. 8 Xandøn hɛnnitho ha dá thogähe p'ʉ ja rá nnengui'a ra häi'a. Sär'mø ma søngähe p'ʉ ja n'na ra xɛqui säya yø barco ni hu ngue ra Buenos Puertos. Ya xma nguerpʉtho ja ra hnini Lasea.

9 Pɛ ya xangu yø pa xi m'mɛ p'ʉya. Ya nts'utho ngue to di n'yop'ʉ ja ra jathe, porque ya tihi bá cuatyø pa ngue ra sɛ'ye. Ra Pablo p'ʉya, tobe ximhma'ʉ to di 'yonna barco, 10 bi 'yɛmbi:

—Ague n'yø'ąhʉ, ɛ̱ną gue nts'ṵtho gą thohmʉ ya. Porque dị m'mɛhrą barco 'nɛ̱ dị m'mɛhyø 'bɛnị, astą 'nɛ̱cjʉ gą tṵhʉ —bi 'yɛ̱mbị.

11 Pɛ hịmbị 'yørpątho mąsṵ rą capita'ą te mmąnną Pablo, sinoque go bi 'yɛ̱c'ɛ̱itho te mmąn'ą to di 'yonną barco, 'nɛ̱'ą rą mmädi ngue rą barco. 12 Dị n'yɛ̱mbị ngue nṵ'ą rą́ ts'äya rą barco jap'ʉ bi ụịts'ị, hịnguị ho ngue ja dą thop'ʉ rą sɛ'ye. 'Da'igṵ bị mąmp'ʉya ngue bi thogui. Dị n'yɛ̱mbị ngue xąmhmątho dą zä dą zømp'ʉ ja rą hnịnị Fenice ngue ja xtą thop'ʉ rą sɛ'ye. Gue'ą n'na rą́ ts'äya yø barco jap'ʉ ja rą häi Creta'ą. I ɛ̱t'ịnde rą dehe rą häi, nị nja rą häi norte 'nɛ̱ nị nja rą häi sur.

Bị nangrą ndąte ndąhị p'ʉ ja rą jąthe.

13 Bị mʉdi bị n'yo rą huinną ndąhị nị 'yɛ̱'ą sur. Bi 'yɛ̱mp'ʉya ngue dą zä dą thogui. Dą́ thocähe p'ʉya, dą́ tɛnhne rą nnengą jąthe ngue rą häi Creta. 14 Hịmmą ya'atho p'ʉya, bị nthɛui n'na rą ndønthị rą barco. Gui hṵtyø ją'ị ną rą ndąhị ngue rą Noreste. 15 Bi gʉtrą barco rą ndąhị p'ʉya, ya hịnguị hät'i dą hyɛgui. Dą́ thøjpąhe rą 'yṵ ngue bị nønnbʉya. 16 Dąnị nthogähe p'ʉ ja rą́ xʉtha n'na rą zit'ʉ häi ja mąde rą jąthe, nị hṵ ngue rą Clauda. Ya hịnts'ɛ hmịsṵ 'yo rą ndąhị'ą rą xɛqui'ą. Dą́ ne dą́ cʉt'ähe mbo rą dąbarco n'na rą t'ʉbarco mąmbą́ gʉt'i, pɛ xąnhɛ̱nnịtho i yʉt'ąmbo. 17 Nṵ'mø mą cʉt'ähe mbo'ą p'ʉya, bi 'bännbąbị yø nthąhị rą dąbarco p'ʉya ngue ts'ṵpị dị nxʉhyø xithɛ. I sṵ ngue xtąnị mpa p'ʉ ja yø 'bomṵdehe nị hṵ ngue rą Sirte. Jąnąngue bi gąjpąbị rą ụlu nṵ'ą ɛnną ndąhị p'ʉya. Bi japi ngue bị nønhną ndąhị rą barco. 18 Mị hyaxpʉya, tobe nts'ɛdi 'yodrą ndąhị. Bi thørbʉ ja rą jąthe yø 'bɛnị rą barco p'ʉya. 19 Rą́ hyṵ pa p'ʉya, dą́ høt'ähe p'ʉ ja rą jąthe yø cosa mị ja mbo rą barco. 20 Bị ma njammị pa ngue hịndą́ nṵhe rą hyadi, nị xịngyø sø xcą́ nṵhe ngue rą xṵị. Høndrą ndąte ndąhị fɛxcąhe. Ya dí ɛ̱ną ngue hịnxcą ponje.

21 Bị ma njammị pa ngue hịndą́ nsịhmɛ̱he. Bị m'mä ịnde rą Pablo p'ʉya, bi 'yɛ̱mbyø ją'ị:

—Ague n'yø'ąhʉ, nṵ'mø xqui 'yørpąhʉ mąsṵ'ą rą hyą dą́ mąngä ngue hịn xcąbą́ pømhmʉ p'ʉ Creta, hịnxtị nts'onną barco ja ua 'mø, 'nɛ̱ hịnxtị m'mɛhyø 'bɛnị 'mø. 22 Pɛ nṵyá, 'yo tṵ nị mmʉihʉ ya. Hịnjondą dṵ, hịndą høndrą barco dị m'mɛdi. 23 Porque dí ogä rą́ 'yɛ Ojąą, 'nɛ̱ dí ørpą rą́ 'bɛfi. Xtą́ nṵgä n'na rą anxɛ 'mø mąnxṵị ngue rą́ m'mɛnhnị Ojąą. 24 Xą 'yɛ̱ngä rą anxɛ: "'Yo guí sṵ ague Pablo. Jatho gui sømp'ʉ 'bʉhrą dąst'abi Roma. Conną́ ngue'e dą yąn'Ojąą ya yø ją'ị guí n'youi ua ja rą barco ngue hịndą dṵ", xą 'yɛ̱ngṵị. 25 Jąnąngue nṵya n'yø'ąhʉ, 'yo di tṵ nị mmʉihʉ ya, porque nṵgä dądi seguragä ngue nṵ'ą rą hyą xą xicä rą́ anxɛ Ojąą, dị nja'ą. 26 Pɛ nṵyá, jatho ngue gą thɛhʉ n'na rą häi ja mąde rą jąthe ya.

27 Mị dährą nde'ą rą́ 'dɛ'mą goho mą pa p'ʉya, dą́ thocähe p'ʉ ja rą jąthe nị hṵ ngue rą Adria. Nị 'yɛnje ua, nị 'yɛnje nʉ rą ndąhị. Nṵ'mø mị zo mąde rą xṵị p'ʉya, nṵ'ʉ di 'yonną barco bị mmɛ̱ya ngue ya nị ma dị nthɛui rą häi. 28 Bi 'yɛnị hangṵ gąnhɛ̱ rą dehe p'ʉya, 'däte mą'dɛ'mą 'dato metro bi zʉdi. Dą́ n'yogähe mịts'ʉ p'ʉya, mąhømbị 'yɛnị hangṵ gąnhɛ̱ rą dehe. Ya mąmị 'däte mąyoto metrotho bi zʉdi. 29 Dí sṵhe p'ʉya, ngue dị nthɛui rą barco yø do ja mbo rą jąthe. Bi 'yɛmmị goho yø xone t'ɛgui p'ʉ ja rą́ xʉtha rą barco p'ʉya ngue bi ząmmị. Dí xønhne ngue dą hyats'i. 30 Nṵ'ʉ mądi 'yonną barco p'ʉya, bi zännị ngue xtą́ 'dagui. Bi cą'mrą t'ʉbarco p'ʉ ja rą́ yą rą dąbarco. I hätyø ją'ị, ɛ̱mbị ngue dą 'yɛmmị mị'da yø xone t'ɛgui p'ʉ ja rą́ yą rą barco ngue dą ząmmị xąnho. 31 Pɛ rą Pablo bi 'yɛ̱mbrą capita co 'nɛ̱'ʉ yø soldado:

—Nṵ'mø ngue hịndị m'mʉcua ja rą barco yʉ yø n'yohʉ di 'yonną barco, hịnguị ponjʉ 'mø —bi 'yɛ̱mbị.

32 Nṵ'ʉ yø soldado p'ʉya, bi hyɛjpą yø nthąhị mąnị nzʉhrą t'ʉbarco, bi hyørbʉ ja rą jąthe. 33 Mị nɛcąhäi p'ʉya, bi xihyø ją'ị rą Pablo ngue gä dị nsịhmɛ̱. Bi 'yɛ̱mbị:

—Ya rą́ 'dɛ'mą goho mą pa ya ngue hịn-jongṵị sịhmɛ̱, 'nɛ̱ hịnjongṵị ąhą. 34 Dí äcä rą mąte ya ngue gṵị nsịhmɛ̱hʉ, n'namhmą guí hyąhʉ rą ts'ɛdi. Ya hịnjondą dṵ ya, nị xịngą n'na nị xtąhʉ dị m'mɛdi.

35 Mị mąnną Pablo ną rą hyą ną p'ʉya, bị macrą́ 'yɛ ngue bi hyącrą hmɛ̱. Yø hmị yø dä yø ją'ị p'ʉ bi ja mąmmądị Ojąą. Bi xɛjpʉya ngue bị mʉdi bị nsịhmɛ̱. 36 M'mɛfa p'ʉya, gä bi hyṵ yø mmʉi yø ją'ị. Jąnąngue bị nsịhmɛ̱. 37 Nṵ'ą gąngṵ'ʉ mị op'ʉ ja rą barco p'ʉya, mị juadi commą yo ciento 'nɛ̱ hyąte mą'dɛ'mą 'dato mą'yohʉ. 38 Mị juate rą ts'ịhmɛ̱ yø ją'ị

p'ʉya, bi hyøtra trigo p'ʉ ja ra jathe, i nnepe ngue hindi hyʉ ra barco.

Ya bi thunt'a mbonthe ra barco.

39 Nu'mø mi hyats'i xanho p'ʉya, nu'ʉ madi 'yonna barco hingui padi tema häi handi. Mi hyanda n'na ra 'yɛthe ngue gä ra 'bomudehe p'ʉya. Bi zänni ngue ja xtí cʉrpʉ ra barco. 40 Bi hyɛjpabi yø nthahi mambi thɛ yø xone t'ɛgui p'ʉya, bi zop'ʉ ja ra jathe'ʉ. Bi 'yannba ra palanca gá 'yo ra barco p'ʉya. Bi gaspabi ra ulu p'ʉ ja ra za 'bäp'ʉ ja rá ya ra barco, i nnepe ngue da nønhna ndahi. Ra barco p'ʉya, bi guarbʉ ja ra nenthe. 41 I mpa p'ʉ di nthɛ yø ts'ɛdi yø dehe p'ʉya. Bi ndʉp'ʉ ja yø 'bomudehe ra barco, ya hingui sä di 'yani. Bi 'uahrá xʉtha ra barco p'ʉya ngue ɛmmɛi tønhyø fʉnthe. 42 Yø soldado p'ʉya bi ne xta hyo yø ofädi, porque supi xtí nxaha ngue da 'dagui. 43 Pɛ nuna ra capita bi nepe ngue da bongra Pablo, himbi japyø soldado xtá hyo yø ofädi. Sinoque bi 'bɛpyø ja'i ngue nu'ʉ pahra nxaha, di nhyørbʉ ja ra dehe, da zøn'a nenthe. 44 Nu'ʉ hingui pahra nxaha p'ʉya, da gʉxyø xɛca xithɛ jap'ʉ ja ra barco ngue di 'yoxma xøts'e ra dehe, ogue te man'na macosa jap'ʉ ja ra barco, da hyats'i ngue di nxaha, da zøn'a nenthe. Gue'a bi nja'a p'ʉya, ya hinjombi du.

28

Ra Pablo ya 'bʉp'ʉ ja ra t'ʉhäi ja mbo ra jathe ni hu ngue ra Malta.

1 Nu'mø gä ma søngähe nenthe p'ʉya, dá mmɛyahe ngue nu'a ra häi dá nthɛhe ni hu ngue ra Malta. 2 Mi sɛ'ʉ yø pa'ʉ, ngue mará 'ye. Pɛ nu'ʉ yø mmɛngu p'ʉ ja ra häi dá sømhme bi 'yørcahe masu, bi 'yu'a n'na ra sibi ngue di nhatyø ja'i. Bi xicje p'ʉya ngue ga cuat'i ga nhathe. 3 Bi ma ra Pablo ngue bí honna 'yonza. Mi 'yʉts'a sibi ra za mambá gʉ p'ʉya. Bá hsä'a n'na ra c'ɛya ngue su ra pa. Bi zaprá 'yɛ. 4 Nu'mø mi nu yø mmɛngu p'ʉ ngue di nts'ʉnna c'ɛya p'ʉ ja rá 'yɛ ra Pablo, di n'yɛmbi n'na ngu n'na:

—Nuna ra n'yohʉ 'bʉcua, rá nzɛgui ra hyote na. Ya xpá mbongbʉ ja ra jathe ya, pɛ di castiga Oja ngue nnepe da du.

5 Bi huacra c'ɛya p'ʉ ja ra sibi na ra Pablo p'ʉya. Pɛ hinte bi ja rá 'yɛ. 6 Gätho yø ja'i p'ʉya, tø'mi ngue xta nnenna 'yɛ ra Pablo, ogue n'na ts'ʉquits'ʉtho xta ndägui ngue da du. Tø'mi, tø'myø ja'i ngue te da ja ra Pablo. Pɛ bi nu p'ʉya ngue hinte di jatho. Bi 'bätyø n'yomfɛni yø ja'i p'ʉya, bi 'yɛmbi ngue n'na ra dahmu na ra Pablo.

7 Nup'ʉ dá n'uspigähe p'ʉya, ja orbʉtho yø häi n'na ra n'yohʉ ni hu ngue ra Publio. Gue'a di manda p'ʉ ja ra t'ʉhäi dá søngähe'a. Nhyu pa bi ja mmansuje, bi 'dacje ra ts'äya. 8 Nu'a rá papá ra Publio p'ʉya, mi oxpʉ ja rá t'ots'i ngue madi hyɛnni. Mi hɛmbra pa, 'nɛ ra 'bicji. Bi ma ra Pablo ngue bá nu p'ʉya. Bi marpabi Oja, bi japyø 'yɛ p'ʉ ja rá do'yo ra därquɛhi. Bi zä p'ʉya. 9 Mi 'yøhyø ja'i'a te bi nja p'ʉya, nu'ʉ yø därquɛhi ngue yø mmɛngu p'ʉ, bá ɛhɛ ngue bi hmarpabi Oja, 'nɛ bi zä ha hɛmbi. 10 Nuya yø ja'i ya, bi nu manhoje. M'mɛfa p'ʉya, nu'mø ma ohe ra barco ngue dá mähme, bi 'dacje te ga homhme p'ʉ ja ra 'yu.

Bi zøn'a Roma ra Pablo.

11 Mi gua'a nhyushna dá m'mʉhme p'ʉ ja ra t'ʉhäi ja mbo ra jathe, mi jap'ʉ n'na ra barco mi tø'mi ngue da thohra sɛ'ye, guɛ'a dá ohe'a p'ʉya. Bi nɛxpʉ ja ra hnini Alejandría na ra barco. Nu'a nnøpa senya ra barco p'ʉya, gue'a n'na ra cuate dahmu ni hu ngue ra Cástor, man'na p'ʉya ni hu ngue ra Pólux. 12 Dá søngähe p'ʉ ja ra hnini Siracusa p'ʉya. Ja dá m'mʉhme p'ʉ nhyu pa. 13 Ma mähme p'ʉya, dá tɛnthohe ra nnenga jathe, dá sømhme p'ʉ ja ra hini Regio. Mi hyaxpʉya, bi n'yo ra ndahi ni 'yɛ'a sur. Rá yo pa p'ʉya, dá søngähe p'ʉ ja ra hnini Puteoli. 14 Ja dá tinngähe p'ʉ yø 'yɛc'ɛi p'ʉya. Bi xicje ngue dá m'mʉhme p'ʉ nyoto ma pa. M'mɛfa p'ʉya, dá mähme Roma. 15 Nu'ʉ yø 'yɛc'ɛi bí 'bʉp'ʉ Roma, mi zä mi 'yøde ngue dará mpäcähe p'ʉ, bá ɛ'ʉ p'ʉya ngue da c'athe p'ʉ ja ra hnini Tres Tabernas. Mi'da p'ʉya bi thogui ngue bá thacje p'ʉ ja ra hnini Foro de Apio. Nu'mø ma nthɛgähe'ʉ bá thacje p'ʉya, bi ja mammadi Oja ra Pablo, 'nɛ bi hya ra ts'ɛdi ngue bi nu yø mmi'yɛc'ɛiui. 16 Nu'mø ma søngähe Roma p'ʉya, nuna ra capita nmi n'yogähe, bi däpyø ofädi na rá mmimhmuui. Pɛ ra Pablo bi njapi ngue bi m'mʉ'a n'nanni, hønda n'na ra soldado bi mädi.

Ra Pablo bi mambrá hya Oja p'ʉ Roma.

17 Rá hyu patho xtá søngähe Roma p'ʉya,
bi zonhna Pablo ya yø n'yohʉ di manda p'ʉ
ja yø nija di mpɛti yø judío, ngue bi nyaui.
Bi 'yɛmbi:
—Ague n'yø'ahʉ, hin tema nts'o dá øt'ä
ngue'a te ga nzʉcä yø judío. Ni xinga gue'ʉ
yø costumbre ma mboxitahʉ di thinngagui
n'na ra hya ngue gdi nnømman'ʉ. Pɛ
madague'a, bi jocä p'ʉ 'bʉhyø mmɛngu Roma. 18 Pɛ
comma ngue hin tema hya bi dinngagui
ya bi 'yørca ra nt'änni, janangue bi ne xtí
thøgagui. Porque hin tema hya bi nɛqui
ngue da t'ɛmbi ni 'yup'ʉ ga tu. 19 Pɛ himbi
ne yø judío ngue xti thøgagui. Da guecä
p'ʉya, dá ädi ngue da thocä ua Roma 'bʉhra
dast'abi, ngue da 'yørcagui ra ts'ʉt'abi,
madague'a hingui ja te rángue'a gui yajpä
yø judío. 20 Jananangue guehna ra hya dá
zon'nahʉ naya, ngue ga nyahʉ. Porque
jatho ngue ga mmangä hanja na ra hya
tø'myø judío ngue di nja. Nuna ra hya naya,
guehna ga nthut'igä conyø cadena naya.
21 Mi dahyø judío p'ʉya, bi 'yɛmbi:
—Hin tema sʉcua di søcua ngue di 'yɛ'a
Judea ngue nmayapi'i. Ni xinga gue'ʉ ma
mmijudíohʉ di søcua dadi yap'a'i, ogue di
nnømman'ʉ'i. 22 Nu'a ra hya guí mbɛni
guí mmanya, dí nne ga øcähe hague rá
nja'a. Porque dí pacähe ngue ndap'ʉ bi zä
hnømman'ʉ na ra 'da'yo nt'ɛc'ɛi na —bi
'yɛmbi.
23 Jananangue bi hyuspabi tema pa di mpɛti
p'ʉya. Pɛ xandøngu yø ja'i bi mpɛti p'ʉ säya
ra Pablo 'mø mi zønna pa. Bi dʉ'mra hya
ra Pablo 'mø mixudi, asta gue'mø mi dähra
nde. I xihyø ja'i ha di njap'ʉ di zo rá 'yɛ Oja.
I nnepyø judío ngue nu'mø bi dinyø mmʉi'a
te mmanna ley bi 'yotra Moisés, 'nɛ'a te bi
'yotyø pøngahya Oja, ya da 'yɛc'ɛi ra Jesús.
24 Bi nu manho 'da yø judío te bi manna
Pablo. Mi'da p'ʉya, hingui ɛc'ɛi te xifi. 25 Pɛ
comma ngue hinga 'da'igu mmamp'ʉya, bi
mʉdi bi bønyø ja'i ngue bi ma. Ra Pablo
p'ʉya bi 'yɛmbi:
—Majuani na ra hya bi manna Espíritu
Santo 'mø mi bɛnnba ra hya bi manna
pøngahya Isaías, ngue bi xihma mboxitahʉ,
bi 'yɛmbi: 26 "Ni ma ya, bá xihyø judío na ra
hya jaua, gui 'yɛmbi: Da 'yøhyø ja'i hanja ra
hya ja ua, pɛ hinda dinyø mmʉi hanja ra hya
da 'yøde. Nu te da nu yø ja'i, hinda dinyø
mmʉi yø ja'i hanja'a te da nu. 27 Porque
nuya yø ja'i ya, i njot'i yø n'yomfɛni. Ɛntho
xa ngotyø gu ngue hingui nne da 'yøhra
hya. Ɛntho xa ts'antyø dä ngue hingui
nne da hyɛt'a te ja ngue da hyɛti. Porque
hingui nne da dinyø mmʉi hanja ra hya,
'nɛ hingui nne di 'bätyø mmʉi ngue da
'yɛc'ɛigui, n'namhma ngue ga punnbabi yø
ts'oqui", ɛn'Oja. 28 A nuyá, dami pahmʉ
ya ngue nuna ra hya bá pɛn'Oja ngue di
mpøhyø ja'i, di 'bɛnnbʉ rá m'mʉhyø ja'i
hingyø judío naya. Nu'ʉ p'ʉya da 'yø'mø bi
sifi.
29 Mi manna Pablo na p'ʉya, bi ma yø
judío, pɛ di nju'mahyasɛ p'ʉ ni ma. 30 Nuna
ra Pablo, nyo jɛya bi m'mʉp'ʉ ja ra ngu bi
hmihi. Pɛ gä di unna ts'äya'ʉ yø ja'i bádi
zɛngua p'ʉ 'bʉi. 31 Bi hya ra ts'ɛdi xihyø ja'i
ha di njap'ʉ di zo rá 'yɛ Oja. Bi xännba
yø ja'i ha ɛxa nja na ra hya ngue ra Hmu
Jesucristo. Pɛ hinjondi hɛjpi.

Romanos
Ja ua ra carta bi 'yo'tra Pablo, ngue bi mɛnnba yø 'yɛc'ɛi Roma.

1 Nugä dra Pablo, ra mɛfigä ra Jesucristo. Nuna Oja bi 'yɛxqui ngue dra representantegä ra Jesucristo. Bi huanngagui Oja ngue ga mmambra hoga 'da'yo hya. 2 Ya mandønjam'mø tho bi 'yorpʉ ja ra Maca Libro yø pøngahya Oja ngue da 'yɛhra pa di nja ya yø hya n'youi na ra hoga 'da'yo hya. 3 Nuna ra hoga 'da'yo hya na, i mma hanja na ma Hmuhʉ Jesucristo ra Ts'ʉnt'ʉ Oja. I mma ngue bi nja'i, 'nɛ quehna ra mbom'mɛto ra dast'abi David. 4 Pɛ nu'a ra maca te ra Jesucristo, di nɛqui xanho ngue hingra ja'itho, porque bi bɛnnate 'mø mi du. Janangue nts'ɛditho di nɛqui ngue ra Ts'ʉnt'ʉ Oja.

5 Ra Jesucristo bi 'yøtra mate bi 'dacra 'bɛfi ngue ra representantegui. I nneque ngue ndap'ʉ bi zä yø häi, ga xicä ra hoga 'da'yo hya yø ja'i, 'nɛ da 'yɛc'ɛi. Da 'yøtyø ja'i'a ra hya ga xifi. Co nuna ra hya na, yø ja'i da 'yɛspabi ra Jesucristo. 6 A nuya yø ja'i bi zon'na Oja ngue bi 'yɛc'ɛi ra Jesucristo, xquet'a nzon'nahʉ Oja ngue gui 'yɛc'ɛihʉ ra Jesucristo ya.

7 Dadi zɛngua'ahʉ, ague gyø mmɛnguhʉ Roma. Bi ma'ahʉ Oja, gue'a i zon'nahʉ'a ngue gui sohʉ ra 'yɛ. Dí nnegä ngue nuna Oja ma Papáhʉ co 'nɛhna ma Hmuhʉ Jesucristo di jap'ahʉ 'nɛ da hyut'a ni mmʉihʉ.

---

8 A nuyá, ngue dí ɛc'ɛi ra Jesucristo, ya da zä ga mmat'Oja. Nu'mø dí mmat'Oja, dadi ja mammadi Oja conná ngue'ahʉ. Porque dadi johya ngue nuna ni nt'ɛc'ɛihʉ i ja, ya i hma ndap'ʉ bi zä. 9 A nugä, dí hahma mmʉi ngue dí ørpabi rá 'bɛfi Oja. Dí mmangä ra hoga 'da'yo hya ngue hanja rá Ts'ʉnt'ʉ Oja. Pɛ pa Oja ngue nu'mø dí mmat'Oja, zant'a dadi tɛt'ahʉ p'ʉ dí mmat'Oja. 10 Nugä, ɛmmɛi dí äpra mate Oja xamhmatho ngue Oja da nu ha di japi ngue da zä ga mmagä p'ʉ guí 'bʉhmʉ. 11 Porque dí nne ga mmagä p'ʉ ga ma nu'ahʉ. Gue'a di zä ga o'ahʉn'yu xanho hanja Oja'a, n'namhma ngue man'na gui hyahʉ ra ts'ɛdi. 12 Dí nnegä ngue nuna ma nt'ɛc'ɛihʉ i ja, man'na ga nhyathʉ ra ts'ɛdi n'na ngu n'najʉ.

13 Ague ma zi cu'ahʉ, dí nne guí pahmʉ ngue ya xangu yø nnidi xtá sänni ga ma nu'ahʉ. Pɛ asta guehya hingui sä ga mmap'ʉ. Nu'a nna ne ga mmagä p'ʉ, dí nne ga japä mi'da yø ja'i ngue da 'yɛc'ɛi ra Jesucristo tengutho dí ørpabi yø ja'i 'bʉi ndap'ʉ bi zä. 14 A nugä 'yo ma güɛnda ngue ga xihra hoga 'da'yo hya gätho yø ja'i. Ga xihra hya yø basʉcua, ga xihra hya'ʉ hingyø basʉcua. 15 Janangue nugä, nu'ʉ ni mmɛnguhʉ 'bʉp'ʉ ja ra hnini Roma, janjuani ngue dí nne ga xicä ra hoga 'da'yo hya'ʉ.

---

16 Nugä hindí pɛs'ma sä ngue ga mmangä na ra hoga 'da'yo hya. Porque nuna ra hya na, n'youi rá ts'ɛdi Oja para ngue di nyani gätho yø ja'i da 'yɛc'ɛi ra hya. Hinga høndyø judío di nyanyø te, sinoque xquet'a 'nɛ'ʉ hingyø judío di nyanyø te 'mø da 'yɛc'ɛi ra hya. 17 Nuna ra hoga 'da'yo hya na, ja timp'ʉ ma mmʉihʉ ngue Oja di hojpa rá ts'oqui ra ja'i, høntho da 'yɛc'ɛi ra Jesucristo n'na. Nguna ra hya mmamp'ʉ ja ra Maca Libro ngue ɛna: "Nu to da 'yɛc'ɛi Oja, gue'a ra ja'i di hojpabi rá ts'oqui'a 'nɛ di unna 'da'yo te ra ja'i".

---

18 Ya dí nnuhʉ ngue nuna Oja bí 'bʉ mahɛts'i, ra ndussutho ra castigo da japyø ja'i ngue yø ts'oc'ɛi. Porque nuya yø ja'i ya, nuna te ra nts'o øt'e, hindi japi da fahna ra hya majuani. 19 I jahma ha rá nja nguep'ʉ di fadi ngue 'bʉ Oja. Porque nuna Oja i udi hanja ngue 'bʉi. 20 A nuyá, nuna Oja na, hinjongui nnu na, pɛ nu te bi hoqui, gä dí nnuhʉ. Ja di nɛqui p'ʉ ngue 'bʉ Oja. Mi zä mi nja ra ximhäi, ya bi nɛqui ngue 'bʉ Oja, 'nɛ ja rá ts'ɛdi para zantho. Ya hingui säp'ʉ da 'yɛnyø ja'i ngue hingui padi ngue 'bʉ Oja. 21 Madague'a pahyø ja'i ngue 'bʉ Oja, pɛ hingui ɛspi ngue da 'yɛmbi gue'a Oja'a. Ni xindi ja mammadi. Nu'a te gäma hya ngue yø hyasɛ yø ja'i, gä hinte di muui. Gue'a corpabi yø n'yomfɛni'a. 22 Yø ja'i ɛna ngue ja yø mfadi, pɛ nu te øt'e, gue'a gui nɛqui ngue hinte padi. 23 Porque yø ja'i hingui ɛspabi na Oja maguesɛ hinjam'mø da du. Guego ɛspabi'ʉ yø dahmu ja yø hmi tengutho ra ja'i nuna da thotho. Bi hocyø dahmu ngue

yø ts'ints'ʉ, bi hocyø dạhmụ ngue yø c'ɛ̱yạ, bi hocyø dạhmụ ngue yø zụ'ɛ̱ ja goho yø gua, ɛ̱mbị ngue gue'ʉ Ojạ'ʉ.

24 Ngue ngụnạ bi 'yøtyø jạ'ị, nụnạ Ojạ ya bi hyɛp'ʉ, bi ụnnạ 'yụ yø jạ'ị ngue dạ 'yøt'ạ te rạ nts'o so yø mmʉi. A nụ yø jạ'ị p'ʉya, rạ 'bɛ'isätho te dị n'yørpe n'na ngụ n'na. 25 Guehya yø jạ'ị hịmbị ne dạ 'yɛc'ɛ̱ị nạ rạ hyạ majuạnị para ngue dạ bạdị hanja Ojạ. Sinoque nụ'ạ rạ fɛhnị, gue'ạ ɛ̱c'ɛ̱ị'ạ. Pɛ yø jạ'ị hịnguị thạnne Ojạ, nụnạ bi hoqui te gämạ cosa i ja. Sinoque gue'ʉ yø cosa bi hoc'ạ Ojạ thạnne yø jạ'ị. 'Nɛ̱ gue'ʉ nnụ mạnsụ'ʉ. Conque nụnạ majuạnị ngue Ojạ p'ʉya, hønt'ạ nị 'yụp'ʉ ngue dạ ma nthạnne para zạntho'ạ. Dạ ngụt'ạtho.

26 Jạnạngue nụnạ Ojạ, di ụnnạ 'yụ yø jạ'ị ngue dạ 'yøt'ạ te yø 'bɛ'isä gạ 'yo. Nụ yø xisu hịnguị nne dị nthạtị ngue dị m'mʉhyø ndø, sinoque yø mmịxisuui'ʉ dị n'ụnị ngue di 'bɛspạbị yø sä. 27 Xquet'ạ njarbʉtho yø n'yohʉ p'ʉya, hịnguị nne ngue dị nthạtị ngue dị m'mʉhyø xisu. Sinoque dị n'ụnị ngue yø mmịn'yohʉui di 'bɛrpạbị yø sä. Pɛ nụ'ạ rạ nts'o gạ 'yo ya yø jạ'ị ya, ya ja rá njụt'ị'ạ te øt'e, ngue gä rạ m'mɛdi gạ 'yo.

28 A nụ yø jạ'ị hịnguị nne dạ bạdị hanja Ojạ, jạnạngue nụnạ Ojạ bi hyɛp'ʉ, bi ụnnạ 'yụ yø jạ'ị dạ 'yøt'ạ te rạ nts'o so yø mmʉi ngue hịnnị 'yụp'ʉ dạ 'yøt'e. 29 Ya xạ bɛnnbạ yø mmʉi yø jạ'ị'ạ rạ nts'o gạ 'yo. A nụ yø jạ'ị, yø 'yots'om'mäi, yø ts'oc'ɛ̱ị, mạn'na nị netho ngue di xạndị te pɛts'i, yø zɛya, yø hyote, yø nequisʉi, yø hyäte, yø mạmbɛthạnị. 30 Ɛn'ạ häi yø mmịc'ɛ̱ị̱ui p'ʉ ha yạ. 'Nɛ̱ nnụ mạn'ʉ Ojạ, hịnjongụị sụ, yø dennạte, di 'yɛ̱ts'ị ha yạ, honị ha di zä dạ 'yøtrạ nts'o. Hịnguị ɛ̱c'ɛ̱ị rá papá ogue rá mamá 'mø nzofo. 31 Mạ 'bɛdi yø mmʉi. Nụ te mmạ ngue dạ 'yøt'e, hịnguị øt'e. Hịn'yʉ yø yemmʉi, 'nɛ̱ hịndị pụnnbạbị yø mmịc'ɛ̱ị̱ui. Hịn'yʉ yø huɛ̱cạte. 32 Nụya yø jạ'ị øtya yø hyạ ja ua, pạdị xạnho ngue mman'Ojạ ngue dạ japrạ castigo ya yø jạ'ị øtrạ ts'oqui. Pɛ yø jạ'ị ɛ̱nạ mạn'na di sigue nị 'yøtho rạ ts'oqui. Nụ'mø nnụ ngue xạnts'o te øtyø mmịc'ɛ̱ị̱ui, astạ di johya.

2

1 Nụ to gä hạspạ rạ güɛnda te gạ 'yo rá mmịc'ɛ̱ị̱ui, ɛ̱mbị ngue dạ ma rạ castigo ngue rạ ts'oqui øt'e, pɛ nụnạ rạ jạ'ị hạxrạ güɛnda, guehnạ di jasɛ p'ʉ dạ ma rạ castigo nạ, porque xquet'ạ ja rá ts'oqui. 2 Dí pạhmʉ njuạnị ngue nụnạ Ojạ, go nị 'yụp'ʉ dạ hyạspạ rạ güɛnda'ạ te gä rạ nts'o øtyø jạ'ị nạ. 3 Nụ to gätho mmạ ngue dạ ma rạ castigo rá mmịc'ɛ̱ị̱ui ngue xạnts'o te øt'e, 'nɛ̱ xquet'ạ njasɛ p'ʉ ngue xạnts'o te øt'e, xquet'ạ 'nɛ̱hya hịndị mpommị rạ castigo ya. 4 ¿Ua hịndị ụnnạ güɛnda nạ rạ jạ'ị nạ, ngue hanja ngue nụnạ Ojạ, hịngạ 'bexque'ạ di japrạ castigo rạ jạ'ị 'mø xạnts'o te øt'e? Rạ jạ'ị i jonnbạbị rá mạte Ojạ, porque Ojạ i tø'mrạ jạ'ị ngue dạ hyɛp'ʉ rạ nts'o gạ 'yo. 5 Nụ ra jạ'ị xạndønnạxị rá mmʉi ngue hịnguị nne dạ hyɛp'ʉ rạ nts'o gạ 'yo, pɛ nụ'mø rạ pa dạnị hyạxrạ güɛnda Ojạ, mạn'na xạngụ rạ castigo dạ thohnạ rạ jạ'ị njap'ʉ.

6 Nụnạ Ojạ, nụ te xạ 'yøt'e n'na ngụ n'na yø jạ'ị, gue'ạ rạ njụt'ị di t'ụn'nạ. 7 Nụnạ Ojạ, rạ 'da'yo te di ụnnị te'o ya gạ 'bʉ'ạ ngue høndrạ nho øt'e, i honnbị ngue ha di hnụ mạnho Ojạ 'nɛ̱ di ja ndụmmʉi ngue honị ha di yʉrbʉ dị mạnda Ojạ para zạntho. 8 Pɛ Ojạ, dạ japrạ castigo ya yø jạ'ị fɛstho rạ hyạ 'nɛ̱ hịnguị nne dạ 'yɛc'ɛ̱ị̱ nạ rạ hyạ majuạnị, sinoque gue'ạ te xạnts'o gạ 'yo. 9 Rạ ndø dụmmʉi dạ thogui te'o gätho xạnts'o te gạ 'yo. Hịngạ høndyø judío, sinoque 'nɛ̱'ʉ hịngyø judío mạthoguitho rạ n'ʉ dạ zä. 10 Pɛ nụ'ʉ yø jạ'ị ngue gä rạ nho gạ 'yo, gä rạ nho di t'ụnnị. Ojạ dạ 'yøt'e ngue dạ hnụ mạnsụ 'nɛ̱ dạ hyụrpạ yø mmʉi. Hịngạ høndyø judío, sinoque xquet'ạ 'nɛ̱'ʉ hịngyø judío dị nthɛui rạ nho. 11 Porque nụnạ Ojạ, n'na ngụ n'na yø jạ'ị dạ hyạspạbị xạndønho rạ güɛnda.

12 A nụyá, gätho yø jạ'ị, gä ja yø ts'oqui. Pɛ nụnạ Ojạ dạ hyạspạbị rạ güɛnda. A nụ yø jạ'ị ngue hịnguị pạ'ạ rạ ley gạ 'yo yø judío, xquet'ạ dạ thạspạ rạ güɛnda co nụ'ạ te rạ hyạ pạdị. Pɛ nụ yø jạ'ị pạdị te mmạmp'ʉ ja rạ ley gạ 'yo yø judío, dạ thạspạbị rạ güɛnda co nụ'ạ te rạ hyạ nt'ot'i p'ʉ ja rạ ley. 13 Porque Ojạ hịndị nụ mạnho yø jạ'ị'ạ ngue høntho dạ bạdị te mmạmp'ʉ ja rá ley Ojạ. Nụ'ʉ yø jạ'ị nnụ mạnho Ojạ, gue'ʉ yø jạ'ị dạ 'yøt'ạ te rạ nho mmạmp'ʉ ja rá ley Ojạ'ʉ. 14 A nụyá, mạdạgue'ạ 'bʉhyø jạ'ị ngue hịnjạm'mø xạ 'yøde te rạ hyạ nt'ot'i p'ʉ ja rạ ley gạ 'yo yø judío, pɛ xquet'ạ ya pạsɛ'ạ te rạ nho dị mạnda Ojạ ngue dạ n'yo. Porque pạsɛ p'ʉ ja yø n'yomfɛ̱nị'ạ te rạ nho i jatho

ngue da 'yøt'e. Ya xquet'a di nthɛdui'a te
ra nho mmamp'ʉ ja rá ley Oja. 15 Nu'a te
ga 'yo, gue'a gui nɛqui'a ngue pap'ʉ ja yø
n'yomfɛni'a te ra nho mmamp'ʉ ja ra ley
nuna ja ngue da 'yøt'e. I pahyø ja'i ngue'mø
xanho te øt'e, ogue hinguí ho te øt'e. 16 Nu
te gäma hya mbɛmp'ʉ ja yø mmʉi yø ja'i,
nuna Oja, da 'yɛhra pa da pɛnhna Jesucristo
ngue da hyaspa ra güɛnda yø ja'i te gäma
hya mbɛni. Guehna ra hya dí mmangä naya
mɛnte ngue dadi 'yongä ra hoga 'da'yo hya.

17 Nu'ʉ yø judío, dí nne ga xi'ahʉ te ra hya
ja ngue da thogui. Guehya padi xanho te
mmamp'ʉ ja ra ley bi 'yotra Moisés. 'Nɛ
di 'yɛts'i ngue padi xanho hanja Oja. 18 Yø
judío padi xanho hanja'a te rá pähä Oja,
porque nuna ra ley i ca, guehna xännbabi
na ndana gue'a ra nho i jatho ngue da 'yøt'e.
19 I ɛna ngue yø mbadi xandønho, da zä da
xännbabi yø ja'i ɛntho yø xädä ngue 'yo
'bɛxui. 20 I ɛna ngue padi xandønho ha di
japra hya da xännbabi'ʉ yø ja'i hinte padi.
I ɛna ngue padi xandønho ha di japra hya
di opan'yu'ʉ yø ja'i hinguí padi hanja ra
hya. Porque nup'ʉ ja ra ley, i ɛna ngue gä
ja bí jʉjpʉ'a ra hya majuani ngue xännbabi
yø ja'i. 21 Pɛ xi'mø ɛna ngue majuani'a te
ra hya xännbabi mi'da yø ja'i, ¿hanja'mø
ngue hinguí øt'a te ra hya xännbate 'mø?
I ɛmbi ngue hinguí ho di mpɛ yø ja'i,
¿hanja'mø ngue go i mpɛsɛ? 22 I ɛmbi ngue
hinguí ho di n'yots'om'mäi yø ja'i, 'nɛ go
'yots'om'mäisɛ. I ɛna ngue hinguí nnu
manho yø dahmu, pɛ nuya p'ʉya, guehya
pɛsɛ'a ra mɛnyu di mpɛti p'ʉ ja ra nija ya.
23 Di 'yɛts'i ngue ɛna padi xandønho'a te ra
hya mmamp'ʉ ja ra ley. Pɛ nuyá, guehya
hinguí øtya yø hya mmamp'ʉ ja ra ley ya,
go guehya yø ts'oqui ya nguep'ʉ hinguí
nnu mansu Oja yø ja'i. 24 I nt'ot'i p'ʉ ja ra
Maca Libro ngue ɛna: "Go ni ts'oquihʉ p'ʉ
nnømman'ʉ Oja ya yø ja'i hingyø judío", i
ɛnna hya.

25 Nu ra ja'i bi mi ngue ra judío, ya xanho
ngue'mø øt'e te gäma hya mmamp'ʉ ja ra
ley ga 'yo yø mmijudíoui. Pɛ nu'mø hinguí
øt'e te gäma hya mmamp'ʉ ja ra ley, ya
hinte di muui, madague'a bi mi ngue ra
judío. 26 A nu ra ja'i hingra judío, 'nɛ da
'yøt'e te mmamp'ʉ ja ra ley ga 'yo yø judío,
ya rá ja'i Oja. Ya cohi tengutho 'mø dra
judío. 27 Nu ra ja'i ngue hingra judío pɛ
øt'e te mmamp'ʉ ja ra ley, ya di nɛquí
xanho ngue ja rá ts'oqui ra judío. Porque
ja ha nt'ot'i ra ley i ca, 'nɛ hinguí øt'e te
mmamp'ʉ ja ra ley i ca. 28 I t'ɛmbi ngue
ra judío, gue'a rá ja'i Oja'a. Pɛ himma
juani ngue rá ja'i Oja ra ja'i nu'a høntho
bi mi ngue rá basi ra judío, ogue n'youi ra
hmɛpya rá do'yo tengutho yø judío ngue
n'youi ra circuncisión. 29 A nu'a majuani
ngue rá ja'i Oja, gue'a ra ja'i hahrá mmʉi
ngue hɛp'ʉ ra nts'o'a. Guehna ra ja'i nnu
manho Oja na p'ʉya, madague'a ngue hingo
nnu manho yø ja'i.

3

1 Pɛ nuna ra hya dí mmangä, hindí
mmangä ngue hinte di muui te bi 'yøt'Oja
ngue bi huanhyø judío 'nɛ bi manda
bi njapra hmɛpya ngue ra circuncisión.
2 Porque xangu ha rá nja ra hya. Porque
gue'ʉ yø judío, ma datho ngue bi fätrá hya
Oja. 3 A nuyá, nu 'da'ʉ yø judío ya, ya bi
hyɛp'ʉ Oja. Pɛ, ¿ua rángue bi hyɛp'ʉ Oja'ʉ,
ua go 'nɛ'a Oja da hyɛp'ʉ'a rá hya bi ma
ngue da 'yøt'e? 4 Nu'a, hin'na'a. Madague'a
gä yø fɛhni yø ja'i, pɛ nuna Oja hinjam'mø
di fɛhni na. Nguna ra hya nt'ot'i p'ʉ ja ra
Maca Libro, i ɛna: "Nu'i ma Oja'i, di nɛquí
ngue nu'a te ra hya guí mma, gä xanho.
Hinjonni ja'i da bøni da 'yɛmbi ngue hinga
gue'a ra hya guí mma", i ɛna.

5 Pɛ xi'mø ngue gue'a ra nts'o dí øthʉ,
ja di nɛquí p'ʉ ngue tate xandønho Oja,
¿ndana ja ngue ga mmamhmʉ ya 'mø? ¿Ua
da zä ga ɛmhmʉ ngue ya hinni 'yup'ʉ te
da 'yørcahʉ Oja ngue da jacjʉ ra castigo
'mø? Porque gue'a yø hya yø ja'i'a. 6 Nu'a ra
hya'a, hinda zä ngue gue'a ga mmamhmʉ'a.
Porque nu'mø ya hinni 'yup'ʉ te ørcahʉ
Oja, ¿ha di zä da hyaspabi ra güɛnda yø ja'i
'bʉ'a nximhäi 'mø?

7 Pɛ xi'mø mmannа fɛhni n'na, ja di nɛquí
p'ʉ ngue nuna Oja i tate xandønho rá hya,
porque hinjam'mø di fɛhni Oja, ¿ua sä ga
ɛmhmʉ ngue ya hinni 'yup'ʉ da hasca ra
güɛnda ma ts'oquihʉ na Oja 'mø? 8 Ya
sätho ngue man'na xants'o te ga øthʉ 'mø,
n'namhma ngue da zä ga mamhmʉ ngue
dí honnbahʉ ha di nɛquí ngue xandønho
Oja. Nuna ra hya naya, i 'bʉ i'da yø ja'i di
yajpaguí ngue ɛnguí ngue ngu'a ra hya dí

xännbate. Pɛ himma juani ngue xants'o te
dí xännbate. Nuya yø ja'i mman'a ra hya'a,
guehya yø ja'i ni 'yup'ʉ da ma ra castigo ya.

---

9 Xi ya 'mø, ¿ua man'na tate xanho'ʉ yø
judío ngue gätho mi'da yø ja'i ya 'mø? Nu'a
ra hya'a, hinda zä'a. Porque ya dí mmangä
ngue ngu'ʉ yø judío, ngu'ʉ hingyø judío,
gä ja yø ts'oqui. 10 Nup'ʉ ja ra Maca Libro
nt'ot'i p'ʉ ra hya ngue ɛna: "Hinjonni ja'i
di øni ngue xtanho te ga 'yo, ni xinga n'na
nc'ɛi. 11 Hinjonni ja'i di øni ngue di tini
hanja ra hya. Ni xinga n'na nc'ɛi di øni
ngue da hyon'Oja. 12 Gätho yø ja'i ya xa
hyɛp'ʉ Oja. Porque xøgue gä ra m'mɛdi ga
'yo. Hinjongui øni ngue xtanho te øt'e,
ni xinga n'na nc'ɛi. 13 Nu'mø bi nya yø ja'i,
tengutho 'mø bi ma nts'ots'i p'ʉ o ra ánima,
njapʉ ga nts'o ra hyaønna ne. Gä ra fɛhni
ga ya. Ra ndate n'youi yø hyaønna ne ra
ja'i, tengutho ra pozʉ 'mø bi za ra ja'i n'youi
ra ndate p'ʉ ha sa. 14 Høndra ts'ate ga ya,
hinjam'mø di ya manho. 15 Høndra nthote
nne. 16 Nup'ʉ ha ni ma, gä ra nts'oni ørpa
yø ja'i. 17 Nu'a da japi ngue hindi nsʉhyø ja'i,
hingui padi ha rá nja'a ra hya'a. 18 Ni xinga
gue'a di so yø mmʉi ngue da nu mansu Oja".
19 Nguna ra hya nt'ot'i p'ʉ ja rá ley Oja.
Jananngue nuyá, hingui sä ngue to da 'yɛna
ngue hin'yʉ rá ts'oqui. Porque nu'a te ra
hya mmanna ley, i mman'a te ga 'yo yø ja'i
ca'a ra ley'a. Guehna ra hya mman'Oja na
ngue gätho yø ja'i 'bʉ'a nximhäi, gä ja yø
ts'oqui. 20 Nu'a te gä ra nho di manda ra ley
ga 'yo yø judío, hinjongui øni ngue di øt'e.
Jananngue nuyá, nu to ɛna ngue ga 'yo'a te
di manda ra ley, pɛ hinga gue'a di nyanná
te'a. Porque Oja bi unna ley para ngue ga
pahmʉ ngue ja ma ts'oquihʉ.

---

21 A nuyá, ra hoga 'da'yo hya i mma ha rá
nja ra hya ngue di hoga ma ts'oquihʉ Oja.
Ya di nɛqui ngue bi hogatho ma ts'oquihʉ
Oja, hinga gue'a ra ley ga 'yo yø judío i
nhohma ts'oquihʉ. Nup'ʉ ja ra ley, nu'ʉ
yø øngahya Oja bi 'bɛt'o ra hya ngue da
zønna pa da yanjʉ Oja. 22 Nuna Oja, di hoga
ma ts'oquihʉ 'mø ga ɛc'ɛihʉ ngue ya bi
yanjʉ ra Jesucristo. Hønt'o bi zä ma ja'i
da 'yɛc'ɛi, di hojpabi rá ts'oqui. Porque
gätho yø ja'i, mahyonitho ngue guehna Oja
di hojpabi yø ts'oqui. 23 Porque gätho yø
ja'i, gä ja yø ts'oqui. Hinjongui øni ngue
di øt'a te ra nho i nne Oja ngue da 'øtyø
ja'i. 24 Nuna Oja, ra matetho bi 'yøt'e ngue
bi hoga ma ts'oquihʉ. Porque ra Jesucristo
gue'a bi gurca ma ts'oquihʉ'a. 25 Nuna Oja,
bá pɛnhna Cristo para ngue yø hmi yø dä
yø ja'i p'ʉ da tho. Bi du ngue di hojpa
yø ts'oqui gätho yø ja'i da 'yɛc'ɛi. Nu'mø
mi du ra Cristo, ya bi nɛqui hanja ra hya
ngue ya bi nhohyø ts'oqui yø ja'i. Nu'mø
yø pa xa thogui, xa nzɛrpa yø ja'i na Oja,
himbi mɛnhna castigo ngue yø ts'oqui xa
'yøt'a m'mɛt'o. 26 Pɛ nuya ngue ya bi du
ra Cristo, ya di nɛqui ngue njut'i gätho yø
ts'oqui yø ja'i. A nuyá, ya dí haxhʉ njuani
ngue Oja, njuantho ra ts'ʉt'abi øt'e, nu te'o
gätho ɛc'ɛi ra Jesucristo, gue'ʉ di hojpa yø
ts'oqui'ʉ.
27 Xi ya, ¿hapʉ di nɛqui yø hya'ʉ di 'yɛts'i,
ɛna ngue ja tema nho bi 'yøt'e ngue i
nhohyø ts'oqui ya? Ya hinha di nɛqui'a
ya. Porque nu'a i nyanma tehʉ, hinga
gue'a ngue ga øthʉ'a te mmamp'ʉ ja ra
ley'a. Sinoque nu'a i nyanma tehʉ, gue'a
ma nt'ɛc'ɛihʉ ja'a. 28 A nuyá, ya dí nnuhʉ
ngue nu'a i nhohma ts'oquihʉ, hinga gue'a
ngue ga øthʉ'ʉ yø hya mmamp'ʉ ja ra ley ga
'yo yø judío'a. Nu'a di nhohra ts'oqui, gue'a
ngue da t'ɛc'ɛi ra Jesucristo'a.
29 Xi Oja, ¿ua ɛn'a ngue hønt'ʉ yø judío
yø Oja'a? ¿Uangui mman'Oja ngue 'nɛ'ʉ
hingyø judío yø ja'i Oja? Majuani ngue
xquet'a 'nɛ'ʉ. 30 Porque nuna Oja, 'dasɛ
na. 'Nɛ guehna di hojpi gätho yø ja'i da
'yɛc'ɛi ra Jesucristo na, ngu yø judío, ngu'ʉ
hingyø judío, gä di hojpi. 31 Xi ya, ngue ja
ma nt'ɛc'ɛihʉ, ¿ua da zä ga ɛmhmʉ ngue
ya hinga øthʉ'a te ra nho mmamp'ʉ ja ra
ley ya'mø? 'Yo gui mman'a tengu'a. Hante
gue man'na gue'a di zäp'ʉ ga øthʉ'a te
mmamp'ʉ ja ra ley'a.

4

1 Xi ma mboxitahʉ ra Abraham, ¿te 'bɛ'a
bi 'yøt'e ngue Oja bi hojpabi yø ts'oqui?
2 Nu'mø ngue ra Abraham ja tema nho bi
'yøt'e janangue Oja bi hojpabi yø ts'oqui,
ya säp'ʉ da 'yɛna di 'yɛx'mø. Pɛ pa Oja
ngue hingui sä di 'yɛts'i. 3 I mmamp'ʉ ja
ra Maca Libro ha bi nja ngue Oja bi hojpabi
ra Abraham ngue ɛna: "Ra Abraham bi

'yɛc'ɛi ngue di nja'a te ra hya xi xi Oja.
Nu'a i 'yɛc'ɛi p'ʉya, Oja bi hojpabi", i ɛna.
4 A nuyá, nu'mø ngue to øt'a n'na ra 'bɛfi,
nu'a ra nzäbi ma t'unni, ya hingra matetho
t'ørpe ngue'a te ma t'unni, sinoque thupi.
5 Pɛ Oja hinguі ɛnjʉ ngue ja tema 'bɛfi ga
øthʉ ngue di hoga ma ts'oquihʉ. Porque
Oja, ra matetho bi 'yøt'e ngue bi hoga ma
ts'oquihʉ. A nuyá, høntho ga ɛc'ɛihʉ ngue
Oja di nja'a te bi ma. 6 Ra David bi ma ngue
ra mmɛnthi di nthɛui yø ja'i nu'ʉ di hojpabi
Oja, madague'a hinguі øt'e gätho'a te ra
nho ja ngue da 'yøt'e. 7 Bi 'yɛna: "Ya ra
mmɛnthi bi nthɛui yø ja'i, nu'ʉ di punnbabi
Oja. Ya hinda japra castigo ngue yø ts'oqui
xa 'yøt'e. 8 Ya ra mmɛnthitho bi nthɛui yø
ja'i nu'ʉ ja yø ts'oqui 'nɛ di hojpatho Oja yø
ts'oqui", i ɛna.
9 Xina ra mmɛnthi na, ¿ua høndyø judío
mmɛpya yø do'yo di nthɛui na ra hya na?
Nu'a, hin'na'a. Sinoque 'nɛ'ʉ yø ja'i hinga
mhmɛpya yø do'yo di nthɛui na ra mmɛnthi
na. Porque dí xi'ahʉ ngue ra Abraham bi
'yɛc'ɛi ngue di nja'a te ra hya bi xi Oja.
Nu'a i 'yɛc'ɛi p'ʉya, gue'a i hojpabi Oja'a.
10 Xi'mø mi ma mahojpi ra Abraham, ¿ua ya
mhmɛpya, ua gue tobe himmani hmɛpya
'mø mi ma mahojpi? Nuná, bi ma mahojpi
hante ngue da hmɛpya. 11 M'mɛfa p'ʉya,
ra Abraham bi njapra hmɛpya ngue ra cir-
cuncisión, gue'a bi nøpa hmɛpya Oja ngue
ya bi hojpi ngue bi 'yɛc'ɛi. Janangue nuyá,
guehna ra Abraham i nnøpa papá to gätho
ja yø nt'ɛc'ɛi ya. Madague'a hinguі n'youi
ra hmɛpya ngue ra circuncisión, pɛ Oja di
hojpi. 12 Xquet'a ra Abraham guehna bi
nøpa papá'ʉ to gä bi njapra hmɛpya ngue ra
circuncisión. Pɛ hinga høntho bi nøpa papá
ngue n'youi ra hmɛpya, sinoque bi nøpa
papá ngue bi dɛnnbabi rá nt'ɛc'ɛi bi nja ra
Abraham hante ngue da hmɛpya.

---

13 Nuna Oja, bi yarpabi n'na ra hya ra
Abraham ngue nu'ʉ yø mbom'mɛto, di
t'unna häi da gohmi gä rá ngʉni nximhäi.
Pɛ hingue i t'unna häi da gohmi ngue da
t'ɛmbi bi 'yøt'e gätho'a te mmamp'ʉ ja ra
ley. Nu'a, hin'na'a. Sinoque bi 'yɛc'ɛi
ngue Oja bi hojpabi yø ts'oqui, janangue bi
t'un'na ra häi da gohmi. 14 Nu'mø di t'ɛnjʉ
ngue jatho ga øthʉ te gä mmamp'ʉ ja ra ley,
ja di n'nacjʉ'a te ra hya di yat'a Oja, ya hinte
ni bøntho ma nt'ɛc'ɛihʉ 'mø. Xi mmangu'a
ra hya di yat'a Oja p'ʉya, xquet'a hinte ni
bøntho 'mø, porque gä ja yø ts'oqui yø ja'i.
15 'Nɛ nu'a ra ley, ra castigotho n'youi'a.
Nup'ʉ hapʉ fadi tema hya mmanna ley, ya
pahyø ja'i ngue ja yø ts'oqui, porque hinguі
øt'e te mmamp'ʉ ja ra ley.

16 Nuna ra hya di yat'a Oja, i mma ngue
gue'ʉ yø ja'i da 'yɛc'ɛi, di japi. Ya di nɛquі
p'ʉya ngue Oja ra matetho bi 'yøt'e ngue di
japi to da 'yɛc'ɛi. Hinguі mman'Oja ngue
da hønt'ʉ to da 'yøt'e te mmamp'ʉ ja ra
ley di japi. Porque ra ja'i ja rá nt'ɛc'ɛi
tengutho rá nt'ɛc'ɛi bi nja ra Abraham, ya
guehna ra Abraham i nnøpe ngue rá papá
ra 'yɛc'ɛi. 17 Guehna i nne da manna hya bi
xi Oja ra Abraham ngue bi 'yɛmbi: "Ague
Abraham, ga øt'ä ngue guí cohi grá papá ya.
Porque xangu ni basi di nxandi gä rá ngʉni
nximhäi", bi yɛmbi. Nuna ra Abraham
bi 'yɛc'ɛi te bi man'Oja, porque Oja i sä
da 'yøt'e ngue di bɛnnate'ʉ to ya xa ndu.
Ximmi sä da 'yøt'e ngue di m'mʉ'ʉ yø basi
tobe hinguі 'bʉi.

18 Ra Abraham bi xi Oja ngue di m'mʉhrá
basi, nuna rá basi di m'mʉi, di nxandi
ndap'ʉ bi zä gä ra ximhäi. 'Nɛ hinguі sä
di 'bede hangu ga ngu. Ra Abraham himbi
badi ha di zä di nja na ra hya na, pɛ nu'a
te ra hya bi xi Oja, bi 'yɛc'ɛi ngue di nja.
19 Ra Abraham rá nzɛgui ya mmɛmi 'bʉ'a
n'na ciento njɛya. Ra Sara p'ʉya, xquet'a
ya ra bødac'ɛi. Ya xi thohyø pa p'ʉ xtí
m'mʉhrá basi. Pɛ ra Abraham himbi 'bɛhrá
nt'ɛc'ɛi bi nja. 20 Hinjam'mø bi nyobɛni.
Sinoque n'nat'a bi bɛni ngue di nja'a te ra
hya xi xi Oja. Bi hya ra ts'ɛdi ɛc'ɛitho ngue
di m'mʉhrá basi xi xi Oja ngue di m'mʉi.
Janangue ɛspatho Oja. 21 Nuna ra Abraham
ya man'natho di segura p'ʉya ngue Oja i ja
rá ts'ɛdi da 'yøt'a te gäma hya di yat'i ngue
di nja. 22 Nuna rá nt'ɛc'ɛi bi nja ra Abraham,
guehna i hojpabi Oja yø ts'oqui mi ja na.

23 Nu'mø mi ma nt'ot'i ra hya ngue ya bi
ma mahojpi ra Abraham, hin'i ma nt'ot'i
na ra hya na ngue høntho da hnu manho
ra Abraham. 24 Sinoque bi ma nt'ot'i na ra
hya na, ja ga pahmʉ p'ʉ ngue Oja xquet'a di
hogahʉ 'mø ga ɛc'ɛihʉ na Oja bi 'yøt'e ngue
bi bɛnnate ma Hmuhʉ Jesucristo 'mø mi du.
25 Nuna ra Jesús, bi n'uni bi tho ngue bi gurca
ma ts'oquihʉ. M'mɛfa p'ʉya, bi bɛnnate. A

nuyá, gue'a i hogahʉ Oja'a ya.

5

1 Ya bi nhohma ts'oquihʉ ngue dá ɛc'ɛihʉ
na ma Hmuhʉ Jesucristo. Conná nguehra
Jesucristo ya dá nhojpahʉ Oja. 2 Ya dá
tinnbahʉ rá mate Oja ngue dá ɛc'ɛihʉ ra
Jesucristo. 'Nɛ dadi johyahʉ ngue bá ɛp'ʉ
ra pa ga nnuhʉ'a ra nho di un'Oja. 3 Pɛ
hinga høndra nho di un'Oja gdá johyahʉ
ya, sinoque 'nɛ'mø dí sähʉ ra n'ʉ jatho ga
johyahʉ. Porque nu'mø sä ra n'ʉ n'na,
ja fʉp'ʉ ngue sɛti hangu ra n'ʉ sä ra ja'i.
4 Nu'mø dí sɛti hangu ra n'ʉ dí thohmʉ, ya
nnu manhojʉ Oja 'mø. A nu'mø ya nnu
manhojʉ Oja p'ʉya, ya dí pahmʉ ngue bá
ɛp'ʉ ra pa ga nnuhʉ'a ra nho di uni. 5 Nuna
ra nho ja ngue di n'nacjʉ, hingra fɛhnitho
na. Porque ya bá 'bɛnngahʉ ra Espíritu
Santo ga n'yohʉ, gue'a xoga ma mmʉihʉ ha
gdá pahmʉ ngue majuani di macjʉ Oja'a.
6 A nujʉ, hinda zä ngue ga honsɛ ha di
nyamma tehʉ. Pɛ bi zønna pa bi nja'a
te bá sän'Oja, ngue ra Cristo bi du conná
nguehma ts'oquihʉ. 7 Conque nujʉ, hinjon-
ni ja'i di øni da 'yɛnná te da tho conná
nguehrá mmic'ɛiui, madague'a ra hoja'i'a
ja ngue da tho. Pɛ rá nzɛgui 'bʉi te'o da
'yɛnná te da tho conná ngue'a ra ndø hoja'i.
8 A nuyá, di nɛqui xanho ngue di macjʉ
Oja, porque ra Cristo bi du conná nguecjʉ,
conque ja ma ts'oquihʉ. 9 Ra Cristo ya bi du
ngue bi hoga ma ts'oquihʉ. Jananngue nuyá,
man'natho dí haxhʉ njuani ngue ya bi
yanjʉ p'ʉ ja ra castigo di nja'mø rá nzɛgui.
10 Conná nguehma ts'oquihʉ, mama nsʉihʉ
Oja. Pɛ bi 'yøt'Oja ngue da nhojpahʉ conná
ngue'a i du rá Ts'ʉnt'ʉ. A nuyá, ya dadi
n'amigohʉ Oja ya. Ya man'natho dí haxhʉ
njuani ngue hinguí ɛncjʉ ra Cristo, sinoque
'bʉi ngue da yanjʉ p'ʉ ja ra castigo. 11 Pɛ
hinga høntho ga johyahʉ ngue ya bi yanjʉ
p'ʉ ja ra castigo, sinoque ma datho dadi
johyahʉ ngue ya dá nhojpahʉ Oja conná
nguehna ma Hmuhʉ Jesucristo.

---

12 Nuua ja ra ximhäi, n'na nc'ɛitho rá
mʉdi bi 'yøtra ts'oquí. Ja bá fʉp'ʉ ra ndate
p'ʉya ngue'a ra ts'oquí bi nja. Jananngue
nuyá, nu gätho yø ja'i 'bʉi, gä i tu porque
gä øtra ts'oquí. 13 Nu yø ja'i bi m'mʉi hante
ngue da fahra ley bi 'yotra Moisés, gä bi
'yøtra ts'oquí. Nu'ʉ yø ja'i'ʉ, hinguí sä da
'yɛna ngue hinguí padi ndana'a ra nho ja
ngue da 'yøt'e. 14 Di nɛquí ngue ra ts'oquí bi
'yøtyø ja'i, porque gä bi du. Rá mʉditho ra
Adán bi 'yøtra ts'oquí, m'mɛfa p'ʉya gätho
mi'da yø ja'i bi 'yøtra ts'oquí, madague'a
ngue hinga 'da'iguui ra ts'oquí bi 'yøtra
Adán.

Nu'a te ra ts'oquí bi 'yøtra Adán, gue'a
bi ts'oni gätho yø ja'i'a. Pɛ m'mɛfa bi
m'mʉhra Cristo, guehna bi 'yørpabi ra nho
yø ja'i na. 15 Ja uana te bi nja ngue ra Adán
bi 'yøtra ts'oquí, ximmi ja uana te bi nja
ngue'a rá mate Oja bi 'dacjʉ. A nuna ra
Adán, mi zä mi 'yøtra ts'oquí, xandøngu
yø ja'i bi tocabi ngue bi du. Pɛ nuna ra
Jesucristo guehna bá hannbabi rá mate Oja,
'nɛ xandøngu yø ja'i bi tocabi ngue di nyani.
Man'na ja ts'ɛditho te bi 'yøtra Jesucristo
ngue ra Adán. 16 Nu'mø mi mʉdi bi nja ra
ts'oquí, bi man'Oja ngue nu'a ra ts'oquí, di
nja ra njut'i ngue ra castigo. Pɛ nu'mø ya
mandøngu dyø ja'i øtra ts'oquí, nuna Oja
bi ma ngue da 'yøtra mate di nhojpathoui
yø ja'i ja yø ts'oquí. 17 Co nuna n'na nc'ɛi bi
'yøtra ts'oquí, m'mɛfa p'ʉya, gätho yø ja'i ja
ngue da tho ra ndate. Pɛ nu to gä di nthɛui
rá mate Oja ngue di punnba yø ts'oquí, di
t'unna 'da'yo te conná nguehra Jesucristo.

18 Nuna ra Adán bi 'yøtra ts'oquí, gätho yø
ja'i mi ja ngue da ma ra castigo. Pɛ nuna
ra Jesucristo bi 'yøtra nho, gätho yø ja'i ja
ngue di tocabi da ma mahojpi yø ts'oquí
'nɛ di nthɛui ra 'da'yo te. 19 Ra Adán himbi
'yøt'e te bi xi Oja, mandøngu dyø ja'i bi gohi
ngue yø 'yøt'its'oquí. Pɛ ra Jesucristo ngue
bi 'yøt'e te bi xi Oja, ya mandøngu dyø ja'i
di tocabi ngue di hojpabi Oja.

20 Nuna ra ley, bi ma nt'ot'i para ngue
man'na gdá padi ngue ja ma ts'oquihʉ.
A nuyá, nu'mø dí padi ngue xangu ma
ts'oquihʉ i ja, ya man'na gdá pahmʉ ngue
nuna rá mate Oja bi 'dacjʉ, ma datho ngue
xangu na. 21 Jananngue nuna ra ts'oquí xa
bɛnnga ma mmʉihʉ, gue'a bá hannngahʉ
ra ndate'a. Pɛ nuyá, ngue ya bi bɛnnga
ma mmʉihʉ rá mate Oja ya, guehna bá
hannngahʉ ra 'da'yo te naya, ngue ya bi
ma mahoquí ma ts'oquihʉ conná nguehma
Hmuhʉ Jesucristo.

6

1 ¿Ndana εxa ja ngue ga øthʉ ya'mø?
¿Ua sä ngue ga sigue ga øthʉ yø ts'oqui
n'namhma ngue nuna Oja man'na xangu
rá mate di 'dacjʉ? 2 Nu'a, hinguí sä'a ngue
ga sigue ga øthʉ yø ts'oqui. Sinoque ya bi
zεp'ʉ'a te ra ts'oqui xtá øthʉ m'mεt'o. ¿To
go ɛna ngue ga sigue ga øthʉ yø ts'oqui?
3 ¿Ua hinguí pahmʉ ngue nu to gätho ya
dá nxixyahʉ, ya dá mbεnthʉ ra Jesucristo?
Nu'a i du'a, xquet'a tengutho 'mø ya dá
tuhʉ. 4 Nu'mø ma nxixyahʉ, ya dí ør'ma
güεndahʉ ngue ya bi zεp'ʉ'a ra nts'o xtá
øthʉ m'mεt'o. Ɛntho ya bi ma nt'äguigahʉ
tengutho ra Cristo ngue bi t'ägui. Pε nu-
na ra Cristo conná ts'εdi rá Papá bi japi
ngue bi bɛnnate p'ʉ bi t'ägui. A nujʉ
ya, tengʉtho 'mø ya dá bɛnnatehʉ ngue
ma'da'yo dá m'mʉhmʉ. 5 Porque nu'mø dí
øthʉ ra güεnda ngue ya dá tuhʉ tengutho
ra Cristo ngue bi du, xquet'a ya dí øthʉ ra
güεnda ngue ya ma'da'yo høndá m'mʉhmʉ
tengutho ra Cristo ngue ma'da'yo bi m'mʉi.
6 Nu'mø mi 'dømbʉ ja ra pont'i ra Cristo,
tengutho 'mø ngue ma do'yohʉ bi 'dø'mi.
Porque ya bi zεp'ʉ yø ts'oqui xtá øthʉ
m'mεt'o, ya hinni mantho di mandagahʉ
ra ts'oqui tengutho 'mø gdi øt'e ngue ma
hmuhʉ'a. 7 Porque nu ra ja'i øtrá güεnda
ngue bi du rá do'yo, ya bi hyεp'ʉ ra ts'oqui.
8 Pε nu'mø dí ør'ma güεnda ngue ya dá
tuhʉ 'mø mi du ra Cristo, ya dí ɛc'ɛihʉ
ngue ma'da'yo høndá m'mʉhmʉ tengutho
ra Cristo ngue ma'da'yo hømbi m'mʉi.
9 Porque dí pahmʉ ngue nu'mø mi du ra
Cristo, bi bɛnnate, 'nɛ ya hinni mantho da
du. Sinoque 'bʉi para zantho. 10 Ra Cristo
n'na ndithо bi du conná nguehyø ts'oqui yø
ja'i. A nuya ngue ya 'bʉi, ga 'bʉhya ngue
ørpabi rá pähä Oja. 11 Da guecjʉ ya, ma ga
njathʉ p'ʉya, ga øthʉ ngue ya bi zεp'ʉ ra
ts'oqui ngue ya ma n'yohʉ ra Jesucristo. Ya
gdá 'bʉhmʉ'a ya ngue ga ørpahʉ rá pähä
Oja.

12 Janangue nuyá, mɛnte yø pa dí 'bʉhmʉ
ua ja ra ximhäi, ya hinni mantho ga unhnʉ
ra 'yu'a ra ts'oqui. Hinga nnehʉ ngue da
dajpahʉ'a tengue rá pähäsε ma do'yohʉ.
13 Hinga unna 'yu ma mmʉihʉ ngue ga øthʉ
ra nts'o. Sinoque ma ga unma mmʉihʉ Oja
ngue ra nho ga øthʉ. Porque ya ma'da'yo
høndá m'mʉhmʉ. 14 Nu'a ra ts'oqui xí
bεnnga ma mmʉi ngue madi mandagahʉ,
ya hinni mantho di mandagahʉ'a ya. Nu'a
ra ley mi haxra güεnda ngue ma ts'oquihʉ,
ya hinni mantho hascahʉ ra güεnda'a ya.
Porque Oja, ra matetho bi 'yøt'e ngue bi
yangthogahʉ.

---

15 Ya bi nyamma tehʉ, pε hinga gue'a
ngue ga øthʉ te gä mmamp'ʉ ja ra ley i
nyamma tehʉ. Sinoque Oja ra matetho bi
'yøt'e ngue bi hoga ma ts'oquihʉ. Xi ya,
ngue ya bi ma mahoqui ma ts'oquihʉ, ¿ua
sä ga sigue hønga øthʉ yø ts'oqui? Nu'a ya
hin'na'a. 16 Ya guí pahmʉ ngue nu'mø ga
homma hmu di mandagahʉ, ya dí ohʉ rá
'yε'a ma hmuhʉ. Janangue nuyá, nu'mø ga
øt'e ngue ma hmuhʉ'a ra ts'oqui, ya jatho
ngue ga tuhʉ 'mø. Pε nu'mø ga øt'e ngue
ma hmuhʉ Oja, ya di hoga ma ts'oquihʉ. 17 A
nugä, dadi ja mammadi Oja porque ya gá
hyεhmʉ p'ʉ ra ts'oqui xí bεnt'a ni mmʉihʉ.
'Nɛ ya gá unni mmʉi gá 'yɛc'ɛi'a ra hya
bi sän'nahʉ. 18 Ya bá njʉc'ahʉ p'ʉ ja ra
ts'oqui. A nuyá, gä gue'a ra nho guí nnøpe
ni hmuhʉ ya. 19 Nuna ra hya dí mmangä,
dí honi te nna hyεjpa ra hya, n'namhma
ngue da dini xanho ni mmʉihʉ hanja ra
hya. A nuyá, nu'mø yø pa xa thogui, xcá
unhnʉ ra 'yu'a ra nts'o ngue mi tap'ahʉ,
mathoguitho yø ts'oqui xcá 'yøthʉ. Pε
nuyá, dami unni mmʉihʉ ngue gä ra nho
gui 'yøthʉ ya. Janangue nu'a te gä gui
'yøthʉ, da gue'a te rá 'bεfi Oja gui 'yøthʉ.

20 Nu'mø yø pa xa thogui ngue gä ra nts'o
xtá øthʉ, hinmi padi ga øthʉ ra nho. 21 ¿Teni
'bε'a dá tahmʉ ngue'a ra nts'o xtá øthʉ?
Porque ra 'bε'isätho te xtá øthʉ. Gä ra
ndate bá n'youi. 22 Pε nuyá, ya dá pømhmʉ
p'ʉ ja ra ts'oqui ya, ya yø mεfigahʉ Oja ya.
Janangue ya yø ja'igahʉ Oja 'nɛ ya di 'dacjʉ
ra te para zantho. 23 Nu'a ra njut'i ngue ra
ts'oqui, gue'a ra ndate'a. Pε nu'a di un'Oja,
gue'a ra te para zantho di 'dacjʉ rángue dí
n'yohʉ ma Hmuhʉ Jesucristo.

7

1 Ague ma zi cu'ahʉ, ya guí pahmʉ ngue
ra ley i ja, i ja rá ts'εdi ra ley ngue di manda
ra ja'i mɛnte 'bʉi. Pε nu'mø bi du ra ja'i,
ya hinni mantho di manda ra ley ra ja'i.
2 Ya guí nnuhʉ tengutho n'na ra xisu 'mø

bi nthati, i ja n'na ra ley hapʉ mma ngue
hin'yʉ ra nt'ɛdi da hyɛp'ʉ rá damme ra
xisu. Pɛ nu'mø ya bi du rá damme, ya bi
xot'a ra ley mi sammra xisu. 3 Pɛ nu'mø
høndi nthatra xisu 'nɛ 'bʉtrá damme, ya ra
ts'oqui øtra xisu. A nu'mø bi du rá damme,
ya bi xot'a ra ley mi ja ngue ra nthati. Ya
sä di nthati mahøn'a, 'nɛ ya hingra ts'oqui
øtra xisu ngue di nthati.

4 A nuya ma zi cu'ahʉ, ya dí øtra güɛnda
ngue dá tuhʉ p'ʉ ja ra pont'i bi du ra Cristo.
Nu'a ra ley mi sangbahʉ, ya bi xotrá hya'a
ya. Ya hindi mandagahʉ ra ley ya. Ya
ma n'yohʉ'a ra Cristo bi bɛnnate p'ʉ ha
bi t'ägui. Ya da zä ga ørpahʉ rá 'bɛfi Oja
ya. 5 Nu'mø yø pa xá thogui, gä ra nts'o
xtá n'yohʉ. Ma pahmʉ'a te mmamp'ʉ ja rá
ley Oja, ɛna man'na bi 'yannga ma mmʉihʉ
ra ley ngue ra ts'oqui ga øthʉ. Pɛ nu'a ra
njut'i ngue ra ts'oqui, gue'a ra ndate'a. 6 Pɛ
ya bi xotrá hya'a ra ley madi mandagahʉ
ya. Porque ya dí øthʉ ra güenda ngue ya
dá tuhʉ. A nuyá, ma'da'yo dá m'mʉhmʉ
para ngue ga ørpahʉ rá 'bɛfi Oja. Guehna ra
Espíritu Santo di 'dacjʉ ra pähä ga ørpahʉ
rá 'bɛfi Oja ya, pɛ hinna øthʉ rá 'bɛfi Oja
ngue ga suhʉ'a te mmamp'ʉ ja ra nyogui
ley.

---

7 Ngue ya dí mmangä na ra hya na, ¿ua
guí ɛmhmʉ ngue dí mma ngue ya hinguí
ho rá ley Oja? Nu'a, hin'na'a. Sinoque
ra ley xandønho. Xi'mø ngue hindi ja ra
ley, ya hinxca pahmʉ te 'bɛ'a na ra ts'oqui
'mø. Tengutho mmanna ley ngue ɛna: "'Yo
guí nnehʉ n'na ra cosa ngue n'nan'yo to rá
mmɛti", i ɛna. Janangue nuyá, dí pahmʉ
ngue ra ts'oqui dí øthʉ 'mø dí nnehʉ n'na ra
cosa ngue n'nan'yo to rá mmɛti. 8 Nu'mø ma
pahmʉ te mmamp'ʉ ja ra ley, ɛna man'na
bi hacjʉ ra ts'ɛdi ngue dí nnehʉ n'na ra
cosa nu'a n'nan'yo to rá mmɛti. Mɛnte ra
pa himbi fadi te mmamp'ʉ ja ra ley, hindi
nɛqui te 'bɛ'a na ra ts'oqui. 9 Nugä, nu'mø
himmará padi te mmamp'ʉ ja rá ley Oja,
ya dí ɛna ngue xanho te dí øt'e. Pɛ nu'mø
ma padi te mmamp'ʉ ja ra ley, bi dinma
mmʉi p'ʉya ngue hindí øt'e te mmamp'ʉ
ja rá ley Oja. Ya dá padi ngue ja ngue ga
mma ra castigo ngue ma ts'oqui. 10 Porque
nuna ra ley mi ja ngue xti 'dacra 'da'yo
te 'mø xca øt'e te gä di manda, guehna
ra ley bi zännguí ngue ga mma ra castigo
na, porque hindá øt'e te di manda ra ley.
11 Nu'a ra ts'oqui mi jagui, gue'a mi härca
ma n'yomfɛni'a, dí ɛna ngue da zä ga øt'e
te gä mmamp'ʉ ja ra ley. Pɛ nup'ʉ ja ra
ley p'ʉya, dá timp'ʉ mma ngue ga mma ra
castigo ngue ma ts'oqui.

---

12 Janangue nuna rá ley Oja, xandønho na.
Nu te gäma hya di manda, gätho xandønho.
13 Hinguí sä ga ɛmhmʉ ngue hinguí ho rá ley
Oja ngue i mma ngue jatho ga mmähä ra
castigo. Nu'a ja ngue gdá mähä ra castigo,
ngue ja ma ts'oquihʉ. Janangue co nu'a
te gäma hya mmanna hoga ley, gue'a gui
nɛqui ngue xandønts'o ma ts'oquihʉ'a.

---

14 Dí pahmʉ ngue nu'a ra ley, gä gue'a ra
hoga hya bi un'Oja i mmamp'ʉ. Pɛ nujʉ
ngue dyø ja'ithohʉ, gä gue'a ra ts'oqui xa
bɛnnga ma mmʉihʉ. 15 Hindí padi hanja
te nmi øt'e. Porque nu'a ra nho nmi nne
ga øt'e, hinga gue'a nmi øt'a. Nu'a tengue
hindí nnu manho p'ʉya, go gue'a dí øt'a.
16 Pɛ nu'mø ngue 'nɛqui hindi nnu manhosɛ
te dí øt'e, ya dí padi ngue nu'a te ra hya
mmamp'ʉ ja ra ley, xandønho. 17 Janangue
nuyá, hinguí nne ma mmʉi ngue dá øt'a
te ya xtá øt'e. Sinoque gue'a ra ts'oqui mi
jagui, gue'a go di mpɛ'a ngue'a te xtá øt'e.
18 Porque dí padi ngue hin tema nho xtá øt'e.
Nu'a ra nho nmi nne ga øt'e, himbi zä xcá
øt'e. 19 Hindá øt'a te ra nho nmi nne ga øt'e,
sinoque nu'a te ra nts'o hindí nnu manho
ngue ga øt'e, gue'a xtá øt'a. 20 Janangue
nuyá, nu'mø xtá øt'ä'a ra nts'o hindí nne
ga øt'e, pɛ hingo dadi jagä'a, sinoque gue'a
ra ts'oqui xa bɛnnga ma mmʉi, gue'a go di
ja'a.

21 Nguna ra hya xtá thocä ya. Nu'mø nmi
nne ga øtra nho, pɛ xøgue høntra nts'o mi
so ma mmʉi ga øt'e. 22 A nugui, dadi hogä'a
te ra hya mmamp'ʉ ja rá ley Oja. 23 Nuua ja
ma mmʉi mi ja ua n'na ra n'yomfɛni ngue
hinmi nnu manho'a te ra nho nmi sänni ga
øt'e. Pɛ nuna ra hya na, nu'a ra ts'oqui xa
bɛnngagui ma mmʉi, gue'a himmi nneque
ga øtra nho'a. 24 Pɛ huɛcate yø ja'i njap'ʉ.
¿Te'o da zä da yani ngue hinda thohra
castigo ja ngue da thogui? 25 Porque conná
n'yomfɛni ra ja'i i nnu manho'a te ra nho
mmamp'ʉ ja rá ley Oja. Pɛ nu rá do'yo ra

ja'i, gä gue'a rá pähä ra ts'oqui i nne da 'yørpe. Pɛ dadi ja mammadi Oja ngue ma Hmuhʉ Jesucristo go bi zä bá jʉgahʉ p'ʉ ja ra nts'o'a.

8

1 A nuyá, ngue ya ma n'yohʉ ra Jesucristo ya, ya hinga mmähä ra castigo ya. Porque nu to n'youi ra Jesucristo, ya bi n'uni ngue gue'a ra Espíritu Santo da xännbi te da n'yo. Ya hinni mantho ngue øtra nts'o mi ja rá mmʉi m'mɛt'o. 2 A nuyá, i ja rá ts'ɛdi ra Espíritu Santo ngue di 'dacjʉ ra 'da'yo te ngue man'yohʉ ra Jesucristo. Ya bá jʉgahʉ p'ʉ ja rá ts'ɛdi ra ts'oqui madi mandagahʉ, ya bi yanjʉ ngue ra castigo mi ja ngue ga thohmʉ. 3 Dá pahmʉ hanja'a rá ley Oja, pɛ himbi hyät'i bi gʉgahʉ p'ʉ ja rá ts'ɛdi ra ts'oqui'a ra ley. Porque himbi zä dá øthʉ gätho'a te gäma hya di manda ra ley. Pɛ nuna Oja bi yanjʉ. Bi 'yøt'e ngue bi nja'i rá Ts'ʉnt'ʉ bá pɛnhua. Bi hnu ngue ra ja'i, pɛ himbi 'yøtra ts'oqui. Guehna bi tho na ngue bi gurca ma ts'oquihʉ. Bi hyɛjpabi rá ts'ɛdi ra ts'oqui xi bɛnnga ma mmʉihʉ. 4 Nguna bi 'yøt'e, porque bi nepe ngue gue'a ra Espíritu Santo da gägbahʉ ra 'yu gdá n'yohʉ, n'namhma ngue da zäp'ʉ ga øthʉ ra nho mmamp'ʉ ja ra ley. Pɛ nu'a ra nts'o mi ja ma mmʉihʉ m'mɛt'o, ya hingui sä ngue ni mantho ga øthʉ'a ya.

5 A nu ra ja'i ngue rá n'yomfɛnisɛ jʉqui te ga 'yo, hønt'a te ra nts'o ga 'bʉhyø ja'i di ja ndummʉi ngue øt'e. Pɛ nu ra ja'i ngue gue'a ra Espíritu Santo di unna hoga n'yomfɛni ga 'yo, gue'a ra ja'i ngue høndrá pähä Oja di ja ndummʉi ngue øt'e. 6 Janangue nuyá, nu to di ja ndummʉi ngue da 'yøtra nts'o ga 'bʉhyø ja'i, da ma ra castigo. Pɛ nu ra ja'i di ja ndummʉi ngue gue'a rá pähä Oja da 'yørpe, gue'a ra ja'i hu rá mmʉi ngue di t'unna 'da'yo te'a. 7 Nu yø ja'i ngue høndra nts'o di ja ndummʉi ngue øt'e, guehya yø nsʉiui Oja ya. Porque hingui nne da 'yɛc'ɛi te mmamp'ʉ ja rá ley Oja. Ni xinga gue'a Oja di sä ha di 'yɛc'ɛi. 8 Janangue nuyá, nu'ʉ yø ja'i ngue høndra nts'o di ho da 'yøt'e, guehya hingui nnu manho Oja te ga 'yo ya.

9 Pɛ nujʉ ngue ya dá hɛhmʉ p'ʉ ra nts'o, gue'a ra Espíritu Santo i cägbahʉ ra 'yu nna 'yohʉ. Porque ra Cristo bá pɛnhna Espíritu Santo ngue di n'youi te'o gä ɛc'ɛi. A nu yø ja'i ngue hingui n'youi ra Espíritu Santo, guehya yø ja'i hingui ɛc'ɛi ra Cristo ya. 10 Nu ma do'yohʉ, ya bá ɛp'ʉ ra pa da du ngue ra ts'oqui i ja. Pɛ ngue dí n'yohʉ ra Cristo, nu ma tehʉ di sigue di m'mʉtho, porque ya bi hoga ma ts'oquihʉ Oja. 11 Nuna Oja bi japi bi bɛnnate ra Cristo 'mø mi du. Xquet'a da japi di bɛnnate ma do'yohʉ 'mø ya xtá ndu, porque ya dí n'yohʉ ra Espíritu Santo.

12 Ague ma zi cu'ahʉ, i ja ts'ɛditho ga øthʉ'a te ra hya xänngahʉ ra Espíritu Santo. Ya hinda dajpahʉ ra nts'o so ma mmʉihʉ. 13 Porque nu'mø ga siguethohʉ ra nts'o xtá øthʉ m'mɛt'o, ya ga mmähä ra castigo. Pɛ nu'mø ga øthʉ'a te xänngahʉ ra Espíritu Santo, ngue ga hɛhmʉ p'ʉ ra nts'o, ya di 'dacjʉ ra 'da'yo te para zantho.

14 A nuyá, nu to gätho ya ga 'yo'a te ra hya xännbabi ra Espíritu Santo, gue'ʉ yø basi Oja'ʉ. 15 Ya ma n'yohʉ ra Espíritu Santo ya. Ya hingui ja ngue hønga nsuhʉ ya, tengutho n'na ra ja'i 'mø su rá hmu. Porque majuani ngue ya yø basigahʉ Oja ya. Nuna ra Espíritu Santo dí n'yohʉ, guehna annga ma mmʉihʉ na ngue dí ɛmphʉ Oja: "Ma Papá'i", dí ɛmphʉ. 16 A nuna ra Espíritu Santo dí n'yohʉ, guehna øt'e ngue dí pahmʉ p'ʉ ja ma mmʉihʉ ngue ya yø basigahʉ Oja na. 17 Pɛ ngue ya yø basigahʉ Oja ya, xquet'a di tocagahʉ'a ra nho di yat'Oja di uni. Tengutho ra nho di t'unna Cristo, ngut'atho di n'nacjʉ. A nuyá, nu'mø dí nne di n'nacjʉ na ra nho di t'unna Cristo ya, pɛ gue'mø ga n'uni ga sähʉ ra n'ʉ tengutho ra n'ʉ bi zä ra Cristo.

---

18 Ma ga ør'ma güɛndahʉ ya, ngue zits'ʉrbʉ dí sähʉ ra n'ʉ ya, porque nu'a ra nho di 'dacjʉ Oja m'mɛfa, ma datho xandøngu'a. 19 Nu te gäma cosa bi zän'Oja ngue ja ua ja ra ximhäi, a nuyá, i ndø'matetho asta gue'mø da zønna pa xa nzän'Oja ngue di unna nho yø basi. 20 Porque Oja bi hocra ximhäi, pɛ bi nts'om'mø mi man'Oja ngue di njapra castigo'a ra ts'oqui bi 'yøtra Adán. Pɛ xquet'a Oja bi zänni ngue da 'yɛhra pa mahønda gom'da'yo ra ximhäi. 21 Gue'a ra pa'a ngue ya hinni mantho di nja ra ndate'a ra ximhäi'a. Ya hindi nts'onyø cosa nu'ʉ ja

yø te. Nuya yø hya ya, gä guehya di nja'mø
bi zønna pa di unna nho yø basi Oja ya. 22 A
nuyá, dí pahmʉ ngue nu'a te gämą cosa
ja ua ja ra ximhäi, gä sä ra n'ʉ, i dants'i
tenguthо 'mø bi zønna ora di m'mʉhrá basi
n'na ra xisu i sä ra ndate, i njarbʉtho yø
cosa ja ya. 23 'Nɛ hinga hønt'a te ja nximhäi
sä ra n'ʉ, xquet'a 'nɛcjʉ dí nnehʉ ngue da
tho'a ra n'ʉ dí sähʉ, da 'yɛhra pa ngue da
gom'na'yo ma do'yohʉ. Ya di nɛqui ngue
dyø basigahʉ Oja p'ʉya. Madague'a ngue
ya dí n'yohʉ ra Espíritu Santo, pɛ dí nne ga
nnuhʉ te gämą nho di nja m'mɛfa. 24 A nuyá,
ya dí ɛc'ɛihʉ ngue di nja'a te mman'Oja,
janangue bi yanjʉ. Pɛ xi'mø ngue ya bi nja
te mman'Oja, ya hinguí ja ngue te nimantho
ga tømhmʉ 'mø. 25 A nujʉ, dí tømhmʉ'a te
ja ngue di nja m'mɛfa. Ma ga sɛthʉ'a te gä
ra n'ʉ dí thomhmʉ, asta gue'mø di nja'a te
dí tømhmʉ di nja.

26 A nujú, nu'mø dí nne ga mmat'Ojahʉ
'nɛ hindí padi te ga xihmʉ Oja, go ra Es-
píritu Santo i fäxte. Madague'a ra jats'itho
nna bɛmhmʉ Oja, pɛ ra Espíritu Santo go
øt'a ngue i cohi ngue ra mhmat'Oja'a ra
hya hinguí pøts'e ga mmamhmʉ. 27 Porque
nuna Oja, ya padi tema hya ja mbo ma
mmʉihʉ. I tini tema hya i nne da manna
Espíritu Santo. Porque nu'a te ra hya nne
Oja ngue di ts'ofo, go ra Espíritu Santo'a
äpra mate Oja conná nguecjʉ.

---

28 Dí pahmʉ ngue nu to gä dadi mahmʉ
Oja, gue'mø xanho ogue xan'ʉ te dí
thohmʉ, pɛ Oja honi ha gui japi ngue da
'yørcahʉ ra nho. Porque ya xpa nzänn'Oja
tengu ga cohmʉ m'mɛfa. 29 Hante ngue di
nhohra ximhäi, nuna Oja ya padi te'o ja
ngue da 'yɛc'ɛi m'mɛfa, guehya yø ja'i bi
zännbi ngue da gohi tenguthо rá Ts'ʉnt'ʉ
Oja ya. Janangue nuna rá Ts'ʉnt'ʉ Oja,
guehna 'bɛt'o na ngue di ncuui gätho yø
'yɛc'ɛi. 30 Nuna Oja, ya mam'mɛt'o xpa
nzänni te'o ja ngue da zofo, guehya yø ja'i bi
zohya. A nuya yø ja'i bi zofo, ya bi hojpabi
yø ts'oqui. Nuya yø ja'i ya bi hojpabi yø
ts'oqui, bá ɛp'ʉ ra pa da gohyø ja'i tenguthо
rá Ts'ʉnt'ʉ Oja.

31 ¿Ndana man'na ra hya ja ngue ga
mmamhmʉ 'mø? Ya ma amigohʉ Oja ya.
Nu te'o nne da zʉcjʉ ya, ya hinte di muui'ʉ
ya. 32 Nuna Oja himbi nya rá mmʉi ngue
bá pɛnhua rá Ts'ʉnt'ʉ ngue bi du conná
nguejʉ. Ja dí haxʉ p'ʉ njuani ya ngue nu
te gämą hya bi man'Oja ngue di 'dacjʉ, di
'dacjʉ'a. 33 Gätho gahʉ, ya xa huanngahʉ
Oja, ya hingui sä to da 'yɛmbi ngue ni
mantho ja ma ts'oquihʉ. Porque guesɛ Oja
bi hoga ma ts'oquihʉ. 34 Ya hinda zä to da
'yɛna ngue ga mmähä ra castigo. Porque ya
bi du ra Cristo conná nguejʉ, 'nɛ bi bɛnnate,
ya bí 'bʉp'ʉ ja rá n'yɛi Oja ya. A nuyá,
gue'a zant'a ma mäxtehʉ p'ʉ ha 'bʉ Oja'a
ya. 35 Ya hinte da zä da hyaqui te gui macjʉ
ra Cristo. Madague'a ga sähʉ ra n'ʉ, pɛ
ngutho di macjʉ ra Cristo. Ogue tu ma
mmʉihʉ, pɛ ngutho di macjʉ. Ogue sʉcjʉ
yø ja'i, pɛ ngutho di macjʉ. Ogue hin'yʉ
te ga sihʉ, pɛ ngutho di macjʉ ra Cristo.
Ogue hin'yʉ ra ulu ga hehʉ, pɛ ngutho di
macjʉ ra Cristo. Ogue dí 'bʉmma n'ʉhʉ,
hingui nne ha da nuhʉ yø ja'i, pɛ ngutho di
macjʉ ra Cristo. Ogue ya ja ngue da thojʉ,
pɛ ngutho di macjʉ ra Cristo. 36 I nt'ot'i p'ʉ
ja ra Maca Libro ra hya ngue ɛna: "Di ʉcähe
yø ja'i ngue dí ɛc'ɛi'ahe, n'na pa ngu n'na
pa i nne da hyoje. Ɛntho ho dɛ'yo yø ja'i
p'ʉ ga mbɛni", i ɛna. 37 Madague'a ga sähʉ ra
n'ʉ 'mø ngue dí thohmʉ tengu ya yø hya ya,
pɛ ma ga hahmahʉ ra ts'ɛdi'a te gui macjʉ
ra Cristo. 38 Janangue ma ga segurahʉ ngue
nuna Oja zant'a di macjʉ na. Ya hinda zä da
hyac'a te ra n'ʉ dí thohmʉ mɛnte dí tehʉ.
Ni xinga gue'mø da thojʉ. Ni xinga guehyø
anxɛ da zä da hyaqui. Ni xingra zithu da
zä da hyaqui. Porque Oja di macjʉ ra pa
ja p'ʉya, daguehra pa di 'yɛp'ʉ di majcʉ
Oja. 39 Nu te gätho bi hoc'a Oja, nup'ʉ
mahɛts'i, ngu ua ja ra häi, ya hinjonda zä
da hyagahʉ'a gui macjʉ Oja. Porque ya ma
n'yohʉ na ra Hmu Jesucristo.

9

1 Nugä dí ɛc'ɛi ra Cristo, janangue nu-
na ra hya dí nne ga xi'ahʉ ya, hingra
fɛhni na. Guesɛ ra Espíritu Santo xijpa
ma n'yomfɛni ngue majuani na ra hya dí
xi'ahʉ. 2 Mathoguitho dí 'bʉ ndummʉi. I
'bʉmman'ʉ ma mmʉi ngue ma mmijudíohe
hingui nne da 'yɛc'ɛi ra Cristo. 3 Nu'mø dí sä
ha gdá japi ngue ga nyangä ma mmijudíohe,
nugä ga øt'e, madague'a go ga mmagä ra
castigo, ya hinga nnugä ra Cristo. Pɛ nja

ngue hinguí sä. [4] Nuya yø judío ya, guehya
yø mbom'mɛto ra Israel. Bi zo Oja ngue
da 'yøt'e ngue yø basi. Guehya bi nu ha
bi nja ngue bi 'yuhrá ts'ɛdi Oja ya. 'Nɛ bi
gohmi ra cohi ya yø judío ya. Bi däpra ley
nu'a ja ngue da n'yo. Bi xifi ha di japyø
ndanne ja ngue da 'yøt'e. Mazihotho na ra
hya bi yarpabi Oja yø judío ngue da 'yørpe.
[5] Guehya yø mbom'mɛto yø ndiua judío ya.
Nu'mø mi mihra Cristo, xquet'a ra judío na.
'Nɛ guehna Oja na ngue di manda gätho'a
tengue i ja. 'Nɛ guehna t'ɛspabi na para
zantho na. Da ngut'atho.

[6] A nuyá, xangu yø judío hinguí nne da
'yɛc'ɛi ra Cristo. Pɛ hinguí sä ga ɛmhmʉ
ngue ya hindi nja'a te ra hya bi xi Oja yø
judío. Porque himma juani ngue gätho yø
judío yø ja'i Oja. Jananangue hinga gätho yø
judío di tocabi ya yø hya xa yat'Oja ngue
di nja. [7] Porque bi xi Oja ra Abraham ngue
hinga gätho'ʉ yø mbom'mɛto da gohi ngue
yø ja'i Oja. Nuna Oja bi 'yɛmbi: "Nu'ʉ yø
basi ra Isaac, hønt'ʉ da gohi ngue yø basi
Oja'ʉ", bi 'yɛmbi. [8] Gätho yø ja'i 'bʉi, hinga
gätho yø basi Oja. A nuya yø ja'i ngue yø
basi Oja, guehya yø ja'i ya xpa nzännbi ngue
di tocabi ra hya di yat'a Oja ya, høndya yø
basi Oja ya. [9] Porque nguna ra hya bi xi Oja
ra Abraham, bi 'yɛmbi: "Bá ɛp'ʉ ra pa ga
ut'aui ngue ja ma ts'ɛdi. Nuna ra Sara ni
xisu, di m'mʉ'a n'na rá ts'ʉnt'ʉ", bi 'yɛmbi.

[10] Mi ma yø jɛya p'ʉya, bi nte na rá
ts'ʉnt'ʉ ni hu ngue ra Isaac, bi nthatui ra
Rebeca. Mi hya ra basi na ra Rebeca p'ʉya,
yø cuate bi øni. [11-13] Pɛ hante ngue da mihya
yø basi ya, nuna Oja, bi xihra Rebeca ngue
ra Esaú rá mʉdi da mi'a. Nuna ra Jacob ngue
ra zʉxinya, di manda rá n'yohʉ na. Nguna
nt'ot'i p'ʉ ja ra Maca Libro ngue bi man'Oja,
bi 'yɛna: "Dadi macä ra Jacob, pɛ ra Esaú,
hin dadi madi". Guehna ra hya bi man'Oja
naya hante da mihyø basi. Hinga 'be bi
dø'ma Oja ngue di m'mʉhya yø basi para
ngue da hnu ndana di n'yo xanho, ndana
hinguí 'yo xanho. Ja di nɛquí ua ya ngue ya
mam'mɛt'o xpa nzän'na Oja te 'bɛ'a ja ngue
di nja m'mɛfa. Hingue masque 'bet'o da nu
te 'bɛ'a da gohyø basi, sinoque nu'a te xa
nzännì ngue da huanhni, gue'a nja'a.

[14] Xi ya, ¿ua i sä ga ɛmhmʉ ngue hinguí
ho te øt'Oja? Nu'a hinguí sä'a. Porque nu te
gä øt'Oja, gä gue'a ni 'yup'ʉ øt'e. [15] Porque
Oja bi 'yɛmbra Moisés: "Nu te'o dí sänni ga
huɛquí, gue'a dadi huɛc'a 'nɛ ja ma yemmʉi
conná ngue'a". [16] Jananangue nuyá, nuna ra
nho di un'Oja, hinda 'yɛnna ja'i ngue bi
'yɛmmɛi bi hyoni ha di dinna nho. Porque
Oja ya xa nzännì to di huɛquí. [17] I nt'ot'i
p'ʉ ja ra Maca Libro te bi xi Oja ra dast'abi
madi manda p'ʉ ja ra häi Egipto. Bi 'yɛmbi:
"Dí ɛxa'i ya ngue gui ndast'abi n'namhma
ngue nu'ʉ yø hmɛya ga ut'a'i, da bahyø ja'i
ndap'ʉ bi zä ngue te'o gä. 'Nɛ da badi ngue
ja ma ts'ɛdi", bi 'yɛmbi. [18] Ja di nɛquí ua ya
ngue nuna Oja, nu'a go da zänni ngue di
huɛquí, gue'a di huɛc'a. Nu'a go da zänni di
untho ra 'yu ngue xta nnaxi rá mmʉi, gue'a
di unna 'yu'a.

[19] Rá nzɛgui 'bʉi to nne da 'yɛngya:
"Hanja Oja 'mø ngue ɛmbi ja yø ts'oqui yø
ja'i. Porque Oja, nu'a te xa nzännì ngue da
'yøt'e, hinjonni ja'i da zä da däqui te sänni
da 'yøt'e", da 'yɛnguí. [20] A nujʉ ngue dyø
ja'ithohʉ, ¿teni 'bɛ'a go guí ɛna ga japhʉ
Oja ngue'mø ga ɛna hinga nnu manhohʉ te
sänni da 'yøt'e? Xi n'na ra ts'øye, ¿ua sä da
'yɛmbra 'yøt'ats'øye: "Hindí nnu manhogä
te ra forma guí hogaguí", da 'yɛmbi? [21] Nu
ra 'yøt'ats'øye, nu'a goma forma da nepe
da gohra ts'øye di hoqui, ya gue'a da go'a.
Madague'a ngue n'nat'a ra bøhäi, pɛ da
zä da 'yøt'a n'na ra ts'øye ngue nts'upi,
xinda zä da 'yøt'a n'na ra ts'øye ngue hinga
nts'upi.

[22] A nuyá, nuna Oja, nnepe ngue man'na
di bahyø ja'i ngue jasɛ rá ts'ɛdi. 'Nɛ nnepe
ngue man'na di bahyø ja'i ja yø ts'oqui ngue
da japra castigo. Jananangue tobe sɛrpabi
ya yø ja'i ni 'yup'ʉ ngue da ma ra castigo.
[23] Bi nepe ngue da bahyø ja'i ngue matho-
guitho xandøngu rá nho i ja Oja. Porque
bi huɛgahʉ 'nɛ ya dí pahmʉ'a te ra nho
xa nzännì ngue di 'dacjʉ ya. [24] Bi zongahʉ
Oja. Hinga høndyø judío bi zofo, sinoque
xquet'a 'nɛhyø ja'i hingyø judío bi zofo. [25] Bi
nja tengutho mmamp'ʉ ja ra libro bi 'yotra
pøngahya Oseas, ngue Oja bi 'yɛna: "Nuya
yø ja'i xtá man'a m'mɛt'o ngue himma ja'i,
a nuyá dí mma ngue ma ja'i ya. Guehya
yø ja'i ngue hin madi madi, pɛ nuya dadi
mahya", bi 'yɛna. [26] Nu'ʉ yø mmɛngu p'ʉ ja
ra xɛqui bi xihyø ja'i Oja ngue ɛmbi: "Nugä,
himma ja'i'ahʉ", pɛ ja 'bexpi xip'ʉ p'ʉya
ngue ɛmbi: "Nugä drá Oja, majuani ngue dí

'bʉi, guecä ma̱ ba̱si̱'a̱hʉ ya", bi 'yɛ̱mbi̱.
27 A nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ ngue yø judío, nu̱na̱ ra̱
pøngahya̱ Isaías bi 'yɛ̱na̱: "A nu̱'ʉ yø judío,
ma̱da̱gue'a̱ ma̱ndøngu̱tho'ʉ, tengu̱tho yø
'bomu̱ dehe p'ʉ ja ra̱ ja̱the, pɛ zi yohotho'ʉ
da̱ bøni̱ ngue di̱ nya̱ni̱. 28 Porque nu̱'mø ra̱ pa
da̱ japra̱ castigo Oja̱ gätho yø ja̱'i̱ rá̱ ngʉni̱
nxi̱mhäi, n'na zihma̱ntho di̱ nja". 29 Ra̱
Isaías ma̱hømbi̱ 'yɛ̱na̱: "Nu̱na̱ Oja̱ jasɛ rá̱
ts'ɛdi, nu̱'mø hi̱n da̱di hu̱ɛ̱cyø ja̱'i̱ na̱, n'na
zihma̱ntho di jua'ʉ yø judío, tengu̱tho 'mø
mi̱ jua'ʉ yø ja̱'i̱ mi̱ 'bʉp'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Sodoma
'nɛ̱p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Gomorra".

---

30 Guehna̱ ra̱ hya̱ na̱ya ngue nu̱ya yø ja̱'i̱
hi̱ngyø judío, guehya hi̱mmi̱ honi̱ ha di̱
nhojpa̱ui Oja̱ ya. Pɛ bi 'yɛ̱hra̱ pa ngue bi
'yɛ̱c'ɛ̱i̱ Oja̱ yø ja̱'i̱, gue'a̱ i̱ nhojpa̱ui Oja̱'a̱
ya. 31 Pɛ nu̱ya yø judío mi̱ hu̱ yø mmʉi
xti̱ nhojpa̱ui Oja̱, ngue mi̱ ɛ̱na̱ xta̱ 'yøt'e
te gä mma̱mp'ʉ ja ra̱ ley. Pɛ hi̱njombi̱
bøni̱ ngue xta̱ mma ma̱hojpi rá̱ ts'oqui ngue
xta̱ 'yøt'e te mma̱mp'ʉ ja ra̱ ley, porque
hinjongui̱ pøni̱ ngue da̱ 'yøt'e te gäma̱ hya̱
di̱ ma̱nda ra̱ ley. 32 ¿Hanja 'mø ngue hi̱mbi̱
nhojpa̱ui Oja̱ yø ja̱'i̱? Porque mi̱ nne ngue
xtí nya̱nyø te yø ja̱'i̱ ngue xta̱ 'yøt'a̱ te gä
ra̱ nho mma̱mp'ʉ ja ra̱ ley. Pɛ hi̱mbi̱ ne xta̱
'yɛ̱c'ɛ̱i̱ yø ja̱'i̱ ngue ra̱ Cristo na̱ da̱ zä da̱ ya̱ni̱.
Ja bi fespʉ yø gua p'ʉya, porque ra̱ Cristo
tengu̱tho 'mø 'bɛnna̱ do p'ʉ ha da̱ tho ra̱ ja̱'i̱,
di fets'e. 33 Nu̱p'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro nt'ot'i
p'ʉ ra̱ hya̱ ngue Oja̱ bi 'yɛ̱na̱: "Ga̱ pɛcä p'ʉ
Sión n'na ra̱ do ngue di fesyø ja̱'i̱. Pɛ guedra̱
ndø mɛ̱do da̱ 'yøt'e ngue da̱ dähyø ja̱'i̱. Pɛ
nu̱ to gätho da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ na̱ ra̱ do na̱, da̱ di̱ni̱
xa̱nho p'ʉ ja yø mmʉi ngue nu̱ te ra̱ hya̱
ɛ̱c'ɛ̱i̱, gätho ma̱ju̱ani̱ ngue di̱ nja".

10

1 Ague ma̱ zi cu̱'a̱hʉ, ja̱nju̱ani̱ dí ha̱hma̱
mmʉi dí mmarpa̱bi̱ Oja̱'ʉ yø judío ngue di̱
nya̱ni̱. 2 Porque dí pa̱cä ngue yø mmʉi ga̱
nda̱nne Oja̱. Pɛ nja ngue nu̱'a̱ rá̱ nda̱nne
øt'e, hi̱ngui̱ ti̱nyø mmʉi hanja na̱ ra̱ hya̱
nne Oja̱ ngue di̱ nya̱nyø ja̱'i̱. 3 Porque hi̱ngui̱
nne da̱ ba̱di̱ tema̱ hya̱ xa̱ zän'Oja̱ ngue di̱
nhojpa̱bi̱ yø ja̱'i̱. I ɛ̱na̱ ngue da̱ hyonsɛ
ha di japi ngue di hojpa̱bi̱ Oja̱. Ja̱na̱ngue
hi̱ngui̱ nne da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ na̱ ra̱ hya di hojpa̱bi̱
Oja̱ yø ja̱'i̱. 4 Nu̱ to gätho ya ɛ̱c'ɛ̱i̱ ra̱ Cristo,
guehya yø ja̱'i̱ bi̱ nhohyø ts'oqui ya. Ya
hi̱nni̱ mantho da̱ 'yɛ̱nyø ja̱'i̱ ngue 'be da̱
'yøt'e te gä mma̱mp'ʉ ja ra̱ ley, ja di̱ nya̱nyø
te.

5 Pɛ nu̱ya yø ja̱'i̱ ɛ̱na̱ ngue di hojpa̱ Oja̱ yø
ts'oqui ngue da̱ 'yøt'e te gä mma̱mp'ʉ ja ra̱
ley bi 'yotra̱ Moisés, pɛ ra̱ Moisés, i ja ua
na̱ ra̱ hya̱ bi 'yot'i, ngue ɛ̱na̱: "Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ da̱
hyät'i da̱ 'yøt'e gätho'ʉ yø hya̱ di̱ ma̱nda ra̱
ley, guehna̱ ra̱ ja̱'i̱ di̱ nya̱nna̱ te na̱", i ɛ̱nna̱
hya̱. 6 Pɛ ja ma̱n'na ra̱ hya̱, guehna̱ ra̱ hya̱
na̱ya di̱ nhohma̱ ts'oquihʉ ngue ga̱ ɛ̱c'ɛ̱ihʉ
ra̱ Jesucristo. Porque nt'ot'i ra̱ hya̱ ngue
ɛ̱na̱: "Ja̱na̱ngue nu̱yá, 'yo sä guí ɛ̱mhmʉ
ngue jatho ngue to da̱ ma ma̱hɛ̱ts'i̱, da̱ si ra̱
Cristo ngue di̱ nya̱nte. Porque ya bi zøcua
ra̱ Cristo. 7 'Yo sä guí ɛ̱mhmʉ ngue nu̱ya
jatho ngue to da̱ map'ʉ o yø ánima ngue
da̱ honna̱ Cristo. Porque ya bi bɛ̱nna̱te".
8 Ya hi̱ngui̱ ja ngue ja gui hyomhmʉ hanja
ra̱ hya̱ ngue ha di̱ nhohyø ts'oqui yø ja̱'i̱.
Porque nt'ot'i ra̱ hya̱ ngue ɛ̱na̱: "Nu̱na̱ ra̱
hya̱ na̱, hi̱nga̱ yap'ʉtho ja ngue nu̱'i̱. Ya
ga̱di̱ nxihmʉ na̱ ra̱ hya̱ na̱ ya. Ya jap'ʉ ja
ni̱ mmʉihʉ na̱ ra̱ hya̱ na̱", i ɛ̱na̱. Nu̱na̱ ra̱
hya̱ mma̱nna̱ ya, guehna̱ ra̱ hya̱ dí xi'i ngue
gui 'yɛ̱c'ɛ̱ihʉ na̱. 9 Nu̱'mø ga̱ ma̱mhmʉ ngue
ra̱ Jesús, gue'a̱ ma̱ Hmu̱hʉ'a̱, 'nɛ̱ ga̱ ɛ̱c'ɛ̱i̱ p'ʉ
ja ma̱ mmʉihʉ ngue Oja̱ bi japi bi bɛ̱nna̱te
'mø bi du̱, ya di̱ nya̱nma̱ tehʉ. 10 Porque Oja̱
gue'a̱ di hoga̱hʉ'a̱ ngue'mø dí ɛ̱c'ɛ̱i̱ p'ʉ ja ma̱
mmʉihʉ. 'Nɛ̱'mø ga̱ xihmʉ yø ja̱'i̱ ngue dí
ɛ̱c'ɛ̱ihʉ ra̱ Hmu̱ Jesucristo, ya da̱ ya̱njʉ Oja̱.

11 Nu̱p'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro, nt'ot'i p'ʉ ra̱
hya̱ ngue ɛ̱na̱: "Nu̱ to gä da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ra̱
Cristo, hi̱nja̱m'mø da̱ zä da̱ 'yɛ̱nna̱ ja̱'i̱ ngue
hi̱ngui̱ ho te ɛ̱c'ɛ̱i̱". 12 I mma̱ ngue gätho yø
ja̱'i̱, ngu̱'ʉ yø judío, ngu̱'ʉ hi̱ngyø judío, gä
n'nat'a̱ Oja̱ nnøpe ngue yø Hmu̱. 'Nɛ̱ nu̱na̱
Oja̱, xa̱ndøngu̱ ra̱ nho di u̱nni̱ te'o gä nzofo.
13 Porque nu̱ to gä nzohna̱ ra̱ Hmu̱, guehna̱
ra̱ ja̱'i̱ di̱ nya̱nna̱ te na̱.

14 Xi'ʉ yø ja̱'i̱ hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱i̱ ra̱ Cristo ya,
¿hague di zohra̱ Cristo 'mø? Pɛ ¿hague di
'yɛ̱c'ɛ̱i̱ 'mø ngue hi̱ngui̱ øde hanja ra̱ hya̱?
'Nɛ̱ ¿hague di 'yøhyø ja̱'i̱ hanja ra̱ hya̱ 'mø
ngue hi̱njongui̱ xifi hanja? 15 'Nɛ̱ ¿hague da̱
m'mʉhyø ja̱'i̱ da̱ ma̱ hanja ra̱ hya̱ 'mø ngue
hi̱njongui̱ ɛt'i ngue da̱ ma da̱ ma̱nna̱ hya̱?
Nu̱p'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱ Libro i ɛ̱na̱: "Nu̱'ʉ yø ja̱'i̱
mma̱nna̱ hoga̱ 'da'yo hya̱ ngue ha di zä ga̱

nhojpąhʉ Oją, mązihotho 'mø dą zøcua'ʉ ngue dą xicjʉ rą́ hyą Oją”.
16 Pɛ nja ngue hiną gätho yø ją'į ɛc'ɛį rą hogą 'da'yo hyą 'mø sifi. Rą Isaías nguną rą hyą bį mą, bi 'yɛną: “Ague mą Ojąʼį, ¿hanja ngue hinguį ɛc'ɛį yø ją'į ną rą hyą dí mmąngähe?” bi 'yɛną. 17 Pɛ nu to bi 'yɛc'ɛį, ya ɛc'ɛį ngue bi 'yøde hanja rą hyą bi sifi. 'Nɛ nuną rą hyą bi sihyø ją'į p'ʉya, guehną rą hyą i hmą hanja ną rą Cristo ną.
18 Pɛ xi'ʉ yø judío ngue himbį 'yɛc'ɛį rą hyą, ¿ua himbį 'yøde hanja rą hyą'ʉ? Mąjuąnį ngue bi 'yøde hanja rą hyą. Porque mmąmp'ʉ ja rą Mącą Libro rą hyą ngue ɛną: “Nuną rą hyą ną, ndap'ʉ bi zä nt'øde ną rą hyą bį mąnyø mąmhyą. Porque nuną rą hyą ną, mą 'yonį gä rą́ ngʉnį nximhäi”.
19 Xiya yø judío ya 'mø, ¿ua hinguį 'yo yø mmʉi hanja ną rą hyą bi sifi 'mø? Pɛ nu mį'da yø ją'į bi dinyø mmʉi hanja ną rą hyą bi sifi. Nu'mø yø pa xą thogui, bi 'yɛnną Moisés: “Nuną Oją, dą yąnyø ją'į hingyø judío, n'namhmą ngue yø judío di sɛyabi yø ją'į nu'ʉ dį nyąnį. Dį ncuɛ yø judío ngue nuya yø ją'i hin'yʉ yø n'yomfɛnį go dą dinnbąbi rą́ njąpi Oją ya”. 20 Pɛ rą Isaías njuąntho bi 'yotrą hyą bi mąn'Oją ngue ɛną: “Nu'ʉ yø ją'i himmi hongui, gue'ʉ bi dinyø mmʉi ha di bądi te'o gui'ʉ. Nu'ʉ yø ją'i himmi änni te'o gui, gue'ʉ dą nthɛ'be'ʉ”, bi 'yɛn'Oją. 21 Pɛ nu'ʉ yø judío, Oją bi 'yɛną: “N'na pa ngu n'na pa dí nzocä yø judío. Pɛ nuya p'ʉya, hinguį nne dą 'yøhną rą hyą dí xifi”.

11

1 Xi ya, xi'Oją, ¿ua ya bi hyɛp'ʉ'ʉ yø judío ya 'mø? Hin'ną, hinguį hɛp'ʉ. Porque nugä drą́ judío, mą mboxitagä ną rą Benjamín, nuną rą́ mbom'mɛto rą Abraham. 2 Nu'ʉ yø judío, ya mą m'mɛt'o xą huan'ną Oją'ʉ ngue dą gohi ngue yø bąsi. Jąnąngue hinguį hɛp'ʉ Oją ya yø judío. Dąmi bɛmhmʉ te mmąmp'ʉ ja rą Mącą Libro ngue rą Elías bi yąpyø judío 'mø mi mat'Oją, bi 'yɛną: 3 “Ague mą Oją'i, nu yø judío, ya bi hyo'ʉ ni pøngąhyą. A nu'ą ni altar hapʉ thąnne'i yø ją'i, ya bi thɛmhmi. Ya mąhøngsɛgui dí 'bʉi ngue dí thąnne'i ya. Pɛ xquet'ą nne dą hyogyø ją'i”, bi 'yɛnną Elías. 4 Mi dą Oją p'ʉya, bi 'yɛmbi: “Hin'ną, hiną høn'ątho'i guí thąnnegui. Sinoque 'bʉrpʉtho mi yoto mąhuąhi yø judío ngue thąnnegui, 'nɛ hinguį ndąntyøhmu p'ʉ 'bʉhrą dąhmʉ Baal ngue dą dąnne”, bi 'yɛn'Oją. 5 Dą guehrą pa ja p'ʉya, xquet'ą njarbʉtho ya, hiną gätho yø judío xą hyɛp'ʉ Oją. Sinoque 'bʉ i'da ngue conną́ mąte Oją bi gohi ngue yø thanhni Oją. 6 ¿Ua di ja temą nho bi 'yøtya yø ją'i bi huan'ną Oją 'mø? Nu'ą, hin'ną'ą. Sinoque rą mątetho bi 'yøt Oją ngue bi huanhni. Nu'mø ngue di ja temą nho xtą 'yøtyø ją'i, jąnąngue bi huanhni, ya hingrą́ mątetho bi 'yøt'Oją 'mø.
7 Guehną rą hyą nąya ngue nu'ʉ yø judío mi honi ha xtí nhohyø ts'oqui, pɛ hinguį ngu'ʉ bi dini ha di nhojpą yø ts'oqui. Høndya te'o ya xpą huan'ną Oją ngue bi ma mąhojpi. A nu'ʉ mi'da yø judío, bi jorpąbi yø n'yomfɛni'ʉ ngue himbi dinyø mmʉi hanja rą hyą. 8 I mmąmp'ʉ ja rą Mącą Libro rą hyą ngue ɛną: “Nuną Oją, bi 'yøt'e ngue hindą dinyø mmʉi yø ją'i'ą rą hyą dą 'yøde. Nu'ą te dą nu, hindą dinyø mmʉi hanja rą hyą. Dą 'yøhyø hyą dą hmą, pɛ hindi n'yo yø mmʉi hanja'ą rą hyą dą 'yøde. Ngu'ą bą́ nja'ʉ yø pa xą thogui, dą guehya mąhøn'ą njarbʉtho”. 9 Rą David nguną rą hyą bi mą ngue bi 'yɛną: “Nup'ʉ ha di sännigo yø ją'i, di ɛną ngue ja mpähä, di ɛną ngue i nnu mąnho Oją te øt'e. Pɛ himmą juąnį ngue di nnu mąnho Oją te øt'e. Sinoque di njaprą castigo'ą te øt'e. 10 Nu'ą te dą hyɛtyø ją'i, hindą dinyø mmʉi hanja. Jąnąngue di m'mʉmmąn'ʉ hangu rą pa”.

---

11 Xi ya 'mø, ¿ua xmą ma dą hyɛp'ʉ Oją yø judío ya 'mø? ¿Ua hinjąm'mø dą 'yɛhrą pa di nyąnyø te mi'da yø judío ya 'mø? ąhą́, dą 'yɛhrą pa di m'mʉhyø judío di nyąnyø te. Mąjuąnį ngue nuya yø judío bi hyɛp'ʉ Oją, pɛ Oją bi 'yøt'e ngue nu'ʉ yø ją'i hingyø judío dą gohi ngue yø ją'i Oją. Porque nnepe ngue nu'ʉ yø judío bi hyɛp'ʉ Oją, di sɛyabi ya yø ją'i ya. 12 Nu'ą i hyɛp'ʉ Oją yø judío, nuya yø ją'i hingyø judío, gue'ą di dinnbąbi rą́ njąpi Oją'ą. Pɛ nu'mø bi zønną pa ngue 'nɛhyø judío dą 'yɛc'ɛi rą Cristo, nuną Oją mąthoguitho di jąpi gätho yø ją'i 'bʉ'ą nximhäi.
13 A nuyá, i ja mąn'na rą hyą dí nne gą xihyø ją'i ngue hingyø judío. Nuya yø ją'i ya, bą́ pɛnngągui Oją ngue gą xihrą

hoga 'da'yo hya. Pɛ nuna ra 'bɛfi bi 'dacä Oja, dí honnbabi yø ja'i ha di badi ngue dí nnu mansugä na ra 'bɛfi na. [14] Porque nu'ʉ ma mmijudíohe hinguı ɛc'ɛi ra Cristo ya, dí nnegä ngue di sɛyabi ya yø ja'i bi nthɛui ra Cristo, n'namhma ngue xquet'a 'nɛ'ʉ da 'yɛc'ɛi'ʉ n'namhma di nyanyø te. [15] Mazihotho 'mø da 'yɛhra pa ngue mahøndi nhojpaui Oja yø judío nuya ya xi hyɛp'ʉ Oja. Conque Oja, bi 'yøt'e ngue nuya yø ja'i hingyø judío bi nhojpaui. Pɛ nuyá, nu'mø di 'bätyø mmʉi yø judío ngue da 'yɛc'ɛi ra Cristo, ɛntho ja di bɛnnate yø ja'i ngue ya xí du.

[16] Nuna ra Abraham, guehna rá mʉditho ra judío na, 'nɛ ya o rá 'yɛ Oja. Xquet'a nu'ʉ yø judío ngue yø mbom'mɛto ya, xquet'a ya o rá 'yɛ Oja. Nuna ra Abraham, tengutho n'na ra daza na. Nu'ʉ yø judío ngue yø mbom'mɛto p'ʉya, tengutho yø 'yɛza'ʉ. Pɛ o rá 'yɛ Oja gä rá do'yo ra za. [17] Guehna n'na ra za ngue ra hoga za na. Pɛ bi ma nts'aqui 'da yø 'yɛza ra za. Guehya yø judío bi hyɛp'ʉ Oja ya. Nu'ahʉ ya, ngue hingyø judíohʉ, tengutho 'mø ngue yø 'yɛza'ahʉ n'na ra za ngue ja dapo. Nup'ʉ bi ts'ajpabi yø 'yɛza ra hoga za, ja bi ma nt'ɛts'i'ahʉ p'ʉ. A nuyá, ya ni n'yohʉ'ʉ yø ja'i Oja ya. [18] Pɛ mahsä mi 'yɛna ngue man'na tate xanho'ahʉ ngue'ʉ yø judío bi hyɛp'ʉ Oja. Dami bɛmhmʉ ngue yø 'yɛza i ja yø te ngue bi thɛp'ʉ ja ra daza. Hingue masque ja ra te ra daza conná ngue'ʉ yø 'yɛza.

[19] ¿Ua guí ɛna ngue man'na tate xanho'ahʉ ngue'ʉ yø judío bi hyɛp'ʉ Oja, janangue bi ts'ajpa yø 'yɛ ra hoga za ngue ja bi ma nt'ɛts'ahʉ p'ʉ? Nu'a, hinda zä'a. [20] Nuya yø judío mi nnøpa 'yɛza ra hoga za, bi ma nts'aqui, bi thɛp'ʉ p'ʉya ngue himbi ne bi 'yɛc'ɛi ra Cristo. Pɛ nu'ahʉ ja dapo ra za mi nnøpa 'yɛza'ahʉ. Nu'a ni nt'ɛc'ɛihʉ bi nja, gue'a i ma nt'ɛts'i'ahʉ p'ʉ ja ra hoga za'a. Janangue nuyá, 'yo sä gadi 'yɛxhʉ, dami mfähmʉ xanho. Nu'mø hinga mfähmʉ, ya da ma nthɛqui'ahʉ mahøn'a. [21] Xi'mø ngue Oja bi hyɛp'ʉ yø judío ngue himbi 'yɛc'ɛi ra Cristo, da gue'ahʉ ya, nu'mø hinguı 'yɛc'ɛihʉ ra Cristo, da hyɛc'ahʉ p'ʉ. [22] Nuna Oja, ya guí nnuhʉ ngue nu'a rá mate i ja, mandønhotho te øt'e. Pɛ xquet'a da japra castigo yø ja'i ørra ts'oqui. Porque bi japra castigo'ʉ yø judío himbi 'yɛc'ɛi. Go bi 'da'ahʉ rá mate ngue gá 'yɛc'ɛihʉ. Pɛ nu'mø gui hyɛhmʉ p'ʉ Oja, xquet'a di ja'ahʉ ra castigo. [23] A nuyá, nu'mø da 'yɛhra pa ngue yø judío da 'yɛc'ɛi Oja, i ja rá ts'ɛdi Oja ngue mahønda 'yɛspʉ ja ra za bá saqui. [24] Porque man'na hinguı hɛnni di t'ɛsra 'yɛza nu'a bá ts'ajpʉ ja ra hoga za, hinda gue'ahʉ ngue ja dapo ra za gambi thɛhʉ.

---

[25] Ague ma zi cu'ahʉ, nuna ra hya hinguı fadi hanja, dí nnegä ya ngue guí pahmʉ xanho hanja ya. Porque hindí nnegä ngue gui 'yɛna ngue guí tatehʉ ngue yø judío. Majuani ngue xangu yø judío hinguı nne da 'yɛc'ɛi ra Cristo. Pɛ da 'yɛc'ɛi, ja gue'mø bi zønna pa ngue ya mandøngu dyø ja'i hingyø judío da 'yɛc'ɛi ra Cristo. [26] Nu'mø ya bi nja'a p'ʉya, gätho'ʉ yø judío di 'bʉ'a ra pa'a, ya di nyani. I nt'ot'i p'ʉ ja ra Maca Libro ra hya ngue ɛna: "Nuna ra Yante, guep'ʉ Sión di m'mʉhna. Guehna di hojpa yø ts'oqui yø judío na, nuya yø 'yʉmɛni p'ʉ bá fʉdi ba m'mʉhra Jacob. [27] Guehna ra cohi ga co'be na ngue ya ga hojpa yø ts'oqui yø ja'i", ɛn'Oja.

[28] Nu'ʉ yø judío ngue fɛstho na ra hoga 'da'yo hya, bi gohi ngue yø nsʉiui Oja. Janangue i mɛnhna hya Oja p'ʉ ha 'bʉhyø ja'i hingyø judío. Pɛ madague'a, nuna Oja xquetho ngue di ma'ʉ yø judío. Porque nu'ʉ yø mboxita'ʉ gue'ʉ yø thanhni Oja'ʉ. [29] Nuna Oja, hinjam'mø ngue di cohrá mmʉi na. Nu to gä bi zofo, hangu ra pa di madi 'nɛ di japi. [30] Nu'mø ma m'mɛt'o, xa mmɛstho te mi man'Oja'ʉ yø ja'i hingyø judío. Pɛ nuya ngue 'nɛhyø judío bi mɛstho te mman'Oja ya, janangue Oja bi unná mate'ʉ yø ja'i hingyø judío ya. [31] Nuya yø judío bi mɛspatho te mman'Oja. Pɛ nuna Oja, ni netho ngue di unná mate tengutho i unná mate'ʉ yø ja'i hingyø judío. [32] Nuna Oja, nguna bi 'yøt'e, bi unna 'yu ngue gätho yø ja'i bi mɛspatho te mma, para ngue da zäp'ʉ 'da di untho rá mate gätho yø ja'i.

---

[33] Hinjonguı pøni ngue di padi xandønho hangu gangu ra nho i ja Oja. Hinjonguı padi hangu gangu rá mfadi Oja i ja. Hinjonguı padi hangu gangu rá n'yomfɛni i ja. Porque hinjonguı pøni ngue di padi xandønho tengu ɛga 'yo Oja. [34] Hinjonni ja'i di pøni ngue

di tini xandønho hanja rá n'yomfɛ̱ni Oja, 'nɛ̱ hinjonni ja'i di t'ɛ̱mbi ngue bi xännbi te øt'e. 35 Nuna Oja, hingra mihi na ngue da 'yɛ̱nyø ja'i ya mi ndupate Oja'a te bi unni. 36 Porque nu te gäma cosa dí nnuhʉ ngue ja, Oja bádi uni. Go bi hoc'a 'nɛ̱ gä go rá mmɛti'a. A nuyá, hønsɛ Oja i ja ngue da t'ɛ̱spi para zantho. Da nut'atho.

12

1 Ague ma zi cu'ahʉ, mathoguitho ngue bi 'dacjʉ rá mate Oja. Janangue dí hagä ra ts'ɛdi dí xi'ahʉ ngue gui unni mmʉihʉ Oja, n'namhma ngue hangu ra pa gui 'øthʉ'a te rá pähä Oja. Guehna ra ndanne i ja ngue gui 'yørpahʉ Oja naya. 2 A nuyá, dami pähni n'yomfɛ̱nihʉ ya. 'Yo guí øthʉ tengutho øtyø ts'oc'ɛi ua ja ra ximhäi. Dami 'yøt'e ngue da gom'na'yo'a te ja ngue gdí n'yohʉ. Janangue da zäp'ʉ gui pahmʉ xanho'a te rá pähä Oja. Nuna te ra nho nne Oja ngue gdí n'yohʉ, da gue'a gui 'yøthʉ'a.

3 Oja bi 'yøtra mate bi 'dacä ra ts'ɛdi ngue ga xi'ahʉ te ja ngue gui 'yøthʉ. 'Yo to di nne man'na ra 'bɛfi xanhɛ̱ts'i ngue'a te ra 'bɛfi bi un'Oja. Sinoque da hyacra güɛnda xanho te 'bɛ'a ma'bɛfi bi t'unni. 4 Ya guí nnuhʉ ngue rá do'yo ra ja'i, xangu yø xɛqui i ja ngue 'dama 'dan'yo i pɛfi. 5 Xquet'a njarbʉtho yø 'yɛ̱c'ɛi ya. Madague'a xangujʉ, pɛ ɛ̱ntho n'na nc'ɛ̱itho di jahʉ. Porque gätho ma n'yohʉ ra Cristo. Pɛ nuna ra 'bɛfi bi 'dacjʉ Oja, 'dama 'dan'yo ma 'bɛfi na.

6 Oja bi zänni tema 'bɛfi di tocabi n'na ngu n'najʉ. Ya gue'a ra 'bɛfi ja ngue ga øthʉ'a p'ʉya. I 'bʉhyø ja'i ngue bi t'unná 'bɛfi ngue drá pøngahya Oja. Pɛ nu'a te ra hya di bɛ̱nnba Oja da ma, hønt'a da man'a. 7 I 'bʉhyø ja'i bi t'unná 'bɛfi ngue da mäxrá mmic'ɛ̱iui. Pɛ i jatho ngue co gätho rá mmʉi di 'yøtra 'bäxte. I 'bʉhyø ja'i bi t'unná 'bɛfi ngue di nxännbate rá hya Oja. Pɛ i jatho ngue di nxännbate xanho. 8 I 'bʉhyø ja'i bi t'unná 'bɛfi ngue di hatra ts'ɛdi yø mmi'yɛ̱c'ɛ̱iui. Pɛ di ja ndummʉi ngue da 'yøt'a te rá 'bɛfi pɛfi. I 'bʉhyø ja'i ngue bi t'unná 'bɛfi ngue co nu'a te pɛts'i, da mäxyø mmic'ɛ̱iui. Pɛ 'yo di ya yø mmʉi ngue'a te ra 'bäxte da 'yørpa rá mmic'ɛ̱iui. I 'bʉhyø ja'i ngue bi t'unná 'bɛfi ngue di m'mɛt'o p'ʉ di mpɛti yø 'yɛ̱c'ɛ̱i. Pɛ jatho ngue da gämfɛ̱ni da 'yøt'e xanho'a te rá 'bɛfi pɛfi. I 'bʉhyø ja'i bi t'unná 'bɛfi ngue da mäts'i to ja te hɛ̱mbi. Pɛ nu'a ra 'bäxte da 'yørpabi rá mmic'ɛ̱iui, co n'na ra pähätho di 'yøt'e.

---

9 Pɛ gue majuani ngue ni mmʉi gdí mahni mmic'ɛ̱iui n'na ngu n'na'ahʉ. Dami hyɛhmʉ p'ʉ ra nts'o. Dami 'yøthʉ ra nho. 10 I jatho ngue gui mahni mmic'ɛ̱iui n'na ngu n'na'ahʉ porque gätho gadi ncuhʉ ngue ra Cristo. N'na ngu n'na'ahʉ dami hyonnbi ha di hnu mansu mi'da ni cuhʉ. 11 'Yo guí säyathohʉ, dami hyahʉ ra ts'ɛdi'a te ja ngue gui 'yøthʉ. Co gätho ni mmʉi gdí 'yørpahʉ rá 'bɛfi ma Hmuhʉ Jesucristo. 12 Zant'a dami johyahʉ ngue bi dinni mmʉihʉ hanja'a ra nho ja ngue di nja. Nu'mø guí sähʉ ra n'ʉ, dami sɛti xanho. 'Nɛ̱ dami mat'Ojahʉ hangu ra pa, 'yogui säyathohʉ. 13 Nu'ʉ ni mmi'yɛ̱c'ɛ̱ihʉ 'mø ngue hin'yʉ te da hyoni, dami fäxhʉ. A nu'ʉ yø 'yɛ̱c'ɛ̱i yap'ʉ ni 'yɛ̱hɛ̱, dami unhnʉ ra ts'äya.

14 A nu'ʉ yø ja'i sʉ'ahʉ, dami 'yäphʉ Oja ngue di japi. 'Yo tema yanthi guí äphʉ Oja ngue da thogui. 15 Nup'ʉ ha di johya ni mmic'ɛ̱ihʉ, xquet'a dami johyahʉ. Nup'ʉ zonni mmic'ɛ̱ihʉ, xquet'a ja dami nzomhmʉ p'ʉ. 16 Gätho dami nnu manho n'na ngu n'na'ahʉ. O gadi 'yɛ̱xhʉ. Dami 'yøt'e ngue 'da'igu'ahʉ'ʉ yø ja'i hinga njuani. 'Yo sä guí ɛ̱na ngue go jasɛ ni mfadihʉ.

17 'Yo gadi cospabi'a te ra nts'o øt'a'i ni mmic'ɛ̱ihʉ. Dami ja ndummʉihʉ ngue nu'a te xanho, da gue'a gui 'yøthʉ'a. 18 Dami hyoni ha gdí n'amigohʉ gätho yø ja'i asta nup'ʉ go da zä. Gui ja ndummʉi ngue 'yo gadi njunthʉ. 19 Ague ma zi cu'ahʉ, 'yo gadi cots'i te t'øt'ahʉ. Dami hyɛmhmahʉ hma, nu'a Oja go di cots'a. Porque nt'ot'i p'ʉ ja ra Maca Libro ra hya ngue ɛ̱n'Oja: "Nugä, go ni 'yɛ̱ ma xi ngue ga jagä ra castigo. Go ga jut'ä'a te øt'ahʉ yø ja'i", ɛ̱n'Oja. 20 Xquet'a nt'ot'i ra hya ngue ɛ̱n'Oja: "Nu'mø gá nu ni nsʉiui ngue tu manthuhu, dami unna hmɛ̱ da zi. Nu'mø gá nu ngue tuthe, dami unna dehe da zi. Nu'mø guí ørpabi ni nsʉiui tengu na ra hya naya, ya da mɛsrá sä, porque da zo rá mmʉi'a te ra nts'o xa 'yøt'a'i". 21 Manma ndap'ahʉ ra nts'o ngue gui 'yøt'e tengutho øt'a ni nsʉihʉ. Sinoque

dami taphu ra nts'o ngue gui 'yørpabi ra nho ni nsuihu.

13

1 Gätho yø ja'i 'bui, jatho ngue da 'yec'ei
yø ts'ut'abi. Porque gätho yø ts'ut'abi,
Oja bi zännbi ngue ja yø cargo. Hinjo'o
ra ts'ut'abi ngue da zänsɛ ngue di nja rá
cargo. 2 A nu ra ja'i fɛspatho te mmanna
ts'ut'abi, nuna Oja bi 'yɛxra ts'ut'abi, go
guehna fɛspabi rá hya na. Ya rá ts'oquisɛ ra
ja'i p'u da japra castigo ra ts'ut'abi. 3 Porque
yø ts'ut'abi hinga 'bui ngue di pihyø ja'i
nuya øtra nho. Sinoque guehya yø ja'i
xants'o te øt'e i cot'i. Nu'mø guí nne ngue
hingui suhu yø ts'ut'abi, dami 'øthu ra
nho n'namhma ngue da hnu manho'ahu.
4 Porque yø ts'ut'abi, rá 'bɛfi Oja ørpe para
ngue da mäxahu. Pɛ nu'mø ngue xants'o
te guí øthu, ya gui suhu ra ts'ut'abi p'uya.
Ya säp'u ha ra ts'ɛdi ra ts'ut'abi ngue di
ja'ahu ra castigo. Porque rá 'bɛfi Oja ørpe
ngue da japra castigo yø ja'i xants'o te øt'e.
5 Jananguе ja ts'ɛditho ngue da t'ec'ei te di
manda yø ts'ut'abi. Pɛ hindi 'yøtyø ja'i'a
ngue da 'yec'ei ra ts'ut'abi ngue høntho di
mpommi ra castigo, sinoque da 'yec'ei te
mmanyø ts'ut'abi porque ni 'yup'u ngue da
t'ec'ei te di manda yø ts'ut'abi.
6 Jananguе dami juthu ra njuthäi 'mø
njui. Porque yø ts'ut'abi øtra 'bɛfi nuna
bi un'Oja. 7 Nu to gä guí tuphu, dami
juthu. Nu to nducate ra njuthäi, da gutra
njuthäi. Ogue nducate ra cooperación, da
gut'i. Dami nu mansuhu te'o gätho ja yø
cargo.

---

8 Nu'mø ngue guí ndupatehu, 'yo di
njarbutho, dami juthu. Nu'a ja ngue gui
'øthu hangu ra pa, dami mahni mmic'eiui
n'na ngu n'na'ahu. Porque nu ra ja'i di
mahrá mmic'eiui, ya ga 'yo tengutho ra hya
mmamp'u ja ra ley ja ngue da n'yo yø ja'i.
9 A nuna ra hya di manda ra ley i ena: "'Yo
grá 'yots'om'mäi. 'Yo grá hyote. 'Yo grá bɛ.
'Yo to guí sännba ra fɛhni. 'Yo guí nnehu
n'na ra cosa ngue ndan'yo to rá mmɛti".
Guehya yø hya ja ua di manda ra ley ya.
'Nɛ ja mi'da yø hya ngue di manda. Pɛ
gätho ja di mpɛnhua yø hya mmamp'u ja
ra ley ngue ena: "Dami mahni mmic'eiui
tengutho gni ne ngue di ma mamadi'i".
10 Porque ra ja'i di mahrá mmic'eiui, ya hin
tema nts'o ørpabi rá mmic'eiui. Jananguе
nu ra ja'i di mahrá mmic'eiui, entho 'mø di
padi xanho te mmamp'u ja ra ley, porque
gue'a te mmamp'u ja ra ley ga 'yo.
11 Guehya yø hya jatho ngue gdí n'yohu
ya. Ya guí nnuhu, nu'mø ra pa dambá
ec'eihu ra hoga 'da'yo hya, madi 'bɛtyø pa
'mø. Pɛ nuyá, n'na pa ngu n'na pa bá cuatyø
pa ngue da ep'u ra Cristo ma Yantehu. Ya
hingui ja ngue ga nsäyathohu ya. 12 Ya ni ma
da gaxyø pa di m'muhmu ua ja ra ximhäi,
ya bá cuatyø pa ga m'muhmu p'u 'bu Oja.
Jananguе nuyá, dami hyɛhmu p'u ra nts'o
ga 'yo yø ja'i ua ja ra ximhäi. Gä gue'a te
xanho gui 'øthu. 'Yo di tap'ahu ra nts'o.
13 Ma gda 'yohu'a ra nho ni 'yup'u gdá 'yohu.
Hinga n'itihu. 'Nɛ hinga m'muhmu p'u ha
'buhyø minhni. Hinga n'yots'om'mäihu.
'Nɛ hinga ndunhnu. 'Nɛ hinga nsɛyahu.
14 Nu'a ma Hmuhu Jesucristo, gä ra nho i
n'yo'a, da ngut'atho gdí n'yohu ya. 'Yo sä
guí emhmu ngue i sätho gui 'øthu ra nts'o
ga 'yo yø ja'i. Nu'a, hin'na'a.

14

1 Nu ra 'yec'ei ngue tobe hingui tini xanho
rá mmui hanja'a ra hya ec'ei, nup'u ha gadi
mpɛtihu dami unhnu ra ts'äya. 'Yo guí nne
ngue gui njun'ma hyathohu. 2 Porque 'bu
i'da yø 'yec'ei ngue tini xanho p'u ja yø
mmui ngue sä da zi gätho'a te ts'i. Pɛ 'bu
hmi'da yø 'yec'ei p'uya, ngue hingui tini
xanho p'u ja yø mmui hanja'a ra hya ec'ei.
I ena ngue ra ts'oqui da 'øt'e ngue da zi ra
ngø, jananguе ena ngue høndyø cosa ngue
hingra ngø sä da zi. 3 A nuyá, nu ra 'yec'ei
ngue si gätho'a te si yø ja'i, 'yo di embi ngue
hingui ho te øtra 'yec'ei nu'a hajtho yø cosa
si. Xi mmangu ra 'yec'ei nu'a hajtho yø cosa
si, 'yo di embi ngue hingui ho te øtra 'yec'ei
nu'a si gätho'a tengue ts'i. Porque ya ra
'yec'ei, ya o rá 'yɛ Oja. 4 Nu ra mɛfi n'nan'yo
to di mpɛhmi, ¿teni 'bɛ'a guí ena go gui japi
ngue gui 'yembi hinga gue'a te øt'e? Nu'a rá
hmu ra mɛfi, go da man'a ngue'mø xanho te
øtrá mɛfi ogue hin'na. Pɛ nu ra ja'i ngue ra
'yec'ei da gommanho, porque nu'a rá Hmu
jasɛ rá ts'ɛdi ngue da zä da 'yøt'e ngue da
gommanho.

5 I 'bʉ i'da yø 'yɛc'ɛi ya, ɛmbi ngue ja
dra pa tate xandʉxqui ngue mi'da yø pa.
Ximmi 'bʉ hmi'da p'ʉya, ɛmbi ngue gätho
yø pa, gä 'da'igutho. Jananngue nuyá, n'na
ngu n'na yø 'yɛc'ɛi, nu te ra hya timp'ʉ ja
rá n'yomfɛni ngue ɛmbi xanho, da 'yøt'a te
ra hya tini. 6 Nu ra 'yɛc'ɛi ngue ja n'na ra pa
supi, ga nzup'a ra pa'a ngue nnu mansu Oja.
A nu ra 'yɛc'ɛi ngue hinguí supra pa suprá
mmi'yɛc'ɛiui, hinguí sup'a ra pa'a porque
nu te øt'e, gue'a ga nnu mansu Oja'a. A nu
ra 'yɛc'ɛi ngue si gätho'ʉ yø cosa i ts'i, i si,
porque di ja mammadi Oja ngue'a te gä si. A
nu ra 'yɛc'ɛi ɛna ngue i ja 'da yø cosa ngue
hinguí nnep'a Oja ngue da zi, ya hinguí si,
porque gue'a ga nnu mansu Oja'a te øt'e.
'Nɛ xquet'a di ja mammadi Oja ngue te si.
7 Hinjo'o ngue to da zänsɛ te da n'yo,
porque gäthogahʉ dí ohʉ rá 'yɛ ma Hmuhʉ
Jesucristo. Nu'mø dí tehʉ, dí ohʉ rá 'yɛ.
Nu'mø dá tuhʉ, dí ohʉ rá 'yɛ. 8 Jananngue
nuyá, mɛnte dí 'bʉhmʉ, ya gdá 'bʉhmʉ'a
ngue ga ørpahʉ rá pähä ma Hmuhʉ Je-
sucristo. Nu'mø ja ngue ga tuhʉ, gue'a
ma Hmuhʉ sänni ngue ga tuhʉ. Jananngue
nuyá, gue'mø dí tehʉ, ogue xtá tuhʉ, gue'a
ra Hmu dí ohʉ rá 'yɛ. 9 Ra Cristo bi du
'nɛ mahømbi m'mʉi para ngue da gohi
ngue gue'a ma Hmuhʉ'a. Ngu'mø dí tehʉ,
ngu'mø xtá tuhʉ, gue'a ma Hmuhʉ'a.
10 Nu'a ngue ra ja'itho, hinguí sä ngue da
hyaspa ra güɛnda te ga 'yo rá cu. Hinguí
sä ngue sä da 'yɛmbi hinguí ho te ga 'yo rá
cu. Porque bá ɛp'ʉ ra pa ngue gäthogahʉ
ga sømhmʉ p'ʉ ja rá hmi rá dä ra Cristo.
Nuna p'ʉya, go da hyascahʉ ra güɛnda na.
11 Porque nt'ot'i p'ʉ ja ra Macá Libro ra hya
ngue ɛna: "Nu te dí mmangä, majuani ngue
di nja'a, ɛnna Oja i 'bʉi. Nugä dí xi'ahʉ
ngue gätho yø ja'i di ndantyøhmu p'ʉ ha
ga m'mʉcä. Gätho yø ja'i p'ʉya da ma ngue
guecä drá Ojagä", ɛnna hya. 12 Jananngue
nu'a ra ora'a p'ʉya, n'na ngu n'najʉ ga
däpsɛhʉ ra güɛnda Oja te xtá n'yohʉ.

---

13 Ya hinguí sä ngue ga haspahʉ ra güɛnda
ma mmi'yɛc'ɛihʉ ngue ga ɛmphʉ hinguí ho
te ga 'yo. A nuyá, ma ga ja ndummʉi ngue
hingo ma ts'oquihʉ p'ʉ da 'yøtra ts'oqui
ma cuhʉ. 14 A nuyá, ngue ya dí ɛc'ɛihʉ
ra Hmu Jesucristo, nu tengue dí sihʉ, ya
dí pahmʉ njuani ngue hin tema cosa di ja
ngue ga ɛmhmʉ ngue ra ts'oqui dí øthʉ
'mø dá sihʉ. Pɛ nu ra 'yɛc'ɛi ɛna ngue ra
ts'oqui bi 'yør'mø bi zi'a te dí sihʉ, ya ra
ts'oqui bi 'yøt'e, porque bi zi 'nɛ ɛmbi ngue
hinguí ho. 15 Jananngue nu'mø majuani ngue
gadi mahni cu, 'yo guí sihʉ n'na ra cosa
nu'a di ts'onnbabi rá mmʉi ni cu. Ra Cristo
ya bi du ngue bi yani. 'Yo gni 'øthʉ'a
ngue gui ts'onnbahʉ rá n'yomfɛni, ngue
høntho go guí nne guí sihʉ n'na ra cosa
xancʉhi. 16 Madague'a guí pahmʉ njuani
ngue xanho te guí øthʉ, pɛ 'yo gni 'øthʉ'a
ngue da 'yɛmbyø ja'i ngue ra ts'oqui guí
øthʉ. 17 Porque nuyá, ngue gue'a Oja dí
ørpahʉ rá pähä, ya hinguí ja ts'ɛdi ngue
ga sihʉ'a te gä dadi ho ga sihʉ. A nu'a
ja ts'ɛditho ngue ga øthʉ, gue'a ngue ga
hahma mmʉi ga n'yohʉ xanho, 'nɛ ja ts'ɛdi
ngue ga nhojpahʉ te'o dadi nsʉhmʉ, ma
ga johyahʉ ngue ya dí n'yohʉ ra Espíritu
Santo. 18 Porque nu ra 'yɛc'ɛi ngue ørpabi rá
pähä ra Cristo, guehya yø hya dá mmangä
nnepe ngue da n'yo ra ja'i. 'Nɛ nuna Oja i
nnu manho te ga 'yo ra ja'i, da guehyø ja'i
p'ʉya xquet'a da nu manho.

19 Ma ga homhmʉ ra hya ngue hin-
ga njun'mahyahʉ. N'na ngu n'najʉ, ma
ga honnbahʉ ha di zacyø nt'ɛc'ɛi ma
mmi'yɛc'ɛihʉ. 20 'Yo gadi ts'onnbahʉ rá
'bɛfi Oja ngue co nu'a te guí sihʉ. Majuani
ngue gätho'a te i ts'i, gä xanho ngue da
ts'i. Pɛ nu'mø 'bʉp'ʉ ha dí 'bʉhmʉ n'na ra
'yɛc'ɛi nu'a ɛna ngue ra ts'oqui da 'yør'mø
da zi'a te dí sihʉ, man'na xanho ngue hinga
sihʉ'a te ɛna ngue di 'yøtra ts'oqui 'mø
da zi. 21 Man'na xanho ngue hinga sahʉ
ra ngø, ni xingra vino ga sihʉ, hinga nne
ngue ga øthʉ'a tengue di 'yøtra ts'oqui ma
cuhʉ. Hinga øthʉ'ʉ yø hya di ts'onnbabi
rá nt'ɛc'ɛi i ja. 22 'Yo guí nne ngue nu te
guí sihʉ, gue'a gdi njunt'ui ni cuhʉ'a. Ya
guí ɛc'ɛihʉ ngue gä xanho'a te guí sihʉ, da
gue Oja p'ʉya, ya padi te guí øthʉ. A nuyá,
ra mmɛnthi bi nthɛui ra 'yɛc'ɛi nu'a padi
xanho p'ʉ ja rá mmʉi ngue xanho te øt'e,
'nɛ hinguí ɛnná n'yomfɛni ngue ra ts'oqui
øt'e ngue te ga 'yo. 23 Pɛ nu ra 'yɛc'ɛi ngue
si n'na ra cosa nu'a ɛmbi ngue hinguí ho,
nu'mø bi zi, ya ra ts'oqui bi 'yøt'e. Porque
hingrá mmʉi ga nzi'a te si. Nu ra ja'i da
'yøt'a te ɛmbrá mmʉi ngue hinguí ho da
'yøt'e, nu'mø bi 'yøt'e, ya ra ts'oqui øt'e.

15

1 A nu̱jʉ, ngue ya ti̱ni̱ xa̱nho ma̱ n'yomfɛ̱ni̱hʉ'a̱ te ja ngue gdá 'yohʉ, i jatho ngue ga̱ sɛrpa̱hʉ ma̱ mmi̱'yɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ nu̱'ʉ hi̱ngui̱ ti̱ni̱ xa̱nho p'ʉ ja yø n'yomfɛ̱ni̱ te ja ngue di̱ n'yo. Hi̱nga̱ honsɛhʉ ra̱ nho ngue di tocaga̱hʉ, sinoque ga̱ honnba̱hʉ ra̱ nho mi̱'da yø ja'i̱. 2 N'na ngu̱ n'najʉ, jatho ngue ga̱ øthʉ'a̱ te nnu̱ ma̱nho ma̱ mmi̱'yɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ. Nu̱'a̱ te dí pa̱hmʉ ngue da̱ 'yørpa̱bi̱ ra̱ nho mi̱'da yø ja'i̱, gue'a̱ ga̱ øthʉ'a̱, para ngue da̱ hya̱ ra̱ ts'ɛdi yø nt'ɛ̱c'ɛ̱i̱. 3 Porque ra̱ Cristo hi̱mbi̱ hyonsɛ ra̱ nho di tocabi. Ya mma̱nna̱ Ma̱ca̱ Libro te ra̱ hya̱ bi xi Oja̱, ngue bi 'yɛ̱mbi̱: "Nu̱'ʉ yø ja'i̱ sʉ'i, xquet'a̱ 'nɛ̱qui̱ bi zʉqui", bi 'yɛ̱mbi̱. 4 Nu̱ te gäma̱ hya̱ nt'ot'i ra̱ Ma̱ca̱ Libro, bi̱ ma nt'ot'i para ngue ga̱ xähmʉ 'nɛ̱ ga̱ pa̱hmʉ hanja'a̱ ra̱ hya̱ i̱ mma̱. Nu̱na̱ ra̱ hya̱ mma̱nna̱ Ma̱ca̱ Libro, 'nɛ̱ ti̱mma̱ mmʉihʉ hanja, di ha̱tra̱ ts'ɛdi ma̱ mmʉihʉ ngue ga̱ sɛti te dí thohmʉ. Porque dí pa̱hmʉ ngue di̱ nja'a̱ te ra̱ hya̱ nt'ot'i. 5 Nu̱na̱ Oja̱ di ha̱tra̱ ts'ɛdi ma̱ mmʉihʉ ngue ga̱ sɛti te gä ra̱ n'ʉ ja ngue ga̱ thohmʉ. Dí nnegä ngue Oja̱ da̱ 'yøt'e ngue n'na ngu̱ n'na'a̱hʉ, da̱ zä gui̱ n'yohʉ tengu̱tho i̱ n'yo ra̱ Jesucristo. 'Nɛ̱ da̱ 'yøt'e ngue xøgue da̱ 'da'igu̱ ni̱ n'yomfɛ̱ni̱hʉ. 6 Ja̱na̱ngue da̱ zäp'ʉ ngue xøgue n'na hya̱tho gui 'yɛ̱spa̱hʉ na̱ Oja̱ rá Papá ma̱ Hmu̱hʉ Jesucristo.

---

7 Gue'a̱ di t'ɛ̱spa̱bi̱ Oja̱'a̱, ngue gui 'yøt'e ngue gui̱ n'amigohʉ n'na ngu̱ n'na. Ngu̱na̱ ja ngue gui 'yøthʉ porque ra̱ Cristo bi 'yøt'e ngue dá n'amigohʉ'a̱. 8 Ya gui̱ nnu̱hʉ ngue ra̱ Cristo bí 'yɛ̱hɛ̱ ngue di ja̱pyø judío. Nu̱'a̱ te ra̱ hya̱ bi̱ ma ma̱ya̱t'i̱bi̱'ʉ ma̱ mboxitahʉ 'mø ma̱nja̱m'mø, gue'a̱ bi 'yɛ̱hɛ̱ bi 'yøt'a̱. Ja di̱ nɛ̱qui̱ p'ʉya ngue Oja̱ hi̱ndi̱ pu̱mbɛ̱ni̱'a̱ te ra̱ hya̱ xa̱ ya̱t'i̱ ngue di̱ nja. 9 Co 'nɛ̱hyø ja'i̱ hi̱ngyø judío bí 'yɛ̱hra̱ Cristo ngue bi ja̱pi̱ n'namhma̱ ngue 'nɛ̱'ʉ di ja ma̱mma̱di̱ Oja̱ ngue ya bi di̱nnba̱bi̱ rá ma̱te. I̱ nt'ot'i ra̱ Ma̱ca̱ Libro te ra̱ hya̱ bi xihrá Papá ra̱ Cristo ngue bi 'yɛ̱mbi̱: "Nu̱p'ʉ ha 'bʉhyø ja'i̱ hi̱ngyø judío, ga̱ ɛ̱ts'a̱'i̱. 'Nɛ̱ ga̱ t'u̱t'a̱'i̱ yø alabansa n'namhma̱ di ba̱hyø ja'i̱ ngue guí ta̱te", bi 'yɛ̱mbi̱. 10 I̱ mma̱nna̱ hya̱ nt'ot'i ra̱ Ma̱ca̱ Libro ngue ɛ̱na̱: "Nu̱'ʉ yø ja'i̱ hi̱ngyø judío, 'da di johyathoui'ʉ yø judío ngue yø thanhni̱ Oja̱". 11 Ma̱n'na parte ra̱ Ma̱ca̱ Libro i̱ nt'ot'i ra̱ hya̱ ngue ɛ̱na̱: "Gätho yø ja'i̱ hi̱ngyø judío, da̱mi̱ 'yɛ̱spa̱hʉ Oja̱. Hønnbʉ bi zä 'bʉhyø ja'i̱, gä da̱ 'yɛ̱spa̱bi̱ Oja̱". 12 Ra̱ pøngahya̱ Isaías bi 'yɛ̱na̱: "Di̱ m'mʉ'a̱ n'na rá mbom'mɛto ra̱ Isaí. Nu̱ná, guehna̱ da̱ bøni̱ ngue hønnbʉ bi zä di̱ ma̱nda yø ja'i̱ ngue hi̱ngyø judío. 'Nɛ̱ nu̱ya yø ja'i̱ ya, guehya da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ya ngue gue'a̱ yø Ya̱nte'a̱".

13 Da̱ ne Oja̱ ngue gä ra̱ johya di̱ nja'a̱hʉ, 'nɛ̱ da̱ 'yøt'e ngue da̱ hyu̱ ni̱ mmʉi ngue ya guí ɛ̱c'ɛ̱ihʉ. 'Nɛ̱ da̱ 'yøt'e ngue ra̱ Espíritu Santo da̱ xoc'a̱ ni̱ mmʉihʉ ngue ma̱n'na gdi pa̱hmʉ ngue nu̱'a̱ te ra̱ nho guí tømhmʉ di̱ nja, ma̱ju̱ani̱ ngue di̱ nja.

---

14 Ague ma̱ zi cu̱'a̱hʉ, dí ha̱xä nju̱ani̱ ya ngue guí pa̱di̱ xa̱nho ndana̱ ra̱ nho ja ngue gdí n'yohʉ ya. Ya bi di̱nni̱ mmʉihʉ xa̱nho hanja na̱ ra̱ hya̱ na̱. A nu̱yá, ya sä ngue n'na ngu̱ n'na'a̱hʉ gui opa̱n'yu̱ ni̱ cu̱hʉ hanja ra̱ hya̱ ya. 15 Pɛ nu̱gä nju̱antho dá xi'a̱hʉ hanja ya yø hya̱ dá cuatä ra̱ sʉcua̱ ja ua. Høntho da̱di bɛ̱n'na̱hʉ hanja ra̱ hya̱, n'namhma̱ ngue hi̱ngui̱ pu̱mbɛ̱ni̱hʉ. Nu̱gä da̱di ha̱'a̱hʉ ra̱ ts'ɛdi, porque gue'a̱ ma̱ 'bɛfi bi 'dacä Oja̱'a̱ ngue ga̱ ha̱'a̱hʉ ra̱ ts'ɛdi. 16 Nu̱na̱ Oja̱ bi 'dacä ma̱ 'bɛfi ngue ga̱ mma̱mbra̱ hya̱ ra̱ Jesucristo p'ʉ ha 'bʉhyø ja'i̱ hi̱ngyø judío. Dí mma̱mbrá hoga̱ 'da'yo hya̱ Oja̱ n'namhma̱ ngue nu̱'ʉ yø ja'i̱ hi̱ngyø judío ga̱ däpä Oja̱ tengu̱tho 'mø ngue ra̱ 'bøt'e t'ørpa̱bi̱ Oja̱. Nu̱na̱ Oja̱ p'ʉya, da̱ nu̱ ma̱nho yø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱, porque ra̱ Espíritu Santo ya xa̱ 'yøt'e ngue ya yø ja'i̱ Oja̱.

17 Da̱di ja ma̱mma̱di̱gä ra̱ Jesucristo ngue ya bi bønnma̱nho na̱ rá 'bɛfi Oja̱ dí ørpe. 18 Hi̱nte ma̱n'na ma̱hya̱ dí nne ga̱ mma̱, høntho dí nne ga̱ xi'a̱hʉ te bi 'yørca̱gui̱ ra̱ Jesucristo. Nu̱na̱ ra̱ hya̱ dá xicä yø ja'i̱ hi̱ngyø judío, ra̱ Jesucristo bi 'yøt'e ngue yø ja'i̱ bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱bi̱ rá hya̱ Oja̱. Go bi 'dacra̱ ts'ɛdi ngue dá ma̱ngä na̱ ra̱ hya̱ na̱. 'Nɛ̱ bi 'dacra̱ ts'ɛdi te dí øt'e. 19 Conná ts'ɛdi ra̱ Espíritu Santo bi̱ nja yø milagro. Ja̱na̱ngue nu̱yá, ya dá täti dá ma̱ngä ra̱ hoga̱ 'da'yo hya̱ ya, ngue ra̱ Jesucristo gue'a̱ ra̱ Ya̱nte'a̱. Bá fʉdi asta̱ Jerusalén ngue dá ma̱ngä ra̱ hya̱ ndap'ʉ bi zä. Da̱ni̱ mpagä asta̱ ra̱ häi Ilírico ngue dá ma̱ngä ra̱ hya̱. 20 A nu̱gä, nu̱p'ʉ hapʉ hi̱nja̱m'mø xa̱ 'yøtyø ja'i̱ rá thu̱hu̱ ra̱ Cristo, ja dá ja ndu̱mmʉi dá ma̱ngä p'ʉ ra̱

hoga 'da'yo hya. Porque nup'ʉ ya fahra hya, ngue n'nan'yo to xa mpɛfi, hindá ne ngue ja hønga mmangä p'ʉ ra hya. [21] Dí øt'e tengutho ra hya mannа Maca Libro ngue ɛna: "Nu'ʉ yø ja'i hinjam'mø xa 'yøde hanja rá hya Oja, pɛ da ma ma'øte ra hya ya. Nu yø ja'i mada n'na ndi di sifi hanja rá hya Oja, pɛgue nuya da sifi hanja ra hya ya".

---

[22] Janangue njap'ʉ ngue hinga mbongui ga mmagä p'ʉ guí 'bʉhmʉ ga ma nu'ahʉ. Madague'a xangu yø nnidi dí sänni ga mmap'ʉ, pɛ hingui sä. [23] Pɛ nuyá, ya da zä ga mmagä p'ʉya, porque ya dá täti dá mangä ra hya yø xɛqui rá njaua ya. Pɛ ya xa mma yø jɛya dí sänni ga mmagä p'ʉ guí 'bʉhmʉ ngue ga ma nu'ahʉ. [24] Nu'mø dá magä p'ʉ ja ra häi España, nup'ʉ guí 'bʉhmʉ gani nthocä p'ʉ ngue ga nzɛnguahʉ. Porque ja gampähä ngue ga nnuhʉ. M'mɛfa p'ʉya ga n'yɛhmʉ. [25] Pɛ nuyá, dí nne 'be ga mmagä Jerusalén. Ga ma dägä ra mɛnyu, nuna bi ma mapɛti ngue di t'unyø 'yɛc'ɛi nu'ʉ hyoya. [26] Porque nu'ʉ yø 'yɛc'ɛi 'bʉp'ʉ ja ra häi Macedonia conyø 'yɛc'ɛi 'bʉp'ʉ ja ra häi Acaya, gä bi pɛtra mɛnyu da mɛnhni ngue di t'unyø 'yɛc'ɛi ngue hyoya p'ʉ Jerusalén. [27] Nuya yø 'yɛc'ɛi hingyø judío i ja mpähä ngue da 'yørpabi ra 'bäxte ya yø judío ngue yø mmi'yɛc'ɛiui. Ní 'yup'ʉ ngue da mäts'i, porque yø ja'i hingyø judío bi ma mathoquibi ra hoga 'da'yo hya mi ɛc'ɛi ya yø judío. Janangue nuyá, nuya yø judío bi thocra hya mi ɛc'ɛi ngue bi xihra hya yø ja'i hingyø judío. A nuya yø ja'i hingyø judío bi sihra hya ya, 'nɛ ja te pɛts'i, nu'a gui ja mammadi ya to bi xihra hya, i fäts'i to hyoya. [28] Pɛ nuyá, høntho ga ma dägä na ra mɛnyu bi ma mapɛti, 'bexque'a ga mmagä España p'ʉya. 'Nɛ dí nne gani thocä p'ʉ guí 'bʉhmʉ ngue ga nzɛnguahʉ. [29] Nu'mø dá søngä p'ʉ guí 'bʉhmʉ, nuna te ra hya ga xi'ahʉ, dí haxa njuani ngue ra Cristo mathoguitho di jajpahʉ.

[30] Ague ma zi cu'ahʉ, ngue ya guí ɛc'ɛi ma Hmuhʉ Jesucristo, ra Espíritu Santo i øt'e ngue gadi macjʉ. Janangue nuyá, dí äcä ra mate ya ngue guí fäxcahʉ, gui mmarcahʉ Oja ngue Oja da mäxcagui. [31] Dami 'yäphʉ Oja ngue nup'ʉ ja ra häi Judea, Oja da yangä p'ʉ 'bʉhyø ja'i hingyø 'yɛc'ɛi. 'Nɛ dami 'yäphʉ Oja ngue nuna ra mɛnyu ga haspä'ʉ yø 'yɛc'ɛi 'bʉp'ʉ ja ra hnini Jerusalén, da ne da hyani. [32] Da ne Oja ngue ngu'a di nja. Janangue nu'mø dá søngä p'ʉ guí 'bʉhmʉ, ga johya. Porque ya da zäp'ʉ ga nsäyats'ʉ. [33] Oja da hyut'a ni mmʉihʉ, 'nɛ di japi gätho'ahʉ. Da nguт'atho.

16

[1] Nuna n'na ma cuhʉ ngue ra xisu ni hu ngue ra Febe, dami pahmʉ te'o na. Nuná, guehna di mpɛp'ʉ ja ra nija jap'ʉ ja ra hnini Cencrea na. [2] Nuná, ra 'yɛc'ɛi xanho na, dami unhnʉ ra ts'äya 'mø bi map'ʉ. Porque ní 'yup'ʉ ngue ngu'a da 'øtyø 'yɛc'ɛi. Nuna ra Febe, nu'mø tema hya da hyɛmbʉ guí 'bʉhmʉ, dami fäxhʉ. Porque nuná, xangu ra 'bäxte xa 'yørpabi yø ja'i 'bʉcua, da gueque 'nɛqui fäxcagui 'mø te dí honi.

[3] Dami zɛnguagahʉ ts'ʉp'ʉ ra Priscila co 'nɛhra Aquila nuna rá damme ra Priscila. Nuyá, guehya ma mmimmɛfihe ngue dí ørpahe rá 'bɛfi ra Jesucristo. [4] Nu'mø mi zʉcä yø ja'i, nuya guehya bi 'yɛnyø te ya ngue bi yangui. Janangue dadi ja mammadigä ya yø ja'i ya. 'Nɛ hinga høngthogui dadi ja mammadi ngue'a te øt'e, sinoque 'nɛhyø 'yɛc'ɛi hingyø judío di ja mammadi ngue bi yangui. [5] 'Nɛ dami zɛnguagahʉ ts'ʉp'ʉ gätho yø 'yɛc'ɛi di mpɛti p'ʉ ja rá ngu ra Aquila. Co 'nɛ'a ma ndø'amigo ra Epeneto, dami zɛnguagui ts'ʉp'ʉ. Nuná, guehna rá mʉdi bi 'yɛc'ɛi ra Cristo p'ʉ ja ra häi Acaya na. [6] Co 'nɛhra Maya, dami zɛnguagui ts'ʉp'ʉ. Nuná, guehna mathoguitho xangu ra 'bɛfi xa 'yørbʉ ha guí 'bʉhmʉ na. [7] Da guehya ma mmɛnguhe ra Andrónico co 'nɛhra Junias dami zɛnguaguits'ʉ p'ʉya. Guehya 'dap'ʉ dá n'ofädigähe ya. Xquet'a dami pahmi xanho ngue 'nɛhya yø representante ra Cristo ya. 'Nɛ guehya m'mɛt'o bi 'yɛc'ɛi ra Cristo ya ngue nugä.

[8] Nuna ra Amplias ma ndø'amigo ngue ɛc'ɛi ra Hmu Jesús, dami zɛnguagui ts'ʉp'ʉ na. [9] Dami zɛnguagui ts'ʉp'ʉ ra Urbano, guehna ma mmimɛfihe na ngue dí ørpahe ra 'bɛfi ra Jesucristo. Co 'nɛhna ma amigo ra Estaquis dami zɛnguagui ts'ʉp'ʉ. [10] Dami zɛnguagui ts'ʉp'ʉ na ra Apeles. Nuná, xandøngu ra n'ʉ bi zä 'mø mi 'yɛc'ɛi ra Cristo. Da gue'ʉ yø ja'i ɛc'ɛi ra Cristo p'ʉ ja rá ngu ra Aristóbulo, dami zɛnguagui ts'ʉp'ʉ. [11] Nuna ma mmɛngu'be

ra Herodión, dami zɛnguagui ts'ʉp'ʉ. Co
'nɛ'ʉ yø ja'i 'bʉp'ʉ ja rá ngu ra Narciso ngue
ya ɛc'ɛi ra Cristo, xquet'a dami zɛnguagui
ts'ʉp'ʉ.

12 A nuya ma cuhʉ ngue yø xisu, nuna
n'na ni hu ngue ra Trifena, nuna man'na
ni hu ngue ra Trifosa, dami zɛnguagui
ts'ʉp'ʉ. Nuya yo nc'ɛi ya, ɛmmɛi di mpɛfi
xandønho, ngue ørpabi rá 'bɛfi ra Hmu
Jesús. Co 'nɛhna man'na ma cu ngue ra
xisu ni hu ngue ra Pérsida, dami zɛnguagui
ts'ʉp'ʉ. 'Nɛhna xquet'a ɛmmɛi di mpɛfi
xanho ngue ørpabi rá 'bɛfi ra Hmu Jesús.
13 Dami zɛnguagui ts'ʉp'ʉ ra Rufo. Nuná,
ya fadi xanho ngue ɛc'ɛi xanho ra Hmu
Jesús. Co 'nɛ'a rá mamá ra Rufo, dami
zɛnguagui ts'ʉp'ʉ. Nuna ra xisu na, 'nɛqui
xøgue ɛntho ma mamágä na. 14 Dami
zɛnguagui ts'ʉp'ʉ ya yø ja'i ga xi'ahʉ ya:
guehna ra Asíncrito, ra Flegonte, ra Her-
mas, ra Patrobas, ra Hermes, co gätho'ʉ
mi'da ma cuhʉ 'bʉp'ʉ ha 'bʉhya p'ʉya,
dami zɛnguagui ts'ʉp'ʉ. 15 Dami zɛnguagui
ts'ʉp'ʉ ra Filólogo, conna Julia, conna
Nereo, co 'nɛ'a rá nju, conna Olimpas, co
gätho'ʉ mi'da ma cuhʉ 'bʉp'ʉ ha 'bʉ'ʉ ya,
dami zɛnguagui ts'ʉp'ʉ.

16 Co n'na ra respeto dami nzɛngua n'na
ngu n'na'ahʉ. Gätho ya yø ja'i 'bʉi ndap'ʉ
bi zä ngue ya xa 'yɛc'ɛi ra Cristo, gä di
zɛngua'ahʉ.

---

17 Ague ma zi cu'ahʉ, nugä dí xi'ahʉ ngue
dami mfähmʉ xandønho. Porque 'bʉ i'da
ngue høndra sʉi nne. I 'uɛnyø ja'i, asta
di ts'onna hya. Nuya yø ja'i ya, guehya
hingui nnu manho ra hya bi sän'nahʉ. O
gadi nsixhʉ ya to ørtra sʉi. 18 Porque nuya
yø n'yohʉ ya, hinga gue'a rá 'bɛfi ra Hmu
Jesucristo ørpabi, s n que gue'a te nnepsɛbi
yø mmʉi da n'yo, gue'a øt'a. 'Nɛ di hoc'a te
ra hya xihyø ja'i nu'ʉ hingui hɛnni ga thät'i.
19 Nu hangu yø 'yɛc'ɛi i 'bʉi, gä padi xanho
ngue ya guí ɛc'ɛihʉ ra hoga 'da'yo hya.
Jananngue nugä, nu te gá 'yøthʉ, janjuani
dadi johya. A nuyá, dí nne ga xi'ahʉ ngue
dami pahmʉ xanho ha gdí 'yøthʉ ra nho. A
nu'a ra nts'o, 'yogui 'yøthʉ'a. 20 Nuna Oja da
zä da 'yøt'e ngue da thohra sʉi, ya hingui
njunthʉ. A nu'a ra zithu nne da 'uɛnyø ja'i
p'ʉya, Oja da 'yøt'e ngue da ma häi rá hya'a.
Dí nnegä ya ngue di jap'ahʉ ma Hmuhʉ
Jesucristo.

21 Nuna ma mmimmɛfigä'be ra Timoteo
di zɛngua'ahʉ. 'Nɛ di zɛngua'ahʉ ya hyu ma
mmɛnguhe 'bʉcua, ra Lucio, ra Jasón 'nɛhra
Sosípater.

22 A nugä drá Tersio, dadi cuatä ua ja ra
sʉcua na te ra hya mmanna Pablo, xquet'a
'nɛcä dadi zɛngua'ahʉ conná nguehra Jesu-
cristo.

23 'Nɛhna ma cuhʉ ra Gayo di zɛngua'ahʉ.
Go rá mmɛti ra ngu hapʉ dí säyagä na. 'Nɛ
xquet'a di hmi na rá ngu ngue ja di mpɛti ua
yø 'yɛc'ɛi 'bʉcua. Xquet'a di zɛngua'ahʉ na
ra Erasto, nuna ja rá 'bɛfi ngue ra tesorero
ua ja ra hnini. Nuna ma cuhʉ ni hu ngue ra
Cuarto, xquet'a di zɛngua'ahʉ.

24 Nuna ma Hmuhʉ Jesucristo, dí nne
ngue di japi gätho'ahʉ. Da nguт'atho.

---

25 A nuyá, ma ga ja mammadihʉ Oja ya.
Nuná, guehna da 'yøt'e ngue da zä di ndʉ
ni nt'ɛc'ɛihʉ i ja na. Nguna ra hya n'youi
ra hoga 'da'yo hya dá øt'ahʉ 'mø ma xi'ahʉ
hanja ra Jesucristo. Nuna ra hya na, ya
mandø njam'mø tho hingui fadi hanja. 26 Pɛ
nuyá, ya bi fadi hanja ya. Porque guehya
yø hya bi 'yotyø pøngahya Oja ya. 'Nɛ nuna
Oja i 'bʉi para zantho, guehna di 'bɛpyø
ja'i ngue di 'yonna hya naya, i nnepe ngue
ndap'ʉ bi zä da 'yɛc'ɛi yø ja'i na ra hya na
'nɛ da 'yøtyø ja'i'a te ra hya ma'bɛpi da
'yøt'e.

27 A nuna Oja, hønsɛ na i ja rá mfadi. 'Nɛ
conná nguehra Jesucristo i t'ɛspabi Oja para
zantho. Da nguт'atho.

1 Corintios

Ja ua rá mʉdi ra carta bi 'yo'tra Pablo, ngue bi mɛnnba yø 'yɛc'ɛi Corinto.

1 Nugä dra Pablo, Oja bi 'yɛxqui ngue dra representantegä ra Jesucristo. Co
'nɛhna ma zi cuhʉ ra Sóstenes 'bʉcua, 2 dadi
zɛnguagä'be'ʉ to gätho ya o rá 'ye Oja,
rá mmʉp'ʉ ja ra hnini Corinto. Ya yø
ja'i'ahʉ Oja ngue guí ɛc'ɛihʉ ra Jesucristo.
Bi zon'nahʉ Oja ngue gui hyɛmhmʉ p'ʉ ra
nts'o. Porque gue'a i ts'ofo gätho yø ja'i
ɛc'ɛi ra Jesucristo'a ngue da hyɛp'ʉ ra nts'o.
Ngujʉ, ngu mi'da yø ja'i, gue'a ra Jesucristo
ga øt'e ngue ma Hmuhʉ. 3 Dí nnegä'be ya
ngue nuna Oja ma Papáhʉ co 'nɛhna ma
Hmuhʉ Jesucristo di jap'ahʉ 'nɛ da hyut'a
ni mmʉihʉ.

---

4 Nugä njandyatho dadi ja mammadi Oja
conná ngue'ahʉ. Porque xandongu rá njapi
Oja bi unni te'o gätho ya guí n'yohʉ ra
Jesucristo. 5 A nuyá, ngue ya guí n'yohʉ ra
Jesucristo ya, ɛmmɛi di jap'ahʉ Oja. Porque
xoc'a ni mmʉihʉ Oja, ngue guí pahmʉ
xanho hanja ra hya. 'Nɛ øt'e ngue guí
padi ha gdi japra hya gui xihmʉ yø ja'i.
6 A nuyá, nu te ra hya dá xi'ahʉ ngue di
nja'mø gá 'yɛc'ɛihʉ ra Cristo, gue'a ra hya
bi njap'ʉ guí 'bʉhmʉ'a ya. 7 Janangue nuyá,
mɛnte ra pa guí tømhmʉ ngue da ɛp'ʉ ma
Hmuhʉ Jesucristo, ya hinte gadi 'bɛhmʉ'a
rá njapi Oja di uni. 8 Di ha'ahʉ ra ts'ɛdi Oja
ngue guí ndʉhʉ xandønho asta guep'ʉ rá
nzɛgui. Porque nnepe ngue hin tema hya
da din'nahʉ 'mø ra pa da ɛp'ʉ ma Hmuhʉ
Jesucristo. 9 Nuna ma Hmuhʉ Jesucristo, rá
Ts'ʉnt'ʉ Oja. Bi zonngahʉ Oja ngue 'dap'ʉ
ga n'yohʉ na. Nu'a ra hya di yarcahʉ Oja
ngue di nja, gue'a di nja'a.

---

10 Ague ma zi cu'ahʉ, gue'a ma Hmuhʉ
Jesucristo di 'dacä ra ts'ɛdi ngue dí xi'ahʉ
na ra hya ja ua. Dí xi'ahʉ ngue hinga 'da'a
n'nanni di n'yo ni hyahʉ, sinoque 'dap'ʉ
di n'yo ni hyahʉ. I jatho ngue da 'da'igu
ni n'yomfɛnihʉ, da 'da'igu gui 'yøthʉ. 11 Dí
xi'ahʉ na ra hya na ma zi cu'ahʉ, porque
nu'ʉ yø mɛni ra Cloé bi xiqui ngue gadi
njunthʉ. 12 Porque hinga n'na hyatho guí
mmamhmʉ. I 'bʉ i'da ni n'yohʉ ngue ɛna:
"Nugä dí tɛnnä ra hya mmannа Pablo".
Mi'da p'ʉya ɛna: "Nugä dí tɛnnä ra hya
mmannа Apolos". Mi'da p'ʉya ɛna: "Nugä
dí tɛnnä ra hya mmannа Bɛdu". Mi'da
p'ʉya ɛna: "Nugä dí tɛnnä ra hya mmannа
Cristo". 13 A nuyá, xi'a ra Cristo, ¿ua 'bʉti'da
yø 'yɛc'ɛi ngue n'youi'a? A nugä dra Pablo,
¿ua guí ɛmhmʉ ngue bi ma ma cuatigä ra
pont'i conná ngue'ahʉ? ¿Uague gá nxixya
'da'ahʉ ngue gui tɛnngahʉ?
14 Nugä dadi ja mammadi Oja ngue hinjon
dá xixya'ahʉ, hinda høndra Crispo 'nɛhra
Gayo dá xixyabi. 15 Janangue hingui sä gui
'yɛmhmʉ ngue dá xixyabi yø ja'i para ngue
da dɛnngui. 16 Bi zo ma mmʉi ya ngue ra
Estéfanas co nɛ'ʉ 'bʉp'ʉ ja rá ngu'a, xquet'a
dá xixyabi. Hindí padi ngue'mø 'bʉ hmi'da
yø ja'i dá xixyabi, ogue hin'na. 17 Pɛ ra Cristo
himbi mɛnngui ngue ga xixyabi yø ja'i.
Sinoque bi mɛnngui ngue ra hoga 'da'yo
hya ga xihyø ja'i. Nugä hindí mmangä
yø hya mahotho ga nt'øde ngue høntho
ga nnepe da 'yɛc'ɛigui yø ja'i te dí mma.
Sinoque hønt'a ja ts'ɛdi ga mma ngue bi du
p'ʉ ja ra pont'i ra Cristo, gue'a dí mman'a.

---

18 Nuna ra hoga 'da'yo hya na, i hma ngue
bi du p'ʉ ja ra pont'i ra Cristo ngue bi yanjʉ.
A nu yø ja'i ngue di m'mɛdi, ɛmbi ngue
hinte di muui na ra hya na. Pɛ nujʉ ngue
di nyamma tehʉ, n'youi rá ts'ɛdi Oja na ra
hya na. 19 I mmamp'ʉ ja ra Maca Libro ra hya
te bi man'Oja ngue ɛna: "Nu'ʉ yø ja'i ɛna
ngue ja xangu yø mfadi, nugä ga udi ngue
hinte di muui yø hya padi. Nu ra ja'i da
'yɛna ngue ra bamhya, di nɛqui ngue hinte
di muui rá hya padi", ɛn'Oja. 20 Nuua ja ra
himhäi, i 'bʉhyø ja'i ɛna ngue ja yø mfadi. I
'bʉhyø ja'i ɛna ngue yø xännbate. I 'bʉhyø
ja'i ɛna ngue yø mbadi xandønho, i padi te
gä ja nximhäi. Pɛ nuna Oja i ɛmbi ngue
hinte di muui yø mfadi ya yø ja'i ya.
21 Nuna Oja majuani ngue jasɛ rá mfadi. Bi
zänni ngue nu'a te yø mfadi yø ja'i 'bʉcua
ja ra himhäi, hinga gue'a ja ngue di fadi
te'o Oja'a. Nuna Oja bi zänni ngue nu'ʉ
yø ja'i da 'yɛc'ɛi ra hoga 'da'yo hya, gue'ʉ
di nyanyø te'ʉ. Nuna ra 'da'yo hya na,
ɛmbyø ja'i nu'ʉ hingui ɛc'ɛi ra hya, ngue
hinte di muui ra hya. 22 Yø judío, i nne
ngue 'be da nu yø milagro, ja da 'yɛc'ɛi

ra hya. A nu yø ja'i hingyø judío, gue'a te yø mfadi yø ja'i 'bʉcua ja ra ximhäi di ho da 'yøde. [23] Pɛ nugähe, nuna ra hya ja ts'ɛditho ga mmangähe, guehna ngue da sihyø ja'i ngue bi du p'ʉ ja ra pont'i ra Cristo na, ngue di hoga ma ts'oquihʉ. Hønt'a dí mmangähe'a. Pɛ yø judío p'ʉya, i ɛna ngue ra 'bɛ'isätho 'mø øhna ra hya na. A nu'ʉ yø ja'i hingyø judío p'ʉya, ɛmbi ngue hinte di muui na ra hya na. [24] Pɛ nujʉ, ngue ya dí ɛc'ɛihʉ ra Cristo, ngu yø judío, ngu'ʉ hingyø judío, gä bi zonngahʉ Oja 'nɛ bi xoga ma n'yomfɛnihʉ para ngue ga pahmʉ ngue ra Cristo haprá ts'ɛdi Oja 'nɛ haprá mfadi Oja. [25] Nu'a te i du ra Cristo, yø ja'i ɛmbi ngue Oja hingui padi te øt'e. Pɛ Oja i pasɛ te øt'e. A nu yø ja'i hingui padi hanja'a te øt'Oja. Porque yø ja'i ɛmbi ngue hingui nzaqui Oja. Pɛ Oja mathoguitho ga ndønzaqui ngue'a ga nzaqui yø ja'i.

[26] Ague ma zi cu'ahʉ, ya guí nnuhʉ te gäma ja'i bi zon'na Oja ngue da 'yɛc'ɛi ra Cristo. Zi yohotho bi zo'ʉ yø ja'i t'ɛmbi ngue ja yø mfadi, nuya nnu manho yø ja'i ua ja ra ximhäi. Nu'ʉ ja yø cargo ngue nts'ʉt'abi xquet'a zi yohotho bi zofo. Xquet'a zi yohotho bi zo'ʉ yø ja'i ngue hnuc'ɛi p'ʉ ja yø hnini. [27] A nuyá, Oja bi huanhyø ja'i nu'ʉ hin'yʉ yø mfadi ua ja ra ximhäi para ngue di 'bɛrpabi yø sä'ʉ yø ja'i ɛna ngue ja yø mfadi. Oja bi huanhyø ja'i nu'ʉ hingui nzaqui yø hya ua ja ra ximhäi para ngue di 'bɛrpabi yø sä'ʉ yø ja'i ɛna ngue xanzaqui yø hya. [28] Nuna Oja bi huanhyø ja'i nu'ʉ t'ɛmbi ngue hinga njuani ua ja ra ximhäi xøque ma høt'e p'ʉ, para ngue da hyɛjpabi yø hya'ʉ yø ja'i ɛna ngue ja yø ts'ɛdi. [29] Janangue nup'ʉ ja rá hmi rá dä Oja ya hinjonni ja'i da zäp'ʉ da 'yɛna ngue di 'yɛts'i. [30] Nuna Oja, bi 'yøt'e ngue ya man'yohʉ ra Jesucristo ya. Oja bi ne ngue conná nguehra Cristo dá pahmʉ hanja na rá hya Oja. A nuyá, ngue conná nguehra Cristo, ya bi hoga ma ts'oquihʉ. 'Nɛ go øt'a ra Cristo ngue ya dí ohʉ rá 'yɛ Oja. Porque go gue'a ra Cristo bi gurca ma ts'oquihʉ. [31] Ja di nɛqui ua hanja na ra hya nt'ot'i p'ʉ ja ra Maca Libro ngue ɛna: "Nu to i nne di 'yɛts'i, pɛ gue da 'yɛspabi'a rá Hmu bí 'bʉ mahɛts'i, hingue masque go ra ja'i'a di 'yɛts'i", i ɛna.

2

[1] Ague ma zi cu'ahʉ, nu'mø ma magä p'ʉ guí 'bʉhmʉ ngue dá xi'ahʉ rá hya Oja, hindá mangä yø hya ga ya yø ja'i ɛna ngue yø bamhya. Ni xindá mangä yø hya nu'ʉ mahotho da nt'øde. [2] Porque nu'mø ya di 'bʉcä p'ʉ ha guí 'bʉhmʉ, hønda n'na ra hya dá sänni ngue ga xi'ahʉ. Guehna ra hya na ngue ga mma hanja ngue bi ma ma cuati p'ʉ ja ra pont'i ra Jesucristo. [3] A nu'mø ya di 'bʉcä p'ʉ ha guí 'bʉhmʉ p'ʉya, gá nuhʉ ngue hindí ya manzaqui. Sinoque asta dí huaqui, porque dí su ngue hinda bøngmanho ra hya ga mma. [4] Nu'mø ma xi'ahʉ na ra hya na, hindá mangä'ʉ yø hya mahotho da nt'øde ngue ma mfadisɛ, para ngue di thap'a ni mmʉihʉ. Sinoque nuya yø hya dá xi'ahʉ, guesɛ ra Espíritu Santo i ja rá ts'ɛdi ngue bi xoc'a ni mmʉihʉ para ngue da dinni n'yomfɛnihʉ xanho hanja na ra hya na. [5] Janangue nuna ni nt'ɛc'ɛihʉ ja ya, guehna Oja jasɛ rá ts'ɛdi bi thɛ na ra hya na. Hinga guep'ʉ ja yø hya yø ja'i nu'ʉ ɛna ngue yø bamhya bi thɛ na ra hya na.

---

[6] Pɛ nup'ʉ 'bʉhyø ja'i ngue ya xa nzɛhyø nt'ɛc'ɛi, guehya dí xicä ra hya nu'a majuani ngue di gohi ngue yø bamhya yø ja'i. Pɛ nuna ra hya na, hinga guehna ra hya pa'ʉ yø ja'i ɛna ngue yø bamhya 'bʉcua ja ra ximhäi yø hya na. Ni xinga gue'a te ra hya pa'ʉ yø ja'i di manda ua ja ra ximhäi yø hya na. Porque nu te ra hya pa'ʉ, da thotho'a. [7] A nuna ra hya ngue majuani di gohi ngue yø bamhya yø ja'i, guehna rá hya Oja dí mmangä na. Nu'mø yø pa xa thogui, nu yø ja'i mi 'bʉcua ja ra ximhäi himbi badi hanja na ra hya na. Hante ngue di hocra ximhäi Oja, ya xi zänni te 'bɛ'a di njam'mɛfa ngue ha di njap'ʉ di nyamma tehʉ. [8] Nu'ʉ yø ts'ʉt'abi ua ja ra ximhäi, hinjombi n'yo yø mmʉi ngue xta mbadi hanja na ra hya na. Porque nu'mø ngue xta ndinyø mmʉi yø ja'i hanja na ra hya na, nuna ma Hmuhʉ Jesucristo maguesɛ, ya hinxta mma ma cuati ra pont'i 'mø. [9] Bi nja tengutho ra hya mmamp'ʉ ja ra Maca Libro ngue ɛna: "Nuna Oja, ya xa nzänni te da japyø ja'i nu'ʉ di madi. Guehna rá njapi Oja hinjonni ja'i di øni ngue di padi hanja na. Porque hinjam'mø 'be bi nja'a te mi ja ngue da 'yøt'Oja". [10] Pɛ Oja bá

pɛnngahʉ ra Espíritu Santo, gue'a bi 'yøt'e ngue bi dinma mmʉihʉ hanja na ra hya na. Porque ra Espíritu Santo i padi gätho'a te rá n'yomfɛni Oja'a. [11] Nú n'na ra ja'i ya, hinjongui parpi te ja rá n'yomfɛni. Hønsɛ ra ja'i pasɛ te mbɛmp'ʉ ja rá n'yomfɛni. Xquet'a njarbʉtho Oja ya, hinjonni ja'i da zä da badi te ja rá n'yomfɛni Oja. Sinoque hønsɛ ra Espíritu Santo i padi xanho te ja rá n'yomfɛni Oja. [12] Jananngue nujʉ, hinga gue'ʉ yø hya yø bamhya 'bʉcua ja ra ximhäi na ra hya dí pahmʉ. Oja'a bá pɛnngahʉ ra Espírito Santo ngue gda pahmʉ hanja na rá njapi Oja di 'dacjʉ. [13] Jananngue nuna ra hya dí mmanya, hinga guehya yø hya ngue ma n'yomfɛnisɛ dí mma, sinoque ra Espíritu Santo i änngа ra hya dí xihyø ja'i nuya n'youi ra Espíritu Santo.

[14] Pɛ yø ja'i hingui n'youi ra Espíritu Santo hingui sä da dinyø mmʉi hanja na ra hya änngahʉ ra Espíritu Santo. Ɛmbi ngue hingrá bamhya ra ja'i mmannа ra hya na. Hingui padi hanja, porque hingui n'youi ra Espíritu Santo. [15] A nu yø ja'i n'youi ra Espíritu Santo i sä hacra güɛnda xandønho hanja na ra hya na. 'Nɛ hingui sä to da 'yɛmbi ngue hinga gue'a te ra hya i mma. [16] Porque nt'ot'i p'ʉ ja ra Maca Libro ra hya ngue ɛna: "¿Te'o ni ja'i da zä da barpabi rá n'yomfɛni'a ma Hmuhʉ? ¿Te'o da 'yɛna ngue bi m'mʉhrá änbate Oja ngue bi änbi te øt'e?" Pɛ nujʉ, ra Espíritu Santo'a dí n'yohʉ, 'nɛ gue'a ra Espíritu Santo øt'e ngue dí timhmʉ zits'ʉ hanja rá n'yomfɛni ra Cristo.

3

[1] Ague ma zi cu'ahʉ, nu'mø dámba m'mʉcä p'ʉ guí 'bʉhmʉ, nugä hindá xi'ahʉ yø hya nu'ʉ dí xicä yø 'yɛc'ɛi ya n'youi ra Espíritu Santo. Sinoque dá xi'ahʉ ra hya hingui hɛnni gdi pahmʉ. Porque guí 'bʉhmʉ tengutho yø basi ngue zits'ʉtho tinni mmʉihʉ hanja rá hya ra Cristo. [2] Dá xän'nahʉ yø hya hingui hɛnni gdi pahmʉ. Tengutho n'na ra basi 'mø sidra xi'ba, hingra hmɛ ma t'unni da zi, dá ja'ahʉ p'ʉ. Porque himbi zä xta ndinni mmʉihʉ hanja ya yø hya xanhɛnni. Asta ni xinga guedya di tintho ni mmʉihʉ hanja ra hya ya. [3] Porque tobe guí øthohʉ tengutho ga 'bʉ hmi'da yø ja'i. Tobe gyø zɛyathohʉ. Tobe gyø 'yøt'i sʉithohʉ. Tobe hinga 'da'igu ra hya guí mmamhmʉ. Tobe guí øthohʉ tengutho øtyø ja'i nu'ʉ hingui pa Oja. [4] Porque nu 'da'ahʉ, guí ɛm'mø gui yahʉ: "Nugä dí tɛnnä ra hya mmannа Pablo". Mi'da p'ʉya ɛna: "Nugä dí tɛnnä ra hya mmannа Apolos". Jananngue ja di nɛqui p'ʉya ngue guí øthohʉ tengutho øtyø ja'i 'bʉcua ja ra ximhäi.

[5] Nugä drá Pablo, connа Apolos, ¿teni 'bɛ'a goma ts'ɛdi jagä'be ngue go tɛnngä'be yø ja'i? A nugä'be yø mɛfithogä'be Oja. Høntho dá øt'ä'be ra 'bɛfi ngue gá 'yɛc'ɛihʉ ra Hmu Jesucristo. Pɛ n'na ngu n'nagä'be, nu'a te ra 'bɛfi bi 'dacä'be Oja, gue'a dí øt'ä'be'a. [6] Nuna ra hya dá xi'ahʉ, tengutho n'na ra hmudä 'mø bi thuhu, njarbʉtho na. Nu ra Apolos, go bi xinthe'a. Pɛ gue'a Oja di tetra hmudä. [7] Jananngue nuyá, ngu'a tu ra hmudä, ngu'a xinthe, hinjongui tate. Go gue'a Oja i tate, porque go øt'e ngue i te ra hmudä'a. [8] A nu'ʉ tuhra hmudä, 'nɛ'ʉ xinthe, 'da'igu yø hya. Pɛ n'na ngu n'na ya, nu'a te ra 'bɛfi bi 'yøt'e, Oja da gut'i. [9] A nugä'be, yø mɛfithogä'be Oja. A nu'ahʉ, ni mmʉihʉ p'ʉ bi ma nthuhu ra hmudä, gue'ahʉ i nnøpa huahi Oja.

I ja man'na ra hya ya. Nuna Oja, tengutho 'mø ngue bi dʉ'mi bi hyø'a n'na ra ngu p'ʉ guí 'bʉhmʉ. [10] A nugä p'ʉya, tengutho n'na ra gado. Nuna Oja bi 'yøt'e ngue dá dʉ'mä ra 'bɛfi. A nu mi'da yø änbate p'ʉya, tengutho 'mø dadi tetra jado'ʉ. Pɛ n'na ngu n'na yø gado di sigue ra 'bɛfi, i ja ngue da mädi xandønho, hinha di dunna ngu. [11] Nuna te ra hya bi ma ma dʉ'mi ngue bi si'ahʉ hanja ra Jesucristo, guehna ra hya bi nøpa do p'ʉ ha brá fʉhra ngu na. Hingui sä ngue da ma madʉ'mi rá 'bɛfi Oja mɛnte hingui hma hanja'a ra Jesucristo. [12] Pɛ nuyá, xangu yø do i ja ngue di usa'ʉ to di sigue ra 'bɛfi ngue hønnigu. Nu 'da yø mɛfi, da japra do ngue ra oro p'ʉ ja ra ngu. Nu mi'da yø mɛfi, da japra do ngue ra t'axi. Mi'da yø mɛfi, da japyø do ngue mazihotho gui nɛqui. A nu mi'da yø mɛfi, yø za da japra ngu. Mi'da yø mɛfi, da japyø paxi ra ngu. Mi'da yø mɛfi, yø xʉnza da japra ngu. [13] Pɛ n'na ngu n'na yø mɛfi, nu'a te ra 'bɛfi bi hoqui, nu'mø ra pa dani thaxra güɛnda, ja da fadi xanho p'ʉya ngue'mø xanho ra 'bɛfi

bi hoqui, ogue hin'na. Porque nu'a ra pa'a, ra sibi di nja. Nu'a ra sibi p'ʉya, ja di nɛqui p'ʉ'a te ga nho ra 'bɛfi bi hoqui n'na ngu n'na yø hyønnigu. [14] A nu ra hyønnigu ngue hindi nzø'a te bi japra ngu, ya da hyanna nzäbi. [15] Pɛ nu ra hyønnigu ngue bi nzø'a te bi japra ngu, ya di m'mɛ'a te ra 'bɛfi bi hoqui. Hønsɛ ra hyønnigu di nyanna te, tengutho 'mø ngue bá pongra ndate n'na ra ja'i p'ʉ ja ra ndate sibi.

[16] ¿Ua hinguí pahmʉ ngue gätho'ahʉ, i nnøpa nija Oja hapʉ 'bʉhra Espíritu Santo? Porque ra Espíritu Santo ya guí n'yohʉ'a ya. [17] Nu'mø ngue to di ts'onnbabi rá nija Oja, Oja di castiga ra ja'i. Porque rá nija Oja xandʉxqui'a. Jananguе nu ra xännbate ngue di ts'onnbabi rá 'bɛfi Oja p'ʉ guí 'bʉhmʉ, da ma ra castigo.

[18] Hinguí sä ga här'ma mmʉi, ga ɛna ngue dí pasɛhʉ hanja ra hya. Madague'a ɛn'i'da yø ja'i ngue xangu yø mfadi i ja, pɛ nuya yø ja'i ya, jatho ngue da 'yøt'e tengutho 'mø ngue hinte di padi. Ja da dimp'ʉ xanho rá mmʉi ra ja'i ha rá nja na ra hya majuani di nja rá mfadi. [19] Porque nuya yø ja'i 'bʉcua ja ra ximhäi, ngue hinguí pa Oja, nup'ʉ ja rá hmi rá dä Oja hinte di muui yø mfadi ya yø ja'i ya. I mmamp'ʉ ja ra Macа Libro ra hya ngue ɛna: "Nuna Oja, i øt'e ngue nuna ra ja'i ɛna ngue bi dinsɛ rá mmʉi na ra hya padi, nuna ra hya bi dinna ja'i, hin tema nho da 'yørpabi". [20] I nt'ot'i p'ʉ ja ra Macа Libro man'na ra hya ngue ɛna: "Nu yø ja'i ɛna ngue ja yø mfadi, pɛ Oja parpabi yø n'yomfɛni yø ja'i ngue nuya yø hya pahyø ja'i hinte di muui". [21] Jananguе nuyá, nu'ʉ yø ja'i guí ɛmhmʉ ngue ja yø mfadi ngue yø bamhya, 'yo sä guí ɛspahʉ ngue da guehya gui huanhni ndana guí tɛnhnʉ ya. Porque gätho yø xännbate, gätho'a te ja nximhäi, gätho Oja bá sänni ngue i ja para ngue da 'yøt'ahʉ ra nho. [22] Nugä drá Pablo, ra Apolos, ra Bɛdu, dí 'bʉcähe ngue ga fäxahe. A nuyá, nu te gä bá sän'Oja ngue ja ua ja ra ximhäi, i ja ma tehʉ, i ja ra ndate, nu te gä dí nnuhʉ ngue ja ra pa dí 'bʉhmʉ ya, da gue'a te ga nnuhʉ ra pa di 'yɛp'ʉ, nu te gätho dí nnuhʉ ya, ga nja yø cosa ngue da 'yørcahʉ ra nho. [23] A nujʉ ya, ma ga ørpahʉ rá pähä ra Cristo. Ra Cristo p'ʉya, i ørpabi rá pähä Oja.

4

[1] A nuyá, dami 'yø'ni güɛndahʉ ngue yø mɛfithogähe ra Cristo. Bá ɛxcahe ngue nuna rá hya Oja hinguí fadi hanja, ga xännbahe yø ja'i hanja na ra hya na. [2] Guí pahmʉ ngue n'na ra mɛfi 'mø bi ndäpa n'na ra 'bɛfi, nu'a ra 'bɛfi sifi ngue da 'yøt'e i ja ts'ɛditho ngue da 'yøt'e. [3] A nugui, ¿te'o da zä da hyascа ra güɛnda ngue'mø xanho te dí øt'e, ogue hin'na? Dí haxä njuani ngue hinga gue'a ni 'bɛfihʉ'a ngue gui hyascahʉ ra güɛnda. 'Nɛ hinjonni ja'i da zä ngue da hyascagui ra güɛnda ngue'mø gue'a dí øt'e ogue hin'na. Ni xinga gueque dí haxa njuani ngue'mø gue'a te dí øt'e ogue hin'na. [4] Nup'ʉ nná bɛngä'a te dí øt'e, dí ɛna ngue ya gue'a te nná 'yo ya. Pɛ hingue masque dí ɛna ngue hin'yʉ ma ts'oqui. A nuyá, nu'a ja ngue da hyascа ra güɛnda te dí øt'e, guesɛ Oja da hyascа ra güɛnda. [5] A nuyá, 'yo to sä guí haspahʉ ra güɛnda mɛnte tobe hinguí sønna pa da ɛp'ʉ ma Hmuhʉ Jesucristo. Nu'a go da hyaxra güɛnda'a, ndana ra ja'i xanho te xa 'yøt'e, ndana ra ja'i hinguí ho te xa 'yøt'e. Nu'a go pa'a te mbɛmp'ʉ ja yø n'yomfɛni n'na ngu n'na yø ja'i. Nu'a te da dinnbabi Oja n'na ngu n'na yø ja'i, gue'a ra njut'i di nja'a.

[6] Ague ma zi cu'ahʉ, ya dá xi'ahʉ ya yø hya dá hyɛqui ngue ra 'bɛfi dí øt'e, da guehra 'bɛfi øtra Apolos. Nguna ra hya dá xi'ahʉ, n'namhma ngue guí pahmʉ ngue nu'a te mmamp'ʉ ja ra Macа Libro, 'yo gui fɛsthohʉ. Porque gätho di muui yø xännbate, hinguí ho gui 'yɛspahʉ 'da yø xännbate, xinguí 'yɛmhmʉ ngue hinte di muui mi'da yø xännbate. [7] Xiya, ¿te'o bi xi'ahʉ ya ngue man'na tate xanho'ahʉ ngue mi'da yø ja'i? ¿Ndana ra hya guí timhmʉ ya ngue hinda gue'a Oja bi 'da'ahʉ ra hya ya? A nuyá, xi'mø ngue Oja bi 'yøt'e ngue gá pahmʉ ra hya guí pahmʉ ya, ¿hanja ngue gadi 'yɛxhʉ co nu'a te ra hya guí pahmʉ ya 'mø, ɛntho xøga xäsɛhʉ ra hya p'ʉ gni bɛmhmʉ ya?

[8] Nup'ʉ gni bɛmhmʉ ya, ngue ya gá pahmʉ hanja na ra hya na, guí ɛna ngue ya hinte gadi 'bɛhmʉ ya. Guí 'bʉ mmanhohʉ p'ʉ gni bɛmhmʉ ya, ɛntho guí ndast'abihʉ p'ʉ ga mbøn'a te guí øthʉ ya. Nugähe p'ʉya, guí ɛnje n'na nguadi tengutho 'mø ngue hinte dadi mugähe. Nuhma 'mø majuani

ngue gdi ndast'abi, gadi mandahʉ ndap'ʉ bi zä. 'Nɛcähe dí jats'ʉ ma cargogähe 'mø ngue'a te ra 'bɛfi gdi pɛhmʉ. 9 Nup'ʉ ga mbøn'a te t'ørcähe ngue yø representantegähe ra Cristo, ɛna gue xøgue ga 'yøt'a Oja'a ngue ga m'mɛfathogähe. Dí 'bʉcähe tengutho 'mø ngue yø ofädi xa ts'ännbi ngue da tho, di njagähe p'ʉ. Di mpɛti yø ja'i ngue da nu te ga thohme. Ngu yø anxɛ, ngu yø ja'i da nutho te ga thohme. 10 A nugähe, i t'ɛnje ngue dyø 'yammʉigähe ngue rá hya ra Cristo dí mmamhme. Pɛ nu'ahʉ p'ʉya, nup'ʉ gni bɛmhmʉ, nu'a rá hya ra Cristo ya guí tinsɛhʉ xandønho hanja ra hya. Pɛ nugähe dí ɛngähe ngue hindi ya manzaquigähe. A nu'ahʉ p'ʉya, guí ɛmhmʉ ngue xanzaqui te guí mmamhmʉ. Mɛnte thenngähe yø ja'i, a nu'ahʉ p'ʉya i hnu mansu'ahʉ. 11 Nu'mø yø pa xathogui, xtá sähe ra n'ʉ ngue hin'yʉ te ga sihe. Asta guehya, dí sähe ra n'ʉ ra thuhu. Ja'mø dí tuthegähe, ogue hin'yʉ te ga hegähe. Ja'mø di ʉnje yø ja'i ngue pɛgbahe. Ni xingra ngu di ja ngue hapʉ ga m'mʉhme. 12 Dadi n'ʉni dadi mpɛfi conma 'yɛhe. I sanje yø ja'i, pɛ nugähe p'ʉya dí äpähe Oja ngue di japi te'o sanje. I mbɛngahe xan'ʉ yø ja'i, pɛ dí sɛtähe. 13 I nnø man'ʉje p'ʉ ha ya yø ja'i. Pɛ nugähe dí thammanhotho gähe. I nnu häigähe yø ja'i, ɛnje p'ʉ tengutho 'mø ngue n'na ra cosa ya xa hørbʉ yø ja'i, ya hinte di muui. Nguna bi 'yørcahe yø ja'i, asta guetya njarbʉtho.

14 Nuna ra hya dá cuatä ua ja ra sʉcua ja ua, hindá cuatä na ra hya na ngue gadi 'bɛt'a ni sähʉ. Sinoque dadi 'da'ahʉ n'na ra consejo tengutho 'mø ngue ma basi'ahʉ. 15 Madague'a gui 'yɛna ngue di 'bʉ'i 'dɛt'a mahuahi ni xännbatehʉ ngue di xän'nahʉ hanja rá hya ra Cristo, pɛ nugä go ni papágahʉ. Porque go rá mʉdi dá xän'nahʉ ra hoga 'da'yo hya, jananangue bi njap'ʉ ngue guí ɛc'ɛihʉ ra Cristo ya. 16 A nuyá, ya gá nuhʉ te dá øt'ä p'ʉ guí 'bʉhmʉ, gue'a dí xi'ahʉ gui 'yøthʉ'a ya. 17 Jananangue dí ɛt'ä p'ʉ na ra Timoteo ngue da xi'ahʉ te ja ngue gdi n'yohʉ. Nuná, dadi madi tengutho 'mø ngue ma ts'ʉnt'ʉ, porque dí padi ngue ɛc'ɛi xanho ra Jesucristo. Nu'a te nná 'yogä ya ngue dí tɛnnä ra Jesucristo, go da xi'ahʉ hanja na. Tengutho ra hya dí xännba yø 'yɛc'ɛi di mpɛti ndap'ʉ bi zä, da nguт'atho da xi'ahʉ naya.

18 Nu'ʉ ni xännbatehʉ p'ʉ ha guí 'bʉhmʉ, i 'bʉp'ʉ 'da ngue di 'yɛts'i, ɛna ngue yø bamhya. Nup'ʉ ga mbɛni, ɛna ngue ga su ga mmagäp'ʉ ngue ga ma nyahʉ. 19 Pɛ da ne Oja ngue ya hinda ya'atho ga mmagä p'ʉ ga ma nyahʉ. Ga nnugä p'ʉya tegue ngu da 'yøt'ʉ di 'yɛxpʉ guí 'bʉhmʉ. Ya ga nnugä 'mø ngue majuani øt'a te ra hya i mma, hingra hyatho i mma. 20 Porque nu'ʉ yø ja'i ngue ørpabi rá 'bɛfi Oja, hingra hyatho mman'ʉ, sinoque ha ra ts'ɛdi ngue øt'a te ra hya i mma. 21 Xiya, ¿ndana guí nne gui 'yøthʉ ya? Guí nne gui sigue te guí øthʉ para ngue ga sʉ'ahʉ 'mø dá magä p'ʉ, ¿uague guí nne gui n'yo manhohʉ para ngue mahotho gda zo'ahʉ 'mø dá magä p'ʉ?

5

1 A nuyá, ndap'ʉ bi zä i hma te 'bɛ'a bi 'yøt'a n'na ma cuhʉ p'ʉ ha guí 'bʉhmʉ, ngue ya 'bʉhmi rá hømme. Nuna ra ts'oqui na p'ʉya, guehna tate xants'o, conque guí nnuhʉ ngue nu'ʉ yø ja'i hingui pa Oja, hingui øt'e tengu na ra hya na. 2 'Nɛ tobe gadi 'yɛxpʉ gui yahʉ ngue guí ɛna ya gä gue'a te guí øthʉ. A nuyá, ngue nguna ra hya bi nja, i jatho ngue gui m'mʉ ndummʉihʉ. A nuna ra n'yohʉ bi 'yø'na ra ts'oqui na, dami hyømhmʉ thi p'ʉ ha gadi mpɛtihʉ na. 3 Madague'a ngue hindí 'bʉcä p'ʉ ha guí 'bʉhmʉ, pɛ nu'mø dá bɛn'ahʉ ɛntho ya xti 'bʉcä p'ʉ ngue ga haspa ra güɛnda na ra n'yohʉ bi 'yøtra ts'oqui. 4 A nuyá, dami mpɛtihʉ ya, dami 'yøthʉ'a te nnu manho ma Hmuhʉ Jesucristo. Nup'ʉ ha guí mpɛtihʉ, gui 'yø'ni güɛndahʉ ngue dí 'bʉcä p'ʉ. Da gue'a ma Hmuhʉ Jesucristo guí pahmʉ ngue di m'mʉp'ʉ'a ngue da xän'nahʉ'a te ja ngue gui 'yøthʉ. 5 Nu'a ra n'yohʉ bi 'yøtra ts'oqui, dami hyømhmʉ thi p'ʉ guí 'bʉhmʉ, di map'ʉ 'bʉhyø ja'i di manda ra zithu, ja da säp'ʉ ra n'ʉ rá do'yo. Xamhmatho ngue di nyanna te 'mø ra pa da ɛp'ʉ ra Hmu Jesús.

6 Nu'a te ra hya guí øthʉ, ya hingui sä nimantho sä gui 'yɛts'i ngue gui 'yɛna gä gue'a te gni 'yohʉ. ¿Ua hinguí pahmʉ ngue co zits'ʉ ra íxi, di ixqui gä ra jʉni? 7 Jananangue nuyá, dami hyømhmʉ thi'a ra n'yohʉ bi 'yøtra ts'oqui ya, n'namhma ngue

hindi ts'om mi'da yø ja'i. Porque tobe hindi nts'onyø n'yomfɛni yø ja'i ya. Ra Cristo ya bi tho ngue bi hoga ma ts'oquihʉ, bi gohi tengutho ra 'bøt'e ja'mø ra ngo ngue ra Pascua. [8] Jananguе jatho ngue majuani gui hyɛhmʉ p'ʉ ra nts'o, gätho da gue'a ra nho gdi n'yohʉ.

[9] Nu'a ra carta dá pɛn'nahʉ m'mɛt'o, dá xi'ahʉ te ja ngue gui 'yøthʉ, ngue 'yo gadi nuansʉ'ʉ yø 'yots'om'mäi. [10] Pɛ nugä hindí ɛn'ahʉ ngue ya hinguí sä gui ntøthʉ'ʉ yø 'yots'om'mäi 'bʉcua ja ra ximhäi. Ogue ya hinguí sä gui ntøthʉ yø ja'i høndyø mɛnyu di xandi, ogue yø bɛ, ogue thanne yø dahmu. Nu'mø ngue da gue'a gdi xi'ahʉ'a, ya nnetho ngue gui pømhmʉ ua ja ra ximhäi 'mø. Pɛ nja ngue hinga gue'a dí mmangä'a. [11] A nuna ra hya dá ne ga xi'ahʉ ya, 'yo nimantho gadi nsixui'ʉ sä ɛna ngue gadi ncuhʉ, 'nɛ yø 'yots'om'mäi, ogue høndyø mɛnyu di xandi, ogue thanne yø dahmu, ogue yø fɛhni, ogue yø iti, ogue yø bɛ. Nuyá, guehya ni xinga gue'a di sä ngue 'dap'ʉ guí nsimhmɛhʉ ya. [12-13] Porque nu'ʉ yø ja'i hingma n'yohʉ, hingo di tocagui ga haspa ra güɛnda. Guesɛ Oja da hyaspa ra güɛnda ya dí xi'ahʉ. Pɛ nup'ʉ ha gadi mpɛtihʉ, dami hyaxhʉ ra güɛnda te ga 'yo yø 'yɛc'ɛi. Jananguе nugä dí xi'ahʉ ngue nuna ra n'yohʉ bi 'yøtra ts'oqui, dami hyømhmʉ thi na.

6

[1] A nuyá, nu'mø 'bʉhyø 'yɛc'ɛi ja ngue di yaprá mmi'yɛc'ɛiui, 'yo di thop'ʉ 'bʉhra ts'ʉt'abi hingra 'yɛc'ɛi. Da zä di map'ʉ 'bʉyø mmi'yɛc'ɛiui, da xifi ngue di hojpi tema hya hɛmbi. [2] ¿Ua hinguí pahmʉ ngue nu'ʉ yø ja'i Oja, gue'ʉ da hyaspa ra güɛnda yø ja'i 'bʉcua ja ra ximhäi'ʉ? Xi'mø ja ngue ga haspahʉ ra güɛnda yø ja'i 'bʉcua ja ra ximhäi, xi ra asunto zits'ʉtho guí hɛmphʉ, ¿ua hinda zä guí xihni mmi'yɛc'ɛihʉ ngue di hoqui? [3] Conque asta yø anxɛ Oja ga haspahʉ ra güɛnda. Jananguе goma gue'a n'na ra asunto zits'ʉtho di hɛmsɛhʉ ngue hinda zä ga hocjʉ. [4] Xi'mø hinguí padi ha gdi hocjʉ n'na ra asunto 'mø guí hɛmphʉ, ¿ua sä ngue gue'ʉ yø ja'i hingyø 'yɛc'ɛi di hoc'a ni asuntohʉ 'mø? [5] Dí xi'ahʉ na ra hya na n'namhma ngue guí pɛs'ni sähʉ. Xip'ʉ ha guí 'bʉhmʉ, ¿ua xinga n'na nc'ɛi ni n'yohʉ ngue di padi di hoca n'na ra asunto 'mø ja te hɛmbyø cu? [6] ¿Hanja ngue nup'ʉ 'bʉhra ts'ʉt'abi hingra 'yɛc'ɛi, ja ni map'ʉ yø 'yɛc'ɛi ngue di yaprá mmi'yɛc'ɛiui?

[7] A nuyá, nu'a te ra njunt'i guí øthʉ, ja di nɛqui p'ʉya ngue gadi 'bɛhmʉ ra hya. ¿Hanja ngue nu'mø hinga gue'a t'øt'ahʉ, hinguí hät'i guí sɛthʉ? ¿Hanja ngue hin gadi n'uni da fɛ'ahʉ, xøgue madi zits'ʉ te guí nne gui 'bɛhmʉ? [8] Conque xquet'a gui njahʉ p'ʉ ngue hinguí ho te guí øthʉ, asta ni mmi'yɛc'ɛiui guí pɛhʉ.

[9] 'Yo gyø thätihʉ. Guí pahmʉ ngue nu'ʉ yø ja'i xants'o te øt'e, hinda yʉrbʉ ha di manda Oja'ʉ. Hinda yʉrbʉ yø 'yots'om'mäi. Hinda yʉrbʉ ya yø n'yohʉ ørpe tengutho 'mø dra xisu yø mmin'yohʉui. Hinda yʉrbʉ ya yø ja'i thanne yø dahmu. [10] Hinda yʉrbʉ yø bɛ. Hinda yʉrbʉ ya yø ja'i høntho i nne ngue di xandi te pɛts'i. Hinda yʉrbʉ yø iti. Hinda yʉrbʉ yø zate. Hinda yʉrbʉ'ʉ corpa ra 'yu yø mmic'ɛiui ngue pɛ. [11] Nuya yø hya dí xi'ahʉ ya, ya xcá njap'ʉ 'da'ahʉ ya. Pɛ nuyá, ya bi ma mahojpi'ahʉ. Ya yø ja'i'ahʉ Oja ya, ngue gá 'yɛcɛihʉ'a ra Hmu Jesús. Ya guí n'yohʉ ra Espíritu Santo bá pɛn'nahʉ Oja ya.

---

[12] Ya hindi mandagahʉ ra ley ga 'yo yø judío ya. Ya sä ga øthʉ te dí nnehʉ ya. Pɛ ma ga samma mmʉihʉ ngue hinga øthʉ'a te hinni 'yup'ʉ ga øthʉ. [13] Majuani'a te ra hya i hma ngue nu te si ra ja'i, rá mmʉi ni ma. A nu rá mmʉi ra ja'i p'ʉya, ga nja'a ngue ja da mɛspʉ'a te si. Pɛ nuya yoho yø hya ya, Oja da 'yøt'e ngue di njap'ʉ rá nzɛqui ya. Pɛ hinguí sä ga ɛmhmʉ ngue ga nja ma do'yohʉ ngue ra 'yots'om'mäi. Sinoque rá do'yo ra ja'i, ga nja na para ngue da 'yørpabi rá 'bɛfi ra Hmu. A nu'a ra Hmu p'ʉya, di hatra ts'ɛdi ma do'yohʉ. [14] Nuna Oja bi japi ngue bi bɛnnate ra Hmu Jesucristo p'ʉ ha bi t'ägui. Xquet'a di jajʉ p'ʉya, ja rá ts'ɛdi ngue da 'yøt'e ngue ga bɛnnatehʉ.

[15] ¿Ua hinguí pahmʉ ngue nu ma do'yohʉ, i nnøpe ngue rá do'yo ra Cristo? ¿Ua da zä ga hajpahʉ n'na parte rá do'yo ra Cristo ngue di mpɛnhui rá do'yo n'na ra xisu ngue ra 'yots'om'mäi? Nu'a, hinguí sä'a. [16] Guí pahmʉ ngue n'na ra n'yohʉ 'mø bi mɛ n'na ra xisu ngue ra 'yots'om'mäi, nuya yo nc'ɛi

ya, ɛ̱ntho n'na nc'ɛ̱itho, porque n'nat'a̱ ra̱ te comhmi̱. I̱ nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Maca̱ Libro ra̱ hya̱ ngue ɛ̱na̱: “Nu̱'ʉ yo nc'ɛ̱i di̱ mpɛnhni̱, i cohi ngue n'nat'a̱ yø do'yo, porque i comnda̱ ra̱ te”. [17] A nu̱yá, nu̱ ra̱ ja̱'i̱ di̱ mpɛnhui ra̱ Hmu̱ Jesús, i cohi tengu̱tho 'mø n'na nc'ɛ̱itho.

[18] 'Yo gui 'yots'om'mäihʉ. I ja xa̱ngu̱ mi̱'da yø ts'oqui øtyø ja̱'i̱, pɛ nu̱ ra̱ ja̱'i̱ ngue 'yots'om'mäi, rá̱ do'yosɛ di ts'oni̱. [19] ¿Ua hi̱nguí̱ pa̱hmʉ ngue nu̱ ma̱ do'yohʉ, gue'a̱ nnøpa̱ nija̱ ra̱ Espíritu Santo'a̱? Porque Oja̱ bá̱ pɛnhna̱ Espíritu Santo ngue di̱ m'mʉp'ʉ ja ma̱ mmʉihʉ. A nu̱yá, ya hi̱n da̱di̱ mmandasɛhʉ ya. [20] Porque ya dí ohʉ rá̱ 'yɛ Oja̱ ya ngue bi gu̱rca̱ ma̱ ts'oquihʉ. Ja̱na̱ngue nu̱yá, jatho ngue ga̱ ørpa̱hʉ rá̱ pähä Oja̱ conma̱ do'yohʉ 'nɛ̱ conma̱ n'yomfɛ̱ni̱hʉ. Porque ya rá̱ mmɛtiga̱hʉ Oja̱.

7

[1] Nu̱na̱ ma̱n'na ra̱ hya̱ guí änngahʉ ya, dí nne ga̱ xi'a̱hʉ hanja. Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ ngue hi̱nguí̱ nne di̱ nthati̱, ya xa̱nho ngue'mø hi̱ndi̱ nthati̱. [2] Pɛ i fa̱di̱ ngue ndap'ʉ bi zä ɛ̱mmɛ̱i̱ 'yots'om'mäi yø ja̱'i̱. Ja̱na̱ngue ma̱n'na xa̱nho ngue ra̱ n'yohʉ di̱ m'mʉhrá̱ xisu. Ra̱ xisu p'ʉya, di̱ m'mʉhrá̱ ndø. [3] Nu̱ ra̱ n'yohʉ i jatho ngue di̱ m'mʉhmi̱ xa̱nho rá̱ xisu. Xi̱mma̱ngu̱ ra̱ xisu, i jatho ngue di̱ m'mʉhmi̱ xa̱nho rá̱ ndø. [4] Nu̱ ra̱ xisu ngue ya o rá̱ 'yɛ rá̱ ndø, da̱ 'yørpa̱bi̱ rá̱ pähä rá̱ ndø. A nu̱ ra̱ n'yohʉ ngue ya o rá̱ 'yɛ rá̱ xisu, da̱ 'yørpa̱bi̱ rá̱ pähä rá̱ xisu. [5] Nu̱'mø ja rá̱ pähä ra̱ n'yohʉ, 'yo di ɛ̱nna̱ xisu ngue hi̱nda̱ zä. Nu̱'mø ja rá̱ pähä ra̱ xisu, 'yo di ɛ̱nna̱ n'yohʉ ngue hi̱nda̱ zä. A nu̱'mø ja ngue da̱ 'yøtyø mhmat'Oja̱, ma̱n'na xa̱nho da̱ gohra̱ cohi ngue hi̱nda̱ dährá̱ xisu ra̱ n'yohʉ njammi̱ pa. M'mɛfa p'ʉya, ya di siguetho tengu̱tho m'mɛt'o. A nu̱'mø hi̱ndi̱ siguetho tengu̱tho m'mɛt'o, nu̱'a̱ hi̱ndi̱ hyäti da̱ za̱myø mmʉi, ra̱ zithu̱ p'ʉya da̱ japi ngue da̱ 'yøtra̱ ts'oqui n'nanni̱.

[6] Nu̱na̱ ra̱ hya̱ ja ua dí xi'a̱hʉ, høntho dí xi'a̱hʉ ngue da̱ zä di̱ nthatra̱ ja̱'i̱. Pɛ nu̱gä hi̱n da̱di̱ ma̱ndagä ngue xøgue di ja ts'ɛditho di̱ nthatra̱ ja̱'i̱. [7] Dí ɛ̱nsɛgä ngue xa̱nho 'mø ngue gätho'a̱hʉ gui 'yøthʉ tengu̱tho dí øt'ä ngue hi̱n da̱di̱ nthati̱. Pɛ nu̱na̱ Oja̱, gä go bi sännbi̱ n'na ngu̱ n'na yø ja̱'i̱ te da̱ zä da̱ 'yøt'e. 'Bʉhyø ja̱'i̱ ngue di̱ nthati̱, 'bʉhyø ja̱'i̱ hi̱ndi̱ nthati̱.

[8] Nu̱gä dí xihyø ja̱'i̱ nu̱'ʉ tobe hi̱ndi̱ nthati̱, da̱ guehyø 'danxu̱, nu̱ to hi̱ndi̱ nthati̱ tengu̱tho dí øt'ä ngue hi̱n da̱di̱ nthati̱, ya xa̱nho. [9] Pɛ nu̱ ra̱ ja̱'i̱ ɛ̱na̱ ngue hi̱nda̱ zä di̱ m'mʉsɛ, ma̱n'na xa̱nho ngue di̱ nthati̱, hi̱nda̱ gue'a̱ ngue ja di ʉndrá mmʉi ngue hi̱ndi̱ nthati̱.

[10] Nu̱gä dí xihyø ja̱'i̱ ngue ya xa̱ nthati̱, nu̱ ra̱ xisu ya 'bʉhrá̱ ndø, 'yo di hɛp'ʉ rá̱ ndø. Nu̱na̱ ra̱ hya̱ dí xi'a̱hʉ, hi̱ngma̱ hya̱sɛgä na̱, sinoque gue'a̱ ra̱ Hmu̱ rá̱ hya̱ na̱ te dí xi'a̱hʉ ngue gui 'yøthʉ. [11] Pɛ nu̱'mø ya bi hyɛp'ʉ rá̱ ndø n'na ra̱ xisu, ra̱ xisu 'yo da̱di̱ nthati̱ ma̱høn'a̱, ogue ma̱n'na xa̱nho da̱ mɛ rá̱ ndø ma̱høn'a̱. Ximma̱ngu̱ ra̱ n'yohʉ p'ʉya, hi̱ngui̱ ja ngue da̱ hyɛp'ʉ rá̱ xisu.

[12] I ja ma̱n'na ra̱ hya̱ dí nne ga̱ xi'a̱hʉ, pɛ ja dí nne ga̱ xi'a̱hʉ na̱ ra̱ hya̱ na̱ya, hi̱mbi̱ ma̱n'a̱ m'mɛt'o'a̱ ra̱ Hmu̱ na̱ ra̱ hya̱ na̱. A nu̱ ma̱ cu̱hʉ ngue ra̱ n'yohʉ, nu̱'mø hi̱ngra̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ rá̱ xisu, nu̱'mø nnu̱ ma̱nho ra̱ xisu ngue di sigue di̱ m'mʉhmi̱ rá̱ ndø, ra̱ n'yohʉ 'yo di hɛp'ʉ rá̱ xisu. [13] A nu̱'mø ngue ra̱ xisu, hi̱ngra̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ rá̱ ndø, 'nɛ̱'mø nnu̱ ma̱nho ra̱ n'yohʉ ngue di sigue di̱ mmʉhmi̱ rá̱ xisu, ra̱ xisu 'yo di hɛp'ʉ rá̱ ndø. [14] Porque ra̱ n'yohʉ ngue hi̱ngra̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ di tocabi rá̱ nja̱pi̱ Oja̱ di t'u̱nna̱ xisu ngue ra̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱. Da̱ guehra̱ xisu ngue hi̱ngra̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱, di̱ nthɛui rá̱ nja̱pi̱ Oja̱ di t'u̱nna̱ n'yohʉ ngue ra̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱. A nu̱'mø ngue hønsɛ ra̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ di̱ nthɛui rá̱ nja̱pi̱ Oja̱, nu̱ yø ba̱si̱ p'ʉya, ya hi̱n'na̱'ʉ. Pɛ ya fa̱di̱ ngue xquet'a̱ 'nɛ̱hyø ba̱si̱ di̱ nthɛui rá̱ nja̱pi̱ Oja̱ di t'u̱nna̱ papá ogue rá̱ mamá ngue rá̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱. [15] Pɛ nu̱'mø ra̱ n'yohʉ ogue ra̱ xisu ngue hi̱ngra̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ da̱ ne ngue da̱ hyɛp'ʉ ra̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ 'bʉhmi̱, ya da̱ zä da̱ hyɛp'ʉ. Porque ra̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ hi̱ngui̱ sä da̱ 'yørpa̱ ra̱ ts'ɛdi di̱ m'mʉhmi̱ 'mø hi̱ngui̱ nne. Porque bi zonnga̱hʉ Oja̱ ngue ga̱ m'mʉ mma̱nhohʉ, hi̱n tema̱ sʉi di̱ nja. [16] A nu̱yá, ngu̱ yø n'yohʉ, ngu̱ yø xisu ngue yø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱, nu̱'mø 'bʉhmi̱ yø ja̱'i̱ hi̱ngyø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱, xa̱mhma̱tho da̱ zä ha di japi di̱ nya̱nná te ra̱ ja̱'i̱ hi̱ngra̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱.

[17] Nu̱na̱ Oja̱, bá̱ sänni̱ te nná 'bʉhmʉ n'na ngu̱ n'najʉ. Nu̱ te di jahʉ 'mø ma̱mba̱ zonnga̱hʉ Oja̱, ya gue'a̱ ga̱ siguethohʉ'a̱. Ndap'ʉ bi zä yø hni̱ni̱ hapʉ di̱ mpɛti yø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱, guehna̱ ra̱ hya̱ dí xicä yø ja̱'i̱ na̱ya. [18] Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ bi zon'na̱ Oja̱ ngue da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱, 'nɛ̱

ya n'youi ra hmɛpya ngue ra circuncisión, 'yo sä di tu rá mmʉi ngue ya mhmɛpya. A nu ra ja'i bi zon'na Oja ngue da 'yɛc'ɛi, 'nɛ hinmani japra hmɛpya, 'yo sä dadi ja nummʉi ngue di japra hmɛpya. [19] Porque ya hingui ja ts'ɛdi'a ya ngue di japra hmɛpya yø ja'i, ogue hin'na. A nu'a ja ts'ɛditho ngue da 'yøtyø ja'i ya, ma datho ja ts'ɛdi ngue da 'yørpabi rá pähä Oja. [20] N'na ngu n'na yø ja'i, nu te mi ja 'mø mi zon'na Oja ngue bi 'yɛc'ɛi ra Jesucristo, ya di nja tengutho ja ra ja'i. [21] A nu'mø ngue grá hmiqui 'mø mamba zo'i Oja, 'yo sä di tu ni mmʉi ngue grá hmiqui. Pɛ nu'mø ngue da zä ha gdi japi ngue gui pømp'ʉ 'bʉhni hmu, dami hyoni ha i japi. [22] Pɛ nu ra ja'i mará hmiqui 'nɛ ya ra 'yɛc'ɛi ya, da badi ngue nup'ʉ ja rá hmi rá dä Oja, ya rá n'youi ra Cristo. A nu ra ja'i ngue manjo'o rá hmu, 'nɛ ya ra 'yɛc'ɛi ya, da badi ngue nup'ʉ ja rá hmi rá dä Oja, ya rá mɛfi ra Cristo. [23] A nuyá, ya dí ohʉ rá 'yɛ ra Cristo nu'a bi gurca ma ts'oquihʉ ya. Ya hingrá ja'itho ma hmu ya. [24] A nuyá ma zi cu'ahʉ, nu'a te ra 'bɛfi mi pɛhyø ja'i 'mø mi zon'na Oja, di siguehmaha yø 'bɛfi yø ja'i. Porque ndap'ʉ bi zä 'bʉhyø ja'i ngue ɛc'ɛi Oja ya, pɛ ya gä yø n'youi Oja.

---

[25] A nuyá, nu'ʉ yø ja'i ngue tobe hindi nthati, nu'a ra Hmu hin tema hya bi ma ngue ha di njapi. Pɛ nugä ga xi'ahʉ na te ra hya dí mbɛni ga mma. Pɛ dami 'yɛc'ɛihʉ te ga mma, porque conná mate Oja ja ts'ɛdi na te ra hya dí mma. [26] Nup'ʉ nná bɛngä, xanho ngue hindi nthata n'na ra n'yohʉ. Porque yø pa dí 'bʉhmʉ, ya xanhɛnnitho 'mø ngue 'bʉhrá xisu ra n'yohʉ. [27] A nu ra n'yohʉ ngue ya 'bʉhrá xisu, 'yo sä di sänni da hyɛp'ʉ. Pɛ nu ra n'yohʉ ngue hinjo'o rá xisu, man'na xanho 'yo di honná xisu. [28] Nu'mø bi nthatra n'yohʉ, hingrá ts'oqui bi 'yøt'e. Nu ra hmute 'mø bi nthati, ngutho hingrá ts'oqui bi 'yøt'e. Nja ngue nu'ʉ yø ja'i di nthati, hindi 'bɛdi tema hya hɛmbi, hinga ngu'mø ngue hindi nthati. Dí mmangä na ra hya na ngue hindí nnegä ngue gui thohmʉ'a ra dummʉi tho'ʉ yø ja'i ya xa nthati.

[29] Ague ma zi cu'ahʉ, nu'a ga mbønna ra hya dí xi'ahʉ ya, ya mits'ʉ dyø pa jap'ʉ. Jananangue jatho ngue gui 'yørpahʉ rá 'bɛfi Oja. Ya hinga mbongui ra ora ga m'mʉmma pähäthohʉ p'ʉ ja ma ngumhmʉ ya. [30] Nu yø ja'i ngue 'bʉ ndummʉi, ya hinga mbongui ra ora 'be di nzoni. Nu yø ja'i 'bʉmma pähä, ya hinga mbongui ra ora 'be di nthede. Nu yø ja'i ja te nne da däi, ya hinga mbongui ra ora da däi te honi. [31] Mɛnte ngue dí 'bʉhmʉ ua ja ra ximhäi, ya hindi ma ma mmʉihʉ'a te dí pɛshʉ ua. Porque nuna ra ximhäi ja ua dí 'bʉhmʉ, ya ni ma da guadi.

[32] Dí nnegä ngue hinte man'na ni hya di ma ni mmʉihʉ. Nu ra n'yohʉ hindi nthati, guehna ra n'yohʉ di ja ndummʉi ørpabi rá 'bɛfi ra Cristo para ngue da nu manho ra Cristo te øt'e. [33] Pɛ nu ra n'yohʉ ya xa nthati, gue'ʉ yø cosa honyø ja'i ua ja ra ximhäi ni ma rá mmʉi ngue honi. Porque nne da nu manho rá xisu. [34] Ximmangu yø xisu, xquet'a njarbʉtho. Nu ra hmute hindi nthati, i ho rá mmʉi ngue ørpabi rá 'bɛfi ra Cristo. Ngu rá do'yo, ngu rá n'yomfɛni, gä xa däp'a Oja ngue ørpabi rá 'bɛfi. Pɛ nu ra hmute ngue ya xa nthati, i ho rá mmʉi ngue da 'yøt'a te ra 'bɛfi ja ua ja ra ximhäi, porque i nne ngue da nu manho rá ndø.

[35] Nuna ra hya dí xi'ahʉ ya, høntho dí nnegä ngue ga fäxahʉ. Porque hindí nnegä ngue guí m'mʉ mman'ʉhʉ. Sinoque dí nnegä ngue guí m'mʉ mmanhohʉ, gui hyo ni mmʉi ngue gui 'yørpahʉ rá 'bɛfi ra Cristo.

[36] A nuyá, dí nne ga xi'a n'na ra hya ya yø n'yohʉ si yø t'ixu, 'nɛ ya sønyø pa ngue di nthati. Nu'mø ɛnna n'yohʉ p'ʉya ngue hingui ho ngue da thohrá nthati rá t'ixu, da zä di tharpi. Porque ra nthati, hingra ts'oqui'a. [37] A nu ra n'yohʉ ngue n'nat'a mbɛni ngue hindi tharpabi rá t'ixu, da 'yɛmp'ʉ ja rá mmʉi ngue hinguí ja ts'ɛdi ngue di nthatrá t'ixu, ya xanho te øt'e. [38] Nu'a di tharpabi rá t'ixu, ya xanho te øt'e. A nu'a hindi tharpabi rá t'ixu, man'natho xanho te øt'e.

[39] A nu ra xisu 'mø ngue bi nthati, ya hin'yʉ ra nt'ɛdi ngue høndi nthatui man'na ra n'yohʉ mɛnte ra pa ngue 'bʉtrá ndø. Pɛ nu'mø ya bi du rá ndø, ya da zä di nthati mahøn'a. Hønt'o bi zä da ne da mɛ, gue go drá 'yɛc'ɛi'a ra n'yohʉ da mɛ. [40] Pɛ nu ra 'danxu ngue'mø ya hinni mantho di nthati, man'na xanho. Guehna ra hya dí mbɛngä naya, pɛ dí padi ngue ra Espíritu Santo'a di bɛnngui te dí mma.

8

1 A nuna man'na ra hya guí änngahʉ
ngue'mø da zä guí sahʉ ra ngø i tho ngue
'bøspabi yø dahmu, ogue hinda zä guí sahʉ.
Majuani ngue nujʉ dí pahmʉ ngue nu'a ra
ngø 'bøspabi ra dahmu, hindi ts'onnga ma
mmʉihʉ 'mø ngue ga sahu. Pɛ hingui ho
'mø ga ɛna ngue dí pasɛhʉ xanho hanja
ra hya ngue mi'da ma mmic'ɛihʉ. A nujʉ,
jatho ngue ga mmahmʉ n'na ngu n'najʉ
para ngue man'na di zajma nt'ɛc'ɛihʉ. 2 A
nu ra ja'i ɛna ngue ya bi dini xanho hanja
ra hya, pɛ di 'bɛtho da dini xanho ha ɛxa nja
ra hya nu'a ja ngue da badi. 3 Pɛ nu ra ja'i di
ma Oja, Oja i nnu manho ra ja'i.
4 A nuyá, ma ga xi'ahʉ xanho hanja'a ra
ngø i tho ngue 'børpabi yø dahmu ya. Dí
pahmʉ xanho ngue nu yø dahmu 'bʉcua ja
ra ximhäi, hinte di muui, porque n'natho
Oja i 'bʉi. 5 A nu yø ja'i ɛmbi ngue xangu
yø Oja i 'bʉi, ngup'ʉ mahɛts'i, ngu ua ja ra
häi. Madague'a ɛnyø ja'i ngue xangu yø
dahmu 'bʉi, 'nɛ xangu yø hmu, 6 pɛ para
ngue nujʉ, n'natho'a ma Ojahʉ 'bʉi, gue'a
ma Papáhʉ'a. Nuná, guehna Oja bi hoqui te
gä dí nnuhʉ ngue ja naya. A nujʉ p'ʉya, dí
bʉhmʉ para ngue ga ørpahʉ rá pähä Oja. A
nuna di nnøpe ngue ma Hmuhʉ ya, guehna
ra Jesucristo na. Conná nguehna ya, i ja
dyø cosa dí nnuhʉ ngue ja ya, 'nɛ guehna
di 'dacjʉ ma tehʉ na.
7 Pɛ hinga gätho ma cuhʉ tini xanho yø
mmʉi hanja na ra hya naya. Ya xa nzanyø
ja'i ngue mi thanne yø dahmu. Janangue
nuya yø ja'i hingui nzaqui yø nt'ɛc'ɛi ya,
nup'ʉ ga mbɛni, i ɛna ngue ra ts'oqui ør'mø
bi za ra ngø nu'a tho ngue t'ørpa ra 'bøt'e
yø dahmu. 8 A nuyá, nuna Oja, hinte da
jacjʉ ngue'mø ga sihʉ ogue hinga sihʉ'ʉ
yø cosa'ʉ. Pɛ nu'mø ga sihʉ, hinga sä
ga ɛmhmʉ ngue man'na xanho te dí øthʉ.
Nu'mø hinga sihʉ, ngutho hinga sä ga
ɛmhmʉ ngue hingui ho te dí øthʉ.
9 Madague'a sä ngue ga sihʉ'a ra ngø'a,
pɛ dami mfähmʉ xanho ngue te guí sihʉ.
'Yo guí nne ngue nu te guí sihʉ, go guí
ndupatehʉ p'ʉ da 'yøtra ts'oqui'ʉ ma cuhʉ
hingui nzaqui yø nt'ɛc'ɛi. 10 Xi'mø da nu ni
cuhʉ ngue guí sihmɛ p'ʉ ja n'na ra ngunja
'bʉhyø dahmu. A nu'ahʉ p'ʉya, ya guí
pahmʉ ngue hinte ja ngue gui sihʉ'a te ts'i
p'ʉ. Pɛ nu ni cu, ngue hingui nzaqui rá
nt'ɛc'ɛi, da 'yøtra ts'ɛdi da zi'a te xa 'børpa
yø dahmu. 11 A nu'ahʉ guí pahmʉ ngue
da zä gui sihʉ'a te gä ts'i p'ʉ. Pɛ nu ni
cu, ngue hingui nzaqui rá nt'ɛc'ɛi, da 'yøt'e
tengue guí øt'e. Gue'a di m'mɛ'a p'ʉya ngue
ɛna ngue ra ts'oqui bi 'yøt'e ngue bi zi'a te
ts'i p'ʉ 'bʉhyø dahmu. Conque guí nnuhʉ
ngue gue'a i du ra Cristo'a ngue bi yani.
12 Janangue nu to ndupate p'ʉ øtra ts'oqui rá
cu, gue'a ra ts'oqui øt'a, ngue fɛstho'a te ra
hya mmanna Cristo. 13 A nugä, nu'mø ngue
gue'a ra ngø dí si ngue ga 'yøtra ts'oqui ma
cu, ya hingui ja ngue ga si ra ngø. Porque
hindí nne ngue ga japi da 'yøtra ts'oqui ma
cu co nu'a te dí si.

9

1 A nugä, rá representantegä ra Cristo,
hinga to bi zä ni ja'itho di mandaqui ya.
Nuna ra Hmu Jesús, dá nyasɛgä'be na. A
nuna te ra 'bɛfi bi 'dacra Hmu, di nɛqui
ngue bi bømmanho, porque go dá ja'ahʉ
gá 'yɛc'ɛibahʉ rá hya. 2 Madague'a 'bʉ i'da
ɛnguí ngue hinga guecä rá representantegä
ra Cristo, pɛ nu'ahʉ guí pahmʉ xanho
guecä rá representantegä'a. A nuyá, ngue
ya guí ɛc'ɛihʉ ra Cristo ya, ja guí haxhʉ p'ʉ
majuani ngue go rá representantegä na.
3 Nu'mø te'o ɛna ngue hingui nnu manho
te dí øt'e, guehna ra hya dí xihna ya. 4 Nuna
te ra 'bɛfi dí øt'e, ni 'yup'ʉ di n'nacra hmɛ dí
si. 5 'Nɛ xquet'a ja gra nt'ɛdi ngue ga nthati,
ga mmɛ'be n'na ra xisu ngue dra 'yɛc'ɛi
n'namhma ngue ga mmɛ'be p'ʉ gdá ma.
Porque gue'a øt'ʉ mi'da yø representante'a
ngue sixyø xisu. Tengutho øtyø n'yohʉ
ra Hmu Jesús, ximmangu ra Bɛdu xquet'a
njarbʉ. 6 ¿Ua guí ɛmhmʉ ngue nugä ya,
'nɛhra Bernabé, høngthogä'be jatho ngue
ga taha te ga si'be mɛnte ga mmangä'be ra
hoga 'da'yo hya? 7 Xi n'na ra soldado, ¿ua
hingui tahrá nzäbi ngue'a te rá 'bɛfi øt'e, ua
n'nanni bi tahra mɛnyu ngue rá gasto p'ʉ
ha 'yo? Xi n'na ra n'yohʉ ngue'mø bi 'yøt'a
n'na ra nuandät'ä ngue yø uva, ¿ua hingui
si'a te pømp'ʉ ja rá 'bɛfi? Xi n'na ra n'yohʉ
ngue fähyø dɛ'yo, ¿ua hingui si ra leche 'mø
bi dɛ'mi?
8 'Yo guí ɛmhmʉ ngue ma hyasɛ na ra
hya dí mmangä ya. Porque nuna ra hya na,

guehna mmamp'ʉ ja ra ley bi 'yotra Moisés.
9 Nuna ra hya nt'ot'i p'ʉ ja ra ley, guehna
ngue ɛna: "'Yo gui turpabi rá ne ra ndani
nu'a nnɛhyø trigo ngue di ntaqui", i ɛna. A
nuna Oja ya, hin'i mmannа ra hya na ngue
da høndyø ndani dadi ja ndummʉi ngue
di nnepe di nsihmɛ. 10 Sinoque bi mannа
ra hya na, porque nnepe ngue gue'ʉ yø
mɛfi Oja da 'bäts'i. Porque n'na ra mɛfi di
mpɛp'ʉ ja n'na ra huahi i tø'mi da dahrá
nzäbi. Ximmangu'a tacyø trigo, xquet'a
tø'mi da dahrá nzäbi ngue'a te pɛfi. 11 Nuna
rá hya Oja dá mangä'be p'ʉ guí 'bʉhmʉ,
tengutho 'mø dá tucä'be n'na ra huahi co
nuna ra hya na. Xi ya, ¿ua ya ni mmʉihʉ
ya ngue'mø gui fäxca'be te dí hongä'be
ya? 12 Conque gadi unhnʉ te hon'ʉ mi'da
yø mamhya. Goma guecä'be p'ʉya ngue
man'natho ni 'yup'ʉ ngue gui 'dacjʉ te dí
hongä'be.

Pɛ nugä'be hinte dí xi'ahʉ 'mø ja te dí
hongä'be. A nu'mø hin'yʉ te ga hongä'be,
dí hät'i dí sɛtä'be p'ʉ. Porque hindí
nnegä'be ngue da gohyø mmʉi yø ja'i
nguehna rá hoga 'da'yo hya ra Cristo dí
mmangä'be. 13 Pɛ guí pahmʉ xanho ngue
nu'ʉ yø ja'i øtra 'bɛfi p'ʉ ja ra nija di mpɛti
yø judío, nu'a tema cosa haxyø ja'i p'ʉ ja ra
nija, gue'a ja ngue da zi'a. Nuya dí mmangä
guehya yø ja'i ho yø zu'ɛ ngue øtra 'bøt'e
p'ʉ ja ra altar, guehya di tocabi sa ra ngø
nu'a pøt'e. 14 Ximmangudya, nuna ra Cristo
bá sänni ngue nu'ʉ yø mɛfi manna hoga
'da'yo hya, nu'ʉ yø ja'i sihra hya gue'ʉ go
di pøn'a te honyø mamhya'ʉ.

15 Pɛ nugä hinjam'mø te dí xi'ahʉ ngue
guí fäxcahʉ 'mø ja te dí honi. Madague'a
ni 'yup'ʉ ga xi'ahʉ ngue gui fäxcahʉ, pɛ
hinte dí xi'ahʉ. A nugä ya, hinna ot'ä na
ra sʉcua ja ua ngue gdí ädi gui 'dacjʉ te
dí honi. Man'na xanho gá tu ua ra thuhu,
hinda gue'a ngue gui 'yɛnjʉ ngue dí ädi gui
fäxcahʉ. 16 'Yo guí ɛmhmʉ ngue ra matetho
dí øt'e ngue dí xi'ahʉ ra hoga 'da'yo hya. A
nugä, ya ma 'bɛfigä'a, i høxhma xi ngue ga
mmannа hya. Huɛcategui ngue'mø hinga
mmangä na ra hoga 'da'yo hya. 17 A nuyá,
nu'mø ngue ma pähäsɛ nná mmangä na
ra hya na, ya ja rá njut'i xanho. Pɛ nja
ngue hingma pähäsɛhɛ te dí øt'e, sinoque ja
ts'ɛditho ngue ga mmannа hya, porque Oja
bi 'dacra 'bɛfi ngue ga mmambrá hya. 18 A
nuyá, nuna dí ør'ma güɛnda ngue ma nzäbi
ya, i ja gra pähä ngue hinte dí jʉi nguehna
ra hoga 'da'yo hya dí mma. Madague'a
ja gra nt'ɛdi ga xi'ahʉ ngue gui 'dacjʉ te
dí honi, pɛ nugä hinte dí xi'ahʉ ngue gui
'dacjʉ.

19 A nuyá, madague'a ngue hinjonni ja'i
di 'bʉi ngue ma hmu, pɛ nugä dí øt'e
ngue tengutho 'mø di nnøpa hmu gätho yø
ja'i. Porque dí nne ga japi ngue xtangu
yø ja'i da 'yɛc'ɛi ra Cristo. 20 Nu'mø dí
'bʉcä p'ʉ ha 'bʉhyø judío, dí øt'ä tengutho
øtyø judío, n'namhma ngue xamhmatho
ga tapyø mmʉi ngue da 'yɛc'ɛi ra Cristo.
Tengutho øt'ʉ to øt'a te mmamp'ʉ ja ra
ley bi 'yotra Moisés, gue'a dí øt'ä'a. Ma-
daque'a ngue hingui ja ts'ɛdi ga øt'ä te
mmamp'ʉ ja ra ley, pɛ dí øt'e para ngue
xamhmatho ga tapyø mmʉi yø ja'i ngue da
'yɛc'ɛi ra Cristo. 21 Nu'mø ngue dí 'bʉcä p'ʉ
'bʉhyø ja'i hingui padi hanja ra ley bi 'yotra
Moisés, dí øt'ä tengutho øt'ʉ, n'namhma
ngue xamhmatho ga tapyø mmʉi ngue da
'yɛc'ɛi ra Cristo. Pɛ hindí nne ga mma ngue
ga ɛna ya hindí tɛnnba rá ley Oja, sinoque dí
tɛnna ley bi manna Cristo. 22 Nu'mø dí 'bʉcä
p'ʉ 'bʉhyø 'yɛc'ɛi ngue hingui nzaqui yø
nt'ɛc'ɛi, dí øt'e tengutho øt'ʉ, n'namhma
ngue da zäp'ʉ ga hatra ts'ɛdi yø nt'ɛc'ɛi i
ja. Nná øt'ä'a ngue 'da'igu dí ør'be yø ja'i
'bʉp'ʉ ha dí mmannа hya, n'namhma ngue
xamhmatho da zäp'ʉ di nyanyø te 'da'ʉ
øxra hya dí mma. 23 Nguna ra hya dá øt'ä ya,
n'namhma ngue da zäp'ʉ da 'yøhyø ja'i ra
hoga 'da'yo hya. Nu'a rá njapi Oja bá n'youi
na ra hya na, da zäp'ʉ di tocabi gätho'ʉ bi
'yøde hanja ra hya.

24 Ya guí pahmʉ ngue nup'ʉ ja n'na ra
xɛqui majuanni ngue di nja ra 'dihi, gätho'ʉ
to da gʉcra 'dihi, n'na ngu n'na ni tihi, pɛ
n'natho'a da daha. Dami njathʉ p'ʉya, guí
ja ndummʉi gui 'yøthʉ'a te di 'bɛp'ahʉ Oja
gui 'yøthʉ, n'namhma ngue da zäp'ʉ gui
tahmʉ. 25 Gätho'ʉ to honi ha di dap'ʉ ja ra
nt'ɛni, hinte nne di hɛni para ngue da daha.
Pɛ nuya p'ʉya, di ja ndummʉi ngue da da'a
n'na ra corona ngue da thotho, porque ra
paxitho. Pɛ nujʉ, dadi ja ndummʉi ngue
ga øthʉ'a te di 'bɛjpahʉ Oja, n'namhma
ngue di 'dacjʉ rá njapi, nu'a hinjam'mø da
thogui. 26 Nuna ra hya nná 'yogä, dí haxra
'yu nu'a ja ngue gdá n'yo, hindi päjtho'a te

ja ngue gdá n'yo. Nugä dí ho ma mmui ha
gda ørpabi rá pähä Oja, porque hindí nne
ngue hinte di bøntho na rá 'bɛfi Oja nná
'yo. [27] Nu ra ja'i 'mø nne ngue da daha, di
n'unnbi ngue ɛmmɛi di xädi ha di daha. Di
njadä p'uya, di ho ma mmui ngue dí honi ha
di ntahna ra hya nná 'yo. Porque dí nne ga
øt'e tengutho ra hya di xihyø ja'i da 'yøt'e.
Nugä hindí nne da 'yɛnc'a Oja ngue hinga
gue'a te dí øt'e.

10

[1] Ague ma zi cu'ahu, mami pumbɛnihu na
ra hya ja ua, ngue Oja bi 'yøt'e ngue ni 'bɛt'o
ra gui p'u ni ma yø nyogui ja'i nuya bi japi
bi 'daxra Thɛnga jathe. [2] Gätho ya yø ja'i ya,
'dap'u ni 'youi ra Moisés ngue ni dɛnna gui,
'nɛ gä 'da i thorpu ja ra jathe. Guehya yø ja'i
bi 'yøt'e ngue yø n'youi ra Moisés. [3] Gätho
yø ja'i bi zi'a ra hmɛ bí 'yɛ mahɛts'i. [4] 'Nɛ
gätho yø ja'i bi zi'a ra dehe bi bop'u ja ra
mmundo. Pɛ nu'a bi 'uinthe yø ja'i, hingra
do, sinoque gue'a ra Cristo bi mäxyø ja'i
hapu ni ma. [5] Pɛ nuna Oja, himbi nu manho
te bi 'yøtyø ja'i m'mɛfa. Jananngue ya mmɛ
gä bi du p'u ja ra dapo.

[6] A nuyá, nuna ra ndate bi thohya yø
nyogui ja'i bi 'yøtra nts'o, nu'mø ngue
'nɛcju ga øthu ra nts'o ya, xquet'a ngu'a ra
ndate ga thohmu. [7] Jananngue nuyá, 'yo gui
thannehu yø dahmu tengutho bi 'yøt'i'da'u
ngue bi danne yø dahmu. Porque nt'ot'i
p'u ja ra Maca Libro te bi 'yøtyø ja'i,
i ɛna: "Bi mi yø ja'i ngue di nsihmɛ,
'nɛ bi mminhni. Mi juate ra ts'ihmɛ yø
ja'i, bi nangui ngue bi danne ra dahmu.
Bi muhra hnɛi p'uya", ɛnna Maca Libro.
[8] 'Nɛ hinga n'yots'om'mäihu tengutho bi
'yøt'i'da'u ngue bi n'yots'om'mäi. Ngue
nguna bi 'yøt'e, n'na patho i du 'däte
mahyu mahuahi yø ja'i. [9] Nuna Oja i sɛti
te dí øthu, pɛ hingui sä ngue xøgue gdá
øthu'a ngue ga unhnu ra cuɛ Oja. Nguna bi
'yøt'i'da yø nyogui ja'i, pɛ mi søtrá mmui
Oja, bi guadi bi du yø ja'i ngue bi za yø
c'ɛya. [10] Mami nømman'uhu Oja tengutho bi
'yøt'i'da'u yø nyogui ja'i ngue bi nømman'u
Oja. Jananngue Oja bá pɛnnbabi rá anxɛ ngue
bi hyo ya yø nyogui ja'i.

[11] Nuna ra ndate bi thohya yø nyogui ja'i,
bi ma macuati p'u ja ra Maca Libro'a te
bi nja, n'namhma ngue nu yø ja'i 'buhya
yø pa rá nzɛguitho dí 'buhmu, da sifi ngue
'yo di njap'u. [12] Jananngue nu te'o ɛna ngue
hinjam'mø da 'yøtra ts'oqui, jatho ngue
di mfädi xandønho manma 'yøtra ts'oqui.
Porque yø nyogui ja'i bi 'yøtra ts'oqui.
[13] Nu'mø so ma mmuihu ngue ga øthu ra
nts'o, xquet'a njarbutho gätho mi'da yø
ja'i. Pɛ nuna Oja hingui hɛgahu na, da
mäxcahu ngue hinda dajpa ma mmuihu ra
nts'o. Nu'mø ya bá ɛp'u ra ts'on'yomfɛni,
nuna Oja di mfäxte ngue da zä ga taphu'a
ra nts'o ngue hindi nja.

[14] Jananngue nuya ma zi cu'ahu, 'yo guí
thannehu yø dahmu. [15] Da dinni mmuihu
na ra hya ga mmangä ya. I sä ngue
gui hyacsɛhu ra güɛnda ngue'mø gue'a dí
xi'ahu ogue hin'na. [16] Nu'mø dí äphu Oja
ngue di japra vaso 'mø dí sihu ra Santa
Cena, ¿huangui ga mbøni ngue nuya yø ja'i
si, guehya yø ja'i i männa ji ra Cristo p'u ja
ra pont'i ngue da yani? Nuna ra thuhmɛ dí
xɛni ngue dí sihu, ¿huangui ga mbøni ngue
nu to gätho di sihu na, gue'u yø ja'i i unná
do'yo ra Cristo p'u ha bi tho na ngue da
yani? [17] A nuyá, xa ngujø ya. Pɛ ma mmuihu,
xøgue 'da'igu porque nu'a ra thuhmɛ di
xɛni ngue di comhmi di sihu, n'natho'a.

[18] Guí nnuhu te øtyø judío 'mø ørpa ra
'bøt'e Oja. Nu to gätho sa ra ngø i tho ngue
ørpa ra 'bøt'e Oja, i comhmi sa, porque
'da'igu yø mmui ngue'a ra ndanne øt'e.
[19] Nuna te dí nne ga mmanya, hinga mbøni
ngue da t'ɛmbi ja rá ts'ɛdi n'na ra dahmu.
Ni xinga gue'a ra ngø 'børpabi ra dahmu
da t'ɛmbi man'na xandøxqui ngue'a ra ngø
hinga m'møt'e. [20] Nuna ra hya dí mmangä,
ngue nu'u yø ja'i hingui pa Oja, ørpa ra
'bøt'e ra dahmu, gue'u yø ts'onthi ørpabi ra
'bøt'e 'nɛ hinga gue'a Oja ørpabi ra 'bøt'e.
Pɛ hindí nnegä ngue 'nɛ'ahu gui cohi ngue
da 'da'igu gui 'yøthu ya yø ja'i thanne yø
ts'onthi. [21] Hingui sä ga sihu ra Santa Cena
bi zogahu ra hya ra Hmu Jesús ngue ga øthu,
'nɛ xinga mmähä p'u ha ts'a ra ngø nu'a
'bøspabi yø ts'onthi. [22] 'Yo guí nne ngue da
zucju ra Hmu Jesús. ¿Teni 'bɛ'a guí ɛna go
ga japhu'a?

---

[23] A nuyá, ya hindi mandagahu ra ley ga
'yo yø judío ya. Ya sä ga øthu te dí nnehu
ya. Pɛ hingui ja ngue ga øthu'a te hinni

'yup'ʉ ga øthʉ. Hinga nne ngue ga øthʉ'a te di ts'onnbabi rá mmʉi ma mmic'ɛihʉ. [24] Jatho ngue ga honnbahʉ ra nho mi'da yø ja'i, hingue masque ga honsɛ ra nho gdá 'bʉhmʉ.

[25] Nu'a ra ngø pä yø ja'i p'ʉ ja ra täi, dami sihmahʉ hma. 'Yo tema nt'änni guí øthʉ porque 'yo sä gui su guí sihʉ'a ra ngø xa 'bøspabi yø dahmu. [26] Porque nu te gä ja ua ja ra ximhäi, gä rá mmɛti Oja.

[27] Nu'mø da zixahʉ ra ts'ihmɛ n'na ra ja'i ngue hingra 'yɛc'ɛi 'nɛ guí n'uni ngue guí mmähä, dami sihʉ te di 'da'ahʉ. 'Yo 'be guí änhnʉ ngue'mø ra 'bøt'e ra ngø ogue hin'na. 'Yo sä guí su gui sihʉ. [28] Pɛ nu'mø toni ja'i da 'yɛn'ahʉ: "Nuna ra ngø ja ua, ya xa 'bøspabi yø dahmu na", da 'yɛna, 'yo guí sahʉ ra ngø p'ʉya. Porque hinguí nnetho ngue gui ts'onnbahʉ rá mmʉi ra ja'i nu'a su da za ra ngø ngue ra 'bøt'e. [29] Madague'a guí pahmʉ ngue gätho yø ngø 'da'igu, pɛ 'yo guí sahʉ ra ngø 'mø ɛmbyø ja'i ngue hingui ho da ts'i.

A nuyá, rá nzɛgui 'bʉ i'da ngue nne da 'yɛngui: "¿Hanja ngue ga ɛts'a te dí si conná ngue'a te rá n'yomfɛni n'nan'yo n'na ra ja'i?" da 'yɛngui. [30] "Xi'mø dí äprá mate Oja ngue di japi te dí si, ¿teni 'bɛ'a go nne'a n'nan'yo n'na ra ja'i ngue da 'yørpa rá hya te di si?" da 'yɛngui. [31] Nugä ga xi'ahʉ hanja na ra hya na. Nu'mø guí sihmɛhʉ ogue guí sithehʉ, ogue ja te man'na macosa guí øthʉ, nu te gä guí øthʉ, dami hyomhmʉ ra hya ngue ha di t'ɛspabi Oja. [32] 'Yo guí nnehʉ ngue go da t'ɛnjʉ ngue di jʉthʉ ra 'yu hapʉ øtra ts'oqui mi'da yø ja'i, ngu'ʉ yø judío, ngu'ʉ hingyø judío, ni xinga gue'ʉ yø ja'i Oja. [33] Conma parte, dadi ja ndummʉi ngue dí øt'ä'a te 'bɛ'a ja ngue da nu manho yø ja'i. Porque hingma nhosɛ dí honi, sinoque dí honnbabi ra nho da n'yo mi'da yø ja'i para ngue di nyanyø te.

11

[1] Tengutho guí nnuhʉ dí øt'ä ya, da ngu'a gui 'yøthʉ. Porque nugä dí øt'e tengutho bi 'yøtra Cristo.

---

[2] Ague ma zi cu'ahʉ, dadi johyagä ngue zant'a guí mbɛnjʉ, 'nɛ hinguí hɛhmʉ na ra hya dá xän'nahʉ. [3] Pɛ nugä jap'ʉ n'na ra hya dí nne ga xi'ahʉ. Dami pahmʉ ngue nuna Oja i 'bɛt'o na ngue ra Cristo. Ra Cristo p'ʉya, i 'bɛt'o na ngue ra n'yohʉ. Ra n'yohʉ p'ʉya, i 'bɛt'o na ngue rá xisu. [4] Nu'mø mmat'Oja n'na ra n'yohʉ p'ʉ ja ra nija, ogue nne da manna hya di bɛnnba Oja da ma, 'nɛ'mø hustho rá fʉi ra n'yohʉ, ya di nɛqui ngue hindi respeta xanho ra Cristo. [5] Nu n'na ra xisu 'mø ngue mmat'Oja p'ʉ ja ra nija, ogue i nne da manna hya di bɛnnba Oja da ma 'nɛ hingui 'uɛ rá ya, ya di nɛqui ngue hindi respeta xanho rá damme. Nu'mø hingui 'uɛ rá ya ra xisu, ya øt'e tengutho yø xisu nt'axi yø ya. [6] Nu ra xisu hingui nne da 'uɛ rá ya, man'na xanho da 'yaxrá ya. Pɛ nu'mø ɛnna xisu ngue ra 'bɛ'isä ngue da 'yaxrá ya, man'na xanho da 'uɛ rá ya 'mø. [7] A nu ra n'yohʉ, hingui sä da hyusta rá fʉi p'ʉ ha dí mpɛti yø ja'i, porque Oja bi hocra n'yohʉ ngue bi gohi tengutho'a. Janangue conná nguehra n'yohʉ i t'ɛspabi Oja. Pɛ nu ra xisu, i 'bʉi ngue ga t'ɛspabi ra n'yohʉ'a. [8] Porque Oja, nu'mø mambi hocra n'yohʉ, hingra xisu'a bi tajpabi rá do'yo ngue bi nhohra n'yohʉ. Sinoque ra n'yohʉ'a bi tajpabi rá do'yo ngue bi nhohra xisu. [9] A nu ra xisu, bi ma mahoqui para ngue rá mäxtetho ra n'yohʉ, hingue masque ra n'yohʉ bi ma mahoqui para ngue drá mäxtetho ra xisu. [10] Janangue guehna dí mmangä naya ngue ra xisu jatho ngue da 'uɛ rá ya, gue'a ra hmɛya'a ngue ɛc'ɛi rá damme 'mø nzofo. 'Nɛ gue'a nnu manho yø anxɛ Oja'a. [11] Pɛ Oja bá sänni ngue ngu yø n'yohʉ, ngu yø xisu, mahyonitho ngue di m'mʉi. [12] Porque majuani ngue nup'ʉ bá fʉdi bá m'mʉhra xisu, guep'ʉ ja rá do'yo ra n'yohʉ bá thaqui. Pɛ xquet'a majuani ngue nu ra n'yohʉ, ra xisu di mi'mi. Nuna p'ʉya, gätho Oja bá sänni ngue njap'ʉ.

[13] Dami hyacjʉ xanho ra güɛnda na ra hya dí xi'ahʉ ya. Xi n'na ra xisu 'mø mmat'Oja, ¿ua xanho ngue da 'uɛ rá ya uague hin'na? [14] Ya guí nnuhʉ te øt'e gätho yø ja'i. Nu ra n'yohʉ, hingui nnu manho ngue xtamma rá xta. Porque ɛmbi ngue ra 'bɛ'isä. [15] Pɛ ra xisu i nnu manho ngue xtamma rá xta. Porque gue'a rá xta bi t'unni ngue da nøpa nt'ɛya. [16] Pɛ nu'mø 'bʉi to i nne di nnemhya nguehna ra hya dí xi'ahʉ ya, da bata njuani ngue ni xinga guecjʉ, ni xinga gue hmi'da yø ja'i Oja i 'bʉi ndap'ʉ bi zä yø hnini ngue

da̱ n'nan'yo ma̱n'na ra̱ hya̱ di tɛnni̱.

---

17 I ja ma̱n'na ra̱ hya̱ dí nne ga̱ xi'a̱hʉ ya. Porque nu̱p'ʉ ha ga̱di̱ mpɛtihʉ, hi̱nga̱ gue'a̱ te guí øthʉ. Ngue hi̱ngra̱ nho gni̱ mpɛtihʉ, sinoque n'na ra̱ n'ʉtho gni̱ mpɛtihʉ. 18 Dí øcä ngue nu̱p'ʉ ha ga̱di̱ mpɛtihʉ ga̱di̱ nju̱n'ma̱hya̱hʉ. Rá̱ nzɛgui ma̱juа̱ni̱ na̱ ra̱ hya̱ dí øcä. 19 Pɛ ngu̱tho ya ja ngue da̱ ngu̱'a̱ di̱ nja, ngue di̱ nja ra̱ nju̱n'ma̱hya̱ p'ʉ ha guí 'bʉhmʉ. Gue'a̱ di fa̱'a̱ ndana̱ ra̱ ja̱'i̱ ngue ma̱juа̱ni̱ ra̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱, ndana̱ ra̱ ja̱'i̱ hi̱mma̱ juа̱ni̱ ra̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱. 20 Ja̱na̱ngue nu̱'mø ga̱di̱ mpɛti ngue gui sihʉ ra̱ Santa Cena, hi̱ngui̱ nnu̱ ma̱nho ra̱ Cristo te guí øthʉ. 21 Porque nu̱'mø bi zønna̱ ora gui̱ nsi̱hmɛ̱hʉ, n'na ngu̱ n'na yø ja̱'i̱ xʉhyø hmɛ̱ ni̱ hya̱ ngue da̱ zi. Da̱ mi̱, di̱ nsi̱hmɛ̱ sɛhɛ p'ʉya. Pɛ nu̱ yø ja̱'i̱ ngue hyoya, i tu̱ ma̱nthu̱hu̱, mɛ̱nte mi̱'da yø ja̱'i̱ p'ʉya i̱ ni̱ya̱ asta̱ i̱ti̱tho. 22 ¿Ua hi̱n'yʉ ni̱ ngu̱ guí si'a̱ te gui ti̱mhmʉ? ¿Hanja ngue høntho gui̱ nne ngue ga̱di 'bɛrpa̱hʉ yø sä'ʉ yø ja̱'i̱ Oja̱ i hyoya, hi̱n'yʉ te di̱ nsi̱hmɛ̱ p'ʉ ha ga̱di̱ mpɛtihʉ? ¿Ua guí ɛ̱mhmʉ ngue dí̱ nnu̱ ma̱nhogä te guí øthʉ? Nu̱'a̱, hi̱n'na̱'a̱.

---

23 A nu̱na̱ ra̱ Santa Cena dí xi'a̱hʉ, guesɛ'a̱ ra̱ Jesucristo bi xänngagui̱ hanja na̱ ra̱ hya̱ na̱. Nu̱'a̱ ra̱ xui̱ bi̱ ma ma̱ dä ra̱ Hmu̱ Jesús, bi hya̱cra̱ thu̱hmɛ̱. 24 Mi̱ ja ma̱mma̱di̱ Oja̱, bi xɛmp'ʉya. Bi 'yɛ̱mbyø xädi: "Da̱mi̱ sihʉ ra̱ thu̱hmɛ̱ ja ua ya. Guehna̱ ma̱ do'yogä na̱. Nu̱'mø gá sihʉ yø pa di̱ map'ʉ na̱ya, gue'a̱ gdi bɛ̱njʉ'a̱ ngue ma̱ do'yo da̱di dä ngue da̱ du̱ conná ngue'a̱hʉ". 25 Mi̱ juadi bi̱ nsi̱hmɛ̱ p'ʉya, bi dɛcra̱ vaso, bi 'yɛ̱na̱: "Nu̱na̱ ya, guehna̱ ra̱ hmɛ̱ya na̱ya ngue nu̱'mø dá tu̱, di̱ nja rá ts'ɛdi na̱ ra̱ 'da'yo cohi øt'a̱hʉ Oja̱. Porque di̱ mfämma̱ ji conná ngue'a̱hʉ. N'na ndi̱ ngu̱ n'na ndi̱ guí sihʉ na̱ya, da̱mi̱ bɛ̱njʉ ngue dá̱ tu̱gä", bi 'yɛ̱na̱. 26 Ja̱na̱ngue n'na ndi̱ ngu̱ n'na ndi̱ guí sihʉ na̱ ra̱ thu̱hmɛ̱ na̱, 'nɛ̱ guí sihʉ na̱ rá̱ ngui ra̱ uva, gui 'yøthʉ ngue da̱ ba̱hyø ja̱'i̱ ngue bi du̱ ra̱ Hmu̱ Jesús. Da̱ngu̱'a̱ gui 'yøthʉ asta̱ guehra̱ pa ngue da̱ ɛ̱p'ʉ ra̱ Hmu̱ Jesús.

27 A nu̱yá, nu̱ to bi zä ngue hi̱ngui̱ nnu̱ ma̱nsu̱ na̱ ra̱ Santa Cena 'mø bi zi, ya ra̱ ts'oqui øt'e. Porque hi̱ngui̱ nnu̱ ma̱nsu̱'a̱ ra̱ Hmu̱ bi̱ männá ji p'ʉ ha bi du̱ conná guehra̱ ja̱'i̱. 28 Ja̱na̱ngue nu̱yá, n'na ngu̱ n'najʉ, ma ga̱ ha̱cjʉ ra̱ güɛnda te ja ma̱ n'yomfɛ̱ni̱hʉ hante ngue ga̱ sihʉ ra̱ Santa Cena. 29 Porque nu̱'mø ngue sä da̱ zi ra̱ Santa Cena ra̱ ja̱'i̱, 'nɛ̱ hi̱nga̱ 'bet'o ha̱cra̱ güɛnda hanja te ga̱ mbøni̱ ngue bi du̱ ra̱ Hmu̱, ra̱ ja̱'i̱ ya honsɛ rá castigo da̱ thogui. 30 Ja njap'ʉ ngue xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱ tho ra̱ castigo, sä ra̱ n'ʉ ngue di hyɛ̱nni̱. Ya hi̱ngui̱ nzaqui 'da, 'nɛ̱ ya xa̱ndu̱ 'da. Porque hi̱ngui̱ nnu̱ ma̱nsu̱ ra̱ Santa Cena. 31 Pɛ nu̱'mø ngue ga̱ ha̱cjʉ ra̱ güɛnda xa̱nho p'ʉ ja ma̱ n'yomfɛ̱nihʉ tengue ga̱ mbønna̱ Santa Cena, ya hi̱n tema̱ castigo ga̱ thohmʉ. 32 A nu̱ya yø ja̱'i̱ hi̱ngui̱ ha̱cra̱ güɛnda xa̱nho p'ʉ ja yø n'yomfɛ̱ni̱ tengue ga mbøni̱, guehya da̱ pɛnnba̱bi̱ ra̱ castigo Oja̱ ya ngue di hyɛ̱nni̱. Porque Oja̱ nnepe ngue di 'bätyø n'yomfɛ̱ni̱ yø ja̱'i̱, n'namhma̱ ngue hi̱nda̱ map'ʉ ja ra̱ castigo di̱ ma yø ja̱'i̱ hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱i̱ Oja̱.

33 Ja̱na̱ngue nu̱ya ma̱ zi cu̱'a̱hʉ, nu̱'mø ga̱di̱ mpɛtihʉ ngue 'dap'ʉ gui si̱hmɛ̱hʉ, da̱mi̱ ntø'mi̱ n'na ngu̱ n'na'a̱hʉ ngue 'da gdi̱ nsi̱hmɛ̱thohʉ. 34 Pɛ nu̱'mø ngue to hi̱ngui̱ hätra̱ thu̱hu̱, 'be di̱ nsi̱hmɛ̱ 'mø bi nɛ̱xpʉ ja rá ngu̱, n'namhma̱ ngue hi̱nda̱ 'yøtra̱ ts'oqui p'ʉ ha ga̱di̱ mpɛtihʉ, ya hi̱n tema̱ castigo da̱ thogui. A nu̱'mø ngue ja mi̱'da yø hya̱ guí hɛ̱mphʉ, ga̱ xi'i ha gdi japhʉ 'mø dá̱ magä p'ʉ.

12

1 Ague ma̱ zi cu̱'a̱hʉ, dí̱ nne ga̱ xi'a̱hʉ hanja'a̱ te ørpe n'na ngu̱ n'na yø ja̱'i̱ na̱ ra̱ Espíritu Santo.

2 Ya guí pa̱hmʉ ngue nu̱'mø yø pa xa̱ thogui, nu̱'mø tobe hi̱ngma̱ni̱ pa̱hmʉ Oja̱, xcá tha̱nnehʉ yø da̱hmʉ hi̱ngui̱ ya̱. 'Nɛ̱ conná nguehyø da̱hmu̱ xcá tha̱nnehʉ, hi̱ngá pa̱hmʉ hanja na̱ rá 'yu̱ Oja̱. 3 A nu̱yá, nu̱ ra̱ ja̱'i̱ ɛ̱na̱ ngue ra̱ Espíritu Santo di bɛ̱nnba̱bi̱ ra̱ hya i̱ mma̱, da̱mi̱ pa̱di̱ ha gdi hya̱cjʉ ra̱ güɛnda xa̱nho ngue'mø ma̱juа̱ni̱ ra̱ Espíritu Santo di bɛ̱nnbi̱ te mma̱ ogue hi̱n'na̱. Porque nu̱ ra̱ ja̱'i̱ ngue ra̱ Espíritu Santo di bɛ̱nnba̱bi̱ ra̱ hya i̱ mma̱, guehna̱ ra̱ ja̱'i̱ hi̱nja̱m'mø di sanna̱ Jesús. A nu̱yá, nu̱ya yø ja̱'i̱ n'youi ra̱ Espíritu Santo, høndya sä da̱ ma̱ ngue ra̱ Jesús gue'a̱ ra̱ Hmu̱ ma̱hɛ̱ts'i̱'a̱.

4 A nu̱na̱ rá 'bɛfi Oja̱ i ja, 'dama̱ 'dan'yo ma̱ 'bɛfi di 'bɛpi da̱ 'yøtyø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱. Pɛ gä gue'a̱ ra̱ Espíritu Santo øt'e ngue da̱ zä da̱ 'yøtra̱ 'bɛfi yø ja̱'i̱. 5 N'na ngu̱ n'najʉ, 'dama̱ 'dan'yo ra̱ 'bɛfi dí pɛhmʉ, pɛ nu̱ te gä dí øthʉ, gue'a̱ ra̱

Hmu Jesús dí ørpahн rá 'bɛfi. 6 Hinga 'da'igu
ra 'bɛfi bi n'nacjн, sinoque 'dama 'dan'yo ra
'bɛfi. Pɛ gätho gue'a Oja di hatra ts'ɛdi yø
ja'i ngue da badi ha di japra 'bɛfi da 'yøt'e.
7 N'na ngu n'najн, Oja bi zänni tema 'bɛfi
ja ngue ga øthн, gue'a ra Espíritu Santo di
hacjн ra ts'ɛdi ngue da zä ga ørpahн rá 'bɛfi
Oja. Pɛ nu'a te gätho ma 'bɛfi bi 'dacjн, bi
'dacjн ra 'bɛfi para ngue da 'yørpabi ra nho
ma mmi'yɛc'ɛihн.
8 Nu 'da yø 'yɛc'ɛi ya, ra Espíritu Santo
di japyø ja'i ngue da badi xanho p'н ja yø
mmнi ha di japra hya da ma. Nu mi'da
p'нya, di japi ngue da badi ha di japi da
man'н yø hya xanhɛnni, para ngue da zä
da dinyø mmнi yø ja'i ya yø hya da ma.
9 Mi'da p'нya, di japra Espíritu Santo ngue
nu'mø mmat'Oja ra ja'i, da dinna mmнi ra
ja'i ngue di nja'a te äp'a Oja. Mi'da p'нya,
ra Espíritu Santo di unna ts'ɛdi ra ja'i ngue
da 'yøthe yø därquɛhi. 10 Mi'da p'нya, ra
Espíritu Santo di unna ts'ɛdi yø ja'i ngue
da 'yøtyø milagro. Mi'da p'нya, ra Espíritu
Santo di bɛnnbabi'a te ra hya ja ngue da
ma. Mi'da p'нya, di japyø ja'i ngue da badi
xanho ngue'mø guesɛ ra Espíritu Santo di
bɛnnbabi'a ra hya mmanna ja'i ogue hin'na.
Mi'da p'нya, ra Espíritu Santo di japyø ja'i
ngue da nya yø 'dan'yo hya hinguі padi. 'Bн
i'da yø ja'i p'нya ngue ra Espíritu Santo di
japyø ja'i ngue da zä da ma te ni bøn'н yø
'dan'yo hya i hma. 11 Pɛ gätho ya yø 'bɛfi ya,
guesɛ'a ra Espíritu Santo di japyø ja'i ngue
da zä da 'yøtra 'bɛfi. Nu'á, go gue'a sännbi
n'na ngu n'na yø 'yɛc'ɛi'a ndana gue'a ra
'bɛfi da zä da 'yøtyø ja'i.

---

12 Nu ra ja'i, madagueʼa xangu yø xɛqui
n'youi rá do'yo, pɛ ra ja'i n'na nc'ɛitho. Di
njathн p'нya, ngue conna Cristo xangujн
ngue dí ɛc'ɛihн'a, pɛ tengutho 'mø ngue
n'na nc'ɛitho di jahн ra Cristo. 13 Gäthogahн
ya, ngu yø judío, ngu'н hingyø judío, 'bн
i'da ngue 'bнhyø hmu, 'bн i'da ngue hinjo'o
yø hmu, pɛ gäthogahн, nu'mø bi ma ma
xixyagahн, ra Espíritu Santo øt'e ngue dí
cohi ngue ɛntho n'na nc'ɛitho di jahн.
Porque gäthogahн, gue'a ra Espíritu Santo
dí n'yohн.
14 Ya guí nnuhн ngue rá do'yo ra ja'i
hinga n'na xɛquitho i ja, sinoque xangu yø
xɛqui n'youi. 15 Nu'mø da 'yɛnná gua ra
ja'i: "¿Hanja ngue hingrá 'yɛgä ra ja'i? Ya
hingma n'yogä'be rá do'yo ra ja'i", da 'yɛna,
pɛ nup'н ja rá do'yo ra ja'i ja n'youi p'н.
16 Ogue ma guhн da 'yɛna: "¿Hanja ngue
hingrá dägä ra ja'i? Ya hingma n'yogä'be
rá do'yo ra ja'i", da 'yɛna, pɛ nup'н ja rá
do'yo ra ja'i ja n'youi p'н. 17 Xi'mø ngue gä
rá ngнni rá do'yo ra ja'i, gä dyø dä, ¿ha di zä
ga øhmн ra hya 'mø? Ogue gä ma do'yohн,
gä dyø gu, ¿ha di zä di nja ma fahahн 'mø?
18 Pɛ Oja bi 'yøt'e ngue bi njap'н ma do'yohн.
N'na ngu n'na yø xɛqui ja rá do'yo ra ja'i, bi
japi hapн bi nepe da mɛ. 19 A nu'mø ngue
gätho ya yø xɛqui ja rá do'yo ra ja'i, da
'da'igu, ¿ha di zä di nɛqui ngue ja rá do'yo
ra ja'i 'mø? 20 Pɛ nuna ra hya i ja, madagueʼa
ngue xangu yø xɛqui n'youi rá do'yo ra ja'i,
pɛ gätho ya yø xɛqui ya, gue'a gui nɛqui
xanho ngue ja rá do'yo ra ja'i'a.
21 Nu yø dä ra ja'i, hinguі sä da 'yɛmbyø
'yɛ: "Nugä hindí hon'a'i", da 'yɛmbi. Nu rá
ya ra ja'i, hinguі sä da 'yɛmbyø gua: "Nugä
hindí hon'aui", da 'yɛmbi. 22 Pɛ gätho ya yø
xɛqui ja ma do'yohн, gätho mahyonitho. A
nu yø xɛqui dí ɛmhmн ngue hin'ɛ mahyoni,
gue'н yø xɛqui ma datho mahyoni'н. 23 I
ja 'da yø xɛqui n'youi ma do'yohн ngue
ɛntho hints'ɛhmi su t'ørpa masu, pɛ gue'a
ra xɛqui'a ngue man'na dí päxhн xanho.
'Nɛ ja n'na ra xɛqui ma do'yohн ngue hinguі
sä da hnu, 'nɛ guehna ra xɛqui na p'нya
ngue man'natho dí suphн na. 24 I ja yø
xɛqui ma do'yohн ngue di nɛqui, 'nɛ hinte
man'na dí honi ngue ga japhн. Nuna Oja
bi hoqui gätho ma do'yohн, 'nɛ bi 'yøt'e
ngue man'na di muui'a ra xɛqui dí ɛmhmн
ngue hinga njuani p'н gui nɛqui. 25 Jananguе
nuyá, hinga 'da'a n'nanni 'yo rá do'yo ra
ja'i, sinoque gätho'н yø xɛqui ja rá do'yo
ra ja'i, n'na ngu n'na, di nhyoni. 26 Nu'mø
ngue di hyɛnna n'na xɛqui rá do'yo ra ja'i,
gä rá do'yo ra ja'i di hyɛnni. Nu'mø ja n'na
ra xɛqui rá do'yo ra ja'i ngue hnu mansu, gä
rá do'yo ra ja'i, gä di johya.
27 A nuyá, guecjн'a nnøpe ngue rá do'yo
ra Cristo ya. N'na ngu n'najн, guecjн'н yø
xɛqui n'youi p'н ja rá do'yo'a. 28 Njarbнtho
Oja ya, n'na ngu n'na yø 'yɛc'ɛi bi zännbi
ndana gue'a ra 'bɛfi da zä da 'yøt'e n'na ngu
n'na. Rá mнditho, Oja bi unyø 'bɛfi'н yø
representante ra Cristo. Rá yoho, 'bнhyø
ja'i ngue bi t'unna 'bɛfi ngue da manna hya

di bɛnnbabi ra Espíritu Santo ngue da ma. Rá hyu, i 'bʉhyø ja'i ngue bi t'unyø 'bɛfi ngue di nxännbate rá hya Oja. I 'bʉhyø ja'i bi t'unyø 'bɛfi ngue øtyø milagro. I 'bʉhyø ja'i bi t'unyø 'bɛfi ngue da 'yøthe yø därquɛhi. A nuyá, i 'bʉhyø ja'i bi t'unyø 'bɛfi ngue fäxyø mmic'ɛiui. 'Nɛ i 'bʉhyø ja'i ngue bi t'unyø 'bɛfi ngue di manda p'ʉ ja ra nija. I 'bʉhyø ja'i ngue bi t'unyø 'bɛfi ngue da nya'ʉ yø 'dan'yo hya hinguí padi. [29] Pɛ hinga to bi zä ngue da zä da 'yøtra 'bɛfi ngue drá representante ra Cristo. Ni xinga to bi zä ni ja'i da zä da 'yøtra 'bɛfi ngue da nya'ʉ yø hya di bɛnnbabi yø ja'i ra Espíritu Santo da ma. 'Nɛ hinga'da gui t'untho yø 'bɛfi yø ja'i ngue da zä di nxännbate rá hya Oja. 'Nɛ hinga'da gui t'untho yø 'bɛfi yø ja'i ngue da zä da 'yøtyø milagro. [30] 'Nɛ hinga'da gui t'untho yø 'bɛfi yø ja'i ngue da zä da 'yøthe yø därquɛhi. 'Nɛ hinga'da gui t'untho yø 'bɛfi yø ja'i ngue da nya'ʉ yø 'dan'yo hya hinguí padi. 'Nɛ hinga'da gui t'untho yø 'bɛfi yø ja'i ngue da zä da ma te ga mbøn'ʉ yø 'dan'yo hya i hma. [31] Dami nehʉ ngue Oja di 'da'ahʉ rá 'bɛfi nu'a ma datho tate di muui. Pɛ nugä, nuna man'na ra hya tate di muui ngue mi'da yø hya, guehna dí nne ga xän'nahʉ naya.

13

[1] A nuyá, madague'a gdi padi gdá nyahʉ'ʉ yø hya yø 'dan'yo ja'i, ogue gdi padi gdá nyahʉ'ʉ yø hya ga ya yø anxɛ, pɛ nu'mø hin dadi mahma mmic'ɛihʉ, ya hinte dadi muhʉ. Nu ma hyahʉ hinte di muui porque di cohmʉ tengutho ra t'ɛgui 'mø ma zʉnt'i, ogue tengutho ra xit'ɛgui di zʉntyø hyʉxi. [2] Madague'a gdi padi gdá nya'ahʉ'ʉ yø hya di bɛnnbabi ra Espíritu Santo yø ja'i da ma, ogue gdi pahmʉ gätho'ʉ yø hya xanhɛnni, ogue gdi timhmʉ xandønho hanja'ʉ yø hya hinguí fadi hanja, ogue di ja xanho ma nt'ɛc'ɛihʉ, asta ga ɛmphʉ yø nyuni ngue da 'uegue, dani mpa n'na nguadi, 'nɛ di nja, pɛ nu'mø hin dadi mahma mmic'ɛihʉ, ya hinte dadi muhʉ. [3] Madague'a ga dat'i gätho'a te dí pɛshʉ ngue ga unhnʉ te da zi yø hyoya, ogue asta ga n'uni ngue da ma nt'udi gahʉ, pɛ nu'mø hin dadi mahma mmic'ɛihʉ, ya hinte dadi muhʉ.

[4] A nu ra ja'i ngue majuani di mahrá mmic'ɛiui, guehna ra ja'i sɛti te sifi. Guehna ra ja'i ja rá yemmʉi. Guehna ra ja'i hingra zɛya. Guehna ra ja'i hindi 'yɛts'i hapʉ ya. [5] 'Nɛ di jammansu rá mmic'ɛiui. Hinguí honsɛ ra nho da m'mʉi, sinoque honnbabi ra nho yø mmic'ɛiui. 'Nɛ hingra cuɛ. I ja rá mpunnbi tengue t'ørpe. [6] Hindi johya 'mø nnu ngue øtra ts'oqui mi'da yø ja'i, sinoque di johya 'mø nnu ngue njuantho ga 'yo yø ja'i. [7] Nu'mø di mahrá mmic'ɛiui n'na, ya di siguetho di madi madague'a hinguí ho te ørpabi. Zant'a ɛmbra mmʉi ngue xanho te øtra mmic'ɛiui, porque hinguí nne da hyɛp'ʉ'a gui madi. I tø'mi ngue di n'yo rá mmʉi rá mmic'ɛiui 'mø ngue hinga gue'a øt'e.

[8] A nuyá, nu'a ngue ga mahma mmic'ɛihʉ, i jatho ngue hinha rá nzɛgui ga mahmʉ. Pɛ nuya yø 'bɛfi bi 'dacjʉ Oja, di njap'ʉ rá nzɛgui ya. Porque da 'yɛhra pa ngue ra Espíritu Santo ya hinni mantho di bɛnnba yø ja'i ra hya da ma. Da 'yɛhra pa ngue ra Espíritu Santo ya hinni mantho da japyø ja'i da nya yø 'dan'yo hya. Da 'yɛhra pa ngue ra Espíritu Santo ya hinni mantho ngue ja da xännbabi yø ja'i'ʉ yø hya xanhɛnni. [9] A nuyá, majuani ngue hinga gätho dí pahmʉ hanja yø hya. Porque Oja hinguí udi gätho'a te ra hya i ja. [10] Pɛ da 'yɛhra pa ngue gäthogahʉ ga pahmʉ xanho hanja ra hya. Nu'ʉ yø pa'ʉ, ya himma hyoni ngue di m'mʉhyø ja'i da xännba ra hya yø mmi'yɛc'ɛiui.

[11] A nu'mø mará ngüɛgui, dí mmanyø hya ga nya yø basi. Nu ma n'yomfɛni mi ja, tengutho yø n'yomfɛni yø basi. Pɛ nuyá, ya dá ndan'yohʉ ya, ya bi gop'ʉ'ʉ yø hya xtá mangä 'mø mará ngüɛgui. [12] Nuyá, nup'ʉ ga mbɛmma mmʉi hanja ra hya ya, ɛntho tengutho 'mø di hɛtra hyɛ, hindi nɛqui xanho hanja gätho yø hya. Pɛ da 'yɛhra pa ngue ga nnurpahʉ rá hmi ra Cristo. Ya ja ga pahmʉ p'ʉ xanho hanja ra hya p'ʉya. A nuyá, zits'ʉtho dí pahmʉ hanja ra hya ya, pɛ nu'ʉ yø pa'ʉ, ya ga pahmʉ xandønho gätho hanja, tengutho Oja i pacjʉ xandønho'a.

[13] Janangue ja ua ya hyu yø hya zant'a ja ts'ɛditho ngue ga øthʉ. Ja ts'ɛditho ngue zant'a ga ɛc'ɛihʉ Oja. Ja ts'ɛditho ngue zant'a ga ɛmhmʉ ngue di nja'a te mman'Oja. 'Nɛ ja ts'ɛditho ngue zant'a ga

mạhmạ mmịc'ɛ̱ịhʉ. Pɛ nụnạ mạ dạtho dị mụui ya hyụ yø hyạ ya, gue'ạ ngue zạnt'ạ gạ mạhmạ mmịc'ɛ̱ịhʉ.

14

1 Dạmị ja ndụmmʉi ngue guí mạhnị mmịc'ɛ̱iui n'na ngụ n'na'ạhʉ. Nụnạ Ojạ, 'damạ 'dan'yo yø 'bɛfi i ja, pɛ dạmị ne ngue dạ zä gui 'yørpạhʉ rá 'bɛfi Ojạ. 'Nɛ̱ mạ dạtho dạmị nehʉ ngue dị m'mʉhyø jạ'ị ngue ya dyø 'bɛfitho'ạ ngue dạ mạnnạ hyạ di bɛ̱nnbạ Ojạ. 2 Porque nụ'mø 'bʉhrạ jạ'ị ngue gạ yạ'ʉ yø hyạ hịnguị fạdị, ya hịngyø jạ'ị'ʉ nzofo, porque hịnjonguị øde te gạ yạ. Hịndạ hønsɛ Ojạ pạdị temạ hyạ mmạnnạ jạ'ị. Porque rạ Espíritu Santo di hạtrạ ts'ɛdi di bɛ̱nnbị te dạ mạ, pɛ hịnjonguị pạdị te gạ mbønyø hyạ ị mmạ. 3 Pɛ nụ rạ jạ'ị ngue di bɛ̱nnbạbị Ojạ rạ hyạ ja ngue dạ xihyø jạ'ị, gue'ʉ yø jạ'ị nzofo para ngue di zacyø nt'ɛ̱c'ɛ̱i yø jạ'ị. Di hạtrạ ts'ɛdi yø jạ'ị nạ rạ hyạ øde hmạ, 'nɛ̱ hụrpạbị yø mmʉi. 4 A nụya yø jạ'ị gạ yạ yø 'dan'yo hyạ, guehya hịnjonguị øde te gạ yạ, sinoque pạsɛ hanja'ạ rạ hyạ mmạ. Pɛ nụ rạ jạ'ị ngue di bɛ̱nnbạbị Ojạ nạ rạ hyạ dạ xihyø jạ'ị, nụya yø jạ'ị dị mpɛti, di japi ngue dạ dịnyø mmʉi yø jạ'ị nạ rạ hyạ xifi.

5 Mạhotho 'mø ngue gätho di sä gdị nyạhʉ yø 'dan'yo hyạ hịnguị fạdị. Pɛ mạ dạtho dí nnegä ngue di bɛ̱n'nạhʉ Ojạ'ạ te rạ hyạ gui xihmʉ yø jạ'ị. Porque mạn'na xạnho ngue dạ 'yøde xạnho yø jạ'ị'ạ te rạ hyạ guí mmạmhmʉ, hịndạ gue'ạ ngue gdị nyạhʉ n'na rạ hyạ ngue hịnguị øhyø jạ'ị. Xquet'ạ xạnho, pɛ gue'mø 'bʉp'ʉ te'o dạ zä dạ mạ te gạ mbønnạ hyạ dạ hmạ. Jạnạngue gätho yø jạ'ị di 'bʉp'ʉ dạ dịnyø mmʉi hanja rạ hyạ. 6 Ague mạ zi cụ'ạhʉ, xi'mø gạ mmagä p'ʉ ngue gạ xän'nạhʉ rạ hyạ, 'nɛ̱ gdá zo'ạhʉ yø hyạ hịnguí øhmʉ, ¿ndanạ rạ hyạ gui 'yɛ̱t'ạmmʉihʉ 'mø? Pɛ nụ'mø gdá zo'ạhʉ'ạ te rạ hyạ gnị yạhʉ, ya dạ dịnị xạnho nị mmʉihʉ hanja rạ hyạ 'mø. Ya guí pạhmʉ hanja'ạ rạ hyạ di bɛ̱nngạguị Ojạ gạ mmạmmp'ʉya, guehnạ rạ hyạ dạ zä gạ xän'nạhʉ nạ.

7 Ya guí nnụhʉ, nụ'mø yạ rạ corneta xịmmị yạ rạ 'bida, nụ'mø hịndị ntịnyø hyạ, ya hịnguị fạdị temạ so i ja. 8 Nụp'ʉ ja n'na rạ tụnhnị ya, nụ'ạ pixtrạ corneta 'mø hịnguị pạdị dạ mixt'i, ạhạ yạ rạ corneta, hịnte nị bøntho. Porque hịndị nsä yø jạ'ị ngue dị nja rạ tụnhnị. 9 Guí njathʉ p'ʉya, nụ'mø hịnguị øhyø jạ'ị'ạ rạ hyạ gnị yạhʉ, ¿hague dạ mbạhyø jạ'ị'ạ rạ hyạ guí mmạmhmʉ 'mø? ạhạ gạdi yạhnịhʉ, hịnjonguị øde te guí mmạmhmʉ. 10 Nụua ja rạ xịmhäi, mạndønguụ dyø hyạ ja ua ngue gạ yạ yø jạ'ị. Pɛ gätho'ʉ yø hyạ gạ yạ yø jạ'ị, ja te gạ mbønị. 11 A nụyá, nụ'mø tonị jạ'ị dạ zoqui, 'nɛ̱ gạ yạ rạ hyạ hịndí øde, ya tengụtho 'mø dạ ndø yap'ʉtho rá häi'ạ nzoqui, porque hịndạ zä gdá nyạ'be'ạ te rạ hyạ gạ yạ rạ jạ'ị. 12 Nụgä dí pạdị ngue ɛ̱mmɛ̱i guí nne di hạ'ạhʉ rạ ts'ɛdi rạ Espíritu Santo ngue dạ zä gui 'yørpạhʉ rá 'bɛfi Ojạ. Pɛ dạmị nehʉ ngue nụ'ạ rạ 'bɛfi gui 'yøthʉ, dạ gue'ạ rạ 'bɛfi mạ dạtho dạ 'yørpạbị rạ nho nị mmị'yɛ̱c'ɛ̱ịhʉ gui 'yøthʉ.

13 Nụ to nne dạ nyạ yø hyạ ngue hịnguị øhyø jạ'ị, dạ 'yäprạ mạte Ojạ ngue dạ zä dạ xihyø mmịc'ɛ̱iui te gạ mbønnạ hyạ dạ mạ. 14 Porque nụ'mø dí mmat'Ojạ 'nɛ̱ hịnguị øhyø jạ'ị'ạ te rạ hyạ nnạ mat'Ojạ, nụua ja mạ mmʉi dí pạdị ngue dí mmat'Ojạ, pɛ nụya yø hyạ dí mmạ, ya hịn temạ nho dạ 'yørpạbị yø jạ'ị. 15 ¿Ndanạ gue'ạ ja ngue gạ øt'ä ya 'mø? I ja ngue gạ mmat'Ojạ co gätho mạ mmʉi, pɛ guehya yø hyạ øhyø jạ'ị gdá mat'Ojạ. I ja ngue gạ tụtyø alabansa co gätho mạ mmʉi, pɛ dạ gue'ʉ yø alabansa ngue øhyø jạ'ị yø hyạ ị mmạ. 16 Nụ'mø gạdi ja mạmmạdịhʉ Ojạ, 'nɛ̱'mø hịnjonguị øde temạ hyạ guí mmạmhmʉ, nụ rạ jạ'ị øts'e te guí mmạmhmʉ, ya hịnguị pạdị te gạ mbønnạ hyạ. Ya hịnguị sä dạ 'yɛ̱nnạ jạ'ị dạ nguụt'ạtho. 17 Mạdạgue'ạ ngue mạzi hotho ha gnị ja mạmmạdịhʉ Ojạ, pɛ nụ'mø ngue hịnguị øhyø jạ'ị'ạ rạ hyạ gnị ja mạmmạdịhʉ Ojạ, ya hịn temạ nhotho ørpạbị yø jạ'ị rạ hyạ øde.

18 Nụgä dạdi ja mạmmạdị Ojạ ngue mịts'ʉ xạnguụ yø 'dan'yo hyạ dí pạdị gdá nyạgä ngue'ạhʉ. 19 Pɛ nụp'ʉ dị mpɛti yø jạ'ị, nụgä dí nnụ mạnho ngue høndị cʉt'atho yø hyạ gạ xännbạbị yø jạ'ị, pɛ dạ gue'ʉ yø hyạ øhyø jạ'ị gdá nyạ, hịnda gue'ạ ngue gạ mmạngä 'dɛt'a mạhuạhị yø hyạ ngue hịnguị pạhyø jạ'ị te gạ mbønị.

20 Ague mạ zi cụ'ạhʉ, 'yonị mantho guí øthʉ tengụtho yø bạsị ngue zits'ʉ dyø n'yomfɛ̱nị i ja. Pɛ xạnho ngue guí cohmʉ

tengutho yø basi ngue hinguí ngu ra nts'o padi, gui njathʉ p'ʉya. Pɛ ya gyø da-ja'ihʉ, damí 'yøt'e ngue ya ja xanho ni n'yomfɛnihʉ ya. [21] Nup'ʉ ja ra libro ngue rá ley, Oja i ɛna: "Nuya yø ja'i ngue yø mmɛjmahya, ga japi ngue di ts'ofo conyø hya ga ya yø 'dan'yo ja'i. Pɛ madague'a di ts'ofo conyø 'dan'yo hya, ngutho hinda 'yørcagui masu", ɛn'Oja. [22] Janangue nuna Oja, nu'mø nzohyø ja'i conyø hya hinguí fadi, gue'a ra hmɛya'a ngue hingyø 'yɛc'ɛi yø ja'i ts'ofo, sinoque yø mmɛjmahyatho. Pɛ nu'mø nzo Oja yø ja'i connа hya di bɛnnbabi yø pøngahya da ma, gue'a ra hmɛya'a ngue ya yø 'yɛc'ɛi yø ja'i nzofo.

[23] A nu'mø ngue n'narbʉ xá mpɛti yø 'yɛc'ɛi, 'nɛ'mø gä ga ya yø 'dan'yo hya ngue hinga nt'øde te ga ya, xi'mø bi yut'a n'na ra ja'i hingra 'yɛc'ɛi 'nɛ hinguí pahyø 'dan'yo hya ga ya yø ja'i, uanguí da 'yɛmbi ngue loco yø ja'i di yahni. [24] Pɛ nu'mø nne di nya n'na ra 'yɛc'ɛi ngue da manna hya di bɛnnbabi Oja da ma, 'nɛ da nya ra hya ga ya yø ja'i, xi'mø bi yʉt'a n'na ra ja'i hingra 'yɛc'ɛi 'nɛ hinguí padi hanja ra nt'ɛc'ɛi, ra ja'i da dinná mmʉi ngue ja rá ts'oqui co nu'a te ra hya da 'yøde. [25] Di n'yo rá mmʉi ra ja'i ngue Oja i padi xanho te gäma hya mbɛmp'ʉ ja rá mmui. Di ndantyøhmu p'ʉya ngue da danne Oja. Da 'yɛna: "Majuani ngue gue'a Oja n'youi ua ha di mpɛti yø ja'i 'bʉcua", da 'yɛna.

---

[26] Ague ma zi cu'ahʉ, nup'ʉ ha gadi mpɛtihʉ ya, i 'bʉi to nne da dutyø salmo, i 'bʉi to nne di nxännbate rá hya Oja, i 'bʉi to nne da manna hya di bɛnnbabi Oja, i 'bʉi to i nne da nya yø hya ngue hinga nt'øde, i 'bʉi to da zä da ma te ga mbønyø 'dan'yo hya hinga nt'øde. Pɛ nu te gäma hya guí nne guí mmamhmʉ, guí mmamhmʉ'ʉ yø hya di hatra ts'ɛdi yø ja'i. [27] A nu'mø te'o ga ya ra 'dan'yo hya hinga nt'øde, ya høndi yo nc'ɛi ogue hyu nc'ɛi di nya. Pɛ 'da mi'datho di nya. 'Nɛ nnetho ngue di 'bʉi te'o da xihyø ja'i teni bøn'ʉ yø hya da hma. [28] A nu'mø ngue hinjo'o p'ʉ to di thocra hya, man'na xanho ngue 'yo di nzohyø ja'i'a n'nan'yo ra hya ga ya. Porque hinjongui øde te ga ya. Sinoque n'na ngu n'na di nyasɛui Oja p'ʉ ja yø mmʉi.

[29] Xquet'a ngut'a ya, nu te'o nne da xihyø ja'i'ʉ yø hya di bɛnnbabi Oja da ma, di nya yonc'ɛi ogue hyu nc'ɛi. Mi'da yø ja'i p'ʉya, da hyacra güenda ngue'mø majuani Oja di bɛnnbabi ra hya mmanna ja'i ogue hin'na. [30] Nu'mø ngue 'bʉp'ʉ man'na ra ja'i nne da xihyø ja'i ra hya di bɛnnbabi Oja da ma, di nsäya'a ya p'ʉya, di japi di nya man'na nc'ɛi nne di nya. [31] Gätho'ahʉ, nu to nne da xihyø ja'i ra hya di bɛnnbabi Oja da ma, 'da mi'da di nya. Janangue nu'ʉ yø ja'i øxra hya da hma, da dinyø mmʉi hanja ra hya, gue'a di hya ra ts'ɛdi'a. [32] Nu te'o nne da xihyø ja'i'a te ra hya di bɛnnbabi Oja da ma, da dø'mi mɛnte da zä di nya. [33] Porque Oja hinguí nnepe ngue 'da di yahnitho yø ja'i p'ʉ ha ja ra hya.

Nu'a te ør'mi'da yø 'yɛc'ɛi mi'da yø hnini, dangu'a gui 'yøthʉ. [34] Porque yø xisu hinguí sä ngue di nyap'ʉ ha di mpɛti yø 'yɛc'ɛi. Porque yø xisu hin'yʉ ra nt'ɛdi ngue da gue'ʉ di opan'yu ra hya yø ja'i'ʉ. Sinoque yø n'yohʉ'ʉ i ja ngue di m'mɛt'o tengutho ra hya mmamp'ʉ ja rá ley Oja. [35] Nu'mø ja tema hya nne da 'yänna n'na ra xisu, da 'yänna damme p'ʉ ja rá ngu. Porque hindi nɛjmanho ngue ra xisu di nyap'ʉ ha di mpɛti yø 'yɛc'ɛi.

[36] Mahsä mi 'yɛna ngue da zä guí sänsɛ te gui 'yøthʉ. Porque hingo gá dʉmhmʉ rá hya Oja, sinoque m'mɛfatho bi zønna hya p'ʉ guí 'bʉhmʉ. [37] Nu'mø toni ja'i da 'yɛna ngue di bɛnnbabi Oja ra hya ja ngue da ma, ogue to da 'yɛna ngue n'youi ra Espíritu Santo, da badi ngue nuya yø hya dí xi'ahʉ, gue'a Oja di 'bɛjpasɛgui te dí mma. [38] A nu'mø toni ja'i da 'yɛngui ngue hinga gue'a ra hya dí mma, da gue'a to mman'a p'ʉya xquet'a hinguí ja ngue da t'ɛmbi ngue gue'a ra hya mma.

[39] Ague ma zi cu'ahʉ, dami nehʉ ya ngue guesɛ Oja di bɛn'nahʉ ra hya gui xihmʉ yø ja'i. A nu'ʉ yø ja'i ga ya yø 'dan'yo hya, dami unhnʉ ra nt'ɛdi ngue di nya. [40] Pɛ da 'yo ni 'yu'a te gäma hya guí mmamhmʉ, mazihotho gdi mamhmʉ ra hya.

15

[1] A nuya ma zi cu'ahʉ, man'nan'yo mi 'yøt'e ngue guí pumbɛnihʉ na ra hoga 'da'yo hya dá xi'ahʉ ya. Ya gá nu manhohʉ

na ra hya na, 'nɛ guehna ga dʉ ni nt'ɛc'ɛihʉ naya. 2 Nu'mø ngue hinguі hyɛhmʉp'ʉ na ra hya naya, gue'mø ngue hingma xøts'etho gni 'yɛc'ɛihʉ na ra hya 'mø, guehna ra hya di nyanni tehʉ na.

3 Nuna ra hya bi siqui, guehna ra hya rá mʉditho dá xän'nahʉ na. Guehna ra hya na ngue bi du ra Cristo ngue bi hoga ma ts'oquihʉ. Ya bi nja na te ra hya nt'ot'i p'ʉ ja ra Maca Libro. 4 Mi du ra Cristo, bi ma nt'ägui. Pɛ bi bɛnnate'a rá hyu pa. Ya mahømbi nja ra hya nt'ot'i p'ʉ ja ra Maca Libro. 5 Mi bɛnnate ra Cristo, bi nu ra Bɛdu ngue ya 'bʉi mahøn'a. M'mɛfa p'ʉya, bi nu gätho'ʉ mi'da yø representante ra Cristo. 6 Man'na ra pa p'ʉya, tho'i cʉt'a ciento'ʉ ma cuhʉ bi nnuui ra Cristo mahøn'a. 'Nɛ xangu tobe 'bʉtho ya, xinxa ndu 'da. 7 M'mɛfa p'ʉya, bi nu ra Jacobo. Man'na ra pa p'ʉya, gätho'ʉ yø representante bi nu mahøn'a.

8 Mi nu ra Cristo ya to gä bi nu, ya dá nthɛsɛ'be p'ʉ rá nzɛqui. Pɛ nugui, man'natho hinga njuaniguі. 9 Porque guecä mits'ʉ hinga njuanigä ngue gätho mi'da yø representante ra Cristo. A nugui, ya ra matetho bi 'yøt'Oja ngue bi 'dajma 'bɛfi ngue rá representantegui, porque nugui xtá sʉcä ya yø ja'i Oja. 10 Pɛ Oja bi 'yøtra mate ngue bi 'dacra 'bɛfi di pɛhya, 'nɛ hinga särbʉtho'a rá mate bi 'daqui. Porque man'na xangu ra 'bɛfi dí øt'ä ngue gätho'ʉ mi'da yø representante ra Cristo. Pɛ nuna ra 'bɛfi na, hingo dadi jasɛgä na, sinoque ørcaguі ra mate Oja ngue fäxqui te dí øt'e. 11 A nuyá, nu'mø gueque xangu ra 'bɛfi dí øt'e, ogue go gue'ʉ mi'da xangu ra 'bɛfi bi 'yøt'e, pɛ nuna ra hya dí mmangähe, 'da'igu na. 'Nɛ guehna ra hya guí ɛc'ɛihʉ na ya.

---

12 A nuyá, gä 'da'igu dí mmangähe ya ngue bi du ra Cristo 'nɛ bi bɛnnate. ¿Pɛ hanja ngue guí ɛmhmʉ ngue hindi bɛnnate yø ánima? 13 A nu'mø ngue majuani guí mmamhmʉ ngue hindi bɛnnate yø ánima ya, ¿hanja ngue bi zä bi bɛnnate ra Cristo 'mø? 14 A nu'mø ngue himma juani bi bɛnnate ra Cristo, ya hinte ni bøntho na ra hoga 'da'yo hya dí mmangähe 'mø. Da guehni nt'ɛc'ɛihʉ p'ʉya, xquet'a hinte ni bøntho 'mø. 15 Ya ra fɛhni dí mmangähe 'mø ngue dí xi'ahʉ te bi 'yøt'Oja. Porque dí xi'ahe ngue Oja bi japi bi bɛnnate ra Cristo 'mø mi du. A nu'mø ngue himma juani di bɛnnate yø ánima ya, ya himma juani ngue Oja bi japi bi bɛnnate ra Cristo 'mø. 16 Xi'mø ngue hindi bɛnnate yø ánima ya, ya xmama bi du ra Cristo 'mø. 17 Xi'mø ngue ra Cristo himbi bɛnnate, nuna ni nt'ɛc'ɛihʉ i ja, ya hinte ni bøntho. Porque hinga njut'itho ni ts'oquihʉ 'mø. 18 Nu'mø ngue ngu'a ya, nu'ʉ to ya xa ndu, madague'a bi 'yɛc'ɛi ra Cristo, pɛ xquet'a 'nɛ'ʉ di m'mɛ'ʉ. 19 Nu'mø ngue hinte ni bøntho ngue dá ɛc'ɛihʉ ra Cristo mɛnte ra pa dá m'mʉhmʉ, ya man'natho huɛcateja 'mø ngue gätho mi'da yø ja'i.

20 Pɛ majuani dí xi'ahʉ ngue nu'mø mi du ra Cristo, bi bɛnnate. Co nuna ra hya naya, dí haxa njuani ngue gätho yø ánima xa ndu jatho ngue di bɛnnate m'mɛfa. 21 Nu'a ra ts'oqui bi 'yøtra Adán, ja bá fʉp'ʉ ngue bi du yø ja'i ua ja ra ximhäi. Pɛ xquet'a nu'a i bɛnnate ra Cristo 'mø mi du, go bá jʉtra 'yu'a ngue jatho di bɛnnate yø ánima. 22 Ra Adán, rá 'yʉ'a ngue gäthogahʉ, gätho ja ngue ga tuhʉ. Pɛ nu to gätho ɛc'ɛi ra Cristo ya, ja ngue di bɛnnate. 23 N'na ngu n'na bá n'youi ra pa p'ʉ ngue di bɛnnate. Rá mʉditho bi bɛnnate ra Cristo, m'mɛfa p'ʉya, nu'mø bá ɛhra Cristo, nu te'o gä xa 'yɛc'ɛi, gä di bɛnnate. 24 Nu'mø ngue bi dapi gätho yø nsʉiui, nu'ʉ ɛna ngue ja yø ts'ɛdi ngue di mmandasɛ, gä di ts'onnbabi yø hya, ya gue'a ra pa rá nzɛgui'a p'ʉya. Nuna Oja rá Papá, di däprá cargo p'ʉya ngue di ndast'abi. 25 Porque ra Cristo jatho ngue gue'a di ndast'abi'a asta gue'mø da 'yøt'a Oja ngue da dapi gätho yø nsʉiui. 26 Nu'a rá nsʉiui rá nzɛguitho da dapi, gue'a ra ndate i ja'a, porque ya hinjon da du. 27 Nuna Oja bi unná cargo ra Cristo ngue gä go di manda te gä ja na. Pɛ nuyá, hinguі nne da ma ngue ra Cristo di manda rá Papá, porque go gue'a rá Papá bi unná cargo ra Cristo ngue di manda te gä i ja. 28 Da zønna pa ngue da dahra Cristo ngue di manda te gä ja. Ra Cristo p'ʉya, nu'a rá Papá bi unna cargo ngue di manda te gä ja, di däpi ngue di mandasɛ, ya guesɛ Oja di manda te gä ja p'ʉya.

29 I ja man'na ra hya dí nne ga xi'ahʉ ya. I 'bʉ i'da yø ja'i ngue nyondi i nxixya ngue di pørpabi yø ánima himbi nxixya hante ngue da du. A nuyá, xi'mø ɛnyø ja'i ngue hindi bɛnnate yø ánima, ¿hanja ngue nxixya yø ja'i ngue di pørpabi yø ánima tengutho 'mø

xtí nxixya hante ngue da du 'mø?
30 ¿Hanja ngue hangu ra pa dí ɛngä ma
te 'mø ngue hindi bɛnnate yø ánima 'mø?
31 Porque n'na pa ngu n'na pa ja ngue da
hyo gyø ja'i. Ague ma zi cu'ahʉ, høntho dí
xi'ahʉ na ra hya na, porque majuani ngue
ja gampähä ngue n'na ngu n'najʉ, gä di
n'yohʉ ra Hmu Jesucristo. 32 Nup'ʉ ja ra
hnini Efeso, xandøngu ra n'ʉ dá sägä p'ʉ,
porque ɛna yø zate yø ja'i da njun'me. A
nuyá, xi'mø ngue hindi bɛnnate yø ánima
ya, ¿teni 'bɛ'a dí taha ngue te dí øt'ä 'mø?
Man'na xanho ngue ga ɛna: "Ma ga nsän-
nigo ya, ga mmi ga si te xtá tini. Porque ni
xudi ga tu", ga ɛna.
33 'Yo gadi nhyɛgui ngue to da hyä'ahʉ.
Porque nu'mø gadi nsixhʉ'ʉ yø ja'i xants'o
ga 'yo, di ts'on'natho'a te ra nho gni
'yohʉ'ʉ. 34 'Yo ma'bɛdi ni mmʉihʉ. Dami
hyaxhʉ ra 'yu njuantho, mami 'yøthʉ ra
ts'oqui. Porque 'bʉ i'da ngue tobe hinguí
pahmʉ Oja. Dí mmangä na ra hya na
n'namhma ngue guí pɛs'nisähʉ.

---

35 Rá nzɛgui 'bʉ i'da nne ngue da 'yørca
ra nt'änni ya, da 'yɛngui: "¿Ha di njap'ʉ di
bɛnnate yø ánima? ¿Tengu da gohyø do'yo
'mø bi bɛnnate?" da 'yɛngui. 36 Gue'a ra ja'i
ngue ma'bɛdi rá mmʉi da 'yänni tengu na
ra hya na. Ya guí nnuhʉ 'mø bi ma nthuhu
n'na ra hmudä, i 'ya rá do'yo ra hmudä,
nu'a rá mmʉi ra hmudä p'ʉya da bøts'e.
37 Nu'mø bi ma nthuhu ra hmudä, ogue ra
trigo, ogue ja te man'na ma hmudä, hinga
tengu nja ra hmudä da thuhu da ngut'atho
'mø bi bøts'e. Sinoque ya n'nan'yo rá do'yo
'mø bi bøts'e. 38 N'na ngu n'na yø hmudä
'mø bi ma nthuhu, nu te nne Oja ngue da
gohrá do'yo n'na ngu n'na yø hmudä, gue'a
di jap'a.
39 Gätho yø cosa ngue ja yø do'yo, hinga
'da'igu yø do'yo. Nu rá do'yo ra ja'i hinga
'da'iguui rá do'yo yø zu'ɛ. 'Dama 'dan'yo
yø do'yo i ja, n'nan'yo rá do'yo yø ts'ints'ʉ,
ndan'yo rá do'yo yø hua.
40 Njarbʉtho te bí ja mahɛts'i ya. N'nan'yo
gui nɛqui yø do'yo nguep'ʉ gui nɛqui yø
do'yo ya te ja ua ja ra häi. Nu'ʉ bí ja
mahɛts'i, n'nan'yo gui nɛjmanho ngue'a te
gui nɛjmanho ya ja ua ja ra häi. 41 N'nan'yo
gui yotra hyadi ngue'a gui yotra zana.
Xquet'a njarbʉtho yø sø ya, nu'a te gui yot'i
'da yø sø hinga 'da'iguui yø nyot'i mi'da yø
sø.
42 Nu'mø ra pa dani bɛnnate ma do'yohʉ,
n'nan'yo da gohi, ya hinda ngu'a tengutho
ja ya. 'Nɛ ya hinda zä da du 'mø bi bɛnnate.
43 Xants'o rá do'yo ra ja'i 'mø bi t'ägui.
Nu'mø bi bɛnnate p'ʉya, ya di nɛjmanho rá
do'yo. Hinguí nzaqui ra ja'i 'mø bi t'ägui,
pɛ nu'mø bi bɛnnate, ya xanzaqui. 44 Nu ma
do'yohʉ ja ua ja ra ximhäi da ma nt'ägui.
Pɛ nu'mø dani bɛnnate p'ʉya, ya hinma nzä
ngue da du. Porque ja rá do'yo ra ja'i ngue
da du, xindi nja rá do'yo ra ja'i ngue hinda
du.
45 I mmamp'ʉ ja ra Maca Libro ngue ɛna:
"Nuna ra Adán, ra mʉdi ja'i bi m'mʉi, Oja
bi hoqui 'nɛ bi japi ngue bi nja rá te", i
ɛna. Pɛ nuna ra Cristo bi m'mʉ'a m'mɛfa,
ya hingra ja'itho na, guehna da zä di unna
'da'yo te yø ja'i na. 46 Rá mʉdi, bi nja ma
do'yohʉ ngue da du. M'mɛfa p'ʉya, di nja
ma do'yohʉ ngue hinda du. 47 Nuna rá mʉdi
ra ja'i bi m'mʉi, ra häi rá do'yo 'mø mi
ma mahoqui na. Pɛ nuna rá yoho ra ja'i
bi m'mʉ'a m'mɛfa, gue'a ra Cristo bi 'yɛ
mahɛts'i na. 48 Gätho yø ja'i 'bʉ'a nximhäi
i ja yø do'yo tengutho rá do'yo na ra ja'i
rá mʉdi bi m'mʉi ngue ra häi rá do'yo. Pɛ
nu'ʉ yø ja'i di ma mahɛts'i, di nja yø do'yo
tengutho rá do'yo'a bí 'yɛ mahɛts'i. 49 A
nujʉ, i ja ma do'yohʉ tengutho rá do'yo
ra Adán. Pɛ m'mɛfa, xquet'a di nja ma
do'yohʉ tengutho rá do'yo ra Cristo bí 'yɛ
mahɛts'i.
50 Ague ma zi cu'ahʉ, dí nne ga xi'ahʉ
ya, nuna ma do'yohʉ n'youi ra ji, hinda zä
di m'mʉp'ʉ ha di manda Oja na. Porque
nuna ma do'yohʉ hinguí zai, ya hinda zä
di m'mʉi para zantho na. 51 Pɛ dí nne ngue
ga xi'ahʉ n'na ra hya hinguí fadi hanja.
A nujʉ ya, hinga gätho ga tuhʉ, pɛ gä
da ma mapädi ma do'yohʉ, n'nan'yo da
gohi. 52 Tengutho gui ts'antrá dä ra ja'i,
n'na zihmantho di njarbʉtho'a te ja ngue di
nja. Nu ra pa ngue rá nzɛgui, da t'øde ngue
di nya ra corneta. Nu'mø bi nya'a p'ʉya,
nu'ʉ xandu, di bɛnnate ngue di m'mʉi para
zantho. Pɛ nu'ʉ yø ja'i di 'bʉtho'a ra pa'a,
da ma mapädithobi yø do'yo. 53 Porque ma
do'yohʉ hinguí zai, jatho ngue di mpädi, da
gohi ngue di nzai. A nuyá, nuna ma do'yohʉ
ja ngue da du. Nu'mø bi zä bi mpädi, ya

hindą dụ. 54 Nụną mą do'yohʉ i tụ, bi zä bi
mpädi, para zą̨ntho di nja mą 'do'yohʉ. Ya
di nja'ą te mmąmp'ʉ ja rą Mącą Libro ngue
ɛ̱ną: “Nụ rą ndąte i ja, di m'mɛhrą́ ts'ɛdi,
porque dą thąpi. 55 Ya hindą zä dą hyojʉ rą
ndąte. Porque hinha dą zä di ntąte ngue dą
hyojʉ”, i ɛ̱nną hyą. 56 I ja rą́ ts'ɛdi rą ndąte
ngue ho yø ją'i porque ja yø ts'oqui yø ją'i.
'Nɛ i mmąnną ley ngue di njaprą castigo rą
ts'oqui. 57 Pɛ jąnjuąni dądi ja mąmmądi Oją
ngue mi zä mą ɛ̱c'ɛ̱i mą Hmụhʉ Jesucristo,
gue'ą bi 'yøt'e ngue dą́ tąphʉ rą ndąte'ą.
58 Jąnąngue nụya mą zi cụ'ąhʉ, gą dụhʉ
xąndønho. 'Yo guí hɛhmʉ ną mą nt'ɛ̱c'ɛ̱ihʉ
i ja. 'Yo guí säyahʉ ya, zą̨nt'ą dąmi 'yørpąhʉ
rą́ 'bɛfi rą Hmụ. Ya guí pąhmʉ ngue nụną rą́
'bɛfi rą Hmụ dí ørpąhʉ hinga särbʉtho dądi
mpɛhmʉ.

16

1 Nụ'ą rą mɛ̱nyụ ja ngue gui pɛthʉ
para ngue gui ụnhnʉ mą cụhʉ rą́ m'mʉ'ą
n'nanni, dąmi 'yøthʉ tengụtho rą hyą dą́
xicä yø 'yɛ̱c'ɛ̱i rą́ m'mʉp'ʉ ja rą häi Gala-
cia. 2 Nụ'mø gą́ mpɛtihʉ'ą ndomingo, n'na
ndi ngụ n'na ndi guí mpɛtihʉ, n'na ngụ
n'na yø 'yɛ̱c'ɛ̱i dą hyąxi zi algo rą mɛ̱nyụ
ngue rą ofrenda para ngue dą ma m'mɛts'i.
Jąnąngue nụ'mø dą́ magä p'ʉ guí 'bʉhmʉ,
hinga ja gui pɛthʉ rą mɛ̱nyụ. Ya xqui
'uecjʉ zihangụ'ą tengue xą nzʉt'ą ni ts'ɛdi
xcą́ tąhmʉ. 3 Nụ'mø dą́ magä p'ʉ, ya xqui
huanhnʉ yø n'yohʉ gą ɛt'ä ngue dą ma
Jerusalén, di dä rą mɛ̱nyụ. 'Nɛ̱ gą ụnną
carta dą gąts'i ngue dąni dä. 4 A nụ'mø dą
zä ngue 'nɛ̱qui gą mma, 'da gdą́ mɛgä'be'ʉ
yø n'yohʉ dą ma p'ʉya.

---

5 Nụ'mø dą́ nɛ̱xä ua ngue gąni mpagä
p'ʉ ja rą häi Macedonia, m'mɛfa p'ʉya gą
thogui gąni mpap'ʉ Corinto guí 'bʉhmʉ.
6 Xąmhmątho dą zä ngue gą m'mʉcä p'ʉ
njammi pa. A nụ'mø dą zä, ja gą m'mʉp'ʉ
mɛ̱nte gä di thohyø sɛ'ye. Ya dą zä guí
fäxcąhʉ te gą honi ha gąni mpa 'mø dą́
thogui. 7 Hindí nne ngue gą thotho 'mø
dą́ map'ʉ guí 'bʉhmʉ. Dą ne Oją ngue dą
zä gą m'mʉcä p'ʉ njammi pa. 8 Pɛ nụyą́,
dí nne gą m'mʉcua Efeso mɛ̱nte dą zønną
pa ngue rą ngo Pentecostés. 9 Porque nụua
Efeso säp'ʉ gą mmąngä xąnho rą hyą ua
mądągue'ą xąngụ to sʉqui.
10 Nụ'mø bi map'ʉ guí 'bʉhmʉ ną rą Tim-
oteo, dąmi 'yørpąhʉ mąsụ, porque nụną
xquet'ą ørpąbi rą́ 'bɛfi rą Hmụ tengụtho
rą 'bɛfi dí øt'ä. 11 Nụną rą Timoteo, dąmi
nụ mąnsụhʉ ną. A nụ'mø bą́ pengụi ngue
dą zøcua dí 'bʉi, guą́ fäxhʉ'ą te di zøcua.
Porque dí tø'mi ngue dą zøcua ha dí 'bʉi,
dą gue'ʉ mą cụhʉ n'youi dí tø'mi ngue dą
zøcua.
12 A nụną mą cụhʉ rą Apolos, dą́ xicä
ną ngue 'da xtí mähä'ʉ mą cụhʉ bi ma
dą nụ'ąhʉ. Pɛ himbi ne bi ma. A nụyą́,
xąmhmątho dą bongui ngue dą map'ʉ ya.

---

13 Dą́ 'yo ni 'yụ te gui 'øthʉ. Dąmi
'yøt'e ngue dʉ ni nt'ɛ̱c'ɛ̱ihʉ. Dąmi hyąhʉ
nzammʉi n'na ngụ n'na. 14 Nụ'ą te gä i ja
ngue gui 'øthʉ, to bi zä mą ją'i, gä guí
mąhmʉ.
15 Ague mą zi cụ'ąhʉ, nụ'mø rą́ mʉdi
mąmbą́ hmąnną hogą 'da'yo hyą p'ʉ ja rą
häi Acaya guí 'bʉhmʉ, guí pąhmʉ ngue
nụną rą Estéfanas co gätho'ʉ 'bʉp'ʉ ja rą́
ngụ ną, guehya rą́ mʉditho bi 'yɛ̱c'ɛ̱i ną rą
hyą ną. 'Nɛ̱ guehya jąnjuąni ngue ho yø
mmʉi ngue fäxyø cụ ya. 16 Dí nnegä ya ngue
nụ'ą te rą hyą mmąnya dí xi'ąhʉ ya, dąmi
'yɛ̱c'ɛ̱ihʉ. Dą gue'ʉ mi'da di mpɛfi ngue
mmąnną hyą, 'nɛ dą 'yøt'ąhʉ rą nho ną rą
hyą i mmą, dąmi 'yɛ̱c'ɛ̱ihʉ te mmą.
17 Jąnjuąni dądi johya ngue bi zøcua ya ni
mmɛ̱ngụhʉ rą Estéfanas, bą́ n'youi rą For-
tunato, conną Acaico. Porque hingui sä guí
zɛnguągąhʉ ngue yap'ʉtho ni ngụhʉ. Pɛ
ya bi zøcua ya mą cụhʉ ngue bi zɛnguągui,
ɛ̱ntho gą́ søsɛhʉ ua ngue gą́ zɛnguągąhʉ.
18 Jąnjuąni ngue di hącrą ts'ɛdi 'mø mi zøhø,
tengụtho gui hą'ąhʉ rą ts'ɛdi. Dąmi pąhmʉ
ngue nụya yø n'yohʉ njap'ʉ ngue di hątrą
ts'ɛdi yø ją'i, dąmi nụ mąnsụhʉ ya.
19 Nụya yø 'yɛ̱c'ɛ̱i 'bʉi gä rą häi Asia,
gä di zɛngua'ąhʉ. Nụya di zɛngua'ąhʉ,
guehną rą Aquila 'nɛ̱hrą Priscila, dą guehya
yø ją'i di mpɛti p'ʉ ja yø ngụ ya p'ʉya di
zɛngua'ąhʉ. Porque n'nat'ą mą Hmụ dí
ɛ̱c'ɛ̱ihʉ. 20 I pɛn'nąhʉ rą nzɛngua gätho ya
mą cụhʉ 'bʉcua. Gätho mą zɛngua n'na ngụ
n'na'ąhʉ.
21 Nụgä drą́ Pablo dądi cuatä mą thụhụ ną
rą carta ja ua ngue dądi zɛngua'ąhʉ.

22 A nuyá, nu'mø toni ja'i ngue hindi ma'a
ma Hmuhʉ Jesucristo, guehna ra ja'i da ma
ra castigo na. Da ne'a ra Hmu ngue da ɛhɛ.
23 Nu'a ma Hmuhʉ Jesucristo da ne ngue
di japʼahʉ. 24 Nu to gätho di ɛc'ɛihʉ ra
Jesucristo, dí pɛnnbabi ra hya ngue dadi
madi. Da nguʼatho.

2 Corintios
Ja ua rá yoho ra carta bi 'yo'tra Pablo, ngue bi mɛnnba yø 'yɛc'ɛi Corinto.

1 Nugä drá Pablo, Oja bi 'yɛxqui ngue
drá representantegä ra Jesucristo. Nugä
ya, co 'nɛhna ma zi cuhн ra Timoteo dadi
zɛnguagä'be'н yø ja'i Oja di mpɛti p'н ja ra
hnini Corinto, da gue'н mi'da yø ja'i ya o
rá 'yɛ Oja rá m'mнp'н ja ra häi Acaya dadi
zɛngua'be. 2 Dí nnegä'be ngue nuna Oja ma
Papáhн co 'nɛhna ma Hmuhн Jesucristo di
jap'ahн 'nɛ da hyut'a ni mmнihн.

---

3 Nuna Oja ngue rá Oja 'nɛhrá Papá ma
Hmuhн Jesucristo, ma ga ja mammadihн
naya. Nuna Oja ma Papáhн, di hucgahн
'nɛ di hoga ma mmнihн na. 4 N'na ndi ngu
n'na ndi ga sähн ra n'н, guehna Oja di hoga
ma mmнihн. Pɛ tenguto bi 'yørcahн Oja
ngue bi hoga ma mmнihн, i nnepe ngue
ga jahн p'н ma mmic'ɛihн ya. Nu'mø dí
nnu ma mmic'ɛihн ngue sä ra n'н, xquet'a
ga hojpahн yø mmнi. 5 Nu'mø xangu ra
n'н dí sähн tenguto ra n'н bi zä ra Cristo,
pɛ nuna ra Cristo mathoguitho di hoga
ma mmнihн na. 6 A nuyá, nuna ra n'н dí
sägä, guehna di zäp'н di nhohni mmнihн
na 'nɛ di nyanni tehн naya. Nu'mø ngue
di hogä ma mmнi Oja, xquet'a da zä gui
tini ha di nhohni mmнihн 'nɛ gui tini ha
di nyanni tehн. Porque nu'mø guí sähн ra
n'н tenguto xtá sägä, dí nne ngue gui sɛti
xanho te gä ra n'н ja ngue gui sähн. 7 A nuyá,
dí pa'a njuani ngue gä gui pømmanhohн
ya, porque dí pacä ngue nu'mø ya gdi sähн
ra n'н tenguto xtá sägä, nuna Oja xquet'a
di hoc'a ni mmнihн tenguto i hoga ma
mmнi.

---

8 Ague ma zi cu'ahн, nu'н yø xɛqui jap'н ja
ra häi Asia, dami pahmн ya ngue xandøngu
ra n'н xtá sägä p'н. Janjuani ngue dá m'mн
mman'н. Ya di ɛna ngue hin xcabá sɛti te gä
ra n'н dá thogui. Porque ya ja ngue xtabá
thogui. 9 Nup'н ngue nná bɛni, ɛna gue ya
xi ts'änni ngue da thogui. Pɛ nuna te gä ra
n'н dá thocä, i nja na para ngue man'natho
ga hon'Oja ngue da yangui. Porque Oja i
sä da 'yøt'e ngue di bɛnnate yø ánima. Ya
hinda zä da 'yɛnna ja'i ngue dá hyonsɛ ha
di nyannate. 10 Pɛ nu'mø ra ora mi ja ngue
xtabá thogui, dí haxa njuani ngue guehna
Oja bi yangui. Asta guehya i fäxqui. Da gue-
hya dí haxa njuani ngue nu'mø nimantho
ga sä ra n'н di sigue da yangui. 11 Pɛ i jatho
gui fäxcahн ya ngue gui mmarcahн Oja. Nu
hangu gangu yø ja'i da marcagui Oja, nu'mø
bi nu yø ja'i ngue di jajpagui Oja, gä gue'н di
ja mammadi Oja'н.

---

12 I jap'н man'na ra hya ya ngue man'na
ma datho nná johya. Porque dadi unna
güɛnda ua ja ma n'yomfɛni ngue majuani
dadi mporta xanho ua ja ra ximhäi. Pɛ nu
te gä dí øt'e, majuani ngue ma mmнi nná
øt'e. Nuna ra hya dí xi'ahн ya, guehna
dá n'yogä 'mø ma magä p'н guí 'bнhmн
naya. Pɛ gue bi 'dacrá mate Oja, go bi
'yøt'a ngue ngu'a dá n'yo. Hinga sä ga ɛna
ngue dí pasɛ te nná 'yo. 13 Nuya yø hya
dadi cuatä ua ja ra sнcua, hin tema man'na
ma hya ma uants'ibi, gä gue'a te mmanna
sнcua. Nuna ra hya guí timhmн p'н ja
ra sнcua, guehna ra hya dí nne ga xi'ahн
naya, nugä hindi hä'ahн. Ɛmmɛi dí nnegä
ngue da dinni mmнihн xandønho ngue gä
gue'a te dí øt'e. 14 Porque nuyá, hinga gä
tinni mmнihн xanho hanja te dí øt'e. Pɛ dí
nnegä ngue da dinni mmнihн xanho te dí
øt'e, n'namhma ngue nu'mø ra pa da ɛp'н
ra Hmu Jesús, ya da zäp'н gui 'yɛspahн'a
tengue nná 'yogä. Dagueque, xquet'a ga
ɛspabi'a tengue gni 'yohн p'нya.
15 Nugä nup'н nná bɛni, dí ɛna ngue ya guí
nnu manhojн, janangue dá sännä'a rá yondi
ngue xca map'н ngue xcabi zɛngua'ahн.
16 Porque dá ne ngue nu'mø xca ma Mace-
donia, xcani nthocä p'н guí 'bнhmн. Nu'mø
xcabá pengä Macedonia p'нya, mahøn'a
xcabá thocä p'н guí 'bнhmн. Dí ɛngä ngue
gui fäxcahн te ga honi ngue gdá thop'н ja
ra häi Judea. 17 Pɛ ya himbi zä dá map'н.
¿Ua guí ɛmhmн ya ngue himma juani te dí
mmangä 'mø ma sänni ngue ga mmap'н?
Nuna ra hya dá ma ngue xca øt'e 'nɛ ya
himbi nja, ¿ua sä gui 'yɛmhmн ngue 'da'igu
nna yagä'be yø ja'i 'bнcua ja ra ximhäi?
Porque yø ja'i i mma ngue da 'yøt'a n'na
ra hya, 'nɛ padi xanho ngue nu ra hya
i mma, hinda 'yøt'e. 18 Pɛ i pa Oja ngue

hinjam'mø dí mma ngue ga øt'ä n'na ra
hya nu'a dí padi ngue hinda zä ga øt'e.
19 Hinga gue'a dí øt'ä'a, porque dí tɛnnä ra
Jesucristo rá Ts'ʉnt'ʉ Oja. A nugä ya, conna
Silvano, conna Timoteo, ya xtá xi'ahe hanja
na ra Jesucristo. Nuna, hinjam'mø bi man'a
n'na ra hya ngue da 'yøt'e, 'nɛ padi ngue
hinda 'yøt'e. Porque nuna ra Cristo gätho
majuani te bi ma. 20 Nu te gäma hya xa
yat'Oja ngue di nja, go gue'a ra Cristo øt'e
ngue gä di nja. Janangue ya dí ɛspahʉ Oja
'mø dí ɛmhmʉ ngue majuani'a te mmanná
hya Oja. Porque nu'a te mi hma ngue
da tho ra Jesucristo, ya bi nja. 21 A nugä
ya, ximma ngu'ahʉ, guehna Oja di hacjʉ
ra ts'ɛdi ngue hinha gdá hɛhmʉ ra Cristo.
Nuna Oja, ya bi 'yøt'e ngue yø ja'igahʉ. 22 Ya
dí ohʉ rá 'yɛ Oja ya. Ya bá 'bɛnngahʉ ra
Espíritu Santo ngue ga n'yohʉ. Janangue ya
dí haxhʉ njuani ya ngue gätho mi'da yø hya
xa yat'Oja ngue ra nho di 'dacjʉ, gä di nja.

23 Nu'a ngue hindá magä p'ʉ Corinto ten-
gutho nmi sänni ngue xca map'ʉ, nugä dí
ɛna ngue go ni nhohʉ ngue hindá magä p'ʉ.
I pa Oja ngue majuani te dí xi'ahʉ. A nu'mø
guí ɛmhmʉ ngue himma juani te dí mma,
nugä dadi n'uni ngue mada zʉcä Oja 'mø.
24 Hindí nne ga mma ngue ja ga sänni ha
gdi japni nt'ɛc'ɛihʉ, ya dí padi ngue dʉ ni
nt'ɛc'ɛihʉ. A nuna ra hya dí nne ga øt'e,
guehna ngue man'natho gui johyahʉ 'mø di
yahʉ.

2

1 Janangue nugä dí ɛna ngue man'na
xanho ngue ya hindá map'ʉ mahøn'a,
porque nu'mø xca magä p'ʉ, hønt'a xti du
ni mmʉihʉ co nuna ra hya xca ma ngue
xca hɛc'ahʉ te gä guí øthʉ. 2 Porque nu'mø
ga øt'ä ngue da du ni mmʉihʉ, ¿te'o da
zä da 'yøt'e ngue ga johyagä 'mø? Hinda
høn'athohʉ sä gui 'yøthʉ ngue ga johyagä.
Pɛ ¿ha di zä ga johyagä 'mø ga xi'ahʉ yø hya
di du ni mmʉihʉ? 3 Janangue ya hindá magä
p'ʉ, sinoque høntho dá pɛn'nahʉ ra carta
dá ot'i. Hindá ne ngue ga mmap'ʉ ngue
høndra dummʉi ga ma ha. Porque ya hinda
zä ga johya 'mø ga hɛc'ahʉ te guí øthʉ.
Dague'ahʉ p'ʉya, xquet'a dí padi ngue hin-
da zä gui johyahʉ 'mø høndra dummʉi ga
hats'ahʉ p'ʉ. 4 Nu'mø ma ot'ä ra carta dá
pɛn'nahʉ p'ʉ, janjuani ngue hindí padi te
ga ot'i, asta dí zoni ngue ra ndødummʉi
jagui. Porque dí padi ngue da du ni mmʉihʉ
'mø gá nuhʉ na ra hya dá ot'i. Pɛ nuna ra
hya dá pɛn'nahʉ p'ʉ, hindá pɛn'nahʉ p'ʉ
ra hya ngue da du ni mmʉihʉ. Sinoque
dá pɛn'nahʉ p'ʉ ra hya n'namhma guí padi
ngue mathoguitho dadi ma'ahʉ.

---

5 A nuna ra n'yohʉ bi 'yøtra sʉi p'ʉ guí
'bʉhmʉ, hinga høngthogui bi 'yøt'e ngue
bi du ma mmʉi, sinoque xquet'a 'nɛ'ahʉ bi
'yøt'e ngue bi du ni mmʉihʉ na. Pɛ hindí
nne ga mma ngue mathoguitho ra nts'oni
bi 'yø'na ra n'yohʉ dí xi'ahʉ. Porque hindí
nne ngue da 'yɛngui ngue dí hørpabi ra
hya. 6 Pɛ nuyá, ya mmɛ gätho 'da'igu ga
mamhmʉ ngue ga hɛjpahʉ'a te ø'na ra
n'yohʉ na. Ya co nu'a ya. 7 Xanho ngue guí
punnbahʉ'a ra n'yohʉ ya. Dami hojpahʉ rá
mmʉi. Nuya hingui padi te da 'yøtya, pɛ 'yo
guí nnehʉ ngue nimantho mathoguitho da
du rá mmʉi. 8 Ma'da'yo dami 'yuti ngue gadi
mahmʉ'a ra n'yohʉ ya. 9 Ya mam'mɛt'o xtá
pɛn'nahʉ p'ʉ ra carta ngue guí hɛjpahʉ'ʉ
yø mmɛjmahya. Dá xi'ahʉ na ra hya na, dá
ne ngue ga haxä njuani ngue'mø gui 'yøt'e
te dí xi'ahʉ, ogue hin'na. Pɛ ya bi nja, ya gá
hɛjpahʉ na ra n'yohʉ dí mmangä. 10 Nu'mø
guí punnbahʉ na ra n'yohʉ gá hɛjpahʉ ya,
xquet'a 'nɛqui dadi punnbi. Porque dí nne
ngue rá hmi rá dä ra Cristo p'ʉ ga punnbi
te'o guí punnbahʉ. Madague'a hingui ho
te bi 'yørcagui ra ja'i, pɛ ga punnbi, porque
hindí nne ngue di nts'onna hya p'ʉ ha guí
'bʉhmʉ. 11 Porque ra zithu janjuani ngue
thuhrá xä ngue di ts'onna hya p'ʉ ha guí
'bʉhmʉ. Pɛ nu'mø di nhojpabi yø ja'i, ya
hinda dahra zithu.

---

12 Nugä dá map'ʉ ja ra hnini Troas ngue dá
mangä hanja na ra hoga 'da'yo hya ngue ra
Cristo. Pɛ Oja bi 'yøt'e ngue bi bøngmanho
ra hya dá mangä p'ʉ. 13 Pɛ himbi zä xca
n'yo mapähä, porque ma cuhʉ ra Tito ya
mará hya'a ngue ja xca nthɛ'be p'ʉ, pɛ
himbi zøhø. Janangue dá n'yɛtegä p'ʉya, dá
thogui, dani mpagä p'ʉ ja ra häi Macedonia,
xamhmatho ngue ja xcani nthɛ'be p'ʉ ra
Tito.

---

14 Bi mäqui jammadigui Oja nuna bi 'yøt'e
ngue dí n'yo'be ra Cristo, 'nɛ fäxqui ngue

hønnbʉ bi zä nná ma i nthaha ra hya.
Ndap'ʉ bi zä ni ma ra hya, tengutho ra
bopo ngue mahotho ga yʉni ndap'ʉ bi zä.
Porque Oja bi 'yøt'e ngue nuna ra hya dí
mma di n'yo ndap'ʉ bi zä. 15 Janjuani ngue
nnu manho Oja ngue dadi 'yonna hya ngue
ra Cristo. Nu'mø zø ra bopo, nu'a ga yʉni,
gätho yø ja'i paha. Njarbʉtho ra hya dí
mmangä ya, gätho yø ja'i øxra hya, ngu'ʉ di
nyanyø te, ngu'ʉ da ma ra castigo, gä øxra
hya. 16 A nu yø ja'i da ma ra castigo, nuna
ra hya øde, ɛna ra ndate n'youi ra hya p'ʉ
ga mbɛni. Pɛ yø ja'i di nyanyø te, nuna ra
hya øde, mazihotho p'ʉ ga 'yøde, 'nɛ tinyø
mmʉi ngue guehna ra hya i dinna 'da'yo
te na. ¿Te'o xøda bøni ngue da basɛ ha di
japi da 'yø'na ra 'bɛfi na? 17 Porque xangu
yø ja'i di ho ngue da mambrá hya Oja, pɛ
høntho nne ngue da gʉjpabi ra mɛnyu yø
ja'i. Porque ma uants'i ra hya i mma, hinga
gä gue'a rá hya Oja i mma. Pɛ nugä, nuna
ra 'bɛfi bi 'dacä Oja ngue ga øt'e, gue'a dí
øt'a. 'Nɛ nnu Oja ngue himma xøts'etho
nná manna hya, sinoque dí hahma mmʉi
ngue dí ørpabi rá 'bɛfi ra Cristo.

3

1 Mami 'yɛmhmʉ ngue nná mangä na
ra hya na ngue dí ɛspabi ra hya dí mma.
¿Ua guí ɛmhmʉ ngue mahyonitho gdi cagä
n'na ra carta ga dä'ahʉ, ja di mmamp'ʉ
ngue xanho ra 'bɛfi dí øt'e? ¿Ogue go guí
'dacjʉ n'na ra carta ngue ga caxpʉ nná
ma, ja da mamp'ʉ ngue xanho ra 'bɛfi dí
øt'e, tengutho øt'i'da? 2 Pɛ nugä hingra
carta dí honi ngue da mäxqui. Nu'mø nne
n'na ra ja'i ngue da badi hanja ra hya, da
zä da nu te gni 'yohʉ, ja da bap'ʉ p'ʉya
ngue'mø pømmanho ra hya dá mangä p'ʉ
guí 'bʉhmʉ ogue hin'na. Nugä zant'a dí
mbɛn'ahʉ. 3 Ra Cristo nnepe ngue da nu yø
ja'i hangu ra nho bi 'yøt'ahʉ na ra hya dá
mangä. Pɛ himbi 'yotra carta conna tinta
para ngue da nu yø letra yø ja'i. 'Nɛ himbi
'yotyø letra p'ʉ ja n'na ra xindo tengutho
yø hya bi 'yotra Moisés. Sinoque ra Espíritu
Santo bi 'bät'a ni mmʉihʉ, gue'a gui nɛqui'a
te bi 'yøt'ahʉ ra Cristo'a.

4 Dí haxa njuani ya ngue nup'ʉ ja rá hmi
rá dä Oja, nuna rá 'bɛfi ra Cristo dí øt'e
i pømmanho ngue dí n'yogä'be ra Cristo.
5 Nu'a rá 'bɛfi Oja dá øt'e, i pasɛ Oja ha gui
japi ngue i sä di ørpabi rá 'bɛfi. A nugui,
hingui sä ga ɛna ngue dí pasɛ ha gda japi
te dí øt'e. 6 I øt'a Oja ngue i sä ga xicä yø
ja'i hanja na ra 'da'yo cohi bi 'yøt'ui Oja
yø ja'i. Nuna ra 'da'yo cohi na, hingui ngu
yø ley nt'ot'i ngue da t'ɛmbi da 'yøtra ja'i.
Sinoque i mmanna 'da'yo cohi ngue høndra
Espíritu Santo da zä di unna 'da'yo te yø ja'i.
Pɛ nu ra ja'i ɛna ngue da 'yøt'e gätho yø hya
nt'ot'i p'ʉ ja ra ley, ya ra castigo di nthɛui,
porque hinda zä da 'yøt'e te gä mmamp'ʉ ja
ra ley. Pɛ ra Espíritu Santo, ra 'da'yo te di
uni.

7 A nuna ra ley bi 'yotra Moisés, guep'ʉ
ja n'na ra xindo bi 'yotra letra. Nu'mø mi
ma nt'ot'i na ra hya p'ʉya, xandøn zaqui rá
nyot'i Oja n'youi. Nu'a rá hmi ra Moisés, as-
ta hingui sä da hyɛtyø judío porque ɛmmɛi
di yoxni rá hmi. Pɛ nu'a te gui yoxni rá
hmi, 'damits'ʉ bi m'mɛdi asta gue'mø mi
gohi tengutho mi ja m'mɛt'o. Janangue
mazihotho te bá njap'ʉ ha bá fʉdi bá nja
rá ts'ɛdi ra ley. Nja ngue nu'a ra ley, i
mma ngue nu ra ja'i hingui øt'e te gäma
hya mmamp'ʉ ja ra ley, da ma ra castigo
ra ja'i. 8 Pɛ ma datho mazihotho na ra hya
bi 'dacjʉ ra Espíritu Santo. 9 Xi'mø ngue
mazihotho i nɛqui na ra hya bi ma ngue da
ma ra castigo yø ja'i, goma guehna ra hya
xicjʉ Oja ya ngue ya bi hoga ma ts'oquihʉ.
Man'na ma datho ngue mazihotho na ra
hya naya. 10 Mi tate mi ho ra ley mi ja
mam'mɛt'o, pɛ hapʉ gue da hyannbabi ra
ley'a ganho ra hoga 'da'yo hya ya. 11 Xi'mø
ngue mi tate mi ho ra ley mi ja m'mɛt'o,
'nɛ himbi zɛdi para zantho, ya man'natho
mathoguitho xandønho na ra hoga 'da'yo
hya ya, porque i ja para zantho naya.

12 Dí pa'a njuani ngue guehna ra hya
tate xanho naya. Janangue nuyá, dadi ja
ndummʉi ngue dí mmanna hya, dí nnepe
da badi gätho yø ja'i ngue tate xanho na ra
hya na. 13 Nugä hindí øt'e tengutho bi 'yøtra
Moisés ngue bi gutrá hmi, himbi nepe xta
nnu yø judío ngue di yoxni rá hmi. Porque
hingui nnepe da nu yø ja'i ha di m'mɛ'a
gui yoxni rá hmi. 14 Himbi zä bi dinyø
mmʉi yø judío hanja na ra hya na. Asta
guetya njarbʉtho, hingui tindyø mmʉi yø
ja'i hanja ra hya. Nu'mø di xähra Maca Li-
bro ha nt'ot'i ra nyogui cohi bá nja m'mɛt'o,

hinguị tịnị hanja rạ hyạ. Porque høndrạ jạ'ị
dạ 'yɛc'ɛ̱ị rạ Cristo, dạ zä dạ dịnị xạnho rá
mmʉi hanja nạ rạ hyạ nạ. 15 Astạ guetyø pa
ja p'ʉya, nụ'mø di xähyø judío ya yø hyạ bi
'yotrạ Moisés, njot'itho yø n'yomfɛ̱nị. 16 Pɛ
nụ'mø bi 'yɛc'ɛ̱ị rạ Hmụ Jesucristo rạ jạ'ị, ya
i xohrá n'yomfɛ̱nị ị njot'i, dạ dịnnạ mmʉi
hanja rạ hyạ. 17 Porque rạ Hmụ Jesucristo
connạ Espíritu Santo 'da'igụ øt'e. A nụyá,
nụ rạ jạ'ị ngue n'youi rạ Espíritu Santo,
nụnạ rạ ley mị mmạ ngue dạ ma rạ castigo
rạ jạ'ị, ya bi xotrạ hyạ mạdị ja ts'ɛdi rạ
ley. 18 Gätho gạhʉ ya, ya bi dịnị xạnho
mạ mmʉihʉ ngue mạ dạtho xạndønho'ạ
rạ Hmụ Jesús. Mɛ̱nte rạ pa dí 'bʉhmʉ
ya, hønt'ạ hønt'ạ so mạ mmʉihʉ'ạ ya, ya
är'mø ngue mạn'na mạn'na gdạ cohmʉ
tengụtho'ạ. Pɛ gue gue'ạ rạ Espíritu Santo
dạ ja nạ rạ hyạ nạ.

4

1 Bi 'yørcạ rạ mạte Ojạ ngue bi 'dacä nạ
rạ 'bɛfi nạ. Jạnạngue nụyá, hịnjạm'mø di
cohmạ mmʉi ngue ha nná mạngä rạ hyạ.
2 Nụ'ạ n'na rạ hyạ ngue nt'ạguịtho ị nja, ị
n'youi rạ 'bɛ'isä, hịngạ gue'ạ nná 'yogä'ạ.
Hịngrạ nts'o nná n'yo ngue gạ hätyø jạ'ị.
Sinoque rá hyạ Ojạ dí mmạ, hịndí sänsɛ yø
hyạ dí mmạ. Nụp'ʉ ja rá hmị rá dä Ojạ, gä
gue'ạ rạ hyạ mạjuạnị dí mmạ. Ngụnạ dí
øt'e, n'namhmạ ngue dị n'yo yø mmʉi yø
jạ'ị ngue xạnho nạ rạ hyạ dí mmạ. 3 Pɛ nụya
yø jạ'ị hịnguị tịmp'ʉ ja yø mmʉi hanja nạ rạ
hogạ 'da'yo hyạ dí mmạ, guehya yø jạ'ị nị
hyạ rạ 'yụ ngue dị ma rạ castigo ya. 4 Gue'ạ
rạ zithụ 'yo ua ja rạ xịmhäi xạ ngorpạ yø
n'yomfɛ̱nị yø jạ'ị hịnguị ɛ̱c'ɛ̱ị rạ hogạ 'da'yo
hyạ ya. Porque hịnguị nnepe dạ xohyø
n'yomfɛ̱nị yø jạ'ị co nụnạ rạ hogạ 'da'yo
hyạ, ngue dạ bạdị hanja ngue mạguesɛ nạ
rạ Cristo. Porque rạ Cristo bị njạ'ị, 'nɛ̱ gue'ạ
rạ Cristo 'da'igụui Ojạ. 5 Nụnạ rạ hyạ dí
mmạngä p'ʉ ha 'bʉhyø jạ'ị, hịnnạ mạngä
nạ rạ hyạ nạ ngue go dạ 'yɛ̱scạguị yø jạ'ị.
Sinoque gue'ạ rạ Jesucristo dí mmạ hanja
ngue hønsɛ'ạ rạ Hmụ ja ngue dạ t'ɛ̱c'ɛ̱ị'ạ. A
nụgä p'ʉya, rá mɛfitho grạ Cristo, dí ørpạbị
rá 'bɛfi nụnạ dạ 'yøt'ạhʉ rạ nho. 6 A nụyá,
Ojạ bi zännị ngue bị nja rá nyot'i di yorbụ ja
rạ 'bɛxụị. 'Nɛ̱ xquet'ạ bá sännị ngue guehnạ
rạ hogạ 'da'yo hyạ bi xogạ mạ mmʉihʉ,
n'namhmạ ngue gạ pạhmʉ hanja ngue tạte
Ojạ. Porque ya bị dịmmạ mmʉihʉ hanja rạ
Cristo.

---

7 Nụnạ rạ hyạ bi färcạguị Ojạ ngue gạ
mmạ, guehnạ rạ hogạ 'da'yo hyạ hịn'yʉ
n'na rạ cosa ngue rá mụui nạ. Pɛ nụguị,
hịn temạ ts'ɛdi jagui ngue gdi pạsɛ ha gdá
japi gạ mmạnnạ hyạ. Jạnạngue ja dị nɛ̱quị
p'ʉ xạnho ya ngue guesɛ Ojạ bi 'dacrạ ts'ɛdi
ngue dí mmạmbrá hyạ. 8 Mạdạgue'ạ ngue
gä rạ n'ʉ nná 'bʉi, pɛ hịnguị tụ mạ mmʉi.
Mạdạgue'ạ ngue ja'mø ya hịndí pạdị te gạ
øt'e, pɛ hịnguị cohmạ mmʉi. 9 Mạdạgue'ạ
sʉcyø jạ'ị, pɛ Ojạ hịnguị hɛgạguị. Mạ-
dạgue'ạ ɛngbạ häi yø jạ'ị rạ hyạ dí mmạ, pɛ
mạhøndí hạ rạ ts'ɛdi dí honị ha nná japrạ
hyạ. 10 Hønnbʉ bi zä dí sønị dạdị n'ụnị ngue
mạdạ thogui, tengụtho bi 'yøtrạ Jesús ngue
bi tho. Jạnạngue ja dá bạp'ʉ yø jạ'ị ya ngue
gue'ạ rạ Jesús i 'bʉi ngue fäxcạguị. 11 Mɛ̱nte
yø pa dí 'bʉi, n'na pa ngụ n'na pa, ya ja ngue
dạ hyogyø jạ'ị ngue dí mmạ hanja rạ Jesús.
Ja dá bạp'ʉ yø jạ'ị ya ngue gue'ạ rạ Jesús i
'bʉi ngue fäxcạguị, jạnạngue hịnte di jacyø
jạ'ị. 12 Mɛ̱nte yø jạ'ị honị ngue ha di hyogui,
pɛ nụgä p'ʉya mɛ̱nte dí 'bʉi, dí honị ha gdí
nthɛhʉ rạ 'da'yo te.

13 Nụp'ʉ ja rạ Mạcạ Libro, ị nt'ot'i rạ hyạ
bị mạn'ạ n'na nc'ɛ̱ị ngue bi 'yɛ̱nạ: "Nụnạ te
rạ hyạ dí ɛ̱c'ɛ̱ị, guehnạ rạ hyạ ja ngue gạ
xihyø jạ'ị nạ", bi 'yɛ̱nạ. Xquet'ạ dị njadä
p'ʉya ngue nụnạ te rạ hyạ dí ɛ̱c'ɛ̱ị, guehnạ
dí xihyø jạ'ị nạya. 14 'Nɛ̱ hịndí sụ ngue dạ
hyogyø jạ'ị, porque dí pạdị ngue nụ'mø mị
tho rạ Jesús, Ojạ bi japi bi bɛ̱nnạte. Dị
njathʉ p'ʉya, ngue ya mạ n'yohʉ rạ Jesús,
xquet'ạ dạ 'yøt'Ojạ ngue gạ bɛ̱nnạtehʉ, 'nɛ̱
'da zixcạthohʉ Ojạ p'ʉ ha 'bʉi. 15 Nụ te gä rạ
n'ʉ dá sägä ya, dạdị n'ụnị ngue dá sägä rạ
n'ʉ ngue dí honị ha gdị nthɛhʉ rá mạte Ojạ.
Nụ'mø ya xtạngụ yø jạ'ị dị nthɛui rá mạte
Ojạ, nụ'ạ gạngụ yø jạ'ị di ja mạmmạdị Ojạ
p'ʉya, gä guehya yø jạ'ị dạ 'yɛ̱spạbị Ojạ ya.

---

16 Jạnạngue nụyá, hịnjạm'mø ngue di
cohmạ mmʉi te dí øt'e. Mạdạgue'ạ ngue
mạn'na nị gạhmạ ts'ɛdi, pɛ mạ n'yomfɛ̱nị,
n'na pa ngụ n'na pa mạn'nạ nị hyạ rạ ts'ɛdi.
17 Mạdạgue'ạ ngue dí sä rạ n'ʉ mɛ̱nte yø pa
dí 'bʉcua ja rạ xịmhäi, pɛ zits'ʉtho p'ʉ nná
bɛ̱ngä'ạ, porque dạ thotho'ạ rạ n'ʉ dí sägä.

A nup'ʉ di mengra n'ʉ xtá sägä, xandøngu ra nho ga nthɛ'be para zantho. [18] Janangue nu'a te ra n'ʉ dí thogui, hindí ør'ma güɛnda ngue masque dí sä ra n'ʉ. Nu'a ma datho ngue so ma mmʉi, gue'a ra nho di 'daca m'mɛfa Oja'a. Porque nu'a te ra n'ʉ tho'a n'na mɛnte ra pa 'bʉi, i thotho'a. Pɛ nu'a ra nho mman'Oja ngue di nja m'mɛfa, i ja para zantho'a.

5

[1] A nuyá, gä dí padi ngue ga tuhʉ, porque ma do'yohʉ hinguí zai. Pɛ Oja, ya xa nsäp'ʉ mahɛts'i ngue ja gani m'mʉhmʉ p'ʉ para zantho. Nɛ nup'ʉ ha ga m'mʉhmʉ, guesɛ Oja bi hoqui. [2] Majuani ngue mɛnte ra pa dí 'bʉhmʉ ua ja ra häi, hindí nnuhʉ ra pa di mpädi ha dí 'bʉhmʉ, n'na zihmantho gani m'mʉhmʉ p'ʉ mahɛts'i bí ja ma nguhʉ. [3] Ya ja ra 'da'yo ngu ha ga m'mʉhmʉ. Hinguí sä ga ɛna ngue hin'yʉ ma ngumhmʉ. [4] Mɛnte dí 'bʉhmʉ ua, dí dants'i ngue ra n'ʉ dí sähʉ. Hindí nne ga mma ngue ga ɛna dí xønni ga socua ma do'yo. Sinoque nu'a dí xønhnʉ ngue ga m'mʉhmʉ p'ʉ ja ra ngu di 'dacjʉ Oja para zantho, ya hinjon da du. [5] Guehna xí nsä Oja naya ngue xa hoqui hapʉ ga m'mʉhmʉ. 'Nɛ bá pɛnhna Espíritu Santo ga n'yohʉ. A nuyá, ngue ya dí n'yohʉ ra Espíritu Santo, ya dí haxʉ njuani ya ngue nu te gäma hya mman'Oja, gä di nja.

[6] Janangue nuyá, dí ha ra ts'ɛdi hangu ra pa hindí yobɛni. Mɛnte dí 'bʉcua ja ra ximhäi, ya dí padi ngue tobe hindí 'bʉp'ʉ ja ma ngum'me ra Hmu Jesús. [7] Nu'a dí tø'mi ngue dí nja, dí haxa njuani ngue majuani di nja. [8] Ya hindí yobɛni ngue ngu'a di nja, janangue dadi xøni ga tu. Porque dí xønni gani m'mʉ'be ra Hmu Jesús. [9] Pɛ nuyá, mɛnte dí 'bʉi ogue xca tu, para zantho dí nne ga ørpabi rá pähä ra Hmu. [10] Porque gäthogahʉ, nu'a te xtá n'yohʉ ua ja ra ximhäi, da zønna pa da hyascahʉ ra güɛnda ra Cristo. N'na ngu n'na yø ja'i di t'unni te ja ngue di tocabi, ogue xanho ogue xan'ʉ te xa n'yo mɛnte ra pa xa m'mʉhra ja'i.

---

[11] A nuyá, nuna ra Hmu Jesús dí nnu mansugä na, 'nɛ dí nne ngue da nu manhogui. Janangue nuyá, dadi ja ndummʉi ngue ga tapyø mmʉi mi'da yø ja'i ngue da 'yɛc'ɛi ra hya. Nuna Oja, ya padi te gä dí øt'e, da gue'ahʉ, xquet'a dí nne ngue guí pahmʉ hanja'a te dí øt'e. [12] Nuna ra hya dí mma, mami 'yɛmhmʉ ngue høntho dadi hoqui te dí mma para ngue da zäp'ʉ ga ɛspi te dí øt'e. Sinoque dí xi'ahʉ xanho hanja te dí øt'e, n'namhma ngue da zäp'ʉ gui nyanjʉ p'ʉ ha di yajpagui yø ja'i. A nuya yø ja'i di yajpagui, guehya di ho da 'yɛspabi yø hya p'ʉ ha ya, madague'a hinga njuani yø n'yomfɛni. [13] Nu'mø guí ɛnjʉ ngue dí locogä ngue te dí øt'e, nu te dí øt'e høntho dí honnbi ha di t'ɛspabi Oja. A nu'mø guí ɛmhmʉ ngue hindí locogä, gue'mø høntho gdi honi ha gdá japi ngue ga øt'ahʉ ra nho 'mø. [14] Rángue di macjʉ ra Cristo, a nuya høndrá pähä ra Cristo dí honi ha gdá ørpabi ya. Ya bi du ra Cristo ngue bi yancjʉ. Janangue dí ør'ma güɛnda ya ngue ɛntho gä dá tuhʉ 'mø mi du'a. [15] Bi du ra Cristo ngue da yani gätho gahʉ. Janangue ya hinga sänsɛ te gdá 'yohʉ ya, sinoque ya gdá 'bʉhmʉ'a ngue ga ørpahʉ rá pähä ra Cristo, nu'a bi du 'nɛ bi bɛnnate.

[16] Xiya, ¿ua høntho da hnu n'na ra ja'i, ya fadi te ja rá mmʉi? Nu'a, hinda zä'a. Nu'mø yø pa mi m'mʉhra Cristo, dá ɛna ngue dá padi te'o. Pɛ nu te dá bɛngä'ʉ yø pa'ʉ, ya hinma ngu'a ja ma n'yomfɛni ya. [17] A nu ra ja'i ɛc'ɛi ra Cristo, ya com'da'yo rá n'yomfɛni. Ya bi zɛp'ʉ'a te mani n'yo m'mɛt'o. A nu'a te ga 'yo ya, gä ma'da'yo. [18] Guehna Oja øt'e ngue ma'da'yo'a te ga 'yo ra ja'i. Ya ma amigohʉ Oja ya ngue bi gurca ma ts'oquihʉ ra Cristo. Janangue bi 'dajhma 'bɛfihʉ Oja ngue ga xihmʉ mi'da yø ja'i ngue di n'amigoui Oja. [19] Nuna Oja, bá ɛxra Cristo para ngue da japyø ja'i ngue di n'amigoui Oja. Himbi bɛntho Oja ngue ja yø ts'oqui yø ja'i. Ya bi 'dacjʉ ra 'bɛfi ngue ga ximhmʉ ra hoga 'da'yo hya yø ja'i.

[20] A nugä bi 'yøt'e ngue rá representantegä ra Cristo. Tengutho 'mø ngue da zo'asɛhʉ Oja, nu te nne da man'Oja, guehna ra hya dí xi'ahʉ naya. Nuna ra Cristo i nne na ngue gui n'amigohʉ Oja. [21] Ra Cristo hin tema ts'oqui i ja na, pɛ para ngue bi gurca ma ts'oquihʉ, Oja bi japi ngue bi du conná nguehma ts'oquihʉ. Janangue nup'ʉ ja rá hmi rá dä Oja, nu'mø bi zä dá ɛc'ɛihʉ ra Cristo, ya bi nhohma ts'oquihʉ p'ʉya.

6

1 A nugä ya, ngue ya rá mɛfigä Oja, dí
xi'ahu ngue mami unthohu na rá mate Oja
di 'da'ahu. 2 Porque Oja, nu'a ra hya nt'ot'i
p'u ja ra Maca Libro i ɛna: "Bá ɛp'u ra pa xtá
sänni ngue ga 'da'ahu n'na ra mate. Nu'mø
ga socju, ga øde te guí xicju. Gue'a ra pa'a
ngue da zä di nyanni tehu 'nɛ ga fäxahu",
ɛn'Oja. A nuyá, guehra pa jap'u i sä gui
nzohmu Oja ya. Guehra pa jap'u di nyanni
tehu ya.
3 Nu te dí øt'e, dí honi ha nna japi ngue
da gohi xanho, porque hindí nnepe ngue da
'yɛngyø ja'i hingui ho rá hya Oja dí mma.
4 Sinoque dí nnepe ngue da badi gätho yø
ja'i ngue rá 'bɛfi Oja dí ørpe. Jananngue
nugä dí sɛti hangu ra n'u dí thogui. Ja'mø
hin'yu te ga honi. Ja'mø congba yø ja'i ngue
suqui. 5 Ja'mø fɛgbagui yø ja'i. Ja'mø coca
fädi. Ja'mø pɛts'i da zajthogui yø ja'i. Ja'mø
dadi mpɛfi hin'yu p'u rá nzɛgui. Ja'mø
hinga mbongui ra ora ga n'aha. Ja ra ora
ngue ya ga tu ra thuhu. 6 Nu'a gui nɛqui
xanho ngue rá 'bɛfi Oja dí ørpe ngue di
'yo xanho, 'nɛ dí padi xanho hanja na ra
hoga 'da'yo hya. 'Nɛ gä dí sɛti te gä ørcagui
yø ja'i, i ja ma yemmui. 'Nɛ fäxcagui ra
Espíritu Santo ngue sä dí ørpabi rá 'bɛfi
Oja. 'Nɛ majuani ngue dadi madi gätho
yø ja'i. 7 Di 'dacra ts'ɛdi Oja ngue nuna ra
hya majuani da zä ga mma xanho hanja.
'Nɛ dadi ja ndummui ngue gä ra nho gdá
n'yo, n'namhma ngue hinha di dajpagui ra
nts'o i ja ndap'u bi zä. 8 A nuyá, 'buhyø
ja'i ngue nnu mansugui, ximmi 'buhyø ja'i
ngue hingui nnu mansugui. 'Buhyø ja'i
ngue nnømmanhogui, ximmi 'buhyø ja'i
ngue nnømman'ugui. 'Buhyø ja'i ɛngui
ngue dí häte, pɛ nugä zant'a gä gue'a ra hya
majuani dí mma. 9 Madague'a dadi mpa'be
xanho yø ja'i, pɛ 'bu i'da mma ngue hingui
pagui. Ja ra ora ya dí 'bui ngue ra ndate,
pɛ tobe di pongui. Mbɛnngui xa n'u yø ja'i,
pɛ hingui hogui. 10 Madague'a tär'man'u ma
mmui te dí thogui, pɛ nuua ja ma n'yomfɛni
dadi johyatho. Madague'a dí hyoya, pɛ nu-
na ra hya dí mma, xandøngu yø ja'i ørpabi
ra nho na ra hya na. Madague'a hinguits'u
te dí pɛts'i, pɛ nu te gätho i ja, gä gue'a
ørcagui ra nho'a.
11 Ague ma zi cu'ahu gyø mmɛnguhu p'u
ja ra hnini Corinto. Nugä, gä dá xi'ahu
te gäma hya so ma mmui, hin tema hya
dá co'mi. Porque janjuani dadi ma'ahu.
12 A nu'mø ngue hin dadi n'amigoui ya, pɛ
ngue guí nnesɛ ngue hin dadi n'amigoui. Pɛ
nugui, ɛmmɛi dí nne ga n'amigoui. 13 Nugä
dí nzo'ahu tengutho n'na ra papá 'mø nzo-
hyø basi, dadi ja'ahu p'u. Dami maqui
tengutho nná ma'ahu.

---

14 A nuyá, 'yo guí nne gui nsixhu'u yø ja'i
hingyø 'yɛc'ɛi. Porque n'nan'yo ra hya ga
'yo yø 'yɛc'ɛi ngue'a te ra hya ga 'yo yø ja'i
hingyø 'yɛc'ɛi. A nu ra ja'i ngue gä ra nho
ga 'yo, hinga 'da'igu øt'ui ra ja'i nu'a xa
nts'o ga 'yo. N'nan'yo ga 'yo'u, tengutho
ra nyot'i, n'nan'yo gui nɛqui ngue'a gui
nɛqui ra 'bɛxui. 15 Porque ra Cristo hinga
'da'igu øt'ui ra zithu'a. Ximmangu n'na ra
'yɛc'ɛi ya, xquet'a hinga 'da'igu øt'ui n'na
ra ja'i hingra 'yɛc'ɛi. 16 Nup'u ja rá nija Oja,
hønsɛ'a majuani ngue Oja i 'bui i nthanne
p'u. Hin'yu ra nt'ɛdi ngue ja di nthanne
p'u yø dahmu. Gue'ahu i nnøpa nija Oja,
porque Oja i ɛna: "Ga n'yo'be'u yø ja'i
thannegui. 'Nɛ gueque rá Ojagä'u, 'nɛ gue'u
ma ja'i'u", ɛn'Oja. 17 Nuna Oja mahøn'a
ɛna: "Dami pømhmu p'u ha 'buhyø ja'i
xants'o te øt'e. 'Yoguí øthu'a ra nts'o øt'u,
n'namhma ngue da zä gui sohu ma 'yɛgä.
18 Nugä ya da zä gui 'yøt'e ngue ni papágahu.
Nugä p'uya, ga øt'e ngue ma basi'ahu",
ɛnna Oja i jasɛ rá ts'ɛdi.

7

1 Ague ma zi cu'ahu, nguna ra hya di
yat'Oja da 'yørcahu ya. Jananngue ma ga
hɛhmu p'u'a te gäma nts'o i ja. Ga hɛhmu
p'u'u te gäma cosa di ts'onnga ma do'yohu.
Ga hɛhmu p'u'u te gäma hya di ts'onnga
ma n'yomfɛnihu. Ma ga hahma mmui ga
nnu mansuhu Oja. Ma ga unma mmuihu
Oja para zantho.

---

2 Ague ma zi cu'ahu, 'yo di junngä ni
mmuihu, dami 'yøt'e ngue gui macju.
Porque nugä hinjondí sui. Hin tema nts'oni
dí ørpabi n'na ra ja'i, 'nɛ hinjondi här'ma
hya ngue te ga hannbabi n'na ra ja'i. 3 Nuna
ra hya dí mma, hinjondi hørpa ra hya ngue
ga ɛmbi hingui ho te ørque. Ya xtá xi'ahu
m'mɛt'o ngue nugä dadi ma'ahu mɛnte dí
'bui 'nɛ asta gue'mø dá tu. 4 Nugä dí pa'a

njuanı ngue gui 'yøthʉ ya yø hya dí xi'ahʉ. Nugä dí ɛts'ahʉ 'mø dí ya'be yø ja'ı, porque dí xifi te guí øthʉ. Madague'a dí sägä ra n'ʉ, pɛ nu'mø bi zo ma mmʉigä'a te guí øthʉ, ya man'natho dadi johya.

5 Nu'mø ma søcä ua ja ra häi Macedonia, hınjam'mø xtá nzä xca m'mʉmma pähä. Porque ndap'ʉ bi zä mı ja ra sʉı. Ya bi du ma mmʉı dí ɛna ngue xtí ts'onyø ja'ı na ra hya dí mma. 6 Pɛ nuna Oja, nu'ʉ yø ja'ı hınguı ha ra ts'ɛdi, go di hatra ts'ɛdi na. Janangue nu'mø mı zøcua ra Tito, Oja bi 'yøt'e ngue man'natho bi hya ra ts'ɛdi ma mmʉı. 7 Hınga hønt'a dá johya 'mø ma nu ra Tito mahøn'a, sinoque man'natho dá johya 'mø mı xiqui ngue ɛmmɛı gá 'yørpahʉ ma su mɛnte bá m'mʉp'ʉ guí 'bʉhmʉ. Porque ra Tito janjuanı di johya conná ngue'ahʉ. 'Nɛ bi xiqui ngue tu nı mmʉihʉ ngue'a te gnı ʉnngahʉ ma mmʉigä. I ɛnguı ngue ɛmmɛı guí mbɛnjʉ. Mı zä ma øcä na ra hya na p'ʉya, man'na mathoguitho dá johya.

8 Nu'mø ma pɛn'nahʉ p'ʉ ra carta m'mɛt'o, bi du ma mmʉı ngue'a te ra hya bı mɛ ra carta. Porque dí pa'a njuanı ngue da du nı mmʉihʉ 'mø gá nuhʉ'a ra hya nt'ot'i. A nuyá, ya hınguı tu ma mmʉı ngue'a ra carta dá pɛn'nahʉ p'ʉ. Porque dí padı ngue hınxma ma da du nı mmʉihʉ. 9 A nuyá, janjuanı dadi johya. Pɛ hıngue dadi johya ngue bi du nı mmʉihʉ. Sinoque dadi johya ngue nu'a i du nı mmʉihʉ, bı mpähnı n'yomfɛnıhʉ. Oja bi 'yøt'e ngue bi du nı mmʉihʉ ngue'a te gmı øthʉ, n'namhma ngue nu'a ra carta dá ot'i bi 'yøt'ahʉ ra nho, hıngue masque ra nts'onı bi 'yøt'ahʉ. 10 Porque nu ra ja'ı tär'man'ʉ rá mmʉı ngue te ga 'yo, ya di 'bätrá mmʉı, da hyɛp'ʉ ra nts'o ga 'yo. 'Nɛ gue'a nnu manho Oja'a, gue'a dı nyanná te ra ja'ı'a. Pɛ nu'ʉ yø ja'ı njuantho hınguı nne da 'yɛc'ɛı Oja, madague'a ja'mø tu yø mmʉı, pɛ hındı nyanyø te. 11 Bı nu manho Oja te gá 'yøthʉ, porque mı zä gmı nuhʉ ra carta dá pɛn'nahʉ p'ʉ ngue'a ra ts'oqui bı nja, bi du nı mmʉihʉ p'ʉya. Ya guí nnuhʉ te bı nja m'mɛfa mı zä gmı pahmʉ'a te bı nja. Gá mbøcuɛhʉ p'ʉya, porque guí suhʉ ra castigo da ja Oja. Janangue gá hya ra ts'ɛdi ga hɛjpahʉ'a bi 'yøtra ts'oqui. Ya dı nɛquı ngue hın gadi hothohʉ'a ra ts'oqui bı nja. A nuyá, janjuanı guí nne guı nnujʉ ya.

12 Nu'mø ma ot'ä na ra carta dá pɛn'nahʉ p'ʉya, hınga høntho dí nnegä ngue dı njapra castigo'a to bi 'yøtra ts'oqui, nı xındı fäts'i to ts'ʉı. Sinoque pa Oja te dá bɛngä, porque dá negä ngue da dınnı mmʉihʉ ngue nuna ra hya dí xi'ahʉ, guehna ra hya guí nnu mansuhʉ na. 13 Gue'a ı nhohma mmʉigä'a ya.

Pɛ hınga hønt'a i johya ma mmʉi'a, sinoque man'natho dá johya 'mø ma nu ra Tito ngue janjuanı di johya conná ngue'a ra nja mmansu guá ørpahʉ. 14 Nu'mø tobe hımmanı map'ʉ ra Tito ya, nugä dí ɛmbı: "Dí pacä njuanı ngue da 'yørpabı masu yø ja'ı na ra hya ga pɛnnbabı ya", dí ɛmbı. Pɛ nu te dá xicä ra Tito, majuanı ngue gue'a gá 'yøthʉ'a. Ja bi bømp'ʉ majuanı te dá xicä ra Tito ya, tengutho 'mø dámbá m'mʉcä p'ʉ guí 'bʉhmʉ ya, gä majuanı ra hya dá xi'ahʉ. 15 Dí pa'a njuanı ngue man'natho dı ma'ahʉ ra Tito ya, porque mbɛndya ngue gä gá 'yørpahʉ masu yø hya bi xi'ahʉ, 'nɛ nu'ʉ yø hya bi xi'ahʉ, gá ja ndummʉi ga 'yøthʉ'ʉ. 16 A nuyá, janjuanı dadi johya, porque nu'a te gä guí øthʉ, gä gue'a, hınte di 'bɛdi. Ya hındí yobɛnı co nu'ahʉ ya.

8

1 Ague ma zi cu'ahʉ, dí nne ga xi'ahʉ hanja ngue bi bøngmanho'a rá njapı Oja bi unyø 'yɛc'ɛı 'bʉp'ʉ ja yø hnını ja'a ra häi Macedonia. 2 Madague'a 'bʉmman'ʉ ngue ts'ʉı, pɛ janjuanı di johya. Madague'a hy-oya, pɛ nu'ʉ yø 'bäxte øt'e, di unna mɛnyu tengutho 'mø dı mmɛmmɛti. 3 Dadi jagä majuanı ngue nu'a te yø 'bäxte di unı, co gä yø mmʉi gui unı. Nu'a te xa nzännı di unı, man'na ngue hus'mø bi unı. 4 Ɛmmɛı bi 'yäcra mate'ʉ yø 'yɛc'ɛı 'bʉ'a Macedonia ngue da ma macʉt'ibi ra güenda yø mɛnyu ngue da 'yørpa ra 'bäxte'ʉ yø 'yɛc'ɛı 'bʉ'a Jerusalén. 5 Nu'a te mı so ma mmʉigä ngue xta 'yøt'e, hınga hønt'a bi 'yøt'a. Sinoque bi 'yøt'e te nne Oja ngue da 'yøt'e. Rá mʉditho bi unyø mmʉi ra Cristo. M'mɛfa p'ʉya bi ma ngue ya 'bʉi ngue da 'yøt'a te ra hya dí xifi. 6 Ma nugä'a te ra 'bäxte bi 'yøtyø mmɛngu Macedonia p'ʉya, dá xicä ra Tito p'ʉya ngue mahønda map'ʉ ngue di 'yopra hya ngue'a ra mɛnyu gá dʉ'mı ga pɛthʉ m'mɛt'o, guí sigue gui pɛthʉ'a ra 'bäxte'a.

7 A nuyá, man'na xanho te guí øthu,
porque xanzaqui ni nt'ɛc'ɛihu i ja. 'Nɛ
guí padi gui nxännbatehu xanho ra hya,
porque guí timhmu xandønho hanja ra hya.
I ja'ahu ra pähä gui 'yørpahu rá 'bɛfi Oja.
'Nɛ janjuani gadi macju. Jananguе dami
ntatehu ya ngue man'na xtangu ra 'bäxte
gui 'yørpabi ni cuhu. 8 Hinna mangä na
ra hya na ngue xøgue gadi 'bɛp'ahu gui
'yøthu ra 'bäxte. Sinoque dí xi'ahu na
ra hya na ngue dí nne guí pahmu'a te
ør'mi'da yø ja'i nuya ja mpähä da 'yørpabi
ra 'bäxte yø mmi'yɛc'ɛiui. Nugä dí ɛna
ngue xamhmatho di nɛqui ngue 'nɛ'ahu
majuani gadi mahni mmi'yɛc'ɛiui. 9 Ya di
nɛqui xandønho hanja'a rá mate ra Hmu
Jesucristo bi 'dacju. Nu'a go rá mmɛti'a
te gä i ja'a, bi 'yøt'a hyoya ngue bi madi
gäthogahu. A nuya ngue bi 'yøt'a hyoya,
nu'a rá mate bi 'dacju, mathoguitho di
muui.
10 Nu'a ra mɛnyu ngue ra 'bäxte gá du'mi
gá pɛthu ra jɛya bi thogui, nugä dí ɛna ngue
man'na xanho ngue guí juathu ya. Porque
go rá mudi bi nja'ahu mpähä gá pɛthu ra
tengutho gá 'yøthu m'mɛt'o ngue gá hyahu
ra ts'ɛdi bi nja ra 'bäxte, ximmanguдya
dami hyahu ra ts'ɛdi guí umhmu hangu ts'u
da zut'a ni ts'ɛdi guí umhmu. 12 Porque ra
ja'i majuani ngue ja mpähä da 'yøtra 'bäxte,
i nnu manho Oja te øtra ja'i, madague'a
hingui ngu n'na ra cosa surpa rá ts'ɛdi di
uni. Nuna Oja hingui äcju n'na ra cosa ngue
hin'yu gahu na.
13 Hindí ɛn'ahu ngue guí uni gätho'a te guí
pɛts'i asta da hin'yu te guí sihu. 14 Sinoque
hnepe ngue da 'da'igu, gä di nja te guí sihu.
A nuyá, ngue ja te guí sihu ya, dami unhnu'a
te hommi'da yø ja'i. Pɛ man'na ra pa p'uya,
nu'mø da hin'yu te gui hyomhmu, xindi
'da'ahu p'uya. Jananguе n'na ngu n'na'ahu
hinjonda zä ra n'u, da 'da'igu yø ja'i, gä di
ja te da hyoni. 15 Ya di nja tengutho ra hya
mmamp'u ja ra Macа Libro ngue ɛna: "Nu
ra ja'i ja xangu te da zi, hinte di pongui,
porque di uni. A nu ra ja'i ngue zits'utho
ja te da zi, hinte di 'bɛdi, porque ma t'unni
te da zi", i ɛna.

---

16 Dadi ja mammadi Oja ngue tengutho
ma n'yomfɛni ngue dí nne ga øt'ahu ra nho,
njarbutho rá n'yomfɛni ra Tito ya. Xquet'a
di ja nduммu ngue nne da 'yøt'ahu ra nho.
17 Nu'mø ma xifi ngue da ma da nu'ahu, ra
ndijohya ngue bi ne da ma. Porque 'nɛsɛ
na nne da map'u da nu'ahu na. 18 Nuna
ma cuhu ra Tito, xquet'a da mɛ man'na ma
cuhu ngue da nu'ahu. Nuna ma cuhu da
mɛ, i nnu manho yø 'yɛc'ɛi ndap'u bi zä
na, porque nuná, i padi xandønho ha di
japi da manna hoga 'da'yo hya. 19 Nuna ma
cuhu na, bi 'yɛxyø 'yɛc'ɛi ngue ga mmɛ'be
Jerusalén, ga ma dä'be ra mɛnyu ngue ra
'bäxte. Dí nnehe ngue nuna ra 'bäxte na,
guehna di mama jama mmadi ra Jesucristo
na, 'nɛ da bahyø ja'i ngue ja'ahu ra pähä gui
fäxni mmi'yɛc'ɛihu. 20 Mɛnte di yoho hyuhe
hinte da ja'u nemhya nguehna ra mɛnyu dí
xihyø 'yɛc'ɛi di pɛti. 21 I pa Oja ngue nuna ra
mɛnyu hinjonda hyaqui, gä da ma ma dä.
Xquet'a dí nnepe da badi gätho yø ja'i ngue
gä ga dägähe na ra mɛnyu na.

22 Nuya yo nc'ɛi ya, da mɛ man'na nc'ɛi
ma cuhu. Nuna, ya padi xanho ha di japra
'bɛfi da 'yøt'e, 'nɛ di nɛqui ngue ja mpähä
da 'yørpabi rá 'bɛfi Oja. Ya rá 'bɛfitho'a
ngue ha da ma. A nuyá, janjuani di johya
ngue da map'u ya, porque ɛna ngue hingui
ya ni mmui ngue gui fäxhu mi'da yø 'yɛc'ɛi.
23 Nu'mø to da ne da 'yänni hanja ngue ga
pɛnhnä p'u ra Tito, dami xihmu ngue ma
amigo na, 'nɛ ma mmimmɛfi'be para ngue
da hyoni ha gdi timhmu ra nho. A nuya mi
yoho ma cuhu da map'u, dami xihmu yø ja'i
ngue guehya ma cuhu 'bucua bi huanhni
ngue da map'u ya. 'Nɛ conná nguehna ra
'bɛfi øtya, i nnu mansu ra Cristo yø ja'i.
24 Nu'mø bi ma p'uya dí mmangä ya, dami
'yørpahu ma su xanho, n'namhma ngue
nuya yø 'yɛc'ɛi ndap'u bi zä 'bui da badi
ngue majuani gadi mahni cuhu. Porque
guehna ra hya dí xifi gätho yø ja'i na ngue
ɛmmɛi gadi mahni cuhu.

9

1 A nuyá, nuna ra 'bäxte ya xtá xi'ahu
m'mɛt'o gui 'yørpahu yø 'yɛc'ɛi, ya himma
hyoni ngue hønga otra sucua ngue ga yopä
na ra hya na. 2 Porque ya dí padi xanho
ngue ja mpähä gui 'yørpa ra 'bäxte ni cuhu.
Dí xicä yø ja'i 'mø ma magä p'u ja ra häi
Macedonia, dí ɛmbi: "Nuya yø mmɛngu p'u

ja ra häi Acaya, ya desde ra jɛya bi thogui
di pɛtra mɛnyu ngue ra 'bäxte da 'yøt'e", dí
ɛmbi. A nuyá, co nuna te ra hya guí øthʉ ya,
nuya yø mmɛngu ua ja ra häi Macedonia,
xquet'a ya ha ra ts'ɛdi ya ngue di pɛtyø
mɛnyu ngue ra 'bäxte da 'yøt'e, tengutho
guí øthʉ ya. [3] Pɛ nuyá, da map'ʉ ma cuhʉ
ngue di yopra hya. Porque dí nne ngue nu'a
ra mɛnyu gui mfäxtehʉ gui pɛthʉ hante
ga mmagä p'ʉ. Porque ya xtá xicä yø ja'i
ngue ya guí 'bʉi ngue gui mfäxtehʉ. [4] Xi'mø
gue 'da gda mɛgä'be p'ʉ 'da yø mmɛngu
Macedonia, da thin'ahʉ p'ʉya ngue hin
gadi pɛthohʉ ra mɛnyu gui mfäxtehʉ, sä ya
xtá mangä p'ʉya ngue ya guí 'bʉi ngue gui
mfäxtehʉ. Ga pɛts'ä ma sä p'ʉya. Xinguí
pɛs'ni sähʉ ngue da hin'yʉtho ra mɛnyu
ngue ni 'bäxtehʉ. [5] Jananngue nugä dí nnu
manho ngue di m'mɛt'o ya ma cuhʉ da ma
di zɛngua'ahʉ. Guehya di bɛn'nahʉ ya ngue
nu'a ra 'bäxte ya xcá yat'i gui pɛthʉ, ya di ja
'mø dá mäcähe p'ʉ. Ya di nɛqui p'ʉya ngue
nu'a ra 'bäxte guí øthʉ, i ja mpähä guí øthʉ
ra 'bäxte. Ya hinda zäp'ʉ da 'yɛnyø ja'i ngue
go dadi ja ts'ɛdigä ngue gui 'yøthʉ ra 'bäxte.

[6] Pɛ dami bɛmhmʉ xanho na ra hya ga
xi'ahʉ ya. Nu ra ja'i ngue zits'ʉtho di uni,
xquet'a Oja zits'ʉtho di unni. Pɛ nu ra ja'i
ngue xangu di uni, xquet'a Oja xangu di
unni. [7] N'na ngu n'na ra ja'i, nu te mi'a
mpähä rá mmʉi i ja ngue di uni, di uni.
'Yo di ya rá mmʉi'a te di uni, 'yo di ɛna
ngue ra ts'ɛdi t'ørpe. Porque Oja i nnu
manho ra ja'i nu'a mpähä gui un'a te di uni.
[8] Nuna Oja, ja rá ts'ɛdi ngue da zä da 'yøt'e
ngue guí timhmʉ'a te ra nho guí homhmʉ.
Mathoguitho di unni n'namhma ngue da
bongtho p'ʉ'a te gdi fäxni mmic'ɛihʉ. [9] A
nu ra Maca Libro i ɛna: "Nu ra hoja'i, ngue
mathoguitho fäxhra hyoya, guehna ra ja'i
hindi 'bɛ'a te di uni". [10] Nuna Oja bádi
unna hmudä ngue nthuhu para ngue di nja
te da zi yø ja'i, xquet'a di 'da'ahʉ te gä
gui hyomhmʉ. Ya di nja xangu n'namhma
ngue da zäp'ʉ gui 'yørpahʉ ra nho mi'da
yø ja'i. [11] Gui timhmʉ xangu n'namhma
ngue da zäp'ʉ xangu gui umhmʉ. Nu'mø
dá dägä'a ra 'bäxte gui pɛnnba ma cuhʉ 'bʉ
mman'ʉ, gue'a ɛmmɛi di ja mammadi Oja'a.
[12] Porque nu'mø gui 'yørpahʉ ra 'bäxte'ʉ
ma cuhʉ, hinga høntho da ma ma t'unni te
honi, sinoque nu'mø bi hyan'a te mat'unni,
janjuani dadi ja mammadi Oja ngue te gui
'yørpahʉ. [13] Guehya da 'yɛsbabi Oja ya,
porque nu'a ra 'bäxte gui 'yøthʉ gue'a di
nɛqui'a ngue majuani guí ɛc'ɛibahʉ rá hoga
'da'yo hya ra Cristo. Yø ja'i da 'yɛspabi Oja
porque di nɛqui ngue majuani ni mmʉi gni
'yørpabi ra 'bäxte ni cuhʉ 'bʉp'ʉ Jerusalén,
da gue'ʉ 'bʉi ndap'ʉ bi zä. [14] A nuya p'ʉya,
da mat'Oja conná ngue'ahʉ 'nɛ mathogui-
tho di ma'ahʉ. Porque da nu yø ja'i ngue
Oja bi 'yɛmmɛi bi xoc'a ni mmʉihʉ ngue da
zä gui 'yøthʉ ra nho. [15] A nuyá, ma ga ja
mammadihʉ Oja ya ngue bá pɛnngahʉ ua
rá Ts'ʉnt'ʉ. Nuna ra mate bi 'yørcahʉ i tate
di muui, porque hingui sä di hma hangu
gangu rá muui'a te bi 'yørcahʉ.

10

[1] Nugä drá Pablo, jap'ʉ n'na ra hya dí nne
ga xi'ahʉ. Pɛ mahotho dí nne gdá zo'ahʉ
tengutho i nya ra Cristo 'mø mi n'yo ua. A
nuyá, 'bʉ i'da ɛngui ngue di ya manhuɛhigä
'mø dí yasɛhʉ, pɛ nu'mø ngue ra cartatho dí
pɛn'nahʉ p'ʉya, ɛngui ngue høn'mø dí ya
manzaquigä 'mø. [2] Ague ma zi cu'ahʉ, dami
hyɛhmʉ p'ʉ'a te gäma hya hinga gue'a,
n'namhma ngue nu'mø da magä p'ʉ ga ma
nu'ahʉ, ya ga nya manhohʉ p'ʉya. 'Yo guí
nne ngue ja ga hɛcahʉ'a te gni 'yohʉ. Pɛ
nu'mø tobe 'bʉi to xi'ahʉ ngue dí honsɛ
ha di hnu manhogui, guehya jatho ngue ga
nya manzaqui'be ya. [3] Majuani ngue nugä
drá ja'itho, pɛ himma hyasɛ nná ørpabi rá
'bɛfi Oja. [4] Hinga guecsɛqui dí honi ha dí
nthahna rá 'bɛfi Oja dí ørpe, porque n'na
ra hya ngue rá hyasɛ ra ja'i, hinda zä ha di
daha. Jananngue nugui, nuna rá 'bɛfi Oja dí
ørpe, di hacra ts'ɛdi Oja ngue ga tapra nts'o
i ja. [5] Oja di 'dacra ts'ɛdi ngue säp'ʉ dí tapra
hya'ʉ yø ja'i di 'yɛxpʉ ha ya, guehya honi ha
ga ndäcra hya dí mmangä ya, porque hinguí
nnepe da bahyø ja'i hanja Oja. Di hät'i di
'uajpatho yø hya yø ja'i, dadi japi ngue da
'yɛc'ɛi xandønho ra Cristo. [6] A nu'mø bi
nɛqui xandønho ngue guí ɛc'ɛihʉ na ra hya
dí xi'ahʉ ya, nu'ʉ yø ja'i fɛsra hya p'ʉya, ya
säp'ʉ ga ha ra ts'ɛdi ngue ga hɛjpi te øt'e.

[7] ¿Hanja ngue høntho guí nnuhʉ te ja
n'na ra ja'i, pɛ hinga 'be gui hacjʉ ra güɛnda
te ja mbo rá mmʉi ra ja'i? A nuya yø
ja'i sʉqui, i ɛna ngue yø mɛfi ra Cristo, pɛ

da badi hanja ra hya, ngue xquet'a 'nɛquí
rá mɛfigui ra Cristo. [8] Madague'a sä ga
hongä mi'da yø hya ngue ga o'ahн n'yu
xanho hanja te nná 'yo, pɛ nuna te ra
hya dí mma, hindí pɛs'ma sä. Porque dí
haxa njuani ngue gue'a ra Hmu Jesús di
hacra ts'ɛdi ngue dí mmambrá hya, para
ngue man'na di hya ra ts'ɛdi ni nt'ɛc'ɛihн.
Hingue masque dadi ts'on'na ni nt'ɛc'ɛhн
i ja, tengutho øt'ahн mi'da yø ja'i. [9] 'Yo
guí ɛmhmн ngue høn'mø dí otra carta dí
pɛn'nahн ngue dí ya manzaqui. [10] Porque
gue'a mmanyø ja'i'a, ɛmbi ngue nu'mø dí
otra carta ga pɛn'nahн, gue'mø dí ya man-
zaqui 'mø. Pɛ nu'mø dí yasɛhн p'нya, ya
ɛnguí ngue dí ya manhuɛhi 'mø. 'Nɛ ɛnguí
ngue nu'a te ra hya dí mma, hinga njuani ga
nt'øde. [11] Pɛ nu to i mmannа ra hya na, da
ba'a njuani ngue hinga høn'mø dí otra carta
dí pɛn'nahн ngue dí ya manzaqui, sinoque
xquet'a da zä ga nya manzaquigä'a ra pa ga
mmagä p'н ngue ga nyahн.

[12] Pɛ nuna ra hya dí mma, hinguí sä ma
mmнi ngue ga øt'e tengutho ga ya mi'da
yø ja'i ngue ɛspabi yø hya, i ɛna ngue
tate yø bamhya ngue mi'da yø ja'i. Pɛ
guehya yø ja'i ma'bɛdi yø mmнi ya. Guehya
høntho honi ngue ha di ntate yø hya ngue
mi'da yø mmixännbatehн. [13] A nuguí hingra
n'yɛts'itho na ra hya dí mma. Nu te dí
øt'e, gue'a dí mman'a. Pɛ høntho dí nne
ga xi'ahн ha rá nja na ra 'bɛfi bi 'dacä Oja.
Bi 'dacra 'bɛfi Oja ngue nup'н ja ni hninihн
Corintio, asta ja ga ma mangä p'н rá hya
Oja. [14] A nuyá, hindá sänsɛ ngue ga mmagä
p'н guí 'bнhmн, sinoque Oja bi 'dajma 'bɛfi
ngue ga mmap'н. 'Nɛ guecä rá mнditho dá
xi'ahн hanja rá hya ra Cristo ngue mi'da yø
mamhya. [15] Nuna ra 'bɛfi dí øt'e, guehna
dí nne ga xi'ahн na. Hinga gue'a ra 'bɛfi
n'nan'yo to xa mpɛfi dí nne ga mma. A
nuyá, dí nne ngue man'na xta nzaqui ni
nt'ɛc'ɛihн, n'namhma ngue nup'н ha guí
'bнhmн da zä ga mpɛfi xanho. Pɛ nuna ra
'bɛfi bi 'dacä Oja, quehna zant'a dí nne ga
ø'na. [16] M'mɛfa p'нya, nu'н yø hnini rá nja
n'nanni p'н ha guí 'bнhmн, da zä ga sigue
ga øtra 'bɛfi ngue ga mmannа hoga 'da'yo
hya. Pɛ hinga guep'н ha 'bнhyø 'yɛc'ɛi
ngue n'nan'yo to bi manna hya ga øtra 'bɛfi,
sinoque n'nanni ga mma mmannа hya.

[17] A nuyá, nu ra mɛfi nne ngue da
'yɛspabi'a rá 'bɛfi øt'e, pɛ gue daque'a
rá Hmu bí 'bн mahɛts'i i fäts'i da 'yɛspi.
Hingue masque ra ja'i go di 'yɛts'i da 'yɛna
ngue go øsɛ ra 'bɛfi. [18] Porque nu ra ja'i
ngue pømmanho rá 'bɛfi øt'e, ngue guesɛ rá
Hmu da ma ngue xanho te øtrá mɛfi, hingue
masque ra ja'i'a da mansɛ ngue xanho te
øt'e.

11

[1] A nugui, nuna ra hya dí nne ga mma,
dí nne xindí nne ngue ga xi'ahн. Pɛ dami
sɛti te ra hya ga xi'ahн. [2] A nugui, co 'nɛ'a
Oja janjuani ngue hindí nnegä'be ngue gui
hyɛhmн p'н ra Cristo. Ya dá ja'i ngue gá
'yɛc'ɛihн ra Cristo ya. A nuyá, tengutho
n'na ra hmute 'mø i ja ngue di nthati,
høndra ndø di madi, njarbнtho na ra hya
dí xi'ahн ya. Nu'a ma datho ja ngue gui
madi gätho'ahн, gue'a ra Cristo'a. [3] Tengu
ra Eva bi hyätra zithu, guehna dí sugä
naya ngue da thä'i ngue gui hyɛhmн p'н ra
Cristo. [4] Porque nuya yø mamhya søhø ngue
n'nan'yo ra hya xännbate, go guí ørpahн
masu ya. Conque nuya yø hya xän'nahн,
hinga 'da'iguui ya yø hya dí xän'nahн ngue
hanja ra Jesús. N'nan'yo ga xän'nahн hanja
ra Espíritu Santo, n'na'yo ga xän'nahн ha
ránja ra hoga 'da'yo hya, hinga 'da'iguui ya
yø hya ya xtá xän'nahн.

[5] Nuya yø xännbate ɛna i tate ngue yø
representante ra Cristo, hinga høndya padi
te mmanya. Xquet'a dí pacä hanja'a ra hya
nne da xän'nahн ya. [6] Madague'a ɛngä yø
ja'i ngue hindí padi ga нt'i xanho ra hya
dí mma, ngue mahotho da nt'øde, pɛ nugä
nuna ra hya dí xännbate, dí padi xandønho
hanja ra hya. Nu te gäma hya dí mmam'mø
dí xännbate, ya gá 'yøhmн xanho hanja ra
hya.

[7] ¿Ua guí ɛmhmн ngue hinguí ho te dá
øt'e ngue hinte dá jнp'ahн mɛnte dá xi'ahн
rá hoga 'da'yo hya Oja? Para ngue da zäp'н
gui jнxni yahн, dá n'нni ngue dá mpɛfi, da
taha te ga si mɛnte dí xän'nahн ra hya.
[8] Mɛnte ra pa ngue dá xän'nahн ra hya p'н
ja ni hninihн, gue'н yø 'yɛc'ɛi rá m'mн'a
n'nanni badi pønna mɛnyu dí honi. [9] Nu'mø
dámba m'mнcä p'н guí 'bнhmн ya, ja'mø
hin'yн te ga si, pɛ hinjondí äpi te dí honi.

Nu̱'ʉ go ma̱ cu̱hʉ bi zøhø bi 'yɛ̱'a̱ Macedonia, go bi 'daqui te dí hongä'ʉ. Co ngu̱'a̱ p'ʉya, ya hi̱ndá ä'a̱hʉ te ga̱ si, 'nɛ̱ da̱ ngu̱t'a̱ yø pa di̱ ma p'ʉya, nu̱ te dí honi̱, hi̱nte dí ä'a̱hʉ. [10] A nu̱ya ngue dí ɛ̱c'ɛ̱i ra̱ Cristo, nu̱na̱ ra̱ hya̱ ma̱juani̱, guehna̱ dí mma̱nna̱. 'Nɛ̱ ma̱juani̱ ngue nu̱'ʉ yø 'yɛ̱c'ɛ̱i rá m'mʉp'ʉ ja ra̱ häi Acaya, hi̱n tema̱ mɛ̱nyu̱ di äpi. [11] Nu̱na̱ ra̱ hya̱ dí mma̱, ma̱mi̱ 'yɛ̱na̱ ngue hi̱ndí nnu̱ ma̱nho'a̱hʉ. Nu̱na̱ Oja̱, i pa̱di̱ hanja ngue ja̱nju̱ani̱ da̱di̱ ma̱'a̱hʉ.

[12] Ma̱da̱ mi̱ 'dacjʉ ra̱ mɛ̱nyu̱ dí honi̱, pɛ nu̱gä hi̱nga̱ ha̱ni̱, n'namhma̱ ngue nu̱'ʉ yø xännba̱te høndra̱ mɛ̱nyu̱ jʉp'a̱hʉ hi̱nda̱ zäp'ʉ da̱ 'yɛ̱na̱ ngue 'da'igu̱ dí øthe. [13] A nu̱ya yø xännba̱te dí̱ mma̱ngä, i ɛ̱na̱ ngue guehya yø representante ra̱ Cristo ya, pɛ hi̱mma̱ ju̱ani̱'a̱, sinoque guehya yø hyäte ya. Porque ma̱xøts'etho p'ʉ ɛ̱na̱ ngue yø representante ra̱ Cristo. [14] Nu̱na̱ ra̱ hya̱ dí̱ mma̱ngä ya, hi̱ngui ja ngue di 'yødyø ja̱'i̱ na̱. Porque 'nɛ̱sɛ ra̱ zithu̱ i sä ngue di pährá hmi̱ p'ʉ gui̱ nɛ̱qui̱, i cohi tengu̱tho n'na ra̱ anxɛ ma̱hɛ̱ts'i̱. [15] Ja̱na̱ngue ja di̱ nɛ̱qui̱ p'ʉ xa̱nho ra̱ hya̱ ya, nu̱ya yø ja̱'i̱ ngue yø mɛfi ra̱ zithu̱, xquet'a̱ i sä øt'e ngue ma̱xøts'etho di̱ nɛ̱qui̱ ngue øtra̱ nho. Pɛ nu̱ te ga̱ 'yo, nu̱p'ʉ rá nzɛgui di̱ nja rá nju̱t'i̱'a̱.

---

[16] A nu̱yá, ma̱høndí̱ nne ga̱ xi'a̱hʉ ya, ma̱sä mi̱ 'yɛ̱mhmʉ ngue da̱di 'bɛcä ra̱ n'yomfɛ̱ni̱ ngue dí̱ mma̱ te dí øt'e. Pɛ nu̱'mø ngue ngu̱'a̱ gui̱ mbɛ̱mhmʉ ngue da̱di 'bɛcä ra̱ n'yomfɛ̱ni̱, pɛ da̱mi̱ 'dacjʉ ra̱ nt'ɛ̱di̱ ga̱ nya̱, ga̱ mma̱n'its'ʉ te dí øt'e. Porque nu̱'ʉ yø xännba̱te sʉqui, i ɛ̱spa̱bi̱ yø hya̱ i̱ mma̱. [17] Nu̱gä dí ɛ̱na̱ ngue jatho ga̱ mma̱ te gä dí øt'e, ma̱da̱ 'yɛ̱ngyø ja̱'i̱ ngue ya hi̱ndí øt'e ngue ra̱ representantegui ra̱ Cristo, sinoque yø ja̱'i̱ ɛ̱ngui̱ ngue da̱di 'bɛhra̱ n'yomfɛ̱ni̱. [18] Ya gui̱ nnu̱hʉ ngue xa̱ngu̱ yø xännba̱te xi'a̱hʉ hanja'a̱ te gäma̱ hya̱ ɛ̱na̱ ngue øt'e. Ja̱na̱ngue nu̱yá, nu̱ te gäma̱ hya̱ dí øt'e xquet'a̱ 'nɛ̱qui̱ dí̱ nne ga̱ xi'a̱hʉ. [19] Porque guí ɛ̱na̱ ngue ya gyø ba̱mhya̱hʉ ya. Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ ngue hi̱ngui̱ hant'a̱ ga̱ ya̱, ngue di 'bɛhra̱ n'yomfɛ̱ni̱, ya guí sɛti te xi'a̱hʉ. [20] 'Nɛ̱ nu̱ya yø xännba̱te guí ɛ̱c'ɛ̱ihʉ ra̱ hya̱ i̱ mma̱, i̱ nne di̱ ma̱nda'a̱hʉ. Pɛ guí häti gui sɛti te øt'a̱hʉ. Guehya yø ja̱'i̱ høndra̱ mɛ̱nyu̱ i̱ nne da̱ gʉc'a̱hʉ ya. I øt'e ngue ni̱ hmu̱hʉ 'nɛ̱ ɛ̱mbi̱ ngue hi̱nte ga̱di̱ mu̱hʉ, asta̱ pɛp'a̱ ni̱ hmi̱hʉ. Pɛ gä guí sɛthʉ. [21] A nu̱gä p'ʉya, hi̱ngui̱ sä ma̱ mmʉi ngue ngu̱'a̱ ga̱ øt'a̱hʉ tengu̱tho øt'a̱hʉ ya di̱ mma̱ngä. ¿Ua ra̱ 'bɛ'isä te dí øt'e ngue hi̱n da̱di̱ ʉn'a̱hʉ?

A nu̱ya yø xännba̱te i̱ mma̱ te gä øt'e, ɛ̱spa̱bi̱ yø hya̱, xquet'a̱ 'nɛ̱qui̱ da̱ zä ga̱ mma̱ te dí øt'e, ma̱da̱ 'yɛ̱ngui̱ ma̱'bɛdi ma̱ n'yomfɛ̱ni̱ ngue da̱di̱ 'yɛ̱ts'i̱. [22] Di 'yɛ̱xya yø ja̱'i̱ ya ngue ɛ̱na̱ ngue yø judío. Pɛ 'nɛ̱qui̱ xquet'a̱ dra̱ judío. Di 'yɛ̱ts'i̱ ngue ɛ̱na̱ yø mmɛ̱ngu̱ p'ʉ ja ra̱ häi Israel. Pɛ xquet'a̱ 'nɛ̱qui̱ dra̱ mmɛ̱ngu̱gä p'ʉ. Di 'yɛ̱ts'i̱ ngue ɛ̱na̱ yø mbom'mɛto ra̱ Abraham. Pɛ xquet'a̱ 'nɛ̱qui̱ rá mbom'mɛto gra̱ Abraham. [23] I̱ mma̱ ngue yø mɛfi ra̱ Cristo. Pɛ nu̱gui̱, ma̱n'natho ngue xa̱ngu̱ rá 'bɛfi ra̱ Cristo xta̱ ørpe nguehya dí̱ mma̱ngä. A nu̱yá, hi̱ndí̱ nne ga̱ mma̱ te gäma̱ hya̱ i ja ngue ga̱ mma̱. Ya ma̱n'natho xa̱ngu̱ ra̱ 'bɛfi xta̱ øt'e ngue nu̱'ʉ. Ma̱n'natho ngue ma̱thoguitho xta̱ sägä ra̱ n'ʉ, xa̱ 'bɛgba̱gui̱ ngue nu̱'ʉ. Ma̱n'natho xa̱ngu̱ yø nni̱di̱ xta̱ ogä ra̱ fädi ngue nu̱'ʉ. Ma̱n'natho xa̱ngu̱ yø nni̱di̱ ya ja ngue da̱ thogui ngue nu̱'ʉ. [24] Nu̱'ʉ yø judío cʉt'a̱ nni̱di̱ ma̱thoguitho bi 'ʉngui̱, bi jaqui 'däte ma̱'dɛ'ma̱ gʉto yø mfɛi. [25] Nhyu̱ ndi̱ bi 'bäzagui. N'na ndi̱ bi 'bʉndogui. Nu̱'ʉ yø barco di o, nhyu̱ ndi̱ bi thu̱nt'a̱ mbonthe. N'na pa 'nɛ̱ n'na xu̱i̱ xøque ya dí oxma̱ xøts'e ra̱ dehe p'ʉ ja ra̱ ja̱the ngue bi thu̱ntra̱ barco. [26] Ma̱n'natho ngue xta̱ sä ra̱ nda̱te ha nná ma ngue dí̱ mma̱nna̱ hya̱. Porque i ja ngue dá du̱xca̱ ra̱ dehe 'mø i po yø dehe p'ʉ ha di thogui. Yø bɛ̱ ya ja ngue da̱ hyogui. Ma̱ mmi̱judíohe, ya ja ngue da̱ hyogui. Yø ja̱'i̱ ngue hi̱ngyø judío, ya ja ngue da̱ hyogui. Nu̱p'ʉ ja yø da̱ni̱hni̱ dí̱ mma̱nna̱ hya̱, ya ja ngue da̱ thogui. Dá guehyø ja̱'i̱ hi̱mma̱ ju̱ani̱ ngue yø hoga̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i, ya ja ngue da̱ hyogui. Nts'u̱tho p'ʉ ja yø da̱po di thogui. Nu̱p'ʉ ja yø ja̱the xta̱ thogui, nts'u̱tho ngue ga̱ tu̱. [27] Xa̱nhɛ̱nni̱tho na̱ ra̱ 'bɛfi dí øt'e, xa̱ndøngu̱ ra̱ n'ʉ xta̱ sä. Xa̱ngu̱ yø nni̱di̱ hi̱nga̱ mbongui̱ ga̱ n'a̱ha̱. Xta̱ sä ra̱ n'ʉ ngue ra̱ thu̱hu̱. Xta̱ sä ra̱ n'ʉ ngue ra̱ du̱the. Xa̱ngu̱ yø nni̱di̱ ngue nu̱'mø bi c'ʉgui te di si, ya hi̱ndi̱ si̱hmɛ̱. Nu̱p'ʉ ja yø da̱po, xa̱ngu̱ yø nni̱di̱ xta̱ sä ra̱ sɛ. Xa̱ngu̱ yø nni̱di̱ xta̱ sä ra̱ n'ʉ ngue hi̱n'yʉ ra̱ u̱lu ga̱ he. [28] A nu̱yá, i ja ma̱n'na ra̱ hya̱ ngue dí ʉnnga̱ ma̱ n'yomfɛ̱ni̱ ya. N'na pa ngu̱ n'na pa i tär'ma̱n'ʉ ma̱ mmʉi ngue hi̱ndí̱ pa̱di̱ te ga̱ 'yo yø 'yɛ̱c'ɛ̱i

rá m'mʉ'a n'nanni. [29] Nu'mø dá tingä p'ʉ
ha 'bʉhyø 'yɛc'ɛi ngue hinguí nzaqui yø
nt'ɛc'ɛi, 'nɛquí tu ma mmʉi tengutho ga
ndu yø mmʉi yø ja'i. Nu'mø ngue n'na
ra 'yɛc'ɛi bi thäti ngue bi 'yøtra ts'oqui,
asta 'bähra sibi ma mmʉi ngue'a ga ndu ma
mmʉi ngue te øt'ʉ to hätyø ja'i.

[30] I jatho ngue ga xi'ahʉ te dí øt'e, høntho
dí nne ga xi'ahʉ ngue nugui hinguí nza-
quigui. [31] Nuna te ra hya dí xi'ahʉ, Oja padi
ngue majuani te dí mma. Nuna Oja rá Papá
ma Hmuhʉ Jesucristo, guehna dí nnepe
ngue da t'ɛspabi para zantho na. [32] Nuna
ra häi madi manda ra dast'abi Aretas, ja
jap'ʉ ra hniní Damasco. Nu'a ra ts'ʉt'abi mi
'bʉp'ʉ ja ra hniní, guehna bi manda ngue bi
ma m'mädi ra nenihni. Nu hapʉ da hnuqui,
di mbɛnnguí ngue da joqui. [33] Pɛ nup'ʉ ja ra
ngu nmi 'bʉi, bi t'ɛca n'na ra canasta, bi ma
ma ca'miguí p'ʉ ja n'na ra ventana ní gop'ʉ
ja ra jado di thɛsra hniní. Ja dá pømp'ʉ,
janangue dá pongui.

12

[1] Hinte ga taha ngue ga mmansɛ ngue
xandønho ra hya dí mma. Man'na xanho,
ma ga mmanya yø hya bi 'yurcagui ra
Hmu Jesús, ga xi'ahʉ te dá nu. [2] Ya xi
'danyø pa ngue dí ɛc'ɛi ra Cristo. Ya
mmap'ʉ n'nɛ'ma goho njɛya, bi zixcagui
p'ʉ mahɛts'i bí 'bʉhra Hmu Jesús. Pɛ hindí
padi ngue'mø 'nɛhma do'yo bi ma, ogue
hin'na, hinda hønsɛ Oja padi hanja. [3] Nu'a
go pa'a ngue'mø 'nɛhma do'yo bi ma, ogue
hin'na. [4] Pɛ dí padi ngue gue'a ra Hmu bi
zixcagui p'ʉ bí 'bʉi. Ja dá øcä p'ʉ 'da yø hya
ngue hindi unna nt'ɛdi Oja ngue ga mma
hanja na ra hya bá xiqui. [5] Nuna ra hya
naya, mfadi ngue i sä ga ɛspabi na. Pɛ nuguí
hinguí sä ga n'yɛts'i ngue sä ga ɛna dí pasɛ
ra hya dí mma, nugä njuantho dí mma ngue
hinguí nzaquigui. [6] A nu'mø xinga ɛna ngue
ga mmansɛ ngue xanho te nná 'yo, da zä ga
mma. Hinda zä to da 'yɛnguí ngue himma
juani te ga mma. Pɛ hindí nne ngue to
da 'yɛnguí ngue dí ɛspasɛ ra hya dí mma.
Sinoque dí nne ngue guí nnuhʉ te nná 'yo,
'nɛ'a te ra hya guí øhmʉ, damí hyacsɛhʉ ra
güɛnda hanja.

[7] Nuya yø hya dá øde, tate ngue mazi-
hotho. Pɛ Oja hinguí nneque ngue guehya
yø hya gdá 'yɛxä ya. Janangue bi zʉca
n'na ra n'ʉ, tengutho 'mø ngue dra 'uini
bi nøgbagui p'ʉ ja ma do'yo ra zithu. [8] A
nuna ra n'ʉ na, nhyu ndi dá äpä ra Hmu
ngue da hyagagui. [9] Pɛ ra Cristo ɛngthogui:
"Høntho damí padi xanho ngue dadi ma'i.
Nugä hinga øthe'i n'namhma ngue di nɛquí
ngue hinguí nzaqui'i. Gue'a di nɛquí'a ngue
go guecä dadi 'da'i ra ts'ɛdi te guí øt'e", bi
'yɛnguí. Janangue dadi johyagä 'mø hinguí
nzaquigui. Porque gue'a guí nɛquí'a ngue
ra Cristo di 'dacra ts'ɛdi te dí øt'e. [10] Dadi
johyatho 'mø dí sä ra n'ʉ, ja'mø ts'ʉqui,
ja'mø hin'yʉ te ga si, ja'mø hinguí nne ha
da nugyø ja'i ngue sʉqui, ja'mø xandøngu
ra n'ʉ dí sä ngue rá 'bɛfi ra Cristo dí ørpe,
pɛ dadi johyatho. A nu'mø di nɛquí ngue
hinguí nzaquigui, ya man'natho di nɛquí
xanho ngue gue'a ra Cristo di 'dacra ts'ɛdi
te dí øt'e.

---

[11] Nup'ʉ nna bɛngä ya, xøgue ɛna gue
ya dí ya tengutho n'na ra ja'i ngue hinguí
pɛsrá sä ngue ɛspabi te ga ya. Pɛ nuna
ra hya dá ma, jatho ngue ga mma hanja.
Porque nu'ʉ yø xännbate ɛnguí ngue hinguí
ho te dí øt'e, hingá täjpahʉ yø hya. Uanguí
xtá nzä xquí xihmʉ ngue xanho te dí øt'e.
Guí pahmʉ ngue nuya yø xännbate guí
tɛnnbahʉ yø hya, guehya ɛna ngue tate
ngue yø representante ra Cristo ya. Pɛ
hapʉ go man'na da ha'a te di ntate yø
hya ya p'ʉya, porque nu'a ra hya pahya,
xquet'a gue'a ra hya dí pacä'a, madague'a
ɛnguí ngue hinte dadi mu'be. [12] Nu'mø
dambá m'mʉcä p'ʉ guí 'bʉhmʉ ngue dá
manna hya, bi nɛquí xandønho ngue rá
representantegui ra Cristo. Ngue'a rá 'bɛfi
ra Cristo dá ørpabi, dá hät'i da sɛti te gäma
hya mmanyø ja'i. A nuya yø milagro dá øt'e,
gue'a guí nɛquí'a ngue rá representantegui
ra Cristo. [13] 'Yo guí ɛmhmʉ ngue 'bʉtyø
'yɛc'ɛi i tate dí nnu mansu ngue'ahʉ, ngue
nugä hindá xi'ahʉ ngue xqui fäxcahʉ te
dí honi tengutho ør'mi'da yø 'yɛc'ɛi ngue
fäxqui te dí honi. ¿Ua guí ɛmhmʉ ngue
asta ga n'yo ndantyøhmugä ngue ga ä'a
mpunnbate ngue hinte dí xi'i gui fäxcahʉ
te dí honi?

[14] A nuyá, ya rá hyundi 'mø ngue ga
mmap'ʉ mahøn'a ya. Pɛ nu'mø dá map'ʉ,
hin tema mɛnyu dí ädi ngue gui 'dacjʉ.

Høntho dí ädi ngue gui̱ macjʉ. Porque ra papá'a̱ di ja ndummʉi ngue honna mɛ̱nyu̱ si yø basi̱. Hi̱ngue masque yø basi̱'ʉ go i pɛpate. [15] Di̱ njadä p'ʉya, di ho ma mmʉi dadi̱ mpɛfi conná ngue'a̱hʉ. Dí nne ngue nu̱ te dí øt'e, da 'yøt'a̱hʉ ra nho 'nɛ̱ i ja gampähä ngue ga ʉni̱ te dí pɛts'i ngue ga fäxa̱hʉ. Pɛ ɛ̱na man'na ngue dadi̱ ma̱'a̱hʉ, ɛ̱ntho gue gue'a̱ man'na ga ngohni̱ mmʉihʉ'a ngue hi̱nga ɛgadi̱ macjʉ.

[16] Guí pa̱hmʉ xa̱nho ngue ja'mø hi̱n'yʉ te ga honi̱, pɛ nu̱gä hi̱nte dí ä'a̱hʉ. Pɛ 'bʉ i'da ya ngue di yajpagui̱, ɛ̱ngui̱ ngue ra nthät'itho dí øt'a̱hʉ. [17] ¿Ua guí ɛ̱mhmʉ ngue 'bʉi toni̱ ja'i̱ dí pɛnhnä ngue da jʉc'a̱hʉ ra mɛ̱nyu̱? Nu̱'a, hi̱n'na'a. [18] Xi'mø ma pɛnhnä p'ʉ ra Tito ngue bi̱ ma di zɛngua'a̱hʉ, 'nɛ̱ bi̱ mɛ man'na ma cu̱hʉ, xina ra Tito, ¿ua bi 'yä'a̱hʉ ra mɛ̱nyu̱? Guí pa̱hmʉ xa̱nho ngue ra Tito bi 'yøt'e tengutho dí øt'e. Høntho bi̱ ne ngue nu̱na ra hya bi xi'a̱hʉ, da 'yøt'a̱hʉ ra nho. Pɛ hi̱n tema mɛ̱nyu̱ bi 'yä'a̱hʉ.

[19] 'Yo guí ɛ̱mhmʉ ngue nná manga̱ na ra hya na ngue høntho dí nnegä ngue gui̱ nnu̱ manhojʉ. Nu̱'a, hi̱n'na'a. Sinoque nu̱na ra hya nnecra Cristo ngue ga mma, guehna ra hya dí mmanna. 'Nɛ̱ dí nne ngue gue'a̱ Oja da nu̱ manho na ra hya dí xi'a̱hʉ. A nu̱ya ma zi cu̱'a̱hʉ, nu̱ya te gäma hya dí xi'a̱hʉ, dí honi̱ ngue ha di zajni̱ nt'ɛ̱c'ɛ̱hʉ. [20] Porque dí su̱ ngue nu̱'mø dá magä p'ʉ, nthambɛ̱ni̱tho ga ti̱n'a̱hʉ ngue hi̱ngdi 'yohʉ xa̱nho. Gadi̱ nsʉthohʉ, di 'bʉtyø zɛya, di 'bʉtyø cuɛ, di 'bʉ'ʉ di honi̱ ha di di̱nsɛ ra nho, di 'bʉtyø mambɛthani̱, di 'bʉtyø nemhya, di 'bʉ'ʉ dadi̱ 'yɛ̱ts'i̱, di 'bʉtyø 'yøt'i sʉi. Nu̱'a ra hya manho gui̱ nnehʉ gdá nyagä'be p'ʉya, ya hinga gue'a di̱ nja'a. Sinoque ra cuɛtho di̱ nja porque ga hɛc'a̱hʉ te gdi øthʉ. [21] Guehna ra hya dí sugä 'mø dá søngä p'ʉ guí 'bʉhmʉ naya. Nu̱ te gdi øthʉ, ga pɛsta ma sä p'ʉ ja rá hmi̱ rá dä Oja. Porque asta gara zongä 'mø dá padi̱ ngue nu̱'a ra nts'o xa 'yøt'a m'mɛt'o yø ja'i̱, hi̱ngui̱ nne da hyɛp'ʉ. Sinoque di 'yots'om'mäitho 'nɛ̱ nu̱'a te ra nts'o xa bɛnnba yø mmʉi yø ja'i̱ dadi siguetho.

13

[1] Ya rá hyu̱ ndi̱ ga mmap'ʉ ngue güi zɛngua'a̱hʉ ya. Nu̱'mø 'bʉi to nne di yaprá mmi̱'yɛ̱c'ɛ̱iui, mahyoni̱tho ngue di 'bʉ'i yoho ogue hyu̱ yø testigo ngue di ja majuani̱ ra hya. [2] Nu̱ya yø ja'i̱ xa 'yøtyø ts'oqui m'mɛt'o, co gätho mi̱'da yø ja'i̱, tengutho ra hya dá xi'a̱hʉ 'mø rá yondi̱ ma magä p'ʉ ya, a nu̱'mø dá magä p'ʉ ma̱høn'a ngue ga ma nu̱'a̱hʉ 'nɛ̱ ga ti̱ni̱ ngue gadi siguethohʉ ra nts'o, ya hi̱nni̱ mantho ga sɛti te gä guí øthʉ. [3] Ja guí pa̱hmʉ p'ʉ xa̱nho p'ʉya ngue gue'a ra Cristo di hacra ts'ɛdi'a ra hya ga xi'a̱hʉ. Porque ra Cristo hi̱nga 'nɛ̱'a di̱ nya manhuɛ̱hi̱ 'mø da zo'a̱hʉ'a, sinoque di̱ nya manzaqui'a. [4] Madague'a hi̱mbi̱ 'yudi̱ ngue ja rá ts'ɛdi 'mø mi̱ guatra pont'i̱, pɛ nu̱yá, ya i 'bʉi 'nɛ̱ i̱ n'youi rá ts'ɛdi Oja. Da guecä ya, xquet'a di̱ n'yo'be ra Cristo. A nu̱'mø dá magä p'ʉ, gue'a ra Cristo di hacra ts'ɛdi na ra hya ga xi'a̱hʉ, madague'a t'ɛ̱ngui̱ ngue dí ya manhuɛ̱hi̱ 'mø dí ya̱hʉ.

[5] Nu̱ te gni̱ 'yohʉ ya, dami̱ hyacsɛhʉ ra güɛnda ngue'mø dʉ xandønho ni̱ nt'ɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ ogue hi̱n'na. Dami̱ pa̱hmʉ xa̱nho ngue'mø guí n'yohʉ ra Jesucristo ogue hi̱n'na. A nu̱'mø hi̱nguí n'yohʉ ra Jesucristo, ya hi̱mma juani̱ ngue gyø hoga 'yɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ 'mø. [6] Nu̱gä dí ɛ̱na ngue di̱ n'yo ni̱ mmʉihʉ ngue majuani̱ dí n'yo'be ra Cristo 'mø dá nya̱hʉ, hi̱ngra nthätitho ga øt'a̱hʉ. [7] Dí äpä Oja ngue da 'yøt'e ngue hi̱nte mants'o da di̱n'na̱hʉ. Pɛ nu̱na ra hya dí mma, hi̱ndí honi̱ ha di t'ɛ̱ngui̱ ngue go dí øt'e ngue guí 'yohʉ xa̱nho, sinoque høntho dí nnegä ngue majuani̱ guí n'yohʉ xa̱nho. A nu̱gui̱, hi̱nte ja'a ngue ɛ̱ngyø ja'i̱ hi̱ngui̱ pømmanho te dí øt'e. [8] Nu̱na ra hya majuani̱, guehna dí honi̱ ha di nthaha. Hi̱ndí nne ga øt'a n'na ra hya nu̱'a di ts'onna ra hya na. [9] Janangue nu̱gui̱ dadi johyatho 'mø t'ɛ̱ngui̱ hi̱ndí ya manzaqui, høntho dí nnegä ngue da zɛdi xa̱nho ni̱ nt'ɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ. Nu̱gä zant'a dí mmat'Oja conná ngue'a̱hʉ ngue da bømmanho ni̱ nt'ɛ̱c'ɛ̱hʉ, hi̱nda t'ɛ̱n'a̱hʉ ngue te dadi 'bɛdi. [10] Hante ngue ga mmagä p'ʉ ga ma zɛngua'a̱hʉ, dí otra carta ja ua ngue ga pɛnnbʉ. Nu̱na ra carta dá ot'i, i ya manzaqui n'namhma ngue xamhmatho ya hi̱mma hyoni̱ ga nya manzaqui 'mø dá magä p'ʉ ngue ga nya̱hʉ. Nu̱gä, nu̱na ra 'bɛfi bi 'dacä Oja, guehna dí øt'ä na. Nu̱gä dí honi̱ ha di zɛhni̱ nt'ɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ. Hi̱ngue masque dí honi̱ ha gdá japyø hya ngue ga ɛn'a häi te gni̱ 'yohʉ.

[11] A nu̱ya ma zi cu̱'a̱hʉ, Oja da mäxa̱hʉ

ya. Dąmi hyomhmʉ rą nho gdi n'yohʉ. Oją
dą hyut'ą ni mmʉihʉ. 'Nɛ dąmi mmądi
n'na ngu n'na'ąhʉ. Nu'mø ngue ja rą
nju̱n'mąhyą, dąmi nhojpąhʉ. Nu'mø ngue
ngu'ą gui 'yøthʉ, ya gue'ą rą́ pähä Oją gui
'yørpąhʉ p'ʉya. Nu̱ną Oją p'ʉya hinha di
hyɛc'ąhʉ.

12 Dąmi nzɛngua xąnho n'na ngu
n'na'ąhʉ. Di nɛqui xąndønho ngue gądi
ncuhʉ. 13 Gätho mą cuhʉ 'da'igu mą
nt'ɛc'ɛihʉ i ja, i pɛn'nąhʉ rą nzɛngua.

14 Di jąp'ąhʉ ną mą Hmuhʉ Jesucristo
ngue dą dinni mmʉi ngue di mą'ąhʉ.
'Nɛhrą Espíritu Santo dą 'yøt'e ngue dą dinni mmʉi ngue gui n'yohʉ'ą. Dą ngut'ątho.

Gálatas
Ja ua ra carta bi 'yo'tra Pablo, ngue bi mɛnnba yø 'yɛc'ɛi Galacia.

1 Nugä drá Pablo, rá representantegä ra
Jesucristo. Hingra ja'itho rá ts'änni ngue
drá representantegä. 'Nɛ hinjonni ja'i da
øni ngue da t'ɛmbi bi 'yɛxcagui. Nu'a bi
'yɛxqui, guehna ra Jesucristo co 'nɛhna Oja
ma Papáhʉ nuna bi 'yøt'e ngue bi bɛnnate
ra Jesucristo 'mø mi du. 2 Nugä ya, co
'nɛhya ma zi cuhʉ dí n'yogä'be ya, dadi
zɛnguagähe'ʉ yø 'yɛc'ɛi di mpɛti p'ʉ ja yø
hnini ngue ra häi Galacia. 3 Nuna Oja ma
Papáhʉ co 'nɛhna ma Hmuhʉ Jesucristo,
dí nne ngue di jap'ahʉ 'nɛ da hyut'a ni
mmʉihʉ.
4 Nuna ra Jesucristo bi nesɛ ngue bi tho
conná nguehma ts'oquihʉ para ngue da
gʉgahʉ p'ʉ ja ra nts'o ja ua ja ra ximhäi.
Nuna Oja ma Papáhʉ, go rá ts'änni'a tengue
bi thohra Cristo na. 5 Janangue ma ga
ɛspahʉ Oja hangu ra pa. Da ngut'atho.

---

6 Nuna rá mate ra Jesucristo bi 'dacjʉ,
Oja bi 'yøt'e ngue bi dimma mmʉihʉ
ngue nzongahʉ Oja ngue ga ɛc'ɛihʉ ra
Cristo. A nuyá, dadi 'yøthogä hanja ngue
n'nahmantho guí nne gui hyɛhmʉ p'ʉ Oja,
guí nne gui tɛnhnʉ mi'da yø hya t'ɛmbi
ngue ra hoga 'da'yo hya. 7 Pɛ nu'a majuani
ngue ra hoga 'da'yo hya, hinguí yoho, hyu
ja'a, sinoque høndą n'na. A nuyá, 'bʉi to
øt'e ngue di 'yot'itho ni mmʉihʉ, i nne da
männa hoga 'da'yo hya ngue te bi 'yøtra
Cristo. 8 Pɛ nuyá, madague'a da guecsɛgähe,
ogue n'na ra anxɛ di 'yɛ mahɛts'i da øni
ngue da xi'ahʉ man'na ra hoga 'da'yo hya
ngue hinda 'da'iguui na ra hya ya xtá xi'ahe,
nuna n'nan'yo ra hya da ma, da ma ra
castigo na. 9 Ya xtá xi'ahʉ m'mɛt'o, 'nɛ
mahøn'a ga mmangä ya. Nu'mø to da
xi'ahʉ man'na ra hoga 'da'yo hya hinda
'da'iguui na ra hya ya guí ɛc'ɛihʉ, nuna
n'nan'yo ra hya da ma, da ma ra castigo na.
10 Co nuna ra hya naya, ¿ua da zä gui
'yɛmhmʉ ngue dí hongä ra hya ha di nu
manhogä yø ja'i? Nu'á, hin'na'a. Dí nne
ngue gue'a Oja da nu manhogui. Nugä
hinna mangä ya yø hya ya, ngue di nu
manhogyø ja'i. Nu'mø gdi hongä ra hya
ngue da gue'a te nnu manho yø ja'i ga mma,
ya hingrá mɛfigä ra Cristo 'mø.

---

11 Ague ma zi cu'ahʉ, dami pahmʉ ngue
nuna ra hoga 'da'yo hya dadi øt'ahʉ, hingra
ja'itho rá ts'änni na. 12 Hinjonni ja'i dá
mɛpyagä te bi ma, 'nɛ hinjonni ja'i xänngui
te dí mma. Hinda hønsɛ ra Jesucristo bi
jaqui ngue dá pacä na ra hya na.
13 Ya xcá 'yøhmʉ te 'bɛ'a nmará n'yogä
m'mɛt'o ngue'mø nmi tɛnnä yø nt'ɛc'ɛi yø
judío. Guí pahmʉ ngue janjuani hinmi
säyagä dí honi ha gda sʉcä'ʉ yø ja'i Oja.
Porque nmi nnegä ngue xøgue xtí m'mɛhna
ra hoga 'da'yo hya na. 14 Nu'a rá nt'ɛc'ɛi
yø judío mi ja, man'na tate ngue nmi
ɛc'ɛigä'a ngue'ʉ mi'da ma mmijudíogähe
'da'igu ra pa dí 'bʉhme. Nugä man'na xtá
øt'ä xanho'a te ra costumbre mani n'yo
ma mboxitahʉ. 15 Nuna Oja bi 'dacrá mate
ngue bá huanngui hante ngue gá m'mʉi.
'Nɛ bi zoqui ngue ga øtra 'bɛfi bi 'daqui.
16 Porque bi ne Oja ngue dá mpacä'be'a rá
Ts'ʉnt'ʉ, n'namhma ngue da zäp'ʉ ga xicä
yø ja'i hingyø judío te'o na rá Ts'ʉnt'ʉ Oja.
A nugä p'ʉya, hinjonni ja'i dá änni te ja
ngue ga øt'e. 17 'Nɛ hinga 'bet'o dá magä p'ʉ
Jerusalén ngue xca xädi te mi xännbate'ʉ
yø representante ra Cristo bi 'yɛxa m'mɛt'o
hante ngue da 'yɛxqui. Sinoque dani mpagä
p'ʉ ja ra häi Arabia. 'Dámba pengä p'ʉya,
mahøndá ɛcä p'ʉ ja ra hnini Damasco. 18 Mi
tho'a nhyu jɛya p'ʉya, ja dá magä Jerusalén
ngue dá nyagä'be ra Bɛdu. Pɛ hønda
n'nɛ'ma cʉt'a dá m'mʉcä p'ʉ mi 'bʉ'a. 19 'Nɛ
hinjom mi'da ni representante dá nyagä'be,
hinda høndra Jacobo nu'a rá n'yohʉ ma
Hmuhʉ Jesucristo dá nugä p'ʉ. 20 I pa Oja
ngue majuani na ra hya dí xi'ahʉ.
21 M'mɛfa p'ʉya, dani mpagä p'ʉ ja ra
häi Siria, 'nɛp'ʉ ja ra häi Cilicia. 22 A nu'ʉ
yø ja'i ɛc'ɛi ra Cristo di mpɛti p'ʉ ja yø
hnini ngue ra häi Judea, tobe hinga n'na
ndi dadi nnugähe'ʉ. 23 Høntho nt'øde te
hma ngue ɛnyø ja'i: “Nuna ra n'yohʉ mi
honi ha di zʉhyø 'yɛc'ɛi 'mø man'na ra pa, a
nuyá hmanya ngue guehna xihyø ja'i ngue
da 'yɛc'ɛi'a ra Cristo nuna hinmi nnepe da
'yɛc'ɛi yø ja'i m'mɛt'o”. 24 Janangue ɛspabi
Oja yø ja'i, porque nuna Oja bi hyät'i bi
pärcagui ma mmʉi.

2

1 Mi gua'a rá 'dɛ'ma goho ra jɛya p'ʉya,
mahøndá magä Jerusalén. Dá mɛgä'be ra
Bernabé conna Tito. 2 Dá magä p'ʉ, porque
Oja bi 'yurcagui, bi neque ngue ga mmagä
Jerusalén. Bi mpɛti'ʉ 'bɛt'o ra hya p'ʉya
ngue dá nyahe. Dá xicä'ʉ p'ʉya hanja na
ra hoga 'da'yo hya dadi øtä yø ja'i hingyø
judío. Dá ne ngue da fadi ngue 'da'igu
ra hya dí xihme yø ja'i. Porque dá negä
ngue hindi nts'onna ma 'bɛfi ya xtá øt'e,
'nɛ nimantho dadi mpɛfi. 3 Pɛ majuadi dá
nyahe, bi hnu manho na ra hya dá ma.
Nuna ra Tito ma n'yogä'be hingui n'youi ra
hmɛpya ngue ra circuncisión. Pɛ ya himbi
ma ma jats'ɛdi ngue di njapi tengutho man-
na ley ga 'yo yø judío. 4 Høndi 'da yø ja'i
mi 'bʉp'ʉ ngue himma juani yø 'yɛc'ɛi, bi
nepe ngue xta hmɛpya na ra Tito. Pɛ nuyá,
guehya yø ja'i cuatyø 'yɛc'ɛi ya, i honi ha di
zʉrca ma guahʉ ngue da zäp'ʉ di yajpahʉ
m'mɛfa ngue hindí øthʉ'a te gä mmamp'ʉ
ja ra ley. Porque ya dí ɛc'ɛihʉ ra Cristo.
'Nɛ guehya yø ja'i di ja ts'ɛdi ngue ga øthʉ
te gä mmamp'ʉ ja ra ley ya. 5 Pɛ nuna
ra hya mmanya, hinga n'na ne dí ørpähe
masu. Porque nuna ra hoga 'da'yo hya ya
guí ɛc'ɛihʉ, guehna ra hya ngue majuani na,
ya hinda zä to di pädi.

6 Nu'ʉ yø 'yɛc'ɛi 'bɛt'o ra hya, hindi
mportagä 'mø ngue 'bɛt'o ogue hin'na,
porque nup'ʉ ja rá hmi rá dä Oja, ya himma
hyɛts'i yø ja'i p'ʉ. Pɛ nu'ʉ 'bɛt'o, hin tema
hya bi xiqui ngue da 'yɛngui hinga gue'a ra
hya dí mma. 7 Hante gue bi mmɛyasɛ ngue
Oja di färcagui rá hoga 'da'yo hya ngue ga
xihyø ja'i hingyø judío. A nuna ra Bɛdu bi
ma mafäti ra hoga 'da'yo hya da xihyø ja'i
ngue yø judío. 8 Porque guesɛ Oja bi 'yɛxra
Bɛdu ngue drá representante ra Cristo p'ʉ
ha 'bʉhyø judío. Pɛ xquet'a bi 'yɛxqui ngue
drá representantegä ra Cristo p'ʉ 'bʉhyø
ja'i hingyø judío.

9 Jananguе nuya hyu nc'ɛi ya, ra Ja-
cobo, ra Bɛdu, ra Xuua guehya 'bɛt'o p'ʉ
Jerusalén, bi bahya p'ʉya ngue Oja bi ne
ngue di tocagä ra mmɛnthi ngue ga øt'ä na
ra 'bɛfi na. Ya dá mbɛnnba 'yɛhe p'ʉya,
guehna ra hmɛya na ngue jaje ra acuerdo
na te ra 'bɛfi ga øthe. Bi ts'ännbʉya ngue
ga mmɛgä'be ra Bernabé, ga ma mangä'be
ra hoga 'da'yo hya p'ʉ 'bʉhyø ja'i hingyø
judío. A nuya dá nyagähe p'ʉya, guehya
da xihra hoga 'da'yo hya ya yø judío ya.
10 Hønda n'na ra hya bi sicä'be p'ʉya, ngue
hinda ma mapumbɛni yø hyoya, da 'bäts'i
te honi. Pɛ nuna ra hya na, hinga ja dí
mbɛnngagui, ya zant'a dadi ja nduममʉi
ngue da 'bäts'i te honyø hyoya.

---

11 M'mɛfa p'ʉya, ya dí 'bʉcä p'ʉ ja ra hnini
Antioquía, xquet'a bi zøp'ʉ ra Bɛdu. Mi ma
njammi pa p'ʉya, bi 'yɛhra pa ngue hinni
'yup'ʉ te bi 'yøtra Bɛdu. Jananguе yø hmi
yø dä yø ja'i p'ʉ dá hɛjpi te øt'e. 12 Rá
mʉditho xanho te bi 'yøtra Bɛdu. 'Dap'ʉ
bi nsihmɛui yø 'yɛc'ɛi hingui n'youi ra
hmɛpya di njapyø judío. Mi zø i'da yø ja'i
bá nɛxpʉ 'bʉhra Jacobo, guehya yø ja'i di
ja ts'ɛdi ngue da hmɛpya gätho yø 'yɛc'ɛi
hingyø judío ya. Mi zøhya p'ʉya, ra Bɛdu
bi zu ngue da ts'ʉi, jananguе bi 'uep'ʉ
'bʉhyø 'yɛc'ɛi hinga mhmɛpya. 13 Nuya
mi'da yø judío ngue ya yø 'yɛc'ɛi p'ʉya,
xquet'a 'nɛhya bi 'yøt'e tengutho øtra Bɛdu
ya ngue bi nsu, bi 'uep'ʉ 'bʉhyø 'yɛc'ɛi
hinga mhmɛpya. Co 'nɛhna ra Bernabé bi
ntɛt'i te øtra Bɛdu. 14 Nu'mø ma nugä te øtra
Bɛdu p'ʉya ngue ya himma juani ngue gue'a
te mmanna hoga 'da'yo hya ga 'yo, yø hmi
yø dä yø 'yɛc'ɛi p'ʉ dá hɛjpi, dí ɛmbi: "Ague
Bɛdu, nu'i grá judío, pɛ asta 'nɛsɛ'i, ya xcá
hyɛp'ʉ 'da yø hya mmamp'ʉ ja ra ley ga 'yo
yø judío. Ya guí øt'e tengutho yø 'yɛc'ɛi
hingyø judío. ¿Hanja ya ngue ja guí nnepe
da 'yɛn'ʉ yø 'yɛc'ɛi hingyø judío ngue jatho
ga øthʉ te gä mmamp'ʉ ja ra ley ga 'yo yø
judío ya?" dí ɛmbi.

---

15 Dí nne ga xi'a n'na ra hya ya te'o
gätho ya ma mmijudíohʉ. A nujʉ, hinna
'bʉhmʉ'a ngue ra ts'oqui ga øthʉ tengutho
øtyø ja'i hingyø judío. 16 Pɛ dí pahmʉ ngue
nu'a di nhohma ts'oquihʉ, hinga gue'a
ngue ga øthʉ te mmamp'ʉ ja ra ley ga
'yo yø judío'a. Nu'a di nhohra ts'oqui,
gue'a ngue da t'ɛc'ɛi ra Jesucristo'a. A
nu yø ja'i hingyø judío ya ɛc'ɛi ra Cristo
ya, pɛ xquet'a 'nɛcjʉ ya dí ɛc'ɛihʉ na ra
Jesucristo ya. 'Nɛ guehna di nhohma
ts'oquihʉ na ngue dá ɛc'ɛihʉ ra Cristo,
hingue masque bi nhohma ts'oquihʉ ngue

xcá øthu te mmamp'u ja ra ley ga 'yo ma
mmijudíohu. Porque hinjonda bøni ngue di
nhohrá ts'oqui ngue da 'yøt'e te mmamp'u
ja ra ley. 17 A nuyá, ya dí ɛc'ɛihu ra Cristo
ngue di nhohma ts'oquihu. Pɛ mi'da yø
ja'i ɛmbi ngue ra ts'oqui dí øthu ngue hindí
øthu te gäma hya mmamp'u ja ra ley. ¿Ua
sä da 'yɛnya yø ja'i ya ngue nu'a te ra hya bi
xänngahu ra Cristo, ya i 'yøt'a ngue ga øthu
ra ts'oqui? Nu'á, hin'na'a. 18 A nuyá, ya xtá
mangä ngue hingui ja rá ts'ɛdi ra ley ngue di
nhohra ts'oqui. Xi'mø hønga 'bät'i, ga ɛmbi
ngue ja rá ts'ɛdi ra ley, ya himma juani ngue
bi nhohma ts'oquigä 'mø. 19 Pɛ ya hinni
mantho ngue ja rá ts'ɛdi ra ley ya, porque
ya bi nja'a ra castigo mi mmanna ley. Nugä
tenguṯho 'mø bi hyogä ra ley. Nuyá, ya
gdá 'bu'a ngue ga tɛn'na Oja. 20 Nu'mø mi
ma macuat'i ra pont'i ra Jesucristo, 'nɛqui
dí ør'ma güɛnda ngue ya bi ncuarcagui ra
pont'i. Nuya hindí sänsɛ te nna 'bui, hønt'a
ra Cristo o ma mmuigä ya. A nuyá, mɛnte
ra pa dí 'bucä ua ja ra ximhäi, hønt'a rá
Ts'unt'u Oja dí ɛc'ɛi ya. Nuná, di maqui
'nɛ bi ndäsɛ ngue bi tho conná ngueque.
21 Nuna rá mate Oja bi 'daqui, hindí nne ga
joni. Xi'mø ngue da gue'a ra ley ga 'yo yø
judío di nhohrá ts'oqui ra ja'i, ya säditho bi
du ra Cristo 'mø.

3

1 Ague gyø mmɛnguhu p'u ja ra häi
Galacia, rá nzɛgui ma'bɛdi ni mmuihu.
¿Hanja ngue gadi n'uni thä'ahu ngue hin-
guí ɛc'ɛihu na ra hya majuani? Ni hmi ni
dähu p'u dá mangähe na ra hya na ngue ra
Jesucristo bi 'dømp'u ja ra pont'i. ¿Ua ya gá
pumbɛnihu na ra hya naya? 2 Ya guí pahmu
xandønho ngue Oja bá pɛn'nahu ra Espíritu
Santo ngue gá 'yɛc'ɛihu ra hoga 'da'yo hya
bi si'ahu. Himbi 'bɛn'nahu na ra Espíritu
Santo ngue gá 'yøthu'a te gä nt'ot'i p'u ja ra
ley. 3 ¿Mba hanja'a ni m'mɛmmui guí øthu?
Ya guí pahmu ngue gue'a ra Espíritu Santo
bi 'da'ahu ra 'da'yo te. Pɛ nuya guí ɛna ngue
gui hyonsɛ ha di gommanho te gdi n'yohu
ya. 4 Ya xangu ra n'u xca sähu ngue guí
ɛc'ɛihu ra Cristo. ¿Ua hinte ni bøntho'a ya?
Pɛ dí ɛna ngue ja te ni bøn'a. 5 Dami pahmu
hanja ya ngue Oja bá pɛnhna Espíritu Santo
ngue bi 'yøtyø milagro p'u guí 'buhmu.
Nguna gá nuhu ngue bi nja rángue gá 'yɛc'ɛi
ra hoga 'da'yo hya bi si'ahu. Pɛ hin'i nja na
te gá nuhu ngue gá 'yøthu'a te gä nt'ot'i p'u
ja ra ley.

6 Tenguṯho dí xi'ahu ya, nguna nt'ot'i p'u
ja ra Maca Libro ngue ɛna: "Ra Abraham
bi 'yɛc'ɛi ngue di nja'a te ra hya xi xi
Oja. Nu'a i 'yɛc'ɛi p'uya, Oja bi hojpabi rá
ts'oqui", i ɛna. 7 Janangue dami pahmu ya
ngue nu'u nnøpa mbom'mɛto ra Abraham,
guehya yø ja'i ja yø nt'ɛc'ɛi ya. 8 Nup'u ja
ra Maca Libro, ya manjam'møtho nt'ot'i ra
hoga 'da'yo hya ngue 'nɛ'u yø ja'i hingyø
judío di nhohyø ts'oqui 'mø bi 'yɛc'ɛi Oja.
Porque ngu'a bi man'Oja bi nyaui ra Abra-
ham ngue bi 'yɛmbi: "Conná ngue'a'i gätho
yø ja'i 'bucua ja ra ximhäi da ma majapi", bi
'yɛmbi. 9 Nu ra Abraham bi 'yɛc'ɛi Oja, 'nɛ
Oja bi japi. A nuyá, nu to gä da 'yɛc'ɛi Oja,
Oja di japi tenguṯho ra Abraham.

10 Nu to gä ɛna ngue di nyan'a ngue da
'yøt'e te gä nt'ot'i p'u ja ra ley, da tho ra
castigo ra ja'i. Porque nt'ot'i ra hya ngue
ɛna: "Nu to hingui øt'e para zantho'a te
gätho nt'ot'i p'u ja ra ley, gue'a da tho ra
castigo'a". 11 Pɛ dí pahmu ngue nu ra ja'i
ɛna ngue da 'yøt'e gätho'a te mmamp'u ja
ra ley, hinga gue'a di hojpabi Oja'a. Porque
ra Maca Libro i ɛna: "A nuya to bi 'yɛc'ɛi Oja,
guehya di hojpabi ya, 'nɛ di unna 'da'yo te".
12 Ya hinte ni bøndrá nt'ɛc'ɛi ra ja'i nu'a ɛna
ngue di nyan'a ngue da 'yøt'e te mmamp'u
ja ra ley. Porque nt'ot'i p'u ja ra ley ra hya
ngue ɛna: "Nu ra ja'i hinte di 'bɛdi da 'yøt'e
gätho'a te mmamp'u ja ra ley, hønt'a ra ja'i
di t'unna 'da'yo te'a".

13 A nuyá, ya hinga thomhmu ra castigo
mmamp'u ja ra ley ya. Porque ra Cristo, ya
bi thohra castigo conná nguecju'a. Nup'u ja
ra Maca Libro i ɛmp'u: "Nu ra ja'i macuati
ra za, ya ra castigo thogui". 14 Ra Cristo bi
thohra castigo conná nguecju n'namhma
ngue hinga høndra Abraham di nthɛui rá
japi Oja, sinoque xquet'a 'nɛ'u yø ja'i
hingyø judío di nthɛui. Janangue ya di nja'a
te ra hya bi yat'a Oja, nu to gä dí ɛc'ɛihu ra
Jesucristo, ya dí n'yohu ra Espíritu Santo.

---

15 Ague ma zi cu'ahu, nuna ra hya ga
mmangä ya, gdá hyɛjpahu'a te øtyø ja'i.
Nu n'na ra n'yohu ngue'mø øt'ui n'na ra
cohi rá mmic'ɛiui, 'nɛ bi firma ra sucua

da nangui, ya hinda zä to da xotra hya bi nja, ni xinda zä ngue to da hyuts'i te nt'ot'i. 16 Nuna Oja bi yarpabi n'na ra hya ra Abraham co 'nɛ'a rá mbom'mɛto bi tɛrpap'ʉ. Pɛ hinte mmamp'ʉ ha nt'ot'i ra hya ngue da 'yɛna "yø mbom'mɛto" tenguto 'mø di mma ngue xtángu. Sinoque n'na nc'ɛitho'a mmamp'ʉ, guehna ra Cristo na p'ʉya. 17 Tenguto ra cohi øtyø ja'i, xquet'a Oja bi gohmi n'na ra cohi ra Abraham, 'nɛ bi yarpi ngue di nja'a te bi xifi. Mi tho'i 430 njɛya, bi t'unna ley ra Moisés, pɛ himbi nts'onna ra cohi mi jaui Oja ra Abraham. Nuna ra hya ya xi ma mayat'i, di njahma na. 18 Xi'mø hønt'ʉ to øt'e te gä di manda ra ley di t'unna njapi, ya himma hyoni tema hya di yarcahʉ Oja 'mø. Pɛ ra Abraham bi yarpabi Oja ngue di unná njapi, 'nɛ bi unni.

19 Pɛ ¿hanja ngue bi nja na ra ley 'mø? Bi un'Oja na ra ley para ngue da bahyø ja'i te 'bɛ'a ra ts'oqui øtyø ja'i. 'Nɛ bi nja rá ts'ɛdi na ra ley asta gue'mø mi m'mʉ'a rá mbom'mɛto ra Abraham. Nuná, bá ts'ännbi ngue da 'yøt'a te ra hya mayat'i ngue di nja. Nuna ra ley na, yø anxɛ bi ma hanja, jananngue ra Moisés bi xihyø ja'i na ra hya bi manyø anxɛ. 20 Pɛ nu'mø mi nyaui Oja ra Abraham ngue bi yarpabi na ra hya na, hinga 'be bi hyonna pøngahya, sinoque bi nyasɛui.

---

21 ¿Ua sä ga ɛmhmʉ ngue nuna ra ley bi 'yotra Moisés di njunt'ui na te ra hya bi yat'a Oja? Nu'á, hin'na'a. Porque hin tema ley di ja ngue da hyät'i da 'yøtra ja'i te gä di manda para ngue di t'unna 'da'yo te ra ja'i. 22 Pɛ nt'ot'i p'ʉ ja ra Maca Libro ngue gätho yø ja'i xa mbɛnt'ui ra ts'oqui. Jananngue dí pahmʉ ya ngue hønt'ʉ to ɛc'ɛi ra Cristo di nthɛui'a te xa yat'a Oja ngue di un'ʉ to bi 'yɛc'ɛi.

23 Hante ngue da zøcua ra Cristo, gue'a ra ley madi manda yø ja'i. Bi nja rá ts'ɛdi na ra ley na, asta gue'mø ma pahmʉ ngue gue'a ra Cristo ga ɛc'ɛihʉ ngue di nhohma ts'oquihʉ. 24 Nuna ra ley bi nøpa mädi yø ja'i, ngue di ndäpyø ja'i ra Cristo 'mø mi zøhø. A nu to da 'yɛc'ɛi na ra Cristo p'ʉya, ya di nhohrá ts'oqui ra ja'i. 25 A nuyá, ngue dí ɛc'ɛihʉ ra Cristo, ya hinni mantho di mandagahʉ na ra ley mi fäcjʉ ya.

26 Rángue dí ɛc'ɛihʉ ra Jesucristo ya, ya yø basigahʉ Oja ya. 27 A nuyá, nu to gä bi nxixya 'mø mi 'yɛc'ɛi ra Jesucristo, guehya ga 'yo tenguto i n'yo ra Cristo ya. 28 Ya hindi mporta ngue'mø grá judío ogue hingrá judío; 'bʉhni hmu ogue hinjo'o ni hmu; ogue grá n'yohʉ ogue grá xisu. Porque nu'mø ya gä guí n'yohʉ ra Jesucristo, ya n'na hyatho gui jahʉ'a. 29 Nu'mø ngue guí n'yohʉ ra Cristo, ya gue'ahʉ yø mbom'mɛto ra Abraham. 'Nɛ di toca'ahʉ na te xa yat'Oja ngue di uni.

4

1 Ya guí nnuhʉ ngue nu'mø rá ngüɛtho n'na ra ts'ʉnt'ʉ ja ngue da gohmi n'na ra erensia, 'da'iguudui n'na ra hmiqui, madague'a ngue rá mmɛti gätho. 2 Porque 'bʉhyø ja'i di ncarga ngue da märpabi te pɛts'i asta gue'mø bi zønna pa da zännbabi rá papá ngue di ndäpi. 3 Di njathʉ p'ʉya. Hante ngue ga pahmʉ hanja na ra Cristo, dá ja ndummʉi ngue ga øthʉ'ʉ yø costumbre ga 'bʉhyø ja'i ua ja ra ximhäi. 4 Pɛ nu'mø mi zønna pa bá sän'na Oja ngue bá pɛnhua rá Ts'ʉnt'ʉ, bi øn'a n'na ra xisu. Nuna ra Ts'ʉnt'ʉ na, bi 'yøt'e te mmamp'ʉ ja ra ley ga 'yo yø judío. 5 Bí 'yɛhɛ ngue go bi tho'a ra castigo mi ja ga thohmʉ tenguto di manda ra ley. Jananngue nuyá, ya guecjʉ yø basigahʉ Oja ya.

6 A nuya ngue ya yø basigahʉ Oja, nuna Oja conná Ts'ʉnt'ʉ bá pɛnhna Espíritu Santo p'ʉ ja ma mmʉihʉ ngue ga n'yohʉ. 'Nɛ guehna ra Espíritu Santo bi bɛnnbi te mmanna ja'i 'mø xi Oja ngue ɛmbi: "Ma Papá'i Oja". 7 Jananngue nuyá, ngue ya yø basigahʉ Oja ya, ya hindí 'bʉhmʉ tenguto n'na ra hmiqui. A nu'mø ngue ya yø basigahʉ Oja, tenguto n'na ra basi ja rá erensia, di njathʉ p'ʉya, di tocagahʉ'a te di un'Oja rángue dí ɛc'ɛihʉ ra Cristo.

---

8 Nu'mø yø pa xa thogui ngue hinmani pahmʉ Oja, gue'ʉ yø dahmu ngue himma juani Oja gmi nnøpa hmuhʉ ngue gmi thannehʉ. 9 A nuyá, ya guí pahmʉ Oja ya, ogue man'na xanho, bi ba'ahʉ Oja. ¿Hanja ngue ya guí nne gui hyɛhmʉ p'ʉ Oja ya, mahønguí nne gui 'yɛc'ɛihʉ'ʉ yø costumbre hin tema ts'ɛdi di ja? 10 Porque guí suphʉ yø pa di costumbra yø ja'i ngue supi. Nu'mø ra

t'ʉsna guí suphʉ. Njɛya, njɛya i ja mi'da yø pa guí suphʉ. 11 Ya xangu ra 'bɛfi xtá øt'e ngue dí xän'nahʉ ra hya. Guehna dí sugä naya ngue di nts'onna ra hya na.

12 Ague ma zi cu'ahʉ, dami 'yøthʉ tengutho dí øt'ä ngue hindí øt'ä'ʉ yø costumbre yø judío ya. A nugä dí øt'ä tengutho gmi øthʉ m'mɛt'o. Pɛ nugä dí ɛna ngue hinguí sʉcjʉ tengue dí øt'e. 13 Guí pahmʉ ngue nu'mø rá mʉdi ma magä p'ʉ guí 'bʉhmʉ, dá xi'ahʉ ra hoga 'da'yo hya, nugä nmadi hyɛnni. 14 'Nɛ nu'a ra n'ʉ nmi hɛmbä, xanhɛnnitho ha xtí zä xca nyahʉ. Pɛ nu'ahʉ p'ʉya hinga 'yɛmhmʉ ngue hinda zä ga nyahʉ, ni xinga fɛscathohʉ ra hya dá mangä. Hante gue co n'na ra pähä guí 'yøhmʉ ra hya dá mangä, tengutho 'mø di 'bäp'ʉ n'na rá anxɛ Oja ngue da zo'asɛhʉ, ogue tengutho 'mø di 'bäsɛ p'ʉ ra Jesucristo da zo'ahʉ, gá jajʉ p'ʉ. 15 ¿Hapʉ gá 'yɛmhmʉ'a ra pähä bi nja'ahʉ'a ra ora dá xi'ahʉ ra hya? Conque dí pacä ngue nu'a ra 'bäxte guí nne xqui 'yørcahʉ, nu'mø di sä asta ni dä guí nne xqui hyai ngue xqui 'dacjʉ. 16 Xiya, asta guí nne gui 'yøt'e ngue ma nsʉihʉ ya ngue njuantho dí xi'ahʉ na te majuani.

17 A nuya mi'da yø ja'i ɛmmɛi nne da mäxahʉ, pɛ hingra nho nne da 'yøt'ahʉ ya. Sinoque høntho nne ya ngue gui hyɛgahʉ p'ʉ, i nne ngue go gui tɛnhnʉ'a ra hya mmanya. 18 Pɛ ya xanho ngue'mø to nne da mäxahʉ, pɛgue ya da n'yo'a ngue ra nho da 'yøt'e. A nugä xquet'a dí nne ga fäxahʉ, pɛ hinga høn'mø dí 'bʉp'ʉ guí 'bʉhmʉ dí nne ga fäxahʉ, sinoque hangu ra pa dí nne ga fäxahʉ. 19 Ague ma basi'ahʉ, tengutho n'na ra xisu 'mø ja ngue di ønná basi sä ra n'ʉ, di njadä p'ʉya, mahøndi sä ra n'ʉ co nu'ahʉ asta gue'mø gui 'yøthʉ tengutho bi 'yøtra Cristo. 20 Nugä hindí sani ngue gdi 'bʉcä p'ʉ guí 'bʉhmʉ ya ngue ga nyasɛhʉ, n'namhma ga nnu ha gda japä'a ra hya si'ahʉ. Porque nuyá, janjuani hindí padi te ga øt'e co nu'ahʉ.

---

21 Nu to gätho nne da 'yøt'e te gä nt'ot'i p'ʉ ja ra ley ga 'yo yø judío, dami xicjʉ ya. ¿Ua hinjam'mø guí øhmʉ'a ra hya nt'ot'i p'ʉ ja ra libro ngue ra ley? 22 Ya guí pahmʉ ngue nt'ot'i ngue ra Abraham bi m'mʉ'i yoho yø ts'ʉnt'ʉ. Nuna n'na rá ts'ʉnt'ʉ, rá ts'ʉnt'ʉ n'na ra xisu ngue ra gʉnitho. Nuna man'na rá ts'ʉnt'ʉ, rá ts'ʉnt'ʉ na ra xisu ngue ra mmɛnnigu. 23 Nuna ra xisu ngue ra gʉnitho, hingra 'yabasi na, jananguе bi m'mʉhrá basi. Pɛ nuna ra xisu ngue ra mmɛnnigu, mará 'yabasi, guesɛ Oja bi yarpabi ra Abraham ngue bi m'mʉhrá basi na. 24 Ja ua yø hya mahyɛqui. Nuya yoho yø xisu ya, guí nhyɛjpabi yoho yø cohi i ja. Nuna ra xisu ngue ra gʉnitho ni hu ngue ra Agar. Gui nhyɛjpabi'a ra cohi bá njap'ʉ ja ra t'øhø Sinaí. A nuya yø ja'i ɛna ngue da 'yøt'e te di manda ra ley ya, guehya nnøpa basi ra Agar. 25 Nuna ra Agar, yoho yø xɛqui mahyɛjpi. Gui nhyɛjpa ra t'øhø Sinaí jap'ʉ ja ra häi Arabia. 'Nɛ gui nhyɛjpa ra Jerusalén, nu'a ja ua ja ra häi. Porque nuya yø judío 'bʉp'ʉ, i tɛntho te nt'ot'i p'ʉ ja ra ley. 26 Pɛ nuya yø ja'i yø ngump'ʉ ja ra Jerusalén bí ja mahɛts'i, hindi manda ra ley ya. A nujʉ, ja dyø mmɛnguhʉ p'ʉya. 27 A nup'ʉ ja ra Maca Libro, nt'ot'i p'ʉ ra hya ngue ɛna: "Di nja'i mpähä grá 'yabasi, nu'i hinga pahra ønnate. Ga mafi ngue gui johya, madague'a ngue tobe hinguí pa'a ra ønnate. Porque ra xisu ngue ra 'yabasi bi hyɛp'ʉ rá ndø, pɛ man'na xangu yø basi di m'mʉi, hinda gue'a ra xisu 'bʉhmi rá ndø".

28 A nujʉ ya ma zi cu'ahʉ, tengutho ra Isaac, Oja bi yat'i ngue di m'mʉi. Di njathʉ p'ʉya, Oja bi yat'i ngue dyø basigahʉ. 29 Nu'mø mi nja na te ra hya xí yat'a Oja ngue di nja, ra Espíritu Santo bi 'yøt'e ngue bi m'mʉhra Isaac. Pɛ nuna rá ts'ʉnt'ʉ ra Agar bi mbøcuɛ, bi zʉhra Isaac. Xquet'a di njathʉ p'ʉya, nu'ʉ mma ngue øt'e te nt'ot'i p'ʉ ja ra ley i sʉcjʉ'ʉ. 30 Pɛ guí pahmʉ te nt'ot'i p'ʉ ja ra Maca Libro ngue ɛna: "Nuna ra xisu ngue ra gʉnitho, da thøn'athi, da mɛ rá ts'ʉnt'ʉ. Porque nuna rá ts'ʉnt'ʉ na, hindi tocabi'a te da hyanna rá ts'ʉnt'ʉ na ra xisu ngue ra mmɛnnigu", i ɛna. 31 A nuya ma zi cu'ahʉ, hingyø basigahʉ na ra xisu ngue ra gʉnitho, sinoque gue'a ra xisu ngue ra mmɛnnigu yø basigahʉ.

5

1 Ya bi hoga ma ts'oquihʉ ra Jesucristo. Jananguе ya hindí tɛnhnʉ'a ra ley ga 'yo yø judío ngue ga ɛna di nyanma tehʉ. Dami hyahʉ ra ts'ɛdi ya, dami ndʉhʉ co nuna ra

hya na. 'Yo sä guí ɛna ngue di nja ra castigo
ngue'mø hinguı tɛnna ley ga 'yo yø judío.
2 Nugä drá Pablo, damı 'yøhmʉ na ra
hya ga mmangä ya. 'Yo gadı n'unı ngue
da hmɛpya'ahʉ ngue sä gui 'yɛna gue'a dı
nhohnı ts'oquihʉ'a. Nu'mø, ya säditho gá
pahmʉ ra Cristo 'mø. 3 Mahøn'a dí nne
ga xi'ahʉ ya, nu gätho yø ja'ı ɛna ngue da
mɛpya yø do'yo, 'yo sä di ɛna ngue hønt'a
da 'yøt'a, sinoque ja ngue da 'yøt'e gätho'a
te nt'ot'i p'ʉ ja ra ley. 4 Nuya yø ja'ı ɛna ngue
dı nhohyø ts'oqui ngue da 'yøt'e te gäma
hya nt'ot'i p'ʉ ja ra ley, guehya yø ja'ı hɛp'ʉ
ra Cristo ya. Ya ɛmp'ʉ na rá mate Oja. 5 Pɛ
nujʉ, ra Espíritu Santo di hatra ts'ɛdi ma
mmʉihʉ ngue dí tømhmʉ'a ra pa rá nzɛgui.
Guesɛ Oja da mamp'ʉya ngue ya bı nhohma
ts'oquihʉ rángue dí ɛc'ɛıhʉ ra Cristo. 6 A
nuyá, ngue ya dí n'yohʉ ra Jesucristo, ya
hınte dı muui 'mø mhmɛpya ma do'yohʉ
ogue hınga mhmɛpyagahʉ. A nu'a tate dı
muui ya, guehna ma nt'ɛc'ɛıhʉ ja naya, 'nɛ
nuna ma nt'ɛc'ɛıhʉ na, guehna øt'e ngue
dadı mahma cuhʉ n'na ngu n'najʉ naya.
7 Ya xanho te gmanı n'yohʉ m'mɛt'o.
¿Te'o di ts'on'na nı mmʉihʉ ngue guí
hɛhmʉ p'ʉ na ra hya majuanı? 8 Nuna ra
hya di ts'on'na nı mmʉihʉ, hıngrá ts'ännı
Oja na. Porque Oja, i zon'nahʉ na ngue gui
siguethohʉ te mı ja. 9 Ya guí nnuhʉ ngue
n'na zitʉqui ra íxi di ixqui gätho ra jʉnı.
10 Nugä hu ma mmʉi ngue ma Hmuhʉ Jesu-
cristo hındi ja'i ngue gui pähnı nt'ɛc'ɛıhʉ
i ja. Pɛ nuna ra n'yohʉ nne di ts'on'na nı
mmʉihʉ, da japra castigo Oja na, hønt'o bi
zä maja'ı.
11 Pɛ nugä ma zi cu'ahʉ, nu'mø gdi xi'ahʉ
ngue guı mmɛpya nı do'yohʉ, hındı nnu
man'ʉgä yø judío 'mø. Pɛ nuyá, sʉcyø ja'ı
co nuna ra hya dí xännbate, ngue ra Cristo
bi dup'ʉ ja ra pont'ı, gue'a ı nyanyø te yø
ja'ı'a. 12 Nuya yø n'yohʉ di pi'ahʉ ɛna ngue
jatho guı mmɛpya nı do'yohʉ ngue da ma
nthɛqui, ¿hanja ngue nuya yø n'yohʉ ya,
hındı nhyɛcsɛ xanho asta da ma m'moqui?
13 Ague ma zi cu'ahʉ, bi zon'nahʉ Oja
ngue hınnı mantho gui suhʉ ra castigo dı
manda ra ley. Pɛ 'yo sä guí ɛmhmʉ ngue
sätho gui 'yøthʉ ra nts'o so nı mmʉihʉ
ya. Nu'á, hın'na'a. Para ngue dı nɛquı
ngue gadı mmadı n'na ngu n'na'ahʉ, a nuya
damı mfäts'i n'na ngu n'na'ahʉ ya. 14 Hønt'a
n'na ra hya ja ngue dı nja para ngue dı ma
macumple te gä nt'ot'i p'ʉ ja ra ley. Guehna
ra hya ngue ɛna: “Damı mahnı mmıc'ɛıui
tengutho gnı ne ngue dı ma mamadi'ı”. 15 Pɛ
nu'mø gadı nsothʉ, ya ja ngue guı nsahʉ
n'na ngu n'na, pɛts'i guí tutho nı mmıc'ɛıui.

---

16 Nugä dí xi'ahʉ, damı n'unı ngue gue'a
ra Espíritu Santo da xän'nahʉ te gdí n'yohʉ.
Nu'mø gui hyaxhʉ'a ra 'yu di 'da'ahʉ'a,
hınguı 'yøthʉ'a te nı pähäsɛhʉ 'mø. 17 Nu'a
ra nts'o so ma mmʉihʉ, hınguı nnu manho
ra Espíritu Santo'a. Nuna te nne ra Espíritu
Santo ga øthʉ, n'nan'yo na ngue'a ra nts'o
so ma mmʉihʉ. Guehya dı nter'mahya p'ʉ
ja ma mmʉihʉ ya. Jananguе xangu yø nnıdı
hınguı sä ga øthʉ'a te dí nne ga øthʉ. 18 A
nu'mø gue'a ra Espíritu Santo da xännghʉ
te ga øthʉ, ya hınguı ja ngue ga suhʉ ra
castigo dı manda ra ley 'mø.
19 Hınguı hɛnnı gdá pahmʉ ndana
gue'a ya yø nts'o øtyø ja'ı. Gue'a ra
n'yots'om'mäi, gä ra nts'o ja rá mmʉi ra ja'ı,
hınguı nne di ts'ammı ngue'a te ra nts'o ga
'yo. 20 I thanne yø dahmʉ, i ɛte. Dı nsʉhyø
ja'ı. Høndra njunt'ı nne. I sɛhya. I ncuɛ.
Di 'yɛts'ı. I 'uɛnyø ja'ı ya yø hya ı mma.
Porque høndra ntapahya ı nne. 21 I nnepe
te pɛsrá mmıc'ɛıui, hote, ıtı, 'nɛ hınha ga
ndıts'ı. Gätho mı'da yø nts'o i ja, gä øt'e.
Nugä ya xtá xi'ahʉ m'mɛt'o 'nɛ mahøn'a
dí xi'ahʉ ya, ngue nuya yø ja'ı njap'ʉ, ya
hında ma macʉt'i p'ʉ dı manda Oja ya.
22 Pɛ ra Espíritu Santo di hatra ts'ɛdi ra
ja'ı te da n'yo. Guehna ra ja'ı dı mahrá
mmıc'ɛıui na, di johya, hu rá mmʉi, sɛti te
thogui, ra hoja'ı, hınguı ya rá mmʉi ngue'a
ra nho øt'e. Nu te ra hya pønna ne, gue'a
øt'a. 23 Hındı 'yɛts'ı, hät'i samrá mmʉi. A
nuyá, hın tema ley di ja ngue da zä da ma
ngue da ma ra castigo ya yø ja'ı ga 'yo ya
yø hya dí xi'ahʉ ya. 24 Gätho ya to n'youi ra
Jesucristo, ya bi 'yøt'e ngue bı m'mɛ'ʉ yø
pähä xants'o manı n'yo. 25 Nuna ra Espíritu
Santo di 'dacjʉ ra 'da'yo te. Ja ts'ɛditho ga
n'umhmʉ ya ngue gue'a ra Espíritu Santo
da xänngahʉ te gdá n'yohʉ. 26 Hınguı sä ga
'yɛxhʉ ya, hınguı sä ga njunthʉ ya. Hınguı
sä ga nsɛyabahʉ n'na ngu n'najʉ ya.

6

1 Ague ma zi cu'ahʉ, nu'mø gá pahmʉ
ngue bi 'yøtra ts'oqui n'na ni amigohʉ, nu'ʉ
n'youi ra Espíritu Santo, gue'ʉ di nyaui'a bi
'yøtra ts'oqui'ʉ. Da xifi ngue da hyɛp'ʉ'a te
øt'e. Pɛ gue di nya manhuɛhi ha di hɛjpi. Di
mfädi xanho, hinga mbɛnnbʉ ngue xquet'a
'nɛ'ʉ di njap'ʉ m'mɛfa'ʉ. 2 Ngu mi'da,
ngu mi'da, nu'mø gá nuhʉ te hɛmbi n'na
ngu n'na dami nfäxhʉ. Nu'mø ngue ngu'a
guí øthʉ ya, ya guí øthʉ'a te ra hya di
manda ra Cristo 'mø. 3 Nu ra ja'i ɛna
ngue sʉhra güɛnda ngue tatesɛ, pɛ hinda
zä to da hyät'i. Sinoque di nhyäsɛ 'mø
ngue himma juani te mma. 4 N'na ngu
n'na'ahʉ dami hyacsɛ ra güɛnda ngue'mø
xanho te gni 'yohʉ ogue hin'na. A nu
ra ja'i hacra güɛnda ngue xanho te øt'e,
ya da zä di johya. Pɛ hingue masque di
johya ngue da denna mmic'ɛiui ngue hinguí
øtrá mmic'ɛiui tengutho øt'e. 5 Porque n'na
ngu n'najʉ høxhma xihʉ ngue ga hacjʉ ra
güɛnda ngue'mø xanho te dí øthʉ ogue
hin'na.
6 Nu ra ja'i sännbabi rá hya Oja, jatho
ngue da mäxrá xännbate ngue di unni te
honi.
7 Nuna Oja hingra nt'ɛmbi na.
Hɛrcathohʉ na, masä mi 'yɛna ngue hinguí
nnu te dí øthʉ. Nu te ga 'yo ra ja'i, gue'a
ra njut'i di nja'a. 8 Porque nu ra ja'i øtra
nts'o so rá mmʉi, gue'a ra castigo da tho'a.
Pɛ nu ra ja'i haxra 'yu xännbabi ra Espíritu
Santo, guehna ra ja'i para zantho di unna
'da'yo te ra Espíritu Santo na. 9 Ogui säyahʉ,
ma ga øthʉ ra nho. Porque nu'mø hinga
nsäya ngue ga øthʉ ra nho, da zønna pa di
njurcahʉ. 10 Jananangue nup'ʉ da zä ga øthʉ
ra nho, ma ga ørpahʉ ra nho gätho. Pɛ ma
datho'ʉ ma cuhʉ n'nat'a ma nt'ɛc'ɛihʉ i ja
ngue nnetho ga ørpahʉ ra nho.

---

11 Nugä drá Pablo, dami nuhʉ ya yø da
letra ga osɛgä ya. 12 A nuya yø ja'i di ja
ts'ɛdi da hmɛpya ni do'yohʉ, høntho nne ya
ngue da nu manho yø ja'i. Porque hinguí
nne da zä ra n'ʉ tho'ʉ to i mma ngue ya
bi nhohyø ts'oqui yø ja'i ngue bi du p'ʉ ja
ra pont'i ra Cristo. 13 Pɛ nuya yø xännbate
ya mhmɛpyabi yø do'yo, ni xinga guehya di
øt'e te gä mmamp'ʉ ja ra ley ya. Høntho
nne ya ngue da hmɛpya'ahʉ n'namhma
ngue nup'ʉ di nya, ya di 'yɛts'i, da ma
ngue ya guí øthʉ'a ra hmɛpya di manda
gui 'øthʉ. 14 Pɛ nugä hindí nne ngue te
gdá 'yɛxä, hønt'a dí nne ga mma ha bi nja
ngue bi du p'ʉ ja ra pont'i ra Jesucristo.
Pɛ rángue bi du p'ʉ ja ra pont'i, ya hin
dadi hogä'a ra nts'o ga 'yo yø ja'i ua ja ra
ximhäi. A nuya yø ja'i øtra nts'o p'ʉya,
xquet'a hinguí nnu manhogui. 15 Nu'mø ya
dí n'yohʉ ra Jesucristo, ya hinte di mmuui
ngue'mø mhmɛpya rá do'yo ra ja'i ogue
hin'na. A nu'a di muui ya, gue'a ngue
da gom'na'yo ma n'yomfɛnihʉ. 16 A nuya
to gätho da hyaxna ra hya dí mmangä, dí
nne ngue da hyut'a ni mmʉihʉ Oja 'nɛ di
huɛc'ahʉ. 'Nɛ hinga høn'athohʉ, sinoque
gätho'ʉ te'o ya yø ja'i Oja.
17 A nu ra pa di ma p'ʉya, hindí nne to
da gun'mahyagui. Nuya yø mɛdi n'youi ma
do'yo ngue xa ungyø ja'i, ja di nɛqui ua ngue
rá mɛfigä ma Hmu Jesús.
18 Ague ma zi cu'ahʉ, dí nnegä ngue
gä di jap'ahʉ ma Hmuhʉ Jesucristo. Da
nut'atho.

Efesios
Ja ua ra carta bi 'yo'tra Pablo, ngue bi mɛnnba yø 'yɛc'ɛi Efeso.

1 Nugä dra Pablo, ba ɛxcä Oja ngue dra
representantegä ra Jesucristo. Nuyá, dadi
zɛnguagä yø ja'i ya o ra 'yɛ Oja, guehya
yø ja'i ya ɛc'ɛi ra Jesucristo p'ʉ ja ra hnini
Efeso. 2 Dí nnegä ngue nuna Oja ma Papáhʉ
co 'nɛhna ma Hmuhʉ Jesucristo di jap'ahʉ
'nɛ da hyut'a ni mmʉihʉ.

---

3 Ma ga ja mammadihʉ na Oja ra Papá ma
Hmuhʉ Jesucristo. Porque nujʉ ngue ya dí
n'yohʉ ra Cristo, ya bi jajpahʉ Oja. Nup'ʉ
mahɛts'i 'dama 'dan'yo ra njapi mambí
jap'ʉ, gue'a bi 'dacjʉ'a ya. 4 Nu to gätho ya
n'youi ra Cristo, ya xpá huan'na Oja hante
di nhohra ximhäi. I nnepe ngue da hyɛp'ʉ
ra nts'o ya yø ja'i xa huanhni, n'namhma
ngue nup'ʉ ja rá hmi rá dä Oja, hin tema
nts'o da thinnbi. 5 Nuna Oja di macjʉ. Ya
mandø njam'møtho xpá nzänni ngue ra
Jesucristo da 'yøt'e ngue ga cohi ngue yø
basigahʉ Oja. Nu'a te bi nja mpähä Oja da
'yøt'e, gue'a bi nja'a. 6 Nuna rá Ts'ʉnt'ʉ Oja
mathoguitho di madi, ya ma n'yohʉ naya.
Ja ts'ɛditho ngue zant'a ga ɛspahʉ Oja ya,
porque mandøngu dra mate bi 'dacjʉ.
7 Conná nguehrá mate Oja, nuna rá
Ts'ʉnt'ʉ Oja bi du ngue bi yanjʉ 'nɛ bi
punnga ma ts'oquihʉ. 8 Mathoguitho di
macjʉ Oja. Bi xoga ma n'yomfɛnihʉ, bi
'yøt'e ngue dá pahmʉ hanja rá hya. 9 Nuna
rá hya Oja himmi fadi hanja, bi 'yøt'e ngue
da fadi hanja'a te xpá nzänni di nja. 10 Nu'a
te ya xpá nzänni di nja, da 'yɛhra pa di nja'a.
Nuna Oja, da japi di manda ra Cristo gätho'a
tema cosa i ja, ngup'ʉ mahɛts'i, nguua ja ra
ximhäi, gätho go di manda'a.
11 Nu'a te ya xpá nzän'Oja di nja, gue'a
øt'a. Ya mandø njam'møtho xpá nzän'Oja
ngue nu to gätho ya dí n'yohʉ ra Cristo,
ga nnuhʉ'a ra nho di un'Oja. 12 Janangue'a,
nuya rá mʉditho dá ɛc'ɛihe ngue ra Yante
na ra Cristo, ya nnu ra nho ørcahe Oja. Gue-
hya jatho ngue ga ɛspahe Oja ya. 13 Xquet'a
nu'mø gmi 'yøhmu na ra hoga 'da'yo
hya majuani ngue di nyanni tehʉ, ya gá
'yɛc'ɛihʉ ra Cristo p'ʉya. A nuyá, ngue
guí n'yohʉ ra Cristo, ya bá 'bɛn'nahʉ ra
Espíritu Santo. Porque ya xa yat'Oja ngue
da pɛnnbabi ra Espíritu Santo te'o gätho
ya o rá 'yɛ. 14 Ngue ya bá 'bɛnhna Espíritu
Santo ga n'yohʉ, ya dí haxhʉ njuani ngue
nu'a te gä ra nho xa yat'Oja di 'dacjʉ, gä di
nja. Nu'mø bi dät'i da 'yɛc'ɛi'ʉ to ja ngue da
zo rá 'yɛ Oja, guehya yø hya jaua da 'yørpe.
Nu te gä øt'Oja, gä tate. Janangue jatho da
t'ɛspi.

---

15 Nugä dí øde ngue janjuani guí hahni
mmʉi guí ɛc'ɛihʉ ra Hmu Jesús. 'Nɛ dí øde
ngue gadi mahmʉ gätho'ʉ to ya o rá 'yɛ Oja.
16 Janangue nugä hindí säya janjuani dadi ja
mammadigä Oja conná ngue'ahʉ. A nuyá,
zant'a dí mmat'Oja conná ngue'ahʉ. 17 A
nuna Oja, guehna rá Oja na ma Hmuhʉ Jesu-
cristo na, 'nɛ guehna ra Papá maguesɛ na.
Janangue nuyá, dí äpä Oja ngue da 'yøt'e
ngue da dinni mmʉihʉ xandønho hanja
Oja. 18 Nuna Oja, bi zonngahʉ ngue di toca-
gahʉ ra nho m'mɛfa. Dí äpi ngue da xoc'a ni
n'yomfɛnihʉ xandønho, n'namhma ngue
da dinni mmʉihʉ hanja'a te ra hya dí
tømhmʉ di nja. Porque mazihotho'a te ra
nho xa nzän'Oja di unni te'o gätho ya o rá
'yɛ. 19 Dí äpä Oja ngue da dinni mmʉihʉ
xandønho hanja, ngue nuna Oja mathogui-
tho ja rá ts'ɛdi hinha rá nzɛgui. A nuna rá
ts'ɛdi Oja i ja, guehna fäts'i gätho'ʉ to ɛc'ɛi
na. Nuna Oja na, i udi ngue mathoguitho ja
rá ts'ɛdi. 20 Porque guehna Oja bi 'yøt'e ngue
bi bɛnnate ra Cristo 'mø mi du, 'nɛ bi zits'i
i ma mahɛts'i ngue i mmip'ʉ ja rá n'yɛi Oja.
21 Nuna ra Cristo bi t'unná cargo ngue tate,
go guehna di manda gätho'ʉ bi ja yø ts'ɛdi
mahɛts'i na, 'nɛcua ja ra häi. Di manda yø
dast'abi, 'nɛ gätho'ʉ to mi'da ja yø ts'ɛdi.
Nuna go 'bɛt'o na ngue gätho, da gue'ʉ
'bʉhra pa ja p'ʉya, da gue'ʉ di m'mʉhyø
pa di 'yɛp'ʉ, gätho go di manda'a. 22 Nu te
gäma cosa i ja, Oja bi japra Cristo ngue gä
go di manda'a. 'Nɛ bi japi ngue ra Cristo
go di manda gätho yø 'yɛc'ɛi'a. 23 A nu'ʉ yø
'yɛc'ɛi, gue'ʉ nnøpa do'yo ra Cristo'ʉ. Nu'a
ra Cristo n'youi gätho yø 'yɛc'ɛi'a, 'nɛ 'bʉi
hønnbʉ bi zä, bí 'bʉ mahɛts'i 'nɛ 'bʉcua ja
ra ximhäi.

2

1 Nu'mø mam'mɛt'o, xandønts'o te nmi øthн. Ɛntho ya xtá tuhн ngue ma ts'oquihн mi ja. 2 Xtá øthн yø nts'o ja ua ja ra ximhäi. Xtá ørpahн rá pähä ra zithu nuna di manda gätho yø ts'onthi i 'yo ndap'н bi zä. 'Nɛ gue'a ra zithu xa bɛnnba yø mmнi'н yø ja'i hinguí nne da 'yɛc'ɛi Oja ya. 3 Nu'mø man'na ra pa gä xtá njahн p'н tengutho øtyø ja'i hinguí pa Oja ya. Xtá øthн'a te ma pähäsɛhн. Nu'a te ra nts'o so ma mmнihн, gue'a xtá øthн'a. Jananguе mama nsähн'a ra castigo da ja Oja, tengutho ra castigo da thohyø ja'i hinguí pa Oja ya.

4 Pɛ nuna Oja, mathoguitho di macjн, 'nɛ mathoguitho di huɛgahн. 5 A nuyá, ngue dí n'yohн ra Cristo, ya bi 'dacjн ra 'da'yo te ya. Porque nujн ya xtá tuhн ngue ma ts'oquihн mi ja. Pɛ nuna Oja, ra matetho bi 'yøt'e ngue bi yanjн. 6 Nuna Oja, xquet'a da 'yøt'e ngue 'nɛcjн da zä ga bɛnnatehн tengutho ra Cristo ngue bi bɛnnate. 'Nɛ da 'yøt'e ngue 'dap'н gani mmihmн p'н mahɛts'i. 7 Nguna ra hya xpá nzän'Oja di nja ya, n'namhma ngue hangu ra pa di nɛqui xandønho ngue janjuani di macjн, ngue'a te ra nho bi 'yørcahн conná nguehra Jesucristo. 8 Nuna Oja, ra matetho bi 'yøt'e ngue bi yanjн ngue dá ɛc'ɛihн ra Jesucristo. Hinga ɛmhmн ngue ja tema nho dá øthн ngue bi yanjн. Sinoque bi nesɛ Oja ngue bi yanjн. 9 A nu ra ja'i, hinguí sä da 'yɛna ngue ja tema nho da 'yøt'e ngue da zä di nyani. Jananguе hinda zäp'н di 'yɛts'i da 'yɛna ngue nu'a te ra nho øt'e, gue'a di n'yan'a. 10 Oja bi 'yøt'e ngue ja ma'da'yo dá m'mнhmн ngue dí n'yohн ra Jesucristo. Ya mam'mɛt'o xpá nzänni ngue ya gda 'bнhmн'a ngue gä ra nho ga øthн.

---

11 A nuya ngue hingyø judíohн, dami bɛni te gmi jahн 'mø yø pa xa thogui. Yø judío himmi nnu manho'ahн porque ni do'yohн himma mhmɛpya tengutho øtyø judío. 12 Nu'н yø pa'н, himgmi pahmн te'o na ra Cristo. Mama hyaqui'ahн ya yø judío 'bнp'н ja ra häi Israel. Hingmi pahmн'a te ra cohi mi jaui Oja'н. Ni xinga gue'н yø hya di yat'a Oja ngue gdi pahmн hanja. Aha gmi 'bнhmн ua ja ra ximhäi, 'be xingmi tømhmн ngue xta 'yɛhra pa xta nyan'ahн Oja. Himgmi pahmн ngue 'bн Oja. 13 Pɛ nuya ngue guí n'yohн ra Cristo ya, 'nɛ bi du conná guecjн, gue'a øt'e ngue gá pahmн Oja'a ya. 14 A nuyá, ra Cristo guehna bi 'yøt'e ngue ga n'amigohн Oja naya. Ngu yø judío, ngu'н hingyø judío, ya n'na 'bнitho bi gohyø ja'i ya. Porque bi xotra Cristo ya yø hya madi hyagahн. 15 Nu'a ra ndate bi thohra Cristo, ja bi zɛp'н rá ts'ɛdi ra ley nu'a madi manda yø costumbre mani n'yo yø judío. Nuya yo 'bнi yø ja'i madi nsнi, ma'da'yo bi mpɛnhni ngue n'na 'bнitho bi gohi. Porque ya gä yø n'youi ra Cristo. Gue'a i hojpabi'a. 16 Porque nu'a i du p'н ja ra pont'i ra Cristo, gue'a i nhojpaui Oja yø ja'i bi 'yɛc'ɛi'a. Ngu yø judío, ngu'н hingyø judío, nu'a ra njunt'i mi øt'e ngue madi nsнi, ya bi zɛp'н. Bi ma ma pɛnhni gätho yo 'bнi yø ja'i tengutho 'mø n'na nc'ɛitho bi gohi. 17 Ra Cristo bá ɛhɛ ngue bi xihra hoga 'da'yo hya yø ja'i ngue bi nhojpi. Bi xihra hya yø ja'i himmi pa Oja, ximmangu yø judío ya mi pa Oja xquet'a bi xihra hya. 18 Conná nguehra Cristo, ngu yø judío, ngu yø ja'i hingyø judío, gue'a ra Espíritu Santo fäxcahн ya ngue da zäp'н ga n'amigohн xanho'a ra Papá. 19 A nuyá, ya hingyø 'dan'yo ja'ihн ya. Ya gue'ahн yø ja'i Oja ya, porque ya ni n'yohн gätho'н yø ja'i ya o rá 'yɛ Oja.

20-22 Nup'н ha nanga n'na ra ngu ngue ra nija, nup'н brá fнhra jado, n'youi mi'da yø do di tetra jado ngue rá nija Oja. Gue'ahн'н yø do di tetra jado ngue ra nija ya. Nu'a ra Cristo, gue'a ra do bi dн'mra jado'a. A nu'н yø representante p'нya co 'nɛ'н yø pøngahya Oja, gue'н yø do rá mнditho bi mɛ ra ngu'н. A nuya conná nguehra Cristo ya, nu yø ja'i hingyø judío, ya yø n'youi to gä ɛc'ɛi ra Cristo'н ya. Porque gäthogahн, gue'a ra Espíritu Santo dí n'yohн.

3

1 Nugä drá Pablo, dí ofädi ngue dí mmangä rá hya ra Jesucristo p'н 'bнhyø ja'i hingyø judío. 2 Ya guí pahmн ngue bi 'yørcagui ra mate Oja bi 'dajma 'bɛfi ngue ga xi'ahн ra hoga 'da'yo hya. 3 Gä dá cuatä ua ja ra sнcua'a te gäma hya bi yurcagui Oja. Himmi fadi hanja na ra hya na. 4 A nu'mø gá nuhн na ra sнcua naya, ya gui hyaxhн njuani p'нya ngue nu'a rá hya ra Cristo himmi fadi hanja, bi jaqui dá padi hanja.

5 Nu'mø yø pa xa thogui, nuna Oja, hinjonni
ja'i xa mbøni ngue xtí japi xta mbahna ra
hya na. Pɛ nuyá, nuna Oja bá pɛnnbabi ra
Espíritu Santo'ʉ yø representante co 'nɛ'ʉ
yø pøngahya ngue bi japi da badi hanja na
ra hya na. 6 Nuna ra hya himmi fadi hanja,
guehna ra hya ja ua naya: Ngue hinga
høndyø judío di tocabi na rá njapi Oja,
sinoque xquet'a 'nɛhyø ja'i hingyø judío di
tocabi rá njapi Oja 'mø da 'yɛc'ɛi ra hoga
'da'yo hya. Ya gä da gohi ngue yø ja'i Oja.
Porque di tocabi'a ra nho ya xa yat'Oja ngue
di unyø ja'i da 'yɛc'ɛi ra Jesucristo.

---

7 A nuyá, Oja bi 'yøtra mate bi 'dajhma
'bɛfi ngue ga mmangä na ra hoga 'da'yo
hya. 'Nɛ guesɛ Oja di 'dacra ts'ɛdi ngue da
zä ga øt'ä na ra 'bɛfi na. 8 Nugä, man'natho
hinga njuanigä ngue gätho mi'da yø ja'i ya o
rá 'yɛ Oja. Pɛ guesɛ Oja bi 'yøtra mate ngue
bi tocagä ra mmɛnthi ngue ga xicä ra hoga
'da'yo hya yø ja'i hingyø judío. 'Nɛ ga xihyø
ja'i ngue nu'mø bi 'yɛc'ɛi ra Cristo, matho-
guitho ra nho di tocabi hinha rá nzɛgui. 9 I
nneque ngue ga japi da badi gätho yø ja'i
hanja na ra hya hingui fadi. Nuna Oja bi
hoqui gätho'a te ja ya, mandø njam'mø tho
xpa nzän'na te nnepe di nja. Pɛ himmi fadi
hanja, asta ja guehya ja bi fahya. 10 A nuyá,
ya bi zønna pa ngue co 'nɛhyø anxɛ bi ja
yø ts'ɛdi mahɛts'i da nu'a te da 'yørpabi Oja
yø 'yɛc'ɛi. 'Nɛ da nu ngue mathoguitho ja
rá mfadi Oja. 11 Ya mandø njam'mø tho xpa
nzän'Oja'a te nnepe di nja. Pɛ ya bi nja 'mø
mi t'ɛc'ɛi na ra Hmu Jesucristo. 12 A nuyá,
ngue ya dí ɛc'ɛihʉ ra Cristo, ya nthummʉi
ngue ma n'yohʉ Oja ya. 13 Jananngue nugä
dí xi'ahʉ ngue 'yo di tu ni mmʉihʉ ngue
dí sägä ra n'ʉ ngue dí xi'ahʉ ra hoga 'da'yo
hya. Sinoque damj johyahʉ ngue nu'a te ra
n'ʉ dí thocä conná ngue'ahʉ da 'yøt'ahʉ ra
nho na.

---

14 Jananngue nugä dí ndantyøhmu ngue
dadi ja mammadi na rá Papá ma Hmuhʉ
Jesucristo. 15 Nuna ra Papá na, nu'ʉ bí 'bʉ
mahɛts'i, da gue'ʉ 'bʉcua ja ra häi, gätho
yø Papá. 16 Guehna ma datho ngue ja rá
ts'ɛdi na. Jananngue dí äpi ngue di zac'a ni
mmʉihʉ ngue da pɛnhna Espíritu Santo di
ha'ahʉ ra ts'ɛdi. 17 Dí äpi ngue nu te'o gätho
ya guí ɛc'ɛihʉ ra Cristo, høndra Cristo da 'yo
ni mmʉihʉ. A nu'a te gni mahni mmic'ɛihʉ,
janjuani ngue ni mmʉi gdi 'yøthʉ. 18 Dí
nnegä ya ngue gätho'ahʉ co gätho mi'da yø
'yɛc'ɛi, dami pahmʉ xandønho hague ngu
ganguʼa te gui macjʉ ra Cristo. 19 Jananngue
dí äpä Oja ngue da dinni mmʉihʉ xanho
hanja na te gui macjʉ ra Cristo, madague'a
ngue hinjam'mø da zä ga pahmʉ gätho'a te
gui macjʉ. Pɛ co ngu'a, man'na man'na di
nɛqui ngue guí n'yohʉ Oja.

20 Nuna Oja, ma datho ja rá ts'ɛdi na,
porque sä di un'a te t'äpi. Hinga hønt'a te
ra hya so ma mmʉi dí äphʉ di uni, sinoque
man'na xangu di uni ngue'a te t'äpi. A
nuyá, nuna rá ts'ɛdi Oja i ja, guehna di hacjʉ
ra ts'ɛdi naya. 21 Nu to gätho dí ɛc'ɛihʉ
ra Jesucristo ya, ma ga ɛspahʉ Oja para
zantho. Da nguʼatho.

4

1 Nugä dí ofädi ngue dí ørpabi rá 'bɛfi
ra Hmu Jesús. Pɛ nuyá, dí xi'ahʉ ngue
guí mportahʉ xandønho. Nuna te ra
hya i zon'nahʉ Oja gdi n'yohʉ, gue'a
gui 'yøthʉ'a. 2 O gadi 'yɛx'mø guí yahʉ,
mahotho gdi nyahʉ. Dami sɛti te gadi
n'yørpahʉ. Di nɛqui ngue n'na ngu n'na
gadi mahni mmic'ɛihʉ. 3 Da mäx'ahʉ ra Es-
píritu Santo ngue da 'yøt'e ngue xøgue n'na
hyatho gui mmamhmʉ. Dami ja ndummʉi
ngue hinjam'mø gui njunthʉ. 4 Nu to gätho
ya dyø 'yɛc'ɛihʉ, ɛntho n'na nc'ɛitho p'ʉ da
nnujʉ Oja. Nu'a ra Espíritu Santo dí n'yohʉ,
n'nat'a'a. Nuna te ra hya dí tømhmʉ di nja
m'mɛfa, n'nat'a na ra hya gá nzonngahʉ
Oja. 5 N'nat'a ma Hmuhʉ. N'nat'a ma
nt'ɛc'ɛihʉ i ja. N'nat'a ra nxixya i jajʉ.
6 'Nɛ n'nat'a Oja i 'bʉi, gue'a ra Papá'a ngue
gätho. 'Nɛ gue'a di manda gäthogahʉ'a.
Gue'a 'bʉi ndap'ʉ bi zä'a. 'Nɛ gue'a dí
n'yohʉ gäthogahʉ'a.

7 Nup'ʉ ha di mpɛti yø 'yɛc'ɛi, bi zännba
ra Cristo n'na ngu n'najʉ'a te ja ngue ga
øthʉ. Di hacjʉ ra ts'ɛdi ngue da zä ga øthʉ'a
te nnepe ga øthʉ. 8 Nguna mmamp'ʉ ja
ra Maca Libro ngue ɛna: "Nuna ra Cristo
bi ma mahɛts'i, pɛ 'be bi dapi gätho'ʉ yø
nsʉiui. 'Nɛ mandøngu dra mate bi unyø ja'i
bi gocua ja ra ximhäi", i ɛna. 9 ¿Te nne da
manna ra hya ɛmbi ngue bi ma mahɛts'i?
I nne da ma ngue ra Cristo bi zøcua ja ra

häi 'nɛ̱ bi̱ mengui̱, i̱ ma maḥɛ̱ts'i̱. [10] Nu̱sɛ
na̱ ra̱ Cristo bá nɛ̱xpʉ maḥɛ̱ts'i̱, bi zøcua ja
ra̱ häi. 'Nɛ̱ bi̱ ma asta̱ ndøya maya̱ bí ja ra̱
c'amaḥɛ̱ts'i̱ para ngue di̱ nɛ̱qui̱ ngue ndap'ʉ
bi zä 'bʉi ngue di̱ manda.

[11] N'na ngu̱ n'na yø ja̱'i̱, bi zännba̱ ra̱
Cristo'a̱ te ja ngue da̱ mɛfi. Bi 'yɛ̱xyø ja̱'i̱
ngue dyø representante. Mi̱'da p'ʉya, bi
'yɛ̱ts'i̱ ngue da̱ manna̱ hya̱ di bɛ̱nnba̱bi̱ Oja̱
ngue da̱ ma̱. Mi̱'da p'ʉya, bi 'yɛ̱ts'i̱ ngue
di̱ n'yo ngue da̱ manna̱ hoga̱ 'da'yo hya̱.
Mi̱'da p'ʉya, bi 'yɛ̱ts'i̱ ngue di̱ m'mɛt'o ngue
dyø mamhya̱ p'ʉ ha 'bʉhyø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱. Mi̱'da
p'ʉya, bi 'yɛ̱ts'i̱ ngue dyø xännba̱te ngue
ra̱ hya̱. [12] Nu̱ya yø ja̱'i̱ bi 'yɛ̱ts'i̱, guehya da̱
japi gätho yø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue da̱ 'yøtra̱ 'bɛfi di̱
manda ra̱ Cristo da̱ 'yøtyø ja̱'i̱ ya. Guehya
man'na di ha̱tra̱ ts'ɛdi yø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ 'bʉcua ja
ra̱ xi̱mhäi ya. [13] Di̱ mpɛfi asta̱ gue'mø da̱
zʉdi ngue xøgue da̱ 'da'igu̱ ma̱ nt'ɛ̱c'ɛ̱ihʉ,
'nɛ̱ ga̱ paḥmʉ xa̱ndønho'a̱ rá Ts'ʉnt'ʉ Oja̱.
Man'na man'na dí thi̱ni̱ xa̱nho hanja ra̱
hya̱, ya da̱ zä ga̱ n'yohʉ tengu̱tho i̱ n'yo
ra̱ Cristo p'ʉya. [14] Ya hi̱nga̱ øthʉ tengu̱tho
øtyø t'ʉba̱si̱ p'ʉya. Porque yø ba̱si̱ hi̱ngui̱
hɛ̱nni̱ ga̱ thät'i. Tengu̱tho 'mø te ha̱xra̱
nda̱hi̱ ni̱ ma ua, ni̱ ma nʉ, njarbʉtho yø
ba̱si̱, hønt'o bi zä ma̱xädi tɛnni̱. A nu̱'ʉ yø
xännba̱te ngue yø hyäte, xøgue ga̱ mba̱tho
da̱ hyoni̱ ha di hyätyø ja̱'i̱. I̱ nne'ʉ ngue ga̱
tɛnhnʉ'a̱ ra̱ fɛhni̱ hya̱ i xännba̱te. [15] Pɛ nu̱jʉ,
ma ga̱ ja ndu̱mmʉi ga̱ mma̱mhmʉ na̱ ra̱ hya̱
maju̱ani̱. Ma ga̱ u̱di̱ ngue da̱di̱ ma̱hmʉ'ʉ yø
ja̱'i̱ dí xihmʉ na̱ ra̱ hya̱ na̱. Ma ga̱ homhmʉ
ra̱ hya̱ ngue man'na gda̱ cohmʉ tengu̱tho
ra̱ Cristo. Nu̱na̱ ra̱ Cristo, guehna̱ 'bɛt'o na̱
ngue di̱ manda gätho yø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱, tengu̱tho
rá ya̱ ra̱ ja̱'i̱ i 'bɛt'o ngue di̱ mandabi rá
do'yo. [16] Ngue guehna̱ ra̱ Cristo 'bɛt'o ngue
di̱ nnøpa̱ ya̱hʉ ya, nu̱'ʉ yø xɛqui ha di̱ ntøtrá
do'yo ra̱ ja̱'i̱ p'ʉya, go guecjʉ'a̱. A nu̱'mø
ngue cʉ xa̱nho yø hyu̱ndo'yo, gätho 'da gui̱
mpɛtho, ya xa̱nho i ja. Njarbʉtho ya, nu̱'mø
di̱ mmadi̱ n'na ngu̱ n'na yø ja̱'i̱, gätho 'da ga̱
hya̱dra̱ ts'ɛdi di̱ mpɛfi xa̱nho.

---

[17] Nu̱na̱ ma̱ Hmu̱hʉ Jesucristo, go di 'dacä
ra̱ ts'ɛdi na̱ nguehna̱ ra̱ hya̱ dí xi'a̱hʉ ya.
'Yoni̱ mantho guí øthʉ'a̱ ra̱ nts'o ga̱ 'yo yø
ja̱'i̱ hi̱ngui̱ pa̱ Oja̱. Nu̱ya yø ja̱'i̱ ya, nu̱'a̱ ra̱
nts'o so yø mmʉi, gue'a̱ øt'a̱. Pɛ hi̱nte di̱
mu̱ui te øt'e. [18] I̱ njot'i yø n'yomfɛ̱ni̱, hi̱ngui̱
pa̱'a̱ ra̱ 'da'yo te di u̱n'Oja̱. Porque mandø
nna̱xitho yø n'yomfɛ̱ni̱. Hi̱ndi̱ n'u̱ni̱ da̱ sifi
ha di̱ njap'ʉ dí ba̱ Oja̱, ja̱na̱ngue hi̱ngui̱ pa̱di̱
hanja. [19] Ja̱nju̱ani̱ ngue xa̱ u̱nyø mmʉi yø
ja̱'i̱'a̱ ra̱ nts'o ga̱ 'yo. 'Be xi̱ngui̱ ja yø 'bɛ'isä.
Ɛ̱na̱ gue man'na di johya 'mø 'dama̱ 'dan'yo
ma̱ nts'o øt'e.

[20] Pɛ hi̱nga̱ ngu̱'a̱ ra̱ hya̱ gá 'yøhmʉ bi̱
nxännba̱te ra̱ Cristo. [21] Maju̱ani̱ ngue ya
gá 'yøhmʉ na̱ te ra̱ hya̱ bi̱ nxännba̱te ra̱
Jesucristo. Nu̱na̱ ra̱ hya̱ na̱ya, guehna̱
maju̱ani̱ na̱, 'nɛ̱ guehna̱ ra̱ hya̱ xänngaḥʉ ra̱
Jesús. [22] Ja̱na̱ngue nu̱yá, nu̱'a̱ te gä ra̱ nts'o
gma̱ni̱ n'yohʉ mam'mɛt'o, da̱mi̱ hyɛhmʉ
p'ʉ'a̱ ya. Porque nu̱'a̱ ra̱ nts'o gma̱di̱ ho
gui 'yøthʉ, mi̱ hät'a̱tho ni̱ n'yomfɛ̱ni̱hʉ'a̱.
[23] A nu̱yá, da̱mi̱ 'yøt'e ngue da̱ gom'na'yo ni̱
n'yomfɛ̱ni̱hʉ ya. [24] Gätho ma̱'da'yo'a̱ te gdí
n'yohʉ. Gä ra̱ nho gdí n'yohʉ. Tengu̱tho
Oja̱ maju̱ani̱ ngue xa̱ndønho'a̱, gui̱ njathʉ
p'ʉya, gä ra̱ nho gui 'yøthʉ, hi̱n tema̱ nts'o
gui 'yøthʉ.

[25] A nu̱yá, 'yo gui̱ mma̱mhmʉ ra̱ fɛhni̱.
N'na ngu̱ n'na'a̱hʉ, gä maju̱ani̱ guí xihni̱
mmi̱c'ɛ̱iui. Porque gätho yø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ten-
gu̱tho 'mø n'na nc'ɛ̱itho di jahʉ'ʉ. [26] Nu̱'mø
gui̱ ncuɛhʉ, man'nan'yo mi̱ 'yøt'e ngue
da̱ gohi ngue dra̱ ts'oqui'a̱ ni̱ cuɛhʉ. Da̱
thotho'a̱ ni̱ cuɛhʉ, 'yo gui̱ nnehʉ ngue gä ra̱
ngʉni̱ ra̱ pa gui̱ ncuɛhʉ. [27] 'Yo ga̱di̱ u̱nhnʉ ra̱
'yu̱ ra̱ zithu̱ ngue gui 'yøthʉ'a̱ te rá pähä.

[28] Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ ma̱rá bɛ̱, da̱ hyɛp'ʉ'a̱ rá mfɛ̱,
di̱ mpɛfi. Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ ngue rá 'bɛfisɛ da̱ 'yøt'e,
gue'a̱ di di̱ni̱ te da̱ zi'a̱, ja̱na̱ngue di̱ nja te di
u̱nyø ja̱'i̱ hi̱n'yʉ te da̱ hyoni̱.

[29] 'Yo tema̱ ts'omhya̱ gui̱ mma̱mhmʉ.
Sinoque ra̱ hoga̱ hya̱ gui̱ mma̱mhmʉ, da̱
gue'a̱ ra̱ hya̱ da̱ 'yørpa̱bi̱ ra̱ nho yø ja̱'i̱ da̱
'yøde. [30] 'Yo guí øthʉ ngue da̱ du̱ rá mmʉi
ra̱ Espíritu Santo ngue n'na ra̱ ts'oqui gui
'yøthʉ. Porque dí n'yohʉ ra̱ Espíritu Santo,
ya di ha̱xhʉ nju̱ani̱ ngue ya dí ohʉ rá 'yɛ Oja̱,
'nɛ̱ fäcjʉ asta̱ gue'mø bá ɛ̱p'ʉ ma̱ Ya̱ntehʉ.

[31] A nu̱yá, da̱mi̱ hyɛhmʉ p'ʉ gätho ya yø
hya̱ ga̱ xi'a̱hʉ ya. Ra̱ sʉi, ra̱ cuɛ, ra̱ njunt'i̱,
ra̱ ts'ate. 'Yo to gui̱ nnu̱ man'ʉhʉ. [32] Nu̱'a̱
ja ngue gui 'yøthʉ, da̱mi̱ n'yørpa̱hʉ ra̱ nho
n'na ngu̱ n'na'a̱hʉ. Di̱ nja ni̱ yemmʉihʉ.
Da̱mi̱ mpu̱nnbi̱ n'na ngu̱ n'na'a̱hʉ ngue'mø
'bʉi to hi̱nga̱ gue'a̱ øt'e, tengu̱tho Oja̱ bi
pu̱n'na̱hʉ conná nguehra̱ Cristo.

5

1 Nuna Oja, janjuani ngue di macjʉ ngue
ya yø basigahʉ. Janangue nuyá, ma ga øthʉ
tengutho øt'Oja. 2 Ma ga mahma mmic'ɛihʉ
tengutho gui macjʉ ra Cristo. Nuná, asta bi
ndä ngue bi du conná nguecjʉ. Oja bi nu
manho ngue gue'a bi gohi ngue ra 'bøt'e i
nhohma ts'oquihʉ'a.
3 Ya guí ohʉ rá 'yɛ Oja ya. Jananguе nuyá,
'yo di so ni mmuihʉ'a ra n'yots'om'mäi. 'Yo
tema nts'o guí øthʉ. 'Nɛ 'yo guí ɛmhmʉ
ngue gue'a ra mɛnyu ma datho di muui.
4 'Yo tema ts'omhya guí mmamhmʉ. 'Yo
guí mmamhmʉ yø hya hinte ni bøntho.
Porque nuya yø hya ya, hinni 'yup'ʉ ngue
guí mmamhmʉ ya. Nu'a ra hya ni 'yup'ʉ gui
'yøthʉ, gue'a ngue njandyatho gui ja mam-
madihʉ Oja'a. 5 Ya guí pahmʉ ngue nup'ʉ
di manda ra Cristo, co 'nɛhrá Papá, nuya yø
ja'i ngue yø 'yots'om'mäi hinda ma macʉt'i
p'ʉ ya. Da guehyø ts'oc'ɛi, da guehya yø
ja'i ngue hønt'a te pɛs'ua ja ra ximhäi so
yø mmʉi ngue di xandi, hinda yʉrbʉ ya.
Porque nuya yø ja'i njap'ʉ, nu'a te ra cosa
ni ma yø mmʉi, gue'a thanne'a, hinga gue'a
Oja i thanne. 6 Matonma hyä'ahʉ ngue gui
'yøthʉ ya yø nts'o dí xi'ahʉ. Porque nu
to øtya yø hya dí xi'ahʉ ya, ngue fɛspatho
rá hya Oja, guehya da japra castigo Oja
ya. 7 Man'nan'yo mi 'yøt'e ngue gui 'yøthʉ
tengutho øtya yø ja'i dí xi'ahʉ ya.
8 Nu'mø mam'mɛt'o, gä ra nts'o nmará
n'yohʉ. Pɛ nuyá, ya ma n'yohʉ ra Cristo
ya. Ma gdá n'yohʉ'a te nne Oja gdá 'yohʉ
ya. 9 Nu ra ja'i ngue xojpabi Oja rá mmʉi,
gä ra nho ga 'yo ra ja'i. Nu'mø ha ya, gä
majuani te mma. Nu'a te di manda Oja,
gue'a øt'a. 10 Dami ja ndummʉihʉ ngue
nu'a te nnu manho Oja, gue'a gui 'yøthʉ'a.
11 Man'nan'yo mi 'yøt'e ngue go gui 'yøthʉ
tengutho øtyø ja'i xants'o ga 'yo. Dami
japhʉ ngue da bahyø ja'i ngue ra ts'oqui'a
te øt'e. 12 Nu'a ra nts'o nt'aguitho øtyø ja'i,
ya ra 'bɛ'isätho ngue da hmangua'a. 13 Pɛ
nu'mø da ma nsʉdi ra hya ha rá nja na ra
nts'o nt'aguitho øtyø ja'i, da bahyø ja'i ngue
ra ts'oqui øt'e. 14 Janangue ɛmp'ʉ ja ra Maca
Libro: "Nup'ʉ 'bʉhyø ja'i ɛntho ya xa ndu,
da xoc'a ni mmʉi ra Cristo. Ɛntho ja gui
nnu'a nt'aha", i ɛna.
15 Janangue nuyá, dami fähmʉ xanho te
gdi n'yohʉ. 'Yo gni 'yohʉ tengutho ga 'yo
yø ja'i hingui pa Oja. Sinoque dami 'yøt'e
ngue di nɛqui ngue guí pahmʉ Oja. 16 Dami
ja ndummʉi gui mpɛfi ngue gui mmamhmʉ
ra hya. Porque yø pa dí 'bʉhmʉ, xandøngu
ra nts'o i ja. 17 Janangue nuyá, 'yo gyø
'yammʉihʉ. Nu'a te rá pähä ma Hmuhʉ
Jesucristo, dami ja ndummʉi ngue da dini
xanho ni mmʉihʉ hanja ra hya, n'namhma
ngue gue'a gui 'yøthʉ'a. 18 Para ngue gui
m'mʉmma pähähʉ, 'yo gadi unni mmʉihʉ
ra n'iti. Porque ra n'iti xants'o te øt'ahʉ'a.
A nuyá, go dami unni mmʉihʉ'a ra Espíritu
Santo ngue da gue'a da xän'nahʉ te ja ngue
gui 'yøthʉ'a. 19 N'na ngu n'na'ahʉ, nu'mø
gui yahʉ, nu'ʉ yø hya mazihotho nt'ot'i p'ʉ
ja yø salmo, gue'ʉ dami nxihmʉ'ʉ, 'nɛ'ʉ
yø hya nt'ot'i p'ʉ ja yø alabansa. Dami ja
mammadihʉ'a ra Hmu Jesucristo p'ʉ ja ni
mmʉihʉ. Gui 'yɛspahʉ conyø salmo 'nɛ
conyø alabansa gui turpahʉ. 20 Rángue guí
ɛc'ɛihʉ ma Hmuhʉ Jesucristo, nuna Oja ma
Papáhʉ da 'yø'mø gá zohmʉ. Jananguе
nuyá, zant'a gui ja mammadihʉ ya ngue'a
te gä ra nho ørcahʉ.

---

21 A nuyá, ngue guí nnu mansuhʉ Oja,
dami mfäts'i n'na ngu n'na'ahʉ ya.
22 Ague gyø xisuhʉ, dami 'yɛc'ɛi ni
damme 'mø nzo'ahʉ. Porque gue'a di
manda ra Hmu Jesucristo'a. 23 Porque ra
n'yohʉ i 'bɛt'o'a ngue di manda rá xisu,
tengutho ra Cristo i 'bɛt'o'a ngue di manda
yø 'yɛc'ɛi. Nu'a ra Cristo bi yanyø 'yɛc'ɛi,
gue'a 'bɛt'o'a ya, tengutho rá ya ra ja'i,
'bɛt'o ngue di mandabi rá do'yo. 24 A nuya
yø 'yɛc'ɛi i øt'e te di manda ra Cristo.
Xquet'a njarbʉtho yø xisu ya, da 'yøt'e te
gä di 'bɛpyø damme.
25 Ague n'yø'ahʉ, dami mahni xisuhʉ,
tengutho ra Cristo di mahyø ja'i bi 'yɛc'ɛi,
asta bi du ngue bi yani. 26 Nguna bi 'yørpabi
yø 'yɛc'ɛi para ngue di zo rá 'yɛ Oja. Co nuna
ra hya bi 'yɛc'ɛi yø ja'i bi hojpa yø ts'oqui. Bi
nxixya p'ʉya ngue ya bi hyɛp'ʉ ra nts'o. 27 I
nne ngue nu'mø bá ɛp'ʉ mahøn'a ra Cristo,
gätho yø 'yɛc'ɛi da 'yɛspi, porque ya hin
tema nts'o da dinnbi.
28 A nu yø n'yohʉ i jatho ngue di mahyø
xisu. Tengutho ga mmährá do'yo, di jarbʉ
rá xisu. Porque nu ra n'yohʉ di mahrá xisu,
i øtrá güɛnda ra n'yohʉ ngue rá do'yosɛ di
madi. 29 'Nɛ hinjo'o n'na ra ja'i ngue di sʉhrá

do'yo, sinoque fährá do'yo ra ja'i 'nɛ pɛpi. Njarbʉtho'a te ørcahʉ ra Cristo ya, fäcjʉ 'nɛ i pɛjpahʉ. 30 Porque ra Cristo, i nnøpe ngue rá do'yogahʉ. 31 N't'ot'i p'ʉ ja ra Macа Libro ngue ɛna: "Nu'mø bi nthatra n'yohʉ, ra n'yohʉ p'ʉya sop'ʉ rá papá 'nɛhra mamá ngue 'bʉhmi rá xisu. Nuya yo nc'ɛi ya, di nne n'na ngu n'na, janangue ya hinguí yo nc'ɛi, sinoque ɛntho n'na nc'ɛitho", ɛnna hya. 32 Nuna ra hya na, mazihotho hma te nne da ma. Porque ga mbøni ngue ra Cristo ya yø n'youi yø 'yɛc'ɛi 'nɛ gue'ʉ yø 'yɛc'ɛi nnøpe ngue rá do'yo. 33 Pɛ xquet'a i nne da ma ngue n'na ngu n'na yø n'yohʉ jatho di mahyø xisu. Tengutho ga nne ngue di ma mamadi, di jarbʉtho rá xisu ya di madi. A nu ra xisu p'ʉya, i jatho ngue da nu mansu rá damme.

6

1 Ague gyø basihʉ, nu'mø bi zo'a ni papá ogue ni mamá, dami 'yɛc'ɛi te xi'ahʉ. Porque gue'a jatho ngue da 'yøtyø basi ya ɛc'ɛi ra Cristo'a. 2 Guehna rá mʉditho ra hya mmamp'ʉ ja rá ley Oja na, ngue nu ra ja'i da 'yøt'e te xi Oja, da dinnbabi rá njapi Oja. Guehna ra hya naya ngue ɛna: "Dami su ni papá, dami su ni mamá. 3 Nu ra ja'i da 'yøtya yø hya ya, ya'atho ra pa di m'mʉcua ja ra häi, 'nɛ di m'mʉmma pähä", ɛnna hya.

4 A nu yø n'yohʉ conyø xisu, ngue ya 'bʉhyø basi, 'yo di honnbi ha di mbøcuɛ yø basi. Sinoque di tede xanho, da badi ngue da zammi. 'Nɛ da xännba yø basi ngue da 'yɛc'ɛi ra Cristo.

---

5 Ague gyø hmiquihʉ, dami 'yɛc'ɛi ni hmu gadi mpɛhmʉ ua ja ra häi. Majuani ngue ni mmʉi gdi 'yørpabi masu ni hmuhʉ. Ni mmʉi gdi 'yøtra 'bɛfi guí pɛhmʉ, gui 'yø'ni güɛndahʉ ngue tengutho 'mø gdi ørpahʉ rá 'bɛfi ra Cristo. 6 Gui hyumbabi 'mø gadi mpɛhmʉ. 'Yo guí nnehʉ ngue høn'mø nnu ni hmu guí humbahʉ, sinoque gui 'yøt'e ngue yø mɛfi'ahʉ ra Cristo. Co gätho ni mmʉi gdi 'yørpahʉ'a te rá pähä Oja. 7 Nu'mø ja te guí pɛhmʉ, con n'na ra pähä gdi 'yøthʉ ra 'bɛfi. Gui 'yø'ni güɛnda ngue ra Cristo guí ørpahʉ rá 'bɛfi, hingue masque gui 'yɛmhmʉ ngue ra ja'itho guí ørpahʉ rá 'bɛfi. 8 Porque ya guí pahmʉ ngue nu'a ra Hmu Jesucristo, nu'a te ra nho xa 'yøt'e n'na ngu n'na ra ja'i, gue'a rá nzäbi ra ja'i di un'na. Nu'mø 'bʉhrá hmu ogue hinjo'o rá hmu n'na ra ja'i, nu te ra nho xa 'yøt'e, gue'a rá nzäbi di t'un'na.

9 Ague gyø hmuhʉ, dami 'yørpabi ra nho ni mɛfi guí sihʉ. 'Yo gadi pihmʉ yø mɛfi. Dami bɛmhmʉ na ra hya ja ua. Ngu'ʉ yø hmu ua ja ra ximhäi, ngu'ʉ yø hmiqui, n'nat'a ni Hmuhʉ bí 'bʉ mahɛts'i. A nu'a p'ʉya, hinguí huantho yø ja'i ørpa masu'a.

---

10 Ague ma zi cu'ahʉ, dami zajni mmʉihʉ connа ts'ɛdi di 'da'a ma Hmuhʉ. Porque hønt'a tate ja rá ts'ɛdi'a. 11 Nuna ra hya di 'da'ahʉ Oja ngue gdi mfähmʉ, dami 'yøthʉ ngue tengutho 'mø da m'mant'i'ahʉ na ra hya na. Janangue da zä gui täjpahʉ rá hya ra zithu nu'a nne da hyäcjʉ. 12 Porque nuna ra tunhni dí øthʉ ya, hinga gue'ʉ ma mmic'ɛi dadi ndunhnʉ, sinoque nu'ʉ dadi ndunhnʉ ya, gue'ʉ yø ts'onthi ja yø ts'ɛdi ngue di manda ra nts'o ja ua ja ra ximhäi. I 'yo maya ndap'ʉ bi zä. 13 Janangue di ndʉ xanho ni n'yomfɛnihʉ ya co nuna ra hya di 'da'ahʉ Oja, guehna gdi täcjʉ ra nts'o na. Nu'mø da 'yɛhra ora ngue gui nthɛhʉ n'na ra hya xants'o, 'yo di dap'ahʉ. Nu'mø ngue gá 'yøthʉ na ra hya naya, ya dʉ xanho ni n'yomfɛnihʉ 'mø.

14 Nu ra soldado 'mø ngue ya xa nsä ngue da ma ra tunhni, ya xa dʉtra ngʉt'i, ya ha ra njudi di nyani, 'nɛ he rá he ngue ra t'ɛgui. Dami njathʉ p'ʉya ngue gdi nyamhmʉ na ra hya majuani. Nu'a te xanho, gä gue'a gui 'yøthʉ'a. 15 Nu ra soldado 'mø ja ngue ha da ma, ya xa nsä, hinha ga hyɛhyø 'boxthi. Dami njathʉ p'ʉya, gui ja nduummʉi ngue gui mma guá mamhmʉ ra hoga 'da'yo hya. Guá xihmʉ ra hya yø ja'i ngue ha di zä di nhojpaui Oja. 16 Nu ra soldado ha rá njudi. Nu'ʉ yø nsa n'youi ra sibi bi ɛnyø nsʉiui hinguí thot'i. Gui njathʉ p'ʉya co nu'a ni nt'ɛc'ɛihʉ i ja, ya hinda zä da dap'ahʉ ra zithu. 17 Gui 'yøt'e tengutho 'mø gdi hushʉ ra fʉi t'ɛgui, hinte da thot'i. Dami njathʉ p'ʉya, n'nat'a bɛni ngue ya bi nyanni tehʉ. Nuna rá hya Oja di 'da'ahʉ ra Espíritu Santo, guehna gui nnøpa juaihʉ na, ngue gdi taphʉ ra hya yø ja'i.

18 'Yo di cohni mmʉihʉ, mat'Ojahʉ hangu ra pa. 'Yäphʉ Oja'a te gämа hya di bɛn'nahʉ

ra Espíritu Santo gui 'yäphʉ. Gätho yø ja'i ya o rá 'yɛ Oja dami marpahʉ Oja yø ja'i, 'yogui säyathohʉ. 19 Xquet'a 'nɛcä dami marcahʉ Oja n'namhma ngue Oja di 'dacra hya ga mma. Nup'ʉ ha ga mmanna hya, ga ha ra ts'ɛdi ngue ga mmanna hya. Nuna ra hoga 'da'yo hya, hinga su ga xicä yø ja'i hanja na ra hya na. Porque hinguí pahyø ja'i na ra hya na. 20 Oja bi 'yɛxquí ngue dra representantegui ngue ga mmangä na ra hoga 'da'yo hya na. A nuyá, ngue dí mmangä na ra hya na, ya dí ofädi. Janangue dami marcahʉ Oja n'namhma ngue nuna ra hya ni 'yɛhma xi ga mma, da zä ga ha ra ts'ɛdi ga mma xanho ra hya.

---

21 Nuna ma zi cuhʉ ra Tíquico, xquet'a ɛmmɛi di mpɛfi ngue ørpabi rá 'bɛfi ra Hmu. Nu'mø bi map'ʉ naya, go da xi'ahʉ te dadi jagä na. 'Nɛ da xi'ahʉ te dí øt'ä ua. 22 Nuna ra Tíquico dí ɛt'ä p'ʉ na ngue da ma di zɛngua'ahʉ. 'Nɛ dani xi'ahʉ te dadi ja. Nuna ra hya da xi'ahʉ p'ʉya, di hatra ts'ɛdi ni mmʉihʉ na.

23 Dí nnegä ya ngue nuna Oja ma Papáhʉ co 'nɛhna ma Hmuhʉ Jesucristo di dʉrpabi yø nt'ɛc'ɛi to gätho ya ja yø nt'ɛc'ɛi, 'yo dadi njunt'i, sinoque di mahyø mmic'ɛiui n'na ngu n'na. 24 Oja di japi te'o gätho ngue yø mmʉi gui ma'a ma Hmuhʉ Jesucristo. Da ngut'atho.

Filipenses
Ja ua ra carta bi 'yo'tra Pablo, ngue bi mɛnnba yø 'yɛc'ɛi Filipos.

1 Nugä dra Pablo, conna Timoteo, yø
mɛfigä'be ra Jesucristo. Nu'ʉ yø mamhya
p'ʉ ja ra hninni Filipos, da gue'ʉ yø n'yohʉ
ja yø cargo p'ʉ ja ra nijja, gätho mi'da yø ja'i
ya o rá 'yɛ Oja ngue ya ɛc'ɛi ra Jesucristo, gä
dadi zɛngua'be. 2 Dí nnegä'be ngue nuna Oja
ma Papáhʉ co 'nɛhna ma Hmuhʉ Jesucristo
di jap'ahʉ 'nɛ da hyut'a ni mmʉihʉ.

---

3 N'na ndi ngu n'na ndi ga mbɛn'ahʉ,
dadi ja mammadigä Oja conná ngue'ahʉ.
4 Nu'mø dá mat'ahʉ Oja, janjuani dadi johya.
5 Porque dí mbɛn'ahʉ ngue nu'mø mambá
fʉdi gá 'yɛc'ɛihʉ ra hya, gá fäxcahʉ mɛnte
dadi 'yongä ra hoga 'da'yo hya. 'Nɛ as-
ta guetya guí fäxcathohʉ. 6 Asta gue'mø
gambá fʉdi gá 'yɛc'ɛihʉ ra Jesucristo ya, bi
'yøt'ahʉ ra nho Oja. 'Nɛ man'na di 'yøt'e
ngue gui commanhohʉ. 'Nɛ dí padi ngue
go gue'a da 'yøt'e ngue gui pømmanhohʉ
'mø ra pa da ɛp'ʉ ra Jesucristo'a. 7 Ni
'yup'ʉ ngue ɛmmɛi di mbɛn'ahʉ, porque
gäthogahʉ, bi 'yøtra mate Oja ngue bi
'dacjʉ ra 'bɛfi ngue dadi 'yonnbahʉ rá hya.
A nuyá, gue'mø dí ofädi, ogue dí 'bʉcä p'ʉ
ja ra ts'ʉt'abi, dí tøxä na ra hoga 'da'yo
hya, 'nɛ dadi ja majuani ngue majuani na.
8 Nuna Oja i padi ngue janjuani dadi madi
gätho'ahʉ tengutho gui ma'ahʉ ra Jesu-
cristo.
9 Nu'mø dí mmat'Ojagä, dí äpi ngue
nu'a te gni mmahmʉ, man'na man'na
gdí mmahmʉ. 'Nɛ dí äpi ngue da xoc'a
ni n'yomfɛnihʉ ngue da dini xanho ni
mmʉihʉ hanja ra hya. 10 Dí nnegä ngue guí
padi gui huanhnʉ ndana ra nho i ja ngue
gui 'yøthʉ. Jananguе nu'a ra pa da ɛp'ʉ ra
Cristo, ya hinte mants'o da thin'nahʉ. 11 'Nɛ
hønt'a ra Jesucristo da zä da 'yøt'e ngue gä
ra nho gdi n'yohʉ. Nu'mø bi nu yø ja'i ngue
guí 'yohʉ xanho, ya da 'yɛspabi Oja yø ja'i.

---

12 Ague ma zi cu'ahʉ, dí nnegä ngue guí
pahmʉ ngue nu'a te gä dá thocä, ɛna gue
gue'a man'na i fahra hoga 'da'yo hya'a.
13 A nuyá, gätho yø soldado 'bʉcua ja ra
palacio, 'nɛ gätho ya mi'da yø ja'i 'bʉcua,
ya padi ngue dí ofädigä ngue dí ɛc'ɛi ra
Cristo. 14 Nu'mø mi hnu ngue ya dí ofädigä,
xangu ma cuhʉ bi hya ra ts'ɛdi, himbi nsu
da mambrá hoga 'da'yo hya Oja. I padi ngue
hinguі hɛgahʉ'a ra Hmu.

15 A nuyá, nu'ʉ to mmanna Cristo ya, 'bʉ
i'da ngue di sɛyagui, i nne da 'yɛngahäi.
Pɛ mi'da p'ʉya, conna pähätho ga mmanna
Cristo. 16 A nu'ʉ di sɛyagui, i mmanna hya
ngue di nu manhosɛ yø ja'i, 'nɛ himma juani
ngue yø mmʉi ga manna hya. Porque ɛmbi
ngue da du ma mmʉigä 'mø ga padi ngue gä
tɛnyø ja'i'a ra hya mman'ʉ. 17 Mi'da p'ʉya,
ga mmanna Cristo ngue di maqui. I padi
ngue dí 'bʉi ngue ga tøxä ra hoga 'da'yo hya
ua ja ra ts'ʉt'abi.

18 Pɛ hinte ja'a, gue'mø gue yø mmʉi
ga manna Cristo yø ja'i, ogue hin'na. Pɛ
squerangue i hmanna Cristo, guehna nná
johyagä naya. 'Nɛ man'natho dadi johya.
19 Porque dí padi ngue ga pømmanhogä
ua ja ra fädi ngue guí mmarcahʉ Oja, 'nɛ
fäxcä ra Espíritu Santo bá pɛnhna Jesu-
cristo. 20 A nugui, nu'mø ga su ga mmanna
hya ngue ra Cristo, ya ra 'bɛ'isätho te dí
øt'ä 'mø. Hante gue ga ha ra ts'ɛdi ga
mmanna hya hangu ra pa, hingue masque
ga su ngue dí ofädi. Ogue ga pongui, ogue
da thogui, hindi mportagä'a. Nuguі dadi
ja ndummʉi dí honnbi ha di hnu manho
ra Cristo. 21 A nuyá, dí nne ngue ya gdá
'bʉ'a ngue ga ørpabi rá pähä ra Cristo. A
nu'mø dá tu, ya man'na ma datho ra nho
ga nthɛ'be. 22 Nu'mø ga sigue ga m'mʉcua
ja ra ximhäi, da zä ga tapä mi'da yø ja'i
ngue da 'yɛc'ɛi ra Cristo. Jananguе nuya
hindí padi ndana gue'a ɛxa ja ts'ɛditho ga
øtya. ¿Ua nuhma xanho ngue ga sigue ga
m'mʉi, ua gue xanho ngue ga tu? 23 Nuya
hindí padi ndana ɛxa ja ts'ɛditho ya yoho
yø hya ya. Nup'ʉ nná bɛngä, man'na xanho
ngue ga tu, ya gani m'mʉ'be ra Cristo
p'ʉya. A nugui, dí nnu manho ngue ga
tu. 24 Pɛ co nu'ahʉ, ya xanho ngue dí 'bʉi.
25 Jananguе'a dí haxa njuani ngue ga sigue
ga m'mʉi, n'namhma ga ha'ahʉ ra ts'ɛdi
ngue di ndʉ ni nt'ɛc'ɛihʉ. 'Nɛ man'na di
nja'ahʉ mpähä porque man'na di ndʉ ni
nt'ɛc'ɛihʉ i ja. 26 Nu'mø ga nujʉ mahøn'a
p'ʉya, ya man'natho gadi ja mammadihʉ ra
Jesucristo conná nguecä.

27 Guí ja ndummui gui 'yøthu'u yø hya
mmannná hoga 'da'yo hya ra Cristo. Dami
'yøt'e te dí xi'ahu, gue'mø ga mmagä p'u
ga ma nu'ahu, ogue hin'na. Pɛ dí nne ga
øde ngue guí hahu ra ts'ɛdi 'nɛ 'da'igu guí
mmamhmu. 'Nɛ guí honi ha gdi japhu
ngue di ntha'a ra hoga 'da'yo hya ngue'a
ra nt'ɛc'ɛi ja'ahu. 28 Nu'mø di pi'ahu ya yø
ja'i suhra hoga 'da'yo hya, 'yo sä guí suhu.
Porque nuyá, nu te øt'e, gue'a ra hmɛya'a
ngue di m'mɛdi. Pɛ nu'ahu p'uya, nu te
guí øthu, gue'a ra hmɛya'a ngue di nyanni
tehu. Porque guehna Oja fäxahu. 29 Nuna
Oja bi 'da'ahu rá mate, hinga høntho ngue
gui 'yɛc'ɛihu ra Cristo, sinoque xquet'a ja
ngue gui sähu ra n'u ngue guí ɛc'ɛihu na.
30 A nuyá, ma ga homhmu ha di nthahra hya
ya. Ya guí nnuhu te dá øt'ä m'mɛt'o, 'nɛ ya
guí øhmu ngue dadi sigue dí honi ha nná
japi ngue di nthahra hya.

2

1 Di ha'ahu ra ts'ɛdi na ra Cristo. Nu'a
gui ma'ahu, gue'a di hoc'a ni mmuihu'a.
Nu'a ra Espíritu Santo guí n'yohu ya. Ya ja
ni yemmuihu ya, 'nɛ ya ja ni nhuɛcatehu
ya. 2 Pɛ man'na ga johyagä 'mø gui 'yøthu
ya yø hya dí xi'ahu. Dami ne ngue
'darbu di n'yo ni hyahu. Gätho'ahu 'da
gdi mmathohu, hinjon da bøni ngue da
n'nan'yo rá n'yomfɛni. 3 'Yo gadi 'yɛxhu, 'nɛ
'yo guí nne ngue go da nu manho'asɛhu yø
ja'i. Sinoque gui 'yøt'e tengutho 'mø hinte
gadi muhu. Gui 'yøthu ngue tate xanho
mi'da yø ja'i ngue'ahu. 4 'Yo guí øthu ngue
høn'asɛhu gui timhmu ra nho. Dami 'yøthu
ngue 'nɛ hmi'da yø ja'i da dinna nho.

5 Dami 'yøthu tengutho bi 'yøtra
Jesucristo ngue hingui ts'u bi 'yɛts'i.
6 Madague'a ngue Oja'a, pɛ bá sop'u rá cargo
mi ja ngue madi manda p'u mahɛts'i. 7 Bi
n'uni bi nja'i. Bi gohi tengutho n'na ra
hmiqui. 8 Nu'mø mi m'mui ngue ra ja'i
p'uya, hingui ts'u bi 'yɛts'i. Gä bi 'yutho'a
te rá nt'ɛdi Oja, asta bi n'uni bi tho. Bi
dup'u ja ra pont'i, madague'a t'ɛmbi ngue
ra 'bɛ'isä ngue to da dup'u ja ra pont'i.
9 Jananngue nuna Oja bi japi ngue ma datho
da hnu mansu. Bi japi ngue bi ntate, hin
jomman'na ngue tengu'a. 10 I nnepe ngue
nu'mø bi t'øde ngue hmambrá thuhu ra
Jesús, gä di ndantyøhmu'u bí 'bu mahɛts'i,
'nɛ'u 'bucua ja ra häi, co 'nɛ'u 'bup'u ja ra
nidu, gä di ndantyøhmu. 11 Gätho da ma
ngue ra Jesucristo, gue'a ra Hmu'a. 'Nɛ
nu'mø t'ɛspabi ra Jesucristo, tengutho 'mø
go di t'ɛspabi Oja, rá Papá.

---

12 Ague ma zi cu'ahu, nu'mø dambá
m'muca p'u guí 'buhmu, gá 'yɛc'ɛi te dá
xi'ahu. A nuyá, madague'a yaua dí 'bucä
ya, pɛ ma datho dami 'yɛc'ɛihu na ra hya dí
pɛn'nahu ya. Ya bi nyanni tehu. Jananngue
ma datho dami nu mansuhu Oja ya. Dami ja
ndummui gui hyoni ha di hnu manho'ahu.
13 Nuna Oja, go di bɛn'nahu na te ra nho ja
ngue gui 'yøthu na, 'nɛ da mäxahu ngue da
zä gui 'yøthu'a te nne Oja ngue gui 'yøthu.

14 Nu te ja ngue gui 'yøthu, 'yøthu co
n'na ra pähä. 'Yo 'be guí ɛna ngue ra
ts'ɛdi t'øt'ahu. 15 Jananngue hin tema ts'oqui
da thin'nahu. Porque ya yø basi'ahu Oja
p'u ha 'buhyø ja'i ngue yø ts'oc'ɛi 'nɛhyø
mmɛjmahya. Mahyonitho ngue di nɛqui
ngue n'nan'yo'ahu ngue yø ts'oc'ɛi 'bucua
ja ra ximhäi. 16 Dami xihmu yø ja'i ha di
zä di nthɛui ra 'da'yo te. A nu'mø bá ɛhra
Cristo p'uya, da zä di nja ga mpähä conná
ngue'ahu. Porque ya hinga särbutho dá
mpɛcä p'u guí 'buhmu.

17 A nuyá, ya guí ɛc'ɛihu ra Jesucristo,
ya gá unni mmuihu Oja ya. Nu'a te gni
johyahu ya, xquet'a 'nɛqui dadi johya, ma-
dague'a ya ja ngue da thogui co nuna ra hya
dá xi'ahu. 18 Pɛ dami johyahu tengutho nná
johyagä, 'yo tu ni mmuihu 'mø dá tugä.

---

19 Da ne ra Hmu Jesús ngue ga pɛnhnä
p'u ra Timoteo, da nu'ahu. Nu'mø bá
penc'a p'uya, ya ga johya 'mø dá padi te
gadi jahu. 20 Porque hinjongui øni ngue di
øt'e tengutho dí ør'be ra Timoteo ngue dí
hon'na'be ha gdi timhmu ra nho. 21 Nuya
gätho mi'da 'bucua, yø 'bɛfisɛ'a ni ma yø
mmui øt'e, hinga gue'a rá 'bɛfi ra Cristo ni
ma yø mmui ngue da 'yøt'e. 22 Guí pahmu
ngue ra Timoteo di nɛqui ngue ha ra ts'ɛdi
fäxcagui ngue dí mmam'be ra hoga 'da'yo
hya. Tengutho n'na ra ts'unt'u 'mø fäxrá
papá p'u ha di mpɛfi, njarbutho na. 23 Dí
nne ga pɛnhnä p'u ra Timoteo, høntho ga
padi tengu da gohma asunto. 24 Da ne Oja

ngue ya hi̱mma̱ ya'atho ga̱ mmagä p'ʉ, ga̱ ma nu̱'a̱hʉ.
25 Nu̱na̱ ra̱ Epafrodito gua̱ pɛnngahʉ ua
ngue ba̱ hanngagui̱ ra̱ mɛ̱nyu̱ dí honi̱,
xquet'a̱ 'nɛ̱hna̱ ɛ̱mmɛ̱i bi̱ mäxqui ngue honi̱
ha gda̱ japra̱ hya̱. Pɛ nu̱yá, dí ɛ̱na̱ ngue
ma̱hyoni̱tho da̱ map'ʉ ya. 26 Porque mi̱ zä
mi̱ ba̱di̱ ngue ga̱ 'yøhmʉ ngue bi hyɛ̱nni̱,
ɛ̱mmɛ̱i bi du̱ ra̱ mmʉi. Ja̱na̱ngue nu̱yá,
ya hi̱ngui̱ nnu̱ ra̱ pa da̱ map'ʉ ya, para
ngue guí pa̱hmʉ ngue ya bi zä. 27 'Nɛ̱
ma̱juani̱ bi hyɛ̱nni̱, ya ja ngue xta̱ ndu̱.
Pɛ conna̱ nguehra̱ ma̱te Oja̱ hi̱mbi̱ du̱.
Nu̱'mø ngue xta̱ ndu̱, xøgue di̱ nti̱mbʉ ma̱
du̱mmʉigä p'ʉya. 28 Ja̱na̱ngue nu̱ya dí xønni̱
ga̱ pɛnnbʉya, n'namhma̱ ngue ma̱n'na guí
johyahʉ 'mø ga̱ nu̱hʉ ma̱høn'a̱. Ya xquet'a̱
da̱ hyu̱ ma̱ mmʉigä p'ʉya ngue guí nnu̱hʉ
ngue ya hi̱nte di ja. 29 Gui johyahʉ ngue guí
nnu̱hʉ, porque ga̱di̱ ncu̱hʉ ngue ra̱ Cristo.
Da̱mi̱ nu̱ ma̱nsu̱hʉ gätho yø ja'i̱ te'o ga̱ 'yo
tengu̱tho ga̱ 'yo ra̱ Epafrodito. 30 Ya gui̱
nnu̱hʉ, ya ja ngue xta̱ ndu̱ ngue ørpa̱bi̱ ra̱
'bɛfi ra̱ Cristo ngue bi̱ mäxca̱gui̱. Bi̱ n'u̱ni̱
bi̱ m'mʉ ma̱n'ʉ ngue bi 'yørca̱gui̱ ra̱ 'bäxte
nu̱na̱ hi̱mmi̱ sä gui 'yørca̱hʉ.

3

1 Ague ma̱ zi cu̱'a̱hʉ, da̱mi̱ johyahʉ
ra̱ngue guí ɛ̱c'ɛ̱ihʉ ma̱ Hmu̱hʉ Jesucristo. A
nu̱gui̱, hi̱nte ga̱ 'bɛdi ngue nyondi̱ ga̱ xi'a̱hʉ
na̱ ra̱ hya̱ da̱ cuatä ra̱ sʉcua̱. Nu̱na̱ ra̱ hya̱
na̱, da̱ 'yøt'a̱hʉ ra̱ nho. 2 Da̱mi̱ mfähmʉ
ngue'ʉ yø ts'oc'ɛ̱i̱ 'yop'ʉ hi̱nni̱ 'yu̱p'ʉ te
øt'e. Guehya ɛ̱mbi̱ ngue jatho da̱ hmɛ̱pya yø
'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue di̱ njapra̱ circuncisión. 3 A nu̱jʉ,
nu̱'a̱ ma̱ hmɛ̱pyahʉ, gue'a̱ nna̱ tha̱nnehʉ
Oja̱ co gätho ma̱ mmʉihʉ'a̱. Ya da̱di johya
ngue ma̱ n'yohʉ ra̱ Jesucristo. Dí pa̱hmʉ
ngue hi̱nda̱ zä ga̱ honsɛ ha gda̱ nya̱mhmʉ.
4 Pɛ nu̱'mø to ɛ̱na̱ ngue da̱ zä da̱ hyonsɛ ha di̱
ma ma̱hojpi, pɛ ma̱ da̱thogä ngue gue'a̱ nmi̱
hongä'a̱. Porque ma̱n'natho mi̱ pømma̱nho
te nma̱ra̱ 'yogä ngue mi̱'da. 5 Ja ra̱ hya̱to
ma̱ pa dí 'bʉcä 'mø mi̱ hmɛ̱pyagä bi̱ njacra̱
circuncisión. Porque dra̱ judíogä. Nu̱na̱
ma̱ mboxitagä, guehna̱ ra̱ Benjamín. Dra̱
judío 'mø ma̱ mi̱, 'nɛ̱ nu̱'a̱ ma̱ hya̱, guehna̱
ra̱ hya̱ ngue ra̱ ebreo. Nu̱'a̱ te nna̱ ma̱ngä'a̱
te mma̱mp'ʉ ja ra̱ ley ca̱ yø judío, gue'a̱ ra̱
nt'ɛ̱c'ɛ̱i̱ yø fariseo'a̱. 6 Ngue hi̱nmi̱ nnegä
ngue da̱ thɛp'ʉ'a̱ p'ʉya, nmi̱ sʉcä'ʉ yø ja'i̱
ɛ̱c'ɛ̱i̱ ra̱ Cristo. Nu̱'a̱ ngue nma̱ra̱ øt'ä'a̱ te
ra̱ hya̱ mma̱mp'ʉ ja ra̱ ley p'ʉya, hi̱nju̱ngui̱
ɛ̱ngui̱ ngue hi̱nga̱ gue'a̱ te dí øt'e. 7 Pɛ nu̱ya
te gätho nmi̱ ɛ̱mbä ngue ta̱te ma̱di̱ mu̱ui
ngue'mø ga̱ øt'e, nu̱ya dí ør'ma̱ güɛnda
ngue hi̱nte di̱ mu̱ui ya, porque ya dí ɛ̱c'ɛ̱i̱
ra̱ Cristo. 8 A nu̱yá, ma̱da̱gue'a̱ ngue nmi̱
ɛ̱ngä ngue ta̱te di̱ mu̱ui te xta̱ øt'e, pɛ nu̱ya
dí ør'ma̱ güɛnda ngue hi̱nte di̱ mu̱ui ya.
Porque nu̱yá, ma̱n'na ta̱tetho di̱ mu̱ui ngue
da̱ pa̱cä'a̱ ma̱ Hmu̱ Jesucristo ya. A nu̱yá, nu̱
te gätho nmi̱ nnøxä m'mɛt'o, dí ɛngä p'ʉ'a̱
ya ngue dí tɛnna̱ Cristo. 9 Høndra̱ Cristo di̱
nnøxä ya ngue bi ya̱ngui̱. Ya hi̱nga̱ gue'a̱
ngue ga̱ øt'ä'a̱ te ra̱ nho mma̱mp'ʉ ja ra̱
ley ca̱ yø judío ngue gda̱ nya̱nya. Sinoque
bi hoga̱gui̱ ma̱ ts'oqui Oja̱ ngue da̱ ɛ̱c'ɛ̱i̱ ra̱
Cristo. Porque Oja̱ di hojpi te'o ngue ɛ̱c'ɛ̱i̱'a̱.
10 A nu̱'a̱ dí nnegä ya, ngue ga̱ pa̱di̱ xa̱nho
ra̱ Cristo. Dí nne di 'dacä'a̱ ra̱ ts'ɛdi Oja̱
bi 'yu̱'mø mi̱ bɛ̱nna̱te ra̱ Cristo. Ja̱na̱ngue
tengu̱tho ra̱ Cristo ngue bi tho, xquet'a̱
'nɛ̱qui̱ dí ɛmma̱ te ya, ma̱da̱gue'a̱ ngue ga̱
tu̱. 11 Dí nne ngue 'nɛ̱qui̱ ga̱ bɛ̱nna̱te 'mø bi
bɛ̱nna̱te yø ánima.

---

12 Di 'bɛtho ga̱ øt'a̱ te gätho ja ngue gda̱
n'yogä. Hi̱ngue masque sä ga̱ ɛ̱na̱ ngue ya
hi̱nte di 'bɛdi. A nu̱yá, da̱di ja ndu̱mmʉi
ngue xa̱mhma̱tho ga̱ sʉdi ga̱ øt'ä'a̱ te i
zonga̱gui̱ ra̱ Cristo ngue ga̱ øt'e. 13 Ague ma̱
zi cu̱'a̱hʉ, hi̱ndí nne ga̱ mma̱ ngue ga̱ ɛ̱na̱
ya gä xa̱nho te nna̱ 'yo. Pɛ høndа n'na ra̱
hya̱ ja ngue ga̱ øtya. Nu̱ te xa̱ thogui, ya da̱
gop'ʉ'a̱ ya. Nu̱ ra̱ pa di̱ ma p'ʉya, ma ga̱ ja
ndu̱mmʉi ga̱ øt'a̱ te ja ngue ga̱ øt'e. 14 Nu̱'mø
bi zʉdi ngue gätho ga̱ øt'a̱ te i zonga̱gui̱ Oja̱
ngue ga̱ øt'e, hi̱nte di 'bɛdi, nu̱p'ʉ ma̱hɛ̱ts'i̱
di̱ n'najhma̱ nzäbi ngue ya ma̱ n'yo'be ra̱
Cristo.
15 Gäthoga̱hʉ ngue ya bi di̱mma̱ mmʉihʉ
xa̱nho hanja na̱ ma̱ nt'ɛ̱c'ɛ̱ihʉ i ja, a nu̱yá,
ma ga̱ homhmʉ ya ngue ma̱n'na ma̱n'na di
zä ga̱ n'yo ma̱nhohʉ. Pɛ nu̱ te'o ɛ̱na̱ ngue ya
hi̱nte di 'bɛdi, ɛ̱na̱ ngue ya gä øt'a̱ te nnep'a̱
Oja̱ ngue da̱ 'yøt'e, Oja̱ da̱ xojpa̱ ra̱ mmʉi ra̱
ja'i̱ ngue da̱ ba̱di̱ ngue hi̱nga̱ gue'a̱ te øt'e.
16 Nu̱'a̱ te gäma̱ hya̱ dí ti̱mhmʉ ya, gue'a̱ ja
ngue ga̱ øthʉ'a̱.
17 Ague ma̱ zi cu̱'a̱hʉ, para ngue gui pa̱di̱
te i ja ngue gdí n'yohʉ, tengu̱tho ga̱ nu̱hʉ

ngue dí øt'ä, da gue'a gui 'yøthʉ'a ya. Ya guí nnuhʉ te ga 'yo yø ja'i nuya øt'e tengutho dí øt'ä. [18] Ya xangu yø nnidi xtá xi'ahʉ na ra hya hønga mmangä ya. 'Nɛ conma guidä nná xi'ahʉ ngue 'yop'ʉ xangu yø ja'i nu'ʉ i mma ngue hinte di muui'a i du p'ʉ ja ra pont'i ra Cristo. [19] Nu'a ja ngue da thoya yø ja'i ya, di m'mɛdi. Guehya hingui so yø mmʉi Oja ya, sinoque hønt'a te yø pähäsɛ so yø mmʉi. Nu'mø bi 'yøtra nts'o ja ua ja ra ximhäi, gue ɛmma gue di 'yɛxtho, 'be xingui pɛs'yø sä. [20] Pɛ nujʉ, dyø mmɛnguhʉ p'ʉ mahɛts'i. 'Nɛ dí tømhmʉ ngue ja di 'yɛp'ʉ na ra Hmu Jesucristo ma Yantehʉ. [21] Nuná, di pärca ma do'yohʉ porque nuya hingui nzaquigahʉ ya. Di japi ngue da gohi tengutho rá do'yo ngue maguesɛ. I ja rá ts'ɛdi ngue nu te di manda di nja, gue'a di nja'a.

4

[1] Ague ma zimmadi cu'ahʉ, janjuani ngue dí nne ga nnu'ahʉ. Janjuani ngue dadi johya conná ngue'ahʉ. A nuyá, dí xi'ahʉ ngue 'yogui hɛhmʉ na ra Hmu Jesucristo.

[2] Nuna ra Evodia, conna Síntique, dí äpra mate ngue 'yo dadi nsʉi, da 'yøt'e ngue di ncu ngue ɛc'ɛi ra Cristo. [3] A nu'i ma mmimmɛfiui, dí ä'i ra mate ngue guí nnu ha gdi japra hya di nxihya ma zi cuhʉ yø xisu di nsʉi. Nuya yø xisu ya, guehya bi mäxcagui m'mɛt'o p'ʉ ha dá mangä ra hoga 'da'yo hya. 'Nɛ xquet'a bi mäxcagui ra Clemente con mi'da ma cu bi mäxqui ngue bi manna hya. Nu yø thuhu ya yø ja'i ya, i nt'ot'i p'ʉ ja ra libro nt'ot'i yø thuhu yø ja'i nuya di nthɛui ra 'da'yo te.

[4] Zant'a dami johya ngue guí n'yohʉ ra Hmu Jesús. Dadi yopra hya dí xi'ahʉ, dami johyahʉ.

[5] Nu'a te ra nho gni 'yohʉ, dami 'yuthʉ yø ja'i 'bʉp'ʉ guí 'bʉhmʉ ngue gyø hoja'ihʉ. Nu'a ra Hmu, ya himma ya'atho da ɛcua'a. [6] Nu'mø ja te guí hɛmphʉ, 'yo di su ni mmʉihʉ. 'Yäphʉ Oja ngue da mäxahʉ 'mø te guí thohmʉ. 'Nɛ dami bɛmhmʉ ngue xandongu te ja ngue gdi ja mammadihʉ Oja. [7] Nu'mø gui 'yøthʉ na ra hya dí xi'ahʉ ya, Oja da hyut'a ni mmʉihʉ. Nu'a di hyu ni mmʉihʉ p'ʉya, ma datho ngue nthummʉi xandønho, hinga ngu'a ra hya ga ya yø ja'i ngue ɛmbi nthummʉi. Ya hinni mantho te da zu ni mmʉihʉ ngue'mø ya guí n'yohʉ ra Jesucristo.

---

[8] Ague ma zi cu'ahʉ, ya rá nzɛguitho na ra hya dí xi'ahʉ ya. Da zo ni mmʉihʉ ya yø hya majuani. Guehya yø hya bá n'youi ra respeto. Guehya yø hya njuantho ya. Guehya yø hya hin tema ts'omhya bá n'youi. Guehya yø hya ngue mahotho da zo ni mmʉihʉ. [9] Nu'a ra hya dá xän'nahʉ, gue'a gui 'yøthʉ'a. Ya guí nnuhʉ te dá øt'ä, da ngut'a gui 'yøthʉ ya. Nu'mø gui 'yøthʉ'a ya, Oja da hyut'a ni mmʉihʉ.

---

[10] Dadi johyagä 'nɛ dadi ja mammadi Oja ngue ya gá bɛnjʉ mahøn'a 'nɛ gadi zɛcjʉ te dí honi. Dí pacä ngue hin gadi pumbɛnijʉ, pɛ mam'mɛt'o himmi säp'ʉ guí zɛcjʉ 'mø. [11] Nugä hin dadi ʉ'mø hingui fäxcahʉ. Dadi johyatho hønt'a ts'ʉ te nná 'bʉi. [12] Dí padi te nná tho 'mø dí hyoya, xindí pa 'mø ngue ja te ga si. Dadi johyatho 'mø dí niya, ogue dí tu manthuhu. Ngutho dadi johya gue'mø mbonguitho ogue hingui ts'ʉ te ga honi. [13] Hønt'a ts'ʉ tengue ga thogui, hindí su, porque ra Cristo di hacra ts'ɛdi.

[14] Xanho te guí ørcahʉ ngue guí fäxcahʉ 'mø te dí hongä. [15] Nu'ahʉ, gyø mmɛnguhʉ p'ʉ ja ra hninì Filipos, nu'mø rá mʉdi dambá mangä ra hya p'ʉ Macedonia ja ni häihʉ, ma thocä p'ʉya ngue dani mpagä man'na nguadi, høn'atho gá fäxcahʉ'a te dí honi. [16] Nu'mø tobe dambi 'bʉtä p'ʉ ja ra hninì Tesalónica, nyo ndi, nhyu ndi gá pɛnngahʉ ra mɛnyu ga si 'mø hin'yʉ te ga honi. [17] Hinga høntho dadi johyagä ngue gadi 'dacjʉ te dí si, sinoque dadi johyagä ngue nu te guí ørcahʉ, gue'a man'na di nu manho'ahʉ Oja'a. [18] Nu'a te ra mɛnyu guá pɛnhnʉ ngue bá ha ra Epafrodito ngue bi 'daqui, nugä dá hani. A nuya mbonguitho te dí honya. Nuna ra mɛnyu na, cohi como tengutho ra bopo ʉsyø ja'i 'mø ørtra 'bøt'e, mazi hotho ga yʉni. 'Nɛ i nnu manho Oja. [19] Nu'a ma Ojahʉ, di mfäxte ngue di 'da'ahʉ te gä gadi 'bɛhmʉ. Porque hin'yʉ p'ʉ rá nzɛgui i ja rá njapi di unni to n'youi ra Jesucristo. [20] Para zantho ga ɛspahʉ Oja ma Papáhʉ. Da ngut'atho.

---

[21] Dí pɛnnba̱bi̱ ra̱ nzɛngua te'o gätho ya
n'youi ra̱ Jesucristo. Nu̱ya ma̱ cu̱hʉ̱ 'bʉcua
dí 'bʉ̱i, xquet'a̱ pɛn'na̱hʉ̱ ra̱ nzɛngua.
[22] Gätho ya yø ja̱'i̱ 'bʉcua ngue ya yø ja̱'i̱
Oja̱ di zɛngua'a̱hʉ̱. Da̱ guehya 'da yø 'yɛ̱c'ɛ̱i
'bʉ̱p'ʉ̱ ja rá̱ ngu̱ ra̱ da̱st'abi Roma pɛnhma̱
nzaqui ra̱ hya̱ ngue di zɛngua'a̱hʉ̱.
[23] Nu̱na̱ ma̱ Hmu̱hʉ̱ Jesucristo di ja̱pi̱
gätho'a̱hʉ̱. Da̱ ngu̱t'a̱ tho.

Colosenses
Ja ua rạ carta bi 'yo'trạ Pablo, ngue bị mɛnnbạ yø 'yɛc'ɛị Colosas.

1 Nụgä drá Pablo, Ojạ bi 'yɛxquị ngue drá
representantegä rạ Jesucristo. Co 'nɛhnạ
mạ zi cụhʉ rạ Timoteo 2 dạdi zɛnguagä'be'ʉ
to gätho ya o rá 'yɛ Ojạ rá m'mʉp'ʉ ja rạ
hnịnị Colosas. Gue'e mạ zi cụ'ạhʉ ngue guí
ɛc'ɛịhʉ rạ Jesucristo. Dí nne ngue nụnạ
Ojạ mạ Papáhʉ di jạp'ạhʉ 'nɛ dạ hyụt'ạ nị
mmʉihʉ.

---

3 Nụnạ Ojạ, guehnạ rá Papá mạ Hmụhʉ
Jesucristo. Guehnạ zạnt'ạ dạdi ja mạm-
mạdị 'mø dá mat'Ojạ conná ngue'ạhʉ nạ.
4 Porque dí øcä te ja nị nt'ɛc'ɛịhʉ ngue rạ
Jesucristo. 'Nɛ dí øde ngue mạjuạnị gạdị
mạhmʉ to gätho ya o rá 'yɛ Ojạ. 5 Xquet'ạ
dạdi ja mạmmạdị Ojạ ngue'ạ te gä rạ nho ya
xpá nzännị di 'da'ạhʉ p'ʉ mạhɛts'ị. Ya guí
pạhmʉ ngue Ojạ di 'da'ạhʉ rạ nho, porque
guehnạ rạ hyạ n'youi rạ hogạ 'da'yo hyạ bi
si'ạhʉ nạ. A nụnạ rạ hyạ bi si'ạhʉ, mạjuạnị
nạ. 6 Pɛ hịngạ høn'ạthohʉ bi si'ạhʉ nạ rạ
hyạ nạ, sinoque mạ'yonị rạ hyạ ndap'ʉ bi
zä rá ngʉnị nxịmhäi. A nụyá, ndap'ʉ bi
zä, mạn'na mạn'na nị 'yɛc'ɛịtho rạ hyạ yø
ja'ị. 'Nɛ mạn'na nị xohyø n'yomfɛnị yø
ja'ị ndanạ rạ nho dá n'yo. Porque nụyá,
ndap'ʉ bi zä njap'ʉ tengụtho'ạ te bị njap'ʉ
guí 'bʉhmʉ astạ guehyø pa xcá 'yøhmʉ nạ
rạ hyạ nạ. Ja bá tịmp'ʉ nị mmʉihʉ ngue
mạjuạnị ja rá mạte Ojạ. 7 Nụnạ mạ zi cụhʉ rạ
Epafras bi xän'nạhʉ nạ rạ hyạ nạ. Xquet'ạ
ørpạbị rá 'bɛfi rạ Cristo tengụtho dí øt'ä.
Nụnạ rạ Epafras dị mpɛfi xạnho p'ʉ ha guí
'bʉhmʉ ngue mạnnạ hyạ, tengụtho 'mø gdí
'bʉcä p'ʉ. 8 Nụnạ rạ Epafras, guehnạ bi xiqui
hanja'ạ te øt'ạhʉ rạ Espíritu Santo ngue
gạdị mmạhmʉ n'na ngụ n'na'ạhʉ.

---

9 Astạ guehrạ pa xtá øcä nạ rạ hyạ nạya,
hịndí säya dí mmat'Ojạ conná ngue'ạhʉ.
Dí äpä Ojạ ngue dạ 'yøt'e ngue guí pạhmʉ
xạnho'ạ te gä nne Ojạ gui 'yøthʉ. Dạ xoc'ạ
nị n'yomfɛnịhʉ ngue mạn'na gdí pạhmʉ'ạ
te rạ nho ja ngue gdí n'yohʉ. 10 Porque dí
nnegä ngue guị n'yohʉ tengụtho nne Ojạ
gdí n'yohʉ. Nụ'mø ngụ'ạ gui 'yøthʉ ya,
nụnạ Ojạ zạnt'ạ jampähä conná ngue'ạhʉ.
Dí nnegä ya ngue nụnạ te gä gui 'yøthʉ, gä
dạ gue'ạ te xạnho gui 'yøthʉ. Dí nne ngue
mạn'na mạn'na gdí mbɛnthʉ Ojạ. 11 Nụnạ
Ojạ jasɛ rá ts'ɛdi, guehnạ dí äpi ngue di
'da'ạhʉ rá ts'ɛdi nụnạ guí homhmʉ ngue dạ
zäp'ʉ gui sɛthʉ'ạ te gä rạ n'ʉ guí thohmʉ.
Zạnt'ạ guí johya thohʉ. 12 Dí nne ngue
guí ja mạmmạdịhʉ Ojạ, nụnạ rá Papá rạ
Jesucristo. Porque guehnạ bi 'yøt'e ngue di
tocagạhʉ nạ te gä di ụnnbʉ mạhɛts'ị'ʉ yø
ja'ị ya o rá 'yɛ. 13 Nụnạ guehnạ bá jʉgạhʉ
p'ʉ ja rá ts'ɛdi rạ zithụ mạdị mạndagạhʉ nạ.
Bi 'yøt'e ngue go dá ɛc'ɛịhʉ'ạ te rạ hyạ dị
mạnda rá Ts'ʉnt'ʉ Ojạ. Nụnạ Ojạ ɛmmɛị di
mạ'ạ rá Ts'ʉnt'ʉ. 14 'Nɛ guehnạ rá Ts'ʉnt'ʉ
Ojạ bi gụrcạ mạ ts'oquihʉ. Jạnạngue ya bi
pụnngạ mạ ts'oquihʉ.

---

15 Nụnạ Ojạ, hịnjongụị nnụ nạ. Pɛ conná
nguehrạ Jesucristo ya fạ Ojạ ya, porque
'da'igụ'ʉ. Nụnạ rạ Jesucristo, guehnạ
mạguesɛ nạ ngue'ạ te gätho i ja. 16 Conná
nguehrạ Jesucristo i ja ya yø cosa bi hogui,
tengụtho bi ja mạhɛts'ị 'nɛ'ạ te gä ja ua
ja rạ xịmhäi. Guehya yø cosa dí nnụhʉ
ngue ja, co 'nɛ'ʉ yø cosa ngue hịndí nnụhʉ.
Conná ngue'ạ, 'bʉ'ʉ to ja yø ts'ɛdi, 'nɛ 'bʉ'ʉ
to t'ɛc'ɛị, 'nɛ 'bʉ'ʉ yø ts'ʉt'abi, 'nɛ 'bʉ'ʉ
to gätho yø hmụ. Porque rạ Cristo go bá
sännị te gätho ja'ạ, 'nɛ go gue'ạ dị mạnda
gätho yø cosa'ạ. 17 Nụnạ rạ Cristo, ya mị
'bʉ'mø tobe hịmmị ja'ạ te ja ya. Pɛ nụ te
dí nnụhʉ ngue ja ya, go gue'ạ øt'ạ ya ngue
di sigue jatho yø cosa i ja. 18 A nụyá, nụnạ
rạ Cristo guehnạ 'bɛt'o nạ ngue gätho yø
'yɛc'ɛị 'bʉi, tengụtho rá ya rạ ja'ị, gue'ạ
'bɛt'o'ạ ngue dị mạndabi gä rá do'yo rạ ja'ị.
A nụnạ rạ Cristo, guehnạ di ụnnạ 'da'yo
te'ʉ to gä ɛc'ɛị nạ. 'Nɛ go 'bɛt'o nạ ngue'ʉ
to di bɛnnạte p'ʉ ha dạ nt'ägui. Jạnạngue
nụnạ rạ Cristo, guehnạ mạguesɛ nạ ngue'ạ
te gätho i ja. 19 Ojạ bị ne ngue tengụtho'ạ,
xquet'ạ njarbʉtho rạ Cristo ya. 20 Ojạ bị ne
ngue connạ Cristo dạ zä dị mpɛnhui Ojạ yø
ja'ị 'bʉcua ja rạ häi co 'nɛ'ʉ bí 'bʉ mạhɛts'ị.
Dị nhojpạui Ojạ rángue bi dụ p'ʉ ja rạ pont'ị
rạ Cristo.

21 Nụ'mø yø pa xạ thogui, gmị nnụ
'dan'yohʉ Ojạ p'ʉ ja nị mmʉihʉ. Mạnị
nsʉihʉ nạ, porque gä rạ nts'o gmạnị

n'yohʉ. Pɛ ya bi ne Oja ngue da n'amigohʉ
ya. [22] Ra Cristo bi n'uni bi tho, n'namhma
ngue di hoga ma ts'oquihʉ. Jananngue
nu'mø ya gdi 'bʉhmʉ p'ʉ ja rá hmi rá dä
Oja, ya hin tema nts'o di nɛqui p'ʉ ja ma
mmʉihʉ. Ya hin tema hya da thinngahʉ.
[23] Pɛ jatho ga hahʉ ra ts'ɛdi ngue di ndʉ
ma nt'ɛc'ɛihʉ i ja. 'Nɛ 'yo guí yobɛnihʉ
nguehna ra hoga 'da'yo hya bi si'ahʉ. 'Nɛ
guehna ra hya i hma gä rá ngʉni nximhäi
na. Nugä drá Pablo xquet'a guehna ra hya
dí mmangä p'ʉ 'bʉhyø ja'i naya.

---

[24] A nuyá, dadi johyagä ngue dí sägä ra
n'ʉ conná ngue'ahʉ. Porque ya dí thocä ra
n'ʉ ja ngue ga thogui, tengutho ra Cristo
bi zä ra n'ʉ conná ngue'ʉ yø ja'i bi 'yɛc'ɛi.
[25] Nuna Oja bi 'dacä ra 'bɛfi ngue ga fäxahʉ
co gätho mi'da yø 'yɛc'ɛi. Jananngue nuyá,
gä dí mmangä'a te gäma hya n'youi rá hya
Oja. [26] Nuna ra hya dí mmangä, himmi fa'mø
yø pa xa thogui, asta ja nuya, ja bi fahya. A
nu'ʉ yø nyogui ja'i xa m'mʉi, himbi bahna
ra hya na. Pɛ nuyá, nuna Oja bi japi ngue
bi ba'ʉ yø ja'i ya o rá 'yɛ ya. [27] Oja bi
'yøt'e ngue da fadi hangu gangu ra nho di
unyø ja'i hingyø judío. Guehna ra hya naya
ngue ya guí n'yohʉ ra Cristo. A nuyá, ngue
ya guí n'yohʉ ra Cristo, ya tinni mmʉihʉ
xandønho ngue majuani di n'na'ahʉ ra nho
p'ʉ mahɛts'i.
[28] Nuna ra Cristo dí mmangähe. Dadi
consejohe gätho yø ja'i. Dí xännbahe ra
hya gätho yø ja'i, n'namhma ngue da badi
xanho hanja ra hya. Dí nnegähe ngue nu'ʉ
yø ja'i ya n'youi ra Cristo, gätho ra nho
da n'yo n'namhma ngue da nu manho Oja.
[29] Guehna ngue nná ho ma mmʉi dadi mpɛfi.
Porque di hacra ts'ɛdi ra Cristo ngue ga
mpɛfi ga mmanna hya.

2

[1] Dí nnegä guí pahmʉ ngue mathogui-
tho dí hogä ma mmʉi dí mmat'Oja conná
ngue'ahʉ. 'Nɛ dí mmat'Oja conná ngue'ʉ
yø 'yɛc'ɛi rá m'mʉp'ʉ ja ra hninì Laodicea.
'Nɛ dí mmarpabi Oja gätho mi'da yø 'yɛc'ɛi
hinjam'mø xa nnugui. [2] Dí nnegä ngue
guí hatra ts'ɛdi ni mmʉihʉ ngue xøgue
da 'da'igu guí mma n'na ngu n'na'ahʉ.
'Nɛ dí nnegä ngue hinguí nyobɛnihʉ, guí
pahmʉ xandønho hanja na ra Cristo. Nuna
Oja, go øt'a ngue fadi xanho hanja'a ra
Cristo. [3] Nuna ra Cristo, guesɛna da xoga ma
n'yomfɛnihʉ na ngue da dinma mmʉihʉ
hanja na ra hya tate di muui.
[4] Dí xi'ahʉ na ra hya na, n'namhma
ngue hinjonda hyär'ma hya'ahʉ. Porque
'bʉhyø ja'i ngue mahotho ga ngʉcyø hya
mma ngue ga nhäte. [5] Nugä hinga 'dap'ʉ
dí 'bʉhmʉ ya, pɛ høn'atho dí mbɛn'ahʉ.
'Nɛ hu ma mmʉigä 'mø dí øde ngue
dʉ xandønho ni n'yomfɛnihʉ, porque guí
hahʉ ra ts'ɛdi guí ɛc'ɛihʉ ra Cristo.

---

[6] Nu'mø mambá fʉdi gá 'yɛc'ɛihʉ ra Jesu-
cristo, gá 'yøt'e ngue ni Hmuhʉ na. A nuyá,
nuna ra Cristo gá 'yøt'e ngue ni Hmuhʉ,
hønt'a zant'a da 'yo ni mmʉihʉ na ya.
[7] Man'nan'yo mi 'yøt'e ngue gui hyɛhmʉ p'ʉ
ra Cristo. Gá 'bʉhmʉ conná ngue'a. Di ndʉ
ni nt'ɛc'ɛihʉ co nuna ra hya bi sän'nahʉ.
Gui ja ndummʉi gui ja mammadihʉ Oja.
[8] Dami mfähmʉ xandønho. 'Yo toni ja'i
dadi ts'on'na ni nt'ɛc'ɛihʉ, sä da 'yɛna ngue
da xän'nahʉ yø hya ngue yø mfadisɛ yø
ja'i, 'nɛ hinda gue'a ra hya bi nxännbate ra
Cristo da xän'nahʉ. Guehya yø hyäte ya,
himma juani te i mma. Gue'a te yø mfadi
yø ja'i ua ja ra ximhäi i mmanya. Gue'ʉ yø
hya xa nja manjam'mø i mma.
[9] Ra Cristo bi hnu ngue bi nja'i na, pɛ
hinte di 'bɛdi ngue rá ts'ɛdi Oja. [10] Ya dí
n'yohʉ ra Cristo ya, ya hinte man'na dí
'bɛdi. Guehna 'bɛt'o naya ngue'ʉ to gätho
ja yø ts'ɛdi. [11] A nuyá, ngue ya ni n'yohʉ
ra Cristo, ya bi mɛpya'ahʉ. Pɛ gue himma
xøts'etho bi mɛpya'ahʉ tengutho øtyø
judío. Sinoque nuna ra hmɛpya bi ja'ahʉ, bi
hyɛcra nts'o mi ja ni n'yomfɛnihʉ. [12] Nu'mø
gmi nxixyahʉ, gá 'yø'ni güɛndahʉ ngue ya
bi zɛp'ʉ ra nts'o gmani n'yohʉ m'mɛt'o. Guí
øthʉ ra güɛnda ngue 'darbʉ bi t'äc'ahʉ ra
Cristo. 'Nɛ gá 'yɛc'ɛihʉ ngue ja ra ts'ɛdi
Oja ngue bi japi bi bɛnnate ra Cristo 'mø
mi du. Gá 'yøthʉ ra güɛnda ngue 'dap'ʉ
gá bɛnnatehʉ ra Cristo, gá pahmʉ ngue ya
ma'da'yo gá m'mʉhmʉ mahøn'a. [13] A nu'mø
man'na ra pa, gätho yø ja'i hingyø judío, ma
hin'yʉ ra 'da'yo te porque himmi pa'a rá
'yu Oja, gä ra nts'o mani n'yo. Pɛ nuyá, bi
'yøt'Oja ngue gá nthɛhʉ ra 'da'yo te conná
nguehra Cristo. Nu'a te ma ts'oquihʉ mi ja,

ya gä bi pu̱nngahʉ Oja̱. 14 Mi̱ ja ma̱ ts'oquihʉ
ngue xtá fɛsthohʉ rá ley Oja̱. Pɛ nu̱na̱ Oja̱,
ya bi hoga̱ ma̱ ts'oquihʉ ngue bi du̱ p'ʉ ja
ra̱ pont'i̱ ra̱ Cristo. 15 Nu̱'mø mi̱ du̱ p'ʉ ja
ra̱ pont'i̱ ra̱ Cristo, bi 'yɛmba̱ häi rá hya̱'a̱
ra̱ hmu̱ ua ja ra̱ xi̱mhäi, porque nu̱'ʉ ma̱ma̱
dʉxquibi, gä bi̱ ma häi. Xøgue nhmi̱te ngue
bi 'bɛrpa̱ yø sä porque bi da̱pi̱ gätho.

---

16 Ja̱na̱ngue nu̱ya yø ja̱'i̱ ɛ̱mbi̱ ngue hi̱ngui̱
ho te guí sihʉ, 'yo guí ɛ̱c'ɛ̱ihʉ te mma̱nya.
'Yo guí ɛ̱c'ɛ̱ihʉ 'mø da̱ 'yɛ̱mbi̱ ngue jatho
guí su̱phʉ ra̱ ngo, ogue guí su̱phʉ ra̱ t'ʉsna̱,
ogue da̱ 'yɛ̱mbi̱ ngue jatho guí su̱phʉ ra̱ pa
ngue ra̱ ts'äya. 17 Nu̱ya yø hya̱ ya, guehya
mi̱ ja ts'ɛditho ngue di̱ nja hante ngue da̱
ɛ̱hra̱ Cristo. Pɛ nu̱yá, ngue ya bá ɛ̱hra̱
Cristo, ya hi̱n'na̱ ya. 18 'Yo guí ɛ̱c'ɛ̱ihʉ 'mø
da̱ 'yɛ̱n'a̱hʉ ngue ra̱ ts'oqui gui 'yøthʉ 'mø
hi̱nguí tha̱nnehʉ yø anxɛ Oja̱ tengu̱tho øt'ʉ.
Ɛ̱mbi̱ ngue di 'yɛ̱xra̱ ja̱'i̱ nu̱'a̱ hi̱nguí nne da̱
'yøt'e tengu̱tho ga̱ 'yo'ʉ. 'Nɛ̱ guehya yø ja̱'i̱
mma̱nya ngue ja yø mfa̱di̱, ɛ̱na̱ ngue nnu̱
yø cosa nu̱'ʉ hi̱njongui̱ nnu̱. Pɛ di̱ nɛ̱qui̱
ngue guehya yø ja̱'i̱ di 'yɛ̱ts'i̱, porque ɛ̱na̱
ngue pa̱sɛ, guehya yø ja̱'i̱ hi̱nte di̱ mu̱ui
te mma̱nya. 19 Guehya yø ja̱'i̱ xa̱ hyɛp'ʉ ra̱
Cristo ya. Conque hønsɛ ra̱ Cristo 'bɛt'o
ngue gätho yø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱. 'Nɛ̱ guehna̱ ra̱ Cristo
fäxyø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱, porque gue'ʉ yø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ nnøpe
ngue rá do'yo. 'Nɛ̱ guehna̱ di 'dacjʉ ra̱ ts'ɛdi
ngue ga̱ n'yohʉ xa̱nho na̱, tengu̱tho nnecjʉ
Oja̱ ngue gdá n'yohʉ.

---

20 Da̱mi̱ 'yø'ni̱ güɛndahʉ ngue nu̱'mø mi̱
du̱ ra̱ Cristo, xquet'a̱ 'nɛ̱'a̱hʉ ya gá tu̱hʉ,
ya bi zɛp'ʉ'a̱ te yø ts'änni̱sɛ yø ja̱'i̱ ua ja ra̱
xi̱mhäi. Pɛ, ¿hanja ngue guí ɛ̱mhmʉ ngue
ni̱ mantho ja ts'ɛdi ya yø hya̱ ya? Porque
tobe gui̱ nne gui siguetho gui 'yøthʉ'a̱ te
ga̱ 'yo yø ja̱'i̱. 21 Nu̱ya ɛ̱mbi̱ ngue hi̱ngui̱ sä
da̱ ts'i 'da yø cosa. Ɛ̱m'mø bi̱ nya̱: "'Yo gui̱
nne ngue gui sä, asta̱ 'yo gui thädi", i ɛ̱na̱.
22 Pɛ gätho yø cosa i ja, xa̱nho ngue da̱ ts'i,
'nɛ̱ nu̱'a̱ te si ra̱ ja̱'i̱, i thotho. Ja̱na̱ngue
nu̱'a̱ te ra̱ hya̱ xännba̱te ya yø ja̱'i̱ ya, yø
hya̱sɛ. 23 Ma̱juɑ̱ni̱ ngue nu̱ya yø ja̱'i̱ mma̱nya
yø hya̱ ya, ɛ̱na̱ xøyø ba̱mhya̱ p'ʉ gui̱ nɛ̱qui̱.
Porque ɛ̱na̱ ngue xännba̱te'a̱ te ni̱ 'yu̱p'ʉ
ngue di 'yøtyø nda̱nne yø ja̱'i̱. 'Nɛ̱ xän'na̱hʉ
ngue gui 'yøt'e ngue hi̱nte ga̱di̱ mu̱hʉ. 'Nɛ̱
xän'na̱hʉ ngue gui sa̱mmi̱ xa̱ndønho'a̱ te
rá pähä ni̱ do'yohʉ. Pɛ hi̱nte di̱ mu̱ui ya
yø hya̱ mma̱, porque hi̱ngui̱ ha̱jpa̱bi̱'a̱ te rá
ts'on'yomfɛ̱ni̱ jap'ʉ ja rá mmʉi ra̱ ja̱'i̱.

3

1 Da̱mi̱ 'yø'ni̱ güɛndahʉ ngue nu̱'mø mi̱
bɛ̱nna̱te ra̱ Cristo, xquet'a̱ 'nɛ̱'a̱hʉ ya gá
bɛ̱nna̱tehʉ. Ja̱na̱ngue nu̱ te gdí 'bʉhmʉ ya,
'yø'ni̱ güɛnda ngue tengu̱tho 'mø ya gdí
'bʉhmʉ p'ʉ ma̱hɛ̱ts'i̱ bí 'bʉhra̱ Cristo ja rá
n'yɛi Oja̱. 2 Ma̱ da̱tho da̱ zo ni̱ mmʉihʉ'ʉ yø
cosa bí ja ma̱hɛ̱ts'i̱. Hi̱nga̱ gue'ʉ yø cosa ja
ua ja ra̱ häi gui 'yɛ̱mphʉ ngue ma̱ da̱tho di
mu̱ui. 3 A nu̱yá, ngue gui̱ n'yohʉ ra̱ Cristo
ya, ya hi̱ngui̱ ja ngue gdí 'bʉhmʉ tengu̱tho
gma̱ni̱ 'bʉhmʉ m'mɛt'o. Nu̱na̱ ra̱ Cristo, i̱
n'youi na̱ Oja̱ rá Papá, 'nɛ̱ guehna̱ fät'a̱ ni̱
tehʉ na̱ya. 4 Nu̱na̱ ra̱ Cristo rá mmɛti ma̱
tehʉ. Nu̱'mø bá ɛ̱p'ʉ na̱, ya da̱ hnu̱ ngue ta̱te
ja rá ts'ɛdi. 'Nɛ̱ xquet'a̱ 'nɛ̱cjʉ da̱ hnu̱ ngue
ya ma̱n'yohʉ na̱.

---

5 Ja̱na̱ngue nu̱yá, nu̱'a̱ te gä ra̱
ts'on'yomfɛ̱ni̱ ja ua ja ra̱ xi̱mhäi, da̱mi̱
hyɛhmʉ p'ʉ'a̱. 'Yo gui 'yots'om'mäihʉ. 'Yo
tema̱ nts'o guí øthʉ. 'Yo di so ni̱ mmʉihʉ
ra̱ nts'o. Nu̱ te guí pɛshʉ, 'yo gui̱ nnehʉ
ngue ma̱n'na ma̱n'na di̱ nxa̱ndi̱. Porque
nu̱ya yø ja̱'i̱ ngue njap'ʉ, gue'a̱ te pɛts'i
tha̱nne, hi̱nga̱ gue'a̱ Oja̱ ni̱ ma yø mmʉi
ngue tha̱nne. 6 Nu̱ya yø ja̱'i̱ njap'ʉ, guehya
fɛspa̱tho rá hya̱ Oja̱ ya. Ja̱na̱ngue guehya
da̱ japra̱ castigo Oja̱ ya. 7 Da̱ gue'a̱hʉ 'mø yø
pa xa̱ thogui, xquet'a̱ xcá njahʉ p'ʉya ngue
gmi̱ fɛspa̱thohʉ rá hya̱ Oja̱.

8 Pɛ nu̱ ra̱ pa ja p'ʉya, da̱mi̱ hyɛhmʉ
p'ʉ gätho ya yø hya̱ ga̱ xi'a̱hʉ ya: 'yo gyø
cuɛhʉ, 'yo høndra̱ nju̱nt'i̱ gui̱ nnehʉ, 'yo
gyø zatehʉ, 'yo gyø nequisʉihʉ, 'yo gyø
ya̱ ma̱nts'ohʉ, 9 'yo ga̱di̱ nhyät'i n'na ngu̱
n'na'a̱hʉ. Nu̱'a̱ te gma̱ni̱ n'yohʉ m'mɛt'o,
ya bi̱ mpädi. 10 A nu̱yá, ya bi gom'da'yo
ni̱ n'yomfɛ̱ni̱hʉ ya. A nu̱na̱ Oja̱, da̱ zä
da̱ 'yøt'e ngue ma̱n'na ma̱n'na gdí pa̱hmʉ
na̱. 'Nɛ̱ da̱ 'yøt'e ngue nu̱'a̱ te nne Oja̱ gdí
n'yohʉ, hønt'a̱ hønt'a̱ da̱ zo ni̱ mmʉihʉ'a̱.
11 A nu̱yá, ya hi̱ndi̱ mporta ngue'mø ra̱ judío
ogue hi̱ngra̱ judío ya, mhmɛ̱pya ogue hi̱nga̱
mhmɛ̱pya ra̱ ja̱'i̱ ya, ra̱ 'dan'yo ja̱'i̱ ogue
ra̱ ja̱'i̱ hi̱n'yʉ ra̱ mfa̱di̱, 'bʉhrá hmu̱ ogue

hinjo'o ra hmu. A nuyá, nuna ma datho ngue di mporta ya, guehna ngue da t'ɛc'ɛi ra Cristo. Porque ra Cristo, guehna n'youi gätho yø ja'i ɛc'ɛi na.

12 Nuna Oja di ma'ahʉ 'nɛ bá huan'nahʉ ngue guí sohʉ rá 'yɛ. O gadi 'yɛxhʉ ya, sinoque di nja ni nhuɛcatehʉ. Di nja ni yemmʉihʉ. Dami 'yørpa ra nho ni mmic'ɛihʉ. Nu'mø te si'ahʉ, dami sɛthʉ. 13 Dami sɛti te gadi n'yørpe n'na ngu n'na'ahʉ. Nu'mø ja te gni njunthʉ, dami mpunnbi n'na ngu n'na'ahʉ. Tengutho ra Cristo bi pun'nahʉ, dami njathʉ p'ʉya ngue gui mpunnbahʉ. 14 Nuna ma datho i ja ngue gui 'yøthʉ ya, guehna ngue guí mahni mmic'ɛiui n'na ngu n'na'ahʉ. Gue'a di zä gui 'yøthʉ'a te gä dadi 'bɛp'ahʉ gui 'yøthʉ'a p'ʉya. 15 Nuna Oja, bi 'yøt'e ngue xøgue ɛntho n'na nc'ɛitho ja gätho yø 'yɛc'ɛi. 'Nɛ bi zon'nahʉ Oja ngue hinguí nnu 'dan'yo n'na ngu n'na'ahʉ. A nuyá, gui ja nduммʉi ngue mami ts'omhmʉ na ra hya i zon'nahʉ Oja. Zant'a gui ja mammadihʉ Oja.

16 Nuna rá hya ra Cristo hønna da 'yo ni mmʉihʉ xandønho na. Nu'mø guí xännbatehʉ ra hya, dami padi ha gdi japhʉ ra hya guí mmamhmʉ. Dami ja mammadihʉ Oja co gätho ni mmʉihʉ mɛnte guí turpahʉ yø salmo 'nɛhyø alabansa. 17 Nu'mø ja te guí øthʉ, ogue ha guí yathohʉ, dami 'yøthʉ para ngue di t'ɛspabi ma Hmuhʉ Jesucristo. Rángue guí ɛc'ɛihʉ ra Cristo, nuna Oja ma Papáhʉ da 'yø'mø gá zohmʉ. Jananngue nuyá, gui ja mammadihʉ Oja ya ngue'a te gä ørcahʉ.

---

18 Ague gyø xisuhʉ, dami 'yɛc'ɛi ni dammehʉ. Guehna rá nsäui da 'yøt'e te'o ngue ya ɛc'ɛi ra Hmu Jesús.

19 Ague n'yø'ahʉ, dami mahni xisuhʉ. Mahotho gdí zohmʉ, 'yo høndra sʉi guí nnehʉ.

20 Ague gyø basihʉ, nu'mø nzo'i ni papá ogue ni mamá, dami 'yɛc'ɛihʉ. Porque gue'a di ho ra Hmu Jesús ngue gui 'yøhmʉ ra hya 'mø ts'o'ahʉ.

21 Ague gyø papáhʉ, nu'mø gui nzohni basihʉ, dami hyonnbi ha hindi mbøcuɛ ni basihʉ, n'namhma ngue hinda gohyø mmʉi.

22 Ague gyø hmiquihʉ, dami 'yøt'e te gä di 'bɛp'a ni hmu gui 'yøthʉ. 'Yo guí øthʉ tengutho øtyø ja'i ngue høn'mø nnu yø hmu di mpɛfi, høntho nne ngue da hnu manho. Rángue guí nnu mansuhʉ Oja, nu te guí pɛhmʉ, co gätho ni mmʉi gdí 'yøthʉ ra 'bɛfi. 23 Nu'mø ja te guí pɛhmʉ, dami ne ngue co n'na ra pähätho gdí 'yøthʉ ra 'bɛfi. Gui 'yø'ni güɛndahʉ ngue tengutho 'mø gdí ørpahʉ rá 'bɛfi ra Hmu Jesús. Hingue masque gui 'yɛmhmʉ ngue ra ja'itho guí ørpahʉ rá 'bɛfi. 24 Ya guí pahmʉ ngue nuna ma Hmuhʉ Jesucristo go da gut'ahʉ na co nu'a te gä ra nho di 'da'ahʉ m'mɛfa. Porque guehna ma Hmuhʉ Jesucristo di manda-gahʉ ya. 25 Pɛ nu ra ja'i xants'o te øt'e, ra castigo rá njut'i. Porque gätho yø ja'i, nu te gä xa 'yøt'e, gue'a ra njut'i di nja'a.

4

1 Ague gyø hmuhʉ, nu'a ni 'yup'ʉ gui 'yørpa ni hmiquihʉ, gue'a gui 'yøthʉ'a, 'yo mathoguitho gadi ʉmhmʉ. Dami pahmʉ ngue xquet'a bí 'bʉhni hmuhʉ mahɛts'i 'nɛ nnutho te guí ørpa ni hmiquihʉ.

---

2 Guí hya ra ts'ɛdi ngue njandyatho guí mat'Ojahʉ. Hinha rá nzɛgui gui ja mammadihʉ Oja. 3 Nu'mø gá mat'Ojahʉ, xquet'a 'nɛcä dami marcahʉ Oja, n'namhma ngue nuna Oja da nu ha di japi hapʉ da zä ga mmangä na ra hya na. Porque yø ja'i tobe hinguí padi hanja'a ra hya ngue ra Cristo. A nuyá, ya dí ofädi nguehna ra hya dí mmangä. 4 Dami marcahʉ Oja n'namhma ngue Oja da xännguí ha gdá japra hya ga mma. Porque nu'mø dá mangä na ra hya na, mahyonitho ngue da 'yo ni 'yu ra hya.

5 Nup'ʉ 'bʉhyø ja'i hingyø 'yɛc'ɛi, dami mportahʉ xanho. 'Nɛ dami hyoni ha gdi xihmʉ ra hya yø ja'i. 'Yo gadi 'bɛthʉ ra ora. 6 Nup'ʉ hapʉ guí yahʉ, dami nehʉ ngue gä ra hoga hya gdí nyahʉ, mahotho da nt'øde ra hya gdí nyahʉ. I jatho ngue ya gdí padi ha gdí japhʉ ra hya gui xihmʉ n'na ngu n'na yø ja'i.

---

7 Nuna ma zi cuhʉ ra Tíquico hinguí hɛgagui, i fäxqui xanho. Porque 'dap'ʉ dí 'yo'be ngue dí ørpa'be rá 'bɛfi ra Hmu Jesús. Nu te dí øt'ä ua ya, go dani xi'ahʉ p'ʉ na ra Tíquico 'mø bi map'ʉ. 8 Guehna nná ɛt'ä p'ʉ ha guí 'bʉhmʉ naya, para ngue guí pahmʉ te dí øt'ähe ua. Go da hyut'a ni mmʉihʉ na.

9 Da mɛ na ma zi cuhʉ ra Onésimo, xquet'a
'nɛhna hinguí hɛhra hya na. Guehna n'na
nc'ɛi ni mmɛnguhʉ na. Nuya p'ʉya, go da
xi'ahʉ tema hya ja ua ya.
10 Nuna ra Aristarco 'daua dí ofädigä'be,
di zɛngua'ahʉ. Da guehna ra Marco rá
primo ra Bernabé, xquet'a di zɛngua'ahʉ.
Ya xtá pɛn'nahʉ p'ʉ ra hya ngue nuna ra
Marco 'mø bi zømp'ʉ guí 'bʉhmʉ, damí
umhnʉ xanho ra ts'äya. 11 Xquet'a di
zɛngua'ahʉ na ra Jesús i Justo. Nu gätho
yø judío ngue ya ɛc'ɛi ra Jesucristo ua ja ra
hníní, høndya hyu nc'ɛi pøní ngue nne da
mäxqui ngue rá 'bɛfi Oja ya. A nuyá, guehya
hurcagui ma mmʉigä ya.
12 Nuna ra Epafras ni mmɛnguhʉ xquet'a
di zɛngua'ahʉ na. Pɛ xquet'a ørpabi rá 'bɛfi
ra Cristo na. Nu'mø ngue bi mat'Oja na, jan-
juaní ngue äpra mate Oja conná ngue'ahʉ.
Nnepe ngue di ndʉ xanho ni nt'ɛc'ɛihʉ,
n'namhma ngue gui ja nummʉi gui 'yøthʉ
gätho'a te rá pähä Oja, hinte di m'mɛdi.
13 Nuna ra Epafras, dadi jagä majuaní ngue
mathoguitho ho rá mmʉi ngue mmat'Oja
conná ngue'ahʉ na, dague'ʉ yø ja'i rá
m'mʉp'ʉ ja ra hníní Laodicea, co 'nɛ'ʉ
rá m'mʉp'ʉ ja ra hníní Hierápolis. Gä
mmarpabi Oja. 14 Xquet'a di zɛngua'ahʉ
na ma zi cuhʉ ra Lucas, nuna ra médico.
'Nɛhna ma zi cuhʉ ra Demas, xquet'a di
zɛngua'ahʉ.
15 Nugä drá Pablo, dí pɛnnbabi ra
nzɛngua'ʉ ma zi cuhʉ rá m'mʉp'ʉ ja ra
hníní Laodicea. Xquet'a dadi zɛngua'a ra
Ninfas co 'nɛ'ʉ yø 'yɛc'ɛi di mpɛti p'ʉ ja rá
ngu na p'ʉya.
16 Nu'mø ya bi hnu na ra carta ja ua p'ʉ guí
'bʉhmʉ, damí thocjʉ ra carta, di map'ʉ ha
di mpɛti yø 'yɛc'ɛi p'ʉ ja ra hníní Laodicea
ngue da hnu. Xquet'a nuna ra carta ga
pɛnnbagä'ʉ yø mmɛngu Laodicea, xquet'a
di thoqui, di map'ʉ guí 'bʉhmʉ ngue guí
nnuhʉ tema hya nt'ot'i. 17 Nuna ra hya ja ua,
damí xihma zi cuhʉ ra Arquipo, gui 'yɛmbi:
“Damí 'yøt'e gätho'a te ra 'bɛfi bi 'da'i ra
Hmu Jesús, 'yo te dadi 'bɛdi”, gui 'yɛmbi.
18 Nugä drá Pablo, nuna ra nzɛngua ja ua
dá otra letra conma 'yɛ. O gadi pumbɛnijʉ
ngue dí ofädi. Da ne Oja ngue di jap'ahʉ. Da
nguat'atho.

1 Tesalonicenses

Ja ua rá mʉdi ra carta bi 'yo'tra Pablo, ngue bi mɛnnba yø 'yɛc'ɛi Tesalónica.

1 Nugä drá Pablo, connа Silvano 'nɛhra
Timoteo, dadi zɛnguagähe'ʉ ma zi cuhʉ rá
m'mʉp'ʉ ja ra hnini Tesalónica. Nu'ahʉ,
guí n'yohʉ Oja ma Papáhʉ co 'nɛhna ma
Hmuhʉ Jesucristo guí n'yohʉ. Dí nnegähe
ngue guehya di jap'ahʉ ya, 'nɛ da hyut'a ni
mmʉihʉ.

---

2 Zant'a dadi ja mammadigähe Oja con-
ná ngue'ahʉ. 'Nɛ zant'a dí mmat'Ojagähe
conná ngue'ahʉ. 3 Nu'mø dá mat'ähe Oja
ma Papáhʉ, dí mbɛn'ahe ngue'a te ra 'bɛfi
guí øthʉ ngue gá 'yɛc'ɛihʉ ra Jesucristo.
'Nɛ dí mbɛn'ahe ngue'a ra 'bäxte guí øthʉ
ngue gadi mmahmʉ n'na ngu n'na'ahʉ. 'Nɛ
dí mbɛn'ahe ngue dʉ ni nt'ɛc'ɛihʉ porque
guí tømhmʉ'a ra pa da ɛp'ʉ ma Hmuhʉ
Jesucristo. 4 Ague ma zi cu'ahʉ, nuna Oja
di ma'ahʉ, 'nɛ dí haxähe njuani ngue Oja
bi huan'nahʉ. 5 Porque nup'ʉ guí 'bʉhmʉ
'mø ma haxähe p'ʉ ra hoga 'da'yo hya,
hinga høndra hya bi zømp'ʉ. Sinoque ra
Espíritu Santo bi hya ra ts'ɛdi ngue bi xoc'a
ni mmʉihʉ ngue gá pahmʉ ngue majuani
na ra hya na. Dami bɛmhmʉ te dá n'yogähe
'mø ma mäcähe p'ʉ guí 'bʉhmʉ. Dá negähe
ngue gui timhmʉ ra nho. 6 Nu'ahʉ, nu
te gá nurcahe, gue'a gá 'yøthʉ'a. Ya guí
øthʉ tengutho i n'yo ra Cristo. Gá nu
manhohʉ ra hya, madague'a bi zʉ'ahʉ yø
ja'i. Pɛ ra Espíritu Santo øt'e ngue gadi
johyathohʉ. 7 Nu'ʉ yø 'yɛc'ɛi rá m'mʉp'ʉ
ja ra häi Macedonia, 'nɛp'ʉ ja ra häi Acaya,
nu te bi nu ngue guí øthʉ, xquet'a gue'a
bi 'yøt'a. 8 Nu'ahʉ ya gá xihmʉ ra hya yø
ja'i ngue hanja na ma Hmuhʉ Jesucristo.
Ya hinga hønnbʉ Macedonia 'nɛ Acaya bi
zønna hya, sinoque ndap'ʉ bi zä fadi ngue
guí ɛc'ɛihʉ Oja ya. A nuyá, ya himma hyoni
ngue hønga xicähe te 'bɛ'a guí øthʉ'ʉ ya.
9 Hante gue di nxisɛ yø ja'i ya ngue tema hya
bi njap'ʉ guí 'bʉhmʉ 'mø ma mäcähe p'ʉ.
Di nxihyø ja'i ha bi nja ngue gá hyɛhmʉ p'ʉ
yø dahmʉ, gá 'yɛc'ɛi'a majuani ngue Oja i
'bʉi. 10 Nuna ra Jesús rá Ts'ʉnt'ʉ Oja, nu'mø
mi du, bi japi bi bɛnnate, bi ma mahɛts'i
p'ʉya. 'Nɛ ja dí 'yɛp'ʉ mahøn'a ngue da
zøcua. Guehna di nxihyø ja'i naya ngue
guí tømthohʉ da ɛp'ʉ mahøn'a. A nuna ra
Jesús, guehna da yanjʉ na ngue ra castigo
ja ngue di nja.

2

1 Da gue'a sɛhʉ ma zi cu'ahʉ, guí pahmʉ
ngue nuna te dá mäcähe p'ʉ guí 'bʉhmʉ,
hinga särbʉtho. 2 Guí pahmʉ ngue nup'ʉ ja
ra hnini Filipos, ya xi zʉcähe yø ja'i, bi ʉnje.
Nu'mø ma mäcähe p'ʉ ja ni hninihʉ p'ʉya,
mahømbi ts'ʉcje. Pɛ Oja bi hacähe ra ts'ɛdi
ngue dá xi'ahe ra hoga 'da'yo hya.
3 Nu'mø ma xi'ahe ra hya, hindá homhme
yø hya ha di thä'ahʉ. Hin tema hya dá
xi'ahe ngue hinda gue'a. Hønt'a te ra hya
da 'yøt'ahʉ ra nho dá mangähe. 4 Porque
bá huanngähe Oja ngue bi färcahe na rá
hoga 'da'yo hya. 'Nɛ guehna dí mmangähe
naya. Hinna mangähe na ra hya na ngue di
nu manhogähe yø ja'i. Sinoque dí nnegähe
ngue Oja da nu manhoje. Porque gue'a
haspa ra güɛnda ma n'yomfɛnigähe'a. 5 Ya
guí pahmʉ xanho ngue hindá xi'ahe yø hya
ngue gdi honi ha di t'ɛts'ahʉ. Da gue'Oja
padi ngue hinna xi'ahe ra hya para ngue
da zäp'ʉ ga jʉc'ahe ra mɛnyu. 6 Hinna
mangähe ra hya ngue gdi nne da nu man-
hogähe yø ja'i, ni xinga gue'ahʉ, ni xinga
gue hmi'da yø ja'i. Hindí ya manzaqui
ha nna zo'ahʉ, madague'a ngue säpʉ ga
nya manzaquigähe porque yø representan-
tegähe ra Cristo. 7 Hante mahotho nna
zo'ahʉ, tengutho øt'a n'na ra mamá 'mø di
hotyø basi, dá ja'ahʉ p'ʉ. 8 Mathoguitho
dadi ma'ahʉ. Dá negähe ngue hinga hønt'a
rá hya Oja di n'na'ahʉ, pɛts'i ngue xcá hah-
ma mmʉigähe ngue xcá 'da'ahʉ. Porque mi
zä ma mpahmʉ, janjuani ngue dá ma'ahʉ.
9 Ague ma zi cu'ahʉ, ¿ua hinguí mbɛmhmʉ
te ra n'ʉ dá sägähe p'ʉ ja ra 'bɛfi? Mɛnte
ra pa dá xi'ahe rá hya Oja, ra pa ra xui dá
mpɛcähe ngue da taha te dí sihe. Porque
hindá negähe ngue di toca'ahʉ ra gasto.
10 Ya guí pahmʉ, da gue'Oja padi, ngue
hinjonni 'yɛc'ɛi da zä da 'yɛna ngue hinga
gue'a te dá n'yogähe. Hin tema hya bi
thinngähe. 11 Xquet'a ya guí pahmʉ na ra
hya ya xtá o'ahʉ n'yu, dá hatä ra ts'ɛdi
ni mmʉi n'na ngu n'na'ahʉ. Tengutho di

japyø basi n'na ra papá 'mø i fädi, dá ja'ahн p'н. 12 Dá xi'ahн ngue gui n'yohн xanho tenguthо nne Oja ngue gdí n'yohн. Porque Oja bi zon'nahн ngue guí n'yohн'н to di manda. 'Nɛ guí pahmн ngue gue'a tate'a.

13 Nuya hindí säya dadi ja mammadigähe Oja conná ngue'ahн. Porque nu'mø ma xi'ahe ra hya, hinga 'yɛmhmн ngue rá hya ra ja'i gá 'yɛc'ɛihн. Sinoque bi dinni mmнihн ngue majuani rá hya Oja. Conná nguehna ra hya guí ɛc'ɛihн, ya man'na man'na gní n'yohн xanho. 14 Ya gá sähн ra n'н ma zi cu'ahн, ngue bi zн'a ni mmɛnguhн. Gá thohmн tenguthо bi thohyø 'yɛc'ɛi thanne Oja p'н ja ra häi Judea. Porque nu'н, xquet'a bi zä ra n'н ngue bi zнhyø mmijudíohн. 15 Nu'н yø judío'н p'нya, gue'н bi hyo ma Hmuhн ra Jesús. Xquet'a xa hyopyø pøngahya Oja mam'mɛt'o. 'Nɛ nuya 'bex hinguí nne hapн da nuje. Nu'н yø judío'н, hinguí nnepe da hnumanho Oja. Xquet'a 'nɛsɛ ya, hinguí nnu manho gätho mi'da yø ja'i. 16 Porque nu'mø ma xihme ngue hinga høndyø judío ja ngue di nyanyø te, nu'н yø judío'н, bi hɛgahe. Gue'a man'na ni duxra ts'oqui'a p'нya. Pɛ nuyá, nuna Oja ya xa nzänni ngue guehya da thohra castigo ya.

---

17 Ague ma zi cu'ahн, nu'mø rá ts'нtho xtá ɛcähe p'н guí 'bнhmн, ɛmmɛi dá bɛn'ahн. Asta gue'mø ya, zant'a dí nne ga nnu'ahн. 18 Nugä dra Pablo, n'na ndi ngu n'na ndi dí sänni ga mmähme p'н, pɛ ra zithu p'нya, di nthint'i ngue orcahe.

19 Con n'na ra pähä dí tømhmн ngue dá ɛp'н ma Hmuhн Jesucristo. Porque di njaje mpähä ga xihme ngue nuna ra hya dá xi'ahн, gá 'yɛc'ɛihн xandønho. 20 Janjuani ngue dadi johyagähe conná ngue'ahн.

3

1 Pɛ ya hindá hät'ähe ngue xtí njarbнtho ngue xta tho hman'na ra pa ngue to da map'н guí 'bнhmн. Dá sännähe p'нya ngue dá cosɛgä'be ua ja ra hnini Atenas. 2 Dá pɛnhnä'be na ma cuhн ra Timoteo bi ma bá nu'ahн. Porque ma mmimmɛfigähe na, di mmpɛhmi Oja ngue dí mmangähe ra hoga 'da'yo hya ngue ra Cristo. Bi ma di ha'ahн ra ts'ɛdi ngue hindi nts'onni nt'ɛc'ɛihн i ja. 3 Hindí nnegähe ngue da gohni mmнi ngue'a ga ts'н'ahн. Ya guí pahmн ngue jatho ga sähн ra n'н ngue da ts'нcjн. 4 Porque nu'mø nmará 'bнcähe p'н guí 'bнhmн, dá xi'ahe ngue jatho da ts'нcjн, pɛ ya bi nja'a te dá xi'ahe ya. 5 Jananguе nugähe, ya hindá tø'mi ngue xtá thohma man'na ra pa, dá pɛnhnä p'н ra Timoteo ngue da pa'a njuani te ja ni nt'ɛc'ɛihн. Dí ɛngä nthambɛnitho ngue da dap'ahн ra zithu 'nɛ nu'a ra 'bɛfi nná 'yogähe p'нya di nts'oni.

6 Pɛ ya bá pengra Timoteo p'н guí 'bнhmн, bi zøcua dí 'bнcä'be. Bá hya ra hya ngue xanzaqui ni nt'ɛc'ɛihн, 'nɛ majuani gadi mmahmн n'na ngu n'na'ahн. Bi xicä'be ngue ɛmmɛi guí mbɛnje, 'nɛ guí nne gui nnuje, xi mmangugähe p'нya xquet'a dí nne ga nnu'ahe. 7 Ma zi cu'ahн, nu'a te ra hya bá hya na p'нya, bi hyu ma mmнi'be 'mø ma øcä'be te ja ni nt'ɛc'ɛihн, madague'a n'na ra n'н dá n'yogähe. 8 A nuyá, man'na dí hagähe ra ts'ɛdi ngue dí haxähe njuani ngue hinguí hɛhmн'a ra Hmu Jesucristo.

9 Ɛmmɛi dadi ja mammadigähe Oja conná ngue'ahн. Porque nu'mø dá mat'Ojagähe, janjuani dadi johyagähe ngue xanzaqui ni nt'ɛc'ɛihн. 10 Nuyá, ra pa ra xui dí äpähe Oja ngue da zä ga mmäcähe p'н ga nnuhн. Dí nne ga xän'nahн hanja'н yø hya tobe hinguí pahmн xanho hanja. 11 Da ne na Oja ma Papáhн co 'nɛhna ma Hmuhн Jesucristo da 'yøt'e ngue ga mmäcähe p'н guí 'bнhmн ngue ga nnuhн.

12 Da ne na ma Hmuhн ngue man'na gdi padi guí mmahmн n'na ngu n'na'ahн, co 'nɛ'н hingyø 'yɛc'ɛi guí mahmн, tenguthо nná ma'ahн. 13 Da 'yøt'e ngue gui hyahн ra ts'ɛdi gui hyɛhmн p'н ra nts'o. Porque dí nnegä ngue hin tema nts'o da din'nahн Oja ma Papáhн 'mø ra pa da ɛp'н ma Hmuhн Jesucristo co gätho'н da n'youi.

4

1 A nuya ma zi cu'ahн, jap'н man'na ra hya ga xi'ahн ya. 'Nɛ gue'a ra Hmu Jesús di 'dacra ts'ɛdi ngue ga o'ahн n'yu na ra hya na. Ya xtá xän'nahн m'mɛt'o te ja ngue gdí n'yohн ngue di nu manho'ahн Oja. 'Nɛ ya gue'a guí øthн'a ya. Pɛ dí nnegähe ngue man'na man'na gdí hyoni

ha di nu manho'ahʉ Oja. 2 Ya guí pahmʉ
ngue nuya yø hya dá xän'nahʉ, guehya yø
hya di manda ra Hmu Jesús. 3 I nne Oja
ngue guí cämfɛni guí unni mmʉihʉ Oja.
'Yo to di 'yots'om'mäi. 4 A nu yø n'yohʉ,
n'na ngu n'na di m'mʉhyø xisu, di nthati,
pɛ da zupyø xisu, di madi. 5 'Yo di nnepe
ngue di m'mʉ mman'ʉ yø xisu tengutho
øthø ja'i hingui pa Oja. 6 'Yo guí nnehʉ
n'na ra xisu ngue ya 'bʉhrá ndø. Porque
ya xtá xi'ahʉ m'mɛt'o ngue nu yø n'yohʉ
njap'ʉ, mathoguitho ra castigo da jap'a
Oja. 7 Porque Ojá, bi zonngahʉ ngue ra nho
gdá m'mʉhmʉ, hingui nnecjʉ Oja ngue ra
nts'o gdá m'mʉhmʉ. 8 Nu ra ja'i fɛstho na
ra hya dí xi'ahʉ ya, hingra ja'i fɛspabi rá
hya, sinoque guesɛ Oja fɛspabi rá hya. 'Nɛ
guesɛ Oja bá pɛnhna Espíritu Santo ngue da
mäxcahʉ ngue ga hɛhmʉ p'ʉ ra nts'o.
9 A nu'a gni mahni cuhʉ, himma hyoni
ngue ga ot'ahʉ'a, porque Oja ya bi xän'nahʉ
te gdi mmahmʉ n'na ngu n'na'ahʉ. 10 'Nɛ
nuna ra hya dí xi'ahʉ ya, gue'a guí ørpahʉ
gätho ma cuhʉ 'bʉi ndap'ʉ bi zä ngue ra
häi Macedonia na. Pɛ nuya ma zi cu'ahʉ, dí
ä'ahʉ n'na ra mate ngue nu te guí øthʉ ya,
hinga hønt'a gui 'yøthʉ'a, sinoque man'na
man'na ngue gdí mmahmʉ. 11 Dami ja
ndummʉi guí m'mʉ mmanhohʉ. Gue'a
te ni 'bɛfisɛ gui 'yøthʉ, hingui nthinthʉ
yø asunto mi'da yø ja'i. Dami mpɛhmʉ
tengutho ya xtá xi'ahʉ. 12 Jananguе hinte
gui 'bɛhmʉ. A nu'ʉ yø ja'i hingyø 'yɛc'ɛi
p'ʉya, di respeta'ahʉ.

---

13 Ague ma zi cu'ahʉ, dí nnegähe ngue guí
pahmʉ hanja'ʉ yø 'yɛc'ɛi ya xandu. Nu'mø
to bi du, 'yo di tu ni mmʉihʉ tengutho øtyø
ja'i hingui pa Oja, ngue tu yø mmʉi 'mø to
bi du. 14 Pɛ dí ɛc'ɛihʉ ngue bi du ra Jesús 'nɛ
bi bɛnnate m'mɛfa. Jananguе nuyá, ma ga
ɛc'ɛihʉ ngue nu'ʉ xandu 'nɛ ɛc'ɛi ra Jesús,
nuna Oja da japi ngue da n'youi ra Jesús 'mø
bá ɛcua mahøn'a.
15 Jananguе nuyá, dí nne ga xi'ahʉ xanho
hanja na ra hya bi xänngahʉ ra Hmʉ Jesús.
A nʉ'ʉ yø 'yɛc'ɛi di 'bʉtho'a ra pa da ɛp'ʉ ra
Hmu, hindi m'mɛt'o ngue da ma di nthɛui
ra Hmu. 16 Porque nu'mø bá ɛhra Hmu di
'yɛ mahɛts'i, nu te da ne da 'yøt'e, da ma
nts'ɛditho. Co 'nɛ'a ra anxɛ 'bɛt'o ngue yø
anxɛ Oja, xquet'a da ɛnna hya. 'Nɛ da nya
rá corneta Oja. A nu'ʉ to ya xandu 'nɛ ɛc'ɛi
ra Cristo, rá mʉdi di bɛnnate yø do'yo'ʉ.
17 A nu'ʉ yø 'yɛc'ɛi di 'bʉtho, 'da di ts'ixtho
maya bi ja yø gui. Ja dani nthɛui p'ʉ ra Hmu.
Ya 'dap'ʉ di m'mʉhmʉ para zantho ra Hmu
p'ʉya. 18 Jananguе nuyá, co nuna ra hya dí
xi'ahʉ ya, dami nhyathʉ ra ts'ɛdi n'na ngu
n'na'ahʉ.

5

1 A nuya ma zi cu'ahʉ, himma hyoni ga
ot'ahʉ hanja ra hya ngue hingui fadi tema
pa, tema ora da ɛp'ʉ ra Hmu. 2 Porque
ya guí pahmʉ xanho ngue hinjongui padi
tema pa da ɛp'ʉ ra Cristo. Nu'mø 'yo ra bɛ
ngue ra nxui, hinjongui padi tema ora da
zøp'ʉ ja ra ngu, njarbʉtho ra hya dí xi'ahʉ
ya. 3 Da gue'a ra ora ngue dadi n'yɛmbyø
ja'i ngue ya 'bʉmmanho, hin tema hya.
'Nɛ da gue'a ra ora'a p'ʉya ngue di nja ra
ndate. Nthambɛnitho da zøhø, tengutho
'mø bi zønna ora di m'mɛn'a n'na ra xisu
ha rá basi. Ya hinha di mpommi. 4 Pɛ
nuya ma zi cu'ahʉ, ya hinguí 'bʉ 'bɛxuihʉ
ya. Jananguе nu'a ra pa da ɛp'ʉ ra Hmu,
hinga nthambɛnitho da zʉ'ahʉ. Hindi
nja'ahʉ tengutho øt'a n'na ra bɛ, ngue
nthambɛnitho sømp'ʉ ha søni. 5 Porque
gätho'ahʉ ya gni n'yohʉ'a ra nyot'i ja ngue
ra pa, ya gá hyɛhmʉ p'ʉ'a ra nts'o ja 'mø ra
xui. 6 Jananguе nuyá, hingui ja ngue 'nɛcjʉ
da njot'i ma n'yomfɛnihʉ, tengutho mi'da
yø ja'i ngue njot'i yø n'yomfɛni. Sinoque
nne ngue ga n'yomfɛnihʉ xanho. 7 Nu'ʉ
aha, ra xui aha. Nu'ʉ iti, ra xui iti. 8 Pɛ
nujʉ, ya dá hɛhmʉ p'ʉ ra 'bɛxui. Ya nná
'yohʉ rá nyot'i Oja ya. Ma ga sammа
mmʉihʉ ya ngue hinda dajpahʉ ra nts'o.
Da zɛhma nt'ɛc'ɛihʉ i ja. A nuyá, ma ga
mmahmʉ n'na ngu n'najʉ. Ma ga segurahʉ
ngue da yanjʉ Oja. 9 Porque himbi zän'Oja
dá m'mʉhmʉ ngue ga thohmʉ ra castigo.
Sinoque bá sänni ngue gda nyamhmʉ na
ma Hmuhʉ Jesucristo. 10 Ra Jesucristo bi
du conná nguecjʉ. Jananguе nu'mø bá ɛhɛ,
ngu'ʉ xandu, ngu'ʉ di 'bʉtho, 'dap'ʉ ga
m'mʉhmʉ para zantho. 11 Dami hyutho ni
mmʉihʉ 'nɛ dami hya ra ts'ɛdi n'na ngu
n'na'ahʉ, tengutho guí øthʉ ya.

---

12 Ague ma zi cu'ahʉ, dí nnegähe ngue
gui 'yørpahʉ masu'ʉ yø mɛfi Oja di mpɛp'ʉ

guí 'bʉhmʉ. Porque guehya bi huan'Oja̱
ngue di̱ m'mɛt'o p'ʉ guí 'bʉhmʉ ngue da̱
xän'na̱hʉ rá̱ hya̱ Oja̱. 13 Ra̱ngue ørpa̱bi̱ rá̱
'bɛfi Oja̱, jatho ngue guí̱ nnu̱ ma̱nhohʉ,
da̱mi̱ ma̱hmʉ. 'Nɛ̱ 'yo ga̱di̱ nju̱nthʉ p'ʉ guí
'bʉhmʉ.
14 Da̱mi̱ hya̱hʉ ra̱ ts'ɛdi gui xihmʉ'ʉ to
hi̱nguí̱ nne di̱ mpɛfi ngue 'yo di̱ njap'ʉ.
Da̱mi̱ ha̱thʉ ra̱ ts'ɛdi'ʉ yø ja̱'i̱ 'bʉ ndu̱mmʉi.
'Nɛ̱ da̱mi̱ hyonnba̱hʉ ha di zacyø nt'ɛ̱c'ɛ̱i̱ yø
ja̱'i̱ tobe hi̱ngui̱ nzaqui yø nt'ɛ̱c'ɛ̱i̱. Da̱mi̱
sɛrpa̱hʉ te ga̱ 'yo. 15 Da̱mi̱ mfähmʉ, 'yo to
da̱di cosra̱ nts'o t'ørpa̱bi̱. Hante gue gui̱
n'yørpa̱hʉ ra̱ nho n'na ngu̱ n'na'a̱hʉ, co
'nɛ̱'ʉ hi̱ngyø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ gui 'yørpa̱hʉ ra̱ nho.
16 Hangu̱ ra̱ pa guí johyahʉ. 17 'Nɛ̱ hangu̱
ra̱ pa guí mmat'Oja̱hʉ. 18 Za̱nt'a̱ da̱mi̱ ja
ma̱mma̱dihʉ Oja̱, ma̱dague'a̱ ja'mø ja te guí
thohmʉ. Porque Oja̱, guehna̱ nnepe da̱
'yøt'e te'o gä tɛnna̱ Cristo na̱.
19 'Yo gui täcjʉ'a̱ te nne da̱ 'yøtra̱ Es-
píritu Santo. 20 Da̱mi̱ 'yørpa̱hʉ ma̱su̱'a̱ te
mma̱nyø pønga̱hya̱ Oja̱, 'yogui fɛsthohʉ
ra̱ hya̱. 21 Da̱mi̱ hya̱cjʉ xa̱nho ra̱ güɛnda
ngue'mø ma̱jua̱ni̱ ngue rá̱ hya̱ Oja̱ mma̱,
ogue rá̱ hya̱sɛ mma̱. Nu̱'mø guí ha̱xhʉ
nju̱a̱ni̱ ngue ma̱jua̱ni̱ rá̱ hya̱ Oja̱ mma̱nna̱
ja̱'i̱, da̱mi̱ 'yɛ̱t'a̱ mmʉihʉ'a̱ te i̱ mma̱. 22 Da̱mi̱
hyɛhmʉ p'ʉ'a̱ te gäma̱ nts'o i ja.
23 Nu̱na̱ Oja̱ ya dá̱ nhojpa̱hʉ, da̱ 'yøt'e
ngue guí u̱nni̱ mmʉihʉ xa̱ndønho, gui̱
nsu̱phʉ, da̱ mät'a̱ ni̱ tehʉ, 'nɛ̱ da̱ mät'a̱ ni̱
do'yohʉ, hi̱n tema̱ nts'o di̱ nɛ̱qui̱ 'mø ra̱ pa
da̱ ɛ̱p'ʉ ma̱ Hmu̱hʉ Jesucristo. 24 Ngu̱na̱ da̱
'yøt'Oja̱, porque guehna̱ bi zon'na̱hʉ na̱ 'nɛ̱
hi̱ngui̱ hɛc'a̱hʉ na̱.

---

25 Ague ma̱ zi cu̱'a̱hʉ, da̱mi̱ marca̱hʉ Oja̱.
26 Da̱di zɛngua gätho'a̱hʉ.
27 Guehna̱ ra̱ Hmu̱ di ha̱cä ra̱ ts'ɛdi te dí̱
mma̱. Dí xi'a̱hʉ ngue nu̱'ʉ gätho ma̱ zi
cu̱hʉ, jatho ngue di̱ mpɛti para ngue da̱
'yøde te mma̱nna̱ carta ja ua.
28 Nu̱na̱ ma̱ Hmu̱hʉ Jesucristo di ja̱p'a̱hʉ.
Da̱ ngu̱t'a̱tho.

2 Tesalonicenses
Ja ua rá yoho ra carta bi 'yo'tra Pablo, ngue bi mɛnnba yø 'yɛc'ɛi Tesalónica.

1 Nugä dra Pablo, conna Silvano 'nɛhra Timoteo, dadi zɛnguagähe'ʉ ma zi cuhʉ yø 'yɛc'ɛi rá m'mʉp'ʉ ja ra hnini Tesalónica. Gue'ahʉ yø ja'i Oja ma Papáhʉ, co 'nɛ'a ma Hmuhʉ Jesucristo. 2 Dí nnegähe ngue guehya di jap'ahʉ ya 'nɛ da hyut'a ni mmʉihʉ.

---

3 Ague ma zi cu'ahʉ, zant'a dadi ja mammadigähe Oja conná ngue'ahʉ. Ní 'yup'ʉ ngue gue'a ga øthe'a, porque ni nt'ɛc'ɛihʉ i ja, man'na ni hyuxtho. 'Nɛ xquet'a man'na man'na gadi mmahmʉ n'na ngu n'na'ahʉ. 4 A nucsɛgahe p'ʉ ha nná mähme, nup'ʉ di mpɛti yø ja'i Oja, i jaje mpähä ngue dí xihme yø ja'i hanja ni nt'ɛc'ɛihʉ. Nu'a te ra n'ʉ guí sähʉ ngue sʉ'ahʉ yø ja'i, gä guí sɛthʉ.

5 Nuyá, guí sähʉ ra n'ʉ ngue guí ɛc'ɛihʉ rá hya Oja. A nu'a ga dʉ ni nt'ɛc'ɛihʉ, gue'a gui nɛqui'a ya ngue gä xanho te øt'Oja. Gue'a di zʉdi ngue gui thohmʉ p'ʉ di manda Oja'a. 6 Pɛ ní 'yup'ʉ di ʉn'Oja'ʉ te'o di ʉn'ahʉ. 7 A nujʉ ngue dí sähʉ ra n'ʉ, da 'yɛhra pa da zɛp'ʉ'a ra n'ʉ dí sähʉ. Di n'nacjʉ ra ts'äya 'mø ra pa da ɛp'ʉ ra Hmu Jesús. Nuna di 'yɛ mahɛts'i, da n'youi yø anxɛ ja yø ts'ɛdi. Nu'mø bá ɛhɛ, dadi yoxni tengutho gui yoxni ra sibi. 8 Di 'yɛhɛ da mɛnhna castigo gätho yø ja'i hinxa mba Oja, 'nɛ hinxa 'yɛc'ɛi ra hoga 'da'yo hya i hma ngue hanja'a ra Hmu Jesucristo. 9 A nuya yø ja'i ya, da ma ra castigo, di m'mɛdi para zantho. Da ma ma'ueque p'ʉ ja rá hmi rá dä ra Hmu Jesús. Nup'ʉ da 'yudi hague ngu gangu rá ts'ɛdi i ja, ya hindi njapi di m'mʉp'ʉ ngue da nu. 10 Nu'a ra pa da ɛp'ʉ ra Hmu, gätho yø 'yɛc'ɛi da 'yɛspabi 'nɛ da danne. Xquet'a 'nɛ'ahʉ gui m'mʉhmʉ p'ʉ ngue gá 'yɛc'ɛihʉ na ra hya dá xi'ahʉ.

11 Janangue nuyá, zant'a dí mmat'Oja gähe conná ngue'ahʉ. Dí äpähe Oja ngue nu'a ra hya i zon'nahʉ ngue gdí n'yohʉ, gue'a gdí n'yohʉ'a. Dí äpähe Oja ngue nu'a te gä ra nho so ni mmʉi gui 'yøthʉ, di ha'ahʉ ra ts'ɛdi gui 'yøthʉ. 'Nɛ di ha'ahʉ ra ts'ɛdi gui 'yøthʉ'a te gä ra nho rá nsäui ni nt'ɛc'ɛihʉ i ja. 12 Nu'mø da nu yø ja'i ngue guí 'bʉhmʉ xanho, yø ja'i da nu mansu ra Jesucristo. Xquet'a 'nɛ'ahʉ da hnu mansu'ahʉ p'ʉya ngue gui n'yohʉ ra Jesús. Nguna di nja conná nguehrá mate Oja 'nɛ conná nguehrá mate ma Hmuhʉ Jesucristo.

2

1 Ague ma zi cu'ahʉ, da ɛp'ʉ ma Hmuhʉ Jesucristo ngue di pɛrcahʉ 'dap'ʉ ga m'mʉhmʉ. Dí nne ga xi'ahʉ te 'bɛ'a ja ngue di nja. 2 Nu'mø to da 'yɛn'ahʉ, ya da guehra pa jap'ʉ da zøhra Hmu ya, da 'yɛna, 'yo sä dadi fɛ'ni mmʉihʉ. 'Yo guí ɛc'ɛihʉ te da ma, madague'a da 'yɛna ngue Oja di bɛnnbi te i mma, ogue da 'yɛn'ahʉ ngue go dá ot'ä ra sʉcua n'youi yø hya da xi'ahʉ. 3 Xinda hangu da si'ahʉ, 'yo gadi n'uni da thä'ahʉ. Porque hante da zønna pa da ɛp'ʉ ra Hmu, i jatho ngue rá mʉditho di n'yo yø ja'i ngue dyø mmɛjmahya, da gohi ngue yø nsʉiui Oja. Nu'mø bi nja na ra hya na, ja di nɛqui p'ʉ ra ja'i ngue tate ja rá ts'oqui p'ʉya. 'Nɛ guehna ya xpa ts'ännbi ngue da ma ra castigo. 4 Nuna guehna da bøni ngue da zʉmbabi'a te gä thanne yø ja'i na, da gue Oja da zʉi. Hønsɛ na da ne ngue da ma nthanne na. 'Nɛ da mip'ʉ ja rá nija Oja tengutho 'mø ngue da guehna Oja na. Da 'yɛmp'ʉya: "Nugä, guecä Ojagä ya", da 'yɛna.

5 Dami bɛmhmʉ'a ra hya dá xi'ahʉ 'mø dambí 'bʉcä p'ʉ guí 'bʉhmʉ. Guí nnu ngue dá xi'ahʉ tengu na ra hya na. 6 Ya guí pahmʉ te 'bɛ'a samya ngue hingui nɛqui nts'ɛdi, hante ngue da zønna pa bá ts'ännbi ngue di nɛqui te'o na ra ts'oc'ɛi na. 7 Tobe hindi nɛqui xandønho'a te gä rá ts'ɛdi ra nts'o, pɛ nu'a ra nts'o, ya i ja. Høntho ngue hindi unna nt'ɛdi'a to sammi ngue di nɛqui xanho te'o ni ja'i na dí xi'ahʉ. 8 Pɛ nu'mø bi zønna pa di t'unna nt'ɛdi da 'yuhrá ts'ɛdi, ya di nɛqui na ra ts'oc'ɛi dí xi'ahʉ p'ʉya. Pɛ nu'mø bá ɛp'ʉ ra Hmu Jesús, ya da hnu ngue mathoguitho ja rá ts'ɛdi, porque conná hyanetho di hyo na ra ts'oc'ɛi na.

9 Nu'mø bi nɛqui na ra ts'oc'ɛi na, ra zithu'a di hatra ts'ɛdi. Da hnu ngue ja rá ts'ɛdi da 'yøtyø hmɛya hinjongui sä da 'yøt'e. Gue'a di nhäte'a p'ʉya. 10 Xants'o te gätho da 'yøt'e. 'Dama 'dan'yo te gä da

'yøt'e, da hyoni ha di hyätyø ja'i ja ngue di m'mɛdi. Nu'a di m'mɛdi ngue himbi ne xta mbahna ra hya majuani. 'Nɛ guehna ra hya xtí nyanyø te yø ja'i na. 11 Jananngue Oja di japi ngue da thätya yø ja'i ya, da 'yɛc'ɛi'a ra hya ngue ra fɛhni. 12 Gue'a di ma ra castigo gätho ya yø ja'i, ngue himbi 'yɛc'ɛi na ra hya majuani. 'Nɛ hønt'a te yø nts'o ga 'yo nnu manho.

---

13 Ague ma zi cu'ahʉ, nuna ma Hmuhʉ Jesucristo di ma'ahʉ. Jananngue nuyá, zant'a jatho ngue ga ja mammadigähe Oja ngue te bi 'yøt'ahʉ. Porque rá mʉditho bi huan'nahʉ Oja, ya xpá nzänni ngue di nyanni tehʉ. Nu'mø gmi 'yɛc'ɛihʉ na ra hya majuani, ra Espíritu Santo bi 'yøt'e ngue gá sohʉ rá 'yɛ Oja. 14 Dá xi'ahʉ ra hoga 'da'yo hya, guehna ra hya i zon'nahʉ Oja na. I nnepe ngue di toca'ahʉ na ra nho jap'ʉ ha 'bʉhma Hmuhʉ Jesucristo. 15 Jananngue nuya ma zi cu'ahʉ, di ndʉ xanho ni nt'ɛc'ɛihʉ ya. Man'nan'yo mi 'yøt'e ngue guí pumbɛnihʉ ya yø hya dá xän'nasɛhʉ. Da gue'ʉ yø hya dá orpʉ ja ra carta dá pɛn'nahʉ p'ʉ, man'nan'yo mi 'yøt'e ngue guí pumbɛnihʉ.

16 Bi macjʉ Oja ma Papáhʉ, 'nɛ bi 'dacjʉ rá mate ngue bi hoga ma mmʉihʉ para zantho. Xquet'a dí tømhmʉ'a ra nho di 'dacjʉ Oja m'mɛfa. Da ne Oja co 'nɛ'a ma Hmuhʉ Jesucristo di japp'ahʉ. 17 Da ne Oja ngue di hatra ts'ɛdi ni mmʉihʉ 'nɛ gui dʉ'ni n'yomfɛnihʉ ngue nup'ʉ guí yahʉ, ra hya xtanho gui mamhmʉ. Nu'mø te guí øthʉ, gä da gue'a te xanho gui 'yøthʉ.

3

1 Hønt'a di 'bɛhya ma zi cu'ahʉ, dami marcahe Oja, n'namhma ngue nup'ʉ dí mmangähe rá hya ma Hmuhʉ, xtangu yø ja'i da 'yɛc'ɛi tenguto bi njap'ʉ guí 'bʉhmʉ. 2 Xquet'a dami marcahe Oja n'namhma ngue da yangähe Oja ngue'a te mbɛnngähe yø ts'oc'ɛi. Porque hinga gätho yø ja'i da 'yɛc'ɛi ra hya dí mmangähe.

3 Pɛ nu'a ra Hmu hingui hɛgahʉ'a. Da 'yøt'e ngue gui hyahʉ ra ts'ɛdi 'nɛ da yan'ahʉ ngue ra nts'o. 4 Dadi seguragä ngue di mfäxte ra Hmu. Jananngue dí pacä ngue nuna te ra hya ga 'bɛp'ahʉ, guehna guí nne gui 'yøthʉ na, hinda 'yɛhra pa guí fɛsthohʉ na ra hya na.

5 Da ne Oja ngue da dinni mmʉihʉ'a te gui ma'ahʉ Oja. 'Nɛ da 'yøt'e ngue gui sɛti hangu ra n'ʉ guí thohmʉ tengutho ra Cristo bi zɛti hangu ra n'ʉ bi thogui.

---

6 Ague ma zi cu'ahʉ, ma Hmuhʉ Jesucristo di 'dacähe ra ts'ɛdi ga xi'ahe na ra hya ga mmanya. Nu'ʉ ma cuhʉ hingui nne di mpɛfi, 'nɛ hingui haxra hya dá xän'nahʉ, ogadi nsixhʉ'ʉ. 7 Ya guí pahmʉ te gdí 'bʉhmʉ, hin tema ndanhyɛi gá nurcahe. 8 Hinjonda äptho te dá sihe. Sinoque dá honi ha da japi te dí homhme. Ra pa ra xui dá mpɛfi ngue di taha te ga sihe, porque hindá negähe ngue di toca'ahʉ ra gasto ngue te dí sihe. 9 Madague'a ní 'yup'ʉ xcá mangähe ngue xquí fäxcahe, pɛ hinte dá mangähe. Sinoque dá mpɛhme para ngue ga ut'ahe te ja ngue gdí n'yohʉ. 10 Porque nu'mø dambá m'mʉcähe p'ʉ guí 'bʉhmʉ, guehna ra hya dá xi'ahe na, dá mangähe ngue nu to hingui nne di mpɛfi, ya hindi nsihmɛ. 11 Dí øcähe n'na ra hya ua, ngue 'bʉ i'da ni amigohʉ hingui nne di mpɛfi. Nu'a te ga 'yo, høndyø ja'i di ats'i te ga 'bʉi para ngue da zäp'ʉ di c'a. 12 A nuya yø ja'i njap'ʉ, guesɛ ra Jesucristo di hacje ra ts'ɛdi ngue ga xifi ngue 'yo nimantho di orpabi yø ja'i, njuantho da ma ra 'bɛfi da daha te da zi.

13 Ague ma zi cu'ahʉ, 'yo gui säyahʉ, hangu ra pa dami 'yøthʉ ra nho. 14 Nu'mø toni ja'i da 'yɛna ngue hinda 'yɛc'ɛi na ra hya dá cuatähe ua ja ra carta ja ua, 'yo gadi nsixhʉ, n'namhma ngue da mɛsrá sä. 15 Pɛ 'yo guí øt'e ngue ni nsʉiui. Sinoque dami hɛjpahʉ'a te øt'e, porque ni cuhʉ.

---

16 Nuna ma Hmuhʉ Jesucristo guehna da zä da hyut'a ni mmʉihʉ na. Da ne ngue hinda hyɛc'ahʉ hangu ra pa. Nu'mø tema hya guí thohmʉ, da hyoni ha di japi ngue da hyut'a ni mmʉihʉ, hønt'a bi zä mahya guí thohmʉ.

17 Nugui drá Pablo conma 'yɛsɛ nna cuatä na ra letra ja ua ngue nná zɛngua'ahʉ. Nu'mø dadi firmagä ma carta 'mø bi gua'a nt'ot'i, guehna ra hya ja ua dadi cuati: 18 Nuna ma Hmuhʉ Jesucristo di japi gätho'ahʉ. Da nut'atho.

1 ra Timoteo

Ja ua rá mudi ra carta bi 'yo'tra Pablo, ngue bi mɛnnba ra Timoteo.

1 Nugä drá Pablo, rá representantegä ra
Jesucristo. Nuya bi 'yɛxqui, guesɛ Oja,
nuna ra Yante, co 'nɛhna ra Hmu Jesucristo
bi 'yɛxqui. 'Nɛ dí pahmi ya ngue connó
nguehra Jesucristo di nja'a te gä dí tøn'ui ya
ngue di nja. 2 Ague Timoteo, dadi zɛngua'i.
Pɛ nu'mø dá bɛn'a'i, xøgue ɛntho majuani
ngue ma ts'ʉnt'ʉ'i p'ʉ nná bɛn'i. Porque
go dá ja'i gá 'yɛc'ɛi na ra hya guí ɛc'ɛi ya.
Dí nnegä ya ngue nuna Oja ma Papáui co
'nɛhna ma Hmuui ra Jesucristo, di jap'a'i, di
huɛc'a'i, 'nɛ da hyut'a ni mmʉi.

---

3 Damba soc'a'i p'ʉ ja ra hnini Efeso.
Nu'mø ma thogui, dá magä p'ʉ ja ra häi
Macedonia, dá xi'i ngue guá cop'ʉ Efeso. A
nuyá, dí nnegä ngue guí sigue guí m'mʉp'ʉ,
porque jatho ngue nu'ʉ yø fɛhni xännbate
xännbate p'ʉ, gui hɛjpabi. 4 Guí xifi ngue
'yoni mantho di xännbate'ʉ yø cuentotho.
Porque nuyá, hinha rá nzɛgui xännbate'ʉ
yø hya bá øtyø ndiua manjam'mø. Pɛ nuya
yø hya ya, høndra njunt'i n'youi, hinte ni
bøntho. A nuna ra hoga xädi rá n'youi
ma nt'ɛc'ɛihʉ, guehna nne Oja ngue ga
xännbahʉ yø ja'i na.
5 Dami hɛjpabi ya dí xi'i ya, n'namhma
ngue gätho yø 'yɛc'ɛi di mmadi n'na
ngu n'na. Para ngue da zä di mahrá
mmic'ɛiui n'na, jatho ngue da hyɛp'ʉ ra
ts'on'yomfɛni, nu'a te ra nho padi, gue'a
da 'yøt'a. 'Nɛ himma xøts'etho di nɛqui
ngue ja yø nt'ɛc'ɛi. 6 Porque 'bʉ i'da yø ja'i
ngue ya bi hyɛp'ʉ na ra hya dí xi'i, høndra
njun'mahya nne. 7 I nne da t'ɛmbi ngue
padi xanho di nxännbate rá ley Oja. I ya
manzaqui 'mø xännbate. Pɛ himma juani
ngue tinyø mmʉi hanja'a ra ley i nne di
nxännbate.
8 Nuna ra ley ga 'yo yø judío, ya dí pahmi
xanho te mma. Pɛ jatho ngue da fadi hanja
ngue bi ma nt'ot'i na ra ley na. 9 Nu'ʉ
yø ja'i ya øtra nho, ya hin tema ley di ja
ngue da hyaspa ra güenda. Nuna ra ley, bi
ma nt'ot'i para ngue da hyaspa ra güenda
yø ja'i fɛstho ra ley. Haspa ra güenda yø
mmɛjmahya. Haspa ra güenda yø ts'oc'ɛi
øtyø ts'oqui. Haspa ra güenda yø ja'i ngue
hingui su Oja 'nɛ hingui ɛc'ɛi. Haspa ra
güenda yø ja'i ho yø papá, ogue ho yø
mamá, ogue ho yø mmic'ɛiui. 10 Haspa ra
güenda yø 'yots'om'mäi. Haspa ra güenda
yø n'yohʉ ørpe tengutho 'mø dra xisu yø
mmin'yohʉui. Haspa ra güenda'ʉ yø ja'i
ahyø mmic'ɛiui ngue sits'i yap'ʉtho. Has-
pa ra güenda yø mambɛthani. Haspa ra
güenda yø ja'i ngue mmanna fɛhni 'nɛ ɛxa
ntestigo Oja ngue ɛna majuani te mma.
Haspa ra güenda gätho yø ja'i fɛstho na
majuani ngue ra hoga xädi. 11 Nuna ra hoga
xädi naya, rá n'youi ra hoga 'da'yo hya.
Nuná, di 'bɛjpagui'a ma maca Ojaui ngue ga
xihyø ja'i.

---

12 Nuna ma Hmuui ra Jesucristo di 'dacra
ts'ɛdi ngue dí mmambrá hya. Dadi ja mam-
madigä na, porque guehna bi nu manhogui
'nɛ bi 'yɛxqui ngue ga øtra 'bɛfi bi 'daqui.
13 Bi 'yøt'e ngue drá mɛfigui madague'a xtá
nu man'ʉgä mam'mɛt'o na ra Jesucristo.
Porque xtá mangä yø ʉmhya co nuna, 'nɛ
nmi sʉcä'ʉ yø ja'i mi ɛc'ɛi na. Pɛ bi
huɛgagui Oja, porque pa Oja ngue hindí
padi te dí øt'e ngue tobe hin mará 'yɛc'ɛi.
14 Nuna ra Hmu, mathoguitho rá mate bi
'daqui. Ngue ya dí n'yo'be ra Jesucristo,
nuna di hacra ts'ɛdi ngue man'na di ndʉ ma
nt'ɛc'ɛi, 'nɛ øt'e ngue man'na man'na gdá
madi.
15 Nuna ra hya ga xi'i ya, majuani na, 'nɛ
guehna ra hya jatho ngue da 'yɛc'ɛi gätho
yø ja'i na: ngue ra Jesucristo bá ɛcua ja
ra ximhäi ngue da yanyø ja'i ja yø ts'oqui.
Nuya yø ja'i dí mmangä ngue ja yø ts'oqui
ya, pɛ man'na ma datho mi ja ma ts'oquigä.
16 Pɛ bi huɛgagui Oja n'namhma ngue da
fadi ngue ra Jesucristo bi zɛti te gä dá ørpe,
conque nugui mathoguitho ja ma ts'oqui.
Gue'a gui nɛqui'a ya ngue gätho mi'da yø
ja'i xquet'a di punnbabi Oja 'mø bi 'yɛc'ɛi
ra Cristo, ya di unna 'da'yo te para zantho.
17 Jananguе nuyá, jatho ngue da t'ɛspabi Oja
para zantho. Porque nu te gä ja, go di
manda Oja para zantho. Guehna Oja para
zantho hinjam'mø da du, 'nɛ hinjonni ja'i di
sä da nu. Hinjom man'na tengu na. Guehna
jasɛ rá mfadi. Da nut'atho.

18 Ague ma ts'ʉnt'ʉ'i Timoteo, nuna ra
hya dí xi'i gui 'yøt'e, di nthɛui na ra hya
bi bɛnnbabi Oja yø pøngahya 'mø yø pa xa
thogui, guehya bi ma ngue di nja ni 'bɛfi.
Nuna ra hya dadi 'bɛp'a'i ya, dami hya ra
ts'ɛdi gui 'yøt'e gätho'a te ra 'bɛfi bi 'da'i
Oja ngue gui 'yøt'e. Di ndʉ ni nt'ɛc'ɛi. 'Yo
di tap'a'i ra nts'o. 19 'Bʉ i'da yø ja'i padi
xanho ndana ra hya hinni 'yup'ʉ da 'yøt'e,
pɛ gue'a øt'a. Gue'a gui ts'onyø nt'ɛc'ɛi'a
p'ʉya. 20 Nguna ra hya bi 'yøtra Himeneo
'nɛhra Alejandro. Nuya yo nc'ɛi ya, dá
däpra zithu para ngue da badi hanja te øt'e.
Porque hinguí ho ngue da nømman'ʉ Oja
p'ʉ ha ya.

2

1 Rá mʉditho dí xi'i ngue gui xifi gätho
yø 'yɛc'ɛi ngue da marpabi Oja gätho yø
ja'i ndap'ʉ bi zä. Da 'yäpi ngue da mäxyø
ja'i na Oja. 'Nɛ di ja mammadi Oja yø ja'i
ngue'a rá 'bäxte Oja da 'yøt'e. 2 Da marpabi
Oja yø dast'abi. Da marpabi Oja gätho yø
ja'i ja yø cargo. Porque gäthogahʉ dí nne
ngue ga m'mʉmma pähähʉ, hin temma
hya, n'namhma ngue co n'na ra pähätho
gdá thannehʉ Oja 'nɛ da zäp'ʉ ga n'yo
manhohʉ. 3 Ma datho mahyonitho ngue
ga mmarpahʉ Oja gätho yø ja'i, porque
guehna nnu manho Oja ma Yantehʉ na.
4 Porque Oja, nnepe ngue xøgue gätho yø
ja'i di nyanyø te. 'Nɛ nnepe ngue da dini
xanho yø mmʉi yø ja'i hanja na ra hya
majuani. 5 Nuna Oja, n'natho i 'bʉi. 'Nɛ
xquet'a n'na nc'ɛitho na da zä da 'yøt'e
ngue di nhojpaui Oja yø ja'i, guehna ra
Jesucristo na. 6 Ra Jesucristo bi n'uni bi tho
ngue bi gurpabi yø ts'oqui gätho yø ja'i.
Nu'mø mi zønna pa bi nja na ra hya na, ya
bi nɛqui xandønho p'ʉya ngue Oja nnepe
ngue gätho yø ja'i di nyanyø te. 7 Jananangue
bi 'yɛxcagui Oja ngue drá representantegä
ra Cristo. 'Nɛ pɛnngaguí ndap'ʉ bi zä ya
ngue ga ma xihra hya yø ja'i hingyø judío.
Nuna ra hya majuani dí ɛc'ɛiui, guehna
ga xännbabi yø ja'i na. Guí padi xanho
ngue majuani te dí xi'i, 'nɛ guí padi ngue
hindí fɛhni porque dí ɛc'ɛi ra Cristo. 8 Dí
nnegä ngue ndap'ʉ bi zä da mat'Oja gätho
yø n'yohʉ. Nu'mø ɛns'yø 'yɛ yø ja'i ngue
mmat'Oja, di unyø mmʉi Oja, di ja manho
yø mmʉi, hingue di danzø yø mmʉi ngue
dadi njunt'ui yø mmic'ɛiui.
9 A nu yø xisu, 'yo dadi 'yɛx'mø bi nhoqui.
Hingra n'yɛts'i di hocyø ya. Hingra n'yɛts'i
di hye ra ulu xammadi rá muui. Hingra
n'yɛts'i di japyø oro ogue yø perla da japyø
he. Sinoque da hye yø he tengutho yø
he yø hoja'i, ngue hindi 'yɛts'i. 10 Nu'a di
nɛjmanho yø xisu, da gue'a ngue ra nho da
'yøt'e. Porque yø xisu ɛc'ɛi Oja, mahotho
'mø di nɛqui ngue øtra nho. 11 Mɛnte ra
ora sännbabi ra hya yø ja'i, yø xisu 'yo sä
di ya ngue da zohyø ja'i, di nja yø ts'u.
12 Porque hin dadi ungä ra nt'ɛdi ngue di
nxännbate n'na ra xisu, sinoque ra xisu i
ja ngue da 'yøxtho ra hya. Porque hinguí
sä di m'mɛt'o p'ʉ ha 'bʉhyø n'yohʉ ngue
di manda. 13 Porque Oja, rá mʉditho bi
hocra Adán, m'mɛfa p'ʉya bi hocra Eva.
14 Pɛ ra Adán himbi hyätra zithu'a, sinoque
ra xisu'a bi hyätra zithu. Mi thätra xisu
p'ʉya, ya gue'a ra ts'oqui bi 'yøt'a. 15 Pɛ
ra xisu di nyanná te 'mø da 'yøtra 'bɛfi bi
un'Oja, ngue di tehyø basi. Høntho ngue ra
xisu jatho ngue di nja rá nt'ɛc'ɛi, di mahyø
mmic'ɛiui, di n'yo xanho, hinda 'yɛspi te ga
'yo.

3

1 Nuna ra hya dí mmangä, majuani na.
Ngue nu ra ja'i nne rá cargo ngue di
m'mɛt'o p'ʉ ja ra nija ngue dra mamhya,
xandønho ra 'bɛfi nne da 'yøt'e. 2 Jananangue
nu ra ja'i ja rá cargo ngue 'bɛt'o ra hya,
jatho ngue hin tema hya da thinnbi. N'na
dra xisu da zi. Da zamrá mmʉi. Di mfädi
xanho. Da 'yøt'e ngue da hnu manho te ga
'yo. Di unna ts'äya p'ʉ ja rá ngu. Da badi
xanho ha di japra hya di nxännbate. 3 'Yo
di iti. 'Yo dra nequisʉi. Di nja rá yemmʉi.
Da badi ha di hojpabi yø ja'i di nsʉi. 'Nɛ
hinga høndra mɛnyu di ma rá mmʉi. 4 Da
badi ngue di manda xanho p'ʉ ja rá ngu. Da
'yøt'e ngue dyø 'yøde xanho yø basi, 'nɛ di
nja yø ts'u yø basi. 5 A nu'mø hinguí padi di
manda xanho p'ʉ ja rá ngu, ya hinda badi
ha di japi di m'mɛt'o p'ʉ ha di mpɛti yø ja'i
Oja 'mø. 6 A nu'a ra n'yohʉ da t'ɛts'i ngue di
bɛntrá cargo di m'mɛt'o p'ʉ ja ra nija, hinda
gue'a n'na ra n'yohʉ ngue ts'ʉdra pa xa
'yɛc'ɛi ra Jesucristo. Porque nthambɛnitho

di 'yɛts'i. Ya da 'yøtra ts'oqui tengutho bi
'yøtra zithu manjam'mø ngue bi 'yɛts'i 'nɛ
'da di mɛp'ʉ ja ra castigo. 7 Jatho ngue di
n'yo manho n'namhma ngue nu'ʉ yø ja'i
hingyø 'yɛc'ɛi da nu mansu. Ya hinda zä
ha di japyø ja'i da 'yɛmbi ngue hinga gue'a
ga 'yo. Porque ra zithu ɛmmɛi honi ha di
ts'onnbi ha ya yø mamhya.

---

8 A nu'ʉ yø ja'i ja yø cargo ngue fäxte
p'ʉ ja ra nija, xquet'a ngut'atho ja ngue da
'yøt'e, jatho ngue di nho ja'i, jatho ngue
hindi nhäte p'ʉ ha ya. Jatho ngue hindi
n'iti. Jatho ngue hinga høndra mɛnyu di ma
yø mmʉi. 9 Nuna ra hya n'youi yø nt'ɛc'ɛi
i ja, guehna ra hya himmi fadi hanja na,
guehna di nxännbate na ra hya na co gätho
yø mmʉi. 10 Nuya yø n'yohʉ ya, 'bet'o da
hnu te ga 'yo. A nu'mø ngue ya hin tema
nts'o bi thinnbi, ya da zä di nja yø cargo
ngue di mfäxte p'ʉ ja ra nija. 11 Ximmangu
yø xisu fäxte p'ʉ ja ra nija, xquet'a di nɛqui
ngue dyø hoja'i. Hindyø zate. Da zamyø
mmʉi. 'Yo di hɛp'ʉ'a rá 'bɛfi pɛfi. 12 A nu
yø n'yohʉ ngue ja yø cargo fäxte p'ʉ ja ra
nija, n'na ngu n'na jatho ngue n'na dra xisu
da zi. Pɛ da badi ngue di manda xanho p'ʉ
ja rá ngu. Ngu yø basi, ngu'ʉ hingyø basi,
da badi di manda xanho. 13 Porque nuya yø
n'yohʉ ja yø cargo ngue fäxte p'ʉ ja ra nija,
nu'mø padi xanho ha di japi da 'yøtra 'bɛfi
pɛfi, ya man'natho nnu mansu yø ja'i. Ya
säp'ʉ da hya ra ts'ɛdi da ma hanja ngue ɛc'ɛi
ra Jesucristo.

---

14 Ague Timoteo, nugä dí xønni ga
mmap'ʉ ga ma nu'i. 15 Pɛ nu'mø himbi zä
dá magä p'ʉ n'nahmantho, ya dí otra carta
ja ua ngue ga pɛn'a'i p'ʉ. Porque dí nnegä
ngue guí padi xanho hanja ra hya nuna ja
ngue da n'yo yø ja'i ya o rá 'yɛ Oja. Nuna
Oja na, majuani ngue 'bʉi. A nuya yø ja'i Oja
ya, guehya färpabi rá hya 'nɛ tøxhma hyabi
rá hya Oja. 16 Janjuani ngue mazihotho na
ra hya dí ɛc'ɛihʉ. Pɛ Oja bi 'yøt'e ngue bi
dinma mmʉihʉ hanja na ra hya na, ngue
ra Cristo bi nja'i. 'Nɛ ra Espíritu Santo bi
'yøt'e ngue fadi ngue hin tema nts'o bi
'yøtra Cristo. Da guehyø anxɛ Oja i nnu
mansu. A nuyá, ndap'ʉ bi zä i hma te'o na
ra Cristo. 'Nɛ t'ɛc'ɛi gä rá ngʉni nximhäi.
'Nɛ bi zix Oja ngue i ma mahɛts'i.

4

1 Pɛ ra Espíritu Santo njuantho xicjʉ ngue
nu'mø ni ma da gaxyø pa, di m'mʉhyø
ja'i da hyɛp'ʉ yø nt'ɛc'ɛi. Nu'ʉ yø fɛhni
xännbate ngue ra zithu di bɛnnbabi ra hya
xännbate, go gue'ʉ da dɛn'nʉ. 2 Nuya yø
xännbate ya, ra fɛhni na ra hya da ma ngue
di hyätyø ja'i. Padi xanho ngue hinga gue'a
te øt'e, pɛ 'be xingui tär'man'ʉ yø mmʉi'a
te øt'e. 3 Nuya yø xännbate ya, xihyø ja'i
ngue ɛmbi hin'yʉ ra nt'ɛdi di nthatyø ja'i.
'Nɛ xihyø ja'i ngue ɛmbi hinga gätho yø
cosa sä ngue da ts'i. Conque Oja bá sänni
ngue bá nja'a te ts'i n'namhma ngue nuya
yø 'yɛc'ɛi di ja mammadi Oja 'mø bi zi'a te
si. 4 Porque nu te gä bi hoc'a Oja ngue da
ts'i, gä xanho. Hingui sä ga ɛmhmʉ ngue ja
rá ts'oqui ra ja'i nu'a si te tini. Sinoque ma
ga ja mammadihʉ Oja 'mø dí sihʉ'a te bá
sänni ngue ga sihʉ. 5 Porque nu'mø t'äprá
mate Oja ngue di japi te ts'i, Oja di japi te si
ra ja'i.

---

6 Nu'mø ngue nguna ra hya guí
xännbabi'ʉ ma cuhʉ ya, majuani ngue
gue'e rá hoga mɛfi'i ra Jesucristo 'mø. Dami
hyani guí hyu'ni mmʉi na ra hoga xädi ya
xcá bɛnt'i. 7 Pɛ nu'ʉ yø hya te sämа cuento
ngue hinga gue'a rá hya Oja, 'yo guí ørpa
masu'ʉ yø hya'ʉ, porque hinte di muui.
Dami hyoni ha di ndʉ xanho ni nt'ɛc'ɛi i
ja. 8 Porque nu ra ja'i ngue xʉhrá do'yo,
di 'yani, man'na xanzaqui cohi ngue'a gui
'yani. Pɛ ma datho man'na xanhotho ngue
di zacrá nt'ɛc'ɛi ra ja'i. Porque nuna ma
nt'ɛc'ɛihʉ i ja, hinga høndra pa jap'ʉ ga
tinnbahʉ rá njapi Oja, sinoque 'nɛhra pa
di 'yɛp'ʉ. 9 Nuna ra hya na, guehna ngue
majuani na. 'Nɛ guehna mahyonitho da
'yɛc'ɛi gätho yø ja'i na. 10 Janangue nuyá,
madague'a sʉcui yø ja'i ya, pɛ ma ga ho ma
mmʉi ga øt'ui ra 'bɛfi bi 'dacui Oja. Porque
dí haxa njuani ngue nu'a ma Ojaui i 'bʉ'a.
'Nɛ guehna ja ngue da yani gätho yø ja'i
na. Pɛ nu'ʉ yø ja'i di nyanyø te, guehya da
'yɛc'ɛi ra Cristo ya.

11 Nu'mø guí xännbabi ra hya yø ja'i, nuya
yø hya dí xi'i, guehya gui xihyø ja'i ngue
da 'yøtya yø hya ya. 12 'Yo guí nne ngue
hinjonda 'yøt'a masu ngue grá ts'ʉnt'ʉtho.
Sinoque dami 'yu'a te ra nho ja ngue da n'yo

yø 'yɛc'ɛi. Dạmi 'yụdi ngue guí yạmạnho p'ʉ ha guí yạ. Dạmi 'yụdi ngue gạdi mạhni mmic'ɛiui. Dạmi 'yụdi ngue ja xạnho ni nt'ɛc'ɛi. Dạmi 'yøt'e ngue dạ bạhyø ja'i ngue gä rạ nho gní 'yo. 13 Mɛnte gạ mmagä p'ʉ, dạmi ja ndụmmʉi guí mmạmbrá hyạ Ojạ p'ʉ ha di mpɛti yø 'yɛc'ɛi. Dạmi opạn'yụ hanja rạ hyạ. Dạmi nxännbạte xạnho. 14 Nụ'ʉ yø n'yohʉ 'bɛt'o p'ʉ ja rạ nijạ bi japyø 'yɛ p'ʉ ja ni yạ, ya bi xi'i te 'bɛ'ạ mạ hyạ nne'e Ojạ gui 'yøt'e. Nụnạ rạ 'bɛfi bi 'da'i Ojạ, mạn'nan'yo mi 'yøt'e ngue te sätho gui 'yøt'e.

15 Nụya yø hyạ dí xi'i ya, dạmi ja nduммʉi ngue gui 'yøt'e te dí xi'i. Dí nne ngue dạ nụ yø jạ'i ngue mạn'na mạn'na gdí pạdi ha gdí japrạ hyạ ngue dạ zä gui 'yørpe xạnho rá 'bɛfi Ojạ. 16 Dạmi mfädi xạnho, 'nɛ dạmi mfädi ngue gä dạ gue'ạ rạ hyạ ni 'yụp'ʉ gui nxännbạte. Nụ'mø gui 'yøt'e te dí xi'i, ya di nyạnni te, dạ guehyø jạ'i dạ 'yøxrạ hyạ guí mmạ, xquet'ạ di nyạnyø te.

5

1 Nụ rạ dạc'ɛi ngue hinga gue'ạ te øt'e, 'yo gui yạ mạnzaqui 'mø gạ hɛjpạbi te øt'e. Mạhotho gdí zofo, gui 'yøt'e como tengụtho 'mø ngue ni papá'ạ rạ dạc'ɛi. A nụ'ʉ yø ts'ʉnt'ʉtho, gui 'yøt'e como tengụtho 'mø ngue ni n'yohʉ. 2 A nụ'ʉ yø xisu ngue ya yø dạc'ɛi, gui 'yøt'e como tengụtho 'mø ngue ni mamá. A nụ'ʉ yø hmụte xisu, gui 'yøt'e como tengụtho 'mø ngue ɛni nju, pɛ gä rạ nho gdi n'youi.

3 A nụ'ʉ yø 'danxụ ngue hinjo'o to dạ hyonnbi te dạ zi, gue'ʉ yø mmi'yɛc'ɛiui dạ mäts'i ngue di unni te honi. 4 Pɛ nụ rạ 'danxụ ngue 'bʉhyø bạsi ogue 'bʉhyø 'bɛt'o, guehya yø bạsi nạ rạ 'danxụ høxyø xi ngue di unni te dạ zi. Porque yø pa xạ thogui, gue'ạ rá mamá yø bạsi bi ja mmạnsụ gä i nte. Jạnạngue ní 'yụp'ʉ ngue di ja mmạnsụ yø mamá yø bạsi 'mø bi ndạc'ɛi. Porque gue'ạ nnụ mạnho Ojạ'ạ ngue yø bạsi di ja mmạnsụ to bi tede. 5 Pɛ nụ rạ 'danxụ ngue 'bʉsɛ, hinjo'o to dạ hyonnbi te dạ zi, guehnạ ja ngue dạ mäxyø mmi'yɛc'ɛiui nạ. Porque hindạ hønt'ạ Ojạ nnøts'e 'nɛ hinguí säya rạ pa rạ xui nzo Ojạ. 6 Pɛ nụ rạ 'danxụ ngue gue'ạ te rá pähäsɛ gạ 'bʉi, ya hindạ ma m'mäts'i. Porque nụná, ɛmmạ 'bʉi pɛ tengụtho 'mø ya xạ ndụ. 7 Guehnạ rạ hyạ gui xifi dạ 'yøtyø 'yɛc'ɛi nạya, n'namhmạ ngue ya hinjondạ 'yɛmbi ngue hinga gue'ạ te øt'e. 8 A nụ rạ 'yɛc'ɛi ngue hindi unni te 'bɛ'ạ honnạ papá ogue rá mamá, ogue rá mɛni, guehnạ rạ 'yɛc'ɛi ngue hinga 'yo'ạ te rạ hyạ rá nsäui rá nt'ɛc'ɛi nạ. Mạn'na nụ'ʉ yø jạ'i hingyø 'yɛc'ɛi hinguí njap'ʉ'ʉ, mạn'na di unni te honyø dạc'ɛi'ʉ.

9 A nụp'ʉ ja rạ lista ngue yø 'danxụ gui 'yɛts'i ngue di mfäxte p'ʉ ja rạ nijạ, dạ gue'ʉ yø 'danxụ ngue tho'i hyạte njɛya 'bʉi. 'Nɛ n'nat'ạ rá ndø xạ m'mʉhmi. 10 Dạ gue'ʉ yø xisu fạdi ngue xạ 'yøtrạ nho, xạ tede xạnho yø bạsi, xạ unnạ ts'äya p'ʉ ja rá ngụ te'o hin'yʉ ha di nsäya ngue yap'ʉ ní 'yɛhɛ. 'Nɛ fạdi ngue hindi 'yɛts'i ha yạ, di ja mmạnsụ yø mmi'yɛc'ɛiui. I fäts'i to sä rạ n'ʉ. Zạnt'ạ ngue høndrạ nho di ho dạ 'yøt'e.

11 Pɛ nụ'ʉ yø 'danxụ ngue cohrạ jɛya 'bʉi, 'yogui ɛts'i ngue di mfäxte p'ʉ ja rạ nijạ'ʉ. Porque nthambɛnitho ngue dạ dini to di nthạtui mạhøn'ạ, ya dạ hyɛp'ʉ'ạ rá 'bɛfi rạ Cristo ørpe. 12 Ya cohi ngue fɛstho'ạ rạ hyạ xạ nhyøxmạxi ngue di mfäxte p'ʉ ja rạ nijạ p'ʉya. 13 Ogue dạ gohi ngue yø monni, ní yʉt'i ní bømp'ʉ ja yø ngụ. 'Nɛ hinga høntho ngue yø monni, sinoque di c'ạ yø mmic'ɛiui p'ʉ ha 'yo. I mmạnyø hyạ nụ'ʉ hinni 'yụp'ʉ dạ mạ. Nụ'ạ te gạ 'bʉhyø jạ'i p'ʉ ha søni, gä di nthint'i. 14 Jạnạngue dí nnegä ngue nụ'ʉ yø 'danxụ ngue yø hmụte xisutho di nthạti mạhøn'ạ, di m'mʉhyø bạsi, dạ mähyø ngụ. Ya hindạ zä ngue toni jạ'i dạ 'yɛmbi hinga gue'ạ øt'e. 15 Porque 'bʉ i'da yø 'danxụ ngue ya xạ 'uegue, ya ørpạbi rá pähä rạ zithʉ.

16 Nụ'mø n'na rạ n'yohʉ ogue n'na rạ xisu ngue rạ 'yɛc'ɛi, nụ'mø bi n'nanxụ n'na rá mɛni, dạ mäts'i, di unni te honi. 'Yo di nnepe ngue gä go yø 'yɛc'ɛi dạ hyonnbạbi'ạ te rá gasto honi. Porque yø 'yɛc'ɛi, gue'ʉ yø 'danxụ hinjo'o to dạ hyonnbi te dạ zi, gue'ʉ ja ngue dạ mäts'i, di unni te honi.

17 A nụ'ʉ yø n'yohʉ 'bɛt'o ngue øtrạ 'bɛfi p'ʉ di mpɛti yø 'yɛc'ɛi, jatho ngue ɛmmɛi dạ nụ mạnsụ yø jạ'i. Dạ gue'ʉ yø mạmhyạ ho yø mmʉi di mpɛfi ngue xännbạbi rá hyạ Ojạ yø jạ'i, mạ dạtho nne ngue dạ nụ mạnsụ yø jạ'i ya. 18 Porque nt'ot'i p'ʉ ja rạ Mạcạ Libro rạ hyạ ngue ɛnạ: “Dạmi japi ngue di nsihmɛ rạ ndạni nụnạ nnɛhyø trigo ngue di ntạgui, 'yogui tụrpạbi rá ne”, i ɛnnạ hyạ. Mạhøn'ạ

nt'ot'i ra hya ngue ɛna: “Nu ra mɛfi ətra 'bɛfi, ni yup'ʉ ngue di t'unná nzäbi”.

19 A nu'mə ngue ma yapi n'na nc'ɛi'ʉ 'bɛt'o p'ʉ ja ra nija, nu'mə ngue hinjo'o yoho ogue hyu yə testigo di ja majuani'a te gui nyapi, 'yo gui 'yərpa masu'a ra yapate. 20 Pɛ nu'a ma yapi 'nɛ majuani ngue ja rá ts'oqui, dami hɛjpabi. Da nu gätho yə ja'i p'ʉ gui hɛjpi n'namhma ngue nu'ʉ yə ja'i da nup'ʉ gui hɛjpi, ya da zu da 'yətra ts'oqui. 21 Nuna ra hya dí xi'i ya, nuna Oja co 'nɛhna ma Hmuui Jesucristo co 'nɛ'ʉ yə maca anxɛ bí 'bʉ mahɛts'i əde te dí xi'i ya. Nu'mə gadi n'amigoui n'na ra ja'i, ogue hin gadi n'amigoui n'na ra ja'i, pɛ nu'mə ja rá ts'oqui dami hɛjpahmabi. 22 Nu'mə ja ngue gui 'yɛts'i to di m'mɛt'o p'ʉ ja ra nija, 'yo guí nne ngue ra sənitho'a te gui 'yət'e. Dami tə'mi, 'be guí nnu te ga 'yo ra ja'i. Xi'mə gue gui 'yɛx'a n'na nc'ɛi, nu'a fadi ngue ja rá ts'oqui, 'yo guí nne da 'yɛn'a'i yə ja'i ngue guí nnu manho'a ra ts'oqui ət'a gui 'yɛts'i. Pɛ nu'i, 'yo tema nts'o guí ət'e.

23 Ague Timoteo, nu'mə ngue thojpatho gadi hyɛnni ngue xan'ʉ ni mmʉi, 'yo hən-dra dehe guí si, dami si zits'ʉ ra vino.

24 I 'bʉ i'da yə ja'i ya, hante ngue da thaspabi ra güɛnda, di nɛqui xanho ngue ja yə ts'oqui. Pɛ ximmi 'bʉ mi'da p'ʉya ngue hindi nɛqui ngue ja yə ts'oqui. Sinoque ja gue'mə bi thaspabi ra güɛnda di nɛqui ngue ja yə ts'oqui. 25 Xquet'a njarbʉtho yə ja'i ngue ətra nho ya, di nɛqui xanho'a te ra nho ət'e. Madague'a ngue hingui fadi te gäma nho ət'e, pɛ m'mɛfatho fadi ngue xanho te ət'e.

6

1 A nu'ʉ yə 'yɛc'ɛi ngue yə hmiqui, jatho ngue da nu mansu yə hmu. Porque nu'mə hingui nnu mansu yə hmu yə hmiqui, yə ja'i p'ʉya da 'yɛmbi ngue hingui ho ra hya nná 'yohʉ. Ya da nəmman'ʉ Oja p'ʉya. 2 A nu'ʉ yə hmiqui ngue yə 'yɛc'ɛi yə hmu, 'yo di ɛna ngue ts'ʉtho ja ngue di nu mansu yə hmu, da 'yɛna ngue ya 'da'igu yə nt'ɛc'ɛi i ja, ya di ncu. Sinoque man'natho ja ngue da hyumbi di mpɛfi, porque ma madi'a ra 'yɛc'ɛi t'ərpabi rá 'bɛfi. Nguna ra hya guí xihyə ja'i 'mə guí xännbate ya.

---

3 Nuna ra hoga hya bi nxännbate ra Hmu Jesucristo, guehna rá n'youi ma nt'ɛc'ɛi jagüi naya. Pɛ nuyá, ya 'bʉ i'da yə ja'i ngue n'nan'yo ra hya xännbate. 4 Guehya yə ja'i di 'yɛx'mə ya, guehya hinte pahya. Ma'bɛdi yə mmʉi, gä ra njun'mahya ga 'yo. Guehya yə zɛya, yə nequisʉi, yə nemhya. Hinguí ɛc'ɛi te sifi. 5 Hinha rá nzɛgui ra njunt'i ət'ui yə ja'i porque xants'o yə n'yomfɛni. Nuna ra hya majuani, hingui padi hanja na. I ɛna ngue nuna ra hya ngue rá nt'ɛc'ɛi i ja, xangu rá muui, porque ɛna ngue guehna ra hya di daha xangu ra mɛnyu. Pɛ nu'a'i, ogadi nsixui'ʉ njap'ʉ. 6 Majuani ngue nuna ma nt'ɛc'ɛi jagüi, xandəngu rá muui na, porque xandəngu ra nho n'youi. Pɛ ra ja'i, ja ngue di johyahmaha hənt'a zihangu ts'ʉ tini. 7 Porque nu'mə bi mihra ja'i ua ja ra ximhäi, hinte bá hya. Ximmangu 'mə bi du, hinte da hyats'i. 8 Janangue nu'mə ja te da zi ra ja'i, ogue ja te da hye, co nu'a p'ʉya, di johyahmaha.

9 Pɛ nu ra ja'i həntho nne ngue di mmɛmmɛti, guehna ra ja'i hingui hɛnni ga hyätrá n'yomfɛni ngue ətra ts'oqui ha di dinna mɛnyu. Ɛntho so ra 'dihi, porque hənt'ʉ yə pähä hinte di muui so rá mmʉi, gue'a di m'mɛ'a. 10 Porque nu ra ja'i ngue həndra mɛnyu di ja ndummʉi honi ha di dini, xangu ra ts'oqui ət'e ngue ha ga ndin-na mɛnyu. A nuyá, 'bʉ i'da yə ja'i, asta ya xa hyɛp'ʉ yə nt'ɛc'ɛi ngue həndra mɛnyu di ja ndummʉi honi ha di dini. Pɛ nu'a te rá mɛnyu ya xa ndini, gue'a ra m'mʉ man'ʉ i tho'a.

---

11 Pɛ nu'i, ngue rá mɛfi'i Oja, man'nan'yo mi 'yət'e ngue gui 'yət'e tengu ya yə hya ja dí xi'i. A nu'a'i dami 'yət'a te xanho. Di nɛqui ngue ja xanho ni nt'ɛc'ɛi. Ja ndummʉi dami thanne Oja. Ja ndummʉi dami mahni mmic'ɛiui. Dami sɛti te gäma hya guí thogui. 'Nɛ ogadi 'yɛx'mə guí ya. 12 Dami ja ndummʉi ngue ya gdí 'bʉ'a ngue gui 'yət'a te rá nsäui ni nt'ɛc'ɛi i ja, n'namhma ngue gui nthɛui ra te para zantho. Porque bi zon'na'i Oja ngue gue'a gui 'yət'a. Nu'a ra pa bi zon'na'i Oja, xangu yə ja'i bi 'yəde te gá ma ngue ja ni nt'ɛc'ɛi. 13 A nuyá, nuna Oja di unná te gätho'ʉ ja yə te, guehna əde gätho ya yə hya dadi 'bɛp'a'i gui 'yət'e. Da guehra Jesucristo, nuna bi dä

xa̱nho rá̱ hya̱ p'ʉ ha 'bʉhra̱ Poncio Pilato,
xquet'a̱ øde gätho ya yø hya̱ da̱di 'bɛp'a̱'i̱
gui 'yøtya. [14] Gätho ya yø hya̱ da̱di 'bɛp'a̱'i̱
gui 'yøtya, da̱mi̱ 'yøt'e. 'Yo te da̱di 'bɛdi,
n'namhma̱ ngue hi̱n tema̱ hya̱ da̱ thi̱n'na̱'i̱
ngue hi̱nda̱ gue'a̱ gui 'yøt'e asta̱ guehra̱ pa
ngue da̱ ɛ̱p'ʉ ma̱høn'a̱ ra̱ Hmu̱ Jesucristo.
[15] A nu̱yá, nu̱'mø bi zønna̱ pa xpá̱ nzännba̱bi̱
Oja̱ ngue da̱ ɛ̱p'ʉ, ya da̱ ɛ̱hɛ̱. Nu̱na̱ ma̱
ma̱ca̱ Oja̱hʉ, guehna̱ hønsɛ na̱ jasɛ rá̱ ts'ɛdi
na̱. Guehna̱ ra̱ da̱st'abi na̱ ngue yø da̱st'abi.
Guehna̱ ra̱ Hmu̱ na̱ ngue yø hmu̱. [16] Guehna̱
Oja̱ na̱ ngue hi̱nja̱m'mø da̱ du̱. Nu̱p'ʉ ja
rá̱ nyot'i 'bʉi, hi̱njonda̱ zä da̱ guat'i. 'Nɛ̱
hi̱nxa̱ 'yɛ̱hra̱ pa ngue toni̱ ja̱'i̱ xa̱ mbøni̱
ngue da̱ nu̱, porque hi̱ngui̱ sä di hnu̱ hapʉ
'bʉi. Nu̱na̱ Oja̱ na̱, guehna̱ ma̱ da̱tho hnu̱
ma̱nsu̱ na̱. 'Nɛ̱ guehna̱ jasɛ rá̱ ts'ɛdi para
za̱ntho na̱. Da̱ ngu̱t'a̱tho.

---

[17] A nu̱ yø ja̱'i̱ ngue yø mmɛ̱mmɛti ua ja
ra̱ xi̱mhäi, da̱mi̱ xifi ngue 'yo da̱di 'yɛ̱ts'i̱
ngue ja yø mɛ̱nyu̱. 'Yo sä di ɛ̱na̱ ngue
gue'ʉ yø mɛ̱nyu̱ da̱ mäts'i. Porque hi̱nga̱
gue'a̱ rá̱ mɛ̱nyu̱ ra̱ ja̱'i̱ da̱ mäts'i. Da̱mi̱ xifi
ngue da̱ hyu̱tho yø mmʉi ngue gue'a̱ Oja̱ i
fäts'i. Nu̱na̱ Oja̱ i 'bʉi, guehna̱ ma̱thogui-
tho di ja̱jpa̱hʉ na̱, porque nnepe ngue ga̱
johyahʉ. [18] Nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ ja xa̱ngu̱ yø mɛ̱nyu̱,
da̱mi̱ xifi ngue da̱ 'yøtra̱ nho. Porque
ma̱n'natho xa̱ngu̱ di̱ mu̱ui ngue xta̱ ngu̱ ra̱
nho da̱ 'yøt'e, hi̱nda̱ gue'a̱ ngue da̱ mɛstho
rá̱ mɛ̱nyu̱. Da̱mi̱ xifi ngue 'yo di ya̱ yø mmʉi
ngue di u̱nyø ja̱'i̱'a̱ te ti̱ni̱. [19] Nu̱na̱ ra̱ nho da̱
'yøt'e ngue da̱ mäxyø mmi̱c'ɛ̱iui, di̱ nja rá̱
nju̱t'i̱ 'mø yø pa dí 'yɛ̱p'ʉ, gue'a̱ di segura'a̱
ngue di t'u̱nna̱ te para za̱ntho'a̱ te da̱ 'yøt'e.

---

[20] Ague Timoteo, nu̱na̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma
ma̱fäti'i ngue gui xännba̱bi̱ yø ja̱'i̱, da̱mi̱
fädi xa̱nho ngue da̱ guehna̱ ra̱ hya̱ gui̱
nxännba̱te na̱. 'Yo gui ørpa̱ ma̱su̱'ʉ yø hya̱
te sätho hi̱nte di̱ mu̱ui. Da̱ guehyø ja̱'i̱ nu̱'ʉ
ɛ̱na̱ ngue ja xa̱ngu̱ yø mfa̱di̱, 'yo gui ørpa̱
ma̱su̱'ʉ yø hya̱ mma̱, porque hi̱mma̱ ju̱ani̱
ngue di̱ nthɛ yø hya̱ i̱ mma̱. [21] 'Nɛ̱ nu̱yá, ya
'bʉ i'da yø ja̱'i̱ ngue di xähna̱ ra̱ hya̱ na̱, ya
mma̱ ngue ja xa̱ngu̱ yø mfa̱di̱, asta̱ gue'mø
da̱ gohi ngue di pu̱mbɛ̱ni̱'a̱ rá̱ nt'ɛ̱c'ɛ̱i̱ i ja.
Ya dí xi'i ngue ma̱mi̱ njap'ʉ.
Oja̱ di ja̱p'a̱'i̱. Da̱ ngu̱t'a̱tho.

2 ra Timoteo
Ja ua rá yoho ra carta bi 'yo'tra Pablo, ngue bi mɛnnba ra Timoteo.

1 Nugä drá Pablo, Oja bi 'yɛxqui ngue drá
representantegä ra Jesucristo. Bi neque
ngue ga xicä yø ja'i ngue Oja di yat'i ngue
di unna 'da'yo te to gä di unyø mmʉi ngue
da 'yɛc'ɛi ra Jesucristo. 2 Janjuani ngue dadi
ma'i, ague ma ts'ʉnt'ʉ'i Timoteo. Dí nnegä
ngue nuna Oja ma Papáui co 'nɛhna ma
Hmuui ra Jesucristo di jap'a'i, di 'da'i rá
mate, 'nɛ da hyut'a ni mmʉi.

---

3 Tengutho mani danne Oja'ʉ ma mboxitagä manjam'mø, xquet'a ngut'atho ya, dí thanne Oja co gätho ma mmʉi. Ra pa ra xui dí mmat'Ojagä conná ngue'e. Nu'mø dá bɛn'a'i, zant'a dadi ja mammadigä Oja. 4 Dí mbɛngä ngue nu'mø dambá soc'a'i p'ʉ, asta gá nzoni. A nuyá, janjuani ngue dí nne ga nnu'i, n'namhma ngue di nja ga mpähä. 5 Dí mbɛn'a'i ngue himma xøts'etho'a ni nt'ɛc'ɛi i ja. Nu'a ni su Loida 'nɛ'a ni mamá Eunice, rá mʉditho bi 'yɛc'ɛi ra hya'ʉ. Dí pacä njuani ya ngue xquet'a 'nɛ'i majuani ja xanho ni nt'ɛc'ɛi ya.

6 Nugä dí xi'i ngue 'yo guí nnepe di m'mɛ'a ra ts'ɛdi bi 'da'i Oja 'mø ma japä ma 'yɛ p'ʉ ja ni ya. 7 Porque nne'e Oja ngue hinguí nsu. Jananguе di 'da'i ra ts'ɛdi ngue 'yoguí su yø ja'i. 'Nɛ di 'da'i ra ts'ɛdi ngue gui mahyø ja'i. 'Nɛ di 'da'i ra ts'ɛdi ngue gui sammi xanho ni n'yomfɛni. 8 'Yogui ɛmbi ngue ra 'bɛ'isä guí xihyø ja'i hanja rá hya na ma Hmuui Jesucristo. Ximmangugä p'ʉya, 'yogui pɛs'ni sä gui mma ngue dadi mpahmi, a nugä madague'a dí ofädi ngue dí mmambä rá hya ra Cristo. Tengutho dí øt'ä ya, dami njap'ʉ, dami ne ngue di ha'i ra ts'ɛdi Oja ngue guí mmanna hoga 'da'yo hya, madague'a guí sä ra n'ʉ conná nguehna ra hya na. 9 Nuna Oja bi yanjʉ, 'nɛ bi zonngahʉ ngue ga hɛhmʉ p'ʉ ra nts'o. Madague'a ngue hinga gä ra nho xtá n'yohʉ, pɛ Oja bi 'yøtra mate bi zonngahʉ ngue da yanjʉ. Porque hante ngue di nhohra ximhäi, Oja ya xi zänni ngue da pɛnhna Jesucristo ngue da yanjʉ. 10 A nuyá, ya bi zøcua na ma Yantehʉ ra Jesucristo ya. Mi zøcua na, ya bi fadi hanja na rá mate Oja. Ra Cristo bi daprá ts'ɛdi ra ndate. Nuna ra hoga 'da'yo hya bi ma, guehna i bahyø ja'i ngue ha di nthɛui ra 'da'yo te para zantho na.

11 Nuna ra hya naya, go bá t'ɛxcä ngue ga mmangä na. 'Nɛ bá t'ɛxqui ngue drá representantegä ra Cristo ngue ga xännbabi ra hya yø ja'i 'bʉi ndap'ʉ bi zä. 12 Jananguе guehna nná sägä ra n'ʉ naya. Pɛ nugä hindí pɛs'ma sä ngue dí ofädi. Porque nuna Oja dí nnøxä, dí pacä njuani ngue xanho na. 'Nɛ dí haxa njuani ngue ja rá ts'ɛdi Oja ngue da mäqui, 'nɛ da bømmanho te nná 'yo asta gue'mø rá nzɛgui yø pa.

13 Ague Timoteo, nuna ra hoga hya dá xän'na'i, da ngut'atho ra hya guí xännbabi yø ja'i ya. Dami 'yɛc'ɛi ra Jesucristo hangu ra pa. Rángue guí n'youi ra Jesucristo, dami mahyø ja'i hangu ra pa. 14 Di fät'a'i rá hya Oja ngue gui xännbabi yø ja'i. Nuna ra Espíritu Santo dí n'yohʉ, dami 'yäpi ngue da mäxa'i ngue guí padi ha gdí japra hya.

15 Ya guí padi ngue nu'ʉ ma cuhʉ ngue yø mmɛngu Asia, gä bi hyɛgagui p'ʉ, tengutho bi jacra Figelo 'nɛhra Hermógenes. 16 Pɛ nu'a ra Onesíforo, Oja di japi te'o gä 'bʉp'ʉ ja rá ngu. Porque nuná, xangu yø nnidi bi hoga ma mmʉi. Himbi mɛsta rá sä ngue dí ofädi. 17 Nu'mø mi zøcua Roma na ra n'yohʉ na, bi 'yɛmmɛi bi hyonguí hapʉ dí ofädi asta gue'mø mi dinguí. 18 Da gue'e, ya guí nnusɛ ngue nuna ra Onesíforo xangu ra 'bäxte bi 'yørcagui 'mø dambá m'mʉcä p'ʉ ja ra hnini Efeso. Da ne Oja ngue di unna mate 'mø rá nzɛgui ra pa.

2

1 Ague ma ts'ʉnt'ʉ'i, dami hya ra ts'ɛdi co nuna rá mate di 'da'i ra Jesucristo. 2 Ya xangu yø ja'i bi 'yøde hanja na ra hya dá xän'na'i. Nuya yø hya dá xi'i, dami xihyø ja'i nuya ya padi ha di japra hya da ma, da ngu'a ra hya da xännbabi mi'da yø ja'i.

3 Dami 'yøt'e ngue rá hoga soldado'i ra Jesucristo. Gui sɛti hangu ra n'ʉ ja ngue gui thogui. 4 Nu ra ja'i nnøpe ngue rá soldado ra Cristo, nu'a rá Hmu di manda, gue'a ørpabi rá pähä'a. Ya hinguí sänsɛ'a rá 'bɛfi ga 'yo. 5 Gui 'yøt'e tengutho yø ja'i pa ra taha ngue ra 'dihi. Nu'a hinda 'yøt'e gätho'a te di manda'a to di marca ra 'dihi, ya hinte

da daha. 6 Gui 'yøt'e tengutho ra mɛfi di
mpɛp'ʉ ja ra huahi. Nu ra mɛfi sä ra n'ʉ
ngue di mpɛfi, gue'a ra mɛfi ja xanho rá
nzäbi'a. 7 Dami padi hanja na ra hya dí
xi'i. Nuna ma Ojaui, da 'yøt'e ngue da dinni
mmʉi xanho te gäma hya dí xi'i.

8 Hønna da zo ni mmʉi na ra Jesucristo.
Nuna rá mbom'mɛto ra David, guehna
ndast'abi naya, porque bi bɛnnate 'mø mi
tho na. Nuyá, guehna ra hoga 'da'yo hya
dí xicä yø ja'i naya. 9 Conná nguehna ra
hoga 'da'yo hya dí mmangä, guehna ra n'ʉ
dí sägä naya. I nthut'igä ua ja ra fädi conyø
cadena tengutho 'mø ngue di ja te xca
ts'oni. Pɛ nuna rá hya Oja dí mmangä, hinga
'nɛhna nthut'i conyø cadena na, siempre dí
mmamhmagä ra hya. 10 Nugä, nu hangu ra
n'ʉ dí thogui, gätho dí sɛti. Porque dí nnegä
ngue da 'yɛc'ɛi ra Jesucristo'ʉ yø ja'i ya xpá
huan'Oja. Gue'a di nyanyø te'a, 'nɛ da di-
na nho para zantho. 11 Majuani na ra hya na
ngue ɛna: "Nu'mø dá thojʉ conná nguehra
Cristo, ya 'dap'ʉ ga m'mʉhmʉ na ra Cristo
p'ʉya. 12 Nu'mø ngue ga sɛti hangu ra n'ʉ ga
sähʉ, xquet'a nup'ʉ ha di manda ra Cristo
'nɛcjʉ di nja ma 'bɛfihʉ. Pɛ nu'mø ngue ga
hɛhmʉ p'ʉ ra Cristo, xquet'a ra Cristo da
hyɛgahʉ p'ʉ. 13 Xiya, xi'mø ngue hindá jats'i
te dí mmamhmʉ, pɛ nu'a ra Cristo zant'a
ngue di jats'i te ra hya mman'a. Porque ra
Cristo, nuna ra hya i mma, hinjam'mø ngue
dadi pädi".

---

14 Dami bɛnnbabi yø ja'i na ra hya dí
xi'i. Rá hmi rá dä Oja p'ʉ gui xifi ngue
hindi njun'mahya co nu'ʉ yø hya hingui ja
ts'ɛdi. Porque ra njunt'i hingui pømmanho.
Sinoque di ts'onnba yø n'yomfɛni yø ja'i
øxra hya. 15 Nuna Oja i hajta ra güɛnda
te guí øt'e. Dami ja ndummʉi gui øni
xanho ra 'bɛfi bi 'da'i Oja, ya hin'yʉ te gdí
pɛs'ni sä. Gui hyats'i xandønho na ra hya
majuani, da guehna gui xännbabi yø ja'i na.
16 Nu'ʉ yø hya hinte di muui ngue hinga
gue'a rá hya Oja, ogui xännbate'ʉ, porque
guehya yø hya di ts'onnba yø nt'ɛc'ɛi yø
ja'i ya. 17 Nuya yø hya xännbate ya yø ja'i
njap'ʉ, i 'yo yø hya asta gue'mø da 'yøtra
nts'oni. Ngu'a ra nts'oni bi 'yøtra Himeneo,
ximmangu ra Fileto. 18 Guehya bi hyɛp'ʉ ra
hya majuani ya, xännbabi yø ja'i ngue ɛmbi
himma juani di bɛnnate yø do'yo, sinoque
ɛmbi ngue nu'a ra mbɛnnate ya bi nja'mø
mi 'yɛc'ɛi ra hya'a. Co nuna ra hya na p'ʉya,
di ts'onnbabi yø nt'ɛc'ɛi 'da yø ja'i. 19 Pɛ
nuyá, hinda zä ngue di ts'onnbabi rá 'bɛfi
Oja. Porque nt'ot'i yoho yø hya ngue i dʉ.
Nuya yø hya ya, i ɛna: "Nuna Oja, ya padi
te'o gätho ya o rá 'yɛ". Nu'a rá yoho ra hya
p'ʉya i ɛna: "Nu ra ja'i ngue nne da dɛnna
Cristo, jatho ngue da hyɛp'ʉ ra nts'o".

20 Nup'ʉ ja n'na ra ngu xannoho, hinga
'da'igu yø mohi jap'ʉ. Jap'ʉ yø mohi ngue
yø oro, jap'ʉ yø mohi ngue ra t'axi, jap'ʉ yø
mohsa, jap'ʉ yø mohi ngue ra häi. Nuya yø
mohi ya, ja 'da ngue nts'upi. Ximmi ja 'da
ngue hinga nts'upi. 21 Njarbʉtho p'ʉ ja ra
nija ya, hinga gätho yø ja'i hɛp'ʉ ra nts'o.
Pɛ nu ra ja'i nne ngue da hyɛp'ʉ ra nts'o,
guehna ra ja'i øt'e ngue rá mɛfi Oja na, i
pɛhra 'bɛfi ngue nts'upi.

22 'Yo guí øt'a te ra ts'oqui ør'mi'da yø
ts'ʉnt'ʉ. Dami 'yøt'a te xanho. Di nɛqui
ngue ja ni nt'ɛc'ɛi. Dami mahyø ja'i. 'Yo
to gadi njunt'ui. Da 'da'igu gui 'yøt'ui yø
ja'i ya bi hyɛp'ʉ ra nts'o, ya nzo'a ra Hmu
Jesucristo co gätho yø mmʉi. 23 Pɛ nu'ʉ
høndra njun'mahya nne, hingui padi te
mma, dami hyɛp'ʉ'ʉ. Ya guí padi ngue nu'a
ra njunt'i, ja bi fʉp'ʉ ngue di nnu man'ʉ yø
ja'i. 24 A nu ra ja'i ngue rá mɛfi Oja, hingui
ja ngue di nnequisʉi. Sinoque ja ngue 'da
di matho gätho yø ja'i. Da badi ha di japi
ngue dra hoga hya di nxännbate. Da zɛti
te mmanyø ja'i. 25 Di nya manhuchi ha di
opan'yu ra hya'ʉ to hingui nnu manho ra
hya. Xamhmatho da ne Oja di 'bärpabi yø
mmʉi, da 'yɛc'ɛi ra hya majuani. 26 Nu'mø
bi xohrá n'yomfɛni ra ja'i, ya da hyɛp'ʉ ra
zithu o rá 'yɛ. Porque gue'a ra zithu ørpabi
rá pähä.

3

1 Dami pahna ra hya ga xi'i ya. Nu'mø ya
ni ma da gaxyø pa, ya man'na xta n'ʉtho.
2 Di m'mʉhyø ja'i da ne ngue hønsɛ da dinna
nho. Høndyø mɛnyu da ne di xandi. Di
'yɛxpʉ ha ya. Da 'yɛna ngue maguesɛ. Di
nsate. Hinda 'yɛc'ɛi te da xihyø papá yø
ja'i. Hinda bɛnna mate t'ørpe. Ni xinga
guehna Oja da 'yørpabi masu. 3 Hindi nja
yø yemmʉi. Hindi nja yø nhuɛcate. Da
nømman'ʉ yø mmic'ɛiui. Hinda zamyø

mmʉi. Dyø nequisʉi. Porque yø nsʉiui'a te gätho xanho. [4] Guehya dyø ngʉjmahyatho ya. Hinha ga nja yø ts'u. Di 'yɛx'mø ya. Nu'a te yø pähä yø ja'i, gue'a ni ma yø mmʉi'a, hinda gue'a Oja. [5] Nup'ʉ gui nɛqui, ɛna xø majuani ngue su Oja. Pɛ himma juani ɛc'ɛi ngue jasɛ rá ts'ɛdi Oja. Ogadi nsixui'ʉ to njap'ʉ. [6] Porque guehya yø ja'i ya, ya ja 'da yø ngu ya, ngue ya xa ts'onnba yø nt'ɛc'ɛi yø ja'i. Rá mʉditho, nuya yø xisu tu yø mmʉi ngue ja yø ts'oqui, 'nɛ hinguí padi ha di hocyø ts'oqui, guehya honya ngue da hyät'i co nu'a te yø fɛhni xännbate. [7] Porque nuya yø xisu ya, i nne da badi tema 'da'yo xädi i ja. Pɛ nu'a ra hya di xädi, hinjam'mø di tinyø mmʉi ndana gue'a ra hya majuani. [8] Nuya yø fɛhni xännbate, øt'e tengutho bi 'øtra Janes 'nɛhra Jambres ngue bi mɛs'ra hya bi manna Moisés. Xquet'a njarbʉtho ya dí mmangä ya. Nuna ra hya majuani i fɛstho. Guehya xants'o yø n'yomfɛni ya. Himma juani ngue tɛn'na ra nt'ɛc'ɛi jajʉ. [9] Pɛ hinda zä da hyät'i xangu yø ja'i. Porque nu'a te yø m'mɛmmʉi, sär'mø da badi gätho yø ja'i. Di nja tengutho bi ja'ʉ yo nc'ɛi bi mɛs'ra hya bi manna Moisés.

---

[10] Pɛ ague Timoteo, ya guí padi xanho hanja na ra hya dí xännbategä. 'Nɛ guí padi te nná 'yogä. Guí padi te dí øt'ä. Guí padi ngue nugä dí ɛc'ɛi xanho ra Jesucristo. 'Nɛ dí sɛti te ørcagui yø ja'i. Dadi macä yø ja'i. Nu'mø dí sägä ra n'ʉ, ɛna gue man'na dí ha ra ts'ɛdi. [11] Guí padi hanja ngue nnu man'ʉgyø ja'i, hinguí nne da nugui. 'Nɛ guí padi hangu ra n'ʉ xtá sägä. Tengutho ra n'ʉ dá sägä p'ʉ ja ra hnini Antioquía, 'nɛp'ʉ ja ra hnini Iconio, 'nɛp'ʉ ja ra hnini Listra, dá sä ra n'ʉ ngue hinguí nne da nugyø ja'i. Pɛ nuna gä ra n'ʉ naya, bi yangä Oja. [12] A nuyá, nu to gätho nne da dɛnna Jesucristo, gä da zä ra n'ʉ ngue da ts'ʉi. [13] A nu yø ja'i ngue yø ts'oc'ɛi 'nɛ yø fɛhni xännbate, man'na man'na ni go mants'o te ga 'yo. Mɛnte häte, ximmi thät'i.

[14] Pɛ ague Timoteo, 'yogui hɛhna ra hya bi sän'na'i. Ya guí haxa njuani ngue majuani na ra hya na, porque guí padi ngue nu'ʉ bi xän'na'i ra hya, hingyø fɛhni'ʉ. [15] Asta gue'mø mará ngüɛ'i, gá xähya yø hya nt'ot'i p'ʉ ja ra Maca Libro. A nuna ra hya na, ja mmamp'ʉ ngue di nyanna ja'i 'mø da 'yɛc'ɛi ra Jesucristo. [16] Gätho'ʉ yø hya nt'ot'i p'ʉ ja ra Maca Libro, guesɛ Oja bi bɛnnbabi ra hya bi 'yot'ʉ to bi 'yot'a te nt'ot'i. Guehna mahyonitho ga xähmʉ naya. Gue'a gdá pahmʉ ndana gue'a ra hya ja ngue ga ɛc'ɛihʉ'a, ndana gue'a hinga ɛc'ɛihʉ. Gue'a gdá pahmʉ ndana gue'a ra hya hinga gue'a dí øthʉ, gue'a gdá pahmʉ'a te gä ra nho ja ngue ga øthʉ'a. [17] Janangue nu ra ja'i ørpabi rá 'bɛfi Oja, nu'a di xädi, gue'a di dinna mmʉi'a te gä ra nho ja ngue da 'yøt'e, hinte di 'bɛdi.

4

[1] Rá hmi rá dä Oja, 'nɛ rá hmi rá dä ra Hmu Jesucristo, go guehya øhna ra hya dadi 'bɛp'a'i gui 'yøt'e. Porque ra Jesucristo da ɛp'ʉ mahøn'a ngue di manda ua. Nu'mø bá ɛhɛ, ya da hyaspabi ra güɛnda'ʉ i te, 'nɛ'ʉ xandu. [2] Gui ja ts'ɛdi ngue gui 'yø'na ra hya dí xi'i. Dami ja ndummʉi guí mmanna hoga 'da'yo hya. Ogui säya guí xihra hya yø ja'i, madague'a hingui nne da 'yøde. Gui hyoni ha gdi tapyø mmʉi yø ja'i. Nu'ʉ hinga gue'a te ga 'yo, dami hɛjpabi. Gui japa nts'ɛdi ngue da gue'a te nnu manho Oja da 'yøt'e. Gui sɛrpabi te xi'i yø ja'i. Ogui säya dami xännbabi rá hya Oja. [3] Porque da 'yɛhra pa ngue yø ja'i hinda ne da 'yøhna ra hoga xädi. Sinoque da hyonyø xännbate yø ja'i ngue n'nan'yo ra hya da xännbabi, gue'a ra hya da ne da 'yøhyø ja'i'a. 'Nɛ nuya yø xännbate ya, yø mmundotho di m'mʉi ngue di nxännbate ra fɛhni xädi. [4] Porque yø ja'i hinda ne da 'yøhra hya majuani. Nu'ʉ yø hya xa nzänsɛ yø fɛhni xännbate, gue'ʉ da 'yøt'ʉ. [5] Pɛ nu'i, dami samsɛ ni n'yomfɛni. Nu'mø gui sä ra n'ʉ, dami sɛti. Ja ndummʉi gui 'yonna hoga 'da'yo hya. Dami 'yøt'e xanho na ni 'bɛfi bi 'da'i Oja.

[6] Ya ni ma da zønna pa ga pøngä ua ja ra ximhäi. Pɛ nugui dadi n'uni da thogui ngue rá 'bɛfi Oja dí ørpe. [7] Nugä xtá ho ma mmʉi dí honi ha di nthahra hya. Nu te ra hya bi 'bɛjpagui Oja ga øt'e, dá øt'e asta guep'ʉ rá nzɛgui. Nuna ma nt'ɛc'ɛi i ja, dá fädi xanho. [8] Nuyá, dí tø'mi ngue nuna ma Hmu mahɛts'i hascа ra güɛnda xanho. Dí pacä ngue di 'dajma njut'i, nuna da ma ma t'unni te'o gä øtra nho. 'Nɛ hinga høngthogui di 'daqui, sinoque di unni te'o gä di ma'a ra

Hmu Jesús, 'nɛ tø'mi ngue da zønna pa da ɛp'ʉ.

---

9 Ague Timoteo, gui ja ndummʉi guá ɛhɛ n'nahmantho ua dí 'bʉcä ngue ga nyaui. 10 Porque nuna ra Demas bi ho ra pähä ja ua ja ra ximhäi na, bi zogagui ua, bi ma i mpa p'ʉ ja ra hnini Tesalónica. Nuna ra Crescente i ma Galacia na. Ra Tito p'ʉya, i ma Dalmacia na. 11 Høndra Lucas bi gocua ya. Dí nnegä ngue guá sip'ʉ ra Marco 'mø guá ɛhɛ. Porque nuna ra Marco dí hongä ua na ngue di mpɛfi. 12 Nuna ra Tíquico dá pɛnhnä na ngue i map'ʉ ja ra hnini Efeso. 13 Nu'mø guá ɛhɛ, guá cannguits'ʉ ma tuhu dá socä p'ʉ ja ra hnini Troas, ja rá ngu ra Carpo. 'Nɛ guá ca yø libro dá socä p'ʉ. Pɛ ma datho ja ts'ɛdi guá cannguits'ʉ ma sʉcua nuya m'mänitho.

14 Nuna ra Alejandro ngue ra 'yøt'a t'ɛgui, xants'o te bi 'yørcagui. Pɛ Oja da gut'i te bi 'yøt'e. 15 Pɛ nu'i, dami mfädi xanho 'mø gá nu na. Porque janjuani ngue täcra hoga 'da'yo hya dí mmamhmʉ na.

16 Nu'mø rá mʉdi mi ma ma juanngagui p'ʉ ja ra ts'ʉt'abi, dá honi ha da japi ngue da nyani. Pɛ hinjombi bøni ngue xta mmäxqui. Hante gue gätho'ʉ ma cu bi hyɛgagui p'ʉ. Da ne Oja ngue hinda bɛnnbatho ngue bi hyɛgagui p'ʉ. 17 Pɛ nuna ra Hmu bi mäxqui, 'nɛ bi hacra ts'ɛdi ngue dá mangä ra hoga 'da'yo hya p'ʉ 'bʉhyø ja'i hingyø judío. Oja bi yangui, porque ɛna yø zate yø ja'i pɛts'i da dujthogui. 18 Pɛ Oja di sigue da yangä p'ʉ ha 'bʉhyø ja'i xants'o ga 'yo. 'Nɛ da mäqui xanho para ngue da zixcagui p'ʉ mahɛts'i bádi manda. A nuyá, ma ga ɛspahʉ Oja hangu ra pa. Da nguut'atho.

---

19 Dami zɛnguagui ts'ʉp'ʉ ra Prisca co 'nɛhna ra Aquila. Co 'nɛ'ʉ to gä 'bʉp'ʉ ja rá ngu ra Onesíforo dami zɛnguagui ts'ʉ. 20 Nuna ra Erasto bá cop'ʉ Corinto na. Nuna ra Trófimo dá socä p'ʉ ja ra hnini Mileto na ngue mi'ʉ. 21 A nu'i, gui ja ndummʉi guá ɛhɛ hante ngue da cʉtyø pa xta sɛ.

Nuna ra Eubulo pɛn'na'i ra nzɛngua na. 'Nɛhna ra Prudente di zɛngua'i. Da guehra Lino co 'nɛhra Claudia, gätho ya mi'da ma cuhʉ 'bʉcua, gä di zɛngua'i.

22 Da mäxa'i ma Hmuui ra Jesucristo. Oja di japi gätho'ahʉ. Da nguut'atho.

Ra̱ Tito
Ja ua ra̱ carta bi 'yo'tra̱ Pablo, ngue bi̱ mɛnnba̱ ra̱ Tito.

1 Nu̱gä drá Pablo, rá mɛfigä Oja̱, 'nɛ̱ rá
representantegä ra̱ Jesucristo. Bi 'dacra̱
'bɛfi ngue ga̱ japi da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i ra̱ Cristo'ʉ to ya
xpá huan'Oja̱. Ga̱ japi da̱ ba̱di ngue ma̱ju̱ani
na̱ ma̱ nt'ɛ̱c'ɛ̱ihʉ i ja. 2 Ja̱na̱ngue da̱ ba̱hyø
ja̱'i̱ ngue di̱ n'nacjʉ ra̱ 'da'yo te para za̱ntho.
Hante ngue di̱ nhohra̱ xi̱mhäi, ya xi zän'Oja̱
ngue di 'dacjʉ ra̱ 'da'yo te. A nu̱na̱ Oja̱,
hi̱ngui̱ fɛhni̱ na̱. 3 A nu̱yá, ya bi zønna̱ pa bá
sän'Oja̱ ngue da̱ fa̱di̱ hanja na̱ ra̱ hoga̱ 'da'yo
hya̱. Nu̱na̱ Oja̱ ma̱ Ya̱ntehʉ bi 'yɛ̱xqui̱ ngue
ga̱ mma̱mbrá hya̱.
4 Da̱di zɛngua'i, ague Tito. Nu̱'mø
dá bɛ̱n'i̱, xøgue ɛ̱ntho ma̱ju̱ani̱ ngue ma̱
ts'ʉnt'ʉ'i. Porque dá ja'i gá 'yɛ̱c'ɛ̱i na̱ ra̱
nt'ɛ̱c'ɛ̱i jagüi. Dí nnegä ngue nu̱na̱ Oja̱ ma̱
Papáhʉ co 'nɛ̱hna̱ ma̱ Hmu̱hʉ Jesucristo di
ja̱p'a̱'i̱, di hu̱ɛ̱c'a̱'i̱, da̱ hyu̱t'a̱ ni mmʉi.

---

5 Nu̱gä dá soc'a̱'i̱ p'ʉ ja ra̱ häi Creta ngue
gui juatyø hya̱ di̱ m'mɛp'ʉ 'bʉhyø 'yɛ̱c'ɛ̱i.
N'na ngu̱ n'na yø hni̱ni̱, nu̱p'ʉ di̱ mpɛti
yø 'yɛ̱c'ɛ̱i, gui 'yɛ̱xyø n'yohʉ di̱ m'mɛt'o.
Ya xtá xi'i ndana̱ gue'a̱'ʉ gui 'yɛ̱ts'i̱. 6 Da̱
gue'ʉ yø n'yohʉ hi̱n tema̱ hya̱ xa̱ thi̱nnbi̱
gui 'yɛ̱ts'i̱. 'Nɛ̱ n'na dra̱ xisu di si. Nu̱ yø
ba̱si̱ di si, dyø 'yɛ̱c'ɛ̱i. 'Nɛ̱ hi̱njonda̱ zä da̱
'yɛ̱na̱ ngue ma̱thøguetho yø ba̱si̱, ogue dyø
mmɛjma̱hya̱. 7 Jatho ngue nu̱ to 'bɛt'o ngue
yø 'yɛ̱c'ɛ̱i, hi̱n tema̱ hya̱ da̱ thi̱nnbi̱, porque
nu̱'a̱ 'bɛt'o, ørpa̱bi̱ rá 'bɛfi Oja̱. Ja̱na̱ngue da̱
thanhni̱ to hi̱ndi̱ 'yɛ̱ts'i̱. Hi̱ndra̱ cuɛ. Hi̱ndra̱
i̱ti̱. Hi̱ndi̱ mpʉte. Hi̱nga̱ høndra̱ mɛ̱nyu̱ di̱
ma ra̱ mmʉi. 8 Gue'a̱ ra̱ ja̱'i̱ ngue di u̱nna̱
ts'äya p'ʉ ja ra̱ ngu̱. Di ho da̱ 'yøtra̱ nho. Da̱
za̱mra̱ mmʉi. Di̱ nhoja̱'i̱. Da̱ nu̱ ma̱nsu̱ Oja̱.
Di̱ mfäsɛ xa̱nho. 9 Nu̱ ra̱ n'yohʉ gui 'yɛ̱ts'i̱,
jatho ngue tengu̱tho ra̱ hya̱ bi sännba̱bi̱, da̱
gue'a̱ ra̱ hya̱ di̱ nxännba̱te'a̱. Porque gue'a̱
ra̱ hya̱ ma̱ju̱ani̱'a̱. Co nu̱na̱ ra̱ hya̱ na̱ya, da̱
zä di ha̱tra̱ ts'ɛdi mi̱'da yø 'yɛ̱c'ɛ̱i. 'Nɛ̱ da̱ zä
da̱ da̱p'ʉ te'o hi̱nga̱ gue'a̱ ra̱ hya̱ mma̱.

---

10 A nu̱yá, 'bʉi xa̱ngu̱ yø mmɛjma̱hya̱,
hi̱nte di̱ mu̱ui yø hya̱ xännba̱te, hätyø ja̱'i̱.
Pɛ ma̱ da̱tho'ʉ yø judío njap'ʉ. 11 Jatho ngue
da̱ thɛjpa̱ yø hya̱'ʉ. Porque hi̱nga̱ gue'a̱ ra̱
hya̱ ma̱ju̱ani̱ xännba̱te. Høntho nne ngue
da̱ gʉjpa̱bi̱ ra̱ mɛ̱nyu̱ yø ja̱'i̱. Ya ja 'da yø ngu̱
ya xa̱ 'bärpa̱bi̱ yø mmʉi yø ja̱'i̱.
12 Nu̱na̱ n'na ra̱ ba̱mhya̱ p'ʉ ja ra̱ häi
Creta bi ma̱ te ga̱ 'yo'ʉ yø mmɛ̱ngu̱hʉ. Bi
'yɛ̱na̱: "Nu̱'ʉ yø mmɛ̱ngu̱ Creta ga̱ 'yot'a̱ yø
fɛhni̱'ʉ. 'Bʉi tengu̱tho yø ts'o zu̱'ɛ̱. Hønt'a̱
te da̱ zi honi̱, ɛ̱mmɛ̱i yø da̱nhyɛ̱i̱", bi 'yɛ̱na̱.
13 Nu̱na̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱nna̱, gue'a̱ ga̱ 'yo yø
mmɛ̱ngu̱ p'ʉ guí 'bʉi. Ja̱na̱ngue 'yɛ̱mmɛ̱i
da̱mi̱ hɛjpa̱bi̱'ʉ yø hyäte, n'namhma̱ ngue
da̱ bømma̱nho yø nt'ɛ̱c'ɛ̱i yø ja̱'i̱. 14 Ya hi̱n-
da̱ 'yørpa̱bi̱ ma̱ su̱'a̱ te sämahya̱ mma̱nyø
judío, ni̱ xi̱nga̱ gue'ʉ yø hya̱ ngue ra̱ ja̱'i̱tho
di̱ ma̱nda, guehya yø ja̱'i̱ hi̱ngui̱ nnu̱ ma̱nho
ra̱ hya̱ ma̱ju̱ani̱ ya.
15 Nu̱ to xa̱nho yø mmʉi, hi̱nga̱ høntho
di̱ ntøt'ui n'na ra̱ cosa, sä da̱ t'ɛ̱mbi̱ ngue
ya bi̱ nts'onyø mmʉi. Pɛ nu̱ to hi̱ngui̱ ho
yø mmʉi, ngue hi̱ngyø 'yɛ̱c'ɛ̱i, hi̱n hapʉ
da̱ thi̱nnba̱ ra̱ nho. Porque ya xa̱nts'o yø
n'yomfɛ̱ni̱, ni̱ xi̱ngui̱ tär'ma̱n'ʉ yø mmʉi
'mø xa̱nts'o te øt'e. 16 I̱ mma̱ ngue pa̱ Oja̱,
pɛ co nu̱'a̱ te ga̱ 'yo, di̱ nɛ̱qui̱ ngue hi̱ngui̱ pa̱
Oja̱. Hi̱ngui̱ hnu̱ ma̱nho te ga̱ 'yo, porque yø
mmɛjma̱hya̱, ja̱na̱ngue hi̱ngui̱ sä tema̱ nho
da̱ 'yøt'e.

2

1 A nu̱'i̱ ague Tito, nu̱na̱ ra̱ hya̱ rá nc'at'iui
ma̱ nt'ɛ̱c'ɛ̱iui i ja, da̱ gue'a̱ ra̱ hya̱ gui
xännba̱bi̱ yø ja̱'i̱'a̱. 2 Gui xihyø da̱ja̱'i̱ ngue
da̱ za̱myø mmʉi, di̱ nhoja̱'i̱, di̱ mfädi xa̱nho.
Nu̱na̱ ra̱ hya̱ ma̱ju̱ani̱, guehna̱ da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i na̱.
Di̱ ma̱hyø mmi̱c'ɛ̱iui. Da̱ zɛti te ra̱ n'ʉ i
sä. 3 'Nɛ̱'ʉ yø xisu ngue yø da̱ja̱'i̱, gui xifi
ngue da̱ 'yøt'e ngue da̱ hnu̱ ma̱nsu̱. Hi̱ndyø
zate. Hi̱ndyø i̱ti̱. Gä ra̱ nho da̱ 'yu̱di̱. 4 Da̱
xännba̱bi̱ yø hmu̱te xisu ngue di̱ ma̱hyø
da̱mme conyø ba̱si̱ di̱ ma̱di̱. 5 Da̱ xännbi̱
ngue di̱ mfädi xa̱nho, 'yo di øtra̱ nts'o. Da̱
mähyø ngu̱. Di̱ nja yø yemmʉi. Da̱ 'yøt'e te
xihyø da̱mme. Nu̱'mø da̱ 'yøt'e tengu̱ na̱ ra̱
hya̱ na̱ya, ya hi̱njonda̱ zannba̱bi̱ rá hya̱ Oja̱.
6 Nu̱'ʉ yø ts'ʉnt'ʉ, xquet'a̱ gui xifi ngue di̱
mfädi xa̱nho.
7 A nu̱'i̱, da̱mi̱ 'yu̱'a̱ te ra̱ nho ja ngue da̱
n'yo yø ja̱'i̱. Nu̱'mø guí xännba̱te, dra̱ hya̱
nju̱antho guí mma̱. 'Nɛ̱ di̱ nja ni ts'u̱. 8 Dra̱
hya̱ xta̱ nho guí mma̱, ma̱n'nan'yo mi̱ 'yøt'e
ngue hi̱nda̱ gue'a̱ guí mma̱. Ja̱na̱ngue nu̱'ʉ

mbøcuɛ da̱ mɛs'yø sä. Porque hi̱nda̱ di̱ni̱ ha di japi da̱ nømma̱n'ʉ'a̱hʉ.
9 Da̱mi̱ xi'ʉ 'bʉi ngue yø hmi̱qui̱ ngue da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ yø hmu̱ 'mø nzofo. 'Yo di tha̱tho. Da̱ 'yøt'e ngue da̱ hnu̱ ma̱nho te ga̱ 'yo. 10 'Yo tema̱ cosa di ha̱qui̱. Za̱nt'a̱ da̱ 'yøtra̱ nho n'namhma̱ ngue di̱ nɛ̱jma̱nho ra̱ hya̱ na̱ Oja̱ ma̱ Ya̱ntehʉ.
11 Ya fa̱di̱ hangu̱ ga̱ngu̱ ra̱ ma̱te Oja̱ bi 'dacjʉ. I̱ nnepe ngue di̱ nya̱ni̱ gätho yø ja̱'i̱ 'bʉcua nxi̱mhäi. 12 Ra̱ngue bi 'dacjʉ ra̱ ma̱te, ya nne ngue ga̱ hɛhmʉ p'ʉ ra̱ nts'o, da̱ gue'ʉ yø pähä ja ua ja ra̱ xi̱mhäi ngue hi̱ngui̱ ho, ma ga̱ hɛhmʉ p'ʉ. Ya jatho ngue mɛ̱nte dí 'bʉhmʉ ua ja ra̱ xi̱mhäi, ga̱ mfähmʉ xa̱nho. Ga̱ n'yo ma̱nhohʉ. Ga̱ ørpa̱hʉ ma̱su̱ Oja̱. 13 A nu̱yá, co n'na ra̱ pähätho nná tømhmʉ'a̱ ra̱ pa da̱ ɛ̱cua ra̱ Jesucristo. Ga̱ nnu̱hʉ ngue i ta̱te na̱, porque nu̱ná, guehna̱ Oja̱ ma̱ Ya̱ntehʉ na̱. 14 Guehna̱ bi däsɛ ra̱ te conná nguecjʉ na̱. Bi du̱ ngue da̱ ya̱njʉ ngue ra̱ nts'o. Bi hoga̱ ma̱ mmʉihʉ. I̱ nne ngue ga̱ sohʉ ra̱ 'yɛ. 'Nɛ̱ i̱ nne ngue ga̱ ha̱hʉ ra̱ ts'ɛdi ga̱ øthʉ ra̱ nho.
15 Guehna̱ ra̱ hya̱ gui xännba̱ yø ja̱'i̱ na̱ya. Da̱mi̱ ha̱tra̱ ts'ɛdi yø ja̱'i̱ ngue di̱ n'yo xa̱nho. Da̱mi̱ hɛjpa̱bi̱ 'mø hi̱nga̱ gue'a̱ øt'e. Gue'a̱ ni̱ 'bɛfi bi 'da'i Oja̱'a̱. 'Yo guí nne ngue hi̱nda̱ t'øt'a̱'i̱ ma̱ su̱.

3

1 Da̱mi̱ xihyø ja̱'i̱ ngue da̱ 'yørpa̱ ma̱ su̱ ra̱ da̱st'abi, gätho'ʉ mi̱'da ja yø cargo xa̱nhɛ̱ts'i̱. Da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ te di 'bɛpi. Co n'na ra̱ pähätho da̱ 'yøtra̱ hoga̱ 'bɛfi sifi da̱ 'yøt'e. 2 Gui xifi ngue 'yo to di̱ nnømma̱n'ʉ. 'Yo dyø nequisʉi. Di̱ nya̱ ma̱nho p'ʉ ha ya̱. Da̱ hnu̱ ngue di̱ m'mʉ mma̱nhuɛ̱hi̱ p'ʉ ha 'bʉhyø ja̱'i̱.
3 Ma ga̱ mmbɛ̱mhmʉ 'mø ma̱n'na ra̱ pa ngue 'nɛ̱cjʉ nma̱ yø m'mɛmmʉihʉ, dyø mmɛjma̱hya̱hʉ, hi̱nga̱ gue'a̱ te nmi̱ øthʉ. Xi bɛnnga̱ ma̱ mmʉihʉ yø pähä xa̱nts'o. Xtá m'mʉ ma̱nts'ohʉ, 'nɛ̱ dyø zɛyahʉ. 'Da xi̱ nu̱ ma̱n'ʉjthoga̱hʉ yø ja̱'i̱. 'Nɛ̱ da̱di̱ nnu̱ ma̱n'ʉhʉ n'na ngu̱ n'najʉ. 4 Pɛ bi 'yɛ̱hra̱ pa ngue nu̱na̱ Oja̱ ma̱ Ya̱ntehʉ, bi fa̱di̱ hanja na̱ ra̱ ma̱te bi 'yøt'e ngue bi̱ ma̱di̱ gätho yø ja̱'i̱. 5 Nu̱na̱ Oja̱ bi ya̱njʉ. Hi̱n tema̱ nho dá øthʉ ngue'a̱ i ya̱njʉ. Sinoque bi huɛ̱ga̱hʉ, ja̱na̱ngue bi ya̱njʉ. Bi hoga̱ ma̱ ts'oquihʉ. Bi 'dacjʉ ra̱ 'da'yo te ngue ra̱ Espíritu Santo bi 'yøt'e ngue ma̱'da'yo dá m'mʉhmʉ. 6 Ngue ya bi ya̱njʉ ra̱ Jesucristo, Oja̱ bá pɛnnga̱hʉ ra̱ Espíritu Santo ngue da̱ mäxca̱hʉ xa̱ndønho. 7 Bi 'yøtra̱ ma̱te Oja̱ ngue bi hoga̱ ma̱ ts'oquihʉ, bi nepe ngue nu̱p'ʉ 'bʉ Oja̱ di tocga̱hʉ ngue ja ga̱ m'mʉhmʉ p'ʉ para za̱ntho. A nu̱yá, gue'a̱ dí tømhmʉ'a̱ ya.
8 Nu̱na̱ ra̱ hya̱ ja ua, gä ma̱jua̱ni̱ na̱. Ja̱na̱ngue da̱mi̱ ha̱tra̱ ts'ɛdi yø ja̱'i̱ ngue guehna̱ ra̱ hya̱ da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ na̱. Nu̱ to gä ɛ̱c'ɛ̱i̱ Oja̱, di ja ndu̱mmʉi da̱ 'yøtra̱ nho. Nu̱ya yø hya̱ ya, xa̱nho 'nɛ̱ da̱ 'yørpa̱bi̱ ra̱ nho yø ja̱'i̱. 9 Pɛ 'yo guí nnehʉ ngue di̱ nja yø nju̱nt'i̱ hi̱ngui̱ ja te ra̱ngue'a̱. 'Yo ga̱di̱ nju̱nthʉ co nu̱'a̱ te xi̱ n'yo yø ndiua ma̱nja̱m'mø. 'Nɛ 'yo ga̱di̱ nju̱nthʉ ngue conna̱ ley ga̱ 'yo yø judío. Porque ra̱ nju̱nt'i̱, hi̱n tema̱ nho øt'e.
10 Nu̱'mø 'bʉi to øtra̱ sʉi ngue di 'uecyø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱, da̱mi̱ hɛjpi. Ra̱ 'dandi̱ ogue ra̱ yondi̱ guí hɛjpi. Pɛ nu̱'mø hi̱ngui̱ nne da̱ 'yøde te guí xifi, o ni̱mantho ga̱di̱ nsixui. 11 Porque nu̱ to hi̱ngui̱ nne da̱ 'yøde te sifi, ma̱'bɛdi ra̱ mmʉi. Ya di̱ nɛ̱qui̱ ngue nne ra̱ mmʉi øtra̱ ts'oqui.

---

12 Dí sänni̱ ngue ga̱ pɛn'na̱'i̱ p'ʉ ra̱ Artemas, ogue ra̱ Tíquico. Nu̱'mø bi zømp'ʉ, 'yørquits'ʉ ra̱ ma̱te guá ɛ̱'a̱ n'nihi, ga̱ nc'atui p'ʉ ja ra̱ hni̱ni̱ Nicópolis. Porque dí nne ngue ja ga̱ni̱ nthocä p'ʉ ra̱ sɛ'ye. 13 Nu̱na̱ ra̱ Zenas ra̱ pøngahya̱ ngue ra̱ ley, da̱mi̱ fäts'i te honi̱. Da̱ guehra̱ Apolos da̱mi̱ fäts'i te honi̱. Güi u̱nni̱ te da̱ n'yo, 'yo te da̱di 'bɛdi. 14 Gätho yø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ da̱ ba̱di̱ ngue jatho da̱ 'yørpa̱ ra̱ 'bäxte'ʉ ja te hɛ̱mbi̱. Porque nu̱'mø hi̱n tema̱ nho ørpa̱bi̱ ra̱ mmic'ɛ̱iui ra̱ ja̱'i̱, ya hi̱nte di̱ mu̱ui te ga̱ 'yo ra̱ ja̱'i̱.
15 Gätho ya 'daua dí 'bʉcähe di zɛngua'i. Gui xi'ʉ ma̱ zi cu̱hʉ p'ʉ guí 'bʉi ngue da̱di zɛnguagähe. Oja̱ di ja̱pi̱ gätho'a̱hʉ. Da̱ ngu̱t'a̱tho.

Ra̱ Filemón
Ja ua ra̱ carta bi 'yo'tra̱ Pablo, ngue bi̱ mɛnnba̱ ra̱ Filemón.

1 Ague ma̱ zimma̱di̱ mmi̱mmɛfihʉ Filemón. Nu̱gui̱, conma̱ zi cu̱ui ra̱ Timoteo, da̱di zɛngua'a̱'be. A nu̱guí, drá̱ Pablo, dí ofädigä ua ngue dí̱ mma̱mbä rá̱ hya̱ ra̱ Jesucristo. 2 Dí pɛnnba̱bi̱ ra̱ nzɛngua'ʉ yø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ di̱ mpɛti p'ʉ ja ni̱ ngu̱. Co 'nɛ̱hna̱ ma̱ cu̱ ra̱ Apia, 'nɛ̱hra̱ Arquipo, nu̱na̱ fäxqui ngue dí 'yonna̱ hya̱, gä da̱di zɛngua'be. 3 Dí nnegä ngue nu̱na̱ Oja̱ ma̱ Papáhʉ, co 'nɛ̱hna̱ ma̱ Hmu̱hʉ Jesucristo di ja̱p'a̱hʉ 'nɛ̱ da̱ hyu̱t'a̱ ni mmʉihʉ.

---

4 Nu̱'mø dí̱ mmat'Oja̱gä, za̱nt'a̱ da̱di ja ma̱mma̱di̱ Oja̱ conná̱ ngue'e. 5 Porque dí øcä ngue ja̱nju̱ani̱ ga̱di̱ ma̱di̱ to gätho yø ja̱'i̱ ya o rá̱ 'yɛ Oja̱, 'nɛ̱ guí ha̱hni̱ mmʉi guí ɛ̱c'ɛ̱i̱ na̱ ra̱ Hmu̱ Jesús. 6 Nu̱'ʉ yø ja̱'i̱ gá̱ japi bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ na̱ ra̱ hya̱ guí ɛ̱c'ɛ̱i̱, dí äpä Oja̱ ngue da̱ xojpa̱ yø mmʉi ngue da̱ ba̱di̱ xa̱nho hanja'a̱ te gä rá̱ nja̱pi̱ Oja̱ di 'dacjʉ conná̱ nguehra̱ Jesucristo. 7 A nu̱yá, ja̱nju̱ani̱ ngue da̱di johya, ya hu̱ ma̱ mmʉi tengue guí øt'e, ngue ga̱di̱ ma̱'ʉ ma̱ zi cu̱hʉ. Porque nu̱'a̱ te ra̱ nho guí øt'e ma̱ zi cu̱'i̱, di ha̱tra̱ ts'ɛdi yø n'yomfɛ̱ni̱'ʉ ma̱ zi cu̱hʉ'a̱.

---

8 Ja̱na̱ngue nu̱gä, n'na ra̱ ma̱te dí̱ nne ga̱ ä'i. Hi̱ngrá̱ ngue'mø ngue bi 'dacra̱ ts'ɛdi ra̱ Cristo ngue ga̱ xi'i te ja ngue gui 'yøt'e. 9 Pɛ dí ä'i ra̱ ma̱te, porque da̱di̱ ma̱'i̱. Nu̱gä drá̱ Pablo, ya drá̱ da̱c'ɛ̱i̱gä 'nɛ̱ dí ofädigä ngue dí̱ mma̱mbrá̱ hya̱ ra̱ Jesucristo. 10 Nu̱na̱ ra̱ ma̱te dí ä'i, da̱mi̱ hu̱ɛ̱cra̱ Onésimo. Nu̱ná̱, 'bʉi tengu̱tho 'mø ngue ma̱ ba̱si̱gä na̱. Nu̱na̱ ra̱ hya̱ dá̱ xicä ua ja ra̱ fädi, bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ te dá̱ xifi. 11 Nu̱'mø yø pa xa̱ thogui, nu̱na̱ ra̱ Onésimo ma̱ni̱ hmi̱qui̱ na̱. Hi̱mmi̱ pønna̱ güɛnda te mi̱ øt'a̱'i̱. A nu̱yá, mɛ̱nte dí yohmi̱ ya, dí hommi̱ na̱ ra̱ Onésimo ya.

12 Ya ga̱ ɛt'ä ya ngue da̱ map'ʉ guí 'bʉi. Pɛ nu̱gä hi̱nha nná̱ pu̱mbɛ̱ni̱, porque ɛ̱mmɛ̱i̱ da̱di̱ ma̱di̱. 13 Dí pa̱cä ngue guí nne gui fäxqui̱ te dí honi̱. Ja̱na̱ngue nmi̱ nne xcá̱ sa̱mmä ua na̱ ngue da̱ mäxqui̱ mɛ̱nte dí ofädi, ma̱'ʉqui ngue dí̱ mma̱ngä ra̱ hoga̱ 'da'yo hya̱. 14 Pɛ hi̱ndá̱ sa̱mmi̱, porque hi̱ndí̱ nne ga̱ øt'a̱'i̱ ra̱ ts'ɛdi gui fäxqui̱. A nu̱'mø guí nne gui fäxca̱gui̱, nu̱ te da̱ mi̱'a̱ mpähä ni mmʉi, gue'a̱ di̱ nja'a̱.

15 Rá̱ nzɛgui mi̱ jatho ngue da̱ zoc'a̱'i̱ p'ʉ ni̱ hmi̱qui̱ njammi̱ pa. Porque nu̱'mø bá̱ pengui̱, ya dra̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱, 'nɛ̱ ya hi̱nni̱ mantho da̱ hyɛc'a̱'i̱ p'ʉ. 16 Nu̱na̱ ni̱ hmi̱qui̱, 'yo ni̱ mantho guí ørpe tengu̱tho ørpa̱ yø hmi̱qui̱ yø ja̱'i̱. Sinoque nu̱na̱ ni̱ hmi̱qui̱, guí mbɛ̱ni̱ ngue bi gohi tengu̱tho 'mø ngue ɛni̱ cu̱ na̱. Nu̱gä ɛ̱mmɛ̱i̱ da̱di̱ ma̱cä na̱ ra̱ Onésimo, pɛ da̱ gue'e ma̱ da̱tho ja ngue gui̱ ma̱di̱. Porque nu̱yá, hi̱nga̱ høntho ngue ni̱ hmi̱qui̱ ya, sinoque ni cu̱ ya ngue n'nat'a̱ ra̱ Hmu̱ guí ɛ̱c'ɛ̱i̱ui ya.

17 Ja̱na̱ngue nu̱'mø guí 'bʉi ngue da̱di̱ n'amigoui ya, da̱mi̱ u̱nna̱ ts'äya na̱ ra̱ Onésimo tengu̱tho 'mø ngue go ga̱di 'dacra̱ ts'äya. 18 Nu̱'mø ngue bi 'yøt'a̱'i̱ ra̱ nts'oni̱, ogue tu̱'i̱ ra̱ mɛ̱nyu̱, go da̱mi̱ jʉgba̱gui̱. 19 Ga̱ cuatä ua ja ra̱ sʉcua̱ na̱ ra̱ hya̱ ja ua: "Nu̱gä drá̱ Pablo, go ga̱ ju̱t'a̱'i̱". Pɛ hi̱ndí̱ nne ga̱ bɛ̱n'a̱'i̱ ngue 'nɛ̱'i̱ guí tu̱qui̱. Porque go dá̱ xi'i ra̱ hya̱ ngue ha di̱ nya̱nni̱ te. 20 Ague ma̱ zi cu̱'i̱, ngue n'nat'a̱ ra̱ Hmu̱ dí ɛ̱c'ɛ̱i̱ui, 'yørca̱gui̱ ra̱ ma̱te na̱ ra̱ hya̱ dí xi'i. Da̱mi̱ hyu̱rca̱gui̱ ma̱ mmʉi ngue da̱di̱ ncu̱ui ngue ra̱ Cristo.

21 Dí pɛn'na̱'i̱ ra̱ hya̱ ja ua, porque dí pa̱cä xa̱nho ngue gui 'yøt'a̱ te dí xi'i. 'Nɛ̱ dí pa̱di̱ ngue ma̱n'na xa̱ngu̱ gui 'yøt'e ngue'a̱ te dí xi'i ya. 22 A nu̱yá, da̱mi̱ nsä hapʉ ga̱ nsäya 'mø dá̱ magä p'ʉ. Ya dí ɛ̱na̱ ngue ga̱ mma p'ʉya, porque gue'a̱ gui äphʉ Oja̱ ngue di̱ nja'a̱.

---

23 'Nɛ̱hna̱ ra̱ Epafras, 'daua dí ofädigä'be, pɛn'na̱'i̱ ra̱ nzɛngua. Xquet'a̱ bi̱ n'ʉpi ngue i̱ mma̱mbrá̱ hya̱ ra̱ Jesucristo. 24 Nu̱na̱ ra̱ Marco, 'nɛ̱hra̱ Aristarco, 'nɛ̱hra̱ Demas, 'nɛ̱hra̱ Lucas, guehya di̱ mpɛfi fäxqui̱ ngue mma̱nna̱ hya̱ ya, xquet'a̱ di zɛngua'i.

25 A nu̱yá, nu̱na̱ ma̱ Hmu̱hʉ Jesucristo di ja̱pi̱ gätho'a̱hʉ. Da̱ ngu̱t'a̱tho.

Hebreos

Ja ua ra carta bi 'bɛnnbabi yø 'yɛc'ɛi, ca ra nyogui testamento, nt'o't'i ra hya ngue ra ebreo.

1 Nu'mø yø pa xa thogui, nuna Oja, bi
bɛnnbabi yø pøngahya na ra hya bi xihyø
nyogui ja'i bi zofo. Xandøngu yø nnidi bi
zohyø ja'i, pɛ 'dama 'dan'yo bi 'yøt'Oja ngue
ha ga nzohyø ja'i. 2 A nuyá, nuua ya rá
nzɛgui yø pa ya, Oja bá pɛnhná Ts'ʉnt'ʉ
ngue bi zoc'sɛgahʉ. Nuna rá Ts'ʉnt'ʉ Oja
bá pɛnhua, guehna bi däpi gätho yø cosa
i ja ngue di manda na. Conná nguehna
rá Ts'ʉnt'ʉ Oja bi nhogui te gäma cosa
ja nximhäi, da gue'a te bí ja mahɛts'i
bi hoqui. 3 Tengutho Oja ngue maguesɛ,
njarbʉtho rá Ts'ʉnt'ʉ ya ngue maguesɛ,
porque 'da'iguui. 'Nɛ høntho da ma tengue
di nja, ya di sigue jatho yø cosa ja nximhäi,
da guep'ʉ mahɛts'i di siguetho te bí jap'ʉ.
Guehna bi hoga ma ts'oquihʉ na. M'mɛfa
p'ʉya bi ma mahɛts'i ha bádi manda, i
mmip'ʉ bí ja rá n'yɛi Oja rá Papá. 4 Guehna
tate ja rá ts'ɛdi na ngue'a ra ts'ɛdi ja yø
anxɛ. Porque ma datho xanhɛts'i rá 'bɛfi bi
tocabi ngue'a te ra 'bɛfi pɛhyø anxɛ.

---

5 Nuna rá Ts'ʉnt'ʉ Oja i tate na ngue
gätho yø anxɛ. Porque Oja bi 'yɛmbrá
Ts'ʉnt'ʉ: "Gue'e ma Ts'ʉnt'ʉ'i. A nuyá, da
fadi ngue guecä ni Papágui", bi 'yɛmbi. Pɛ
Oja, hinjam'mø xa xi'a n'na ra anxɛ ngue
da 'yɛmbi rá ts'ʉnt'ʉ. Mahømbi 'yɛn'Oja:
"Go gueque rá Papágä'a. Nu'a p'ʉya, gue'a
ma Ts'ʉnt'ʉ'a", bi 'yɛna. 6 Nuna rá Ts'ʉnt'ʉ
Oja, guehna tate na ngue gätho. Jananangue
nu'mø mambá pɛnhná Ts'ʉnt'ʉ Oja ua ja ra
ximhäi, Oja bi 'yɛna: "Gätho yø anxɛ, da
danne na ma Ts'ʉnt'ʉ", bi 'yɛna.
7 Pɛ nu'mø mi man'Oja ngue te pɛhyø
anxɛ bi 'yɛna: "Nuya yø anxɛ, guehya yø
m'mɛnhni Oja ya. 'Nɛ 'yo yø anxɛ tengutho
ga n'yo ra ndahi. I ja yø ts'ɛdi tengutho ra
sibi ngue hinjonda däqui", bi 'yɛna.
8 Nuna Oja, bi 'yɛmbrá Ts'ʉnt'ʉ: "Nuyá,
gue'e grá Oja ya, 'nɛ gue'e gui manda para
zantho'a te ja ya. Nu'mø gá 'yøtra ts'ʉt'abi,
gä ra nho gui 'yøt'e. 9 Gä gue'a ra nho
gadi ho gui 'yøt'e. A nu'a hinni 'yup'ʉ,
hin gadi ho gui 'yøt'a. Jananangue nu'a ni
Oja, ma datho bi jap'a'i. Bi 'yøt'e ngue
mathoguitho gui johya ngue gätho mi'da ni
n'youi". 10 Mahømbi 'yɛmbrá Ts'ʉnt'ʉ Oja:
"Nu'i, gue'e grá Hmu, ngue nup'ʉ bá fʉdi bá
nja ra ximhäi go gá hoqui. 'Nɛ conni 'yɛ gui
hoqui te bí ja maya ra c'amahɛts'i. 11 Pɛ nu te
gätho ja ya, da 'yɛhra pa ngue da guadi. Pɛ
nu'i, guí 'bʉi para zantho. Gätho ya yø cosa
gá hoqui, da thogui. Tengutho ra zɛbazʉ
'mø ya hinte pɛfi, 12 da jaqui, da ma ma poni.
Di njarbʉtho'a te ja ya. Pɛ nu'i di siguetho
gui 'bʉi para zantho", bi 'yɛn'Oja. 13 Nuna
Oja, hinjonni anxɛ bi xifi tengutho bi xihrá
Ts'ʉnt'ʉ ngue bi 'yɛmbi: "Dami micua ja ma
'yɛi mɛnte ga øt'ä ngue guí manda gätho'ʉ
ni nsʉiui", bi 'yɛmbi. 14 Gätho yø anxɛ, i ja yø
te pɛ hin'yʉ yø do'yo. 'Nɛ guehya 'bʉi ngue
ørpabi rá 'bɛfi Oja ya. Guehya yø m'mɛnhni
Oja ya, ngue pa ndap'ʉ bi zä ngue bí fähyø
ja'i nuya tø'mi ngue da nu ra nho i ja ngue
di un'na Oja yø ja'i bi yani.

2

1 Jananangue nuyá, ngue ya dá pahmʉ ngue
tate na rá Ts'ʉnt'ʉ Oja, mathoguitho nne
ngue ga ørpahʉ masu na ra hoga 'da'yo hya
bi xicjʉ. Ma ga ja ndummʉi ngue hinga
hɛhmʉ na ra hya na. 2 Conque ra hya bi
manyø anxɛ Oja 'mø yø pa xa thogui, di
nja'a te ra hya bi ma. Pɛ nu'ʉ yø ja'i
himbi 'yørpa masu na ra hya na, sinoque bi
mɛstho ra hya, guehya bi nthɛui ra castigo
ya yø mmɛjmahya. 3 Jananangue nuyá, ¿hague
ngu ra castigo ga thohmʉ 'mø hinga ørpahʉ
masu na ra hoga 'da'yo hya sicjʉ ngue ha
di nyanma tehʉ? Porque guesɛ ra Hmu
Jesucristo bi ma ngue ha di nyanma tehʉ.
A nu'ʉ yø ja'i bi 'yɛc'ɛi na ra hya bi ma, i
haxa njuani ngue majuani na ra hya bi sifi,
jananangue bi thogahʉ na ra hya na. 4 Nuna
ra hya bi ma, nuna Oja bi japyø ja'i ngue da
dinyø mmʉi ngue majuani na ra hya bi sifi.
Porque bi mfäxte Oja ngue di japyø mɛfi
ngue da zä da 'yøtyø milagro p'ʉ ha 'bʉhyø
ja'i, 'nɛ bá pɛnnbabi ra Espíritu Santo yø
mɛfi ngue da mäts'i da 'yøtyø mɛfi'a te gä
nnepe da 'yøt'e.

---

5 Pɛ nuna ra 'da'yo ximhäi dí mmangä
ngue di nja, hinte mman'Oja ngue da gue'ʉ

yø anxɛ di manda na. 6 Sinoque nt'ot'i p'ʉ ja
ra Maca Libro te'o bi zän'Oja ngue di manda
na ra 'da'yo häi. I ɛnna hya nt'ot'i: “Ague
ma Oja'i, ¿te 'bɛ'a ɛxa guí mbɛnnbabi yø
ja'i? ¿Hanja ngue mathoguitho gui ho ni
mmʉi conná ngue'ʉ? 7 Ma Oja'i, m'mɛt'o gá
japi ngue bi gohyø ts'ɛdi yø ja'i ngue'a rá
ts'ɛdi ja yø anxɛ. Pɛ m'mɛfa p'ʉya, gá japi
ngue ma datho da hnu mansu. Porque gá
unná cargo ngue di manda gätho yø cosa
gá hoqui. 8 Nu hangu yø cosa i ja, gä gá
japi ngue di manda”, i ɛnna hya. Ngue
nguna ra hya nt'ot'i ya ngue Oja bi japra
ja'i di manda gätho yø cosa i ja, gue'a gui
nɛqui'a ya ngue nu hangu yø cosa i ja, gä
bi fäti. Pɛ asta guehya, tobe hindí nnuhʉ
ngue gätho yø cosa i ja, dadi manda ra ja'i.
9 A nuyá, ma ga umhmʉ xanho ra güɛnda te
bi thohra Jesús. Oja bi japi ngue bi gohrá
ts'ɛdi m'mɛt'o ngue'a rá ts'ɛdi ja yø anxɛ.
Pɛ Oja bi 'dacjʉ rá mate ngue bi du ra Jesús,
bi hoga ma ts'oquihʉ. A nuya ngue bi du
ra Jesús conná nguecjʉ, Oja bi 'yøt'e ngue
mathoguitho hnu mansu na ra Jesucristo.

10 Nu te gäma cosa bá sän'Oja ngue i ja,
ga nja yø cosa ngue da 'yørpabi rá 'bɛfi. Pɛ
nne Oja ngue nu hangu yø ja'i da gohi ngue
yø basi, guehya da zixpʉ ha 'bʉi. Jananngue
Oja mi jatho ngue bi hojpa yø ts'oqui yø
ja'i, bi japi ngue bi du ra Jesús ngue da
yani. 11 A nuyá, nuna ra Jesús bi hoga ma
ts'oquihʉ. Nu'a rá Papá naya, gue'a ma
Papáhʉ'a ya. Jananngue ra Jesús ya hinguí
pɛsrá sä da manya ngue dadi ncuhʉ. 12 Ra
Jesús bi xihrá Papá'ʉ yø hya nt'ot'i p'ʉ ja
ra Maca Libro, bi 'yɛmbi: “Nup'ʉ 'bʉhyø
ja'i dadi ncu'be, ja ga mmangä p'ʉ te'o'i.
Nup'ʉ hapʉ mandøngu dyø ja'i di mpɛti, ja
ga tut'a'i p'ʉ yø alabansa”, bi 'yɛmbi. 13 Ra
Jesús mahømbi 'yɛna: “Nugä hinda hønt'a
Oja dí nnøxä ya”. Mahøn'a ɛmp'ʉya: “A
nuyá, nuya yø basi Oja bi däqui ngue ga
fäts'i, 'daua dí 'bʉ'be”, bi 'yɛna.

14 Nuya mma ngue yø basi ya, guehya yø
ja'i ya. Jananngue ra Jesús bi nja'i para ngue
da gohi tenguthojʉ. Bi ne ngue da zäp'ʉ da
du, n'namhma ngue di ts'onnba rá ts'ɛdi ra
zithu nuna rá ts'oqui p'ʉ bá nja ra ndate
ngue bi du yø ja'i. 15 Nuya yø ja'i mi 'bʉ
nduummʉi hangu ra pa ngue mi su da du, a
nuya bi japi ngue ya hinni mantho da zu da
du yø ja'i ya. 16 Nuna ra Jesús himbi 'yɛhɛ
ngue yø anxɛ da mäts'i. Sinoque guehya yø
ja'i bi dɛnnbabi rá nt'ɛc'ɛi ra Abraham bi
'yɛhɛ da mäts'i. 17 Para ngue da zä da mäxyø
ja'i na ra Jesús, mi jatho ngue bi nja'i, bi
tho'a te gäma n'ʉ thohyø cu. Nu'mø ngue
mi tho'a te gä mi thohyø cu p'ʉya, ya bi
nja rá yemmʉi di huɛcyø ja'i. A nuyá, ya
da zäp'ʉ da gohi xanho ngue rá mmäcja
Oja ya, da 'yøtra 'bøt'e ngue di hojpabi yø
ts'oqui yø ja'i. 18 Nu'mø majapi da 'yøtra
ts'oqui yø ja'i, pɛ ra Jesús padi ha di japi
ngue di zajpabi yø mmʉi yø ja'i. Porque
nuua ja ra ximhäi xangu ra n'ʉ bi thogui,
'nɛ xquet'a 'nɛsɛ ra Jesús bi njapi ngue xta
'yøtra ts'oqui.

3

1 Ague ma zi cu'ahʉ, bi zon'nahʉ Oja
ngue dyø ja'i'ahʉ. A nuyá, dami hyacjʉ
xandønho ra güɛnda ngue te rá 'bɛfi ra
Jesucristo i ja. Guehna rá representante Oja
ua ja ra ximhäi na, 'nɛ guehna nnøpe ngue
rá 'bɛt'o mmäcja Oja p'ʉ ha bí 'bʉi ngue
fäxcahʉ na. Porque nuna ra hya dí ɛc'ɛihʉ,
guehna gui nɛqui na ngue ja te pɛfi. 2 Nuna
ra Jesucristo, guehna bi 'yɛx Oja ngue da
'yørpabi rá 'bɛfi. Pɛ bi 'yøt'e tengutho bi
'yøtra Moisés, ngue bi 'yøt'e xanho ra 'bɛfi
bi xi Oja ngue da 'yørbʉ ha 'bʉhyø ja'i Oja.
3 Pɛ nuna ra Jesús, ma datho ní 'yup'ʉ da
hnu mansu na ngue ra Moisés. Tengutho
n'na ra ja'i di hoca n'na ra ngu ngue di
manda. Nu'a ra ja'i di manda rá ngu, gue'a
ma datho hnu mansu'a ngue gätho mi'da yø
ja'i 'bʉp'ʉ ja rá ngu. 4 Porque gätho yø ngu
i ja, i 'bʉi to bi hoqui. A nuyá, nu te gäma
cosa i ja, gä gue'a Oja bá zänni ngue bi nja.
5 Ra Moisés bi gohi ngue ra mɛfitho ngue
bi mpɛp'ʉ ha 'bʉhyø ja'i Oja. Pɛ bi 'yøt'e
xanho ra 'bɛfi bi xi Oja da 'yøt'e. Porque
bi xihyø ja'i te ja ngue di nja m'mɛfa. 6 Pɛ
nuna ra Cristo ngue rá Ts'ʉnt'ʉ Oja na, bi
'yøt'e xanho te ra 'bɛfi bi un'na Oja ngue di
mandabi yø ja'i ya o rá 'yɛ. A nujʉ ya, guecjʉ
yø ja'igahʉ Oja ngue'mø ga hahʉ ra ts'ɛdi
ga tɛnhnʉ ra Cristo asta guep'ʉ rá nzɛgui,
'nɛ ga hahʉ ra ts'ɛdi co n'na ra pähä ga
tømhmʉ'a te ra nho di 'dacjʉ Oja m'mɛfa.

---

7 Jananngue nuyá, dami 'yørpahʉ masu na
ra hya mmanna Espíritu Santo p'ʉ ja ra

Maca̱ Libro ngue ɛna̱: “Nu̱ ra̱ pa ja p'ʉya, da̱mi̱ 'yøhmʉ na̱ ra̱ hya̱ xi'a̱hʉ Oja̱. [8] Ogui fɛsthohʉ ra̱ hya̱ mma̱n'Oja̱. Ma̱mi̱ 'yøthʉ tengu̱tho bi 'yøtyø nyogui ja̱'i̱ p'ʉ ja ra̱ da̱po ngue bi̱ mɛstho ra̱ hya̱ bi̱ ma̱n'Oja̱, asta̱ gue'mø mi̱ u̱nna̱ cuɛ Oja̱ te ørpe. [9] Ja̱na̱ngue Oja̱ bi 'yɛna̱: Nu̱p'ʉ ja ra̱ da̱po, ma̱thoguitho ngue bi 'dacra̱ cuɛ'ʉ yø nyogui ja̱'i̱. Mɛ̱nte gue'a̱ nyote njɛya, ngu̱na̱ ra̱ hya̱ bi 'yøtyø ja̱'i̱, ma̱da̱gue'a̱ bi̱ nu̱ yø ja̱'i̱ yø milagro dí øt'e. [10] Ja̱na̱ngue nu̱gä dá̱ sʉi. Porque nu̱ya yø ja̱'i̱ ya, xoxca̱ nzäntho ngue da̱ hyɛga̱gui̱ p'ʉ. Hi̱ngui̱ nne da̱ hya̱xra̱ hya̱ dí xifi ngue da̱ n'yo. [11] Ja̱na̱ngue nu̱'mø mi̱ 'dacra̱ cuɛ yø ja̱'i̱, dá̱ xi p'ʉya dá̱ ɛ̱mbi̱: Nu̱yá, ya hi̱nga̱ cʉ'a̱hʉ p'ʉ ja ra̱ häi xtá̱ sänni̱ ngue xcá̱ni̱ nsäyahʉ ya”, ɛ̱n'Oja̱.

[12] A nu̱ya ma̱ zi cu̱'a̱hʉ, da̱mi̱ mfähmʉ ya, ma̱n'nan'yo mi̱ 'yøthʉ ngue to da̱ 'yɛ̱nná̱ mmʉi ngue da̱ hyɛp'ʉ Oja̱, da̱ 'yɛ̱na̱ ngue ya hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱i̱ Oja̱. Porque Oja̱ ma̱juɑni̱ ngue 'bʉi. [13] Mɛ̱nte tobe nzocjʉ Oja̱ ya, n'na pa ngu̱ n'na pa da̱mi̱ nhya̱thʉ ra̱ ts'ɛdi n'na ngu̱ n'na'a̱hʉ. Ma̱n'nan'yo mi̱ 'yøt'e ngue sägui hyä'ni̱ mmʉi gui 'yøthʉ ra̱ ts'oqui ngue gui fɛsthohʉ ra̱ hya̱ mma̱n'Oja̱. [14] Nu̱ to gätho ya dí ɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ ra̱ hya̱ ya, nu̱'mø ga̱ ha̱hʉ ra̱ ts'ɛdi ngue hi̱nha gdá̱ hɛhmʉ ra̱ hya̱ asta̱ guep'ʉ rá̱ nzɛgui, gue'mø di tocga̱hʉ ngue ma̱ n'yohʉ ra̱ Cristo p'ʉ ha di̱ ma̱nda 'mø.

---

[15] Nt'ot'i p'ʉ ja ra̱ Maca̱ Libro ra̱ hya̱ ngue ɛna̱: “Nu̱ ra̱ pa ja p'ʉya, da̱mi̱ 'yøhmʉ na̱ ra̱ hya̱ xi'a̱hʉ Oja̱. Ogui fɛsthohʉ ra̱ hya̱ mma̱n'Oja̱ ya. Ma̱mi̱ 'yøthʉ tengu̱tho bi 'yøtyø nyogui ja̱'i̱ p'ʉ ja ra̱ da̱po ngue bi̱ mɛstho ra̱ hya̱ bi̱ ma̱n'Oja̱”, i ɛ̱na̱. [16] Ya guí pa̱hmʉ te'o ya yø ja̱'i̱ bi̱ mɛstho ra̱ hya̱ bi̱ ma̱n'Oja̱. Guehya yø ja̱'i̱ bá̱ jʉca̱ Egipto ra̱ Moisés. [17] 'Nɛ̱ ya guí pa̱hmʉ ngue guehya yø ja̱'i̱ bi zʉ Oja̱ ngue bi 'yøtyø ts'oqui mɛ̱nte nyote njɛya. Ja̱na̱ngue bi du̱p'ʉ ja ra̱ da̱po gätho ya yø ja̱'i̱ ya. [18] 'Nɛ̱ guí pa̱hmʉ ngue guehya yø ja̱'i̱ bi̱ mɛstho ra̱ hya̱ bi̱ ma̱n'Oja̱ ya. Ja̱na̱ngue Oja̱ bi xihyø ja̱'i̱ ngue bi 'yɛ̱mbi̱: “Nu̱yá, ya hi̱nga̱ cʉ'a̱hʉ p'ʉ ja ra̱ häi xtá̱ sänni̱ ngue xcá̱ni̱ nsäyahʉ ya”, bi 'yɛ̱mbi̱. [19] Ja di̱ nɛ̱qui̱ ua ya ngue hi̱mbi̱ ma ma̱cʉt'i p'ʉ ja ra̱ häi mi̱ ja ngue xtá̱ni̱ nsäya porque hi̱mbi̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ra̱ hya̱ mma̱n'Oja̱.

4

[1] A nu̱yá, nu̱na̱ Oja̱ nzonga̱hʉ ngue dí cʉcjʉ p'ʉ ja rá̱ ts'äya mma̱ ngue dí säya-ga̱hʉ. Pɛ tobe ni̱mantho nzonga̱hʉ. A nu̱yá, ya nts'u̱tho, porque nthamḇɛ̱nitho ngue di̱ m'mʉ i'da ngue hi̱nda̱ ma ma̱cʉt'i p'ʉ ja rá̱ ts'äya Oja̱. [2] Porque tengu̱tho na̱ ra̱ hya̱ bi sicjʉ ya, ngue nne Oja̱ da̱ ya̱njʉ, xquet'a̱ guehna̱ ra̱ hya̱ bi si'ʉ yø ja̱'i̱ bi̱ mɛstho ra̱ hya̱ ma̱nja̱m'mø na̱ya. Bi 'yøde hanja ra̱ hya̱, pɛ hi̱nte ni̱ bøntho ngue bi 'yøde, porque hi̱mbi̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ra̱ hya̱ bi sifi. [3] Pɛ nu̱jʉ, ngue ya dá̱ ɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱n'Oja̱, ya di cʉcjʉ p'ʉ ja rá̱ ts'äya Oja̱. Pɛ nu̱ya yø ja̱'i̱ hi̱mbi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱n'Oja̱, guehya yø ja̱'i̱ bi zʉ Oja̱ ya. Ja̱na̱ngue ngu̱na̱ bi̱ ma̱n'Oja̱ ma̱m'mɛt'o: “Ja̱na̱ngue nu̱'mø mi̱ 'dacra̱ cuɛ yø ja̱'i̱, dá̱ xi p'ʉya, dí ɛ̱mbi̱: Nu̱yá, ya hi̱nga̱ cʉ'a̱hʉ p'ʉ ja ra̱ häi xtá̱ sänni̱ ngue xcá̱ni̱ nsäyahʉ ya”, bi 'yɛ̱mbi̱. Pɛ nu̱na̱ ra̱ ts'äya bi̱ ma̱n'Oja̱ ngue di u̱ni̱, ya ja na̱ asta̱ gue'mø mi̱ hocra̱ xi̱mhäi Oja̱. [4] Nu̱p'ʉ ja ra̱ Maca̱ Libro nt'ot'i p'ʉ ra̱ hya̱ ngue mma̱ te bi 'yøt'Oja̱'a̱ rá̱ yoto ma̱ pa. I̱ mma̱ ngue bi̱ nsäya Oja̱'a̱ rá̱ yoto ma̱ pa ngue bi jua'a̱ te rá̱ 'bɛfi bi 'yøt'e. [5] Ya ma̱høn'a̱ guehna̱ ra̱ ts'äya bi̱ ma̱n'Oja̱ 'mø yø pa mi̱ 'yɛ̱mbyø ja̱'i̱ na̱ya: “Ya hi̱nda̱ zä ga̱ cʉ'a̱hʉ p'ʉ hapʉ mi̱ ja ngue xcá̱ni̱ nsäyahʉ”, bi 'yɛ̱mbi̱. [6] A nu̱ya yø ja̱'i̱ rá̱ mʉdi bi 'yøhna̱ ra̱ hoga̱ hya̱ na̱, nu̱na̱ Oja̱, hi̱mbi̱ säyabi ya yø ja̱'i̱ p'ʉ ja rá̱ ts'äya, porque hi̱mbi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ yø ja̱'i̱ te xifi. Pɛ nu̱yá, tobe ni̱mantho nthø'mi̱tho mi̱'da yø ja̱'i̱ ngue da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ te mma̱n'Oja̱ ngue di u̱nna̱ ts'äya yø ja̱'i̱ p'ʉ ja rá̱ ts'äya. [7] Asta̱ guehyø pa dí 'bʉhmʉ ya, hi̱ngui̱ thohna̱ ra̱ hya̱ bi xi Oja̱ yø ja̱'i̱ ngue ɛna̱: “Nu̱ ra̱ pa ja p'ʉya”, i ɛ̱na̱. Nu̱'mø yø pa xa̱ thogui, mi̱ nzo Oja̱ yø ja̱'i̱ p'ʉ ja ra̱ da̱po. Mi̱ ma ndø ya'atho yø pa m'mɛfa p'ʉya, ma̱hømbi̱ bɛ̱nnba̱bi̱ Oja̱ ra̱ David hanja ra̱ hya̱ bi cuarpʉ ja ra̱ Maca̱ Libro ngue bi 'yɛ̱na̱: “Nu̱ ra̱ pa ja p'ʉya, da̱mi̱ 'yøhmʉ na̱ ra̱ hya̱ xi'a̱hʉ Oja̱. Ogui fɛsthohʉ ra̱ hya̱ mma̱n'Oja̱ ya”, bi 'yɛ̱na̱.

[8] Ja di̱ nɛ̱qui̱ ua ya ngue nu̱'a̱ ra̱ ts'äya bi xi Oja̱ yø ja̱'i̱ ngue di u̱nni̱, hi̱nga̱ guep'ʉ ja ra̱ häi ma̱ni̱ zixyø ja̱'i̱ ra̱ Josué bi xi Oja̱. Porque nu̱'mø ra̱ pa mi̱ zixyø ja̱'i̱ ra̱ Josué, mi̱ thogui ya'atho yø pa p'ʉya, ma̱hømbi̱ 'yɛ̱n'Oja̱ ngue jap'ʉ ma̱n'na ra̱ pa ngue da̱ yʉtyø ja̱'i̱ p'ʉ ja rá̱ tsäya. [9] Ja̱na̱ngue nu̱yá, jap'ʉ ra̱ ts'äya xa̱ nzänni̱ ngue di säyabi yø

ja'i Oja tengutho Oja ngue bi nsäya'a rá yoto ma pa. 10 Porque nu ra ja'i ngue da yʉrbʉ ha 'bʉ Oja ngue 'dap'ʉ di nsäyaui, guehna ra ja'i ya bi zɛp'ʉ rá 'bɛfi xa 'yøt'e, tengutho Oja 'mø mi jua'a te rá 'bɛfi bi hoqui, bi nsäya. 11 A nuyá, gäthogahʉ, dami hyahʉ ra ts'ɛdi ya, ma ga ja ndummʉi ngue ga cʉthʉ p'ʉ ja rá ts'äya Oja. Man'nan'yo mi 'øthʉ ngue gui 'øthʉ tengutho bi 'yøt'ʉ yø ja'i himbi 'yɛc'ɛi ra hya bi xi Oja. Jananngue Oja himbi cʉrpʉ ja rá ts'äya.

12 Nuna rá hya Oja, tatetho ja rá ts'ɛdi ngue di mpɛp'ʉ ja rá n'yomfɛni ra ja'i. Tengutho n'na ra juai xandø nts'a 'nɛ ja yoho yø hɛt'i, njarbʉtho na ra hya mman'Oja ya. Porque thohra hya asta mbo rá mmʉi ra ja'i, bí 'uɛspabi rá n'yomfɛni ra ja'i. I øt'e ngue rá n'yomfɛni ra ja'i di nɛquitho 'mø ngue xanho ogue hinguí ho. 13 A nuyá, nu te gäma hya ja mbo ma n'yomfɛnihʉ ya, hinda zä ngue tema hya ga ajpahʉ Oja, ga ɛna ngue hinguí padi te dí mbɛmhmʉ. Porque ma n'yomfɛnihʉ, hinte juti, gä pa Oja te dí mbɛmhmʉ. Porque nuyá, guesɛ Oja ga däphʉ ra güɛnda tengue nná 'yohʉ.

---

14 Nuna ra Jesús rá Ts'ʉnt'ʉ Oja, bi yʉrbʉ mahɛts'i, 'nɛ guehna di nnøpa mmäcjahʉ p'ʉ ha 'bʉ Oja naya. Jananngue nuyá, nnetho ngue di ndʉ xandønho ma nt'ɛc'ɛihʉ. 15 Nuna ma mmäcjahʉ na, guehna di huɛgahʉ 'mø nnu ngue dí 'bʉ ndummʉi ngue hinguí nzaquigahʉ. Ya padi te dí thohmʉ 'mø dí 'bʉ ndummʉihʉ, porque 'nɛ'a bi njapi ngue xta 'yøtra ts'oqui'a. Pɛ nuna, hin tema ts'oqui bi 'yø'na. 16 A nuyá, ma ga hahʉ ra ts'ɛdi ga nzohmʉ Oja ya. Ga äphʉ ra mate ngue da mäxcahʉ. Porque Oja ja rá nhuɛcate. Nu'mø ga xihmʉ ngue da mäxcahʉ, di mfäxte.

5

1 Nu gätho yø mmäcja pøni ngue yø 'bɛt'o mmäcja yø judío, yø ja'itho tengutho yø mmijudíoui. Guehya t'ɛts'i ngue dyø representante yø ja'i p'ʉ 'bʉ Oja ya. I ja yø 'bɛfi ngue ørpabi ra 'bøt'e Oja, para ngue di nhohyø ts'oqui yø ja'i. 2 Guehna di huɛcyø mmic'ɛiui hinguí padi te øt'e, guehya tapthobi ra ts'oqui ngue hinguí nzaqui. Nu'a gui huɛqui ngue 'nɛsɛ na ra mmäcja hinguí nzaqui. 3 A nuna ra 'bɛt'o mmäcja, ngue 'nɛsɛ na hinguí nzaqui na, rá mʉdi ørpa ra 'bøt'e Oja ngue di hocrá ts'oqui. Ja da 'yøtra 'bøt'e p'ʉya, ngue di nhohyø ts'oqui yø ja'i. 4 Nuna ra 'bɛt'o mmäcja, hinguí sänsɛ rá 'bɛfi pɛfi ngue ra 'bɛt'o mmäcja. Tengutho ra Aarón, himbi zänsɛ rá 'bɛfi ngue rá 'bɛt'o mmäcja Oja, sinoque Oja bi 'yɛts'i.

5 A nuyá, nuna ra Jesucristo nnøpa 'bɛt'o mmäcja Oja p'ʉ ha 'bʉi. Himbi zänsɛ na ngue dra 'bɛt'o mmäcja, sinoque Oja bi 'yɛts'i tengue pɛhya. Porque Oja bi 'yɛmbi: "Gue'e ma Ts'ʉnt'ʉ'i. Da bahyø ja'i ya ngue guecä ni Papágui", bi 'yɛmbi. 6 A nuyá, mahøn'a nt'ot'i ra hya p'ʉ ja ra Maca Libro ngue ɛna: "Nuyá, gue'e grá mmäcja para zantho ya. Gui thocra 'bɛfi mi pɛhra mmäcja Melquisedec".

7 Nu'mø mi m'mʉcua ja ra ximhäi ra Cristo, nts'ɛdi ga nzo Oja 'mø bi mat'Oja, asta zoni. Porque Oja xta nzä xta nyani ngue hinxta ndu. Pɛ Oja ørpabi masu 'mø bi zofo, porque mathoguitho nnu mansu Oja. 8 Madague'a ngue rá Ts'ʉnt'ʉ Oja na ra Cristo, pɛ para ngue da zä da 'yørpabi rá pähä Oja, bi n'uni ngue bi zä ra n'ʉ. 9 A nuyá ngue hinte di 'bɛdi, gä bi 'yøt'e te bi zännbabi Oja ngue da thogui, jananngue ya sä da yani para zantho yø ja'i nuya da 'yøt'e te xifi. 10 Ra Cristo, Oja bi 'yɛts'i ngue da gohi ngue ra 'bɛt'o mmäcja, di thocra 'bɛfi mi pɛhra mmäcja Melquisedec.

---

11 Dí nne ga xi'ahʉ hanja na ra hya dí mma. Pɛ xanhɛnnitho ha di zä ga mma, porque hinguí tinni mmʉi te dí xi'ahʉ. 12 Ya manjam'møtho guí ɛc'ɛihʉ ra Jesucristo ya. Nu'mø gdí hahʉ ra ts'ɛdi ya, ya gdi xännbahʉ ra hya mi'da yø ja'i ya 'mø. Pɛ asta guetya ngue hinguí tinni mmʉihʉ hanja ra hya guí ɛc'ɛihʉ ya. Tobe nimantho guí nnehʉ ngue nu'mø sän'nahʉ rá hya Oja, da gue'ʉ yø hya hinguí hɛnni guí nne da si'ahʉ. Mahønguí nne guí cohmʉ tengutho yø basi ngue sidra xi'ba, conque ya ja ngue ra hmɛ da zi. 13 A nu'ʉ sidra xi'ba, gue'ʉ yø basi sʉtho 'nɛ hinguí padi ndana ra hya njuantho, ndana hin'na. 14 Pɛ nu'ʉ ya si ra hmɛ, gue'ʉ yø daja'i. Porque ya padi da hyacra güɛnda te ga 'yo. Pa'mø ngue xanho te ga 'yo ogue hin'na.

6

1 A nuyá, ma ga xähmʉ yø hya rá nsäui di
xä yø daja'i ya. A nu'ʉ yø hya hingui hɛnni
güí xähmʉ p'ʉ bá fʉdi güá pahmʉ ra Cristo,
'yo guí nne ngue hønt'ʉ gui 'yøhmʉ'ʉ yø
hya'ʉ. Ya hinni mantho ja ga xi'ahʉ ngue
hingui 'øthʉ'ʉ yø nts'o bá n'youi ra cas-
tigo, ogue ja ga xi'ahʉ ngue gui 'yɛc'ɛhʉ
Oja. 2 Ya hinni mantho ja ga xi'ahʉ ngue
gui nxixyahʉ, ogue ja ga xi'ahʉ ngue gui
japni 'yɛhʉ p'ʉ ja yø ya yø 'yɛc'ɛi. Ya hinni
mantho ja ga xän'nahʉ ngue di bɛnnate yø
ánima. Hinga ja ga xän'nahʉ ngue jatho
ngue da thaspabi ra güɛnda yø ja'i, ngue ja
da zännbabi Oja te da thogui para zantho
n'na ngu n'na yø ja'i. 3 Da ne Oja ngue da zä
ga sigue ga xähmʉ mi'da yø hya.
4 Porque nuya yø ja'i ya xa hyɛp'ʉ ra
Cristo, ya hinte ni bøntho ngue mahøndi
xännbabi ra hya. Guehya bi xojpahma Oja
yø mmʉi ya, bi nthɛhmaui rá njapi Oja.
Ya bi nthɛhmaui ra Espíritu Santo. 5 Ya
bi dinhma yø mmʉi ngue xanho rá hya
Oja. Madague'a tobe hingui søhra Jesu-
cristo ngue di manda ra ximhäi yø pa bá
ɛp'ʉ, pɛ bi badi xanho ya yø ja'i ya ngue ja rá
ts'ɛdi. 6 Pɛ bi hyɛp'ʉ ra Cristo m'mɛfa ya yø
ja'i ya. Ya hingui sä ngue xøgue ra ts'ɛditho
ga ørpe ngue høndi 'bätyø mmʉi, porque
nuya yø ja'i njap'ʉ, tengutho 'mø mahøn
dadi cuarpabi ra pont'i rá Ts'ʉnt'ʉ Oja. Di
japi ngue thenni gätho yø ja'i mahøn'a.
7 Nuya yø ja'i ya, øt'e tengutho yø huahi
'mø bi n'ye, ngue sinna häi ra 'ye. Nu ra
huahi bi zinni xanho ra 'ye häi, nu'mø bi
nja ra huahi i pø mmanho, ya da 'yørpabi
ra nho'a to bi mpɛfi. I n'youi rá njapi Oja.
8 Pɛ nu ra huahi ngue bi zinni xanho ra
'ye häi, 'nɛ høndyø 'uini bi nja, ya di nzø,
porque hinte di muui. Guehya yø ja'i da
japra castigo Oja ya.

---

9 Ague ma zi cu'ahʉ, dá mangä na ra
hya na, pɛ hindí mmangä ngue gdí ɛn'ahʉ
ngue ya xcá hyɛhmʉ p'ʉ ra Cristo. Porque
dí pacä ngue ya bi nyanni tehʉ, jananangue
ya guí øthʉ ra nho. 10 Nuna Oja, gä gue'a
te ni 'yup'ʉ øt'e. Jananangue nuna rá 'bɛfi
Oja guí ørpahʉ, hindi pumbɛni na. Da
gue'a ra 'bäxte njandyatho guí ørpabi ni
mmi'yɛc'ɛihʉ, xquet'a hindi pumbɛni Oja.
Nuna te gä ra nho guí ørpa ni mmic'ɛihʉ,
gue'a gui nɛqui ngue majuani gadi mahmʉ
Oja'a. 11 A nuyá, dí nnegä ya ngue nuna
ra 'bäxte mi'a mpähä ni mmʉi guí ørpabi
ni mmi'yɛc'ɛihʉ, dami sigue ngue hangu
ra pa da gue'a gui 'øthʉ'a. Jananangue nu
te ra nho guí tø'mi di 'da'ahʉ Oja, ya ra
seguro di 'da'ahʉ. 12 Man'nan'yo mi 'øt'e
ngue hingui 'øthʉ ya yø hya dí xi'ahʉ ya.
Dami hyahʉ ra ts'ɛdi gui 'øthʉ tengutho
øtyø 'yɛc'ɛi nu'ʉ di nɛqui ngue ja xanho yø
nt'ɛc'ɛi. Nu hangu ra n'ʉ thogui, gä sɛti, 'nɛ
guehya yø ja'i ya ngue di tocabi'a ra nho di
yat'Oja ngue di uni.

13-16 A nu'mø ɛna ngue majuani te nne da
manyø ja'i, i ɛxa ntestigo Oja. Nu'mø ya bi
'yɛxa ntestigo Oja ra ja'i p'ʉya, nu rá amigo
yaui, ya hingui sä da 'yɛmbi ngue himma
juani te xifi. A nuna Oja, bi yarpabi n'na
ra hya ra Abraham, pɛ nuna Oja hinjongui
tate ngue nuna. Jananangue rá thuhusɛ bi
nøni, bi xihra Abraham ngue da jasɛ Oja na
ra hya bi ma. Bi 'yɛmbi: "Nugä, majuani
te dí xi'i, mathoguitho ga jap'a'i. Ga øt'e
ngue ɛmmɛi di nxanni basi di m'mʉi", bi
'yɛmbi. Pɛ ra Abraham, himbi xøtrá mmʉi
na ra hya bi xi Oja. Sinoque tø'mi, tø'mi
ngue di nja, asta gue'mø mi 'yɛhra pa ngue
bi nja na te ra hya xi yarpababi Oja ngue
di nja. 17 Oja bi nepe ngue da badi xanho
yø ja'i ngue majuani gä di nja na te bi ma,
hinte di m'mɛdi. Pɛ comma ngue hinjo'o
to da 'yɛxa ntestigo Oja, rá thuhusɛ bi nøni
para ngue da fadi ngue majuani te mma.
18 Nu te gäma hya xicjʉ Oja ngue di nja, i dʉ
xanho ra hya, porque Oja hingui fɛhni. A
nuyá, ya dá äphʉ Oja ngue da yanjʉ. Nu te
ra hya xa mman'Oja, ya dí haxʉ njuani ngue
ra seguro di nja. 19 Ya hindí yobɛni ngue di
tocagahʉ na ra nho di un'Oja. Porque nuna
di nnøxʉ ngue di dʉrca ma n'yomfɛnihʉ
ya, guehna ra Jesucristo bí 'bʉ mahɛts'i
na. 20 Nuna ra Jesús bi yʉrbʉ mahɛts'i
bí 'bʉi. Guehna fäxcahʉ na ngue da zä
gani m'mʉhmʉ p'ʉ bí 'bʉi. I cohi ngue rá
mmäcja Oja para zantho. Di thocra 'bɛfi mi
pɛ ra Melquisedec.

7

1 Nuna ra Melquisedec mará dast'abi p'ʉ
ja ra hnini Salem. 'Nɛ guehna Oja maguesɛ

rá mmäcja na. Guehna ra Melquisedec bi ma bi c'at'ui ra Abraham 'mø mambá pengui ngue bá tapra tunhni yø dast'abi madi nsʉhmi. Mi thɛ p'ʉya, ra Melquisedec bi 'yäp'Oja ngue di japra Abraham. [2] Pɛ ra Abraham, nu'a te gäma cosa bá hap'ʉ ja ra tunhni bá taha, bi hyacra diezmo ngue bi däpra mmäcja Melquisedec. Nuna rá thuhu ra Melquisedec i nne da ma ngue ra dast'abi ngue øtra nho. Ngue bi ndast'abi p'ʉ ja ra hnini Salem, janangue i hutyø ja'i ngue ra dast'abi di hojpabi yø ja'i di nsʉi. [3] Pɛ nuna ra Melquisedec hinha nt'ot'i ngue di mma te'o rá papá, ogue te'o rá mamá. Ni xinguí fadi te'o rá mboxita. Ni xinguí fadi tema pa bá mi, ni xinguí fadi tema pa bi du. Høntho nt'ot'i ngue mará mmäcja. Janangue nuyá, gui nhyɛjpabi rá Ts'ʉnt'ʉ Oja ya, porque nuna guehna ra mmäcja para zantho na.

[4] A nuyá, dami hyacjʉ xandønho ra güɛnda hanja ya ngue mathoguitho bi hnu mansu ra Melquisedec. Porque ra Abraham guehna ra 'yʉ na ngue yø judío, pɛ nu te gäma cosa bá hannbabi yø dast'abi bi dapra tunhni, bi hyacra diezmo ngue bi däpra Melquisedec. [5] A nuya yø mmäcja ngue yø mbom'mɛto ra Leví, di manda ra ley bi 'yotra Moisés ngue nu'a te gäma cosa tinyø ja'i, da gʉmbabi ra diezmo. Madague'a yø mɛni p'ʉ bá fʉdi bá m'mʉhra Abraham, pɛ da gʉmbahma ra diezmo. [6] Conque ra Leví hingrá mɛni ra Melquisedec, pɛ ra Melquisedec bi gʉmbabi ra diezmo ra Abraham nuna ya xi yarpabi Oja ngue di japi. Pɛ ra Melquisedec mahøn'a bi 'yäp'Oja ngue di japra Abraham. [7] Ya fadi xanho hanja ya ngue nu ra ja'i mathoguitho hnu mansu, gue'a äp'Oja ngue di japra ja'i ngue co'a ga hnu mansu. [8] A nuya yø mmäcja 'bʉhya, nu te gäma cosa tinyø ja'i, jʉmbabi ra diezmo yø ja'i. Nu'mø bi du p'ʉya, n'nan'yo ra mmäcja di thojpabi rá 'bɛfi pɛfi. Pɛ nuna ra Melquisedec hindi nɛqui ngue bi guahrá 'bɛfi na. Sinoque nt'ot'i p'ʉ ja ra Macá Libro tengutho 'mø ngue di 'bʉtho. [9] Nu'ʉ yø mmäcja ngue yø judío 'bʉhya, jʉmbabi ra diezmo yø ja'i. Pɛ gätho ya yø mmäcja ya, gue'a ra Leví ra 'yʉ p'ʉ bá fʉdi ngue bá m'mʉhya. A nuna ra Leví, gue'a ra Abraham rá 'yʉ p'ʉ bá fʉdi ngue bá m'mʉhna. Janangue nu'mø mi hyacra diezmo ra Abraham ngue bi däpra Melquisedec, a nuna ra Leví co gätho mi'da yø mmäcja 'bʉhya, ɛntho go ma däpi ra diezmo ra Melquisedec. [10] Porque nu'mø mambá hacra diezmo ra Abraham ngue bi däpra mmäcja Melquisedec, tengutho 'mø ngue bi gurpabi yø diezmo'ʉ yø mbom'mɛto bi m'mʉ'a m'mɛfa.

[11] Nuya yø mmäcja ya, di japa nts'ɛdi yø judío ngue da dɛnna ley bi 'yotra Moisés. Ɛmbi ngue di siguetho tengutho bá øtra mmäcja Aarón. Pɛ nuna ra ley sihyø judío ngue di cumple ya, ya hin'yʉ rá ts'ɛdi na ngue da zä di nhojpaui Oja yø ja'i na. Porque jatho ngue ma'da'yo man'na ra mmäcja di m'mʉi, pɛ hinda dɛntho'a te mi øtra mmäcja Aarón. Sinoque di thocra 'bɛfi mi pɛhra mmäcja Melquisedec. [12] A nuyá, ngue ya bi ma mapädi yø mmäcja ya, xquet'a jatho ngue 'nɛhra ley di mpähya. [13] Nuna ra 'da'yo mmäcja mmamp'ʉ ja ra Macá Libro ngue di m'mʉhya, guehna ra Jesucristo na. Pɛ nuna ra Jesús, hingrá mɛni ra Leví, sinoque rá mɛni ra Judá. 'Nɛ nuya yø mɛni ra Judá, hinjam'mø to xi bøni ngue dra mmäcja ya. [14] Ya fadi xanho ngue nuna ra Hmu Jesús, ra mɛni na ngue ra Judá. Pɛ nu'mø mambá ɛxyø mmäcja ra Moisés, nuya yø mɛni ra Judá hinte bi ma ngue di nja yø 'bɛfi ngue di mmäcja ya.

---

[15] Ja di nɛqui ua xanho ya ngue ma'da'yo man'na ra mmäcja di m'mʉi ngue di tocra 'bɛfi mi pɛhra mmäcja Melquisedec. [16] Nuna ra ley ga 'yo yø judío ngue i mma to di mmäcja, hinga guehna ra ley bi 'yɛxra Jesucristo na ngue di mmäcja na. Sinoque bi mmäcja na ra Jesucristo porque jasɛ rá ts'ɛdi ngue di m'mʉi para zantho. [17] Porque guesɛ Oja bi 'yɛxna ra mmäcja na ngue bi 'yɛmbi: "Gue'e grá mmäcja para zantho ya. Gui thocra 'bɛfi mi pɛhra mmäcja Melquisedec", bi 'yɛmbi. [18] Porque ya bi zɛp'ʉ rá ts'ɛdi na ra ley madi manda yø hya mani n'yo yø ja'i m'mɛt'o ya. Ya hin'yʉ rá ts'ɛdi ra ley ngue da yanyø ja'i. [19] Nuna ra ley bi 'yotra Moisés, hinjonni ja'i xta nzä xtí hojpabi. Pɛ ja man'na ra hya ya ngue man'na tate ja rá ts'ɛdi, porque guehna di nhojpaui Oja yø ja'i na.

[20] Guesɛ Oja bi yat'i ngue di mmäcja na ra Jesucristo. [21] Gätho mi'da yø mmäcja da thotyø 'bɛfi pɛfi ngue yø mmäcja. Pɛ nuna ra Jesucristo hønsɛ na ngue Oja ya

xi yat'i te gämą hyą nt'ot'i p'ʉ ja rą Mącą Libro ngue Ojągä, mąjuąni te dí xi'i. Nuną rą hyą dí xi'i, hinjondą zä di pädi. A nuyá, gue'e grá mmäcją para zątho ya. Gui thocrą 'bɛfi mi pɛhrą mmäcją Melquisedec", bi 'yɛmbi. 22 Jąnąngue nuną rą Jesús, mą dątho ja rá ts'ɛdi ną rą cohi bi nja 'mø mi t'ɛts'i ngue'ą rá ts'ɛdi'ą rą cohi mi ja m'mɛt'o.

23 Nu mi'da yø mmäcją xą m'mʉi, gä xą ndu. Nu'mø bi du p'ʉya, n'nan'yo to di thojpąbi yø 'bɛfi. A nuyá, mąndønngu dyø mmäcją xą m'mʉi, pɛ gä xą thogui. 24 Pɛ nuną rą Jesús, ya hindą du ną. Nu'ą te rá 'bɛfi pɛfi ngue rą mmäcją, ya hinjąm'mø dą thogui, porque ya hinjondi ponnbi. 25 Jąnąngue nuya yø ją'i ya o rá 'yɛ Oją ya ngue bi 'yɛc'ɛi rą Jesús, ya hindi m'mɛhyø te. Porque nuną rą Jesús ya rá 'bɛfitho'ą ngue rą mmäcją para zątho p'ʉ ha 'bʉ Oją ngue dą mäxyø ją'i nuya ɛc'ɛi.

26 Nuną rą Jesús, guehną rą 'bɛt'o mmäcją mą dątho ngue nmi homhmʉ ną. Hangu rą pa gä rą nho øt'e. Hin'yʉ rá ts'oqui. Hinjąm'mø ngue di nnu mąnho yø ts'oqui øtyø ją'i. A nup'ʉ mąhɛts'i bí 'bʉhya, mą dątho ngue bi hnu mąnsu ya. 27 A nuya yø judío ngue yø 'bɛt'o mmäcją, n'na pa ngu n'na pa ørpąbi rą 'bøt'e Oją ngue yø ts'oquisɛ. M'mɛfa p'ʉya, ja dą 'yøtrą 'bøt'e ngue di nhohyø ts'oqui mi'da yø ją'i. Pɛ nuną rą Jesús høndą n'na ndi bi ndäsɛ ngue bi tho, para zątho bi nøpą 'bøt'e yø ją'i. 28 A nuną rą ley bi 'yotrą Moisés, nuya yø ją'i ɛts'i ngue drą 'bɛt'o mmäcją, ja yø ts'oqui yø ją'i. M'mɛfa nguehną rą ley ną, guesɛ Oją cohi ntestigo ną rą hyą bi mą ngue rá Ts'ʉnt'ʉsɛ bi 'yɛts'i ngue para zątho rą m'mɛt'o mmäcją. Mądits'ʉ te dądi 'bɛdi, para zątho øt'e xąnho'ą te rá 'bɛfi.

8

1 Nuną rą hyą mą dątho ja ts'ɛdi ngue guí pąhmʉ ya, guehną rą hyą ngue rą Jesucristo di nnøpą 'bɛt'o mmäcją hʉ nąya. 'Nɛ ya bí hup'ʉ mąhɛts'i ha bí ja rá n'yɛi Oją ną. 2 Nup'ʉ mąhɛts'i bí 'bʉ Oją, bí ja rá 'bɛfi ngue rą 'bɛt'o mmäcją. Hinga guecua ja yø nija bi hocyø ją'i øtrą 'bɛfi ngue rą 'bɛt'o mmäcją ną.

3 Nu'ą rá 'bɛfi ja yø 'bɛt'o mmäcją, t'ɛts'i ngue dą 'yørpąbi rą 'bøt'e Oją. Jąnąngue rą Jesucristo xquet'ą mi jatho ngue bi 'yørpąbi rą 'bøt'e Oją. 4 Pɛ hinga guecua ja rą ximhäi 'bʉhrą Jesús. Nu'mø ngue ja di 'bʉcua, ya hinguí sä dą t'ɛmbi ngue rą 'bɛt'o mmäcją 'mø, porque yø 'bɛt'o mmäcją 'bʉcua ja rą ximhäi, di sigue øtho yø 'bøt'e di mąnda rą ley bi 'yotrą Moisés. 5 Pɛ nu'ą te yø 'bɛfi yø mmäcją 'bʉcua ja rą ximhäi, høntho øt'e tengutho rą forma bi ja mąhɛts'i. Porque nu'mø mi nyąui Oją rą Moisés, bi 'yɛmbi: "Dąmi bɛni xąnho te rą forma dá ut'ą'i p'ʉ ja rą t'øhø dá nyąui, dą ngu'ą rą forma rą nija gui hocya", bi 'yɛmbi. 6 A nujʉ ya, ngue mą 'bɛt'o mmäcją hʉ ną rą Jesucristo, tąte xąndø nzaqui rá 'bɛfi pɛfi ngue'ą rą 'bɛfi pɛhyø mmäcją ua ja rą häi. Porque xąndønho rą 'da'yo cohi bi hoqui ngue'ą rą nyogui cohi mi ja m'mɛt'o. Nuną rą 'da'yo cohi bi nja ya, mąthoguitho xąndønho rą hyą di yąt'Oją ngue di nja.

7 Nu'ą rą cohi mi ja m'mɛt'o, hinjonni ją'i bi bøni ngue xtą 'yøt'e te bi mąnda Oją. Jąnąngue Oją bi hyoni ha di japi ngue mą'da'yo mąn'na rą cohi bi nja. 8 I nnu Oją ngue hinguí øtyø ją'i'ą rą hyą di mąnda. Jąnąngue mmąnną Mącą Libro ngue Oją bi 'yɛną: "Dą 'yɛhrą pa ngue nuya yø judío ngue yø mmɛngu Israel conyø mmɛngu Judea, mą'da'yo mąn'na rą cohi gą cohme. 9 N'nan'yo mąn'na rą cohi di nja. Ya hindą ngu'ą tengutho rą cohi dá co'be'ʉ yø nyogui ją'i 'mø yø pa dąmbá jʉjpʉ ja rą häi Egipto. Porque nuną rą hyą dá co'be yø ją'i ngue xtą 'yøt'e, himbi 'yøt'e. Jąnąngue dá hɛcäp'ʉ yø ją'i. 10 Bá ɛp'ʉ rą pa di nja ną rą cohi dí mmą ngue gą co'be yø ją'i Israel. Nu'mø ya bi nja ną rą hyą ną, gą japyø ją'i ngue dą dinyø mmʉi hanja ną rą hyą dądi mąnda, di nja mpähä yø ją'i dą 'yøtya yø hyą dądi 'bɛpi dą 'yøt'e. Nugä p'ʉya, gueque drá Ojągä ya yø ją'i ya. Nuya p'ʉya, guehya mą ją'i ya. 11 Di ngüɛ di nnoho, gä dą bądi te'ogui. Ya himmą hyoni ngue ja dą xännbąbi yø mmic'ɛiui ogue yø cu ja dą xännbi te'ogui. Porque 'da di bątyø ją'i te'ogui. 12 Nu'ą rą nts'o xą 'yøtyø ją'i, gą punnbąbi. Ya hinni mantho gą mbɛnnbąbi yø ts'oqui xą 'yøtyø ją'i", bi 'yɛn'Oją. 13 A nuyá, Oją i mmą ngue mą'da'yo mąn'na rą cohi di nja. Nu'ą rą nyogui cohi mi ja m'mɛt'o, di nɛqui xąnho

ngue ya bi thogui, porque ma̱'da'yo ma̱n'na
ra̱ cohi di̱ nja. Nu̱na̱ ra̱ nyogui cohi mi̱ ja, ya
bi zɛp'ʉ na̱.

9

1 Nu̱'a̱ ra̱ nyogui cohi mi̱ ja m'mɛt'o,
xa̱ndøngu̱ yø hya̱ nt'ot'i ngue ha di da̱nne
Oja̱ yø ja̱'i̱. Pɛ nu̱p'ʉ mi̱ øtyø nda̱nne yø
ja̱'i̱, gue'a̱ ra̱ nija̱ ja ua ja ra̱ xi̱mhäi. 2 Nu̱'a̱
ra̱ nija̱ mi̱ ja ua ja ra̱ xi̱mhäi, mi̱ ja yoho yø
cuarto. Nu̱'a̱ rá̱ mʉdi ra̱ cuarto gui̱ nhu̱ti̱
ngue ra̱ xɛqui xa̱ ndʉxqui. Nu̱p'ʉ mbo ra̱
cuarto, jap'ʉ ra̱ mfoxiyo. 'Nɛ̱ jap'ʉ ra̱ mɛ̱xa
hapʉ t'ʉspa̱bi̱ yø thu̱hmɛ̱ Oja̱ ngue da̱ nu̱.
3 Nu̱'a̱ ma̱n'na ra̱ cuarto brá̱ ja mbo, nu̱p'ʉ
ja ra̱ goxthi, zʉp'ʉ ra̱ u̱lu ngue nnøpa̱ ju̱t'i̱
ra̱ goxthi. Nu̱p'ʉ mbo p'ʉya, gue'a̱ ra̱ xɛqui
ma̱thoguitho xa̱ ndʉxqui. 4 Brá̱ jap'ʉ n'na ra̱
altar ngue ra̱ oro, ja zøp'ʉ ra̱ bopo. 'Nɛ̱ jap'ʉ
n'na ra̱ huada ngue gä ra̱ oro ma̱xøts'e,
guehna̱ ra̱ huada m'mɛts'i ra̱ nyogui cohi
mi̱ ja m'mɛt'o na̱ya. Nu̱p'ʉ mbo ra̱ huada,
op'ʉ n'na ra̱ ts'øye ngue gä ra̱ oro, ja op'ʉ
ra̱ thu̱hmɛ̱ ni̱ hu̱ ngue ra̱ maná. Da̱ guehrá̱
tøhø ra̱ Aarón nu̱na̱ bi 'doqui, ja op'ʉ ja ra̱
huada na̱. 'Nɛ̱ ja cʉp'ʉ ja ra̱ huada'ʉ yø
xindo nt'ot'i rá̱ ley Oja̱, ngue ra̱ nyogui cohi
mi̱ ja m'mɛt'o. 5 Nu̱p'ʉ ma̱xøts'e ra̱ huada,
'da'a̱ n'na nguadi yø hyo ra̱ huada ma̱hoqui
yoho yø anxɛ di̱ nzøtyø zahua p'ʉ ma̱xøts'e
ra̱ huada. Porque nu̱p'ʉ ma̱xøts'e ra̱ huada
ja m'møt'e p'ʉ ra̱ ji gui̱ nhohyø ts'oqui yø
ja̱'i̱. Pɛ nu̱yá, hi̱ngui̱ ja ngue 'bexca̱ xi'a̱hʉ
hanja na̱ ra̱ hya̱ na̱ya.

6 Guehna̱ ra̱ forma mi̱ jap'ʉ ja ra̱ nija̱
m'mɛt'o na̱ya. A nu̱'a̱ rá̱ mʉdi ra̱ cuarto,
n'na pa ngu̱ n'na pa cʉtyø mmäcja̱ ngue
øt'a̱ te yø 'bɛfi i ja. 7 Pɛ nu̱'a̱ rá̱ yoho ra̱
cuarto brá̱ ja mbo ngue ma̱thoguitho xa̱
ndʉxqui, høndra̱ 'bɛt'o mmäcja̱ ja ra̱ nt'ɛ̱di̱
ngue cʉrbʉ. 'Nɛ̱ høndа̱ n'na ndi̱ n'na jɛya
i sä ngue da̱ yʉt'a̱mbo. Nu̱'mø bi yʉt'a̱mbo
p'ʉya, ni̱ dɛ ra̱ ji da̱ pøt'e ngue di hocsɛ rá̱
ts'oqui, nɛ̱ xquet'a̱ ni̱ dɛ ra̱ ji da̱ pøt'e ngue
di̱ nhohyø ts'oqui mi̱'da yø ja̱'i̱. 8 Nu̱ya yø
hya̱ ja uaya, ra̱ Espíritu Santo nnepe ngue
ga̱ pa̱hmʉ hanja na̱ ra̱ hya̱ ngue ra̱ yogui
cohi mi̱ ja m'mɛt'o. Mɛ̱nte yø tiempo ngue
øtyø nda̱nne yø mmäcja̱ p'ʉ rá̱ mʉdi ra̱
cuarto, ya hi̱n'yʉ ra̱ nt'ɛ̱di̱ to da̱ tho'a̱mbo
ra̱ cuarto nu̱na̱ ma̱thoguitho xa̱ ndʉxqui.
9 Nu̱ya yø hya̱ ya, di̱ nɛ̱qui̱ xa̱nho ngue nu̱ya
yø 'bøt'e ørpa̱bi̱ Oja̱ yø mmäcja̱, hi̱n'yʉ rá̱
ts'ɛdi ngue da̱ hyät'i da̱ hya̱jpa̱ ra̱ nts'o ja yø
mmʉi yø ja̱'i̱. 10 Nu̱ya yø hya̱ mi̱ ja m'mɛt'o,
gue'a̱ ngue da̱ huantho yø cosa da̱ zi yø ja̱'i̱,
i xihyø ja̱'i̱ tema̱ forma di̱ mpet'e para ngue
da̱ zä da̱ da̱nne Oja̱. Pɛ gätho ya yø hya̱ ya,
bi̱ nja rá̱ ts'ɛdi te mi̱ øtyø ja'i̱ mɛ̱nte tobe
hi̱nma̱ni̱ nja ra̱ 'da'yo cohi bi 'yøt'ui Oja̱ yø
ja̱'i̱.

11 Pɛ nu̱yá, ya bá̱ ɛ̱hra̱ Cristo nu̱na̱ bi gohi
ngue ma̱ 'bɛt'o mmäcja̱hʉ ya. 'Nɛ̱ guehna̱
bá̱ ha̱nga̱hʉ ra̱ nho mi̱ ja ngue di̱ nja na̱ya.
Nu̱p'ʉ ja ra̱ nija̱ di̱ mpɛhra̱ Cristo ngue
ra̱ 'bɛt'o mmäcja̱ ya, ta̱te ngue xa̱ndønho.
Hi̱nga̱ ngu̱ ra̱ nija̱ ja ua ja ra̱ häi ngue ra̱
ja̱'i̱ bi hoqui. 12 Ra̱ Cristo bi yʉrbʉ ja ra̱
xɛqui ma̱thoguitho xa̱ ndʉxqui. Pɛ rá̱ jisɛ
ra̱ Cristo ní̱ hya̱ ngue da̱ pøt'e. Ya hi̱ngra̱ ji
ra̱ nda̱ni̱ ogue rá̱ ji ra̱ chivo ní̱ hya̱ ngue da̱
pøt'e, tengu̱tho øtyø mmäcja̱ ua ja ra̱ häi.
'Nɛ̱ ya hi̱nga̱ xøxtí yʉtho ya, sinoque n'na
ndi̱tho bi yʉt'i para za̱ntho ngue bi ya̱njʉ.
13 Nu̱'a̱ rá̱ ji ra̱ nda̱ni̱, ogue rá̱ ji ra̱ chivo,
ogue rá̱ 'bospi ra̱ ngøndа̱ni̱ zøp'ʉ ja ra̱
altar, nu̱'mø bi̱ njapyø ja̱'i̱ nu̱ya t'ɛ̱mbi̱ ngue
n'youi ra̱ ts'oqui yø do'yo, ya di̱ nhohrá̱
do'yo ra̱ ja̱'i̱. 14 Goma̱ guehrá̱ ji ra̱ Cristo
ngue ma̱ da̱tho ja rá̱ ts'ɛdi ya. Porque guesɛ
ra̱ Espíritu Santo nu̱na̱ 'bʉi para za̱ntho bi
ha̱tra̱ ts'ɛdi ra̱ Cristo bi̱ ndäsɛ ngue da̱ tho
ngue bi̱ nøpa̱ 'bøt'e Oja̱. Conque ra̱ Cristo,
hi̱n'yʉ rá̱ ts'oqui. Pɛ bi̱ männá ji ngue bi
hoga̱ ma̱ ts'oquihʉ, mi̱ ja ngue xcа̱́ mähä ra̱
castigo. Pɛ nu̱yá, nu̱na̱ ma̱jua̱ni̱ ngue Oja̱ i
'bʉi, ya säp'ʉ ga̱ ha̱ ra̱ ts'ɛdi ga̱ tha̱nnehʉ
na̱ya.

15 Gue'a̱ ra̱ hya̱'a̱ ya, ngue ra̱ Jesucristo
go bi hocra̱ 'da'yo cohi ja na̱ya. Ja̱na̱ngue
nu̱ya yø ja̱'i̱ nzon'na̱ Oja̱ ya ngue da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱
ra̱ Cristo, nu̱'a̱ ra̱ nho xa̱ ya̱rpa̱bi̱ Oja̱ yø ja̱'i̱
ngue di u̱nni̱ para za̱ntho, go di tocabi ya
to nzofo. Porque ra̱ Jesucristo gue'a̱ i du̱'a̱
ngue bi hoga̱ ma̱ ts'oquihʉ xa̱ nja mɛ̱nte bi̱
nja rá̱ ts'ɛdi ra̱ ley mi̱ ja m'mɛt'o.

16 Ya guí̱ nnu̱hʉ ngue nu̱'mø bi̱ nanga̱ n'na
ra̱ sʉcua̱ hapʉ di consta'a̱ te ja ngue di̱ nja
m'mɛfa, nu̱'mø bi du̱'a̱ to bi hocra̱ sʉcua̱,
nu̱'a̱ ra̱ sʉcua̱ bi xots'i. Nu̱na̱ ra̱ hya̱ bi zohra̱
du̱, i ja rá̱ ts'ɛdi ra̱ hya̱ m'mɛfa. 17 Pɛ mɛ̱nte
ngue 'bʉtra̱ ja̱'i̱ bi xoxra̱ sʉcua̱, tobe hi̱n'yʉ
rá̱ ts'ɛdi ra̱ sʉcua̱. A nu̱'mø bi du̱'a̱ to bi

xoxra sʉcua, gue'mø ja rá ts'ɛdi ra sʉcua
'mø. 18 I njarbʉtho na ra nyogui cohi mi
ja m'mɛt'o ya. Nu'mø bi tho yø mbo'øni
ngue da 'bøt'e, ya ja rá ts'ɛdi ra ley. 19 Nu ra
Moisés, mi juadi bi xihyø ja'i na te gäma hya
di manda ra ley, bi gaca n'na nt'o ra isopo,
i n'youi ra xidɛ'yo xa nthɛni. Nup'ʉ ja rá
ji yø ndani 'nɛhyø chivo, bi japra dehe, ja
bi dímbʉ ra t'o. Nu'a ra ji p'ʉya, bi naspabi
p'ʉ ja ra Libro ngue ra ley, xquet'a bi japra ji
gätho yø ja'i. 20 Bi 'yɛmbyø ja'i p'ʉya: "Nuyá,
gá cohmʉ ra cohi Oja ya, ya bi xi'ahʉ tema
hya ja ngue gdí n'yohʉ. Nuna ra ji jaua ya,
guehna di hatra ts'ɛdi ra hya bi xi'ahʉ Oja
naya", bi 'yɛmbi. 21 Ra Moisés bi naspabi ra
ji p'ʉ ja ra nija 'nɛ bi naspabi ra ji te gäma
cosa ja mbonnija. 22 Nt'ot'i p'ʉ ja ra ley ngue
rá ji yø zu'ɛ i tho, nup'ʉ ha pɛ ra ji, ya co
mmanho. Pɛ mɛnte hinte ho ra ja'i ngue da
'yøtra 'bøt'e, hin'yʉ rá mpunnbi ra ts'oqui.

---

23 Nuua ja ra ximhäi, para ngue da gom-
manho yø cosa i ja, mama hyonitho rá ji
yø zu'ɛ mi tho ngue ra 'bøt'e, ngue majapi
yø cosa. Pɛ nup'ʉ mahɛts'i ya, xquet'a bí
jap'ʉ ra 'bøt'e ngue ma datho ja rá ts'ɛdi.
24 Jananngue ra Cristo ya hinga guehra nija
ja ua ja ra häi bi hocyø ja'i ja rá 'bɛfi
ngue ra mmäcja ya. Porque ra nija ja ua
ja ra ximhäi, høntho uhra forma te bí ja
mahɛts'i. Ra Cristo p'ʉya, ya bi yʉrbʉ
mahɛts'i bí 'bʉ Oja ngue da mäxcahʉ. 25 A
nuna ra 'bɛt'o mmäcja ua ja ra häi, nup'ʉ
ja ra cuarto mathoguitho xa ndʉxqui, njɛya
njɛya cʉt'ambo ra mmäcja ngue bi pørpabi
rá ji yø zu'ɛ i tho, ya hingrá jisɛ bi pøt'e.
Pɛ ra Cristo hinga xøxtí dutho ngue hønda
gohi ngue ra 'bøt'e. 26 Nu'mø da ngu'a
ngue xøxtí dutho, asta gue'mø mamba fʉ'a
nximhäi xtabá ts'ännbi ngue xøxti dutho
'mø. Pɛ nuna te bi nja ya, nu'mø ni ma da
gaxyø pa, ra Cristo bi zøcua, 'nɛ bi ndäsɛ
ngue da tho. Pɛ n'na nditho bi du para
zantho, da gohi ngue ra 'bøt'e. Bi gurpi
gätho yø ts'oqui yø ja'i. 27 A nuyá, nu hangu
yø ja'i 'bʉi, gätho ja ngue da du, pɛ hønda
n'na ndi da du. M'mɛfa p'ʉya da hyaspabi
ra güɛnda Oja te xa n'yo yø ja'i. 28 Njarbʉtho
ra Cristo ya, n'na ndithо bi du, bi gohi ngue
ra 'bøt'e. Mandongu dyø ja'i bi hojpabi yø
ts'oqui. A nuyá, mahønda ɛp'ʉ ya, pɛ ya
hindi 'yɛhɛ ngue da gurpabi yø ts'oqui yø
ja'i ya, sinoque di 'yɛhɛ ngue da yanyø ja'i
nuya tø'mi ngue da ɛp'ʉ.

10

1 Nuna ra Moisés bi 'yotra ley da n'yo yø
judío. Pɛ nuna ra ley bi 'yot'i, tengutho
'mø ngue drá xahatho na te ra nho ja ngue
di nja m'mɛfa. Porque conna ley, himbi
nɛqui xanho hanja na ra hya di nja m'mɛfa.
Nuya yø ja'i mi thanne Oja, mi øtyø 'bøt'e
di manda ra ley. Pɛ nuna ra 'bøt'e øtyø
ja'i, hinxma ma hajpabi yø ts'oqui yø ja'i
na, porque njɛya njɛya øtho ra 'bøt'e yø
ja'i mahøn'a. 2 Nu'mø ngue da gue'a di
nhohrá ts'oqui ra ja'i'a, ngue da 'yøt'e te
gäma hya di manda ra ley, ya hinni mantho
ngue da 'yøtyø 'bøt'e yø ja'i 'mø. Porque
nu ra ja'i øtra 'bøt'e, n'na ndithо 'mø ɛna
ngue di hocrá ts'oqui, ya hingui nne ngue
nimantho da du rá mmʉi ra ja'i da 'yɛna
ngue ja rá ts'oqui. 3 Ja di nɛqui p'ʉya ngue
nuya yø ja'i njɛya njɛya øtho yø 'bøt'e, i
sodyø mmʉi ngue jadyø ts'oqui. 4 Nu rá ji ra
ndani ogue ra chivo 'mø bi tho, hinjam'mø
da zä da hyajpa yø ts'oqui yø ja'i.

5 Jananngue ra Cristo, nu'mø ya ja ngue
da ɛcua ja ra ximhäi, ɛnna hya bi xi Oja:
"Nu'ʉ yø zu'ɛ ho yø ja'i ngue pøt'e, hinguí
nnu manho ngue gue'a di hocyø ts'oqui yø
ja'i'a. Sinoque guá sänni ngue bá nja ma
do'yo ngue guehna da gohi ngue ra 'bøt'e
na. 6 Nu'ʉ yø zu'ɛ ho yø ja'i ngue øt'a'i ra
'bøt'e, 'nɛ uhyø ngø, zøp'ʉ ja ra altar ngue
di hocyø ts'oqui yø ja'i, ya hinga gue'a guí
nnu manho'a ya. 7 Jananngue dí ɛngä p'ʉya:
Dí 'bʉcä ua ya ma Oja'i. Ga øt'ä'a te guí nnu
manho. Tengutho ra hya nt'ot'i p'ʉ ja ra
Maca Libro te ja ngue ga thogui, gue'a di
nja'a ya", bi 'yɛna.

8 Rá mʉdi bi xi Oja ra Cristo, bi 'yɛmbi
ngue i patho ngue Oja hingui nnu manho'ʉ
yø zu'ɛ ho yø ja'i ngue ørpabi ra 'bøt'e ngue
di hocyø ts'oqui yø ja'i. Ni xinga gue'ʉ
yø zu'ɛ ho yø ja'i ngue uhyø ngø p'ʉ ja ra
altar ngue di nnu manho Oja. Madague'a
ngue nt'ot'i p'ʉ ja ra ley'a te gä øtyø ja'i,
pɛ ngutho hingui nnu manho Oja te øtyø
ja'i. 9 Pɛ ra Cristo mahømbi xi Oja, bi 'yɛmbi:
"Dí 'bʉcä ua ya ma Oja'i. Ga øt'ä'a te guí
nnu manho", bi 'yɛmbi. Ja di nɛqui ua ya
ngue ya bi zɛp'ʉ'ʉ yø 'bøt'e mi øtyø ja'i,
go da zɛ'a te bi 'yøtra Cristo bi gohi ngue

ra 'bøt'e. 10 Porque ra Jesucristo bi 'yøt'e
te nnu manho Oja. Pɛ n'na ndi̱tho bi du,
bi gohi ngue rá 'bøt'e Oja. Para zantho bi
hojpabi yø ts'oqui yø ja'i.
11 Pɛ nu'ʉ yø mmäcja ngue yø judío, n'na
pa ngu n'na pa di siguetho hodyø zu'ɛ ngue
ørpabi ra 'bøt'e Oja. Pɛ nuya yø 'bøt'e øtyø
ja'i, hinjam'mø da zä ngue da hyacra ts'oqui
ya. 12 A nuna ra Jesucristo, hønda n'na ndi
bi du, para zantho bi gohi ngue ra 'bøt'e.
'Nɛ ya bí hup'ʉ ja rá n'yɛi Oja ya. 13 A nup'ʉ
bí 'bʉhya, tømtho ngue da dapi gätho yø
nsʉiui. 14 Ja di nɛqui ua ya ngue n'na ndi̱tho
bi du, para zantho bi gohi ngue ra 'bøt'e
ngue di punnbabi yø ts'oqui yø ja'i.
15 Ya dí pahmʉ ngue majuani na ra hya na,
porque ngu'a mmanna Espíritu Santo p'ʉ ja
ra Maca Libro ngue ɛna: 16 "Bá ɛp'ʉ ra pa di
nja na ra cohi dí mma ngue ga cocä'be yø
ja'i Israel. Nugä p'ʉya, ga japyø ja'i ngue da
dinyø mmʉi hanja na ra hya dadi manda,
di nja mpähä yø ja'i da 'yøtya yø hya dadi
'bɛpi da 'yøt'e", ɛn'Oja. 17 Mahøn'a ɛmp'ʉya:
"Ya hinni mantho ga mbɛnnbabi yø ts'oqui
xa 'yøtyø ja'i", bi 'yɛna. 18 Janangue nuyá,
Oja ya bi punnga ma ts'oquihʉ. Ya himma
hyoni ngue ra 'bøt'e ga ørpahʉ Oja ya ngue
di hoga ma ts'oquihʉ.

---

19 A nuua ja ra ximhäi, nup'ʉ ja ra xɛqui
mathoguitho xa ndʉxqui, høndra 'bɛt'o
mmäcja mi sä da yʉt'i. Pɛ nuya ma zi
cu'ahʉ, gä da zä ga thohmʉ p'ʉ ja rá hmi
rá dä Oja ya. Porque guesɛ ra Jesucristo
bi du ngue bi hoga ma ts'oquihʉ. 20 Mi
zä mi du ra Jesucristo, bi xocra jut'i nu'a
mi jurpʉ ha 'bʉ Oja. Bi xogahʉ ra 'yu
ngue da zä ga thohmʉ p'ʉ 'bʉ Oja. 21 Nuna
ra Jesucristo di nnøpa 'bɛt'o mmäcjahʉ
ya, guehna fäxcahʉ p'ʉ ha 'bʉ Oja naya.
22 Jananguе ma ga cuathʉ p'ʉ ha 'bʉ Oja
ya. Ga thanne co gätho ma mmʉihʉ, hin-
jam'mø ga nyobɛnihʉ na ma nt'ɛc'ɛihʉ i
ja. Nu'a ma ts'o n'yomfɛnihʉ mi ja, ya bi
'beque. Da guehma do'yohʉ, bi meque para
ngue da zä ga thohmʉ p'ʉ 'bʉ Oja. 23 Ma
ga ha ra ts'ɛdi ga ɛc'ɛihʉ ngue di nja ya
yø hya dí tømhmʉ di nja. Porque nuya
yø hya xa yat'Oja ngue di nja, di njahma.
24 Xquet'a ma ga honi ha gdá nhyathʉ ra
ts'ɛdi ngue man'na gdá mahma mmic'ɛi
n'na ngu n'najʉ. 'Nɛ ga ha ra ts'ɛdi ga
øthʉ ra nho. 25 I 'bʉhyø 'yɛc'ɛi ngue ya
hingui pap'ʉ ha di mpɛti yø mmi'yɛc'ɛiui
ya. Pɛ hingui ja ngue ga tɛnthohʉ'a te øt'ʉ,
sinoque ma ga mmähä p'ʉ ha di mpɛti yø
'yɛc'ɛi, ga nhyatra ts'ɛdi n'na ngu n'najʉ.
I ja ts'ɛditho ngue gue'a ga øthʉ'a, porque
ya guí nnuhʉ, man'na ni guatyø pa ngue da
ɛp'ʉ ma Hmuhʉ Jesucristo.
26 Pɛ nu ra ja'i ngue ya padi ndana ra
hya majuani, 'nɛ sänni ngue ya di m'mʉ'a
ngue ra nts'o da 'yøt'e, m'mɛfa ya hin'yʉ ra
'bøt'e di nhohrá ts'oqui da 'yøt'e. 27 Sinoque
høndra ndate sibi di danzø da japyø nsʉiui
Oja 'mø bi hyaspa ra güɛnda, gue'a tø'mi di
nthɛui'a. 28 Conque ra ley bi 'yotra Moisés,
nu'mø to mi fɛstho'a te ra hya mmamp'ʉ
ja ra ley, co yoho hyu yø testigo da hyørpa
ra hya, ya hinjondi huɛqui, sinoque da tho.
29 A xiya 'mø, ¿hague ngu ganguu ra castigo
da thogui te'o fɛspatho te mmannа́ Ts'ʉnt'ʉ
Oja, da 'yɛmbi ngue hinte ni bøntho ngue
bi du rá Ts'ʉnt'ʉ Oja? Conque gue'a i du'a
ngue bi hocra 'da'yo cohi, bi hyajpa ra nts'o
yø ja'i. Pɛ yø ja'i, nu'a rá mate ra Espíritu
Santo nne di uni, i thenma hyathobi. 30 Pɛ
ya dí pahmʉ te da 'yøt'Oja. Porque bi 'yɛna:
"Nugä go ni 'yɛhma xi ga jagä ra castigo.
Go ga jut'ä'a te øtyø ja'i", bi 'yɛna. 'Nɛ bi
man'Oja ngue da hyaspa ra güɛnda'ʉ yø ja'i
ya o rá 'yɛ. 31 Nuna Oja majuani ngue 'bʉi,
nu te'o da japra castigo, ra ndussutho te da
thogui.

---

32 Dami bɛmhmʉ yø pa xa thogui, nu'mø
rá ts'ʉtho xqui 'yɛc'ɛihʉ ra hya ya. Matho-
guitho gá sähʉ ra n'ʉ ngue bi zʉ'ahʉ yø
ja'i. Pɛ gá hyät'i gá sɛti te bi 'yøt'ahʉ
yø ja'i. 33 Bi nja yø pa ngue bi mpɛti yø
ja'i ngue thenma hya'ahʉ, 'nɛ bi ʉn'ahʉ.
Mi'da ni mmi'yɛc'ɛihʉ p'ʉya gui hɛthohʉ
ha gui ʉnyø ja'i, pɛ hingá sutho gui 'yøt'e
ngue ni amigohʉ'ʉ to ma'ʉni. 34 Nu'ʉ yø
'yɛc'ɛi bi ma fädi, gá fäts'i ngue gá unhnʉ
te honi. Nu'mø bi fɛ'a te guí pɛshʉ, asta
ja'ahʉ mpähä, porque guí pahmʉ ngue ma
datho di muui na ra nho gui nthɛhʉ p'ʉ
mahɛts'i, 'nɛ para zantho i ja na. 35 Dami
hyahʉ zammʉi ngue gui sigue da nguт'a gui
'yøthʉ yø pa di map'ʉ. Porque xandøngu
ra njut'i bí ja mahɛts'i. 36 Hønt'a ja ngue gui
'yøthʉ ya, dami sɛti te gä ra n'ʉ gui thohmʉ.
Dami ja ndummʉi gui 'yørpahʉ rá pähä Oja,

n'namhma ngue di toca'ahʉ na ra hya xa yat'Oja ngue di nja. [37] Porque nt'ot'i p'ʉ ja ra Maca Libro na ra hya bi man'Oja ngue ɛna: "Ya himma 'ya'atho yø pa ya, ngue da ɛp'ʉ'a ja ngue da ɛhɛ. Ya hinni mantho da hmanya ngue di 'bɛtyø pa. [38] Nu ra ja'i bi nhohrá ts'oqui, di nyanna te ngue bi 'yɛc'ɛigui. Pɛ nu ra ja'i hɛp'ʉ ma hya, ya hindí nnu manho te øt'e". [39] Ague ma zi cu'ahʉ, hinga hɛhmʉ p'ʉ Oja, porque yø ja'i hɛp'ʉ Oja, gue'ʉ di m'mɛ'ʉ. Pɛ nujʉ, ngue dá ɛc'ɛihʉ Oja, ya di nyanma tehʉ.

11

[1] Nu ra ja'i ɛc'ɛi ngue majuani te mman'Oja, guehna ra ja'i haxa njuani ngue di nja'a te tø'mi di nja. Pɛ di segura ngue majuani di nja, madague'a ngue tobe hingui nnu te 'bɛ'a ja ngue di nja. [2] Nuna Oja, bi nu manho 'da yø nyogui ja'i xa m'mʉhma njam'mø porque bi 'yɛc'ɛi ngue majuani te mman'Oja.

[3] A nuyá, ngue dí ɛc'ɛihʉ ngue majuani te mman'Oja ya, ya dí pahmʉ xanho ya ngue Oja høntho bi ma ngue di nja ra ximhäi, 'bexpi nja. Nu'a te gä dí nnuhʉ ngue ja ya, Oja bi hoqui. Porque ma m'mɛt'o hin tema cosa mí ja.

[4] Nu ra Abel bi 'yɛc'ɛi ngue majuani te mman'Oja. Jananangue nu'a rá 'bøt'e bi 'yøt'e bi nu manho Oja. Pɛ nuna rá 'bøt'e ra Caín, himbi nu manho Oja. Jananangue di nɛqui ngue Oja bi hojpabi rá ts'oqui ra Abel ngue bi 'yɛc'ɛi. A nuyá, madague'a ngue ya xa ndu ra Abel, pɛ di sigue xängathohʉ ngue ga øthʉ tengutho bi 'yøt'e ngue bi 'yɛc'ɛi ngue majuani te mman'Oja.

[5] Nu ra Enoc bi 'yɛc'ɛi ngue majuani te mman'Oja. Oja p'ʉya bi zixma tetho bi ma mahɛts'i. 'Beximbi du na, ya hinha mambi thingua ja ra ximhäi, porque Oja bi zits'i. 'Nɛ mmamp'ʉ ja ra Maca Libro ngue Oja mi nnu manho te mani n'yo ra Enoc, m'mɛfa p'ʉya bi zits'i. [6] Pɛ nu ra ja'i hinguí ɛc'ɛi ngue majuani te mman'Oja, ya hinguí sä da 'yɛnna ja'i ngue nnu manho Oja te ga 'yo. A nuyá, nu ra ja'i nne ngue rá n'youi Oja, jatho ngue da 'yɛc'ɛi ra ja'i ngue majuani 'bʉ Oja, 'nɛ da 'yɛc'ɛi ngue nu'ʉ yø ja'i hon'Oja, gue'ʉ di nsixui Oja'ʉ.

[7] Nu ra Noé bi 'yɛc'ɛi ngue majuani te mman'Oja. Bi 'yɛc'ɛi 'mø mi xi Oja ngue di nja ra ndate, madague'a tobe di 'bɛtra pa di nja'a te bi sifi. Pɛ bi hocra barco bi xi Oja ngue di hoqui. Ja di nyamp'ʉ ra Noé co 'nɛ'ʉ to 'bʉp'ʉ ja rá ngu. Rángue bi 'yɛc'ɛi ra Noé na ra hya na, ya di nɛqui ngue ra ts'oqui øtyø ja'i nu'ʉ hingui ɛc'ɛi te mman'Oja. 'Nɛ bi ma mahojpi rá ts'oqui ngue bi 'yɛc'ɛi ngue majuani'a te bi xifi.

[8] Nu ra Abraham bi 'yɛc'ɛi ngue majuani te mman'Oja. Jananangue nu'mø mi zon'na Oja, bi xifi ngue da bømp'ʉ mi 'bʉi, di map'ʉ ja ra häi xi xifi ngue da gohmi, 'nɛ bi 'yøt'e te bi xifi. Bi bømp'ʉ ja ra häi mi 'bʉi, bi ma. Ni xingui padi hapʉ dani mpa. [9] Mi zømp'ʉ ja ra häi xi yarpabi Oja ngue drá mmɛti, bi dimp'ʉya ngue 'bʉp'ʉ yø ja'i yø mmɛti ra häi. Pɛ ra Abraham bi 'yɛc'ɛi ngue majuani te mman'Oja, bi mihi hap'ʉ di m'mʉi. Bi hocyø nguu'ulu, ja bi m'mʉp'ʉ. Mi m'mʉhra Isaac, ngut'a bi 'yøt'e. Mi m'mʉhra Jacob, ngut'a bi 'yøt'e, guehya bi tocabi ra hya xi yat'Oja m'mɛt'o ya p'ʉya. [10] Porque ra Abraham bi dø'mi ngue dani m'mʉp'ʉ ja ra daniihni bí ja mahɛts'i. Guehna ra daniihni ngue guesɛ Oja bi hoqui 'nɛ i ja para zantho na.

[11] Xquet'a ra Sara bi 'yɛc'ɛi ngue majuani te mman'Oja. Jananangue madague'a ya ra bødac'ɛi, pɛ bi m'mʉhrá ts'ʉnt'ʉ bi xi Oja ngue di m'mʉi. [12] Da guehra Abraham xquet'a ya ra bødac'ɛi, ya bi tho ra ora p'ʉ ngue di m'mʉhyø basi. Pɛ madague'a, siempre bi m'mʉhrá ts'ʉnt'ʉ. Guehna bi nxandi, mandønguthø yø mbom'mɛto bi m'mʉi. Nu'a gangu tengutho yø sø bí ja maya ogue tengutho yø 'bomu dehe jap'ʉ ja rá nnengui ra jathe, hingui sä di 'bede hangu gangu.

[13] Gätho ya yø ja'i ya, bi m'mʉi, pɛ bi du. 'Nɛ himbi nu'a te ra hya xi yarpabi Oja. Pɛ comma ngue ɛc'ɛi ngue majuani te mman'Oja, janjuani ngue di johya porque padi xanho ngue di nja'a ra hya di yat'Oja ngue di nja. Jananangue mɛnte ra pa bi m'mʉcua ja ra ximhäi, bi ma ngue hingyø ngungua, sinoque da ma, dani mpa mahɛts'i. [14] A nuya yø ja'i ngue nguna ra hya i mma, ya di nɛqui xanho ngue guehya yø ja'i honna häi hapʉ dani m'mʉi para zantho. [15] Pɛ hinga guep'ʉ ja ra häi bá øni honi ngue dani m'mʉi. Porque nu'mø da gue'a, mi ja ra tiempo ngue xta mmengui ha

bi 'yɛ̱hɛ̱. 16 Nu̱'a̱ ra̱ häi honyø ja̱'i̱ ngue da̱ni̱
m'mʉi, gue'a̱ ra̱ häi ma̱ da̱tho xa̱ndønho
bí ja ma̱hɛ̱ts'i̱. Ja̱na̱ngue nu̱na̱ Oja̱ ya, ya
hi̱ngui̱ pɛsrá sä 'mø mma̱nyø ja̱'i̱ ngue ɛ̱mbi̱:
"Ma̱ Oja̱'i̱". A nu̱na̱ Oja̱, ya xa̱ hojpa̱bi̱ n'na
ra̱ da̱ni̱hni̱ hapʉ da̱ni̱ m'mʉhya yø ja̱'i̱.
17 Nu̱na̱ Oja̱, bi̱ ne ngue da̱ ba'a̱ njua̱ni̱
'mø ngue ɛ̱c'ɛ̱i̱'a̱ te bi xihra̱ Abraham ogue
hi̱n'na̱. Bi xihra̱ Abraham ngue da̱ zixrá
ts'ʉnt'ʉ Isaac ngue da̱ hyo, da̱ 'yørpa̱ ra̱
'bøt'e Oja̱. Pɛ ra̱ Abraham bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ te xi
Oja̱, bi̱ n'u̱ni̱ ngue xta̱ hyo ra̱ Isaac, xta̱
'yørpa̱ ra̱ 'bøt'e Oja̱. Ra̱ Abraham bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱
ngue ma̱jua̱ni̱ te xi xi Oja̱ ngue xi 'yɛ̱mbi̱:
18 "Nu̱'mø bi̱ m'mʉhni̱ ts'ʉnt'ʉ Isaac, di̱
nxa̱ndi̱, di̱ m'mʉi xa̱ndønguu̱ ni̱ 'bɛto", xi
'yɛ̱mbi̱. 19 Ja̱na̱ngue ra̱ Abraham bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱
ngue ma̱jua̱ni̱ ja rá ts'ɛdi Oja̱ ngue nu̱'mø
xta̱ ndu̱ ra̱ Isaac, ma̱'da'yo xti̱ m'mʉi. Pɛ
mi̱ zä ngue hi̱mbi̱ du̱ ra̱ Isaac, ɛ̱ntho ja
ma̱'da'yo bi̱ m'mʉi, porque ra̱ Abraham ya
xi zänni̱ ngue xta̱ hyo.
20 Nu̱na̱ ra̱ Isaac bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue ma̱jua̱ni̱
te mma̱n'Oja̱. Ja̱na̱ngue ra̱ Isaac bi zojpa̱ ra̱
hya̱ yø ts'ʉnt'ʉ, bi xifi ngue da̱ di̱nnba̱bi̱ rá
nja̱pi̱ Oja̱ m'mɛfa. Guehna̱ ra̱ Jacob 'nɛ̱hra̱
Esaú.
21 Ra̱ Jacob xquet'a̱ bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue ma̱jua̱ni̱
te mma̱n'Oja̱. Ja̱na̱ngue nu̱'mø ni̱ ma da̱
du̱, bi xi'ʉ yoho yø ts'ʉnt'ʉ ra̱ José ngue da̱
di̱nnba̱bi̱ rá nja̱pi̱ Oja̱. Ngu̱na̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱
mɛ̱nte tosrá tøhø ngue bi̱ da̱nne Oja̱.
22 Ra̱ José xquet'a̱ bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue ma̱jua̱ni̱
te mma̱n'Oja̱. Ja̱na̱ngue nu̱'mø ya ni̱ ma
da̱ du̱, bi xihyø judío ngue da̱ 'yɛ̱hra̱ pa
da̱ bømp'ʉ ja ra̱ häi Egipto. 'Nɛ̱ bi zohra̱
hya̱ ra̱ José ngue nu̱p'ʉ Egipto hi̱nda̱ cop'ʉ
rá do'yo, sinoque da̱ hya̱x'mø bi bømp'ʉ
Egipto.
23 Rá papá 'nɛ̱hrá mamá ra̱ Moisés bi
'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue ma̱jua̱ni̱ te mma̱n'Oja̱. Ja̱-
na̱ngue nu̱'mø ra̱ pa mi̱ m'mʉhra̱ Moisés
hi̱mbi̱ zu̱dra̱ hya̱ bi̱ ma̱nda ra̱ da̱st'abi, ngue
nu̱'mø bi̱ m'mʉhyø ts'ʉnt'ʉ yø judío, da̱
thopi. Mi̱ nu̱ ngue ra̱ Moisés ma̱zihotho 'mø
mi̱ m'mʉi. Nhyu̱shna̱ bi 'yagui̱.
24 Ra̱ Moisés bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue ma̱jua̱ni̱ te
mma̱n'Oja̱. Ja̱na̱ngue nu̱'mø mi̱ ndan'yohʉ
hi̱mbi̱ nu̱ ma̱nho ngue da̱ gohi ngue rá tede
na̱ rá t'i̱xu̱ ra̱ da̱st'abi p'ʉ ja ra̱ häi Egipto.
25 Sinoque bi̱ ne ngue 'dap'ʉ da̱ zäui ra̱ n'ʉ
yø ja̱'i̱ Oja̱. Hi̱mbi̱ ne xta̱ 'yøtra̱ ts'oqui ngue
xta̱ hyɛp'ʉ Oja̱ ngue xta̱ ngop'ʉ mi̱ 'bʉi,
nu̱p'ʉ zits'ʉdyø pa xti̱ nja mpähä. 26 Nu̱na̱
ra̱ Moisés ma̱n'na xa̱nho bi̱ nu̱ ma̱nho ngue
da̱ zä ra̱ n'ʉ tengu̱tho ra̱ n'ʉ ja ngue da̱
zä ra̱ Cristo. Ja̱na̱ngue nu̱p'ʉ Egipto hi̱mbi̱
ne xta̱bá ngop'ʉ ngue drá mmɛti gätho ra̱
mɛ̱nyu̱ mi̱ jap'ʉ. Porque pa̱di̱ xa̱nho ngue
xa̱ndøngu̱ rá nju̱t'i̱ Oja̱ di̱ nja m'mɛfa.
27 Ra̱ Moisés bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue ma̱jua̱ni̱ te
mma̱n'Oja̱. Bi bømp'ʉ ja ra̱ häi Egipto,
hi̱mbi̱ zu̱tho ngue mbøcuɛ ra̱ da̱st'abi. Hi̱m-
bi̱ gohrá mmʉi, porque pa̱di̱ ngue n'youi
Oja̱, ma̱da̱gue'a̱ hi̱ngui̱ hɛ̱ti̱. 28 Ra̱ Moisés bi
'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue ma̱jua̱ni̱ te mma̱n'Oja̱, bi 'bɛpi
gätho yø judío ngue da̱ hyo yø dɛ'yo, da̱ zä
ra̱ ngo ngue ra̱ pascua. Nu̱ rá ji yø dɛ'yo da̱
hyo, da̱ gospa̱bi̱ p'ʉ ja yø goxthi, n'namhma̱
ngue nu̱'mø bi thohra̱ anxɛ ngue da̱ hyo yø
ts'ʉnt'ʉ ma̱da̱, ya hi̱nda̱ hyopyø ts'ʉnt'ʉ yø
judío.
29 Yø judío bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue ma̱jua̱ni̱ te
mma̱n'Oja̱. Ja̱na̱ngue bi zä bi thop'ʉ ja
ra̱ Thɛnga̱ Ja̱the, tengu̱tho 'mø ngue dra̱
'yonhäi p'ʉ ni̱ 'yo. Yø mmɛ̱ngu̱ Egipto
p'ʉya, xquet'a̱ bi̱ ne ngue xta̱ thop'ʉ ja ra̱
ja̱the, pɛ bi go'mra̱ ja̱the.
30 Yø judío bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue ma̱jua̱ni̱ te
mma̱n'Oja̱. Nyoto ma̱ pa bi thɛ̱sra̱ hni̱ni̱
Jericó. M'mɛfa p'ʉya bi xotyø ja̱do ma̱di̱
thɛ̱sra̱ hni̱ni̱. 31 Nu̱na̱ n'na ra̱ xisu ni̱ hu̱
ngue ra̱ Rahab ra̱ mmɛ̱ngu̱ Jericó, ma̱rá
'yots'om'mäi na̱, xquet'a̱ bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue
ma̱jua̱ni̱ te mma̱n'Oja̱. Ja̱na̱ngue hi̱nga̱ 'da'i
du̱ui yø mmɛ̱ngu̱ Jericó, porque nu̱na̱ ra̱
xisu na̱, bi u̱nna̱ ts'äya'ʉ yø judío bi̱ ma bi
a̱xra̱ häi m'mɛt'o.
32 ¿Te 'bɛ'a̱ ga̱ øt'e? ¿Ua xøgue ma̱hy-
oni̱tho ngue ga̱ xi'a̱hʉ mi̱'da yø hya̱ di 'bɛdi?
Pɛ ya hi̱nga̱ mbongui̱ ra̱ ora ga̱ xi'a̱hʉ te bi
'yøtra̱ Gedeón, ra̱ Barac, ra̱ Sansón, ra̱ Jefté,
ra̱ David, ra̱ Samuel, co gätho yø pøngahya̱
Oja̱. 33 Nu̱ya yø ja̱'i̱ ya, gätho bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue
ma̱jua̱ni̱ te mma̱n'Oja̱. Ja̱na̱ngue 'bʉ i'da bi
'yøtra̱ tu̱nhni̱, bi da̱pyø da̱st'abi mi̱ nzaqui
te mi̱ mma̱. I 'bʉ i'da ngue bi 'yøtra̱ ts'ʉt'abi
xa̱nho, bi̱ nthɛui rá nja̱pi̱ Oja̱ xi ya̱rpi̱. I 'bʉ
i'da ngue bi t'ɛnnbʉ 'bʉhyø zate, pɛ hi̱mbi̱
za yø zate. 34 I 'bʉ i'da ngue bi thørbʉ ja
ra̱ sibi, pɛ hi̱mbi̱ nzø. I 'bʉ i'da, ya ja ngue
da̱ tho conna̱ juai, pɛ pongui̱. Nu̱'ʉ yø ja̱'i̱
t'ɛ̱mbi̱ ngue hi̱nga̱ nju̱a̱ni̱, gue'ʉ bi hya̱ ra̱
ts'ɛdi ngue bi̱ ma ra̱ tu̱nhni̱ 'nɛ̱ bi da̱pyø

nsʉiui. 35 I 'bʉ i'da yø xisu ngue nu̱'mø bi
du̱ yø basi̱, Oja̱ bi 'yøt'e ngue nu̱'a̱ xa̱ ndu̱
ma̱høndi̱ m'mʉi.
I 'bʉ i'da p'ʉya, i̱ nthu̱t'i̱ ngue ma̱'ʉni̱, sifi
ngue nu̱'mø da̱ hyɛp'ʉ Oja̱, ya di̱ mpommi̱
ra̱ nda̱te. Pɛ bi̱ n'u̱ni̱ ngue da̱ du̱, bi̱ ne
ngue di tocabi'a̱ ra̱ nho di̱ nja 'mø da̱ni̱ nja
ra̱ mbɛ̱nna̱te m'mɛfa. 36 Mi̱'da p'ʉya, bi zä
ra̱ n'ʉ ngue bi 'bɛi. 'Nɛ̱ bi zä ra̱ n'ʉ ngue
rá̱ n'yɛmma̱ hya̱ yø ja̱'i̱. Mi̱'da p'ʉya, bi
thu̱t'i̱ conyø cadena, bi̱ ma fädi. 37 Mi̱'da
p'ʉya, ga̱ ndu̱tho'a̱ ngue bi 'bʉndo. Mi̱'da
p'ʉya, bi̱ ma ma̱heque ma̱de ra̱ ja̱'i̱ conna̱
thɛgui. Mi̱'da p'ʉya, ma̱japi ngue da̱ 'yøt'a̱
te xa̱nts'o, pɛ hi̱ngui̱ nne. Mi̱'da p'ʉya, ra̱
juai ga̱ ndu̱. Mi̱'da p'ʉya, bi̱ n'yo ndap'ʉ bi
zä ngue hi̱n'yʉ ha di̱ nsäya. Bi̱ nøpa̱ he yø
xidɛ'yo ogue yø xi yø chivo bi hye. Mi̱'da
p'ʉya, bi zä ra̱ n'ʉ ngue hyoya. 'Nɛ̱ bi̱ ma
ma̱'ʉni̱, gä ra̱ du̱mmʉi ga̱ 'bʉi. 38 Nu̱ya yø ja̱'i̱
ya, yø ndø ho ja̱'i̱, hi̱n hapʉ da̱ hyannba̱bi̱
yø ts'oc'ɛ̱i̱ 'bʉcua ja ra̱ xi̱mhäi. Pɛ bi zä ra̱
n'ʉ ngue bi̱ n'yo da̱po, ni̱ xi̱ngui̱ pa̱di̱ hapʉ
da̱ni̱ mpa. Bi̱ n'yop'ʉ ja yø da̱xa̱nt'øhø. Bi̱
m'mʉp'ʉ ja yø 'bido. Bi̱ m'mʉp'ʉ ja yø
hya̱do brá̱ ja mbo häi.
39 Gätho ya yø ja̱'i̱ ya, bi̱ nu̱ ma̱nho
Oja̱, porque bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue ma̱ju̱a̱ni̱ te
mma̱n'Oja̱. Pɛ tobe hi̱mma̱ t'u̱nni̱tho'a̱ te
xa̱ ya̱rpa̱bi̱ Oja̱ ngue di u̱nni̱. 40 Porque Oja̱
bi zännі ngue hi̱mbi̱ nɛ̱qui̱ xa̱nho hanja ra̱
hya̱, asta̱ guehyø pa dí 'bʉhmʉ ya. Ya
xa̱ nzän'Oja̱ ngue nu̱ya yø nyogui ja̱'i̱ 'da
gdá nu̱thohʉ na̱ ra̱ nho xa̱ ya̱t'Oja̱ ngue di
'dacjʉ.

12

1 Ya dí nnu̱hʉ ya ngue ma̱ndøngu̱ dyø
ja̱'i̱ bi zɛti hangu̱ ra̱ n'ʉ bi thogui, porque
bi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ ngue ma̱ju̱a̱ni̱ te mma̱n'Oja̱. Da̱
guecjʉ ya, ma ga̱ sɛti hangu̱ ra̱ n'ʉ ja ngue ga̱
thohmʉ. Nu̱'a̱ dí pa̱di̱ ngue da̱ 'yørca̱hʉ ra̱
nts'oni̱, ma ga̱ ɛmhmʉ n'na nguadi'a̱. Nu̱'a̱
ra̱ ts'oqui di ts'onga̱ ma̱ nt'ɛ̱c'ɛ̱hʉ, ma ga̱
hɛhmʉ p'ʉ'a̱. Ma ga̱ ja ndu̱mmʉihʉ yø pa
di̱ map'ʉ ya, ngue nu̱ te nnecjʉ Oja̱ gdá
n'yohʉ, gue'a̱ ga̱ øthʉ'a̱. 2 Za̱nt'a̱ da̱ zo
ma̱ mmʉihʉ ra̱ Jesucristo. Porque guehna̱
bi 'yøt'e ngue dá ɛ̱c'ɛ̱ihʉ ngue ma̱ju̱a̱ni̱ te
mma̱n'Oja̱ na̱. 'Nɛ̱ go guehna̱ da̱ 'yøt'e ngue
para za̱ntho ga̱ ɛ̱c'ɛ̱ihʉ xa̱ndønho. Nu̱na̱
ra̱ Jesús, ma̱da̱gue'a̱ ngue ra̱ 'bɛ'isä ngue to
tu̱p'ʉ ja ra̱ pont'i̱, pɛ nu̱na̱ hi̱mbi̱ 'bɛsrá̱ sä.
Bi zɛti hangu̱ ra̱ n'ʉ bi thop'ʉ ja ra̱ pont'i̱,
porque pa̱di̱ ngue nu̱'mø mi̱ tho'a̱ te ra̱ n'ʉ
bi zä, ma̱ da̱tho ja mpähä ngue da̱ni̱ mmi̱p'ʉ
ja rá̱ n'yɛi Oja̱. 3 Nu̱'mø mi̱ ʉnyø ts'oc'ɛ̱i̱ na̱
ra̱ Jesús, da̱mi̱ bɛ̱mhmʉ hangu̱ ra̱ n'ʉ bi zä.
Ja̱na̱ngue nu̱yá, 'yo di cohni̱ mmʉihʉ 'mø dí
sähʉ ra̱ n'ʉ. 4 Mɛ̱nte gui honi̱ ha gdi hyɛhmʉ
p'ʉ ra̱ ts'oqui ja ua ja ra̱ xi̱mhäi, tobe hi̱ngui̱
sä da̱ hyo'a̱hʉ yø ts'oc'ɛ̱i̱.
5 Ma̱mi̱ pu̱mbɛ̱ni̱hʉ na̱ ra̱ hya̱ xi'a̱hʉ Oja̱
ngue ya yø ba̱si̱'a̱hʉ. Nu̱p'ʉ ja ra̱ Ma̱ca̱
Libro, nt'ot'i p'ʉ ra̱ hya̱ ngue bi 'yɛ̱n'Oja̱:
“Ague ma̱ ba̱si̱'a̱hʉ, da̱mi̱ hya̱cjʉ ra̱ güɛnda
xa̱nho hanja ngue fɛp'a̱hʉ Oja̱. 'Yo di cohni̱
mmʉihʉ 'mø di hɛc'a̱hʉ Oja̱ te guí øthʉ.
6 Porque Oja̱, nu̱'a̱ ra̱ ja̱'i̱ di̱ ma̱di̱, nu̱'mø
hi̱nga̱ gue'a̱ øtra̱ ja̱'i̱, di hɛjpi. Nu̱ yø ja̱'i̱
ngue ya yø ba̱si̱ Oja̱, nu̱'mø hi̱nga̱ gue'a̱
øt'e, i fɛi”. 7 Nu̱'mø ngue guí sähʉ ra̱ n'ʉ,
da̱mi̱ bɛ̱mhmʉ ngue nu̱na̱ Oja̱ øt'e ngue yø
ba̱si̱'a̱hʉ, guehna̱ fɛp'a̱hʉ na̱. Porque gätho
yø ba̱si̱, nu̱'mø hi̱nga̱ gue'a̱ øt'e, i fɛhyø
papá. 8 Gätho'ʉ yø ba̱si̱ Oja̱, gä i fɛi, pɛ
nu̱'mø hi̱ngui̱ nne ngue da̱ mɛp'a̱hʉ Oja̱,
¿ha di zä gui 'yɛ̱mbi̱ ngue ni̱ Papáhʉ Oja̱
'mø? 9 Conque nu̱'mø ma̱rá̱ ngüɛjʉ, nu̱'a̱ ma̱
papá bi tecjʉ. Nu̱'mø hi̱nga̱ gue'a̱ dí øthʉ,
i fɛgba̱hʉ. Pɛ xquet'a̱ dí̱ nnu̱ ma̱nsu̱hʉ.
Ja̱na̱ngue nu̱yá, goma̱ gue'a̱ ma̱ Papáhʉ bí
'bʉ ma̱hɛ̱ts'i̱ ga ɛ̱na̱ ngue hi̱nga̱ ørpa̱hʉ
ma̱ su̱ ya. Porque nu̱na̱, i̱ nnepe ngue
nma̱'da'yo ma̱ n'yomfɛ̱ni̱hʉ. 10 Conque ma̱
papáhʉ 'bʉcua ja ra̱ xi̱mhäi mɛ̱nte ra̱ pa
bi tecjʉ, i fɛgba̱hʉ 'mø ɛ̱na̱ ngue ørca̱hʉ
ra̱ nho. Pɛ nu̱na̱ Oja̱ 'mø ngue i fɛgba̱hʉ,
ma̱ju̱a̱ni̱ ngue ni̱ 'yu̱p'ʉ te ørca̱hʉ, porque
gä ra̱ nho øt'e. I̱ nnepe ngue gä ra̱ nho
gdá n'yohʉ, tengu̱tho Oja̱ ngue gä ra̱ nho
øt'e. 11 Nu̱'mø ngue bi̱ mɛgba̱hʉ Oja̱, di
sähʉ ra̱ n'ʉ, hi̱ndí nnu̱ ma̱nhohʉ ra̱ mfɛi di
jacjʉ. Pɛ nu̱'mø bi di̱nma̱ mmʉihʉ ngue da̱
'yørca̱hʉ ra̱ nho'a̱ te øt'e, ya hu̱ ma̱ mmʉihʉ
p'ʉya. Ya ma̱n'natho ga̱ ja ndu̱mmʉi ga̱
n'yo ma̱nhohʉ.

---

12 Ja̱na̱ngue nu̱yá, da̱mi̱ hya̱hʉ ra̱ ts'ɛdi ya,
di̱ ndʉ xa̱ndønho ni̱ n'yomfɛ̱ni̱hʉ. 13 Da̱mi̱
hya̱xhʉ n'na ra̱ hoga̱ n'yomfɛ̱ni̱ ngue gui̱
n'yohʉ xa̱nho, n'namhma̱ ngue nu̱'ʉ yø ja̱'i̱

hinguị pạdị dị n'yo xạnho, dạ dịnyø mmưị
ndanạ rạ 'yụ njuạntho.
14 Dạmị ja ndụmmưị ngue 'yo gạdị
njụnthư. Dạmị hyɛhmư p'ư'ạ te gämạ
nts'o i ja. Porque hịndạ nụ Ojạ yø jạ'ị
hịnguị nne dạ hyɛp'ư rạ nts'o. 15 Dạmị
hyạmhmư nạ rá mạte Ojạ nne di 'da'ạhư, 'yo
gạdi costhohư. Dạmị mfähmư xạndønho,
mạn'nan'yo mị 'yøthư ngue to dạ bønị
di ts'onnbạbị rá nt'ɛc'ɛị ja mị'da yø jạ'ị.
16 'Yo gyø 'yots'om'mäihư. 'Yo guí øthư
tengụtho bi 'yøtrạ Esaú ngue bị mɛspạtho
rá njạpị Ojạ. Porque nụnạ rạ Esaú, mị zä
mị ntụ mạnthụhụ, høndạ n'na rạ nts'ịhmɛ i
pä'ạ rá erensia mạdị tocabi porque guehnạ
mạ dạnạ. 17 Guí pạhmư te bi 'yøtrạ Esaú.
Jạnjuạnị ngue hangụ rạ mbɛn'ạ m'mɛfa
ngue xtạ nzo rá 'yɛ'ạ te mị ja xti ụnná papá.
Pɛ ya hịmbị zä ha xti japrạ hyạ. Mạdạgue'ạ
ngue jạnjuạnị ja rạ zon'ạ m'mɛfa, pɛ ya
hịmbị dịnị ha xti xotrạ hyạ xi 'yøt'e.

---

18 Ague mạ zi cụ'ạhư, nụnạ rạ cohi bi
'dacjư Ojạ ngue gdá n'yohư ya, mạ'da'yo nạ,
hịngạ 'da'iguụi'ạ rạ nyogui cohi bi t'ụnnạ
m'mɛt'o yø judío ngue dạ n'yo. Nụ'mø
mạmbi t'ụnnạ nyogui cohi yø judío ya, nụ'ạ
rạ t'øhø ja ua ja rạ xịmhäi bá nyạ Ojạ, ja
bị map'ư. Bị nụ yø jạ'ị ngue di yoxnị yø
sibi. Bị nụ yø jạ'ị ngue ja rạ ts'a'bɛxụị. Bị
nụ yø jạ'ị ngue 'yo rạ ndạte ndạhị. 19 Bi
'yøhyø jạ'ị ngue yạ yø corneta. Bi 'yøhyø
jạ'ị ngue bá nyạ Ojạ ngue nzofo. Nụya yø
jạ'ị bi 'yøde ngue ts'ofo, bị nsụ. Jạnạngue bi
'yädi ngue ya hịnnị mantho dạ 'yøde temạ
hyạ mmạn'Ojạ. 20 Porque øde te bị mạn'Ojạ
ngue mạda n'na rạ mbo'ønịtho dạ guarbư
ja rạ nexạnt'øhø, dạ tho ngue dạ 'bưndo,
ogue dạ tho conyø lansa. 21 Jạnjuạnị ngue
rạ ndụssụtho te bị nụ yø jạ'ị. Xquet'ạ 'nɛsɛ
rạ Moisés bi 'yɛnạ: "Nụguị, astạ dí huạquị
ngue dí sụ".
22 A nụjư ya, nụp'ư nná mähä, gue'ạ
rạ t'øhø Sión bí ja mạhɛts'ị ja rạ hnịnị
bí 'bư Ojạ, ja nná mähä p'ưya. Guehnạ
rạ Jerusalén bí ja mạhɛts'ị nạya. Nụp'ư,
xịngạ m'medetho yø mạhuạhị yø anxɛ i
'bưi. 23 Nụ'mø gä bị mpɛti yø anxɛ ngue dạ
'yɛspạbị Ojạ, 'dap'ư gạ m'mưhmư ya yø bạsị
Ojạ ya xạ cuarpạbị yø thụhụ p'ư mạhɛts'ị. A
nụnạ mạ Ojạhư guehnạ rạ ts'ưt'abi nạ ngue
gätho yø jạ'ị. Nụya yø nyogui jạ'ị ya xạ ndụ
'nɛ xạ hojpạbị Ojạ yø ts'oqui, gä dạdị ncụhư
ya. 24 Nụnạ rạ Jesús, bi hocrạ 'da'yo cohi ja
ya. Nụ rá ji bị mäni, i ja rá ts'ɛdi ngue di
hogạ mạ ts'oquihư, hịngạ ngụ rá ji rạ Abel
ngue n'äst'abitho.
25 Jạnạngue nụyá, dạmị mfähmư
xạndønho ya, mạn'nan'yo mị 'yøt'e ngue
gui fɛspạthohư rá hyạ nạ Ojạ nzocjư. Ya
guí nnụhư ngue hịmbị mpommị rạ castigo
ya yø jạ'ị bị mɛspạtho rá hyạ Ojạ 'mø rạ
pa mị zocua ja rạ xịmhäi. Gomạ guehya
ngue gui 'yɛnạ gạ mpomhmư rạ castigo
'mø gạ fɛspạthohư te mmạn'Ojạ nụnạ bị
nzocsɛgạhư astạ mạhɛts'ị. 26 Nụ'mø yø pa
xạ thogui, nụ'mø bá nyạ Ojạ ngue nzohyø
jạ'ị ua ja rạ häi, astạ di 'yạn'ạhäi. A nụyá,
mạhøn'ạ ɛn'Ojạ: "Nụ'mø ngue høndá nyạgä
ya, gạ øt'e ngue di 'yạn'ạhäi 'nɛ gạ øt'e ngue
di 'yạn'ạ te bí ja mạyạ", bi 'yɛnạ. 27 Ngue
ngụnạ rạ hyạ mmạn'Ojạ dạ yør'mø hømbá
nyạ ya, ya dị nɛquị ngue Ojạ dạ hyạjpạbị yø
'bɛfi te gä bi hoqui. Nụ te dạ bønị ngue
hịndị 'yạnị, gue'ạ dị nja para zạntho'ạ.
28 Nụnạ rạ xɛqui hịndị 'yạnị, guep'ư ha dị
mạnda Ojạ ja gạ m'mưhmư p'ư. Jạnạngue
nụyá, ma gạ ja mạmmạdịhư Ojạ ya. Ma gạ
thạnnehư Ojạ tengụtho nnụ mạnho ngue
gạ ørpạhư. Porque Ojạ ní 'yụp'ư ngue
mạthoguitho gạ nnụ mạnsụhư. 29 Porque
Ojạ rạ ndụssụtho, tengụtho rạ sibi ngue di
juadi ụdị ha sưdi.

13

1 Hangụ rạ pa, dạmị mmạdị n'na ngụ
n'na'ạhư, tengụtho 'mø ngue ɛgạ dị ncụhư.
2 Mạmị pụmbɛnịhư ya, ngue nụ'mø to bi
zøp'ư ja nị ngụhư, dạmị ụnhnư rạ ts'äya.
Porque 'bư i'da yø jạ'ị di ụnnạ ts'äya p'ư
ja yø ngụ, pɛ hịnguị pạdị ngue'mø yø anxɛ
Ojạ'ư di ụnnạ ts'äya.
3 Nụ'mø to bị n'ofädi, dạmị fäxhư te honị.
Dạmị fäxhư gui 'yø'nị güɛndahư tengụtho
'mø ngue go gdi ofädihư. Gui fäxhư'ư sä
rạ n'ư ngue mạ'ưnị. Gui 'yø'nị güɛndahư
ɛntho go gui thohmư'ạ te rạ n'ư thogui.
4 Nụ gätho yø jạ'ị ya xạ nthạtị, dạ zụpyø
nthạtị bi 'yøt'e. 'Yo di hommạn'na dị
m'mưhmị. Porque Ojạ dạ hyạspạbị rạ
güɛndạ yø 'yots'om'mäi.
5 'Yo sä guí ɛmhmư ngue gue'ạ rạ mɛnyụ
mạ dạtho dị mụui. Dạmị conformahư'ạ te

ts'ʉ mącosa di 'da'ąhʉ Oją. Porque Oją i
ɛ̱ną: “Nuցä, hi̱n dądi pumbɛ̱ni̱'i̱. 'Nɛ̱ hi̱ngą
hɛc'ątho'i”. [6] Jąnąngue nuya mą mmʉi gdą́
mąmhmʉ ną rą hyą ja ua ya ngue ɛ̱ną:
“Nuną mą Oją, guehną fäxcągui ną. Ya
hi̱ndi̱ sugä 'mø ja temą hyą mbɛ̱nngągui yø
ją'i̱”.

[7] Dąmi̱ bɛ̱mhmʉ te mąni̱ n'yo'ʉ yø
mąmhyą bi xi'ąhʉ rą́ hyą Oją. Dąmi̱
mɛ̱pyahʉ'ą te rą nho bi 'yøt'e mɛ̱nte bi̱
m'mʉi, dą ngu'ą gui 'yøthʉ. A nuya yø
mąmhyą mi̱ dʉ xąnho yø nt'ɛ̱c'ɛ̱i̱ ya, dąmi̱
njathʉ p'ʉya, di̱ ndʉ xąnho ni̱ nt'ɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ.

[8] Nuną rą Jesucristo, ngu'mø yø pa xą
thogui, xi̱ mmąngudya, xquetho para za-
ntho ną, hi̱nją̱m'mø ngue dądi̱ mpädi.
[9] Jąnąngue mąmi̱ n'uni̱ dą thä'ąhʉ ngue
hønt'o bi zä mą xädi gui tɛnhnʉ ngue hi̱ndą
'da'iguui ną rą hyą guí ɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ ya. Dąmi̱
hyąnnbąhʉ rą́ mąte Oją di 'da'ąhʉ, gue'ą di
zajni̱ nt'ɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ'ą. 'Yo di hä'ąhʉ ya yø ją'i̱
hąjtho te si, porque hi̱ngą gue'ą di zacrą́
nt'ɛ̱c'ɛ̱i̱ rą ją'i̱'ą ngue dą hyąjtho te dą zi.

[10] A nujʉ, guehną rą Jesucristo di̱ nnøpą
'bøt'e ngue di̱ nhohmą ts'oquihʉ. A nuya
yø 'bɛt'o mmäcją ngue yø judío, 'be ho
yø zu'ɛ̱ ngue ørpąbi̱ rą 'bøt'e Oją ya, 'nɛ̱
ja rą 'bøt'e ngue hi̱n'yʉ rą nt'ɛ̱di̱ dą za rą
ngø pøtyø ją'i̱. [11] Nu rą́ ji rą zu'ɛ̱ i tho,
hąxrą mmäcją ní ma mbonnija, ja rą xɛqui
mąthoguitho xą ndʉxqui ja bi porbʉ rą ji
gui̱ nhohyø ts'oqui yø ją'i̱. Rą ngø p'ʉya
bi̱ nt' udi̱ mąxøts'e rą hni̱ni̱. [12] Njarbʉtho
rą Jesús, bi zä rą n'ʉ ngue bą́ tho mąxøts'e
rą hni̱ni̱. Nu'ą rą́ ji bi̱ mäm'mø mi̱ du,
guehną nnøpą 'bøt'e yø ją'i̱ ngue i̱ nhohmą
ts'oquihʉ ną. [13] I ɛ̱mbyø ją'i̱ ngue rą 'bɛ'isä
te t'ørpą rą Jesús ngue bą́ tho mąxøts'e
rą hni̱ni̱. Pɛ ma gą tɛnhmąhʉ rą Jesús,
mądągue'ą t'ɛ̱mbi̱ ngue rą 'bɛ'isä ngue dí
ɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ rą Jesús. [14] Porque nuua ja rą xi̱mhäi,
hi̱n'yʉ gąhʉ ua n'na rą hni̱ni̱ ngue di ja
para zą̱ntho. Sinoque dí tømhmʉ mąn'na
rą hni̱ni̱, nuną ja ngue di̱ nja m'mɛfa.
[15] Jąnąngue nuyá, ma gą ja mąmmądihʉ Oją
para zą̱ntho, porque nuną rą Jesucristo mą
'bɛt'o mmäcjąhʉ p'ʉ 'bʉ Oją, go guehną
hąxpʉ 'bʉ Oją'ą te nną́ ja mąmmądi̱hʉ Oją
ną. [16] Mąmi̱ pumbɛ̱ni̱hʉ, zą̱nt'ą dąmi̱ 'yøthʉ
rą nho, guí fäxni̱ mmi̱c'ɛ̱i̱hʉ co nu'ą te guí
pɛshʉ. Porque gue'ą di̱ nɛ̱qui̱ ngue gądi
ja mąmmądi̱hʉ Oją'ą. A nu'mø ngu'ą gui
'yøthʉ, dą numąnho Oją te guí øthʉ.

[17] Nu'ʉ yø n'yohʉ di̱ mąnda p'ʉ ją rą nijją,
dąmi̱ 'yøt'e te dą xi'ąhʉ. Gui 'yørpąhʉ mąsu
xąnho, porque gue'ʉ fät'ą ni̱ tehʉ'ʉ. I pądi̱
ngue nu'ą rą 'bɛfi øt'e, bą́ ɛ̱p'ʉ rą pa di däpra
güɛnda Oją. Jąnąngue dąmi̱ 'yøt'e ngue
di johyatho ni̱ mädihʉ, 'yo gui honnbąhʉ
ngue ha di du yø mmʉi. Porque nu'mø
hi̱ngui̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ te xi'ąhʉ, ya hi̱ngui̱ säp'ʉ dą
mä'ąhʉ xąnho.
[18] Dąmi̱ marcąhʉ Oją, porque nugui̱ dí
ɛ̱ną ngue ya xąnho te nną́ 'yo, 'nɛ̱ dí nne
gą sigue ngue ni̱mąntho gą n'yo xąnho.
[19] Nu'mø gą́ marcąhʉ Oją, dąmi̱ 'yähmʉ
ngue dą yøt'Oją ngue n'nahmąntho gą
mmagä p'ʉ gą ma nu'ąhʉ.

---

[20] Nuną Oją bi 'yøt'e ngue bi bɛ̱nnąte rą
Hmu Jesucristo 'mø mi̱ du. Nu'ą rą́ ji bi̱
mäm'mø mi̱ du, gue'ą rą ji di ja ts'ɛdi para
zą̱ntho ngue di̱ nja rą 'da'yo cohi i ja. I
øt'e ngue nuną rą Cristo, guehną mą Mącą
Mädihʉ ną. 'Nɛ̱ øt'Oją ngue yø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ di̱
mmądi̱ n'na ngu n'na. [21] Dí nnegä ya ngue
dą 'yøt'Oją ngue dą zäp'ʉ gui 'yørpąhʉ'ą
te gä rą́ pähä, hi̱nte di̱ m'mɛdi. Dą ne Oją
ngue conną́ ts'ɛdi rą Jesucristo gui cohmʉ
tengutho nnepe ngue gui cohmʉ. A nuyá,
ma gą ɛ̱spąhʉ rą Cristo para zą̱ntho. Dą
ngut'ątho.

---

[22] Ague mą zi cu'ąhʉ, dąmi̱ 'yøde xąnho
ną rą hyą ja ua dí xi'ąhʉ. Ya dą́ xi'i ha
gdi japi te gui 'yøthʉ, pɛ hi̱ngą yap'ʉtho
pa rą hyą. [23] Dí pɛn'nąhʉ rą hyą ngue nuną
mą cuhʉ rą Timoteo mi̱ ofädi, ya bi bøts'e.
A nuyá, nu'mø ngue hi̱mmą ya'atho dą
zøcua ya, 'da gdą́ mɛ'be p'ʉ ngue gą ma
zɛngua'ąhʉ.
[24] Dądi zɛngua gätho'ʉ yø mąmhyą
'bʉp'ʉ. Dą gue'ʉ mi'da mą cuhʉ, gä dądi
zɛngua. A nuya mą cuhʉ ngue yø mmɛ̱ngu
Italia xquet'ą di zɛngua'ąhʉ.
[25] Oją di jąpi̱ gätho'ąhʉ. Dą ngut'ątho.

Rạ Santiago
Ja ua rạ carta bi 'yo'trạ Santiago.

1 Nụgä drá Santiago, rá mɛfigä Ojạ, 'nɛ̱
rá mɛfigä mạ Hmụhʉ Jesucristo. Dạdi
zɛnguagä'ʉ mạ cụ ngue yø mbom'mɛtojʉ rạ
Israel, nụ'ʉ 'bʉi ndap'ʉ bi zä gä rá ngʉni
nxi̱mhäi.

---

2 Ague mạ zi cụ'ạhʉ, dạmi̱ johyahʉ
ngue'mø 'damạ 'dan'yo mạn'ʉ guí sähʉ.
3 Porque guí pạhmʉ ngue nụ'mø guí sähʉ
rạ n'ʉ, 'nɛ̱ hi̱mbi̱ nts'onni̱ nt'ɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ i
ja, ya mạn'natho gui sɛti te guí thohmʉ
'mø. 4 Dạmi̱ sɛti xạndønho te guí thohmʉ,
n'namhmạ ngue mạn'na di̱ ndʉ ni̱
nt'ɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ p'ʉya, hi̱nte dạ t'ɛ̱mbi̱ ngue di
'bɛdi. 5 Nụ rạ jạ'i̱ ngue hi̱ngui̱ pạdi̱ ha di japi
te thogui, dạ 'yäp'ạ Ojạ ngue dạ mäts'i. A
nụnạ Ojạ dạ xännbi̱ ha di japi. Nụnạ Ojạ
ɛ̱mmɛ̱i di ho di̱ mfäxte, hi̱ngui̱ ɛ̱nạ ngue
hi̱n'nạ. 6 Pɛ nne dạ 'yɛ̱c'ɛ̱i rạ jạ'i̱ ngue Ojạ dạ
mäts'i, 'yo di yobɛ̱ni̱. Porque nụ rạ jạ'i̱ ngue
hi̱ngạ n'nat'ạ mbɛ̱ni̱, ni̱ maua, ni̱ manʉ rá
n'yomfɛ̱ni̱, øt'e tengụtho rạ jạthe 'mø ɛnnạ
ndạhi̱. 7 Nụ rạ jạ'i̱ ngue yobɛ̱ni̱, nụnạ Ojạ
hi̱nte di ụnni̱. 8 Nụ rạ jạ'i̱ ngue n'na rạ hyạ
dạ zänni̱, 'nɛ̱ yobɛ̱ni̱, hi̱njạm'mø di ti̱nná
mmʉi ndanạ gue'ạ ɛdạ 'yøt'e.

---

9 A nụ rạ 'yɛ̱c'ɛ̱i ngue hyoya, t'ɛ̱mbi̱ ngue
hi̱nte di̱ mụui, pɛ di johya hmạhạ. Porque
Ojạ ɛ̱mbi̱ ngue di̱ mụui rạ hyoya. 10 Pɛ nụ rạ
'yɛ̱c'ɛ̱i ngue rạ mmɛ̱mmɛti, di johya hmạhạ
'mø bi di̱nná mmʉi ngue nụ'ạ rá mɛ̱nyụ i
ja, hi̱nte di̱ mụui p'ʉ ja rá hmi̱ rá dä Ojạ.
Porque gätho yø mmɛ̱mmɛti dạ thotho. Ya
guí nnụhʉ yø paxi 'mø bi̱ ndøni̱, hi̱ngạ ya'ạ
rạ pa hät'i. 11 Nụ'ạ gạ mpa rạ hyadi 'mø mạ
pa, rạ paxi dạ 'yot'i, ya dạ dährá døni̱, ya di̱
m'mɛ'ạ te gạnho. Njarbʉtho rạ mmɛ̱mmɛti
'mø di xạndrạ mɛ̱nyụ ya ngue nnepe xạngụ
di̱ nja, pɛ nụ'mø bi dụ, dạ zotrá mɛ̱nyụ xạ
xạndi̱.

---

12 Rạ mmɛ̱nthi̱ di̱ nthɛui rạ jạ'i̱ dạ zɛti
hangụ rạ n'ʉ dạ thogui. Porque nụ'ạ dạ
zɛti te thogui, mmạn'Ojạ ngue para zạntho
'dap'ʉ di̱ m'mʉhmi̱. Guehnạ di yạrpạbi̱ Ojạ
ya yø jạ'i̱ di̱ mạ Ojạ co gätho yø mmʉi nạya.
13 Nụ'mø te'o so rá mmʉi ngue dạ 'yøtrạ
nts'o, 'yo sä di ɛ̱nạ ngue Ojạ di bɛ̱nnbạbi̱'ạ
rạ nts'o nne dạ 'yøt'e. Porque Ojạ hi̱ngui̱
so rá mmʉi'ạ ngue temạ nts'o dạ 'yøt'ạ, 'nɛ̱
hi̱ndi̱ bɛ̱nnbạbi̱ yø jạ'i̱ ngue dạ 'yøtrạ nts'o.
14 N'na ngụ n'na yø jạ'i̱, i sosɛ rá mmʉi'ạ rạ
nts'o nne dạ 'yøt'e. 15 Nụ'mø ngue ya bi̱ nja'ạ
rạ nts'o so rá mmʉi rạ jạ'i̱ dạ 'yøt'e, ya rạ
ts'oqui bi 'yøtrạ jạ'i̱. Nụnạ rạ jạ'i̱ ngue rạ
'yøt'its'oqui, ya ndø'mạte drạ castigo 'mø
ngue di sigue.

16 Ague mạ zi cụ'ạhʉ, nụ'ạ rạ nts'o so ni̱
mmʉi gui 'yøthʉ, 'yo sä guí ɛ̱mhmʉ ngue
Ojạ di bɛ̱n'nạhʉ'ạ. 17 Porque nụ'ạ di 'dacjʉ
Ojạ, gätho gue'ạ tạte xạnho'ạ. Nụnạ Ojạ
bádi̱ ụn'ạ rạ nho p'ʉya, gue'ạ bi 'yøtyø
nyot'i bí ja mạyạ. Nụya yø nyot'i ya, di
pähyø hmi̱ ya, pɛ Ojạ hi̱nha gui pä'ạ te
mmạn'ạ, nụ'ạ mmạ, i̱ mmạ. 18 Nụ'mø mạ
ɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ nạ rạ hyạ mạjuạni̱, nụnạ Ojạ bá sän-
ni̱ ngue bi 'dacjʉ rạ 'da'yo te. Bi zigạhʉ p'ʉ
'bʉhyø jạ'i̱ para ngue dyø mʉdi 'yɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ
nạ. M'mɛfa p'ʉya, xạngụ mi̱'da yø jạ'i̱ dạ
'yɛ̱c'ɛ̱i rạ hyạ.

---

19 Ague mạ zi cụ'ạhʉ, nụ'mø toni̱ jạ'i̱
dạ zo'ạhʉ, dạmi̱ 'yørpạhʉ mạsụ. Hante
ngue gui̱ nyạhʉ, 'be hyạcrạ güenda 'mø
xạnho te guí nne gui̱ mmạmhmʉ, ogue
hi̱n'nạ. Nụ'mø guí mbøcuɛhʉ, hyạcrạ
güenda ngue'mø ni̱ 'yụp'ʉ gui̱ mbøcuɛhʉ,
ogue hi̱n'nạ. 20 Porque nụ rạ jạ'i̱ mbøcuɛ,
hi̱ngui̱ øt'ạ te rạ nho nnep'ạ Ojạ dạ 'yøt'e.
21 Jạnạngue nụyá, dạmi̱ hyɛhmʉ p'ʉ'ạ te gä
xạnts'o. 'Yo ni̱mantho guí øthʉ'ạ te hi̱ngạ
njuạni̱. Dạmi̱ hyạhni̱ mmʉi gui 'yɛ̱c'ɛ̱i̱hʉ nạ
rạ hyạ bi̱ ma nthụhụ p'ʉ ja ni̱ mmʉihʉ. A
nụnạ rạ hyạ nạ, ja rá ts'ɛdi ngue dạ yạn'nạ
ni̱ tehʉ.

22 Pɛ dạmi̱ 'yøthʉ'ạ te xän'nạhʉ nạ rạ
hogạ 'da'yo hyạ. 'Yo sä guí hä'ni̱ mmʉihʉ
ngue gui 'yɛ̱nạ ngue høntho gui 'yøxthohʉ
rạ hyạ. Nụ'á, hi̱n'nạ'ạ. 23 Nụ'ạ te'o høntho
nne ngue dạ 'yøde te mmạnnạ hogạ 'da'yo
hyạ, 'nɛ̱ hi̱ngui̱ øt'ạ te mmạnnạ hyạ, i øt'e
tengụtho n'na rạ jạ'i̱ hɛ̱trá hmi̱ connạ hyɛ̱.
24 Nụ'mø hɛ̱trạ hyɛ̱, i̱ nnụ rá hmi̱, pɛ nụ'mø
bi gʉ rạ hyɛ̱ p'ʉya, ya di pụmbɛ̱ni̱ tengụ rá
hmi̱. 25 Nụ rạ jạ'i̱ bi 'yɛ̱t'ạ mmʉi xạndønho'ạ
te rạ hyạ di̱ mạnda Ojạ, hi̱mbi̱ pụmbɛ̱ni̱, nụ
te øde i hmạ, i øt'e, guehnạ rạ jạ'i̱ di jạp'ạ

Oja te ga 'yo na. Porque ra hya di manda Oja, tate ngue xandønho, 'nɛ nuya yø ja'i ɛc'ɛi te mmanna ra hya na, guehya ho yø mmʉi ngue nne da 'yøt'e te di manda Oja ya.

26 Nu te'o gätho hingui sammrá jani ngue xants'o ga ya, 'yo sä di hätrá mmʉi, da 'yɛna ngue ra 'yɛc'ɛi. Nuna ra ja'i na, ya säditho ngue thanne Oja na. 27 Nuna Oja ma Papáhʉ, i nne na ngue nu ra ja'i majuani ngue ra 'yɛc'ɛi, da 'yøt'e te rá nsäui rá nt'ɛc'ɛi. Da 'yørpabi ra 'bäxte yø basi hinjongui 'bʉi. 'Nɛ da 'yørpabi ra 'bäxte yø 'danxu 'mø hin'yʉ te da hyoni. 'Nɛ hinda 'yøtra nts'o ga 'yo yø ja'i ua ja ra ximhäi.

2

1 Ague ma zi cu'ahʉ, ngue guí ɛc'ɛihʉ na ma Hmuhʉ Jesucristo maguesɛ, ya hingui ho ngue'mø guí huanthohʉ to guí nne gui mahmʉ. 2 Xi'mø da yʉrbu ha gadi mpɛtihʉ n'na ra mmɛmmɛti di ha n'na ra mfo'yɛ ngue ra oro, di he ra ulu xanho. Xquet'a da 'yʉt'a n'na ra hyoya hinga njuani rá he. 3 'Nɛ go guí nnu mansuhʉ na ra n'yohʉ xanho rá he p'ʉya, gui 'yɛmphʉ p'ʉya: "Dami micua ja ra nthuts'i xanho", gui 'yɛmphʉ. Pɛ nuna ra hyoya p'ʉya, gui 'yɛmphʉ na: "Nu'a'i gá 'bähnʉ, ogue dami micua häi". 4 Xi'mø ngue ngu'a gui 'øthʉ, ya guí huantho to gadi mahmʉ 'mø. Ɛntho go guí nts'ʉt'abihʉ ngue go gui sänhnʉ ndana gue'a ra ja'i di muui, ndana hinte di muui. Ya hingra hoga n'yomfɛni'a p'ʉya.

5 Ague ma zi cu'ahʉ, nuna Oja, ya xpa huan'nʉ yø hyoya ua ja ra ximhäi, ngue nu'mø bi 'yɛc'ɛi Oja, ɛntho di mmɛmmɛti, hinda gue'a ja xangu rá mɛnyu. Porque nuya yø hyoya, nu'a ra nho di un'Oja p'ʉ ha di manda, go di tocabi ya. Guehna ra nho ma yat'ibi ya yø ja'i di ma Oja co gätho yø mmʉi ya. 6 Pɛ nu'ahʉ gadi 'bɛrpahʉ rá sä yø hyoya. Go guí nnu mansuhʉ ya yø mmɛmmɛti, conque guehya yø ja'i di pʉc'ahʉ ya. Nu'mø hingá 'yøthʉ'a te di manda ya, da ma mabɛnt'i'ahʉ, da ts'ixahʉ p'ʉ ja ra ts'ʉt'abi. 7 Ya fadi ngue guí ɛc'ɛihʉ ra Cristo. ¿Hanja ngue go guí nnu manhohʉ ya yø mmɛmmɛti i ya mants'o 'mø i hnøn'a rá maca thuhu na ra Cristo?

8 Nup'ʉ ja ra Maca Libro i nt'ot'i p'ʉ ra Ley i tate ngue mi'da yø ley, i ɛna: "Dami mahni mmic'ɛiui tengutho gni ne ngue di ma mammadi'i". Nu'mø ngue majuani guí øthʉ'a te mmanna ra ley na, ya xanho te guí øthʉ 'mø. 9 Pɛ nu'mø guí huantho yø ja'i gadi mahmʉ, ya ra ts'oqui guí øthʉ 'mø. Ya guí fɛsthohʉ'a te mmamp'ʉ ja rá ley Oja. 10 Xi'mø ngue n'na ra ja'i da 'øt'e gätho'a te nt'ot'i p'ʉ ja ra ley, pɛ con n'na parte di 'bɛdi hinda 'øt'e, ya fɛstho ra ley. Ya sʉtho 'mø hinte bi 'yøt'e te mmamp'ʉ ja ra ley. 11 Porque guesɛ Oja bi 'yɛna: "'Yo grá 'yots'om'mäi". Mahøn'a ɛna: "'Yo grá hyote". A nuyá, nu'mø hingra 'yots'om'mäi ra ja'i, pɛ ra hyote, ya fɛstho'a te mmamp'ʉ ja ra ley. 12 Gä ra hya manho gdi nyahʉ. Nu'a te guí øthʉ, dague'a te nnu manho Oja gui 'øthʉ. Porque guí pahmʉ ngue da thats'ahʉ ra güenda conna 'da'yo ley bi zän'Oja ngue di n'yo yø ja'i nuya bi nyani. 13 A nuyá, nu ra ja'i ngue hindi huɛcrá mmic'ɛiui, hinda ma mahuɛqui 'mø bi thaspabi ra güenda. Pɛ nu ra ja'i ngue ja rá nhuɛcate, nu'mø bi thaxra güenda, hinte di njapi.

---

14 Ague ma zi cu'ahʉ, nu ra ja'i ɛna ngue ra 'yɛc'ɛi 'nɛ hin tema nho di nne da 'yøt'e, ya säditho ngue ɛna ra 'yɛc'ɛi ra ja'i. ¿Ua da zä di nyanna ja'i ngue høntho da 'yɛna ngue ja rá nt'ɛc'ɛi? 15 Xi'mø ngue di 'bʉhma cu ngue ra n'yohʉ ogue ra xisu, hin'yʉ ra ulu da hye, ogue hin'yʉ te da zi. 16 Nu n'na'ahʉ p'ʉya da 'yɛmbi: "Da hyu ni mmʉi ya. Nuya hindi sɛ'i ya, 'nɛ hingui tu ra thuhu ya", da 'yɛmbi. Pɛ nu'mø hindi unna ulu da hye 'nɛ hindi unni te da zi, ¿ndana ra nho ɛna ør'mø? 17 Njarbʉtho ra ja'i ɛna ngue ja rá nt'ɛc'ɛi ya. Nu'mø hingui nne ngue tema nho da 'yøt'e, ya himma juani ngue ra 'yɛc'ɛi ra ja'i.

18 Xi'mø di 'bʉi to da 'yɛna: "Nuya 'bʉi to ja rá nt'ɛc'ɛi, ximmi 'bʉi to øtra nho", da 'yɛna. Ga ɛmbʉya: "¿Ha di zä di nɛqui ngue ja ni nt'ɛc'ɛi 'nɛ hin tema nho di fadi ngue guí øt'e? A nugä, ya da zä guí padi ngue ja ma nt'ɛc'ɛi co nu'a te ra nho dí øt'e", ga ɛmbi. 19 A nu'i, guí ɛc'ɛi ngue n'natho Oja. Xanho ngue guí ɛc'ɛi ngue hønda n'na Oja i 'bʉi. Pɛ xquet'a 'nɛhyø ts'onthi i ɛc'ɛi ngue n'natho Oja. Nja ngue

nu'ʉ yø ts'onthi i huaqui ngue su'a te da thogui. [20] Nu'i, di 'bɛ'a'i ra n'yomfɛni. ¿Ua hinguí padi ngue ra nt'ɛc'ɛi hin tema nho n'youi, himma juani ngue ra 'yɛc'ɛi ra ja'i? [21] Nu ma mboxitahʉ ra Abraham bi 'yøt'e te bi xi Oja. Janangue bi hojpabi yø ts'oqui. Porque bi n'uni ngue xta hyo rá ts'ʉnt'ʉ ngue xta 'yørpabi ra 'bøt'e Oja. [22] Ya guí nnuhʉ ngue hinga høntho bi nja rá nt'ɛc'ɛi ra Abraham, sinoque bi 'yøt'e te rá nsäui rá nt'ɛc'ɛi. Co nu'a te bi 'yøt'e, di nɛquí ngue majuani ja rá nt'ɛc'ɛi. [23] Ya bi nja'a te nt'ot'i p'ʉ ja ra Maca Libro ngue ɛna: "Ra Abraham bi 'yɛc'ɛi ngue di nja'a te ra hya bi xi Oja. Nu'a i 'yɛc'ɛi p'ʉya, Oja bi hojpabi". 'Nɛ Oja bi 'yøt'e ngue rá amigo ra Abraham.

[24] Ya guí nnuhʉ ngue nuna Oja, di hojpa yø ts'oqui yø ja'i ngue ørtra nho. Pɛ ngue da 'yɛnna ja'i ngue høntho ɛc'ɛi, ya di punnbabi, nu'a, hin'na'a. [25] Nu ra Rahab, mará 'yots'om'mäi na, pɛ Oja bi hojpabi yø ts'oqui ngue'a ra nho bi 'yøt'e. Porque nu'ʉ yø m'mɛnhni ra Josué bi ma di axra häi, bi zømp'ʉ mi 'bʉhna ra xisu. Nu'mø mi thon'ʉ yø m'mɛnhni, bi 'yagui 'nɛ bi xifi ngue n'nanni man'na ra 'yu di mengui, n'namhma ngue hindi mbɛnt'i. [26] Xi ra ja'i ngue ya xandu, ya hinte pɛfi. Njarbʉtho ra ja'i ngue himma juani ra 'yɛc'ɛi ya, hin tema nho di nɛquí ngue di øt'e.

3

[1] Ague ma zi cu'ahʉ, nu'ahʉ ya, hinguí sä ngue to bi zä da 'yɛna ngue di nxännbate rá hya Oja. Porque ya guí pahmʉ ngue nugähe ngue dí xännbatehe rá hya Oja, ma datho ngue hascahe ra güɛnda Oja, a nu'ʉ hinguí xännbate nzäni'ʉ. [2] Gäthogahʉ ya, xangu yø nnidi hinga gue'a te dí øthʉ. Nu ra ja'i da 'yɛna ngue gä gue'a ra hya mmanya, rá nzɛgui gä ra nho ga 'yo na ra ja'i na. Porque nu ra ja'i majuani ngue padi da zamrá jani, guehna da zä da zamrá mmʉi ngue'a te rá pähä rá do'yo na. [3] Nu'mø majapi ra freno p'ʉ ja rá ne yø ndøfani, ya sä di ts'ammi p'ʉya, hinte di ja. Nup'ʉ go da t'ɛmbi di ma, ja di map'ʉ. [4] Nu yø barco, xannoho'ʉ. Nu'mø bi nthɛui ra ndahi i tønhni, pɛ hinguí ani. Porque nu'a di 'yoni, høntho da 'yannba rá nt'annbi ngue di n'yo, ya da ma ra barco nup'ʉ go da nepe di ma. [5] A nu ma janihʉ ya, gue'a n'na ra parte n'youi ma do'yohʉ ngue zitchʉ. Pɛ nu'mø dá nyahʉ, nu'a n'na ne pømma nehʉ, xangu nja'a.

Nu ra sibi ya, nu'mø ja bi mʉdi bi nzø, ra t'ʉspi. Pɛ da zä di juadi da 'yu'a n'na ra daxant'øhø 'mø bi ndaspi. [6] Njarbʉtho ma janihʉ ya, ɛntho ra sibi na. Di ts'onna ja'i porque nu'a ra nts'o ja ua ja ra ximhäi, gä go mmanna ma janihʉ. Brá thɛp'ʉ ja ra nidu'a ra sibi udi. Porque mɛnte ra pa 'bʉhra ja'i, 'bʉmman'ʉ ra ja'i ngue ra ts'omhya pønná ne. [7] A nu ra ja'i, i sä ngue di maxubi yø zu'ɛ 'bʉi, yø zate, yø ts'ints'ʉ, yø c'ɛya, 'nɛhyø zu'ɛ 'bʉp'ʉ ja ra jathe di maxubi yø ja'i. [8] Pɛ nu rá jani ra ja'i, hinjongui pøni ngue da hyäti da zammi. Porque gue'a n'na ra nts'o'a ngue hinguí sä di ts'ammi. Nu ra c'ɛya 'mø bi za ra ja'i, i tu ra ja'i. Njarbʉtho ma janihʉ ya, mman'i'da yø hya ngue n'youi ra ndate. [9] A nuyá, nuna ma janihʉ nná ɛspahʉ Oja nuna ma Papáhʉ. Guehna ma janihʉ nná samhmʉ yø ja'i na. Conque Oja go øt'a ngue ra ja'i ja rá te tengutho Oja. [10] Nuna ma nehʉ ɛspa Oja, guehna ma nehʉ sate na. Ague ma zi cu'ahʉ, hinguí ho ngue ngu'a ga øthʉ. [11] Xip'ʉ pøhra hojtehe, hinguí sä ngue ja da bøp'ʉ ra ts'othe. [12] Ague ma zi cu'ahʉ, hinguí sä ngue nup'ʉ ja ra za ngue ra igo ja di nzʉp'ʉ ra ndät'ä ni hu ngue ra aceituna. Hinguí sä ngue nup'ʉ ja rá 'yʉ ra uva ja di nzʉp'ʉ ra igo. Hinguí sä ngue nup'ʉ pø ra ts'othe, 'dap'ʉ da bøhmi ra hojtehe.

---

[13] Nu'mø to pøni ngue ra njammʉi ya, ɛt'ammʉi ra hya øde, ya da hnu ndana ra ja'i da 'yøtra nho. Nu'a ra hya padi, gue'a øt'a, 'nɛ hinguí ɛspasɛ'a te øt'e. [14] I ja man'na ra hya ya, nu ra ja'i ngue ra zɛya, ra nequisʉi, honi ha di nu manhosɛ yø ja'i, guehna ra ja'i himma juani ngue ra njammʉi na. [15] A nuna ra hya pahya yø ja'i njap'ʉ, himma juani ngue Oja di bɛnnbabi ra hya mma. Gue'a ra hya pahyø ja'i 'bʉcua ja ra ximhäi padi. Di thɛui tengutho rá n'yomfɛni ra zithu na ra hya na. [16] Porque nup'ʉ ja ra nts'ɛya, ya høndra sʉi ja. N'na ngu n'na yø ja'i honi ha di hnu mansusɛ, ya hin tema nhotho jap'ʉ. [17] Pɛ nu ra ja'i ngue Oja øt'e ngue ra njammʉi, rá mʉditho di nɛquí ngue gä ra nho ga 'yo ra ja'i. 'Nɛ hingra

nequisʉi, hinjondi njunt'ui, di jammạnsu
rá mmic'ɛiui. I ja rá yemmʉi. I øtrạ nho.
Hinguí huantho'ạ fäts'i. Co gä rá mmʉi gạ
'yøt'ạ te øt'e. 18 Nu rạ jạ'i di ja nduममʉi
ngue honi ha di nhojpạui'ʉ di njunt'ui, ya
dạ zä di m'mʉ mmạnho m'mɛfa.

4

1 ¿Ua hinguí pạhmʉ hanja ngue gạdi
njunthʉ, xøgue høndrạ nnemhyạ gui pɛfi
n'na ngu n'na'ạhʉ? Nu'ạ rạ ts'on'yomfɛni
ja'ạhʉ, gue'ạ tạp'ạhʉ'ạ, hinguí sä gui 'yøthʉ
rạ nho. 2 Guí nnehʉ n'na rạ cosa, pɛ hinguí
sä gui timhmʉ, gui nhotehʉ p'ʉya. Nu'mø
te gạ nurpạbi ni mmic'ɛihʉ, gạdi sɛyabahʉ.
Guí fʉhmʉ rạ njunt'i p'ʉya, guí nemhyạ
n'na ngu n'na'ạhʉ. Pɛ nu te guí nnehʉ,
hindi n'na'ạhʉ, porque hingạ gue'ạ Ojạ guí
äphʉ. 3 A nu'mø ja te guí äphʉ Ojạ, hindi
'da'ạhʉ, porque hingạ gue'ạ ni 'yup'ʉ di
un'ạ te guí äphʉ Ojạ. Høntho guí nne ngue
di ja te gui ʉmhmʉ p'ʉ ha guí ø'ni pähähʉ.
4 ¿Hanja ngue guí hɛhmʉ p'ʉ Ojạ? ¿Ua
hinguí pạhmʉ ngue nuya yø jạ'i øt'ạ te gạ
'yo yø jạ'i 'bʉcua ja rạ ximhäi, gue'ʉ yø
nsʉiui Ojạ'ʉ? Jạnạngue nu to bi zä ngue
nne dạ 'yøt'ạ te rạ nts'o gạ 'yo yø jạ'i ua ja
rạ ximhäi, gue'ạ cohi ngue rá nsʉiui Ojạ'ạ.
5 ¿Ua guí ɛmhmʉ ngue hinte ni bøntho'ạ
te mmạmp'ʉ ja rạ Mạcạ Libro ngue ɛnạ:
"Nunạ Ojạ, bá pɛnhnạ Espíritu Santo ngue
dạ mäcjʉ ua. Guehnạ hinguí nne nạya ngue
gạ hɛhmʉ p'ʉ Ojạ"? 6 Nunạ Ojạ, øtrạ mạte
ngue ɛmmɛi fäxcạhʉ. Porque nup'ʉ ja rạ
Mạcạ Libro, i ɛnạ: "Nunạ Ojạ, hinguí nnu
mạnho yø jạ'i di 'yɛts'i. A nuyá, nu'ʉ hindi
'yɛts'i, gue'ʉ fäx'ʉ", i ɛnạ. 7 Dạmi nehʉ ya
ngue gui 'yørpạhʉ rá pähä Ojạ. 'Yo guí
ørpạhʉ rá pähä rạ zithu, n'namhmạ ngue
dạ hyɛc'ạhʉ p'ʉ. 8 Dạmi 'yøt'e ngue mạn'na
gdí pạhmʉ Ojạ. A nunạ Ojạ, dạ 'yøt'e ngue
mạn'na di dinni mmʉihʉ hanja nạ. Ague
gyø 'yøt'its'oquihʉ, dạmi hyɛhmʉ p'ʉ rạ
nts'o gní 'yohʉ. A nu yø jạ'i ngue di ho
rạ pähạ ja ua ja rạ ximhäi 'nɛ ximmi nne
Ojạ, dạ hyạhyø mmʉi dạ hyɛp'ʉ rạ nts'o ja
yø mmʉi yø jạ'i, dạ dɛn'nạ Ojạ. 9 Dạ du ni
mmʉihʉ, dạmi m'mʉ nduममʉi ngue ja ni
ts'oquihʉ. Nu'mø to thede ngue ja mpähä,
dạ gohi ngue rạ ts'oni'ạ rá thede. Nu'mø
gạdi johyahʉ, dạ gohi ngue rạ duममʉi'ạ
gui johya. 10 Nu'mø guí thạnnehʉ Ojạ, dạmi
m'mʉममạ nhuɛhihʉ. Ojạ dạ 'yɛts'ạhʉ 'mø
ngu'ạ gui 'yøthʉ.

---

11 Ague mạ zi cu'ạhʉ, ogạdi n'yɛmbạhäi
te gní 'yo n'na ngu n'na'ạhʉ. Nu te'o ngue
ɛn'ạ häi te gạ 'yo rá mmic'ɛiui, ogue hạspạ
rạ güɛnda te gạ 'yo, guehnạ rạ jạ'i hinguí
nnu mạnho te mmạnná ley Ojạ nạ, ɛmbi
ngue hingạ gue'ạ i mmạ. Pɛ xi'mø gui
hạxhʉ rạ güɛnda te mmạnnạ ley, 'nɛ hinguí
øthʉ'ạ te rạ hyạ mmạnnạ ley, ya guí sänsɛ
te gdí n'yohʉ tengutho rạ ts'ʉt'abi ngue di
mmạndasɛ. 12 Pɛ hønt'ạ Ojạ 'bʉi ngue bi
unnạ ley, 'nɛ nu'á, gue'ạ rạ ts'ʉt'abi'ạ. Nu'á,
go dạ mạn'ạ ndanạ rạ jạ'i di nyạni, ndanạ dạ
ma rạ castigo. Pɛ nu'ạhʉ, ¿te go mạngu'ạhʉ
ngue guí hạspạ rạ güɛnda mi'da yø jạ'i te gạ
'yo?

---

13 I 'bʉ i'da ngue di n'yɛmbi: "Nuya, ogue
nixudi, gạ mmähä p'ʉ ja n'na rạ dạnihni. Gạ
ma m'mʉhmʉ p'ʉ n'na jɛya, gạ honi te gạ
pɛhmʉ, gạ tạhmʉ rạ mɛnyu", di n'yɛmbi.
Pɛ nu to mmạnnạ tengu nạ, dạ 'yøhnạ rạ
hyạ ja ua. 14 Nu'i, hinguí pạdi te ja ngue
di nja nixudi. Hinguí pạdi temạ pa gui tu.
Guí nnu 'mø ngue ja n'na rạ gui, ja guí nnu
ngue jap'ʉ, jạ guí nnu ya hin'yʉ p'ʉ, n'na
zihmạntho di m'mɛdi. Guí njarbʉtho ya,
guí thotho. 15 Nguna rạ hyạ ja ngue guí
mmạ, gui 'yɛnạ: "Nu'mø dạ ne Ojạ ngue
gạ m'mʉhmʉ njammi pa, gạ øthʉ'ạ te rạ
'bɛfi dạ zä gạ øthʉ", gui 'yɛnạ. 16 Pɛ nu'i,
ya gni 'bʉ'ạ ngue gạdi 'yɛx'mø guí yạ. 'Nɛ
nu'ạ rạ n'yɛts'i guí øt'e, hinguí ho'ạ. 17 Nu rạ
jạ'i pạdi ndanạ guehnạ rạ nho dạ 'yøt'e, pɛ
hinguí øt'e, gue'ạ rạ ts'oqui'ạ p'ʉya, ngue
hinguí nne dạ 'yøtrạ nho i pạdi.

5

1 Ague gyø mmɛmmɛtihʉ, dạmi 'yøhmʉ
nạ rạ hyạ jaua. Gạ ma'ạ ts'oni ngue'ạ rạ n'ʉ
ja ngue gui thohmʉ. 2 Nu'ạ te guí pɛshʉ, ya
xạ 'ya. Nu yø hogạ ulu xcá pɛshʉ, ya xạ nzi
yø zu'ɛ. 3 Xạ mboxjuatho ni mɛnyuhʉ ngue
rạ oro 'nɛ rạ t'axi. Pɛ ngue xạ mboxjuatho
ni mɛnyuhʉ, ya di nɛqui ngue nu'ʉ yø jạ'i
hin'yʉ rạ mɛnyʉ, hingá 'yørpạhʉ rạ 'bäxte.
Jạnạngue guehnạ rạ castigo gui thohmʉ nạ.
Porque xøque xạ pɛtitho ni mɛnyu gạdi

xa̱nthʉ asta̱ guehyø pa ja p'ʉya. 4 Nu̱'ʉ yø
mɛfi bi̱ mpɛp'ʉ ja ni̱ hua̱hi̱hʉ, hi̱ngá u̱nhnʉ
yø nzäbi. Di ya̱p'a̱hʉ ngue hi̱ngá ju̱thʉ.
Nu̱na̱ Oja̱ di̱ ma̱ndasɛ'a̱ te gäma̱ cosa i ja,
øde te mma̱nya yø mɛfi di ya̱pa̱te. 5 Nu̱ua
ja ra̱ xi̱mhäi, ja̱nju̱ani̱ ngue gá m'mʉmma̱
pähähʉ. Xøgue xa̱ noc'a̱thohʉ tengu̱tho ra̱
ts'ʉdi ma̱noqui ngue da̱ tho. 6 Nu̱'a̱hʉ, nu̱ya
yø ja'i̱ hi̱nte ndu̱pa̱te, go guí sänhnʉ ngue
da̱ tho ya. Nu̱ya p'ʉya, hi̱ngui̱ täqui te gui
sänhnʉ.

---

7 Ja̱na̱ngue nu̱ya ma̱ zi cu̱'a̱hʉ, oga̱di xøh-
ni̱ mmʉihʉ, da̱mi̱ tømhmʉ'a̱ ma̱ Hmu̱hʉ Je-
sucristo mɛ̱nte da̱ zønna̱ pa da̱ ɛ̱hɛ̱. Conque
nu̱'mø bi du̱hrá hua̱hi̱ n'na ra̱ ja'i̱, hi̱ndi̱
xøtrá mmʉi, tø'mi̱ asta̱ gue'mø bi̱ nja'a̱ rá
mʉdi thogui ra̱ 'ye. A nu̱'mø bi̱ n'ye'a̱
rá yondi̱ p'ʉya, ya pa̱di̱ ngue di̱ nxofo.
8 Xquet'a̱ da̱mi̱ njathʉ p'ʉya, 'yo ga̱di xøhni̱
mmʉihʉ. Porque ra̱ pa da̱ ɛp'ʉ ra̱ Hmu̱
Jesucristo ya ni̱ map'ʉ.

9 Ague ma̱ zi cu̱'a̱hʉ, 'yo ga̱di̱ nya̱pi̱
n'na ngu̱ n'na'a̱hʉ, n'namhma̱ ngue hi̱n-
da̱ tha̱ts'a̱hʉ ra̱ güɛnda. Porque nu̱na̱
ra̱ ts'ʉt'abi ja ngue da̱ hya̱xra̱ güɛnda,
guehna̱ Oja̱ na̱. Pɛ ya ni̱ ma da̱ ɛ̱p'ʉ na̱.
10 Nu̱'ʉ yø pønga̱hya̱ Oja̱ hi̱mbi̱ xøhyø mmʉi,
ma̱da̱gue'a̱ ja ra̱ ora ngue bi zä ra̱ n'ʉ.
Da̱mi̱ njathʉ p'ʉya, 'yo ga̱di xøhni̱ mmʉihʉ.
11 Porque dí pa̱hmʉ ngue ra̱ mmɛ̱nthi̱ bi̱
nthɛui ya yø pønga̱hya̱ bi zɛti hangu̱ ra̱ n'ʉ
bi thogui. Gá 'yøhmʉ te ra̱ n'ʉ bi thohra̱ Job,
'nɛ̱ bi zɛti. Xquet'a̱ guí pa̱hmʉ'a̱ te ra̱ nho
bi 'yørpa̱bi̱ Oja̱ 'mø rá nzɛgui. Pɛ nu̱na̱ Oja̱
ɛ̱mmɛ̱i̱ ja rá nhuɛ̱ca̱te, 'nɛ̱ ja rá yemmʉi.

12 A nu̱ya ma̱ zi cu̱'a̱hʉ, ja ua ma̱n'na
ra̱ hya̱ ja ts'ɛditho ga̱ xi'a̱hʉ. 'Yo te guí
ɛ̱xhʉ ntestigo 'mø guí ya̱hʉ, ni̱ xi̱ngra̱
c'ama̱hɛ̱ts'i̱, ni̱ xi̱ngra̱ häi, hi̱n tema̱ ma̱n'na
ma̱ cosa gui 'yɛ̱xhʉ ntestigo. Nu̱'mø guí
ya̱hʉ, da̱mi̱ 'yɛ̱mhmʉ: "a̱há", ya hønt'a̱ guí
mma̱mhmʉ'a̱. Nu̱'mø gui 'yɛ̱mhmʉ ngue
hi̱n'na̱, ya hønt'a̱. Oguí nnehʉ ngue da̱
mɛn'na̱hʉ ra̱ castigo Oja̱ co nu̱na̱ te ra̱ hya̱
guí mma̱mhmʉ.

13 Nu̱'mø 'bʉi to sä ra̱ n'ʉ, da̱ mat'Oja̱.
Nu̱'mø to di johya, da̱ du̱tyø alabansa.
14 Nu̱'mø to di hyɛ̱nni̱, da̱ zon'ʉ to 'bɛt'o p'ʉ
ja ra̱ ni̱ja̱ ngue da̱ marpa̱bi̱ Oja̱. Da̱ gospa̱ ra̱
aceite ra̱ därquɛ̱hi̱ mɛ̱nte täprá 'bäxte ma̱
Hmu̱hʉ Jesucristo. 15 Nu̱'mø da̱ 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ yø ja'i̱
ngue ra̱ Jesucristo da̱ 'yøt'e ngue da̱ ya̱nna̱
därquɛ̱hi̱ 'mø äprá 'bäxte, ra̱ därquɛ̱hi̱ da̱
zä. Nu̱'mø sä ra̱ n'ʉ ra̱ därquɛ̱hi̱ ngue
yø ts'oqui xá 'yøt'e, Oja̱ ja rá mpu̱nnba̱te.
16 Ja̱na̱ngue nu̱'mø ja rá ts'oqui ra̱ därquɛ̱hi̱,
da̱ ma̱, n'namhma̱ gui̱ mmarpa̱hʉ Oja̱. Ra̱
därquɛ̱hi̱ da̱ zä ha hɛ̱mbi̱. A nu̱ ra̱ hoja'i̱
'mø ngue ja̱nju̱ani̱ rá mmʉi ga̱ mmat'Oja̱,
Oja̱ i fäts'i. 17 Nu̱ ra̱ pønga̱hya̱ Elías xquet'a̱
ra̱ ja'i̱tho'a̱ tengu̱thoju̱. Pɛ ja̱nju̱ani̱ ngue rá
mmʉi i̱ mat'Oja̱, bi 'yäpi ngue hi̱ndi̱ n'ye.
'Nɛ̱ hi̱mbi̱ n'ye nhyu̱ jɛya ma̱de. 18 Nu̱'mø mi̱
mat'Oja̱ ma̱høn'a̱ p'ʉya, ngue bi 'yähra̱ 'ye,
ma̱høm̱bi̱ n'ye p'ʉya. Bi̱ nja yø hua̱hi̱ yø ja'i̱
bi ua̱hi̱.

19 Ague ma̱ zi cu̱'a̱hʉ, nu̱'mø 'bʉi te'o xa̱
hyɛp'ʉ na̱ ra̱ hya̱ ma̱juani̱, nu̱'a̱ n'na'a̱hʉ
p'ʉya, da̱ japi ngue da̱ pengui ma̱høn'a̱.
20 Da̱mi̱ pa̱hmʉ ya ngue nu̱ to di 'bärpa̱ rá
mmʉi rá mmi̱c'ɛ̱i̱ui ngue da̱ hyɛp'ʉ ra̱ nts'o
ga̱ 'yo, ya bi ya̱nna̱ ja'i̱ mi̱ ja ngue da̱ ma ra̱
castigo. Nu̱ te gä rá ts'oqui xa̱ 'yøt'e, gä bi̱
mpu̱nnba̱bi̱.

1 rạ Bɛdu

Ja ua rá̱ mʉdi rạ carta bi 'yo'trạ Bɛdu.

1 Nụgä drá̱ Bɛdu, rá̱ representantegä rạ
Jesucristo. Dạdi zɛnguagä'ʉ to bá̱ sohyø
häi, 'bʉp'ʉ ja yø 'dan'yo häi. 'Bʉ i'da p'ʉ
Ponto, 'nɛ̱p'ʉ Galacia, 'nɛ̱p'ʉ Capadocia,
'nɛ̱p'ʉ Asia, 'nɛ̱p'ʉ Bitinia. 2 Bá̱ huan'nạhʉ
Ojạ mạ Papáhʉ, porque nụná, ya pạdị te
ja ngue dị nja m'mɛfa. Rạ Espíritu Santo
bi 'yøt'e ngue guí cohmʉ ngue yø ja'ị Ojạ.
Ị nne Ojạ ngue gui 'yøthʉ'ạ te di 'bɛp'ạhʉ
rạ Jesucristo, gue'ạ di hoc'ạ nị ts'oquihʉ'ạ
conná̱ nguehrá̱ ji bị mäni̱. Dí nnegä ngue
ɛ̱mmɛ̱ị di 'da'ạhʉ rá̱ njạpị Ojạ 'nɛ̱ dạ hụt'ạ
nị mmʉihʉ.

---

3 Ma gạ ɛ̱spạhʉ Ojạ, nụnạ rá̱ Ojạ 'nɛ̱
rá̱ Papá mạ Hmụhʉ Jesucristo. Guehnạ
ɛ̱mmɛ̱ị bi 'dacjʉ rá̱ mạte nạ, porque bi 'yøt'e
ngue mạ'da'yo dá̱ m'mʉhmʉ. Mạ'da'yo
dá̱ m'mʉhmʉ ngue bi bɛ̱nnạte rạ Jesu-
cristo p'ʉ ha bi t'ägui. Jạnạngue zạnt'ạ dí
tømhmʉ'ạ te di 'dacjʉ Ojạ ya. 4 Nụ te dị
n'nacjʉ, hị̱ngyø cosa ngue dị m'mɛdi, ogue
dị nts'onị̱, ogue dị m'manhnị̱. Sinoque dí
tømhmʉ'ạ rạ nho bí ja mạhɛ̱ts'ị̱ xạ nzän'Ojạ
di 'dacjʉ. 5 Rá̱ngue guí ɛ̱c'ɛ̱ị̱hʉ Ojạ, nụya
m'mädi'ạhʉ conná̱ ts'ɛdi Ojạ astạ gue'mø rạ
pa rá̱ nzɛgui. Nụ'mø bi zønnạ pa p'ʉya, guí
pạhmʉ xạndønho te gä rạ nho dị n'na'ạhʉ
rá̱ngue bi yạn'ạhʉ.

6 Jạnạngue dạmị johyahʉ ya, mạdạgue'ạ
dị nja'mø dạ dụ nị mmʉihʉ ngue 'damạ
'dan'yo mạn'ʉ guí thohmʉ. 7 Porque guí
thohmʉ rạ n'ʉ ngue di ts'ä nị nt'ɛ̱c'ɛ̱ị̱hʉ.
Guí pạhmʉ ngue rạ oro, xạngụ rá̱ mụui, pɛ
dị m'mɛdi. Pɛ nụnạ rạ oro, guep'ʉ ja rạ
sibi ts'ä nạ ngue'mø 'datho ogue hị̱n'nạ. A
nụyá, nụp'ʉ ja rá̱ hmị rá̱ dä Ojạ, mạn'natho
dị mụui nạ nị nt'ɛ̱c'ɛ̱ị̱hʉ i ja, ngue rá̱ mụui rạ
oro. Nụ'mø guí thohmʉ rạ n'ʉ, 'nɛ̱ majuạni
guí ɛ̱c'ɛ̱ị̱hʉ Ojạ, Ojạ dạ nụ mạnho'ạhʉ 'nɛ̱
dạ 'yɛ̱ts'ạhʉ 'mø rạ pa dạ ɛ̱p'ʉ rạ Jesucristo.
8 Nụ'ạ rạ Jesucristo gạdị mạhmʉ ya, mạ-
dạgue'ạ hị̱ngá nụhʉ. Nụ'á̱, guí ɛ̱c'ɛ̱ị̱hʉ ya,
mạdạgue'ạ hị̱nguí hɛ̱thʉ. Pɛ gạdi johyahʉ
co n'na rạ pähä hị̱nguị̱ sä di hmạ te gạnho.
9 Rá̱ngue guí ɛ̱c'ɛ̱ị̱hʉ ya, dị nyạnni tehʉ.

10 Yø pøngạhyạ Ojạ, bi 'bɛt'o rạ hyạ ngue'ạ
rá̱ mạte Ojạ di 'da'ạhʉ. Nụya yø pøngạhyạ
ya, bi ja ndụmmʉi bi hyonị te 'bɛ'ạ nne dạ
'yøt'Ojạ ha dị nyạnyø ja'ị̱. 11 Porque rạ Cristo
bi 'yøt'e ngue n'youi rạ Espíritu Santo ya
yø pøngạhyạ. Nụnạ rạ Espíritu Santo, bi
japi dạ 'yotrạ hyạ ngue rạ Cristo i ja ngue
dạ zä rạ n'ʉ, m'mɛfa p'ʉya, dị mmạndasɛ.
Pɛ nụya yø pøngạhyạ ya, bị ne ɛxtá̱ mbạdị
te'o mạ ja'ị̱ nạ dạ bønị ngue rạ Cristo, ogue
temạ pa dị m'mʉi. Ɛ̱mmɛ̱ị bi hyonị ha di
dị̱nị̱ hanja rạ hyạ. 12 Nụya p'ʉya, bi t'ụt'ị̱
ngue hị̱ndạ fạdị te gạ mbønnạ hyạ bi 'yot'i,
astạ ja guehyø pa dí 'bʉhmʉ ya dạ fạdị. A
nụyá, nụ te bi 'yot'ʉ yø pøngạhyạ'ʉ, ya gá
tị̱mhmʉ te gạ mbønnạ hyạ 'mø mị si'ạhʉ rạ
hogạ 'da'yo hyạ ya. Porque nụ to bi xi'ạhʉ
rạ hyạ, gue'ạ rạ Espíritu Santo bá̱ 'bɛnnbạbị
mạhɛ̱ts'ị̱ bi hạtrạ ts'ɛdi. Ya gá̱ pạhmʉ ya yø
hyạ ya, guehya ɛ̱mmɛ̱ị nne dạ bạhyø anxɛ
Ojạ ya.

---

13 Jạnạngue dạmị tʉnni n'yomfɛ̱nị̱hʉ, 'nɛ̱
dạmị sạmsɛ nị n'yomfɛ̱nị̱hʉ. Gui cämfɛ̱nị
gui tømhmʉ'ạ rá̱ mạte Ojạ di 'da'ạhʉ 'mø
bá̱ ɛ̱hrạ Jesucristo. 14 Nụ te di 'bɛp'ạhʉ
nạ Ojạ mạ Papáhʉ, gue'ạ gui 'yøthʉ'ạ.
Nụ'ạ rạ nts'o xcạ 'yøthʉ m'mɛt'o 'mø
hị̱ngmạnị pạhmʉ Ojạ, 'yo nị̱mạntho guí
øthʉ'ạ ya. 15 Nụnạ Ojạ bi zo'ạhʉ ngue dyø
bạsị̱'ạhʉ. Nụyá, tengụtho Ojạ ngue tạte
xạnho, xquet'ạ gụị̱ njathʉ p'ʉya ngue tạte
xtạnho te gdí n'yohʉ. 16 Nụp'ʉ ja rạ Mạcạ
Libro, nt'ot'i p'ʉ rạ hyạ ngue ɛ̱nạ: "Dạmị
'yøthʉ'ạ tạte xạnho, porque nụgä tạte xạn-
hogä", ɛ̱n'Ojạ. 17 Nụ'mø guí mmat'Ojạhʉ,
guí ɛ̱mhmʉ p'ʉya: "Mạ Papá'i Ojạ", guí
ɛ̱mhmʉ. Pɛ nụnạ Ojạ, hị̱ndạ huantho ndạnạ
rạ ja'ị̱ dạ hyạspạ rạ güɛnda te nná̱ 'yo
n'na ngụ n'najʉ nạ. Jạnạngue jatho gụị̱
n'yo mạnsụhʉ mɛ̱nte rạ pa guí 'yohʉ ua
ja rạ xị̱mhäi. 18 Nụ'mø mạm'mɛt'o säditho
te gmạnị̱ m'mʉhmʉ tengụtho bi 'yụt'ạ nị
mboxitahʉ. A nụyá, ya guí pạhmʉ'ạ te
rạ njụt'ị̱ bị̱ nja ngue bị̱ ma mạpøhø'ạhʉ.
Nụ'ạhʉ, hị̱ngrạ oro ogue rạ t'axi bị̱ njụt'ị̱
ngue gụị̱ mpøhmʉ. 19 Sinoque gá̱ mpøhmʉ
conná̱ mạcạ ji bị̱ männạ Cristo 'mø mị
dụ. Bi tho rạ Cristo tengụtho 'mø bi tho
n'na rạ dɛ'yo ngue dạ t'øtrạ 'bøt'e 'nɛ̱
hị̱nte mạnts'o di ja, sinoque di tạte xtạnho.
20 Nụnạ rạ Cristo, hante ngue dị nhohrạ

xịmhäi, ya bá ts'ännbị ngue dạ dụ. Pɛ bi zønnạ pa bị m'mʉcua ja rạ xịmhäi 'nɛ̱ bị dụ connạ́ nguecjʉ. [21] A nụyá, rángue gá pạhmʉ rạ Cristo, ya guí ɛ̱c'ɛ̱ihʉ Ojạ ya. Nụnạ Ojạ bi xoxpʉ ha bi t'ährạ Cristo 'nɛ̱ bi 'yɛ̱spạbị. Jạnạngue nụnạ guí ɛ̱c'ɛ̱ihʉ ya, guehnạ Ojạ nạ. A nụ'ạ rạ nho bí ja mạhɛ̱ts'ị guí tømhmʉ, guehnạ Ojạ di 'da'ạhʉ nạ.

[22] Nụ'ạ te mmạnnạ rạ hyạ mạjuạnị gue'ạ guí øthʉ'ạ, nụ'ạ rạ nts'o mị ja nị mmʉihʉ m'mɛt'o, bi hyạcrạ Espíritu Santo'ạ. A nụyá, ya mạjuạnị gạdị mạhnị cụhʉ ya. Jạnạngue dạmị ja ndụmmʉi gui sigue gui mạhnị cụ n'na ngụ n'na'ạhʉ. [23] Nụnạ rá hogạ 'da'yo hyạ Ojạ, i ja para zạntho nạ. Rángue gá 'yɛ̱c'ɛ̱ihʉ nạ rạ hyạ ya, ya ja'ạhʉ rạ 'da'yo te. Hịmbị n'na'ạhʉ rạ te ngue dị njap'ʉ rá nzɛgui, sinoque guehnạ rạ te i ja para zạntho bị n'na'ạhʉ. [24] Nt'ot'i p'ʉ ja rạ Mạcạ Libro rạ hyạ ngue ɛ̱nạ: "Nụ gätho yø ja'ị 'bʉi, tengụtho yø paxi ngue dạ thotho. Nụ'ạ rạ nho gạ 'bʉhyø ja'ị, tengụtho yø døni yø paxi ngue dạ thotho. Rạ paxi dạ 'yot'i, dạ dährá døni p'ʉya. [25] Pɛ nụnạ rá hyạ Ojạ, ja para zạntho nạ". Nụná, guehnạ rạ hyạ nạ ngue rạ hogạ 'da'yo hyạ bị ma mạ øte'ạhʉ.

2

[1] A nụyá, dạmị hyɛhmʉ p'ʉ'ạ te gämạ nts'o i ja. O guí nnehʉ ngue mạxøts'etho dị nɛ̱quị ngue xtạ nho nị mmʉihʉ, sinoque dạmị nehʉ ngue dạ gue'ạ te mạjuạnị guí mmạmhmʉ. O guí sɛyahʉ. O to guí nnømmạn'ʉhʉ. [2] Nụ yø 'uɛne ngue ts'ʉdrạ pa xạ mmị, ị nne drạ xi'ba ngue di zacyø do'yo. Guí njathʉ p'ʉya, dạmị nehʉ nạ rá hyạ Ojạ ngue n'nat'ạ, para ngue di zajnị 'da'yo tehʉ. Mạn'na mạn'na gdí tịmhmʉ rạ hyạ, astạ gue'mø dạ zʉdi guí mpøhmʉ. [3] Ngụnạ gui 'yøthʉ ya, porque ya bi dịnnị mmʉihʉ ngue xạnho rá mạte Ojạ.

[4] Mạn'na gdí hyomhmʉ hanja nạ rạ Cristo. Nụná, tengụtho n'na rạ do ngue rá mʉdi bi thømbạ rá ngụ Ojạ. Yø ja'ị bị ne bi 'yɛnnạ rạ do nạ, pɛ Ojạ bá huanhnị ngue dạ hyømbạ rá ngụ. [5] Dạmị ne ngue dạ nøpạ do'ạhʉ Ojạ p'ʉ ha nthøe n'na rạ ngụ ngạmhmat'Ojạ. 'Nɛ̱ gue'ạhʉ dạ nøpạ mmäcjạ'ạhʉ para ngue guí mmat'Ojạhʉ. Ị nnụ mạnho'ạhʉ Ojạ, porque guí ɛ̱c'ɛ̱ihʉ rạ Jesucristo. [6] Nt'ot'i p'ʉ ja rạ Mạcạ Libro ngue Ojạ i ɛ̱nạ: "Nụp'ʉ Sión, gạ pɛcä p'ʉ n'na rạ do ngue dạ nøpạ ts'ạt'ị mạ ngụ. Gue'ạ n'na rạ do ngue rạ thanhnị, ngue tạte dị mụui. Nụ to dạ 'yɛ̱c'ɛ̱ị nạ rạ do nạ, hịnjạm'mø dạ zønnạ pa dạ 'yɛ̱nnạ ja'ị ngue hịmmạ juạnị'ạ te ɛ̱c'ɛ̱ị".

[7] A nụya ngue guí ɛ̱c'ɛ̱ihʉ rạ Cristo, ya guí pạhmʉ ngue tạte dị mụui nạ. Pɛ nt'ot'i te dạ thohya yø ja'ị hịnguị ɛ̱c'ɛ̱ị, i ɛ̱nạ: "Nụna rạ do hịmbị nụ mạnho yø hyønnịgu, guehnạ rạ do brá 'bɛpo p'ʉ brá fʉhrạ jạdo nạ". [8] Xquet'ạ nt'ot'i rạ hyạ ngue ɛ̱nạ: "Guehnạ rạ do dạ 'yøt'e ngue di fesyø ja'ị nạ. Guehnạ rạ mɛ̱do dạ 'yøt'e ngue dạ dähyø ja'ị nạ". Nụya yø ja'ị di fes'nạ rạ do nạ, tengụtho xpạ ts'ännbị dạ thogui to hịnguị ɛ̱c'ɛ̱ibị rá hyạ Ojạ.

[9] Pɛ gue'ạhʉ ya yø ja'ị yø thanhnị Ojạ. Gue'ạhʉ ya yø mmäcjạ thạnne nạ Ojạ mạ dạst'abihʉ. Nụ'ạhʉ, ya gá hyɛhmʉ p'ʉ rạ nts'o ngue ya yø ja'ị'ạhʉ Ojạ. Jạnạngue gui tʉnsʉ rạ hyạ ngue tạte xạnho Ojạ. Guehnạ bi zo'ạhʉ 'mø gmí 'yohʉ p'ʉ ja rạ 'bɛxụị ngue rạ nts'o, ngue gdí mähä p'ʉ ja rá nyot'i Ojạ. [10] Nụ'mø mạn'na rạ pa, hịmmạyø ja'ị'ạhʉ Ojạ 'mø. Pɛ nụyá, ya yø ja'ị'ạhʉ Ojạ ya. Nụ'mø mạn'na rạ pa, hịmmị tịnnị mmʉihʉ hanja nạ rá mạte Ojạ 'mø. Pɛ nụyá, ya bi 'da'ạhʉ rá mạte Ojạ ya.

---

[11] Ague mạ zi cụ'ạhʉ, gue'ạhʉ hịngyø mmɛ̱nguhʉ ua ja rạ xịmhäi, porque gyø mmɛ̱nguhʉ mạhɛ̱ts'ị. A nụua, guí säyathohʉ ua. Dí xi'ạhʉ ngue 'yo di tạp'ạhʉ rạ nts'o so nị mmʉihʉ. Jatho ngue gui sạmsɛ nị mmʉihʉ. [12] Dạmị n'yo mạnhohʉ p'ʉ ha 'bʉhyø ja'ị hịnguị ɛ̱c'ɛ̱ị rạ Cristo. Nụyá, guehya nnømmạn'ʉ'ạhʉ ya, ɛ̱mbị ngue gyø ts'oc'ɛ̱ihʉ. Pɛ dạ zønnạ pa dạ bạdị ngue mạjuạnị xạnho te guí øthʉ. Jạnạngue dạ 'yɛ̱spạbị Ojạ 'mø rạ pa dạ zøcua.

[13] A nụyá, rángue guí nne gui yørpạhʉ rá pähä Ojạ, dạmị 'yøthʉ'ạ te dị mạnda yø n'yohʉ xạ t'ɛ̱ts'ị ngue ja yø cargo. Nụ'ạ rạ dạst'abi dị mạnda p'ʉ ja nị häi guí 'bʉhmʉ, dạmị 'yɛ̱c'ɛ̱ihʉ. [14] Dạmị 'yɛ̱c'ɛ̱ihʉ rạ gobierno xạ 'yɛ̱xrạ dạst'abi ngue dạ gotyø ts'oc'ɛ̱ị 'nɛ̱ dạ nụ mạnho'ʉ yø ja'ị øtrạ nho. [15] Ị nne Ojạ ngue gui 'yøthʉ rạ nho n'namhmạ dạ gạtyø hyạ'ʉ yø m'mɛmmʉi ja'ị hịnguị pạdị hanja rạ hyạ. [16] A nụyá, ngue bi thøgạhʉ p'ʉ rạ ley nụnạ mạdị ja

ts'ɛdi ngue gạ mmähä rạ castigo ya, ya hindi mạndagạhʉ nạya. Pɛ 'yo sä guí ɛ̱mhmʉ ngue sätho mạhønga øthʉ rạ nts'o. Nụ'á, ya hịn'nạ'ạ. Dạmi nehʉ ngue ya guí ohʉ rá 'yɛ Ojạ. Nụ te di 'bɛp'ạhʉ Ojạ gui 'yøthʉ, dạmi 'yøthʉ. 17 Dạmi nụ mạnsụhʉ gätho yø jạ'i. Dạmi mạhni mmi'yɛ̱c'ɛ̱ihʉ. Mạ dạtho guí sụhʉ Ojạ. Dạmi 'yørpạhʉ mạsụ rạ dạst'abi 'bɛt'o ngue di mạnda p'ʉ ja ni häihʉ.

---

18 Ague gyø hmiquihʉ, dạmi 'yɛ̱c'ɛ̱i ni hmụhʉ, 'nɛ̱ dạmi nụ mạnsụhʉ. Hinga hønt'ʉ yø hojạ'i yạ mạntụdi gui 'yɛ̱c'ɛ̱ihʉ, sinoque xquet'ạ 'nɛ̱'ʉ yạ mạnzaqui gui 'yɛ̱c'ɛ̱ihʉ. 19 Nụnạ Ojạ, i nnụ mạnho to sä rạ n'ʉ hinguị ja te rángue'ạ, di n'ụni sä rạ n'ʉ ngue nne dạ 'yørpạ rá pähä Ojạ. 20 Pɛ nụ'mø guí øthʉ rạ ts'oqui 'nɛ̱ gue'ạ gạ 'bɛp'ạhʉ'ạ, mạdạgue'ạ gui sɛti te t'øt'ạhʉ, pɛ ya hịn'yʉ te di nụ mạnho'ạhʉ Ojạ 'mø. A nụ'mø ngue rạ nho guí øthʉ, 'nɛ̱ bi ma mạ'ʉni'ạhʉ, 'nɛ̱ gá sɛthʉ, ya gue'ạ di nụ mạnho'ạhʉ Ojạ'ạ. 21 Porque guehnạ i ts'o'ạhʉ nạ ngue guị njahʉ p'ʉ. Nụ rạ Cristo bi zä rạ n'ʉ connấ nguecjʉ. Tengụ bi 'yøtrạ Cristo, dạ ngụ'ạ gui 'yøthʉ ya. 22 Porque rạ Cristo himbi 'yøtrạ ts'oqui, 'nɛ̱ hịn temạ fɛhni bi thinnbi. 23 Nụ'mø mi ts'ani, hịn mạdi cots'ạ te gạ ts'ani. Nụ'mø mi zä rạ n'ʉ, himbi pihyø jạ'i. Sinoque di dädrạ güɛnda te t'ørpe co nụnạ Ojạ hạxrạ güɛnda xạnho. 24 Rạ Cristo bi 'dømbạ rá do'yo p'ʉ ja rạ pont'i, bi tho connấ nguehmạ ts'oquihʉ. Bi ne ngue ya dạ zɛp'ʉ rạ ts'oqui dí øthʉ, nnepe ngue gä rạ nho gdá m'mʉhmʉ. Bi n'ụni ngue bi zɛtrá do'yo, go bi tho'ạ rạ ndạte mi ja ngue xcạ thohmʉ. 25 Ya xqui hyɛhmʉ rạ 'yụ tengụtho yø dɛ'yo 'mø bi n'uɛ̱ni. Pɛ nụya gá penjʉ p'ʉ 'bʉhni mädi fät'ạ ni tehʉ.

3

1 Ague gyø xisuhʉ, dạmi 'yɛ̱c'ɛ̱i ni dạmehʉ. Nụ rạ xisu 'mø 'bʉhrá dạmme ngue hinguị ɛ̱c'ɛ̱i rá hyạ Ojạ, dạ zønnạ pa dạ 'yɛ̱c'ɛ̱i 'mø dạ nụ'ạ te rạ nho gní 'bʉhmʉ. Himmạ hyoni te guí xihmʉ ngue di 'yɛ̱c'ɛ̱i rạ hyạ. 2 Porque rạ n'yohʉ dạ hyạcrạ güɛnda hanja ngue guí 'bʉ mmạnhohʉ, 'nɛ̱ ja ni ts'ụhʉ. 3 Nụ'ạ te gdí nhocjʉ, hinga høntho gui xø ni yạhʉ ngue mạhotho di nɛ̱quị, ogue gui sʉrpạhʉ yø oro, ogue gui hyehʉ rạ ụlu tạte xạnho. 4 Nụ'ạ te gdí nhocjʉ, gue'ạ te di nzại ngue drạ døni mbo ni mmʉihʉ. Nụ'mø gui yạhʉ, mạzihotho gdí nyạhʉ. Nụná, guehnạ ɛ̱mmɛ̱i di ho Ojạ nạ. 5 Mạnjạm'mø ngụ'ạ mạni nhocyø xisu ngue mi nnụ mạnsụ Ojạ. Mi nnøx Ojạ 'nɛ̱ mi ɛ̱c'ɛ̱i yø dạmme. 6 Tengụ rạ Sara bi 'yɛ̱c'ɛ̱i rạ Abraham, 'nɛ̱ i hụti ngue rá hmụ. Nụnạ rạ Sara hinte bi zụ, bi 'yøt'ạ te xạnho. A nụ'ạhʉ, ya gue'ạhʉ yø t'ịxụ'ạhʉ nạya, ngue'mø gui 'yøthʉ tengụtho bi 'yø'nạ.

7 Yø n'yohʉ xquet'ạ dí xifi, dạmi m'mʉhmʉ xạnho ni xisuhʉ. Gui 'yørpạhʉ mạsụ, porque yø xisu hinguị nzaqui tengụtho gạ nzaqui'ạhʉ. Dạmi sụhʉ porque xquet'ạ 'nɛ̱hya 'da'in'da'ạ thohʉ rạ mạte ngue rạ 'da'yo te. Guehnạ gui 'yøthʉ nạya, n'namhmạ ngue nụ'mø guí mmat'Ojạhʉ, dạ 'yø Ojạ te gui xihmʉ.

---

8 Ja ua nạ rạ hyạ gui 'yøt'e gätho'ạhʉ. Gui 'yøt'e ngue xøgue dạ 'da'igụ ni n'yomfɛ̱nihʉ. Dạmi 'yøt'e tengụtho 'mø ɛgạdi ncụhʉ. Di nja ni yemmʉihʉ. Ogạdi 'yɛ̱x'mø guí yạhʉ. 9 Nụ'mø xạnts'o te øt'ạhʉ n'na rạ jạ'i, 'yo gạdi cospạhʉ te øt'e. Nụ'mø ts'an'ạhʉ, 'yo guí satehʉ. Hante dạmi 'yäphʉ Ojạ ngue di jạpi to san'ạhʉ. Ya guí pạhmʉ ngue gue'ạ i zo'ạhʉ Ojạ'ạ, n'namhmạ di jạp'ạhʉ Ojạ. 10 Ngụ'ạ nt'ot'i p'ʉ ja rạ Mạcạ Libro ngue ɛ̱nạ: "Nụ'mø guí nne gui ho'ạ te gni 'bʉhmʉ, ogue guí nne guí nnụhʉ yø pa xạnho, dạmi sạmni jạni 'mø guí yạhʉ, 'yo guí yạ mạnts'ohʉ. 'Nɛ̱ 'yo guí mmạnnạ fɛhni p'ʉ ha guí yạhʉ. 11 Dạmi hyɛhmʉ p'ʉ rạ nts'o, dạmi 'yøthʉ rạ nho. Dạmi ja ndụmmʉi gui hyoni ha gdí hojpạ yø mmụi'ʉ sʉ'ạhʉ. 12 Porque Ojạ i nnụ mạnho 'mø hɛ̱tyø hojạ'i. A nụ'mø bi mat'Ojạ p'ʉya, Ojạ ørpạ mạsụ te xifi. Pɛ nụ yø jạ'i xạnts'o te øt'e, hinguị nnụ mạnho Ojạ 'mø hɛ̱ti".

13 ¿Te'o guí ɛ̱nạ di ʉn'ạhʉ 'mø guí øthʉ rạ nho? 14 A nụ'mø guí sähʉ rạ n'ʉ ngue rạ nho guí øthʉ, rạ mmɛ̱nthi gá nthɛhʉ 'mø. Nụ'mø bi pi'ạhʉ yø jạ'i, osä gui sụhʉ, 'yo dạdi fɛtni mmʉihʉ. 15 Dạmi nụ mạnsụhʉ rạ Cristo, porque gue'ạ ni Hmụhʉ'ạ. Nụ'mø to dạ 'yänni hanja'ạ ni nt'ɛ̱c'ɛ̱ihʉ i ja, zạnt'ạ ya gdí pạdi te gdí thạhmʉ. Nụ to nzo'ạhʉ, 'yørpạhʉ mạsụ, pɛ gui nyạ mạnhuɛ̱hi ha gdí nyạhʉ. 16 Nụ'ạ guí pạhmʉ ngue xạnho, gue'ạ gui 'yøthʉ'ạ. Jạnạngue dạ mɛs'yø

sä'ʉ nømman'ʉ ahʉ ngue guí ɛc'ɛihʉ ra Cristo. 17 Xi'mø nne Oja ngue gui sähʉ ra n'ʉ, man'na xanho gui sähʉ ra n'ʉ ngue guí nne gui 'yøthʉ ra nho, hinda gue'a gui sähʉ ra n'ʉ ngue di ja ni ts'oquihʉ. 18 Ra Cristo bi zä ra n'ʉ ngue bi tho. Gue'a i nhogui para zantho gä ma ts'oquihʉ'a. Nuna ra Cristo ngue ra hoja'i, bi du rángue ma ts'oquihʉ, para ngue ga nhojpahʉ Oja. Majuani bi du rá do'yo ra Cristo, pɛ himbi du rá te. 19 Hante di bɛnnate ra Cristo, bi ma bá xi'a n'na ra hya'ʉ yø ánima ofädi. 20 Guehya yø ja'i himbi 'yɛc'ɛi ra hya 'mø ra tiempo bi m'mʉhra Noé. Mɛnte ra tiempo bi hocra barco ra Noé, bi zɛrpabi yø ja'i Oja. Høndi hyato nja'i bi nyani ngue bi 'yo ra barco gä nja ra ndate 'ye. 21 Njarbʉtho na ra hya si'ahʉ ya, gui nyamhmʉ 'mø guí nxixyahʉ rángue bi bɛnnate ra Cristo 'mø mi du. Nu'mø gui nxixyahʉ, hinga høntho ngue da bo ni do'yohʉ, sinoque gue'a ra hmɛya'a ngue guí äphʉ Oja ngue di hoc'a ni ts'oquihʉ. 22 A nuyá, bi ma mahɛts'i ra Cristo, bí 'bʉp'ʉ bí ja rá n'yɛi Oja. Gä di manda yø anxɛ, gätho'ʉ bí ja yø 'bɛfi mahɛts'i, gä di manda.

4

1 Bi zä ra n'ʉ ra Cristo 'mø mi m'mʉcua ja ra ximhäi. Da gue'ahʉ ya, 'yo guí su guí sähʉ ra n'ʉ, porque nu to sä ra n'ʉ, gue'a hɛp'ʉ ra ts'oqui'a. 2 A nuyá, mɛnte ra pa guí 'bʉhmʉ ua, 'yo guí øthʉ'a ra nts'o nnøpa pähä yø ja'i, sinoque gue'a rá pähä Oja gui 'yøthʉ. 3 Da zɛp'ʉ'a ra nts'o xcá 'yøthʉ yø pa xa thogui ngue gmi øthʉ tengutho øtyø ja'i hinguí ɛc'ɛi Oja. Guehya yø ja'i hinguí nne di ts'ammi, øt'a te yø pähäsɛ. I iti, di hi yø ja'i p'ʉ øt'a ngo, hinha rá nzɛgui si sɛi. A nu'mø thanne yø dahmu, xants'o te øt'e. 4 Nuya yø ja'i ya, hinguí 'yo yø mmʉi hanja, ngue ya hinguí nne gui 'yøthʉ'a te ra nts'o øt'e. Janangue nnømman'ʉ ahʉ. 5 Nuyá, guehya da hyaspa ra güɛnda Oja ya. Porque Oja, ya xa nzänni ngue da hyaspa ra güɛnda'ʉ i te, 'nɛ'ʉ xandu. 6 A nuya yø ja'i ya xandu, bi sihra hoga 'da'yo hya 'mø manjam'mø. Nu to gä bi 'yɛc'ɛi na ra hya na, tengutho Oja ngue 'bʉi para zantho, njarbʉtho ya yø ja'i ya, 'bʉhyø te, madague'a ya xandu yø do'yo. Porque Oja bá sännbi ngue da du gätho yø ja'i.

---

7 N'na pa ngu n'na pa bá cuatra pa ngue da gua'a nximhäi. Janangue dami samni n'yomfɛnihʉ, dami padi xanho ha gdi mat'Ojahʉ. 8 Nu'a ma datho ja ngue gui 'yøthʉ ya, jatho ngue ɛmmɛi gui mmadi n'na ngu n'na'ahʉ. Porque ra ja'i di mahrá mmic'ɛiui, madague'a thojpatho hingui ho te ørpabi, pɛ di punnbi. 9 Co n'na ra pähä, dami n'unna ts'äya n'na ngu n'na'ahʉ p'ʉ ja ni ngumhmʉ. 10 N'na ngu n'na'ahʉ di 'da'ahʉ ra ts'ɛdi Oja ngue da zä gui 'yøthʉ 'dama 'dan'yo ma'bɛfi, n'namhma ngue gui fäxni cuhʉ. Dami 'yøt'e xanho ra 'bɛfi bi n'na'ahʉ. 11 Nu to bá ts'ännbi ngue da manna hya, pɛ gue da gue'a rá hya Oja da ma. Nu to bá ts'ännbi ngue da 'yøtra 'bäxte, da 'yørhma ra 'bäxte nnep'a Oja da 'yøt'e. Nu te gä guí øthʉ, dami 'yøthʉ ngue nu to ɛc'ɛi ra Jesucristo da 'yɛspabi Oja. Nuná, guehna tate na, 'nɛ ja rá ts'ɛdi para zantho. Da ngut'atho.

---

12 Ague ma zi cu'ahʉ, ogadi 'yøthohʉ 'mø bi ts'ʉ'ahʉ. Porque jatho ngue da ts'ʉ'ahʉ, n'namhma di nɛqui ngue'mø dʉ ni nt'ɛc'ɛihʉ ogue hin'na. 13 Dami johyahʉ 'mø guí sähʉ ra n'ʉ tengutho bi zä ra Cristo. A nu'mø bi zøcua'a, ma datho guí johyahʉ p'ʉya. Porque di nɛqui ngue maguesɛ. 14 Nu'mø nnømman'ʉ ahʉ yø ja'i ngue guí ɛc'ɛihʉ ra Cristo, ra mmɛnthi gá nthɛhʉ 'mø. Gue'a gui nɛqui'a ngue guí n'yohʉ na ra Espíritu Santo maguesɛ. A nuya yø ja'i nnømman'ʉ Oja, pɛ nu'ahʉ p'ʉya, guí nnu mansuhʉ Oja. 15 Nu to øtra ts'oqui, jatho ngue da zä ra n'ʉ. Tengu yø hyote, yø bɛ, yø ts'oc'ɛi, 'nɛ'ʉ di nthintyø asunto ja yø mmic'ɛiui. Pɛ nu'ahʉ mami njahʉ p'ʉ. 16 A nu'mø to sä ra n'ʉ ngue tɛnna Cristo, 'yo di pɛsrá sä, sinoque di ja mammadi Oja ngue ɛc'ɛi ra Cristo. 17 Ya bi zønna pa da mʉdi da hyaspa ra güɛnda Oja yø ja'i. Pɛ rá mʉditho da thascahʉ ra güɛnda ngue ya yø basigahʉ Oja. ¿Pɛ hague ngu ra castigo da nu'ʉ to hinguí ɛc'ɛi na rá hoga 'da'yo hya Oja 'mø? 18 Nguna nt'ot'i p'ʉ ja ra Maca Libro ngue ɛna: "Xi'mø ra hoja'i, xanhɛnnitho ha di nyani, ¿hapʉ go di nɛqui'a ja rá ts'oqui 'nɛ hinguí su Oja 'mø?" 19 A nuyá, nu'mø ya xpa

nzän'Ojạ ngue dạ zä rạ n'ʉ to øtrạ nho, di siguehmạ yø jạ'ị dạ 'yøtrạ nho, 'nɛ̱ di däpyø te Ojạ. Nụnạ Ojạ bá zännị ngue bá m'mʉhyø jạ'ị, hịngụị hɛgạhʉ nạ.

5

1 Nụya yø n'yohʉ 'bɛt'o p'ʉ gạdị mpɛtihʉ, xquet'ạ 'nɛ̱cä 'da'igụ mạ 'bɛfigä'be'ʉ, ngue dạdi japä mạjuạnị yø jạ'ị ha bị nja ngue bi dụ rạ Cristo. Nụnạ rạ ts'ɛdi di ụnnạ Cristo 'mø bá ɛ̱hɛ̱, 'da dí tocathogähe nạ. Jap'ʉ n'na rạ hyạ dí nne gạ xi'ạhʉ ya. 2 Ague n'yø'ạhʉ, dạmị fähmʉ ya yø jạ'ị xá pɛt'ạ Ojạ p'ʉ ha guí 'bʉhmʉ. Pɛ hịngrá ts'ɛditho gdi fähmʉ, sinoque mpähä gdí fähmʉ. 'Nɛ̱ 'yo guí ørpạhʉ rá 'bɛfi Ojạ ngue rạ mɛ̱nyụ guí nnehʉ, sinoque gui fähmʉ yø jạ'ị co n'na rạ pähätho. 3 'Yo guí nne ngue guị mạndahʉ yø jạ'ị guí fähmʉ. Nụya yø jạ'ị xạ pɛt'ạ Ojạ, dạmị cämbạhʉ rạ 'yụ te dạ m'mʉi. 4 A nụ'mø bi zøcua rá Hmụ yø mädi, nụ'ạ rá njạpị Ojạ di 'da'ạhʉ hịnjạm'mø dạ thogui.

5 Xquet'ạ yø ts'ʉnt'ʉ dí xifi, nụya yø n'yohʉ 'bɛt'o p'ʉ ha gạdị mpɛtihʉ, dạmị 'yɛ̱c'ɛ̱i te xi'ạhʉ. A nụyá, gätho'ạhʉ, 'yo gạdị 'yɛ̱x'mø guí yạhʉ. Porque Ojạ hịngụị nnụ mạnho'ʉ di 'yɛ̱ts'ị, pɛ di ụnná mạte ya yø jạ'ị hịndị 'yɛ̱ts'ị. 6 Jạnạngue ogạdị 'yɛ̱xhʉ, porque guí pạhmʉ ngue hønsɛ Ojạ ja rá ts'ɛdi. 'Nɛ̱ dạ 'yɛ̱hrạ pa ngue dạ 'yɛ̱ts'ạhʉ Ojạ. 7 Nụ'ạ te gui hɛ̱mphʉ, dạmị xihmʉ Ojạ, porque guehnạ fä'ạhʉ nạ.

8 Dạmị sạmnị n'yomfɛ̱nịhʉ, dạmị mfähmʉ xạnho. Porque nụ'ạ nị nsʉihʉ gue'ạ rạ zithụ'ạ, øt'e tengụtho n'na rạ zate i guɛ̱, di thɛ̱t'ị ngue honị to dạ za. 9 Nụ'ạ rạ zithụ dạmị tønhnʉ. Dạmị zajnị mmʉihʉ conná nguehnị nt'ɛ̱c'ɛ̱ihʉ. Ya guí pạdị ngue nụ'ạ rạ n'ʉ guí sähʉ, xquet'ạ ngụt'ạ thohnị cụhʉ 'bʉi gä rạ xịmhäi. 10 Guesɛ Ojạ bádị ụnị gätho rá mạte, bi zon'nạhʉ ngue para zạntho di toca'ạhʉ rá ts'ɛdi di ụnnạ Cristo. Nụ'mø ya bi tho'ạ rạ n'ʉ guí sähʉ, ya mịts'ʉdyø pa dạ 'yøt'Ojạ ngue ya hịn temạ nts'o nmạ thịn'nạhʉ, dạ 'yøt'e ngue guị ndʉhʉ, ya rạ seguro ngue hịnte gui jahʉ. 11 Nụnạ Ojạ, tạte ja rá ts'ɛdi para zạntho. Dạ ngụt'ạtho.

---

12 Ja ua rạ carta dí pɛn'nạhʉ, dạ gạxmạ cụhʉ rạ Silvano. Dạmị 'yɛ̱c'ɛ̱i te dạ xi'ạhʉ nạ. Hịmmạ ya'møtho dá ot'ạhʉ nạ rạ sʉcuạ jaua. Dí nne ngue gạ hạ'ạhʉ rạ ts'ɛdi, dạdi ja'ạhʉ mạjuạnị ngue nụnạ rạ hyạ dá ot'i, ja mmạngua ha dị njap'ʉ di jạp'ạhʉ Ojạ. Co nụnạ rạ hyạ nạya, gá dʉhʉ.

13 I pɛn'nạhʉ rạ nzɛngua ya nị cụhʉ 'bʉcua Babilonia, nụya yø thanhnị Ojạ tengụtho'ạhʉ. Nụnạ rạ Marco, ɛ̱ntho mạ ts'ʉnt'ʉgä nạ, xquet'ạ di zɛngua'ạhʉ. 14 Dạmị nzɛngua n'na ngụ n'na'ạhʉ, co n'na rạ beso tengụtho guị nnụ mạnsụ'ʉ ɛxạ dị ncụ. Dí nne ngue dạ hyụ nị mmʉi gätho'ạhʉ ngue guí n'yohʉ rạ Jesucristo.

2 rạ Bɛdu
Ja ua rá yoho rạ carta bi 'yo'trạ Bɛdu.

1 Nụgä drá Simụ, 'nɛ drá Bɛdu, rá mɛfigä
rạ Jesucristo, 'nɛ rá representantegä'ạ.
Dạdi zɛngua'ʉ to gä ja rạ hoga nt'ɛc'ɛi
jagähe ua. Porque nụnạ mạ Yạntehʉ Jesu-
cristo, guehnạ mạ Ojạhʉ i nne nạ ngue to bi
zä mạ ja'i dạ 'yɛc'ɛi. 2 Dí nne ngue mạn'na
gdí pạhmʉ Ojạ co 'nɛhnạ mạ Hmụhʉ Jesu-
cristo, n'namhmạ ngue mạn'na di jạp'ạhʉ
'nɛ mạn'na di hyụt'ạ ni mmʉihʉ.

---

3 Ya 'yo mạ mmʉihʉ ngue nzonngạhʉ rạ
Jesucristo, porque ya tịmmạ mmʉihʉ ngue
mạguesɛ nạ. Rángue dí pạhmʉ rạ Cristo
ya, i ja rá ts'ɛdi Ojạ dạ 'yøt'e ngue nụnạ
rạ hyạ rá n'youi mạ nt'ɛc'ɛihʉ, guehnạ gdá
'yohʉ nạ. 4 Jạnạngue tạte mạzihotho rạ hyạ
mạyạt'i ngue di n'nacjʉ. 'Nɛcjʉ dạ zä gạ
øthʉ rạ nho ya, tengụtho Ojạ ngue gä rạ nho
øt'e. Ya hịnni mạntho gạ nne gạ øthʉ rạ
nts'o ja ua ja rạ xịmhäi ya.
5 Jạnạngue hịngạ hønt'ạ di nja ni
nt'ɛc'ɛihʉ, dạmi ja ndụmmʉi ngue mạn'na
gdí n'yo mạnhohʉ. Hịngạ hønt'ạ gdí n'yo
mạnhohʉ, dạmi 'yøt'e ngue mạn'na di
xohni n'yomfɛnihʉ. 6 Hịngạ hønt'ạ di xohni
n'yomfɛnihʉ, dạmi sạmsɛ ni mmʉihʉ.
Hịngạ hønt'ạ gdí sạmsɛ ni mmʉihʉ, dạmi
sɛti te guí thohmʉ. Hịngạ hønt'ạ gdí sɛti
te guí thohmʉ, dạmi 'yørpạhʉ rá pähä Ojạ.
7 Hịngạ hønt'ạ gdí 'yørpạhʉ rá pähä Ojạ,
dạmi mạhni cụhʉ. Hịngạ hønt'ạ gdí mạhni
cụhʉ, dạmi mạhmʉ gätho mi'da yø ja'i. 8 A
nụ'mø ngue guí øthʉ ya yø hyạ dí xi'ạhʉ
ya, 'nɛ gạdi ja ndụmmʉihʉ ngue hịnte di
m'mɛdi, ya hịnjondạ 'yɛmbi ngue hịngạ
gue'ạ guí øthʉ p'ʉya. Ya hịngạ särbʉtho
gá pạhmʉ nạ mạ Hmụhʉ Jesucristo p'ʉya.
9 Pɛ nụ te'o hịnguị øtya yø hyạ dí xi'ạhʉ ya,
guehya njot'i yø n'yomfɛni ya, tengụtho
'mø di xädä, hịnguị tịnyø mmʉi ngue Ojạ bi
pụnnbạbị yø ts'oqui xạ 'yøt'ạ m'mɛt'o.
10 Jạnạngue nụya mạ zi cụ'ạhʉ, dạmi ja
ndụmmʉi guị n'yo mạnhohʉ, n'namhmạ
ngue di nɛquị ngue bá huan'nạhʉ Ojạ, ja-
nạngue bi zon'nạhʉ. Nụ'mø gui 'yøthʉ nạ
rạ hyạ nạya, ya hịnha gni nhyɛhmʉ Ojạ
p'ʉya. 11 Gue'ạ gdi segurahʉ'ạ ngue nụp'ʉ
ha di mạnda para zạntho nạ mạ Yạntehʉ
rạ Hmụ Jesucristo, di n'na'ạhʉ rạ nt'ɛdi gui
thohmʉ.
12 Jạnạngue thojpạtho dí nne gạ bɛn'nạhʉ
ya yø hyạ ya, mạdạgue'ạ ya guí pạhmʉ
hanja, 'nɛ hịnguị yobɛnihʉ ngue mạjuạni
te mmạnnạ rạ hyạ bi sän'nạhʉ. 13 Mɛnte
dí 'bʉi, dí ɛnạ ngue xạnho te dí øt'e ngue
di nzop'ạ ni nzaquihʉ ngue gui 'yøhmʉ ya
yø hyạ ya. 14 Porque mạ Hmụhʉ Jesucristo
ya xạ xiqui ngue hịmmạ ya'atho gạ tụ.
15 Jạnạngue di hogä mạ mmʉi ngue dí xi'ạhʉ
nạ rạ hyạ nạ, n'namhmạ ngue nụ'mø ya xcá
tụgä, zạnt'ạ dạ zo ni mmʉihʉ ya yø hyạ ya
xtá xi'ạhʉ.

---

16 Ya dá xän'nạhʉ rạ hyạ ngue jasɛ rá
ts'ɛdi nạ mạ Hmụhʉ Jesucristo, 'nɛ mạhøn-
dạ ɛcua nạ. Nụnạ rạ hyạ nạ, hịngrạ cuento
nạ ngue dá ts'äntho. Sinoque conmạ dä dá
nụhe ngue mạguesɛ nạ rạ Jesucristo. 17 A
nụnạ Ojạ rá Papá nạ, bá nyạ mạyạ ngue
ɛspạbi, bi 'yɛnạ: “Nụnạ 'bʉcua ya, guehnạ
mạ Ts'ʉnt'ʉ dạdi mạdi. A nụyá, jạnjuạni
ngue ja gạmpähä conná nguehnạ”, bi 'yɛnạ.
18 Nụ'ạ rạ ora ngue nmi 'bʉcähe p'ʉ ja rạ
ndʉxcạ nyụni nạ mạ Hmụhʉ Jesucristo,
ngụnạ rạ hyạ dá øcähe ngue bá mạn'Ojạ bá
nyạ mạyạ.
19 Ya dí hạxhʉ njuạni, ngue mạjuạni nạ
rạ hyạ bi 'yotyø pøngạhyạ Ojạ. Mạhy-
onịtho guí xähmʉ nạ rạ hyạ nạ, astạ gue'mø
bi xoc'ạ ni mmʉihʉ xạndønho rạ Cristo.
Porque nụnạ rạ hyạ nạ, tengụtho n'na
rạ lámpara mạyot'i p'ʉ ja rạ 'bɛxụi astạ
gue'mø bá pøxrạ haxạsø 'mø ni ma dạ
hyats'i. 20 I jatho guí pạhmʉ ngue nụnạ rạ
hyạ bi 'yotyø pøngạhyạ Ojạ p'ʉ ja rạ Mạcạ
Libro, hịngyø n'yomfɛnisɛ yø pøngạhyạ ya
yø hyạ bi 'yot'i. 21 Pɛ nụnạ rạ hyạ bi mạnyø
pøngạhyạ Ojạ, hịnjạm'mø ngue yø hyạsɛ
bi mạ, sinoque gue'ạ rạ Espíritu Santo di
bɛnnbạbi rạ hyạ mmạm'mø bi xihyø ja'i rá
hyạ Ojạ.

2

1 Nụ'mø yø pa xạthogui, mi pøn'i'da yø
judío ngue yø fɛhni pøngạhyạ. Pɛ xquet'ạ
di njarbʉ p'ʉ guí 'bʉhmʉ ya, dạ bømp'ʉ yø
fɛhni xännbạte. Nt'ạguitho gui cʉtyø hyạ,

porque hi̱mma̱ juani̱ na̱ ra̱ hya̱ xännba̱te. Di ts'onyø ja̱'i̱ ɛ̱c'ɛ̱i̱ te mma̱. Nu̱ya yø fɛhni̱ xännba̱te, da̱ gøn'a̱ ra̱ Hmu̱ Jesucristo yø Ya̱nte. Pɛ ya ra̱ castigo xønni̱ da̱ thogui nguehna̱ ra̱ hya̱ da̱ ma̱. [2] Xa̱ngu̱ yø ja̱'i̱ da̱ dɛn'na̱ ra̱ nts'o ga̱ 'yo ya yø fɛhni̱ xännba̱te. Go yø ts'oqui ya ngue nu̱ya yø ja̱'i̱ hi̱ngyø 'yɛc'ɛ̱i̱ nnømma̱n'ʉ na̱ ma̱juani̱ ngue ra̱ hoga̱ nt'ɛ̱c'ɛ̱i̱ jajʉ. [3] Nu̱ya yø fɛhni̱ xännba̱te, i̱ nne da̱ gʉc'a̱hʉ ra̱ mɛ̱nyu̱ co nu̱'ʉ yø fɛhni̱ i̱ mma̱. Pɛ Oja̱, ya ma̱nja̱m'mø̱tho xpá̱ nzänni̱ ngue da̱ ma ra̱ castigo ya yø ja̱'i̱ njap'ʉ. Bá̱ ɛ̱p'ʉ ra̱ pa ngue ra̱ castigo da̱ thogui.

[4] Porque Oja̱, hi̱mbi̱ pu̱nnba̱'ʉ yø anxɛ bi 'yøtra̱ ts'oqui, sinoque bi hyørbʉ ja ra̱ ni̱du̱, bi du̱t'i̱ conyø cadena, bi gorbʉ ja ra̱ 'bɛxu̱i̱. I̱ njot'i asta̱ gue'mø ra̱ pa da̱ni̱ tha̱spa̱ ra̱ güɛnda. [5] Ni̱ xi̱nga̱ gue'ʉ yø nyogui ja̱'i̱ bi̱ m'mʉ 'mø ma̱nja̱m'mø xtí pu̱nnba̱bi̱ Oja̱. Sinoque bi go'mra̱ dehe 'mø mi̱ nja ra̱ nda̱te 'ye bi jua'ʉ yø ts'oc'ɛ̱i̱. Høndi̱ hya̱to nja̱'i̱ conna̱ Noé'ʉ bi bongui̱ ngue gätho. Guehna̱ ra̱ Noé bi xihyø ts'oc'ɛ̱i̱ ngue xtí n'yo xa̱nho. [6] Xquet'a̱ bi jua Oja̱ ra̱ da̱ni̱hni̱ Sodoma 'nɛ̱hra̱ da̱ni̱hni̱ Gomorra. Bi 'yu̱di̱ asta̱ gue'mø mi̱ gohi bi̱ m'mospi. Bi 'yøt'a̱ Oja̱ na̱ ra̱ nda̱te na̱, n'namhma̱ ngue nu̱ya yø ja̱'i̱ xa̱nts'o te ga̱ 'yo, da̱ ba̱di̱ ngue ja ra̱ castigo da̱ thogui. [7] A nu̱na̱ ra̱ Lot ngue ma̱rá hoga̱ n'yohʉ na̱, bi ya̱n'Oja̱ na̱. Nu̱na̱ ra̱ Lot ma̱di̱ ʉnná n'yomfɛ̱ni̱ ngue nnu̱tho te ga̱ 'bʉhyø ja̱'i̱ xa̱nts'o ga̱ 'yo. [8] Nu̱na̱ ra̱ hoga̱ n'yohʉ, nu̱p'ʉ mi̱ 'bʉhyø ts'oc'ɛ̱i̱, ja mi̱ 'bʉp'ʉ. N'na pa ngu̱ n'na pa tär'ma̱n'ʉ rá̱ mmʉi ngue øde te mma̱nyø ja̱'i̱, 'nɛ̱ i̱ nnu̱sɛ te gäma̱ nts'o ga̱ 'bʉhyø ja̱'i̱. [9] A nu̱ yø ja̱'i̱ ya tha̱nne Oja̱, nu̱'mø ja'a̱ ma̱n'ʉ thogui, da̱ zä da̱ ya̱n'Oja̱. Pɛ yø ts'oc'ɛ̱i̱ ɛjpa̱tho ra̱ castigo da̱ tho 'mø ra̱ pa da̱ni̱ tha̱xra̱ güɛnda. [10] Nu̱na̱ Oja̱, ma̱ da̱tho da̱ japra̱ castigo gätho yø ja̱'i̱ xa̱nts'o ga̱ 'yo, guehya øt'a̱ te yø pähäsɛ, nu̱'a̱ ra̱ hya̱ di̱ ma̱nda Oja̱, 'be xi̱ngu̱i̱ ørpa̱tho ra̱ güɛnda'a̱.

Nu̱ya yø fɛhni̱ xännba̱te hi̱ngu̱i̱ hant'a̱ ga̱ ya̱, ɛ̱na̱ ngue pa̱sɛ. Hi̱ngu̱i̱ su̱ da̱ zan'ʉ ta̱te ja yø ts'ɛdi. [11] Conque yø anxɛ, ma̱n'na ta̱te ja yø ts'ɛdi, pɛ nu̱'mø 'bʉp'ʉ ja rá̱ hmi̱ rá̱ dä Oja̱, hi̱ngu̱i̱ sänni̱ da̱ zan'ʉ cohyø ts'ɛdi. [12] Pɛ nu̱ya yø n'yohʉ ya, hi̱ngu̱i̱ ti̱nyø mmʉi ngue ta̱te ja yø ts'ɛdi ya sani̱. 'Bʉi tengu̱tho yø zu̱'ɛ̱, nu̱'a̱ te so yø mmʉi, gue'a̱ øt'a̱. Nu̱ ra̱ zu̱'ɛ̱ nu̱'a̱ ja rá̱ danyu̱, i tho'mø bi zo. Njarbʉtho ya yø ja̱'i̱ ya, ngue da̱ du̱. [13] Da̱ ma ra̱ castigo ya yø ja̱'i̱ ya, ngue di ʉnnba̱ yø mmʉi yø mmi̱c'ɛ̱i̱ui̱. Porque di ho da̱ 'yøtra̱ nts'o so yø mmʉi, ma̱da̱gue'a̱ fa̱di̱. Nu̱ya yø ja̱'i̱ ya, nu̱'mø pap'ʉ ja ra̱ ngo guí øthʉ, pɛs'yø sä yø 'yɛ̱c'ɛ̱i̱ 'mø bi̱ nu̱ ngue 'bʉp'ʉ. Pɛ 'be xi̱ngu̱i̱ tär'ma̱n'ʉ'ʉ yø mmʉi'a̱ te ra̱ nts'o øt'e. [14] N'na ra̱ xisu da̱ nu̱, n'na di ho. Hi̱nha rá̱ nzɛgui'a̱ ra̱ ts'oqui øt'e. Di ts'onnba̱ yø mmʉi yø ja̱'i̱ hi̱ngu̱i̱ nzaqui yø nt'ɛ̱c'ɛ̱i̱. Nu̱ te gä sʉhyø dä, i̱ nne ngue gä dyø mmɛti. Guehya yø ja̱'i̱ da̱ ma ra̱ castigo ya. [15] Gä ra̱ m'mɛdi ga̱ 'yo, nu̱'a̱ ra̱ hya̱ nju̱a̱ntho, i hɛp'ʉ'a̱. I øt'e tengu̱tho bi 'yøtra̱ fɛhni̱ pøngahya̱ Balaam nu̱na̱ rá̱ ts'ʉnt'ʉ ra̱ Beor. Ra̱ ts'oqui bi 'yøt'e ngue bi̱ ne xta̱ nda̱hra̱ mɛ̱nyu̱. [16] Nu̱na̱ rá̱ burru ra̱ Balaam bi̱ nya̱ tengu̱tho ra̱ ja̱'i̱, bi hɛjpa̱bi̱'a̱ ra̱ ts'oqui mi̱ nne xta̱ 'yøt'e. Bi za̱mba̱bi̱ rá̱ mmʉi ra̱ pøngahya̱, ɛ̱na̱ mi̱ loco.

[17] Nu̱ya yø n'yohʉ ya, hi̱nte ma̱nho da̱ 'yøt'a̱hʉ. Guí nnu̱hʉ n'na ra̱ poso 'mø xa̱ xä ra̱ dehe, ogue n'na ra̱ jogu̱i̱ 'mø hi̱ngu̱i̱ 'ye, njarbʉtho yø hya̱ ya. Guehya da̱ map'ʉ ja ra̱ castigo, ja ra̱ ts'a'bɛxu̱i̱ para za̱ntho ya. [18] Porque ɛ̱spa̱bi̱ yø hya̱ i̱ mma̱, pɛ hi̱nte di̱ mu̱ui te mma̱. Nja ngue nu̱ya yø ja̱'i̱ ya xa̱ hyɛp'ʉ ra̱ nts'o ma̱ni̱ n'yo, i orpa̱bi̱ ngue di u̱nna̱ nt'ɛ̱di̱ hønda̱ 'yøtra̱ nts'o tengu̱tho ga̱ 'yo mi̱'da yø ja̱'i̱. [19] I xihyø ja̱'i̱ ngue da̱ 'yøt'a̱ te da̱ nepyø mmʉi da̱ 'yøt'e. Pɛ 'nɛ̱sɛ ya hi̱ngu̱i̱ sä da̱ hyɛp'ʉ ra̱ nts'o ga̱ 'yo ya. N'na ngu̱ n'na ra̱ ja̱'i̱, nu̱'a̱ te ra̱ 'yu̱ xa̱ bɛnt'i̱, ya hi̱ngu̱i̱ nne da̱ hyɛgui. [20] Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ ya bi hyɛp'ʉ ra̱ nts'o jaua ja ra̱ xi̱mhäi ngue bi ba̱'a̱ ma̱ Ya̱ntehʉ ra̱ Hmu̱ Jesucristo, 'nɛ̱ høndi 'bätrá̱ mmʉi ngue da̱ 'yøtra̱ nts'o, ya ma̱n'na xa̱nhɛ̱ts'i̱ ra̱ ts'oqui bi 'yøt'e ngue'a̱ te rá̱ ts'oqui mi̱ ja m'mɛt'o. [21] Ma̱n'na xa̱nho ngue hi̱nxta̱ mba̱'a̱ ra̱ 'yu̱ nju̱a̱ntho ya yø ja̱'i̱ ya, ngue nu̱'mø mi̱ ba̱di̱ hanja ra̱ hya̱, m'mɛfa bi hyɛp'ʉ'a̱ ra̱ ma̱ca̱ hya̱ bi 'bɛp'a̱ Oja̱ xtí n'yo. [22] Go bi 'yøtya yø ja̱'i̱ ya yø hya̱ ma̱hyɛqui, ngue ɛ̱na̱: "Ra̱ fo'yo, ma̱hømbi̱ zi ra̱ ts'odi xi zogui. Nu̱ ra̱ ts'ʉdi ja bi̱ ma m'met'e, ma̱hømbi̱ yʉrbʉ ja ra̱ xa̱bøhäi".

3

[1] Ague ma̱ zi cu̱'a̱hʉ, ya rá̱ yoho na̱ ra̱ carta dá̱ ot'ä ya ngue ga̱ pɛn'na̱hʉ. Mɛ̱nte guehya yoho yø carta ya, ja̱nju̱a̱ni̱ da̱di bɛ̱n'na̱hʉ

na te ra hya ya xa si'ahʉ, porque dí nnegä
ngue gui hyaxʉ n'na ra hoga n'yomfɛni.
2 Dami bɛmhmʉ'a te ra hya bi manyø maca
øngahya Oja 'mø yø pa xathogui. Da
gue'a ma Yantehʉ ra Hmu Jesucristo dami
bɛmhmʉ'a te ra hya bi manda. Nu'ʉ yø rep-
resentante ra Cristo, ya bi xän'nahʉ hanja
ra hya. 3 Dami 'yørpahʉ ra güɛnda na ra hya
jaua ya. Nu'mø hante da gua'a nximhäi, di
m'mʉhyø ja'i da dentho na ma nt'ɛc'ɛihʉ
i ja, guehya da 'yøtho'a te gä yø pähäsɛ
xants'o. 4 Da 'yɛna: "Guí mmamhmʉ ngue
ra Cristo bi ma ngue da ɛhɛ. Xiya, ¿hapʉ
'bʉhya? Ua ngut'a mpa xa thogui gue'mø
xa ndu yø ndiua, 'nɛ xquetho te dí nnuhʉ
ngue ja, asta gue'mø mambá fʉ'a nximhäi",
da 'yɛna. 5 Nuya yø ja'i ya, nnerbʉ ɛna ngue
hinguí padi hanja ra hya, ya fadi ngue Oja
bi hocra c'ammahɛts'i 'nɛhra häi. 'Nɛ bi
zänni ngue bi nc'a ra häi made ra dehe, 'nɛ
gue'a ra dehe gui mpɛpra häi 'mø bi n'ye ya.
6 'Nɛ xquet'a gue'a ra dehe bi go'ma häi 'mø
manjam'mø. Porque bi ma majuadi yø ja'i
mi 'bʉ'a nximhäi ngue bi nja ra ndate 'ye.
7 Pɛ nuya te dí nnuhʉ bí ja maya, daguecua
ja ra häi, nuna Oja, ya xa nzänni ngue di nzø
conna sibi. I nt'ɛjpitho ngue di nzø 'mø ra
pa dani nja ra ts'ʉt'abi. A nuya yø ts'oc'ɛi
da ma ra castigo ya.

8 Høndа n'na ra hya ja ya ma zi cu'ahʉ.
O gadi pumbɛnihʉ. Nup'ʉ ga mbɛn'a ma
Hmuhʉ Jesucristo, nu'a n'na pa, tengutho
'mø da n'na mahuahi njɛya'a. Nu'a n'na
mahuahi njɛya p'ʉya, tengutho 'mø da n'na
patho p'ʉ ga mbɛn'a. 9 Nuna ma Hmuhʉ
Jesucristo bi ma ngue da ɛp'ʉ. Pɛ nuyá,
'bʉhyø ja'i ɛmbi ngue ya bi thohra pa p'ʉ
da ɛhɛ. Pɛ hinguí thohra pa p'ʉ da ɛhɛ,
sinoque 'bet'o sɛrpabi yø ja'i, hinguí nnepe
da ma ra castigo yø ja'i, i nnepe ngue gätho
yø ja'i di 'bätyø mmʉi da hyɛp'ʉ ra nts'o ga
'yo.

10 Nu ra pa da ɛp'ʉ ra Hmu, da gue'mø
ra ora ngue hinguí fadi, tengutho ra bɛ
'mø da zøhø ngue ra xui hinguí fadi. Nu'a
ra ora'a, asta dadi thoni ra c'amahɛts'i.
Nu te di nɛquí bí ja maya, gä da guadi di
nzø. Nuua häi p'ʉya, nu te gä jaua, gä di
nzø. 11 Guehna ja ngue di ma majuadi te
gä ja naya. Janangue ma datho i nne ngue
gui nsuphʉ ha gdi thannehʉ Oja mɛnte
ra pa guí m'mʉhmʉ ua. 12 A nuyá, ya
guí tømhmʉ ngue da zønna pa da ɛ Oja.
Dami ja ndummʉihʉ ngue di nja rá 'bɛfi
Oja, n'namhma ngue n'nahmantho da ɛp'ʉ.
Nu'a ra pa'a, nu te bí ja maya di nzø conna
sibi. Nu te gä bí ja maya da migui conna sibi.
13 Pɛ Oja, ya xa yarcahʉ ngue di nja ra 'da'yo
c'amahɛts'i, 'nɛ di nja ra 'da'yo häi. Nuna
ra 'da'yo häi na, gä ra nho da m'mʉhyø ja'i.
Guehna nthø'mitho di nja naya.

14 Janangue nuya ma zi cu'ahʉ, mɛnte guí
tømhmʉ ya yø cosa ma'da'yo di nja ya,
dami ja ndummʉi ngue hin tema nts'o da
din'nahʉ Oja. Nu'a te hindi zʉ'ahʉ Oja,
gue'a gui 'yøthʉ'a. 15 Dami pahmʉ ngue
nu'a hinguá 'yɛ'a ma Hmuhʉ Jesucristo,
porque nnepe da dinyø mmʉi mi'da yø ja'i
ha di nyanyø te. Nuna ra hya dí xi'ahʉ ya,
xquet'a ngut'atho ra hya bi cuarpʉ ja ra
carta bi mɛn'nahʉ ma cuhʉ ra Pablo. Gue'a
Oja bi bɛnnbabi na ra hya bi mɛn'nahʉ.
16 Gätho'ʉ mi'da yø carta bi 'yot'i, bi cuarpʉ
ya yø hya dí xi'ahʉ ya, madague'a ja 'da
yø carta xanhɛnni ha ga thini te ga mbøni.
Nu'ʉ yø ja'i hinguí padi xanho ra sʉcua
p'ʉya, hinguí nzaqui yø nt'ɛc'ɛi, i nne da ma
te ga mbøn'a te mmamp'ʉ ja ra sʉcua, pɛ
hinga guep'ʉ ga mma. Njarbʉtho mi'da yø
hya nt'ot'i p'ʉ ja ra Maca Libro ya, nu te ga
mbøni, hinga guep'ʉ ga mmanyø ja'i. Ya di
jasɛ ra ja'i p'ʉ da ma ra castigo.

17 Ague ma zi cu'ahʉ, ya guí pahmʉ ya
yø hya bi si'ahʉ m'mɛt'o ngue di m'mʉhyø
fɛhni xännbate. Janangue dami mfähmʉ
ya, 'yo guí nnehʉ ngue nuya yø hyäte, da
ja'i gui 'yøthʉ'a ra nts'o ga 'yo ya. Mami
ts'onni nt'ɛc'ɛihʉ i ja ngue go gdí mähä'ʉ.
18 Hante gue dami nehʉ ngue nu'a rá mate
na ra Hmu Jesucristo bi yanjʉ, man'na gdi
timhmʉ hanja. Dami 'yøt'e ngue man'na
di dinni mmʉihʉ xanho te'o na. A nuná,
guehna t'ɛspabi na hangu ra pa para zan-
tho. Da ngut'atho.

1 rạ Xuua

Ja ua rạ́ mʉdi rạ carta bi 'yo'trạ Xuua.

1 Nụnạ rạ Jesucristo di ụnnạ 'da'yo te,
dạdi cuat'ạhʉ ua ja rạ carta te'o nạ. Guehnạ
ya mị 'bʉi hangụ rạ pa nạ, hante ngue dị
nhohyø cosa i ja. Dạ́ øhme te bị mạmp'ʉ ha
bị nyạ. Di 'bähme p'ʉ di hɛ̱the. Majuạnị dạ́
nụhe, 'nɛ̱ dạ́ thädi conmạ 'yɛhe. 2 Nụnạ di
ụnnạ 'da'yo te, bi 'yøt'e ngue dạ fạdị te'o nạ.
Dạ́ nụhe, jạnạngue nụya dạdi jahe majuạnị
ngue dạ́ nụhe. Nụyá, dí xi'ạhʉ ngue nụnạ
di ụnnạ 'da'yo te, hịn'yʉ ha bạ́ fʉdi 'nɛ̱
hịnha rạ́ nzɛgui ngue 'bʉi. Nụnạ, mạmbị
'bʉp'ʉ bí 'bʉhrạ́ Papá, pɛ bi zøcua ngue dạ́
nnụhe. 3 Dí xi'ạhʉ ngue dạ́ nụgähe nạ, 'nɛ̱ dạ́
øsɛhe te bị mạ, n'namhmạ ngue 'nɛ̱'ạhʉ 'da
gdạ́ n'amigohʉ nạ Ojạ mạ Papáhʉ, connạ
Jesucristo rạ́ Ts'ʉnt'ʉ Ojạ. 4 Nụya dí ot'ạhʉ
ya yø hyạ jaua, n'namhmạ ngue mạn'na
mạthoguitho gui johyahʉ.

---

5 Nụnạ rạ hyạ bi xänngạhe rạ Jesucristo,
guehnạ dí xi'ạhʉ nạya, ngue nụnạ Ojạ
xạndønho, hịn temạ hyạ dạdị nɛ̱quị ngue
hịngạ njuạnị. 6 Nụ'mø dí ɛ̱nạ ngue dạdị
n'amigohʉ Ojạ, 'nɛ̱ hịngạ njuạnị te dí
øthʉ, ya dị nɛ̱quị ngue hịmmạ juạnị te dí
mmạmhmʉ. 'Nɛ̱ hịmmạ juạnị ngue dí pạdị
gạ øthʉ rạ nho. 7 A nụ'mø dí 'yo mạnhohʉ
tengụtho Ojạ ngue gä rạ nho øt'e, majuạnị
ngue dạdị n'amigo n'na ngụ n'najʉ 'mø.
'Nɛ̱ dị nhogui gätho mạ ts'oquihʉ connạ́
nguehrạ́ ji bị männạ Jesucristo.

8 A nụ'mø gạ ɛ̱nạ ngue hịn'yʉ mạ
ts'oquihʉ, dạdị nhyäsɛhʉ 'mø, hịmmạ juạnị
te dí mmạmhmʉ. 9 Pɛ nụ'mø gạ xihmʉ
Ojạ ngue ja mạ ts'oquihʉ, di pụnngạ mạ
ts'oquihʉ, di hogạhʉ'ạ te gämạ nts'ohʉ i
ja. Porque Ojạ dạ 'yøt'ạ te nị 'yụp'ʉ, di
pụnngạhʉ tengụtho bị mạ. 10 Pɛ nụ'mø gạ
ɛ̱nạ ngue hịn temạ ts'oquị xtạ́ øthʉ, nụ'mø
ya dí nnụ bɛthạnịhʉ Ojạ 'mø. Nụnạ rạ́ hyạ
Ojạ p'ʉya, ya hịngạ ɛdi ɛ̱c'ɛ̱ihʉ.

2

1 Ague mạ bạsị'ạhʉ, dí ot'ạhʉ ya yø
hyạ jaua n'namhmạ ngue hịngụị 'yøthʉ rạ
ts'oquị. Pɛ nụ'mø to bi 'yøtrạ ts'oquị, i 'bʉ'ạ
mạ hojpạtehʉ p'ʉ bí 'bʉhmạ Papáhʉ. Nụnạ
guehnạ rạ Jesucristo nạ, 'nɛ̱ guehnạ hịn'yʉ
rạ́ ts'oquị nạ. 2 Nụnạ rạ Jesucristo bi dụ ngue
bi hogạ mạ ts'oquihʉ, 'nɛ̱ hịngạ høngtho
gạhʉ, sinoque bi dụ ngue di hojpạbị yø
ts'oquị gätho yø jạ'ị 'bʉ'ạ nxịmhäi.

3 Nụ'mø dí øthʉ te dị mạnda Ojạ, ya dí
hạxhʉ njuạnị ngue dí pạhmʉ Ojạ 'mø. 4 Pɛ
nụ te'o ngue ɛ̱nạ: "Nụgä dí pạcä Ojạ", i
ɛ̱nạ, pɛ hịnguị øt'e te dị mạnda Ojạ, nụnạ́,
guehnạ rạ jạ'ị fɛhnị nạ, hịmmạ juạnị ngue
rạ́ mpạdịui Ojạ. 5 Nụ rạ jạ'ị ngue øt'e te
dị mạnda Ojạ, guehnạ majuạnị ngue pạdị
xạnho ha di mạ Ojạ nạ. Gue'ạ guị nɛ̱quị
ngue n'youi Ojạ rạ jạ'ị'ạ. 6 A nụ rạ jạ'ị ɛ̱nạ
ngue n'youi Ojạ, i ja ngue dị n'yo tengụtho
ị n'yo rạ Jesucristo 'mø mị m'mʉcua.

---

7 Ague mạ zi cụ'ạhʉ, nụnạ rạ hyạ dạ́
ot'ä ua ja rạ carta dạdi 'bɛp'ạhʉ gui 'yøthʉ
ya, hịmmạ 'da'yo nạ. Guehnạ rạ hyạ bị
m'mɛp'i gui 'yøthʉ 'mø gạmbạ ɛ̱c'ɛ̱ihʉ rạ
hogạ 'da'yo hyạ mạ m'mɛt'o nạ. 8 A nụyá,
ɛ̱ntho mạ'da'yo nạ rạ hyạ dạdi 'bɛp'i gui
'yøthʉ ya, porque majuạnị ngue nụnạ rạ
hyạ nạ, ja di 'uecrạ 'bɛxụị yụcua ja rạ xịmhäi
nạ. A nụya ngue ndap'ʉ bi zä mạ'yonị rạ
hyạ ya, ɛ̱ntho di dạyot'ạ n'na rạ nyot'i p'ʉ
nị ma rạ hyạ. Nụnạ rạ Jesucristo, nụ te gä
mmạnnạ rạ hyạ jaua, gä bi 'yøt'e. A nụyá,
xquet'ạ 'nɛ̱'ạhʉ guí øthʉ'ạ te mmạnnạ rạ
hyạ nạyạ.

9 Nụ rạ jạ'ị ɛ̱nạ ngue ya xạnho te gạ 'yo, pɛ
nnụ mạn'ʉ drạ́ cụ, guehnạ rạ jạ'ị di siguetho
ngue xạnts'o gạ 'yo nạ. 10 Nụ rạ jạ'ị dị mạhrạ́
cụ, ya xạnho te gạ 'yo. Hịn'yʉ p'ʉ di t'ɛ̱mbị
ngue go rạ́ ts'oquị p'ʉ øtrạ ts'oquị mị'da yø
jạ'ị. 11 Pɛ nụ rạ jạ'ị ngue nnụ mạn'ʉ drạ́ cụ,
ɛmmạ 'bʉi, pɛ rạ nts'o gạ 'yo. Hịnguị pạdị
te dạ n'yo, porque nụ'ạ rạ nts'o ja rạ́ mmʉi,
gue'ạ corpạ rạ́ n'yomfɛ̱nị'ạ.

12 Ague mạ bạsị'ạhʉ, nguụnạ rạ hyạ dí
ot'ạhʉ ua ja rạ carta jaua, porque ya bi
pụnngạ mạ ts'oquihʉ Ojạ ngue bi dụ rạ
Jesucristo connạ́ nguecjʉ. 13 A nụ yø dạ-
jạ'ị, nguụnạ rạ hyạ dí ot'ạhʉ ua ja rạ carta,
porque bi zønị gạ́ pạhmʉ te'o nạ ya mị 'bʉi
hante ngue dị nhohyø cosa i ja. A nụ yø
ts'ʉnt'ʉ, nguụnạ rạ hyạ dí ot'ạhʉ ua ja rạ
carta, porque ya gạ́ tạphʉ rạ zithụ.

Ague mạ bạsị'ạhʉ, nguụnạ rạ hyạ dí ot'ạhʉ
ua ja rạ carta, porque bi zønị gạ́ pạhmʉ Ojạ

ma Papáhʉ. [14] A nu yø daja'i, nguna ra hya dí ot'ahʉ ua ja ra carta, porque bi zøni gá pahmʉ te'o na ya mi 'bʉi hante ngue di nhohyø cosa i ja. A nu yø ts'ʉnt'ʉ, nguna ra hya dí ot'ahʉ ua ja ra carta, porque guí dʉhʉ ngue gá 'yɛc'ɛihʉ rá hya Oja p'ʉ ja ni mmʉihʉ. Ya gá taphʉ ra zithu.

[15] 'Yo gadi hohʉ ra nts'o jaua ja ra ximhäi. Nu to di ho ra nts'o jaua ja ra ximhäi, guehna ra ja'i hinguí padi di ma'a ma Papáhʉ na. [16] Porque nu'a te gä ra nts'o jaua ja ra ximhäi, hingrá ts'änni Oja, sinoque rá ts'ännisɛ yø ja'i. Nu yø ja'i øt'a te yø pähäsɛ. Nu te gä hɛti, gä nne ngue dyø mmɛti, di 'yɛts'i ngue'a te ga 'bʉi. [17] Pɛ yø ja'i da thogui, da gue'a te yø pähä yø ja'i da thogui. Pɛ nu ra ja'i ørpabi rá pähä Oja i 'bʉi para zantho.

---

[18] Ague ma basi'ahʉ, ya ni ma da gaxra pa ya. Nu'ahʉ, ya xcá 'yøhmʉ ngue rá nsʉiui ra Cristo i ja ngue di m'mʉi. A nuyá, ya 'bʉi xangu yø ja'i sʉ'a ra Cristo ya. Jananngue dí pahmʉ ngue ya ni ma da gaxra pa. [19] Nu ra ja'i ngue rá nsʉiui ra Cristo, guehna himma juani ngue ma mmi'yɛc'ɛihʉ na, jananngue 'uegue. A nu'mø nmajuani ngue ma mmi'yɛc'ɛihʉ, 'daua gdi n'yohʉ 'mø. Pɛ i 'uegue para ngue di nɛqui xanho ngue himma juani ma mmi'yɛc'ɛihʉ.

[20] Pɛ nu'ahʉ, ya bá pɛn'nahʉ ra Espíritu Santo ra Cristo. Guehna ra Espíritu Santo øt'e ngue guí pahmʉ ndana ra hya majuani, ndana himma juani. [21] Hindá ot'ä ua ja ra carta 'da yø hya hinguí pahmʉ, sinoque ya guí pahmʉ ngue majuani ya yø hya dí xi'ahʉ. 'Nɛ guí pahmʉ ngue nuna ra hya majuani, hin tema fɛhni n'youi.

[22] Ma ga pahmʉ ndana ra ja'i fɛhni ya. Nuna ra fɛhni ya, guehna ra ja'i i mma ngue ra Jesús hinga guehna ra Cristo bá ɛx Oja ngue di ndast'abi na. Nuna p'ʉya, guehna rá nsʉiui ra Cristo na, porque høn'a ra Papá, 'nɛønnbabi rá Ts'ʉnt'ʉ Oja. [23] Nu ra ja'i ɛmbi ngue hinga guehna ra Jesús rá Ts'ʉnt'ʉ Oja, guehna hinguí n'youi ra Papá na. Pɛ nu ra ja'i i mma ngue ra Jesucristo, guehna rá Ts'ʉnt'ʉ Oja na, guehna ra ja'i n'youi ra Papá na.

[24] Jananngue dami 'yɛt'ammʉihʉ na ra hya rá mʉdi gá 'yøhmʉ. Nu'mø ngue guí ɛt'ammʉihʉ na ra hya rá mʉdi gá 'yøhmʉ, ya guí n'yohʉ rá Ts'ʉnt'ʉ Oja 'mø, xquet'a 'nɛ'a ra Papá guí n'yohʉ p'ʉya. [25] 'Nɛ xquet'a ra Jesucristo bi yat'i ngue di 'dacjʉ ra 'da'yo te para zantho.

[26] Dí ot'ahʉ na ra hya na, n'namhma guí pahmʉ ngue 'yop'ʉ 'da ngue nne da hyä'ahʉ. [27] Ra Jesucristo bá pɛnhna Espíritu Santo da mä'ahʉ. Jananngue nuyá, ya himma hyoni ngue to da xän'nahʉ te'o ya yø fɛhni dí xi'ahʉ ya. Porque guesɛ'a ra Espíritu Santo da xän'nahʉ gätho, ndana majuani, ndana himma juani. A nu'a te da xän'nahʉ na ra Espíritu Santo, gä gue'a majuani, hingra fɛhni. Jananngue nuyá, hønt'a ra Cristo da 'yo ni mmʉihʉ ya, porque gue'a xän'nahʉ ra Espíritu Santo'a.

[28] Ague ma basi'ahʉ, hønt'a ra Cristo da 'yo ma mmʉihʉ ya, n'namhma ga hahʉ nzammʉi 'mø dá nuhʉ'a, ya hinga pɛs'ma sähʉ 'mø bá ɛhɛ. [29] Ya guí pahmʉ ngue ra Jesucristo, gä ra nho i n'yo'a. Xquet'a jatho ngue guí pahmʉ ya ngue nu to gä 'yo manho, gue'ʉ yø basi Oja'ʉ.

3

[1] Ma ga pahmʉ ya ngue majuani di macjʉ na Oja ma Papáhʉ, porque nuyá, ya yø basi gahʉ Oja ya. 'Nɛ majuani ngue guecjʉ yø basi gahʉ Oja. Pɛ mi'da yø ja'i, hinguí padi ngue yø basi gahʉ Oja'ʉ, porque yø ja'i hinguí pa Oja. [2] Ague ma zi cu'ahʉ, ya yø basi gahʉ Oja ya, 'nɛ tobe hindí pahmʉ xanho tengu ga cohmʉ 'mø rá nzɛgui. Pɛ dí pahmʉ ngue nu'mø bá ɛhra Jesucristo, ya ga cohmʉ tengutho'a, porque ya ga nnurpahʉ rá hmi tengu. [3] Nu te'o gä tø'mi ngue da gohi tengutho ra Jesucristo, ya hɛp'ʉ ra nts'o, i nne di n'yo xanho ra ja'i tengutho i n'yo ra Jesucristo.

[4] Nu to gä øtra ts'oqui, guehya nuispabi rá ley Oja ya. Porque ra ts'oqui, gue'a ngue nhuits'i ra ley'a. [5] Ya guí pahmʉ ngue ra Jesucristo bá ɛcua ja ra ximhäi ngue di hoga ma ts'oquihʉ. Pɛ nuná, hin tema ts'oqui bi 'yø'na. [6] Nu to gätho n'youi ra Jesucristo, ya hindi siguetho øtra ts'oqui. Pɛ nu to gä øtra ts'oqui, guehya hinguí timp'ʉ ja yø mmʉi hanja na ra Jesucristo ya, 'nɛ hinguí padi te'o na ra Cristo.

[7] Ague ma basi'ahʉ, 'yo to di hä'ahʉ ngue gui 'øthʉ ra ts'oqui. Nu ra ja'i 'yo manho, ya xanho tengutho ra Jesucristo xanho'a.

[8] Pɛ nụ'ʉ gạ 'yot'ạ ngue rạ ts'oqui øt'e, rạ
zithụ n'youi'ʉ. Porque rạ zithụ di siguetho
øtrạ ts'oqui'ạ, astạ gue'mø mạmbị dʉ'mị bá
øtrạ ts'oqui. Jạnạngue bá ɛ̱cua rá Ts'ʉnt'ʉ
Ojạ ngue di ts'onnbạ rá 'bɛfi rạ zithụ.
[9] Nụ'ʉ yø bạsị Ojạ, ya hịnguị øtrạ ts'oqui,
porque ya bị nthɛui rạ 'da'yo te di ụn'Ojạ.
Ya hịnguị nne di sigue dạ 'yøtrạ ts'oqui,
porque ya yø bạsị Ojạ. [10] Ja dị nɛ̱quị ua ya,
ndanạ gue'ạ yø bạsị Ojạ, ndanạ gue'ạ yø
bạsị rạ zithụ. Nụ to gä hịnguị nne dạ 'yøtrạ
nho, ogue hịnguị nne dị mạhrá mmịc'ɛ̱ịui,
guehya hịngyø bạsị Ojạ ya.

---

[11] Nụnạ rạ hya rá mʉdi gá 'yøhmʉ, guehnạ
mmạnnạ ngue n'na ngụ n'najʉ, jatho gạ
mạdị gätho mạ mmị'yɛ̱c'ɛ̱ihʉ. [12] Hịngạ øthʉ
tengụtho rạ Caín ngue mạrá n'youi rạ zithụ,
jạnạngue bi hyo rá n'yohʉ. ¿Ha bị nja ngue
bi hyo? Bi hyo, porque rạ Caín xạnts'o te mị
øt'e, jạnạngue bi sɛyabi rá n'yohʉ nụnạ mị
øtrạ nho.
[13] Ague mạ zi cụ'ạhʉ, nụ'mø bị nụ
mạn'ʉ'ạhʉ yø jạ'ị ua ja rạ xịmhäi, 'yo
gạdị 'yøthohʉ hanja. [14] Porque mạm'mɛt'o
ɛmmạ dí 'bʉhmʉ, pɛ ɛ̱ntho ya xtádạ tụhʉ.
A nụyá, ya dá nthɛhʉ rạ 'da'yo te ya. Dí
pạhmʉ ngue dá nthɛhʉ rạ 'da'yo te, porque
dạdị mạhmạ cụhʉ. Nụ to hịndị mạhyø cụ,
ɛmmạ 'bʉi, pɛ ɛ̱ntho ya xạ ndụ. [15] Nụ to
gä nnụ mạn'ʉ rá cụ, sʉtho ngue rạ hyote.
'Nɛ̱ guí pạhmʉ ngue nụ'ạ ya gạ 'bʉ'ạ ngue
rạ hyote, hịngạ n'na dị nthɛui rạ 'da'yo te.
[16] Rạ Cristo bi 'yụrcạhʉ te gạ mbøn'ạ ngue
dị mạhrá mmịc'ɛ̱ịui n'na, ngue bị n'ụnị bi
dụ conná nguecjʉ. Xquet'ạ gạ njathʉ p'ʉya,
nụ'mø ja ngue dạ thojʉ conná nguehmạ
cụhʉ, ya dạ zä. [17] Xi n'na rạ jạ'ị ngue xạngụ
te pɛts'i, 'nɛ̱ dạ nụ rá cụ ngue hịn'yʉ te
dạ hyonị, nụ'mø hịndị huɛ̱quị ngue di ụnnị
te honị, ¿hague dạ nzä dạ 'yɛ̱nạ ngue dị
mạ Ojạ p'ʉ ja rá mmʉi 'mø? [18] Ague mạ
bạsị'ạhʉ, hịngạ høntho dạ bømmạ nehʉ
ngue dạdị mạhmạ mmịc'ɛ̱ihʉ, sinoque dị
nɛ̱quị ngue mạjuạnị dạdị mạhmʉ, ma gạ
fäxhʉ mạ mmịc'ɛ̱ihʉ.

---

[19] Nụ'mø mạjuạnị dạdị mạhmạ
mmịc'ɛ̱ihʉ, ya dí pạhmʉ njuạnị ngue dí
øthʉ'ạ te mmạnná hya Ojạ 'mø. Ya mạjuạnị
ngue hụ mạ mmʉihʉ ngue ya hịndạ zʉcjʉ
Ojạ p'ʉya. [20] Xi'mø ngue sụ mạ mmʉihʉ
ngue hịndí øthʉ xạnho'ạ te mmạnnạ hyạ,
pɛ nụ'ạ go dạ mạn'Ojạ, gue'ạ dị nja'ạ, hịngạ
nụ'ạ go gạ mmạmhmʉ. Porque pạsɛ Ojạ
te øt'e. [21] A nụya mạ zi cụ'ạhʉ, nụ'mø ya
hịnguị sụ mạ mmʉihʉ ya, ya säp'ʉ gạ hạhʉ
rạ ts'ɛdi gạ nzohmʉ Ojạ 'mø. [22] Nụ'mø te
gämạ cosa gạ äphʉ Ojạ, di 'dacjʉ Ojạ te
dí nnehʉ, porque nụya yø hyạ dị mạnda,
dí ɛ̱c'ɛ̱ihʉ, nụ te nnụ mạnho Ojạ, gue'ạ dí
øthʉ'ạ. [23] Nụnạ rạ hyạ dị mạnda Ojạ, guehnạ
ngue gạ ɛ̱c'ɛ̱ihʉ rạ Jesucristo rá Ts'ʉnt'ʉ.
'Nɛ̱ gạ øthʉ te dị mạnda nạ p'ʉya ngue n'na
ngụ n'najʉ gạ mạdị gätho mạ mmị'yɛ̱c'ɛ̱ihʉ.
[24] Nụ to gä øt'ạ te rạ hyạ dị mạnda Ojạ, ya yø
n'youi Ojạ. Nụ'ạ nná pạhmʉ ngue dí n'yohʉ
Ojạ, ngue bá pɛnngạhʉ rạ Espíritu Santo.

4

[1] Ague mạ zi cụ'ạhʉ, nụ to bi zä mạ jạ'ị
dạ 'yɛ̱nạ ngue rạ Espíritu Santo di bɛ̱nnbạbị
rạ hyạ dạ mạ, 'yo sä 'bexque'ạ guí ɛ̱c'ɛ̱ihʉ te
mmạ. 'Be dạmị hyạcjʉ rạ güɛ̱nda xạndønho
te rạ hyạ mmạ, n'namhmạ guí pạhmʉ
ngue'mø mạjuạnị rá hyạ Ojạ mmạ, ogue
hịn'nạ. Porque xạngụ yø fɛhnị pøngạhyạ
ya 'yo ndap'ʉ bi zä. [2] Nụyá, gạ xi'ạhʉ ha gdí
pạhmʉ ngue'mø mạjuạnị rạ Espíritu Santo
di bɛ̱nnbạ rạ hyạ mmạnnạ jạ'ị ogue hịn'nạ.
Nụ to gätho mmạnya ngue rạ Jesucristo
mạjuạnị bị nja'ị, guehnạ rá hyạ Ojạ mmạn-
nạ. [3] Pɛ nụ to gätho mmạnya ngue hịmbị
nja'ị rạ Jesucristo, guehnạ hịngụị n'youi
rạ Espíritu Santo nạ, sinoque guehnạ rạ
hyạ ngue rá nsʉiui rạ Cristo nạ. Pɛ ya
xcá 'yøhmʉ ngue ja ngue dị n'yo ua ja rạ
xịmhäi'ạ rạ hyạ ngue rạ fɛhnị. 'Nɛ̱ ya 'yo'ạ
rạ hyạ'ạ ya.
[4] Ague mạ bạsị'ạhʉ, ya yø jạ'ị'ạhʉ Ojạ ya.
Jạnạngue ya gá tạphʉ'ʉ yø fɛhnị pøngạhyạ.
Porque nụnạ rạ Espíritu Santo guí n'yohʉ,
mạn'na xạnzaqui nạ ngue'ạ rạ zithụ n'youi
yø jạ'ị ua ja rạ xịmhäi. [5] Nụ'ʉ yø fɛhnị
pøngạhyạ, yø n'yohʉ yø jạ'ị 'bʉcua ja rạ
xịmhäi'ʉ, jạnạngue mmạn'ạ te ja ua ja rạ
xịmhäi. Yø jạ'ị 'bʉcua ja rạ xịmhäi p'ʉya,
nnụ mạnho rạ hyạ mmạnya yø fɛhnị. [6] Pɛ
nụjʉ, ya yø jạ'ịgạhʉ Ojạ. Nụ te'o ya rá
mpạdịui Ojạ ya, di ho dạ 'yøhya yø hyạ
dí xännbạhe yø jạ'ị. Pɛ nụ to hịngrá
mpạdịui Ojạ, hịnguị nne dạ 'yøhya yø hyạ dí
xännbạhe yø jạ'ị. Guehnạ gdá pạhmʉ nạya

ndana̱ ra̱ ja̱'i̱ ma̱juaṉi̱ ra̱ hya̱ mma̱, ndana̱ ra̱ ja̱'i̱ hi̱mma̱ juaṉi̱ te mma̱.

---

7 Ague ma̱ zi cu̱'a̱hʉ, nu̱'ʉ ma̱ mmi̱'yɛc'ɛ̱i̱hʉ ya, jatho ngue ga̱ mma̱hmʉ n'na ngu̱ n'najʉ'ʉ ya. Porque nu̱'a̱ di̱ ma̱hrá̱ mmi̱c'ɛ̱i̱ui, guehna̱ øt'a̱ te rá̱ ts'änni̱ Oja̱ na̱. Nu̱'a̱ di̱ ma̱hrá̱ mmi̱c'ɛ̱i̱ui, gue'a̱ rá̱ ba̱si̱ Oja̱'a̱. Gue'a̱ rá̱ mpa̱di̱ui Oja̱'a̱. 8 A nu̱'a̱ hi̱ndi̱ ma̱hrá̱ mmi̱c'ɛ̱i̱ui, hi̱ngrá̱ mpa̱di̱ui Oja̱'a̱, porque Oja̱ di̱ ma̱di̱ gätho yø ja̱'i̱. 9 Ja di̱ nɛ̱qui̱ p'ʉya ngue di̱ ma̱cjʉ Oja̱, porque bá̱ pɛnhná̱ 'dants'ʉnt'ʉ ua ja ra̱ xi̱mhäi, para ngue da̱ zäp'ʉ ga̱ nthɛhʉ ra̱ 'da'yo te conná̱ ngue'a̱. 10 Xi̱nda̱ hangu̱ ga̱di̱ ma̱hmʉ Oja̱, pɛ hi̱nja̱m'mø da̱ zä ga̱ ørpa̱hʉ tengu̱tho gui̱ ma̱cjʉ. Pɛ bi 'yu̱rca̱hʉ Oja̱ ha gui̱ ma̱cjʉ, ngue bá̱ pɛnhua rá̱ Ts'ʉnt'ʉ ngue da̱ du̱ ngue di hoga̱ ma̱ ts'oquihʉ.

11 Ague ma̱ zi cu̱'a̱hʉ, nu̱'mø ngu̱'a̱ bi 'yøt'Oja̱ ngue i̱ ma̱cjʉ, nu̱'ʉ ma̱ mmi̱'yɛc'ɛ̱i̱hʉ, jatho ngue ga̱ mma̱hmʉ n'na ngu̱ n'najʉ'ʉ ya. 12 Nu̱na̱ Oja̱, hi̱nja̱m'mø to di̱ nnu̱ na̱. Pɛ nu̱'mø da̱di̱ mma̱di̱ n'na ngu̱ n'najʉ, ya dí n'yohʉ Oja̱ 'mø. 'Nɛ̱ ma̱juaṉi̱ da̱di̱ ma̱hmʉ Oja̱ 'mø.

13 Nu̱na̱ Oja̱ bá̱ pɛnnga̱hʉ ra̱ Espíritu Santo, guehna̱ øt'e ngue ga̱ pa̱hmʉ ngue dí n'yohʉ Oja̱. 14 Nu̱na̱ rá̱ Tsʉnt'ʉ Oja̱, dá̱ nu̱sɛgähe na̱, ja̱na̱ngue da̱di jahe ma̱juaṉi̱ ngue ra̱ Papá bá̱ pɛnhná̱ Ts'ʉnt'ʉ ua ja ra̱ xi̱mhäi ngue da̱ ya̱nyø ja̱'i̱. 15 Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ mma̱ ngue ɛc'ɛ̱i̱ ngue rá̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱ na̱ ra̱ Jesús, guehna̱ ra̱ ja̱'i̱ rá̱ n'youi Oja̱ na̱, ngu̱ Oja̱, ngu̱ ra̱ ja̱'i̱ hi̱nha gui̱ nhyɛgui. 16 Ya dí pa̱hmʉ ngue di̱ ma̱cjʉ Oja̱, nu̱'a̱ dí ɛc'ɛ̱i̱hʉ ngue ma̱juaṉi̱'a̱.

Nu̱na̱ Oja̱ di̱ ma̱di̱ gätho yø ja̱'i̱. Ja̱na̱ngue nu̱ ra̱ ja̱'i̱ di̱ ma̱hrá̱ mmi̱c'ɛ̱i̱ui, ya rá̱ n'youi Oja̱ ra̱ ja̱'i̱, n'na ngu̱ n'na hi̱nha gui̱ nhyɛgui. 17 Jatho ga̱ ma̱hmʉ Oja̱ co gätho ma̱ mmʉihʉ, n'namhma̱ ngue ya hi̱nte ga̱ su̱hʉ 'mø ra̱ pa da̱ni̱ hya̱xra̱ güɛnda. A nu̱ua ja ra̱ xi̱mhäi ya, nu̱na̱ Oja̱ rá̱ Papá na̱ ra̱ Jesucristo, guehna̱ ma̱ Papáhʉ na̱. 18 Nu̱ ra̱ ja̱'i̱ ngue rá̱ mmʉi gui̱ ma̱ Oja̱ ya, ya hi̱ngui̱ su̱ da̱ zʉ Oja̱ ra̱ ja̱'i̱. ¿Teni̱ mantho da̱ zu̱ ra̱ ja̱'i̱ 'mø ya rá̱ mmʉi gui̱ ma̱di̱? Su̱ ra̱ ja̱'i̱ da̱ zʉ Oja̱, pɛ gue'mø hi̱ngrá̱ mmʉi gui̱ ma̱di̱.

19 A nu̱jʉ da̱di̱ ma̱hmʉ Oja̱ ya, porque bi di̱mma̱ mmʉihʉ ngue rá̱ mʉdi go bi̱ ma̱cjʉ Oja̱. 20 A nu̱ ra̱ ja̱'i̱ da̱ 'yɛna̱ ngue di̱ ma̱ Oja̱, pɛ nnu̱ man'ʉ drá̱ cu̱, guehna̱ ra̱ ja̱'i̱ fɛhni̱ na̱. Porque ra̱ ja̱'i̱ hi̱ndi̱ ma̱hrá̱ cu̱ nu̱na̱ i̱ nnu̱, ¿hague da̱ nzä di̱ ma̱ Oja̱ nu̱na̱ hi̱ngui̱ nnu̱ 'mø? 21 Guehna̱ ra̱ hya̱ di̱ ma̱nda Oja̱ na̱ya ngue nu̱ ra̱ ja̱'i̱ ɛna̱ ngue di̱ ma̱ Oja̱, jatho di̱ ma̱hrá̱ cu̱.

5

1 Nu̱ to gätho ɛc'ɛ̱i̱ ngue ra̱ Jesús guehna̱ ra̱ Cristo na̱, guehna̱ ra̱ ja̱'i̱ rá̱ ba̱si̱ Oja̱ na̱. A nu̱yá, nu̱ ra̱ ja̱'i̱ di̱ ma̱hrá̱ mmi̱n'yohʉui, co 'nɛ'ʉ yø ba̱si̱ na̱ ra̱ n'yohʉ ma̱ ma̱di̱ jatho ngue da̱ ma ma̱ ma̱di̱bi̱. 2 Ja̱na̱ngue nu̱'mø da̱di̱ ma̱hmʉ Oja̱, 'nɛ̱ dí øthʉ'a̱ ra̱ hya̱ di̱ ma̱nda, ya dí pa̱hmʉ ngue nu̱'ʉ yø ba̱si̱ Oja̱ jatho da̱ ma ma̱ ma̱di̱. 3 Porque ra̱ ja̱'i̱ di̱ ma̱ Oja̱, gue'a̱ øt'e te di̱ ma̱nda Oja̱'a̱. Nu̱'a̱ te gä di̱ ma̱nda Oja̱, gä øt'e, hi̱ngui̱ nnu̱ ma̱nhɛnni̱tho da̱ 'yøt'e. 4 Porque nu̱ to gätho ya 'bʉi ngue rá̱ ba̱si̱ Oja̱, ya hɛp'ʉ ra̱ nts'o jaua ja ra̱ xi̱mhäi. Nu̱na̱ ma̱ nt'ɛc'ɛ̱i̱hʉ i ja, guehna̱ ga̱ tha̱pra̱ nts'o jaua ja ra̱ xi̱mhäi na̱. 5 Hi̱njongui̱ sä da̱ hyɛp'ʉ ra̱ nts'o jaua ja ra̱ xi̱mhäi, høndya yø ja̱'i̱ ɛc'ɛ̱i̱ ngue rá̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱ na̱ ra̱ Jesús, guehya yø ja̱'i̱ hɛp'ʉ ra̱ nts'o ya.

---

6 Ma̱mbá̱ ɛ̱cua ra̱ Jesucristo, bi fa̱di̱ ngue rá̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱ 'mø mi̱ nxixya̱ p'ʉ ja ra̱ dehe 'nɛ̱'mø mi̱ männá̱ ji p'ʉ bi du̱. Pɛ hi̱nga̱ høntho bi̱ nxixya̱, sinoque bi̱ nxixya̱ 'nɛ̱ bi tho. Guesɛ ra̱ Espíritu Santo di ja ma̱juaṉi̱ te'o na̱ ra̱ Jesucristo. A nu̱na̱ ra̱ Espíritu Santo gä ma̱juaṉi̱ te mma̱. 7 Pɛ nu̱ya hyu̱ ya, ba̱di̱ ja ma̱juaṉi̱ p'ʉ ma̱hɛ̱ts'i̱ ngue ra̱ Jesucristo guehna̱ rá̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱ na̱. Nu̱'a̱ rá̱ mʉdi, gue'a̱ rá̱ Papá. Rá̱ yoho, gue'a̱ rá̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱, nu̱na̱ øt'e ngue fa̱di̱ hanja Oja̱. Rá̱ hyu̱ p'ʉya, gue'a̱ ra̱ Espíritu Santo. Nu̱ya hyu̱ ya, 'da'igu̱ mma̱. 8 'Nɛ̱cua ja ra̱ xi̱mhäi, guehya di ja ma̱juaṉi̱ ya hyu̱ yø hya̱ ya, ja dí ha̱xhʉ p'ʉ njuaṉi̱ ngue rá̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱ na̱ ra̱ Jesucristo. Nu̱'a̱ rá̱ mʉdi, ra̱ Espíritu Santo øt'e ngue ti̱mma̱ mmʉihʉ hanja ra̱ hya̱. A nu̱'a̱ rá̱ yoho, bi nɛ̱qui̱ xa̱nho 'mø mi̱ nja ra̱ nxixya̱. A nu̱'a̱ rá̱ hyu̱, bi fa̱di̱ xa̱nho 'mø mi̱ tho ra̱ Jesucristo. Gätho ya hyu̱ ya, 'da'igu̱ mma̱ ngue guehna̱ rá̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱ na̱. 9 Xi'mø bi̱ ma̱n'a̱ n'na ra̱ hya̱ yø ja̱'i̱ 'nɛ̱ dá̱ ɛc'ɛ̱i̱hʉ te bi̱ ma̱, goma̱ gue Oja̱ hi̱nga̱ ɛc'ɛ̱i̱hʉ te mma̱mp'ʉya. A nu̱na̱ Oja̱,

guehna̱ di jasɛ ma̱jua̱ni̱ te'o na̱ rá̱ Ts'ʉnt'ʉ na̱. [10] Nu̱'a̱ ɛ̱c'ɛ̱ibi̱ rá̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱, pa̱sɛ p'ʉ ja rá̱ mmʉi ra̱ ja̱'i̱ ngue ma̱jua̱ni̱ te ɛ̱c'ɛ̱i. Nu̱'a̱ hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱i'a̱ te mma̱n'Oja̱, guehna̱ ra̱ ja̱'i̱ nnu̱ bɛthani̱ Oja̱ na̱, porque hi̱ngui̱ ɛ̱c'ɛ̱i'a̱ ra̱ hya̱ bi̱ ma̱n'Oja̱ ngue te'o na̱ rá̱ Ts'ʉnt'ʉ. [11] Guesɛ Oja̱ di jacjʉ ma̱jua̱ni̱ ngue di 'dacjʉ ra̱ 'da'yo te para za̱ntho. 'Nɛ̱ nu̱na̱ ra̱ 'da'yo te na̱, di̱ n'nacjʉ 'mø ga̱ ɛ̱c'ɛ̱ihʉ rá̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱. [12] Nu̱'a̱ to n'youi rá̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱, ya ja ra̱ 'da'yo te. Pɛ nu̱ to hi̱ngui̱ n'youi rá̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱, ya hi̱n'yʉ ra̱ 'da'yo te.

---

[13] Nu̱ya to ɛ̱c'ɛ̱ibi̱ rá̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱, dá̱ cuarpa̱bi̱ ra̱ carta ya yø hya̱ jaua, dí nnepe da̱ ba̱di̱ ngue ja ra̱ 'da'yo te para za̱ntho. [14] Nu̱'mø dá̱ mat'Oja̱hʉ, di ha̱hʉ nzammʉi, porque dí ha̱xʉ nju̱a̱ni̱ ngue nu̱'mø dí äphʉ Oja̱ n'na ra̱ cosa nu̱'a̱ da̱ ne di 'dacjʉ, nu̱na̱ Oja̱ ørpa̱ ma̱su̱ te dí xihmʉ. [15] Nu̱'mø dí pa̱hmʉ ngue ørca̱hʉ ma̱su̱ Oja̱ 'mø tema̱ cosa dí äphʉ, nu̱'mø dá̱ mat'Oja̱hʉ p'ʉya, dí pa̱hmʉ ngue di 'dacjʉ Oja̱ te dí äphʉ.

[16] Nu̱'mø to pa̱di̱ ngue bi 'yøt'a̱ n'na ra̱ ts'oqui rá̱ cu̱, 'nɛ̱ da̱ zä di̱ mpu̱nnbi̱, da̱ marpa̱bi̱ Oja̱. Oja̱ p'ʉya di u̱nna̱ 'da'yo te 'mø ngue sä di̱ mpu̱nnba̱bi̱ rá̱ ts'oqui. Porque ja ra̱ ts'oqui ngue hi̱n'yʉ rá̱ pu̱nnbi̱, ya ra̱ castigotho tø'mra̱ ja̱'i̱. Nu̱na̱ ra̱ ts'oqui na̱, hi̱nte dí xi'a̱hʉ ngue da̱ zä gui̱ marpa̱hʉ Oja̱ ra̱ ja̱'i̱ ngue di̱ mpu̱nnbi̱. [17] Nu̱'a̱ te xa̱nts'o, gä ra̱ ts'oqui'a̱. Pɛ ja ra̱ ts'oqui ngue sä di̱ mpu̱nnba̱bi̱ ra̱ ja̱'i̱. [18] Dí pa̱hmʉ ngue ra̱ ja̱'i̱ nnøpa̱ Papá Oja̱, ya hi̱nga̱ 'yot'a̱ ngue ra̱ ts'oqui da̱ 'yøt'e. Porque rá̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱ fähra̱ ja̱'i̱ ha ni̱ ma, ya hi̱mma̱ japi ra̱ zithu̱ di ts'onnba̱ rá̱ mmʉi ra̱ ja̱'i̱.

[19] A nu̱yá, dí pa̱hmʉ ngue yø ba̱si̱ga̱hʉ Oja̱ ya. A nu̱ya gätho mi̱'da yø ja̱'i̱ 'bʉi rá̱ ngʉni̱ nxi̱mhäi, gä o rá̱ 'yɛ ra̱ zithu̱.

[20] A nu̱yá, ya dí pa̱hmʉ ngue rá̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱ bá̱ ɛ̱cua, 'nɛ̱ ya bi xoga̱ ma̱ n'yomfɛ̱ni̱hʉ ngue dá̱ pa̱hmʉ ndana̱ gue'a̱ ma̱jua̱ni̱ Oja̱. A nu̱yá, ya dí̱ n'yohʉ'a̱ ma̱jua̱ni̱ Oja̱ ya, guehna̱ ra̱ Jesucristo rá̱ Ts'ʉnt'ʉ Oja̱ na̱. Guehna̱ ma̱jua̱ni̱ ngue Oja̱ na̱, 'nɛ̱ di u̱nna̱ 'da'yo te para za̱ntho.

[21] Ague ma̱ ba̱si̱'a̱hʉ, 'yo gui tha̱nnehʉ yø da̱hmʉ. Da ngu̱t'a̱tho.

2 rạ Xuua
Ja ua rá yoho rạ carta bi 'yo'trạ Xuua.

1 Nụgä dí 'bɛt'o ngue rá hyạ Ojạ, dạdi
zɛnguagä nạ mạ cụ ngue rạ xisu rá thanhni
Ojạ. Xquet'ạ 'nɛ'ʉ ni bạsi dạdi zɛngua. A
nụgä, mạjuạni ngue gä dạdi mạ'ạhʉ. 'Nɛ
hinga høngthogä, sinoque di mạ'ạhʉ gätho
ya to pạhnạ rạ hyạ mạjuạni. 2 Porque
gäthogạhʉ ya, 'da'igụ mạ nt'ɛc'ɛihʉ i ja. 'Nɛ
dí pạhmʉ njuạni ngue guehnạ mạjuạni nạ.
Guehnạ gạ ɛc'ɛihʉ para zạntho nạya.
3 Nụnạ Ojạ mạ Papáhʉ, dạ guehnạ rạ
Jesucristo rá Ts'ʉnt'ʉ, di huɛgạhʉ, di 'dacjʉ
rá njạpi, dạ hyụrcạ mạ mmʉihʉ. Dạ 'yøt'e
ngue gạ hạxhʉ nạ rạ hyạ mạjuạni 'nɛ dạ
'yøt'e ngue gạ mạhmạ mmi'yɛc'ɛihʉ.

---

4 Ɛmmɛi dạdi johya, porque dí hạxạ
njuạni ngue nụ 'da ni ts'ʉnt'ʉ ya hạxrạ
hyạ mạjuạni tengụtho di 'bɛjpạhʉ Ojạ mạ
Papáhʉ ngue gạ øthʉ. 5 A nụya mạ zi cụ'i,
dí nne gạ xi'i n'na rạ hyạ ya. A nụnạ rạ hyạ
gạ xi'i, himmạ 'da'yo nạ, sinoque 'da'igụui
nạ rạ hyạ bi m'mɛjpạhʉ m'mɛt'o gạ øthʉ.
Ngụt'ạ dí xi'i ya ngue n'na ngụ n'najʉ, jatho
gạ mạdi gätho mạ mmi'yɛc'ɛihʉ. 6 Nụ'mø
dạdi mạhmʉ Ojạ, gue'mø dí øthʉ'ạ te di
mạnda Ojạ 'mø. A nụnạ rạ hyạ di mạnda
Ojạ p'ʉya, guehnạ rạ hyạ ya xcá 'yøhmʉ
m'mɛt'o nạ, gue'ạ ngue di mạhrá mmic'ɛiui
n'na.
7 Guehnạ dí xi'i nạya, porque nụua ja
rạ ximhäi, ya xạngụ yø mmạmhyạ 'youa
ngue yø fɛhni. Nụya p'ʉya, i mmạ ngue
rạ Jesucristo himmạ juạni bi njạ'i. Nụ rạ
jạ'i ngue ngụnạ rạ hyạ mmạnya, guehnạ rạ
hyäte nạ, 'nɛ rá nsʉiui rạ Cristo. 8 Dạmi
mfähmʉ n'namhmạ ngue hindi m'mɛ'ạ rạ
'bɛfi guí øthʉ. Dạmi nehʉ ngue dạ ma mạ
juati xạnho rạ njụt'i di n'na'ạhʉ.
9 Nụ rạ jạ'i ngue hingạ hønt'ạ te rạ hyạ
bi nxännbạte rạ Cristo nne dạ mạ, sinoque
mmạmmi'da yø hyạ ngue himbi nxännbạte
rạ Cristo, guehnạ rạ jạ'i hinguí n'youi Ojạ
nạ. Pɛ nụ rạ jạ'i ngue hønt'ạ te rạ hyạ bi
nxännbạte rạ Cristo i mmạ, nụná, guehnạ
n'youi rạ Papá nạ, dạ gue'ạ rá Ts'ʉnt'ʉ Ojạ
n'youi. 10 Nụ'mø to dạ zøp'ʉ guí 'bʉhmʉ,
dạ 'yɛnạ ngue dạ xän'nạhʉ rá hyạ Ojạ,
pɛ hinguí xännbạte'ạ rạ hyạ bi nxännbạte
rạ Cristo, 'yo gạdi ụnnạ ts'äya p'ʉ ja ni
ngụmhmʉ, 'nɛ 'yo gạdi zɛnguahʉ. 11 Porque
nụ'ạ di zɛngua nạ rạ jạ'i nạ, tengụtho 'mø
dạdi hạtrạ ts'ɛdi ngue di nxännbạte'ạ rạ hyạ
hinga gue'ạ.

---

12 Xạngụ mi'da yø hyạ dí nne gạ xi'ạhʉ.
Pɛ hindí nne gạ cuati gätho yø hyạ ua
ja rạ carta gạ pɛn'nạhʉ. Porque dí tø'mi
gạ mmap'ʉ gạ ma nụ'ạhʉ, n'namhmạ gạ
nyạsɛhʉ, mạn'natho di njajʉ mpähä p'ʉya.
13 Dí zɛngua'i ya yø ts'ʉnt'ʉ ni jụhuɛ, xquet'ạ
rá thanhni Ojạ nạ.

3 rạ Xuua
Ja ua rá̱ hyụ rạ carta bi 'yo'trạ Xuua.

1 Nụgä dí 'bɛt'o ngue rá̱ hyạ Ojạ, dạdi
zɛngua'i, ague mạ ndø'amigo Gayo. Jạn-
juạni dạdi mạ'i.
2 Ague mạ zi cụ'i, dí äpä Ojạ ngue dạ
mäxạ'i te guí øt'e. 'Nɛ̱ dí äpi ngue xtạ
nzaqui'i, tengụtho gạ nzaqui ni nt'ɛ̱c'ɛ̱i i ja.
3 Jạnjuạni dá̱ johya 'mø mạ øde te mmạnya
mạ cụhʉ bá̱ sømp'ʉ guí 'bʉi. Mi zä mi zøcua,
bi xiqui ngue gue'ạ rạ hyạ mạjuạni guí
hạts'i. 4 Hin'yʉgui mạn'na rạ johya jag'mø
dí øde ngue nụya mạ bạsi ya hạxhnạ rạ hyạ
mạjuạni.

---

5 Ague mạ zi cụ'i, ya xạnho te guí øt'e
ngue guí ørpạbi rạ 'bäxte'ʉ mạ cụhʉ, mạ-
dạque'ạ n'nanni ni 'yɛ̱hɛ̱, pɛ guí fäts'i.
6 Mạmbá̱ pengya mạ cụhʉ, bá̱ sømp'ʉ guí
'bʉi. Nụ'mø mạ mpɛtihe, bi xicje ngue
ɛ̱mmɛ̱i gạdi mạdi. A nụyá, nụ'mø bi mapʉ
mạhøn'ạ, dạmi 'yøtrạ mạte ngue gui fäts'i
te honi n'namhmạ dạ zä di sigue'ạ te gạ
'yo. Gui 'yørpạbi tengụtho nne Ojạ ngue gui
'yøt'e. 7 Porque nụ'ʉ 'yo ngue ørpạbi rá̱ 'bɛfi
rạ Jesucristo. Nụya yø mɛfi ya, hinguị tø'mi
ngue gue'ʉ yø jạ'i hinguị ɛ̱c'ɛ̱i Ojạ dạ mäts'i.
8 Jạnạngue jatho gạ fäxhʉ'ʉ to mmạnnạ rạ
hyạ mạjuạni, n'namhmạ ngue gätho gạhʉ
gạ mfäxhʉ'ạ te gạ 'yo rạ hyạ.

---

9 Nụgä dá̱ ot'ạ n'na rạ carta gạ pɛnnbạbi
yø jạ'i di mpɛti p'ʉ ja rạ nijạ. Pɛ nụ-
nạ rạ Diótrefes ngue nne di m'mɛt'o p'ʉ
'bʉhyø 'yɛ̱c'ɛ̱i, hinguị ørpạtho mạsụ te dí
xifi. 10 Jạnạngue nụ'mø gạ mmagä p'ʉya,
gạ xi'ạhʉ hanja ngue hinguị säya mmạnyø
fɛhni conná̱ ngueque. 'Nɛ̱ hingạ hønt'ạ øt'ạ
p'ʉya, sinoque hindị ụnnạ ts'äya'ʉ mạ cụhʉ
sømp'ʉ 'bʉi. Nụ'ʉ te'o nne di ụnnạ ts'äya,
hinguị nnepe, 'nɛ̱ høn'athi p'ʉ ha di mpɛti
yø 'yɛ̱c'ɛ̱i.
11 Ague mạ zi cụ'i, 'yo guí øt'e tengụ nạ rạ
nts'o øt'ạ dí xi'i ya. Sinoque gue'ạ xạnho
gui 'yøt'e. Nụ rạ jạ'i øt'ạ te xạnho, gue'ạ
rá̱ bạsi Ojạ'ạ. Pɛ nụ'ạ to øt'ạ te xạnts'o, ya
hingrá̱ mpạdiui Ojạ'ạ.

12 Gätho yø jạ'i i nnømmạnho nạ rạ
Demetrio, 'nɛ̱ mạjuạni'ạ te dí øde i hmạ.
Nụgähe xquet'ạ dạdi jahe mạjuạni ngue
xạnho te gạ 'yo nạ, 'nɛ̱ guí pạhmʉ ngue
nụ'mø dá̱ mạngähe n'na rạ hyạ, mạjuạni'ạ
te dí mmạm'me.

---

13 I ja mi'da yø hyạ dí nne gạ xi'i, pɛ
hindí nne gä gạ cuatä ua ja rạ carta yø hyạ.
14 Porque dí tø'mi ngue himmạ ya'atho gạ
mmap'ʉ, ya dạ zä gạ nyạsɛui p'ʉya.
15 Dạ hyụt'ạ ni mmʉi Ojạ. Di zɛngua'i
ni amigo 'bʉcua. 'Yørcạ rạ mạte dạmi
zɛngua quits'ʉ n'na ngụ n'na'ʉ mạ ami-
gogähe 'bʉp'ʉ guí 'bʉhmʉ.

Ra Judas
Ja ua ra carta bi 'yo'tra Judas.

1 Nugä drá Judas, rá mɛfigä ra Jesucristo, dadi n'yohʉgä'be ra Jacobo. Dadi zɛngua to gä bi zon'na Oja. Ɛmmɛi di ma'ahʉ Oja. Ra Jesucristo p'ʉya, fä'ahʉ. 2 Dí nne ngue man'na di dinni mmʉihʉ ngue di huɛc'ahʉ Oja. Dí nne ngue ɛmmɛi di ma'ahʉ Oja 'nɛ da hyut'a ni mmʉihʉ.

---

3 Ague ma zi cu'ahʉ, janjuani dá ne ngue xca ot'ahʉ ra carta ya yø hya n'youi na ra nho dá nthɛhʉ ngue ya dá nyamhmʉ. Pɛ jap'ʉ man'na ra hya ja ts'ɛditho ga otra carta ga pɛn'nahʉ p'ʉ. 'Yo guí nnehʉ ngue to di ts'onna ra hya dí ɛc'ɛihʉ, guehna ra hya i ja para zantho na. Pɛ n'na ndi̱tho bi un'Oja te'o gä o rá 'yɛ. 4 A nuyá, 'bʉ i'da yø ja'i ngue hingyø hoga 'yɛc'ɛi. I häte, guehya mmanya ngue sä ga siguetho ga øthʉ ra nts'o, porque ja rá mpunnbate Oja, i ɛna. Pɛ ngue nguna ra hya mma, ya cøn'a ma Ojahʉ, co 'nɛ'a ma Hmuhʉ Jesucristo cøni. A nuya p'ʉya, ya manjam'mø̱tho nt'ot'i p'ʉ ja ra Maca Libro ngue guehya yø ja'i da ma ra castigo ya.

5 Madague'a ya guí pahmʉ na ra hya ga xi'ahʉ ya, pɛ dí nne ga bɛn'nahʉ te xa 'yøt'Oja yø pa xa thogui. Porque nu'mø mambá jʉjpʉ ja ra häi Egipto ya yø ja'i Israel, m'mɛfa p'ʉya, bi hyo'ʉ to himbi 'yɛc'ɛi te bi ma. 6 Dami bɛmhmʉ te bi tho'ʉ yø anxɛ himbi zupra 'bɛfi mi pɛfi, sinoque bi zop'ʉ'a te mi pɛp'ʉ mahɛts'i. Nuna Oja, xa ndut'i conyø cadena p'ʉ ja ra 'bɛxui mɛnte da zønna pa di nja ra ts'ʉt'abi. 7 'Nɛ dami bɛmhmʉ te bi jap'a Oja'ʉ yø mmɛngu p'ʉ ja ra hnini Sodoma 'nɛhra hnini Gomorra conmi'da yø hnini guerp'ʉtho mambí ja. Mi njap'ʉ yø ja'i mi 'bʉp'ʉ ngue 'yots'om'mäi tengutho øtyø ja'i 'bʉp'ʉ guí 'bʉhmʉ ya ngue 'yots'om'mäi. 'Bʉ i'da ngue yø mmin'yohʉsɛ madi 'bɛrpa rá sä tengutho 'mø dra xisu. Pɛ bi nzø ya yø hnini ya n'namhma ngue nu to gätho øtyø ts'oqui da badi ngue di japra castigo m'mɛfa conna sibi para zantho.

8 Tengutho dí xi'ahʉ ya, xquet'a njarbʉtho'a te øtyø fɛhni xännbate p'ʉ guí 'bʉhmʉ. Nu'ʉ, di ts'antyø dä, ɛna ngue bi t'uti ngue da zä da 'yøt'a xants'o ngue di ts'onyø do'yo. Ɛmbi ngue hinguí ja ts'ɛdi ga øthʉ ya yø hya di 'bɛjpahʉ Oja ga øthʉ. 'Nɛ nnømman'ʉ'ʉ tate ja yø ts'ɛdi. 9 Nu'mø mi du ra Moisés, nu'a ra 'bɛt'o anxɛ Miguel bi njun'ma hyaui ra zithu ngue di nuɛnnbabi rá do'yo. Pɛ nu'a ra Miguel himbi hya ra ts'ɛdi xta nnømman'ʉ ra zithu, xta 'yɛmbi ngue da ma ra castigo. Sinoque høntho ɛmbi: "Di hɛc'a'i Oja", bi 'yɛmbi. 10 Pɛ nuya yø n'yohʉ dí xi'ahʉ ya, nnømman'ʉ'ʉ ja yø ts'ɛdi 'nɛ hinguí padi hanja. Tengutho yø zu'ɛ ngue hin'yʉ yø n'yomfɛni, nu'a ra nts'o so yø mmʉi gue'a øt'a, njarbʉtho ya dí xi'ahʉ ya, guehya di m'mɛhya.

11 Nuya yø ja'i ya, hague ngu ra n'ʉ da zä ya. Porque tɛntho ra nts'o bi 'yøtra Caín. A nuya p'ʉya, øtra ts'oqui ngue da dahra mɛnyu, tengutho bi 'yøtra Balaam. Pɛ di m'mɛdi tengutho ra Coré, di m'mɛdi ngue himbi ne xta 'yøde te mman'Oja. 12 Nu'mø pap'ʉ ja ra ngo guí øthʉ ya yø ja'i dí xi'ahʉ ya, di 'bɛrpabi yø sä'ʉ yø ja'i njuantho yø 'yɛc'ɛi. Porque nuya yø ja'i ya di ho di nsihmɛ, pɛ hinguí nnu mansu mi'da yø ja'i 'bʉp'ʉ ja ra ngo. Høntho nne ngue di nniyasɛ. A nuyá, hin tema nho da 'yøt'ahʉ ya. Ya guí nnuhʉ n'na ra joguí 'mø bá ha ra ndahi, 'nɛ himbi n'ye, njarbʉtho ya. Nuyá, guehya tengutho yø za hinguí zʉ'mø bi zønna pa di nzʉdi. Ya xandu, janangue hinguí zʉdi, 'nɛ majuani ngue xandu ngue nu'mø mi sat'i, bi c'ʉts'i. 13 Nuya yø ja'i ngue høndra nts'o ga 'yo, guehya yø ja'i gui nhyɛjpa yø fʉnthe jap'ʉ ja ra jathe ya, nup'ʉ ni gohra ts'othe xants'o rá fʉgui høts'e, njarbʉtho ya. Guehya tengutho yø sø 'mø dadi pomp'ʉ thogui. Guehya da ma ra castigo para zantho ya, da map'ʉ ja ra ts'a'bɛxui.

14 'Dato yø papá bi m'mʉi bá fʉdi asta ra Adán, mi m'mʉ'a rá yoto, ya ra Enoc. Guehna ra Enoc bi ma te di nja, bi 'yɛna: "Nu'mø bá ɛcua Oja, yø mahuahitho yø maca anxɛ da n'youi. 15 Dá ɛhɛ ngue da 'yørpa ra ts'ʉt'abi gätho yø ja'i. Gätho yø ts'oc'ɛi hinguí ɛc'ɛi Oja da ma ra castigo ngue'a te gäma nts'o xa 'yøt'e, da gue'a te gäma ts'omhya xa xi Oja p'ʉ ha ya", bi 'yɛna. 16 Nuya yø nemhya, hinjonguí øni ngue di nnu manho. I nne ngue nu'a te

go nnepyø mmʉi da 'yøt'e, gue'a di nja'a. Nu'mø ya, ɛna ngue pasɛ. Di hoqui te xihyø ja'i, para ngue da zäp'ʉ da gʉjpabi te honi.

---

17 Ague ma zi cu'ahʉ, dami bɛmhmʉ na ra hya bi xi'ahʉ m'mɛt'o ya yø representante ma Hmuhʉ Jesucristo. 18 Nuyá, bi ma ngue hante da gaxyø pa di 'yɛp'ʉ, di m'mʉhyø ja'i ngue da dentho'ʉ yø hya xandʉxqui. Guehya yø ja'i da 'yøtho'a ra nts'o so yø mmʉi ya. 19 Guehya yø n'yohʉ 'uɛnyø ja'i ya. Gue'a ra 'yu cämbasɛ yø n'yomfɛni da 'yøt'e. Hinga gue'a ra 'yu di unna Espíritu Santo ga 'yo. 20 Pɛ ague ma zi cu'ahʉ, dami 'yøt'e ngue man'na di ndʉ ni maca nt'ɛc'ɛihʉ i ja. Nu'mø guí mmat'Ojahʉ, dami unna 'yu ra Espíritu Santo ngue di bɛn'nahʉ te guí mmamhmʉ. 21 'Yo gadi ʉnthohʉ rá mate Oja. Nuna ma Hmuhʉ Jesucristo ja rá nhuɛcate na. Ma ga tømhmʉ ngue di 'dacjʉ ra te para zantho.

22 Nu to yobɛni, dami hathʉ ra ts'ɛdi ngue 'yo di thät'i. 23 Pɛ nu'ʉ ya xa thät'i, dami yani, tengutho 'mø gui hya'a n'na ra nzunza di o sibi ngue hinguí nnepe da guadi di nzø, gui jarbʉ. Di nja ni nhuɛcatehʉ ngue mi'da yø ja'i, pɛ dami mfähmʉ, mami njahʉ p'ʉ tengu øt'ʉ. Nup'ʉ gdi bɛmhmʉ ya yø ja'i ya, tengutho 'mø xanguahyø ulu ngue'a ra nts'o ga 'yo, hinguí sä ha di mbɛnnbi.

---

24 Hønsɛ Oja ja rá mfadi, 'nɛ ja rá ts'ɛdi ngue fä'ahʉ hinguí 'yøthʉ ra ts'oqui. Oja da 'yøt'e ngue hinte mants'o da din'nahʉ 'mø ra pa gui m'mähmʉ p'ʉ ja rá hmi rá dä. Nu'a ra ora'a p'ʉya, ya da zä gui johyahʉ. 25 Nuna Oja bi yanjʉ connǵ nguehra Jesucristo. Maguesɛ Oja ngue jasɛ rá ts'ɛdi, 'nɛ guehna tate hangu ra pa para zantho na. Da nguut'atho.

Apocalipsis
Nuna ra Jesucristo, ja ua ya yø hya bi 'yutra Xuua, bi japi da badi te ja ngue di nja m'mɛfa.

1 Nuya yø hya ja ua, guehya nnepra Jesucristo da fadi hanja ya. Oja bi japra Jesucristo ngue nu'ʉ yø mɛfi Oja, da badi hanja ya yø hya ja ngue n'na zihmantho di nja. Nugä drá Xuua, ra Jesucristo bá pɛnngagui rá anxɛ, bi jaqui dá padi hanja na ra hya na. 2 Ma ga xi'ahʉ te gä dá nu. Ga xi'ahʉ hanja na te gämа hya dá øde. Ra Jesucristo bi xiqui xanho hanja na rá hya Oja.

3 Nuna rá hya Oja bi t'urqui, ra mmɛnthi di nthɛui te'o da manna hya p'ʉ ha di mpɛti yø 'yɛc'ɛi. 'Nɛ xquet'a ra mmɛnthi di nthɛui yø ja'i da 'yøde hanja ya yø hya nt'ot'i. Nu te ra hya da 'yøde, gue'a da 'yøt'a. A nuya yø hya ja ua, himma ya'atho di nja ya.

---

4 Nugä drá Xuua dadi zɛnguagä'ʉ yø 'yɛc'ɛi rá m'mʉp'ʉ yoto yø hnini rá njap'ʉ ja ra häi Asia. Oja di jap'ahʉ 'nɛ da hyut'a ni mmʉihʉ. Nuna Oja i 'bʉhya, ximmangu dyø pa xa thogui ya mi 'bʉi, 'nɛhyø pa di map'ʉ, hangu yø pa di sigue di m'mʉi. Di jap'ahʉ na ra Espíritu Santo, nuna ɛntho yoto yø nyot'i i nɛqui p'ʉ ní hyandrá nthuts'i Oja. 5 Di jap'ahʉ na ra Jesucristo, guehna xifi xanho yø ja'i hanja Oja na. Go rá mʉditho bi bɛnnate 'mø mi du na, 'nɛ guehna ja rá ts'ɛdi ngue di manda gätho yø dast'abi 'bʉcua ja ra ximhäi na. Guehna ra Cristo di macjʉ 'nɛ bi du. Nu'a rá ji bi mäni, gue'a i hoga ma ts'oquihʉ'a. 6 Nuna ra Cristo øt'e ngue ma n'yohʉ p'ʉ ha di manda ngue ndast'abi. Bi 'dacjʉ ra 'bɛfi ngue dyø mmäcjahʉ, para ngue da zäp'ʉ ga thannehʉ na Oja rá Papá. A nuyá, ma ga ɛspahʉ na ra Cristo maguesɛ, ngue ja rá ts'ɛdi para zantho. Da ngut'atho.

7 A nuyá, nuna ra Cristo, nu'mø bi zøhø di 'yɛ mahɛts'i, da n'youi ra gui. Gätho yø ja'i da nu. Nuya yø ja'i bi cuarpʉ ja ra pont'i da nu 'mø bi zøhø. Nu'mø bi nu yø ja'i 'bʉcua ja ra ximhäi, gä di nya dummʉi. Da ngut'atho.

8 Nuna ma Hmuhʉ Oja jasɛ rá ts'ɛdi, nguna ra hya xicjʉ, i ɛna: "A nugä para zantho dí 'bʉi, porque ya nmi 'bʉcä p'ʉ bá fʉdi bá nja yø cosa ja ya. Da guehya, nu yø cosa i ja, jap'ʉ rá nzɛgui, pɛ nugä ga sigue ga m'mʉi para zantho", i ɛna. Porque nuna Oja i 'bʉhya, ximmangu dyø pa xa thogui ya mi 'bʉi, 'nɛhyø pa di map'ʉ, hangu yø pa di sigue di m'mʉi.

---

9 Nugä drá Xuua, gä dadi ncuhʉ, gäthogahʉ, ya ma n'yohʉ ra Jesucristo. A nuyá, di tocagahʉ ngue dí sähʉ ra n'ʉ ya. Pɛ gä dí ohʉ rá 'yɛ ra Cristo nuna di hacjʉ ra ts'ɛdi ngue ga sɛti hangu ra n'ʉ ja ngue ga thohmʉ. A nu'mø ma m'mʉcä p'ʉ Patmos, ja n'na ra t'ʉhäi ja made ra jathe, ja dá op'ʉ ra fädi. Bi joqui ngue dá mambrá hya Oja, dá xicä yø ja'i te'o na ra Jesucristo. 10 Nuna n'na ra pa ngue mi thanne yø ja'i ra Hmu Jesús, ra Espíritu Santo bi pärcagui ma nthandi, 'da ma'dan'yo dá nu. Dá øcua ja ma xʉtha ngue nts'ɛdi ga nzoca n'na n'cɛi. Nup'ʉ dá øde, tengutho 'mø bi 'bixtra corneta. 11 Nu'a bi zoqui bi 'yɛngui:

—A nugä para zantho dí 'bʉi, porque ya nmi 'bʉcä p'ʉ bá fʉdi bá nja yø cosa i ja ya. Da guehya, nu yø cosa i ja, jap'ʉ rá nzɛgui, pɛ nugä ga sigue ga m'mʉi para zantho. Ague Xuua, dami cuatra sʉcua te gä guí nnu ya. Gui pɛnnbá ra sʉcua yø 'yɛc'ɛi 'bʉ'ʉ yoto yø hnini rá njap'ʉ ja ra häi Asia. Nuya yoto yø hnini ya, guehna ra hnini Efeso, ra hnini Esmirna, ra hnini Pérgamo, ra hnini Tiatira, ra hnini Sardis, ra hnini Filadelfia, ra hnini Laodicea.

12 Nugä drá Xuua, dá 'bärbʉya ngue dá hɛt'a nzoqui. Pɛ nu'mø ma 'bät'i, dá nu yoto yø mfoxiyo ngue ra oro. 13 Nup'ʉ ja'ʉ yoto yø mfoxiyo p'ʉya, dá hɛti ngue ɛt'inde n'na ra n'yohʉ. He rá he søt'e asta yø gua. Rá tiya p'ʉya, gä ra oro di ngʉt'i. 14 Yø xta p'ʉya, gä ra t'axi, ɛna ra t'axca xidɛ'yo ogue ra t'axca sɛ. Yø dä p'ʉya, di yoxni tengutho rá thai ra sibi. 15 Yø gua p'ʉya, di yoxni tengutho ra t'ɛgui 'mø bá pømp'ʉ ja ra orno ngue xa mma mats'ʉxt'i xandønho. Nu'a ga nt'øde 'mø bi nya p'ʉya, tengutho gui hi ra ndate dehe. 16 Nup'ʉ ja rá 'yɛ ngue rá n'yɛi, i ha yoto yø sø. I pømp'ʉ ja rá ne n'na ra ts'anjuai ja yoho yø hɛti. Rá hmi p'ʉya, di

yoxni tengutho gui yotra hyadi 'mø hinte juti.
17 Ma hɛrpʉ 'bäi, dá tägui tengutho n'na
ra du, dá sop'ʉ ja yø gua. Bi macrá 'yɛ ngue
ra n'yɛi, bi doscagui, bi 'yɛngui:
—'Yo guí su. Go guecä dí 'bʉi para
zantho, porque ya nmi 'bʉcä p'ʉ bá fʉdi bá
nja yø cosa i ja ya. Da guehya, nu yø cosa
i ja, jap'ʉ rá nzɛgui, pɛ nugä ga sigue ga
m'mʉi para zantho. 18 Guecä dí 'bʉi hangu
ra pa. 'Nɛ bi hnu ngue dá tu, pɛ nuya dí 'bʉi
para zantho ya. Go dí hagä ra nsogui ngue
ra ndate, go dí hagä ra nsogui p'ʉ 'bʉhyø
ánima. 19 A nuyá, dami cuatra sʉcua te gäma
hya guí nnu ya. Cuatra sʉcua'a te bi nja ya,
da gue'a te di nja m'mɛfa. 20 Nuyá, ga xi'i te
ga mbønya yoto yø sø gá nuua ja ma n'yɛigä
ya. Co 'nɛhya yoto yø mfoxiyo ngue ra oro
di mäsqui, ga xi'i te ga mbøni. Nuya yoto
yø sø gá nu, guehya ga mbøni ngue yoto yø
mɛfi Oja ya. Guehya 'bɛt'o p'ʉ di mpɛti yø
'yɛc'ɛi ngue yoto yø hnini ya. A nuya yoto
yø mfoxiyo gá nu, guehya ga mbøni ngue
yoto 'bʉi yø 'yɛc'ɛi ya.

2

1 Dami 'yotra carta, gui pɛnnbabi rá mɛfi
Oja 'bɛt'o p'ʉ 'bʉhyø 'yɛc'ɛi'a ra hnini
Efeso. Ja ua ya yø hya gui 'yot'i, gui 'yɛmbi:
"Nguna ra hya mmanna ja yoto yø sø p'ʉ
ja rá n'yɛi, nuna di thɛrbʉ made ha ja yoto
yø mfoxiyo ngue ra oro. I ɛna: 2 Dí pacä te
gä guí øthʉ. Dí padi ngue guí ha ra ts'ɛdi
guí ørpahʉ rá 'bɛfi Oja. 'Nɛ guí sɛti hangu
ra n'ʉ guí thohmʉ. Dí pacä ngue hin gadi
nsixʉ yø ts'oc'ɛi. 'Nɛ dí padi ngue pønyø
ja'i ngue nne da hyä'ahʉ, i ɛna ngue ma
representante. Pɛ gá hyaspahʉ ra güenda
te ga 'yo ya yø ja'i ya, 'nɛ gá tinnbahʉ ngue
guehya fɛhni ya. 3 Guí sɛti hangu ra n'ʉ guí
thohmʉ, 'nɛ 'bʉ i'da ngue ɛmmɛi ørcagui
ma 'bɛfi, hinha ga ngohyø mmʉi. 4 Pɛ nugä
jap'ʉ n'na ra hya nná sʉ'ahʉ. Nuna ra
hya na ngue zits'ʉtho gadi macjʉ, ya hinni
mantho gadi macjʉ tengutho p'ʉ bá fʉdi,
ngue janjuani gá hyo ni mmʉi gá macjʉ.
5 Dami bɛni ha bi njap'ʉ guá ɛts'i ngue
gadi macjʉ. A nuyá, dami 'bä'ni mmʉihʉ
n'na zihmantho, dami macjʉ tengutho gmi
øthʉ m'mɛt'o. A nu'mø ngue hinguí nne
gui macjʉ, ga mmagä p'ʉ ngue ga hacä
ni mfoxiyohʉ p'ʉ ha ja. 6 A nuna n'na ra
hya jap'ʉ guí øthʉ, dí nnu manhogä na,
ngue madits'ʉ guí nnu manhohʉ'ʉ yø hya
xännbabi yø ja'i ra Nicolás. A nugä p'ʉya,
xquet'a 'nɛqui madits'ʉ dí nnu manhogä na
ra hya na. 7 Nu ra ja'i ja rá gu, da 'yøhya yø
hya ja ua xihyø 'yɛc'ɛi ra Espíritu Santo, i
ɛna: Nu ra ja'i da bøni ngue da dapra nts'o
i ja, ga unna nt'ɛdi ngue da zaprá ndät'ä ra
za 'bäp'ʉ ja rá nhuaza Oja. Nu'mø bi za ra
ndät'ä ra ja'i, ra ja'i p'ʉya di m'mʉi para
zantho, i ɛna".

---

8 Dami 'yotra carta, gui pɛnnbabi rá mɛfi
Oja 'bɛt'o p'ʉ 'bʉhyø 'yɛc'ɛi'a ra hnini
Esmirna. Ja ua ya yø hya gui 'yot'i, gui
'yɛmbi: "Nguna ra hya mmanna ya mi 'bʉ
'mø mambá fʉdi bá nja yø cosa i ja ya, 'nɛ
di sigue di m'mʉi para zantho. Guehna bi
du na, pɛ mahømbi m'mʉi. I ɛna: 9 Dí pacä
te gä guí øthʉ. Dí padi ngue xangu ra n'nʉ
guí sähʉ. 'nɛ dí padi ngue guí hyoyahʉ,
ngue hin'yʉ ra mɛnyu. Pɛ madague'a, tate
di muui na ra nho di 'da'ahʉ Oja. Dí padi
ngue nnømman'ʉ'ahʉ yø ja'i nuya ɛna ngue
yø judío. Pɛ nuya yø ja'i ya, guehya hingyø
ja'i Oja ya, sinoque guehya yø ja'i ra zithu
ya. 10 'Yo guí suhʉ'a te ra n'ʉ ja ngue
guí thohmʉ ya. Porque ra zithu di nja
ra pa da 'yøt'e ngue gui n'ofädihʉ. Ja da
fap'ʉ p'ʉya ngue'mø majuani guí ɛc'ɛigahʉ
xanho, ogue hin'na. Di sä'ahʉ ra n'ʉ n'nɛt'a
ma pa, pɛ 'yogui hɛgahʉ madague'a gui
tuhʉ. Cabo ga jut'ahʉ conna 'da'yo te para
zantho. 11 Nu ra ja'i ja rá gu, da 'yøhya yø
hya ja ua xihyø 'yɛc'ɛi ra Espíritu Santo, i
ɛna: Nu ra ja'i da bøni ngue da dapra nts'o i
ja, ya hinda tho'a rá yondi ra ndate, i ɛna".

---

12 Dami 'yotra carta, gui pɛnnbabi rá
mɛfi Oja 'bɛt'o p'ʉ 'bʉhyø 'yɛc'ɛi'a ra hnini
Pérgamo. Ja ua ya yø hya gui 'yot'i, gui
'yɛmbi: "Nguna ra hya mmanna pønná ne
n'na ra juai mandø nts'atho, ja yoho yø
hɛti, i ɛna: 13 Dí pacä te gä guí øthʉ. Dí
padi ngue guí 'bʉhmʉ p'ʉ ha 'bʉhyø ja'i
di manda ra zithu. Pɛ dí padi ngue guí
ɛc'ɛigahʉ xandønho. Nu'mø ra pa mi hatra
ts'ɛdi ra zithu'ʉ ni mmɛnguhʉ ya, ngue
bi bɛntra Antipas bi hyo, bi ʉpi ngue xifi
xanho yø ja'i hanja'a ma hya, pɛ hingá
hyɛgahʉ. 14 A nuyá, jap'ʉ 'da yø hya guí øthʉ

ngue hindí nnu manhogä. Porque nuna ra
hya bi nxännbate manjam'mø ra Balaam,
'bup'u 'da ni amigohu ngue tɛnna ra hya
na. Guehna bi xännbabi ra Balac, bi xifi
ngue da japyø judío da 'yøtra ts'oqui, ngue
da zi'a te pørpabi yø dahmu, m'mɛfa p'uya
di n'yots'om'mäi. 15 Nuna man'na ra hya
p'uya, xquet'a 'bup'u 'da ni amigohu ngue
tɛnna hya bi nxännbate ra Nicolás. Conque
nuna ra hya xännbate na, madits'u ngue
dí nnu manhogä na. 16 Pɛ nuyá, 'yo gadi
unna 'yu yø ja'i ngue di xähya yø hya bi
nxännbate na dí xi'ahu ya. Dami xihyø
ja'i ngue nuna ra hya xännbi, da hyɛp'u.
Porque nu'mø himbi ne yø ja'i da hyɛp'u na
ra hya di xädi, ga mmasɛgä p'u. Nuya yø
ja'i hinguí nne da hyɛp'u ya yø hya di xädi,
ga säsɛgä'be conna juai pømma ne. 17 Nu ra
ja'i ja rá gu, da 'yøhya yø hya ja ua xihyø
'yɛc'ɛi ra Espíritu Santo, i ɛna: Nu to da
bøni ngue da dapra nts'o i ja, ga japi da zi ra
hmɛ bí ja mahɛts'i, guehna ra hmɛ hinguí
facua ja ra ximhäi na. 'Nɛ ga unna n'na
ra t'udo xa nt'axi. Nuna ra t'udo ga unni,
nt'ot'i n'na ra thuhu ma'da'yo, hinjonguí
padi hanja. Sinoque ja ngue da basɛ hanja'a
to da hyanna do, i ɛna".

---

18 Dami 'yotra carta, gui pɛnnbabi rá
mɛfi Oja 'bɛt'o p'u 'buhyø 'yɛc'ɛi'a ra hnini
Tiatira. Ja ua ya yø hya gui 'yot'i, gui
'yɛmbi: "Nguna ra hya mmanná Ts'unt'u
Oja, nuna di yoxni yø dä tengutho gui
'yotrá thai ra sibi. Yø gua p'uya, di yoxni
tengutho ra t'ɛgui mats'uxt'i xandønho. I
ɛna: 19 Dí pacä te gä guí øthu. Dí padi ngue
gadi macju 'nɛ dí padi ngue n'na ngu n'na
gadi mmahmu. Dí padi ngue guí ɛc'ɛigahu
xandønho. Dí padi ngue guí ørpahu rá
'bɛfi Oja. Dí padi ngue nu'a te ra n'u guí
thohmu, gä guí sɛthu. Dí padi ngue nu'a
te ra nho guí øthu, man'na tate xanho te
guí øthu ya, ngue'mø rá mudi. 20 Pɛ nugä,
jap'u n'na ra hya nna su'ahu. Porque nuna
ra hya xännbate ra Jezabel, gadi unthohu
ra 'yu. Nuna ra xisu na, i ɛna ngue Oja di
bɛnnbabi ra hya xännbate, pɛ himma juani.
Porque dí padi ngue hät'u yø ja'i xännbi.
Ɛmbi ngue sätho di n'yots'om'mäi ra ja'i,
'nɛ ɛmbi ngue sätho da za ra ngø pørpabi
yø dahmu. 21 Nugä dí tø'mä na ra Jezabel,
xamhmatho da hyɛp'u'a rá n'yots'om'mäi
ga 'yo, pɛ hinguí nne da hyɛp'u. 22 Jananngue
nuyá, ga japi di hyɛnni da 'yoxrá t'ots'i.
Ga japi da zä ra n'u. Nu to gä xa hyät'i
ngue n'yots'om'mäiui, nu'mø hindi 'bätyø
mmui ya hät'i ngue da hyɛp'u ra nts'o øt'e,
xquet'a ga japi ngue mathoguitho da zä ra
n'u. 23 Nuna ra Jezabel, ga hogä yø ja'i nuya
xa hyät'i, i nnøpe ngue yø basi. Ja da bap'u
yø 'yɛc'ɛi 'bui ndap'u bi zä p'uya ngue dí
parbabi yø n'yomfɛni yø ja'i, nu te gäma
hya mbɛmp'u ja yø mmui n'na ngu n'na, gä
dí padi. N'na ngu n'na'ahu, nu te gä guí
øthu gue'a ra njut'i di nja'a.

24 Pɛ nuna ra Jezabel xännbate ra hya
p'u ja ra hnini Tiatira, xangu hinguí nne
gui tɛnhnu na ra hya na. Porque nuya
yø hya ɛxa di xähyø ja'i ngue nne da badi
xandønho te ɛga 'yo rá hya ra zithu, ya
hinguí nne gui xähmu ya yø hya ya. Pɛ
conni parte, ya hin'yu te gdá su'ahu. 25 Nuna
ra hya ya xcá bɛnthu, dami sigue
gue'a gdí n'yohu'a ya, asta gue'mø dá ɛcä
mahøn'a. 26 A nuyá, nu to da bøni ngue
da dapra nts'o i ja, 'nɛ da 'yøt'e te dadi
'bɛpi, 'nɛ di sigue da 'yøt'e asta guep'u rá
nzɛgui, guehna ra ja'i ga unná cargo ngue
di manda yø nación. 27 Ma Papá bi 'dajma
cargo, ga ja'ahu p'uya ga 'da'a ni cargohu.
Pɛ mandø nzaquitho ra ts'ɛdi ga 'da'ahu.
Nu'mø himbi 'yøtyø ja'i na ra hya guí xihmu
da 'yøt'e, gui japhu yø ja'i tengutho 'mø bi
thɛspa ra t'ɛgui n'na ra ts'øye, ngue 'bexti
mpøde. 28 Xquet'a ga 'da'ahu ra dasø bí
pøx'mø xudi. 29 Nu ra ja'i ja rá gu, da 'yøhna
ra hya xihyø 'yɛc'ɛi ra Espíritu Santo".

3

1 Dami 'yotra carta, gui pɛnnbabi rá mɛfi
Oja 'bɛt'o p'u 'buhyø 'yɛc'ɛi'a ra hnini
Sardis. Ja ua ya yø hya gui 'yot'i, gui 'yɛmbi:
"Nguna ra hya mmanna to pɛnnbabi ra
Espíritu Santo ya yoto yø hnini, nuna ha
yoto yø sø. I ɛna: Dí pacä te gä guí øthu.
Dí padi ngue nup'u ha guí yahu, guí ɛna
ngue ya guí øthu xandønho rá 'bɛfi Oja. Dí
pacä p'uya ngue himma juani guí n'yohu rá
ts'ɛdi Oja. 2 'Yo nimantho guí säyathohu,
dami mpɛfi ngue gui hathu ra ts'ɛdi yø ja'i.
'Yo guí nnehu ngue nimantho da hyɛp'u Oja
mi'da yø ja'i. Porque dí nnugä ngue guí
säyathohu, guehna hinguí nnu manho ma

Ojagä naya. 3 Man'nan'yo mi 'yøt'e ngue
gui pumbɛni ya yø hya bi sän'nahɯ. Nu
te gäma hya bi si'i gui 'yøthɯ, da gue'a
gui 'yøthɯ'a. 'Yo nimantho gui säyathohɯ.
Nu'mø hingá ja ndummɯi gui 'yøthɯ ya yø
hya dí xi'ahɯ ya, jagui thambɛnihɯ ya ga
søcä p'ɯ guí 'bɯhmɯ, tengutho 'mø bi zøhra
bɛ, porque hinguí pahmɯ tema ora ga søhø.
4 Pɛ dí padi ngue nup'ɯ ja ra hnini Sardis,
'bɯp'ɯ 'da yø 'yɛc'ɛi ngue hindi ts'onyø he
bi un'Oja. Guehya 'dap'ɯ ga n'yo'be ya, da
hye yø t'axca he. Gue'a yø njut'i'a ngue
himbi ts'onyø he bi t'unni. 5 A nuyá, nu
to da bøni ngue da dapra nts'o i ja, gue'a
da hye rá t'axca he'a, 'nɛ hinga thujpabi
rá thuhu p'ɯ ja ra libro nt'ot'i yø thuhu ya
yø ja'i ja ra 'da'yo te. Nup'ɯ 'bɯhma Papá,
conyø anxɛ 'dap'ɯ 'bɯhmi, ja ga mmangä
p'ɯ ngue guehya ma ja'i ya. 6 Nu ra ja'i
ja rá gu, da 'yøhna ra hya xihyø 'yɛc'ɛi ra
Espíritu Santo".

---

7 Dami 'yotra carta gui pɛnnbabi rá mɛfi
Oja 'bɛt'o p'ɯ 'bɯhyø 'yɛc'ɛi'a ra hnini
Filadelfia. Ja ua ya yø hya gui 'yot'i, gui
'yɛmbi: "Nguna ra hya mmanna majuani
ngue gä ra nho øt'e, 'nɛ nu'a ra hya mma
gä majuani. Guehna hannbabi rá nsogui
ra dast'abi David. Nu'mø bi xocra goxthi,
hinjongui sä da nøt'e. Nu'mø bi nøtra
goxthi, hinjongui sä da xoqui. I ɛna: 8 Dí
pacä te gä guí øthɯ. Dí padi ngue nuna ma
'bɛfi, madi zits'ɯ guí ha ra ts'ɛdi gui 'yøthɯ
na ra 'bɛfi na. A nu'a gni 'yørpahɯ masu
na ra hya dí mma, hinguí cønngahɯ ma
thuhu, jananngue dá xoc'ahɯ n'na ra goxthi
ngue hinjongui sä da nøt'e. 9 A nuya yø
ja'i o rá 'yɛ ra zithu, guehya ɛxa ɛna ngue
yø judío ya, pɛ himma juani ngue guehya
ma ja'igä ya, sinoque fɛhni. A nuya yø
ja'i ya, ga japä ngue di ndantyøhmu p'ɯ
ha guí 'bɯhmɯ. Ja da bap'ɯ p'ɯya ngue
dadi ma'ahɯ. 10 Nugä dí xi'ahɯ ngue gui sɛti
hangu ra n'ɯ ja ngue gui thohmɯ. Nuna ra
hya dá 'bɛp'i gui 'yøthɯ, gue'a gá 'yøthɯ'a.
Jananngue nuyá, ga fäxahɯ 'mø gá sähɯ ra
n'ɯ da thogui gätho yø ja'i 'bɯi rá ngɯni
nximhäi. Ja da fap'ɯ ndana ra ja'i da bøni
ngue xanho rá nt'ɛc'ɛi. 11 N'na zihmantho
ga ma ɛcä. 'Yo gadi thøhmɯ na ra hya ya xca
bɛnthɯ, n'namhma ngue hinga n'nan'yo to
di tocabi ra njut'i ja ngue di n'na'ahɯ. 12 A
nuyá, nu to da bøni ngue da dapra nts'o i
ja, gue'a da gohi ngue drá døts'e rá ngu ma
Oja'a. 'Nɛ hinjam'mø da 'uemp'ɯ di m'mäi.
Nu'a rá thuhu ma Oja, ga cuarpabi ra ja'i.
'Nɛ ga cuarpabi ra ja'i rá thuhu na ra 'da'yo
Jerusalén bí ja mahɛts'i, gue'a rá hnini ma
Oja'a. 'Nɛ xquet'a ga cuarpabi ra ja'i ma
'da'yo thuhu. 13 Nu ra ja'i ja rá gu, da 'yøhna
ra hya xihyø 'yɛc'ɛi ra Espíritu Santo".

---

14 Dami 'yotra carta, gui pɛnnbabi rá
mɛfi Oja 'bɛt'o p'ɯ 'bɯhyø 'yɛc'ɛi'a ra hnini
Laodicea. Ja ua ya yø hya gui 'yot'i, gui
'yɛmbi: "Nguna ra hya mmanna zant'a
majuani te mma. Nuna xifi xandønho
yø ja'i hanja na ra hya majuani. Conná
nguehna bi nhogui te gäma cosa bi zän'Oja
ngue bi nja. I ɛna: 15 Dí pacä te gä guí øthɯ.
Dí padi ngue ni xinga gue'a gui hyɛgagui
p'ɯ, ni xinga gue'a gdi ha ra ts'ɛdi gui
tɛnngagui ma hya. A nuyá, i nne gui sänni
te gui 'yøt'e. O bien ngue gui hyɛgagui p'ɯ,
ogue xingui hya ra ts'ɛdi gui tɛnngagui ma
hya. 16 Pɛ comma ngue xøgue zi juat'atho
guí ɛc'ɛigui, nuya njuantho gui mma thi
ya. 17 Guí ɛna ngue ya gyø mmɛmmɛtihɯ,
ya hinte gadi 'bɛhmɯ. Ya gä gue'a te guí
øt'e guí ɛmhmɯ ya. ¿Ua hin gadi umhmɯ ra
güɛnda ngue ra 'yanthi gá nthɛhɯ? Porque
madi zits'ɯ te di ja'ahɯ. Guí hyoyahɯ nup'ɯ
go bi zä. Gyø xädähɯ nup'ɯ go bi zä.
Conque ni xingra ulu di ja ngue gui hyehɯ.
18 Jananngue dí xi'ahɯ ngue gui tänngbahɯ ra
oro ma datho xandønho, ya xpá thop'ɯ ja ra
sibi. Nu'mø ngue da guehna di ja'ahɯ na, ya
majuani ngue gui mmɛmmɛtihɯ 'mø. 'Nɛ
gui tängbahɯ ra ulu tate mandø nt'axitho
gui hyehɯ, n'namhma ngue ya hinni man-
tho gui pɛs'ni sä ngue da hin'yɯ te gui
hyehɯ. Dami tängbahɯ ra 'yɛthi ni hu ngue
ra colirio, di coxni dähɯ, n'namhma ngue
da zä ni nxädä gui thohmɯ. 19 A nugui, nu'ɯ
gä dadi madi, nu'mø hinga gue'a ga 'yo,
nugä dí fɛi ngue dadi hɛjpi te øt'e. Jananngue
nuyá, ga fɛp'ahɯ 'mø ngue hingui hya ra
ts'ɛdi gui 'bä'ni mmɯihɯ ya. 20 Dí 'bäcä p'ɯ
ja ra goxthi dí nzonhnategä. Nu ra ja'i
da 'yøde te dí xifi, da xogagui rá mmɯi ga
cɯt'i. Ga nsäya p'ɯ ja rá mmɯi ra ja'i. Ga
n'amigo'be, 'dap'ɯ ga nsihmɛ'be. 21 A nuyá,
nu ra ja'i da bøni ngue da dapra nts'o i ja, ga
unna nt'ɛdi ngue 'dap'ɯ ga mmi'be p'ɯ dadi

manda. Tengüthogä ngue dá dapra nts'o, janangue nup'ʉ di manda ma Papá 'dap'ʉ dí hu'be. 22 Nu ra ja'i ja rá gu, da 'yøhna ra hya xihyø 'yɛc'ɛi ra Espíritu Santo”.

4

1 Mi tho'a te gäma hya dá nugä p'ʉya, mahøndá nnøts'e ngue da hanmahɛts'i. Dá handa n'na ra goxthi ngue nsoqui. Nu'a nmi ya'be p'ʉya, nu'mø nzoqui, ɛna gue'mø m'mixt'i ra corneta'a ga ya. Bi 'yɛngui:

—Bí 'yɛcua ya. Ga ut'a'i te ja ngue di nja m'mɛfa —bi 'yɛngui.

2 Nu'a ra ora'a p'ʉya, bi pärcagui ma nthandi ra Espíritu Santo. Dá handa n'na ra nthuts'i bí ja mahɛts'i. Nup'ʉ ja ra nthuts'i p'ʉya, ja hup'ʉ Oja. 3 Nuna dá handi ngue huxpʉ ja rá nthuts'i, dá nu ngue di yoxni p'ʉ hudi, tengutho gui yoxni ra dospi ngue ra jaspe, n'youi ra cʉhʉ xa nthɛni ngue ra cornalina. Nup'ʉ hudi, jap'ʉ n'na ra nyot'i ngue ra sano, gä ra jʉxhmu. 4 Xá 'yɛt'inde 'däte magoho yø nthuts'i p'ʉ hudi. N'na ngu n'na'ʉ yø nthuts'i hup'ʉ n'na nc'ɛi, gä he yø t'axca he. 'Da'a n'na ra corona ngue ra oro oxyø ya. 5 Nup'ʉ hu Oja, ja pøp'ʉ yø hüɛi, ja nɛxpʉ yø ngäni 'mø bi nya. Nup'ʉ ni hyandrá nthuts'i Oja, jap'ʉ yoto yø nyot'i ngue danzø. Gue'ʉ nnøpa ts'ɛdi ra Espíritu Santo'ʉ yø nyot'i. 6 Nup'ʉ ja ra xɛqui socra nthuts'i p'ʉya, titho tengutho ra jathe p'ʉ gui nɛqui. Pɛ thotrá nthandi ra ja'i tengutho ra xito.

Nup'ʉ ja ra nthuts'i, gä goho yø ts'at'i 'bäi 'da'a n'na'ʉ ja yø te. Ngu rá hmi, ngu rá xʉtha, gä ja yø dä. 7 Nu'a rá mʉdi, di nɛqui tengutho n'na ra dafanzate. Nu'a rá yoho, di nɛqui tengutho n'na ra ndøtoro. Nu'a rá hyu, ja rá hmi tengutho ra ja'i. Nu'a rá goho, di nɛqui tengutho ra dátäni di hmahyø zahua. 8 Gä goho, i ja 'dato yø zahua n'na ngu n'na. Nup'ʉ ja yø zahua, ngu yø 'bizahua, ngu maxøts'e, gä ma zinni ja yø dä. Ra pa, ra xui hinguí säya ngue ɛna:

—Nuna Oja na, guehna ma datho di nsupi. Guehna ma datho di nsupi. Guehna ma datho di nsupi. Guehna Oja ra hmu na ngue jasɛ rá ts'ɛdi, guehna 'bʉhna ya, 'nɛhyø pa xa thogui ya mi 'bʉi, 'nɛhyø pa di map'ʉ, hangu yø pa di sigue di m'mʉi —i ɛna.

9 Nguna ra hya ga 'yɛspabi Oja 'nɛ di ja mammadi Oja. N'na ndi ngu n'na ndi da 'yɛspabi Oja, 10 nu'ʉ 'däte magoho huxyø nthuts'i di mäspʉ hu Oja, gä ndantyøhmu ngue thanne Oja nuna 'bʉi para zantho. N'na ngu n'na ɛnyø corona ngue sop'ʉ ni hyant'Oja. I ɛna:

11 —Ague ma Oja'i, gue'e ma Hmu'ahe. Gue'e ni 'yup'ʉ mathoguitho da hnu mansu'i. 'Nɛ ni 'yup'ʉ da t'ɛts'a'i, porque jasɛ ni ts'ɛdi ngue gá hoqui tanto yø cosa i ja. Nu'i, bi nja'i mpähä guá sänni te bi nja, gue'a ja'a ya.

5

1 Nuna Oja huxpʉ ja rá nthuts'i, dá hɛti ngue fo rá n'yɛi n'na ra sʉcua ngue m'mäni. Nt'ot'i mbo ra sʉcua 'nɛ nt'ot'i maxøts'e. Nup'ʉ ja rá nyani ra sʉcua n'youi yoto yø seyo sammi ngue hindi nxʉdi. 2 Dá nu n'na ra anxɛ ngue mandø nzaquitho ga ya, ra ndøts'ɛdi ga 'yøtra nt'änni, i ɛna:

—¿To da bøni di ntate ya ngue da zä da xøjpa yø seyo samra sʉcua, para ngue di nxʉdi? —bi 'yɛna.

3 Pɛ hinjombi bøni ngue xta nzä da xʉdi, ni xinga guep'ʉ mahɛts'i, ni xinga guecua ja ra häi, ni xinga guep'ʉ 'bʉhyø ánima. Hinjombi bøni ngue xta nzä xta xøjpa yø seyo ra sʉcua ngue xta nnu te nt'ot'i. 4 Nugä p'ʉya janjuani ngue di zoni, porque hinjombi bøni ngue xta xøcyø seyo ngue xta nnu yø letra nt'ot'i ra sʉcua. 5 Nu'ʉ 'däte magoho nja'i, bi 'yɛnga n'na:

—'Yo nimantho guí zoni, porque nuna ni hu ngue ra dafanzate, rá mɛni ra Judá 'nɛ rá mɛni ra dast'abi David, go bi dahna ya. Go da zä da xøcya yoto yø seyo samra sʉcua naya.

6 Dá nugä n'na ra Dɛ'yo ngue 'bäp'ʉ 'bʉ Oja p'ʉya. Di nɛqui ngue n'yodui yø mɛdi bi nja 'mø mi tho. Xa 'yɛt'inde'ʉ di mäspʉ 'bʉ Oja. Ja yoto yø dani, ja yoto yø dä. Nuya yø dä p'ʉya, guehya nne da ma ngue ra Espíritu Santo handi gä rá ngʉni nximhäi. 7 Nuna ra Dɛ'yo, bi ganna sʉcua mi ca rá n'yɛi Oja p'ʉ hudi. 8 Mi ganna sʉcua p'ʉya, nuya goho i 'bäi n'na ngu n'na yø ts'at'i ra nthuts'i, co 'nɛhya 'däte ma goho hup'ʉ ja yø nthuts'i, gä bi ndantyøhmu p'ʉ 'bähra Dɛ'yo. I ha 'da'a n'na ra 'bida ni hu ngue ra arpa. Nɛ thɛ 'da'a n'na ra mohi ngue ra oro,

yup'ʉ ra hoga bopo. Nuna ra bopo, guehna
rá mhmat'Oja øtyø ja'i ya o rá 'yɛ Oja na.
9 'Nɛ tuta n'na ra thuhu ngue ma'da'yo, i
ɛnna thuhu: “Nu'i, gue'e ní 'yup'ʉ ngue
gui canna sʉcua, gui xøjpa yø seyo n'youi.
Porque gue'e bi tho'i, 'nɛ conni ji gá jurpabi
yø ts'oqui yø ja'i ya o rá 'yɛ Oja. Guehya
yø ja'i 'bʉi ndap'ʉ bi zä yø häi, 'nɛ 'dama
'dan'yo yø hya gá nya n'na ngu n'na. 10 Gá
unyø 'bɛfi yø ja'i ngue dyø mmäcja, para
ngue da dannesɛ Oja. 'Nɛ gá unyø 'bɛfi yø
ja'i ngue di ndast'abi, ngue di manda gä ra
ximhäi”.
11 Ma nu mahøn'a p'ʉya, dá nu ngue
mandøngu dyø anxɛ xá 'yɛt'inde'ʉ 'däte
magoho di mäts'ʉ goho 'bäp'ʉ ja yø ts'at'i
ra nthuts'i. Pɛ nu'a gángu yø anxɛ dá nugä,
yø mahuahi ngue yø mahuahi'a gandøngu
yø mahuahi yø anxɛ dá nugä ngue tuhu.
12 Janjuani ngue ra ndøts'ɛdi gá 'yɛna:
—Nuna ra Dɛ'yo bi tho, guehna ní 'yup'ʉ
ngue da 'yɛspabi yø ja'i na. Da manyø
ja'i ngue guehna jasɛ rá ts'ɛdi na, 'nɛ di
manda'a te gäma cosa i ja, go guehna jasɛ rá
mfadi na. Jananangue ní 'yup'ʉ da hnu mansu
'nɛ da t'ɛspi.
13 Dá øcä p'ʉya ngue mandøngutho i tuhu.
Gätho'a te bá sän'Oja ngue ja yø te, gä
tuhu, ngup'ʉ mahɛts'i, nguua ja ra ximhäi,
ngup'ʉ 'bʉhyø ánima, ngup'ʉ ja yø jathe.
Gä 'da ga 'yɛntho:
—Nuna Oja hup'ʉ ja rá nthuts'i, co
'nɛhra Dɛ'yo, guehya ma datho nne ngue da
hnu mansu ya. 'Nɛ da hma ngue maguesɛ
ja yø ts'ɛdi. Guehya jatho ngue da t'ɛspi
hangu ra pa ya —i ɛna.
14 A nu'ʉ goho i 'bäi n'na ngu n'na yø
ts'ati ra nthuts'i, 'da ga 'yɛntho:
—Xandønho ngue ngu'a di nja —bi
'yɛna.
A nuya mi 'däte magoho di mäspʉ hu Oja
p'ʉya, gä bi ndantyøhmu ngue thanne Oja
nuna 'bʉi para zantho.

6

1 Dá nugä ra Dɛ'yo p'ʉya, ngue bi xøts'a
rá mʉdi'ʉ yoto yø seyo. Nu'a n'na'ʉ goho
'bäp'ʉ ja yø ts'at'i ra nthuts'i p'ʉya, ra ndø
ts'ɛdi ga ya, ɛna ra ngäni p'ʉ dá øde ngue
ɛngui:
—Bí 'yɛcua, n'namhma gui hyɛti xanho
—bi 'yɛngui.
2 Ma nhannigä p'ʉya, dá nu n'na ra t'axa
ndøfani. Nu'a ra tøgue, fo rá 'yɛ n'na ra
nsa. Bi t'unna n'na ra corona. Bi ma p'ʉya
ngue da ørtra tunhni. Pɛ himbá thapi. Nuná,
ndap'ʉ bi zä ni ma bí tahra tunhni.
3 Nu'a ra Dɛ'yo p'ʉya, mi xøts'a rá yoho ra
seyo. Bi 'yɛngä'a rá yoho 'bäp'ʉ ja rá ts'at'i
ra nthuts'i p'ʉya:
—Bí 'yɛcua, n'namhma gui hyɛti xanho
—bi 'yɛngui.
4 Ma nugä p'ʉya, bá ɛp'ʉ n'na ra thɛnga
ndøfani. Nu'a ra tøgue, bi t'unná ts'ɛdi
ngue da japi di ndunhyø ja'i 'bʉcua ja ra
ximhäi. N'na ngu n'na di nhyo. Bi t'unna
n'na ra majuai.
5 Nu'a ra Dɛ'yo p'ʉya, mi xøts'a rá hyu ra
seyo. Bi 'yɛngä'a rá hyu 'bäp'ʉ ja rá ts'at'i
ra nthuts'i p'ʉya:
—Bí 'yɛcua, n'namhma gui hyɛti xanho
—bi 'yɛngui.
Ma nhannigä p'ʉya, dá nu n'na ra
'bondøfani. Nu'a ra tøgue p'ʉya ha n'na ra
pesa. 6 Dá øcä p'ʉya ngue bá nya'a hup'ʉ
made hapʉ 'bä'ʉ goho 'bäp'ʉ ja yø ts'at'i ra
nthuts'i. Bi 'yɛna:
—Nu'a n'na kilo ra trigo, di muui'a te
nthaha n'na pa ra nzäbi. Nu'a hyu kilo
ra cebada, di muui'a te nthaha n'na pa ra
nzäbi. Pɛ ra aceite 'nɛhra vino hinda nexrá
muui'a —bi 'yɛna.
7 Ra Dɛ'yo p'ʉya, mi xøts'a rá goho ra
seyo. Bi 'yɛngä'a rá goho i 'bäp'ʉ ja rá ts'at'i
ra nthuts'i p'ʉya:
—Bí 'yɛcua, n'namhma gui hyɛti xanho
—bi 'yɛngui.
8 Ma nhannigä p'ʉya, dá nu n'na ra nduh-
mi ndøfani. Nu'a ra tøgue p'ʉya ni hu ngue
ra Ndate. Nup'ʉ ja rá xʉtha ra tøgue, bá
'bɛfa p'ʉ'a ra xɛqui 'bʉhyø ánima. Guehna
bi t'unná ts'ɛdi ngue da hyo n'na cuarto yø
ja'i 'bʉ'a nximhäi na. Da japi ngue di nhyo
yø ja'i p'ʉ ja yø tunhni di nja, da du yø ja'i
ngue ra thuhu. Da du yø ja'i ngue ra guɛhi.
Da du yø ja'i ngue da za yø zate.
9 Ra Dɛ'yo p'ʉya, mi xøts'a rá cʉt'a ra
seyo. Dá nugä yø te yø ánima xa tho ngue
mmambrá hya Oja. Guehya hingui säya'a
mani manna hya, jananangue bi tho. Nuya
p'ʉya, gä 'bʉp'ʉ ja ra altar. 10 Yø ánima
p'ʉya, nts'ɛdi gá 'yɛna:
—Ague grá Hmu ma Oja'i, gue'e majuani
ngue gä ra nho guí øt'e. 'Nɛ dí pacähe ngue
di nja'a te ra hya xcá ma ngue di nja. Xiya,

¿asta njam'mø gui hyaspabi ra güɛnda ya yø ja'i 'bʉ'a nximhäi bi hyogähe ya? —i ɛna.

11 Bi t'unyø t'axca he ya yø ánima
n'äst'abi, pɛ bi sifi ngue di nsäyahma mits'ʉ
ra pa. Da dø'mits'ʉ, asta gue'mø da zʉdi
ngue da thopya yø cu ørpa rá 'bɛfi ra Cristo,
tengutho i du ya yø ánima.

12 Ra Dɛ'yo p'ʉya, mi xøts'a rá 'dato ra
seyo. Dá nu ngue mathoguitho bi 'yan'ahäi.
Ra hyadi bi gohi ngue ra pothi tengu ra
'bo'ulu. Ra zana bi gohi tengu ra ji ngue
xa nthɛni. 13 Bá høhyø sø maya bi zo häi.
Guí nnu 'mø ngue huatra ndahi yø 'ya'igo,
'da guá hyømtho ngue so häi, bi njarbʉtho.
14 Ra c'ammahɛts'i p'ʉya, bi m'mɛdi ten-
gutho 'mø m'mäni n'na xit'o ra xʉcua. Yø
t'øhø 'nɛhyø t'ʉhäi ja made ra jathe, gä bi
damp'ʉ ha ja. 15 Yø dast'abi 'bʉ'a nximhäi
p'ʉya, gätho yø hmu, gätho yø mmɛmmɛti,
gätho yø general, gätho mi'da yø ja'i ja yø
ts'ɛdi, gue'ʉ 'bʉhyø hmu, gue'ʉ hinjo'o yø
hmu, gä bi 'dagui, bi n'yamp'ʉ ja yø 'bido.
Bi yʉrbʉ ja yø hyado ja mbo ra häi. 16 Yø ja'i
bi 'yɛmbyø t'øhø, bi 'yɛmbyø nyuni:

—Bá tähmʉ ya, n'namhma guí cogbahe,
hinda dingähe na hup'ʉ ja rá nthuts'i.
Porque ra ndussutho ra castigo da ja ra
Dɛ'yo, hindí nne ga thocähe'a ra castigo'a.
17 Nuya mfadi ngue bi zøhra pa di nja ra
castigo ya. Ya hinjonda zä da däqui te di nja
ya —i ɛnyø ja'i.

7

1 Mi tho'a te dá nugä p'ʉya, mahøndá
handi goho yø anxɛ 'bäi ngoho mats'at'i
nximhäi, ngue samra ndahi n'na ngu n'na.
Hindi japi tema ndahi di n'yo maxøts'e ra
häi, ni xinga guep'ʉ ja ra jathe di japi di n'yo
ra ndahi. Hindi japra ndahi ngue tema za da
'yani. 2 Dá nugä man'na ra anxɛ p'ʉya, ngue
bí 'yɛp'ʉ ni bøxyadi. Hannbabi rá seyo na
majuani ngue Oja i 'bʉi. Nuna ra anxɛ, ra
ndøts'ɛdi i matya goho yø anxɛ xi t'unyø
ts'ɛdi ngue da 'yøtra ndate p'ʉ ja ra häi
'nɛp'ʉ ja ra jathe. 3 Bi 'yɛmbi:

—'Yo sä tema ndate guí øthʉ p'ʉ ja ra häi,
ni xinga guep'ʉ ja ra jathe, ni xingyø za, 'be
ga mmɛpyagähe ya yø ja'i yø mɛfi Oja, da
ma ma seyobi yø dɛ yø ja'i —bi 'yɛmbi.

4 Dá øcä hangu gangu ya yø ja'i bi mɛ rá
seyo Oja p'ʉ ja yø dɛ. Nuya 'dɛ'ma yoho
yø ts'ʉnt'ʉ ra Israel, nu hangu yø mɛni
'bʉi, n'na ciento 'nɛ yote magoho mahuahi
bi zʉdi. 5 Nuna ra Judá, nuya yø mɛni bi
m'mʉ'a m'mɛfa, bi zʉ'i 'dɛ'mayo mahuahi
bi ma ma seyo. Nuna ra Rubén, nuya yø
mɛni bi m'mʉ'a m'mɛfa, bi zʉ'i 'dɛ'mayo
mahuahi bi ma ma seyo. Nuna ra Gad,
nuya yø mɛni bi m'mʉ'a m'mɛfa, bi zʉ'i
'dɛ'mayo mahuahi bi ma ma seyo. 6 Nuna
ra Aser, nuya yø mɛni bi m'mʉ'a m'mɛfa,
bi zʉ'i 'dɛ'mayo mahuahi bi ma ma seyo.
Nuna ra Neftalí, nuya yø mɛni bi m'mʉ'a
m'mɛfa, bi zʉ'i 'dɛ'mayo mahuahi bi ma ma
seyo. Nuna ra Manasés, nuya yø mɛni bi
m'mʉ'a m'mɛfa, bi zʉ'i 'dɛ'mayo mahuahi
bi ma ma seyo. 7 Nuna ra Simeón, nuya yø
mɛni bi m'mʉ'a m'mɛfa, bi zʉ'i 'dɛ'mayo
mahuahi bi ma ma seyo. Nuna ra Leví,
nuya yø mɛni bi m'mʉ'a m'mɛfa, bi zʉ'i
'dɛ'mayo mahuahi bi ma ma seyo. Nuna
ra Isacar, nuya yø mɛni bi m'mʉ'a m'mɛfa,
bi zʉ'i 'dɛ'mayo mahuahi bi ma ma seyo.
8 Nuna ra Zabulón, nuya yø mɛni bi m'mʉ'a
m'mɛfa, bi zʉ'i 'dɛ'mayo mahuahi bi ma ma
seyo. Nuna ra José, nuya yø mɛni bi m'mʉ'a
m'mɛfa, bi zʉ'i 'dɛ'mayo mahuahi bi ma ma
seyo. Nuna ra Benjamín, nuya yø mɛni bi
m'mʉ'a m'mɛfa, bi zʉ'i 'dɛ'mayo mahuahi
bi ma ma seyo.

---

9 Mi tho'a te gä dá nugä p'ʉya, mahøndá
nhanni, pɛ mandøngu dyø ja'i dá nu ngue
xpí 'yɛhɛ 'dama 'dan'yo yø häi, ndap'ʉ bi
zä yø xɛqui, ndø yap'ʉtho yø mmɛngu 'da.
'Nɛ 'dama 'dan'yo yø hya ga ya n'na ngu
n'na. Gä 'bäp'ʉ ni hyant'a huxrá nthuts'i ha
'bähra Dɛ'yo. Pɛ mandøngu dyø ja'i 'bʉp'ʉ,
hingui sä di 'bede. Pɛ gä he yø t'axca he, 'nɛ
gä ca yø palma. 10 Gätho yø ja'i, gä mafi, pɛ
ra ndøts'ɛdi ga 'yɛna:

—Nuna ma Ojahʉ huhnʉ ja rá nthuts'i
ya, guehna bi yanjʉ na, co 'nɛhra Dɛ'yo ma
Yantehʉ —i ɛnyø ja'i.

11 Gätho yø anxɛ, xa 'yɛt'inde ya 'däte
magoho ɛt'inde ya goho 'bähyø ts'at'i ra
nthuts'i, gä bi ndantyøhmu p'ʉya ngue
thanne Oja. 12 I ɛna:

—Majuani ngue ngu'a bi nja ya. Pɛ nuyá,
ma ga ja ma mmadihʉ Oja hangu ra pa ya.
Porque nuna guehna jatho ngue ga ɛspahʉ
na. Guehna jasɛ rá mfadi na. Guehna ma
datho ja ngue da hnu mansu na. 'Nɛ jasɛ rá

ts'ɛdi. Nu̱ te sännı̱ ngue dı̱ nja, gue'a̱ nja'a̱. Da̱ ngu̱t'a̱tho.

13 Nu̱'a̱ n'na'ʉ 'däte ma̱goho p'ʉya bi 'yänngu̱ı̱, i ɛ̱na̱:

—¿Te'o ya he yø t'axca̱ he? ¿Hapʉ gue xpí 'yɛ̱hɛ̱? —bi 'yɛ̱ngu̱ı̱.

14 Nu̱gä p'ʉya dí ɛ̱mbı̱:

—Ague grá̱ hmu̱, nu̱'ı̱ go guí pa̱dı̱ te'o.

Ya ɛ̱ngbʉya:

—Nu̱yʉ, guehyʉ ma̱thoguitho xa̱ nzä ra̱ nda̱te yʉ. 'Nɛ̱ guehyʉ bı̱ menyø he, bi bo yø he conná̱ ji ra̱ Dɛ'yo. 15 Ja̱na̱ngue ja 'bähnʉ nı̱ hyandrá̱ nhu̱dı̱ Oja̱ ya. Ra̱ pa ra̱ xu̱ı̱ tha̱nne Oja̱ nʉ hu̱dı̱. Nu̱na̱ Oja̱ ya, guehna̱ fädi ngue hı̱nte da̱ ja. 16 A nu̱yá, ya hı̱nnı̱ mantho dı̱ ntu̱ ma̱nthu̱hu̱. Ya hı̱nnı̱ mantho dı̱ ntu̱the. Ya hı̱nnı̱ mantho da̱ zä ra̱ n'ʉ'a̱ ga̱mpa ra̱ hyadi. 17 Porque nu̱na̱ ra̱ Dɛ'yo 'bähnʉ ja rá̱ nhu̱dı̱ Oja̱ ya, guehna̱ rá̱ mädi yø ja'ı̱ na̱. 'Nɛ̱ da̱ zixpʉ pøhra̱ dehe ngue ra̱ 'da'yo te. Nu̱'ʉ yø guidä i ja ngue xa̱ nzonı̱, da̱ du̱jpa̱bı̱ Oja̱.

8

1 Nu̱na̱ ra̱ Dɛ'yo, mı̱ xøts'a̱ rá̱ yoto ra̱ seyo n'youi ra̱ sʉcua̱. Nu̱p'ʉ ma̱hɛ̱ts'ı̱ comma̱ ma̱den'ora hı̱nte bi 'ya̱nı̱. 2 Mı̱ tho'a̱ ra̱ ora'a̱ p'ʉya, dá̱ nu̱gä yoto yø anxɛ 'bäp'ʉ nı̱ hyandrá̱ nthu̱ts'ı̱ Oja̱. Nu̱ya yø anxɛ bi t'u̱nnı̱ 'da'a̱ n'na ra̱ corneta.

3 Hømbá̱ ɛ̱p'ʉ ma̱n'na ra̱ anxɛ p'ʉya, bá̱ dɛn'na̱ ra̱ t'u̱ts'ı̱ gä ra̱ oro. Bı̱ m'mäp'ʉ ja ra̱ altar. Pɛ xa̱ndøngu̱ yø bopo bi t'u̱nnı̱ ngue da̱ yʉspa̱ ra̱ t'u̱ts'ı̱, da̱ japra̱ bopo p'ʉ ja ra̱ altar ngue ra̱ oro. Ja n'youi p'ʉ yø mhmat'Oja̱ yø ja'ı̱ nu̱ya o rá̱ 'yɛ Oja̱. 4 Nu̱'a̱ rá̱ 'bifi ra̱ bopo bi japra̱ anxɛ p'ʉ hu̱ Oja̱ p'ʉya, ja n'youi p'ʉ yø mhmat'Oja̱ yø ja'ı̱ nu̱ya o rá̱ 'yɛ Oja̱. 5 Ra̱ anxɛ p'ʉya, nu̱na̱ ra̱ t'u̱ts'ı̱ thɛ, bi 'yʉtyø dɛspi mı̱ cʉxpʉ ja ra̱ altar. Bi 'yɛmbʉ ja ra̱ xı̱mhäi p'ʉya. Bı̱ nja yø ngäni, bı̱ nja yø huɛi. Bi 'ya̱n'a̱häi. Ja̱nju̱ani nı̱ ngue ra̱ ndı̱hı̱.

---

6 Nu̱ya yoto yø anxɛ ha̱ 'da'a̱ n'na yø corneta p'ʉya, bı̱ nsä ngue da̱ mixt'i.

7 Nu̱'a̱ rá̱ mʉdi ra̱ anxɛ bı̱ mixtrá̱ corneta. Bı̱ nja yø ndo. Bı̱ nja yø sibi n'youi ra̱ ji. Gä bi 'yɛmbʉ ja ra̱ xı̱mhäi. Bı̱ nzø n'na xɛqui ra̱ häi p'ʉya, pɛ hı̱mbı̱ zʉ hma̱de bı̱ nzø. Nu̱p'ʉ ja ra̱ häi bı̱ nzø, bı̱ nzø yø za, bı̱ nzø yø c'amda̱po.

8 Nu̱'a̱ rá̱ yoho ra̱ anxɛ p'ʉya, bı̱ mixtrá̱ corneta. Nu̱'a̱ dá̱ nu̱gä bi t'ɛmbʉ ja ra̱ ja̱the p'ʉya, tengu̱tho n'na ra̱ da̱xa̱nt'øhø 'mø nı̱ da̱nzø. Nu̱p'ʉ ja ra̱ ja̱the bi zo, bi gohi ngue ra̱ ji ra̱ dehe. Pɛ hı̱mbı̱ zʉ hma̱de ra̱ ja̱the bı̱ nji. 9 Nu̱p'ʉ ha bı̱ nji ra̱ dehe p'ʉya, gä bi du̱ yø zu̱'ɛ̱ mı̱ 'bʉp'ʉ. Yø barco mı̱ 'yo ma̱xøts'e ra̱ dehe, gä bı̱ m'mɛdi.

10 Nu̱'a̱ rá̱ hyu̱ ra̱ anxɛ p'ʉya, bı̱ mixtrá̱ corneta. Bá̱ tä'a̱ n'na ra̱ da̱sø ma̱hɛ̱ts'ı̱ p'ʉya, bá̱ da̱nzø. Bi zo ra̱ sø p'ʉ ja yø da̱the 'nɛ̱p'ʉ pøhyø t'ʉthe bi zo. Pɛ hı̱mbı̱ zʉ hma̱de yø dehe ja nxı̱mhäi bi zo. 11 Nu̱na̱ ra̱ da̱sø, nı̱ hu̱ ngue ra̱ nda̱te ga̱ndønju̱. Nu̱p'ʉ ja yø dehe bi zo, gä bi ju̱hyø dehe. Ma̱ndøngu̱ dyø ja'ı̱ bi du̱ ngue xa̱nju̱ ra̱ dehe bi zi.

12 Nu̱'a̱ rá̱ goho ra̱ anxɛ p'ʉya, bı̱ mixtrá̱ corneta. Bi boca̱ n'na parte ra̱ hyadi, pɛ hı̱mbı̱ zʉ hma̱de ra̱ hyadi bi boqui. Xquet'a̱ bi boca̱ n'na parte ra̱ za̱na̱. 'Nɛ̱ bi boca̱ n'na parte yø sø. Nu̱'mø ra̱ pa, ngoho ora m'mɛxu̱ı̱ ua ja ra̱ xı̱mhäi. Nu̱'mø ra̱ xu̱ı̱, ngoho ora ngue hı̱n tema̱ sø dı̱ nɛ̱quı̱.

13 Dá̱ handä ma̱n'na ra̱ anxɛ p'ʉya, ngue bí 'yo ma̱hɛ̱ts'ı̱. Ra̱ ndø ts'ɛdi ga̱ 'yɛ̱na̱:

—Huɛ̱ca̱te. Huɛ̱ca̱te. Huɛ̱ca̱te yø ja'ı̱ 'bʉ'a̱ nxı̱mhäi 'mø bı̱ mixtyø corneta ya mı̱ hyu̱ yø anxɛ di 'bɛhya —bi 'yɛ̱na̱.

9

1 Nu̱na̱ rá̱ cʉt'a ra̱ anxɛ p'ʉya, bı̱ mixtrá̱ corneta. Dá̱ handa̱ n'na ra̱ sø bá̱ tä ma̱hɛ̱ts'ı̱. Mı̱ zøcua ja ra̱ xı̱mhäi, bı̱ nɛ̱quı̱ ngue ra̱ anxɛ, bi t'u̱nna̱ n'na ra̱ nsogui ngue rá̱ nsogui ra̱ ots'i hı̱nha rá̱ nzɛgui ga̱nhɛ̱. 2 Mı̱ xospa̱ rá̱ njo'mı̱ ra̱ ots'i, bá̱ pøxra̱ 'bifi tengu̱tho rá̱ 'bifi n'na ra̱ orno. Nu̱'a̱ ra̱ 'bifi bá̱ pøts'e, bi go'ma̱ häi, bi 'bɛrpa̱bı̱ rá̱ thai ra̱ hyadi. 3 Nu̱p'ʉ ja ra̱ 'bifi p'ʉya, n'youi p'ʉ yø mmäcja̱ t'a̱xı̱, so häi. Nu̱'ʉ yø mmäcja̱ t'a̱xı̱ p'ʉya bi t'u̱nyø ts'ɛdi ngue da̱ za yø ja'ı̱ tengu̱tho ga̱ sate yø ixtehe ua ja ra̱ häi. 4 Bi si p'ʉya ngue hı̱ndı̱ ts'onyø c'amda̱po ja ua ja ra̱ häi. Nı̱ xı̱ngyø za di ts'onı̱. Sinoque bi sifi ngue da̱ za yø ja'ı̱ nu̱ya hı̱ngu̱ı̱ n'youi rá̱ seyo Oja̱ p'ʉ ja yø dɛ̱. 5 Nu̱ya yø ja'ı̱ da̱ za, bi sifi ngue hı̱nda̱ hyo, sinoque ncʉt'a̱ za̱na̱ bi t'u̱nna̱ nt'ɛ̱dı̱ ngue di sätra̱ n'ʉ yø ja'ı̱. Pɛ nu̱'a̱ ga̱ n'ʉ p'ʉ sa, tengu̱tho ga̱n'ʉ p'ʉ sa ra̱ ixtehe 'mø bi za ra̱ ja'ı̱. 6 Nu̱'ʉ yø ja'ı̱ da̱ za p'ʉya, da̱ ne ngue da̱ du̱ ngue'a̱ ga̱n'ʉ 'mø

bi za, pɛ hindá zä dá du. Mádá ne yø já'i dá du, pɛ hindi nthɛui rá ndáte ya yø já'i di sä rá n'ʉ.

7 Nuya yø mmäcjá t'áxi, nup'ʉ gui nɛqui, ɛná yø ndøfani ya xá nsä ngue dá ma rá tunhni. Nup'ʉ ja yø yá, oxá n'na rá corona ngue rá oro. Yø hmi p'ʉya, rá hmi rá já'i gui nɛqui. 8 Ja yø xtá tengutho n'na rá xisu. Yø ts'i p'ʉya, ɛná yø ts'i yø dáfanzate. 9 Gä rá t'ɛgui yø njudi ja yø tiya. Nu'á gui hi yø zahua, tengutho gui hi yø carro 'mø jʉtyø ndøfani ni tihi ngue ni ma rá tunhni. 10 Ja yø ts'ʉ, tengutho yø ts'ʉ yø ixtehe ngue ja yø 'bite. Di sätrá ndáte yø já'i 'mø bi mihi. Pɛ ncʉt'á zánátho má t'unni rá nt'ɛdi ngue dá míhyø já'i. 11 Nuya yø mmäcjá t'áxi, 'bʉhyø hmu di manda, guehná n'na rá anxɛ di manda p'ʉ ja rá ots'i hinha rá nzɛgui ganhɛ. Nuná rá anxɛ ná, nu'á rá hyá ngue rá ebreo gui huti ngue rá Abadón. Nu rá hyá ngue rá griego p'ʉya gui huti ngue rá Apolión, i nne dá mánná rá hyá ná ngue rá Hyote.

12 Ya rá mʉditho rá ndáte ná p'ʉya. Pɛ tobe di 'bɛrhmi yoho di nja.

13 Mi mixtrá corneta'á rá 'dato rá anxɛ p'ʉya. Dá øde ngue bá nyá n'na nc'ɛi p'ʉ máde ha maqui goho yø dani rá altar ngue rá oro, ha ni hyant'á Oja. 14 Nuná bá nyá p'ʉya, bi zo'á rá 'dato rá anxɛ mi há rá corneta, bi 'yɛmbi:

—Dámi xoqui goho yø anxɛ nthát'i p'ʉ jonná dáthe Eufrates.

15 Bi ma máthøgue'ʉ goho yø anxɛ p'ʉya ngue dá hyo n'na parte yø já'i 'bʉ'á nx-imhäi. Pɛ hindá zʉ hmáde dá hyo. Ya yø 'bɛfitho'á, gue'á bá ts'ännbi ngue dá 'yør'mø bi zønná ora, bi zønná pa, bi zønná jɛya ngue dá 'yøt'á te ja ngue dá 'yøt'e. 16 Dá øcä p'ʉya, ngue mmá hangu gangu yø tøgue ngue yø ts'ɛdi ni n'youi'ʉ goho yø anxɛ. Bi má ngue yo ciento miyones yø ts'ɛdi ni n'youi.

17 Guehná bi zʉhmá dä náya, dá nu yø ndøfani, dá nu yø tøgue. Nup'ʉ ja yø tiya yø tøgue, gä rá t'ɛgui yø njudi. N'youi yø cʉhʉ ngue rá thɛni, rá c'angui, rá c'axt'i, n'youi p'ʉ ja yø njudi. Yø ndøfani p'ʉya, ɛná yø yá yø dáfanzate yø yá. Yø ne yø ndøfani p'ʉya, pønyø sibi, pønyø 'bifi yʉni ngue rá asufre. 18 Bi hyo yø já'i ya hyu yø ndáte pønyø ne yø ndøfani. Pɛ nu hangu gangu yø já'i 'bʉi, himbi zʉ hmáde bi hyo. 19 A nuya yø ndøfani, n'youi rá ndáte yø ne, n'youi rá ndáte yø ts'ʉ. Porque yø ts'ʉ yø ndøfani, ja yø yá ngue sate tengutho rá c'ɛyá 'mø sa yø já'i.

20 Pɛ nuya yø já'i bi bongui, ngue hin'i du ya yø ndáte ya, himbi ne bi 'bätyø mmʉi ngue xtá hyɛp'ʉ yø dáhmu. Sinoque bi siguetho ngue thánne yø ts'onthi. Bi siguetho thánne yø dáhmu ngue rá oro, ogue rá t'axi, ogue rá bronce, ogue rá do, ogue rá za. Conque nuya yø dáhmu thánne yø já'i, hingui 'yo, hingui zø yø dä, hingui øhrá hyá 'mø nzohyø já'i. 21 Himbi ne xtá hyɛp'ʉ'á te máni n'yo yø já'i. Bi siguetho bi nhote, bi siguetho bi n'ɛte, bi siguetho bi n'yots'om'mäi, bi siguetho bi mpɛ.

10

1 Mándø nzaquitho mán'na rá anxɛ dá nugä ngue bí 'yɛ máhɛts'i bá o rá gui. Rá yá rá anxɛ, n'youi rá sano ngue rá 'bɛcjʉni. Rá hmi p'ʉya, di yoxni tengu rá hyadi. Yø gua, gä rá sibi. 2 Cá rá 'yɛ n'na rá sʉcuá. Nu'á rá gua ngue rá n'yɛi, brá nnɛrbʉ ja rá játhe. Nu rá gua ngue rá gáhá, brá nnɛrbʉ ja rá häi. 3 Dá øde ngue rá ndøts'ɛdi gá yá, tengu 'mø guɛ rá ndøzate ngue nne di mmafi, njarbʉtho. Mi juadi bi mmafi, yoto yø ngäni dá øde ngue bi thoni. 4 Mi thoni'ʉ yoto yø ngäni bá nyá p'ʉya, dá ne xcá cuatrá sʉcuá'ʉ yø hyá bi má. Pɛ dá ø p'ʉya ngue bá nyá máhɛts'i Oja, bi 'yɛngui:

—Nuná rá hyá bi mán'ʉ yoto yø ngäni bi nyá ya, 'yo gadi cuatrá sʉcuá, n'namhmá ngue hindá fádi hanja rá hyá —bi 'yɛngui.

5 A nuná rá anxɛ dá nugä ngue brá nnɛrbʉ ja rá játhe, mán'na rá gua p'ʉya brá nnɛrbʉ ja rá häi, bi 'yɛsmayá rá 'yɛ ngue rá n'yɛi p'ʉya. 6 I ɛxá ntestigo Oja nuná 'bʉi para zántho, bi hoqui te bí ja máyá, bi hocrá häi, bi hocrá játhe, bi hoqui te gämá cosa i ja. Bi 'yɛná:

—A nuyá, ya dá guehrá ora ja p'ʉya. Ya hinni mantho dá thotrá pa ya. 7 Porque nu'mø bi zønná ora dá mixtrá corneta'á rá yoto rá anxɛ, ya bi nja gätho'á te xpá nzän'Oja di nja p'ʉya. Nuná rá hyá Oja xá japyø pøngáhyá xá xihyø já'i, ya gä bi nja'á te xá hmámp'ʉya.

8 Nu'á xtádá øde ngue bá nyá máhɛts'i p'ʉya, máhømbi zoqui, bi 'yɛngui:

—Ní ma ya. Damị cannbabị ra sʉcua ca rá 'yɛ ra anxɛ brá nnɛrbʉ ja ra jathe, man'na rá gua p'ʉya brá nnɛrbʉ ja ra häi —bi 'yɛngui.
9 Dá magä p'ʉ 'bährạ anxɛ p'ʉya, ngue dá äpra sʉcua ca rá 'yɛ. Nuna ra anxɛ bi 'yɛngui:
—Ja ua ra sʉcua. Damị sa. Nup'ʉ ja nị ne xta n'u ra sʉcua tengutho ra t'afi. Pɛ nu'mø bi zøt'a mbo nị mmʉi, ya xta nju —bi 'yɛngui.
10 Dá cangä ra sʉcua mị ca rá 'yɛ ra anxɛ p'ʉya ngue dá sa. Nu'mø ma yafị, xan'u tengutho ra t'afi. Pɛ nu'mø ma tut'ị, ya mandø njutho. 11 Ya bi t'ɛngä p'ʉya:
—A nuyá, nuna te ra hya ja ngue da thogui gätho yø ja'ị nuya 'dama 'dan'yo yø hya ga ya ya, conyø dast'abi, guị mma te ja ngue da thohya yø ja'ị ya.

11

1 Bị n'naca n'na ra t'o ngue ra t'ɛnị p'ʉya. Bi t'ɛngui:
—Ga 'yo ya, damị 'yɛnnbabị rá nija Oja, 'nɛ damị 'yɛnna altar. Damị pede hangu yø ja'ị ndanne p'ʉ ja ra nija. 2 Pɛ nu'a ra thinnija, 'yogui ɛnị. Porque nu'a, gue'a di t'unyø 'dan'yo ja'ị'a. Nuya yø 'dan'yo ja'ị, guehya yote ma yoshna dá nɛpa häi rá maca daniihnị Oja ya. 3 Ga pɛnhnä yoho ma m'mɛnhnị da mangbaguị ma hya, mɛnte gue'a n'na mahuahị 'nɛ yociento 'nɛ hyate ma pa. A nuya p'ʉya da hye yø he ngue dị m'mʉ ndummʉi —bi 'yɛna.
4 Nuya yonc'ɛi ya, guehya ga nnøpe ngue yonza yø olivo ya. 'Nɛ guehya ga nnøpe ngue yoho yø mfoxiyo jap'ʉ nị hyant'Oja dị manda nximhäi. 5 Nu'mø tonị ja'ị da ne da hyo ya yonc'ɛi ya, hinda zä da hyo. Porque pønna sibi yø ne, di juadi da 'yuhyø nsʉiui. Jananguе nu to da ne da hyo, go da dusɛ ra ja'ị nne dị nhote. 6 Nuya p'ʉya, ja yø ts'ɛdi ngue da zä da 'yøt'e ngue hindị n'ye mɛnte ra pa da mambrá hya Oja. 'Nɛ xquet'a ja yø ts'ɛdi ngue da zä da 'yøt'e ngue da gohi dị nji ra dehe. 'Nɛ ja yø ts'ɛdi ngue nuua ja ra xịmhäi, da 'yøt'e ngue dị nja yø ndate n'ʉ, hønt'a goma ora da nepe dị nja. 7 Nu'mø bi juahyø 'bɛfi ngue da manna hya, nu'a ra ndate zu'ɛ bi pøxpʉ ja ra ots'i hinha rá nzɛgui ganhɛ, guehna da 'yørpabị ra tunhnị na, da dapị 'nɛ da hyo ya yonc'ɛi ya. 8 Nuya yø ánima bi tho, nu yø do'yo bomp'ʉ ja yø caye ja ra danihnị bi ma macuati ra pont'ị ra Hmu Jesús. Nuna ra hninị na, guị nhyɛjpabị ra hninị Sodoma 'nɛ guị nhyɛjpabị ra häi Egipto. 9 Nhyu pa made bị m'momp'ʉ yø ánima. Himbị ma nt'ägui, porque bi hnepe ngue da nu yø ja'ị nuya 'bʉi ndap'ʉ bi zä ngue 'dama 'dan'yo yø hya ga ya. 10 Nuya yø ja'ị 'bʉ'a nximhäi 'mø bi nu ngue ya xa ndu, asta øt'ango ngue di johya. Nu te tinị n'na ngu n'na dị mpɛnnbị. Porque nuna rá hya Oja mị mmambya yonc'ɛi bi du, janjuanị ngue madị ʉnnba yø mmʉi yø ja'ị. 11 Pɛ nu'mø mị gua'a nhyu pa made ngue bomp'ʉ yø ánima, Oja bi 'yøt'e ngue mahømbị m'mʉi. Nu to gä bị nu ngue ya 'bʉi mahøn'a, janjuanị ngue bị nsu. 12 A nuya yonc'ɛi mị mmambrá hya Oja m'mɛt'o p'ʉya, bi 'yøde ngue bi ts'o mahɛts'ị, bi t'ɛmbị:
—Bí 'yɛhmị ua ya —t'ɛmbị.
Bị ma mahɛts'ị p'ʉya, bi 'yo n'na ra guị. Nu'ʉ yø nsʉiui p'ʉya bị nutho ha ị ma maya. 13 Nu'a ra ora'a p'ʉya, janjuanị ngue bi 'yan'ahäi. Nu hangu ga ndønguu yø ngu jap'ʉ ja ra danihnị, nu'a n'na ciento yø ngu, 'dɛt'a yø ngu bi xot'i. 'Nɛ yoto mahuahị nja'ị bi du ngue'a i 'yan'ahäi. A nu'ʉ yø ja'ị hịmbị du p'ʉya, janjuanị ngue bị nsu. Bị manyø ja'ị p'ʉya ngue janjuanị ja rá ts'ɛdi Oja bí 'bʉ mahɛts'ị.
14 Ya bi tho'a rá yoho ra ndate ya, pɛ mahømbá ɛrpʉ'a rá hyu ra ndate dị nja.

---

15 Bị mixtrá corneta'a rá yoto ra anxɛ p'ʉya. Nu'ʉ bá nya mahɛts'ị p'ʉya ra ndøts'ɛdi ga nt'øde ra hya bị ma ngue ɛna:
—A nuyá, nuna Oja co 'nɛhra Cristo, ya da 'yuhrá ts'ɛdi ya, ngue para zantho dị manda gä ra xịmhäi.
16 A nu'ʉ 'däte magoho dị mäspʉ ja rá nhudị Oja, gä bị m'mɛmfo häi ngue bi danne Oja. 17 Gä 'da ga 'yɛntho:
—Dadi ja mammadị'ahe ya grá Hmu. Gue'e grá Oja ngue jasɛ nị ts'ɛdi. Gue'e guí 'bʉhya, 'nɛ ya gmị 'bʉi mɛnte yø pa xa thogui, 'nɛ gui sigue guị m'mʉi mɛnte yø pa dị map'ʉ. Jammadigahe ya ma Oja'ị ngue ya gá dʉ'mị guí manda te gä ja ya. 18 A nuya yø ja'ị 'bʉ'a nximhäi mị mbøcuɛ, xa mmɛstho nị hya. A nuyá, xquet'a ya bi zønna pa guị mbøcuɛ ya. Nu yø ánima xandu, ya bị nzønna ora gui hyaspa ra güɛnda ya. Guí

ụnyø nzäbi ni̱ mɛfi xa̱ mma̱mp'a̱ ni̱ hya̱. Gätho yø ja̱'i̱ ya o ni̱ 'yɛ di̱ ngüɛ di̱ nnoho, te'o ngue nnụ ma̱nsụ'i̱, gä gui ụnyø nzäbi. Ya bi zønna̱ ora gui jua'ʉ yø ja̱'i̱ øtra̱ nts'oni̱ ua ja ra̱ xi̱mhäi ya, ngue'a̱ te gäma̱ nts'o øt'e.

19 Da̱ nụga̱ p'ʉya ngue bi xohra̱ nija̱ Oja̱ bí ja ma̱hɛ̱ts'i̱. Nụp'ʉ mbonnija̱, di̱ nɛ̱qui̱ ngue jap'ʉ ra̱ huada m'mɛts'i ra̱ cohi bi gohmi̱ m'mɛt'o Oja̱ yø ja̱'i̱. Bi̱ nja yø huɛi, ja̱nju̱ani̱ di hi̱ yø ngäni̱. Bi 'ya̱n'a̱ häi, bi̱ nja yø nda̱te ndo.

12

1 Bi̱ nɛ̱qui̱ p'ʉ ma̱hɛ̱ts'i̱ n'na ra̱ hmɛ̱ya ngue n'na ra̱ xisu di̱ mpäxa̱ n'na ra̱ ụlu ja ra̱ hmi̱ tengụ gui yotra̱ hyadi. Nụp'ʉ tøgue di̱ nɛ̱qui̱ ngue ra̱ za̱na̱ nnɛts'i. Ra̱ ya̱ p'ʉya, oxa̱ n'na ra̱ corona n'youi 'dɛ'ma̱ yoho yø sø. 2 Nụna̱ ra̱ xisu p'ʉya, ya ha̱ ra̱ ba̱si̱, pɛ mafi ngue sä ra̱ n'ʉ ngue ya di̱ m'mɛni̱.

3 Ma̱høndа̱ handä ma̱hɛ̱ts'i̱ p'ʉya, da̱ nụ ma̱n'na ra̱ hmɛ̱ya ngue n'na ra̱ nda̱te ts'ozụ'ɛ̱ xa̱ nthɛni̱, ja yoto yø ya̱, ja 'dɛt'a yø da̱ni̱. 'Da'a̱ n'na ra̱ corona oxyø ya̱. 4 Di fʉtra̱ ts'ʉ ngue bi hømyø sø bí ja ma̱ya̱, so ua ja ra̱ häi. Pɛ hi̱mbi̱ zʉ hma̱de'a̱ ga̱ngụ yø sø ba̱ hømmi̱. Ra̱ nda̱te zụ'ɛ̱ p'ʉya, bi̱ m'mäp'ʉ ni̱ hyandra̱ xisu ha̱ ra̱ ba̱si̱. Høntho di̱ m'mɛni̱, 'bexta̱ zapra̱ ba̱si̱. 5 Nụna̱ ra̱ xisu mi̱ ha̱ ra̱ ba̱si̱, bi̱ m'mʉhra̱ ts'ʉnt'ʉ nụna̱ ja ngue da̱ zɛdi di̱ ma̱nda ua ja ra̱ xi̱mhäi. Pɛ nụna̱ ra̱ ts'ʉnt'ʉ bi zixpʉ bí 'bʉ Oja̱ ngue 'dap'ʉ da̱ni̱ mmi̱hmi̱. 6 Nụna̱ ra̱ xisu bi 'dagui, i̱ map'ʉ bí ja ra̱ da̱po, ya xi zännba̱bi̱ Oja̱ n'na ra̱ xɛqui di̱ m'mʉi. Ja di t'ụnnbʉ te da̱ zi mɛ̱nte n'na ma̱hua̱hi̱ 'nɛ̱ yociento 'nɛ̱ hya̱te ma̱ pa.

7 Mi̱ tho'a̱ p'ʉya, bi̱ nja n'na ra̱ da̱tụnhni̱ p'ʉ ma̱hɛ̱ts'i̱. Bi 'yøtra̱ tụnhni̱'a̱ ra̱ hmụ yø anxɛ ni̱ hụ ngue ra̱ Miguel. Bi̱ mfäxui mi̱'da yø anxɛ di̱ ma̱nda. Bi̱ ndụnhui na̱ ra̱ nda̱te zụ'ɛ̱, 'nɛ̱ xquet'a̱ bi̱ mfäxui yø anxɛ na̱ p'ʉya. 8 Pɛ nụna̱ ra̱ nda̱te zụ'ɛ̱, bí 'bɛhra̱ tụnhni̱ p'ʉ ma̱hɛ̱ts'i̱. Ya hi̱n'yʉ ha di̱ m'mʉi. 9 Nụna̱ ra̱ nda̱te zụ'ɛ̱ ba̱ t'ɛngua ja ra̱ xi̱mhäi, gä ba̱ n'youi yø anxɛ di̱ ma̱nda. Nụna̱, guehna̱ ra̱ nyogui c'ɛ̱ya̱ ni̱ hụ ngue ra̱ zithụ 'nɛ̱ ra̱ Satanás. Guehna̱ hätyø ja̱'i̱ 'bʉi gä ra̱ ngʉni̱ nxi̱mhäi na̱ya.

10 Ma̱høndа̱ øde ngue ba̱ nya̱ ma̱ya̱ ma̱n'na, pɛ ra̱ ndøts'ɛdi ga̱ 'yɛ̱na̱:

—Ya bi zønna̱ ora da̱ ya̱n'Oja̱ yø ja̱'i̱ ya. Oja̱ ya ụdi̱ ngue ja ra̱ ts'ɛdi, da̱ guehra̱ Cristo ya ụdi̱ ngue ja ra̱ ts'ɛdi. Porque nụna̱ ra̱ pa ra̱ xụi ma̱di̱ ya̱hma̱ cụhʉ p'ʉ ha 'bʉ Oja̱, ya ba̱ thøn'athi na̱ya. 11 Guehya ma̱ cụhʉ bi da̱pra̱ zithụ ya, porque nụ'a̱ i dụ ra̱ Dɛ'yo, ja ra̱ ts'ɛdi ngue bi hojpa̱ yø ts'oqui. Guehya hi̱mbi̱ zụ bi̱ ma̱ ngue ɛ̱c'ɛ̱i̱ ra̱ Dɛ'yo ya. Hi̱mbi̱ zụ bi̱ ma̱nna̱ hya̱, ma̱da̱gue'a̱ bi tho. 12 Bí ja ra̱ johya ma̱hɛ̱ts'i̱. Di johya to gä bí 'bʉp'ʉ. Pɛ huɛ̱ca̱te yø ja̱'i̱ 'bʉp'ʉ ja ra̱ häi, da gue'ʉ 'bʉp'ʉ ja ra̱ ja̱the, huɛ̱ca̱te. Porque nụp'ʉ ja ra̱ xi̱mhäi ya, ja 'bʉp'ʉ ra̱ zithụ. Ja̱nju̱ani̱ ngue mbøcuɛ ya, porque pa̱di̱ ngue ya mi̱ts'ʉ dra̱ pa da̱ tha̱spa̱ ra̱ güɛnda —bi 'yɛ̱na̱.

13 Nụna̱ ra̱ nda̱te zụ'ɛ̱ 'mø ma̱mba̱ t'ɛngua ja ra̱ xi̱mhäi, bi hyoni̱ ha 'bʉhra̱ xisu nụna̱ xi̱ m'mʉhra̱ ts'ʉnt'ʉ, porque sʉi. 14 Pɛ nụna̱ ra̱ xisu, Oja̱ bi japi ngue bi̱ nja yø zahua tengụtho n'na ra̱ pɛnts'ʉ, ngue bi zä bi 'dagui. Bi zop'ʉ ra̱ nda̱te zụ'ɛ̱, bi̱ map'ʉ ja n'na ra̱ da̱po xi̱ zännba̱ Oja̱ ngue di̱ m'mʉi. Nụp'ʉ ja ra̱ xɛqui bi zøni̱, ja bi t'ụnnbʉ te bi zi mɛ̱nte nhyụ jɛya ma̱de. 15 Nụ'a̱ ra̱ nda̱te zụ'ɛ̱, bi bønna̱ dehe p'ʉ ja ra̱ ne, bi gohi ngue ra̱ nda̱te dehe. Bi̱ nepe ngue xta̱ ndụxra̱ xisu 'mø xtí nthɛui. 16 Pɛ ra̱ xisu, bi̱ mäxra̱ häi ngue bi dụtra̱ dehe ba̱ pømp'ʉ ja ra̱ ne ra̱ nda̱te zụ'ɛ̱. 17 Ja̱na̱ngue nụna̱ ra̱ nda̱te zụ'ɛ̱ ma̱thoguitho bi̱ mbøcuɛ ngue sʉhna̱ ra̱ xisu hi̱mbi̱ zʉdi. Bi̱ ma p'ʉya ngue bi 'yørpa̱bi̱ ra̱ tụnhni̱'ʉ yø ba̱si̱ ra̱ xisu. Nụyá, guehya yø ja̱'i̱ øt'e te di̱ ma̱nda Oja̱ ya, hi̱ngui̱ nne da̱ hyɛ'a̱ ra̱ hya̱ bi zohra̱ Jesucristo.

13

1 Da̱ m'mäcä p'ʉ ja ra̱ nenga̱ ja̱the p'ʉya. Da̱ handi̱ ngue ba̱ pøxma̱ xøts'e ra̱ dehe ma̱n'na ra̱ nda̱te ts'ozụ'ɛ̱ ja yoto yø ya̱, ja 'dɛt'a yø da̱ni̱, 'da'a̱ n'na ra̱ corona̱ oxyø da̱ni̱. Yø ya̱ p'ʉya, nt'ot'i p'ʉ yø thụhụ ngue hi̱ngui̱ nnụ ma̱nho Oja̱. 2 Nụna̱ ra̱ nda̱te ts'ozụ'ɛ̱, di̱ nɛ̱qui̱ tengụ ra̱ tigre. Ja yø gua tengụtho yø gua ra̱ oso. Ra̱ ne p'ʉya, tengụtho ra̱ ne ra̱ da̱fanzate. Nụna̱ ma̱n'na ra̱ ts'ozụ'ɛ̱ ngue ra̱ thɛni̱ p'ʉya, guehna̱ ra̱ zithụ na̱, bi japi bi̱ nja ra̱ ts'ɛdi na̱ ra̱ nda̱te ts'ozụ'ɛ̱ ba̱ pøxpʉ ja ra̱ ja̱the. Bi ụnna̱ nthụts'i̱ ngue da̱ mi̱, di̱ ma̱nda'ʉ to di̱ ma̱nda ra̱ zithụ. 3 Nụna̱ ra̱ ts'ozụ'ɛ̱ p'ʉya, di̱

nɛquị ngue xí ts'ɛnnbạbị n'na rá ya, ya ja
ngue dạ dụ. Pɛ bi zä rá ts'ɛt'i mị ja. Mị nụ
yø jạ'ị ngue bi zä rá ts'ɛt'i, bị nsụ gätho yø
jạ'ị 'bʉi rá ngʉnị nxịmhäi p'ʉya, ya ị mähä
yø jạ'ị nạ rạ ndạte zụ'ɛ p'ʉya. [4] Bi dạnne
yø jạ'ị rạ zithụ p'ʉya, porque bi bạhyø jạ'ị
ngue gue'ạ rạ zithụ xí ụnnạ ts'ɛdi rạ ndạte
ts'ozụ'ɛ. 'Nɛsɛ'ạ rạ ndạte ts'ozụ'ɛ bi dạnne
yø jạ'ị p'ʉya. I ɛnyø jạ'ị:

—¿Hapʉ gue 'bʉhmạn'na ngue tạte tengụ
nạ rạ ndạte zụ'ɛ? ¿Te'o dạ bønị ngue dạ
zä dị ndụnhui nạ? —ɛnyø jạ'ị.

[5] Bi t'ụnná ts'ɛdi nạ rạ ndạte ts'ozụ'ɛ
p'ʉya ngue bi xohrá ne, bị nyạ. Bị mạnyø
hyạ ngue di 'yɛts'ị, 'nɛ bị mạnyø hyạ ngue
nnømmạn'ʉ Ojạ. 'Nɛ yote mạ yoshnạ bi
ts'ännbị ngue dị nja rá ts'ɛdi. [6] Bị nømmạn'ʉ
Ojạ p'ʉya. Bí nømmạn'ʉbi rá thụhụ. Bị
nømmạn'ʉbi rá nịjạ Ojạ, co gätho'ʉ bí 'bʉ
mạhɛts'ị bị nømmạn'ʉ. [7] Bi t'ụnná nt'ɛdị
p'ʉya ngue dạ 'yørpạbị rạ tụnhnị yø jạ'ị ya
o rá 'yɛ Ojạ, 'nɛ dạ dạpị. 'Nɛ bi t'ụnná nt'ɛdị
ngue dị mạnda gätho yø jạ'ị 'bʉi ndap'ʉ bi
zä yø häi, ngue 'damạ 'dan'yo yø hyạ gạ yạ.
[8] Nụnạ rạ ndạte ts'ozụ'ɛ p'ʉya, gätho yø jạ'ị
'bʉi rá ngʉnị nxịmhäi, gä bi dạnne. Guehya
yø jạ'ị hịngạ nt'ot'ibi yø thụhụ p'ʉ ja rạ
libro cạ rạ Dɛ'yo nụnạ bi tho. Nụnạ rạ libro
nạ, hante dị nhohrạ xịmhäi ya bá nt'ot'ibi
yø thụhụ te'o gätho ja ngue dị nthɛui rạ
'da'yo te.

[9] Nụ rạ jạ'ị ja rá gụ, dạ 'yøhya yø hyạ ja
ua. [10] Nụ rạ jạ'ị sixrá mmịc'ɛ̱ịui ngue dạ
got'i, xquet'ạ 'nɛsɛ rạ gote dạ jot'i. Nụ rạ
jạ'ị dạ hyo rá mmịc'ɛ̱ịui connạ juai, xquet'ạ
rạ hyote jatho ngue di dụ connạ juai. Jạ-
nạngue nụya yø jạ'ị ya o rá 'yɛ Ojạ, jatho
ngue dạ zɛti hangụ rạ n'ʉ ja ngue dạ thogui,
'nɛ dạ 'yɛc'ɛ̱ị xạnho ngue dị nja'ạ te rạ hyạ
bị mạn'Ojạ ngue dị nja.

[11] Mạhøndá nụgä mạn'na rạ ts'ozụ'ɛ p'ʉya
ngue bá pøxmạ xøts'e rạ häi. Nụnạ p'ʉya,
ja yoho yø dạnị tengụtho rạ Dɛ'yo. A nụ'mø
mị nyạ, bị nyạ tengụtho gạ yạ rạ zithụ nụnạ
rạ thɛngạ zụ'ɛ. [12] Nụ'ạ te gä rá ts'ɛdi mị ja
m'mɛt'o nạ rạ ndạte ts'ozụ'ɛ rá mʉdi, gue'ạ
rá ts'ɛdi bi japi bị nja'ạ, ị nnụtho te gä bi
'yøt'e. Nụnạ rá yoho rạ ts'ozụ'ɛ bá pøxpʉ
ja rạ häi, bi japyø jạ'ị 'bʉ'ạ nxịmhäi ngue
dạ dạnne nạ rạ ndạte ts'ozụ'ɛ xpí bøxpʉ
ja rạ dehe, nụnạ xi zä rá ts'ɛt'i m'mɛt'o.
[13] Nụnạ rá yoho rạ ndạte ts'ozụ'ɛ p'ʉya bi
'yøtyø milagro, yø hmị yø dä yø jạ'ị astạ
øt'e ngue bi tähyø sibi mạhɛts'ị, so ua ja rạ
xịmhäi. [14] Bi t'ụnná ts'ɛdi ngue dạ 'yøtyø
milagro mɛnte n'youi nạ rá mmịts'o zụ'ɛ̱ui
rá mʉdi. Bị nepe ngue gue'ạ di hyätyø
jạ'ị 'bʉ'ạ nxịmhäi ngue dị mähä. Bi xihyø
jạ'ị p'ʉya ngue bi hocạ n'na rạ dạhmụ dị
nɛquị tengụtho rá hmị nạ rạ ndạte ts'ozụ'ɛ
xi ts'ɛnị connạ juai 'nɛ xi zä rá ts'ɛt'i. [15] Mị
hocrạ dạhmụ yø jạ'ị p'ʉya, nụ'ạ rá yoho rạ
ndạte ts'ozụ'ɛ xpí bøxạ häi, bi t'ụnná ts'ɛdi
ngue bi japi bị nja rá te rạ dạhmụ ngue dị
nyạ. 'Nɛ dị mạnda nạ rạ dạhmụ, ngue dạ
tho'ʉ yø jạ'ị hịndạ ne dạ dạnne. [16] Nụnạ rạ
ts'ozụ'ɛ p'ʉya, bi ja ts'ɛdi ngue gätho yø jạ'ị
dạ ma mạmarcabi yø 'yɛ ngue yø n'yɛi ogue
yø dɛ. Gä bị ma mạmarca yø jạ'ị, dịngüɛ
dịnnoho, yø mmɛmmɛti, yø hyoya, gue'ʉ
'bʉhyø hmụ, gue'ʉ hịnjo'o yø hmụ, gä bị
ma mạmarca. [17] Ya hịnjondạ zä dạ däi 'nɛ
hịnjondạ zä dạ mä ngue'mø hịnguị n'youi
rạ marca ngue rá thụhụ rạ ndạte ts'ozụ'ɛ,
ogue gue'ʉ hangụ yø número n'youi rá
thụhụ. [18] I nne ngue dị n'yomfɛnị xạnho
rạ jạ'ị, para ngue dạ dịnya yø hyạ ja ua.
Dạ zännbị hangụ yø número pøts'e ngue
n'youi rá thụhụ rạ ndạte ts'ozụ'ɛ. Gue'ạ rạ
número n'youi rá thụhụ rạ jạ'ị'ạ. Nụnạ rạ
número nạ, guehnạ ngue 'dato ciento 'nɛ
hyạte mạ'dato.

14

[1] Mạ nhannịgä mạhøn'ạ p'ʉya, dá nụgä rạ
Dɛ'yo 'bäp'ʉ ja rạ nyụnị Sión. 'Dap'ʉ 'bäh-
mị'ʉ n'na ciento 'nɛ yote mạgoho mạhuạhị
njạ'ị. Guehya nt'ot'ibi rá thụhụ rạ Dɛ'yo
p'ʉ ja yø dɛ ya, connạ thụhụ rá Papá.
[2] Mạhøndá øcä mị'da yø hyạ bí ja mạhɛts'ị.
Pɛ rạ ndøts'ɛdi gạ nt'øde yø hyạ. Nụp'ʉ
dá øde ngue gui hị yø hyạ, tengụtho gui
hị yø dehe, ogue tengụtho p'ʉ gui thonị
rạ ngänị p'ʉ dá øde. Yø mɛ'bida ngue
yø arpa p'ʉya xạndøngụ dá øde. [3] Guehya
tụtạ n'na rạ 'da'yo thụhụ p'ʉ nị hyandrá
nhụdị Ojạ ya, hapʉ hụhya 'däte mạgoho dị
mäspʉ hụ Ojạ, hapʉ 'bä'ʉ goho 'bäp'ʉ ja
yø ts'ạt'ị rạ nthụts'ị. Nụnạ rạ thụhụ tụtị,
hịnjongụị pạdị temạ thụhụ, sinoque pạsɛ'ʉ
n'na ciento 'nɛ yote mạgoho mạhuạhị, gue-
hya yø jạ'ị bị nyạnyø te ua ja rạ xịmhäi
ya. [4] Guehya yø jạ'ị hịnha gạ hyɛ Ojạ, bị

nsupi hangu ra pa. 'Nɛ n'youi ra Dɛ'yo hapʉ
ni ma. Guehya yø ja'i rá mʉditho bi ma
mapøhø p'ʉ 'bʉhyø ja'i nximhäi ya, para
ngue da zo rá 'yɛ Oja co 'nɛhra Dɛ'yo da zo
rá 'yɛ. [5] Guehya yø ja'i hinjam'mø bi manna
fɛhni ya. Nuna Oja, hin tema nts'o bi dinnbi
ngue di zʉi.

---

[6] Dá handä man'na ra anxɛ bí 'yo maya
p'ʉya. I mmanna hoga 'da'yo hya nuna ja
rá ts'ɛdi para zantho. Bi xihra hya yø ja'i
'bʉi gä rá ngʉni nximhäi, nuya yø ja'i 'dama
'dan'yo yø hya ga ya. [7] Pɛ ra ndøts'ɛdi ga
nt'øde ra hya bi ma, bi 'yɛmbyø ja'i:

—Dami suhʉ Oja. Dami 'yɛspahʉ, porque
nuna Oja, ya bi zønna ora da hyaspa ra
güɛnda yø ja'i ya. Dami thannehʉ na Oja
bi hoqui te gä bí ja maya, 'nɛ bi hoqui te
jaua ja ra häi. 'Nɛ bi hoqui te gä jap'ʉ ja ra
jathe. 'Nɛ bi xityø dehe hapʉ gä pøhø —bi
'yɛmbyø ja'i.

[8] Mahømbá ɛrpʉtho man'na ra anxɛ
p'ʉya. Bi 'yɛna:

—Bi guadi. Bi guahra daniihni Babilonia.
Porque guehya yø ja'i Babilonia bi gʉtra
'yu na ra nts'o øtyø ja'i 'bʉ'a nximhäi. I
tɛntho'a te ra nts'o øtyø ja'i Babilonia.

[9] Nuna rá hyu ra anxɛ bá nya maya p'ʉya,
ra ndøts'ɛdi ga 'yɛna:

—Nu to gä thanne ra ndate ts'ozu'ɛ 'nɛ
thannebi rá dahmu, ogue di n'uni da ma
mamarcabi rá dɛ ogue rá 'yɛ, [10] guehya yø
ja'i di nthɛui ra castigo xa nzän'Oja ya.
Porque nuya yø ja'i sʉ Oja, ya xa nzänni
ngue di sätra ndate p'ʉ ja ra sibi di danzø
conna asufre. Da nudyø anxɛ Oja, da guehra
Dɛ'yo da nutho te da thohya yø ja'i ya.
[11] Nu'a ra 'bifi da pøxpʉ ha da zä ra ndate yø
ja'i, para zantho di nja ra 'bifi. Ra pa ra xui
da zä ra ndate to thanne ra ndate ts'ozu'ɛ
ogue thannebi rá dahmu, ogue ma marca ra
ja'i conná thuhu ra ndate zu'ɛ. [12] Jananangue
nuya yø ja'i ya o rá 'yɛ Oja, jatho ngue da
zɛti hangu ra n'ʉ ja ngue da thogui. Da
'yøt'e te di manda Oja, 'nɛ 'yo di hɛ'a ga
'yɛc'ɛi ra Jesús.

[13] Dá øcä man'na bá nya mahɛts'i p'ʉya, bi
'yɛngui:

—Dami cuatra sʉcua ya yø hya jaua ya.
Rá mmɛnthi di nthɛui yø 'yɛc'ɛi di du'a
ngue ørpa rá 'bɛfi ra Jesús. Porque guehna
ra hya mmanna Espíritu Santo na ngue ɛna:
"Ya bi zɛp'ʉ'a te gä ra n'ʉ xa thogui. Nu'a
rá 'bɛfi Oja xa 'yørpe, bí ja rá njut'i p'ʉ
mahɛts'i".

---

[14] Mahøndá handä maya p'ʉya, dá nu n'na
ra t'axca gui, huxpʉ n'na nc'ɛi, oxrá ya n'na
ra corona ngue ra oro. I ha rá t'ɛxʉ hɛt'i
xandønho. [15] Nup'ʉ ja ra nija bí ja mahɛts'i
p'ʉya, bá pømp'ʉ n'na ra anxɛ ngue ra
ndøts'ɛdi ga mmat'a huxma xøts'e ra gui.
Bi 'yɛmbi:

—Ya bi yaxyø hmudä ja gä ra ximhäi. Ya
bi zønna ora gui hyɛts'i —bi 'yɛmbi.

[16] Nuna huxpʉ ja ra gui p'ʉya, bi hyɛxyø
hmudä mi jap'ʉ ja ra häi. Gä bi pɛti.

[17] Bá pøm man'na ra anxɛ p'ʉ bí ja ra nija
mahɛts'i p'ʉya. Bá hya man'na ra t'ɛxʉ
ngue hɛt'i xandønho. [18] Nup'ʉ ja ra altar, bá
nɛxpʉ man'na ra anxɛ ngue ja rá ts'ɛdi ngue
da ja ra sibi. Ra ndøts'ɛdi ga mmat'a ha ra
t'ɛxʉ p'ʉya, bi 'yɛmbi:

—Ya bi yaxyø uva jap'ʉ ja ra ximhäi.
Dami hyɛqui —bi 'yɛmbi.

[19] Nuna ra anxɛ ts'o p'ʉya, bi hyɛcyø uva
mi jap'ʉ ja ra ximhäi, gä bi pɛti. N'narbʉ
bi gatyø uva ngue da thɛ'mi. Nuna ra hya
na p'ʉya, i nne da ma ngue ra ndate castigo
da ja Oja. [20] Nu'ʉ yø uva bi ma nthɛ'mi p'ʉ
maxøts'e ra daniihni. Nup'ʉ bi ma nthɛ'mi
yø uva, nu'a rá ngui bi øni, gä ra ji. Nu'a ga
'yɛnsyø ya yø ndøfani 'mø njumbi rá freno,
nup'ʉ ha pøxrá ne, gue'a ganhɛ ra ji'a. Nu'a
ganzant'i p'ʉ ha ja yø ji, bi ma asta hyu
ciento kilómetro.

15

[1] Dá handä mahɛts'i man'na ra hmɛya
ngue mathoguitho ra ndussutho. Dá nu
yoto yø anxɛ. N'na ngu n'na ya yø anxɛ, i
ha ra n'ʉ ja ngue da ja. Nu'mø bi nja ya yoto
yø ndate n'ʉ, ya bi nja gätho'a te ra castigo
ja ngue da ja Oja p'ʉya.

[2] Dá nugä n'na ra xɛqui ngue titho, ten-
gutho ra jathe p'ʉ gui nɛqui, di nɛqui ten-
gutho ra xito 'mø brá o ra sibi mbo. Ja
tøp'ʉ gätho ya yø ja'i xi dapra ndate ts'ozu'ɛ
p'ʉya, ngue himbi ne bi dannebi rá dahmu.
'Nɛ himbi ne yø ja'i xta mma mamarca
conna número n'youi rá thuhu ra ndate
ts'ozu'ɛ. Gä ha yø 'bida xi un'Oja. [3] I tutra

thuhu mi tutra Moisés rá mɛfi Oja. Guehna ra thuhu turpabi ra Dɛ'yo p'ʉ ha 'bäi. I ɛna:

—Mathoguitho mazihotho te guí øt'e grá Hmu, ma Oja'i. I jasɛ ni ts'ɛdi. Majuani ngue gä xanho te guí øt'e. Grá dast'abi ngue yø ja'i 'bʉi rá ngʉni nximhäi. [4] ¿Te'o da bønya grá Hmu ngue da 'yɛna hinda nu mansu'i? ¿Te'o da bøni ngue da 'yɛna hinda zä da 'yɛts'a'i? Porque høn'atho'i ngue gä ra nho guí øt'e. A nuyá, da ɛhɛ gätho yø ja'i 'bʉ'a nximhäi ya ngue da danne'i. Porque ya bi nu yø ja'i te guí øt'e, gä gue'a ní 'yup'ʉ guí øt'e —bi 'yɛna.

[5] Mi tho'a p'ʉya, dá nugä ngue bi xohra nija bí ja mahɛts'i. Nup'ʉ mbonnija, ja dá nugä p'ʉ ra xɛqui mathoguitho xa ndʉxqui, ja m'mɛts'i p'ʉ yø xindo nt'ot'i rá ley Oja. [6] Nup'ʉ ja ra nija p'ʉya, bá pømp'ʉ yoto yø anxɛ ya xtá nu m'mɛt'o ngue bá hya ra ndate n'ʉ ja ngue da ja. Gä di t'axca he, 'nɛ gä di ngʉtra oro yø tiya. [7] Nu'a n'na 'bäp'ʉ ja rá nhudi Oja p'ʉya, bi unni 'da'a n'na ra mohi ngue ra oro'ʉ yoto yø anxɛ. Nup'ʉ ja yø mohi bi unni, ja yup'ʉ ra ndate castigo da ja Oja nuna 'bʉi para zantho. [8] Nup'ʉ mbonnija p'ʉya, yup'ʉ ra 'bifi n'youi rá ts'ɛdi Oja maguesɛ. Pɛ hinjongui sä da yʉt'ambo nnija. Da zä, pɛ asta gue'mø gä bi nja'ʉ yoto yø ndate n'ʉ ja ngue da ja ya yoto yø anxɛ.

16

[1] Mahøndá øcä man'na ra hya bá nya p'ʉ ja ra nija mahɛts'i p'ʉya. Pɛ ra ndøts'ɛdi ga xi'ʉ yoto yø anxɛ, bi 'yɛmbi:

—Ní mähä ya. Nu'ʉ yoto yø mohi guí thɛhʉ ngue n'youi ra castigo da ja Oja, dami 'yømmi p'ʉ ja ra ximhäi ya —bi 'yɛmbi.

[2] Nu'a rá mʉdi ra anxɛ p'ʉya, nu'a rá mohi mi thɛ, bi 'yømp'ʉ ja ra häi. A nuya gätho yø ja'i mi n'youi rá marca ra ndate ts'ozu'ɛ p'ʉya, 'nɛ xi dannebi rá dahmu, bi nja yø ndate sasi ngue mandø n'ʉtho.

[3] Rá yoho ra anxɛ p'ʉya, nu'a rá mohi mi thɛ, bi 'yømp'ʉ ja ra jathe. Ra dehe p'ʉya bi gohi ngue ra ji, ɛna bi ts'ɛnna ánima. Gätho'ʉ mi ja yø te p'ʉ ja ra jathe, gä bi du.

[4] Rá hyu ra anxɛ p'ʉya, nu'a rá mohi mi thɛ, bi 'yømp'ʉ ja yø dathe, gätho p'ʉ ha pøhyø dehe. A nuyá, gätho yø dehe, gä bi gohi ngue ra ji. [5] Dá øde ngue bá nya ra anxɛ nu'a bi ts'onyø dehe, bi 'yɛna:

—Nu'i grá Hmu ma Oja'i, gue'e guí 'bʉhya. Mɛnte yø pa xa thogui xcá m'mʉi. Pɛ gä ra nho gni 'bʉi. A nuyá, nu'a ra castigo guí øtya, ya ni 'yup'ʉ'a ya. [6] Porque nuya gadi japra castigo ya, guehya bi hyo yø ja'i o ni 'yɛ ya, 'nɛhyø pøngahya xa mmamp'a'i ni hya, gä xa hyo. Janangue guí unyø njut'i ya, gá japi ngue bi zi ra dehe bi nji.

[7] Dá øcä mahøn'a p'ʉya ngue bá nya man'na p'ʉ ja ra altar. Bi 'yɛna:

—Nu'i grá Hmu ma Oja'i, gue'e majuani ngue jasɛ ni ts'ɛdi. Nu'a te ra castigo guí øtya, ya ni 'yup'ʉ'a ya —bi 'yɛna.

[8] Rá goho ra anxɛ p'ʉya, nu'a rá mohi mi thɛ, bi 'yømp'ʉ ja ra hyadi. Ra hyadi p'ʉya man'na mandø mpatho. Mathoguitho uhyø ja'i'a ga ndømpa. [9] Mathoguitho bi nzø yø ja'i ngue'a te ga ndømpa ra hyadi. Pɛ hingui nne yø ja'i di 'bätyø mmʉi ngue di n'uni da 'yɛspabi Oja. Sinoque man'na nnømman'ʉ na Oja ja rá ts'ɛdi ngue bí pɛnnbabi ra n'ʉ thogui.

[10] Rá cʉt'a ra anxɛ p'ʉya, nu'a rá mohi mi thɛ, bi 'yønnbabi p'ʉ ja rá nthuts'i ra ndate ts'ozu'ɛ. Nup'ʉ ha gä di manda na p'ʉya, gä bi gohi ngue ra 'bɛxui. Asta sa yø jani yø ja'i ngue sä ra ndate. [11] Pɛ madague'a bi zä ra ndate yø ja'i ngue yø ndate sasi, himbi ne xtí 'bätyø mmʉi ngue xta hyɛp'ʉ ra nts'o ga 'yo. Sinoque ɛna man'na bi nømman'ʉ na Oja bí 'bʉ mahɛts'i.

[12] Rá 'dato ra anxɛ p'ʉya, nu'a rá mohi mi thɛ, bi 'yømp'ʉ ja ra dathe Eufrates. Ra dathe p'ʉya bi 'yot'i, para ngue da zä da tho'ʉ yø ts'ɛdi yø dast'abi mambá ɛp'ʉ, ni 'yɛp'ʉ ni bøxyadi.

[13] Dá nugä p'ʉ ja rá ne ra ndate ts'ozu'ɛ xa nthɛni, 'nɛp'ʉ ja rá ne'a rá mmits'o zu'ɛui, 'nɛp'ʉ ja rá ne'a ra fɛhni pøngahya, 'da'a n'na ra ts'onthi bá pømp'ʉ ja yø ne, di nɛqui tengutho ra 'uɛ. [14] Guehya yø ts'onthi da zä da 'yøtyø milagro. Bi øni ngue dí pɛti gätho yø dast'abi 'bʉ'a nximhäi. Nu'mø ra pa da ɛp'ʉ na Oja jasɛ rá ts'ɛdi ngue da hyaspa ra güɛnda gätho yø ja'i, guehya da nangui ngue da 'yørpabi ra datunhni Oja ya.

[15] Gätho ya yø ja'i øhya yø hya nt'ot'i ua, dami 'yøhmʉ xanho na ra hya mmanna Cristo, bi 'yɛna:

—Nu ra pa ga ma ɛ̱hɛ̱, n'na zihmantho ga søhø, tengutho 'mø ha bi zønna bɛ̱, hinguí fadi tema pa da zøhø, di njarbʉtho. Pɛ rá mmɛ̱nthi di nthɛui to hinguí ahą, i fährá t'axca he n'namhma ngue hindi n'yo mangøtho, 'nɛ̱ hinda mɛsrá sä ngue da hin'yʉ rá t'axca he da hye —i ɛ̱na.

16 Nu'ʉ yø dast'abi bá ts'i p'ʉya, bi mpɛti p'ʉ ja ra xɛqui gui hutyø ja'i ga ya ra hya ngue ra ebreo, ngue ra Armagedón.

17 Rá yoto ra anxɛ p'ʉya, nu'a rá mohi mi thɛ, bi 'yømp'ʉ ja ra ndahi. Nu'a ra nija bi ja mahɛ̱ts'i ha ja rá nhudi Oja, ja bá nya p'ʉ man'na, pɛ ra ndøts'ɛdi ga 'yɛ̱na:

—Ja bi zɛp'ʉ'a te ja ngue di nja ya —bi 'yɛ̱na.

18 Bi nja yø huɛi p'ʉya, bi nja yø ngäni. Janjuani ngue ra ndihi. Bi 'yan'ahäi, mathoguitho ra ndøts'ɛdi i 'yani. Mɛ̱nte yø pa xa m'mʉhyø ja'i ua ja ra ximhäi, hinjam'mø xi nja'a te bi nja. 19 Nuna ra danihni Babilonia, hyu xɛqui bi bøni ngue bi t'i'ahäi. A nuya gätho yø hnini ja rá ngʉni nximhäi, gä bi xot'i. Oja bi unná njut'i'a ra hnini Babilonia, bi mɛnnbabi ra castigo ngue sʉi. 20 Gätho yø t'ʉhäi ja made yø jathe, 'nɛ̱ yø t'øhø, ya hinha mambi nɛ̱qui. 21 Bi zoxyø ja'i yø ndate ndo bi nja. Pɛ mandø nnohotho, yote kilo ganhyʉ n'na ra ndo. Pɛ yø ja'i p'ʉya, nu'a ga nzä ra ndate ngue yø ndo bi nja, ɛ̱na gue gue'a man'na ga nnømman'ʉ Oja'a.

17

1 Bá ɛ̱'a n'na'ʉ yoto yø anxɛ mi thɛ yø mohi p'ʉya. Bi 'yɛ̱nguí:

—Bí 'yɛ̱cua ya. Ga ut'a'i ra castigo da thohna xisu mathoguitho ra 'yots'om'mäi, huxma xøts'e ra jathe. 2 Yø dast'abi 'bʉi gä rá ngʉni nximhäi, gä xa n'yots'om'mäiui na ra xisu na. Da guehyø ja'i 'bʉi gä rá ngʉni ra ximhäi, gä xa itibi ngue di sitra sɛ̱i ngue rá 'yots'om'mäi —bi 'yɛ̱nguí.

3 Ra Espíritu Santo bi pärca ma nthandi. Ra anxɛ bi zixcaguí p'ʉ bí ja ra dapo. Ja dá nugä p'ʉ n'na ra xisu huxma xøts'e ra ndate ts'ozu'ɛ̱ xanthɛni, xpí bøxpʉ ja ra dehe. Nup'ʉ ja rá do'yo na ra ts'ozu'ɛ̱ p'ʉya, ma zinni p'ʉ yø thuhu nu'ʉ mma ngue hinguí nnu manho Oja. Nuna ra ts'ozu'ɛ̱ ja yoto yø ya 'nɛ̱ ja 'dɛt'a yø dani. 4 Nuna ra xisu p'ʉya, ra 'bojʉpoi rá he conna thɛni. N'youi yø døni ngue ra oro rá he, n'youi yø ts'ʉdo mazihotho gui nɛ̱qui, n'youi yø do ni hu ngue ra perla. I thɛ n'na ra mohi ngue ra oro. Nu'a te gä rá nts'o xa 'yøt'e, gue'a pop'ʉ ja rá mohi'a, porque ja rá ts'oqui na ra xisu ngue ra 'yots'om'mäi. 5 Nt'ot'i n'na ra thuhu p'ʉ ja rá dɛ̱ ra xisu ngue hinguí fadi te ga mbøni. Pɛ nu'a ga mbønna ra hya na ngue ɛ̱na: "Nuna ra danihni Babilonia, guehna ra mamá na ngue gätho yø 'yots'om'mäi 'bʉ'a nximhäi, 'nɛ̱'a te gäma nts'o i ja". 6 Nuna ra xisu, dá nu ngue iti. Porque xa nzipyø ji ya yø ja'i Oja xa thopi ngue hinguí nsäya mma hanja na ra Jesús. A nugä p'ʉya dadi 'yøtho hanja te dá nu. 7 Ra anxɛ p'ʉya bi 'yɛ̱nguí:

—¿Hanja ngue gadi 'yøtho? Nugä ga xi'i te ga mbøn'a te gá nu ya, ngue ra xisu, huxrá xʉtha ra ndate ts'ozu'ɛ̱, nuna ja yoto yø ya, 'nɛ̱ ja 'dɛt'a yø dani. 8 Nuna ra ndate ts'ozu'ɛ̱ gá nu ya, guehna ya fadi ngue mi'bʉ'a m'mɛt'o naya, 'nɛ̱ nuya hinha madi nɛ̱quí ngue di 'bʉhya. Pɛ høndą pøxpʉ ja ra ots'i hinha rá nzɛgui ganhɛ̱. Rá nzɛgui p'ʉya da ma ra castigo. Asta gue'mø mambá fʉ'a nximhäi, ya bá nt'ot'i p'ʉ ja ra libro yø thuhu ya yø ja'i ja ngue di nthɛui ra 'da'yo te. Pɛ nuya yø ja'i hinga nt'ot'ibi yø thuhu p'ʉ ja ra libro, nu'mø bi nu ngue di 'bʉi mahøn'a ra ndate ts'ozu'ɛ̱, dadi 'yøtho.

9 Nuya yø hya jaua, i nne ngue da dʉni xanho rá n'yomfɛ̱ni ra ja'i, para ngue da dini xanho hanja ra hya. Nuya yoto yø ya ra ndate ts'ozu'ɛ̱, guehya ga mbøni ngue yoto yø nyuni nnøpa nthuts'i ra xisu ya. 10 'Nɛ̱ xquet'a nuya yoto yø ya i ja, ga mbøni ngue yoto yø dast'abi. Ya bi du'ʉ cʉt'a yø dast'abi. A nu'a n'na'ʉ p'ʉya, i nts'ʉt'abitho ya. A nu man'na p'ʉya, tobe hindi bɛntrá cargo. Pɛ nu'mø ya bi mi ngue di bɛntrá cargo, hinga ya'atho di nts'ʉt'abi. 11 Nuna ra ndate ts'ozu'ɛ̱ mi fadi ngue mi 'bʉ'a m'mɛt'o, 'nɛ̱ hinha madi nɛ̱quí ngue di 'bʉhya, guehna rá hyato ra dast'abi di m'mʉhna. Mayø n'youi'ʉ yoto yø dast'abi m'mɛt'o. Rá nzɛgui ya, ya da ma ra castigo.

12 A nu'ʉ 'dɛt'a yø dani gá nurpi, gue'ʉ ga mbøni ngue 'dɛt'a yø dast'abi'ʉ. A nuyá, tobe hindi bɛntyø cargo ngue di ndast'abi ya, pɛ nu'mø ya bi bɛntyø cargo ngue di ndast'abi, 'da di ndast'abiui na ra ndate ts'ozu'ɛ̱ p'ʉya. Pɛ høndą n'na ora di

ndast'abi. 13 Nuya 'dɛt'a yø dast'abi 'da'igu
da ma. Di nhɛcahya, ngue nu te da mannа
ra ndate ts'ozu'ɛ, gue'a da 'yøt'a. 14 Guehya
da 'yørpa ra tunhni ra Dɛ'yo ya. Pɛ ra
Dɛ'yo di ntatetho, porque guehna ra Hmu
na ngue yø hmu. Guehna ra dast'abi na
ngue yø dast'abi. A nuya yø ja'i hinha ni
hyɛhra Dɛ'yo p'ʉya, ya yø n'yohʉ, porque
guehya yø thanhni Oja ya. Janangue bi
zonhni ngue da 'yɛc'ɛi ra Dɛ'yo.
15 Ra anxɛ p'ʉya mahømbi 'yɛngui:
—Nuna ra jathe gá nu ngue huxra xisu
ngue ra 'yots'om'mäi ya, ga mbøni ngue
guehya yø nación i ja gä ra ximhäi ya.
Guehya yø ja'i 'bʉp'ʉ ja yø hnini, 'dama
'dan'yo yø hya ga ya ya. 16 Nu'ʉ 'dɛt'a yø
dani gá nurpabi ra ndate ts'ozu'ɛ, guehya
da nu man'ʉ'a ra xisu ngue ra 'yots'om'mäi
ya. Guehya di sätra n'ʉ ra xisu, asta da
møjpa ra xisu ngue da za. Nu te di ponguі da
'yudi. 17 Nuya 'dɛt'a yø dast'abi bi nhɛcahya
ngue 'da'igu da 'yøt'e. Di n'uni ngue ra
ts'ozu'ɛ bi unyø ts'ɛdi, ya gá 'yørpa Oja'a
ngue ngu'a da 'yøt'e n'namhma ngue di
nja'a te xpa nzän'Oja ngue di nja. 18 Nuna
ra xisu gá nu p'ʉya, gá mbøni ngue guehna
ra danihni di manda gätho yø dast'abi 'bʉ'a
nximhäi na.

18

1 Mi tho'a te dá nugä p'ʉya, mahøndá
nugä man'na ra anxɛ bí 'yɛ mahɛts'i. Di
nɛquі ngue xandø nzaqui, asta gä ra ximhäi
di yot'a te gui yoxni. 2 Pɛ ra ndøts'ɛdi ga
mafi, i ɛna:
—Bi guadi. Bi guahra danihni Babilonia.
Bi gohi ngue yø ngu yø ts'onthi ya. Ja
bi 'yørbʉ yø 'bafi yø ts'ints'ʉ xandønts'o.
3 Porque gätho yø ja'i 'bʉ'a nximhäi xa itibi
ra vino jap'ʉ ngue'a rá 'yots'om'mäi ga 'yo.
Nu'ʉ yø dast'abi 'bʉi rá ngʉni nximhäi, gä
yø 'yots'om'mäi, porque øt'e tengutho mi
øtya yø ja'i mi 'bʉp'ʉ ja ra hnini. Gätho yø
pøhø 'bʉ'a nximhäi, gätho xa mmɛmmɛti
ngue mathoguitho mani ʉnyø mɛnyu ya yø
ja'i ya.
4 Dá øcä man'na ra hya bí 'yɛ mahɛts'i
p'ʉya, bi 'yɛna:
—Ague ma ja'i'ahʉ, dami pømhmʉ p'ʉ
ja ra daniihni. 'Yogui øthʉ'a ra ts'oqui
øtyø mmɛngu p'ʉ, n'namhma ngue hinguі
thohmʉ'a ra castigo da tho'ʉ. 5 Porque nuya
yø ts'oqui øt'e, xøgue ja di fixta p'ʉ, i søni
asta mahɛts'i. Nuna Oja p'ʉya, ya hinguі
hät'i da zɛti hangu ra nts'o øtyø ja'i.
6 Bi sihyø anxɛ p'ʉya, bi t'ɛmbi:
—Dami jahʉ ra castigo ya. Nu te xa
'yørpabi yø ja'i xa'ʉni, ndoble ra n'ʉni guí
japhʉ ya. Nu'a te ga nzaqui ra vino xa unyø
ja'i ngue xa nzi ya, ndoble drá nzaqui ra
vino gui unhnʉ da zi ya. 7 Mathoguitho
xanja mpähä yø ja'i, xa 'yɛts'i ngue mí ja
yø mɛnyu. Gue'a mathoguitho ra n'ʉ gui
säthʉ'a ya. Porque mi ɛmp'ʉ ja yø mmʉi:
"ɛntho di ndast'abihʉ ua dí 'bʉhmʉ, hinte
dadi 'bɛhmʉ, 'nɛ hinjam'mø da 'yɛhra pa
ga nnuhʉ ra dummʉi", mi ɛna. 8 Janangue
nuyá, n'na patho di nja ra ndate da thohya.
Di nzoni, di ntu manthuhu, da du yø ja'i,
di nzø ra hnini. Porque jasɛ rá ts'ɛdi na ra
Hmu Oja, ngue da japra castigo na ra hnini
na.
9 Nu'ʉ yø dast'abi 'bʉ'a nximhäi ngue
'da'igu xa 'yøt'ui ngue 'yots'om'mäi 'nɛ xa
'yɛts'i ngue ja yø mɛnyu, guehya di nya
dummʉi ya, 'nɛ di nzom'mø bi nu bi nangra
'bifi ngue di nzø ra hnini. 10 Yap'ʉtho da
'bähyø ja'i ngue da hyandi te di nja. Porque
da zu yø ja'i'a ra castigo di nja. Da 'yɛmbra
hnini p'ʉya: "Huɛcate ra daniihni Babilonia.
Mi ja rá ts'ɛdi, pɛ nuya n'na ts'ʉquits'ʉtho i
nja ra castigo bi thohya", da 'yɛnyø ja'i.
11 Nu'ʉ yø pøhø 'bʉi gä rá ngʉni nximhäi,
di nya dummʉi 'nɛ di nzoni ngue te da
thohra daniihni. Porque ya hinjo'o to da
dämbyø 'bɛni bá du ngue da mä. 12 Ya
hinjo'o to da dämbyø 'bɛni ngue ra oro,
ogue ra t'axi, ogue yø ts'ʉdo mazihotho,
ogue yø perla. Ya hinda thänyø hoga ulu
ni hu ngue ra lino, ogue yø seda, ogue yø
'bojʉpoi, ogue yø thɛni. Ya hinda thänyø
za 'dama 'dan'yo ga yʉni, ni xinga gue'ʉ
yø dani mahotho gui nɛquі 'mø bi ma
mahoqui, ogue yø hoga za, ogue yø bronce,
ogue yø t'ɛgui, ogue yø do ngue ra mármol.
13 Ya hinjonda dämbyø 'bɛni ngue yø canela,
ogue yø cosa mahoqui ngue mahotho ga
yʉni, ra bopo t'uts'i, ra mirra, ra perfume,
ra vino, ra aceite, ra hojʉni ngue ra trigo.
Ya hinjonda dänyø ndani, ogue yø dɛ'yo,
ogue yø ndøfani. Ya hinjonda dänyø carro.
Ya hinjonda dämbya yø ja'i pä ngue øtra
'bɛfi hinguі taha. 14 Yø pøhø p'ʉya da

'yɛmbra hninî: “Nu'ʉ yø cosa mathoguitho madi ho'a ni mmʉi gui si ya, ya hin'yʉ p'ʉ'a ya. Para zantho gá 'bɛhni mɛnyu co gätho'a tema cosa mi øt'a'i ra nho”, da 'yɛmbi.

15 Nu'ʉ yø pøhø madi pøhya yø cosa ya, janjuani ngue xa mmɛmmɛtitho ngue'a te mi päp'ʉ ja ra hnini. Pɛ nuya yø ja'i ya, yapʉtho da 'bäi ngue su'a ra castigo di njap'ʉ ja ra hnini. Di nya dummʉi p'ʉya, asta dara zoni. 16 Da 'yɛna: “Huɛcate ra daniihni. Mi 'bʉi tengutho n'na ra xisu ngue mi he yø ndøhoga ulu. Mi he yø ulu ngue ra 'bojʉpoi. Mi he yø ulu ngue yø thɛni, n'youi yø døni ngue ra oro, n'youi yø ts'ʉdo mazihotho, n'youi yø perla. 17 Pɛ nuyá, n'na ts'ʉquits'ʉtho i guadi te mi pɛsya”, da 'yɛna.

Yø barco 'yop'ʉ ja yø jathe, op'ʉ yø ja'i ngue yø hmu, conyø pasajero, gätho'ʉ to ja yø 'bɛfi, yap'ʉtho da nsäya yø barco ngue da hyandyø ja'i te di nja. 18 Nu'mø bi hyandi ngue ya di nzø ra daniihni p'ʉya, asta dara mahyø ja'i. Da 'yɛna: “¿Hapʉ gue ja man'na ra daniihni tengu nʉ ra hnini nʉ?” 19 Da 'yʉxyø fonthäi yø ya yø ja'i p'ʉya, di nzoni. Di nya dummʉi, da 'yɛna: “Huɛcate ra daniihni. Gätho'ʉ to di 'yonyø barco p'ʉ ja yø jathe, xa mmɛmmɛtitho ngue ja mi mpäp'ʉ ja ra hnini, ngue mayøndø mmɛmmɛti yø mɛhnini. Pɛ nuya, n'na ts'ʉquits'ʉtho i guadi te mi pɛts'i”, da 'yɛna.

20 Gä di johya'ʉ bí 'bʉ mahɛts'i connâ ngue'a te bi thohra daniihni. Di johya yø representante ra Cristo, co gätho yø pøngahya Oja. Gätho mi'da yø ja'i ya o rá 'yɛ Oja, gä di johya, Nu'a ra castigo bi njapra hnini, bi hyaspa ra güɛnda Oja'a te xa ja'ahʉ yø ja'i ya.

21 Man'na ra anxɛ p'ʉya, mandø nzaquitho, bi hyaxa n'na ra ndødo ngue hingma nɛts'i'a ganhyʉ, ɛntho ra molino. Bi 'yɛnnbʉ ja ra jathe p'ʉya. Bi 'yɛmbi:

—Tengutho ra do jaua ya ngue hin hapʉ nma hnu, di njarbʉtho na ra daniihni Babilonia ya. Ya hin hapʉ nmi nɛqui mahøn'a. 22 Nup'ʉ ja yø caye ra hnini, ya hinjam'mø nma t'øde mahøn'a ngue di m'mʉhyø mɛ'bida ngue yø arpa. Ya hinma t'øde ngue di m'mʉhyø mixt'a corneta ogue yø flauta. Ya hinma hnu ngue di m'mʉhyø mɛfi 'dama 'dan'yo ma'bɛfi da 'yøt'e. Ya hinma t'øde ngue dadi hi yø njʉni. 23 Ya hinni mantho da hnu ngue høndi nja yø nyot'i ngue yø lámpara. Ya hinni mantho da hnu ngue høn dadi hi yø ja'i p'ʉ di nja ra nthati. Da guahra daniihni, madague'a ɛntho mayø hmu'ʉ madi mpøp'ʉ ja ra daniihni. Nu'a te yø nt'ɛte mani n'yo, mi hät'i gätho yø ja'i 'bʉ'a nximhäi.

24 Ra daniihni Babilonia bi njapra castigo, porque xa hyopyø pøngahya Oja, 'nɛ xa hyo mi'da yø ja'i ngue o rá 'yɛ Oja. Go yø ts'oqui p'ʉ tho yø ja'i ya o rá 'yɛ Oja ya gä rá ngʉni nximhäi.

19

1 Mi tho'a p'ʉya, mahøndá øcä mi'da yø hya p'ʉ mahɛts'i ngue mandøngu dyø ja'i ra ndøts'ɛdi ga 'yɛna:

—Ma ga ɛspahʉ Oja ya. Porque guehna ma Yantehʉ na. 'Nɛ guehna maguesɛ ja rá ts'ɛdi na. 2 Porque nuna Oja haspabi ra güɛnda yø ja'i, gä majuani ngue gue'a ni 'yup'ʉ øt'e. A nuyá, bi japra castigo yø ja'i Babilonia ya. Nuna ra hnini na, ɛntho n'na ra xisu ngue ra 'yots'om'mäi. Xa ts'oni gä ra ximhäi ngue'a te rá n'yots'om'mäi ga 'yo. Nuna Oja p'ʉya, di cots'i te xa njapyø mɛfi xa thopi.

3 Mahømbi 'yɛnyø ja'i p'ʉya:

—Ma ga ɛspahʉ Oja. Porque nunʉ rá 'bifi ra daniihni bi nzø, hinha di nsäya nʉ, di mfʉni para zantho —bi 'yɛna.

4 Nuya 'däte magoho di mäspʉ ja rá nhudi Oja p'ʉya, co 'nɛ'ʉ goho 'bäp'ʉ ja yø ts'ant'i ra nthuts'i, gä bi m'mɛmfo häi ngue bi danne Oja p'ʉ hudi. Bi 'yɛmbʉya:

—Janjuaní ngue ni 'yup'ʉ te bi hma. A nuyá, ma ga ɛspahʉ Oja ya —bi 'yɛna.

5 Nup'ʉ hu Oja p'ʉya, bi t'ø hman'na ra hya ngue bi 'yɛna:

—Nu to gä suprá xudi Oja ya, da danne, da 'yɛspabi Oja di ngüɛ di nnoho —bi 'yɛna.

---

6 Nu'ʉ yø hya dá øde, mandøngu dyø ja'i di hi yø hya, tengutho p'ʉ gui hi yø ndøthe, tengutho p'ʉ ga nt'øde ra ngäni. Bi 'yɛnna hya:

—Nuna Oja ma Hmuhʉ ya, ma ga ɛspahʉ. Porque guehna jasɛ rá ts'ɛdi ngue ndap'ʉ bi zä di manda na. 7 Ma ga johyahʉ ya, di nja'ahʉ mpähä ngue ga ɛspahʉ Oja. Porque

ya bi zønna ora di nthatra Dɛ'yo. Nuna rá xisu da mɛ, ya xa nsä. 8 Porque bi n'uni bi ma mahete ra hoga ulu xa nt'axi, di yoxni.

Nuna ra t'axca he, guehna ga mbøni ngue gä ra nho ga 'yo yø ja'i ya o rá 'yɛ Oja na. 9 Nuna ra anxɛ p'ʉya bi 'yɛngui:

—Dami cuatra sʉcua ya yø hya ja ua ya. Ra mmɛnthi bi nthɛui to bi t'ørpa ra invitación ngue da nu ra ngo p'ʉ di nthatra Dɛ'yo.

Mahømbi 'yɛngui:

—Nuya yø hya gá cuatra sʉcua ya, guehya majuani ngue rá hya Oja ya.

10 Nugä p'ʉya, dá ndatyøhmu p'ʉ 'bähra anxɛ ngue dí nne xca thanne. Pɛ ra anxɛ bi 'yɛngui:

—Hin'na, 'yo gui thannegui. Nugä xquet'a rá mɛfigui Oja tengutho'i ngue rá mɛfi'i Oja, tengutho'ʉ mi'da ni cu ngue ha ra ts'ɛdi mmambrá hya ra Jesús. Hønsɛ Oja i ja ngue da ma nthanne —bi 'yɛngui.

Nu'ʉ di mpɛfi ngue mmambrá hya ra Jesús, gue'ʉ yø pøngahya Oja'ʉ.

---

11 Dá nu p'ʉya ngue bá xohra c'amahɛts'i. Bi nɛqui n'na ra t'axa ndøfani, huxpʉ n'na nc'ɛi. Nuna ra tøgue p'ʉya, guehna fadi ngue hinha ga hyɛ Oja, gä majuani te mma. Gä gue'a te øt'e. Porque nu'a ra tunhni øt'e, gä majuani ngue gue'a ra ts'ʉt'abi ni 'yup'ʉ øt'e. 12 Yø dä p'ʉya, di yoxni tengutho gui 'yotrá thai ra sibi. 'Nɛ xangu yø corona jap'ʉ ja rá ya. Nt'ot'i n'na ra thuhu p'ʉ ja rá dɛ ngue hingui fadi te ga mbøni. I pasɛ teni bøni. 13 Nu rá he, njots'i ra ji. Nuna gui hu rá thuhu, guehna ni hu ngue rá Hya Oja. 14 Gä ni dɛn'ʉ yø ts'ɛdi bí 'bʉ mahɛts'i, pɛ gä di tøgue huxyø t'axa ndøfani. 'Nɛ gä he yø hoga ulu ngue yø t'axca he. 15 Nup'ʉ ja rá ne ra tøgue ni 'bɛt'o p'ʉya, pømp'ʉ ra juai ngue hɛt'i xandønho. Gue'a di ndunhui yø ja'i 'bʉ'a nximhäi'a. 'Nɛ da zɛdi ngue di manda yø ja'i. Nu'mø bi hyaspa ra güɛnda yø ja'i, da nɛhi conyø gua tengutho 'mø tɛm'yø uva ra ja'i conyø gua. Da japi da zi ra vino nu'a n'youi ra ndate castigo da ja na Oja jasɛ rá ts'ɛdi. 16 Nup'ʉ ja rá pahni 'nɛhrá guxɛndehe nt'ot'i p'ʉ n'na ra thuhu ngue ɛna: "Guehna rá dast'abi naya ngue yø dast'abi 'bʉi. Guehna rá hmu naya ngue yø hmu 'bʉi", bi 'yɛna.

17 Dá handä man'na ra anxɛ ngue 'bäp'ʉ ja ra hyadi p'ʉya. I mmatyø ts'ints'ʉ 'yo maya. Pɛ ra ndøts'ɛdi ga nzofo, bi 'yɛmbi:

—Dami mpɛtihʉ ya. Porque da 'yøt'ahʉ n'na ra dants'ihmɛ Oja. 18 Nuya gui saphʉ yø ngø yø dast'abi ya. Gui saphʉ yø ngø yø general, gätho yø ja'i ngue yø nɛxhmite. Gui saphʉ yø ngø yø ndøfani. Gui saphʉ yø ngø yø tøgue. Gui saphʉ yø ngø yø ja'i 'bʉhyø hmu, dague'ʉ hinjo'o yø hmu, di ngüɛ di nnoho, gä gui saphʉ yø ngø.

19 Dá nugä ra ndate ts'ozu'ɛ p'ʉya, gätho yø dast'abi 'bʉ'a nximhäi, gä n'youi yø ts'ɛdi. Ya xi mpɛti ngue da 'yørpabi ra tunhni'a ra tøgue huxrá ndøfani co gätho'ʉ yø ts'ɛdi na p'ʉya. 20 Nuna ra ndate ts'ozu'ɛ p'ʉya, bi ma mabɛnt'i ngue da jot'i, 'da i mbɛnt'ui na ra fɛhni pøngahya xi 'yøtyø milagro m'mɛt'o, ngue xi unná ts'ɛdi na ra ndate ts'ozu'ɛ. Porque gue'ʉ yø milagro bi 'yøtra fɛhni pøngahya i hyärpa yø mmʉi yø ja'i nuya bi n'uni bi mɛ rá marca ra ndate ts'ozu'ɛ, 'nɛ bi n'unyø ja'i bi dannebi rá dahmu. Janangue nuna ra ndate ts'ozu'ɛ ya, co 'nɛhna ra fɛhni pøngahya, 'da i thøtho p'ʉ ja ra zabi danzø conna sibi ngue ra asufre ya. 21 A nuya yø ja'i ngue yø 'yøt'a tunhni p'ʉya, i du conna juai pønna ne ra tøgue. Nu'ʉ yø ngø yø ánima p'ʉya, gue'a i nniya yø ts'ints'ʉ 'yo maya'a ngue bi zapyø ngø.

20

1 Mi tho'a te dá nugä p'ʉya, dá nu man'na ra anxɛ bí 'yɛ mahɛts'i bá hyannbabi rá nsogui ra ots'i hinha rá nzɛgui ganhɛ. Ba ca rá 'yɛ n'na ra ndø cadena. 2 Nuna ra anxɛ p'ʉya, bi bɛntra ndate ts'ozu'ɛ, nuna rá nyogui c'ɛya, ga mbøni ngue ra zithu ni hu ngue ra Satanás. N'na mahuahi njɛya bi dut'i. 3 Bi hyørbʉ ja ra ots'i hinha rá nzɛgui ganhɛ p'ʉya. Ja bi gorbʉ ra zithu. Bi japra seyo maxøts'e ra ots'i para ngue hinni mantho da hyätyø ja'i 'bʉ'a nximhäi, asta gue'mø bi zøn'a n'na mahuahi njɛya. Nu'mø bi tho'a n'na mahuahi njɛya p'ʉya, mahønda ma mathøgue njammi pa.

4 Mi tho'a te dá nugä p'ʉya, dá nu xangu yø nthuts'i. Ja hup'ʉ'ʉ xi bɛntyø cargo ngue di nts'ʉt'abi da hyaxra güɛnda. Guehya yø ja'i xi tho ya ngue bi t'øjpa yø ya. Bi

n'ʉpi ngue hiṉguḭ säya mmạ hanja nạ rá̱ hyạ Ojạ, hiṉguḭ säya mmạ hanja nạ rạ hyạ bḭ nxännbạte rạ Jesús. Guehya yø jạ'ḭ hiṉmbḭ n'uṉḭ xtạ ndạnne rạ ndạte ts'ozu'ɛ̱ ya. 'Nɛ̱ hiṉmbḭ dạnnebi rá̱ dạhmu. Xquet'ạ hiṉmbḭ n'uṉḭ ngue xtạ ma mạmarcabi yø dɛ̱, ogue yø 'yɛ. Dá̱ nugä ya yø jạ'ḭ p'ʉya ngue mạhømbḭ m'mʉi, 'nɛ̱ 'dap'ʉ bḭ nts'ʉt'abiui rạ Cristo n'na mạhuạhḭ njɛya. 5 Guehya yø jạ'ḭ rá̱ mʉdi bi bɛ̱nnạte ya. Pɛ nu'ʉ mḭ'da yø ánima hiṉgạ 'bexpi bɛ̱nnạte'ʉ, sinoque ja bi bɛ̱nnạte 'mø mḭ gua'ạ n'na mạhuạhḭ njɛya. 6 Rạ mmɛ̱nthḭ bḭ nthɛui yø jạ'ḭ dḭ nthɛui rá̱ njạpḭ Ojạ ngue rá̱ mʉdi di bɛ̱nnạte. Guehya dạ gohi ngue yø mmäcjạ dạ dạnne Ojạ co 'nɛ̱hrạ Cristo dạ dạnne. 'Nɛ̱ 'dap'ʉ di nts'ʉt'abiui rạ Cristo n'na mạhuạhḭ njɛya. Guehya yø jạ'ḭ hiṉdạ tho'ạ rá̱ nyondḭ rạ ndạte dḭ nja ya.

7 Nu'mø mḭ gua'ạ n'na mạhuạhḭ njɛya p'ʉya, bḭ ma mạthøgue rạ zithu p'ʉ ofädi. 8 Mạhømbḭ ma dạ hyätyø jạ'ḭ 'bʉi gä rá̱ ngʉṉḭ nxḭmhäi. Gue'ʉ yø jạ'ḭ guḭ nhụtḭ ngue rạ Gog 'nɛ̱hrạ Magog. Bḭ ma di pɛtyø jạ'ḭ ngue dạ 'yørpạbḭ rạ tụnhnḭ Ojạ. Pɛ mạndønguu dyø jạ'ḭ bi pɛti, tenguṭho gạnguu yø 'bomu dehe p'ʉ ja rạ jạthe. 9 Bá̱ nangyø jạ'ḭ gä rá̱ ngʉṉḭ nxḭmhäi. Bḭ mäsrạ danḭhnḭ 'bʉhyø jạ'ḭ Ojạ. Guehnạ rạ hniṉḭ dḭ mạ Ojạ nạ. Pɛ bi 'yøt'Ojạ p'ʉya ngue bá̱ tähyø sibi mạhɛ̱ts'ḭ. Bi juadi bi 'yụdḭ gätho yø nsʉiui. 10 Nụnạ rạ zithu xi hyätyø jạ'ḭ p'ʉya, bi thørbʉ ja rạ zabi dạnzø connạ sibi ngue rạ asufre. Guehnạ rạ zabi xi thøtrạ ndạte ts'ozu'ɛ̱ nạ p'ʉya co 'nɛ̱'ạ rạ fɛhnḭ pøngạhyạ xi thørbʉ. Nụp'ʉ bi thørbʉya, rạ pa rạ xụḭ ja dạ ma mạ'ʉnḭ p'ʉ para zạntho.

---

11 Dá̱ nugä n'na rạ t'axạ nthụtsḭ ngue ja hụp'ʉ Ojạ. Pɛ nụp'ʉ hụ Ojạ p'ʉya, rạ häi 'nɛ̱hrạ c'amạhɛ̱tsḭ, gä bḭ m'mɛrpʉtho, ya hiṉha mạmbḭ nɛ̱quḭ. 12 Dá̱ nugä yø ánima p'ʉya ngue 'bʉp'ʉ 'bʉ Ojạ, dḭ ngüɛ dḭ nnoho, gä 'bʉp'ʉ. Bḭ ma nsots'i yø libro p'ʉya. Co 'nɛ̱'ạ mạn'na rạ libro bḭ ma nsots'i, gue'ạ rạ libro ngue mmạ to gä bḭ nthɛui rạ 'da'yo te. Nụ'ʉ yø ánima p'ʉya, bi thạspạbḭ rạ güenda te xí n'yo. Porque nụ te gä xạ 'yøtyø jạ'ḭ, gä nt'ot'i p'ʉ ja yø libro. 13 'Bʉp'ʉ yø ánima xạ ndụp'ʉ ja yø jạthe. Nụ hanguu yø ánima xạ ndụ, gä 'bʉp'ʉ. Gä bi thạspạbḭ rạ güenda te xạ 'yøt'e n'na nguu n'na. 14 Ya hiṉdạ dụ yø jạ'ḭ, sinoque dḭ m'mʉp'ʉ ja rạ castigo ɛ̱ntho rạ zabi dḭ nc'uats'i connạ sibi, gue'ạ rá̱ yondḭ rạ ndạte'ạ p'ʉya. 15 Nụ to gä hiṉmbḭ thiṉnbạbḭ yø thụhụ ngue dạ nt'ot'i p'ʉ ja rạ libro ngue mmạ to dḭ nthɛui rạ 'da'yo te, gä bi thørbʉ ja rạ zabi di dạnzø.

21

1 M'mɛfa p'ʉya, dá̱ nugä rạ 'da'yo c'amạhɛ̱tsḭ 'nɛ̱hrạ 'da'yo häi. Nụ'ạ rạ c'amạhɛ̱tsḭ mḭ ja m'mɛt'o 'nɛ̱hrạ häi mḭ ja m'mɛt'o, bḭ m'mɛrpʉtho. A nụ yø jạthe mḭ ja, xquet'ạ gä bḭ m'mɛrpʉ. 2 Nugä drá̱ Xuua, dá̱ nugä rạ mạcạ dạniḥnḭ ngue rạ 'da'yo Jerusalén bí 'yɛ̱ mạhɛ̱ts'ḭ bí 'bʉ Ojạ. Xḭ nhoqui tengụtho n'na rạ novia 'mø xạ nhoqui ngue dạ mɛ rá̱ ndø. 3 Dá̱ øcä n'na rạ hyạ bí 'yɛ̱ mạhɛ̱ts'ḭ p'ʉya, pɛ rạ ndøts'ɛdi gạ 'yɛ̱nạ:

—A nụyá, nụnạ Ojạ 'dap'ʉ 'bʉhmḭ yø jạ'ḭ nạya. 'Nɛ̱ gue'ʉ yø jạ'ḭ Ojạ'ʉ. Yø jạ'ḭ p'ʉya, nụnạ Ojạ guehnạ yø Ojạ nạ. 4 Nụnạ Ojạ, dạ dụjpạbḭ yø guidä yø jạ'ḭ mḭ ja m'mɛt'o. Ya hiṉdạ dụ yø jạ'ḭ. Ya hiṉdḭ nzonḭ, ya hiṉdḭ nyạ dụmmʉi. Ya hiṉdḭ hyɛ̱nnḭ. Porque nụ hanguu rạ n'ʉ mḭ ja m'mɛt'o, gä bi zɛp'ʉ.

5 Nụnạ Ojạ hụp'ʉ ja rá̱ nthụtsḭ p'ʉya, bi 'yɛ̱nạ:

—Nụyá, ya dá̱ øt'ä ngue gä bi gom'dan'yo te mḭ ja m'mɛt'o ya —bi' yɛ̱nạ.

Mạhømbḭ nyạ p'ʉya, bi 'yɛ̱nguḭ:

—Dạmḭ cuatrạ sʉcuạ ya yø hyạ gạ mmạngä ya. Porque nụya yø hyạ dí mmạngä, gä mạjuạnḭ. Guehya sä ngue gui 'yɛ̱c'ɛ̱ḭ ya yø hyạ dí xi'i ya —bi 'yɛ̱nguḭ.

6 Mạhømbḭ 'yɛ̱ngbʉya:

—Ya bḭ nja'ạ te gä mḭ ja ngue dḭ nja ya. A nugä dí 'bʉi para zạntho. Porque ya nmḭ 'bʉcä p'ʉ bá̱ fʉdi bá̱ nja yø cosa ja ya. Dạ guehya nụ yø cosa i ja, jap'ʉ rá̱ nzɛgui, pɛ nugä gạ sigue gạ m'mʉi para zạntho. A nụyá, nụ to tụthe, nụp'ʉ pøhrạ dehe ngue rạ 'da'yo te, gạ japi dạ zitho, hiṉte dạ gụt'ḭ. 7 Nguṉạ gạ ørpe to dạ bøṉḭ ngue dạ dạprạ nts'o i ja. Gue'ạ dạ gohi ngue mạ bạsḭ'ạ. Nugä p'ʉya, gueque drá̱ Ojạ grạ jạ'ḭ. 8 Pɛ yø jạ'ḭ ngue sụ dạ zä rạ n'ʉ connạ́ ngueque, dạ gue'ʉ bi hyɛp'ʉ mạ hyạ, yø ts'oc'ɛ̱ḭ, yø hyote, yø 'yots'om'mäi, yø 'yɛ̱te, 'nɛ̱'ʉ thạnne yø dạhmu, gätho yø mạmbɛthạnḭ, guehya di tocabi dạ map'ʉ ja

ra zabi di nc'uats'i ngue di danzø connа asufre ya. Gue'a rá yondi ra ndate'a p'ʉya.

---

9 Bá ɛ'a n'na'ʉ yoto yø anxɛ mi thɛyø mohi ngue yu'ʉ yoto yø ndate di nja, bi 'yɛngui:

—Bí 'yɛcua ya. Ga ut'a'i ra novia, rá xisu ra Dɛ'yo.

10 Ra Espíritu Santo bi pärca ma nthandi. Dá nu ngue ra anxɛ bi zixcaguі p'ʉ bí ja n'na ra danyuni xandønhɛts'i. Ja dá nugä p'ʉ ra maca dانihni Jerusalén ngue bí 'yɛ mahɛts'i bí 'bʉ Oja. 11 Nuna ra danihni p'ʉya di yoxni, porque ja 'bʉp'ʉ Oja. Nu'a gui yoxni, tengutho gui yoxni yø do mazihotho, tengu yø do ngue ra jaspe. Nthanditho asta mbo ra hnini, porque ra hnini, ja tengutho ra xito ngue thotrá nthandi ra ja'i. 12 Nuna ra hnini p'ʉya, gä ra jado rá nyani. 'Nɛ xanhɛts'i ra jado n'youi. Ja 'dɛ'ma yoho yø goxthi. N'na ngu n'na yø goxthi p'ʉya, 'bäi 'da'a n'na ra anxɛ. Nup'ʉ ja yø goxthi p'ʉya, nt'ot'i p'ʉ yø thuhu'ʉ 'dɛ'ma yoho yø ts'ʉnt'ʉ ra Israel. 13 Nup'ʉ ja rá hyo ra hnini ngue ni bøxyadi, ja hyu yø goxthi. Nup'ʉ ja rá hyo ra hnini ni gohi ngue norte, ja hyu yø goxthi. Nup'ʉ ja rá hyo ra hnini ni gohi ngue sur, ja hyu yø goxthi. Nup'ʉ ja rá hyo ra hnini ni hyʉ ra hyadi, ja hyu yø goxthi. 14 Nu'a ra jado di thɛsra hnini p'ʉya, nup'ʉ bá fʉdi, n'youi 'dɛ'ma yoho yø do ngue brá bɛbo. N'na ngu n'na'ʉ yø do, nt'ot'i p'ʉ yø thuhu'ʉ 'dɛ'ma yonc'ɛi yø representante ra Dɛ'yo.

15 Nuna ra anxɛ bi zocä p'ʉya, ha n'na ra t'o ngue ra oro ngue di 'yɛnna danihni. Co 'nɛhyø goxthi da 'yɛnnbi, connа jado di thɛsra hnini da 'yɛni. 16 Ra danihni p'ʉya, ja goho yø ts'at'i, gä 'da'igu ga njʉnni gä goho yø hyo. Ra anxɛ p'ʉya bi 'yɛnna danihni connа t'o i ha. Nu'a bi zʉhra t'ɛni 'mø mi 'yɛni, yo mahuahi 'nɛ yo ciento kilómetro ga njʉnni ra hnini. Gä 'da'igu ga njʉnni gä goho yø hyo. Co 'nɛ'a ga nhɛts'i yø ngu, gä 'da'igu. 17 Mi 'yɛnna jado di thɛsra danihni p'ʉya, tengutho yø t'ɛni yø ja'i di 'yoni, njarbʉtho ra t'ɛni bi 'yøtra anxɛ. Bi zʉ'i hyate magoho metro ra t'ɛni.

18 Nuna ra jado di thɛsra hnini p'ʉya, gä gue'ʉ yø do mazihotho ni hu ngue ra jaspe n'youi. Ra hnini p'ʉya gä ra oro, pømhyats'i ra hnini tengutho ra xito. 19 Nu'ʉ yø do brá n'youi ra ndʉcjado, mazihotho yø do n'youi. 'Dama 'dan'yo yø cʉhʉ yø døni n'youi. Nu'a rá mʉdi ra do, ra dospi ni hu ngue ra jaspe. Nu'a rá yoho ra do, ra c'anga do ni hu ngue ra zafiro. Nu'a rá hyu ra do, ra 'boc'angui ni hu ngue ra ágata. Nu rá goho ra do, ra jʉxhmu ni hu ngue ra esmeralda. 20 Nu'a rá cʉt'a ra do, ra mɛgo ra do, ma uants'i ra t'axi ni hu ngue ra ónice. Nu'a rá 'dato ra do, ra thɛnga do ni hu ngue ra cornalina. Nu'a rá yoto ra do, ra c'axt'i ni hu ngue ra crisólito. Nu'a rá hyato ra do, ra jʉxhmu ni hu ngue ra berilo. Nu'a rá gʉto ra do, ra c'axt'i ni hu ngue ra topacio. Nu'a rá 'dɛt'a ra do, xa nc'ammi ni hu ngue ra crisoprasa. Nu'a rá 'dɛ'ma'da ra do, ra c'angui ni hu ngue ra jacinto. Nu'a rá 'dɛ'ma yoho ra do, ra 'bojʉpoi ni hu ngue ra amatista. 21 A nu'ʉ 'dɛ'ma yoho yø goxthi p'ʉya, gä ra perla'ʉ 'dɛ'ma yoho yø jut'i. N'na ra perla bi zits'i n'na ngu n'na yø jut'i. Nu'ʉ yø caye ra danihni gä ra oro. Pømhyats'i yø caye tengutho ra xito.

22 Nup'ʉ ja ra hnini, hinte ni nija dá nugä p'ʉ. Porque nuna Oja ma Hmuhʉ jasɛ rá ts'ɛdi, guehna 'bʉi gä rá ngʉni ra hnini na. Da guehra Dɛ'yo p'ʉya, xquet'a 'bʉi gä rá ngʉni ra hnini. 23 Nup'ʉ ja ra hnini, ya himma hyoni p'ʉ rá nyot'i ra hyadi, ogue rá nyot'i ra zana di yorbʉ. Porque Oja co 'nɛhra Dɛ'yo, gue'ʉ di yot'i gä rá ngʉni ra hnini'ʉ. 24 Nu'a ra nyot'i bi nɛxpʉ ja ra danihni, gue'a nnøpa nyot'i yø ja'i 'bʉp'ʉ ja yø nación. Nu'ʉ yø dast'abi 'bʉi gä rá ngʉni nximhäi, nu te gäma cosa pɛts'i, gä pɛnhni, ní map'ʉ ja ra hnini ngue madäpi Oja. Porque nu'a te mat'unni Oja, gue'a ga ndanne Oja yø ja'i'a. 25 Nu'ʉ yø goxthi jap'ʉ ja ra hnini, hangu ra pa nsoqui. Porque ya hin'yʉ p'ʉ ra xui. 26 Nu hangu yø ja'i 'bʉp'ʉ ja yø nación, nu te gä pɛts'i, gä haxpʉ ja ra danihni ngue madäpi Oja, porque gue'a ga ndanne Oja yø ja'i'a. 27 Nup'ʉ ja ra hnini, ya hin tema nts'o da ma macʉt'i p'ʉ. Nu ra ja'i xants'o te ga 'yo, ya hinda yʉrbʉ'a. Ni xinga gue'ʉ yø ja'i mmannа fɛhni da yʉrbʉ. Nu'ʉ yø ja'i da ma macʉt'i p'ʉ, gue'ʉ yø ja'i nt'ot'ibi yø thuhu p'ʉ ja ra libro ca ra Dɛ'yo. Porque nuna ra libro na, ja nt'ot'i p'ʉ yø thuhu ya yø ja'i di nthɛui ra 'da'yo te.

22

1 M'mɛfa p'ʉya, mahømbi 'yurcagui ra
anxɛ p'ʉ ja rá nhudi Oja co 'nɛhra Dɛ'yo,
ja bí pøp'ʉ n'na ra ndø hogdehe di unna
'da'yo te. Di yoxni ra dehe tengu gui yotra
xito. 2 Nuna ra dacaye jap'ʉ ja ra hnini,
made ra caye o rá 'yu ra dehe. 'Da'a n'na
nguadi yø hyo ra dehe p'ʉya, 'bäp'ʉ yø za
di unna 'da'yo te. 'Dɛ'ma yondi zʉdi ngue
n'na jɛya. Porque n'nashna ngu n'nashna
zʉdi. Nu'ʉ yø xi ra za p'ʉya, gue'a ra nt'øthe
ua ja ra ximhäi'a. 3 Hinjam'mø tema nts'o
di njap'ʉ ngue di nja ra castigo. Porque
Oja co 'nɛhra Dɛ'yo, nup'ʉ ja ra hnini ja rá
nhudi p'ʉ. Nu'ʉ yø ja'i Oja p'ʉya, ja 'bʉp'ʉ
ngue thanne. 4 Nuya yø ja'i ya, dá nurpa
rá hmi Oja, 'nɛ nt'ot'ibi rá thuhu Oja p'ʉ
ja yø dɛ yø ja'i. 5 Ya hin'yʉ ra xui p'ʉ ja
ra hnini. Yø ja'i 'bʉp'ʉ, ya hingui honyø
lámpara di nyot'i. Ni xingra hyadi di honi
ngue di yorpi. Porque guehna Oja yø nyot'i
yø ja'i. A nu'ʉ yø ja'i 'bʉp'ʉ ja ra hnini,
gue'ʉ di ndast'abi hangu ra pa'ʉ.

---

6 Nuna ra anxɛ p'ʉya bi 'yɛngui:

—Nuya yø hya ja ua, gä majuani ya. Da
zä gui 'yɛc'ɛi gätho ya yø hya ya. Nuna ra
Hmu ma Ojahʉ, nu'mø yø pa xathogui, xa
bɛnnbabi yø pøngahya ya yø hya bi ma. Pɛ
nu ra ora ja p'ʉya, nuna ra hya ja ngue di
nja n'na zihmantho, guesɛ rá anxɛ Oja bá
pɛnhya ngue da xipyø mɛfi Oja ya yø hya ja
ua.

7 Nuna ra Jesús bi 'yɛna:

—N'na zihmantho 'mø dá ɛcä —bi 'yɛna.

Ra mmɛnthi di nthɛui yø ja'i da 'yɛc'ɛi na
ra hya ja ua, 'nɛ da 'yøt'ya yø hya nt'ot'i ra
libro ja ua.

8 Nugä drá Xuua, go dá øcä ya yø hya ja ua.
Nu te dá nu, gue'a ra hya nt'ot'i'a. Høntho
dá øde 'nɛ da nu'a te ja ngue ga nnu, dá
ndantyøhmu p'ʉya ngue di nne xca thanne
ra anxɛ bi 'yuracagui ya yø hya dá nu. 9 Pɛ ra
anxɛ bi 'yɛngui:

—Hin'na, ogui thannegui. Porque
xquet'a rá mɛfithogä Oja tengutho'i ngue
rá mɛfi'i Oja. Co 'nɛ'ʉ ni cu mmambrá hya
Oja, co 'nɛ'ʉ yø ja'i ɛc'ɛi na ra hya na 'nɛ di
ho da 'yøt'e te gäma hya nt'ot'i ra libro ja
ua, gä yø mɛfitho Oja. A nu'i, dami thanne
Oja —bi 'yɛngui.

10 Pɛ mahømbi 'yɛngui:

—'Yogui co'mra hya nt'ot'i ra libro ja ua.
Porque man'na ni guatra pa di nja ya yø hya
nt'ot'i ua. 11 Nu ra ja'i ngue nne di siguetho
rá nts'oc'ɛi, ya di siguehma rá nts'oc'ɛi 'mø
—ɛna—. Nu ra ja'i di ho da 'yøtra nts'o, ya
di siguehma da 'yøtra nts'o 'mø —ɛna—. Pɛ
nu ra ja'i di ho da 'yøtra nho, di siguehma
da 'yøtra nho. A nu ra ja'i ya xa unná mmʉi
Oja, di siguehma da dɛn'Oja, 'yonjam'mø di
hɛgui.

12 Ra Jesús mahømbi 'yɛna:

—A nuyá, n'na zihmantho 'mø dá ɛcä. Ga
ma hannbabi yø nzäbi n'na ngu n'na yø ja'i
ngue ga jut'i. Ogue xanho, ogue xants'o te
xa 'yøt'e, gue'a yø nzäbi da hyan'a. 13 A nugä
dí 'bʉi para zantho, porque ya nmi 'bʉcä p'ʉ
bá fʉdi bá nja yø cosa ja ya. Da guehya, nu
yø cosa ja ya, jap'ʉ rá nzɛgui, pɛ nugä ga
sigu ga m'mʉi para zantho.

14 Ra mmɛnthi bi nthɛui ra ja'i da menyø
he ngue hangu ra pa xta nt'axi. Porque
guehya yø ja'i di njapi da zaprá ndät'ä ra za
di unna 'da'yo te ya. 'Nɛ di njapi da yʉrbʉ
ja ra daniihni. 15 Pɛ nu'ʉ yø ja'i himbi 'yɛc'ɛi
ya yø hya ja ua, da gop'ʉ thi'ʉ. Yø 'yɛte,
yø 'yots'om'mäi, yø hyote, da guehyø ja'i
thanne yø dahmu, 'nɛhyø mambɛthani, gä
da go'a thi.

16 Ra Jesús mahømbi 'yɛna:

—Nugä drá Jesús, dá pɛnhnä ma anxɛ bi
manya yø hya ja ua, n'namhma da sifi gätho
yø 'yɛc'ɛi di mpɛti ndap'ʉ bi zä. Go guecä
rá mbom'mɛtogä ra David, 'nɛ go guecä'a ra
dasø bí pøx'mø xudi di dayot'i rá thai —bi
'yɛna.

17 Nu'a ra Espíritu Santo co 'nɛhrá xisu ra
Dɛ'yo, i ɛna n'na ngu n'na:

—Bá ɛhɛ.

A nu to gätho øhya yø hya ja ua, xquet'a
jatho da 'yɛna:

—Bá ɛhɛ —da 'yɛna.

Nu ra ja'i tuthe, dá ɛhɛ da zidra dehe
nuna di unna 'da'yo te. Hinte da gut'i.

18 Nu to gä øde hanja na rá hya Oja nt'ot'i
ra libro ja ua, dami 'yøhmʉ xanho hanja na
ra hya na. Nu to da hyuts'i zits'ʉ ra hya
ja ua, xquet'a Oja da hyuspabi'a ra ndate
nt'ot'i ra libro ja ua. 19 Nu ra ja'i da hyaqui
zits'ʉ ya yø hya nt'ot'i ra libro ja ua, xquet'a
da hyajpabi Oja rá thuhu ra ja'i p'ʉ ja ra
libro nt'ot'i yø thuhu yø ja'i di nthɛui ra

'da'yo te. Ya hindi njapra ja'i di m'mup'u
ja ra maca danihni mmanna libro ja ua.
20 Nu'a mmanya yø hya ja ua, i ɛna:
—N'na zihmantho 'mø dá ɛcä —i ɛna.

Xanho ngue ngu'a di nja. Bá ɛhɛ grá Hmu
Jesús.
21 A nuyá, nuna ma Hmuhu Jesucristo, di
japi gätho'ahu. Da ngut'atho.